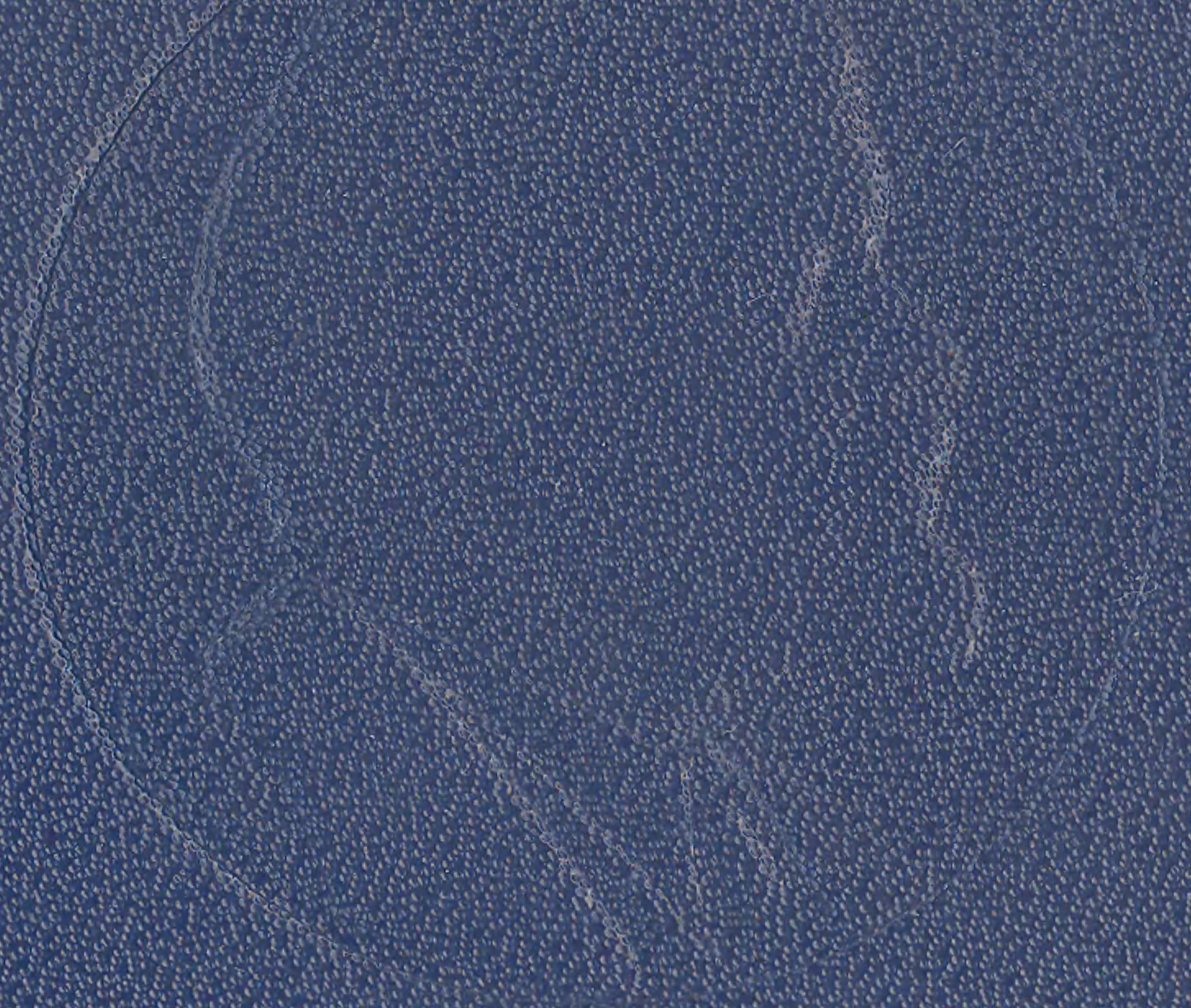

В. Ульянов (Ленин)

Προλετάριοι ὅλων τῶν χωρῶν, ἑνωθεῖτε!

ΛΕΝΙΝ

ΑΠΑΝΤΑ

ΠΛΗΡΗΣ ΕΚΔΟΣΗ

13

Η ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΑΠΟ ΤΟ ΡΩΣΙΚΟ ΠΡΩΤΟΤΥΠΟ
ΚΑΙ Η ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΓΙΝΕ ΑΠΟ ΟΜΑΔΑ
ΕΛΛΗΝΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ ΜΑΡΞΙΣΤΩΝ

Η ΡΩΣΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ
ΕΓΙΝΕ ΜΕ ΑΠΟΦΑΣΗ
ΤΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ
ΤΟΥ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΙΚΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ
ΤΗΣ ΣΟΒΙΕΤΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

ИНСТИТУТ МАРКСИЗМА-ЛЕНИНИЗМА при ЦК КПСС

В. И. ЛЕНИН

ПОЛНОЕ СОБРАНИЕ СОЧИНЕНИЙ

ИЗДАНИЕ ПЯТОЕ

ИЗДАТЕЛЬСТВО
ПОЛИТИЧЕСКОЙ ЛИТЕРАТУРЫ
МОСКВА • 1972

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΜΑΡΞΙΣΜΟΥ - ΛΕΝΙΝΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΚΕ ΤΟΥ ΚΚΣΕ

Β. Ι. ΛΕΝΙΝ

ΑΠΑΝΤΑ

ΕΚΔΟΣΗ ΠΕΜΠΤΗ

ΤΟΜΟΣ
13

Μάης - Σεπτέμβρης 1906

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ»
ΑΘΗΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ὁ δέκατος τρίτος τόμος τῶν Ἁπάντων τοῦ Β. Ι. Λένιν περιλαμβάνει τά ἔργα πού γράφτηκαν τό Μάη μέ Σεπτέμβρη τοῦ 1906. Οἱ περισσότερες ἐργασίες τοῦ τόμου ἀναφέρονται σέ ζητήματα τῆς ἐσωκομματικῆς πάλης μετά τό IV (Ἑνωτικό) συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ, στή δράση καί στή διάλυση τῆς I Κρατικῆς δούμας, στήν ἀνάλυση τῆς τακτικῆς τῶν μπολσεβίκων ἀπέναντι στή Δούμα καί στήν κριτική τῆς μενσεβίκικης τακτικῆς.

Στό IV συνέδριο τοῦ κόμματος ἔγινε μόνο μιά τυπική ἑνοποίηση τοῦ ΣΔΕΚΡ. Οἱ μενσεβίκοι καί οἱ μπολσεβίκοι ἐξακολουθοῦσαν νά ὑποστηρίζουν διαφορετικές πολιτικές πλατφόρμες καί στήν οὐσία ἀποτελοῦσαν δυό ὀργανώσεις μέ αὐτοτελῆ καθοδηγητικά κέντρα. Στή μενσεβίκικη ΚΕ πού ἐκλέχτηκε στό συνέδριο ἀντιμέτωπη ἦταν ἡ ἐπιτροπή Πετρούπολης τοῦ ΣΔΕΚΡ μέ ἐπικεφαλῆς τόν Λένιν. Οἱ μπολσεβίκοι, ἀκολουθώντας τή θέση τοῦ Λένιν ὅτι δέν πρέπει νά γίνεται σύγχυση ἀνάμεσα στήν πολιτική τῆς ἑνοποίησης καί στό ἀνακάτεμα τῶν μπολσεβίκων μέ τούς μενσεβίκους, στό ἀνακάτεμα τῶν ἰδεολογικῶν καί πολιτικῶν τους θέσεων, ἐξακολουθοῦσαν καί μετά τό συνέδριο νά κάνουν συνεπῆ πάλη ἀρχῶν ἐνάντια στόν ὀπορτουνισμό μέσα στό ἐργατικό κίνημα.

Ὁ τόμος ἀρχίζει μέ μιά μεγάλη ἐργασία τοῦ Β. Ι. Λένιν, τήν «Ἔκθεση γιά τό Ἑνωτικό συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ (Γράμμα πρός τούς ἐργάτες τῆς Πετρούπολης)», πού γράφτηκε ἀπό τόν Λένιν ἀμέσως μετά τό συνέδριο. Στήν ἐργασία αὐτή, πού ἔπαιξε μεγάλο ρόλο στήν ἀνάπτυξη τῆς πολιτικῆς συνείδησης τῶν ἐργατῶν, ὁ Λένιν κάνει βαθιά ἀνάλυση τῶν ἐργασιῶν τοῦ IV συνεδρίου τοῦ ΣΔΕΚΡ καί τῶν ἀποφάσεών του, ξεσκεπάζει τόν ὀπορτουνισμό τῶν μενσεβίκων καί θεμελιώνει τήν θέση τῶν μπολσεβίκων

στά βασικά προβλήματα τῆς ἐπανάστασης: ἐκτίμηση τῆς ἐπαναστατικῆς στιγμῆς καί τῶν ταξικῶν καθηκόντων τοῦ προλεταριάτου, ἀγροτικό ζήτημα, στάση ἀπέναντι στήν Κρατική δούμα, ἔνοπλη ἐξέγερση. Ὁ Λένιν συνοψίζει τά πορίσματα τοῦ συνεδρίου καί καθορίζει τά καθήκοντα τῶν μπολσεβίκων. Τονίζει ὅτι εἶναι ἀπαραίτητο «νά ἐφαρμοστοῦν πραγματικά οἱ ἀρχές τοῦ δημοκρατικοῦ συγκεντρωτισμοῦ στήν ὀργάνωση τοῦ κόμματος, νά ἐπιτευχθεῖ μέ ἐπίμονη δουλειά ὥστε βασικός ὀργανωτικός πυρήνας τοῦ κόμματος νά γίνουν, στήν πράξη καί ὄχι στά λόγια, οἱ ὀργανώσεις βάσης, ὥστε ὅλα τά ἀνώτερα ὄργανα νά εἶναι στήν πραγματικότητα αἱρετά, ὑπόλογα καί ἀνακλητά. Πρέπει μέ ἐπίμονη δουλειά, τόνιζε ὁ Λένιν, νά συγκροτηθεῖ μιά τέτοια ὀργάνωση πού νά περιλαμβάνει ὅλους τούς συνειδητούς σοσιαλδημοκράτες ἐργάτες καί νά ζεῖ αὐτοδύναμη πολιτική ζωή» (σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 61).

Ὁ Λένιν γράφει ὅτι οἱ μπολσεβίκοι πρέπει νά διεξάγουν τήν πιό ἀποφασιστική, ἀνοιχτή καί ἀμείλικτη ἰδεολογική πάλη ἐνάντια στίς ὀπορτουνιστικές τάσεις τῆς δεξιᾶς πτέρυγας τῆς σοσιαλδημοκρατίας, τονίζει ὅτι εἶναι ἀνάγκη νά γίνεται ἐλεύθερη συζήτηση τῶν προβλημάτων τῆς ἐσωκομματικῆς ζωῆς. Πρέπει νά ἐπιδιώκουμε, παρατηροῦσε, τήν πλατιά συζήτηση τῶν ἀποφάσεων τοῦ συνεδρίου, νά ἀπαιτοῦμε ἀπό ὅλα τά μέλη τοῦ κόμματος συνειδητή καί κριτική στάση ἀπέναντι σ' αὐτές. «Ἄν ἀποφασίσαμε πραγματικά νά ἐφαρμόσουμε στά σοβαρά τό δημοκρατικό συγκεντρωτισμό στό κόμμα μας, ἔγραφε ὁ Λένιν, ἄν ἀποφασίσαμε νά τραβήξουμε τίς ἐργατικές μάζες σέ συνειδητή συμμετοχή στή λύση τῶν κομματικῶν ζητημάτων, τότε ἡ συζήτηση αὐτή πρέπει νά γίνεται στόν τύπο, στίς συνελεύσεις, στούς ὁμίλους καί στίς ὁμάδες» (σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 64-65).

Μετά τό συνέδριο στίς τοπικές κομματικές ὀργανώσεις ἔκθεση γιά τό συνέδριο ἔκαναν, κατά κανόνα, δυό εἰσηγητές, ἕνας ἀπό τούς μπολσεβίκους καί ἕνας ἀπό τούς μενσεβίκους. Βασικός εἰσηγητής ἀπομέρους τῶν μπολσεβίκων ἦταν ὁ Λένιν. Ὁ Λένιν ἔκανε ἔκθεση γιά τό συνέδριο στά κομματικά στελέχη τῆς πρωτεύουσας, στίς συνελεύσεις τῶν σοσιαλδημοκρατῶν ἐργατῶν τῆς ὑπαχτίδας Φράνκο-Ρούσκι καί τῶν ἀχτίδων Μόσχας καί Νάρβας τῆς Πετρούπολης * καί ἀλλοῦ. Οἱ ὁμιλίες τοῦ Λένιν

* Πρόκειται γιά συνοικίες τῆς Πετρούπολης πού λέγονται «συνοικία Μόσχας», «συνοικία Νάρβας». *Σημ. μετ.*

βοηθοῦσαν τά ἁπλά μέλη τοῦ κόμματος νά μποῦν στό νόημα καί νά κατανοήσουν τή σημασία τῶν ἀποφάσεων τοῦ συνεδρίου καί νά πάρουν σωστή θέση ἀπέναντι σ' αὐτές.

Τήν ἄνοιξη καί τό καλοκαίρι τοῦ 1906 σημειώθηκε κάποια ἀναζωογόνηση τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος. Ἐνῶ στό πρῶτο τρίμηνο τοῦ 1906 ὁ ἀριθμός τῶν ἀπεργῶν ἦταν 269 χιλ., στό δεύτερο τρίμηνο ἀνέβηκε στίς 479 χιλ. Μόνο τόν Ἰούνη οἱ ἐργάτες πού πῆραν μέρος στίς οἰκονομικές ἀπεργίες ἔφτασαν στίς 90 χιλ., ἀριθμό πού ἦταν ὁ μεγαλύτερος γιά ὅλους τούς μῆνες τοῦ 1906.

Δυνάμωσε καί τό ἀγροτικό κίνημα. Οἱ ἀγροτικές ἐξεγέρσεις εἶχαν ἀγκαλιάσει 215 νομούς, δηλ. τούς μισούς νομούς τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ρωσίας. Τό κίνημα στό στρατό καί στό στόλο γίνεται πολύ πιό πλατύ ἀπ' ὅ,τι ἦταν τόν Ὀχτώβρη-Δεκέμβρη τοῦ 1905. Τόν Ἰούνη τοῦ 1906 ἔγιναν ταραχές στίς στρατιωτικές μονάδες τῆς Σεβαστούπολης, τοῦ Ριαζάν, τοῦ Βατούμ, τοῦ Βλαντικαυκάζ, τοῦ Ταμπόφ καί τόν Ἰούλη ξέσπασαν ἐξεγέρσεις στρατιωτῶν καί ναυτῶν στό Σβεαμπόργκ, στήν Κρονστάνδη, στό Ρέβελ. Στίς ἀρχές τοῦ Μάη 1906 ὁ Λένιν στό ἄρθρο του «Νέα ἄνοδος» ἔγραφε: «Βρισκόμαστε στήν ἀρχή μιᾶς νέας κοινωνικῆς ἀνόδου. Καί τό κίνημα τῶν ἀνέργων, καί ἡ Πρωτομαγιά, καί τό δυνάμωμα τοῦ ἀναβρασμοῦ στήν ἀγροτιά καί στό στρατό, καί τά συλλαλητήρια, καί ὁ τύπος, καί τά συνδικάτα, ὅλα μιλοῦν μέ τόν πιό κατηγορηματικό τρόπο γιά νέα ἄνοδο» (σελ. 72). Στό ἄρθρο αὐτό ὁ Λένιν ἔβαλε μπροστά στό κόμμα τό καθῆκον νά στρέψει ὅλη τή δουλειά τῆς προπαγάνδας, τῆς ζύμωσης καί τῆς ὀργάνωσης στήν προετοιμασία τοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς γιά μιά καινούργια, ἀποφασιστική πάλη. Ἀργότερα ὁ Λένιν ἐπανέρχεται πολλές φορές στήν ἀνάλυση τῆς πολιτικῆς κατάστασης καί στά καθήκοντα τοῦ προλεταριάτου καί τοῦ κόμματός του στό δοσμένο στάδιο τῆς ἐπανάστασης (βλ. τά ἄρθρα «Γιά τή σημερινή πολιτική κατάσταση», «Στρατός καί λαός», «Μπροστά στή θύελλα» καί ἄλλα). Ὁ Λένιν τονίζει ὅτι ἡ ρωσική ἐπανάσταση ἀκολουθεῖ βασανιστικό καί δύσκολο δρόμο. «Ὕστερα ἀπό κάθε ἄνοδο, ὕστερα ἀπό κάθε μερική ἐπιτυχία ἀκολουθεῖ ἥττα, αἱματοχυσία, ταπείνωση τῶν ἀγωνιστῶν τῆς ἐλευθερίας ἀπό τήν ἀπολυταρχία. Μά ὕστερα ἀπό κάθε „ἥττα" τό κίνημα γίνεται ὅλο καί πλατύτερο, ἡ πάλη ὅλο καί πιό ὀξύτερη, ἡ μάζα τῶν τάξεων καί τῶν ὁμάδων τοῦ λαοῦ πού ἔχουν τραβηχτεῖ στήν πάλη καί παίρνουν μέρος σ' αὐτήν ὅλο καί πληθαίνει» (σελ. 335).

Δίπλα στή μερική ἐπαναστατική ἄνοδο, πού ἔχει ὡστόσο πλατιά βάση, συντελεῖται σ' αὐτή τήν περίοδο μιά γενική, ἄν καί ἀργή, κάμψη τῆς ἐπανάστασης. Καί οἱ δυό αὐτές τάσεις τοῦ δοσμένου ἱστορικοῦ σταδίου τῆς ἐπανάστασης δέν μποροῦσαν παρά νά βροῦν τήν ἀντανάκλασή τους στό χαρακτήρα τῆς πάλης, στίς ἰδιομορφίες της, στίς μορφές καί στίς μεθόδους της.

Μετά τήν ἥττα τῆς ἔνοπλης ἐξέγερσης τοῦ Δεκέμβρη 1905, πού ἀποτέλεσε σημεῖο στροφῆς στήν ἐπανάσταση, ἡ τσαρική κυβέρνηση πέρασε ἀπό τήν ἄμυνα στήν ἐπίθεση. Στή χώρα ὀργίαζαν τά καταδιωκτικά ἀποσπάσματα, κηρύσσονταν σέ κατάσταση πολέμου τό ἕνα κυβερνεῖο ὕστερ' ἀπό τ' ἄλλο, ἄρχισαν νά λειτουργοῦν τά ἔκτακτα στρατοδικεῖα, πύκνωσαν τά πογκρόμ τῶν μαυροεκατονταρχιτῶν. Ὡστόσο ὁ τσαρισμός προσπαθοῦσε νά τά βγάλει πέρα μέ τήν ἐπανάσταση ὄχι μόνο μέ τή μέθοδο τῶν διωγμῶν, ἀλλά καί μέ τή σύγκληση καινούργιας, «νομοθετικῆς» Δούμας. Ἡ ἀπολυταρχία πίστευε ὅτι αὐτό θά ἀποτραβήξει τίς μάζες ἀπό τήν ἐπαναστατική πάλη, ὅτι, δημιουργώντας τή Δούμα, θά κατορθώσει νά διασπάσει τίς ἐπαναστατικές δυνάμεις, νά ἀποσπάσει τήν ἀγροτιά ἀπό τό προλεταριάτο.

Τό ζήτημα τῆς στάσης ἀπέναντι στή Δούμα ἔγινε τήν ἄνοιξη καί τό καλοκαίρι τοῦ 1906 τό κεντρικό ζήτημα, γύρω ἀπό τό ὁποῖο ξέσπασε ἕνας σκληρός ἀγώνας ἀνάμεσα στά πολιτικά κόμματα καί ὁμάδες. Τό ζήτημα αὐτό συζητήθηκε σέ πολυάριθμες συγκεντρώσεις καί συνελεύσεις, καθώς καί στόν τύπο· σ' αὐτό φάνηκε πολύ καθαρά καί ἀνάγλυφα ὁ διαχωρισμός τῶν μαχομένων δυνάμεων, ἐκδηλώθηκε χειροπιαστά ἡ πραγματική στάση τῶν διαφόρων κομμάτων ἀπέναντι στήν ἐπανάσταση.

Οἱ διαφωνίες τῶν μενσεβίκων καί τῶν μπολσεβίκων σχετικά μέ τή στάση ἀπέναντι στήν Ι Κρατική δούμα εἶχαν σά βάση τό διαφορετικό καθορισμό τοῦ χαρακτήρα καί τῶν καθηκόντων τῆς ἐπανάστασης. Ὁ Λένιν ἔγραφε γιά τή μενσεβίκικη πτέρυγα τῆς σοσιαλδημοκρατίας τῆς Ρωσίας: «Αὐτή ξεπέφτει πάντοτε στή σκέψη πού εἶναι ριζικά λαθεμένη καί πού ἐκχυδαΐζει τό μάρξισμό, στή σκέψη ὅτι τάχα τήν ἀστική ἐπανάσταση μπορεῖ „νά τήν κάνει“ αὐτοδύναμα μόνο ἡ ἀστική τάξη ἤ ὅτι τήν ἀστική ἐπανάσταση πρέπει νά τή διεξάγει μόνο ἡ ἀστική τάξη. Ὁ ρόλος τοῦ προλεταριάτου, σάν πρωτοπόρου ἀγωνιστῆ γιά τήν ὁλοκληρωτική καί ἀποφασιστική νίκη τῆς ἀστικῆς ἐπανάστασης, δέν εἶναι ξεκαθαρισμένος γιά τή δεξιά πτέρυγα τῆς σοσιαλδημοκρατίας» (σελ. 62).

Οἱ μπολσεβίκοι, ὑπερασπιζόμενοι τή μαρξιστική, τήν ἐπα-

ναστατική τακτική, προσανατόλιζαν τίς μάζες πρός μιά παραπέρα διεύρυνση τῆς ἐπαναστατικῆς πάλης καί καλοῦσαν σέ ἀποχή ἀπό τίς ἐκλογές γιά τή Δούμα· οἱ μενσεβίκοι, ἐπειδή δέν πίστευαν σέ μιά πλήρη νίκη τῆς ἀστικοδημοκρατικῆς ἐπανάστασης, ἀκολουθοῦσαν τή χωρίς ἀρχές τακτική τῆς μισοαποχῆς (τακτική συμμετοχῆς στά πρῶτα στάδια τῶν ἐκλογῶν), πού διασποῦσε τούς ἐργάτες καί βοηθοῦσε νά διαδίδονται οἱ συνταγματικές αὐταπάτες.

Ἄν καί οἱ πιό συνειδητοί ἐργάτες, καθώς καί μιά μερίδα τῆς διανόησης πού εἶχε δημοκρατικές τάσεις, δέν πῆραν μέρος στίς ἐκλογές,δέν στάθηκε δυνατόν νά τορπιλλιστεῖ ἡ Ι Κρατική δούμα, γιατί ἡ ἀποχή ἔγινε σέ στιγμές πού ἡ ἐπανάσταση βρισκόταν σέ ὑποχώρηση. Αἴτια τῆς ἀποτυχίας τῆς ἀποχῆς ἦταν καί οἱ ἀποδιοργανωτικές ἐνέργειες τῶν μενσεβίκων καί οἱ ἰσχυρές συνταγματικές αὐταπάτες τῆς ἀγροτιᾶς.

Ἡ ἀποχή ἀπό τίς ἐκλογές γιά τήν Ι Δούμα ἦταν, ὅπως τόνιζε ἀργότερα ὁ Λένιν, ἕνα μικρό λάθος, πού διορθώθηκε εὔκολα στίς ἐκλογές γιά τή ΙΙ Δούμα. Ὡστόσο, παρά τήν ἀποτυχία τῆς ἀποχῆς, ἡ μπολσεβίκικη τακτική ἄξιζε ἀσύγκριτα περισσότερο ἀπό τήν ἀντιφατική, ἀσυνεπῆ μενσεβίκικη τακτική τῆς μισοαποχῆς. Ἡ ἀποχή πού ἐφάρμοσαν οἱ μπολσεβίκοι ἔπαιξε μεγάλο ρόλο στήν ἀνάπτυξη τῆς ταξικῆς αὐτοσυνείδησης τοῦ προλεταριάτου, ὑπονόμευσε σημαντικά τό κύρος τῆς Δούμας καί ἐξασθένισε τήν πίστη τοῦ λαοῦ σ' αὐτήν.

Ἡ Ι Κρατική δούμα (ἡ λεγόμενη Δούμα τοῦ Βίττε) συνῆλθε στίς 27 τοῦ Ἀπρίλη (10 τοῦ Μάη) 1906. Τίς περισσότερες βουλευτικές ἕδρες στή Δούμα τίς κέρδισαν οἱ καντέτοι. Ὁ Λένιν ἔβαλε μπροστά στό κόμμα τό καθῆκον νά χρησιμοποιήσει τή Δούμα ὄχι φυσικά γιά νομοθετική δουλειά σ' αὐτήν, ἀλλά γιά ἐπαναστατική ζύμωση καί προπαγάνδα, γιά τό ξεσκέπασμα τῆς ἀσύστολης νόθευσης τῆς λαϊκῆς ἀντιπροσώπευσης. «Ἐμεῖς ἔπρεπε νά κάνουμε, ἔγραφε ὁ Λένιν, καί κάναμε τό πᾶν γιά νά ἐμποδίσουμε τή σύγκληση μιᾶς ψευτοαντιπροσωπείας. Αὐτό εἶναι ἀλήθεια. Ἄν ὡστόσο, παρ' ὅλες μας τίς προσπάθειες, ἡ ψευτοαντιπροσωπεία αὐτή συγκλήθηκε, ἐμεῖς δέν μποροῦμε νά παραιτηθοῦμε ἀπό τό καθῆκον νά τή χρησιμοποιήσουμε. Μόνο ἀστοί πολιτικοί, πού δέν ἐκτιμοῦν τήν ἐπαναστατική πάλη καί τήν πάλη γιά τήν πλήρη ἐπιτυχία τῆς ἐπανάστασης, μποροῦν νά βλέπουν ἐδῶ ἔλλειψη λογικῆς» (σελ. 280).

Στά ἔργα πού περιλαμβάνει ὁ τόμος αὐτός ὁ Λένιν γιά πρώτη φορά φωτίζει πλατιά τά ζητήματα πού συνδέονται μέ τή χρησι-

μοποίηση τοῦ κοινοβουλευτισμοῦ ἀπό τήν ἐργατική τάξη καί τό κόμμα της.

Οἱ μπολσεβίκοι εἶχαν τή γνώμη ὅτι τό προλεταριάτο μπορεῖ καί πρέπει νά χρησιμοποιεῖ τήν κοινοβουλευτική μορφή πάλης. «Οἱ σοσιαλδημοκράτες, ἔγραφε ὁ Λένιν στήν „Ἔκθεση γιά τό Ἑνωτικό συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ“, εἶναι ὑπέρ τῆς χρησιμοποίησης τῆς κοινοβουλευτικῆς πάλης, ὑπέρ τῆς συμμετοχῆς σ' αὐτήν, ξεσκεπάζουν ὅμως ἀνελέητα τόν „κοινοβουλευτικό κρετινισμό“, δηλ. τήν πίστη πώς ἡ κοινοβουλευτική πάλη εἶναι ἡ *μοναδική* εἴτε ἡ *κύρια σέ ὁποιεσδήποτε συνθῆκες* μορφή πολιτικῆς πάλης» (σελ. 37).

Στή Ρωσία ἐκεῖνο τόν καιρό δέν ὑπῆρχε ἕνα καθιερωμένο κοινοβουλευτικό καθεστώς, δέν ὑπῆρχε σύνταγμα. Ἡ Κρατική δούμα, πού εἶχε συγκληθεῖ μέσα σέ ἀτμόσφαιρα διωγμῶν, μέ τή διατήρηση ὅλης τῆς ἐξουσίας στά χέρια τῆς τσαρικῆς κυβέρνησης, δέν ἦταν παρά φύλλο συκῆς τῆς ἀπολυταρχίας. Στίς συνθῆκες αὐτές ὁ Λένιν θεωροῦσε ὅτι τό πιό ἐπικίνδυνο καί ἐπιζήμιο πράγμα εἶναι οἱ συνταγματικές αὐταπάτες. «Οἱ συνταγματικές αὐταπάτες, ἔγραφε ὁ Λένιν, εἶναι ἀπατηλή πίστη στό σύνταγμα. Οἱ συνταγματικές αὐταπάτες προβάλλουν στήν πρώτη γραμμή τότε πού φαίνεται πώς ὑπάρχει σύνταγμα, ἐνῶ στήν πραγματικότητα δέν ὑπάρχει. . .» (σελ. 37). Ὁ Λένιν θεωροῦσε καθῆκον τοῦ προλεταριακοῦ κόμματος τήν πάλη ἐνάντια στίς αὐταπάτες αὐτές τήν ἐξήγηση στούς ἐργάτες καί στούς ἀγρότες ὅτι κύρια μορφή μένει, ὅπως καί πρωτύτερα, ἡ ἄμεση ἐπαναστατική πάλη τῶν πλατιῶν λαϊκῶν μαζῶν.

Σέ μιά σειρά ἄρθρα τοῦ τόμου αὐτοῦ ὁ Λένιν ξεσχίζει τή μάσκα τῶν καντέτων, πού ζητοῦσαν κάτι μικρές μεταρρυθμίσεις γιά νά «καθησυχάσει» ὁ λαός, ξεσκεπάζει τή διπλοπροσωπία καί τή δειλία τῶν ἀντεπαναστατῶν αὐτῶν, πού κρύβονται πίσω ἀπό κάλπικες φράσεις γιά δημοκρατισμό. «Τό προλεταριάτο παλεύει, ἡ ἀστική τάξη καιροφυλακτεῖ ν' ἁρπάξει τήν ἐξουσία, τόνιζε ὁ Λένιν. Τό προλεταριάτο μέ τήν πάλη του καταλύει τήν ἀπολυταρχία, ἡ ἀστική τάξη γαντζώνεται ἀπό τίς ἐλεημοσύνες τῆς ἀπολυταρχίας πού ἐξασθενίζει. Τό προλεταριάτο σηκώνει ψηλά, μπροστά σέ ὅλο τό λαό τή σημαία τῆς πάλης, ἡ ἀστική τάξη τή σημαία τῶν μικροπαραχωρήσεων, τῆς συναλλαγῆς καί τῶν παζαρεμάτων» (σελ. 219).

Στά ἄρθρα: «Ἡ Δούμα καί ὁ λαός», «Οἱ καντέτοι ἐμποδίζουν τή Δούμα νά ἀπευθυνθεῖ στό λαό», «Οὔτε νά παζαρέψουν δέ θέλουν!», «Ἡ βοήθεια στούς πεινασμένους καί ἡ τακτική τῆς

Δούμας», «Ἡ καντέτικη Δούμα ἔδοσε τά χρήματα στήν κυβέρνηση τῶν πογκρομιστῶν», «Τολμηρή ἐπίθεση καί διστακτική ἄμυνα» καί σέ ἄλλα ὁ Λένιν ἔδειξε ὅτι τά συμφέροντα τῆς καντέτικης Δούμας ἔρχονται σέ ἀντίθεση μέ τά συμφέροντα τῶν λαϊκῶν μαζῶν, ὅτι ἡ Δούμα ἐκφράζει τά συμφέροντα τῆς ἀστικῆς τάξης, πού συνδέονται στενά μέ τά συμφέροντα τῆς τσαρικῆς κυβέρνησης. Ὁ Λένιν ἀποκάλυψε τόν ἀντιλαϊκό χαρακτήρα τῶν νομοσχεδίων πού οἱ καντέτοι ὑπόβαλαν στή Δούμα, τόνισε ὅτι τό ζήτημα τῆς γῆς καί τῆς ἐλευθερίας μπορεῖ νά τό λύσει μόνο ἡ ἐπαναστατική πάλη τῶν ἐργαζομένων καί ὄχι ἡ Δούμα. Μεγάλη σημασία γιά τό ξεσκέπασμα τῆς καντέτικης πολιτικῆς σάν συναλλαγῆς μέ τήν ἀπολυταρχία σέ βάρος τοῦ λαοῦ εἶχε ἡ ὁμιλία τοῦ Λένιν στή συγκέντρωση πού ἔγινε στίς 9 (22) τοῦ Μάη 1906 στό Σπίτι τοῦ λαοῦ τῆς Πάνινα. Ἦταν ἡ πρώτη δημόσια ὁμιλία τοῦ Λένιν μπροστά στίς μάζες τῆς Ρωσίας. Στό λαμπρό καί πρότυπο αὐτό λόγο του ὁ Λένιν ἀνέλυσε τήν κατάσταση πού εἶχε διαμορφωθεῖ στή χώρα, καθόρισε σαφῶς τή στάση τῶν μπολσεβίκων ἀπέναντι στή Δούμα, ἀπέναντι στά κόμματα καί στίς ὁμάδες τῆς Δούμας. Οἱ παρευρισκόμενοι στή συγκέντρωση ψήφισαν ὁμόφωνα τήν ἀπόφαση πού προτάθηκε ἀπό τόν Λένιν. Ἡ ἀπόφαση ξεσκέπαζε τή συμβιβαστική πολιτική τῶν καντέτων, καλοῦσε τήν ἐργατική καί τήν ἀγροτική ὁμάδα σέ αὐτοτελῆ δράση, διακήρυσσε κατηγορηματικά τήν ἀνάγκη τῆς ἐπαναστατικῆς πάλης ἔξω ἀπό τή Δούμα. «Ἡ συγκέντρωση ἐκφράζει τήν πεποίθηση, ἔλεγε ἡ ἀπόφαση, πώς τό προλεταριάτο θά σταθεῖ, ὅπως καί πρῶτα, ἐπικεφαλῆς ὅλων τῶν ἐπαναστατικῶν στοιχείων τοῦ λαοῦ» (σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 96). Ἡ ὁμιλία τοῦ Λένιν στή συγκέντρωση πού ἔγινε στό Σπίτι τοῦ λαοῦ τῆς Πάνινα εἶχε τεράστια ἐπίδραση στήν ἐπαναστατικοποίηση τῶν προλεταριακῶν μαζῶν.

Στά ἄρθρα τοῦ τόμου αὐτοῦ «Κακές συμβουλές», «Πῶς σκέπτεται ὁ σ. Πλεχάνοφ γιά τήν τακτική τῆς σοσιαλδημοκρατίας;», «Ποιοί θέλουν συμμαχία μέ τούς καντέτους;», «Καντέτικα φερέφωνα» ὁ Λένιν ξεσκέπασε τόν ἐπαίσχυντο ρόλο τῶν μενσεβίκων σάν ὑπηρετῶν τῶν καντέτων, πού ξεπουλοῦν τά «ἐπαναστατικά πρωτοτόκια ἀντί πινακίου φακῆς τοῦ καντέτικου ρεφορμισμοῦ». Οἱ μενσεβίκοι, χωρίς νά παίρνουν ὑπόψη τήν ταξική οὐσία τῆς Δούμας, τή θεωροῦσαν «κέντρο συσπείρωσης» τῶν ἐπαναστατικῶν δυνάμεων, καλύτερο μέσο ἐπίλυσης τῶν ζητημάτων τῆς ἐπανάστασης. Στήν τακτική τους ἀπέναντι στή Δούμα ξεκινοῦσαν ἀπό τήν ἀντίληψη ὅτι ἡ ἐπανάσταση τέλειωσε καί

ἄρχισε περίοδος εἰρηνικῆς συνταγματικῆς ἐξέλιξης. Ὁ Λένιν ἀποδείχνει ὅτι ἡ μενσεβίκικη τακτική ὁδηγοῦσε στήν ὑποταγή τῶν συμφερόντων τοῦ προλεταριακοῦ κόμματος στά συμφέροντα τῆς ἀστικῆς τάξης, στή συσκότιση τῆς συνείδησης τῶν ἐργατῶν καί τῶν ἀγροτῶν.

Ὁ Λένιν τάχθηκε ἀποφασιστικά ἐνάντια στό καντέτικο σύνθημα τῆς δημιουργίας «ὑπεύθυνης κυβέρνησης ἀπό τή Δούμα», πού τό ὑποστήριξαν οἱ μενσεβίκοι. Στά ἄρθρα του: «Ἡ τακτική τού προλεταριάτου καί τά καθήκοντα τῆς στιγμῆς», «Ἄς ἀποφασίσουν οἱ ἐργάτες», «Πάλη γιά τήν ἐξουσία καί „πάλη" γιά ἐλεημοσύνες», «„Ὅ,τι ἔχεις νά κάνεις κάντο γρήγορα!"», «Οἱ διαπραγματεύσεις σχετικά μέ τήν κυβέρνηση», «Ξανά γιά τό ζήτημα τῆς κυβέρνησης ἀπό τή Δούμα» καί σέ ἄλλα, ξεσκεπάζοντας τήν ἰδέα δημιουργίας καντέτικης κυβέρνησης, ὁ Λένιν δείχνει ὅτι τό σύνθημα αὐτό ἔγινε ἕνα ἀπό τά μέσα διαφθορᾶς τοῦ λαοῦ μέ συνταγματικές αὐταπάτες καί ἀποτελεῖ προσπάθεια τῶν καντέτων νά ἔρθουν σέ συνεννόηση μέ τήν ἀπολυταρχία.

Ὁ Λένιν ἔγραφε ὅτι ἡ δημιουργία κυβέρνησης ἀπό τή Δούμα ἤ ἀπό τούς καντέτους εἶναι μιά ἀπατηλή, διπρόσωπη, ζουμπατοφική μεταρρύθμιση. Ὅλες οἱ κουβέντες τῶν καντέτων γιά ἐκτελεστική ἐξουσία ὑπεύθυνη ἀπέναντι στή λαϊκή ἀντιπροσωπεία ἦταν μιά μεγάλη ἀπάτη. Ἡ δημιουργία καντέτικης κυβέρνησης θά ἦταν ἕνα καινούργιο φιλελεύθερο προκάλυμμα τῆς ἀπολυταρχίας, μεταμφίεση τῆς τσαρικῆς κυβέρνησης μέ μιά ψευτοσυνταγματική στολή. Ἡ ὑποστήριξη τοῦ συνθήματος αὐτοῦ ἀπό τό προλεταριάτο θά ἦταν ἐγκατάλειψη τῆς πάλης, μεταβίβαση τῆς ὑπόθεσης τῆς ἐλευθερίας στά χέρια τῆς φιλελεύθερης ἀστικῆς τάξης.

Στόν τόμο περιλαμβάνονται οἱ ἀποφάσεις «Γιά τή στάση ἀπέναντι στήν Κρατική δούμα» καί «Σχετικά μέ τό ζήτημα τῆς κυβέρνησης Δούμας», πού εἶχαν παρθεῖ ἀπό τήν ΕΠ τοῦ ΣΔΕΚΡ καί ἀποτελοῦσαν τήν πλατφόρμα τακτικῆς τῶν μπολσεβίκων στήν πάλη ἐνάντια στούς μενσεβίκους πάνω στό ζήτημα τῆς στάσης ἀπέναντι στήν Κρατική δούμα. Στίς ἀποφάσεις αὐτές ὁ Λένιν ἔδοσε ἰδιαίτερη προσοχή στήν ὀργάνωση κοινῶν ἐνεργειῶν τῶν ἐργατῶν καί τῶν ἀγροτῶν, στήν προετοιμασία τοῦ ἀποφασιστικοῦ χτυπήματος κατά τῆς ἀπολυταρχίας. Σέ ἀντίθεση πρός τό σύνθημα τῆς δημιουργίας κυβέρνησης Δούμας ὁ Λένιν ἔριξε τήν ἰδέα νά σχηματισθεῖ ἐκτελεστική ἐπιτροπή ἀπό τά ἐπαναστατικά στοιχεῖα τῆς Δούμας γιά τό συντονισμό τῆς πάλης κατά τῆς τσαρικῆς κυβέρνησης. Οἱ ἀποφάσεις τῆς ΕΠ συζητή-

θηκαν πλατιά στίς κομματικές συνελεύσεις τῆς Πετρούπολης καί ἐγκρίθηκαν ἀπό τή συντριπτική πλειοψηφία τῶν μελῶν τοῦ κόμματος: ὑπέρ τῆς τακτικῆς τῶν μπολσεβίκων δόθηκαν 1760 ψῆφοι, ἔναντι 952 πού δόθηκαν ὑπέρ τῆς πλατφόρμας τῆς μενσεβίκικης ΚΕ. Οἱ λενινιστικές ἀποφάσεις ψηφίστηκαν στή διαχτιδική συνδιάσκεψη τῆς ὀργάνωσης Πετρούπολης τοῦ ΣΔΕΚΡ, πού συγκλήθηκε τόν Ἰούνη τοῦ 1906 ἀπό τήν Ἐπιτροπή Πετρούπολης γιά τήν ἐπεξεργασία τῆς τακτικῆς τοῦ προλεταριάτου ἀπέναντι στή Δούμα.

Τά ἄρθρα: «Ἡ ἐργατική ὁμάδα στήν Κρατική δούμα», «Ἡ ἐκλογική νίκη τῶν σοσιαλδημοκρατῶν στήν Τιφλίδα», «Γιά τήν ἔκκληση τῶν ἐργατῶν βουλευτῶν τῆς Δούμας», «Ἐμπρός γιά τήν ἑνότητα!», «Ἀπ' ἀφορμή τή διακήρυξη τῆς ὁμάδας μας στή Δούμα», «Οἱ μομφές τῆς ἀστικῆς τάξης καί τά συνθήματα τοῦ προλεταριάτου», «Τά κόμματα τῆς Δούμας καί ὁ λαός» καί ἄλλα γράφτηκαν σέ σχέση μέ τή δράση τῶν πρώτων ἐργατῶν βουλευτῶν στή Ρωσία. Στό IV συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ οἱ μενσεβίκοι ὑπέβαλαν πρόταση νά δημιουργηθεῖ στή Δούμα σοσιαλδημοκρατική ὁμάδα. Ὁ Λένιν ἀντιτάχθηκε στήν πρόταση αὐτή, τονίζοντας ὅτι τό κόμμα δέν μπορεῖ νά ἀναθέσει τήν ἐκπροσώπησή του σέ τυχαίους οὐσιαστικά ἀνθρώπους, γιατί τό συνειδητό προλεταριάτο δέν εἶχε ἐκλέξει δικούς του βουλευτές, ἀπέσχε ἀπό τίς ἐκλογές. Ὅταν παρ' ὅλα αὐτά ἀποφασίστηκε νά δημιουργηθεῖ σοσιαλδημοκρατική ὁμάδα στή Δούμα, τό συνέδριο, μέ τήν ἐπιμονή τῶν μπολσεβίκων, ψήφισε ἰδιαίτερες ὁδηγίες πρός τήν ΚΕ τοῦ κόμματος, πού στήν πραγματικότητα ἔβαζαν τή δράση τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμάδας κάτω ἀπό τόν ἔλεγχο τῶν κομματικῶν ὀργανώσεων.

Οἱ σοσιαλδημοκράτες βουλευτές τῆς Ι Δούμας ὑποστήριζαν τίς μενσεβίκικες ἀπόψεις. Δέν μπῆκαν στή Δούμα μέ κομματικό τρόπο, ἀλλά μέ τή βοήθεια ἄμεσων ἤ ἔμμεσων, σιωπηρῶν ἤ ἐπίσημων συμφωνιῶν μέ τούς καντέτους.

Ὁ Λένιν προσπαθοῦσε νά βάλει τή δράση τῶν ἐργατῶν βουλευτῶν στό σωστό δρόμο, τούς βοηθοῦσε καθημερινά μέ τίς συμβουλές του, τόνιζε τίς ἐπιτυχίες τους, ἐπέκρινε τίς ἀδυναμίες καί τά λάθη τους. Ὁ Λένιν θεωροῦσε ὅτι ἦταν σοβαρό λάθος τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμάδας ἡ διακήρυξή της πού διαβάστηκε στή Δούμα στίς 16 (29) τοῦ Ἰούνη 1906. Ἡ διακήρυξη ἀναγνώριζε τή Δούμα σάν κέντρο τοῦ παλλαϊκοῦ κινήματος, σά σταθμό πάλης γιά συντακτική συνέλευση. Ἡ σοσιαλδημοκρατική ὁμάδα κατά τή σύνταξη τῆς διακήρυξης ἀπέρριψε τό σχέ-

διο πού ἔγραψε ὁ Λένιν (τό σχέδιο μέ ὁρισμένες περικοπές τό παραθέτει ὁ Λένιν στό ἄρθρο «᾿Απ᾿ ἀφορμή τή διακήρυξη τῆς ὁμάδας μας στή Δούμα») καί πῆρε σά βάση τό σχέδιο πού εἶχε ἐγκριθεῖ ἀπό τή μενσεβίκικη ΚΕ. Τό σχέδιο τοῦ Λένιν ἔκανε μαρξιστική ἀνάλυση τῆς κατάστασης τῆς χώρας, διατύπωνε τά ἄμεσα καθήκοντα τοῦ κόμματος καί τοῦ προλεταριάτου, ὑπέδειχνε τόν ἐπαναστατικό δρόμο ἐπίλυσης τῶν σπουδαιότερων ζητημάτων τῆς οἰκονομικῆς καί πολιτικῆς ζωῆς τῆς Ρωσίας. Ὁ Λένιν, βάζοντας στήν κρίση τῶν μαζῶν τίς διαφωνίες σχετικά μέ τή διακήρυξη, τόνιζε ὅτι ἡ σοσιαλδημοκρατική ὁμάδα, ψηφίζοντας μιά διακήρυξη μή ἐπαναστατική, ἔκανε ἕνα σημαντικό βῆμα δεξιότερα ἀκόμα καί ἀπό τίς ἀποφάσεις τοῦ IV συνεδρίου τοῦ κόμματος. «Φυσικά ἐμεῖς καταλαβαίνουμε πέρα γιά πέρα τή δύσκολη θέση τῶν πρωτάρηδων βουλευτῶν, ἔγραφε ὁ Λένιν. Ξέρουμε θαυμάσια πώς πρέπει νά εἴμαστε ἐπιεικεῖς ἀπέναντι στά λάθη ἐκείνων πού ἀρχίζουν νά περνοῦν ἀπό τούς καντέτους στούς σοσιαλδημοκράτες. Ἄν ὅμως προορισμός τους εἶναι νά πραγματοποιήσουν τό πέρασμα αὐτό ὥς τό τέλος, αὐτό μπορεῖ νά γίνει μόνο μέ τήν ἀνοιχτή καί ἄμεση κριτική αὐτῶν τῶν λαθῶν» (σελ. 89).

Ὁ Λένιν καλοῦσε τούς σοσιαλδημοκράτες βουλευτές νά προβαίνουν σέ αὐτοτελεῖς καί ἀποφασιστικές ἐνέργειες, νά προβάλλουν συνθήματα συνεποῦς δημοκρατισμοῦ καί προλεταριακῆς ταξικῆς πάλης γιά τό σοσιαλισμό. Ὅταν κατά τή συζήτηση στή Δούμα τοῦ θέματος τῆς βοήθειας στούς πεινασμένους οἱ καντέτοι συμφώνησαν νά ἀνατεθεῖ ἡ λύση τοῦ ζητήματος αὐτοῦ στήν τσαρική κυβέρνηση, προτείνοντας νά δοθεῖ στήν κυβέρνηση πίστωση ἀπό 15 ἑκατομμύρια ρούβλια, καί ἡ σοσιαλδημοκρατική ὁμάδα δέν διαμαρτυρήθηκε γι᾿ αὐτό, ὁ Λένιν στό ἄρθρο του «Ἡ βοήθεια στούς πεινασμένους καί ἡ τακτική τῆς Δούμας», κριτικάροντας τό λάθος αὐτό τῶν ἐργατῶν βουλευτῶν, ἔβαλε μπροστά τους τό καθῆκον: νά ξεσκεπάσουν τό διπλό παιχνίδι τῶν καντέτων, νά ἀποκαλύψουν τά μυστικά τοῦ τσαρικοῦ προϋπολογισμοῦ, πού διέθετε ἑκατοντάδες ἑκατομμύρια ρούβλια γιά τήν καταπολέμηση τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος, γιά πολεμικούς τυχοδιωχτισμούς κτλ., νά προτάξουν μιά δική τους ἀπόφαση πάνω στό ἐπισιτιστικό, γιά νά ἑδραιώσουν τή συμπάθεια ὅλων τῶν ἐργαζόμενων μαζῶν πρός τό κόμμα τοῦ προλεταριάτου. Ἀργότερα ἡ σοσιαλδημοκρατική ὁμάδα κατάφερε νά κρατήσει στό ζήτημα αὐτό σωστή θέση. Οἱ ἐργάτες βουλευτές στήν ἀπόφασή τους ξεσκέπασαν τήν κυβέρνηση σάν τόν πραγματικό

ὑπεύθυνο τῶν λιμῶν. Ἀπαίτησαν νά ἱκανοποιηθοῦν οἱ ἀνάγκες τῶν πεινασμένων μέ τόν περιορισμό τῶν ἀποδοχῶν τῶν ὑπαλλήλων, σέ βάρος τῶν ἐσόδων ἀπό τά κτήματα τοῦ στέμματος, τῆς αὐτοκρατορικῆς οἰκογένειας, τῆς ἐκκλησίας, τῶν μοναστηριῶν καί πρότειναν νά μή δίνονται χρήματα στήν κυβέρνηση τῶν πογκρομιστῶν, ἀλλά γιά τή βοήθεια στούς πεινασμένους νά δημιουργηθεῖ μιά εἰδική ἐπιτροπή τῆς Δούμας, πού τά μέλη της νά ὀργανώσουν τοπικές ἐπιτροπές ἐπισιτισμοῦ ἀπό τούς ἴδιους τούς πεινασμένους. Οἱ σοσιαλδημοκράτες βουλευτές, παίρνοντας τή θέση αὐτή, τράβηξαν μέ τό μέρος τους τούς τρουντοβίκους. Ἐκτιμώντας τό γεγονός αὐτό, ὁ Λένιν ἔγραφε στό ἄρθρο του «Ἡ καντέτικη Δούμα ἔδοσε τά χρήματα στήν κυβέρνηση τῶν πογκρομιστῶν»: «Ὁ χωρισμός σέ πολιτικές ὁμάδες διαγράφεται γιά μιά ἀκόμη φορά ὅλο καί πιό καθαρά. Οἱ Ὀχτωβριστές καί οἱ καντέτοι εἶναι ὑπέρ τῆς συναλλαγῆς μέ τήν παλιά ἐξουσία. Οἱ σοσιαλδημοκράτες καί οἱ τρουντοβίκοι ἀποφασιστικά κατά» (σελ. 254).

Χάρη στή διαρκῆ ἐπίδραση τῶν μπολσεβίκων, τοῦ Λένιν, πάνω στή σοσιαλδημοκρατική ὁμάδα,οἱ ἐργάτες βουλευτές, παρ' ὅλη τήν ἀσυνέπειά τους, κατόρθωσαν νά πάρουν στή Δούμα σωστή θέση σέ μιά ὁλόκληρη σειρά ζητήματα. Αὐτό ἦταν ἡ πρώτη πείρα τῆς δουλειᾶς τῶν μπολσεβίκων μέ τήν ἐργατική ὁμάδα τῆς Δούμας, καί μάλιστα σέ ἰδιόμορφες, πολύ δύσκολες συνθῆκες, τότε πού ἡ ὁμάδα ἦταν μενσεβίκικη στή σύνθεσή της καί οἱ μπολσεβίκοι, πού δέν εἶχαν δικούς τους ἀντιπροσώπους στή Δούμα, ἦταν ὑποχρεωμένοι νά ἐπιδροῦν μόνο ἀπ' ἔξω στούς σοσιαλδημοκράτες βουλευτές, κάνοντας κριτική στά λάθη τους καί ἐπιδοκιμάζοντας τίς ἐπιτυχίες τους στόν κομματικό τύπο καί στίς ἐργατικές συγκεντρώσεις. Αὐτήν ἀκριβῶς τήν περίοδο μπαίνουν γιά πρώτη φορά οἱ βάσεις καί γίνεται ἡ ἐπεξεργασία τῶν σπουδαιότερων βασικῶν θέσεων τῆς τακτικῆς τῶν μπολσεβίκων στή Δούμα, πού ἐφαρμόστηκε μέ μεγάλη ἐπιτυχία στή II III καί IV Δούμα. Ἡ τακτική αὐτή ἦταν καί εἶναι σήμερα πρότυπο γιά τά κομμουνιστικά κόμματα τῶν ἄλλων χωρῶν στήν κοινοβουλευτική τους δράση, στήν πάλη τους γιά τή συσπείρωση τῶν ἐπαναστατικῶν-δημοκρατικῶν δυνάμεων ἐνάντια στίς δυνάμεις τῆς ἀντίδρασης. Ἡ τακτική αὐτή τά πλουτίζει μέ τήν πείρα τοῦ συνδυασμοῦ τῶν νόμιμων καί παράνομων, τῶν κοινοβουλευτικῶν καί ἐξωκοινοβουλευτικῶν μορφῶν πάλης, τά πλουτίζει μέ τήν πείρα καθοδήγησης τῆς πάλης τῆς ἐργατικῆς τάξης καί ὅλων τῶν δημοκρατικῶν δυνάμεων.

Μιά σειρά ἄρθρα τοῦ τόμου αὐτοῦ («Ἡ ἀγροτική ἤ „Ἐργασιακή“ ὁμάδα καί τό ΣΔΕΚΡ», «Τό ζήτημα τῆς γῆς στή Δούμα», «Οὔτε γῆ οὔτε ἐλευθερία», «Τό ζήτημα τῆς γῆς καί ἡ πάλη γιά ἐλευθερία» καί ἄλλα) ἀναφέρονται σ' ἕνα ἀπό τά βασικότερα ζητήματα τῆς ἐπανάστασης,στό ἀγροτικό ζήτημα. Στήν περίοδο τῆς λειτουργίας τῆς Ι Κρατικῆς δούμας, ὅπως καί πρῶτα, στήν πάλη γιά τήν κατάκτηση τῆς ἀγροτιᾶς συγκρούστηκαν δυό δυνάμεις: ἡ φιλελεύθερη ἀστική τάξη καί τό προλεταριάτο. Μπροστά στούς μπολσεβίκους ὀρθωνόταν τό καθῆκον νά ἀποσπάσουν τήν ἀγροτιά· ἀπό τήν ἐπιρροή τῶν καντέτων, νά τήν τραβήξουν μέ τό μέρος τους, νά βάλουν τό ἀγροτικό καί τό ἐργατικό κίνημα σ' ἕνα κανάλι. Ὁ Λένιν τόνιζε ὅτι τόν ἀγρότη τόν ἐνδιαφέρει περισσότερο ἀπ' ὅλα τό ζήτημα τῆς γῆς, ὅτι ἡ λύση τοῦ ζητήματος αὐτοῦ θά ἐξαρτηθεῖ ἀπό τό γεγονός ποιόν θά ἀκολουθήσει ἡ ἀγροτιά: τήν ἀστική τάξη ἤ τό προλεταριάτο; Ὁ Λένιν ἐξηγοῦσε ὅτι τό ζήτημα τῆς γῆς μπορεῖ καί πρέπει νά λυθεῖ μόνο μέ ἐπαναστατικό τρόπο καί ὄχι μέσω τῆς Δούμας. Βασικός ὅρος πού θά ἐξασφάλιζε τήν ἐξάλειψη τῆς τσιφλικάδικης γαιοκτησίας καί ὅλων τῶν ὑπολειμμάτων τῆς δουλοπαροικίας ἦταν ἡ ἀνατροπή τοῦ τσαρισμοῦ καί ἡ ἐθνικοποίηση τῆς γῆς. Τό αἴτημα τῆς ἐθνικοποίησης τῆς γῆς ἀποτελοῦσε συστατικό στοιχεῖο τῆς θεωρίας τοῦ Λένιν σχετικά μέ τή μετεξέλιξη τῆς ἀστικοδημοκρατικῆς ἐπανάστασης σέ ἐπανάσταση σοσιαλιστική.

Ἡ τσαρική κυβέρνηση προσπαθοῦσε νά μήν ἐπιτρέψει τή συζήτηση τοῦ ἀγροτικοῦ ζητήματος στή Δούμα. Ἡ Δούμα ὅμως δέν μποροῦσε νά παρακάμψει τό ζήτημα αὐτό, πού κατεῖχε τήν κεντρική θέση στήν πολιτική καί οἰκονομική ζωή τῆς χώρας. Στό ἀγροτικό ζήτημα καθορίστηκε σαφῶς ἡ θέση ὅλων τῶν κομμάτων καί ὁμάδων τῆς Δούμας. Τό ἀγροτικό σχέδιο τῶν καντέτων («σχέδιο τῶν 42») προέβλεπε τή διατήρηση τῆς τσιφλικάδικης γαιοκτησίας, ἐπιτρέποντας τήν ἀπαλλοτρίωση μέ ἐξαγορά μόνο τῆς τσιφλικάδικης γῆς πού καλλιεργοῦνταν μέ ἐργαλεῖα τοῦ ἀγρότη ἤ ἐνοικιαζόταν. Στά ἄρθρα «Τό ζήτημα τῆς γῆς στή Δούμα», «Τό ζήτημα τῆς γῆς καί ἡ πάλη γιά ἐλευθερία» καί ἄλλα ὁ Λένιν ξεσκέπασε τήν ἀντιδραστική οὐσία τοῦ «σχεδίου τῶν 42», ἀπόδειξε ὅτι ἐπρόκειτο γιά μιά προσπάθεια νά ἐπαναληφθεῖ ἡ μεταρρύθμιση τοῦ 1861, νά γίνει συναλλαγή μέ τούς τσιφλικάδες σέ βάρος τῆς ἀγροτιᾶς.

Οἱ ἀγρότες βουλευτές ἀντιτάχθηκαν ἀποφασιστικά στό πρόγραμμα τῶν καντέτων. Σὲ ἀντίθεση μέ τό «σχέδιο τῶν 42»

αὐτοί ὑπέβαλαν στή Δούμα δικό τους σχέδιο, τό «σχέδιο τῶν 104», μέ τό ὁποῖο πρόβαλαν τό αἴτημα τῆς ἀναγκαστικῆς ἀπαλλοτρίωσης τῆς γῆς τῶν τσιφλικάδων, τοῦ δημοσίου, τῆς αὐτοκρατορικῆς οἰκογένειας, τοῦ στέμματος, τῶν μοναστηριῶν, τῆς ἐκκλησίας, μέ τό σκοπό νά δημιουργηθεῖ ἕνα «παλλαϊκό ἀπόθεμα γῆς» γιά νά δοθεῖ γεωργικός κλῆρος στούς ἀγρότες μέ βάση τήν «ἐργασιακή νόρμα». Ὁ Λένιν ἐπέκρινε τόν «ἐξισωτικό» χαρακτήρα τοῦ σχεδίου τῶν «104» σά μικροαστικό οὐτοπικό σοσιαλισμό, ἐξηγοῦσε ὅτι εἶναι ἀδύνατο νά λυθεῖ τό ζήτημα τῆς γῆς στά πλαίσια τοῦ ὑπάρχοντος συστήματος, γιατί ἡ διατήρηση τῶν βάσεων τοῦ καπιταλισμοῦ, ἀκόμη καί ἄν γίνει ἡ πιό «δίκαιη» διανομή τῆς γῆς, θά δημιουργήσει ξανά τήν ἐκμετάλλευση καί τήν ἀνισότητα. Ὁ Λένιν τόνιζε ταυτόχρονα ὅτι τό σχέδιο αὐτό ἀποτελεῖ σημαία ἀποφασιστικῆς πάλης ἐνάντια στά ὑπολείμματα τῆς δουλοπαροικίας στή Ρωσία. Ὁ Λένιν ἔκανε δριμύτατη κριτική στούς μενσεβίκους, πού θεωροῦσαν τό ἀγροτικό πρόγραμμα τῶν καντέτων πιό προοδευτικό ἀπό τό πρόγραμμα τῶν τρουντοβίκων. Τό βασικό λάθος τῶν μενσεβίκων, ἔγραφε ὁ Λένιν, εἶναι ὅτι δέν μποροῦν νά ξεχωρίσουν ἀπ' ὅλη τήν ἀστική δημοκρατία τήν ἐπαναστατική δημοκρατία, ὅτι ἀπό φόβο μήν πλησιάσουν τούς ἐσέρους πλησιάζουν ὑπερβολικά τούς καντέτους.

Τά αἰτήματα τῶν τρουντοβίκων, οἱ ὁμιλίες τους στή Δούμα εἶχαν πλατιά ἀπήχηση σὲ ὅλη τή χώρα. Ἡ συντριπτική πλειοψηφία τῶν ἀγροτῶν τάχθηκε ὑπέρ τῆς ἐθνικοποίησης τῆς γῆς. Ὁ Λένιν ἔγραφε ὅτι οἱ ἀγρότες στήν οὐσία δέν ζητοῦν ἀγροτική μεταρρύθμιση, ἀλλά ἀγροτική ἐπανάσταση.

Ἡ κυβέρνηση, τρομοκρατημένη ἀπό τό δυνάμωμα τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος, δημοσίευσε στίς 20 τοῦ Ἰούνη (3 τοῦ Ἰούλη) 1906 δήλωση, στήν ὁποία διακήρυσσε ὅτι ἡ τσιφλικάδικη ἰδιοκτησία εἶναι ἀπαραβίαστη καί δέν ἐπιτρέπεται ἡ ἀναγκαστική ἀπαλλοτρίωση τῆς γῆς: «Ἡ ἀνακοίνωση αὐτή, ἔγραφε ὁ Λένιν, ἀποτελεῖ πραγματική κήρυξη πολέμου ἐνάντια στήν ἐπανάσταση. Εἶναι πραγματική διακήρυξη τῆς ἀντιδραστικῆς ἀπολυταρχίας πρός τό λαό: δέν θ' ἀνεχτῶ! θά συντρίψω!» (σελ. 296). Ὁ Λένιν στά ἄρθρα του «Τολμηρή ἐπίθεση καί διστακτική ἄμυνα», «Τά κόμματα τῆς Δούμας καί ὁ λαός» ἔκανε κριτική στή σοσιαλδημοκρατική ὁμάδα, γιατί δέν θεώρησε ἀπαραίτητο νά ἀπευθυνθεῖ τή στιγμή ἐκείνη ἡ ἴδια, ἀνεξάρτητα, στό λαό καί νά πάρει στά χέρια της τήν πρωτοβουλία τῆς πάλης ἐνάντια στήν κυβέρνηση. Ἕνα σοσιαλδημοκρατικό σχέδιο ἔκκλησης πρός τό λαό, τόνιζε ὁ Λένιν, θά εἶχε ἐξαιρετικά ὠφέλιμη

ἐπίδραση γιά τή συσπείρωση καί τήν ἀνάπτυξη τῆς ἐπαναστατικῆς πάλης, θά τραβοῦσε μέ τό μέρος τῶν σοσιαλδημοκρατῶν τά καλύτερα στοιχεῖα τῆς ἐπαναστατικῆς ἀγροτιᾶς.

Ἡ Ι Κρατική δούμα, παρ' ὅλη τήν ἀδυναμία της καί τίς μεσοβέζικες ἀποφάσεις της, δέ δικαίωσε τίς ἐλπίδες τῆς κυβέρνησης. Στίς 8 (21) τοῦ Ἰούλη 1906 διαλύθηκε. Ἡ φιλελεύθερη ἀστική τάξη δέν μπόρεσε νά περιορίσει τό ἐπαναστατικό κίνημα στά στενά πλαίσια τῆς μίζερης πολιτικῆς τῶν καντέτων καί νά βάλει τήν ἐπανάσταση στά κανάλια τοῦ κοινοβουλευτισμοῦ. Ἡ ἄκαρπη δραστηριότητα τῆς Δούμας καί ἡ διάλυσή της ἔπαιξαν σημαντικό ρόλο στήν ἀπαλλαγή τοῦ λαοῦ ἀπό τίς συνταγματικές αὐταπάτες. Οἱ πλατιές μάζες τῶν ἐργαζομένων καταλάβαιναν ὅλο καί πιό καλά ὅτι ἡ παλιά ἐξουσία εἶναι ἀσυμβίβαστη μέ μιά πραγματική κυρίαρχη λαϊκή ἀντιπροσωπεία. Ἔσβησαν οἱ ἐλπίδες τους γιά μιά εἰρηνική ἔκβαση τῆς πάλης· γινόταν ὅλο καί πιό σαφές ὅτι ὁ μοναδικός σωστός δρόμος γιά τήν ἐλευθερία ἦταν ὁ δρόμος τῆς βίαιης ἀνατροπῆς τῆς ἀπολυταρχίας.

Στήν μπροσούρα «Ἡ διάλυση τῆς Δούμας καί τά καθήκοντα τοῦ προλεταριάτου», πού γράφτηκε τόν Ἰούλη τοῦ 1906 καί περιλαμβάνεται στόν τόμο αὐτόν, ὁ Λένιν ἀνάλυσε τήν πολιτική σημασία πού εἶχε ἡ διάλυση τῆς Ι Κρατικῆς δούμας, ζήτησε νά γίνει ἐπίμονη προετοιμασία τῶν μαζῶν γιά μιά ὀργανωμένη καί ἀποφασιστική πάλη. Ὁ Λένιν στήν ἐργασία αὐτή λέει ὅτι εἶναι ἀνάγκη νά ἑτοιμάσουμε μιά γενική ἐκδήλωση, συγκρατώντας τούς ἐργάτες ἀπό τίς ἀπεργίες, διαδηλώσεις καί τίς ἐπιμέρους ἐκδηλώσεις, νά προετοιμάσουμε μιά γενική πολιτική ἀπεργία, ἔτσι πού νά μπορέσουμε νά τή μετατρέψουμε σέ ἔνοπλη ἐξέγερση. Στήν μπροσούρα «Ἡ διάλυση τῆς Δούμας καί τά καθήκοντα τοῦ προλεταριάτου», καθώς καί στό ἄρθρο «Ἡ πολιτική κρίση καί ἡ χρεοκοπία τῆς ὀπορτουνιστικῆς τακτικῆς» ὁ Λένιν ἔκανε αὐστηρή κριτική στήν τακτική τῶν μενσεβίκων μετά τή διάλυση τῆς Δούμας. Οἱ μενσεβίκοι, ἀντί νά καλοῦν τίς μάζες στήν προετοιμασία καί ὀργάνωση τῆς ἔνοπλης ἐξέγερσης, τίς καλοῦσαν σέ ἐπιμέρους ἐκδηλώσεις διαμαρτυρίας ἐνάντια στή διάλυση τῆς Δούμας. Ὁ Λένιν, ξεσκεπάζοντας τίς λαθεμένες αὐτές ἀπόψεις, τόνιζε ὅτι ἡ ἀντικειμενική κατάσταση ἔβαλε στήν πρώτη γραμμή τήν πάλη ὄχι γιά λαϊκή ἀντιπροσωπεία, ἀλλά γιά τή δημιουργία συνθηκῶν πού δέν θά ἐπέτρεπαν τό διώξιμο καί τή διάλυση τῆς λαϊκῆς ἀντιπροσωπείας.

Τή νύχτα τῆς 17 (30) μέ 18 (31) τοῦ Ἰούλη 1906 ξέσπασε ἡ στρατιωτική ἐξέγερση στό φρούριο Σβεαμπόργκ καί σέ συνέ-

χεια ἡ ἐξέγερση στήν Κρονστάνδη καί στό καταδρομικό «Πάμιατ Ἀζόβα» στό Ρέβελ. Μιά μέρα πρίν ξεσπάσει ἡ αὐθόρμητη ἐξέγερση στό Σβεαμπόργκ συνεδρίασε ἡ Ἐκτελεστική Ἐπιτροπή τῆς ΕΠ τοῦ ΣΔΕΚΡ, στήν ὁποία ψηφίστηκε ἡ ἀπόφαση πού εἶχε γραφτεῖ ἀπό τόν Λένιν καί καθόριζε νά σταλεῖ ἀντιπροσωπεία στό Σβεαμπόργκ (βλ. σελ. 332). Στήν ἀντιπροσωπεία αὐτή ἀνατέθηκε νά δεῖ ἐπιτόπου πῶς ἔχει ἡ κατάσταση καί νά φροντίσει νά πετύχει τήν ἀναβολή τῆς ἐκδήλωσης. Στήν περίπτωση ὅμως πού θά ἦταν ἀδύνατο νά ἀποτρέψει τήν ἐξέγερση ἡ ἀντιπροσωπεία θά ἔπρεπε νά πάρει σ' αὐτήν τό πιό ἐνεργό μέρος: νά βοηθήσει τούς ἐξεγερμένους νά ὀργανωθοῦν, νά τσακίσουν τίς δυνάμεις τῆς ἀντίδρασης, νά ρίξουν σωστά καί πραγματικῶς ἐπαναστατικά συνθήματα, ἱκανά νά τραβήξουν ὅλο τό λαό. Οἱ ἐξεγέρσεις ὅμως στό Σβεαμπόργκ, στήν Κρονστάνδη καί στό Ρέβελ, πού εἶχαν ἀρχίσει πρόωρα, συντρίφτηκαν γρήγορα. Παρά τήν ἧττα, οἱ ἐξεγέρσεις ἔδειξαν τήν τεράστια δύναμη καί ἀποφασιστικότητα τῶν στρατιωτῶν καί τῶν ναυτῶν πού εἶχαν ἐπαναστατικές διαθέσεις.

Οἱ μπολσεβίκοι κάλεσαν τήν ἐργατική τάξη, τήν ἐπαναστατική ἀγροτιά καί τό πρωτοπόρο τμῆμα τοῦ στρατοῦ νά παίρνουν ὑπόψη τήν πείρα τῶν ἐνόπλων συγκρούσεων, νά ἑτοιμάζονται μέ ἐπιμονή καί ἀποφασιστικότητα γιά τήν πάλη κατά τῆς ἀπολυταρχίας. Δέν εἶναι τυχαῖο πού στήν περίοδο αὐτή ὁ Λένιν στά ἔργα του ἀνατρέχει στά γεγονότα τῆς ἔνοπλης ἐξέγερσης τοῦ Δεκέμβρη πού ἔγινε στή Μόσχα καί καλεῖ νά μελετιέται βαθιά ἡ ἱστορική πείρα τῆς πάλης τοῦ μοσχοβίτικου προλεταριάτου τό Δεκέμβρη τοῦ 1905. Στόν τόμο τοῦτον περιλαμβάνονται τά ἄρθρα τοῦ Λένιν «Τά διδάγματα ἀπό τήν ἐξέγερση τῆς Μόσχας», «Κάτω τά χέρια!», πού ἀναφέρονται στά ζητήματα τῆς ὀργάνωσης καί τῆς τακτικῆς τῆς ἔνοπλης ἐξέγερσης.

Ἡ ἐργασία «Τά διδάγματα ἀπό τήν ἐξέγερση τῆς Μόσχας» ἀποτέλεσε σπουδαῖο σταθμό στήν ἀνάπτυξη τῆς μαρξιστικῆς θεωρίας τῆς ἔνοπλης ἐξέγερσης. Στήν ἐργασία αὐτή ὁ Λένιν, ἀναλύοντας ὁλόπλευρα τά συγκεκριμένα γεγονότα τῆς ἔνοπλης πάλης τοῦ Δεκέμβρη τοῦ 1905, ἀποκαλύπτοντας τίς πηγές τῆς δύναμης καί τῶν ἀδυναμιῶν τῆς ἐξέγερσης τῆς Μόσχας, κάνει σπουδαῖες θεωρητικές γενικεύσεις καί βγάζει σπουδαῖα πρακτικά συμπεράσματα σχετικά μέ τήν ὀργάνωση καί τήν καθοδήγηση τῆς ἐξέγερσης ἀπομέρους τοῦ προλεταριακοῦ κόμματος, καθώς ἐπίσης καί σχετικά μέ τίς μορφές, τίς μεθόδους, τούς τρόπους τοῦ ἔνοπλου ἀγώνα τῆς ἐργατικῆς τάξης στήν ἐπανάσταση.

Στήν ἐργασία του «Τά διδάγματα ἀπό τήν ἐξέγερση τῆς Μόσχας» ὁ Λένιν, στηριζόμενος στή γνωστή θέση τοῦ Μάρξ καί τοῦ Ἔνγκελς ὅτι πρέπει νά βλέπεις τήν ἐξέγερση σάν τέχνη, φωτίζει γιά πρώτη φορά ὁλόπλευρα τό ζήτημα αὐτό σέ σχέση μέ τήν καινούργια ἱστορική κατάσταση, στίς καινούργιες συνθῆκες πάλης τοῦ προλεταριάτου. Οἱ θέσεις γιά τήν καθοδήγηση τῆς ἐξέγερσης, πού τίς ἔχει ἐπεξεργαστεῖ ὁ Λένιν στό ἄρθρο αὐτό, ἀναπτύχθηκαν πιό πέρα καί συγκεκριμενοποιήθηκαν στά ἑπόμενα ἔργα τοῦ Λένιν, καί ἰδιαίτερα σ' ἐκεῖνα πού ἀναφέρονται στήν περίοδο τῆς προετοιμασίας της Μεγάλης Ὀχτωβριανῆς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης, ὅπως εἶναι: «Οἱ μπολσεβίκοι πρέπει νά πάρουν τήν ἐξουσία», «Ὁ μαρξισμός καί ἡ ἐξέγερση», «Συμβουλές ἑνός τρίτου».

Στό ἄρθρο του «Τά διδάγματα ἀπό τήν ἐξέγερση τῆς Μόσχας» ὁ Λένιν ξεσκέπασε τή συνθηκολόγα στάση τῶν μενσεβίκων, πού προσπαθοῦσαν νά χρησιμοποιήσουν τήν ἥττα τῆς ἐξέγερσης τοῦ Δεκέμβρη σάν ἀπόδειξη τῆς ὀρθότητας τῆς ὀπορτουνιστικῆς τους γραμμῆς, πού ἀπόβλεπε στήν παραίτηση ἀπό τήν καθοδήγηση τῆς ἐξέγερσης. Στή δήλωση τοῦ Πλεχάνοφ, πού τήν υἱοθετοῦσαν ὅλοι οἱ ὀπορτουνιστές: «δέν ἔπρεπε νά πάρουμε τά ὅπλα», ὁ Λένιν ἀπάντησε: «Ἀντίθετα, ἔπρεπε νά πάρουμε τά ὅπλα πιό ἀποφασιστικά, πιό δραστήρια καί πιό ἐπιθετικά, ἔπρεπε νά ἐξηγήσουμε στίς μάζες ὅτι εἶναι ἀδύνατο νά περιοριστοῦμε μόνο στήν εἰρηνική ἀπεργία καί ὅτι εἶναι ἀνάγκη ν' ἀποδυθοῦμε σ' ἕνα ἀτρόμητο καί ἀμείλικτο ἔνοπλο ἀγώνα» (σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 375).

Στήν ἐργασία αὐτή ὁ Λένιν δίνει μεγάλη προσοχή στό ζήτημα τῆς μετεξέλιξης τῆς γενικῆς ἀπεργίας σέ ἀνώτερη μορφή ταξικῆς πάλης τοῦ προλεταριάτου, σέ ἔνοπλη ἐξέγερση. Τό πέρασμα τῆς μαζικῆς προλεταριακῆς πάλης τό Δεκέμβρη τοῦ 1905 ἀπό τήν ἀπεργία στήν ἐξέγερση ὁ Λένιν τό ἀποκαλοῦσε μέγιστο ἱστορικό ἀπόκτημα τῆς ρωσικῆς ἐπανάστασης.

Ὁ Λένιν θεωροῦσε σάν ἀπαραίτητο ὅρο τῆς νίκης τῆς ἐξέγερσης τήν ἀποφασιστική, ἐπίμονη καί συστηματική πάλη γιά τό τράβηγμα τοῦ στρατοῦ μέ τό μέρος τῆς ἐπανάστασης. Κριτικάροντας τούς μενσεβίκους, πού προπαγάνδιζαν τήν παθητική ἀναμονή τῆς στιγμῆς πού ὁ στρατός θά ἐπαναστατικοποιηθεῖ, ὁ Λένιν μέ τό παράδειγμα τῆς ἐξέγερσης τῆς Μόσχας ἔδειξε ὅτι τό πέρασμα τοῦ στρατοῦ μέ τό μέρος τῶν ἐξεγερμένων δέν μπορεῖ νά γίνει μονομιᾶς, χρειάζεται τολμηρή ἐπιθετική πάλη γι' αὐτό.

Στήν ἐργασία «Τά διδάγματα ἀπό τήν ἐξέγερση τῆς Μόσχας»

ὁ Λένιν στέκεται λεπτομερειακά στά ζητήματα τῆς τακτικῆς καί τῆς ὀργάνωσης τῶν δυνάμεων τῆς ἐξέγερσης. Ἀναφερόμενος στίς ὑποδείξεις τοῦ Φ..Ἔνγκελς ὅτι ἡ στρατιωτική τακτική ἐξαρτᾶται ἀπό τό ἐπίπεδο τῶν τεχνικῶν μέσων τοῦ πολέμου, ὁ Λένιν μιλάει γιά καινούργια τακτική ὁδοφραγμάτων πού χαράχτηκε τό Δεκέμβρη τοῦ 1905, γιά τήν τακτική τοῦ παρτιζάνικου πολέμου. Ἡ τακτική αὐτή καθόρισε καί τήν ἐμφάνιση ἀντίστοιχων σ' αὐτήν καινούργιων μορφῶν στρατιωτικῆς ὀργάνωσης τῶν ἐξεγερμένων, τή δημιουργία εὐκίνητων, μικρῶν τμημάτων: δεκάδων, τριάδων, ἀκόμα καί δυάδων. Ὑπογραμμίζοντας τή μεγάλη σημασία πού ἔχει ἡ μελέτη τῆς καινούργιας τακτικῆς τοῦ ἔνοπλου ἀγώνα, ὁ Λένιν ἀπαιτοῦσε ταυτόχρονα τό ἀμείλικτο ξεσκέπασμα τῶν «ἀλήτικων» διαστρεβλώσεων τῆς τακτικῆς αὐτῆς τοῦ παρτιζάνικου πολέμου. Γι' αὐτό μιλάει ὁ Λένιν καί στά ἄρθρα πού γράφτηκαν ἐκεῖνον τόν καιρό: «Γύρω ἀπ' τά γεγονότα τῆς ἡμέρας» καί «Γιά τήν παρτιζάνικη ἐκδήλωση τοῦ ΠΠΣ». Στά ἄρθρα αὐτά ξεσκεπάζονται ἀποφασιστικά τόσο οἱ διαστρεβλώσεις ἀπομέρους τῶν μικροαστικῶν κομμάτων (ΠΠΣ καί ἐσέρων) τῆς τακτικῆς τῶν παρτιζάνικων ἐκδηλώσεων ὅσο καί οἱ προσπάθειες τῶν μενσεβίκων νά δυσφημίσουν τήν τακτική τῶν παρτιζάνικων ἐκδηλώσεων γενικά.

Ὁ Λένιν συνέδεε τήν ἐξέγερση τοῦ Δεκέμβρη 1905 μέ τά ἐπαναστατικά γεγονότα τοῦ 1906. Τόνιζε ὅτι ἡ ἐξέγερση αὐτή «εἶχε τή συνέχειά της τό καλοκαίρι τοῦ 1906 μέ τή μορφή ὁλόκληρης σειρᾶς σκόρπιων καί μεμονωμένων ἐξεγέρσεων στό στρατό καί ἀπεργιῶν. Τό σύνθημα τῆς ἀποχῆς ἀπό τίς ἐκλογές γιά τή Δούμα τοῦ Βίττε ἦταν σύνθημα ἀγώνα γιά τή συγκέντρωση καί τή γενίκευση αὐτῶν τῶν ἐξεγέρσεων» (Ἅπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμος 13ος, σελ. 7).

Ὅταν ἡ ἀπολυταρχία κατόρθωσε νά ἀναχαιτίσει τό ἐπαναστατικό κύμα, πού βάσταξε ἀπό τήν ἄνοιξη ὥς τό καλοκαίρι τοῦ 1906, νά τσακίσει τήν ἐξέγερση στό Σβεαμπόργκ καί στήν Κρονστάνδη, μπῆκε μπροστά στούς μπολσεβίκους τό καθῆκον νά ἀλλάξουν τήν τακτική τους ἀνάλογα μέ τήν καινούργια κατάσταση καί νά ἀναθεωρήσουν ἀνάμεσα στ' ἄλλα τό ζήτημα τῆς ἀποχῆς ἀπό τίς ἐκλογές γιά τή Δούμα. Τόν Αὔγουστο τοῦ 1906 στό ἄρθρο «Σχετικά μέ τήν ἀποχή» ὁ Λένιν ἔγραφε: «Τώρα ἀκριβῶς ἔφτασε ἡ ὥρα πού οἱ ἐπαναστάτες σοσιαλδημοκράτες πρέπει νά πάψουν νά εἶναι ὀπαδοί τῆς ἀποχῆς. Ἐμεῖς δέν θά ἀρνηθοῦμε νά πᾶμε στή δεύτερη Δούμα, ὅταν (ἤ: „ἄν") συγκληθεῖ. Δέν θά ἀρνηθοῦμε νά χρησιμοποιήσουμε αὐτόν τό στίβο πάλης χωρίς νά

ὑπερβάλλουμε καθόλου τή μικρή σημασία του ἀλλά, ἀντίθετα, ὑποτάσσοντάς τον ὁλοκληρωτικά, μέ βάση τήν πείρα πού μᾶς ἔδοσε ἤδη ἡ ἱστορία, σέ μιά ἄλλου εἴδους πάλη, στήν πάλη μέ τήν ἀπεργία, μέ τήν ἐξέγερση κτλ.» (σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 347).

Ἡ τακτική τῶν μπολσεβίκων ἀπέναντι στή Δούμα, τακτική πού ἐκπονήθηκε ἀπό τόν Λένιν, εἶχε μεγάλη σημασία γιά τή διατήρηση τοῦ κόμματος σάν μαζικῆς προλεταριακῆς ὀργάνωσης, γιά τήν πολιτική διαπαιδαγώγηση τῆς ἐργατικῆς τάξης. Τό βασικότερο καθῆκον τῆς μπολσεβίκικης τακτικῆς ἀπέναντι στή Δούμα ἦταν ἡ πάλη γιά τήν ἀπαλλαγή τῆς ἀγροτιᾶς ἀπό τήν ἐπιρροή τῆς φιλελεύθερης ἀστικῆς τάξης, γιά τή δημιουργία μέσα στή Δούμα ἐπαναστατικοῦ συνασπισμοῦ τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς. Ἡ τακτική αὐτή ἔπαιξε μεγάλο ρόλο στήν ἑδραίωση τῆς συμμαχίας τῆς ἐργατικῆς τάξης καί τῆς ἀγροτιᾶς στήν ἐπαναστατική πάλη τοῦ 1905–1907.

* * *

Στό δέκατο τρίτο τόμο περιλαμβάνονται πέντε καινούργια σημειώματα μέ τόν τίτλο «Ξεφυλλίζοντας ἐφημερίδες καί περιοδικά», πού γράφτηκαν ἀπό τόν Β. Ι. Λένιν γιά τή στήλη τῶν ἀνασκοπήσεων τοῦ τύπου τῆς ἐφημερίδας «Ἠχώ». Τά σημειώματα αὐτά, γραμμένα σέ τόνο πολεμικῆς, μέ τήν ἐξαιρετική σαφήνεια τοῦ περιεχομένου τους, ἀναφέρονται στά ἐπίκαιρα ζητήματα τῆς πολιτικῆς ζωῆς τῆς χώρας καί εἶναι ἐνδεικτικά γιά τό εἶδος αὐτό τῶν φιλολογικῶν ἐργασιῶν τοῦ Λένιν.

Τό Ἰνστιτοῦτο μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ
τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ

ΕΚΘΕΣΗ ΓΙΑ ΤΟ ΕΝΩΤΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΤΟΥ ΣΔΕΚΡ

(ΓΡΑΜΜΑ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΕΡΓΑΤΕΣ ΤΗΣ ΠΕΤΡΟΥΠΟΛΗΣ) [1]

Γράφτηκε τό πρῶτο δεκαπενθήμερο τοῦ Μάη τοῦ 1906

Δημοσιεύτηκε τόν 'Ιούνη τοῦ 1906 σέ χωριστή μπροσούρα στή Μόσχα

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς μπροσούρας

Σύντροφοι! Μέ ἐκλέξατε ἀντιπρόσωπο γιά τό Ἑνωτικό συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ [2]. Ἐπειδή δέν ἔχω τώρα τή δυνατότητα νά ἔρθω προσωπικά στήν Πετρούπολη, θά μοῦ ἐπιτρέψετε νά ὑποβάλω γραπτή τήν ἔκθεσή μου γιά τό συνέδριο καί νά διατυπώσω παρεμπιπτόντως μερικές σκέψεις σχετικά μέ τό συνέδριο.

Πρίν περάσω στό θέμα, πρέπει νά κάνω μιά βασική διευκρίνιση. Εἶναι ἐντελῶς ἀδύνατο νά κρατήσει κανείς μέ ἀκρίβεια στή μνήμη του ὅλα ὅσα ἔγιναν στό συνέδριο, στό ὁποῖο πῆραν μέρος 120 ἤ καί περισσότερα ἄτομα καί ἔγιναν περίπου 30 συνεδριάσεις. Ἐπειδή ἤμουνα ἀπασχολημένος στό γραφεῖο τοῦ συνεδρίου, σάν ἕνας ἀπό τούς προέδρους του, καί ἐπειδή ἐκτός ἀπ' αὐτό ἔπαιρνα μέρος καί σέ μερικές ἐπιτροπές, δέν μποροῦσα νά κρατάω σημειώσεις στή διάρκεια τοῦ συνεδρίου. Νά στηριχτεῖ κανείς ὁλότελα στή μνήμη του, χωρίς σημειώσεις, εἶναι ἀδύνατο. Μιά σειρά ἀπό ὁρισμένα ἐπεισόδια καί λόγους στό συνέδριο δέν τά ἄκουσα καθόλου, ἐπειδή ἀπουσίαζα ἀπό τήν αἴθουσα τῶν συνεδριάσεων, γιατί εἶχα δουλειά σέ ἐπιτροπή, εἴτε γιατί μεσολάβησαν τυχαῖες καί προσωπικές αἰτίες. Ἡ πείρα τῶν προηγούμενων συνεδρίων (ΙΙ καί ΙΙΙ) [3], πού ἦταν μικρότερα σέ ἀριθμό ἀντιπροσώπων, μοῦ ἔδειξε πώς ἀκόμα καί σέ περίπτωση ἐντατικῆς προσοχῆς δέν εἶναι δυνατόν νά δόσεις ἀπό μνήμης μιά ἀκριβῆ εἰκόνα τοῦ συνεδρίου. Ὅταν κυκλοφοροῦσαν τά πρακτικά τοῦ ΙΙ καί τοῦ ΙΙΙ συνεδρίου διάβαζα αὐτά τά πρακτικά σάν καινούργια βιβλία, παρ' ὅλο πού ὁ ἴδιος εἶχα πάρει μέρος στά συνέδρια αὐτά, γιατί πράγματι αὐτά τά βιβλία μοῦ ἔδιναν ἀρκετά καινούργια πράγματα καί μέ ὑποχρέωναν νά διορθώσω πολλές ἀνακριβεῖς εἴτε λειψές προσωπικές ἐντυπώσεις ἀπό τό συνέδριο. Γι' αὐτό παρακαλῶ πολύ νά ἔχετε ὑπόψη σας πώς τό γράμμα αὐτό εἶναι μόνο ἕνα πρόχειρο σχέδιο ἔκθεσης, πού ἐν πάση περιπτώσει θά πρέπει νά διορθωθεῖ μέ βάση τά πρακτικά τοῦ συνεδρίου.

Ι

ΣΥΝΘΕΣΗ ΤΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

Θ' ἀρχίσω ἀπό τή γενική σύνθεση τοῦ συνεδρίου. Ἀντιπρόσωποι μέ θετική ψῆφο ἐκλέχτηκαν, ὅπως εἶναι γνωστό, ἕνας γιά κάθε 300 κομματικά μέλη. Συνολικά ἦταν περίπου 110 τέτοιοι ἀντιπρόσωποι — μοῦ φαίνεται πώς στήν ἀρχή τοῦ συνεδρίου λίγο λιγότεροι (δέν εἶχαν ἔρθει ὅλοι)· στό τέλος ἴσαμε 113. Μέ συμβουλευτική ψῆφο ἦταν 5 συντάκτες τοῦ ΚΟ (τρεῖς τῆς «μειοψηφίας» καί δυό τῆς «πλειοψηφίας», γιατί ἐγώ εἶχα πάρει ἀπό σᾶς ἐξουσιοδότηση μέ θετική ψῆφο) καί πέντε, ἄν δέν κάνω λάθος, μέλη τῆς Ἑνοποιημένης Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς. Ἔπειτα, μέ συμβουλευτική ψῆφο ἦταν οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν ὀργανώσεων πού δέν εἶχαν πάρει θετική ψῆφο, μερικοί πού ἦρθαν στό συνέδριο μέ ἰδιαίτερη πρόσκληση (δυό μέλη τῆς «ἀγροτικῆς ἐπιτροπῆς» 4, ἔπειτα ὁ Πλεχάνοφ καί ὁ Ἀξελρόντ, μετά ὁ σ. Ἀκίμοφ καί μερικοί ἄλλοι). Μέ συμβουλευτική ψῆφο ἦταν ἐπίσης μερικοί ἀντιπρόσωποι μεγάλων ὀργανώσεων πού εἶχαν πάνω ἀπό 900 ἐργάτες (ἀπομέρους τῆς Πετρούπολης, τῆς Μόσχας, τῆς ὀργάνωσης περιοχῆς Νότιας Ρωσίας κ. ἄ.). Τέλος μέ συμβουλευτική ψῆφο ἦταν οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν ἐθνικῶν σοσιαλδημοκρατικῶν κομμάτων: τρεῖς τῆς Πολωνικῆς σοσιαλδημοκρατίας 5, ἄλλοι τόσοι ἀπό τή Λεττονική 6 καί τήν Ἑβραϊκή (Μπούντ) 7, ἕνας τοῦ Οὐκρανικοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος (τήν ὀνομασία αὐτή, ὅπως ἀποδείχνεται, τήν πῆρε στήν τελευταία συνδιάσκεψή του τό Ἐπαναστατικό οὐκρανικό κόμμα 8). Συνολικά καμιά τριανταριά ἄτομα ἤ καί λίγο περισσότερα μέ συμβουλευτική ψῆφο. Ἄρα, συνολικά ὄχι 120 ἀλλά πάνω ἀπό 140 ἄτομα.

Ὡς πρός τήν «κατεύθυνσή» τους σχετικά μέ τήν πλατφόρμα τακτικῆς ἤ, ἄν θέλετε, ὡς πρός τίς θέσεις τους μέ βάση τίς ὁμάδες στίς ὁποῖες *ἀνῆκαν*, οἱ ἀντιπρόσωποι μέ θετική ψῆφο κατανέμονταν περίπου ἔτσι: 62 μενσεβίκοι καί 46 μπολσεβίκοι. Τουλάχιστον αὐτοί οἱ ἀριθμοί μοῦ ἐντυπώθηκαν περισσότερο στή μνήμη ἀπ' ὅλες τίς πολυάριθμες «κατά ὁμάδες» ψηφοφορίες τοῦ συνεδρίου. Ἕνα μέρος τῶν ἀντιπροσώπων — τό λεγόμενο στήν κοινοβουλευτική γλώσσα «κέντρο» ἤ «βάλτος» — ἦταν φυσικά ἀκαθόριστο, ἤ ταλαντευόταν σέ μερικά ζητήματα. Στό συνέδριο τό «κέντρο» αὐτό ἦταν ἐξαιρετικά ἀδύνατο, ἄν καί μερικοί σύντροφοι, πού μέ βάση τίς ψηφοφορίες τούς τοποθετῶ στούς μενσεβίκους, διεκδικοῦσαν τήν ὀνομασία τοῦ «συμφιλιωτιστῆ» ἤ τοῦ «κέντρου». Ἀπό τίς κάπως σοβαρές ψηφοφορίες τοῦ συνεδρίου

θυμᾶμαι μόνο μιά (τήν ψηφοφορία πάνω στό ζήτημα τῆς ἕνωσης τῆς Μπούντ μέ τό κόμμα), στήν ὁποία αὐτοί οἱ «μενσεβίκοι-συμφιλιωτιστές» ψήφισαν πραγματικά ὄχι σάν ὁμάδα. Γιά τήν ψηφοφορία αὐτή, κατά τήν ὁποία οἱ μενσεβίκοι πού ἐνεργοῦσαν πέρα γιά πέρα σάν ὁμάδα νικήθηκαν ἀπό τήν πλειοψηφία μέ 59 ψήφους, ὅπως θυμᾶμαι, θά μιλήσω λεπτομερειακά παρακάτω. Ὥστε, 62 καί 46. Τό συνέδριο ἦταν μενσεβίκικο. Οἱ μενσεβίκοι εἶχαν σταθερή καί ἐξασφαλισμένη ὑπεροχή, πού τούς ἐπέτρεπε ἀκόμα καί νά συνεννοοῦνται προκαταβολικά καί ἔτσι νά προκαθορίζουν τίς ἀποφάσεις τοῦ συνεδρίου. Οἱ ἰδιαίτερες αὐτές συνεννοήσεις στίς συνελεύσεις τῶν ὁμάδων εἶναι στήν πραγματικότητα πέρα γιά πέρα φυσικές, ἐφόσον ὑπάρχει μιά ὁρισμένη συμπαγής πλειοψηφία, καί ὅταν μερικοί ἀντιπρόσωποι, ἰδιαίτερα ἀπό τό λεγόμενο κέντρο, παραπονιοῦνταν γι' αὐτό, ἐγώ στίς συνομιλίες μέ ἀντιπροσώπους ὀνόμαζα αὐτό «παράπονα τοῦ κέντρου ἐνάντια στήν ἴδια του τήν ἀδυναμία». Ἔγινε προσπάθεια νά εἰσαχθεῖ στό συνέδριο τό ζήτημα τῶν συνελεύσεων τῶν ὁμάδων, ἀποσύρθηκε ὅμως, γιατί ἀπό τά πράγματα ἀποδείχθηκε πώς οἱ ὁμάδες εἶχαν ἔτσι εἴτε ἀλλιῶς συγκροτηθεῖ, ἔγινε δυνατόν νά ἐπιτραπεῖ ἡ παρουσία καί ξένων στίς συνελεύσεις τῶν ὁμάδων καί νά μετατραποῦν οἱ συνελεύσεις αὐτές σέ «ἀνοιχτές» [9]. Πρός τό τέλος τοῦ συνεδρίου, λχ., τό ζήτημα τῆς σύνθεσης τῆς ΚΕ, ὅπως θά δοῦμε παρακάτω, οὐσιαστικά δέ λύθηκε μέ ψηφοφορία στό συνέδριο, ἀλλά μέ ἁπλή «συνεννόηση» ἀνάμεσα στίς ὁμάδες. Δέ θά σταθῶ στήν ἐκτίμηση αὐτοῦ τοῦ γεγονότος. Κατά τή γνώμη μου εἶναι ἀνώφελο νά θρηνοῦμε γι' αὐτό, γιατί ἦταν πέρα γιά πέρα ἀναπόφευκτο, ἐφόσον δέν ἔχουν ἀκόμα ξεπεραστεῖ οἱ παλιές φραξιονιστικές διαιρέσεις.

Σχετικά μέ τίς ἐσωτερικές διαφορές μέσα στίς ὁμάδες θά σημειώσω πώς τέτοιες παρουσιάστηκαν εὐδιάκριτα μόνο στό ἀγροτικό ζήτημα (μέρος τῶν μενσεβίκων ἦταν ἐνάντια στή δημοτικοποίηση, ἐνῶ οἱ μπολσεβίκοι χωρίστηκαν σέ «ροζκοβιστές», ὀπαδούς τοῦ μοιράσματος, καί σέ ὀπαδούς τῆς δήμευσης μέ ἐθνικοποίηση κάτω ἀπό συνθῆκες δημοκρατίας) καί στό ζήτημα τῆς ἕνωσης μέ τήν Μπούντ. Παρακάτω, ἦταν ὁλοφάνερο ὅτι ἀνάμεσα στούς μενσεβίκους ἔλειπε ὁλότελα ἐκεῖνο τό ρεῦμα πού ἐκδηλώθηκε καθαρά στήν ἐφημερίδα «Νατσάλο» [10] καί πού στό κόμμα συνήθισαν νά τό συνδέουν μέ τά ὀνόματα τῶν σ. σ. Πάρβους καί Τρότσκι. Εἶναι ἀλήθεια πώς ἴσως ἀνάμεσα στούς μενσεβίκους νά ὑπῆρχαν «παρβουσιστές» καί «τροτσκιστές» — μέ βεβαίωσαν λχ. ὅτι τέτοιοι ὑπῆρχαν κάπου 8 —, ἐπειδή

ὅμως ἀποσύρθηκε τό ζήτημα τῆς προσωρινῆς ἐπαναστατικῆς κυβέρνησης δέν κατόρθωσαν νά ἐκδηλωθοῦν. Τό πιθανότερο ὅμως εἶναι πώς ἐξαιτίας τῆς γενικῆς στροφῆς τῶν μενσεβίκων στό συνέδριο πρός τόν Πλεχάνοφ, μέ τά «Ντνεβνίκ» [11] τοῦ ὁποίου αὐτοί δέ συμφωνοῦσαν πρίν ἀπό τό συνέδριο, ἔκαναν καί οἱ «παρβουσιστές» κάποιο βῆμα πρός τά δεξιά. Θυμοῦμαι μόνο ἕνα ἐπεισόδιο, πού ἴσως στή διάρκειά του οἱ «παρβουσιστές» μενσεβίκοι ἀνάγκασαν ὅλους τους μενσεβίκους νά κάνουν μιά μικρή στροφή. Πρόκειται συγκεκριμένα γιά τό ἐπεισόδιο σχετικά μέ τήν ἔνοπλη ἐξέγερση. Ὁ Πλεχάνοφ, πού ἦταν ἐπικεφαλῆς τῆς ἐπιτροπῆς, ἄλλαξε τήν παλιά μενσεβίκικη ἀπόφαση, γράφοντας στή θέση τῆς φράσης «ν' ἀποσπάσουμε τήν ἐξουσία» (στό μέρος αὐτό τῆς ἀπόφασης γινόταν λόγος γιά τά καθήκοντα τοῦ κινήματος) τή φράση «ν' ἀποσπάσουμε μέ τή βία τά δικαιώματα» (εἴτε «νά κατακτήσουμε τά δικαιώματα», δέ θυμᾶμαι ἀκριβῶς). Ὁ ὁπορτουνισμός αὐτῆς τῆς τροποποίησης ἦταν τόσο χτυπητός, πού στό συνέδριο ἀκούστηκαν οἱ πιό ἔντονες διαμαρτυρίες. Ἐμεῖς ἐπιτεθήκαμε ἐνάντια στήν τροποποίηση μέ διπλασιασμένη δριμύτητα. Στίς γραμμές τῶν μενσεβίκων δημιουργήθηκε ταραχή. Δέν ξέρω ἀκριβῶς ἄν ἔγιναν συνελεύσεις τῶν ὁμάδων καί τί ἔγινε ἐκεῖ· δέν ξέρω ἄν εἶναι ἀληθινό αὐτό πού πληροφορήθηκα, δηλαδή πώς δέκα μενσεβίκοι πού ἔκλιναν πρός τόν «παρβουσισμό» δήλωσαν ὅτι διαφωνοῦν κατηγορηματικά μέ τήν τροποποίηση. Εἶναι πάντως γεγονός ὅτι ὕστερα ἀπό τίς συζητήσεις στό συνέδριο ὁ ἴδιος ὁ Πλεχάνοφ ἀπέσυρε τήν τροποποίηση, χωρίς ν' ἀφήσει τό ζήτημα νά φτάσει ὥς τήν ψηφοφορία, τήν ἀπέσυρε μέ τό πρόσχημα (διπλωματικό ἴσως καί ἔντεχνο, μά πού προκάλεσε τά μειδιάματα) πώς δέν ἀξίζει νά λογομαχοῦμε τόσο πολύ ἐξαιτίας τοῦ «στύλ».

Τέλος, γιά νά τελειώσω μέ τό ζήτημα τῆς σύνθεσης τοῦ συνεδρίου, θά μιλήσω ἀκόμα γιά τήν ἐπιτροπή ἐλέγχου τῶν πληρεξουσίων (Ἐπιτροπή Ἐλέγχου τῆς σύνθεσης τοῦ συνεδρίου). Ἔγιναν δυό ἐπιτροπές, γιατί ἡ πρώτη πού ἐκλέχτηκε ἀπό τό συνέδριο παραιτήθηκε ὁλόκληρη [12]. Τό γεγονός αὐτό εἶναι ἄνω ποταμῶν καί δέν ἔχει παρατηρηθεῖ σέ προηγούμενα συνέδρια. Ἐν πάσῃ περιπτώσει, αὐτό δείχνει πώς ὑπῆρχε κάτι τό πολύ ἀνώμαλο στή δουλειά τοῦ ἐλέγχου τῆς σύνθεσης τοῦ συνεδρίου. Θυμᾶμαι ὅτι πρόεδρος τῆς πρώτης ἐπιτροπῆς ἦταν ἕνας συμφιλιωτιστής, πού ἀρχικά ἐνέπνεε ἐμπιστοσύνη καί στή δική μας ὁμάδα. Τό γεγονός ὅτι δέν μπόρεσε νά ἑνώσει τήν ἐπιτροπή του σ' ἕνα ἑνιαῖο σύνολο, τό γεγονός ὅτι βρέθηκε στήν ἀνάγκη νά παραι-

τηθεῖ μαζί μ' ὅλη τήν πρώτη ἐπιτροπή σημαίνει πώς ὁ συμφιλιωτιστής δέν εἶχε τή δύναμη νά συμφιλιώσει. Περισσότερο ἀπ' ὅλα διέφυγαν τήν προσοχή μου οἱ λεπτομέρειες τῆς πάλης στό συνέδριο γύρω ἀπό τίς εἰσηγήσεις τῆς ἐπιτροπῆς ἐλέγχου τῶν πληρεξουσίων. Ἡ πάλη πολλές φορές πῆρε ὀξύτατο χαρακτήρα, τά πληρεξούσια τῶν μπολσεβίκων ἀκυρώνονταν, τά πάθη φούντωναν, ἡ ὑπόθεση ἔφτασε ὥς τό ξέσπασμα ὅταν παραιτήθηκε ἡ πρώτη ἐπιτροπή — ἐγώ ὅμως ἐκείνην ἀκριβῶς τή στιγμή δέν ἤμουνα στήν αἴθουσα τῶν συνεδριάσεων. Μοῦ ἐντυπώθηκε ἀκόμα ἕνα προφανῶς ἀρκετά σημαντικό γεγονός πού συνδέεται μέ τόν καθορισμό τῆς σύνθεσης τοῦ συνεδρίου. Πρόκειται γιά τή διαμαρτυρία τῶν ἐργατῶν τῆς Τιφλίδας (μοῦ φαίνεται κάπου 200 ἀτόμων) ἐνάντια στά πληρεξούσια τῆς ἀντιπροσωπείας τῆς Τιφλίδας, πού ἦταν σχεδόν πέρα γιά πέρα μενσεβίκικη καί ξεχώριζε γιά τό ἐξαιρετικό μέγεθός της, φτάνοντας νομίζω τά 11 ἄτομα. Ἡ διαμαρτυρία αὐτή διαβάστηκε στό συνέδριο καί συνεπῶς πρέπει νά εἶναι καταχωρημένη στά πρακτικά [13].

Οἱ ἐργασίες τῶν ἐπιτροπῶν ἐλέγχου τῶν πληρεξουσίων πρέπει ἐπίσης νά εἶναι καταχωρημένες στά πρακτικά, σέ περίπτωση πού οἱ ἐπιτροπές αὐτές ἔκαναν τή δουλειά τους κάπως προσεκτικά καί σύνταξαν πραγματικό ἀπολογισμό γιά τόν ἔλεγχο τῶν πληρεξουσίων καί γιά ὅλες τίς ἐκλογές ἀντιπροσώπων γιά τό συνέδριο. Δέν ξέρω ἄν θά γίνει αὐτό, ἄν δηλαδή θά ἐμφανιστεῖ ὁ ἀπολογισμός στά πρακτικά. Ἄν αὐτό δέ γίνει, τότε δέν ὑπάρχει καμιά ἀμφιβολία πώς οἱ ἐπιτροπές δέν ἀντιμετώπισαν τό καθῆκον τους μέ τήν ἀπαραίτητη προσοχή καί ἐπιμέλεια. Ἄν γίνει, τότε πιθανόν νά βρεθῶ στήν ἀνάγκη νά διορθώσω πολλά ἀπ' ὅσα εἰπώθηκαν παραπάνω, γιατί σέ ἕνα τέτοιο ζήτημα, πού δέν εἶναι ζήτημα ἀρχῶν ἀλλά καθαρά συγκεκριμένο καί πρακτικό ζήτημα, εἶναι πολὺ εὔκολο νά λαθέψεις κατά τό σχηματισμό γενικῶν ἐντυπώσεων καί γι' αὐτό ἡ προσεκτική μελέτη τῶν ντοκουμέντων ἔχει ἐξαιρετική σπουδαιότητα.

Μέ τήν εὐκαιρία, γιά νά ἐξαντλήσω ὅλα τά τυπικά ζητήματα καί νά περάσω γρηγορότερα στά περισσότερο ἐνδιαφέροντα ζητήματα ἀρχῶν, θά πῶ κάτι καί γιά τά πρακτικά. Φοβᾶμαι πώς κι ἀπό τήν ἄποψη αὐτή τό συνέδριό μας θ' ἀποδειχθεῖ χειρότερο καί ἀπό τό δεύτερο καί ἀπό τό τρίτο. Καί στά δυό αὐτά συνέδρια ὅλα τά πρακτικά ἐπικυρώθηκαν ἀπό τό συνέδριο. Στό Ἑνωτικό συνέδριο παρουσιάστηκε γιά πρώτη φορά τέτοια ἀμέλεια ἀπομέρους τῶν γραμματέων, τέτοια βιασύνη νά τελειώσει τό συνέδριο (παρά τό γεγονός ὅτι μιά σειρά ζητήματα τεράστιας σπου-

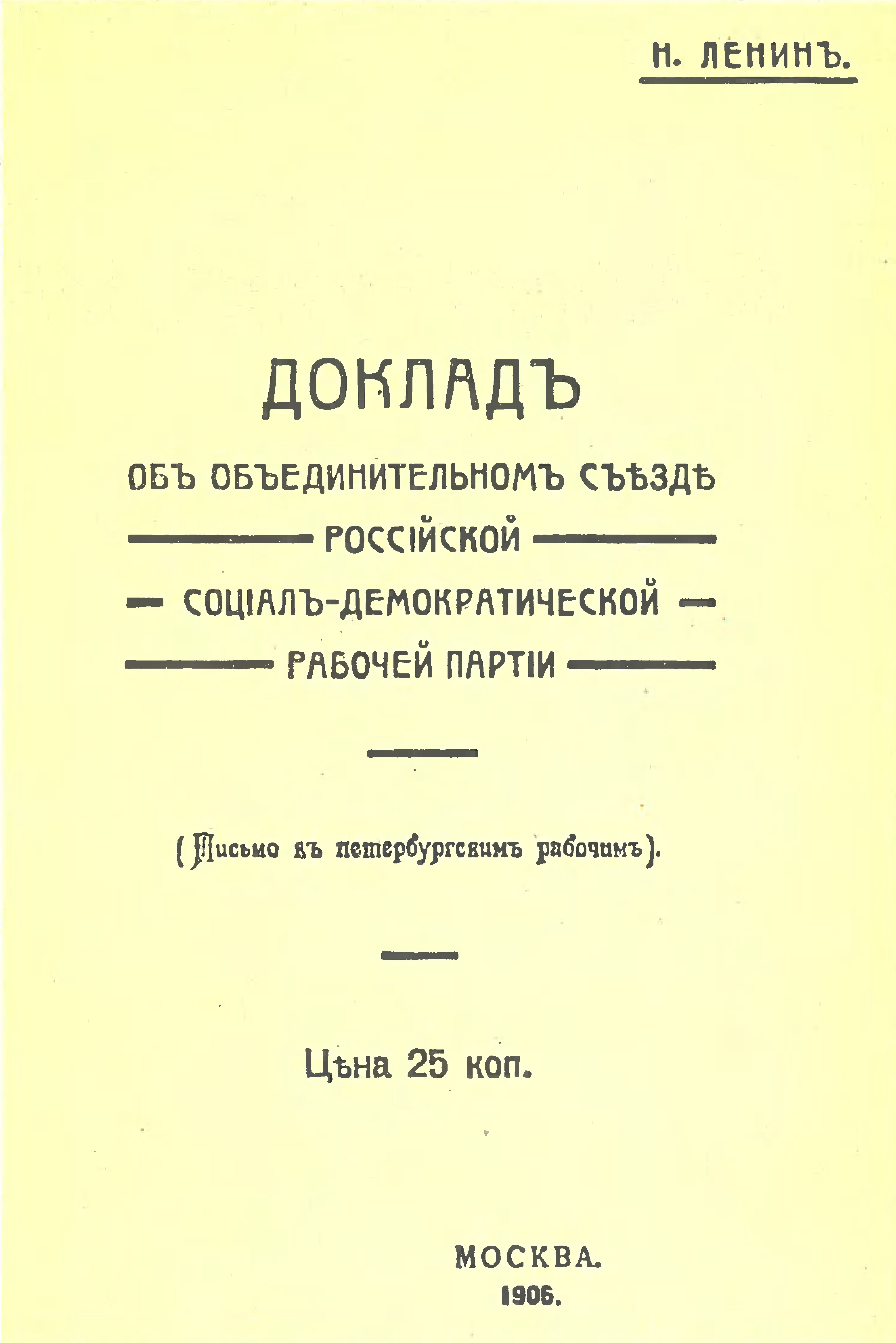
δαιότητας ἀποσύρθηκαν ἀπό τήν ἡμερήσια διάταξη τοῦ συνεδρίου), πού τά πρακτικά *δέν* ἐπικυρώθηκαν στό συνέδριο. Ἡ ἐπιτροπή τῶν πρακτικῶν (2 μενσεβίκοι καί 2 μπολσεβίκοι) περιβλήθηκε ἀπό τό συνέδριο αὐτό μέ ἐξαιρετικά πλατιές καί ἀόριστες δικαιοδοσίες: νά ἐπικυρώσει τά ἡμιτελῆ πρακτικά. Σέ περίπτωση διαφωνίας πρέπει νά προσφεύγει στούς ἀντιπροσώπους τοῦ συνεδρίου πού βρίσκονται στήν Πετρούπολη. Ὅλα αὐτά εἶναι πολύ δυσάρεστα. Φοβᾶμαι πώς δέ θά ἔχουμε τέτοια καλά πρακτικά σάν τοῦ II καί τοῦ III συνεδρίου. Εἶναι ἀλήθεια πώς εἴχαμε δυό στενογράφους, καί μερικούς λόγους θά τούς ἔχουμε σχεδόν αὐτούσιους καί ὄχι μέ τή μορφή περιλήψεων ὅπως παλιότερα, δέν μπορεῖ ὅμως οὔτε λόγος νά γίνει γιά πλήρη στενογράφηση τῶν συζητήσεων πού ἔγιναν στό συνέδριο, γιατί μιά τέτοια δουλειά ξεπερνοῦσε ἀπόλυτα τίς δυνάμεις τῶν δυό στενογράφων, ὅπως καί οἱ ἴδιοι τό δήλωσαν ἐπανειλημμένα στό συνέδριο. Ἐγώ, σάν πρόεδρος, ἐπέμενα ἰδιαίτερα στό νά δίνουν ὁπωσδήποτε οἱ γραμματεῖς καλές, ἔστω καί ἐντελῶς σύντομες περιλήψεις, δηλαδή ἡ στενογράφηση μερικῶν λόγων νά ἀποτελέσει πολυτελῆ συμπλήρωση τῶν πρακτικῶν, πρέπει ὅμως νά ὑπάρχει μιά βάση, πρέπει νά ἔχουμε ὄχι μεμονωμένους λόγους, ἀλλά ὅλες χωρίς ἐξαίρεση τίς συζητήσεις, ἔστω καί μέ τή μορφή περιλήψεων [14].

II

ΕΚΛΟΓΗ ΓΡΑΦΕΙΟΥ. ΗΜΕΡΗΣΙΑ ΔΙΑΤΑΞΗ ΤΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

Θά περάσω τώρα στήν ἐξιστόρηση τῶν ἐργασιῶν τοῦ συνεδρίου μέ τή σειρά πού ἔγιναν οἱ συνεδριάσεις. Ἡ ψηφοφορία γιά τήν ἐκλογή γραφείου ἦταν ἡ πρώτη ψηφοφορία, πού οὐσιαστικά προκαθόριζε (ὅσο κι ἄν φανεῖ αὐτό παράξενο σέ ἀνθρώπους πού βρίσκονται μακριά ἀπό τήν ὑπόθεση) ὅλες τίς σπουδαιότερες ψηφοφορίες τοῦ συνεδρίου. Ἑξήντα περίπου ψῆφοι (θαρρῶ 58, ἄν δέ μέ γελάει ἡ μνήμη) δόθηκαν ὑπέρ τοῦ Πλεχάνοφ καί τοῦ Ντάν, καί αὐτοί πού ψήφιζαν ἄφηναν συχνά ἀσυμπλήρωτη στά ψηφοδέλτια τή θέση γιά τόν τρίτο ὑποψήφιο. Σαράντα ψῆφοι καί κάτι ἤ περίπου 40 δόθηκαν ὑπέρ ἐμοῦ. Ἔπειτα ἐκδηλώθηκε τό «κέντρο» προσθέτοντας καμιά δεκαριά ἤ δεκαπενταριά ψήφους πότε στόν ἕνα καί πότε στόν ἄλλο ὑποψήφιο. Βγῆκαν: ὁ Πλεχάνοφ, νομίζω μέ 69 ψήφους (ἤ 71;), ὁ Ντάν μέ 67 καί ἐγώ μέ 60.

Οἱ συζητήσεις πάνω στό ζήτημα τῆς ἡμερήσιας διάταξης τοῦ συνεδρίου πῆραν δυό φορές ἐνδιαφέροντα χαρακτήρα, ρίχνοντας πολύ φῶς στή σύνθεση καί στό χαρακτήρα τοῦ συνεδρίου.

Н. ЛЕНИНЪ.

ДОКЛАДЪ

ОБЪ ОБЪЕДИНИТЕЛЬНОМЪ СЪѢЗДѢ РОССІЙСКОЙ СОЦІАЛЪ-ДЕМОКРАТИЧЕСКОЙ РАБОЧЕЙ ПАРТІИ

(Письмо къ петербургскимъ рабочимъ).

Цѣна 25 коп.

МОСКВА.
1906.

Τὸ ἐξώφυλλο τῆς μπροσούρας τοῦ Β. Ι. Λένιν «Ἔκθεση γιὰ τὸ Ἑνωτικὸ συνέδριο τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος τῆς Ρωσίας».—1906.

Σμίκρυνση

Ἐδῶ συμπεριλαμβάνονται, πρῶτον, οἱ συζητήσεις γιά τό ἄν θά μπεῖ στήν πρώτη θέση τό ζήτημα τῆς ἕνωσης μέ τά ἐθνικά σοσιαλδημοκρατικά κόμματα. Τά ἐθνικά κόμματα, φυσικά, τό ἤθελαν αὐτό. Ἐμεῖς ἤμασταν ἐπίσης ὑπέρ. Οἱ μενσεβίκοι τό τορπίλλισαν αὐτό μέ τούτη τήν αἰτιολογία: ἄς καθορίσει πρῶτα τή θέση του τό ΣΔΕΚΡ καί ὕστερα συγχωνεύεται μέ τ' ἄλλα κόμματα, ἄς καθορίσουμε πρῶτα «ἐμεῖς» οἱ ἴδιοι *τί εἴμαστε* «ἐμεῖς» καί ὕστερα συγχωνευόμαστε μέ «αὐτά». Σ' αὐτό τό ἐπιχείρημα (πού ἀπό ψυχολογική πλευρά εἶναι ὁλότελα κατανοητό καί ἀπό φραξιονιστική μενσεβίκικη ἄποψη σωστό) ἐμεῖς ἀντιλέγαμε: δέν εἶναι τάχα ἀλλόκοτο ν' ἀρνηθοῦμε στά ἐθνικά κόμματα τό δικαίωμα νά καθορίσουν τή θέση τους *μαζί* μέ μᾶς; Ἄν «αὐτά» συγχωνευτοῦν μέ «μᾶς», τότε «ἐμεῖς», συμπεριλαμβάνοντας κι αὐτά μαζί, θά καθορίσουμε καί πρέπει νά καθορίσουμε *τί εἴμαστε* «ἐμεῖς». Πρέπει ἀκόμα νά σημειωθεῖ πώς σχετικά μέ τήν Πολωνική σοσιαλδημοκρατία ἡ ἑνοποιημένη ΚΕ πρίν ἀκόμα ἀπό τό συνέδριο ἔκλεισε συμφωνία γιά πλήρη συγχώνευση. Ὡστόσο τήν τοποθέτηση αὐτοῦ τοῦ ζητήματος στήν πρώτη θέση τήν τορπίλλισαν. Ὁ σ. Βαρσάβσκι, μέλος τῆς πολωνικῆς ἀντιπροσωπείας, μίλησε ἐνάντια σ' αὐτό τόσο εἰλικρινά, πού σέ μιά στιγμή μάλιστα ἀπευθυνόμενος στούς μενσεβίκους ἀναφώνησε: σεῖς θέλετε πρῶτα «νά φᾶτε» ἤ «νά πετσοκόψετε» τούς μπολσεβίκους καί ὕστερα νά ἑνωθεῖτε μέ μᾶς! — πράγμα πού προκάλεσε τά γενικά μειδιάματα τοῦ συνεδρίου. Φυσικά, αὐτό ἦταν ἕνα ἀστεῖο, κι ἐγώ δέν ἔχω καθόλου τήν τάση νά γαντζώνουμαι ἀπό «φοβερές λέξεις», σάν τή λέξη «νά φᾶτε», τό ἀστεῖο ὅμως αὐτό ἔχει ἐκφράσει μέ ἀνάγλυφη μορφή μιά πολύ εὔστοχη ἐκτίμηση μιᾶς πρωτότυπης πολιτικῆς κατάστασης.

Ἡ δεύτερη ἐνδιαφέρουσα συζήτηση ἦταν ἄν θά συμπεριλάβουμε στήν ἡμερήσια διάταξη τοῦ συνεδρίου τό ζήτημα τῆς σημερινῆς στιγμῆς τῆς ἐπανάστασής μας καί τῶν ταξικῶν καθηκόντων τοῦ προλεταριάτου. Ἐμεῖς, οἱ μπολσεβίκοι, ἤμασταν φυσικά ὑπέρ — σύμφωνα μέ τή δήλωσή μας * στό φύλλο 2 τῆς «Παρτίινιγε Ἰσβέστιγια»[15]. Ἀπό ἄποψη ἀρχῶν δέν μποροῦσε οὔτε λόγος νά γίνει γιά παράκαμψη τοῦ βασικοῦ ζητήματος, δηλαδή ἄν ἡ ἐπανάσταση τραβάει πραγματικά γιά ἄνοδο καί ποιές μορφές τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος εἶναι σήμερα, λόγω τῶν ἀντικειμενικῶν ὅρων τῆς παρούσης στιγμῆς, οἱ κύριες, ποιά εἶναι τά

---

* Βλ. Ἅπαντα, 5η ρωσ. ἔκδ., τόμος 12, σελ. 223 (ἑλλ. ἔκδ., σελ. 223). *Σύντ.*

καθήκοντα τοῦ προλεταριάτου πού ἀπορρέουν ἀπό δῶ. Οἱ μενσεβίκοι, ἀποκρούοντας κατά τή συζήτηση γενικά τήν ἐγγραφή αὐτοῦ τοῦ ζητήματος στήν ἡμερήσια διάταξη τοῦ συνεδρίου, βρέθηκαν σέ κατάσταση πού εἶναι δύσκολο νά τή ζηλέψει κανείς. Τά ἐπιχειρήματά τους, ὅπως, λογουχάρη, ὅτι τό ζήτημα εἶναι θεωρητικό, ὅτι δέν πρέπει νά δεσμεύουμε τό κόμμα μέ ἀποφάσεις πάνω σέ τέτοια ζητήματα κτλ., προκαλοῦσαν ἁπλῶς τήν κατάπληξη μέ τόν τεχνητό καί ἐπινοημένο χαρακτήρα τους. Ξέσπασαν γέλια ὅταν ἕνας ἀπό τούς ὁμιλητές, ἀπαντώντας σέ λόγο, νομίζω τοῦ Ντάν, πού ἔκανε ὅ,τι μποροῦσε γιά νά μή μπεῖ τό ζήτημα αὐτό στήν ἡμερήσια διάταξη, ἔβγαλε τό φύλλο 2 τῆς «Παρτίινιγε Ἰσβέστιγια» καί διάβασε ἤρεμα τά «μοιραῖα λόγια» τῆς μενσεβίκικης πλατφόρμας τακτικῆς: «ἐμεῖς» — ἀκριβῶς ἐμεῖς οἱ μενσεβίκοι — «διαπιστώνουμε καί *προτείνουμε στό συνέδριο ν' ἀποδεχθεῖ*». Πῶς γίνεται αὐτό, σύντροφοι; ρωτοῦσε ὁ ὁμιλητής. Χτές «ἐμεῖς προτείναμε στό συνέδριο ν' ἀποδεχθεῖ» καί σήμερα «προτείνουμε στό συνέδριο» νά μή συζητήσει αὐτό τό ζήτημα; Τό ζήτημα μπῆκε στήν ἡμερήσια διάταξη τοῦ συνεδρίου, ἀργότερα ὅμως οἱ μενσεβίκοι, παρ' ὅλα αὐτά, ἐπέτυχαν, ὅπως θά δοῦμε παρακάτω, νά ἐπικρατήσει ἡ ἄποψή τους.

III

ΤΟ ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ

Τό ἀγροτικό ζήτημα ἤ, πιό σωστά, τό ζήτημα τοῦ ἀγροτικοῦ προγράμματος μπῆκε ἀπό τό συνέδριο πρῶτο στή σειρά. Οἱ συζητήσεις ἦταν πλατιές. Ἀνακινήθηκαν πάρα πολλά καί ἐξαιρετικῶς ἐνδιαφέροντα ζητήματα ἀρχῶν. Οἱ εἰσηγητές ἦταν πέντε: ἐγώ ὑποστήριζα τό σχέδιο προγράμματος τῆς ἀγροτικῆς ἐπιτροπῆς (πού εἶναι δημοσιευμένο στήν μπροσούρα: «Ἡ ἀναθεώρηση τοῦ ἀγροτικοῦ προγράμματος τοῦ ἐργατικοῦ κόμματος») * καί καταφερόμουνα ἐνάντια στή δημοτικοποίηση τοῦ Μάσλοφ. Ὁ σ. Τζών ὑποστήριζε τή δημοτικοποίηση. Ὁ τρίτος εἰσηγητής, ὁ Πλεχάνοφ, ὑποστήριζε τόν Μάσλοφ καί προσπαθοῦσε νά πείσει τό συνέδριο πώς ἡ λενινιστική ἐθνικοποίηση εἶναι ἐσερισμός καί ναροντοβολτσισμός. Ὁ τέταρτος εἰσηγητής, ὁ Σμίθ, ὑποστήριζε τό σχέδιο τῆς ἀγροτικῆς ἐπιτροπῆς μέ τροποποιήσεις στό πνεῦμα «τῆς παραλλαγῆς Α» (βλ. αὐτή τήν παραλλαγή στήν

* Ἅπαντα, 5η ρωσ. ἔκδ., τόμος 12, σελ. 269–270 (ἑλλ. ἔκδ., σελ. 267–268). *Σύντ.*

μπροσούρα πού ἀναφέρθηκε πιό πάνω *). Ὁ πέμπτος εἰσηγητής, ὁ Μπορίσοφ, ὑποστήριζε τή διανομή. Τό πρόγραμμά του ἦταν πρωτότυπο στή συγκρότησή του, στήν οὐσία ὅμως πλησίαζε περισσότερο ἀπ' ὅλα πρός τό δικό μας, ἀντικαθιστώντας τήν ἐθνικοποίηση, πού ἐξαρτιόταν ἀπό τήν ἐγκαθίδρυση τῆς δημοκρατίας, μέ τή διανομή τῆς γῆς καί τή μετατροπή της σέ ἰδιοκτησία τῶν ἀγροτῶν.

Εἶναι αὐτονόητο πώς μοῦ εἶναι ἀδύνατο νά ἐκθέσω σ' αὐτό τόν ἀπολογισμό ὅλες τίς λεπτομέρειες τῶν ἐξαιρετικά πλατιῶν συζητήσεων. Θά προσπαθήσω νά σκιαγραφήσω μόνο τό κυριότερο, δηλ. τήν οὐσία τῆς «δημοτικοποίησης» καί τά ἐπιχειρήματα ἐνάντια στήν ἐξαρτημένη ἀπό τήν ἐγκαθίδρυση τῆς δημοκρατίας καί λοιπά ἐθνικοποίηση. Ταυτόχρονα θά σημειώσω πώς στό κέντρο ὅλων τῶν συζητήσεων μπῆκε ἡ πλεχανοφική τοποθέτηση τοῦ ζητήματος, χάρη στήν πολεμική της ὀξύτητα, πού εἶναι πάντοτε ὠφέλιμη καί ἐπιθυμητή ἀπό τήν ἄποψη τοῦ ξεκάθαρου διαχωρισμοῦ τῶν βασικῶν τάσεων τούτης εἴτε ἐκείνης τῆς κατεύθυνσης πού ἀκολουθεῖ μιά σκέψη.

Ποῦ βρίσκεται ἡ οὐσία τῆς «δημοτικοποίησης»; Στή μεταβίβαση τῆς γῆς τῶν τσιφλικάδων (ἤ ἀκριβέστερα: ὅλης τῆς γῆς τῆς μεγάλης ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας) στά χέρια τῶν ζέμστβο ἤ γενικά τῶν ὀργάνων τῆς τοπικῆς αὐτοδιοίκησης. Οἱ κλῆροι ** τῶν ἀγροτῶν καί ἡ γῆ τῶν μικρῶν ἰδιοκτητῶν παραμένουν στήν ἰδιοκτησία τους. Τά μεγάλα ἀγροκτήματα «ἀπαλλοτριώνονται» καί περνοῦν στήν κυριότητα τῶν ὀργάνων τοπικῆς αὐτοδιοίκησης πού εἶναι ὀργανωμένα δημοκρατικά. Ἁπλά αὐτό μπορεῖ κανείς νά τό διατυπώσει ἔτσι: ἡ γῆ τῶν ἀγροτῶν ἄς μείνει ἰδιοκτησία τῶν ἀγροτῶν καί τή γῆ τῶν τσιφλικάδων ἄς τή νοικιάζουν οἱ ἀγρότες ἀπό τά ζέμστβο, ὅμως ἀπό δημοκρατικά ζέμστβο.

Ἐγώ σάν πρῶτος εἰσηγητής ἀντιτασσόμουν κατηγορηματικά σ' αὐτό τό σχέδιο προγράμματος. Τό σχέδιο αὐτό δέν εἶναι ἐπαναστατικό. Οἱ ἀγρότες δέ θά τό δεχτοῦν. Εἶναι ἐπιζήμιο σέ περίπτωση πού δέ θά ὑπάρχει ὁλότελα συνεπές δημοκρατικό κρατικό καθεστώς πού νά φθάνει ὥς τή λαοκρατία, ὥς τήν ἐκλογή τῶν κρατικῶν λειτουργῶν ἀπό τό λαό, ὥς τήν κατάργηση τοῦ τακτικοῦ στρατοῦ κτλ. Αὐτά ἦταν τά τρία βασικά μου ἐπιχειρήματα.

Θεωρῶ τό σχέδιο αὐτό προγράμματος μή ἐπαναστατικό, πρῶτο, γιατί σ' αὐτό ἀντί γιά δήμευση (ἀπαλλοτρίωση χωρίς ἐξα-

* Ἅπαντα, 5η ρωσ. ἔκδ., τόμος 12, σελ. 269 (ἑλλ. ἔκδ., σελ. 268). *Σύντ.*

** Πρόκειται γιά τούς κλήρους γῆς πού πῆραν οἱ ἀγρότες μέ τή μεταρρύθμιση τοῦ 1861. *Σημ. Μετ.*

γορά) γινόταν λόγος γιά ἀπαλλοτρίωση γενικά· δεύτερο, καί αὐτό εἶναι τό κύριο, γιατί τό σχέδιο αὐτό δέν καλεῖ στήν πραγματοποίηση τῆς ἀγροτικῆς ἀλλαγῆς *μέ ἐπαναστατικό τρόπο*. Οἱ φράσεις γιά δημοκρατισμό δέ λένε ἀκόμα ἀπολύτως τίποτα σέ μιά ἐποχή πού καί οἱ ὑποκριτές συμβιβαστές τῆς ἀπολυταρχίας μέ τό λαό, οἱ καντέτοι[16], αὐτοτιτλοφοροῦνται δημοκράτες. Ὁποιοιδήποτε τρόποι ἀγροτικῆς ἀλλαγῆς καί ἄν ἐφαρμοστοῦν θά καταλήξουν σέ φιλελευθερογραφειοκρατική *μεταρρύθμιση*, σέ καντέτικη μεταρρύθμιση καί ὄχι σέ ἀγροτική ἐπανάσταση, ἄν δέν μπεῖ τό σύνθημα: *ἄμεση* κατάληψη τῆς γῆς ἀπό τούς ἴδιους τούς ἀγρότες εὐθύς ἀμέσως ἐπιτόπου, δηλ. ἀκριβῶς ἀπό τίς ἐπαναστατικές ἐπιτροπές τῶν ἀγροτῶν γιά *νά διαχειρίζονται* οἱ ἴδιοι οἱ ἀγρότες τήν κατειλημμένη * αὐτή γῆ ὥς τή σύγκληση τῆς παλλαϊκῆς συντακτικῆς συνέλευσης. Χωρίς αὐτό τό σύνθημα θά ἔχουμε πρόγραμμα καντέτικης εἴτε μισοκαντέτικης ἀγροτικῆς μεταρρύθμισης, καί ὄχι ἀγροτικῆς ἐπανάστασης.

Παρακάτω. Οἱ ἀγρότες δέ θά δεχτοῦν τή δημοτικοποίηση. Δημοτικοποίηση σημαίνει: τή γῆ τῶν κλήρων πάρε την δωρεάν, γιά τή γῆ ὅμως τῶν τσιφλικάδων πλήρωνε νοίκι στά ζέμστβο. Οἱ ἐπαναστάτες ἀγρότες δέ θά τό δεχτοῦν αὐτό. Θά ποῦν εἴτε: νά μοιράσουμε ὅλη τή γῆ μεταξύ μας, εἴτε: νά κάνουμε ὅλη τή γῆ ἰδιοκτησία ὅλου τοῦ λαοῦ. Τό σύνθημα τῆς δημοτικοποίησης ποτέ δέ θά γίνει σύνθημα τῆς ἐπαναστατικῆς ἀγροτιᾶς. Ἄν ἡ ἐπανάσταση νικήσει, τότε *σέ καμιά περίπτωση* δέν μπορεῖ νά σταματήσει στή δημοτικοποίηση. Ἄν ἡ ἐπανάσταση δέν νικήσει, τότε ἀπό τή «δημοτικοποίηση» θά προκύψει μόνο μιά καινούργια ἐξαπάτηση τῶν ἀγροτῶν τύπου μεταρρύθμισης τοῦ 1861[17].

Τό τρίτο βασικό μου ἐπιχείρημα: ἡ δημοτικοποίηση εἶναι ἐπιζήμια ἄν τήν ἐξαρτήσει κανείς ἀπό τό «δημοκρατισμό» γενικά καί ὄχι εἰδικά ἀπό τή δημοκρατία καί τήν αἱρετότητα τῶν κρατικῶν λειτουργῶν ἀπό τό λαό. Ἡ δημοτικοποίηση εἶναι παράδο-

---

* Στό δικό μου σχέδιο προγράμματος ἦταν γραμμένο «δημευμένη». Ὁ σ. Μπορίσοφ σωστά παρατήρησε πώς ἡ διατύπωση αὐτή εἶναι λαθεμένη. Πρέπει νά εἰπωθεῖ «κατειλημμένη». Ἡ δήμευση εἶναι ἡ νομική ἀναγνώριση τῆς κατάληψης, ἡ ἐπικύρωσή της μέ νόμο. Ἐμεῖς πρέπει νά ρίχνουμε τό σύνθημα τῆς δήμευσης. Γιά τήν πραγματοποίησή του πρέπει νά καλοῦμε τούς ἀγρότες *νά καταλάβουν* τή γῆ. Τήν κατάληψη αὐτή ἀπό τούς ἀγρότες πρέπει νά τήν ἀναγνωρίσει, νά τή νομιμοποιήσει ἡ παλλαϊκή συντακτική συνέλευση, πού σάν ἀνώτατο ὄργανο τῆς ἀπόλυτης κυριαρχίας τοῦ λαοῦ θά μετατρέψει τήν κατάληψη σέ *δήμευση* μέ νόμο πού θά ἐκδοθεῖ ἀπό τήν ἴδια τήν συντακτική συνέλευση.

ση τῆς γῆς στά ὄργανα τῆς τοπικῆς ἐξουσίας, στά ὄργανα τῆς αὐτοδιοίκησης. Ἄν ἡ κεντρική ἐξουσία δέν εἶναι *ἀπόλυτα* δημοκρατική (λαοκρατία κτλ.), τότε οἱ τοπικές ἀρχές θά μπορέσουν νά μείνουν «αὐτόνομες» μόνο σέ μικροπράγματα, αὐτοτελεῖς μόνο στό ζήτημα τοῦ γανώματος τῶν νιπτήρων καί μόνο τόσο «δημοκρατικές» ὅσο ἦταν «δημοκρατικά» λχ. τά ζέμστβο μας στήν ἐποχή τοῦ Ἀλεξάνδρου Γ΄. Σέ ζητήματα ὅμως σπουδαῖα καί, ἰδιαίτερα, σέ ἕνα τέτοιο θεμελιακό ζήτημα ὅπως εἶναι ἡ τσιφλικάδικη γαιοκτησία, ὁ δημοκρατισμός τῶν τοπικῶν ἀρχῶν ἀπέναντι σέ μιά μή δημοκρατική κεντρική ἐξουσία εἶναι ἕνα παιχνιδάκι. Ἄν δέν ὑπάρχει λαοκρατία καί ἄν δέν ἐκλέγονται οἱ κρατικοί λειτουργοί ἀπό τό λαό, τότε ἡ δημοτικοποίηση σημαίνει: παράδοση τῆς γῆς τῶν τσιφλικάδων στίς τοπικές αἱρετές ἀρχές, ἀκόμα καί ἄν ἡ κεντρική ἐξουσία παρέμενε στά χέρια τοῦ Τρέποφ καί τοῦ Ντουμπάσοφ. Μιά τέτοια μεταρρύθμιση θά εἶναι ἕνα παιχνιδάκι, καί μάλιστα βλαβερό παιχνιδάκι, γιατί οἱ Τρέποφ καί οἱ Ντουμπάσοφ θ' ἀφήσουν στίς τοπικές αἱρετές ἀρχές τό δικαίωμα νά κατασκευάζουν ὑδραγωγεῖα, ἠλεκτροκίνητα τράμ κτλ., ποτέ ὅμως *δέ θά μπορέσουν* νά τούς ἀφήσουν τή γῆ πού πάρθηκε ἀπό τούς τσιφλικάδες. Οἱ Τρέποφ καί οἱ Ντουμπάσοφ *θά μεταβιβάσουν* τότε αὐτή τή γῆ ἀπό τή δικαιοδοσία τῶν «ὑπηρεσιῶν» τῶν ζέμστβο στή δικαιοδοσία τῶν «ὑπηρεσιῶν» τοῦ ὑπουργείου Ἐσωτερικῶν, καί οἱ ἀγρότες θά βρεθοῦν τριπλά γελασμένοι. Πρέπει νά καλοῦμε σέ ἀνατροπή τῶν Τρέποφ καί τῶν Ντουμπάσοφ, σέ ἐκλογή ὅλων τῶν κρατικῶν λειτουργῶν ἀπό τό λαό, καί ὄχι ἀντί γι' αὐτό καί πρίν ἀπ' αὐτό νά ζωγραφίζουμε ψεύτικα μοντέλα κάποιας φιλελεύθερης τοπικῆς μεταρρύθμισης.

Καί ποιά ἦταν τά ἐπιχειρήματα τοῦ Πλεχάνοφ γιά τήν ὑποστήριξη τῆς δημοτικοποίησης; Καί στίς δυό ὁμιλίες του πρόβαλε περισσότερο ἀπ' ὅλα τό ζήτημα τῆς *ἐγγύησης ἐνάντια στήν παλινόρθωση*. Τό πρωτότυπο αὐτό ἐπιχείρημα εἶχε τό παρακάτω περιεχόμενο. Ἡ ἐθνικοποίηση τῆς γῆς ἦταν ἡ οἰκονομική βάση τῆς μοσχοβίτικης Ρωσίας τῆς ἐποχῆς πρίν ἀπό τό Μεγάλο Πέτρο. Ἡ δική μας τωρινή ἐπανάσταση, ὅπως καί κάθε ἄλλη ἐπανάσταση, δέν παρέχει ἐγγυήσεις ἐνάντια στήν παλινόρθωση. Γι' αὐτό, γιά ν' ἀποφύγουμε τήν παλινόρθωση (δηλ. τήν ἀποκατάσταση τῆς παλιᾶς, τῆς προεπαναστατικῆς τάξης πραγμάτων), πρέπει ἰδιαίτερα νά φυλαγόμαστε ἀκριβῶς ἀπό τήν ἐθνικοποίηση.

Τό ἐπιχείρημα αὐτό τοῦ Πλεχάνοφ φάνηκε ἐξαιρετικά πειστικό στούς μενσεβίκους, οἱ ὁποῖοι καί χειροκρότησαν τόν Πλεχάνοφ

μέ ἐνθουσιασμό, ἰδιαίτερα γιά τά «τσουχτερά λογάκια» ἐνάντια στήν ἐθνικοποίηση (ἐσερισμός κτλ.). Ὡστόσο, ἄν σκεφτεῖ κανείς λιγάκι, θά πειστεῖ εὔκολα πώς τό ἐπιχείρημα αὐτό καταλήγει σέ καθαρή σοφιστεία.

Πραγματικά, ρίξτε πρῶτα μιά ματιά σ' αὐτή τήν «ἐθνικοποίηση στήν πρίν ἀπό τό Μεγάλο Πέτρο μοσχοβίτικη Ρωσία». Ἀφήνουμε πιά πώς οἱ ἱστορικές ἀπόψεις τοῦ Πλεχάνοφ ἀποτελοῦν παραφούσκωμα τῆς φιλελευθεροναροντνικιστικῆς ἄποψης γιά τή μοσχοβίτικη Ρωσία. Δέν μπορεῖ νά μιλᾶμε σοβαρά γιά ἐθνικοποίηση τῆς γῆς στή Ρωσία τῆς ἐποχῆς πρίν ἀπό τό Μεγάλο Πέτρο — μποροῦμε νά ἐπικαλεστοῦμε, λχ., τόν Κλιουτσέφσκι, τόν Ἐφιμένκο κ. ἄ. Μά ἄς ἀφήσουμε αὐτές τίς ἱστορικές ἀναζητήσεις. Ἄς ὑποθέσουμε γιά μιά στιγμή πώς στή μοσχοβίτικη Ρωσία τῆς ἐποχῆς πρίν ἀπό τό Μεγάλο Πέτρο, τό XVII αἰώνα, ὑπῆρχε πραγματικά ἐθνικοποίηση τῆς γῆς. Ποιό συμπέρασμα βγαίνει ἀπ' αὐτό; Μέ τή λογική τοῦ Πλεχάνοφ βγαίνει τό συμπέρασμα πώς ἐφαρμογή τῆς ἐθνικοποίησης σημαίνει διευκόλυνση τῆς παλινόρθωσης τῆς μοσχοβίτικης Ρωσίας. Μιά τέτοια ὅμως λογική εἶναι ἀκριβῶς σόφισμα καί ὄχι λογική, ἤ ἀποτελεῖ λογοπαίγνιο, χωρίς ἀνάλυση τῆς οἰκονομικῆς βάσης τῶν φαινομένων ἤ τοῦ οἰκονομικοῦ περιεχομένου τῶν ἐννοιῶν. Ἐφόσον στή μοσχοβίτικη Ρωσία ὑπῆρχε (ἤ: ἄν στή μοσχοβίτικη Ρωσία ὑπῆρχε) ἐθνικοποίηση τῆς γῆς, ἡ οἰκονομική της βάση ἦταν ὁ *ἀσιατικός τρόπος παραγωγῆς*. Στό μεταξύ στή Ρωσία, ἀρχίζοντας ἀπό τή δεύτερη πεντηκονταετία τοῦ XIX αἰώνα, δυνάμωσε, καί τόν XX αἰώνα ἐπικράτησε πιά ἀναμφισβήτητα ὁ *κεφαλαιοκρατικός τρόπος παραγωγῆς*. Τί μένει λοιπόν ἀπό τό ἐπιχείρημα τοῦ Πλεχάνοφ; Ἀνακάτεψε τήν ἐθνικοποίηση πού στηριζόταν στόν ἀσιατικό τρόπο παραγωγῆς μέ τήν ἐθνικοποίηση πού στηρίζεται στόν κεφαλαιοκρατικό τρόπο παραγωγῆς. Ἐξαιτίας τῆς ταυτότητας τῶν λέξεων δέν εἶδε τή ριζική διαφορά τῶν οἰκονομικῶν καί, εἰδικότερα, τῶν σχέσεων παραγωγῆς. Οἰκοδομώντας τήν ἐπιχειρηματολογία του πάνω στήν παλινόρθωση τῆς μοσχοβίτικης Ρωσίας (δηλαδή στή δῆθεν παλινόρθωση τῶν ἀσιατικῶν τρόπων παραγωγῆς), στήν οὐσία μιλοῦσε γιά πολιτική παλινόρθωση, σάν τήν παλινόρθωση τῶν Βουρβώνων (στήν ὁποία ἀναφέρθηκε), δηλ. γιά παλινόρθωση ἀντιλαϊκοδημοκρατικῶν μορφῶν διακυβέρνησης πάνω στή βάση τῶν κεφαλαιοκρατικῶν σχέσεων παραγωγῆς.

Ἔγινε στό συνέδριο ὑπόδειξη στόν Πλεχάνοφ ὅτι τά μπέρδεψε; Ἔγινε. Ἕνας σύντροφος, πού στό συνέδριο λεγόταν Ντεμιάν,

εἶπε στό λόγο του πώς ὁ Πλεχάνοφ δέν κατάφερε ἀπολύτως τίποτα μέ τήν «παλινόρθωση» μέ τήν ὁποία σοφίστηκε νά μᾶς φοβίσει. Ἀπό τίς προκείμενες προτάσεις τῆς ἐπιχειρηματολογίας του προκύπτει ἡ παλινόρθωση τῆς μοσχοβίτικης Ρωσίας, δηλαδή ἡ παλινόρθωση τοῦ ἀσιατικοῦ τρόπου παραγωγῆς, δηλ. ἕνας καθαρότατος παραλογισμός στήν ἐποχή τοῦ καπιταλισμοῦ. Καί ἀπό τά συμπεράσματα καί τά παραδείγματά του προκύπτει ἡ παλινόρθωση τῆς αὐτοκρατορίας ἀπό τόν Ναπολέοντα, εἴτε ἡ παλινόρθωση τῶν Βουρβώνων ὕστερα ἀπό τή μεγάλη ἀστική ἐπανάσταση. Ἡ τέτοια ὅμως παλινόρθωση δέν εἶχε τίποτα τό κοινό μέ τούς προκεφαλαιοκρατικούς τρόπους παραγωγῆς. Αὐτό εἶναι τό πρῶτο. Καί δεύτερο, ἡ *τέτοια* παλινόρθωση ἔγινε ἴσα ἴσα ὄχι ὕστερα ἀπό τήν ἐθνικοποίηση τῆς γῆς, ἀλλά ὕστερα ἀπό τό ξεπούλημα τῆς γῆς τῶν τσιφλικάδων, δηλαδή ὕστερα ἀπό ἕνα μέτρο μέ τό παραπάνω ἀστικό, καθαρά ἀστικό, πού ἀναμφισβήτητα δυναμώνει τίς ἀστικές, δηλ. τίς κεφαλαιοκρατικές σχέσεις παραγωγῆς. Ἄρα, *καμιά* παλινόρθωση ἀπ' αὐτές πού ἀνακατεύει ξεκάρφωτα ὁ Πλεχάνοφ δέν ἔχει καμιά ἀπολύτως σχέση μέ τό ζήτημα τῆς ἐθνικοποίησης, οὔτε ἡ παλινόρθωση τοῦ ἀσιατικοῦ τρόπου παραγωγῆς (παλινόρθωση τῆς μοσχοβίτικης Ρωσίας), οὔτε ἡ παλινόρθωση τοῦ XIX αἰώνα στή Γαλλία.

Καί τί ἀπάντησε ὁ σ. Πλεχάνοφ σ' αὐτά τά ὁλότελα ἀκαταμάχητα ἐπιχειρήματα τοῦ σ. Ντεμιάν; Ἀπάντησε μέ ἀσυνήθιστη εὐστροφία. Ὁ Λένιν εἶναι ἐσέρος — ξεφώνισε ὁ σ. Πλεχάνοφ — καί ὁ σ. Ντεμιάν μέ παρατάισε μέ κάποια κακαβιά τοῦ Ντεμιάν *. Οἱ μενσεβίκοι ἦταν κατευχαριστημένοι. Ξεκαρδίστηκαν στά γέλια μέ τό θαυμάσιο λογοπαίγνιο τοῦ Πλεχάνοφ. Θύελλα ἀπό χειροκροτήματα τάραξε τήν αἴθουσα τῶν συνεδριάσεων. Τό ζήτημα ἄν ὁ Πλεχάνοφ μπόρεσε νά τά βγάλει πέρα μέ τήν παλινόρθωσή του ἀποσύρθηκε μιά γιά πάντα ἀπό τό μενσεβίκικο συνέδριο.

Δέν ἔχω, φυσικά, καμιά πρόθεση ν' ἀρνηθῶ πώς ἡ ἀπάντηση τοῦ Πλεχάνοφ ἦταν μαργαριτάρι ὄχι μόνο σπινθηροβόλου πνεύματος ἀλλά, ἄν θέλετε, καί μαρξιστικῆς βαθύνοιας. Τολμῶ ὡστόσο νά πιστεύω πώς ὁ σ. Πλεχάνοφ μπλέχτηκε σέ ἀδιέξοδο ἀνάμεσα στήν *παλινόρθωση* τῆς μοσχοβίτικης Ρωσίας καί στήν

* Ἀπό τό μύθο τοῦ Κριλόφ «Ἡ κακαβιά τοῦ Ντεμιάν» — ἐνοχλητική, φορτική ἐπιμονή ἑνός νοικοκύρη πού κάνει τραπέζι σέ φίλο του μέ κακαβιά νά συνεχίσει ὁ φιλοξενούμενός του νά τρώει, ἐνῶ ἔχει φάει τόσο πού ξεκούμπωσε καί τή ζώνη του καί φυσικά δέ θέλει ἄλλο. *Σημ. Μετ.*

παλινόρθωση τοῦ XIX αἰώνα στή Γαλλία. Τολμῶ νά πιστεύω πώς ἡ «κακαβιά τοῦ Ντεμιάν» θά γίνει «ἱστορική ἔκφραση» πού δέ θά ἀφορᾶ τό σ. Ντεμιάν (ὅπως νομίζουν οἱ μεθυσμένοι ἀπό τή λάμψη τοῦ πνεύματος τοῦ Πλεχάνοφ μενσεβίκοι), *ἀλλά τό σ. Πλεχάνοφ.* Τουλάχιστο στό Ἑνωτικό συνέδριο μερικοί ἀντιπρόσωποι χαρακτήριζαν τούς λόγους τοῦ Πλεχάνοφ σά «μοσχοβίτικη λαχανόσουπα» καί «σαλαμίσιες ἐξυπνάδες», ὅταν ὁ σ. Πλεχάνοφ, μιλώντας πάνω στό ζήτημα τῆς κατάληψης τῆς ἐξουσίας στή σημερινή ρωσική ἐπανάσταση, διασκέδαζε τούς μενσεβίκους του μέ τό ἀνέκδοτο γιά τόν κομμουνάρο πού σέ κάποια ἐπαρχιακή πολιτειούλα τῆς Γαλλίας, ὕστερα ἀπό μιά ἀποτυχημένη προσπάθεια «κατάληψης τῆς ἐξουσίας», ἔτρωγε σαλάμι νά πᾶνε κάτω τά φαρμάκια.

Στό συνέδριο, ὅπως ἀνέφερα κιόλας παραπάνω, ἤμουν ὁ πρῶτος εἰσηγητής στό ἀγροτικό ζήτημα. Καί στόν τελικό λόγο μοῦ ἔδοσαν σειρά νά μιλήσω ὄχι τελευταῖος, ἀλλά πάλι πρῶτος καί ἀπό τούς πέντε εἰσηγητές. Γι' αὐτό μίλησα *ὕστερα* ἀπό τό σ. Ντεμιάν καί *πρίν* ἀπό τό σ. Πλεχάνοφ. Ἑπομένως δέν μποροῦσα νά προβλέψω τή μεγαλοφυῆ ὑπεράσπιση τοῦ Πλεχάνοφ ἐνάντια στά ἐπιχειρήματα τοῦ Ντεμιάν. Ἁπλῶς ἐπανέλαβα σύντομα τά ἐπιχειρήματα αὐτά καί μετέφερα τό κέντρο βάρους τῶν ἐπιχειρημάτων μου ὄχι στό νά δείξω πώς ὁ συλλογισμός γιά τήν παλινόρθωση, σάν ἐπιχείρημα ὑπέρ τῆς δημοτικοποίησης, εἶναι χωρίς περιεχόμενο, ἀλλά στό νά ἀναλύσω τήν οὐσία τοῦ ζητήματος τῆς παλινόρθωσης. Γιά ποιές ἐγγυήσεις ἐνάντια στήν παλινόρθωση πρόκειται; — ρώτησα τό σ. Πλεχάνοφ. Γιά ἀπόλυτη ἐγγύηση, μέ τήν ἔννοια τῆς ἐξάλειψης τῆς οἰκονομικῆς βάσης πού γεννάει τήν παλινόρθωση; Εἴτε γιά σχετική καί προσωρινή ἐγγύηση, δηλαδή γιά τή δημιουργία πολιτικῶν συνθηκῶν πού δέν ἐξαλείφουν τήν ἴδια τή δυνατότητα τῆς παλινόρθωσης, ἀλλά τήν κάνουν ἁπλῶς λιγότερο πιθανή, δυσκολεύουν ἁπλῶς τήν παλινόρθωση; Ἄν πρόκειται γιά τήν πρώτη θ' ἀπαντήσω: πλήρης ἐγγύηση ἐνάντια στήν παλινόρθωση στή Ρωσία (ὕστερα ἀπό μιά νικηφόρα ἐπανάσταση στή Ρωσία) μπορεῖ νά εἶναι *ἀποκλειστικά* ἡ σοσιαλιστική ἀλλαγή στή Δύση. Ἄλλη ἐγγύηση δέν ὑπάρχει καί δέν μπορεῖ νά ὑπάρχει. Ἑπομένως, ἀπό τήν πλευρά αὐτή, τό ζήτημα συνοψίζεται στό πῶς ἀκριβῶς καί μέ τί ἀκριβῶς μπορεῖ ἡ ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση στή Ρωσία νά διευκολύνει ἤ νά ἐπιταχύνει τή σοσιαλιστική ἐπανάσταση στή Δύση. Μιά μόνο ἀπάντηση μπορεῖ νά νοηθεῖ σ' αὐτό τό ἐρώτημα: Ἄν ἡ θλιβερή 17 τοῦ Ὀχτώβρη [18] προκάλεσε μιά ἰσχυρή ἄνοδο τοῦ

ἐργατικοῦ κινήματος στήν Εὐρώπη, τότε ἡ *ὁλοκληρωτική* νίκη τῆς ἀστικῆς ἐπανάστασης στή Ρωσία θά προκαλέσει σχεδόν ἀναπότρεπτα (ἤ τουλάχιστο κατά πᾶσαν πιθανότητα) μιά σειρά τέτοιους πολιτικούς κλονισμούς στήν Εὐρώπη, πού θ' ἀποτελέσουν ἰσχυρότατη ὤθηση πρός τή σοσιαλιστική ἐπανάσταση.

Τώρα ἄς δοῦμε τή «δεύτερη», δηλαδή τή σχετική ἐγγύηση ἐνάντια στήν παλινόρθωση. Ποιό εἶναι τό οἰκονομικό βάθρο τῆς παλινόρθωσης πάνω στή βάση τοῦ κεφαλαιοκρατικοῦ τρόπου παραγωγῆς, δηλαδή ὄχι τῆς χιουμοριστικῆς «παλινόρθωσης τῆς μοσχοβίτικης Ρωσίας», ἀλλά τῆς παλινόρθωσης γαλλικοῦ τύπου τῶν ἀρχῶν τοῦ XIX αἰώνα; Ἡ θέση τοῦ μικροῦ ἐμπορευματοπαραγωγοῦ σέ κάθε κεφαλαιοκρατική κοινωνία. Ὁ μικρός ἐμπορευματοπαραγωγός ταλαντεύεται ἀνάμεσα στήν ἐργασία καί στό κεφάλαιο. Μαζί μέ τήν ἐργατική τάξη παλεύει ἐνάντια στή δουλοπαροικία καί στήν ἀστυνομική ἀπολυταρχία. Ταυτόχρονα ὅμως τείνει πρός τό δυνάμωμα τῆς θέσης του σάν ἰδιοκτήτη στήν ἀστική κοινωνία καί γι' αὐτό, ὅταν οἱ συνθῆκες ἀνάπτυξης *αὐτῆς* τῆς κοινωνίας παίρνουν κάπως εὐνοϊκή τροπή (λχ. βιομηχανική ἄνθιση, πλάταιμα τῆς ἐσωτερικῆς ἀγορᾶς σάν ἀποτέλεσμα τῆς ἀγροτικῆς ἀλλαγῆς κτλ.), τότε ὁ μικρός ἐμπορευματοπαραγωγός στρέφεται *ἀναπόφευκτα* ἐνάντια στόν προλετάριο πού παλαίβει γιά τό σοσιαλισμό. Συνεπῶς, εἶπα, ἡ παλινόρθωση πάνω στή βάση τῆς μικρῆς ἐμπορευματικῆς παραγωγῆς, τῆς μικρῆς ἀγροτικῆς ἰδιοκτησίας στήν κεφαλαιοκρατική κοινωνία ὄχι μόνο εἶναι δυνατή στή Ρωσία, ἀλλά καί *ἀναπόφευκτη*, γιατί ἡ Ρωσία εἶναι χώρα κυρίως μικροαστική. Τή θέση τῆς ρωσικῆς ἐπανάστασης ἀπό τήν ἄποψη τῆς παλινόρθωσης, εἶπα σέ συνέχεια, μπορεῖ νά τήν ἐκφράσουμε μέ τούτη τή θέση: ἡ ρωσική ἐπανάσταση ἔχει ἀρκετές δικές της δυνάμεις γιά νά νικήσει. Δέν ἔχει ὅμως ἀρκετές δυνάμεις γιά νά κρατήσει τούς καρπούς τῆς νίκης. Νά νικήσει μπορεῖ, γιατί τό προλεταριάτο μαζί μέ τήν ἐπαναστατική ἀγροτιά εἶναι σέ θέση ν' ἀποτελέσει ἀκατάβλητη δύναμη. Δέν μπορεῖ νά κρατήσει τή νίκη, γιατί σέ μιά χώρα μέ τεράστια ἀνάπτυξη τῆς μικρῆς παραγωγῆς οἱ μικροί ἐμπορευματοπαραγωγοί (μαζί καί οἱ ἀγρότες) θά στραφοῦν ἀναπόφευκτα ἐνάντια στόν προλετάριο, ὅταν αὐτός *ἀπό* τήν ἐλευθερία θά τραβήξει *πρός* τό σοσιαλισμό. Γιά νά κρατήσει τή νίκη, γιά νά μήν ἐπιτρέψει τήν παλινόρθωση, ἡ ρωσική ἐπανάσταση χρειάζεται μιά μή ρωσική *ἐφεδρεία*, χρειάζεται βοήθεια ἀπ' ἔξω. Ὑπάρχει στόν κόσμο τέτοια ἐφεδρεία; Ὑπάρχει: τό σοσιαλιστικό προλεταριάτο τῆς Δύσης.

Ὅποιος μιλάει γιά παλινόρθωση καί ξεχνάει αὐτό τό πράγμα ἀποκαλύπτει τήν ἐξαιρετική στενότητα τῶν ἀπόψεών του γιά τή ρωσική ἐπανάσταση. Ξεχνάει πώς ἡ Γαλλία τοῦ τέλους τοῦ XVIII αἰώνα, στήν ἐποχή τῆς ἀστικοδημοκρατικῆς ἐπανάστασης, ἦταν κυκλωμένη ἀπό πολύ πιό καθυστερημένες μισοφεουδαρχικές χῶρες πού ἀποτελοῦσαν ἐφεδρεία τῆς παλινόρθωσης, ἐνῶ ἡ Ρωσία τῶν ἀρχῶν τοῦ XX αἰώνα, στήν ἐποχή τῆς ἀστικοδημοκρατικῆς της ἐπανάστασης, εἶναι κυκλωμένη ἀπό πολύ πιό προηγμένες χῶρες, ὅπου ὑπάρχει μιά κοινωνική δύναμη ἱκανή νά σταθεῖ ἐφεδρεία τῆς ἐπανάστασης.

Συμπέρασμα: Ὁ Πλεχάνοφ προβάλλοντας τό ζήτημα τῆς ἐγγύησης ἐνάντια στήν παλινόρθωση ἔθιξε μιά σειρά ἀπό τά πιό ἐνδιαφέροντα θέματα, δέν ἐξήγησε ὅμως ἀπολύτως τίποτε σχετικά μέ τήν οὐσία τοῦ ζητήματος, ἀλλά ἁπλῶς παρέκαμψε (παρέσυρε τούς μενσεβίκους ἀκροατές μακριά ἀπό) τό ζήτημα τῆς δημοτικοποίησης. Πράγματι, ἄν στήριγμα τῆς κεφαλαιοκρατικῆς παλινόρθωσης (θά ἀποκαλοῦμε ἔτσι γιά συντομία τήν παλινόρθωση ὄχι πάνω στή βάση τοῦ ἀσιατικοῦ ἀλλά τοῦ κεφαλαιοκρατικοῦ τρόπου παραγωγῆς) εἶναι ἡ τάξη τῶν μικρῶν ἐμπορευματοπαραγωγῶν, σάν τάξη, τότε τί δουλειά ἔχει ἐδῶ ἡ δημοτικοποίηση; Ἡ δημοτικοποίηση εἶναι μιά ἀπό τίς μορφές *γαιοκτησίας*, μά μήπως δέν εἶναι φανερό πώς τά βασικά καί οὐσιαστικά χαρακτηριστικά τῆς *τάξης* δέν ἀλλάζουν ἀπό τή μορφή τῆς γαιοκτησίας; Ὁ μικροαστός ἀναπόφευκτα καί ἀναπότρεπτα ἀποτελεῖ στήριγμα τῆς παλινόρθωσης ἐνάντια στόν προλετάριο καί στήν περίπτωση τῆς ἐθνικοποίησης, καί στήν περίπτωση τῆς δημοτικοποίησης, καί στήν περίπτωση τῆς διανομῆς τῆς γῆς. Ἄν μπορεῖ νά νοηθεῖ πώς ἀπό τήν ἄποψη αὐτή εἶναι δυνατόν νά χαράξουμε αὐστηρά ὅρια διαχωρισμοῦ ἀνάμεσα στίς μορφές γαιοκτησίας, αὐτό μπορεῖ νά γίνει ἴσως μόνο πρός ὄφελος τῆς διανομῆς: γιατί αὐτή ἀποτελεῖ πιό στενή σύνδεση τοῦ μικρονοικοκύρη μέ τή γῆ, καί σάν πιό στενή κόβεται πιό δύσκολα *. Νά ὑποστηρίζεις ὅμως τή δημοτικοποίηση μέ τό ἐπιχείρημα τῆς παλινόρθωσης εἶναι ἁπλῶς γελοῖο.

Στήν πορεία τῶν συζητήσεων στό συνέδριο οἱ σ. σ. Τζών καί Πλεχάνοφ, πού ἐξεφώνησαν τούς τελικούς τους λόγους ὕστερα ἀπό μένα, προσπάθησαν ἄλλη μιά φορά νά μεταπηδήσουν ἀπα-

* Λέμε «ἴσως μόνο» γιατί μένει ἀκόμα ἀνοιχτό τό ζήτημα, μή τυχόν ἀκριβῶς ἡ στενότατη σύνδεση τοῦ μικρονοικοκύρη μέ τό «μικρό κλῆρο» του ἀποτελεῖ τό καλύτερο στήριγμα τοῦ βοναπαρτισμοῦ. Ἐδῶ δέν εἶναι ἡ θέση νά μποῦμε στίς λεπτομέρειες τοῦ συγκεκριμένου αὐτοῦ ζητήματος.

ρατήρητα ἀπό τό ἀποτυχημένο αὐτό ἐπιχείρημα σχετικά μέ τήν παλινόρθωση σέ ἄλλο, κάπως ὅμοιο φαινομενικά, μά ὁλότελα διαφορετικό σέ περιεχόμενο. Ἄρχισαν νά ὑποστηρίζουν τή δημοτικοποίηση ὄχι ἀπό τή σκοπιά τῆς ἐγγύησης ἐνάντια στήν παλινόρθωση τῆς μοναρχίας ὕστερα ἀπό τή δημιουργία τῆς δημοκρατίας, δηλαδή ὄχι σά μέτρο ἐξασφάλισης τῆς δημοκρατίας, ὄχι σά μόνιμο θεσμό, ἀλλά σά βάση στό *προτσές τῆς πάλης* ἐνάντια στή μοναρχία γιά τή δημοκρατία, δηλαδή σά μέτρο πού διευκολύνει τίς παραπέρα κατακτήσεις, σάν προσωρινό καί μεταβατικό θεσμό. Ὁ Πλεχάνοφ ἔφτασε στό ζήτημα αὐτό ὥς τό σημεῖο νά ὀνομάσει τά μεγάλα ὄργανα τῆς τοπικῆς αὐτοδιοίκησης, πού θά δημοτικοποιήσουν τή γῆ, τοπικές «δημοκρατίες», πού θά χρησιμεύσουν ἀκριβῶς σά στήριγμα στόν πόλεμο ἐνάντια στή μοναρχία.

Σχετικά μ' αὐτό τό ἐπιχείρημα πρέπει νά σημειώσουμε:

Πρῶτο, τό ἀρχικό πρόγραμμα τοῦ Μάσλοφ καί τό πρόγραμμα τῶν Τζών—Πλεχάνοφ—Καστρόφ, πού ἀποδέχτηκε τό συνέδριο, δέν λέει *οὔτε λέξη* πού νά δείχνει ὅτι ἡ δημοτικοποίηση θεωρεῖται προσωρινό, μεταβατικό μέτρο *στήν πορεία* τῆς ἐπανάστασης, δηλαδή *μέσο πάλης γιά παραπέρα ἐπιτυχίες*. Συνεπῶς μιά τέτοια ἑρμηνεία εἶναι «αὐθαίρετη ἐπινόηση», πού δέν ἐπιβεβαιώνεται ἀλλά ἀνατρέπεται ἀπό τό κείμενο τοῦ προγράμματος. Προβάλλοντας λχ. στό πρόγραμμά μου τίς ἐπαναστατικές ἐπιτροπές ἀγροτῶν σάν ὄργανο τῆς ἐπανάστασης, σά βάση τῆς πάλης γιά παραπέρα ἐπιτυχίες, ἐγώ λέω στό ἴδιο τό πρόγραμμα συγκεκριμένα τά ἑξῆς: τό κόμμα συμβουλεύει τίς ἐπιτροπές τῶν ἀγροτῶν νά καταλάβουν τή γῆ καί νά τή διαχειρίζονται *στό ἑξῆς καί ὥς τή συντακτική συνέλευση*. Στό πρόγραμμα τῶν Μάσλοφ—Τζών—Πλεχάνοφ—Καστρόφ ὄχι μόνο δέν ἀναφέρεται αὐτό *, ἀλλά, ἀντίθετα,

* Ἀκριβῶς ἐπειδή δέν εἰπώθηκε αὐτό στό πρόγραμμα τοῦ Πλεχάνοφ εἴχαμε στό συνέδριο ὅλο τό δικαίωμα νά συγκρίνουμε τήν καινούργια ἑρμηνεία τῆς δημοτικοποίησης μέ τήν «ἐπαναστατική αὐτοδιοίκηση» τῶν μενσεβίκων. Καί ὁ ἴδιος ὁ Πλεχάνοφ ἀναγκάστηκε, ὕστερα ἀπό ἐκτεταμένες διευκρινίσεις τοῦ ζητήματος ἀπομέρους τῶν μπολσεβίκων, ν' ἀναγνωρίσει πώς τό σύνθημα «ἐπαναστατική αὐτοδιοίκηση» δέ διασαφήνισε σέ κανένα τίποτα καί πώς πολλούς τούς μπέρδεψε (βλ. τό «Ντνεβνίκ» τεῦχος 5). Στίς ἐφημερίδες «Βπεριόντ» [19] καί «Προλετάρι» [20] οἱ μπολσεβίκοι ἔλεγαν κιόλας πώς τό σύνθημα «ἐπαναστατική αὐτοδιοίκηση» εἶναι ἀνεπαρκές, εἶναι λειψό, δέν ἐκφράζει τούς ὅρους τῆς ὁλοκληρωτικῆς νίκης τῆς ἐπανάστασης. Γιά μιά τέτοια νίκη δέ χρειάζεται ἐπαναστατική αὐτοδιοίκηση, ἀλλά ἐπαναστατική ἐξουσία, καί ὄχι μόνο τοπικές ἐπαναστατικές ἀρχές, ἀλλά καί κεντρική ἐπαναστατική ἐξουσία (βλ. Β.Ι. Λένιν. Ἅπαντα, 5η ρωσ. ἔκδ., τόμος 11ος, σελ. 166–174· 196–208· 354–372 ([ἑλλ. ἔκδ., σελ. 167–175· 197–209· 356–373]). *Σύντ.*

ἀναπτύσσεται ἀναμφισβήτητα ἕνα σχέδιο μόνιμης ὀργάνωσης τῆς γαιοκτησίας.

Δεύτερο, τό κύριο καί βασικό ἀντεπιχείρημα στό ἐπιχείρημα πού ἐξετάζουμε εἶναι πώς ἀπό τό πρόγραμμα τοῦ Πλεχάνοφ σάν ἐγγύηση ἐνάντια στήν παλινόρθωση ἤ ἐνάντια στήν ἀντίδραση βγαίνει *ἡ συναλλαγή μέ τήν ἀντίδραση*. Σκεφτεῖτε το, ἀλήθεια: δέ γράφουμε τάχα πρόγραμμα καί εἰδικά ἀγροτικό (ἀναφερόμενο στούς ἀγρότες) πρόγραμμα γιά τίς πλατιές μάζες πού θέλουμε νά καθοδηγήσουμε; Καί τί βγαίνει; Ὁρισμένα μέλη, μπορεῖ ἀκόμα καί ἡγέτες τοῦ κόμματος, θά λένε πώς τά ζέμστβο πού θά δημοτικοποιήσουν τή γῆ θά εἶναι δημοκρατίες ἐνάντια στή μοναρχία τοῦ κέντρου. Ἐνῶ στό πρόγραμμα ἡ ἀγροτική ἀνατροπή συνδέεται μέν ἄμεσα καί συγκεκριμένα μέ τό δημοκρατισμό τῆς τοπικῆς διοίκησης, δέ συνδέεται ὅμως *οὔτε μέ μιά λέξη* μέ τόν *πλήρη* δημοκρατισμό τῆς κεντρικῆς διοίκησης καί τῆς συγκρότησης τοῦ κράτους! Σᾶς ρωτάω: ἀπό τί θά καθοδηγεῖται ἡ μάζα τῶν κομματικῶν στελεχῶν στήν καθημερινή μας ζύμωση καί προπαγάνδα; ἀπό τά λόγια τοῦ Πλεχάνοφ γιά τίς τοπικές «δημοκρατίες» πού θά παλεύουν ἐνάντια στήν κεντρική μοναρχία, ἤ ἀπό τό ἴδιο τό κείμενο τοῦ καινούργιου κομματικοῦ μας προγράμματος, ὅπου ἡ διεκδίκηση τῆς γῆς γιά τούς ἀγρότες συνδέεται συγκεκριμένα μόνο μέ τό δημοκρατισμό τῆς τοπικῆς διοίκησης καί δέ συνδέεται καθόλου μέ τό δημοκρατισμό τῆς κεντρικῆς ἐξουσίας καί τῆς συγκρότησης τοῦ κράτους; Τά λόγια τοῦ Πλεχάνοφ, πού ἀπό μόνα τους εἶναι μπερδεμένα, θά παίξουν ἀναπόφευκτα τό ρόλο ἑνός τέτοιου ἀκριβῶς συνθήματος πού «*μπερδεύει*», ὅπως εἶναι ἡ «*περίφημη*» (κατά τή γνώμη τοῦ Πλεχάνοφ «περίφημη») «ἐπαναστατική αὐτοδιοίκηση». *Στήν πραγματικότητα* τό πρόγραμμα τοῦ κόμματός μας παραμένει πρόγραμμα *συναλλαγῆς μέ τήν ἀντίδραση*. Αὐτό δέν εἶναι σοσιαλδημοκρατικό ἀλλά καντέτικο πρόγραμμα, ἄν πάρουμε *τήν πραγματική του πολιτική* σημασία στίς συνθῆκες τῆς σημερινῆς Ρωσίας, καί ὄχι ἐκεῖνα τά αἰτιολογικά πού ἀναφέρθηκαν σέ ὁρισμένους λόγους τῶν ὁμιλητῶν μας. Τά κίνητρά τους εἶναι τά πιό καλά, οἱ προθέσεις τους οἱ πιό σοσιαλδημοκρατικές, στήν πράξη ὅμως τό πρόγραμμα πού προέκυψε εἶναι καντέτικο, διαποτισμένο μέ τό πνεῦμα τῆς «συναλλαγῆς», καί ὄχι μέ τό πνεῦμα τῆς «ἀγροτικῆς ἐπανάστασης» (ὁ Πλεχάνοφ εἶπε, ἀνάμεσα στ' ἄλλα, πώς παλιότερα φοβόμασταν τήν ἐπανάσταση τῶν ἀγροτῶν, ἐνῶ τώρα πρέπει, λέει, νά ἀποβάλουμε αὐτό τό φόβο).

Παραπάνω ἀνέλυσα τήν *ἐπιστημονική* σημασία τοῦ ἐπιχει-

ρήματος «ἐγγύηση ἐνάντια στήν παλινόρθωση». Τώρα ἔφτασα στήν *πολιτική* του σημασία στήν ἐποχή τοῦ συνταγματισμοῦ τοῦ Ντουμπάσοφ καί τῆς καντέτικης Κρατικῆς δούμας [21]. Ἡ ἐπιστημονική σημασία αὐτοῦ τοῦ ἐπιχειρήματος εἶναι ἴση μέ μηδέν ἤ μέ μεῖον ἕνα. Ἀπό πολιτική ἄποψη αὐτό εἶναι ὅπλο ἀπό τό ὁπλοστάσιο τῶν καντέτων καί ρίχνει νερό στό μύλο τῶν καντέτων. Κοιτάξτε γύρω σας: Ποιό *πολιτικό ρεῦμα* ἔκανε σχεδόν μονοπώλιό του τήν προβολή τοῦ κινδύνου τῆς παλινόρθωσης; Τό καντέτικο ρεῦμα. Σέ τί συνίσταται ἡ ἀπάντηση πού ἔδοσαν ἑκατομμύρια φορές οἱ καντέτοι στούς κομματικούς μας συντρόφους πού ἐπισήμαιναν τήν ἀντίφαση ἀνάμεσα στό «δημοκρατισμό» τῶν καντέτων καί στό μοναρχικό κτλ. πρόγραμμά τους; Στό ὅτι ἄν θίξουμε τή μοναρχία σημαίνει ὅτι προκαλοῦμε κίνδυνο παλινόρθωσης. Μή θίγετε τή μοναρχία, φώναξαν μέ χιλιάδες φωνές οἱ καντέτοι ἀπευθυνόμενοι στούς σοσιαλδημοκράτες, μή θίγετε τή μοναρχία, γιατί δέν ἔχετε ἐγγύηση ἐνάντια στήν παλινόρθωση. Ἀντί νά ἐπισύρουμε τόν κίνδυνο τῆς παλινόρθωσης, τόν κίνδυνο τῆς ἀντίδρασης, εἶναι καλύτερα νά ἔρθουμε σέ συναλλαγή μέ τήν ἀντίδραση — αὐτή εἶναι ὅλη ἡ οὐσία τῆς πολιτικῆς σοφίας τῶν καντέτων, ὁλόκληρο τό πρόγραμμά τους, ὁλόκληρη ἡ τακτική τους, πού ἀπορρέει ἀναπόφευκτα ἀπό τήν ταξική θέση τοῦ μικροαστοῦ, ἀπό τόν κίνδυνο πού παρουσιάζει γιά τήν ἀστική τάξη μιά ὁλοκληρωμένη δημοκρατική ἐπανάσταση.

Θά περιοριστῶ σέ δυό παραδείγματα πού ἐπιβεβαιώνουν ὅσα εἶπα. Τό Δεκέμβρη τοῦ 1905 ἡ «Ναρόνταγια Σβομπόντα» [22], ὄργανο τοῦ Μιλιουκόφ καί τοῦ Γκέσεν, ἔγραφε πώς ἡ Μόσχα ἀπέδειξε τή δυνατότητα τῆς ἔνοπλης ἐξέγερσης, μά πώς παρ' ὅλα αὐτά ἡ ἐξέγερση εἶναι ὀλέθρια, καί αὐτό ὄχι διότι δέν ἔχει ἐλπίδες ἐπιτυχίας, ἀλλά γιατί ἔτσι ἤ ἀλλιῶς ἡ ἀντίδραση θά σαρώσει τίς κατακτήσεις τῆς ἐξέγερσης (ἡ σχετική περικοπή ὑπάρχει στήν μπροσούρα μου: «Ἡ σοσιαλδημοκρατία καί ἡ Κρατική δούμα» [23]). Ἄλλο παράδειγμα. Τό 1905 κιόλας, στήν ἐφημερίδα «Προλετάρι» παρέθετα περικοπές ἀπό ἕνα ἄρθρο τοῦ Βινογκράντοφ * στή «Ρούσκιγε Βέντομοστι» [24]. Ὁ Βινογκράντοφ ἐξέφραζε τήν εὐχή νά μήν ἀκολουθήσει ἡ ρωσική ἐπανάσταση τόν τύπο τῆς ἐπανάστασης τοῦ 1789–1793, ἀλλά τόν τύπο τῆς ἐπανάστασης τοῦ 1848–1849, δηλαδή νά μήν ἔχουμε *νικη-*

---

* Βλ. Ἄπαντα, 5η ρωσ. ἔκδ., τόμος 11ος, σελ. 225–230 (ἑλλ. ἔκδ., σελ. 226–231). *Σύντ.*

φόρες ἐξεγέρσεις, νά μήν ὁλοκληρωθεῖ ἡ ἐπανάστασή μας, νά κουτσουρευτεῖ τό γρηγορότερο μέ τήν προδοσία τῆς φιλελεύθερης ἀστικῆς τάξης, μέ τή συμφωνία της μέ τή μοναρχία. Ὁ Βινογκράντοφ μᾶς φόβιζε μέ τήν παλινόρθωση προβάλλοντάς την μέ τή μορφή πρώσσου ἐπιλοχία τοῦ ἱππικοῦ, χωρίς φυσικά νά λέει οὔτε λέξη γιά μιά «ἐγγύηση τῆς ἐπανάστασης», ὅπως εἶναι τό γερμανικό προλεταριάτο.

Τό ἐπιχείρημα ὅτι λείπουν οἱ ἐγγυήσεις ἐνάντια στήν παλινόρθωση εἶναι καθαρά καντέτικη ἰδέα, εἶναι *πολιτικό ὅπλο τῆς ἀστικῆς τάξης ἐνάντια στό προλεταριάτο*. Τά συμφέροντα τῆς ἀστικῆς τάξης τήν ἀναγκάζουν νά παλεύει γιά νά ἐμποδίσει τό προλεταριάτο νά ὁλοκληρώσει, μαζί μέ τήν ἐπαναστατική ἀγροτιά, τήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση. Στήν πάλη αὐτή οἱ φιλόσοφοι καί οἱ πολιτικοί τῆς ἀστικῆς τάξης γαντζώνονται ἀναπόφευκτα ἀπό ἐπιχειρήματα παρμένα ἀπό τήν ἱστορία, ἀπό παραδείγματα τοῦ παρελθόντος. Ἐκεῖνο πού γινόταν πάντα στό παρελθόν ἦταν ὅτι ἐξαπατοῦσαν τούς ἐργάτες, ὅτι ἀκόμα καί ὕστερα ἀπό τή νίκη τῆς ἐπανάστασης ἐρχόταν ἡ παλινόρθωση — συνεπῶς καί σέ μᾶς δέν μπορεῖ νά γίνει ἀλλιῶς, λέει ἡ ἀστική τάξη, προσπαθώντας φυσικά ν' ἀδυνατίσει τήν πίστη τοῦ ρωσικοῦ προλεταριάτου στίς δυνάμεις του καί στίς δυνάμεις τοῦ εὐρωπαϊκοῦ σοσιαλισμοῦ. Ἡ ὄξυνση τῶν πολιτικῶν ἀντιθέσεων καί τῆς πολιτικῆς πάλης ὁδηγεῖ στήν ἀντίδραση — δασκαλεύει ὁ ἀστός τούς ἐργάτες —, ἄρα πρέπει *ν' ἀμβλύνουμε* αὐτές τίς ἀντιθέσεις: ἀντί νά ριψοκινδυνεύουμε νά ἔχουμε ἀντίδραση ὕστερα ἀπό τή νίκη, καλύτερα νά μήν παλαίβουμε γιά τή νίκη, ἀλλά νά ρθοῦμε σέ συναλλαγή μέ τήν ἀντίδραση.

Μήπως εἶναι τυχαῖο πού ἦρθαν ἔτσι τά πράγματα, ὥστε ὁ Πλεχάνοφ ν' ἀρχίζει νά γαντζώνεται ἀπό τό ἰδεολογικό ὅπλο τῆς ἀστικῆς τάξης ἐνάντια στό προλεταριάτο; Ὄχι, αὐτό ἦταν ἀναπόφευκτο ἀπό τότε πού ὁ Πλεχάνοφ ἐκτίμησε λαθεμένα τήν ἐξέγερση τοῦ Δεκέμβρη («δέν ἔπρεπε νά πάρουμε τά ὅπλα») καί χωρίς νά κατονομάζει τά πράγματα ἄρχισε νά κηρύσσει στά «Ντνεβνίκ» τήν ὑποστήριξη τῶν καντέτων ἀπό τό ἐργατικό κόμμα. Στό συνέδριο τό ζήτημα αὐτό θίχτηκε στή διάρκεια τῶν συζητήσεων πάνω σ' ἕνα ἄλλο θέμα τῆς ἡμερησίας διάταξης, ὅταν ἡ συζήτηση ἔθιξε τό θέμα: γιατί ἡ ἀστική τάξη ἐπαινεῖ τόν Πλεχάνοφ. Θά μιλήσω γι' αὐτή τή συζήτηση ὅταν ἔρθει ἡ σειρά της, ἐδῶ ὅμως θά σημειώσω πώς στό συνέδριο τά ἐπιχειρήματα πού ἐξέθεσα παραπάνω δέν τά ἀνέπτυξα, ἀλλ' ἁπλῶς τά χάραξα σέ γενικές γραμμές. Ἡ δική μας «ἐγγύηση ἐνάντια στήν

παλινόρθωση» — εἶπα — εἶναι ἡ ὁλοκλήρωση τῆς ἐπανάστασης καί ὄχι ἡ συναλλαγή μέ τήν ἀντίδραση *. Καί ἀκριβῶς αὐτό μόνο λέει τό ἀγροτικό πρόγραμμά μου, πού εἶναι ἀποκλειστικά πρόγραμμα τῆς ἀγροτικῆς ἐξέγερσης καί τῆς ὁλοκλήρωσης τῆς ἀστικοδημοκρατικῆς ἐπανάστασης. Οἱ «ἐπαναστατικές ἐπιτροπές τῶν ἀγροτῶν», λχ., εἶναι ὁ μοναδικός δρόμος, ὁ μόνος πού μπορεῖ ν' ἀκολουθήσει ἡ ἀγροτική ἐξέγερση (μάλιστα ἐγώ δέν ἀντιπαραθέτω καθόλου τίς ἐπιτροπές τῶν ἀγροτῶν στήν ἐπαναστατική ἐξουσία, ὅπως οἱ μενσεβίκοι ἀντιπαρέθεταν σ' αὐτή τήν ἐπαναστατική αὐτοδιοίκηση, ἀλλά βλέπω σ' αὐτές τίς ἐπιτροπές ἕνα ἀπό τά ὄργανα τῆς τέτοιας ἐξουσίας, ἕνα ἀπό τά ὄργανα πού ἀπαιτοῦν συμπλήρωση μέ ἄλλα, μέ κεντρικά ὄργανα, μέ προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση καί παλλαϊκή συντακτική συνέλευση). Ἡ ἀστική-γραφειοκρατική λύση τοῦ ἀγροτικοῦ ζητήματος, ἡ λύση του ἀπό τούς διαφόρους Πετρουνκέβιτς, Ροντίτσεφ, Κάουφμαν καί Κοῦτλερ ἀποκλείεται *μόνο* μέ μιά τέτοια διατύπωση τοῦ ἀγροτικοῦ προγράμματος.

Ὁ Πλεχάνοφ δέν μποροῦσε νά μήν προσέξει αὐτό τό βασικό γνώρισμα τοῦ προγράμματός μου. Τό πρόσεξε καί τό παραδέχτηκε στό συνέδριο. Τήν παραδοχή του ὅμως τή διατύπωσε (τέτοιο εἶναι τό φυσικό του) μέ τήν ἴδια μορφή τῆς κακαβιᾶς τοῦ Ντεμιάν ἤ τοῦ Πλεχανοφικοῦ λαπᾶ. Μάλιστα, μάλιστα, στό πρόγραμμα τοῦ Λένιν ὑπάρχει ἡ ἰδέα τῆς κατάληψης τῆς ἐξουσίας. Ὁ ἴδιος ὁ Λένιν τό παραδέχεται αὐτό. Κι αὐτό εἶναι ἴσα ἴσα τό κακό. Αὐτό εἶναι ναροντοβολτσισμός. Ὁ Λένιν παλινορθώνει τό ναροντοβολτσισμό. Παλέψτε, σύντροφοι, ἐνάντια στήν ἀποκατάσταση τοῦ ναροντοβολτσισμοῦ. Ὁ Λένιν μιλάει ἀκόμα καί γιά κάποια «λαϊκή δημιουργικότητα». Δέν εἶναι αὐτό ναροντοβολτσισμός; κτλ. κτλ.

Γι' αὐτούς τούς συλλογισμούς ἐμεῖς, οἱ μπολσεβίκοι, καί ἐγώ καί ὁ Βόινοφ εὐχαριστήσαμε τόν Πλεχάνοφ μέ ὅλη μας τήν καρδιά. Γιά μᾶς τέτοια ἐπιχειρήματα μόνο ὠφέλιμα καί εὐπρόσδεκτα εἶναι. Πραγματικά, γιά σκεφθεῖτε, σύντροφοι, αὐτόν τό συλλογισμό: «ἐπειδή στό πρόγραμμα τοῦ Λένιν ὑπάρχει ἡ ἰδέα τῆς κατάληψης τῆς ἐξουσίας, θά πεῖ πώς ὁ Λένιν εἶναι ναροντοβόλετς». Γιά ποιό πρόγραμμα γίνεται λόγος; Γιά τό ἀγροτικό. Ποιός ὑποτίθεται, σύμφωνα μ' αὐτό τό πρόγραμμα, ὅτι θά καταλάβει τήν ἐξουσία; Ἡ ἐπαναστατική ἀγροτιά.

---

* Βλ. Ἅπαντα, 5η ρωσ. ἔκδ., τόμος 12ος, σελ. 363 (ἑλλ. ἔκδ., σελ. 361). *Σύντ.*

Μήπως ὁ Λένιν μπερδεύει τό προλεταριάτο μ' αὐτή τήν ἀγροτιά; Ὄχι μόνο δέν τό μπερδεύει, ἀλλά καί τό ξεχωρίζει ἰδιαίτερα στό τρίτο μέρος τοῦ προγράμματός του, τό ὁποῖο (3ο μέρος) τό ἀντέγραψε ὁλόκληρο τό μενσεβίκικο συνέδριο στήν ἀπόφασή του γιά τά ζητήματα τακτικῆς!

Ἀλήθεια, δέν εἶναι ὡραῖο; Ὁ ἴδιος ὁ Πλεχάνοφ ἔλεγε πώς δέν ταιριάζει σέ μᾶς, τούς μαρξιστές, *νά φοβόμαστε τήν ἀγροτική ἐπανάσταση*. Καί ταυτόχρονα *στήν κατάληψη τῆς ἐξουσίας ἀπό τήν ἐπαναστατική ἀγροτιά* βλέπει μέ τή φαντασία του ναροντοβολτσισμό!! Μά πῶς εἶναι δυνατόν νά γίνει νικηφόρα ἀγροτική ἐπανάσταση χωρίς κατάληψη τῆς ἐξουσίας ἀπό τήν ἐπαναστατική ἀγροτιά;; Εἶναι φανερό πώς ὁ Πλεχάνοφ πραγματικά ἔφτασε ὥς τό σημεῖο νά λέει ἀρλοῦμπες. Μιά κι ἔπεσε σέ κατηφοριά, κατρακυλάει ἀκράτητα. Στήν ἀρχή ἀρνιόταν ὅτι εἶναι δυνατόν στήν σημερινή ἐπανάσταση νά καταληφθεῖ ἡ ἐξουσία ἀπό τό προλεταριάτο. Τώρα ἄρχισε ν' ἀρνιέται ὅτι εἶναι δυνατόν στή σημερινή ἐπανάσταση νά καταληφθεῖ ἡ ἐξουσία ἀπό τήν ἐπαναστατική ἀγροτιά. Ἄν ὅμως *οὔτε* τό προλεταριάτο, *οὔτε* ἡ ἐπαναστατική ἀγροτιά μποροῦν νά καταλάβουν τήν ἐξουσία, αὐτό σημαίνει πώς ἡ ἐξουσία *πρέπει νά μείνει στόν τσάρο καί στόν Ντουμπάσοφ*. Ἤ μήπως πρέπει νά πάρουν τήν ἐξουσία οἱ καντέτοι; Οἱ ἴδιοι ὅμως οἱ καντέτοι δέ θέλουν νά καταλάβουν τήν ἐξουσία, ἀφοῦ θέλουν νά διατηρήσουν τή μοναρχία, τόν τακτικό στρατό, τήν ἄνω βουλή καί τ' ἄλλα θέλγητρα.

Δέν εἶχα λοιπόν δίκιο ὅταν εἶπα στό συνέδριο πώς *ὁ φόβος* τοῦ Πλεχάνοφ *μπρός στήν κατάληψη τῆς ἐξουσίας εἶναι φόβος μπρός στήν ἀγροτική ἐπανάσταση;* * Δέν εἶχε δίκιο ὁ Βόινοφ ὅταν ἔλεγε πώς τόν Πλεχάνοφ τόσο πολύ τόν φόβισαν οἱ ναροντοβόλτσι [25] στά νιάτα του, πού τούς βλέπει μπροστά του ἀκόμα καί ὅταν ὁ ἴδιος ἀναγνωρίζει πώς ἡ ἀγροτική ἐπανάσταση εἶναι ἀναπόφευκτη καί ὅταν κανένας σοσιαλδημοκράτης δέν ἔχει αὐταπάτες σχετικά μέ τόν ἀγροτικό σοσιαλισμό; Δέν εἶχε δίκιο ὁ Βόινοφ ὅταν εἰρωνευόταν στό συνέδριο ἀπ' ἀφορμή τή μενσεβίκικη ἀπόφαση γιά τήν ἔνοπλη ἐξέγερση (στήν ἀπόφαση αὐτή τό πρῶτο μέρος ἀρχίζει μέ τήν ἀναγνώριση τοῦ καθήκοντος «νά ἀποσπάσουμε τήν ἐξουσία ἀπό τήν ἀπολυταρχική κυβέρνηση») λέγοντας πώς «ἡ κατάληψη τῆς ἐξουσίας» εἶναι ναροντοβολτσισμός, ἐνῶ ἡ «ἀπόσπαση τῆς ἐξουσίας» εἶναι

* Βλ. Ἄπαντα, 5η ρωσ. ἔκδ., τόμος 12, σελ. 366 (ἑλλ. ἔκδ., σελ. 364). *Σύντ.*

γνήσιος καί βαθυστόχαστος μαρξισμός; Γιατί, πράγματι, ἦρθαν ἔτσι τά πράγματα πού ἐνονόματι τῆς πάλης ἐνάντια στό ναροντοβολτσισμό μέσα στή σοσιαλδημοκρατία οἱ μενσεβίκοι χάρισαν στό κόμμα μας ἕνα πρόγραμμα «*απόσπασης τῆς ἐξουσίας*»... *απομέρους τῶν καντέτων*.

Φυσικά δέ μέ κατέπληξαν καθόλου οἱ κραυγές γιά ναροντοβολτσισμό. Θυμᾶμαι πάρα πολύ καλά πώς οἱ ὀπορτουνιστές τῆς σοσιαλδημοκρατίας πάντα (ἀκόμα τό 1898–1900) κατέφευγαν στή χρησιμοποίηση τοῦ σκιάχτρου αὐτοῦ ἐνάντια στούς ἐπαναστάτες σοσιαλδημοκράτες. Καί ὁ σ. Ἀκίμοφ, πού ἐξεφώνησε στό Ἑνωτικό συνέδριό μας ἕνα λαμπρότατο λόγο ὑπεράσπισης τοῦ Ἀξελρόντ καί τῶν καντέτων, τό θύμισε ἀκριβῶς στήν ὥρα του. Ἐλπίζω νά ἐπανέλθω καί πάλι σ' αὐτό τό ζήτημα στόν τύπο.

Δυό λόγια γιά τή «λαϊκή δημιουργικότητα». Μέ ποιάν ἔννοια μίλησα γι' αὐτή στό συνέδριο; * Μέ τήν ἴδια ἔννοια μέ τήν ὁποία μιλῶ γι' αὐτή στήν μπροσούρα μου «Ἡ νίκη τῶν καντέτων καί τά καθήκοντα τοῦ ἐργατικοῦ κόμματος» (ἡ μπροσούρα αὐτή μοιράστηκε στούς ἀντιπροσώπους τοῦ συνεδρίου) **. Ἀντιπαραθέτω τήν περίοδο τοῦ Ὀχτώβρη–Δεκέμβρη τοῦ 1905 στήν τωρινή καντέτικη περίοδο καί λέω πώς στήν ἐπαναστατική περίοδο ἡ δημιουργικότητα τοῦ λαοῦ (ἐπαναστάτες ἀγρότες σύν προλετάριοι) ἦταν πλουσιότερη καί ἀποδοτικότερη παρά στήν καντέτικη περίοδο. Ὁ Πλεχάνοφ τό νομίζει αὐτό ναροντοβολτσισμό. Ἐγώ νομίζω πώς ἀπό ἐπιστημονική πλευρά ἡ ἄποψη αὐτή τοῦ Πλεχάνοφ εἶναι ὑπεκφυγή ἀπό τό σπουδαιότατο ζήτημα τῆς ἐκτίμησης τῆς περιόδου Ὀχτώβρης–Δεκέμβρης τοῦ 1905 (ὁ Πλεχάνοφ οὔτε κάν σκέφθηκε ν' ἀναλύσει τίς *μορφές τοῦ κινήματος* αὐτῆς τῆς ἐποχῆς στά «Ντνεβνίκ» του, ἀλλά περιορίστηκε σέ ἠθικολογία!). Ἀπό πολιτική πλευρά αὐτό δέν εἶναι παρά μιά καινούργια ἀπόδειξη τοῦ πόσο κοντά στόν κ. Μπλάνκ καί στούς καντέτους γενικά βρίσκεται ὁ Πλεχάνοφ στό ζήτημα τῆς τακτικῆς.

Γιά νά τελειώσω τό ἀγροτικό ζήτημα, θά θίξω καί τό τελευταῖο ἀπό τά σοβαρά ἐπιχειρήματα. Ὁ Λένιν εἶναι ὀνειροπόλος — ἔλεγε ὁ Πλεχάνοφ —, ὀνειρεύεται ἐκλογή τῶν κρατικῶν λειτουργῶν ἀπό τό λαό κτλ. Γιά μιά τέτοια καλή ἔκβαση δέν εἶ-

* Βλ. Ἅπαντα, 5η ρωσ. ἔκδ., τόμος 12, σελ. 366–367 (ἑλλ. ἔκδ., σελ. 364–365). *Σύντ.*

** Στό ἴδιο, σελ. 316–346 (ἑλλ. ἔκδ., σελ. 315–344). *Σύντ.*

ναι δύσκολο νά γράψεις ἕνα πρόγραμμα. Ναί, γιά γράψε ὅμως γιά μιά ἄσχημη ἔκβαση. Φτιάχτο ἔτσι πού τό πρόγραμμά σου νά εἶναι «πεταλωμένο καί στά τέσσερα πόδια».

Τό ἐπιχείρημα αὐτό περιέχει ἀναμφισβήτητα ἕνα συλλογισμό, πού ὁ κάθε μαρξιστής εἶναι ὑποχρεωμένος νά τόν παίρνει σοβαρότατα ὑπόψη του. Πράγματι, θά ἦταν ἄχρηστο τό πρόγραμμα ἐκεῖνο πού θά ἔπαιρνε ὑπόψη του *μόνο* τήν καλύτερη ἔκβαση. Μά ἀπ' αὐτήν ἀκριβῶς τήν πλευρά — ἀπάντησα στόν Πλεχάνοφ στό συνέδριο — τό πρόγραμμά μου στέκει, ὁλοφάνερα, ὑψηλότερα ἀπό τό πρόγραμμα τοῦ Μάσλοφ. Γιά νά πειστεῖ κανείς γι' αὐτό, φτάνει νά θυμηθεῖ πώς ὑπάρχει τό *νοίκιασμα τῆς γῆς*. Ἀπό τί διακρίνεται ὁ καπιταλιστικός (καί ὁ μισοκαπιταλιστικός) τρόπος παραγωγῆς στή γεωργία; Παντοῦ καί γενικά ἀπό τήν ἐπέκταση τοῦ νοικιάσματος τῆς γῆς. Ἰσχύει αὐτό γιά τή Ρωσία; Ἰσχύει σέ τεράστια κλίμακα. Καί δέν εἶχε δίκιο ὁ σ. Τζών, πού μοῦ ἔφερνε τήν ἀντίρρηση ὅτι τάχα στό πρόγραμμά μου ὑπάρχει παραλογισμός: τό νοίκιασμα τῆς γῆς παραμένει καί ὕστερα ἀπό τή δήμευση τῆς γῆς τῶν τσιφλικάδων. Στό σημεῖο αὐτό ὁ σ. Τζών ἔχει τρεῖς φορές ἄδικο: πρῶτο, *ὁλόκληρο* τό πρῶτο μέρος τοῦ προγράμματός μου μιλάει γιά τά πρῶτα βήματα τῆς ἀγροτικῆς ἐπανάστασης (κατάληψη τῆς γῆς ὥς τήν παλλαϊκή συντακτική συνέλευση)· συνεπῶς τό νοίκιασμα «δέν παραμένει» στό πρόγραμμά μου «ὕστερα» ἀπό τή δήμευση, ἀλλά ὑπολογίζεται σά γεγονός, γιατί εἶναι γεγονός. Δεύτερο, ἡ δήμευση εἶναι πέρασμα τῆς ἰδιοκτησίας τῆς γῆς σέ ἄλλα χέρια, καί τό πέρασμα τῆς ἰδιοκτησίας αὐτό καθαυτό δέ θίγει καθόλου τό νοίκιασμα· τρίτο, τό νοίκιασμα ἰσχύει, ὅπως εἶναι πασίγνωστο, καί γιά τή γῆ τῶν ἀγροτῶν καί γιά τή γῆ πού προέρχεται ἀπό κλήρους.

Κοιτάξτε λοιπόν τί προκύπτει σέ μᾶς σχετικά μέ τό «πετάλωμα καί στά τέσσερα πόδια», σχετικά μέ τό ὅτι πρέπει νά παίρνονται ὑπόψη ὄχι μόνο οἱ καλύτερες ἀλλά καί οἱ χειρότερες συνθῆκες. Ὁ Μάσλοφ σβήνει μεγαλόπρεπα καί ὁλοκληρωτικά τό νοίκιασμα τῆς γῆς. Ὁ Μάσλοφ προϋποθέτει ἀμέσως καί μονομιᾶς μιά τέτοια ἀνατροπή πού θά καταργοῦσε τό νοίκιασμα τῆς γῆς. Ἡ προϋπόθεση αὐτή, ὅπως ἔδειξα, εἶναι ὁλότελα παράλογη ἀπό τήν ἄποψη τῆς «ἄσχημης πραγματικότητας» καί τῆς ἀνάγκης νά τήν ὑπολογίζουμε. Ἀντίθετα, ὅλο τό πρῶτο μέρος τοῦ δικοῦ μου προγράμματος στηρίζεται *ὁλοκληρωτικά* στή βάση τῆς «ἄσχημης πραγματικότητας», πού ἐνάντιά της ξεσηκώνονται οἱ ἐπαναστάτες ἀγρότες. Γι' αὐτό στό πρόγραμμά μου τό νοίκια-

σμα τῆς γῆς δέν ἐξαφανίζεται στό βασίλειο τῶν σκιῶν (ἡ κατάργηση τοῦ νοικιάσματος τῆς γῆς στήν κεφαλαιοκρατική κοινωνία εἶναι ἕνας μετασχηματισμός ἐξίσου, ἄν ὄχι περισσότερο, «φανταστικός» — σύμφωνα μέ τήν πλεχανοφική ἄποψη τῆς «ὑγιοῦς ἀντίληψης» — μέ τήν κατάργηση τοῦ μόνιμου στρατοῦ κτλ.). Ἄρα, τήν «*ἄσχημη* πραγματικότητα» ἐγώ τήν παίρνω πολύ πιό σοβαρά ὑπόψη ἀπό τόν Μάσλοφ, ἐνῶ τήν *καλή* πραγματικότητα τήν κηρύττω στούς ἀγρότες ὄχι ἀπό τήν ἄποψη τῆς καντέτικης συναλλαγῆς (τοπικές δημοκρατίες ἐνάντια στήν κεντρική μοναρχία), ἀλλά ἀπό τήν ἄποψη τῆς ὁλοκληρωτικῆς νίκης τῆς ἐπανάστασης καί τῆς κατάκτησης μιᾶς πραγματικά λαοκρατικῆς δημοκρατίας.

Τό στοιχεῖο αὐτό τῆς πολιτικῆς προπαγάνδας εἰδικά στό ἀγροτικό πρόγραμμα τό ὑπογράμμισα ἰδιαίτερα στό συνέδριο καί πιθανόν νά χρειαστεῖ νά σταθῶ πολλές ἀκόμα φορές σ' αὐτό τό ζήτημα στόν τύπο. Στό συνέδριο πρόβαλαν σ' ἐμᾶς, τούς μπολσεβίκους, τήν ἀντίρρηση: ἔχουμε πολιτικό πρόγραμμα, ἐκεῖ εἶναι ἡ θέση νά μιλήσουμε γιά τή δημοκρατία. Ἡ ἀντίρρηση αὐτή δείχνει πώς τό ζήτημα δέ μελετήθηκε καθόλου. Πραγματικά, ἔχουμε γενικό πρόγραμμα ἀρχῶν (τό πρῶτο μέρος τοῦ προγράμματος τοῦ κόμματος) καί εἰδικά προγράμματα: πολιτικό, ἐργατικό, ἀγροτικό. Στό ἐργατικό μέρος τοῦ προγράμματος (ὀχτάωρη ἐργάσιμη μέρα κτλ.) *κανένας* δέν προτείνει νά διευκρινιστοῦν ἰδιαίτερα καί εἰδικά οἱ πολιτικές συνθῆκες τοῦ ἑνός ἤ τοῦ ἄλλου μετασχηματισμοῦ. Γιατί; Γιατί ἡ ὀχτάωρη ἐργάσιμη μέρα καί οἱ ἀνάλογες μ' αὐτή μεταρρυθμίσεις σέ *ὁποιεσδήποτε* πολιτικές συνθῆκες θά γίνουν *ἀναπόφευκτα* ἕνα μέσο κίνησης πρός τά μπρός. Στό ἀγροτικό πρόγραμμα τώρα πρέπει *νά διευκρινίζονται ἰδιαίτερα καί εἰδικά* οἱ πολιτικές συνθῆκες; Πρέπει, γιατί καί ὁ πιό καλός ἀναδασμός τῆς γῆς *μπορεῖ* νά γίνει μέσο πισωδρόμησης, σέ περίπτωση πού κυριαρχοῦν οἱ Τρέποφ καί οἱ Ντουμπάσοφ. Πάρτε, λχ., τό πρόγραμμα τοῦ Μάσλοφ: σ' αὐτό γίνεται λόγος γιά μεταβίβαση τῆς γῆς στό *δημοκρατικό* κράτος καί στά *δημοκρατικά* ὄργανα τῆς τοπικῆς αὐτοδιοίκησης, δηλαδή, παρ' ὅλο πού ὑπάρχει τό πολιτικό πρόγραμμα τοῦ κόμματος, στό πρόγραμμα τοῦ Μάσλοφ διευκρινίζονται ἰδιαίτερα καί εἰδικά οἱ πολιτικές συνθῆκες τῶν σημερινῶν ἀγροτικῶν μετασχηματισμῶν. Συνεπῶς, δέ χωράει συζήτηση πώς εἶναι ἀπαραίτητο νά διευκρινίζονται ἀπό πρίν οἱ πολιτικές συνθῆκες πραγματοποίησης τῶν ἀγροτικῶν διεκδικήσεων. Τό ὅλο ζήτημα συνίσταται στό ἄν ἐπιτρέπεται, καί ἀπό ἐπιστημονική ἄποψη καί ἀπό τήν

ἄποψη τοῦ συνεποῦς προλεταριακοῦ δημοκρατισμοῦ, νά συνδέεται ἡ ριζική ἀγροτική ἀλλαγή ὄχι μέ τήν αἱρετότητα τῶν κρατικῶν λειτουργῶν ἀπό τό λαό, ὄχι μέ τή δημοκρατία, ἀλλά μέ τό «δημοκρατισμό» γενικά, δηλαδή, κατά συνέπεια, καί μέ τόν καντέτικο δημοκρατισμό πού σήμερα εἶναι, ἀνεξάρτητα ἀπό τή θέλησή μας, τό κυριότερο καί περισσότερο διαδομένο εἶδος ψευτοδημοκρατισμοῦ μέ τή μεγαλύτερη ἐπιρροή στόν τύπο καί στήν «κοινωνία». Νομίζω πώς αὐτό δέν ἐπιτρέπεται. Προλέγω πώς τό λάθος τοῦ ἀγροτικοῦ μας προγράμματος θά χρειαστεῖ, ἀμέσως τώρα κιόλας, νά τό διορθώσει καί θά τό διορθώσει ἡ πράξη, δηλαδή ἡ πολιτική κατάσταση *θ' ἀναγκάσει* τούς προπαγανδιστές καί τούς ἀγκιτάτορές μας στήν πάλη ἐνάντια στούς καντέτους νά ὑπογραμμίζουν ἴσα ἴσα ὄχι τόν καντέτικο δημοκρατισμό, ἀλλά τήν αἱρετότητα τῶν κρατικῶν λειτουργῶν ἀπό τό λαό, καί τή δημοκρατία.

Ὅσον ἀφορᾶ τό πρόγραμμα τῆς διανομῆς τῆς γῆς, διατύπωσα στό συνέδριο τή στάση μου ἀπέναντί του μέ τά παρακάτω λόγια: Ἡ δημοτικοποίηση εἶναι λαθεμένη καί ἐπιζήμια, ἡ διανομή σάν πρόγραμμα εἶναι λαθεμένη, ἀλλά ὄχι ἐπιζήμια. Γι' αὐτό, φυσικά, εἶμαι πιό κοντά στήν ἄποψη τῆς διανομῆς καί εἶμαι ἕτοιμος νά ψηφίσω ὑπέρ τοῦ Μπορίσοφ καί κατά τοῦ Μάσλοφ. Ἡ διανομή δέν μπορεῖ νά εἶναι ἐπιζήμια, γιατί μ' αὐτήν θά συμφωνήσουν οἱ ἀγρότες, αὐτό εἶναι τό πρῶτο· δέ χρειάζεται νά βάζουμε ἀπό πρίν σάν ὅρο ἕνα συνεπῆ μετασχηματισμό τοῦ κράτους, αὐτό εἶναι τό δεύτερο. Γιατί εἶναι λαθεμένη; Ἐπειδή ἐξετάζει μονόπλευρα τό ἀγροτικό κίνημα, μόνο ἀπό τήν ἄποψη τοῦ παρελθόντος καί τοῦ παρόντος, χωρίς νά ὑπολογίζει τήν ἄποψη τοῦ μέλλοντος. Οἱ «ὀπαδοί τῆς διανομῆς», ἀντικρούοντας τήν ἐθνικοποίηση, μοῦ λένε: ὁ ἀγρότης δέ θέλει αὐτό πού λέει ὅταν τόν ἀκοῦτε νά μιλάει γιά ἐθνικοποίηση. Νά μή κοιτᾶτε τά λόγια ἀλλά τήν οὐσία τῆς ὑπόθεσης. Ὁ ἀγρότης θέλει ἀτομική ἰδιοκτησία, τό δικαίωμα νά πουλάει τή γῆ, καί τά λόγια γιά «γῆ τοῦ θεοῦ» κτλ. εἶναι ἁπλῶς ἕνα ἰδεολογικό περίβλημα τῆς ἐπιθυμίας νά πάρει τή γῆ ἀπό τόν τσιφλικά.

Ἀπάντησα στούς «ὀπαδούς τῆς διανομῆς»: ὅλα αὐτά εἶναι σωστά. Ἡ διαφωνία μας ὅμως μόλις ἀρχίζει ἐκεῖ πού ἐσεῖς νομίζετε πώς τό ζήτημα ἔχει κιόλας ἐξαντληθεῖ. Ἐπαναλαμβάνετε τό λάθος τοῦ παλιοῦ ὑλισμοῦ, πού γι' αὐτόν ὁ Μάρξ εἶπε: οἱ παλιοί ὑλιστές ἤξεραν νά ἐξηγοῦν τόν κόσμο, ἐμεῖς ὅμως πρέπει νά τόν ἀλλάξουμε [26]. Ἀκριβῶς ἔτσι καί οἱ ὀπαδοί τῆς διανομῆς καταλαβαίνουν *σωστά* τά λόγια τῆς ἀγροτιᾶς γιά τήν ἐθνι-

κοποίηση, *τά ἐξηγοῦν σωστά*, ἀλλά — κι ἐδῶ εἶναι ὅλη ἡ οὐσία — ἀλλά δέν ξέρουν νά κάνουν τή σωστή αὐτή ἐξήγηση *μοχλό ἀλλαγῆς τοῦ κόσμου*, μέσο γιά τήν παραπέρα κίνηση πρός τά μπρός. Δέν πρόκειται γιά ἐπιβολή στούς ἀγρότες τῆς ἐθνικοποίησης ἀντί τῆς διανομῆς (ἡ παραλλαγή Α στό πρόγραμμά μου ἀφαιρεῖ κάθε ἔδαφος γιά τέτοιες ἀνόητες σκέψεις, ἄν τυχόν αὐτές γεννιοῦνται σέ ὁποιονδήποτε). Πρόκειται γιά τό ὅτι ὁ σοσιαλιστής, ξεσκεπάζοντας ἀλύπητα τίς μικροαστικές αὐταπάτες τοῦ ἀγρότη σχετικά μέ τή «γῆ τοῦ θεοῦ», πρέπει νά εἶναι ἱκανός νά δείχνει στόν ἀγρότη τό δρόμο πρός τά μπρός. Τό εἶπα κιόλας στό συνέδριο στόν Πλεχάνοφ καί θά τό ἐπαναλάβω χίλιες φορές: οἱ πρακτικοί θά ἐκχυδαΐσουν καί τό τωρινό πρόγραμμα, ἀκριβῶς ὅπως εἶχαν ἐκχυδαΐσει καί τά ὀτρέζκι — ἕνα μικρό λάθος θά τό μετατρέψουν σέ μεγάλο. Θά ἀρχίσουν νά ἀποδείχνουν στό πλῆθος τῆς ἀγροτιᾶς — πού φωνάζει ὅτι ἡ γῆ δέν ἀνήκει σέ κανένα, ὅτι εἶναι τοῦ θεοῦ, τοῦ δημοσίου — τά πλεονεκτήματα τῆς διανομῆς, καί ἔτσι θά ντροπιάζουν καί θά ἐκχυδαΐζουν τό μαρξισμό. Δέν εἶναι αὐτά πού πρέπει νά λέμε στούς ἀγρότες. Πρέπει νά τούς ποῦμε: στά λόγια αὐτά, ὅτι ἡ γῆ εἶναι τοῦ θεοῦ, ὅτι δέν ἀνήκει σέ κανένα, εἴτε ἀνήκει στό δημόσιο, ὑπάρχει μεγάλη ἀλήθεια, μόνο πού αὐτό χρειάζεται νά τό καταλάβουμε καλά. Ἄν ἡ γῆ εἶναι τοῦ δημοσίου καί στό δημόσιο εἶναι θρονιασμένος ὁ Τρέποφ, αὐτό σημαίνει πώς ἡ γῆ θά εἶναι τοῦ Τρέποφ. Τό θέλετε σεῖς αὐτό; Θέλετε νά πέσει ἡ γῆ στά χέρια τῶν διαφόρων Ροντίτσεφ καί Πετρουνκέβιτς, ἄν αὐτοί τά κατάφερναν, σύμφωνα καί μέ τήν ἐπιθυμία τους, νά πάρουν τήν ἐξουσία στά χέρια τους, καί συνεπῶς καί τό δημόσιο; Φυσικά, οἱ ἀγρότες θά ἀπαντήσουν: ὄχι, δέ θέλουμε. Δέ θά δόσουμε τή γῆ πού ἀφαιρέσαμε ἀπό τούς τσιφλικάδες οὔτε στούς Τρέποφ, οὔτε στούς Ροντίτσεφ. Ἄν ἔτσι ἔχουν τά πράγματα, τότε χρειάζεται ὅλοι οἱ κρατικοί λειτουργοί νά ἐκλέγονται ἀπό τό λαό, νά καταργηθεῖ ὁ τακτικός στρατός, νά ὑπάρχει δημοκρατία — *μόνο* τότε ἡ μεταβίβαση τῆς γῆς «στό δημόσιο», ἡ μεταβίβαση τῆς γῆς «στό λαό» δέ θά εἶναι μέτρο ἐπιζήμιο ἀλλά ὠφέλιμο. Καί ἀπό τήν αὐστηρά ἐπιστημονική ἄποψη, ἀπό τήν ἄποψη τῶν ὅρων ἀνάπτυξης τοῦ καπιταλισμοῦ γενικά, πρέπει ἀναμφισβήτητα νά ποῦμε, ἄν δέ θέλουμε νά διαφωνήσουμε μέ τόν ΙΙΙ τόμο τοῦ «Κεφαλαίου», ὅτι ἡ ἐθνικοποίηση τῆς γῆς εἶναι δυνατόν νά γίνει στήν κεφαλαιοκρατική κοινωνία, ὅτι συντελεῖ στήν οἰκονομική ἀνάπτυξη, διευκολύνει τό συναγωνισμό καί τήν εἰσροή κεφαλαίου στή γεωργία, κατεβάζει τήν τιμή τοῦ σταριοῦ κτλ. Συνεπῶς, σέ καμιά περίπτωση *δέν μποροῦμε*, στήν ἐπο-

χή τῆς τωρινῆς ἀγροτικῆς ἐπανάστασης, ὁπότε ὁ καπιταλισμός βρίσκεται σέ ἀρκετά ὑψηλό βαθμό ἀνάπτυξης, νά παίρνουμε στάση ἀπόλυτης καί γενικῆς ἄρνησης ἀπέναντι στήν ἐθνικοποίηση. Αὐτό θά ἦταν στενοκέφαλο, μονόπλευρο, χοντροκομμένο, κοντόφθαλμο. Ὀφείλουμε ἁπλῶς νά ἐξηγήσουμε στόν ἀγρότη τίς ἀπαραίτητες πολιτικές προϋποθέσεις γιά τήν ἐθνικοποίηση, σάν ὠφέλιμο μέτρο, καί σέ συνέχεια νά δείχνουμε τόν ἀστικό της χαρακτήρα (αὐτό ἀκριβῶς κάνει τό 3ο μέρος τοῦ δικοῦ μου προγράμματος, πού μπῆκε κιόλας στήν ἀπόφαση τοῦ Ἑνωτικοῦ συνεδρίου).

Τελειώνοντας τήν ἀφήγησή μου γιά τίς συζητήσεις γύρω ἀπό τό ἀγροτικό ζήτημα πού ἔγιναν στό συνέδριο, θά σημειώσω ἀκόμα ποιές τροποποιήσεις προτάθηκαν στό σχέδιο προγράμματος τοῦ Μάσλοφ. Ὅταν μπῆκε σέ ψηφοφορία τό ζήτημα νά παρθεῖ σά βάση τό ἕνα ἤ τό ἄλλο σχέδιο προγράμματος, στήν ἀρχή ψήφισαν ὑπέρ τοῦ Μάσλοφ μόνο 52, *δηλ. λιγότεροι ἀπό τούς μισούς*. Ὑπέρ τῆς διανομῆς ψήφισαν περίπου 40 (ἐγώ ἑνώθηκα μέ τούς «ὀπαδούς τῆς διανομῆς», γιά νά μή διασπαστοῦν οἱ ψῆφοι κατά τῆς δημοτικοποίησης). Μόνο στήν ἐπαναληπτική ψηφοφορία τό σχέδιο προγράμματος τοῦ Μάσλοφ συγκέντρωσε 60 καί κάτι ψήφους, ὅταν ὅλοι οἱ ταλαντευόμενοι ψήφισαν ὑπέρ, γιά νά μή μείνει τό κόμμα ὁλότελα χωρίς ἀγροτικό πρόγραμμα.

Ἀπό τίς τροποποιήσεις οἱ μενσεβίκοι πέτυχαν τήν ἀπόρριψη μιᾶς πού ἀφοροῦσε ἕναν πιό ἀκριβῆ καθορισμό τῆς ἔννοιας: δημοκρατικό κράτος. Ἐμεῖς προτείναμε νά εἰπωθεῖ «λαοκρατική δημοκρατία, πού νά ἐξασφαλίζει πλήρως τήν ἀπόλυτη κυριαρχία τοῦ λαοῦ». Ἡ τροποποίηση αὐτή ξεκινοῦσε ἀπό τή σκέψη πού διατυπώθηκε σέ γενικές γραμμές πιό πάνω, ὅτι δηλ. ἡ δημοτικοποίηση χωρίς *πλήρη* ἐκδημοκρατισμό τῆς κεντρικῆς κρατικῆς ἐξουσίας εἶναι ὁλότελα ἐπιζήμια καί μπορεῖ νά ἐκφυλιστεῖ σέ καντέτικη ἀγροτική μεταρρύθμιση. Ἡ τροποποίηση προκάλεσε θύελλα. Ἐκείνην ἀκριβῶς τή στιγμή ἐγώ δέν ἤμουνα στήν αἴθουσα τῶν συνεδριάσεων. Θυμᾶμαι πώς ὅταν ἐπέστρεφα καί περνοῦσα μέσα ἀπό τό διπλανό δωμάτιο μοῦ ἔκανε κατάπληξη ὁ ἀσυνήθιστος θόρυβος στούς «διαδρόμους» καί τά πολλά εἰρωνικά ξεφωνητά: «Ὁ σύντροφος Τζών ἀνακήρυξε τή δημοκρατία!». «Δέ βρῆκε ἐγγυήσεις ἐνάντια στήν παλινόρθωση». «Ὁ σύντροφος Πλεχάνοφ παλινόρθωσε τή μοναρχία».

Τά πράγματα, ὅπως μοῦ τά διηγήθηκαν, ἔγιναν ἔτσι. Οἱ μενσεβίκοι, μέ τήν προσιδιάζουσα στή μενσεβίκικη φύση εὐθιξία,

πειράχτηκαν ἀπό τήν τροποποίηση, γιατί τήν εἶδαν σάν πρόθεση νά τούς ἀποδοθεῖ κατηγορία γιά ὀπορτουνισμό: ορίστε, οἱ μενσεβίκοι εἶναι ἐνάντια στή δημοκρατία. Ἀντήχησαν λόγια καί φωνές ἀγανάκτησης. Οἱ μπολσεβίκοι ἄναψαν κι αὐτοί, ὅπως γίνεται συνήθως. Ζήτησαν ὀνομαστική ψηφοφορία. Τότε τά πάθη φούντωσαν γιά καλά. Ὁ σύντροφος Τζών συγχύστηκε καί μή θέλοντας νά προκαλέσει διχόνοιες, μή ἔχοντας, φυσικά, ἀπολύτως τίποτα «κατά τῆς δημοκρατίας», σηκώθηκε καί δήλωσε πώς αὐτός μόνος του ἀποσύρει τή δική του διατύπωση καί τάσσεται ὑπέρ τῆς τροποποίησης. Οἱ μπολσεβίκοι χειροκροτοῦν τήν «ἀνακήρυξη τῆς δημοκρατίας». Ὁ σ. Πλεχάνοφ ὅμως ἤ κάποιος ἄλλος μενσεβίκος ἀνακατώνεται, λογομαχεῖ, ἀπαιτεῖ νέα ψηφοφορία καί ἡ «μοναρχία παλινορθώνεται» — σύμφωνα μέ ἀφηγήσεις πού ἔφτασαν ὥς ἐμένα — μέ 38 ὅλο ὅλο ψήφους ὑπέρ καί 34 κατά (ὅπως φαίνεται, πολλοί ἔλειπαν ἀπό τήν αἴθουσα τῶν συνεδριάσεων ἤ ψήφισαν λευκό).

Ἀπό τίς τροποποιήσεις πού ψηφίστηκαν πρέπει νά σημειωθεῖ ἡ ἀντικατάσταση τῆς λέξης «ἀπαλλοτρίωση» μέ τή λέξη «δήμευση». Ἔπειτα οἱ «ὀπαδοί τῆς δημοτικοποίησης» ἔπρεπε ὡστόσο νά κάνουν κάποια ὑποχώρηση στούς «ὀπαδούς τῆς διανομῆς», καί ὁ σύντροφος Κοστρόφ ὑπέβαλε τροποποίηση πού δεχόταν μέ ὅρους καί τή διανομή. Στή θέση τοῦ ἀρχικοῦ προγράμματος τοῦ Μάσλοφ βγῆκε, ὅπως εὐφυολογοῦσαν στό συνέδριο, ἕνα «εὐνουχισμένο» πρόγραμμα. Οὐσιαστικά, στό πρόγραμμα αὐτό ἀνακατεύθηκε καί ἡ ἐθνικοποίηση (ὁρισμένη γῆ γίνεται *παλλαϊκή* ἰδιοκτησία), καί ἡ δημοτικοποίηση (ἕνα μέρος τῆς γῆς μπαίνει στή διάθεση τῶν μεγάλων ὀργάνων τῆς τοπικῆς αὐτοδιοίκησης) καί, τέλος, ἡ διανομή. Ἐπιπλέον δέν ὑπάρχει οὔτε στό πρόγραμμα, οὔτε στήν ἀπόφαση γιά τήν τακτική ἕνας ὁλότελα ἀκριβής καθορισμός τοῦ πότε πρέπει νά εἴμαστε ὑπέρ τῆς δημοτικοποίησης καί πότε ὑπέρ τῆς διανομῆς. Τελικά δέν βγῆκε ἕνα πρόγραμμα πεταλωμένο καί στά τέσσερα πόδια, ἀλλά ἕνα πρόγραμμα πού κουτσαίνει κι ἀπό τά τέσσερα πόδια *.

* Τήν πιό αὐστηρή κριτική τοῦ «εὐνουχισμένου» προγράμματος τοῦ Μάσλοφ στό συνέδριο τήν ἔκανε ἕνας σύντροφος μενσεβίκος (ὁ Στρουμίλιν), ὀπαδός τῆς μερικῆς διανομῆς. Διάβασε γραπτή δήλωση, στήν ὁποία ἐξαιρετικά εὔστοχα καί ἀνελέητα ἐπισήμαινε — ἴσως καλύτερα εἶναι νά ποῦμε: μαστίγωνε — τήν ἐσωτερική ἀντιφατικότητα αὐτοῦ τοῦ προγράμματος. Δυστυχῶς δέν κράτησα σημειώσεις μέ περικοπές ἀπ' τό λόγο πού διάβασε.

IV
ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΗΣ ΣΤΙΓΜΗΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΤΑΞΙΚΩΝ ΚΑΘΗΚΟΝΤΩΝ ΤΟΥ ΠΡΟΛΕΤΑΡΙΑΤΟΥ

Τό ζήτημα πού ἀναφέρεται στόν ὑπότιτλο μπῆκε γιά συζήτηση στό συνέδριο δεύτερο κατά σειρά. Εἰσηγητές ἤμασταν ὁ Μαρτίνοφ κι ἐγώ. Ὁ σ. Μαρτίνοφ στήν εἰσήγησή του οὐσιαστικά δέν ὑποστήριξε τό μενσεβίκικο σχέδιο ἀπόφασης, πού δημοσιεύτηκε στό 2ο φύλλο τῆς ἐφημερίδας «Παρτίινιγε Ἰσβέστιγια». Προτίμησε νά δόσει μιά «γενική σκιαγράφηση» τῶν ἀπόψεών του καί μιά γενική κριτική αὐτοῦ πού οἱ μενσεβίκοι ἀποκαλοῦν μπολσεβίκικες ἀπόψεις.

Μίλησε γιά τή Δούμα, σά γιά πολιτικό κέντρο, γιά τό πόσο βλαβερή εἶναι ἡ ἰδέα τῆς κατάληψης τῆς ἐξουσίας, γιά τή σπουδαιότητα τῆς οἰκοδόμησης τοῦ συντάγματος σέ ἐπαναστατική ἐποχή. Ἐπέκρινε τήν ἐξέγερση τοῦ Δεκέμβρη, μᾶς κάλεσε νά ἀναγνωρίσουμε ἀνοιχτά τήν ἥττα μας, προβάλλοντας τήν κατηγορία ὅτι ἡ ἀπόφασή μας κάνει «τεχνική» τοποθέτηση τοῦ ζητήματος τῆς ἀπεργίας καί τῆς ἐξέγερσης. Εἶπε πώς «οἱ καντέτοι, παρά τήν ἀντεπαναστατικότητά τους, στήνουν σκαλωσιές γιά τήν παραπέρα ἀνάπτυξη τῆς ἐπανάστασης» (γιατί λοιπόν δέν τό λέτε αὐτό στίς ἀποφάσεις σας; — ρωτήσαμε ἐμεῖς), εἶπε: «βρισκόμαστε στίς παραμονές ἐπαναστατικῆς ἔκρηξης» * (γιατί δέν ὑπάρχει αὐτό στήν ἀπόφασή σας; — ρωτήσαμε ξανά). Εἶπε, ἀνάμεσα στ' ἄλλα: «ἀντικειμενικά οἱ καντέτοι θά παίξουν μεγαλύτερο ρόλο ἀπό τούς ἐσέρους». Ἡ σύγκριση τῆς ἰδέας τῆς κατάληψης τῆς ἐξουσίας μέ τίς ἰδέες τοῦ Τκατσόφ, ἡ προβολή τῆς Δούμας στήν πρώτη γραμμή, σάν ἀπαρχῆς τῆς «οἰκοδόμησης συντάγματος», σάν ἀκρογωνιαίου λίθου στό καθεστώς τῶν «ἀντιπροσωπευτικῶν θεσμῶν», αὐτή ἦταν ἡ βασική σκέψη τῆς εἰσήγησης τοῦ σ. Μαρτίνοφ. Ὅπως ὅλοι οἱ μενσεβίκοι, ἔτσι κι αὐτός προσάρμοζε παθητικά τήν τακτική μας καί στήν πιό ἀσήμαντη ἀκόμα στροφή τῆς πορείας τῶν γεγονότων, τήν ὑπέτασσε στά συμφέροντα τῆς στιγμῆς, στίς ἀνάγκες (ἤ στίς φαινομενικές ἀνάγκες) τῆς στιγμῆς καί ἄθελά του ὑποβίβαζε τά βασικά καί θεμελιακά καθήκοντα τοῦ προλεταριάτου, σάν πρωτοπόρου ἀγωνιστῆ στήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση.

Στήριξα τήν εἰσήγησή μου στήν ἀκριβῆ σύγκριση καί τῶν δυό ἀποφάσεων πού προτάθηκαν στό συνέδριο. Καί οἱ δυό, εἶπα,

---

* Βάζω σέ εἰσαγωγικά τίς λέξεις πού βρέθηκαν γραμμένες στίς σημειώσεις μου.

ἀναγνωρίζουν πώς ἡ ἐπανάσταση τραβάει πρός νέα ἄνοδο, πώς καθῆκον μας εἶναι νά προσπαθήσουμε νά τήν ὁλοκληρώσουμε καί, τέλος, πώς τό καθῆκον αὐτό εἶναι σέ θέση νά τό πραγματοποιήσει μόνο τό προλεταριάτο μαζί μέ τήν ἐπαναστατική ἀγροτιά. Θά ἔλεγε κανείς πώς οἱ τρεῖς αὐτές θέσεις πρέπει νά καθορίζουν μιά πλήρη ἑνότητα τῆς τακτικῆς γραμμῆς. Κοιτάξτε ὅμως ποιά ἀκριβῶς ἀπό τίς δυό ἀποφάσεις ἐφαρμόζει μέ περισσότερη συνέπεια αὐτή τή βασική ἄποψη; ποιά τήν αἰτιολογεῖ πιό σωστά καί ὑποδείχνει πιό σωστά τά συμπεράσματα πού ἀπορρέουν ἀπό αὐτήν;

Καί ἐγώ ἔδειξα πώς ἡ θεμελίωση τῆς μενσεβίκικης ἀπόφασης δέν ἀξίζει τίποτα, πώς εἶναι μόνο λόγια καί ὄχι θεμελίωση («ἡ πάλη δέν ἄφησε στήν κυβέρνηση ἄλλη ἐκλογή». Αὐτό εἶναι πρότυπο κούφιας φράσης! Αὐτό ἀκριβῶς πρέπει ν' ἀποδείξεις, καί μάλιστα ὄχι μέ τέτοια μορφή. Οἱ μενσεβίκοι ὅμως ἀρχίζουν μέ μιά θέση πού δέν ἀποδείχτηκε καί δέν ἀποδείχνεται). Εἶπα πώς ὅποιος παραδέχεται *πραγματικά* ὅτι εἶναι ἀναπόφευκτη ἡ ἄνοδος τῆς ἐπανάστασης, αὐτός πρέπει νά βγάλει καί τό ἀντίστοιχο συμπέρασμα γιά τήν *κύρια* μορφή τοῦ κινήματος. Γιατί αὐτό εἶναι τό βασικό ἐπιστημονικό καί πολιτικό ζήτημα πού πρέπει νά λύσουμε καί πού οἱ μενσεβίκοι τό ἀποφεύγουν: ὅταν ὑπάρχει Δούμα, λένε, θά πᾶμε μέ τή Δούμα, ὅταν ἔχουμε ἀπεργίες καί ἐξέγερση, θά πᾶμε μέ τίς ἀπεργίες καί τήν ἐξέγερση, δέ θέλουν ὅμως ἤ δέν μποροῦν νά ὑπολογίσουν τό ἀναπόφευκτο τῆς μιᾶς ἤ τῆς ἄλλης μορφῆς τοῦ κινήματος. Δέν ἀποφασίζουν νά ποῦν στό προλεταριάτο καί σ' ὅλο τό λαό ποιά μορφή τοῦ κινήματος εἶναι ἡ *κύρια*. Κι ἄν ἔτσι ἔχουν τά πράγματα, τότε τά λόγια γιά ἄνοδο τῆς ἐπανάστασης καί γιά ὁλοκλήρωσή της (οἱ μενσεβίκοι πολύ ἀποτυχημένα μίλησαν γιά *λογική* ὁλοκλήρωση) εἶναι κούφια φράση. Αὐτό σημαίνει συγκεκριμένα: νά μήν ἀνεβάζεις τό προλεταριάτο ὥς τό ρόλο τοῦ πρωτοπόρου ἡγέτη τῆς ἐπανάστασης, πού κάνει πιό βαθιά καί πιό πλατιά ἐκτίμηση τῆς ἐπανάστασης, πού κατανοεῖ τή σημασία τῆς τακτικῆς του σύμφωνα μέ τά γενικά καί βασικά συμφέροντα τῆς δημοκρατίας, ἀλλά νά ὑποβιβάζεις τό προλεταριάτο ὥς τό ρόλο τοῦ παθητικοῦ συμμετόχου καί τοῦ ἁπλοῦ «χαμάλη» τῆς ἀστικοδημοκρατικῆς ἐπανάστασης.

Οἱ μενσεβίκοι, εἶπα ἐγώ, παίρνουν μόνο τό πρῶτο μισό ἀπ' τήν περίφημη θέση τοῦ Χέγκελ: «καθετί τό πραγματικό εἶναι λογικό, καθετί τό λογικό εἶναι πραγματικό». Ἡ Δούμα εἶναι πραγματική. Ἄρα ἡ Δούμα εἶναι λογικό φαινόμενο, λένε καί ἱκα-

νοποιοῦνται μ᾽ αὐτό. Ἡ πάλη ἔξω ἀπ᾽ τή Δούμα εἶναι «λογική», ἀπαντᾶμε ἐμεῖς. Ἀπορρέει μέ ἀντικειμενική ἀναγκαιότητα ἀπ᾽ ὅλη τή σημερινή κατάσταση. Ἄρα εἶναι «πραγματική», μόνο πού τούτη τή στιγμή εἶναι καταπιεσμένη. Δέν πρέπει ν᾽ ἀκολουθοῦμε δουλικά τή στιγμή· αὐτό θά εἶναι ὀπορτουνισμός. Πρέπει νά μελετᾶμε τίς πιό βαθιές αἰτίες τῶν γεγονότων καί τίς ἀπώτερες συνέπειες τῆς τακτικῆς μας.

Οἱ μενσεβίκοι ἀναγνωρίζουν στήν ἀπόφασή τους πώς ἡ ἐπανάσταση τραβάει γιά ἄνοδο, πώς τό προλεταριάτο μαζί μέ τήν ἀγροτιά πρέπει νά τήν ὁλοκληρώσουν. Ὅποιος ὅμως σκέπτεται στά σοβαρά ἔτσι, αὐτός πρέπει νά ξέρει νά βγάλει καί τά συμπεράσματα. Ὅταν λέτε μέ τήν ἀγροτιά, θά πεῖ πώς δέ θεωρεῖτε σίγουρη τή φιλελευθερομοναρχική ἀστική τάξη (τούς καντέτους κλπ.). Γιατί ὅμως δέν τό λέτε αὐτό, ὅπως τό λέμε ἐμεῖς στήν ἀπόφασή μας; Γιατί δέν ἀναφέρετε οὔτε λέξη πώς εἶναι ἀπαραίτητο νά παλεύουμε ἐνάντια στίς συνταγματικές αὐταπάτες, δηλ. ἐνάντια στήν πίστη πρός τίς ὑποσχέσεις καί τούς νόμους τῆς παλιᾶς ἀπολυταρχικῆς κυβέρνησης; Οἱ καντέτοι συνηθίζουν νά ξεχνοῦν αὐτή τήν πάλη· οἱ καντέτοι οἱ ἴδιοι διαδίδουν συνταγματικές αὐταπάτες. Ὁ σοσιαλδημοκράτης ὅμως, πού στήν ἐπαναστατική στιγμή ξεχνᾶ τό καθῆκον τῆς πάλης ἐνάντια στίς συνταγματικές αὐταπάτες, *στήν πολιτική* εὐθυγραμμίζεται μέ τόν καντέτο. Τί ἀξίζουν ὅλα αὐτά τά λόγια γιά «ἄνοδο τῆς ἐπανάστασης», γιά «ὁλοκλήρωσή της», γιά «νέα ἐπαναστατική ἔκρηξη», ἄν ὁ σοσιαλδημοκράτης στήν πράξη δέ ξεσκεπάζει μπροστά στό λαό τίς συνταγματικές αὐταπάτες;

Τό ζήτημα τῶν συνταγματικῶν αὐταπατῶν εἶναι ἀκριβῶς τό ζήτημα, μέ βάση τό ὁποῖο εὐκολότερα καί σωστότερα ἀπό κάθε ἄλλο μπορεῖ κανείς σήμερα νά ξεχωρίσει τόν ὀπορτουνιστή ἀπό τόν ὀπαδό τῆς παραπέρα ἀνάπτυξης τῆς ἐπανάστασης. Ὁ ὀπορτουνιστής ἀποφεύγει νά ξεσκεπάσει αὐτές τίς αὐταπάτες. Ὁ ὀπαδός τῆς ἐπανάστασης δείχνει ἀμείλικτα τήν ἀπατηλότητά τους. Καί νά πού οἱ μενσεβίκοι σοσιαλδημοκράτες παρασιωποῦν αὐτό τό ζήτημα!

Οἱ μενσεβίκοι, μή τολμώντας νά ποῦν ἴσα καί ἀνοιχτά πώς οἱ μορφές πάλης τοῦ Ὀχτώβρη–Δεκέμβρη εἶναι ἀκατάλληλες καί ἀνεπιθύμητες, τό λένε μέ τή χειρότερη, τήν πιό καλυμμένη, ἔμμεση, πλάγια μορφή. Αὐτό δέν ταιριάζει καθόλου σέ σοσιαλδημοκράτη.

Αὐτές ἦταν οἱ βασικές θέσεις τῆς εἰσήγησής μου.

Ἀπό τίς συζητήσεις πάνω στίς εἰσηγήσεις αὐτές πρέπει νά

σημειώσουμε τά παρακάτω χαρακτηριστικά ἐπεισόδια. Ἕνας σύντροφος, πού εἶπε στό συνέδριο ὅτι λέγεται Μπορίς Νικολάγεβιτς, στόν τελικό μου λόγο μ' ἔκανε ν' ἀναφωνήσω: στόν ψαρά τρέχει τό ψάρι *. Θά ἦταν δύσκολο νά συνοψίσει κανείς ὅλη τήν «οὐσία» τοῦ μενσεβικισμοῦ πιό ἀνάγλυφα ἀπ' ὅ,τι τό ἔκανε αὐτός. Εἶναι «περίεργο», εἶπε, τό ὅτι οἱ μπολσεβίκοι δέ θεωροῦν σάν «*κύρια* μορφή τοῦ κινήματος» τή νόμιμη καί συνταγματική μορφή, ἀλλά τά ἐπαναστατικά κινήματα τῶν πλατιῶν λαϊκῶν μαζῶν. Αὐτό εἶναι «γελοῖο», γιατί τέτοια κινήματα δέν ὑπάρχουν, ἐνῶ ἡ Δούμα ὑπάρχει. Τά λόγια γιά τό ρόλο τοῦ προλεταριάτου, σάν «κεφαλῆς» ἤ σάν «ἡγέτη», γιά τήν πιθανότητα νά γίνει οὐρά κλπ., εἶναι «μεταφυσική» καί «ἀερολογία».

Βγάλτε τά καντέτικα γυαλιά σας! — ἀπάντησα σ' αὐτόν τό συνεπῆ μενσεβίκο. — Τότε θά δεῖτε καί τό ἀγροτικό κίνημα στή Ρωσία, καί τόν ἀναβρασμό στό στρατό, καί τό κίνημα τῶν ἀνέργων, θά δεῖτε τίς μορφές ἐκεῖνες πάλης πού σήμερα ἔχουν «λουφάξει» καί πού ἀκόμα κι οἱ μετριοπαθεῖς ἀστοί δέν τολμοῦν νά τίς ἀρνηθοῦν. Οἱ μετριοπαθεῖς αὐτοί ἀστοί λένε ἀνοιχτά πώς οἱ μορφές αὐτές πάλης εἶναι βλαβερές ἤ ἀχρείαστες. Καί οἱ μενσεβίκοι σοσιαλδημοκράτες τίς *εἰρωνεύονται*. Αὐτή εἶναι ἡ διαφορά ἀνάμεσα στήν ἀστική τάξη καί στούς μενσεβίκους σοσιαλδημοκράτες. Ἴδια καί ἀπαράλλαχτα μ' αὐτό πού γινόταν μέ τόν Μπέρνσταϊν, τό γερμανό μενσεβίκο, τό γερμανό σοσιαλδημοκράτη τῆς δεξιᾶς πτέρυγας. Ἡ ἀστική τάξη στή Γερμανία στό τέλος τοῦ XIX αἰώνα ἔβρισκε καί διακήρυσσε ἀνοιχτά σάν ἐπιζήμιες τίς ἐπαναστατικές μορφές πάλης. Ὁ Μπέρνσταϊν τίς *εἰρωνευόταν*.

Τό ζήτημα τοῦ Μπέρνσταϊν, πού θίχτηκε στό συνέδριο, ὁδήγησε φυσικά στό ἐρώτημα: γιά ποιό πράγμα ἡ ἀστική τάξη παινεύει τόν Πλεχάνοφ; Τό γεγονός ὅτι ὁλόκληρη ἡ τεράστια μάζα τῶν φιλελευθεροαστικῶν ἐφημερίδων καί ἐκδόσεων στή Ρωσία, ἀκόμα καί ἡ «Σλόβο» [27] τῶν ὀχτωβριστῶν, ἐξυμνοῦσε μέ τό μεγαλύτερο ζῆλο τόν Πλεχάνοφ, τό γεγονός αὐτό δέν μποροῦσε νά μείνει ἀπαρατήρητο στό συνέδριο.

Ὁ Πλεχάνοφ δέχτηκε τήν πρόκληση: Ἡ ἀστική τάξη — εἶπε — παίνευε τόν Μπέρνσταϊν ὄχι γιά κεῖνο πού παινεύει ἐμένα. Τόν Μπέρνσταϊν τόν παίνευαν γιατί παράδινε στήν ἀστική τάξη τό θεωρητικό μας ὅπλο: τό μαρξισμό, ἐνῶ ἐμένα μέ παινεύουν γιά τήν τακτική. Δέν εἶναι ἡ ἴδια περίπτωση.

---

* Βλ. Ἄπαντα, 5η ρωσ. ἔκδ., τόμος 12, σελ. 374 (ἑλλ. ἔκδ., σελ. 372). *Σύντ.*

Ἡ ἀπάντηση στόν Πλεχάνοφ σ' αὐτό τό σημεῖο δόθηκε ἀπό τόν ἀντιπρόσωπο τοῦ πολωνικοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος καί ἀπό μένα. Καί οἱ δυό τονίσαμε πώς ὁ Πλεχάνοφ *δέν ἔχει δίκιο*. Ἡ ἀστική τάξη δέν παίνευε τόν Μπέρνσταϊν μόνο γιά τή θεωρία, καί μάλιστα δέν τόν παίνευε καθόλου γιά τή θεωρία. Ἡ ἀστική τάξη γράφει στά παλιά της τά παπούτσια ὅλες τίς θεωρίες. Ἡ ἀστική τάξη παίνευε τούς γερμανούς σοσιαλδημοκράτες τῆς δεξιᾶς πτέρυγας γιατί ὑπέδειχναν ἄλλη *τακτική*. Γιά τήν τακτική τούς παίνευαν. Γιά τή ρεφορμιστική τακτική, σέ διάκριση ἀπό τήν ἐπαναστατική τακτική. Γιατί ἀναγνώριζαν σάν κύρια εἴτε σά σχεδόν μοναδική πάλη τή νόμιμη, τήν κοινοβουλευτική, τή ρεφορμιστική πάλη. Γιατί προσπαθοῦσαν νά μετατρέψουν τή σοσιαλδημοκρατία σέ κόμμα δημοκρατικῶν-κοινωνικῶν μεταρρυθμίσεων. Νά γιατί παίνευαν τόν Μπέρνσταϊν. Οἱ ἀστοί τόν παίνευαν γιατί *ἄμβλυνε* τίς ἀντιθέσεις ἀνάμεσα στήν ἐργασία καί στό κεφάλαιο στίς παραμονές τῆς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης. Ἡ ἀστική τάξη παινεύει τόν Πλεχάνοφ γιατί *ἀμβλύνει* τίς ἀντιθέσεις ἀνάμεσα στόν ἐπαναστατικό λαό καί στήν ἀπολυταρχία στήν ἐποχή τῆς ἀστικοδημοκρατικῆς ἐπανάστασης. Παινεύουν τόν Πλεχάνοφ γιατί παραδέχεται σάν κύρια μορφή πάλης τήν «κοινοβουλευτική» πάλη, γιατί καταδικάζει τήν πάλη τοῦ Ὀχτώβρη–Δεκέμβρη καί ἰδιαίτερα τήν ἔνοπλη ἐξέγερση. Παινεύουν τόν Πλεχάνοφ γιατί στά ζητήματα τῆς σημερινῆς τακτικῆς ἔγινε ὁ ἀρχηγός τῆς δεξιᾶς πτέρυγας τῆς σοσιαλδημοκρατίας.

Λησμόνησα νά προσθέσω τί στάση κράτησαν οἱ μενσεβίκοι στίς συζητήσεις γιά τίς συνταγματικές αὐταπάτες. Δέν κράτησαν μιά κάπως σταθερή θέση: μερικοί ἀπ' αὐτούς ἔλεγαν πώς ἡ πάλη ἐνάντια στίς συνταγματικές αὐταπάτες εἶναι μόνιμο καθῆκον τῶν σοσιαλδημοκρατῶν, καί δέν εἶναι καθόλου εἰδικό καθῆκον αὐτῆς τῆς στιγμῆς. Ἄλλοι (ὁ Πλεχάνοφ) διακήρυσσαν πώς ἡ πάλη ἐνάντια στίς συνταγματικές αὐταπάτες εἶναι ἀναρχισμός. Στίς δυό αὐτές ἄκρες καί ἀντίθετες γνῶμες τῶν μενσεβίκων γιά τίς συνταγματικές αὐταπάτες ἀποκαλυπτόταν ἐξαιρετικά ἀνάγλυφα ὅλη ἡ ἀπελπιστική ἀδυναμία τῆς θέσης τους. Ὅταν τό συνταγματικό καθεστώς ἔχει σταθεροποιηθεῖ, ὅταν ἡ συνταγματική πάλη ἔχει γίνει γιά ἕνα ὁρισμένο διάστημα ἡ κύρια μορφή πάλης τῶν τάξεων καί τῆς πολιτικῆς πάλης γενικά, τότε τό ξεσκέπασμα τῶν συνταγματικῶν αὐταπατῶν δέν εἶναι εἰδικό καθῆκον τῶν σοσιαλδημοκρατῶν, δέν εἶναι καθῆκον τῆς στιγμῆς. Γιατί; Γιατί σέ τέτοιες στιγμές στά συνταγματικά κράτη τά ζητήματα λύνονται

ἀκριβῶς ἔτσι ὅπως λύνονται στά κοινοβούλια. Οἱ συνταγματικές αὐταπάτες εἶναι ἀπατηλή πίστη στό σύνταγμα. Οἱ συνταγματικές αὐταπάτες προβάλλουν στήν πρώτη γραμμή τότε πού φαίνεται πώς ὑπάρχει σύνταγμα, ἐνῶ στήν πραγματικότητα δέν ὑπάρχει, μέ ἄλλα λόγια: τότε πού τά ζητήματα τοῦ κράτους *δέν* λύνονται *ἔτσι* ὅπως λύνονται στά κοινοβούλια. Ὅταν ἡ πραγματική πολιτική ζωή *διίσταται* ἀπό τήν ἀντανάκλασή της στήν κοινοβουλευτική πάλη, τότε καί *μόνο τότε* ἡ πάλη ἐνάντια στίς συνταγματικές αὐταπάτες γίνεται ἄμεσο καθῆκον τῆς πρωτοπόρας ἐπαναστατικῆς τάξης, τοῦ προλεταριάτου. Οἱ φιλελεύθεροι ἀστοί, ἐπειδή φοβοῦνται τήν ἐξωκοινοβουλευτική πάλη, διαδίδουν συνταγματικές αὐταπάτες καί τότε πού τά κοινοβούλια εἶναι ἀνίσχυρα. Οἱ ἀναρχικοί ἀρνοῦνται ὁλότελα τή συμμετοχή στά κοινοβούλια σέ ὁποιεσδήποτε συνθῆκες. Οἱ σοσιαλδημοκράτες εἶναι ὑπέρ τῆς χρησιμοποίησης τῆς κοινοβουλευτικῆς πάλης, ὑπέρ τῆς συμμετοχῆς σ' αὐτήν, ξεσκεπάζουν ὅμως ἀνελέητα τόν «κοινοβουλευτικό κρετινισμό», δηλαδή τήν πίστη πώς ἡ κοινοβουλευτική πάλη εἶναι ἡ *μοναδική* εἴτε ἡ *κύρια σέ ὁποιεσδήποτε συνθῆκες* μορφή πολιτικῆς πάλης.

Διίσταται ἡ πολιτική πραγματικότητα στή Ρωσία ἀπό τίς ἀποφάσεις καί τούς λόγους στή Δούμα; Λύνονται σ' ἐμᾶς τά ζητήματα τοῦ κράτους ἔτσι ὅπως ἀποφασίζεται στή Δούμα; Ἀντανακλοῦν τά κόμματα τῆς «Δούμας» κάπως πιστά τίς *πραγματικές* πολιτικές δυνάμεις στή δοσμένη στιγμή τῆς ἐπανάστασης; Εἶναι ἀρκετό νά τεθοῦν αὐτά τά ἐρωτήματα γιά νά καταλάβουμε τό ἀπελπιστικό πελάγωμα τῶν μενσεβίκων στό ζήτημα τῶν συνταγματικῶν αὐταπατῶν.

Τό πελάγωμα αὐτό στό συνέδριο ἐκφράστηκε ἐξαιρετικά ἀνάγλυφα στό γεγονός ὅτι οἱ μενσεβίκοι, ἐνῶ ἦταν πλειοψηφία, δέν ἔβαλαν κάν σέ ψηφοφορία τήν ἀπόφασή τους γιά τήν ἐκτίμηση τῆς σημερινῆς στιγμῆς. Ἀπέσυραν τήν ἀπόφασή τους! Οἱ μπολσεβίκοι στό συνέδριο γέλασαν πολύ μ' αὐτό. Οἱ νικητές ἀποσύρουν τήν νικηφόρα ἀπόφασή τους, αὐτό ἔλεγαν γιά τήν ἀσυνήθιστη καί πρωτοφανῆ στήν ἱστορία τῶν συνεδρίων ἐνέργεια τῶν μενσεβίκων. Μάλιστα ζήτησαν καί πέτυχαν ὀνομαστική ψηφοφορία πάνω σ' αὐτό τό ζήτημα, παρ' ὅλο πού οἱ μενσεβίκοι φουρκίστηκαν γι' αὐτό σέ κωμικότατο βαθμό, ὑποβάλλοντας στό γραφεῖο γραπτές δηλώσεις πώς τάχα «ὁ Λένιν συγκεντρώνει προπαγανδιστικό ὑλικό ἐνάντια στίς ἀποφάσεις τοῦ συνεδρίου». Λές καί τό δικαίωμα τῆς συγκέντρωσης ὑλικοῦ νά μήν ἦταν δικαίωμα καί ὑποχρέωση κάθε ἀντιπολίτευσης! Λές καί οἱ νι-

κητές μας νά μήν εἶχαν ὑπογραμμίσει μέ τό φούρκισμά τους τήν ἐξαιρετικά δυσάρεστη κατάσταση στήν ὁποία περιῆλθαν ἐπειδή ἀρνήθηκαν τήν ἴδια τους τήν ἀπόφαση! Οἱ νικημένοι ἐπιμένουν νά ψηφίσουν οἱ νικητές τή νικηφόρα ἀπόφασή τους. Οὔτε καί θά μπορούσαμε νά ἐπιθυμήσουμε μιά πιό ξεκάθαρα ἐκφρασμένη ἠθική νίκη.

Οἱ μενσεβίκοι ἔλεγαν φυσικά πώς δέ θέλουν νά μᾶς ἐπιβάλουν πράγματα μέ τά ὁποῖα δέ συμφωνᾶμε, δέ θέλουν τή βία κτλ. Εἶναι αὐτονόητο πώς οἱ προφάσεις αὐτές προκαλοῦσαν μειδιάματα καί ἐπανάληψη τῆς ἀπαίτησης νά γίνει ὀνομαστική ψηφοφορία. Ἄλλωστε οἱ μενσεβίκοι, στά ζητήματα πού πίστευαν πώς εἶχαν δίκιο, δέ φοβοῦνταν νά μᾶς «ἐπιβάλουν» τή γνώμη τους, δέ φοβοῦνταν τή «βία» (γιά ποιό λόγο αὐτή ἡ φοβερή λέξη;) κτλ. Ἡ ἀπόφαση γιά τήν ἐκτίμηση τῆς στιγμῆς δέν καλοῦσε τό κόμμα σέ κανενός εἴδους δράση. Ἀλλά χωρίς αὐτήν τό κόμμα δέν μποροῦσε *νά καταλάβει* τά ἀναφερόμενα στίς ἀρχές μας βάθρα καί *αἰτιολογικά* τῆς ὅλης τακτικῆς τοῦ συνεδρίου.

Ἀπό τήν ἄποψη αὐτή τό γεγονός ὅτι ἀπέσυραν τήν ἀπόφαση ἦταν ἡ ἀνώτερη ἐκδήλωση ὀπορτουνισμοῦ στήν πράξη. Ἡ δουλειά μας εἶναι νά βρισκόμαστε στή Δούμα ὅταν ὑπάρχει Δούμα, καί δέ θέλουμε νά ξέρουμε κανενός εἴδους γενικούς συλλογισμούς, κανενός εἴδους γενική ἐκτίμηση, κανενός εἴδους καλομελετημένη τακτική. Αὐτά εἶπαν οἱ μενσεβίκοι στό προλεταριάτο, ἀποσύροντας τήν ἀπόφασή τους.

Ἀναμφισβήτητα οἱ μενσεβίκοι πείστηκαν πώς ἡ ἀπόφασή τους δέν ἀξίζει τίποτα καί δέν εἶναι σωστή. Δέ χωράει συζήτηση πώς ἄνθρωποι πού ἔχουν πεποίθηση στήν ὀρθότητα τῶν ἀπόψεών τους δέν θ' ἀρνοῦνταν νά τίς διατυπώσουν ἀνοιχτά καί συγκεκριμένα. Κι ἐδῶ ἀκριβῶς βρίσκεται ἡ οὐσία, ὅτι οἱ μενσεβίκοι δέν μπόρεσαν νά προτείνουν οὔτε μιά τροποποίηση στήν ἀπόφασή τους. Δέν μπόρεσαν συνεπῶς νά συμφωνήσουν μεταξύ τους οὔτε σ' ἕνα οὐσιαστικό ζήτημα σχετικά μέ τήν ἐκτίμηση τῆς στιγμῆς καί τήν ἐκτίμηση τῶν ταξικῶν καθηκόντων τοῦ προλεταριάτου γενικά. Μπόρεσαν νά συμφωνήσουν μόνο πάνω σέ μιά ἀρνητική λύση: ν' ἀποσύρουν ὁλότελα τήν ἀπόφαση. Οἱ μενσεβίκοι ἔνιωθαν θολά πώς, ἄν ψηφίσουν τή δική τους ἀπόφαση *ἀρχῶν*, θά ὑποσκάψουν τίς ἀποφάσεις τους στά *πρακτικά* ζητήματα. Ὅμως δέ βοήθησαν τήν ὑπόθεση. *Ὅλο* τό κόμμα, *ὅλες* οἱ κομματικές ὀργανώσεις μποροῦν καί πρέπει νά συζητήσουν καί νά συγκρίνουν τίς ἀποφάσεις τῶν μενσεβίκων καί τῶν μπολσεβίκων γιά τήν ἐκτίμηση τῆς στιγμῆς. Τό ζήτημα ἔμεινε

ἀνοιχτό. Μά πρέπει νά λυθεῖ. Καί ἡ σύγκριση τῶν δυό ἀποφάσεων πού ἀναφέραμε μέ τήν πείρα τῆς πολιτικῆς ζωῆς, μέ τά διδάγματα ἔστω καί τῆς καντέτικης Δούμας, ἐπιβεβαιώνει ὑπέροχα τήν ὀρθότητα τῶν μπολσεβίκικων ἀπόψεων γιά τή στιγμή τῆς ρωσικῆς ἐπανάστασης καί γιά τά ταξικά καθήκοντα τοῦ προλεταριάτου.

V
Η ΣΤΑΣΗ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΗΝ ΚΡΑΤΙΚΗ ΔΟΥΜΑ

Εἰσηγητής πάνω στό ζήτημα τῆς Κρατικῆς δούμας ἀπομέρους τῆς ὁμάδας πού ἐπικρατοῦσε στό συνέδριο ἦταν ὁ σ. Ἀξελρόντ. Κι αὐτός ἐπίσης, στό μακροσκελῆ λόγο του, δέν ἔκανε συγκριτική ἐκτίμηση τῶν δυό ἀποφάσεων (ἀπό τήν ἐπιτροπή προτάθηκαν δυό ἀποφάσεις, ἐπειδή δέν ἐπιτεύχθηκε συμφωνία ἀνάμεσα στούς μενσεβίκους καί στούς μπολσεβίκους), δέν ἔκανε ἀκριβῆ ἔκθεση ὅλων τῶν ἀπόψεων τῆς μειοψηφίας πάνω στό ἀντίστοιχο ζήτημα, ἀλλά μιά «γενική σκιαγράφηση» τῆς σημασίας τοῦ κοινοβουλευτισμοῦ. Ὁ εἰσηγητής πῆρε μεγάλη φόρα, ἀγκάλιασε ἕνα μεγάλο ἱστορικό θέμα καί — καί περιέγραψε τί εἶναι κοινοβουλευτισμός, ποιά ἡ σημασία του, τί ρόλο παίζει στήν ἀνάπτυξη τῆς ὀργάνωσης τοῦ προλεταριάτου, στή δουλειά τῆς ζύμωσης, στό ξεκαθάρισμα τῆς συνείδησής του κτλ. Ὁ εἰσηγητής, κλίνοντας συνεχῶς πρός τίς «ἀναρχικές-συνωμοτικές» ἀπόψεις, περιπλανιόταν ὁλοκληρωτικά στήν περιοχή τοῦ ἀφηρημένου, στά μεσοούρανα τῶν κοινοτοπιῶν καί τῶν ὑπέροχων ἱστορικῶν συλλογισμῶν πού εἶναι κατάλληλοι γιά ὅλες τίς ἐποχές, γιά ὅλα τά ἔθνη, γιά ὅλες τὶς ἱστορικές στιγμές γενικά, εἶναι ὅμως ἀκατάλληλοι λόγῳ τοῦ ἀφηρημένου χαρακτήρα τους ν' ἀγκαλιάσουν τίς συγκεκριμένες ἰδιομορφίες τοῦ συγκεκριμένου ζητήματος πού ἔχουμε μπροστά μας. Ἔμεινε στή μνήμη μου ἡ παρακάτω ἐξαιρετικά ἀνάγλυφη ἐκδήλωση αὐτῆς τῆς ἀπίστευτα ἀφηρημένης καί χωρίς περιεχόμενο γενικῆς τοποθέτησης τοῦ ζητήματος ἀπό τόν Ἀξελρόντ. Στό λόγο του δυό φορές (τόχω σημειώσει) ἔθιξε τό ζήτημα τῶν συναλλαγῶν, ἤ τῶν συμφωνιῶν ἀνάμεσα στούς σοσιαλδημοκράτες καί στούς καντέτους. Τή μιά φορά ἔθιξε τό ζήτημα αὐτό ἐν παρόδῳ καί ἐκφράστηκε περιφρονητικά καί λιγόλογα ἐνάντια σέ κάθε συμφωνία. Τήν ἄλλη στάθηκε σ' αὐτό πιό λεπτομερειακά καί εἶπε πώς γενικά ἐπιτρέπονται καί συμφωνίες. Μόνο πού εἶναι ἀπαραίτητο οἱ συμφωνίες αὐτές νά μήν εἶναι κρυφοψιθυρίσματα ἀνάμεσα σέ κάποιες ἐπιτροπές,

ἀλλ' ἀνοιχτή, φανερή σ' ὅλη τήν ἐργατική μάζα καί ξεκάθαρη συμφωνία πού πρέπει ν' ἀποτελέσει μεγάλο πολιτικό βῆμα εἴτε πράξη. Αὐτό θ' ἀνέβαζε τή σημασία τοῦ προλεταριάτου σάν πολιτικῆς δύναμης, θά τοῦ ἔδειχνε καθαρότερα καί σαφέστερα τόν πολιτικό μηχανισμό καί τή διαφορετική θέση, τά διαφορετικά συμφέροντα τῶν διαφόρων τάξεων. Θά τραβοῦσε τό προλεταριάτο σέ ὁρισμένες πολιτικές σχέσεις, θά τό δίδασκε νά ξεχωρίζει τούς ἐχθρούς καί τούς ἀντιπάλους κτλ. κτλ. Ἀκριβῶς τέτοιου εἴδους συλλογισμοί συγκροτοῦσαν τήν τεράστια «εἰσήγηση» τοῦ σ. Ἀξελρόντ· εἶναι ἀδύνατο νά τούς ἀφηγηθεῖ κανείς ξανά, μπορεῖ μόνο νά τούς σκιαγραφήσει, παίρνοντας τοῦτο ἤ τό ἄλλο χωριστό παράδειγμα.

Στήν ἀπαντητική μου εἰσήγηση δήλωσα πρίν ἀπ' ὅλα πώς ὁ Ἀξελρόντ ζωγράφισε μιά πολύ ὄμορφη, ἄν θέλετε ὑπέροχη, ζωγραφιά. Τή ζωγράφισε μέ ἀγάπη καί τέχνη, ἔβαλε χτυπητά χρώματα, τράβηξε λεπτές πινελιές. Κρίμα μόνο πού ἡ εἰκόνα αὐτή δέν εἶναι παρμένη ἐκ τοῦ φυσικοῦ. Καλή εἰκόνα, οὔτε λόγος, τό θέμα της ὅμως εἶναι φανταστικό. Ὑπέροχη μελέτη μέ θέμα τή σημασία τοῦ κοινοβουλευτισμοῦ γενικά, περίφημη ἐκλαϊκευτική διάλεξη γιά τό ρόλο τῶν ἀντιπροσωπευτικῶν σωμάτων. Κρίμα μόνο πού γιά τίς συγκεκριμένες ἱστορικές συνθῆκες τοῦ δοσμένου ρωσικοῦ, συγγνώμη γιά τήν ἔκφραση, «κοινοβουλίου» δέν εἰπώθηκε τίποτε καί ἀπολύτως τίποτε δέ διευκρινίστηκε ἀπό τήν ἄποψη αὐτή. Ὁ Ἀξελρόντ, εἶπα, μέ τό συλλογισμό του γιά τίς συμφωνίες μέ τούς καντέτους ἔκανε μιά μεγαλόπρεπη ἀποκάλυψη τοῦ ἑαυτοῦ του. Παραδέχτηκε πώς ἡ σημασία τέτοιων συμφωνιῶν, πού σέ συνθῆκες πραγματικοῦ κοινοβουλευτισμοῦ εἶναι κάποτε ἀναπόφευκτες, ἐξαρτᾶται ἀπό τήν ἀνοιχτή ἐμφάνιση μπροστά στίς μάζες, ἀπό τή δυνατότητα νά ἐξοστρακιστοῦν τά παλιά «κρυφοψιθυρίσματα» καί στή θέση τους νά μπεῖ ἡ ζύμωση μέσα στίς μάζες, ἡ αὐτοτέλεια τῶν μαζῶν, ἡ ἐμφάνιση μπροστά στίς μάζες.

Θαυμάσια πράγματα, οὔτε λόγος. Ἀλλά εἶναι δυνατά αὐτά τά πράγματα στό «κοινοβουλευτικό» καθεστώς τῆς Ρωσίας; Ἤ, πιό σωστά, μέ τέτοια ἄραγε μορφή γίνονται στή Ρωσία οἱ πραγματικά μαζικές ἐκδηλώσεις στίς ἀντικειμενικές συνθῆκες τῆς συγκεκριμένης (καί ὄχι τῆς παρμένης ἀπό ζωγραφιά) πραγματικότητάς μας; Μήπως, σ. Ἀξελρόντ, οἱ ἐπιθυμητές γιά σᾶς ἐκδηλώσεις τῶν σοσιαλδημοκρατῶν μπροστά στίς μάζες δέν κατέληγαν τελικά σέ παράνομες προκηρυξοῦλες, ἐνῶ οἱ καντέτοι εἶχαν ἑκατομμύρια ἀντίτυπα ἐφημερίδων; Δέ θἆταν καλύ-

τερα, ἀντί τῆς ἀπόλυτα ἀνώφελης ἔκθεσης τῶν θελγήτρων τοῦ κοινοβουλευτισμοῦ (πού κανένας δέν τά ἀμφισβητεῖ) νά περιγράφατε πῶς ἔχουν τά πράγματα στή συγκεκριμένη πραγματικότητα μέ τίς σοσιαλδημοκρατικές ἐφημερίδες, συγκεντρώσεις, λέσχες, ἑνώσεις; Βέβαια, δέ θά κάτσω ν' ἀποδείξω ἐγώ, σέ σᾶς τόν εὐρωπαῖο, ὅτι οἱ γενικοί σας συλλογισμοί γιά τόν κοινοβουλευτισμό προϋποθέτουν σιωπηρά καί ἐφημερίδες, καί συγκεντρώσεις, καί λέσχες, καί ἑνώσεις, πώς ὅλα αὐτά ἀποτελοῦν μέρος τοῦ κοινοβουλευτικοῦ συστήματος!

Γιατί ὁ 'Αξελρόντ στήν εἰσήγησή του περιορίστηκε σέ κοινοτοπίες καί ἀφηρημένες θέσεις; 'Επειδή τοῦ χρειαζόταν ν' ἀφήσει στή σκιά τή συγκεκριμένη πολιτική πραγματικότητα τῆς Ρωσίας τῆς περιόδου Φλεβάρης-'Απρίλης τοῦ 1906. 'Η πραγματικότητα αὐτή δείχνει πώς ὑπάρχουν ὑπερβολικά *ὀξυμένες* ἀντιθέσεις ἀνάμεσα *στήν ἀπολυταρχία ἀπό τό ἕνα μέρος καί στό προλεταριάτο καί στήν ἀγροτιά ἀπό τό ἄλλο*, πού καταπιέζονται ἀλλά καί ἐξεγείρονται. Γιά νά συνεπαρθοῦν οἱ ἀκροατές ἀπό τήν εἰκόνα τοῦ κοινοβουλευτισμοῦ γενικά, ἔπρεπε νά παρουσιαστοῦν οἱ ἀντιθέσεις αὐτές λιγότερο ὀξυμένες, *νά ἀμβλυνθοῦν*, νά ζωγραφιστεῖ ἕνα «ἰδανικό» σχέδιο ἰδανικῆς, ἀνοιχτῆς συμφωνίας μέ τούς καντέτους καί, τό κυριότερο, ἔπρεπε *νά γίνουν ἀφηρημένες* αὐτές οἱ ὀξυμένες ἀντιθέσεις, νά ξεχαστοῦν, νά παρακαμφθοῦν σιωπηρά.

Γιά νά πάρουμε ὑπόψη τίς πραγματικές διαφωνίες καί γιά νά μήν ἀεροβατοῦμε, σύγκρινα στήν εἰσήγησή μου τίς δυό ἀποφάσεις καί τίς ἀνέλυσα λεπτομερειακά *. Κατά τήν ἀνάλυση βρέθηκε ὅτι ὑπάρχουν τέσσερις βασικές διαφορές ἀνάμεσα στίς ἀποφάσεις τῶν μενσεβίκων καί τῶν μπολσεβίκων σχετικά μέ τή Δούμα.

Πρῶτο, οἱ μενσεβίκοι δέν κάνουν καμιά ἐκτίμηση τῶν ἐκλογῶν. Τόν καιρό τοῦ συνεδρίου οἱ ἐκλογές εἶχαν πιά τελειώσει στά $^9/_{10}$ τῆς Ρωσίας. Οἱ ἐκλογές αὐτές πρόσφεραν, χωρίς ἄλλο, τεράστιο πολιτικό ὑλικό πού δίνει τήν εἰκόνα τῆς πραγματικότητας καί ὄχι τήν εἰκόνα τῆς φαντασίας μας. Τό ὑλικό αὐτό τό εἴχαμε ὑπόψη μας ἄμεσα καί τό ὑπολογίσαμε μέ ἀκρίβεια λέγοντας: τό ὑλικό ἀποδείχνει πώς στήν τεράστια πλειονότητα τῶν περιοχῶν τῆς Ρωσίας ἡ συμμετοχή στίς ἐκλογές ἰσοδυναμοῦσε μέ ὑποστήριξη τῶν καντέτων, πώς στήν πράξη αὐτό δέν ἦταν

* Βλ. Ἅπαντα, 5η ρωσ. ἔκδ., τόμος 12, σελ. 379–384 (ἑλλ. ἔκδ., σελ. 377–382). *Σύντ.*

σοσιαλδημοκρατική πολιτική. Οἱ μενσεβίκοι *οὔτε λέξη* δέ λένε γι' αὐτό. *Φοβοῦνται* αὐτή τήν τοποθέτηση τοῦ ζητήματος πάνω σέ συγκεκριμένη βάση. Φοβοῦνται νά κοιτάξουν κατάματα τήν πραγματικότητα καί νά βγάλουν τά ὑποχρεωτικά συμπεράσματα ἀπ' αὐτή τή θέση ἀνάμεσα στούς καντέτους καί στούς μαυροεκατονταρχίτες. Δέν κάνουν ἐκτίμηση τῶν *πραγματικῶν* ἐκλογῶν, *γενικά καί καθολικά* τῶν ἀποτελεσμάτων τους, ἐπειδή μιά τέτοια ἐκτίμηση *μιλάει ἐνάντια σ' αὐτούς*.

Δεύτερο, οἱ μενσεβίκοι σέ ὅλη τους τήν ἀπόφαση παίρνουν ἤ ἐξετάζουν τή Δούμα μόνο σά νομικό θεσμό καί ὄχι σάν ὄργανο ἐκδήλωσης τῆς θέλησης (ἤ τῆς ἀβουλίας) ὁρισμένων στοιχείων τῆς ἀστικῆς τάξης, ὄχι σάν ὄργανο πού ἐξυπηρετεῖ τά συμφέροντα ὁρισμένων ἀστικῶν κομμάτων. Οἱ μενσεβίκοι στήν ἀπόφασή τους μιλοῦν γιά τή Δούμα γενικά, γιά τή Δούμα σά «θεσμό», γιά τή Δούμα σάν «καθαρή» λαϊκή ἀντιπροσωπεία. Αὐτός ὁ τρόπος σκέψης δέν εἶναι μαρξιστικός ἀλλά καθαρά καντέτικος, δέν εἶναι ὑλιστικός ἀλλά ἰδεαλιστικός μέ τή χειρότερη ἔννοια τῆς λέξης, δέν εἶναι προλεταριακός-ταξικός ἀλλά μικροαστικός-ἀόριστος.

Πάρτε λχ. — εἶπα στό συνέδριο — τήν παρακάτω ἐξαιρετικά χαρακτηριστική διατύπωση τῆς μενσεβίκικης ἀπόφασης:... «4) ὅτι αὐτές οἱ συγκρούσεις (μέ τήν ἀντίδραση), ἀναγκάζοντας τήν Κρατική δούμα νά ζητάει στήριγμα στίς πλατιές μάζες»... (παραθέτω περικοπή ἀπό τό σχέδιο πού ὑπέβαλαν οἱ μενσεβίκοι στό συνέδριο). Εἶναι σωστό πώς ἡ Δούμα μπορεῖ νά ζητάει καί θά ζητάει στήριγμα στίς πλατιές μάζες; *Ποιά* Δούμα; Ἡ Δούμα τῶν ὀχτωβριστῶν; Ἀσφαλῶς ὄχι. Ἡ Δούμα τῶν βουλευτῶν τῶν ἀγροτῶν καί τῶν ἐργατῶν; Αὐτή δέν ὑπάρχει λόγος *νά ζητάει* στήριγμα, γιατί αὐτή ἔχει, εἶχε καί θά ἔχει στήριγμα. Ἡ Δούμα τῶν καντέτων; Μάλιστα, σχετικά μ' αὐτήν καί μόνο σχετικά μ' αὐτήν εἶναι σωστό αὐτό. Ἡ καντέτικη Δούμα πραγματικά ἔχει ἀνάγκη *νά ζητάει στήριγμα* στίς πλατιές μάζες. Ὡστόσο, μόλις ὑποκαταστήσετε τήν ἀφηρημένη, ἰδεαλιστική καί γενική διατύπωση τῶν μενσεβίκων μέ συγκεκριμένο ταξικό περιεχόμενο, θά δεῖτε ἀμέσως τό λειψό καί, συνεπῶς, λαθεμένο χαρακτήρα τῆς διατύπωσής τους. Οἱ καντέτοι *προσπαθοῦν* νά στηριχτοῦν στό λαό. Αὐτό εἶναι ἀλήθεια. Αὐτό τό λέει ἐπιλέξει γι' αὐτούς ἡ δική μας (μπολσεβίκικη) ἀπόφαση γιά τή στάση ἀπέναντι στά ἀστικά κόμματα. Ἡ ἀπόφασή μας ὅμως προσθέτει: Οἱ καντέτοι *ταλαντεύονται* ἀνάμεσα στήν τάση νά στηριχτοῦν στό λαό καί *στό φόβο μπροστά στήν ἐπαναστατική αὐτοτέλειά του*. Κανένας σοσιαλι-

στής δέ θά τολμήσει ν' ἀρνηθεῖ τήν ὀρθότητα τῶν ὑπογραμμισμένων λέξεων. Γιατί λοιπόν οἱ μενσεβίκοι στήν ἀπόφαση γιά τή Δούμα, ὅταν πιά ἦταν γνωστό πώς ἡ Δούμα εἶναι καντέτικη, εἶπαν μόνο τή *μισή ἀλήθεια;* Γιατί σημείωσαν μόνο *τή φωτεινή πλευρά* τῶν καντέτων, ἀποσιωπώντας τήν ἄλλη πλευρά τοῦ νομίσματος;

Ἡ Δούμα μας δέν εἶναι ἐνσάρκωση τῆς «καθαρῆς ἰδέας» τῆς λαϊκῆς ἀντιπροσώπευσης. Ἔτσι μποροῦν νά σκέπτονται μόνο οἱ χυδαῖοι ἀστοί καντέτοι καθηγητάδες. Ἡ Δούμα μας εἶναι αὐτό πού τήν κάνουν οἱ ἀντιπρόσωποι ὁρισμένων *τάξεων* καί ὁρισμένων κομμάτων πού βρίσκονται σ' αὐτήν. Ἡ Δούμα μας εἶναι καντέτικη Δούμα. Ἄν ποῦμε γι' αὐτήν πώς προσπαθεῖ νά στηριχτεῖ στό λαό καί δέν προσθέσουμε ὅτι φοβᾶται τήν ἐπαναστατική πρωτοβουλία τοῦ λαοῦ, θά ποῦμε μιά καθαρή ἀνακρίβεια, θά παραπλανήσουμε τό προλεταριάτο καί ὅλο τό λαό, θά δείξουμε τήν πιό ἀσυγχώρητη ὑποχωρητικότητα στίς διαθέσεις τῆς στιγμῆς, θά δείξουμε πώς παρασυρόμαστε ἀπό τίς νίκες τοῦ κόμματος τῶν ταλαντεύσεων ἀνάμεσα στήν ἐλευθερία καί στή μοναρχία καί πώς εἴμαστε ἀνίκανοι νά ἐκτιμήσουμε τήν ἀληθινή οὐσία αὐτοῦ τοῦ κόμματος. Οἱ καντέτοι φυσικά θά σᾶς παινέψουν γιά μιά τέτοια ἀποσιώπηση, ἀλλά θά σᾶς παινέψουν ἄραγε καί οἱ συνειδητοί ἐργάτες;

Ἀκόμα ἕνα παράδειγμα. «Ἡ τσαρική κυβέρνηση προσπαθεῖ νά ἐξασθενίσει τήν ἐπαναστατική ἄνοδο» — γράφουν οἱ μενσεβίκοι στήν ἀπόφασή τους. Αὐτό εἶναι σωστό. Ἀλλά μήπως μόνο ἡ τσαρική κυβέρνηση τό ἐπιδιώκει αὐτό; Οἱ καντέτοι δέν ἀπέδειξαν κιόλας χίλιες φορές πώς κι αὐτοί ἐπίσης προσπαθοῦν *καί* νά στηριχτοῦν στό λαό *καί* νά ἐξασθενίσουν τήν ἐπαναστατική του ἄνοδο; Ταιριάζει στούς σοσιαλδημοκράτες νά ἐξωραΐζουν τούς καντέτους;

Καί ἔβγαλα τοῦτο τό συμπέρασμα. Ἡ ἀπόφασή μας λέει πώς ἡ Δούμα θά ἐξυπηρετήσει *ἔμμεσα* τήν ἀνάπτυξη τῆς ἐπανάστασης. *Μόνο* μιά τέτοια διατύπωση εἶναι σωστή, γιατί οἱ καντέτοι ταλαντεύονται ἀνάμεσα στήν ἐπανάσταση καί στήν ἀντίδραση. Ἡ ἀπόφασή μας λέει ἀνοιχτά καί καθαρά *σχετικά μέ τή Δούμα* πώς πρέπει νά ξεσκεπάζουμε τήν ἀστάθεια τῶν καντέτων. Ἡ παρασιώπηση αὐτοῦ τοῦ πράγματος στήν ἀπόφαση γιά τή Δούμα σημαίνει κατρακύλισμα στήν ἀστική ἐξιδανίκευση τῆς «καθαρῆς λαϊκῆς ἀντιπροσωπείας».

Καί ἡ πραγματική πείρα ἄρχισε κιόλας νά ἀνατρέπει τίς αὐταπάτες τῶν μενσεβίκων. Στή «Νέβσκαγια Γκαζέτα» [28] θά δεῖτε

κιόλας νά τονίζεται (δυστυχῶς δίχως συστηματική συνέπεια) πώς οἱ καντέτοι στή Δούμα δέν ἐνεργοῦσαν ἐπαναστατικά, πώς τό προλεταριάτο δέ θά ἐπιτρέψει «συναλλαγές τῶν κ. κ. Μιλιουκόφ μέ τό παλιό καθεστώς». Λέγοντας αὐτά οἱ μενσεβίκοι ἐπιβεβαιώνουν ἀπόλυτα τήν ὀρθότητα τῆς κριτικῆς πού ἔκανα στό συνέδριο σχετικά μέ τήν ἀπόφασή τους. Λέγοντας αὐτά οἱ μενσεβίκοι ἀκολουθοῦν τό κύμα τῆς ἐπαναστατικῆς ἀνόδου πού, παρά τή σχετική της ἀδυναμία, ἄρχισε πιά νά δείχνει τήν ἀληθινή φύση τῶν καντέτων, ἄρχισε πιά νά κάνει φανερή τήν ὀρθότητα τῆς μπολσεβίκικης τοποθέτησης τοῦ ζητήματος.

Τρίτο, εἶπα, ἡ ἀπόφαση τῶν μενσεβίκων δέν κάνει καθαρό ξεχωρισμό τῆς ἀστικῆς δημοκρατίας ἀπό τήν ἄποψη τῆς τακτικῆς τοῦ προλεταριάτου. Τό προλεταριάτο ὥς ἕνα βαθμό πρέπει νά βαδίζει μαζί μέ τήν ἀστική δημοκρατία, εἴτε «χώρια νά βαδίζει, μαζί νά χτυπάει». Ἀλλά μέ ποιό ἀκριβῶς κομμάτι τῆς ἀστικῆς δημοκρατίας πρέπει «νά χτυπάει μαζί» σήμερα, στήν ἐποχή τῆς Δούμας; Ἐξάλλου κι ἐσεῖς οἱ ἴδιοι, σύντροφοι μενσεβίκοι, καταλαβαίνετε πώς ἡ Δούμα ἔχει βάλει στήν ἡμερήσια διάταξη αὐτό τό ζήτημα, ὅμως ἐσεῖς προσπαθεῖτε νά ξεφύγετε ἀπ' αὐτό. Ἐμεῖς ὅμως λέγαμε ἀνοιχτά καί καθαρά: μαζί μέ τήν ἀγροτική ἤ τήν ἐπαναστατική δημοκρατία, ἐξουδετερώνοντας, μέ μιά συμφωνία μας μαζί της, τήν ἀστάθεια καί τήν ἀσυνέπεια τῶν καντέτων.

Οἱ μενσεβίκοι (ἰδιαίτερα ὁ Πλεχάνοφ πού, ἐπαναλαμβάνω, ἦταν ὁ πραγματικός ἰδεολογικός ἀρχηγός τῶν μενσεβίκων στό συνέδριο) προσπαθοῦσαν ν' ἀπαντήσουν σ' αὐτή τήν κριτική μέ τό «νά βαθύνουν» τή θέση τους. Μάλιστα, σεῖς θέλετε νά ξεσκεπάζετε τούς καντέτους, ξεφώνιζαν αὐτοί. Ἐμεῖς ὅμως ξεσκεπάζουμε *ὅλα* τά ἀστικά κόμματα· κοίτα τό τέλος τῆς ἀπόφασής μας: «νά ξεσκεπάζουμε μπροστά στίς μάζες τήν ἀσυνέπεια *ὅλων* τῶν ἀστικῶν κομμάτων» κτλ. Καί ὁ Πλεχάνοφ πρόσθετε μέ περηφάνεια: μόνο οἱ ἀστοί ριζοσπάστες τά βάζουν ἀποκλειστικά μέ τούς καντέτους, ἐνῶ ἐμεῖς, οἱ σοσιαλιστές, ξεσκεπάζουμε ὅλα τά ἀστικά κόμματα.

Τό σόφισμα πού κρύβεται σ' αὐτό τό φαινομενικό «βάθαιμα» τοῦ ζητήματος χρησιμοποιόταν στό συνέδριο καί χρησιμοποιεῖται καί τώρα τόσο συχνά, πού ἀξίζει νά ποῦμε γι' αὐτό μερικά λόγια.

Γιά ποιό πράγμα γίνεται λόγος σ' αὐτή τήν ἀπόφαση; Γιά τό σοσιαλιστικό ξεσκέπασμα ὅλων τῶν ἀστικῶν κομμάτων ἤ γιά τόν καθορισμό τοῦ στρώματος τῆς ἀστικῆς δημοκρατίας πού

μπορεῖ *σήμερα* νά βοηθήσει τό προλεταριάτο γιά νά ὁδηγήσει ἀκόμα πιό μπροστά τήν ἀστική ἐπανάσταση;

Εἶναι φανερό πώς δέ γίνεται λόγος γιά τό πρῶτο, ἀλλά γιά τό δεύτερο.

Ἀλλά ἄν αὐτό εἶναι φανερό, τότε δέν ὑπάρχει λόγος ν' ἀντικαθιστοῦμε τό δεύτερο μέ τό πρῶτο. Ἡ μπολσεβίκικη ἀπόφαση γιά τή στάση ἀπέναντι στά ἀστικά κόμματα μιλάει καθαρά γιά σοσιαλιστικό ξεσκέπασμα κάθε ἀστικῆς δημοκρατίας, μαζί καί τῆς ἐπαναστατικῆς καί τῆς ἀγροτικῆς, στό ζήτημα ὅμως τῆς σημερινῆς τακτικῆς τοῦ προλεταριάτου δέ γίνεται λόγος γιά σοσιαλιστική κριτική, ἀλλά γιά ἀμοιβαία πολιτική ὑποστήριξη.

Ὅσο προχωρεῖ ἡ ἀστική ἐπανάσταση, τόσο πιό ἀριστερά ἀναζητάει τό προλεταριάτο τούς συμμάχους του μέσα στήν ἀστική δημοκρατία, τόσο πιό βαθιά κατεβαίνει ἀπό τίς κορυφές της πρός τά κατώτερα στρώματά της. Ὑπῆρξε ἐποχή πού ὑποστήριξη μποροῦσαν νά δίνουν καί οἱ προεστοί τῶν εὐγενῶν καί ὁ κ. Στροῦβε, πού ἔριξε (τό 1901) τό σιποφικό σύνθημα: «δικαιώματα καί κυρίαρχα ζέμστβο»[29]. Ἡ ἐπανάσταση προχώρησε πολύ μπροστά. Οἱ κορυφές τῆς ἀστικῆς δημοκρατίας ἄρχισαν νά ἀποτραβιοῦνται ἀπό τήν ἐπανάσταση. Τά κατώτερα στρώματα ἄρχισαν ν' ἀφυπνίζονται. Τό προλεταριάτο ἄρχισε ν' ἀναζητάει συμμάχους (γιά τήν *ἀστική* ἐπανάσταση) στά κατώτερα στρώματα τῆς ἀστικῆς δημοκρατίας. Καί τώρα ὁ μοναδικός σωστός καθορισμός τῆς τακτικῆς τοῦ προλεταριάτου ἀπό τήν ἄποψη αὐτή θά εἶναι: μέ τήν ἀγροτιά (πού κι αὐτή εἶναι ἀστική δημοκρατία, μήν τό ξεχνᾶτε αὐτό, σύντροφοι μενσεβίκοι!) καί μέ τήν ἐπαναστατική δημοκρατία, παραλύοντας τήν ἀστάθεια τῶν καντέτων.

Καί ἀκόμα μιά φορά. Ποιά γραμμή ἐπιβεβαίωσαν τά πρῶτα βήματα τῆς καντέτικης Δούμας; Τίς διαφωνίες μας τίς ξεπέρασε κιόλας ἡ ζωή. Ἡ ζωή ἀνάγκασε καί τή «Νέβσκαγια Γκαζέτα» νά ξεχωρίζει τήν ἀγροτική («Ἐργασιακή») ὁμάδα[30], νά τήν προτιμάει ἀπό τούς καντέτους, νά τήν πλησιάζει καί νά ξεσκεπάζει τούς καντέτους. Ἡ ζωή ἐπιβεβαίωσε τό δικό μας σύνθημα: σύμμαχος τοῦ προλεταριάτου ὥς τή νίκη τῆς ἀστικῆς ἐπανάστασης εἶναι ἡ ἀγροτική καί ἡ ἐπαναστατική δημοκρατία.

Τέταρτο, ἔκαμα κριτική στό τελευταῖο σημεῖο τῆς μενσεβίκικης ἀπόφασης, πού ἀφορᾶ τή σοσιαλδημοκρατική κοινοβουλευτική ὁμάδα στή Δούμα. Τόνιζα ὅτι ὅλη ἡ μάζα τοῦ συνειδητοῦ προλεταριάτου δέν πῆρε μέρος στίς ἐκλογές. Εἶναι τάχα σκόπιμο σέ τέτοιες συνθῆκες νά ἐπιβάλουμε σ' αὐτή τήν ἐργατική μάζα ἐπίσημους ἀντιπροσώπους τοῦ κόμματος; Μπορεῖ τάχα τό

κόμμα νά ἐγγυηθεῖ ὅτι ἔγινε πραγματικά κομματική ἐκλογή τῶν ὑποψηφίων; Δέ θά δημιουργήσει τάχα κάποιο κίνδυνο καί μιά ἀνώμαλη κατάσταση τό γεγονός ὅτι οἱ πρῶτοι σοσιαλδημοκράτες ὑποψήφιοι γιά τή Δούμα ἀναμένονται ἀπό τίς *ἀγροτικές* καί τίς μικροαστικές κουρίες τῶν πόλεων; Οἱ πρῶτοι ὑποψήφιοι τοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος γιά τή Δούμα χωρίς ἐκλογή καί ἔλεγχό τους ἀπό τίς ἐργατικές ὀργανώσεις... Ἡ τροποποίηση τοῦ σ. Ναζάρ, πού ζητοῦσε οἱ σοσιαλδημοκράτες ὑποψήφιοι γιά τή Δούμα *νά ὑποδείχνονται* ἀπό τίς τοπικές ἐργατικές ὀργανώσεις, ἀπορρίφθηκε ἀπό τούς μενσεβίκους. Ἐμεῖς ζητήσαμε ὀνομαστική ψηφοφορία καί καταχωρήσαμε στά πρακτικά ἰδιαίτερη γνώμη *.

Ψηφίσαμε ὑπέρ τῆς τροποποίησης τῶν Καυκασίων (νά πάρουμε μέρος στίς ἐκλογές, ἐκεῖ ὅπου δέν ἔγιναν ἀκόμα, χωρίς ὅμως νά μετάσχουμε σέ συνασπισμούς μέ ἄλλα κόμματα), γιατί ἡ ἀπαγόρευση τῶν συνασπισμῶν, τῶν συμφωνιῶν μέ ἄλλα κόμματα εἶχε ἀναμφισβήτητα μεγάλη πολιτική σημασία γιά τό κόμμα.

Θά σημειώσω ἀκόμα πώς τό συνέδριο ἀπέρριψε τήν τροποποίηση τοῦ σ. Ἐρμάνσκι (μενσεβίκου πού θεωροῦσε τόν ἑαυτό του συμφιλιωτιστή), πού ἤθελε νά ἐπιτραπεῖ ἡ συμμετοχή στίς ἐκλογές τότε μόνο ὅταν θά ἦταν δυνατή ἡ ζύμωση μέσα στίς μάζες καί ἡ πλατιά ὀργάνωσή τους.

Οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν ἐθνικῶν σοσιαλδημοκρατικῶν κομμάτων, οἱ Πολωνοί, οἱ μπουντιστές καί, ὅπως θυμᾶμαι, καί οἱ Λεττονοί, πῆραν τό λόγο πάνω σ' αὐτό τό ζήτημα καί ἐκφράζονταν κατηγορηματικά ὑπέρ τῆς ἀποχῆς, ὑπογραμμίζοντας τίς τοπικές καί συγκεκριμένες συνθῆκες, διαμαρτυρόμενοι ἐνάντια στή λύση ἑνός τέτοιου ζητήματος μέ βάση ἀφηρημένους συλλογισμούς.

Στό ζήτημα τῆς κοινοβουλευτικῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμάδας τό συνέδριο ψήφισε ἐπίσης ὁδηγίες γιά τήν ΚΕ. Οἱ ὁδηγίες αὐτές, πού δυστυχῶς δέ συμπεριλήφθηκαν στίς ἀποφάσεις τοῦ συνεδρίου πού ἐκδόθηκαν ἀπό τήν ΚΕ, ἀναθέτουν στήν ΚΕ νά ἀνακοινώσει σέ *ὅλες* τίς κομματικές ὀργανώσεις: 1) ποιόν συγκεκριμένα, 2) πότε ἀκριβῶς καί 3) μέ ποιούς συγκεκριμένα ὅρους ὅρισε αὐτή ἀντιπρόσωπο τοῦ κόμματος στήν κοινοβουλευτική ὁμάδα καί σέ συνέχεια ν' ἀνακοινώνει περιοδικούς ἀπολογισμούς γιά τή δράση τῶν ἀντιπροσώπων αὐτῶν τοῦ κόμματος. Ἡ ἀπόφαση αὐτή ἀναθέτει στίς τοπικές ἐργατικές ὀργανώσεις, πού

* Βλ. Ἅπαντα, 5η ρωσ. ἔκδ., τόμος 12, σελ. 387–388 (ἑλλ. ἔκδ., σελ. 385–386). *Σύντ.*

μέλη τους εἶναι οἱ σοσιαλδημοκράτες βουλευτές στή Δούμα, νά ἐλέγχουν τούς «πληρεξουσίους» τους στή Δούμα [31]. Θά σημειώσω σέ παρένθεση πώς ἡ σπουδαία αὐτή ἀπόφαση, πού δείχνει ὅτι οἱ σοσιαλδημοκράτες δέ βλέπουν τόν κοινοβουλευτισμό ὅπως τόν βλέπουν οἱ ἀστοί πολιτικάντες, συνάντησε τήν ὁμόφωνη ἀγανάχτηση ἤ τήν εἰρωνεία καί στήν ἐφημερίδα «Δούμα» [32] τοῦ κ. Στροῦβε καί στήν «Νόβογε Βρέμια» [33].

Τέλος, τελειώνοντας τήν ἐξιστόρηση τῶν συζητήσεων πάνω στό ζήτημα τῆς Κρατικῆς δούμας, θά σημειώσω ἀκόμα δυό ἐπεισόδια. Τό πρῶτο εἶναι ἡ ὁμιλία τοῦ σ. Ἀκίμοφ, πού εἶχε προσκληθεῖ στό συνέδριο μέ συμβουλευτική ψῆφο. Γιά νά ἐνημερωθοῦν οἱ σύντροφοι πού δέν ξέρουν τήν ἱστορία τοῦ κόμματός μας θά πῶ ὅτι ὁ σ. Ἀκίμοφ, ἀπό τό τέλος τῆς δεκαετίας 1890–1900, εἶναι ὁ πιό συνεπής ἤ ἕνας ἀπό τούς πιό συνεπεῖς ὁπορτουνιστές μέσα στό κόμμα. Ἀκόμα καί ἡ νέα «Ἴσκρα» [34] ἀναγκάστηκε νά τό παραδεχτεῖ αὐτό. Ὁ Ἀκίμοφ τό 1899 καί στά κατοπινά χρόνια ἦταν «οἰκονομιστής» [35] κι ἔμεινε πιστός στόν ἑαυτό του. Ὁ κ. Στροῦβε στό περιοδικό «Ὀσβομποζντένιγε» [36] τόν ἔχει πολλές φορές ἐπαινέσει γιά τό «ρεαλισμό» καί τήν ἐπιστημονικότητα τοῦ μαρξισμοῦ του. Οὐσιαστικά ὁ σ. Ἀκίμοφ μάλλον δέ διαφέρει ἀπό τούς μπερνσταϊνιστές τοῦ περιοδικοῦ «Μπέζ Ζαγκλάβιγια» [37] (τόν κ. Προκοπόβιτς κλπ.). Εἶναι αὐτονόητο πώς ἡ παρουσία ἑνός τέτοιου συντρόφου στό συνέδριο δέν μποροῦσε νά μήν εἶναι πολύτιμη στήν πάλη ἀνάμεσα στή δεξιά καί στήν ἀριστερή πτέρυγα τῆς σοσιαλδημοκρατίας.

Ὁ σ. Ἀκίμοφ μίλησε πρῶτος, ἀκριβῶς ὕστερα ἀπό τούς εἰσηγητές, πάνω στό ζήτημα τῆς Κρατικῆς δούμας. Δήλωσε πώς σέ πολλά πράγματα δέ συμφωνεῖ μέ τούς μενσεβίκους, συμφωνεῖ ὅμως ἀπόλυτα μέ τό σ. Ἀξελρόντ. Ὁ ἴδιος εἶναι ὄχι μόνο ὑπέρ τῆς συμμετοχῆς στή Δούμα, ἀλλά καί ὑπέρ τῆς ὑποστήριξης τῶν καντέτων. Ὁ σ. Ἀκίμοφ ἦταν ὁ μοναδικός συνεπής μενσεβίκος, μέ τήν ἔννοια ὅτι ὑπερασπίστηκε ἀνοιχτά τούς καντέτους (καί ὄχι μέ συγκαλυμμένη μορφή σάν αὐτήν ἐδῶ: πώς οἱ καντέτοι ἔχουν μεγαλύτερη σημασία ἀπό τούς ἐσέρους [38]). Ἀντιτάχθηκε ἀνοιχτά ἐνάντια στήν ἐκτίμηση πού ἔκανα γιά τούς καντέτους στήν μπροσούρα μου «Ἡ νίκη τῶν καντέτων καί τά καθήκοντα τοῦ ἐργατικοῦ κόμματος». Οἱ καντέτοι, σύμφωνα μ' αὐτά πού εἶπε, εἶναι «πραγματικά κόμμα τῆς λαϊκῆς ἐλευθερίας, ἀλλά πιό μετριοπαθές». Οἱ καντέτοι εἶναι «μισοδημοκράτες», εἶπε ὁ μισοσοσιαλδημοκράτης μας. «Οἱ μενσεβίκοι εἶναι ὑποχρεωμένοι νά βάζουν τεχνητά ἐμπόδια γιά νά μή γίνουν συνεργοί τῶν καντέτων».

Ὅπως βλέπει ὁ ἀναγνώστης, ὁ λόγος τοῦ σ. Ἀκίμοφ ἔδειξε καθαρά γιά ἄλλη μιά φορά κατά ποῦ κατρακυλοῦν οἱ σύντροφοί μας μενσεβίκοι.

Τό δεύτερο ἐπεισόδιο τό ἔδειξε αὐτό ἀπό ἄλλη πλευρά. Τά πράγματα ἔγιναν ἔτσι. Στό ἀρχικό σχέδιο τῆς μενσεβίκικης ἀπόφασης γιά τήν Κρατική δούμα, πού ὑποβλήθηκε ἀπό τήν ἐπιτροπή, τό 5ο σημεῖο (γιά τό στρατό) περιεῖχε τήν παρακάτω φράση: «. . .Βλέποντας γιά πρώτη φορά σέ ρωσικό ἔδαφος νέα ἐξουσία, *πού τήν ἔφερε στή ζωή ὁ ἴδιος ὁ τσάρος καί πού ἀναγνωρίστηκε ἀπό τό νόμο*, ἐξουσία πού προῆλθε ἀπό τούς κόλπους τοῦ ἔθνους» κτλ. Ὅταν ἔκανα κριτική τῆς ἀπόφασης τῶν μενσεβίκων γιά τήν ἀπρόσεχτη καί αἰσιόδοξη, γιά νά ἐκφραστῶ μαλακά, θέση ἀπέναντι στήν Κρατική δούμα, ἀνάμεσα στ' ἄλλα κατέκρινα καί τίς ὑπογραμμισμένες λέξεις καί ἀστειευόμενος εἶπα: δέ θά ταίριαζε τάχα νά προσθέσουμε σ' αὐτά: «καί ὑπό τοῦ θεοῦ πεμφθεῖσαν» (ἐξουσίαν); Ὁ σ. Πλεχάνοφ, μέλος τῆς ἐπιτροπῆς, δυσαρεστήθηκε τρομερά μαζί μου γι αὐτό τό ἀστεῖο μου. Πῶς!—ξεφώνησε στό λόγο του—. Πρέπει νά κάθομαι ν' ἀκούω τέτοιες «ὑπόνοιες γιά ὀπορτουνισμό» (πρόκειται γιά ἐπιλέξει ἔκφρασή του πού τή σημείωσα ὁ ἴδιος). Μά ἐγώ ὁ ἴδιος εἶμαι στρατιωτικός καί ξέρω τί στάση κρατοῦν οἱ στρατιωτικοί ἀπέναντι στήν ἐξουσία, ποιά σημασία ἔχει στήν ἀντίληψή τους ἡ ἀναγνώριση τῆς ἐξουσίας ἀπό τόν τσάρο κτλ. κτλ. Τό παράπονο τοῦ σ. Πλεχάνοφ ἀποκάλυψε τό ἀδύνατό του σημεῖο καί ἔδειξε ἀκόμα πιό καθαρά πώς «τό παραξήλωσε». Στόν τελικό μου λόγο ἀπάντησα πώς δέν πρόκειται καθόλου γιά «ὑπόνοιες» καί εἶναι γελοῖο νά λέγονται τέτοια θλιβερά λόγια. Κανένας δέν κατηγορεῖ τόν Πλεχάνοφ ὅτι πιστεύει στόν τσάρο. Ἡ ἀπόφαση ὅμως δέ γράφεται γιά τόν Πλεχάνοφ ἀλλά γιά τό λαό. Καί εἶναι ἀνάρμοστο νά διοχετεύονται στό λαό τέτοια διφορούμενα ἐπιχειρήματα πού ταιριάζουν μόνο στούς κ. κ. Βίττε καί Σία. Τά ἐπιχειρήματα αὐτά θά στραφοῦν ἐναντίον μας, γιατί ὅταν ὑπογραμμίζουμε πώς ἡ Κρατική δούμα εἶναι «ἐξουσία» (; ; καί μόνη της αὐτή ἡ λέξη δείχνει κιόλας τήν ὑπερβολική αἰσιοδοξία τῶν μενσεβίκων μας), καί μάλιστα ἐξουσία πού τήν ἔφερε στή ζωή ὁ τσάρος, τότε ἀπό δῶ θά βγάζουν τό συμπέρασμα πώς πρόκειται γιά νόμιμη ἐξουσία πού πρέπει νά δρᾶ νόμιμα, ὑπακούοντας σ' ἐκεῖνον πού τήν «ἔφερε στή ζωή».

Οἱ μενσεβίκοι εἶδαν καὶ μόνοι τους πώς ὁ Πλεχάνοφ τό παραξήλωσε. Οἱ ὑπογραμμισμένες λέξεις, μέ πρόταση ἑνός ἀπό τούς ἴδιους, διαγράφτηκαν ἀπό τήν ἀπόφαση.

VI

Η ΕΝΟΠΛΗ ΕΞΕΓΕΡΣΗ

Τά δυό κύρια ζητήματα, τό ἀγροτικό καί τῆς Κρατικῆς δούμας, μαζί μέ τίς συζητήσεις γύρω στό ζήτημα τῆς ἐκτίμησης τῆς στιγμῆς, συγκέντρωσαν τήν κύρια προσοχή τοῦ συνεδρίου. Δέ θυμοῦμαι πόσες μέρες ξοδέψαμε γι' αὐτά τά ζητήματα, γεγονός ὅμως εἶναι πώς ἡ κούραση ἄρχισε νά ἐκδηλώνεται σέ πολλούς ἀπό τούς παρόντες καί, ἐκτός ἀπό τήν κούραση, ἴσως καί ἡ τάση ν' ἀποσυρθοῦν μερικά ζητήματα ἀπό τήν ἡμερήσια διάταξη. Ψηφίστηκε ἡ πρόταση νά ἐπισπευστοῦν οἱ ἐργασίες τοῦ συνεδρίου καί *περιορίστηκε* σέ 15 λεπτά τῆς ὥρας τό ὅριο ὁμιλίας τῶν εἰσηγητῶν πάνω στό ζήτημα τῆς ἔνοπλης ἐξέγερσης (στούς εἰσηγητές πάνω στά προηγούμενα ζητήματα πολλές φορές παρέτειναν τό ὅριο περισσότερο ἀπό τήν καθορισμένη μισή ὥρα). Αὐτό ἦταν ἡ ἀρχή τοῦ κουτσουρέματος τῶν ζητημάτων.

Ὅπως ἔπρεπε νά περιμένουμε καί ὅπως προεῖπαν ἐπανειλημμένα οἱ μπολσεβίκοι, ὁ εἰσηγητής πάνω στό ζήτημα τῆς ἔνοπλης ἐξέγερσης ἀπομέρους τῆς «μειοψηφίας» πού ἐπικρατοῦσε στό συνέδριο, ὁ σ. Τσερεβάνιν, «κατρακύλησε πρός τόν Πλεχάνοφ», δηλαδή οὐσιαστικά τάχθηκε μέ τήν ἄποψη τῶν «Ντνεβνίκ», μέ τά ὁποῖα πολλοί μενσεβίκοι δήλωναν πρίν ἀπ' τό συνέδριο πώς δέ συμφωνοῦν. Κράτησα στίς σημειώσεις μου φράσεις του σάν κι αὐτές: «ἡ ἐξέγερση τοῦ Δεκέμβρη ἦταν μόνο προϊόν ἀπόγνωσης» ἤ «ἡ ἧττα τῆς ἐξέγερσης τοῦ Δεκέμβρη ἦταν σίγουρη ἀπό τίς πρῶτες κιόλας μέρες». Ἡ πλεχανοφική θέση: «δέν ἔπρεπε νά πάρουμε τά ὅπλα» περνοῦσε σάν κόκκινο νῆμα μέσα ἀπ' ὅλη τήν ἔκθεσή του πού, ὅπως συνήθως, ἦταν γεμάτη μέ ἐπιθέσεις ἐνάντια στούς «συνωμότες» καί μέ «ὑπερεκτίμηση τῆς τεχνικῆς».

Ὁ δικός μας εἰσηγητής, ὁ σ. Βίντερ, στό σύντομο λόγο του μάταια προσπάθησε νά παρακινήσει τό συνέδριο νά ἐκτιμήσει τό ἀκριβές κείμενο καί τῶν δυό ἀποφάσεων. Σέ μιά στιγμή μάλιστα βρέθηκε στήν ἀνάγκη νά ἀρνηθεῖ νά συνεχίσει τήν εἰσήγησή του. Αὐτό ἔγινε στή μέση τοῦ λόγου του, ὅταν διάβασε τό πρῶτο σημεῖο τῆς μενσεβίκικης ἀπόφασης: «ἡ πάλη προβάλλει τό ἄμεσο καθῆκον ν' ἀποσπάσουμε τήν ἐξουσία ἀπό τά χέρια τῆς ἀπολυταρχικῆς κυβέρνησης». Ἀποδείχτηκε πώς ὁ εἰσηγητής μας, μέλος τῆς ἐπιτροπῆς ἐπεξεργασίας τῆς ἀπόφασης γιά τήν ἔνοπλη ἐξέγερση, *δέν ἤξερε* πώς τήν *τελευταία στιγμή* ἡ ἐπιτροπή αὐτή πρότεινε στό συνέδριο σέ πολυγραφημένο σχέδιο ἀπόφα-

σης *νέα* διατύπωση. Συγκεκριμένα: τό μενσεβίκικο κομμάτι τῆς ἐπιτροπῆς, μέ ἐπικεφαλῆς τόν Πλεχάνοφ, πρότεινε νά γραφτεῖ: «*ν' ἀποσπάσουμε δικαιώματα μέ τή βία*» ἀντί «ν' ἀποσπάσουμε τήν ἐξουσία».

Ἡ ἀλλαγή αὐτή τοῦ κειμένου τῆς ἀπόφασης, πού ὑποβλήθηκε στό συνέδριο ἐν ἀγνοία τοῦ εἰσηγητῆ, μέλους τῆς ἐπιτροπῆς, παραβίαζε σέ τέτοιο χοντροειδῆ βαθμό ὅλα τά ἔθιμα καί τούς κανόνες τῶν ἐργασιῶν τοῦ συνεδρίου, πού ὁ εἰσηγητής μας, ἀγαναχτισμένος, ἀρνήθηκε νά συνεχίσει τήν εἰσήγηση. Καί μόνο ὕστερα ἀπό πολλές «ἐξηγήσεις» τῶν μενσεβίκων συγκατατέθηκε νά πεῖ μερικά λόγια γιά νά κλείσει.

Ἡ ἀλλαγή ἦταν πραγματικά συνταρακτική. Στήν ἀπόφαση γιά τήν ἐξέγερση δέ γίνεται λόγος γιά πάλη μέ σκοπό τήν κατάληψη τῆς ἐξουσίας, ἀλλά γιά πάλη μέ σκοπό τήν ἀπόσπαση δικαιωμάτων! Γιά σκεφτεῖτε το, τί ἀπίστευτο μπέρδεμα θάφερνε στή συνείδηση τῶν μαζῶν ἡ ὀπορτουνιστική αὐτή διατύπωση καί πόσο παράλογη θά ἦταν ἡ χτυπητή ἀντίθεση ἀνάμεσα στό μεγαλεῖο τοῦ μέσου (ἐξέγερση) καί στήν πενιχρότητα τοῦ σκοποῦ (ν' ἀποσπάσουμε δικαιώματα, δηλαδή ν' ἀποσπάσουμε ἀπό τήν παλιά ἐξουσία δικαιώματα, νά ἐπιτύχουμε ὑποχωρήσεις ἀπομέρους τῆς παλιᾶς ἐξουσίας καί ὄχι τήν ἀνατροπή της).

Εἶναι αὐτονόητο πώς οἱ μπολσεβίκοι ἐπιτέθηκαν μέ τόν πιό ἔντονο τρόπο ἐνάντια σ' αὐτή τήν τροποποίηση. Οἱ γραμμές τῶν μενσεβίκων κλονίστηκαν. Πείστηκαν, φαίνεται, πώς ὁ Πλεχάνοφ τό παραξήλωσε ἀκόμα μιά φορά καί πώς στήν πράξη θά τάβρισκαν σκοῦρα μέ μιά τόσο μετριοπαθῆ καί τυπική ἐκτίμηση τοῦ καθήκοντος τῆς ἐξέγερσης. Ἀνάγκασαν τόν Πλεχάνοφ νά κάνει στροφή. Ἀπέσυρε τήν τροποποίησή του, λέγοντας πώς δέ δίνει σημασία στή διαφορά, πού κατά βάθος εἶναι μόνο διαφορά ὕφους. Φυσικά, ἔτσι χρύσωσε ἁπλῶς τό χάπι. Ὅλοι καταλάβαιναν πώς τό ζήτημα δέν εἶναι καθόλου ζήτημα ὕφους.

Ἡ πλεχανοφική τροποποίηση ἀποκάλυψε καθαρά τή βασική τάση τῶν μενσεβίκων πάνω στό ζήτημα τῆς ἐξέγερσης: νά σοφιστοῦν ὑπεκφυγές ἀπό τήν ἐξέγερση, ν' ἀπαρνηθοῦν τήν ἐξέγερση τοῦ Δεκέμβρη, νά ἀποτρέψουν δεύτερη ἐξέγερση, νά μηδενίσουν τά καθήκοντά της ἤ νά καθορίσουν αὐτά τά καθήκοντα ἔτσι πού γιά τήν ἐκπλήρωση τους οὔτε λόγος νά μπορεῖ νά γίνεται γιά ἐξέγερση. Δέν τόλμησαν ὅμως οἱ μενσεβίκοι νά τό ποῦν ἴσια καί κατηγορηματικά, ἀνοιχτά καί καθαρά. Ἡ θέση τους ἦταν ὑποκριτικότατη: νά λένε μέ συγκαλυμμένη μορφή καί μέ μισοϋπαινιγμούς ἐκεῖνο πού ἀποτελοῦσε τήν ἐνδόμυχη σκέψη τους.

Οἱ ἐκπρόσωποι τοῦ προλεταριάτου μποροῦν καί πρέπει νά κριτικάρουν τά λάθη του ἀνοιχτά, γιά τή σοσιαλδημοκρατία ὅμως εἶναι πέρα γιά πέρα ἀνάρμοστο νά τό κάνει αὐτό μέ συγκαλυμμένη, διφορούμενη, ἀσαφῆ μορφή. Καί ἡ ἀπόφαση τῶν μενσεβίκων ἀντανακλοῦσε ἄθελά της αὐτή τή διφορούμενη θέση: ὑπεκφυγές ἀπό τήν ἐξέγερση καί ταυτόχρονα τή «λαϊκή» τάχα ἀναγνώρισή της.

Τά λόγια γιά τήν τεχνική καί τή συνωμοσία ἦταν μιά πάρα πολύ φανερή προσπάθεια ἀπόσπασης τῆς προσοχῆς, μιά πάρα πολύ χοντροκομμένη συγκάλυψη τῶν διαφωνιῶν στό ζήτημα τῆς *πολιτικῆς* ἐκτίμησης τῆς ἐξέγερσης. Γιά ν' ἀποφύγουν αὐτή τήν ἐκτίμηση, γιά νά μήν ποῦν ἀνοιχτά ἄν ἡ ἐξέγερση τοῦ Δεκέμβρη ἦταν βῆμα πρός τά μπρός καί ἄνοδος τοῦ κινήματος σέ ἀνώτερο σκαλοπάτι, ἔπρεπε νά μετατοπίσουν τή συζήτηση· ἀπό τήν πολιτική στήν τεχνική, ἀπό τή συγκεκριμένη ἐκτίμηση τοῦ Δεκέμβρη τοῦ 1905 στίς γενικές φράσεις γιά συνωμοσία. Καί τί κηλίδα γιά τή σοσιαλδημοκρατία θά μείνουν τά λόγια αὐτά γιά συνωμοσία, πού λέγονται γιά ἕνα τέτοιο *λαϊκό* κίνημα σάν τόν ἀγώνα τοῦ Δεκέμβρη στή Μόσχα!

Σεῖς θέλετε νά κάνετε πολεμική, λέγαμε στούς συντρόφους μενσεβίκους, θέλετε «νά τσούξετε» τούς μπολσεβίκους, ἡ ἀπόφασή σας γιά τήν ἐξέγερση εἶναι γεμάτη ἀπό ἐπιθέσεις ἐνάντια στούς ἀντιφρονοῦντες. Κάντε πολεμική ὅσο θέλετε. Εἶναι δικαίωμα καί ὑποχρέωσή σας. Μή μετατρέπετε ὅμως τό μεγάλο ζήτημα τῆς ἐκτίμησης τῶν ἱστορικῶν ἡμερῶν σέ εὐτελῆ καί μικρόπρεπη πολεμική. Μήν ταπεινώνετε τό κόμμα λέγοντας πώς στό ζήτημα τῆς δεκεμβριανῆς πάλης τῶν ἐργατῶν, τῶν ἀγροτῶν, τῶν μικροαστῶν τῆς πόλης δέν εἶναι ἱκανό νά πεῖ τίποτε ἄλλο ἀπό τσουχτερά λόγια καί κεντρίσματα ἐνάντια στήν ἄλλη ὁμάδα. Ὑψωθεῖτε λιγάκι ψηλότερα, γράψτε, ἄν θέλετε, ἰδιαίτερη ἀπόφαση πολεμικῆς ἐνάντια στούς μπολσεβίκους, δόστε ὅμως στό προλεταριάτο καί σέ ὅλο τό λαό μιά ἀνοιχτή καί σαφῆ, ὄχι διφορούμενη ἀπάντηση γιά τό ζήτημα τῆς ἐξέγερσης.

Ξεφωνίζετε γιά ὑπερεκτίμηση τῆς τεχνικῆς καί γιά συνωμοσία. Ρίξτε ὅμως μιά ματιά στά δυό σχέδια ἀποφάσεων. Θά βρεῖτε στή δική μας ἴσα ἴσα ἀπόφαση ὄχι τεχνικό ἀλλά *ἱστορικό καί πολιτικό* ὑλικό. Θά βρεῖτε σέ μᾶς μιά αἰτιολόγηση, παρμένη ἀκριβῶς ὄχι ἀπό ξεκρέμαστες καί ἀναπόδειχτες κοινοτοπίες («καθῆκον τῆς πάλης εἶναι ν' ἀποσπάσουμε τήν ἐξουσία»), ἀλλά ἀπό τήν *ἱστορία τοῦ κινήματος*, ἀπό τήν πολιτική πεῖρα τοῦ τελευταίου τριμήνου τοῦ 1905. Ρίχνετε τήν εὐθύνη ἀπό τό

φταίχτη στόν ἀθῶο, γιατί ἡ δική σας ἀκριβῶς ἀπόφαση εἶναι ὅσο δέν παίρνει φτωχή ἀπό ἱστορικο-πολιτικό ὑλικό. Μιλάει γιά τήν ἐξέγερση καί δέ λέει οὔτε λέξη γιά τή σχέση ἀπεργίας καί ἐξέγερσης, δέ λέει οὔτε λέξη γιά τό πῶς ἡ μεταοχτωβριανή πάλη ὁδήγησε στήν ἀνάγκη καί στό ἀναπόφευκτο τῆς ἐξέγερσης, δέ λέει οὔτε μιά σταράτη καί σαφῆ λέξη γιά τό Δεκέμβρη. Ἀκριβῶς στή δική μας ἀπόφαση ἡ ἐξέγερση δέν ἐμφανίζεται σά σύνθημα συνωμοσίας, σά ζήτημα τεχνικῆς, ἀλλά σάν *πολιτικό ἀποτέλεσμα* μιᾶς ἀπόλυτα συγκεκριμένης ἱστορικῆς πραγματικότητας πού τή δημιούργησαν ἡ ἀπεργία τοῦ Ὀχτώβρη, ἡ ὑπόσχεση γιά ἐλευθερίες, ἡ ἀπόπειρα ἀφαίρεσής τους καί ἡ πάλη γιά τήν ὑπεράσπισή τους.

Τά λόγια γιά τεχνική καί συνωμοσία εἶναι μόνο καμουφλάρισμα τῆς *ὑποχώρησής* σας στό ζήτημα τῆς ἐξέγερσης.

Στό συνέδριο τήν ἀπόφαση τῶν μενσεβίκων πάνω στό ζήτημα τῆς ἐξέγερσης τήν ἀποκαλοῦσαν ἀκριβῶς: «ἀπόφαση *ἐνάντια* στήν ἔνοπλη ἐξέγερση». Καί ζήτημα εἶναι ἄν θά τολμήσει νά ἀμφισβητήσει τήν ὀρθότητα αὐτοῦ τοῦ ἰσχυρισμοῦ ὅποιος διαβάσει κάπως προσεκτικά τά κείμενα καί τῶν δυό ἀποφάσεων πού ὑποβλήθηκαν στό συνέδριο *.

Τά ἐπιχειρήματά μας μόνο ὥς ἕνα βαθμό εἶχαν κάποια ἐπίδραση πάνω στούς μενσεβίκους. Ὅποιος συγκρίνει τό *σχέδιο* τῆς ἀπόφασής τους μέ τήν τελική ἀπόφαση πού ψήφισαν, θά δεῖ ὅτι ἔσβησαν πολλές πραγματικά εὐτελεῖς ἐπιθέσεις καί ἀπόψεις. Τό γενικό ὅμως πνεῦμα, φυσικά, ἔμεινε. Εἶναι ἱστορικό γεγονός τό ὅτι τό μενσεβίκικο συνέδριο, ὕστερα ἀπό τήν πρώτη ἔνοπλη ἐξέγερση στή Ρωσία, πελάγωσε, ἀπέφυγε νά δόσει ξεκάθαρη ἀπάντηση, δέν τόλμησε νά πεῖ ἀνοιχτά στό προλεταριάτο ἄν ἡ ἐξέγερση αὐτή ἦταν λάθος ἤ ἕνα βῆμα πρός τά μπρός, ἄν εἶναι ἀναγκαία μιά δεύτερη ἐξέγερση καί πῶς αὐτή συνδέεται ἱστορικά μέ τήν πρώτη.

Ἡ ἔλλειψη εὐθύτητας στούς μενσεβίκους, πού ἐπιθυμοῦν νά βγάλουν ἀπό τήν ἡμερήσια διάταξη τό ζήτημα τῆς ἐξέγερσης, πού κλίνουν πρός τά ἐκεῖ μά δέν τολμοῦν νά τό ὁμολογήσουν, εἶχε

---

* Γιά νά διευκολύνω τόν ἀναγνώστη νά πάρει μιά συνειδητή κριτική θέση ἀπέναντι στίς συζητήσεις πού ἔγιναν στό συνέδριο, παραθέτω σέ παράρτημα τά κείμενα τῶν ἀρχικῶν σχεδίων ἀποφάσεων τῆς πλειοψηφίας καί τῆς μειοψηφίας καί τά κείμενα τῶν ἀποφάσεων πού ψηφίστηκαν ἀπό τό συνέδριο. Μόνο ἡ προσεκτική μελέτη καί σύγκριση αὐτῶν τῶν κειμένων θά τοῦ δόσει τή δυνατότητα νά κατατοπιστεῖ μόνος του στά ζητήματα τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς τακτικῆς.

σάν ἀποτέλεσμα νά μείνει τό ζήτημα οὐσιαστικά ἀνοιχτό. Τό *κόμμα* πρέπει νά ἐπεξεργαστεῖ *ἀκόμα* τήν ἐκτίμηση τῆς ἐξέγερσης τοῦ Δεκέμβρη καί ὅλες οἱ ὀργανώσεις πρέπει νά προσέξουν σοβαρότατα τό ζήτημα αὐτό.

Ἀνοιχτό εἶναι ἐπίσης καί τό πρακτικό ζήτημα τῆς ἐξέγερσης. Ἐξονόματος τοῦ συνεδρίου ἔχει ἀναγνωριστεῖ πώς τό *ἄμεσο* (σημειῶστε το αὐτό!) καθῆκον τοῦ κινήματος εἶναι *«ν' ἀποσπάσουμε τήν ἐξουσία»*. Μά αὐτή εἶναι μιά διατύπωση, ἄν θέλετε, ὑπερμπολσεβίκικη, ἀφοῦ αὐτή ἀκριβῶς ἀνάγει τήν ὑπόθεση σέ κούφια λόγια, γιά τά ὁποῖα κατηγοροῦσαν ἐμᾶς. Μιά ὅμως καί αὐτό τό εἶπε τό συνέδριο, πρέπει νά καθοδηγούμαστε ἀπ' αὐτό τό καθῆκον, *πάνω σ' αὐτή τή βάση* νά ἐπικρίνουμε μέ τόν πιό ἀποφασιστικό τρόπο τά τοπικά καί κεντρικά ἐκεῖνα ὄργανα καί τίς ὀργανώσεις τοῦ κόμματος πού θά μποροῦσαν νά ξεχάσουν αὐτό τό *ἄμεσο* καθῆκον. Μποροῦμε καί πρέπει, μέ βάση τήν ἀπόφαση τοῦ συνεδρίου, σέ ὁρισμένες πολιτικές στιγμές νά προωθοῦμε *στήν πρώτη γραμμή* αὐτό τό *ἄμεσο* καθῆκον. Αὐτό θά εἶναι ἀπόλυτα καί ὁλοκληρωτικά μέσα στά πλαίσια τῶν ὁδηγιῶν τοῦ συνεδρίου καί κανένας δέν ἔχει δικαίωμα νά βάζει ἐμπόδια σ' αὐτό, μιά καί ἀπορρίψαμε πιά τίς λέξεις «ν' ἀποσπάσουμε δικαιώματα» καί ἐπιβάλαμε ν' ἀναγνωριστεῖ σάν *«ἄμεσο καθῆκον ν' ἀποσπάσουμε τήν ἐξουσία»*.

Συμβουλεύουμε τίς κομματικές ὀργανώσεις νά μήν τό ξεχνοῦν αὐτό, ἰδιαίτερα σέ στιγμές πού ἡ περιβόητη Δούμα μας δέχεται χαστούκια ἀπό τήν ἀπολυταρχική κυβέρνηση.

Ὁ σ. Βόινοφ στίς συζητήσεις γιά τήν ἔνοπλη ἐξέγερση παρατήρησε πολύ εὔστοχα σέ τί μέγγενη ἔπεσαν οἱ μενσεβίκοι. Ἄν πεῖς «ν' ἀποσπάσουμε δικαιώματα» — εἶναι διατύπωση ἀφάνταστα ὀπορτουνιστική. Ἄν πεῖς «ν' ἀποσπάσουμε τήν ἐξουσία» — σημαίνει νά χάσεις ἀπό τά χέρια σου κάθε ὅπλο ἐνάντια στούς μπολσεβίκους. Ἀπό σήμερα ξέρουμε — ἔλεγε εὐφυολογώντας ὁ Βόινοφ — τί θά πεῖ ὀρθόδοξος μαρξισμός καί τί συνωμοσιακή αἵρεση. «Ν' ἀποσπάσουμε τήν ἐξουσία» εἶναι ὀρθόδοξο, «νά κατακτήσουμε τήν ἐξουσία» εἶναι συνωμοτισμός. . .

Ὁ ἴδιος ὁμιλητής, παίρνοντας ἀφορμή ἀπ' αὐτό, περιέγραψε τό γενικό τύπο τοῦ μενσεβίκου. Οἱ μενσεβίκοι, εἶπε, εἶναι ἰμπρεσσιονιστές, ἄνθρωποι τῶν διαθέσεων, ἄνθρωποι τῆς στιγμῆς. Ὅταν ἀνεβαίνει τό κύμα, ὅταν διαδραματίζεται ὁ Ὀχτώβρης–Νοέμβρης τοῦ 1905, τότε καί τό «Νατσάλο» παίρνει φόρα, ἐκδηλώνεται μάλιστα πιό μπολσεβίκικα καί ἀπό τούς μπολσεβίκους. Καλπάζει κιόλας ἀπό τή δημοκρατική δικτατορία πρός τή σο-

σιαλιστική δικτατορία. Όταν ύποχωρήσει τό κύμα, ὅταν πέσει ἡ διάθεση, ὅταν ἔχουν ἀνέβει οἱ καντέτοι, οἱ μενσεβίκοι σπεύδουν νά προσαρμοστοῦν στήν πεσμένη διάθεση, τρέχουν μέ χοροπηδήματα ἀπό πίσω ἀπό τούς καντέτους, χειρονομοῦν περιφρονητικά σέ βάρος τῶν μορφῶν πάλης τοῦ Ὀχτώβρη–Δεκέμβρη.

Ἐξαιρετικά ἐνδιαφέρουσα ἐπιβεβαίωση τῶν παραπάνω ἦταν στό συνέδριο ἡ γραπτή δήλωση τοῦ μενσεβίκου Λάριν. Τήν ὑπέβαλε στό γραφεῖο καί συνεπῶς πρέπει νά βρίσκεται ἀτόφια στά πρακτικά. Ὁ Λάριν λέει σ' αὐτήν πώς οἱ μενσεβίκοι ἔκαναν λάθος ὅταν τόν Ὀχτώβρη–Δεκέμβρη ἐνεργοῦσαν μπολσεβίκικα. Προφορικές, ἀτομικές διαμαρτυρίες ἐνάντια σ' αὐτή τήν «πολύτιμη ὁμολογία» ἄκουσα στό συνέδριο ἀπό μεμονωμένους μενσεβίκους, δέν ἐγγυῶμαι ὅμως ἄν οἱ διαμαρτυρίες αὐτές ἔχουν διατυπωθεῖ σέ λόγους ἤ σέ δηλώσεις.

Διδακτική ἦταν ἐπίσης ἡ ὁμιλία τοῦ Πλεχάνοφ. Μίλησε (ἄν δέν κάνω λάθος) γιά κατάληψη τῆς ἐξουσίας. Πάνω σ' αὐτό τοῦ ξέφυγαν λόγια κατά τόν πιό ἰδιόμορφο τρόπο. — Εἶμαι ἐνάντια στή συνωμοσιακή κατάληψη τῆς ἐξουσίας, ἀναφώνησε, εἶμαι ὅμως ὁλότελα ὑπέρ μιᾶς τέτοιας κατάληψης τῆς ἐξουσίας, ὅπως ἦταν λχ. ἡ Συμβατική [39] στή μεγάλη γαλλική ἐπανάσταση.

Ἐδῶ πιάσαμε τόν Πλεχάνοφ ἀπ' τά λόγια του. Ὑπέροχα, σ. Πλεχάνοφ, — τοῦ ἀπάντησα —. Γράψτε στήν ἀπόφαση αὐτό πού εἴπατε. Καταδικάστε ὅσο σᾶς ἀρέσει αὐστηρά τή συνωμοσία, ἐμεῖς, οἱ μπολσεβίκοι, παρ' ὅλα αὐτά θά ψηφίσουμε στό ἀκέραιο καί ὁμόφωνα μιά τέτοια ἀπόφαση πού θ' ἀναγνωρίζει καί θά συνιστᾶ στό προλεταριάτο τήν κατάληψη τῆς ἐξουσίας κατά τό πρότυπο τῆς Συμβατικῆς. Καταδικάστε τή συνωμοσία, ἀναγνωρίστε ὅμως στήν ἀπόφαση μιά δικτατορία ὅμοια μ' ἐκείνη τῆς Συμβατικῆς, καί θά συμφωνήσουμε μαζί σας ὁλοκληρωτικά καί ἀναντίρρητα. Κάτι περισσότερο. Σᾶς ἐγγυῶμαι ὅτι ἀπό τή στιγμή πού θά ὑπογράψετε μιά τέτοια ἀπόφαση, *οἱ καντέτοι θά πάψουν νά σᾶς ἐπαινοῦν!*

Ὁ σ. Βόινοφ τόνισε καί αὐτός τήν κατάφωρη ἀντίφαση στήν ὁποία ἔπεσε ὁ Πλεχάνοφ ὅταν ἄθελά του τοῦ «ξέφυγαν λόγια» σχετικά μέ τή Συμβατική. Ἡ Συμβατική ἦταν ἀκριβῶς δικτατορία τῶν κάτω, δηλαδή δικτατορία τῶν πιό κάτω στρωμάτων τῆς φτωχολογιᾶς τῆς πόλης καί τοῦ χωριοῦ. Στήν ἀστική ἐπανάσταση αὐτή ἦταν ἀκριβῶς ἕνα τέτοιο περιβεβλημένο μέ πλήρη ἐξουσία σῶμα, ὅπου κυριαρχοῦσε ἀπόλυτα καί ἀδιαίρετα ὄχι ἡ μεγάλη εἴτε ἡ μεσαία ἀστική τάξη, ἀλλά ὁ ἁπλός λαός, ἡ φτωχολογιά, δηλαδή ἀκριβῶς αὐτό πού ἀποκαλοῦμε: «προλεταριάτο καί ἀγρο-

τιά». Ὅταν ἀναγνωρίζεις τή Συμβατική καί καταπολεμᾶς τήν κατάληψη τῆς ἐξουσίας — σημαίνει πώς παίζεις μέ τίς λέξεις. Ὅταν ἀναγνωρίζεις τή Συμβατική καί καταφέρεσαι ἐνάντια στήν «ἐπαναστατική-δημοκρατική δικτατορία τοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς» σημαίνει πώς γρονθοκοπιέσαι μέ τόν ἑαυτό σου. Οἱ μπολσεβίκοι ὅμως παντοῦ καί πάντοτε μιλοῦσαν γιά κατάκτηση τῆς ἐξουσίας ἀκριβῶς ἀπό τή μάζα τοῦ λαοῦ, ἀκριβῶς ἀπό τό προλεταριάτο καί τήν ἀγροτιά, καί καθόλου ἀπό τούτη ἤ ἐκείνη τή «συνειδητή μειοψηφία». Οἱ φράσεις γιά συνωμοσία καί μπλανκισμό εἶναι μιά ἁπλοϊκή καί ἀφελής ρητορεία πού ἔγινε στάχτη μόλις ἀναφέρθηκε ἡ Συμβατική.

VII

ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

Τό ζήτημα τῆς ἔνοπλης ἐξέγερσης ἦταν τό τελευταῖο ζήτημα πού συζητήθηκε στό συνέδριο κάπως διεξοδικά καί πάνω σέ ἀρχές. Τά ὑπόλοιπα ζητήματα ἀντιμετωπίστηκαν πιά ἐντελῶς στά πεταχτά εἴτε λύθηκαν χωρίς συζητήσεις.

Ἡ ἀπόφαση γιά τίς παρτιζάνικες μαχητικές ἐκδηλώσεις υἱοθετήθηκε σάν παράρτημα τῆς ἀπόφασης γιά τήν ἔνοπλη ἐξέγερση. Ἐκείνη τήν ὥρα δέν ἤμουνα στήν αἴθουσα τῶν συνεδριάσεων καί οὔτε ἄκουσα ἀπό τούς συντρόφους νά ἔγιναν κάπως ἐνδιαφέρουσες συζητήσεις πάνω σ' αὐτό τό ζήτημα. Ἐξάλλου τό ζήτημα αὐτό δέν ἦταν, φυσικά, ζήτημα ἀρχῶν.

Οἱ ἀποφάσεις γιά τά συνδικάτα καί τή στάση ἀπέναντι στό ἀγροτικό κίνημα πάρθηκαν ὁμόφωνα. Στίς ἐπιτροπές προετοιμασίας τῶν ἀποφάσεων οἱ μπολσεβίκοι καί οἱ μενσεβίκοι κατέληξαν πάνω στά ζητήματα αὐτά σέ συμφωνία. Ἀπό τήν ἀπόφαση γιά τό ἀγροτικό κίνημα θά τονίσω τήν ὁλότελα σωστή ἐκτίμηση πού γίνεται σχετικά μέ τό καντέτικο κόμμα καί τήν ἀναγνώριση τῆς ἐξέγερσης σά «μοναδικοῦ μέσου» γιά τήν κατάκτηση τῆς ἐλευθερίας. Καί τίς δυό αὐτές θέσεις πρέπει πιό συχνά νά τίς ἔχουμε ὑπόψη μας στή δουλειά τῆς καθημερινῆς μας ζύμωσης.

Ἡ ἕνωση μέ τά ἐθνικά σοσιαλδημοκρατικά κόμματα μᾶς απασχόλησε κάπως περισσότερο χρόνο. Ἡ συγχώνευση μέ τούς Πολωνούς ψηφίστηκε ὁμόφωνα. Ἡ συγχώνευση μέ τούς Λεττονούς, θυμᾶμαι, ψηφίστηκε ἐπίσης ὁμόφωνα, πάντως χωρίς πολλές συζητήσεις. Στό ζήτημα τῆς συγχώνευσης μέ τήν Μπούντ ἔγινε μεγάλη μάχη. Ἡ συγχώνευση, θυμᾶμαι, ψηφίστηκε μέ 54 ψήφους, ἤ περίπου μέ τόσες. *Ὑπέρ* ψήφισαν οἱ μπολσεβίκοι

(σχεδόν ὅλοι), τό κέντρο καί οἱ μενσεβίκοι πού εἶχαν λιγότερο φραξιονιστικές διαθέσεις. Πραγματοποιήσαμε τήν ἑνότητα τῶν τοπικῶν καθοδηγητικῶν ἐπιτροπῶν τοῦ ΣΔΕΚΡ καί τήν ἐκλογή τῶν ἀντιπροσώπων γιά τό συνέδριο, μέ βάση κοινές ἀρχές. Πήραμε ἀπόφαση πού ἀναγνωρίζει τήν ἀνάγκη νά γίνει πάλη γιά τίς ὀργανωτικές ἀρχές τοῦ συγκεντρωτισμοῦ (ἐμεῖς προτείναμε μιά διαφορετική στή διατύπωση, ταυτόσημη ὅμως στήν ἔννοια ἀπόφαση, στήν ὁποία ὑπογραμμιζόταν ἡ πρακτική σημασία τῆς ὑποχώρησης πού κάναμε ἀπέναντι στήν Μπούντ καί ἀναγνωριζόταν ἡ ἀνάγκη τῆς ἀκλόνητης πάλης γιά μιά πιό σφιχτή καί πιό νέα συσπείρωση τῶν δυνάμεων τοῦ προλεταριάτου).

Μερικοί μενσεβίκοι κόρωσαν πολύ ἀπ' ἀφορμή τήν ἕνωση μέ τήν Μπούντ καί μᾶς κατηγόρησαν πώς ἀπομακρυνθήκαμε ἀπό τίς ἀρχές τοῦ II συνεδρίου. Ἡ καλύτερη ἀπάντηση σ' αὐτές τίς κατηγορίες εἶναι ἡ παραπομπή στό φύλλο 2 τῆς «Παρτίινιγε Ἰσβέστιγια». Οἱ μπολσεβίκοι δημοσίευσαν ἐκεῖ *πολύ πρίν ἀπ' τό συνέδριο* σχέδιο ἀπόφασης, πού πρότεινε κάμποσες *νέες* παραχωρήσεις *σέ ὅλα* τά ἐθνικά σοσιαλδημοκρατικά κόμματα ὥς τήν «ἀναλογική ἀντιπροσώπευση στά τοπικά, περιφερειακά καί κεντρικά ὄργανα τοῦ κόμματος» *. Οἱ μενσεβίκοι ἀπάντησαν στίς δικές μας ἀποφάσεις στό ἴδιο φύλλο 2 τῆς «Παρτίινιγε Ἰσβέστιγια» μέ δικές τους ἀντιαποφάσεις, δίχως ὅμως νά διευκρινίσουν *οὔτε μέ μιά λέξη* τή διαφωνία τους μέ τήν πρόθεσή μας νά κάνουμε νέες παραχωρήσεις στήν Μπούντ καί στ' ἄλλα ἐθνικά σοσιαλδημοκρατικά κόμματα.

Μοῦ φαίνεται πώς τό γεγονός αὐτό δίνει τήν καλύτερη ἀπάντηση στό ἐπίμαχο ζήτημα, ἄν οἱ μπολσεβίκοι ἀπό φραξιονιστικό πνεῦμα ψήφισαν ὑπέρ τῆς Μπούντ ἤ ἄν οἱ μενσεβίκοι ἀπό φραξιονιστικό πνεῦμα ψήφισαν κατά τῆς Μπούντ.

Τό καταστατικό τοῦ κόμματος ψηφίστηκε πολύ γρήγορα. Ἤμουν στήν ἐπιτροπή πού ἐπεξεργαζόταν τό σχέδιο τοῦ καταστατικοῦ. Οἱ μενσεβίκοι θέλησαν ν' ἀνεβάσουν στά $^{2}/_{3}$ τόν ἀριθμό τῶν μελῶν τοῦ κόμματος πού κρίνεται ἀπαραίτητος γιά τή σύγκληση ἔκτακτου συνεδρίου. Τότε μαζί μέ τούς συναδέλφους μου μπολσεβίκους δήλωσα κατηγορηματικά πώς καί ἡ παραμικρότερη ἀπόπειρα νά ἐλαττωθεῖ τό μίνιμουμ τῆς αὐτονομίας καί τῶν δικαιωμάτων τῆς ἀντιπολίτευσης, πού ἀναγνώρισε καταστατικά τό φραξιονιστικό III συνέδριο, θά σημάνει ἀναπόφευκτη διά-

* Βλ. Ἅπαντα, 5η ρωσ. ἔκδ., τόμος 12, σελ. 234–235 (ἑλλ. ἔκδ., σελ. 233–234). *Σύντ.*

σπαση. Ἡ ὑπόθεση ἐξαρτᾶται ἀπό σᾶς, σύντροφοι μενσεβίκοι: ἄν θέλετε νά κρατήσετε νομιμόφρονη στάση, νά σεβασθεῖτε ὅλα τά δικαιώματα τῆς μειοψηφίας, ὅλα τά δικαιώματα τῆς ἀντιπολίτευσης *, τότε ἐμεῖς θά ὑποταχθοῦμε, θά βάλουμε τούς ὁμοϊδεάτες μας στήν ΚΕ καί θά καταδικάσουμε τή διάσπαση. Ἄν δέ θέλετε, τότε ἡ διάσπαση εἶναι ἀναπόφευκτη.

Οἱ μενσεβίκοι δέχτηκαν νά μειώσουν τόν ἀριθμό ἀπό τά $^{2}/_{3}$ στό $^{1}/_{2}$. Τό καταστατικό ψηφίστηκε ὁμόφωνα: καί τό πρῶτο ἄρθρο καί ἡ ἀρχή τοῦ δημοκρατικοῦ συγκεντρωτισμοῦ. Διαφωνίες προκάλεσαν μόνο δυό σημεῖα.

Πρῶτο, ἐμεῖς προτείναμε νά μπεῖ στό πρῶτο ἄρθρο μιά σημείωση πού νά λέει πώς τά μέλη τοῦ κόμματος πού ἀλλάζουν τόπο διαμονῆς ἔχουν τό δικαίωμα νά ἐντάσσονται στίς ὀργανώσεις τοῦ κόμματος τοῦ νέου τόπου διαμονῆς τους.

Ἡ σημείωση αὐτή εἶχε τήν ἔννοια νά κάνει ἀδύνατα τά μικροτσακώματα καί τίς φαγωμάρες, τό διώξιμο ἀπό τήν ὀργάνωση τῶν ἀντιφρονούντων, τήν ἄρνηση τῶν μενσεβίκων νά δέχονται μπολσεβίκους καί τό ἀντίθετο. Τό κόμμα ἀναπτύσσεται. Πλαταίνει. Πρέπει νά μπεῖ τέρμα στήν πάλη γιά τίς θέσεις. Ὅλα τά ὄργανα τοῦ κόμματος εἶναι αἱρετά. Καί ἡ εἴσοδος στίς κατώτερες ὀργανώσεις τοῦ κόμματος πρέπει νά εἶναι ἀπόλυτα ἐλεύθερη γιά ὅλα τά μέλη τοῦ κόμματος. Μόνο τότε ἡ ἰδεολογική πάλη δέ θά σπιλώνεται ἀπό τήν ὀργανωτική φαγωμάρα.

Οἱ μενσεβίκοι, παρά τήν ἐπιμονή μας, ἀπέρριψαν αὐτή τή σημείωση. Γιά ν' ἀποδείξουν ὅμως τίς νομιμόφρονες προθέσεις τους, δέχτηκαν νά ψηφιστεῖ ἡ παρακάτω ἀπόφαση: «Τό συνέδριο ἀπορρίπτει αὐτή τή σημείωση μόνο ἐπειδή τή θεωρεῖ περιττή καί *αὐτονόητη*» (παραθέτω τήν περικοπή ἀπό μνήμης, γιατί τό κείμενο αὐτῆς τῆς ἀπόφασης δέ βρέθηκε στίς σημειώσεις μου). Εἶναι πολύ βασικό νά ἔχουμε ὑπόψη μας τήν ἀπόφαση αὐτή σέ ὅλες τίς διαφωνίες καί ὀργανωτικές προστριβές πού ἐνδέχεται νά προκύψουν.

Τό δεύτερο σημεῖο τῶν διαφωνιῶν ἀφοροῦσε τίς σχέσεις τῆς ΚΕ μέ τό ΚΟ. Οἱ μενσεβίκοι πέτυχαν νά γίνει ἡ ἐκλογή τοῦ ΚΟ στό συνέδριο καί νά συμπεριλαμβάνεται τό ΚΟ στή σύνθεση

* Ὑπενθυμίζω πώς στήν μπροσούρα μου «Ἡ σοσιαλδημοκρατία καί ἡ Κρατική δούμα» (μαζί μέ τό ἄρθρο τοῦ Ντάν) τόνιζα πρίν ἀπό τό συνέδριο τήν ἀνάγκη νά ἐξασφαλιστεῖ στό ρεῦμα πού εἶχε μείνει μειοψηφία *ἐλευθερία κριτικῆς τῶν ἀποφάσεων τοῦ συνεδρίου καί ἐλευθερία ζύμωσης γιά σύγκληση νέου συνεδρίου* (σελ. 8). (Βλ. Ἅπαντα, 5η ρωσ. ἔκδ., τόμος 12, σελ. 173 [ἑλλ. ἔκδ., σελ. 173]. *Σύντ.*)

τῆς ΚΕ ὅταν παίρνονται ἀποφάσεις γιά ζητήματα πολιτικοῦ χαρακτήρα (ἀσαφές σημεῖο, πού θά προκαλέσει, προφανῶς, παρανοήσεις). Οἱ μπολσεβίκοι, ἐπικαλούμενοι τή θλιβερή πείρα ἀπό τίς δημοσιολογικές διαμάχες στό ρωσικό καί στό γερμανικό * κόμμα, ἦταν ὑπέρ τοῦ διορισμοῦ τῆς σύνταξης τοῦ ΚΟ ἀπό τή Κεντρική Ἐπιτροπή καί ὑπέρ τοῦ δικαιώματος τῆς ΚΕ ν' ἀλλάζει τή σύνταξη. Ἡ ἀπόφαση τῶν μενσεβίκων, κατά τή γνώμη μου, δείχνει ἀναμφισβήτητα πώς στή δεξιά πτέρυγα τοῦ κόμματός μας ὑπάρχει ἀνωμαλία καί στίς σχέσεις ἀνάμεσα στούς δημοσιολόγους, ἀπό τή μιά μεριά, καί στούς πρακτικούς πολιτικούς καθοδηγητές ἀπό τήν ἄλλη.

Πρέπει νά σημειωθεῖ ἀκόμα σάν τραγελαφικό τό γεγονός ὅτι οἱ μενσεβίκοι ψήφισαν στό συνέδριο ἔγκριση τῆς ἀπόφασης τοῦ διεθνοῦς σοσιαλιστικοῦ συνεδρίου τοῦ Ἄμστερνταμ γιά τή στάση ἀπέναντι στά ἀστικά κόμματα [42]. Ἡ ἀπόφαση αὐτή θά μπεῖ στήν ἱστορία τῶν σοσιαλδημοκρατικῶν μας συνεδρίων ἀκριβῶς σάν κάτι τό τραγελαφικό. Πράγματι, μήπως δέν εἶναι ὑποχρεωτικές γιά τά σοσιαλδημοκρατικά κόμματα *ὅλων* τῶν χωρῶν *ὅλες* οἱ ἀποφάσεις τῶν διεθνῶν σοσιαλιστικῶν συνεδρίων; Τί νόημα λοιπόν ἔχει τό ξεχώρισμα καί ἡ ἔγκριση μιᾶς ἀπ' αὐτές τίς ἀποφάσεις; Ποῦ καί πότε ἀκούστηκε τά ἐθνικά σοσιαλδημοκρατικά κόμματα, ἀντί νά λύνουν τό ζήτημα τῆς στάσης τους ἀπέναντι στό ἕνα ἤ στό ἄλλο ἀστικό κόμμα τῆς χώρας *τους*, νά ἐπικαλοῦνται τή γενική γιά ὅλες τίς χῶρες στάση ἀπέναντι σέ ὅλα γενικά τά ἀστικά κόμματα; Πρίν ἀπό τό συνέδριο καί οἱ μπολσεβίκοι καί οἱ μενσεβίκοι προετοίμασαν σχέδια ἀποφάσεων γιά τή στάση ἀπέναντι στά ἀστικά κόμματα *τῆς Ρωσίας* ἐν ἔτει σωτηρίῳ *1906*. Ἄν δέν ἔμενε καιρός στό συνέδριο γιά τήν ἐξέταση αὐτοῦ τοῦ ζητήματος, τότε ἔπρεπε ἁπλούστατα νά ἀναβληθεῖ. Ὅταν ὅμως διαλέγουμε μιά τέτοια «μέση» ὁδό: νά μήν ἐξετάζουμε τό σχετικό μέ τά ρωσικά κόμματα ζήτημα, καί ἀπό τήν ἄλλη μεριά νά παραδεχόμαστε τή διεθνῆ λύση τοῦ γενικοῦ προβλήματος, σημαίνει μόνο πώς δείχνουμε μπροστά σέ ὅλο τόν κόσμο τό πελάγωμά μας. Δέν ξέρουμε, σά νά λέμε, νά λύσουμε μέ τό δικό μας μυαλό τό σχετικό μέ τά ρωσικά κόμματα ζήτημα, ἄς ἐπαναλάβουμε τουλάχιστο τή διεθνῆ λύση! Αὐτός ἦταν ὁ πιό ἀποτυχημένος τρόπος γιά νά ἀφεθεῖ τό ζήτημα ἀνοιχτό, καί μάλιστα τέτοιος πού μόνο εἰρωνεῖες μπορεῖ νά προκαλέσει.

---

* Ἡ πρόσφατη «ἱστορία» μέ τούς ἕξι συντάκτες τῆς ἐφημερίδας «Vorwärts» [40], πού σήκωσαν σαματά γιατί τούς ἄλλαξε ἡ κεντρική καθοδήγηση τοῦ γερμανικοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος [41].

Τό ζήτημα ὅμως εἶναι ἐξαιρετικά σπουδαῖο. Ὁ ἀναγνώστης θά βρεῖ τά σχέδια τῶν ἀντιστοίχων ἀποφάσεων τῆς πλειοψηφίας καί τῆς μειοψηφίας στό παράρτημα. Προτείνουμε σέ ὅσους ἐνδιαφέρονται γι' αὐτό τό ζήτημα (καί ποιό πρακτικό στέλεχος, διαφωτιστής ἤ προπαγανδιστής μπορεῖ νά μήν ἐνδιαφέρεται γι' αὐτό τό ζήτημα;) νά συγκρίνουν ἀπό καιρό σέ καιρό αὐτά τά σχέδια μέ τά «διδάγματα τῆς ἐπανάστασης», δηλαδή μέ τά πολιτικά ἐκεῖνα γεγονότα ἀπό τή ζωή τῶν κομμάτων, πού τόσο ἄφθονα προσφέρει τώρα ἡ ρωσική ζωή. Ὅποιος θελήσει νά κάνει μιά τέτοια σύγκριση θά δεῖ πώς ἡ ἐπανάσταση ἐπιβεβαιώνει ὅλο καί περισσότερο τήν ἐκτίμηση πού κάναμε ἐμεῖς γιά τά δυό κυριότερα ρεύματα τῆς ἀστικῆς δημοκρατίας: τό φιλελεύθερο-μοναρχικό (κυρίως οἱ καντέτοι) καί τό ἐπαναστατικό-δημοκρατικό. Ἡ μενσεβίκικη ὅμως ἀπόφαση φέρνει καθαρά τά ἴχνη ἐκείνης ἀκριβῶς τῆς ἀδυναμίας καί τοῦ πελαγώματος πού στό συνέδριο ὁδήγησαν στήν τραγελαφική διέξοδο: νά ἐγκριθεῖ ἡ διεθνής λύση. Ἡ μενσεβίκικη ἀπόφαση ἀποτελεῖται ἀπό γενικές μόνο φράσεις, χωρίς καμιά προσπάθεια νά λύσει (εἴτε νά χαράξει μιά λύση γιά) τά συγκεκριμένα ζητήματα τῆς ρωσικῆς πολιτικῆς πραγματικότητας. Πρέπει νά κριτικάρουμε ὅλα τά κόμματα, λέει αὐτή ἡ πελαγωμένη ἀπόφαση, πρέπει νά τά ξεσκεπάζουμε, πρέπει νά παραδεχτοῦμε πώς δέν ὑπάρχουν ὁλότελα συνεπῆ δημοκρατικά κόμματα. Ἀλλά *πῶς ἀκριβῶς* πρέπει νά «κριτικάρουμε καί νά ξεσκεπάζουμε» τά *διάφορα* ἀστικά κόμματα τῆς Ρωσίας, εἴτε τούς διάφορους τύπους αὐτῶν τῶν κομμάτων — ἡ ἀπόφαση τό ἀγνοεῖ αὐτό. Λέει ὅτι πρέπει «νά κριτικάρουμε», *δέν ξέρει ὅμως* νά κριτικάρει, γιατί ἡ μαρξιστική κριτική τῶν ἀστικῶν κομμάτων συνίσταται ἀκριβῶς στή *συγκεκριμένη* ἀνάλυση τῆς μιᾶς ἤ τῆς ἄλλης *ταξικῆς* βάσης τῶν διαφόρων ἀστικῶν κομμάτων. Ἡ ἀπόφαση λέει ἀστήριχτα: δέν ὑπάρχουν ὁλότελα συνεπῆ δημοκρατικά κόμματα — καί δέν ξέρει νά καθορίσει τίς *διαφορές* στή συνέπεια τῶν *ρωσικῶν* ἀστικοδημοκρατικῶν κομμάτων, πού φανερώθηκαν κιόλας καί φανερώνονται στήν πορεία τῆς ἐπανάστασής μας. Πίσω ἀπό τίς ξεκρέμαστες φράσεις, πίσω ἀπό τίς κοινοτοπίες τῆς μενσεβίκικης ἀπόφασης ἐξαφανίστηκαν ἀκόμα καί τά ὅρια ἀνάμεσα στούς τρεῖς βασικούς τύπους τῶν ἀστικῶν μας κομμάτων: τόν τύπο τῶν ὀχτωβριστῶν, τόν τύπο τῶν καντέτων, τόν τύπο τῶν ἐπαναστατῶν δημοκρατῶν. Καί οἱ σοσιαλδημοκράτες μας αὐτοί τῆς δεξιᾶς πτέρυγας, οἱ μέχρι γελοίου ἀνίκανοι νά ὑπολογίσουν τίς ταξικές βάσεις καί τάσεις τῶν διαφόρων κομμάτων τῆς ἀστικῆς Ρωσίας, κατηγοροῦν ἀκόμα τούς

ἀριστερούς σοσιαλδημοκράτες γιά «ἀληθινό σοσιαλισμό», δηλ. ὅτι ἀγνοοῦν τόν ἱστορικό-συγκεκριμένο ρόλο τῆς ἀστικῆς δημοκρατίας! Καί ἄλλη μιά φορά: Μά τήν ἀλήθεια, ἐδῶ ἔχουμε μετατόπιση τῆς εὐθύνης ἀπό τόν ὑπεύθυνο στόν ἀθῶο.

Ἀπομακρύνθηκα λιγάκι ἀπό τό θέμα τῆς ἔκθεσής μου. Προειδοποίησα ὅμως ἀπό τήν ἀρχή ἀκόμα τῆς μπροσούρας μου πώς σκοπεύω μαζί μέ τήν ἔκθεση γιά τό συνέδριο νά προσθέσω καί μερικές σκέψεις σχετικά μέ τό συνέδριο. Καί νομίζω πώς γιά μιά μελετημένη ἐκτίμηση τοῦ συνεδρίου ἀπό τά μέλη τοῦ κόμματος πρέπει νά σκεφτοῦμε ὄχι μόνο ἐκεῖνα πού ἔκανε τό συνέδριο, ἀλλά κι ἐκεῖνα πού τό συνέδριο δέν ἔκανε, ἄν καί ἔπρεπε νά τά κάνει. Ἡ ἀνάγκη ὡστόσο τῆς μαρξιστικῆς ἀνάλυσης τῶν διαφόρων ἀστικοδημοκρατικῶν κομμάτων τῆς Ρωσίας κατανοεῖται κάθε μέρα καί πιό καθαρά ἀπό κάθε σκεπτόμενο σοσιαλδημοκράτη.

Οἱ ἐκλογές στό συνέδριο ἔγιναν μέσα σέ μερικά λεπτά. Στήν οὐσία, ὅλα εἶχαν τακτοποιηθεῖ πρίν ἀπό τίς γενικές συνεδριάσεις τοῦ συνεδρίου. Οἱ μενσεβίκοι συγκρότησαν τήν πεντάδα τοῦ ΚΟ πέρα γιά πέρα ἀπό μενσεβίκους· ἐμεῖς συμφωνήσαμε νά βάλουμε τρεῖς στήν ΚΕ ἔναντι ἑφτά τῶν μενσεβίκων. Τό μέλλον θά δείξει τί κατάσταση θά προκύψει γι' αὐτούς, σάν ἰδιόμορφους ἐλεγκτές καί φρουρούς τῶν δικαιωμάτων τῆς ἀντιπολίτευσης.

VIII
ΤΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

Ρίχνοντας μιά γενική ματιά στίς ἐργασίες τοῦ συνεδρίου καί στήν κατάσταση τοῦ κόμματός μας πού δημιουργήθηκε σάν ἀποτέλεσμα τῶν ἐργασιῶν τοῦ συνεδρίου, καταλήγουμε στά παρακάτω κύρια συμπεράσματα.

Σοβαρό πρακτικό ἔργο τοῦ συνεδρίου εἶναι ἡ συγχώνευση, πού προβλέφθηκε (καί ἐνμέρει πραγματοποιήθηκε κιόλας) μέ τά ἐθνικά σοσιαλδημοκρατικά κόμματα. Ἡ συγχώνευση αὐτή δυναμώνει τό Σοσιαλδημοκρατικό Ἐργατικό κόμμα τῆς Ρωσίας. Θά βοηθήσει νά ξεριζώσουμε τά τελευταῖα ἴχνη τοῦ πνεύματος τῶν ὁμίλων. Θά μπάσει καινούργια πνοή στή δουλειά τοῦ κόμματος. Θά ἐνισχύσει σέ τεράστιο βαθμό τήν δύναμη τοῦ προλεταριάτου ὅλων τῶν λαῶν τῆς Ρωσίας.

Σοβαρό πρακτικό ἔργο εἶναι ἡ συγχώνευση τῶν ὁμάδων τῆς μειοψηφίας καί τῆς πλειοψηφίας. Ἡ διάσπαση σταμάτησε. Τό σοσιαλδημοκρατικό προλεταριάτο καί τό κόμμα του πρέπει νά εἶναι ἑνιαῖα. Οἱ ὀργανωτικές διαφωνίες ἔχουν ξεπεραστεῖ σχε-

δόν ὁλοκληρωτικά. Μένει τό σπουδαῖο, σοβαρό καί ἐξαιρετικά ὑπεύθυνο καθῆκον: νά ἐφαρμοστοῦν πραγματικά οἱ ἀρχές τοῦ δημοκρατικοῦ συγκεντρωτισμοῦ στήν ὀργάνωση τοῦ κόμματος, νά ἐπιτευχθεῖ μέ ἐπίμονη δουλειά ὥστε βασικός ὀργανωτικός πυρήνας τοῦ κόμματος νά γίνουν, στήν πράξη καί ὄχι στά λόγια, οἱ ὀργανώσεις βάσης, ὥστε ὅλα τά ἀνώτερα ὄργανα νά εἶναι στήν πραγματικότητα αἱρετά, ὑπόλογα καί ἀνακλητά. Πρέπει μέ ἐπίμονη δουλειά νά συγκροτηθεῖ μιά τέτοια ὀργάνωση πού νά περιλαμβάνει ὅλους τούς συνειδητούς σοσιαλδημοκράτες ἐργάτες καί νά ζεῖ αὐτοδύναμη πολιτική ζωή. Ἡ αὐτονομία κάθε κομματικῆς ὀργάνωσης, πού ὥς τώρα ἀναγνωριζόταν μᾶλλον στά χαρτιά, πρέπει νά ἐφαρμόζεται καί νά γίνει πράξη. Ἡ πάλη γιά τίς θέσεις καί ὁ φόβος ἀπέναντι σέ ἄλλη «ὁμάδα» πρέπει νά ἐξαλειφθοῦν καί νά ἐξοστρακιστοῦν. Ἄς ἔχουμε στήν πράξη ἑνιαῖες ὀργανώσεις τοῦ κόμματος μέ καθαρά ἰδεολογική πάλη τῶν διαφόρων ρευμάτων τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς σκέψης μέσα σ' αὐτές. Αὐτό δέν εἶναι ἀκόμα εὔκολο νά τό πετύχουμε καί δέ θά τό πετύχουμε μεμιᾶς. Ὁ δρόμος ὅμως χαράχτηκε, οἱ ἀρχές διακηρύχτηκαν, κι ἐμεῖς πρέπει νά ἐπιδιώκουμε τήν ὁλοκληρωτική καί συνεπῆ ἐφαρμογή αὐτοῦ τοῦ ὀργανωτικοῦ ἰδανικοῦ.

Σοβαρό ἰδεολογικό ἔργο τοῦ συνεδρίου θεωροῦμε τόν περισσότερο ξεκάθαρο καί συγκεκριμένο διαχωρισμό τῆς δεξιᾶς πτέρυγας τῆς σοσιαλδημοκρατίας ἀπό τήν ἀριστερή. Καί ἡ μιά καί ἡ ἄλλη πτέρυγα ὑπάρχουν σ' ὅλα τά σοσιαλδημοκρατικά κόμματα τῆς Εὐρώπης καί εἶναι πολύς καιρός πού διαγράφηκε τό περίγραμμά τους καί σέ μᾶς. Ἕνας πιό σαφής διαχωρισμός τους, ἕνας πιό ξεκάθαρος καθορισμός τῶν λόγων τῆς διαμάχης εἶναι ἀπαραίτητος γιά τήν ὑγιῆ ἀνάπτυξη τοῦ κόμματος, γιά τήν πολιτική διαπαιδαγώγηση τοῦ προλεταριάτου, γιά τήν ἐξάλειψη ἀπό τό σοσιαλδημοκρατικό κόμμα κάθε λογῆς ὑπέρμετρης παρέκκλισης ἀπό τό σωστό δρόμο.

Τό Ἑνωτικό συνέδριο ἔδοσε ἄφθονο πρακτικό καί ντοκουμενταρισμένο ὑλικό γιά νά καθορίσουμε — νά καθορίσουμε μέ ἀκρίβεια καί ἀδιαφιλονίκητα — σέ ποιό πράγμα συμφωνοῦμε καί σέ ποιό διαφωνοῦμε, καθώς καί σέ ποιό ἀκριβῶς βαθμό διαφωνοῦμε. Πρέπει *νά μελετᾶμε* τό ντοκουμενταρισμένο αὐτό ὑλικό, πρέπει νά ξέρουμε τά *γεγονότα* πού δείχνουν μέ ἀκρίβεια τό περιεχόμενο καί τήν ἔκταση τῶν διαφωνιῶν, πρέπει νά ἀποβάλουμε τήν παλιά συνήθεια τοῦ πνεύματος τῶν ὁμίλων, δηλ. τή συνήθεια νά ξεφωνίζουμε, νά πετᾶμε φοβερά λόγια καί τρομερές κατηγορίες, ἀντί νά ἐξετάζουμε πρακτικά τίς τάδε καί τάδε δια-

φωνίες πού ἐκδηλώθηκαν στό τάδε καί στό τάδε ζήτημα. Καί θεωροῦμε ἀπαραίτητο νά παραθέσουμε στό παράρτημα αὐτῆς τῆς μπροσούρας ὅσο τό δυνατόν περισσότερο πλῆρες *ντοκουμενταρισμένο ὑλικό* πού ἀφορᾶ τό Ἑνωτικό συνέδριο, γιά νά μποροῦν τά μέλη τοῦ κόμματος *νά μελετοῦν* πραγματικά ἀνεξάρτητα τίς διαφωνίες καί νά μήν ἐπαναλαμβάνουν στερεότυπα λογάκια πού καλόπιστα τά δανείστηκαν ἀπό ἄλλους. Φυσικά, αὐτό τό ντοκουμενταρισμένο ὑλικό εἶναι ξερό. Δέν ἔχουν ὅλοι ἀρκετό ἐνδιαφέρον καί ὑπομονή νά διαβάσουν τά σχέδια τῶν ἀποφάσεων, νά τά συγκρίνουν μέ τίς ἀποφάσεις πού πάρθηκαν, νά βαθύνουν στή σημασία τῶν διαφόρων διατυπώσεων τοῦ κάθε σημείου, τῆς κάθε φράσης. Χωρίς ὅμως τέτοια σοβαρή δουλειά δέν εἶναι δυνατόν νά πάρουμε συνειδητή θέση ἀπέναντι στίς ἀποφάσεις τοῦ συνεδρίου.

Καί τώρα, συγκεφαλαιώνοντας ὅλα ὅσα εἶπα πιό πάνω γιά τίς συζητήσεις στό συνέδριο, συγκεφαλαιώνοντας τίς διάφορες τάσεις τῶν σχεδίων ἀποφάσεων πού τό συνέδριο δέν τά ἐξέτασε (ἤ τά ἀνέβαλε), καταλήγω στό συμπέρασμα πώς τό συνέδριο βοήθησε πολύ γιά νά γίνει περισσότερο σαφής ὁ διαχωρισμός τῆς δεξιᾶς πτέρυγας τῆς σοσιαλδημοκρατίας ἀπό τήν ἀριστερή.

Ἡ δεξιά μας πτέρυγα δέν πιστεύει στήν ὁλοκληρωτική νίκη τῆς σημερινῆς, δηλαδή τῆς ἀστικοδημοκρατικῆς ἐπανάστασης στή Ρωσία, φοβᾶται αὐτή τή νίκη, δέ ρίχνει στό λαό ἀποφασιστικά καί συγκεκριμένα τό σύνθημα αὐτῆς τῆς νίκης. Αὐτή ξεπέφτει πάντοτε στή σκέψη πού εἶναι ριζικά λαθεμένη καί πού ἐκχυδαΐζει τό μαρξισμό, στή σκέψη ὅτι τάχα τήν ἀστική ἐπανάσταση μπορεῖ «νά τήν κάνει» αὐτοδύναμα μόνο ἡ ἀστική τάξη ἤ ὅτι τήν ἀστική ἐπανάσταση πρέπει νά τή διεξάγει μόνο ἡ ἀστική τάξη. Ὁ ρόλος τοῦ προλεταριάτου, σάν πρωτοπόρου ἀγωνιστῆ γιά τήν ὁλοκληρωτική καί ἀποφασιστική νίκη τῆς ἀστικῆς ἐπανάστασης, δέν εἶναι ξεκαθαρισμένος γιά τή δεξιά πτέρυγα τῆς σοσιαλδημοκρατίας.

Ἡ δεξιά πτέρυγα ρίχνει λχ. — τουλάχιστο μέ τούς λόγους μερικῶν ἀπό τούς ὁμιλητές της στό συνέδριο — τό σύνθημα τῆς *ἀγροτικῆς ἐπανάστασης*, δέν ἐφαρμόζει ὅμως τό σύνθημα αὐτό μέ συνέπεια. Δέ διατυπώνει στό πρόγραμμα ἕναν ξεκάθαρο ἐπαναστατικό δρόμο γιά τήν πραπαγάνδα καί τή ζύμωση μέσα στό λαό (*κατάληψη* τῆς γῆς ἀπό τίς ἐπαναστατικές ἐπιτροπές τῶν ἀγροτῶν *μέχρι* τήν παλλαϊκή συντακτική συνέλευση). Φοβᾶται νά ἐκφράσει στό πρόγραμμα τῆς ἀγροτικῆς ἐπανάστασης τήν ἰδέα τῆς κατάληψης τῆς ἐξουσίας ἀπό τήν ἐπαναστατική ἀγρο-

τιά. Παρά τήν ὑπόσχεσή της, δέ φέρνει ὥς τή «λογική» ἀκριβῶς ὁλοκλήρωση τήν ἀστικοδημοκρατική ἀνατροπή στή γεωργία, ἐπειδή μιά τέτοια «λογική» (καί οἰκονομική) ὁλοκλήρωση στίς συνθῆκες τοῦ καπιταλισμοῦ εἶναι μόνο ἡ ἐθνικοποίηση τῆς γῆς, σάν ἐξάλειψη τῆς ἀπόλυτης γαιοπροσόδου. Ἐπινοεῖ κάποια ἀπίστευτα τεχνητή μέση γραμμή, μέ μιά ἐθνικοποίηση τῆς γῆς τεμαχισμένη κατά τοπικές περιφέρειες, μέ δημοκρατικά ζέμστβο σέ συνθῆκες μή δημοκρατικῆς κεντρικῆς ἐξουσίας. Φοβερίζει τό προλεταριάτο μέ τό φάντασμα τῆς παλινόρθωσης, χωρίς ν' ἀντιλαμβάνεται πώς χρησιμοποιεῖ ἕνα πολιτικό ὅπλο τῆς ἀστικῆς τάξης ἐνάντια στό προλεταριάτο, πώς χύνει νερό στό μύλο τῆς μοναρχικῆς ἀστικῆς τάξης.

Καί σέ ὅλη τους τή γραμμή τακτικῆς οἱ σοσιαλδημοκράτες μας τῆς δεξιᾶς πτέρυγας ὑπερεκτιμοῦν τή σημασία καί τό ρόλο τῆς ἀσταθοῦς, τῆς ταλαντευόμενης μοναρχικῆς φιλελεύθερης ἀστικῆς τάξης (καντέτοι κλπ.) καί ὑποτιμοῦν τή σημασία τῆς ἐπαναστατικῆς ἀστικῆς δημοκρατίας («Ἀγροτική ἕνωση» [43], «Ἐργασιακή ὁμάδα» στή Δούμα, ἐσέροι, πολυάριθμες μισοπολιτικές, μισοσυνδικαλιστικές ὀργανώσεις κλπ.). Ἡ ὑπερεκτίμηση αὐτή τῶν καντέτων καί ἡ ὑποτίμηση τῶν ἐπαναστατικῶν δημοκρατικῶν «κατώτερων στρωμάτων» συνδέονται στενότατα μέ τή λαθεμένη ἄποψη πού τονίστηκε παραπάνω γιά τήν ἀστική ἐπανάσταση. Τούς σοσιαλδημοκράτες μας τῆς δεξιᾶς πτέρυγας τούς τυφλώνει ἡ ἀπατηλή ἐπιτυχία τῶν καντέτων, οἱ θορυβώδικες «κοινοβουλευτικές» τους νίκες, οἱ ἐντυπωσιακές «συνταγματικές» ἐκδηλώσεις τους. Γοητευμένοι ἀπό τήν πολιτική τῆς στιγμῆς, ξεχνοῦν τά πιό βασικά καί τά πιό οὐσιαστικά συμφέροντα τῆς δημοκρατίας, ξεχνοῦν τίς δυνάμεις πού «θορυβοῦν» λιγότερο στήν ἐπιφάνεια τοῦ «συνταγματισμοῦ» ἐκείνου πού ἐπιτρέπουν οἱ Τρέποφ καί οἱ Ντουμπάσοφ, ἀλλά κάνουν πιό βαθιά, ἄν καί λιγότερο ἐμφανῆ δουλειά στά ἐπαναστατικά-δημοκρατικά κατώτερα στρώματα, προετοιμάζοντας συγκρούσεις ὄχι ἐντελῶς κοινοβουλευτικῆς φύσης.

Ἀπό δῶ ἀπορρέει καί ἡ σκεπτικιστική (γιά νά ἐκφραστοῦμε μαλακά) στάση τῶν σοσιαλδημοκρατῶν μας τῆς δεξιᾶς πτέρυγας ἀπέναντι στήν ἐξέγερση, ἀπό δῶ ἀπορρέει ἡ τάση ν' ἀπαρνηθοῦν τήν πείρα τοῦ Ὀχτώβρη καί Δεκέμβρη, τίς μορφές πάλης πού δημιουργήθηκαν τότε. Ἀπό δῶ ἀπορρέει ἡ ἀναποφασιστικότητα καί ἡ παθητική στάση τους στήν πάλη ἐνάντια στίς συνταγματικές αὐταπάτες, πάλη πού τήν προωθεῖ στήν πρώτη γραμμή κάθε πραγματικά ἐπαναστατική στιγμή. Ἀπό δῶ ἀπορρέει ἡ

ἀνικανότητά τους νά κατανοήσουν τόν ἱστορικό ρόλο τῆς ἀποχῆς ἀπό τίς ἐκλογές τῆς Δούμας, ἡ τάση νά ἀποφύγουν, χρησιμοποιώντας τήν τσουχτερή λεξούλα «ἀναρχισμός», νά πάρουν ὑπόψη τίς συγκεκριμένες συνθῆκες τοῦ κινήματος σέ μιά ὁρισμένη στιγμή *, ἀπό δῶ ἀπορρέει ἡ ὑπερβολική βιασύνη νά μποῦν στό ψευτοσυνταγματικό ὄργανο, ἀπό δῶ ἀπορρέει καί ἡ ὑπερεκτίμηση τοῦ θετικοῦ ρόλου αὐτοῦ τοῦ ὀργάνου.

Ἐνάντια στίς τάσεις αὐτές τῆς δεξιᾶς πτέρυγας τῶν σοσιαλδημοκρατῶν μας πρέπει νά διεξάγουμε τήν πιό ἀποφασιστική, ἀνοιχτή καί ἀμείλικτη ἰδεολογική πάλη. Πρέπει νά ἐπιδιώκουμε, τήν πιό πλατιά συζήτηση τῶν ἀποφάσεων τοῦ συνεδρίου, πρέπει ν' ἀπαιτοῦμε ἀπ' ὅλα τά μέλη τοῦ κόμματος μιά ὁλότελα συνειδητή καί κριτική στάση ἀπέναντι σ' αὐτές τίς ἀποφάσεις. Πρέπει νά ἐπιδιώκουμε ὥστε ὅλες οἱ ἐργατικές ὀργανώσεις μέ ἀπόλυτη γνώση τῆς ὑπόθεσης νά ἐκφράσουν τήν ἐπιδοκιμασία ἤ τήν ἀποδοκιμασία τους γι' αὐτές ἤ ἐκεῖνες τίς ἀποφάσεις. Ἄν ἀποφασίσαμε πραγματικά νά ἐφαρμόσουμε στά σοβαρά τό δημοκρα-

---

* Τούτη τή στιγμή πῆρα τή νέα μπροσουρίτσα τοῦ Κάρλ Κάουτσκι «Ἡ Κρατική δούμα». Ἡ τοποθέτηση ἀπ' αὐτόν τοῦ ζητήματος τῆς ἀποχῆς ἀπέχει ἀπό τήν τοποθέτηση τῶν μενσεβίκων ὅσο ὁ οὐρανός ἀπό τή γῆ. Οἱ σοσιαλδημοκράτες μας τῆς κακιᾶς ὥρας σάν τόν Νεγκόρεφ τῆς «Νέβσκαγια Γκαζέτα» ξεφουρνίζουν ἀπερίφραστα: ἡ ἀποχή εἶναι ἀναρχισμός. Ὁ Κάουτσκι ὅμως ἐξετάζει τίς συγκεκριμένες συνθῆκες καί γράφει: «Κάτω ἀπ' αὐτές τίς συνθῆκες δέν εἶναι καθόλου παράξενο πού ἡ πλειοψηφία τῶν ρώσων συντρόφων μας δέν εἶδε στή Δούμα πού συγκαλεῖται μ' αὐτό τόν τρόπο τίποτε ἄλλο παρά τήν πιό ἐξοργιστική παραποίηση τῆς λαϊκῆς ἀντιπροσώπευσης, καί ἀποφάσισε νά τήν καταπολεμήσει μέ τήν ἀποχή...». «Δέν εἶναι καθόλου παράξενο ἄν ἡ πλειοψηφία τῶν ρώσων συντρόφων μας, ἀντί νά πάρει μέρος στήν ἐκλογική καμπάνια γιά νά μπεῖ κατόπιν στή Δούμα, θεώρησε πιό σκόπιμο νά παλέψει γιά νά τορπιλλίσει αὐτή τή Δούμα καί νά ἐπιδιώξει συντακτική συνέλευση».

Πόσο θά θέλαμε, παράλληλα μ' αὐτή τήν ἱστορικά-συγκεκριμένη ἐκτίμηση τοῦ Κάουτσκι, νά δημοσιεύονταν τό γρηγορότερο οἱ γενικές φράσεις τοῦ Ἀξελρόντ γιά τήν ὠφελιμότητα τοῦ κοινοβουλευτισμοῦ καί τή βλαβερότητα τοῦ ἀναρχισμοῦ!

Καί μέ τήν εὐκαιρία, νά τί λέει ὁ Κάουτσκι στήν ἴδια μπροσουρίτσα του γιά τή νίκη τῆς ἐπανάστασης: «Οἱ ἀγρότες καί τό προλεταριάτο θά σπρώχνουν ὅλο καί πιό ἐνεργά, ὅλο καί πιό ἀνοιχτά τά μέλη τῆς Δούμας πρός τά ἀριστερά...» («μή ἀποδεικτικό ξεσκέπασμα τῶν καντέτων» σύμφωνα μέ τήν περιφρονητική ἔκφραση τῆς «Νέβσκαγια Γκαζέτα») «...θά ἐξασθενίζουν καί θά παραλύουν ὅλο καί περισσότερο τούς ἀντιπάλους τους, ὥσπου *νά τούς νικήσουν ὁλότελα*». Συνεπῶς, *οἱ ἀγρότες καί τό προλεταριάτο* θά «τούς» νικήσουν, δηλαδή καί τήν κυβέρνηση καί τή φιλελεύθερη ἀστική τάξη. Ὁ καημένος ὁ Κάουτσκι! Δέν καταλαβαίνει ὅτι τήν ἀστική ἐπανάσταση μπορεῖ νά τήν κάνει μόνο ἡ ἀστική τάξη. Πέφτει στήν «μπλανκιστική» αἵρεση: νίκη («δικτατορία») τοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς.

τικό συγκεντρωτισμό στό κόμμα μας, ἄν ἀποφασίσαμε νά τραβήξουμε τίς ἐργατικές μάζες σέ συνειδητή συμμετοχή στή λύση τῶν κομματικῶν ζητημάτων, τότε ἡ συζήτηση αὐτή πρέπει νά γίνεται στόν τύπο, στίς συνελεύσεις, στούς ὁμίλους καί στίς ὁμάδες.

Σ' ἕνα ἑνιαῖο ὅμως κόμμα ἡ ἰδεολογική αὐτή πάλη δέν πρέπει νά διασπᾶ τίς ὀργανώσεις, δέν πρέπει νά παραβιάζει τήν ἑνότητα δράσης τοῦ προλεταριάτου. Ἡ ἀρχή αὐτή εἶναι ἀκόμα νέα στήν πρακτική τοῦ κόμματός μας, καί θά χρειαστεῖ νά δουλέψουμε πολύ γιά τή σωστή ἐφαρμογή της στήν πράξη.

Ἐλευθερία συζήτησης, ἑνότητα δράσης — νά τί πρέπει νά πετύχουμε. Καί οἱ ἀποφάσεις τοῦ Ἑνωτικοῦ συνεδρίου, ἀπό τήν ἄποψη αὐτή, ἀφήνουν ἀρκετό περιθώριο δράσης σέ ὅλους τούς σοσιαλδημοκράτες. Γιά τίς πρακτικές ἐνέργειες στό πνεῦμα τῆς «δημοτικοποίησης» ἀκόμα δέν εἶναι καί τόσο κοντά ὁ καιρός, ἐνῶ γιά τήν ὑποστήριξη τῶν ἐπαναστατικῶν ἐκδηλώσεων τῆς ἀγροτιᾶς, γιά τήν κριτική τῶν μικροαστικῶν οὐτοπιῶν ὅλοι οἱ σοσιαλδημοκράτες εἶναι σύμφωνοι μεταξύ τους. Συνεπῶς πρέπει νά συζητοῦμε τή δημοτικοποίηση καί νά τήν καταδικάζουμε, χωρίς νά φοβόμαστε ὅτι παραβιάζουμε τήν ἑνότητα δράσης τοῦ προλεταριάτου.

Σχετικά μέ τή Δούμα τά πράγματα εἶναι κάπως διαφορετικά. Στίς ἐκλογές ἡ ἀπόλυτη ἑνότητα δράσης εἶναι *ὑποχρεωτική*. Τό συνέδριο ἀποφάσισε νά ψηφίσουν *ὅλοι* ἐκεῖ ὅπου πρόκειται νά γίνουν ἐκλογές. Στή διάρκεια τῶν ἐκλογῶν δέν πρέπει νά γίνεται καμιά κριτική γιά τή συμμετοχή στίς ἐκλογές. Ἡ *δράση* τοῦ προλεταριάτου πρέπει νά εἶναι ἑνιαία. Τήν ὁμάδα τῶν σοσιαλδημοκρατῶν στή Δούμα, ὅταν θά γίνει αὐτή ἡ ὁμάδα, θά τήν ἀναγνωρίζουμε ὅλοι μας καί πάντοτε σά *δική μας* κομματική ὁμάδα.

Πέρα ὅμως ἀπό τήν ἑνότητα δράσης θά ἐφαρμόσουμε τήν πιό πλατιά καί ἐλεύθερη συζήτηση καί καταδίκη τῶν ἐνεργειῶν, τῶν ἀποφάσεων, τῶν τάσεων πού θεωροῦμε ἐπιζήμιες. Μόνο μέσα σέ τέτοιες συζητήσεις, ἀποφάσεις, διαμαρτυρίες μπορεῖ νά δημιουργηθεῖ μιά πραγματική κοινή γνώμη τοῦ κόμματός μας. Μόνο μ' αὐτό τόν ὅρο θά προκύψει ἕνα πραγματικό κόμμα, ἱκανό νά διακηρύσσει *πάντοτε* τή γνώμη του καί νά βρίσκει σωστούς δρόμους γιά νά μετατρέψει τή *γνώμη* πού ἀποκρυσταλλώθηκε σέ *ἀποφάσεις* τοῦ καινούργιου συνεδρίου.

Πάρτε τήν τρίτη ἀπόφαση πού προκάλεσε διαφωνίες, τήν ἀπόφαση γιά τήν ἐξέγερση. Ἐδῶ ἡ ἑνότητα δράσης στήν περίοδο τῆς πάλης εἶναι ἀπόλυτα ἀπαραίτητη. Στήν περίοδο μιᾶς τόσο

σκληρῆς πάλης δέν ἐπιτρέπεται *κανενός εἴδους* κριτική στούς κόλπους τῆς στρατιᾶς τοῦ προλεταριάτου πού ἐντείνει ὅλες της τίς δυνάμεις. Ἐφόσον δέν ἔχει ἀκόμα δοθεῖ τό σύνθημα γιά δράση, θά κάνουμε τήν πιό πλατιά καί ἐλεύθερη συζήτηση καί ἐκτίμηση τῆς ἀπόφασης, τῶν αἰτιολογικῶν της καί τῶν χωριστῶν θέσεών της.

Συνεπῶς τό πεδίο δράσης εἶναι πολύ πλατύ. Οἱ ἀποφάσεις τοῦ συνεδρίου ἀφήνουν μεγάλα περιθώρια. Ἐνάντια σέ κάθε ἐνθουσιασμό γιά τό δῆθεν συνταγματισμό, ἐνάντια σέ κάθε μεγαλοποίηση ἀπ' ὁποιονδήποτε τοῦ «θετικοῦ» ρόλου τῆς Δούμας, ἐνάντια σέ κάθε ἔκκληση τῶν ἄκρων δεξιῶν τῆς σοσιαλδημοκρατίας γιά μετριοπάθεια καί τάξη, ἔχουμε στά χέρια μας ἕνα ἰσχυρότατο ὅπλο. Τό ὅπλο αὐτό εἶναι τό πρῶτο σημεῖο τῆς απόφασης τοῦ συνεδρίου γιά τήν ἐξέγερση.

Τό Ἑνωτικό συνέδριο τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ Ἐργατικοῦ κόμματος τῆς Ρωσίας παραδέχτηκε σάν *ἄμεσο* καθῆκον τοῦ κινήματος *νά ἀποσπάσουμε τήν ἐξουσία* ἀπό τά χέρια τῆς ἀπολυταρχικῆς κυβέρνησης. Ὅποιος λησμονήσει αὐτό τό ἄμεσο καθῆκον, ὅποιος τό ἀπωθήσει σέ δεύτερη μοίρα, *θά παραβιάσει* τή θέληση τοῦ συνεδρίου, καί ἐνάντια σ' αὐτοῦ τοῦ εἴδους τούς παραβάτες θά παλέψουμε μέ τόν πιό ἀποφασιστικό τρόπο.

Ἐπαναλαμβάνω: ὑπάρχουν μεγάλα περιθώρια. Ἀπό τήν κοινοβουλευτική ὁμάδα ὥς τό ἄμεσο καθῆκον νά ἀποσπάσουμε τήν *ἐξουσία*. Ἡ ἰδεολογική πάλη μέσα στά πλατιά αὐτά πλαίσια μπορεῖ καί πρέπει νά διεξάγεται χωρίς διάσπαση καί μέ ταυτόχρονη διατήρηση τῆς ἑνότητας δράσης τοῦ προλεταριάτου.

Σέ μιά τέτοια ἀκριβῶς ἰδεολογική πάλη καλοῦμε ὅλους τούς σοσιαλδημοκράτες πού δέ θέλουν νά ἐπιτρέψουν τήν ὑπερβολική παρέκκλιση τοῦ κόμματός μας πρός τά δεξιά.

Παράρτημα

ΥΛΙΚΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΤΩΝ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΤΟΥ ΕΝΩΤΙΚΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ ΤΟΥ ΣΔΕΚΡ

Γιά νά μποροῦν οἱ ἀναγνῶστες, ὥσπου νά ἐκδοθοῦν τά πρακτικά τοῦ συνεδρίου, νά ἐμβαθύνουν, μέ βάση τά ντοκουμέντα, στά ζητήματα πού ἀποτέλεσαν ἀντικείνενο συζήτησης στό συνέδριο, παραθέτουμε ἐδῶ τά σχέδια ἀποφάσεων πού ὑποβλήθηκαν στό

συνέδριο ἀπό τούς μενσεβίκους καί τούς μπολσεβίκους, καθώς καί τά κείμενα τῶν ἀποφάσεων πού ψηφίστηκαν στό συνέδριο. Ὅπως τονίσαμε κιόλας στό κείμενο τῆς μπροσούρας, μόνο ἡ μελέτη αὐτοῦ τοῦ ὑλικοῦ θά δόσει στόν καθένα τή δυνατότητα νά σχηματίσει ξεκάθαρη καί ἀκριβῆ ἀντίληψη γιά τήν πραγματική σημασία τῆς ἰδεολογικῆς πάλης πού ἔγινε στό συνέδριο. Παραθέτουμε ἐπίσης ἐδῶ, παρμένα ἀπό τό δεύτερο φύλλο τῆς «Παρτίινιγιε Ἰσβέστιγια», τά σπουδαιότερα ἀπό τά σχέδια ἀποφάσεων πού δέν ἐξετάστηκαν ἀπό τό συνέδριο ἤ δέν ὑποβλήθηκαν στό συνέδριο, μιά καί ὅλοι οἱ σύνεδροι τά εἶχαν ὑπόψη τους κατά τίς συζητήσεις, πότε πότε τά ἐπικαλοῦνταν, καί μιά πού χωρίς νά ξέρει κανείς τί λένε δέν εἶναι δυνατόν νά διευκρινίσει πλήρως τίς διαφωνίες.

Η ΠΑΛΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΚΑΙ Η ΠΑΛΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΞΟΥΣΙΑ

Ἡ «Νόβογε Βρέμια» ξεσκεπάζει. Ἡ ἐφημερίδα πού ὑπηρετεῖ τήν κυβέρνηση, ἡ ὁποία οὐσιαστικά παραμένει ἀπολυταρχική, ξεσπάθωσε μέ μιά σειρά φοβερές κατηγορίες ἐνάντια στήν ἐφημερίδα μας [44], προειδοποιώντας τούς καντέτους γιά τόν κίνδυνο πού διατρέχει ἡ ἀστική τάξη ἀπό τήν ταξική πάλη τοῦ προλεταριάτου. Ἀνάμεσα στίς συνηθισμένες καταγγελίες πρός τούς ἀνωτέρους ὑπάρχουν στούς συλλογισμούς τῆς «Νόβογε Βρέμια» καί σημεῖα πού ἔχουν ζωτικότατο καί παλλαϊκότατο ἐνδιαφέρον. «Πῶς δέν ντρέπονται οἱ καντέτοι — λέει ἡ «Νόβογε Βρέμια»— νά παρουσιάζουν τούς σοσιαλιστές-ἐπαναστάτες (ἐπρόκειτο γιά τή «Βολνά») „σάν πρωτοπόρους ἀγωνιστές τῆς πολιτικῆς ἐλευθερίας“; Κάθε ἄλλο. Αὐτοί δέν παλεύουν γιά τή λευτεριά ἀλλά γιά τήν ἐξουσία, καί στή θέση τῆς παλιᾶς ἀπολυταρχίας προβάλλουν τή δική τους ἀπολυταρχία, τοῦ προλεταριάτου».

Ἡ «Νόβογε Βρέμια» ὑπηρετεῖ πιστά καί εἰλικρινά τήν ἀπολυταρχική κυβέρνηση. Ὁ λακές πασχίζει, πρός τό συμφέρον τοῦ ἀφεντικοῦ, νά φοβίσει τήν ἀστική τάξη μέ τό φάντασμα τῆς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης. Αὐτός εἶναι ὁ πρῶτος σκοπός. Ὁ δεύτερος εἶναι νά παρουσιάσει τήν ἐπανάσταση πού γίνεται σάν ἐπανάσταση σοσιαλιστική, νά μπερδέψει τήν «ἀπολυταρχία τοῦ λαοῦ» μέ τήν «ἀπολυταρχία τοῦ προλεταριάτου».

Τά κόλπα καί οἱ πλαστογραφίες τῶν λακέδων τῆς ἀπολυταρχίας, πού ἐπιδιώκουν νά ἐκπληρώσουν καί τούς δυό πιό πάνω σκοπούς, δέν εἶναι τυχαῖο γεγονός. Παντοῦ καί πάντοτε οἱ λακέδες τῆς παλιᾶς, τῆς ἀπολυταρχικῆς ἐξουσίας ἐπιδίωκαν καί ἐπιδιώκουν νά πετύχουν μιά τέτοια «πλαστογράφηση», τό ἐπιδιώκουν αὐτό ὄχι μόνο μέ τά ἄρθρα τῶν ἐφημερίδων, ἀλλά καί μέ ὁλόκληρη τήν πολιτική τους.

Γι' αὐτό, ἡ ἐξέταση τῆς ἀπάτης τῆς «Νόβογε Βρέμια» ἀποκτάει πολύ σοβαρή σημασία. Ἄς σταθοῦμε πρίν ἀπ' ὅλα σ' αὐτή τήν «τρομερή» ἀνακάλυψη: «αὐτοί» *δέν* παλεύουν γιά τή λευτεριά *ἀλλά* γιά τήν ἐξουσία. Ἄς δοῦμε τί θά πεῖ αὐτό. Ἡ λευτεριά τοῦ λαοῦ τότε μόνο εἶναι ἐξασφαλισμένη, ὅταν ὁ λαός δημιουργεῖ πραγματικά χωρίς κανένα ἐμπόδιο ἑνώσεις, κάνει συγκεντρώσεις, βγάζει ἐφημερίδες, ἐκδίδει ὁ ἴδιος νόμους, ἐκλέγει καί ἀντικαταθιστᾶ ὁ ἴδιος ὅλους τούς κρατικούς λειτουργούς, στούς ὁποίους ἀναθέτει τήν ἐφαρμογή τῶν νόμων καί τή διακυβέρνηση τῆς χώρας μέ βάση τούς νόμους. Συνεπῶς, ἡ λευτεριά τοῦ λαοῦ τότε μόνο εἶναι ὁλότελα καί πραγματικά ἐξασφαλισμένη, ὅταν ὅλη ἡ κρατική ἐξουσία ἀνήκει ὁλότελα καί πραγματικά στό λαό. Αὐτό εἶναι πεντακάθαρο καί μόνο ἡ ἐσκεμμένη ἐπιθυμία νά δημιουργηθεῖ σύγχυση στή συνείδηση τοῦ λαοῦ καθοδηγεῖ τούς τέτοιου εἴδους ὑπηρέτες τῆς κυβέρνησης, σάν τή «Νόβογε Βρέμια». Ἀκριβῶς τήν ὁλοφάνερη αὐτή ἀλήθεια διαπιστώνει τό πρόγραμμα τοῦ ἐργατικοῦ κόμματος. Στό πρόγραμμα αὐτό, στήν κορυφή τῶν *πολιτικῶν* διεκδικήσεων πού εἶναι πραγματοποιήσιμες στίς συνθῆκες τῆς ἀστικῆς κοινωνίας, δηλαδή σέ συνθῆκες διατήρησης τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας στά μέσα παραγωγῆς καί τῆς ἐμπορευματικῆς οἰκονομίας, στέκει ἡ *ἀπολυταρχία τοῦ λαοῦ*. Ὅποιος παλεύει γιά τή λευτεριά τοῦ λαοῦ, χωρίς νά παλεύει γιά τήν πλήρη ἐξουσία τοῦ λαοῦ μέσα στό κράτος, αὐτός εἶναι εἴτε ἀσυνεπής, εἴτε ἀνειλικρινής.

Ἔτσι ἔχει τό ζήτημα τῆς πάλης γιά τή λευτεριά καί τῆς πάλης γιά τήν ἐξουσία, ἄν πρόκειται νά μιλήσουμε μόνο γιά τή λογική τῶν συλλογισμῶν μας. Στήν ἱστορία τῆς πάλης γιά τή λευτεριά τά πράγματα γίνονται πάντα ἔτσι πού ὁ λαός, στήν προσπάθειά του ν' ἀποκτήσει τή λευτεριά, παίρνει στήν ἀρχή τῆς πάλης του *ὑποσχέσεις* ἀπό τήν παλιά ἐξουσία ὅτι θά τοῦ ἐξασφαλίσει τή λευτεριά. Κάτω ἀπό τήν ἐπίδραση τοῦ φόβου μπροστά στήν ἐπανάσταση ἡ παλιά κρατική ἐξουσία, πού δέν ἐξαρτᾶται ἀπό τό λαό, πού στέκει πάνω ἀπ' τό λαό, *ὑπόσχεται στό λαό* νά τοῦ ἐξασφαλίσει τή λευτεριά. Οἱ ὑποσχέσεις μένουν ἀνεκπλήρωτες, δέν μποροῦν νά ἐκπληρωθοῦν στό ἀκέραιο, ἐφόσον παραμένει μιά ἐξουσία πού δέν εἶναι ἀνακλητή ἀπό τό λαό. Γι' αὐτό στήν ἱστορία ὅλων τῶν ἐπαναστάσεων καί σέ μιά ὁρισμένη βαθμίδα τῆς ἀνάπτυξής τους ἐρχόταν μιά τέτοια στιγμή πού ἡ ὁλοφάνερη λογική τοῦ συλλογισμοῦ πού ἀναφέραμε παραπάνω εἰσχωροῦσε στή συνείδηση τῶν πλατιῶν λαϊκῶν μαζῶν, κάτω ἀπό τήν ἐπίδραση τῶν διδαγμάτων τῆς ζωῆς.

Μιά τέτοια στιγμή φτάνει καί στή Ρωσία. Ἡ πάλη τοῦ Ὀχτώβρη τοῦ 1905, ἀπό τήν ἄποψη τῆς ἱστορικῆς της σημασίας, ἦταν πάλη γιά ἀπόσπαση ὑπόσχεσης ἀπομέρους τῆς παλιᾶς ἐξουσίας νά ἐξασφαλίσει ἐλευθερία. Ἐκτός ἀπό ὑποσχέσεις ὁ λαός δέν κατόρθωσε ὥς σήμερα νά πετύχει τίποτε περισσότερο. Δέν πῆγαν ὅμως χαμένες οἱ πολυάριθμες ἀποτυχημένες προσπάθειες τῆς πάλης γι᾽ αὐτό τό περισσότερο. Προετοίμασαν τό λαό γιά μιά πιό σοβαρή πάλη. Ἡ ἀντίφαση ἀνάμεσα στήν ὑπόσχεση ἐλευθερίας καί στήν ἔλλειψη ἐλευθερίας, ἡ ἀντίφαση ἀνάμεσα στήν παντοκρατορία τῆς παλιᾶς ἐξουσίας, πού «διαφεντεύει τά πάντα», καί στό γεγονός ὅτι οἱ «ἀντιπρόσωποι τοῦ λαοῦ» στή Δούμα δέν ἔχουν καμιά ἐξουσία καί μόνο βγάζουν λόγους, ἡ ἀντίφαση αὐτή τώρα ἀκριβῶς, ἀκριβῶς μέ βάση τήν πείρα πού ἀποκτήθηκε ἀπό τή Δούμα, εἰσχωρεῖ στίς λαϊκές μάζες ὅλο καί ἐντονότερα, ὅλο καί βαθύτερα, ὅλο καί ὀξύτερα. Ἡ πάλη γιά ἀπόλυτη ἐξουσία τοῦ λαοῦ, ὥστε νά ἐξασφαλιστεῖ στήν πράξη πλήρης ἐλευθερία τοῦ λαοῦ, ἡ πάλη αὐτή ἐπέρχεται μέ καταπληκτική ταχύτητα, ἐπέρχεται ὄχι μόνο ἐξαιτίας τῆς ὑποκειμενικῆς λογικῆς τῶν συλλογισμῶν μας, ἀλλά καί ἐξαιτίας τῆς ἀντικειμενικῆς λογικῆς τῶν πολιτικῶν ἐξελίξεων. Νά γιατί μερικές μέρες συνεδριάσεων τῆς Δούμας ἀποδείχτηκαν ἀρκετές γιά νά φυσήξει καινούργιος ἄνεμος. Ἡ Δούμα ἀποτελεῖ ὑπέροχο ὅπλο γιά ξεσκέπασμα καί ξεσκεπάζει ἐξαιρετικά καλά τίς ἀπατηλές σκέψεις γιά τή δύναμη τῆς *τέτοιου εἴδους* Δούμας, γιά τή σημασία τῶν ὑποσχέσεων, γιά τήν ὠφελιμότητα τῶν συνταγμάτων πού παραχωροῦνται ἤ τῶν συμφωνιῶν ἀνάμεσα στήν παλιά ἐξουσία καί στή νέα ἐλευθερία. Καί νά γιατί τόσο γρήγορα ἀρχίζουν νά ἐκδηλώνονται τά σημάδια τοῦ νέου καί πραγματικοῦ βήματος πρός τά μπρός πού κάνει τό ἀπελευθερωτικό κίνημα. Οἱ καντέτικες νίκες στίς ἐκλογές ἄρχισαν νά ξεσηκώνουν τά μυαλά ὁλονῶν. Ἡ διαγωγή τῶν καντέτων στή Δούμα ἀρχίζει κιόλας νά ἀφαιρεῖ τό φωτοστέφανο τῶν καντέτων. Οἱ θιασῶτες τοῦ συμβιβασμοῦ τῆς παλιᾶς ἐξουσίας μέ τή νέα ἐλευθερία χάνουν καί ἀναπόφευκτα θά χάσουν στά μάτια τοῦ λαοῦ τή λάμψη τους ὅσο πιό πολύ προσεγγίζει ἡ πάλη γιά τήν ἀπόλυτη ἐξουσία τοῦ λαοῦ, γιά τήν ἐξασφάλιση τῆς πραγματικῆς ἐλευθερίας τοῦ λαοῦ.

Γράφτηκε στίς 4 (17) τοῦ Μάη 1906

Δημοσιεύτηκε στίς 5 τοῦ Μάη 1906
στήν ἐφημερίδα «Βολνά», ἀρ. φύλλ. 9
Ὑπογραφή: Ν. Λ — ν

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό
κείμενο τῆς ἐφημερίδας

ΝΕΑ ΑΝΟΔΟΣ [45]

Ἄρχισαν οἱ συνεδριάσεις τῆς Δούμας — ἄρχισαν καί τά μαυροεκατονταρχίτικα πογκρόμ. Ἄρχισε ὁ «εἰρηνικός κοινοβουλευτικός» δρόμος, πού ἐνθουσιάζει καί συγκινεῖ τούς καντέτους καί ὅλους τούς μικροαστούς τῆς πολιτικῆς — ἄρχισαν καί οἱ πιό βίαιες, οἱ πιό ἀνοιχτές καί ἄμεσες ἐκδηλώσεις τοῦ ἐμφύλιου πολέμου. Ἄρχισε ὁ «νόμιμος» τρόπος λύσης τῶν κρατικῶν ζητημάτων, λύσης μέ ψηφοδέλτια καί μέτρημα τῶν ψήφων — ἄρχισε καί τό ξέσπασμα τῆς πιό πρωτόγονης βίας, πού λύνει τά κρατικά ζητήματα μέ τήν ἐξόντωση τῶν ἀντιφρονούντων, μέ ἐξολόθρευση (καί μάλιστα κυριολεκτικά διά πυρός καί σιδήρου) τῶν πολιτικῶν ἀντιπάλων *.

Νᾶναι τάχα τυχαία αὐτή ἡ σύμπτωση; Φυσικά ὄχι. Καί θᾶταν ἀνεπαρκής ἡ ἐξήγηση πώς ἡ ἀστυνομία ὀργανώνει πογκρόμ γιά πρόκληση, μέ σκοπό νά ἐκθέσει τή Δούμα. Φυσικά, δέν μπορεῖ νά ὑπάρχει οὔτε ἴχνος ἀμφιβολίας πώς ἡ ἀστυνομία εἶναι ἄμεσα ἀνακατωμένη σ' αὐτό. Φυσικά, ἡ ἀστυνομία ὀργανώνει καί ὑποκινεῖ καί στήνει προβοκάτσιες. Ὅλ' αὐτά ἔτσι εἶναι. Στόν ἀληθινό πόλεμο ζωῆς ἤ θανάτου πού διεξάγει ἡ γραφειοκρατία, στόν πόλεμο αὐτόν οἱ ὑπηρέτες τῆς γραφειοκρατίας καί οἱ ὀπαδοί της δέ διστάζουν κυριολεκτικά μπροστά σέ κανένα μέσο. Γιατί ὅμως τούς χρειάστηκε τώρα ἀκριβῶς νά ἐφαρμόσουν σέ πλατιά κλίμακα αὐτές ἀκριβῶς τίς μεθόδους πάλης; Πάνω σ' αὐτό τό ζήτημα ἀξίζει νά σκεφτοῦμε, γιά νά μή θεωροῦμε ὁλόκληρες περιόδους τῆς ἐπαναστατικῆς ἐξέλιξης σάν ἀποτελέσματα ἰδιαιτέρως κακῆς θέλησης, ἰδιαίτερης αἱμοβορίας καί ἐξαιρετικῆς ἀποθηρίωσης τῶν μαχομένων.

---

* Ὁ ἐμπρησμός τοῦ Σπιτιοῦ τοῦ λαοῦ στή Βολόγκντα ἀπό τόν ὄχλο, πού τόν ὑποκίνησε ἡ ἀστυνομία, καί τό ματοκύλισμα τῶν διαδηλωτῶν τοῦ Σιμπίρσκ εἶναι οἱ πιό χτυπητές περιπτώσεις πογκρόμ τῶν τελευταίων ἡμερῶν.

Βρισκόμαστε στήν ἀρχή μιᾶς νέας κοινωνικῆς ἀνόδου. Καί τό κίνημα τῶν ἀνέργων, καί ἡ Πρωτομαγιά, καί τό δυνάμωμα τοῦ ἀναβρασμοῦ στήν ἀγροτιά καί στό στρατό, καί τά συλλαλητήρια, καί ὁ τύπος, καί τά συνδικάτα, ὅλα μιλοῦν μέ τόν πιό κατηγορηματικό τρόπο γιά νέα ἄνοδο. Ἡ ἄνοδος τοῦ πλατιοῦ λαϊκοῦ κινήματος ξεπέρασε κιόλας μέσα σέ λίγες μέρες τήν ἄνοδο πού ἐκφράστηκε στή νίκη τῶν καντέτων καί τῶν «ἀριστερῶν» γενικά στίς ἐκλογές. Οἱ καντέτοι ἔμειναν πιά πίσω. Ἡ καντέτικη Δούμα φθίνει κιόλας καί μαραίνεται προτοῦ προφθάσει ν' ἀνθίσει. Ὑπερχαρακτηριστική ἔκφραση αὐτοῦ τοῦ μαρασμοῦ τῶν μικροαστικῶν μας στείρων λουλουδιῶν, αὐτοῦ τοῦ πελαγώματος τῶν καντέτων, ἦταν ἀνάμεσα στ' ἄλλα καί τό ἄρθρο τοῦ κ. Ντ. Πρωτοπόποφ (καντέτου, μέλους τῆς Κρατικῆς δούμας) στή χτεσινή «Δούμα». Ὁ κ. Πρωτοπόποφ εἶναι ὅλο παράπονα καί κλάματα: «Ἡ χώρα περιμένει ἀπό τήν Κρατική δούμα ριζική καί ἄμεση ἐπίλυση μιᾶς σειρᾶς ἀπό τά πιό πολύπλοκα προβλήματα καί, τό κυριότερο, ἐξίσου ἄμεση πρακτική ἐφαρμογή τῶν μεταρρυθμίσεων πού ἀναμένονται». Εὐαρεστηθεῖτε συμπολίτες — ἱκετεύει ὁ καντέτος —. Γιατί ἐμεῖς δέν ἔχουμε οὔτε «μαγική ράβδο» οὔτε «πλήρη ἐξουσία» (ὁ καντέτος ξεχνᾶ νά προσθέσει πώς ἡ πλήρης ἐξουσία γιά τό λαό δέν ὑπάρχει οὔτε στό πρόγραμμα, δηλαδή στό πολιτικό ἰδεῶδες τῶν καντέτων). Γιατί ἡ Κρατική δούμα δέν εἶναι Συμβατική. Καί ἀπό τό στόμα τοῦ καντέτου ξεφεύγει ἡ ἀμίμητη, ἡ σχεδόν συγκινητική ὁμολογία τοῦ τρομαγμένου μικροαστοῦ: «Μόνο μιά τέτοια Δούμα-Συμβατική θά μποροῦσε νά ἱκανοποιήσει τίς διεκδικήσεις σημαντικοῦ μέρους τῆς κοινωνίας μας». Τό σωστό, σωστό. «Σημαντικό μέρος», ἴσως μάλιστα ἡ συντριπτική πλειοψηφία τῶν ἀγροτῶν καί τῶν ἐργατῶν ζητάει Συμβατική καί παίρνει... καντέτικη Δούμα. Κακόμοιροι, κακόμοιροι καντέτοι! Μποροῦσαν ἄραγε νά περιμένουν πώς ἡ ἄνοδος θά τούς ξεπερνοῦσε τόσο γρήγορα καί τόσο ἄσπλαχνα;

Καί νά πού ἡ μεγάλη αὐτή ἄνοδος ἀποτελεῖ τήν ὑλική βάση τοῦ φαινομένου πού δείχνει πώς ἡ πάλη ὀξύνεται ἐξαιρετικά, πώς ὁ «εἰρηνικός κοινοβουλευτισμός» ξεθωριάζει καί ὑποχωρεῖ σέ δεύτερη μοίρα, πώς τό παιχνίδι μέ τό σύνταγμα ἀντικαθίσταται ἀπό τήν ἄμεση λύση τῶν κρατικῶν ζητημάτων μέ τή βία. Καταλήγει νά ἔχουμε ἐπανάληψη τῆς ἀνόδου τοῦ Ὀχτώβρη, ἀλλά σέ πολύ πλατύτερη βάση, σέ πολύ μεγαλύτερες διαστάσεις, σέ συνθῆκες μεγαλύτερης συνειδητότητας τῶν μαζῶν τῆς ἀγροτιᾶς καί τῆς ἐργατικῆς τάξης, πού τώρα (χάρη στήν περίοδο τοῦ Ὀχτώβρη–Δεκέμβρη πού ἔζησαν) ἔχουν ἀσύγκριτα μεγαλύτερη

πολιτική πείρα. Τόν Ὀχτώβρη οἱ δυνάμεις τῶν ἀντιπάλων ἰσορροποῦσαν. Ἡ παλιά ἀπολυταρχία ἀποδείχτηκε πώς *δέν εἶχε πιά* τή δύναμη νά κυβερνήσει τή χώρα. Ὁ λαός *δέν εἶχε ἀκόμη* τή δύναμη νά πετύχει πλήρη ἐξουσία πού νά ἐξασφαλίζει τήν πλήρη ἐλευθερία. Τό διάγγελμα τῆς 17 τοῦ Ὀχτώβρη ἦταν ἡ νομική ἔκφραση αὐτῆς τῆς ἰσορροπίας τῶν δυνάμεων. Ἡ ἰσορροπία ὅμως αὐτή τῶν δυνάμεων, πού ὁδήγησε σέ παραχωρήσεις ἀπομέρους τῆς παλιᾶς ἐξουσίας, πού τήν ἀνάγκασε νά ἀναγνωρίσει στά χαρτιά τήν ἐλευθερία, δέ σήμαινε καθόλου σταμάτημα τῆς πάλης, ἀλλά μόνο λιγόχρονη ἀνακοπή της. Γιά τήν κυβέρνησή μας ἔλεγαν τόν Ὀχτώβρη καί τό Νοέμβρη πώς «ἀπήργησε», «φέρμαρε» τήν ἐπανάσταση, μαρμάρωσε ὁλότελα, καί ὅταν ἔφτασε ἡ στιγμή πού καραδοκοῦσε ρίχτηκε σέ ἀπεγνωσμένη μάχη, πού τέλειωσε μέ νίκη της. Οἱ μικροαστοί πολιτικοί, στενοκέφαλοι ὅπως πάντα, μέ τή δειλία καί τόν πλαδαρό φαρισαϊκό «ἰδεαλισμό» πού τούς χαρακτηρίζει, ἀγαναχτοῦσαν, κλαίγονταν, ἐξοργίζονταν γιά τήν «ἀνηθικότητα» αὐτῆς τῆς «ἀπεργίας» τῆς κυβέρνησης, γιά τό φερμάρισμα τῆς ἐπανάστασης ἀπομέρους της. Ἡ ἀγανάκτηση ἐδῶ δέν ὠφελεῖ σέ τίποτα. «Στόν πόλεμο, σά στόν πόλεμο». Σέ κάθε πόλεμο οἱ ἀντίπαλοι πού οἱ δυνάμεις τους ἰσορροποῦν σταματοῦν γιά ἕνα χρονικό διάστημα, συγκεντρώνουν δυνάμεις, ξεκουράζονται, ἀφομοιώνουν τήν ἀποκτημένη πείρα, ἑτοιμάζονται καί ρίχνονται σέ νέα μάχη. Ἔτσι γινόταν μέ τίς στρατιές τοῦ Κουροπάτκιν καί τοῦ Ὀϊγιάμα. Ἔτσι γινόταν κι ἔτσι θά γίνεται πάντα σέ κάθε μεγάλο ἐμφύλιο πόλεμο. «Στόν πόλεμο, σά στόν πόλεμο».

Ὁ ἐμφύλιος ὅμως πόλεμος διαφέρει ἀπό τό συνηθισμένο πόλεμο στό ὅτι ἡ σύνθεση τῶν ἀντιπάλων εἶναι ἀφάνταστα πιό πολύπλοκη, πιό ἀκαθόριστη καί πιό ἀπροσδιόριστη, ἐπειδή παρουσιάζονται περάσματα ἀπό τό ἕνα στρατόπεδο στό ἄλλο (πότε οἱ ὀχτωβριστές [46] θά περάσουν μέ τό μέρος τῆς κυβέρνησης, πότε ἕνα μέρος τοῦ στρατοῦ θά περάσει στό πλευρό τοῦ λαοῦ), ἐπειδή δέν μπορεῖς νά τραβήξεις διαχωριστική γραμμή ἀνάμεσα στούς «παραταγμένους γιά μάχη» καί στούς «μή παραταγμένους γιά μάχη», δηλαδή ἀνάμεσα σ' ἐκείνους πού συγκαταλέγονται στίς γραμμές τῶν ἐμπολέμων καί σ' ἐκείνους πού δέ συγκαταλέγονται σ' αὐτές. Ὅταν ἡ κυβέρνηση «ἀπεργεῖ», ὅταν ἡ ἀστυνομία νεκρώνεται «φερμάροντας», ὁ πόλεμος παρ' ὅλα αὐτά δέ σταματάει, γιατί ἀκριβῶς πρόκειται γιά ἐμφύλιο πόλεμο, γιατί μέσα στόν ἴδιο τόν πληθυσμό ὑπάρχουν ἐνδιαφερόμενοι ὑπερασπιστές τῆς παλιᾶς ἐξουσίας καί ὑπερασπιστές τῆς ἐλευθερίας.

Νά γιατί καί ἡ τωρινή ἄνοδος πού ἰσορρόπησε τίς δυνάμεις ὁδηγεῖ ξανά, μέ ἄτεγκτη ἀναγκαιότητα, ἀπό τή μιά μεριά στό ἀδυνάτισμα τῆς κυβέρνησης, σέ «ἀπεργία» της, σέ κάποια ἐπανάληψη «τοῦ φερμαρίσματος τῆς ἐπανάστασης» ἀπομέρους της, καί ἀπό τήν ἄλλη μεριά στήν ἐπανάληψη τῶν μορφῶν πάλης τοῦ Ὀχτώβρη, Νοέμβρη καί Δεκέμβρη. Ὅποιος θέλει νά πάρει συνειδητή θέση ἀπέναντι στά μεγάλα γεγονότα πού ξετυλίγονται μπροστά μας, ὅποιος θέλει νά διδαχθεῖ ἀπό τήν ἐπανάσταση, πρέπει νά καταλάβει ἀπόλυτα πώς οἱ τέτοιες μορφές πάλης εἶναι ἀναπόφευκτες, πρέπει νά μελετήσει τά καθήκοντα πού μᾶς βάζουν αὐτές οἱ μορφές πάλης.

Οἱ καντέτοι, μεθυσμένοι ἀπό τίς ἐκλογικές τους νίκες, κατανάλωσαν βουνά ἀπό χαρτί, γράφοντας ὅτι ἡ Ρωσία μπῆκε στό δρόμο τοῦ κοινοβουλευτισμοῦ. Οἱ σοσιαλδημοκράτες τῆς δεξιᾶς πτέρυγας τοῦ κόμματός μας παρασύρθηκαν ἀπό τό γενικό ἐνθουσιασμό. Στό Ἑνωτικό συνέδριο τοῦ κόμματος, ἄν καί ἦταν νικητές, ἀπέσυραν οἱ ἴδιοι, παρά τίς διαμαρτυρίες τῶν ἀριστερῶν σοσιαλδημοκρατῶν, τήν ἀπόφαση γιά τήν ἄνοδο τῆς ἐπανάστασης, γιά τίς κύριες μορφές τοῦ κινήματος στή δοσμένη στιγμή, γιά τά καθήκοντα τοῦ προλεταριάτου. Ἀπό τήν ἄποψη αὐτή ἐξομοιώθηκαν μέ τόν κ. Μιλιουκόφ, πού στό τελευταῖο συνέδριο τῶν καντέτων [47] ἔβαλε τό ζήτημα: μήπως ὁ λαός εἶναι πιό ἐπαναστατικός ἀπό τή Δούμα, μήπως ἡ ἐπαναστατική πάλη, μέ τή στενή ἔννοια τῆς λέξης, εἶναι ἀναπόφευκτη· ἀμέσως ὅμως ἀπέσυρε δειλά τό ζήτημα αὐτό ἀπό τή συζήτηση. Γιά ἕναν καντέτο ἦταν φυσικό νά προσπαθήσει ν' ἀποφύγει ἕνα τέτοιο ζήτημα. Γιά τούς σοσιαλδημοκράτες εἶναι ἀνάρμοστη μιά τέτοια ἀποφυγή. Καί ἡ ζωή ἐκδικιέται κιόλας γι' αὐτήν. Ἡ ζωή προβάλλει κιόλας αὐθόρμητα τέτοιες μορφές πάλης πού βάζουν τή Δούμα σέ δεύτερη μοίρα καί φέρνουν κοντά νέο Ὀχτώβρη, νέο Δεκέμβρη, ὁλότελα ἀνεξάρτητα ἀπό τό ἄν ἐμεῖς τό θέλουμε εἴτε ὄχι.

Ἕνας σοσιαλδημοκράτης τῆς δεξιᾶς πτέρυγας κορόιδευε στό συνέδριο τήν ἀπόφαση τῶν ἀριστερῶν σοσιαλδημοκρατῶν, πού ἀναγνώριζε ἀνοιχτά καί ἀπερίφραστα σάν «*κύρια* μορφή τοῦ κινήματος» ὄχι τήν ψευτοσυνταγματική ἀλλά τήν ὀχτωβριανοδεκεμβριανή, δηλαδή τή δράση τῶν πλατιῶν μαζῶν, οἱ ὁποῖες καταργοῦσαν ἄμεσα καί τούς παλιούς νόμους καί τά παλιά ὄργανα ἐξουσίας, οἱ ὁποῖες χρησιμοποιοῦσαν σά μέσο κατάκτησης τῆς λευτεριᾶς τή νέα ἐξουσία πού δημιουργήθηκε μέσα στήν ἴδια τήν πάλη. Ἐμεῖς δέ βλέπουμε σήμερα αὐτές τίς μορφές πάλης, ξεφώνιζε ὁ ὁμιλητής τῶν δεξιῶν σοσιαλδημοκρατῶν. Αὐτό

δέν εἶναι πραγματικότητα, ἀλλά ἐπινόηση τῶν ἀριστερῶν μας, αὐτῶν τῶν φαντασιοπλήκτων, αὐτῶν τῶν στασιαστῶν, αὐτῶν τῶν ἀναρχικῶν. — Βγάλτε τά καντέτικα γυαλιά σας!, ἀπαντήσαμε ἐμεῖς σ' αὐτόν τό σύντροφο στό συνέδριο, καί τότε θά δεῖτε ὄχι μόνο ἐκεῖνο πού γίνεται στήν ἐπιφάνεια. Θά δεῖτε πώς ἴσα ἴσα ἡ κοινοβουλευτική πάλη δέν εἶναι ἡ *κύρια*, θά καταλάβετε πώς οἱ ἀντικειμενικές συνθῆκες κάνουν ἀναπόφευκτες τίς *ἐξωκοινοβουλευτικές μορφές* τοῦ κινήματος, καί τίς κάνουν ἴσα ἴσα κύριες, οὐσιαστικές, ριζικές, καθοριστικές.

Πέρασαν μιά-δυό βδομάδες ὕστερα ἀπ' αὐτές τίς συζητήσεις στό συνέδριο. Καί ἡ ἐπανάσταση ἀφαιρεῖ κιόλας τά καντέτικα γυαλιά ὄχι μόνο ἀπό τούς δεξιούς σοσιαλδημοκράτες, ἀλλά καί ἀπό τίς πλατιές μάζες τοῦ πληθυσμοῦ. Ἡ Δούμα μαραίνεται κιόλας, οἱ συνταγματικές αὐταπάτες καταρρέουν. Προωθοῦνται κιόλας οἱ μορφές πάλης τοῦ Ὀχτώβρη–Δεκέμβρη, πού δέν ἤθελαν νά τίς δοῦν ὥς χτές ἀκόμα οἱ κοντόφθαλμοι καί οἱ ἄνθρωποι πού ἐπηρεάζονται πάρα πολὺ ἀπό τά ρεύματα τῆς στιγμῆς. Καί ἡ σοσιαλδημοκρατία δέ θά ἐκπληρώσει τό χρέος της ἀπέναντι στό προλεταριάτο, ἄν δέν κατορθώσει νά ἐκτιμήσει τό ἀναπόφευκτο τῆς ἀνόδου καί τῆς ἀνάπτυξης αὐτῶν τῶν μορφῶν πάλης, ἄν δέ βάλει μπροστά στίς μάζες, σέ ὅλη τους τήν ἔκταση, τά καθήκοντα πού προβάλλει καί θά βάλει σύντομα μπροστά τους ἡ ζωή. Ἡ σοσιαλδημοκρατία θά ἀποδειχτεῖ ἀνάξια τῆς τάξης πού ἐκπροσωπεῖ, ἄν ἀρχίσει ν' ἀποφεύγει τή μελέτη καί τήν ἐκτίμηση αὐτῶν τῶν μορφῶν μέ περιφρονητικά λογάκια γιά ἀνταρσία καί ναροντοβολτσισμό, πού τόσο συχνά ἀκούγονται ἀπό τή δεξιά πτέρυγα τοῦ κόμματός μας. Τό αὐθόρμητο κύμα ἀνεβαίνει. Πρέπει ἀμέσως νά ἐντείνουμε ὅλες μας τίς δυνάμεις γιά νά κάνουμε αὐτή τήν ἄνοδο πιό συνειδητή, πιό ὀργανωμένη ἀπ' ὅσο κατορθώσαμε νά κάνουμε τόν Ὀχτώβρη καί τό Δεκέμβρη.

Δέν πρέπει νά βιάζουμε τά γεγονότα. Ἡ ἐπιτάχυνση τῆς ἔκρηξης δέν εἶναι τούτη τή στιγμή πρός τό συμφέρον μας. Αὐτό εἶναι ἀναμφισβήτητο. Αὐτό τό δίδαγμα πρέπει νά βγάλουμε ἀπό τήν πείρα τοῦ τέλους τοῦ 1905. Αὐτό ὅμως εἶναι μόνο ἕνα μικρό μέρος τοῦ καθήκοντός μας, εἶναι ἕνας καθαρά ἀρνητικός καθορισμός τῆς τακτικῆς μας. Ὅποιος περιορίζεται σ' αὐτή τήν πλευρά τοῦ ζητήματος, ὅποιος ἀνάγει τό ἀρνητικό αὐτό καθῆκον σέ κάτι τό θετικό, αὐτός κατρακυλάει ἀκράτητα στό ρόλο τῶν ἀστῶν συμβιβαστῶν τῆς λευτεριᾶς τοῦ λαοῦ μέ τήν ἀπολυταρχία.

Μπροστά στό κόμμα τῆς ἐργατικῆς τάξης ὀρθώνεται ἕνα σοβαρό, ἐπεῖγον καί θεμελιακό καθῆκον. Πρέπει νά κατευθύ-

νουμε ὅλες μας τίς σκέψεις, ὅλες μας τίς προσπάθειες, ὅλη τή δουλειά τῆς προπαγάνδας, τῆς ζύμωσης, τήν ὀργανωτική καί τήν ἄμεση πρακτική μας δουλειά ἔτσι πού στήν καινούργια ἀποφασιστική πάλη τό προλεταριάτο καί ἡ ἀγροτιά νά βρεθοῦν περισσότερο προετοιμασμένοι. Ἡ ἐκλογή τῶν μορφῶν τῆς πάλης αὐτῆς δέν ἐξαρτᾶται ἀπό τή θέλησή μας· ἡ ἱστορική ἀνάπτυξη τῆς ρωσικῆς ἐπανάστασης τίς καθορίζει μέ ἄτεγκτη ἀναγκαιότητα. Τό ξέρουμε πιά, τό ξέρουμε ἀπό τήν πείρα τί σημαίνει κυβερνητικό «φερμάρισμα», τί σημαίνει αὐξανόμενος ἀναβρασμός τῶν μαζῶν σέ σύνδεση μέ τή γενική πολιτική κρίση πού ὡριμάζει γοργά. Ξέρουμε μέ τί ἰλιγγιώδη ταχύτητα ἀναπτύχθηκε ἡ πάλη τοῦ Ὀχτώβρη καί πόσο ἀναπόφευκτα ἐξελίχτηκε σέ πάλη τοῦ Δεκέμβρη. Ἄς βρίσκονται λοιπόν ὅλοι στή θέση τους. Κανένας δέν μπορεῖ νά προκαθορίσει τή στιγμή τῆς κρίσιμης λύσης, κανένας δέν ξέρει μέ ποιά σειρά καί μέ ποιούς συνδυασμούς θά ξετυλιχτοῦν τελικά οἱ δεκεμβριανές καί οἱ ὀχτωβριανές μορφές τοῦ κινήματος. Καί ὅμως αὐτές ξετυλίγονται κιόλας. Τά ὄργανά τους ξεπετιοῦνται κιόλας. Ἀπό τή συνοχή, τή συνειδητότητα, τή συνέπεια καί τήν ἀποφασιστικότητα τῆς πρωτοπόρας τάξης ἐξαρτῶνται πολλά, ἄν ὄχι τό πᾶν, ὅσον ἀφορᾶ τήν ἔκβαση τῆς μεγάλης ἐπανάστασης.

«Βολνά», ἀρ. φύλλου 10, 6 τοῦ Μάη 1906
Ὑπογραφή: Ν. Λ — ν

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας «Βολνά»

ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

«Ὑπάρχουν σημάδια — γράφει σήμερα ἡ «Ρέτς»[48] — πού δείχνουν πώς ἡ λαμπρή ἐπιτυχία τῆς ἀντιπολίτευσης ζωντάνεψε τίς παλιές αὐταπάτες, πού φαίνονταν θαμμένες, καί ἀπειλεῖ νά ἐπαναφέρει τό ἐπαναστατικό κίνημα στό δρόμο τοῦ μπλανκισμοῦ, ἀπό τόν ὁποῖο ἡ συνετή „μειοψηφία" τῆς ρωσικῆς σοσιαλδημοκρατίας μέ τόσο ζῆλο προσπαθοῦσε νά τό ἀποτραβήξει ὕστερα ἀπό τήν ἀποτυχία τῆς „ἔνοπλης ἐξέγερσης" τοῦ Δεκέμβρη».

Πολύτιμη ὁμολογία, πού ἀξίζει νά τήν σκεφτοῦν οἱ ρῶσοι ἐργάτες. Γιά ποιό λόγο ἡ ἀστική τάξη προβάλλει μερικούς σοσιαλδημοκράτες, χτυπώντας τους φιλικά στήν πλάτη, σάν συνετούς; Γιά τό λόγο ὅτι προσπαθοῦσαν μέ ζῆλο ν' ἀποτραβήξουν τό κίνημα ἀπό τό δρόμο τοῦ μπλανκισμοῦ, ἀπό τό δρόμο «τοῦ Δεκέμβρη». Νά εἶναι τάχα σωστό πώς ἡ πάλη τοῦ Δεκέμβρη ἦταν μπλανκισμός; Ὄχι, δέν εἶναι σωστό. Ὁ μπλανκισμός εἶναι θεωρία πού ἀρνιέται τήν ταξική πάλη. Ὁ μπλανκισμός δέν περιμένει τήν ἀπαλλαγή τῆς ἀνθρωπότητας ἀπό τή μισθωτή σκλαβιά μέ τήν ταξική πάλη τοῦ προλεταριάτου, ἀλλά μέ τή συνωμοσία μιᾶς μικρῆς μειοψηφίας διανοουμένων. Ὑπῆρξε τάχα τό Δεκέμβρη μιά τέτοια συνωμοσία ἤ κάτι παρόμοιο μ' αὐτήν; Δέν ὑπῆρξε τίποτα πού νά μοιάζει μέ συνωμοσία. Ἦταν ἕνα ταξικό κίνημα τῶν τεράστιων μαζῶν τοῦ προλεταριάτου, πού ἔβαλε μπρός τό καθαρά προλεταριακό ὅπλο πάλης, τήν ἀπεργία, καί προσεταιρίστηκε πρωτοφανεῖς γιά τό ρωσικό πολιτικό στίβο μάζες μισοπρολεταρίων (σιδηροδρομικούς, ταχυδρομικούς ὑπαλλήλους κλπ.), ἀγροτῶν (Νότος, Καύκασος, περιοχή Βαλτικῆς) καί μικροαστῶν τῶν πόλεων (Μόσχα). Μέ τό φόβητρο τοῦ «μπλανκισμοῦ» ἡ ἀστική τάξη ἐπιδιώκει νά μειώσει, νά δυσφημήσει, νά συκοφαντήσει τήν πάλη τοῦ λαοῦ γιά τήν ἐξουσία. Στήν ἀστική τάξη συμφέρει νά παλεύουν οἱ προλετάριοι καί οἱ ἀγρότες μόνο γιά ν' ἀποσπάσουν παραχωρήσεις ἀπό τήν παλιά ἐξουσία.

Οἱ σοσιαλδημοκράτες τῆς δεξιᾶς πτέρυγας χρησιμοποιοῦν τή λέξη «μπλανκισμός» ἁπλῶς γιά νά εὐφυολογήσουν στήν πολεμική τους. Ἡ ἀστική τάξη μετατρέπει αὐτή τή λεξούλα σέ ὅπλο ἐνάντια στό προλεταριάτο: «Ἐργάτες, νά εἶστε συνετοί! Παλέψτε γιά τήν διεύρυνση τῶν δικαιωμάτων τῆς καντέτικης Δούμας, βγάλτε τά κάστανα ἀπ' τή φωτιά γιά τήν ἀστική τάξη, μήν τολμήσετε ὅμως νά σκεφθεῖτε γιά τέτοια ἀφροσύνη, τέτοιον ἀναρχισμό, μπλανκισμό, ὅπως εἶναι ἡ πάλη γιά τήν πλήρη ἐξουσία τοῦ λαοῦ!».

Εἶναι τάχα σωστό αὐτό πού λένε οἱ φιλελεύθεροι ἀστοί, πώς δῆθεν οἱ δεξιοί σοσιαλδημοκράτες προσπαθοῦσαν μέ ζῆλο νά ἀποτραβήξουν τό κίνημα ἀπό τό δρόμο καί τίς μεθόδους τοῦ Ὀχτώβρη καί τοῦ Δεκέμβρη; Δυστυχῶς εἶναι σωστό. Δέν εἶχαν ὅλοι οἱ σοσιαλδημοκράτες τῆς δεξιᾶς πτέρυγας ἐπίγνωση αὐτῆς τῆς σημασίας τῆς τακτικῆς τους, ὡστόσο ἡ πραγματική σημασία της ἦταν ἀκριβῶς αὐτή. Ἡ ἐπιμονή νά συμμετάσχουμε στίς ἐκλογές τῆς Δούμας σήμαινε στήν οὐσία ὑποστήριξη τῶν καντέτων, πού ἔθαβαν τήν ἐπανάσταση καί ἀποκαλοῦσαν τήν ἐπαναστατική πάλη «παλιά αὐταπάτη». Καί οἱ τρεῖς, σπουδαιότατες ἀπό ἄποψη ἀρχῶν, ἀποφάσεις τοῦ Ἑνωτικοῦ συνεδρίου πού ψηφίστηκαν ἀπ' τή δεξιά πτέρυγα τῆς σοσιαλδημοκρατίας, παρά τή σκληρή πάλη τῶν ἀριστερῶν σοσιαλδημοκρατῶν — τό ἀγροτικό πρόγραμμα, ἡ ἀπόφαση γιά τήν Κρατική δούμα καί ἡ ἀπόφαση γιά τήν ἔνοπλη ἐξέγερση —, φέρνουν ὁλοφάνερα τά ἴχνη τῆς τάσης τῆς «συνετῆς μερίδας τῆς σοσιαλδημοκρατίας» ν' ἀποτραβήξει τό ἐπαναστατικό κίνημα ἀπό τό δρόμο τοῦ Ὀχτώβρη–Δεκέμβρη. Πάρτε τήν περιβόητη «δημοτικοποίηση». Εἶναι ἀλήθεια πώς κάτω ἀπό τήν πίεσή μας τό ἀρχικό σχέδιο ἀπόφασης τοῦ Μάσλοφ γιά τή δημοτικοποίηση μετατοπίστηκε ἀναμφισβήτητα πρός τ' ἀριστερά. Ἀντί «ἀπαλλοτρίωση» μπῆκε «δήμευση», ἔγινε ἀποδεκτή ἡ διανομή τῆς γῆς, προστέθηκε ἡ ὑποστήριξη «τῶν ἐπαναστατικῶν ἐκδηλώσεων τῆς ἀγροτιᾶς μέχρι καί τή δήμευση» κτλ. Παρ' ὅλα αὐτά ὅμως παρέμεινε ἡ δημοτικοποίηση, ἔστω καί εὐνουχισμένη. Δημοτικοποίηση σημαίνει μεταβίβαση τῆς τσιφλικάδικης γῆς σέ δημοκρατικά ζέμστβο. Οἱ ἐπαναστάτες ἀγρότες δέ θά συγκατατεθοῦν σ' αὐτό. Δικαιολογημένα δέν ἔχουν ἐμπιστοσύνη καί δέ θά ἔχουν ἐμπιστοσύνη στά ζέμστβο, ἔστω καί ἄν εἶναι δημοκρατικά, ἐφόσον ὁ τοπικός αὐτός δημοκρατισμός συνδυάζεται μέ τή μή δημοκρατική κεντρική ἐξουσία. Δικαιολογημένα θ' ἀποκρούσουν τή μεταβίβαση τῆς γῆς καί στά τοπικά καί στά κεντρικά ὄργανα ἐξουσίας, ἐφόσον

ὅλη, ἀπόλυτα ὅλη ἡ ἐξουσία δέ θά εἶναι αἱρετή ἀπό τό λαό, ὑπόλογη καί ἀνακλητή. Καί ὁ ὅρος αὐτός, παρά τήν πάλη τῶν ἀριστερῶν σοσιαλδημοκρατῶν, ἀπορρίφθηκε ἀπό τό συνέδριο. Ἀντί γιά τή μεταβίβαση τῆς γῆς στό λαό, σέ συνθῆκες πού αὐτός ἐκλέγει ὅλες τίς κρατικές ἀρχές, τό συνέδριο ψήφισε τή μεταβίβαση τῆς γῆς στά τοπικά αἱρετά ὄργανα ἐξουσίας! Καί ποιά ἦταν τά ἐπιχειρήματα τοῦ συνεδρίου; Δέ χρειάζεται, βλέπετε, νά ὑπάρχει στό πρόγραμμα ἡ ἰδέα τῆς κατάληψης τῆς ἐξουσίας· χρειάζονται ἐγγυήσεις ἐνάντια στήν παλινόρθωση. Μά ὁ φόβος μήπως καταληφθεῖ ἡ ἐξουσία ἀπό τήν ἐπαναστατική ἀγροτιά εἶναι καθαρά καντέτικος φόβος μπρός στήν ἀγροτική ἐπανάσταση.

Καί ἐγγύηση ἐνάντια στήν παλινόρθωση, μέ τήν πραγματική ἔννοια τῆς λέξης, μπορεῖ νά ὑπάρχει μόνο μιά: ἡ σοσιαλιστική ἀλλαγή στή Δύση. Ἐκτός ἀπό τόν ὅρο αὐτόν, τίποτα ἄλλο στόν κόσμο δέν μπορεῖ νά μᾶς ἐξασφαλίσει ἐνάντια στήν παλινόρθωση τῆς μή δημοκρατικῆς κεντρικῆς ἐξουσίας, ἐφόσον θά ὑπάρχει ὁ καπιταλισμός καί ὁ μικρός ἐμπορευματοπαραγωγός, πού πάντα ταλαντεύεται καί πού πάντα εἶναι ἀσταθής. Συνεπῶς, ἀντί τίς ἄκαρπες ὀνειροπολήσεις γιά σχετικές ἐγγυήσεις ἐνάντια στήν παλινόρθωση, πρέπει νά σκεπτόμαστε γιά ὁλοκλήρωση τῆς ἐπανάστασής μας. Στό συνέδριο ὅμως ἡ δεξιά πτέρυγα τῆς σοσιαλδημοκρατίας βρῆκε τήν ἐγγύηση ἐνάντια στήν παλινόρθωση στό ὅτι ψήφισε ἕνα πρόγραμμα πού μοιάζει συναλλαγή μέ τήν παλινόρθωση: ἐξασφαλιζόμαστε ἐνάντια στήν παλινόρθωση τῆς μή δημοκρατικῆς κεντρικῆς ἐξουσίας ἄν στό ἀγροτικό πρόγραμμα ἀποσιωπήσουμε πώς ἡ ἐξουσία *αὐτή* πρέπει νά εἶναι ἀπόλυτα δημοκρατική...

Πάρτε τήν ἀπόφαση γιά τήν Κρατική δούμα. Τό συνέδριο τήν ψήφισε ὅταν οἱ ἐκλογικές νίκες τῶν καντέτων ἦταν πιά γεγονός. Καί τό συνέδριο, παρά τίς διαμαρτυρίες μας, μιλάει γιά Δούμα τῶν λαϊκῶν ἀντιπροσώπων γενικά καί ὄχι γιά τήν καντέτικη Δούμα πού ὑπάρχει πραγματικά. Ἡ δεξιά πτέρυγα τῆς σοσιαλδημοκρατίας δέ θέλησε νά τονίσει τή διπρόσωπη φύση *αὐτῆς* τῆς Δούμας —δέν προειδοποίησε τούς ἐργάτες γιά τόν ἀντεπαναστατικό ρόλο πού προσπαθεῖ νά παίξει ἡ *καντέτικη* Δούμα —, δέ συγκατατέθηκε νά πεῖ ἀνοιχτά καί συγκεκριμένα: οἱ σοσιαλιστές ἐργάτες πρέπει νά βαδίσουν μαζί μέ τήν ἀγροτική καί μέ τήν ἐπαναστατική δημοκρατία ἐνάντια στούς καντέτους. Διατύπωσε τήν εὐχή ν' ἀποκτήσουμε σοσιαλδημοκρατική κοινοβουλευτική ὁμάδα, χωρίς νά καλοσκεφτεῖ ἄν ἔχουμε κοινοβούλιο, ἄν ἔχουμε σοσιαλδημοκράτες βουλευτές.

Πάρτε τήν τρίτη άπό τίς άποφάσεις πού άναφέρθηκαν πιό πάνω. Ἀρχίζει μέ μιά ὑπερεπαναστατική λογοκοπία, κι ὡστόσο ὅλη εἶναι διαποτισμένη ἀπό ἕνα πνεῦμα σκεπτικιστικῆς, ἄν ὄχι ἀρνητικῆς στάσης ἀπέναντι στήν πάλη τοῦ Ὀχτώβρη–Δεκέμβρη. Δέν ὑπάρχει σ' αὐτήν οὔτε λέξη πού νά παίρνει ὑπόψη τήν *ἱστορική* πείρα πού ἀπέκτησε τό ρωσικό προλεταριάτο καί ὁ ρωσικός λαός στό τέλος τοῦ 1905. Δέν ἀναγνωρίζει ὅτι ἀναπτύχθηκαν στό παρελθόν, μέ ἱστορική ἀναγκαιότητα, καί ἀναπτύσσονται ξανά τώρα ὁλότελα συγκεκριμένες μορφές πάλης. Σημειώσαμε μόνο σέ συντομότατες καί γενικές γραμμές τίς βασικές ἐκεῖνες ἐλλείψεις τῶν ἀποφάσεων, γύρω ἀπό τίς ὁποῖες διεξήχθηκε ἡ πάλη στό συνέδριο. Θά ἐπανέλθουμε πολλές φορές ἀκόμα στά ζητήματα πού θίχτηκαν ἐδῶ. Τό κόμμα τοῦ προλεταριάτου πρέπει νά τίς συζητήσει προσεχτικά καί νά τίς ἀναθεωρήσει, στηριζόμενο στά καινούργια ἐκεῖνα στοιχεῖα πού μᾶς προσφέρει ἡ καντέτικη Δούμα καί ἡ γοργά ἐκτυλισσόμενη εἰκόνα τῆς καινούργιας ἀνόδου. Τό κόμμα τοῦ προλεταριάτου πρέπει νά ἀποκτήσει τήν ἱκανότητα νά κρατάει αὐστηρή κριτική στάση ἀπέναντι στίς ἀποφάσεις τῶν ἀντιπροσώπων του. Καί ἡ ὁμόθυμη χορωδία τοῦ ἀστικοῦ τύπου, πού ἐξυμνεῖ τά συνετά, φρόνιμα παιδαρέλια τῆς ρωσικῆς σοσιαλδημοκρατίας, δείχνει καθαρά στό προλεταριάτο πώς στό κόμμα ὑπάρχει κάποια ἀρρώστια.

Τήν ἀρρώστια αὐτή πρέπει νά γιατρέψουμε καί θά τή γιατρέψουμε.

Γράφτηκε στίς 6 (19) τοῦ Μάη 1906

Δημοσιεύτηκε στίς 7 τοῦ Μάη 1906
στήν ἐφημερίδα «Βολνά», ἀρ. φύλλου 11
Ὑπογραφή: Ν. Λ—ν

Δημοσιεύτηκε σύμφωνα
μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας

Η ΔΟΥΜΑ ΚΑΙ Ο ΛΑΟΣ

Τό ζήτημα τῆς σχέσης τῆς Δούμας μέ τό λαό βρίσκεται στήν ἡμερήσια διάταξη. Τό συζητοῦν ὅλοι, καί μέ ἰδιαίτερο ζῆλο τό συζητοῦν οἱ καντέτοι πού κυριαρχοῦν στή Δούμα. Νά ἕνα ἀπό τά πιό ἐνδιαφέροντα σχόλια τῆς ἀριστεροκαντέτικης «Νάσα Ζίζν» [49], πού ἐκφράζει συχνά τήν ἄποψη τῶν καλύτερων καντέτων.

«Φυσιολογικά γεννιέται τό ἐρώτημα, ποῦ βρίσκονται τά ὅρια ὅπου ἡ Δούμα συναντιέται μέ τό λαό; Ποῦ βρίσκονται τά ὅρια πέρα ἀπό τά ὁποῖα ἡ Δούμα ἤ θά γίνει παιχνίδι τῶν λαϊκῶν παθῶν ἤ, ἀντίθετα, θ' ἀποσπαστεῖ ἀπό τόν πληθυσμό καί ἀπό τά κόμματα; Οἱ σχέσεις τοῦ πληθυσμοῦ μέ τή Δούμα θά εἶναι γι' αὐτήν ἐπικίνδυνες, σέ περίπτωση πού θά εἶναι αὐθόρμητες. Ἄν συμβεῖ κάποιο σοβαρό γεγονός, τό ξέσπασμα τῆς αὐθόρμητης δυσαρέσκειας θά ἔχει ἀμέσως ἀντίκτυπο στή Δούμα, γιά τήν ὁποία δέ θά εἶναι εὔκολο νά ἀντέξει σάν ὄργανο τῆς λαϊκῆς θέλησης πού δρᾶ μέ αὐτοτέλεια καί ὀργανωμένα. Ἡ ἱστορία, ἀκόμα καί τῆς Γαλλικῆς λογουχάρη ἐπανάστασης, ἔδοσε πολλές φορές παραδείγματα πού ἀντιπρόσωποι τοῦ λαοῦ ἦταν παιχνίδι τοῦ ὄχλου. Μπορεῖ ὅμως νά συμβεῖ καί τό ἀντίθετο — ἀπόλυτη ἀδιαφορία. Μποροῦμε ἄραγε νά ποῦμε μέ πεποίθηση πώς, σέ περίπτωση διάλυσης τῆς Δούμας, θά ὑποστηριχτεῖ πραγματικά ἡ Δούμα ἀπό τό λαό, δέ θά τραβηχτοῦν τάχα στήν μπάντα, χαμογελῶντας μέ σκεπτικισμό, ἀκόμα κι ἐκεῖνοι πού ἀπαιτοῦν ἀπ' τή Δούμα νά δόσει ἀμέσως ἐξαιρετικά ριζοσπαστικές λύσεις; καί δέ θά ποῦν ἄραγε αὐτοί: ὁρίστε, ἐμεῖς προείπαμε πώς ἡ Δούμα εἶναι ἀνίσχυρη. Ἀλλά τί θά κάνουν αὐτοί καί πότε;».

Καί ὁ ἀρθρογράφος ζητάει νά ὀργανωθοῦν κάθε εἴδους λέσχες καί συγκεντρώσεις γιά ν' ἀποκατασταθεῖ ζωντανή σύνδεση ἀνάμεσα στή Δούμα καί στόν πληθυσμό. «Καλοπροαίρετη κριτική τῆς Δούμας καί ἐνεργητική ὑποστήριξή της — νά τό εὐγενικό καθῆκον τῆς στιγμῆς».

Πόσο ἀνάγλυφα ἀντικαθρεφτίζεται στά καλοπροαίρετα αὐτά λόγια τοῦ καντέτου μέ τίς εὐγενικές σκέψεις ἡ ἀδυναμία τοῦ κόμματός του καί τῆς Δούμας ὅπου κυριαρχεῖ τό κόμμα αὐτό! Λέσχες, συγκεντρώσεις, ζωντανή σύνδεση μέ τό λαό... Γιά

ποιό λόγο νά μιλάει κανείς μέ τόσο περισπούδαστο ὕφος γιά πράγματα πού εἶναι αὐτονόητα; Ἀξίζει τάχα ν' ἀποδείχνει κανείς τήν ὠφελιμότητα τῶν λεσχῶν καί τῶν συγκεντρώσεων; Τό πρῶτο κιόλας φύσημα τοῦ ἀνέμου τῆς λευτεριᾶς, σέ συνδυασμό μέ τήν ἄνοδο πού περνᾶμε, ὁδήγησε σέ συλλαλητήρια, στήν ἵδρυση λεσχῶν, στήν ἀνάπτυξη τοῦ τύπου. Ἡ δουλειά αὐτή θά προχωρεῖ, ἐφόσον δέ θά τή σταματήσουν ἐξωτερικά ἐμπόδια. Ὅλα αὐτά ὅμως ἀφοροῦν, σά νά λέμε, μόνο τό τεχνικό ζήτημα: λέσχες, συγκεντρώσεις, ἐφημερίδες, τύπος, ψηφίσματα (προβάλλονται ἰδιαίτερα ἀπό τούς σοσιαλδημοκράτες μας τῆς δεξιᾶς πτέρυγας) — ὅλα αὐτά βοηθοῦν τή Δούμα νά ξέρει τή γνώμη τοῦ λαοῦ καί τό λαό νά ξέρει τή Δούμα. Φυσικά, ὅλα αὐτά εἶναι χίλιες φορές ἀπαραίτητα. Ἀναμφισβήτητα, ὅλα αὐτά ὀργανώνουν καί ἐνημερώνουν. Ὅλα αὐτά δημιουργοῦν «σύνδεση», σκεφθεῖτε ὅμως γιά τί λογῆς σύνδεση πρόκειται; Γιά καθαρά τεχνητή σύνδεση. Οἱ σοσιαλδημοκρατικές ἐργατικές ὀργανώσεις πρέπει νά παρακολουθοῦν ἐπισταμένα τήν καντέτικη Δούμα. Αὐτό εἶναι ἀδιαμφισβήτητο. Μά καί μέ τήν πιό καλή ἐνημέρωση καί μέ τήν πιό καλή ὀργάνωση οἱ «δεσμοί» τους δέ θά εἶναι δεσμοί συμφερόντων, σύμπτωση καθηκόντων, ταυτότητα πολιτικῆς στάσης. Καί αὐτοῦ βρίσκεται ἡ οὐσία τῆς ὑπόθεσης. Ὁ εὐγενικός μας ριζοσπάστης πίσω ἀπό τό ζήτημα τῶν *μέσων* σύνδεσης δέν ἀντιλήφθηκε τό *περιεχόμενο* αὐτοῦ πού συνδέει, δέν ἀντιλήφθηκε τή διαφορά τῶν ταξικῶν συμφερόντων, τή διάσταση στά πολιτικά καθήκοντα.

Γιατί δέν τό ἀντιλήφθηκε αὐτό; Γιατί σάν καντέτος εἶναι ἀνίκανος νά δεῖ, εἴτε φοβᾶται νά παραδεχτεῖ πώς ἡ καντέτικη Δούμα μένει *πίσω* ἀπό τήν πλατιά μάζα τοῦ λαοῦ. Ἡ Δούμα δέν τραβάει πίσω της τή μάζα τῆς συνειδητῆς ἀγροτιᾶς στήν πάλη γιά γῆ καί ἐλευθερία, ἡ Δούμα μένει πίσω ἀπ' τήν ἀγροτιά, *κόβοντας* τήν ὁρμή τῆς πάλης της. Γιά τό πόσο μένει πίσω ἡ Δούμα ἀπό τό προλεταριάτο — γιά τό ζήτημα αὐτό εἶναι περιττό καί νά μιλᾶμε. Ἡ καντέτικη Δούμα δέν εἶναι ἀρχηγός τῆς ἀγροτικῆς μάζας καί τῆς ἐργατικῆς τάξης, ἀλλά «εὐγενικός» μεσάζων πού ὀνειρεύεται συμμαχία πρός τά δεξιά καί συμπάθεια ἀπό τ' ἀριστερά. Ἡ καντέτικη Δούμα εἶναι αὐτό πού τήν κατήντησαν οἱ καντέτοι. Καί τό κόμμα τῆς «λαϊκῆς ἐλευθερίας» εἶναι ἕνα ἀστικό κόμμα πού ταλαντεύεται ἀνάμεσα στή δημοκρατική μικροαστική καί στήν ἀντεπαναστατική μεγαλοαστική τάξη, ἀνάμεσα στήν τάση νά στηριχτεῖ στό λαό καί στό φόβο ἀπό τήν ἐπαναστατική του πρωτοβουλία. Ὅσο περισσότερο ὀξύνεται ἡ πάλη ἀνάμεσα

στό λαό καί στήν παλιά ἐξουσία, τόσο πιό ἀνυπόφορη γίνεται ἡ θέση τοῦ μεσάζοντα, τόσο πιό ἀνίσχυροι γίνονται αὐτοί πού ταλαντεύονται. Ἀπό δῶ ξεπηδάει ἐκεῖνος ὁ βαρύθυμος τόνος πού χαρακτηρίζει τήν περικοπή πού παραθέσαμε καί ὅλους τούς λόγους τῶν καντέτων. Ἀπό δῶ καί τά πικρά τους παράπονα γιά τήν ἀδυναμία τους. Ἀπό δῶ καί οἱ ἀτέλειωτες προσπάθειες νά φορτώσουν στό λαό τή δική τους ἀδυναμία, ἀναποφασιστικότητα καί ἀστάθεια.

Γιά καλοσκεφθεῖτε τί σημασία ἔχει αὐτός ὁ φόβος τοῦ «εὐγενικοῦ» ἀστοῦ ριζοσπάστη: μή τυχόν καί γίνει ἡ Δούμα παιχνίδι τῶν λαϊκῶν παθῶν, παιχνίδι τοῦ ὄχλου! Οἱ θλιβεροί αὐτοί ἄνθρωποι νιώθουν πώς δέν μπορεῖ νά εἶναι αὐτοί ὄργανο τοῦ λαϊκοῦ πάθους, ἡγέτες τοῦ λαοῦ — καί νά, τήν ἀδυναμία τους, τήν καθυστέρησή τους τή φορτώνουν στό λαό, ἀποκαλώντας τον περιφρονητικά ὄχλο, παραιτούμενοι ὑπεροπτικά ἀπό τό ρόλο τοῦ «παιχνιδιοῦ». Στό μεταξύ ὅμως ὅλη ἡ ἐλευθερία πού ὑπάρχει ἀκόμα στή Ρωσία κατακτήθηκε μόνο ἀπό τόν «ὄχλο», μόνο ἀπό τό λαό ἐκεῖνο πού μέ αὐταπάρνηση κατέβηκε στό πεζοδρόμιο, πού ἔδοσε ἀμέτρητες θυσίες στόν ἀγώνα, πού μέ τά ἔργα του ὑποστήριξε τό μεγάλο σύνθημα: ἐλευθερία ἤ θάνατος. Ὅλη αὐτή ἡ δράση τοῦ λαοῦ ἦταν δράση τοῦ ὄχλου. Ὁλόκληρη ἡ νέα ἐποχή τῆς Ρωσίας κατακτήθηκε καί κρατιέται μόνο χάρη στό λαϊκό πάθος.

Ἐνῶ ἐσεῖς, τό κόμμα τῶν λόγων γιά «λαϊκή ἐλευθερία», φοβᾶστε τό λαϊκό πάθος, φοβᾶστε τόν ὄχλο. Καί τολμᾶτε ἀκόμα νά κατηγορᾶτε τόν «ὄχλο» γιά ἀδιαφορία! Ἐσεῖς, πού εἶστε σκεπτικιστές ἀπό φυσικοῦ σας, σκεπτικιστές σέ ὅλο τό πρόγραμμά σας, σκεπτικιστές σ' ὅλη τή μεσοβέζικη τακτική σας, ἀποκαλεῖτε «σκεπτικισμό» τοῦ λαοῦ τή δυσπιστία στά λόγια σας! Ὁ πολιτικός σας ὁρίζοντας δέ βγαίνει ἔξω ἀπ' τά πλαίσια τοῦ ἐρωτήματος: θά ὑποστηρίξει ὁ λαός τή Δούμα ἤ ὄχι;

Ἐμεῖς ἀντιστρέφουμε αὐτό τό ἐρώτημα. Ὑποστηρίζουν οἱ καντέτοι τό λαό στή Δούμα; Ἤ μένουν πίσω ἀπό τό λαό; Θά ὑποστηρίξουν αὐτοί οἱ σκεπτικιστές τό λαό ὅταν «θά κάνει» ὅ,τι *ἔκανε κιόλας* γιά τήν ἐλευθερία; Ἤ θά τοῦ φέρνουν ἐμπόδια, θά τοῦ ψυχραίνουν τήν ἐνεργητικότητα, θά τόν κατηγοροῦν γιά ἀναρχισμό καί μπλανκισμό, γιά αὐθόρμητο παραλογισμό καί γιά παράλογο αὐθορμητισμό;

Ἡ ἀγροτική ὅμως μάζα καί ἡ ἐργατική τάξη θά κάνουν τή δουλειά τους, πετώντας μέ περιφρόνηση στήν ἄκρη τούς θλιβερούς φόβους καί τίς ἀμφιβολίες τῆς πλαδαρῆς ἀστικῆς διανόη-

σης. Δέ θά ὑποστηρίξουν τή Δούμα, θά ὑποστηρίξουν τίς διεκδικήσεις τους ἐκεῖνες πού τόσο λειψά καί μέ τόση ἀνεπάρκεια ἔχει ἐκφράσει ἡ καντέτικη Δούμα.

Οἱ καντέτοι νομίζουν πώς εἶναι ὁ ἀφαλός τῆς γῆς. Ὀνειροπολοῦν εἰρηνικό κοινοβουλευτισμό. Πῆραν τά ὄνειρα γιά πραγματικότητα. Παλεύουν, βλέπετε, καί γι' αὐτό πρέπει νά τούς ὑποστηρίξουμε. Μήπως συμβαίνει τό ἀντίθετο, κύριοι; Δέν εἶστε σεῖς αὐτοί πού ἀναφέρετε διαρκῶς τή φράση, πού στίς χῶρες τοῦ πραγματικοῦ κοινοβουλευτισμοῦ οὔτε κάν περνάει ἀπό τό κεφάλι κανενός, τή φράση: «θά διαλύσουν τή Δούμα»; Ὅποιος θελήσει νά σκεφτεῖ σοβαρά γιά τή σημασία αὐτῆς τῆς φράσης, γιά τή κατάσταση πραγμάτων μέσα στήν ὁποία ἀναγκάζεται κανείς νά λέει αὐτή τή φράση, θά καταλάβει πώς μπροστά μας ἔχουμε εἴτε τήν ἀποκρουστικότητα τῆς ἐρήμωσης, ἐξωραϊσμένη μέ ψεύτικες φράσεις, εἴτε καινούργιο ἔργο τοῦ ὄχλου, καινούργιο ἔργο τοῦ μεγάλου λαϊκοῦ πάθους.

Ἀπό τούς καντέτους δέν μποροῦμε νά περιμένουμε βοήθεια γι' αὐτή τήν ὑπόθεση. Ἄς ἐλπίσουμε πώς ἡ μειοψηφία τῆς Δούμας, ἡ «Ἐργασιακή ὁμάδα» καί ἡ «ἐργατική ὁμάδα», δέ θά τοποθετήσουν τό ζήτημα καντέτικα. Δέ θά ζητήσουν γιά τόν ἑαυτό τους τήν ἐνίσχυση ἀπό τό λαό, δέ θ' ἀνακηρύξουν τόν ἑαυτό τους δύναμη στό ψεύτικο κοινοβούλιό μας, — θά κατευθύνουν ὅλες τίς προσπάθειές τους, ὅλη τή δουλειά τους στό νά ὑποστηρίξουν, ἔστω καί σέ κάτι, τό μεγάλο αὐτό ἔργο πού ζυγώνει.

«Βολνά», ἀρ. φύλλου 12,
9 τοῦ Μάη 1906

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό
κείμενο τῆς ἐφημερίδας «Βολνά»

ΞΕΦΥΛΛΙΖΟΝΤΑΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ[50]

Στό ἄρθρο «Ἐγκώμια τῶν φιλελευθέρων», πού δημοσιεύτηκε στό φύλλο 6 τῆς «Νέβσκαγια Γκαζέτα», ὁ σ. Λ. Μ. θέλει ν' ἀποδείξει πώς ἡ ἀστική τάξη ἐγκωμιάζει τούς δεξιούς σοσιαλδημοκράτες σάν πραγματικούς σοσιαλδημοκράτες καί βρίζει τούς ἀριστερούς σοσιαλδημοκράτες σάν ἀναρχικούς. Ἡ ἀστική τάξη, λέει, φοβᾶται ἰδιαίτερα τόν ἀναρχισμό, σά βίαιο τρόπο πάλης, τίς βόμβες κτλ.

Ἡ ἄποψη αὐτή εἶναι καθαρός ἐμπαιγμός τῆς ἀλήθειας.

Μήπως ὁ σ. Λ. Μ. δέν ξέρει πώς ἡ ἀστική τάξη ἐγκωμίαζε τούς μπερνσταϊνικούς στή Γερμανία, τούς μιλλερανικούς[51] στή Γαλλία ἀκριβῶς γιά τόν ὀπορτουνισμό τους, γιατί ἄμβλυναν τίς ἀντιθέσεις τῆς ὀξυμένης πάλης; Μήπως ὁ Λ. Μ. «ἔβαλε» πιά τόσο «μυαλό» πού πάει νά θεωρήσει τούς μπερνσταϊνικούς καί τούς μιλλερανιστές πραγματικούς σοσιαλδημοκράτες;

Εἴτε ἄς σκεφτεῖ τουλάχιστο ὁ σ. Λ. Μ. τή στάση τῆς ρωσικῆς φιλελεύθερης ἀστικῆς τάξης ἀπέναντι στήν τρομοκρατία τῶν ναροντοβόλτσι καί τῶν ἐσέρων ὥς τόν τελευταῖο καιρό καί τή σημερινή στάση της ἀπέναντι στίς δεκεμβριανές μορφές πάλης. Εἶναι γνωστό πώς ἡ φιλελεύθερη ἀστική τάξη ἐγκωμίαζε τούς ἐσέρους περισσότερο ἀπό τούς σοσιαλδημοκράτες ὅταν ἡ τρομοκρατία στρεφόταν ἐνάντια στή μισητή γι' αὐτήν ἀπολυταρχία. Δέν εἶναι ἔτσι, σ. Λ. Μ.; Καί τί νομίζετε, σ. Λ. Μ., ἡ φιλελεύθερη ἀστική τάξη θά ἐπαινοῦσε τούς δεξιούς σοσιαλδημοκράτες ἄν αὐτοί ἐγκατέλειπαν τήν *τωρινή* τους θέση καί στέκονταν στήν ἄποψη τοῦ καθαροῦ κοινοβουλευτισμοῦ; Καί τί θά γίνει τότε, σ. Λ. Μ., θά πεῖτε πώς ἡ φιλελεύθερη ἀστική τάξη ἁπλῶς δέν καταλαβαίνει πώς ὁ καθαρός κοινοβουλευτισμός τῶν σοσιαλδημο-

κρατῶν στή *δοσμένη στιγμή* εἶναι πολύ πιό ἐπιζήμιος γι' αὐτήν καί πολύ πιό ὠφέλιμος γιά τό προλεταριάτο ἀπ' ὅ,τι εἶναι ἡ τωρινή θέση τῶν δεξιῶν σοσιαλδημοκρατῶν;

«Βολνά», ἀρ. φύλλου 12,
9 τοῦ Μάη 1906

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας «Βολνά»

ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΩΝ ΜΠΟΛΣΕΒΙΚΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΡΑΤΙΚΗ ΔΟΥΜΑ [52]

Δημοσιεύοντας αὐτό τό σχέδιο ἀπόφασης, προτείνουμε στούς ἀμερόληπτους ἀνθρώπους νά κρίνουν ἄν τό σχέδιο αὐτό δίνει ἔστω καί τήν παραμικρότερη ἀφορμή νά παίξουμε μέ τίς λέξεις: «ἀναρχισμός», «μπλανκισμός» κτλ. Ἐκτός ἀπ' αὐτό, ποιά ἀπόφαση δικαίωσε ἡ ζωή: ἐκείνην πού ψήφισε τό συνέδριο ἤ αὐτήν; Μήπως δέν εἶναι φανερό τώρα πώς ἡ Δούμα μπορεῖ νά χρησιμοποιηθεῖ μόνο ἔμμεσα; Δέν εἶναι τώρα φανερό ποιά ἀπό τίς δυό αὐτές ἀποφάσεις βοηθάει πιό ἄμεσα τήν πραγματικά ἐπαναστατική δημοκρατία καί παίρνει πιό σωστά ὑπόψη της τόν «καντετισμό», ὅπως ἐκδηλώθηκε αὐτός στή Δούμα, στήν πράξη;

«Βολνά», ἀρ. φύλλου 12,
9 τοῦ Μάη 1906

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας «Βολνά»

Η ΕΡΓΑΤΙΚΗ ΟΜΑΔΑ ΣΤΗΝ ΚΡΑΤΙΚΗ ΔΟΥΜΑ

Στήν Κρατική δούμα ὑπάρχει ἐργατική ὁμάδα ἀπό 15 ἄτομα. Πῶς μπῆκαν στή Δούμα αὐτοί οἱ βουλευτές; Τίς ὑποψηφιότητές τους δέν τίς ὑπέβαλαν οἱ ἐργατικές ὀργανώσεις. Τό κόμμα δέν τούς ἐξουσιοδότησε νά ἐκπροσωποῦν τά συμφέροντά του στή Δούμα. Καμιά τοπική ὀργάνωση τοῦ ΣΔΕΚΡ δέν πῆρε ἀπόφαση (ἄν καί μποροῦσε νά τό κάνει) νά μπάσει μέλη της στήν Κρατική δούμα.

Οἱ ἐργατικοί βουλευτές μπῆκαν στή Δούμα ἀπό δρόμο μή κομματικό. Σχεδόν ὅλοι, ἤ μάλλον ὅλοι μπῆκαν ὕστερα ἀπό ἄμεσες ἤ ἔμμεσες, σιωπηρές ἤ διακηρυγμένες συμφωνίες μέ τούς καντέτους. Πολλοί μπῆκαν στή Δούμα ἔτσι πού δέν μπορεῖς νά ξεκαθαρίσεις ἄν ἐκλέχτηκαν σάν καντέτοι ἤ σά σοσιαλδημοκράτες. Αὐτό εἶναι γεγονός, καί μάλιστα γεγονός μεγάλης πολιτικῆς σπουδαιότητας. Τό ν' ἀποσιωπᾶς αὐτό τό γεγονός, ὅπως κάνουν τώρα πολλοί σοσιαλδημοκράτες, εἶναι καί ἀσυγχώρητο καί ἀνώφελο. Ἀσυγχώρητο, γιατί αὐτό θά σήμαινε πώς παίζεις μέ κλειστά τά μάτια μέ τούς ἐκλογεῖς γενικά καί μέ τό ἐργατικό κόμμα ἰδιαίτερα. Ἀνώφελο, γιατί αὐτό τό γεγονός θά γίνει ἀναπόφευκτα αἰσθητό στήν πορεία τῶν γεγονότων.

Τό Ἑνωτικό συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ, ἀναγνωρίζοντας πώς εἶναι ἐπιθυμητή ἡ συγκρότηση κοινοβουλευτικῆς ὁμάδας τῆς σοσιαλδημοκρατίας, ἔκανε τό λάθος νά μήν πάρει ὑπόψη του αὐτό τό γεγονός. Ἀπό τήν ἀπόφαση τῶν ἀριστερῶν σοσιαλδημοκρατῶν πού δημοσιεύσαμε χτές * φαίνεται πώς στό συνέδριο τονίστηκε τό γεγονός αὐτό. Γιά νάμαστε ὅμως δίκαιοι πρέπει νά ποῦμε πώς, κάτω ἀπό τήν ἐπιμονή τῆς ἀριστερῆς πτέρυγας, τό συνέδριο ψήφισε μιά πολύ σπουδαία ὁδηγία γιά τήν ΚΕ τοῦ κόμματος. Ἡ

---

* Βλ. Ἅπαντα, 5η ρωσ. ἔκδ., τόμος 12, σελ. 377–378 (ἑλλ. ἔκδ., σελ. 375–376). *Σύντ.*

μή δημοσίευση αὐτῆς τῆς ἀπόφασης ἀποτελεῖ σοβαρό κενό στήν ἔκδοση τῆς ΚΕ, ἀπό τήν ὁποία ἀναδημοσιεύσαμε τίς ἀποφάσεις τοῦ συνεδρίου. Ἡ ἀπόφαση γιά τήν κοινοβουλευτική ὁμάδα ἀναθέτει στήν ΚΕ νά ἐνημερώνει *ὅλες* τίς κομματικές ὀργανώσεις: 1) ποιόν συγκεκριμένα, 2) πότε ἀκριβῶς καί 3) μέ ποιούς συγκεκριμένα ὅρους ἀναγνώρισε ἡ ΚΕ σάν ἀντιπρόσωπο τοῦ κόμματος στήν Κρατική δούμα. Σέ συνέχεια, δίνει ἐντολή στήν ΚΕ νά κάνει περιοδικά ἀπολογισμούς στό κόμμα γιά τή δράση τῆς κοινοβουλευτικῆς ὁμάδας καί, τέλος, ἀναθέτει στίς ἐργατικές ὀργανώσεις στίς ὁποῖες ἀνήκουν οἱ σοσιαλδημοκράτες βουλευτές τῆς Κρατικῆς δούμας τήν ὑποχρέωση νά ἐλέγχουν εἰδικά αὐτούς τούς βουλευτές.

Σημειώνοντας αὐτή τήν ἐξαιρετικά σπουδαία ἀπόφαση, περνᾶμε σέ συνέχεια στήν ἐξέταση τοῦ ζητήματος τῆς ἐργατικῆς ὁμάδας στή Δούμα. Μπαίνοντας στή Δούμα ὁ ἀρχηγός τῆς ὁμάδας αὐτῆς Μιχαΐλιτσένκο δήλωσε πώς εἶναι σοσιαλδημοκράτης. Μέσω αὐτοῦ ἡ ἐργατική ὁμάδα ἐξέφρασε καθαρά τήν τάση νά διαχωριστεῖ ἀπό τούς καντέτους καί νά γίνει πραγματικά σοσιαλδημοκρατική ὁμάδα.

Ἡ τάση αὐτή ἀξίζει ἀπόλυτη συμπάθεια. Ἐμεῖς, στό συνέδριο, ἤμασταν ἐνάντια στό σχηματισμό ἐπίσημης κοινοβουλευτικῆς ὁμάδας. Τούς λόγους μας τούς ἐκθέσαμε μέ ἀκρίβεια καί λεπτομερειακά στήν ἀπόφασή μας πού δημοσιεύτηκε χτές. Εἶναι ὅμως αὐτονόητο πώς ἡ ἀρνητική μας ἄποψη στό ζήτημα, ἄν εἶναι ἐπίκαιρος ὁ σχηματισμός ἐπίσημης κοινοβουλευτικῆς ὁμάδας ἤ ὄχι, δέ μᾶς ἐμποδίζει καθόλου νά ὑποστηρίζουμε *κάθε* τάση *κάθε* ἐργατικοῦ ἀντιπροσώπου *νά μετακινηθεῖ* ἀπό τούς καντέτους πρός τούς σοσιαλδημοκράτες.

Ἀλλά ἀπό τήν τάση ὥς τήν ἐκπλήρωση ὑπάρχει ἀκόμα κάποια ἀπόσταση. Δέν εἶναι ἀρκετό νά διακηρύξεις πώς εἶσαι σοσιαλδημοκράτης. Πρέπει νά ἐφαρμόσεις πραγματικά σοσιαλδημοκρατική ἐργατική πολιτική. Φυσικά ἐμεῖς καταλαβαίνουμε πέρα γιά πέρα τή δύσκολη θέση τῶν πρωτάρηδων βουλευτῶν. Ξέρουμε θαυμάσια πώς πρέπει νά εἴμαστε ἐπιεικεῖς ἀπέναντι στά λάθη ἐκείνων πού ἀρχίζουν νά περνοῦν ἀπό τούς καντέτους στούς σοσιαλδημοκράτες. Ἄν ὅμως προορισμός τους εἶναι νά πραγματοποιήσουν τό πέρασμα αὐτό ὥς τό τέλος, αὐτό μπορεῖ νά γίνει μόνο μέ τήν ἀνοιχτή καί ἄμεση κριτική αὐτῶν τῶν λαθῶν. Θά ἦταν ἀσυγχώρητο λάθος καί ἀπέναντι στό σοσιαλδημοκρατικό κόμμα καί ἀπέναντι σ' ὁλόκληρο τό προλεταριάτο ἄν κάναμε τά στραβά μάτια γι' αὐτά τά λάθη.

Εἶναι ἀπαραίτητο νά τονίσουμε τώρα ἕνα λάθος τῆς ἐργατικῆς ὁμάδας στή Δούμα. Τά μέλη τῆς ἐργατικῆς ὁμάδας, λίγες μέρες ὕστερα ἀπό τήν ψηφοφορία γιά τήν ἀπάντηση στό λόγο τοῦ θρόνου, δήλωσαν στίς ἐφημερίδες πώς αὐτοί «ἔκαμαν ἀποχή ἀπό τήν ψηφοφορία καί δέν ἤθελαν νά δόσουν χαρακτήρα διαμαρτυρίας στήν ἀποχή τους μόνο καί μόνο γιά νά μήν μπερδευτοῦν μέ τήν ὁμάδα τοῦ κόμητα Χέυδεν» [53]. Οἱ καντέτοι εἶναι κόμμα τῶν ταλαντεύσεων ἀνάμεσα στήν ἐπανάσταση καί στήν ἀντίδραση. Ἐνάντια σ' αὐτό τό κόμμα πρέπει νά διαμαρτύρονται πάντα καί θά διαμαρτύρονται πάντα οἱ Χέυδεν ἀπό τά δεξιά καί οἱ σοσιαλδημοκράτες ἀπό τ' ἀριστερά. Ἡ ἄρνηση νά διαμαρτυρηθοῦν ἦταν λάθος τῆς ἐργατικῆς ὁμάδας. Ἔπρεπε ἀνοιχτά καί σέ ἐπήκοο ὅλων νά ποῦν, πάνω ἀπό τά κεφάλια τῶν καντέτων, σ' ὅλο τό λαό: «Κύριοι καντέτοι, παίρνετε ψεύτικο ὕφος. Τό ψήφισμά σας εἶναι διαποτισμένο ἀπό τό πνεῦμα τῆς συναλλαγῆς. Ἀφῆστε τή διπλωματία κατά μέρος. Βροντοφωνάξτε το πώς οἱ ἀγρότες ἀπαιτοῦν ὅλη τή γῆ, πώς οἱ ἀγρότες πρέπει νά πάρουν ὅλη τή γῆ χωρίς ἐξαγορά. Πέστε πώς ὁ λαός ἀπαιτεῖ πλήρη ἐλευθερία, πώς ὁ λαός θά πάρει ὅλη τήν ἐξουσία γιά νά ἐξασφαλίσει τήν ἐλευθερία στήν πράξη καί ὄχι μόνο στά χαρτιά. Μήν πιστεύετε στά χάρτινα «συντάγματα», πιστεύετε μόνο στή δύναμη τοῦ ἀγωνιζόμενου λαοῦ! Ἐμεῖς καταψηφίζουμε τό ψήφισμά σας».

Ἄν ἡ ἐργατική ὁμάδα τό ἔλεγε αὐτό, θά ἔκανε μιά πράξη πραγματικά σοσιαλδημοκρατικῆς ἐργατικῆς πολιτικῆς. Θά ἐξέφραζε ἔτσι ὄχι μόνο τά συμφέροντα τῶν ἐργατῶν, ἀλλά καί τά συμφέροντα ὅλου τοῦ ἐπαναστατημένου λαοῦ πού παλεύει γιά τή λευτεριά. Καί τότε θά ἔλεγε ἀπ' ἀφορμή τήν ἄρνηση γιά ἀκρόαση: «Βλέπετε, κύριοι καντέτοι, πήρατε ἕνα καλό μάθημα. Τιμωρηθήκατε ὅπως σᾶς ἄξιζε γιά τό ψεύτικο ὕφος τοῦ ψηφίσματός σας. Ἄν συνεχίσετε στό ἴδιο ὕφος, θά ρθεῖ μιά μέρα, καί ἡ μέρα αὐτή δέν εἶναι μακριά, πού ὁ λαός θά σᾶς μνημονεύσει „μέ τήν πικρή εἰρωνία τοῦ γελασμένου γιοῦ ἐνάντια στό φαφλατά καί ὀκνηρό πατέρα του"» [54].

Θά ἐπαναλάβουμε ἄλλη μιά φορά, γιά νά ἀποφύγουμε τήν κακόβουλη παρερμηνεία τῶν λόγων μας: ἐμεῖς κατακρίνουμε τή συμπεριφορά τῆς ἐργατικῆς ὁμάδας ὄχι γιά νά μεμφθοῦμε τά μέλη της, ἀλλά γιά νά βοηθήσουμε τήν πολιτική ἀνάπτυξη τοῦ ρωσικοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς.

Καί ἀπό τήν ἄποψη αὐτή πρέπει νά τονίσουμε τό σοβαρό λάθος τῆς «Νέβσκαγια Γκαζέτα». «Δέν μποροῦμε — γράφει αὐτή — νά θεωροῦμε τό ἐπεισόδιο μέ τό ψήφισμα σάν ἀφορμή γιά νά δια-

κοπεῖ ἡ δράση τῆς Δούμας»... «Δέν βλέπουμε τούς λόγους γιά νά βάλουμε τώρα τό ζήτημα ὀρθά κοφτά» (ἀρ. φύλλου 6). Αὐτό εἶναι ψεύτικο ὕφος. Δέν ταιριάζει στούς σοσιαλδημοκράτες νά προσποιοῦνται πώς εἶναι ἄνθρωποι πού θά μποροῦσαν νά εἶναι ὑπόλογοι γιά τή Δούμα. Ἄν οἱ σοσιαλδημοκράτες εἶχαν τήν πλειοψηφία στή Δούμα, ἡ Δούμα δέ θά ἦταν Δούμα, εἴτε οἱ σοσιαλδημοκράτες δέ θά ἦταν σοσιαλδημοκράτες. Ἄς φέρουν οἱ καντέτοι ὅλη τήν εὐθύνη γιά τή Δούμα. Ἄς διδάσκεται ὁ λαός στό δικό τους τό τομάρι καί ὄχι στό δικό μας τήν ἀπαλλαγή ἀπό τίς συνταγματικές αὐταπάτες.

Μόνοι σας τό ξέρετε, σύντροφοι: «Τό προλεταριάτο δέ θά ἐπιτρέψει νά δοθεῖ στούς κ. κ. Μιλιουκόφ ἐλευθερία συναλλαγῶν μέ τό παλιό καθεστώς». Ὑπέροχα λόγια. Ἀλλά ποῦ βρίσκεται ἡ οὐσία τῶν καντέτικων συναλλαγῶν; Ὄχι φυσικά στήν προσωπική προδοσία. Μιά τέτοια χοντροκομμένη ἀντίληψη εἶναι ὁλότελα ξένη πρός τό μαρξισμό. Ἡ οὐσία τῶν συναλλαγῶν βρίσκεται ἀποκλειστικά καί μόνο σέ τοῦτο, πώς οἱ καντέτοι δέν ἀπομακρύνονται καί δέ θέλουν ν' ἀπομακρυνθοῦν ἀπό τή βάση τῆς διατήρησης τῆς ἐξουσίας στά χέρια τοῦ παλιοῦ καθεστῶτος, ἀπό τή βάση τῶν ἐντολῶν πού ἐκπορεύονται ἀπό τό παλιό αὐτό καθεστώς. Οἱ καντέτοι, παραμένοντας καντέτοι, ἔχουν ἀπόλυτα δίκιο ὅταν λένε: νά ἀπομακρυνθοῦμε ἀπ' αὐτή τή βάση σημαίνει νά βάλουμε τό ζήτημα ὀρθά κοφτά, σημαίνει νά δόσουμε ἀφορμή νά διακόψουν τή δράση τῆς Δούμας.

Δέν ταιριάζει στούς σοσιαλδημοκράτες νά σκέπτονται ἔτσι πού ὁ λαός νά βλέπει στούς συλλογισμούς τους δικαίωση τῶν καντέτων. Ἐκεῖνο πού πρέπει νά κάνουμε ἐμεῖς δέν εἶναι νά δικαιολογοῦμε τούς ὑποκριτικούς τους λόγους, ὅτι τάχα ὅλο τό ζήτημα ἦταν ἡ «εὐγένεια» τῆς Δούμας καί ἡ «ἀγένεια» τοῦ Τρέποφ (ὁ Στροῦβε στή «Δούμα»). Ἐκεῖνο πού πρέπει εἶναι νά ξεσκεπάζουμε αὐτή τήν ὑποκρισία καί νά συνδέσουμε «τό πρῶτο μάθημα» πού πῆραν οἱ καντέτοι μέ τήν πρωταρχική ψευτιά ὅλης τῆς θέσης τους, ὅλου τοῦ ψηφίσματός τους. Τήν ἐπαναστατική κατάσταση τῆς χώρας δέν πρέπει νά τήν κρίνουμε ἀπό τήν ἄποψη τῆς κατάστασης μέσα στή Δούμα. Ἀντίθετα τά ἐσωτερικά ζητήματα καί τά ἐπεισόδια μέσα στή Δούμα πρέπει νά τά κρίνουμε ἀπό τήν ἄποψη τῆς ἐπαναστατικῆς κατάστασης τῆς χώρας.

Γράφτηκε στίς 9 (22) τοῦ Μάη 1906

Δημοσιεύτηκε στίς 10 τοῦ Μάη 1906
στήν ἐφημερίδα «Βολνά», ἀρ. φύλλου 13

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό
κείμενο τῆς ἐφημερίδας

ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ [55]

Στό συνέδριο, στήν ἐπιτροπή πού ἐπεξεργάστηκε τό καταστατικό τοῦ κόμματος, οἱ μπολσεβίκοι δήλωσαν ἀνοιχτά πώς κάθε ἀπόπειρα νά περιοριστοῦν ἡ αὐτονομία τῶν τοπικῶν ὀργανώσεων καί τά δικαιώματα τῆς ἀντιπολίτευσης, σέ σύγκριση μέ τούς κανόνες πού καθόρισε τό 3ο φραξιονιστικό συνέδριο, θά σημαίνει ἀναπόφευκτη διάσπαση. Καί γι' αὐτό οἱ μπολσεβίκοι ἐπέμειναν νά μήν περιοριστεῖ λχ. τό δικαίωμα τῆς σύγκλησης νέου συνεδρίου κτλ. Οἱ μπολσεβίκοι πρότειναν νά μπεῖ στό καταστατικό διάταξη πού νά λέει ὅτι σέ περίπτωση ἀλλαγῆς τόπου κατοικίας τά μέλη τοῦ κόμματος ἔχουν τό δικαίωμα νά μπαίνουν στίς ὀργανώσεις τοῦ νέου τόπου κατοικίας τους. Τό συνέδριο ἀπέρριψε αὐτήν τή διάταξη, *ψήφισε ὅμως ἀπόφαση πού ἀναφέρει πώς τήν ἀπορρίπτει ἀποκλειστικά σάν περιττή καί αὐτονόητη.*

Συνεπῶς οἱ μενσεβίκοι ὑποσχέθηκαν νά εἶναι νομιμόφρονες καί νά μήν καταφεύγουν σέ μικροπρεπῆ «διωξίματα». Τό κόμμα ἄς παρακολουθεῖ ἄγρυπνα τήν ἐκπλήρωση αὐτῆς τῆς ὑπόσχεσης· στόν ἔλεγχο τοῦ κόμματος βρίσκεται ἡ μοναδική ἐγγύηση νά ἀποφευχθεῖ τό ἐνδεχόμενο μιᾶς διάσπασης.

«Βολνά», ἀρ. φύλλου 13,
10 τοῦ Μάη 1906

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας «Βολνά»

ΛΟΓΟΣ ΣΤΗ ΛΑΪΚΗ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗ ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ ΤΗΣ κόμ. ΠΑΝΙΝΑ ΣΤΙΣ 9 (22) ΤΟΥ ΜΑΗ 1906 [56]

1

ΣΥΝΤΟΜΟ ΡΕΠΟΡΤΑΖ ΤΗΣ «ΝΕΒΣΚΑΓΙΑ ΓΚΑΖΕΤΑ»

Ὁ σ. Κάρποφ ὑποθέτει πώς τή Δούμα πραγματικά δέ θά τή διαλύσουν, γιατί οἱ καντέτοι θά κάνουν τό πᾶν γι' αὐτό. Αὐτό φάνηκε κιόλας ἀπό τή δράση τους στή Δούμα. Οἱ καντέτοι προσπαθοῦν νά συνδυάσουν τήν παλιά ἐξουσία μέ τήν λαϊκή ἐλευθερία. Σέ συνέχεια ὁ ὁμιλητής πέρασε στήν τακτική τοῦ ΣΔΕΚΡ. Κατά τή γνώμη του, ἡ ἀπόφαση πού πῆρε τό συνέδριο γιά τή στάση ἀπέναντι στή Δούμα «εἶναι κάθε ἄλλο παρά ὁλοκληρωμένη, κάθε ἄλλο παρά σωστή. Θά πρέπει νά ἐφαρμόζουμε τίς ἀποφάσεις τοῦ ἑνιαίου ΣΔΕΚΡ, θά συμπληρώνουμε ὅμως τίς ἀποφάσεις του στήν πορεία τῆς δράσης μας».

Κατά τή γνώμη τοῦ ὁμιλητῆ, ἡ ἀποχή δέν ἦταν λάθος. Τό προλεταριάτο τούς εἶπε πώς αὐτό τό ἴδιο πρέπει νά σαρώσει αὐτή τή Δούμα. Αὐτό δέν τό πέτυχε· καί τί βγαίνει ἀπ' αὐτό; Φυσικά, ὁ λαός μόνο ὄφελος θ' ἀποκομίσει ἀπό τή Δούμα. Πολύ θά ὠφελήσουν οἱ βουλευτές τῶν ἀγροτῶν καί τῶν ἐργατῶν πού δροῦν μέ συνέπεια. Ἡ πίεση ὅμως πάνω στή Δούμα εἶναι ἄκαρπη. Ὅταν ἡ κυβέρνηση εἶναι ἀντίθετη πρός τό λαό, πρέπει νά θυμόμαστε πώς μόνο οἱ ἀντίπαλες πλευρές μποροῦν νά δόσουν λύση στίς σύγκρουση.

Στούς ἀγρότες θά ποῦμε: νά διδάσκεστε, σύντροφοι ἀγρότες, ὥστε ὅταν ἔρθει ἡ στιγμή νά εἴσαστε κι ἐσεῖς ἕτοιμοι νά ὑποστηρίξετε τό ἐπαναστατικό κίνημα. (*Ζωηρά χειροκροτήματα.*)

«Νέβσκαγια Γκαζέτα», ἀρ. φύλλου 8, 11 (24) τοῦ Μάη 1906

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς «Νέβσκαγια Γκαζέτα»

2

ΣΥΝΤΟΜΟ ΡΕΠΟΡΤΑΖ ΤΗΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑΣ «ΒΟΛΝΑ»

Αὐτόν, ὅπως καί τόν πολίτη Μιακότιν, τόν ἀντέκρουσε ὁ σ. Κάρποφ. Ἐξήγησε στόν πολίτη Μιακότιν πώς ἡ συναλλαγή εἶναι τό ἐμπορικό κλείσιμο τῶν διαπραγματεύσεων, ἐνῶ οἱ διαπραγματεύσεις εἶναι προετοιμασία γιά συναλλαγή, πώς γι' αὐτό ὁ πολίτης Μιακότιν δέν ἔχει καθόλου δίκιο σχετικά μέ τό κόμμα τῶν καντέτων. Ὁ ὁμιλητής, ἀφοῦ ἀναγνώρισε ἀπόλυτα πώς οἱ ἀποφάσεις τοῦ Ἑνωτικοῦ συνεδρίου εἶναι ὑποχρεωτικές γιά ὅλο τό κόμμα, τόνισε πώς μερικές ἀπό τίς ἀποφάσεις του εἶναι λαθεμένες, καί τό γεγονός ὅτι εἶναι λαθεμένες ἀποτέλεσε καί τήν αἰτία τοῦ ὄχι σωστοῦ τόνου πού πῆρε ὁ σ. Μπαρτένιεφ [57] ἀπέναντι στό κόμμα τῶν καντέτων. Τό ξεσκέπασμα τοῦ κόμματος τῶν καντέτων, εἶπε ὁ ὁμιλητής, δέν εἶναι ἕνα ἁπλό ὑβρεολόγιο, ἀλλά ἕνα ἀναγκαῖο, τό πιό σκόπιμο μέσο ἀπόσπασης τῶν πλατιῶν λαϊκῶν μαζῶν ἀπό τή μεσοβέζικη, δειλή, φιλελεύθερη ἀστική τάξη, πού ἐπιδιώκει τή συναλλαγή μέ τήν παλιά ἐξουσία, καί τῆς προσέλκυσής τους πρός τήν ἐπαναστατική δημοκρατική ἀστική τάξη, πού ἑτοιμάζεται νά παλέψει ἀποφασιστικά γιά τήν ἐξουσία. Ὅταν ρίχνεις τό κύρος ἑνός τέτοιου κόμματος ὅπως εἶναι τό κόμμα τῶν καντέτων, σημαίνει πώς δίνεις γερή ὤθηση στήν πολιτική ἀνάπτυξη τῶν λαϊκῶν μαζῶν. Φυσικά, αὐτή καθαυτήν ἡ στιγμή τῆς ἐκδήλωσης τῆς σύγκρουσης δέν ἐξαρτᾶται ἀπό τή θέλησή μας, ἀλλά ἀπό τή στάση τῆς κυβέρνησης, ἀπό τό βαθμό τῆς πολιτικῆς συνείδησης καί τῶν διαθέσεων τῶν λαϊκῶν μαζῶν. Τό καθῆκον μας εἶναι νά καταβάλλουμε κάθε προσπάθεια, ὥστε τό ὀργανωμένο προλεταριάτο νά παίξει καί στή νέα ἄνοδο καί στήν ἀναπόφευκτη ἀποφασιστική πάλη πού ἐπέρχεται τό ρόλο τοῦ ἡγέτη τοῦ νικηφόρου ἐπαναστατικοῦ στρατοῦ.

«Βολνά», ἀρ. φύλλου 14,
11 τοῦ Μάη 1906

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό
κείμενο τῆς ἐφημερίδας «Βολνά»

ΑΠΟΦΑΣΗ ΠΟΥ ΠΑΡΘΗΚΕ ΣΤΗ ΛΑ·Ι·ΚΗ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗ ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ ΤΗΣ **κόμ.** ΠΑΝΙΝΑ ΣΤΙΣ 9 (22) ΤΟΥ ΜΑΗ 1906

Ἡ συγκέντρωση ἐφιστᾶ τήν προσοχή ὅλων τῶν πολιτῶν στό γεγονός ὅτι ἡ ἀπολυταρχική κυβέρνηση, ὀργανώνοντας πογκρόμ καί δυναμώνοντας ἀδιάκοπα τήν ἀστυνομική καί τή στρατιωτική αὐθαιρεσία, χλευάζει ἀνοιχτά τή λαϊκή ἀντιπροσωπεία καί ἑτοιμάζεται νά ἀπαντήσει μέ τή βία στή γενική ἀπαίτηση γιά ἐλευθερία, στή διεκδίκηση γῆς ἀπό τούς ἀγρότες.

Ἡ συγκέντρωση διακηρύσσει πώς τό κόμμα τῆς «λαϊκῆς ἐλευθερίας» (καντέτοι) ἐκφράζει ἁπλῶς μέ δειλό καί μεσοβέζικο τρόπο τίς λαϊκές διεκδικήσεις, δέν ἐκπληρώνει τήν ὑπόσχεσή του νά διακηρύξει τή σύγκληση παλλαϊκῆς συντακτικῆς συνέλευσης. Προειδοποιοῦμε τό λαό γιά τό κόμμα αὐτό, πού ταλαντεύεται ἀνάμεσα στή λαϊκή ἐλευθερία καί στήν παλιά ἀπολυταρχική ἐξουσία πού καταπιέζει τό λαό.

Ἡ συγκέντρωση καλεῖ τήν ἀγροτική («Ἐργασιακή») καί τήν ἐργατική ὁμάδα τῆς Κρατικῆς δούμας νά ἐνεργοῦν ἀποφασιστικά, ἐντελῶς ἀνεξάρτητα ἀπό τούς καντέτους, ἡ καθεμιά μέ τίς δικές της ἀνεξάρτητες διεκδικήσεις, καί νά διακηρύσσουν στό ἀκέραιο τίς διεκδικήσεις τοῦ λαοῦ.

Ἡ συγκέντρωση ἐφιστᾶ τήν προσοχή ὅλων ἐκείνων πού ἐκτιμοῦν τήν ὑπόθεση τῆς ἐλευθερίας ὅτι ἡ στάση τῆς ἀπολυταρχικῆς κυβέρνησης καί τό γεγονός ὅτι δέν ἱκανοποιήθηκαν καθόλου οἱ ἀγροτικές καί παλλαϊκές ἀνάγκες κάνουν ἀναπόφευκτη τήν ἀποφασιστική πάλη ἔξω ἀπό τή Δούμα, τήν πάλη γιά πλήρη ἐξουσία τοῦ λαοῦ, τή μόνη ἱκανή νά ἐξασφαλίσει τήν ἐλευθερία καί τίς ἀνάγκες τοῦ λαοῦ.

Ἡ συγκέντρωση ἐκφράζει τήν πεποίθηση πώς τό προλεταριάτο θά σταθεῖ, ὅπως καί πρῶτα, ἐπικεφαλῆς ὅλων τῶν ἐπαναστατικῶν στοιχείων τοῦ λαοῦ.

«Βολνά», ἀρ. φύλλου 14,
11 τοῦ Μάη 1906

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό
κείμενο τῆς ἐφημερίδας «Βολνά»

Η ΑΓΡΟΤΙΚΗ Ή «ΕΡΓΑΣΙΑΚΗ» ΟΜΑΔΑ ΚΑΙ ΤΟ ΣΔΕΚΡ

Χτές ἐξετάσαμε τή στάση τῆς σοσιαλδημοκρατίας ἀπέναντι στήν ἐργατική ὁμάδα τῆς Δούμας *. Ἄς ἐξετάσουμε τώρα τό ζήτημα τῆς Ἐργασιακῆς ὁμάδας.

Μέ τό ὄνομα αὐτό εἶναι γνωστοί οἱ βουλευτές τῶν ἀγροτῶν στή Δούμα, κάπου 130–140 ἄτομα, πού ἄρχισαν νά χωρίζουν ἀπό τούς καντέτους καί νά συσπειρώνονται σέ αὐτοτελές κόμμα. Ὁ χωρισμός αὐτός ἀπέχει πολύ ἀπό τό νά ἔχει ὁλοκληρωθεῖ, ὡστόσο ἔχει κιόλας διαγραφεῖ πλήρως. Ὁ Γκορεμίκιν τό διατύπωσε αὐτό θαυμάσια μέ τά εὔστοχα λόγια του: τό τρίτο τῶν μελῶν τῆς Δούμας (δηλ. ἴσα ἴσα τό ἄθροισμα τῆς Ἐργασιακῆς ὁμάδας καί τῆς ἐργατικῆς ὁμάδας, ἄν ὑπολογιστοῦν κατά προσέγγιση μαζί) πᾶνε φυρί φυρί γιά τήν κρεμάλα [58].

Ἡ εὔστοχη αὐτή φράση καθόρισε καθαρά τή διαφορά ἀνάμεσα στήν ἐπαναστατική ἀστική δημοκρατία καί στή μή ἐπαναστατική (καντέτοι). Ποῦ βρίσκεται ἡ ἐπαναστατικότητα τῆς ἀγροτικῆς ὁμάδας; Ὄχι τόσο στίς πολιτικές της διεκδικήσεις, πού κάθε ἄλλο παρά ὁλοκληρωτικά ἔχουν διατυπωθεῖ, ὅσο στίς διεκδικήσεις της γιά γῆ. Οἱ ἀγρότες διεκδικοῦν γῆ, καί μάλιστα ὅλη τή γῆ. Οἱ ἀγρότες διεκδικοῦν τή γῆ μέ τέτοιους ὅρους πού πραγματικά θά βελτίωναν τή θέση τους, δηλ. χωρίς καμιά ἐξαγορά ἤ μέ μιά μετριότατη ἐξαγορά. Μέ ἄλλα λόγια, οἱ ἀγρότες ἀπαιτοῦν στήν οὐσία ὄχι ἀγροτική μεταρρύθμιση, ἀλλά ἀγροτική ἐπανάσταση. Ἀπαιτοῦν τέτοια ἀλλαγή πού δέ θά θίξει καθόλου τήν κυριαρχία τοῦ χρήματος, δέ θά θίξει τίς βάσεις τῆς ἀστικῆς κοινωνίας, θά ὑποσκάψει ὅμως μέ τόν πιό ἀποφασιστικό τρόπο τίς *οἰκονομικές* βάσεις τοῦ παλιοῦ καθεστῶτος, τῆς δου-

---

*** Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 86–89 (ἑλλ. ἔκδ., σελ. 88–91).** ***Σύντ.***

λοπαροικίας, ὁλόκληρης τῆς δουλοπαροικιακῆς — καί τσιφλικάδικης καί ὑπαλληλοκρατικῆς — Ρωσίας. Αὐτός εἶναι ὁ λόγος πού τό σοσιαλιστικό προλεταριάτο μέ ὅλη τήν ψυχή, μέ ὅλη τή δραστηριότητα, θά βοηθήσει τούς ἀγρότες νά πραγματοποιήσουν τίς διεκδικήσεις τους σ' ὅλη τους τήν ἔκταση. Χωρίς τήν ὁλοκληρωτική νίκη τῆς ἀγροτιᾶς ἐνάντια σέ ὅλους τούς καταπιεστές της πού κληρονόμησε ἀπό τό παλιό καθεστώς εἶναι ἀδύνατη ἡ ὁλοκληρωτική νίκη τῆς ἀστικοδημοκρατικῆς ἐπανάστασης. Καί μιά τέτοια νίκη χρειάζεται σέ ὅλο τό λαό, χρειάζεται καί στό προλεταριάτο πρός τό συμφέρον τοῦ μεγάλου ἀγώνα του γιά τό σοσιαλισμό.

Ὑποστηρίζοντας ὅμως τήν ἐπαναστατική ἀγροτιά, τό προλεταριάτο δέν πρέπει νά ξεχνάει οὔτε στιγμή τήν ταξική του αὐτοτέλεια, τούς ἰδιαίτερους ταξικούς του σκοπούς. Τό κίνημα τῆς ἀγροτιᾶς εἶναι κίνημα ἄλλης τάξης· δέν εἶναι πάλη προλεταριακή, ἀλλά πάλη μικρονοικοκυρέων· δέν εἶναι πάλη ἐνάντια στίς βάσεις τοῦ καπιταλισμοῦ, ἀλλά πάλη γιά τό ξεκαθάρισμά τους ἀπ' ὅλα τά ὑπολείμματα τῆς δουλοπαροικίας. Οἱ ἀγροτικές μάζες εἶναι συνεπαρμένες ἀπό τή μεγάλη τους πάλη: εἶναι ἀναπόφευκτο νά νομίζουν πώς τό πάρσιμο ὅλης τῆς γῆς σημαίνει λύση τοῦ ἀγροτικοῦ ζητήματος. Ὀνειρεύονται ἐξισωτικό μοίρασμα τῆς γῆς, μεταβίβασή της σέ ὅλους τούς ἐργαζομένους καί ξεχνοῦν τήν ἐξουσία τοῦ κεφαλαίου, τή δύναμη τοῦ χρήματος, τήν ἐμπορευματική οἰκονομία, πού ἀναπόφευκτα καί στήν πιό «δίκαιη» διανομή θά δημιουργήσει ξανά τήν ἀνισότητα καί τήν ἐκμετάλλευση. Συνεπαρμένες ἀπό τήν πάλη ἐνάντια στή δουλοπαροικία, δέ βλέπουν τήν παραπέρα, τήν ἀκόμα πιό μεγάλη καί πιό δύσκολη πάλη ἐνάντια σέ ὅλη τήν κεφαλαιοκρατική κοινωνία, πάλη γιά τήν ὁλοκληρωτική πραγματοποίηση τοῦ σοσιαλισμοῦ. Ἡ ἐργατική τάξη θά διεξάγει πάντα αὐτή τήν πάλη καί θά ὀργανώνεται γι' αὐτό σέ αὐτοτελές πολιτικό κόμμα. Καί τά σκληρά μαθήματα τοῦ καπιταλισμοῦ θά διαφωτίζουν ἀναπόφευκτα ὅλο καί πιό γρήγορα τούς μικρονοικοκυρέους, ἀναγκάζοντάς τους νά πείθονται γιά τήν ὀρθότητα τῶν ἀπόψεων τῆς σοσιαλδημοκρατίας καί νά τάσσονται μέ τό μέρος τοῦ προλεταριακοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος.

Τό προλεταριάτο τυχαίνει πολύ συχνά ν' ἀκούει τώρα ἀπό τήν ἀστική τάξη πώς πρέπει νά βαδίζει μαζί μέ τήν ἀστική δημοκρατία. Χωρίς αὐτήν τό προλεταριάτο δέν μπορεῖ νά πραγματοποιήσει τήν ἐπανάσταση. Αὐτό εἶναι σωστό. Τό ζήτημα ὅμως εἶναι μαζί μέ ποιά δημοκρατία μπορεῖ καί πρέπει νά βαδίσει *τώρα* τό

προλεταριάτο, μέ τήν καντέτικη ἤ μέ τήν ἀγροτική, μέ τήν ἐπαναστατική δημοκρατία; Ἡ ἀπάντηση μπορεῖ νά εἶναι μόνο μιά: ὄχι μέ τήν καντέτικη ἀλλά μέ τήν ἐπαναστατική δημοκρατία, ὄχι μέ τούς φιλελευθέρους ἀλλά μέ τήν ἀγροτική μάζα.

Χωρίς νά ξεχνᾶμε αὐτή τήν ἀπάντηση, δέν πρέπει νά μᾶς διαφεύγει πώς ὅσο πιό γρήγορα διαφωτίζονται οἱ ἀγρότες, ὅσο πιό ἀνοιχτά ἐμφανίζονται στήν πολιτική, τόσο μεγαλύτερη ἕλξη ὅλων τῶν ἐπαναστατικῶν στοιχείων τῆς ἀστικῆς δημοκρατίας παρατηρεῖται πρός τήν ἀγροτιά καί, φυσικά, καί πρός τούς μικροαστούς τῆς πόλης ἐπίσης. Οἱ μικροδιαφορές χάνουν τή σπουδαιότητά τους. Στό προσκήνιο προβάλλει τό βασικό ἐρώτημα: ἀκολουθοῦν τάχα ὥς τό τέλος τήν ἐπαναστατική ἀγροτιά τά διάφορα κόμματα, οἱ διάφορες ὁμάδες, ὀργανώσεις; Διαγράφεται ὅλο καί πιό καθαρά ἡ *πολιτική* συγχώνευση καί τῶν ἐσέρων (σοσιαλιστῶν-ἐπαναστατῶν) καί μερικῶν ἀνεξάρτητων σοσιαλιστῶν, καί τῶν ἄκρως ἀριστερῶν ριζοσπαστῶν, καί μιᾶς σειρᾶς ἀγροτικῶν ὀργανώσεων σέ μιά *ἐπαναστατική δημοκρατία.*

Γι' αὐτό ἔκαναν μεγάλο λάθος οἱ σοσιαλδημοκράτες τῆς δεξιᾶς πτέρυγας στό συνέδριο ὅταν ξεφώνιζαν (ὁ Μαρτίνοφ καί ὁ Πλεχάνοφ): «οἱ καντέτοι σάν κόμμα εἶναι σημαντικότεροι ἀπό τούς ἐσέρους». Οἱ ἐσέροι αὐτοί καθαυτοί δέν εἶναι τίποτα. Οἱ ἐσέροι ὅμως, σάν ἐκφραστές τῶν αὐθορμήτων τάσεων τῆς ἀγροτιᾶς, εἶναι ἕνα κομμάτι ἀκριβῶς ἐκείνης τῆς πλατιᾶς καί ἰσχυρῆς ἐπαναστατικῆς δημοκρατίας, πού χωρίς αὐτήν τό προλεταριάτο δέν μπορεῖ κάν νά σκέπτεται γιά ὁλοκληρωτική νίκη τῆς ἐπανάστασής μας. Δέν εἶναι τυχαῖο πού στή Δούμα ἡ ἀγροτική ἤ «Ἐργασιακή» ὁμάδα προσέγγισε μέ τούς ἐσέρους. Φυσικά, ἕνα μέρος τῶν ἀγροτῶν θά κατορθώσει νά καταλάβει τή συνεπῆ ἄποψη τοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ προλεταριάτου, ἀλλά ἕνα ἄλλο μέρος τους θά βλέπει ἀναμφισβήτητα τή λύση τοῦ ἀγροτικοῦ ζητήματος στήν «ἐξισωτική» γαιοχρησία.

Ἡ Ἐργασιακή ὁμάδα θά παίξει ἀσφαλῶς σοβαρό ρόλο καί στή Δούμα καί — τό σπουδαιότερο — ἔξω ἀπό τή Δούμα. Οἱ συνειδητοί ἐργάτες πρέπει μέ ὅλες τίς δυνάμεις τους νά προσπαθήσουν ὥστε νά ἐνταθεῖ ἡ ζύμωση ἀνάμεσα στούς ἀγρότες, νά χωριστεῖ ἡ Ἐργασιακή ὁμάδα ἀπό τούς καντέτους καί νά προβάλλει ἡ ὁμάδα αὐτή πλήρεις καί ὁλοκληρωμένες πολιτικές διεκδικήσεις. Ἄς ὀργανώνεται πιό σφιχτά καί πιό ἀνεξάρτητα ἡ Ἐργασιακή ὁμάδα, ἄς πλαταίνει τούς δεσμούς της ἔξω ἀπό τή Δούμα, ἄς θυμᾶται πώς τό μεγάλο ζήτημα τῆς γῆς δέ θά λυθεῖ στή Δού-

μα. Τό ζήτημα αὐτό θά τό λύσει ἡ πάλη τοῦ λαοῦ ἐνάντια στήν παλιά ἐξουσία καί ὄχι ἡ ψηφοφορία στή Δούμα.

Δέν ὑπάρχει σήμερα πιό σπουδαῖο ζήτημα γιά τήν ἐπιτυχία τῆς ἐπανάστασης ἀπό αὐτή τή συσπείρωση, διαφώτιση, πολιτική προετοιμασία τῆς ἐπαναστατικῆς ἀστικῆς δημοκρατίας. Τό σοσιαλιστικό προλεταριάτο, ξεσκεπάζοντας ἀμείλικτα τήν ἀστάθεια τῶν καντέτων, θά ὑποστηρίξει μέ κάθε τρόπο τό μεγάλο αὐτό ἔργο. Ταυτόχρονα τό προλεταριάτο δέ θά παρασυρθεῖ σέ κανενός εἴδους μικροαστικές αὐταπάτες. Θά μείνει στή βάση τῆς αὐστηρῆς ταξικῆς καί προλεταριακῆς πάλης γιά τό σοσιαλισμό.

Ζήτω ἡ ὁλοκληρωτική νίκη τῶν ἀγροτῶν ἐνάντια σέ ὅλους τούς καταπιεστές τους! — θά πεῖ τό προλεταριάτο. Στή νίκη αὐτή βρίσκεται ἡ πιό σίγουρη ἐγγύηση τῶν ἐπιτυχιῶν τῆς προλεταριακῆς μας πάλης γιά τό σοσιαλισμό.

Γράφτηκε στίς 10 (23) τοῦ Μάη 1906

Δημοσιεύτηκε στίς 11 τοῦ Μάη 1906
στήν ἐφημερίδα «Βολνά», ἀρ. φύλλου 14

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό
κείμενο τῆς ἐφημερίδας

ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΗΣ ΓΗΣ ΣΤΗ ΔΟΥΜΑ

Τό πρῶτο ἔργο τῶν καντέτων στή Δούμα ἦταν νά συντάξουν ψήφισμα ἀπάντησης στό λόγο τοῦ θρόνου. Σύνταξαν μιά δειλή παράκληση καί ὄχι ἀπαίτηση. Τό δεύτερο «ἔργο»: πέρασαν σιωπηρά στά τρέχοντα ζητήματα ὅταν τούς ἀρνήθηκαν νά δεχτοῦν τό ψήφισμά τους ἀπό τήν ἀντιπροσωπεία τους. Ἐδῶ φέρθηκαν ἀκόμα πιό δειλά. Τώρα τό τρίτο ἔργο εἶναι: ἡ ἐξέταση τοῦ ζητήματος τῆς γῆς, πού μπῆκε στήν ἡμερήσια διάταξη τῆς Δούμας.

Τό ζήτημα αὐτό πρέπει νά τό παρακολουθοῦν ὅλοι οἱ ἐργάτες μέ ἰδιαίτερη προσοχή. Τό ζήτημα τῆς γῆς συγκινεῖ πάνω ἀπ' ὅλα τήν ἀγροτική μάζα. Καί οἱ ἀγρότες ἔγιναν σήμερα οἱ κύριοι καί σχεδόν οἱ μοναδικοί σύμμαχοι τῶν ἐργατῶν στήν ἐπανάσταση. Καί στό ζήτημα τῆς γῆς θά φανεῖ πολύ καθαρά ἄν πραγματικά τό κόμμα τῶν καντέτων, πού αὐτοτιτλοφορεῖται κόμμα τῆς λαϊκῆς ἐλευθερίας, ὑπηρετεῖ πιστά τή λαϊκή ἐλευθερία.

Τί θέλει ὁ λαός, δηλαδή πρῶτ' ἀπ' ὅλα ἡ ἀγροτιά; Ἡ ἀγροτιά θέλει γῆ. Αὐτό τό ξέρουν ὅλοι. Οἱ ἀγρότες ζητοῦν ὅλη ἡ γῆ τοῦ κράτους ν' ἀνήκει στούς ἀγρότες. Οἱ ἀγρότες θέλουν ν' ἀποτινάξουν τό ζυγό τῶν τσιφλικάδων καί τῆς ὑπαλληλικῆς γραφειοκρατίας. Νά ἀφαιρέσουν τή γῆ ἀπό τούς τσιφλικάδες, ἔτσι πού αὐτοί νά μήν ἀναγκάζουν τό μουζίκο νά δουλεύει μέ τό σύστημα τῆς ξεπληρωμῆς μέ δουλειά, δηλ. στήν οὐσία νά κάνει, ὅπως καί παλιά, ἀγγαρεία· θέλουν νά ἀφαιρέσουν τήν ἐξουσία ἀπό τή γραφειοκρατία, ἔτσι πού αὐτή νά μήν τυραννᾶ τόν ἁπλό λαό· νά τί θέλουν οἱ ἀγρότες. Καί οἱ ἐργάτες πρέπει νά βοηθήσουν τούς ἀγρότες τόσο στήν πάλη γιά γῆ ὅσο καί στήν ἀνοιχτή, καθαρή καί ἐντελῶς ἀκριβολογημένη τοποθέτηση τοῦ ζητήματος τῆς γῆς.

Τό ζήτημα τῆς γῆς εἶναι ἐξαιρετικά εὔκολο νά τό μπερδέψει κανείς καί νά τό θολώσει. Εἶναι εὔκολο νά παρουσιάσει κανείς

τήν ὑπόθεση ἔτσι πού νά φαίνεται ὅτι οἱ ἀγρότες πρέπει βέβαια νά πάρουν γῆ μέ τή μορφή κλήρου, ἀλλά ἡ διανομή, αὐτή καθαυτήν, νά γίνει κάτω ἀπό τέτοιους ὅρους πού νά ἐκμηδενίζουν κάθε ὄφελος γιά τούς ἀγρότες ἀπό αὐτή τή διανομή. Ἄν τή διανομή τῆς γῆς τήν κάνουν πάλι οἱ κρατικοί λειτουργοί, ἄν τό ρόλο τῶν κάθε λογῆς «διαιτητῶν» τόν παίξουν ξανά οἱ φιλελεύθεροι τσιφλικάδες, ἄν τίς «μέτριες διαστάσεις» τῶν ποσῶν τῆς ἐξαγορᾶς τίς καθορίσει ἡ παλιά ἀπολυταρχική ἐξουσία, τότε ἀντί γιά ὄφελος τῶν ἀγροτῶν θά προκύψει καινούργια ἐξαπάτηση τῶν ἀγροτῶν, ὅπως καί τό 1861, θά ἔχουμε καινούργια θηλιά στό λαιμό τῶν ἀγροτῶν. Γι' αὐτό οἱ συνειδητοί ἐργάτες πρέπει νά ἐξηγοῦν στούς ἀγρότες μέ ἐξαιρετική δραστηριότητα πώς στό ζήτημα τῆς γῆς πρέπει νά εἶναι ἐξαιρετικά προσεχτικοί καί δύσπιστοι. Τό ζήτημα τῆς ἐξαγορᾶς τῆς γῆς καί τό ζήτημα τῆς ἐξουσίας πού θά κάνει τή «διανομή» τῆς γῆς ἀποκτοῦν στή σημερινή κατάσταση τεράστια σπουδαιότητα. Στό ζήτημα τῆς ἐξαγορᾶς μπορεῖ κανείς μονομιᾶς καί ἀλάθητα νά καθορίσει ποιός εἶναι μέ τούς ἀγρότες καί ποιός μέ τούς τσιφλικάδες, ἤ ἀκόμα καί τό ποιός προσπαθεῖ νά περνᾶ ἀπό τή μιά μεριά στήν ἄλλη. Ὁ ρῶσος ἀγρότης ξέρει — ἄχ καί πῶς τό ξέρει! — τί εἴδους πράγμα εἶναι αὐτή ἡ ἐξαγορά. Τά συμφέροντα τῶν ἀγροτῶν καί τά συμφέροντα τῶν τσιφλικάδων διαχωρίζονται θαυμάσια στό ζήτημα αὐτό. Καί γι' αὐτό πολύ σωστά ἐνέργησε τό Ἑνωτικό συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ, πού στό ἀρχικό σχέδιο τοῦ ἀγροτικοῦ προγράμματος τή λέξη «ἀπαλλοτρίωση» τήν ἀντικατέστησε μέ τή λέξη «δήμευση» (δηλαδή ἀπαλλοτρίωση χωρίς ἐξαγορά).

Στό ζήτημα τῆς ἐξουσίας πού ἐνεργεῖ τή διανομή τῶν κλήρων τά συμφέροντα τῶν ἀγροτῶν καί τῶν κρατικῶν λειτουργῶν εἶναι τόσο ριζικά ἀντίθετα, ὅσο καί τά συμφέροντα τῶν ἀγροτῶν καί τῶν τσιφλικάδων στό ζήτημα τῆς ἐξαγορᾶς. Γι' αὐτό οἱ σοσιαλιστές ἐργάτες πρέπει νά ἐξηγοῦν στούς ἀγρότες μέ ἐξαιρετική ἐπιμονή πόσο σπουδαῖο εἶναι νά μήν καταπιαστεῖ ἡ παλιά ἐξουσία μέ τό ζήτημα τῆς γῆς. Ἄς ξέρουν οἱ ἀγρότες πώς δέν μπορεῖ νά προκύψει ὄφελος ἀπό ὁποιαδήποτε ἀγροτική μεταρρύθμιση, ἐφόσον ἡ ὑπόθεση θά εἶναι στά χέρια τῆς παλιᾶς ἐξουσίας. Εὐτυχῶς καί σ' αὐτό τό ζήτημα ἔχει οὐσιαστικά ἐπιτευχθεῖ ὁμοφωνία στό Ἑνωτικό συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ, γιατί ἡ ἀπόφαση τοῦ συνεδρίου παραδέχτηκε ἀπόλυτα τήν ὑποστήριξη τῶν ἐπαναστατικῶν ἐκδηλώσεων τῆς ἀγροτιᾶς. Εἶναι ἀλήθεια πώς τό συνέδριο ἔκανε κατά τή γνώμη μας λάθος πού δέν ὑπέδειξε ἀπερίφραστα ὅτι ἡ ἀγροτική ἀκριβῶς μεταρρύθμιση μπορεῖ ν' ἀνατεθεῖ μόνο

σέ μιά *ολότελα* δημοκρατική κρατική ἐξουσία, μόνο σέ ὑπεύθυνα πρόσωπα ἐκλεγμένα ἀπό τό λαό, ὑπόλογα ἀπέναντι στό λαό καί ἀνακλητά ἀπό αὐτόν. Πιό λεπτομερειακά ὅμως πάνω σ' αὐτό τό ζήτημα σκοπεύουμε νά μιλήσουμε ἄλλη φορά.

Στή Δούμα θά προβληθοῦν δυό βασικά ἀγροτικά προγράμματα. Οἱ καντέτοι, πού κυριαρχοῦν στή Δούμα, θέλουν καί τούς τσιφλικάδες χορτάτους καί τούς ἀγρότες ὁλάκερους. Συμφωνοῦν μέ τήν ἀναγκαστική ἀπαλλοτρίωση τοῦ μεγαλύτερου μέρους τῆς τσιφλικάδικης γῆς, ἀλλά, πρῶτο, προϋποθέτουν τήν ἐξαγορά, καί, δεύτερο, εἶναι ὑπέρ τῆς φιλελευθερο-γραφειοκρατικῆς καί ὄχι τῆς ἐπαναστατικῆς ἀγροτικῆς λύσης τοῦ ζητήματος σχετικά μέ τά μέσα καί τούς τρόπους ἐφαρμογῆς τῆς ἀγροτικῆς μεταρρύθμισης. Ὅπως πάντα, ἔτσι καί στό ἀγροτικό πρόγραμμά τους οἱ καντέτοι ἑλίσσονται σά φίδι ἀνάμεσα στούς τσιφλικάδες καί στούς ἀγρότες, ἀνάμεσα στήν παλιά ἐξουσία καί στή λαϊκή ἐλευθερία.

Ἡ Ἐργασιακή ἤ ἀγροτική ὁμάδα δέν καθόρισε ἀκόμα ὁλότελα συγκεκριμένα τό ἀγροτικό της πρόγραμμα. Ὅλη ἡ γῆ πρέπει ν' ἀνήκει στόν ἐργαζόμενο λαό, τό ζήτημα τῆς ἐξαγορᾶς παρακάμπτεται γιά τήν ὥρα σιωπηρά, ἐπίσης καί τό ζήτημα τῆς παλιᾶς ἐξουσίας. Γιά τό πρόγραμμα αὐτό, ὅταν θά διασαφηνιστεῖ, θά μιλήσουμε κάμποσες φορές ἀκόμα.

Ἡ γραφειοκρατική κυβέρνηση δέ θέλει φυσικά οὔτε ν' ἀκούσει τίποτε ἀκόμα καί γιά καντέτικη ἀγροτική μεταρρύθμιση. Ἡ γραφειοκρατική κυβέρνηση, πού ἐπικεφαλῆς της βρίσκονται οἱ πιό πλούσιοι τσιφλικάδες-κρατικοί λειτουργοί, πού ὁ καθένας τους ἔχει συνήθως δεκάδες χιλιάδες ντεσιατίνες γῆς, «πιό εὔκολο εἶναι νά τουρκέψει» (ὅπως ἐκφράστηκε ἕνας πνευματώδης συγγραφέας) παρά νά ἐπιτρέψει τήν ἀναγκαστική ἀπαλλοτρίωση τῆς τσιφλικάδικης γῆς. Ἄρα ἡ «*λύση*» τοῦ ἀγροτικοῦ ζητήματος ἀπό τή Δούμα δέ θἆναι μιά πραγματική λύση, ἀλλά μόνο μιά διακήρυξη, μόνο μιά διατύπωση τῶν διεκδικήσεων. Οἱ καντέτοι θά προβάλουν πάλι δειλές παρακλήσεις, ἀντί γιά περήφανες καί τολμηρές, τίμιες καί ἀνοιχτές διεκδικήσεις τῶν λαϊκῶν ἀντιπροσώπων. Ἄς εὐχηθοῦμε στήν Ἐργασιακή ὁμάδα νά ἐνεργήσει τουλάχιστο αὐτή τή φορά μέ αὐτοτέλεια καί ὁλότελα ἀνεξάρτητα ἀπό τούς καντέτους.

Καί στούς σοσιαλιστές ἐργάτες πέφτει τώρα ἕνα ἐξαιρετικά μεγάλο καθῆκον. Πρέπει μέ ὅλα τά μέσα καί μέ ὅλες τίς δυνάμεις νά πλαταίνουν τήν ὀργάνωση γενικά καί τούς δεσμούς μέ τήν ἀγροτιά ἰδιαίτερα. Πρέπει νά ἐξηγοῦν στούς ἀγρότες, ὅσο μπο-

ρεῖ πιό πλατιά, ὅσο μπορεῖ πιό καθαρά, πιό διεξοδικά καί πιό ἐμπεριστατωμένα ὅλη τή σημασία τοῦ ζητήματος τῆς ἐξαγορᾶς καί τοῦ ζητήματος ἄν μποροῦμε ἤ ὄχι νά συγκατατεθοῦμε νά ἀφεθεῖ ἡ ἀγροτική μεταρρύθμιση στά χέρια τῆς παλιᾶς ἐξουσίας. Πρέπει νά ἐντείνουμε ὅλες τίς προσπάθειες ὥστε ἡ συμμαχία τοῦ σοσιαλιστικοῦ προλεταριάτου μέ τήν ἐπαναστατική ἀγροτιά νά ἔχει δυναμώσει καί ἀναπτυχθεῖ ὅταν θά φτάσει ἡ ἀναπότρεπτα ἐπερχόμενη λύση τῆς σημερινῆς πολιτικῆς κρίσης. Στή συμμαχία αὐτή, καί μόνο σ᾽ αὐτή, βρίσκεται ἡ ἐγγύηση πώς θά λυθεῖ μέ ἐπιτυχία τό ζήτημα: «ὅλη ἡ γῆ» στούς ἀγρότες, τό ζήτημα: ἀπόλυτη ἐλευθερία καί ἀπόλυτη ἐξουσία γιά τό λαό.

«Βολνά», ἀρ. φύλλου 15,
12 τοῦ Μάη 1906

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό
κείμενο τῆς ἐφημερίδας «Βολνά»

ΑΠΟΦΑΣΗ ΚΑΙ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ

Χθές τό κύριο ἄρθρο τῆς «Νάσα Ζίζν», σήμερα τῆς «Ρέτς», τῆς «Δούμα», τῆς «Νάσα Ζίζν», τῆς «Στρανά» [59] καί τῆς «Σλόβο» — ὅλος ὁ ἀστικός τύπος, χωρίς ἐξαίρεση, ρίχνεται ἐνάντια στήν ἀριστερή σοσιαλδημοκρατία. Τί συνέβηκε; Ποῦ πῆγε ἐκείνη ἡ περηφάνεια τῶν «νικητῶν» — τῶν καντέτων, πού τούς ἐπέτρεψε, ἀκόμα πρίν ἀπό λίγο, νά γυρίζουν περιφρονητικά τίς πλάτες στούς «ὀπαδούς τῆς ἀποχῆς»; Πέρασαν οἱ χρυσές μέρες τῆς καντέτικης ἡγεμονίας, τότε πού οἱ κύριοι αὐτοί δίδασκαν στό προλεταριάτο τήν ἀληθινή κρατική σοφία καί συλλυποῦνταν τό προλεταριάτο γιά τά λάθη του. Τί συνέβηκε;

Ἀναγεννιέται ὁ ἐπαναστατισμός, ἀπαντάει ὁ κ. Στροῦβε στό κύριο ἄρθρο τῆς «Δούμα» τῆς 11 τοῦ Μάη. Ἔχει δίκιο. Οἱ ἐλπίδες πού στηρίχτηκαν στή Δούμα γκρεμίζονται κάθε στιγμή. Ἡ ἀντίληψη γιά τό πῶς κατακτιέται ἡ λαϊκή ἐλευθερία ξεκαθαρίζει στό βαθμό πού διευκρινίζεται ἡ ἀληθινή φυσιογνωμία τοῦ κόμματος πού, καταχρώμενο τήν ὀνομασία του, τά κατάφερε στή διάρκεια τῶν ἐκλογῶν νά ὑπολογίσει καί τήν κάποια κούραση τοῦ λαοῦ καί τήν πολιτική τῶν Βίττε-Ντουρνοβό, πού ἔκλεισε τό στίβο τῶν ἐκλογῶν στούς πραγματικούς ἀντιπροσώπους τῶν πραγματικῶν συμφερόντων τοῦ λαοῦ. Τό ἀναπόφευκτο τῶν καινούργιων μορφῶν πάλης τό ὑπογραμμίζει ἔντονα ἡ δράση τῆς ἀντεπαναστατικῆς ὀργάνωσης πού ἐκδηλώθηκε καθαρά. Μάλιστα, ἡ ἀστική τάξη τίς μέρες τῶν ἐκλογῶν νόμιζε πώς ἡ ἐπανάσταση τέλειωσε, πώς ἦρθε ὁ καιρός της νά δρέψει αὐτή τούς καρπούς τῆς πάλης τῶν ἐργατῶν καί τῶν ἀγροτῶν. Καί γελάστηκε. Πῆρε τήν προσωρινή κάλμα γιά τελειωτική ἐξάντληση τῶν δυνάμεων, γιά σταμάτημα τῆς ἐπανάστασης. Μόλις στρογγυλοκάθησε στούς θώκους τῆς Δούμας, ἄρχισε ἀμέσως νά συζητάει καλόκαρδα καί ὄμορφα μέ τήν παλιά ἐξουσία γιά φιλική συναλ-

λαγή σέ βάρος τῶν ἐργατῶν καί τῶν ἀγροτῶν. Κι ἔξαφνα ἀποδείχτηκε πώς οἱ ἐργάτες καί οἱ ἀγρότες εἶναι ἕτοιμοι ν' ἀνακατωθοῦν σ' αὐτό τό παιχνίδι καί νά χαλάσουν τή συναλλαγή.

Ἡ λαϊκή συγκέντρωση στό σπίτι τῆς Πάνινα ἔκανε τούς κ. κ. καντέτους ν' ἀγανακτήσουν ἐξαιρετικά. Οἱ λόγοι τῶν σοσιαλδημοκρατῶν στή συγκέντρωση αὐτή ἀνατάραξαν τό σαπισμένο βάλτο. Μά, γιά σταθεῖτε — ξεφωνίζουν οἱ κ. κ. καντέτοι — ὅταν κατακρίνετε τό κόμμα μας βοηθᾶτε τήν κυβέρνηση. Αὐτό εἶναι γνωστό ἐπιχείρημα. Κάθε φορά πού οἱ σοσιαλδημοκράτες προβάλλουν μπροστά γιά νά ἐξηγήσουν στό προλεταριάτο καί σέ ὅλο τό λαό τό πραγματικό νόημα τῶν γεγονότων πού διαδραματίζονται, νά διαλύσουν τήν ὁμίχλη πού συσσωρεύουν οἱ ἀστοί πολιτικοί πάνω ἀπό τούς ἐργάτες, νά κάνουν προσεχτικούς τούς ἐργάτες ἀπέναντι στούς ἀστούς ξεπουλητές τῆς λαϊκῆς ἐλευθερίας, νά ὑποδείξουν στούς ἐργάτες τήν πραγματική τους θέση στήν ἐπανάσταση, οἱ κ. κ. φιλελεύθεροι ξεφωνίζουν πώς ἔτσι ἀδυνατίζει ἡ ἐπανάσταση. Κάθε φορά πού οἱ σοσιαλδημοκράτες λένε ὅτι δέν ταιριάζει στούς ἐργάτες νά βρίσκονται κάτω ἀπό ἀστικές σημαῖες, πώς αὐτοί ἔχουν δική τους σημαία, τή σημαία τῆς σοσιαλδημοκρατίας, οἱ φιλελεύθεροι ἀρχίζουν νά οὐρλιάζουν πώς ἔτσι ἐξυπηρετεῖται ἡ κυβέρνηση. Αὐτό δέν εἶναι σωστό. Ἡ δύναμη τῆς ἐπανάστασης βρίσκεται στήν ἀνάπτυξη τῆς ταξικῆς συνείδησης τοῦ προλεταριάτου, στήν ἀνάπτυξη τῆς πολιτικῆς συνείδησης τῆς ἀγροτιᾶς. Ὅταν ὁ σοσιαλδημοκράτης κατακρίνει τήν καντέτικη πολιτική, ἀναπτύσσει αὐτή τή συνείδηση, δυναμώνει τήν ἐπανάσταση. Ὅταν ὁ καντέτος ἀφιονίζει τό λαό μέ τά κηρύγματά του, θολώνει αὐτή τή συνείδηση, ἀδυνατίζει τήν ἐπανάσταση. Ὅταν λέμε στούς καντέτους: δέ σᾶς πιστεύουμε γιατί δέ διακηρύσσετε τίς διεκδικήσεις τοῦ λαοῦ ἀρκετά ὁλοκληρωμένα καί ἀποφασιστικά, γιατί προτιμᾶτε νά κάνετε παζάρια μέ τήν κυβέρνηση καί ὄχι νά παλεύετε ἐναντίον της — αὐτό δέ θά πεῖ πώς ἐξαιτίας τῶν καντέτων ξεχνᾶμε τήν κυβέρνηση.

Αὐτό σημαίνει πώς ὑποδείχνουμε στό λαό τό δρόμο τῆς πραγματικῆς πάλης καί τῆς πραγματικῆς νίκης. Ὅταν οἱ προλεταριακές καί ἀγροτικές μάζες θ' ἀρχίσουν νά βλέπουν καθαρά αὐτό τό δρόμο, τότε οἱ καντέτοι δέ θά ἔχουν μέ ποιόν νά παζαρέψουν, γιατί ἡ παλιά ἐξουσία θά ἔχει καταδικαστεῖ νά πεταχτεῖ στά ἄχρηστα.

Σπρώχνετε τό προλεταριάτο σέ ἀνοιχτές ἐκδηλώσεις — ξεφωνίζουν οἱ καντέτοι. Γιά σταθεῖτε, κύριοι! Δέν εἶστε σεῖς ἐκεῖ-

νοι πού μπορεῖτε νά μιλᾶτε γιά ἐκδηλώσεις· ἐσεῖς πού δημιουργήσατε τήν πολιτική σας σταδιοδρομία μέ τό αἷμα τῶν ἐργατῶν καί τῶν ἀγροτῶν δέν μπορεῖτε νά βγάζετε λόγους Ἰούδα γιά «ἀνώφελες θυσίες».

Στήν ἴδια συγκέντρωση εἰπώθηκαν λόγια πού ἦταν ὁλότελα σωστά καί ἐξέφραζαν ἀπόλυτα τή γενική πεποίθηση τῶν σοσιαλδημοκρατῶν ὅτι δέ χρειάζεται «νά κεντρίζουμε» τό προλεταριάτο. Ὁ καθένας μποροῦσε νά διαβάσει στή «Βολνά» ὅτι δέ χρειάζεται νά βιάζουμε τά γεγονότα *. Ἄλλο πράγμα ὅμως ἡ ἐπιτάχυνση τῶν γεγονότων καί ἄλλο πράγμα οἱ συνθῆκες μέσα στίς ὁποῖες πρέπει νά παιχτεῖ ἡ ἑπόμενη πράξη τοῦ μεγάλου δράματος. Ἐμεῖς καλοῦμε τό προλεταριάτο καί τήν ἀγροτιά νά ἑτοιμάζονται γιά τή στιγμή αὐτή, πού δέν ἐξαρτᾶται ἄλλωστε μόνο ἀπό μᾶς, ἀλλά, ἀνάμεσα στ' ἄλλα, καί ἀπό τό βαθμό προδοσίας τῆς ὑπόθεσης τῆς λευτεριᾶς ἀπομέρους τῶν κυρίων καντέτων. Νά διευκρινίζουμε τίς συνθῆκες τῆς πάλης, νά ὑποδείχνουμε τίς πιθανές μορφές της, νά ὑποδείχνουμε στό προλεταριάτο τή θέση του στήν ἐπερχόμενη πάλη, νά δουλεύουμε γιά τήν ὀργάνωση τῶν δυνάμεών του, γιά τό φώτισμα τῆς συνείδησής του — αὐτό εἶναι τό καθῆκον μας. Καί στή δοσμένη στιγμή αὐτό σημαίνει, ἀνάμεσα στ' ἄλλα, νά ξεσκεπάζουμε ἀδιάκοπα τούς καντέτους, νά προειδοποιοῦμε γιά τούς κινδύνους πού ἐγκυμονεῖ τό καντέτικο κόμμα. Αὐτό ἀκριβῶς κάνουμε, καί αὐτό θά ἐξακολουθοῦμε νά κάνουμε. Καί ὅταν οἱ καντέτοι, ἀπ' ἀφορμή ὅλ' αὐτά, ταράζονται καί θυμώνουν, σημαίνει πώς δέν κάνουμε ἄσχημα τή δουλειά μας. Καί ὅταν οἱ καντέτοι λένε ἀπ' αὐτή τήν ἀφορμή θλιβερά λόγια γιά ἀδυνάτισμα τῆς ἐπανάστασης, αὐτό θά πεῖ πώς προαισθάνονται πιά καθαρά πώς ἡ πραγματική ἐπανάσταση, ἡ ἐπανάσταση τῶν ἐργατῶν καί τῶν ἀγροτῶν, εἶναι ἕτοιμη νά σαρώσει τήν καντέτικη Δούμα. Οἱ καντέτοι φοβοῦνται μήπως ἡ ἐπανάσταση ξεπεράσει τά ὅρια πού χάραξε ἡ ἀστική τάξη καί τά ὁποῖα τή συμφέρουν. Ἡ ἐργατική τάξη καί ἡ ἀγροτιά πρέπει νά θυμοῦνται πώς τά συμφέροντά τους εἶναι πιό πλατιά ἀπό τά ὅρια αὐτά, πώς τό καθῆκον τους εἶναι νά ὁλοκληρώσουν τήν ἐπανάσταση.

Κι αὐτό ἀκριβῶς ἔλεγε ἡ ἀπόφαση τῆς λαϊκῆς συγκέντρωσης πού ἀνάγκασε τόν καντέτο Πρωτοπόποφ νά νοσταλγήσει τούς ἀστυνομικούς σταθμάρχες. Γράφετε πιό προσεχτικά, κ.κ. καντέτοι.

«Βολνά», ἀρ. φύλλου 16, 13 τοῦ Μάη 1906
Ὑπογραφή: — b

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας «Βολνά»

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 74 (ἑλλ. ἔκδ., σελ. 75). *Σύντ.*

ΟΥΤΕ ΓΗ, ΟΥΤΕ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ

Ὁ πρόεδρος τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, ἀπαντώντας στό ψήφισμα τῆς Δούμας, ἔκανε στήν Κρατική δούμα μιά «δήλωση». Τή δήλωση αὐτή τήν περίμεναν ὅλοι μέ ἀνυπομονησία. Ἡ δήλωση αὐτή ἔπρεπε νά δόσει τό πρόγραμμα τῆς κυβέρνησης.

Καί τό «πρόγραμμα» τῆς κυβέρνησης δόθηκε πραγματικά καθαρότατο. Παραθέτουμε ὁλόκληρα δυό οὐσιαστικά σημεῖα τῆς δήλωσης:

«Σχετικά μέ τή λύση τοῦ ζητήματος τῆς γῆς τῶν ἀγροτῶν μέ τόν τρόπο πού ὑπέδειξε νά ἀντιμετωπιστεῖ τό θέμα αὐτό ἡ Κρατική δούμα, μέ τή χρησιμοποίηση τῆς γῆς τῆς αὐτοκρατορικῆς οἰκογένειας, τοῦ στέμματος, τῶν μοναστηριῶν καί τῶν ἐκκλησιῶν, καί σχετικά μέ τήν ἀναγκαστική ἀπαλλοτρίωση τῆς γῆς τῶν ἰδιοκτητῶν, στήν ὁποία συγκαταλέγεται καί ἡ γῆ τῶν χωρικῶν ἰδιοκτητῶν πού τήν ἀπέκτησαν μέ ἀγορά, τό Ὑπουργικό Συμβούλιο θεωρεῖ ὑποχρέωσή του νά δηλώσει πώς εἶναι ἀπόλυτα ἀπαράδεκτη ἡ λύση αὐτοῦ τοῦ ζητήματος μέ βάση τίς ἀρχές πού προϋποθέτει ἡ Κρατική δούμα. Ἡ κρατική ἐξουσία δέν μπορεῖ ν' ἀναγνωρίζει τό δικαίωμα τῆς ἰδιοκτησίας γῆς σέ μερικούς καί ταυτόχρονα ν' ἀφαιρεῖ τό δικαίωμα αὐτό ἀπό ἄλλους. Ἡ κρατική ἐξουσία δέν μπορεῖ ἐπίσης ν' ἀρνιέται γενικά τό δικαίωμα τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας γῆς, χωρίς ν' ἀρνιέται ταυτόχρονα τό δικαίωμα τῆς ἰδιοκτησίας πάνω σέ ὁποιαδήποτε ἄλλη περιουσία. Ἡ ἀρχή τοῦ ἀναφαίρετου καί τοῦ ἀπαραβίαστου τῆς ἰδιοκτησίας ἀποτελεῖ σέ ὅλο τόν κόσμο καί σέ ὅλες τίς βαθμίδες ἐξέλιξης τῆς κοινωνικῆς ζωῆς τόν ἀκρογωνιαῖο λίθο τῆς λαϊκῆς εὐημερίας καί τῆς κοινωνικῆς ἀνάπτυξης, τό βασικό βάθρο τῆς κρατικῆς ὑπόστασης, πού χωρίς αὐτό εἶναι ἀδύνατο νά νοηθεῖ καί ἡ ἴδια ἡ ὕπαρξη τοῦ κράτους. Οὔτε καί ἡ οὐσία τοῦ ζητήματος προκαλεῖ τό προτεινόμενο μέτρο. Μέ τά ἄφθονα καί κάθε ἄλλο παρά ἐξαντλημένα μέσα πού βρίσκονται στή διάθεση τοῦ κράτους καί μέ τήν πλατιά ἐφαρμογή ὅλων τῶν νόμιμων γι' αὐτό τρόπων τό ἀγροτικό ζήτημα μπορεῖ ἀναμφισβήτητα νά λυθεῖ μέ ἐπιτυχία, χωρίς νά ἀποσυντεθοῦν τά ἴδια τά βάθρα τῆς πολιτείας μας καί χωρίς νά ὑποσκαφτοῦν οἱ ζωτικές δυνάμεις τῆς πατρίδας μας.

Οἱ ὑπόλοιπες προτάσεις νομοθετικοῦ χαρακτήρα, πού περιέχονται στό ψήφισμα τῆς Κρατικῆς δούμας, ἀνάγονται στήν καθιέρωση εὐθύνης τῶν ὑπουργῶν πού ἔχουν τήν ἐμπιστοσύνη τῆς πλειοψηφίας τῆς Δούμας ἀπέναντι στή λαϊκή ἀντιπροσωπεία, στήν κατάργηση τοῦ Κρατικοῦ Συμβουλίου καί στήν ἐξάλειψη τῶν ὁρίων τῆς νομοθετικῆς δραστηριότητας τῆς Κρατικῆς δούμας, πού καθιερώθηκαν μέ εἰδικά νομοθετήματα. Τό Ὑπουργικό

Συμβούλιο θεωρεῖ πώς δέν ἔχει τό δικαίωμα νά ἐξετάζει τίς προτάσεις αὐτές· αὐτές ἀφοροῦν τή ριζική ἀλλαγή βασικῶν νόμων τοῦ κράτους, πού λόγω τῆς μείζονος ἰσχύος των δέν ὑπόκεινται σέ ἀναθεώρηση μέ πρωτοβουλία τῆς Κρατικῆς δούμας».

Ὥστε ἡ λύση σχετικά μέ τή *γῆ*: «εἶναι ἀπόλυτα ἀπαράδεκτη». Σχετικά μέ τήν *ἐλευθερία*, δηλαδή σχετικά μέ τά πραγματικά δικαιώματα τῆς λαϊκῆς ἀντιπροσωπείας: «δέν ὑπόκεινται σέ ἀναθεώρηση μέ πρωτοβουλία τῆς Δούμας».

Σχετικά μέ τή γῆ οἱ ἀγρότες πρέπει ὅλα νά τά περιμένουν ἀποκλειστικά ἀπό τήν καλή θέληση τῶν τσιφλικάδων, ἀποκλειστικά ἀπό τή συγκατάθεση τῶν τσιφλικάδων. Ἡ ἀναγκαστική ἀπαλλοτρίωση εἶναι ἀπόλυτα ἀπαράδεκτη. Εἶναι ἀπόλυτα ἀπαράδεκτη καί ἡ παραμικρότερη σοβαρή καλυτέρευση τῆς ζωῆς τῶν ἀγροτῶν.

Σχετικά μέ τήν ἐλευθερία ὁ λαός πρέπει ὅλα νά τά περιμένει ἀποκλειστικά ἀπό τούς ἴδιους τούς κρατικούς λειτουργούς. Χωρίς τή συγκατάθεσή τους οἱ λαϊκοί ἀντιπρόσωποι δέν ἔχουν δικαίωμα τίποτα ν' ἀποφασίσουν. Τό Ὑπουργικό Συμβούλιο θεωρεῖ ὅτι δέν ἔχει κάν τό δικαίωμα νά ἐξετάζει τίς ἐπιθυμίες τῆς Δούμας σχετικά μέ τή διεύρυνση τῶν δικαιωμάτων τῆς λαϊκῆς ἀντιπροσωπείας. Οἱ λαϊκοί ἀντιπρόσωποι δέν ἐπιτρέπεται νά τολμήσουν οὔτε κάν νά σκεφτοῦν γιά δικαιώματα. Ἡ δουλειά τους εἶναι νά ὑποβάλλουν αἰτήσεις. Δουλειά τῶν κρατικῶν λειτουργῶν εἶναι νά ἐξετάζουν αὐτές τίς αἰτήσεις, κατά τόν τρόπο πού ἐξετάστηκαν καί οἱ «αἰτήσεις» τῆς Δούμας στή δήλωση πού ἐκθέσαμε.

Οὔτε γῆ, οὔτε ἐλευθερία.

Νά ἐπεκταθοῦμε στήν ἀνάλυση τῆς οὐσίας τῆς δήλωσης δέ μᾶς εἶναι δυνατόν.

Γιά νά δοῦμε, θά διδαχτοῦν τίποτα οἱ βουλευτές τῆς Δούμας ἀπό τή δήλωση αὐτή; Οἱ καντέτοι ἀσφαλῶς δέ θά διδαχτοῦν τίποτα. Ἡ Ἐργασιακή ὁμάδα καί ἡ ἐργατική ὁμάδα πρέπει νά δείξουν τώρα ἄν κατόρθωσαν νά γίνουν κάπως αὐτοτελεῖς καί ἀνεξάρτητες ἀπό τούς καντέτους, ἄν κατάλαβαν πώς εἶναι ἀπαραίτητο ν' ἀφήσουν τίς αἰτήσεις καί ἄν εἶναι ἱκανές νά μιλοῦν σταράτα καί καθαρά στό λαό.

Γράφτηκε στίς 13 (26) τοῦ Μάη 1906

Δημοσιεύτηκε στίς 14 τοῦ Μάη 1906
στήν ἐφημερίδα «Βολνά», ἀρ. φύλλου 17

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό
κείμενο τῆς ἐφημερίδας

Η ΕΚΛΟΓΙΚΗ ΝΙΚΗ ΤΩΝ ΣΟΣΙΑΛΔΗΜΟΚΡΑΤΩΝ ΣΤΗΝ ΤΙΦΛΙΔΑ

Σύμφωνα μέ τηλεγραφικές πληροφορίες οἱ σοσιαλδημοκράτες κέρδισαν πλήρη νίκη στίς ἐκλογές τῆς Τιφλίδας. Ἀπό τούς 81 ἐκλέκτορες οἱ 72 εἶναι σοσιαλδημοκράτες καί μόνο 9 καντέτοι [60]. Στό Κουτάις ἐκλέχτηκαν 4 βουλευτές, ὅλοι σοσιαλδημοκράτες [61]. Ὑποψήφιο γιά τή Δούμα ἀπό τήν Τιφλίδα ὑποδείχνουν τόν Νῶε Ζορντάνιγια, σοσιαλδημοκράτη τῆς πόλης αὐτῆς μέ μεγάλη ἐπιρροή.

Χαιρετίζουμε τήν ἐπιτυχία τῶν συντρόφων μας τοῦ Καυκάσου. Ὕστερα ἀπό τήν ἀπόφαση τοῦ Ἑνωτικοῦ συνεδρίου τοῦ κόμματός μας ἡ συμμετοχή στίς ἐκλογές ἔγινε ὑποχρεωτική, μέ τόν ὅρο τό ἐργατικό κόμμα νά μήν κάνει συνασπισμούς, δηλ. κανενός εἴδους συμφωνίες μέ τ' ἄλλα κόμματα [62]. Ἄν οἱ σύντροφοι τοῦ Καυκάσου ἀνέδειξαν τούς ὑποψηφίους τους ἐνεργώντας μέ ἀπόλυτη αὐτοτέλεια, ὅπως μποροῦμε νά πιστεύουμε σχετικά μέ τήν Τιφλίδα, τότε θά πεῖ πώς ἀπέφυγαν τά λάθη τῶν συντρόφων τοῦ Ἀρμαβίρ [63]. Τότε ἔχουμε πλήρη τήρηση τῶν ἀποφάσεων τοῦ συνεδρίου, τότε στή Δούμα θά μποῦν πέρα γιά πέρα κομματικοί σοσιαλδημοκράτες, θά μποῦν μέ αὐστηρό κομματικό τρόπο, τότε γρήγορα θ' ἀκούσουμε πώς ἡ ΚΕ ὅρισε τούς ἐπίσημους ἐκπροσώπους τοῦ κόμματός μας στή Δούμα.

Οἱ ἀναγνῶστες μας ξέρουν πώς ἐμεῖς ὑποστηρίζαμε τήν αποχή ἀπό τίς ἐκλογές γιά τή Δούμα. Στό συνέδριο ψηφίσαμε κατά τοῦ σχηματισμοῦ κοινοβουλευτικῆς ὁμάδας τῆς σοσιαλδημοκρατίας, γιά τούς λόγους πού ἐκτέθηκαν μέ ἀκρίβεια στήν ἀπόφαση πού δημοσιεύτηκε στό φύλλο 12 τῆς «Βολνά» *. Οἱ λόγοι αὐτοί

---

* Βλ. Ἅπαντα, 5η ρωσ. ἔκδ., τόμος 12, σελ. 377–378 (ἑλλ. ἔκδ., σελ. 375–376). *Σύντ.*

δέν ἦταν λόγοι ἀρχῶν, ἀλλά λόγοι πού τούς ὑπαγόρευαν ἡ περίσκεψη καί οἱ πρακτικές συνθῆκες τῆς στιγμῆς. Εἶναι ὅμως αὐτονόητο πώς τώρα, ἄν στή Δούμα μπῆκαν μέ πραγματικά κομματικό τρόπο πραγματικά κομματικοί σοσιαλδημοκράτες, ὅλοι ἐμεῖς, σά μέλη ἑνός ἑνιαίου κόμματος, θά τούς βοηθᾶμε, ἀνάλογα μέ τίς δυνάμεις μας, νά ἐκπληρώσουν τό δύσκολο ἔργο τους.

Δέν πρόκειται νά ὑπερβάλουμε τή σημασία τῆς νίκης στήν Τιφλίδα. Οἱ κοινοβουλευτικές ἐπιτυχίες τῆς σοσιαλδημοκρατίας ὁλοκληρωτικά καί ἀναντίρρητα μᾶς χαροποιοῦν καί μποροῦν νά μᾶς χαροποιοῦν μόνο μέ τόν ὅρο ὅτι θά ὑπάρχει πραγματικά διαμορφωμένος καί κάπως «σοβαρός» τουλάχιστο κοινοβουλευτισμός. Στή Ρωσία δέν ὑπάρχει κοινοβουλευτισμός. Στή Ρωσία οἱ σημερινές συνθῆκες ἀναθέτουν στή σοσιαλδημοκρατία τέτοια μεγάλα καθήκοντα, πού δέν ἀντιμετωπίζει κανένα ἀπό τά δυτικοευρωπαϊκά κόμματα τῆς σοσιαλδημοκρατίας. Ἐμεῖς εἴμαστε ἀσύγκριτα πιό μακριά ἀπό τή σοσιαλιστική ἀνατροπή ἀπ' ὅ,τι εἶναι οἱ δυτικοί σύντροφοί μας, ὅμως ἐμεῖς βρισκόμαστε μπροστά στήν ἀστικοδημοκρατική ἀγροτική ἐπανάσταση, στήν ὁποία τό προλεταριάτο θά παίξει τό ρόλο τοῦ ἡγέτη. Οἱ ἰδιομορφίες αὐτές τῆς δοσμένης κατάστασης κάνουν ἀναπόφευκτο τό γεγονός ὅτι ἡ πολιτική κρίση πού ὡριμάζει γρήγορα δέ θά λυθεῖ μέσα στή Δούμα.

Σέ ἐποχή σάν κι αὐτή πού περνάει ἡ Ρωσία ἡ συμμετοχή τῆς σοσιαλδημοκρατίας στίς ἐκλογές δέ σημαίνει ἀκόμα καθόλου πώς ἡ μάζα πραγματικά δυναμώνει μέσα στό προτσές τῆς ἐκλογικῆς καμπάνιας. Χωρίς ἐλεύθερες ἐφημερίδες, χωρίς λαϊκές συγκεντρώσεις, χωρίς πλατιά ζύμωση ἡ ἐκλογή σοσιαλδημοκρατῶν συχνά δέ σημαίνει συνοχή τοῦ προλεταριακοῦ καί ὁλότελα σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος, ἀλλά μόνο μιά ἔντονη διαμαρτυρία τοῦ πληθυσμοῦ. Κάτω ἀπό αὐτές τίς συνθῆκες τά πλατιά στρώματα τῶν μικροαστῶν ψηφίζουν κάποτε κάθε ἀντικυβερνητικό ὑποψήφιο. Κρίσεις πάνω στή γενικότερη ἐκτίμηση ὅλης τῆς τακτικῆς τῆς ἀποχῆς σέ ὅλη τή Ρωσία, πού νά στηρίζονται μόνο στίς ἐκλογές τῆς Τιφλίδας, θά ἦταν πολύ πρόωρες καί ἀβασάνιστες.

Κανένας δέν ξέρει ἀκόμα ποιό ρόλο γενικά θά παίξει, σέ τελευταία ἀνάλυση, ἡ καντέτικη Δούμα. Ὅτι οἱ καντέτοι εἶναι τά ἀφεντικά τῆς Δούμας, αὐτό εἶναι γεγονός. Ἀλλά καί τό ὅτι οἱ καντέτοι συμπεριφέρονται μέσα στή Δούμα σάν κακοί δημοκράτες, δειλοί καί ἀσυνεπεῖς, ἀσταθεῖς καί ταλαντευόμενοι ὀπαδοί τῆς λαϊκῆς ἐλευθερίας, σ' αὐτό συμφωνοῦν ὅλοι οἱ σοσιαλδημο-

κράτες. Σήμερα οἱ καντέτοι, κυριαρχώντας στή Δούμα, εἶναι ἰσχυρότεροι ἀπό κάθε ἄλλη φορά, καλλιεργοῦν στό λαό συνταγματικές αὐταπάτες, θολώνουν ἔτσι τήν πολιτική συνείδηση τῶν ἐργατῶν καί τῶν ἀγροτῶν.

Θά περιμένουμε τί θά δείξει ἡ πείρα, γιά νά κρίνουμε κατά πόσο θά εἶναι δυνατόν ν' ἀντισταθοῦμε καί μέσα ἀπό τή Δούμα ἐνάντια στίς ἀντιδραστικές αὐτές τάσεις τῶν καντέτων. Εὐχόμαστε στούς συντρόφους μας τοῦ Καυκάσου πού ἔγιναν μέλη τῆς Δούμας νά μιλήσουν αὐτοί πρῶτοι ἀνοιχτά ἀπό τό καινούργιο αὐτό βῆμα, χωρίς νά περικόπτουν οὔτε κατά ἕνα γιῶτα τήν πικρή ἀλήθεια, ξεσκεπάζοντας ἀμείλικτα τήν πίστη στά λόγια, στίς ὑποσχέσεις καί στά χαρτάκια, συμπληρώνοντας τά κενά τοῦ τύπου μας πού τόν περιορίζουν καί τόν διώκουν ὅπως καί πρίν ὅταν μιλάει ἀνοιχτά, καλώντας τό προλεταριάτο καί τήν ἐπαναστατική ἀγροτιά νά βάλουν ὁλότελα καθαρά καί σταράτα τά ζητήματα, νά λύσουν ἔξω ἀπ' τή Δούμα τόν ἐπερχόμενο τελικό ἀγώνα γιά τή λευτεριά.

«Βολνά», ἀρ. φύλλου 17,
14 τοῦ Μάη 1906

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό
κείμενο τῆς ἐφημερίδας «Βολνά»

ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ, ΔΟΥΜΑ ΚΑΙ ΛΑΟΣ

Ἡ Δούμα βρίσκεται σέ διαφωνία μέ τήν κυβέρνηση. Ἐξέφρασε ἔλλειψη ἐμπιστοσύνης στήν κυβέρνηση καί ζήτησε τήν παραίτησή της. Ἡ κυβέρνηση δέν ἔδοσε σημασία στή δήλωση τῆς Δούμας καί ἄρχισε ἀκόμα πιό ἀνοιχτά νά ἐμπαίζει τή Δούμα, προτείνοντάς της νά ἀσχοληθεῖ μέ τό ζήτημα τοῦ πλυσταριοῦ γιά τούς φύλακες τῶν δημόσιων γραφείων τῆς πόλης Γιούριεφ.

Ποῦ βρίσκεται ἡ οὐσία αὐτῆς τῆς διαφωνίας, αὐτῆς τῆς σύγκρουσης τῆς Δούμας μέ τήν κυβέρνηση; Ἡ πλατιά μάζα τῶν ἀγροτῶν, τό μικροαστικό κοινό γενικά, τέλος, πολλοί ἀστοί πολιτικοί (οἱ καντέτοι) φαντάζονται εἴτε προσπαθοῦν νά πείσουν τόν ἑαυτό τους καί τούς ἄλλους πώς ἡ σύγκρουση ὀφείλεται στό γεγονός ὅτι ἡ κυβέρνηση δέν καταλαβαίνει τά καθήκοντά της καί τή θέση της. Θά ξεπεραστεῖ ἡ ἔλλειψη κατανόησης, οἱ ἄνθρωποι θά συνηθίσουν στό καινούργιο, δηλ. στό συνταγματικό καθεστώς, στήν ἀνάγκη νά λύνονται τά κρατικά ζητήματα μέ τήν ψηφοφορία τῶν πολιτῶν καί ὄχι μέ διαταγή τῆς παλιᾶς ἐξουσίας — καί τότε ὅλα θά στρώσουν. Σύμφωνα μέ τήν ἄποψη αὐτή, ἔχουμε μπροστά μας μιά «συνταγματική σύγκρουση», δηλ. σύγκρουση τῶν διαφόρων ὀργάνων τοῦ συνταγματικοῦ κράτους, ἄποψη πού στήν πράξη ἀναγνωρίζει δίπλα στήν παλιά ἐξουσία καί τήν ἐξουσία τῶν λαϊκῶν ἀντιπροσώπων. Θά συνηθίσουν — θ' ἀγαπηθοῦν, ἔτσι σκέπτεται ὁ μικροαστός κι ἔτσι κρίνει ὁ ἀστός πολιτικός. Ὁ μικροαστός σκέπτεται ἔτσι ἀπό ἀφέλεια καί ἀπό πολιτική ἀπειρία. Ὁ ἀστός πολιτικός σκέπτεται ἔτσι γιατί οἱ σκέψεις αὐτές ἀνταποκρίνονται στά συμφέροντα τῆς τάξης του.

Λογουχάρη ἡ ἐφημερίδα «Ρέτς», τό κύριο ὄργανο τῶν καντέτων, λέει: «Οἱ ὑπουργοί μας εἶναι ἀκόμα πιό ἄπειροι στά ζητήματα τῆς θεωρίας καί τῆς πράξης τοῦ συνταγματισμοῦ ἀπ' ὅ,τι εἶναι ἡ πλειοψηφία τῶν βουλευτῶν μας». Τό ζήτημα, βλέπετε,

εἶναι ἡ ἀπειρία τῶν ὑπουργῶν πού δέ σπούδασαν πολιτειολογία κοντά στούς καθηγητές Κοβαλέβσκι καί Μιλιουκόφ. Αὐτή εἶναι ὅλη ἡ οὐσία. Κι ἄν δέ διδάχτηκαν ἀπό τά βιβλία, θά διδαχτοῦν ἀπό τίς ἀγορεύσεις στή Δούμα. Θά συνηθίσουν — θ' ἀγαπηθοῦν. Καί ἡ καντέτικη «Ρέτς» ἐπικαλεῖται τή γερμανική ἀστική τάξη. Καί αὐτή ἡ ἀστική τάξη — γιά νά ἐκφραστοῦμε μαλακά — τό 1848 βρισκόταν σέ διαφωνία μέ τήν κυβέρνηση. Κι ἐκείνη ἐπιδίωκε ἤ ἤθελε νά ἐπιδιώξει τήν πλήρη ἐξουσία τοῦ λαοῦ καί τήν πλήρη ἐλευθερία γιά τό λαό. Ὕστερα ἀπό τήν κατάπνιξη τῆς λαϊκῆς πάλης ἀπό τή γερμανική κυβέρνηση ἐπιτράπηκε στήν ἀστική τάξη νά ἔχει στό κοινοβούλιο ἀντιπροσώπους της. Οἱ ἀντιπρόσωποι μιλοῦσαν, καί ἡ παλιά ἐξουσία ἔκανε τή δουλειά της. Οἱ ἀντιπρόσωποι μιλοῦσαν καί ἐξηγοῦσαν στούς ὑπουργούς τήν «ἔλλειψη κατανόησής» τους, δίδασκαν σ' αὐτούς τό «συνταγματισμό», τούς δίδασκαν καμιά δεκαπενταριά χρόνια, ἀπό τά τέλη τῆς δεκαετίας 1840–1850 ὥς τίς ἀρχές τῆς δεκαετίας 1860–1870. Τό 1860–1870 ὁ Βίσμαρκ τά τσούγκρισε ἀνοιχτά μέ τούς «λαϊκούς ἀντιπροσώπους» τῆς ἀστικῆς τάξης, αὐτό ὅμως ἦταν τό τελευταῖο ξέσπασμα τοῦ οἰκογενειακοῦ καβγᾶ. Ἡ ἀστική τάξη συνεπάρθηκε ἀπό τίς νίκες τοῦ γερμανικοῦ στρατοῦ καί ἱκανοποιήθηκε πλήρως μέ τήν παραχώρηση τοῦ καθολικοῦ ἐκλογικοῦ δικαιώματος, ἐνῶ ἡ ἐξουσία ἔμενε ὁλοκληρωτικά στά χέρια τῆς κυβέρνησης τῶν εὐγενῶν-γραφειοκρατῶν.

Νά, αὐτό τό παράδειγμα τοῦ τελευταίου σοβαροῦ καβγᾶ τοῦ Βίσμαρκ μέ τούς «λαϊκούς» ἀντιπροσώπους ἀρέσει ἰδιαίτερα στήν καντέτικη «Ρέτς». Ἡ γερμανική ἀστική τάξη (δεκαπέντε χρόνια ὕστερα ἀπό τήν τελική κατάπνιξη τῆς ἐπανάστασης) ὑποχώρησε μπροστά στόν Βίσμαρκ. Σ' ἐμᾶς ὅμως ἡ ρωσική ἀστική τάξη θά πετύχει ἀμέσως τήν ὑποχώρηση τοῦ Γκορεμίκιν. Καί οἱ καντέτοι πανηγυρίζουν προκαταβολικά: σ' ἐμᾶς ὁ Γκορεμίκιν θά ὑποχρεωθεῖ νά ὑποχωρήσει περισσότερο ἀπ' ὅ,τι ὑποχώρησε στόν καιρό του ὁ Βίσμαρκ.

Θά συμφωνήσουμε πρόθυμα πώς ὁ Γκορεμίκιν ἀπέχει πολύ ἀπό τόν Βίσμαρκ. Νομίζουμε ὅμως πώς γιά τήν ἐργατική τάξη ἔχει τώρα ἐξαιρετική σημασία νά καταλάβει τήν *ἴδια τήν οὐσία* τῶν συναλλαγῶν τῆς ἀστικῆς τάξης μέ τούς κάθε λογῆς Βίσμαρκ, ἐνῶ τό ζήτημα τῆς ἔκτασης τῶν μελλοντικῶν ὑποχωρήσεων εἶναι ὑπόθεση τοῦ μέλλοντος. Οἱ Βίσμαρκ συμφιλιώνονταν μέ τήν ἀστική τάξη μόνο τότε ὅταν ἡ ἐπανάσταση καταστελλόταν ὁριστικά, ὅταν ἡ ἀστική τάξη ἐξαπατοῦσε ὁριστικά τή «λαϊκή ἐλευθερία», ὅταν μέ τό γλυκό, μέ τό καλό συμβιβαζόταν μέ τήν παλιά

ἐξουσία τῶν εὐγενῶν-γραφειοκρατῶν, πού ὑπεράσπιζε τόν τσιφλικά ἐνάντια στόν ἀγρότη καί πιό πολύ τόν κεφαλαιοκράτη ἐνάντια στόν ἐργάτη.

Νά ποιά ἦταν ἡ πραγματική, ἡ ἀληθινή βάση τῆς συμφιλίωσης τοῦ Βίσμαρκ μέ τούς γερμανούς καντέτους, συγγνώμη, μέ τούς πρώσσους προοδευτικούς. Νά ποιό ἦταν τό ζωτικό ὑπόβαθρο τοῦ «συνταγματισμοῦ» ἐκείνου πού 15 χρόνια ὕστερα ἀπό τήν κατάπνιξη τῆς ἐπανάστασης δίδασκαν οἱ γερμανοί Κοβαλέβσκι καί Μιλιουκόφ στούς Βίσμαρκ. Οἱ καθηγητές μας ἴσως καί νά μήν τό ξέρουν αὐτό: οἱ καθηγητές ξέρουν τά βιβλία, μά δέν ξέρουν τή ζωή, οἱ ἐργάτες ὅμως πρέπει νά τό ξέρουν.

Ἡ σοβαρή αὐτή πάλη πού διεξάγεται σήμερα στή Ρωσία δέν ἀφορᾶ καθόλου τίς παραχωρήσεις πού πάνω στή βάση τους θά μποροῦσαν νά τά ταιριάξουν οἱ Γκορεμίκιν καί ἡ φιλελεύθερη ἀστική τάξη. Ἡ πάλη γίνεται ἀνάμεσα στή λαϊκή μάζα, πού δέν μπορεῖ νά ζεῖ στίς συνθῆκες τοῦ παλιοῦ καθεστῶτος, καί στήν παλιά δουλοπαροικιακή-γραφειοκρατική ἐξουσία, πού δέν μπορεῖ νά ζεῖ σέ συνθῆκες ἑνός πραγματικά συνταγματικοῦ καθεστῶτος. Ἡ πάλη δέ γίνεται γιά τό πῶς πρέπει νά ἐφαρμόζονται σωστά τά μαθήματα τοῦ συνταγματισμοῦ, ἀλλά γιά τό ἄν εἶναι γενικά δυνατός ὁ συνταγματισμός.

Αὐτό δέν εἶναι κοινοβουλευτική σύγκρουση, ἀλλά καί ἡ ἴδια ἡ Δούμα δέν εἶναι καθόλου ἀκόμα κοινοβούλιο, δέν εἶναι ὄργανο τῆς ἀστικῆς «τάξης πραγμάτων» μέ καθιερωμένο σύνταγμα. Εἶναι μόνο ἕνας δείχτης καί ἕνας πολύ ἀδύνατος ἐκφραστής τοῦ λαϊκοῦ κινήματος πού ἀναπτύσσεται ἔξω ἀπό τή Δούμα ἤ παρακάμπτοντας τή Δούμα.

Ἡ σύγκρουσή της μέ τήν κυβέρνηση δείχνει μόνο *ἔμμεσα* τή σύγκρουση ὅλων τῶν βασικῶν καί ὡρίμων ἐπιδιώξεων τῆς ἀγροτικῆς μάζας καί τῆς ἐργατικῆς τάξης μέ τήν ἀπόλυτη πληρότητα καί μέ ὅλο τό ἀπαραβίαστο τῆς παλιᾶς ἐξουσίας. Τίς ὥριμες αὐτές ἐπιδιώξεις τίς ἐκφράζουν συχνά μέ τίς σύντομες λέξεις: γῆ καί ἐλευθερία. Οἱ τάσεις αὐτές δέν ἱκανοποιήθηκαν. Οἱ δυνάμεις πού ὑποστηρίζουν αὐτές τίς διεκδικήσεις ἀπέχουν ἀκόμα πολύ, πάρα πολύ, ἀπό τό νά ἔχουν ξεδιπλωθεῖ πέρα γιά πέρα. Μόλις τώρα ὡριμάζουν οἱ ὅροι τῆς ὁλοκληρωτικῆς ἐκδήλωσης αὐτῶν τῶν δυνάμεων.

Δέν εἶναι τά μαθήματα συνταγματισμοῦ πού παραδίνουν οἱ Κοβαλέβσκι στούς Γκορεμίκιν στά ὁποῖα πρέπει νά στρέφουμε τώρα τήν προσοχή τοῦ λαοῦ. Σήμερα δέν εἶναι οἱ μικροκαβγάδες τῶν Βίσμαρκ μέ τίς ἀστικές κορυφές πού πρέπει νά θυμόμαστε συχνά.

Ἡ ἐργατική τάξη καί ἡ ἀγροτιά δέ θά ἐπιτρέψουν στούς καντέτους νά μετατρέψουν τή Δούμα σέ ὄργανο τέτοιων καβγάδων καί τέτοιων συμφωνιῶν. Πρέπει νά ξεσκεπάζεται κάθε βῆμα τῶν καντέτων πού ἐκφράζει τήν ταλάντευσή τους πρός τήν κατεύθυνση αὐτή. Ἡ Ἐργασιακή ὁμάδα καί ἡ ἐργατική ὁμάδα στή Δούμα ἄς ξέρουν πώς μόνο ὅταν ξεχωρίζουν τόν ἑαυτό τους ἀπό τούς καντέτους, μόνο ὅταν ἀνυψώνονται πάνω ἀπό τά σχολικά μαθήματα συνταγματισμοῦ, μόνο ὅταν διακηρύσσουν σθεναρά ὅλες τίς διεκδικήσεις τοῦ λαοῦ, ὅλες του τίς ἀνάγκες, μόνο ὅταν λένε ὅλη τήν πικρή ἀλήθεια μποροῦν νά προσφέρουν τή μεγαλύτερη δυνατή ὠφέλεια στήν πάλη γιά τήν ἀληθινή ἐλευθερία.

Γράφτηκε στίς 17 (30) τοῦ Μάη 1906

Δημοσιεύτηκε στίς 18 τοῦ Μάη 1906 στήν ἐφημερίδα «Βολνά», ἀρ. φύλλου 20

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας

ΟΙ ΚΑΝΤΕΤΟΙ ΕΜΠΟΔΙΖΟΥΝ ΤΗ ΔΟΥΜΑ ΝΑ ΑΠΕΥΘΥΝΘΕΙ ΣΤΟ ΛΑΟ

Μόλις τώρα πήραμε τήν είδηση πώς στή σημερινή συνεδρίαση τῆς Δούμας ἔγιναν τά παρακάτω. Συζητιόταν τό νομοσχέδιο γιά τήν κατάργηση τῆς θανατικῆς ποινῆς. Ὁ Ἀλαντίν, μέλος τῆς Ἐργασιακῆς ὁμάδας, ἔβαλε τό ζήτημα πιό ἀποφασιστικά ἀπ' ὅ,τι γινόταν ὥς τώρα. «Πρέπει νά παλέψουμε ἐνάντια στήν ἐκτελεστική ἐξουσία», εἶπε (παραθέτουμε περικοπές ἀπό τό ἔκτακτο παράρτημα τῆς ἀπογευματινῆς ἔκδοσης τῆς «Μπιρζεβίγε Βέντομοστι» [64]). «Σκεπτόμαστε νά ταράξουμε τούς ὑπουργούς στίς ἐπερωτήσεις, μά δέν εἶναι τάχα φανερό πώς θά τίς ἀγνοήσουν; Ὄχι, πρέπει νά διαλέξουμε ἕναν ἀπό τούς δύό δρόμους: ἤ νά ἐξακολουθήσουμε τό παιχνίδι τῶν ἐπερωτήσεων, ἤ *νά πάρουμε τήν ὑπόθεση τοῦ λαοῦ στά δικά μας χέρια*». Ὁ Ἀλαντίν πρότεινε νά λυθεῖ τό ζήτημα ἀμέσως, χωρίς νά ἀναβληθεῖ ἡ ὑπόθεση γιά ἕνα μήνα, χωρίς νά παραπεμφθεῖ τό νομοσχέδιο σέ ἐπιτροπή. Τέλειωσε τήν ἀγόρευσή του μέ τά λόγια: «Καί ἀλλοίμονό μας *ἄν δέν γνωρίσουμε στό λαό ὅλη τήν ἀλήθεια*, ἄν δέν τοῦ ποῦμε καθαρά πώς φταῖνε ἐκεῖνοι πού ἔχουν στά χέρια τους τά κανόνια καί τά πολυβόλα».

Ὁ ἱερέας Πογιάρκοφ ἐκφράστηκε μέ τό ἴδιο πνεῦμα. «Ἡ κυβέρνηση *ἐμπαίζει* τήν Κρατική δούμα», εἶπε. «Δέν πρέπει νά παρακαλοῦμε ἀλλά ν' ἀπαιτοῦμε νά καταργηθεῖ ἡ θανατική ποινή σήμερα κιόλας ἤ αὔριο, διαφορετικά προτείνω νά φύγουμε στά σπίτια μας, γιατί τό θεωρῶ ἄτιμο νά δουλεύω καί νά παίρνω λεφτά πρίν νά καταργηθεῖ ἡ θανατική ποινή».

Ἔτσι, ἀπό τήν Ἐργασιακή ὁμάδα ἀκούστηκε μιά πρόταση, πού τό νόημά της εἶναι καθαρό: ν' ἀπευθυνθοῦμε στό λαό, — ν' ἀπαιτοῦμε καί ὄχι νά παρακαλοῦμε, — νά μήν παίρνουμε ὑπόψη τούς γραφειοκρατικούς κανόνες, — νά μήν ἀναβάλλουμε τά ζητήματα καί νά μήν τά παραπέμπουμε σέ ἐπιτροπές.

Οἱ καντέτοι ἐμπόδισαν τήν Δούμα νά ἀπευθυνθεῖ στό λαό. Ὁ καντέτος Ναμπόκοφ, πού μίλησε ὕστερα ἀπό τόν Πογιάρκοφ, καλοῦσε «ν' ἀκολουθήσουν τό νόμιμο δρόμο». Ἐπέμενε νά παραπεμφθεῖ τό νομοσχέδιο σέ ἐπιτροπή.

Ὁ πρόεδρος τῆς Δούμας (ὁ καντέτος Ντολγκοροῦκοφ) στό τέλος τῶν συζητήσεων δήλωσε: «Ὑπάρχουν *τέσσερις* προτάσεις: τίς δυό ἀπ' αὐτές *δέν μπορῶ νά τίς βάλω σέ ψηφοφορία* γιατί *δέν ἀνταποκρίνονται στά κοινοβουλευτικά ἔθιμα.* Οἱ δυό αὐτές προτάσεις εἶναι: νά ἀπευθυνθοῦμε στό λαό καί νά ἀπευθυνθοῦμε στό μονάρχη».

Ἀπό τίς δυό ἄλλες προτάσεις — 1) νά παραπεμφθεῖ σέ ἐπιτροπή καί 2) νά συζητηθεῖ ἀμέσως — ψηφίστηκε *ὁμόφωνα* ἡ πρώτη, γιατί ἡ δεύτερη ἀποσύρθηκε.

Ἡ Ἐργασιακή ὁμάδα, ὅπως φαίνεται, ὑποχώρησε ἄλλη μιά φορά μπροστά στήν ἐπιμονή καί στίς ἀπειλές τῶν καντέτων καί δέν κράτησε τήν ἀποφασιστική στάση πού εἶχε πάρει.

Ὁ λαός, πού κρατάει συνειδητή στάση ἀπέναντι στήν πάλη γιά τήν ἐλευθερία, πρέπει νά διαμαρτυρηθεῖ ἐνάντια στή διαγωγή τῶν καντέτων μέσα στή Δούμα καί νά καλέσει τήν Ἐργασιακή ὁμάδα νά κάνει κατηγορηματική καί ἀνέκκλητη δήλωση ὅτι θά ἀπευθυνθεῖ στό λαό καί νά *πραγματοποιήσει* τή δήλωση της!

Γράφτηκε στίς 18 (31) τοῦ Μάη 1906

Δημοσιεύτηκε στίς 19 τοῦ Μάη 1906
στήν ἐφημερίδα «Βολνά», ἀρ. φύλλου 21
Ὑπογραφή: Ν. Λ — ν

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας

ΟΥΤΕ ΝΑ ΠΑΖΑΡΕΨΟΥΝ ΔΕ ΘΕΛΟΥΝ!

Ὁ Στροῦβε θίχτηκε στά καλύτερα αἰσθήματά του. Ἡ κυβέρνηση ἀποδείχτηκε πιό ἀνόητη ἀπ' ὅ,τι αὐτός ὑπέθετε, καί ἀποδείχτηκε πώς εἶναι ὁλότελα ἀσύμφορο ἐμπορικῶς νά κάνεις δουλειά μαζί της. Ὁ κ. Στροῦβε φανταζόταν τήν πολιτική πολύ ἁπλά: ἡ Δούμα, δηλαδή ἡ καντέτικη πλειοψηφία στή Δούμα, μέ ἐκφράσεις ἄψογες καί συνηθισμένες στούς πιό πολιτισμένους ἐμπορικούς κύκλους, θά κάνει προσφορά μέ τιμές ἀνεβασμένες· ἡ κυβέρνηση θά ὑποχωρήσει λίγο, ἡ Δούμα μέ τή σειρά της θά μετριάσει τίς τιμές καί μ' αὐτό τόν τρόπο θά βασιλέψει στή Ρωσία ἡ λαϊκή ἐλευθερία. Καί τί δέν ἔκαναν γι' αὐτό οἱ κ. κ. καντέτοι! Καί ξαφνικά παρουσιάζεται μιά τέτοια ἔλλειψη κατανόησης ἀπομέρους τῆς κυβέρνησης, μιά τέτοια ἔλλειψη κάθε ἐμπορικῆς ἀντίληψης! Ὁ κ. Στροῦβε ἀγανακτεῖ:

Ἀπό τίς ἀπαιτήσεις καί τίς προτάσεις τῆς Δούμας αὐτή (ἡ κυβέρνηση) θά μποροῦσε ἄλλες νά τίς παρακάμψει καί ἄλλες νά τίς δεχτεῖ καί νά τίς υἱοθετήσει. Θά μποροῦσε νά κάνει ριζικές παραχωρήσεις στόν πολιτικό τομέα καί νά προσπαθήσει νά κάνει κάποιο σκόντο στόν οἰκονομικό τομέα. Μποροῦσε νά ἐνεργήσει καί ἀντίστροφα. Ὅμως μόνο ἄνθρωποι πού ἡ κρατική τους κατανόηση βρίσκεται στό πιό χαμηλό ἐπίπεδο θά μποροῦσαν ν' ἀπορρίψουν καθετί τό οὐσιαστικό σέ ὅλους τούς *ἐπίμαχους* τομεῖς καί μέ τήν ἀπόρριψη τῆς ἀγροτικῆς μεταρρύθμισης, πού βασίζεται στήν ἀναγκαστική ἀπαλλοτρίωση τῆς ἰδιόκτητης γῆς, νά κρατοῦν προκλητική στάση ἀπέναντι στή φτώχεια τοῦ λαοῦ καί στό λαϊκό αἴσθημα δικαιοσύνης.

Ὥστε: οἱ ἀπαιτήσεις τῆς Δούμας πού διατυπώθηκαν στό ψήφισμά της εἶναι *ἐπίμαχος* τομέας· δέν εἶναι τό *ἀπαραίτητο* πού

πρέπει νά κατακτηθεῖ μέ ὅλα τά μέσα καί νά διευρυνθεῖ ἄμεσα παραπέρα, ἀλλά εἶναι μόνο στίβος γιά παζαρέματα.

Ἡ ἀμνηστία, τό καθολικό ἐκλογικό δικαίωμα, οἱ ἐλευθερίες καί ἡ ἀναγκαστική ἀπαλλοτρίωση τῆς γῆς, ὅλα αὐτά εἶναι ἐπίμαχα ζητήματα, πάνω σέ ὅλα αὐτά μποροῦν νά γίνουν παζαρέματα καί... ὑποχωρήσεις, μέ τόν ὅρο πώς καί ἡ κυβέρνηση θά δόσει κάτι σέ ἀντάλλαγμα.

Αὐτό πρέπει νά τό θυμόμαστε. Ὁ κ. Στροῦβε πάνω στήν ἔξαψη τοῦ θυμοῦ του ἀποκάλυψε τήν τακτική τῶν καντέτων, πού πάντα τήν κατάγγελναν στό λαό οἱ σοσιαλδημοκράτες.

Οἱ λαϊκές διεκδικήσεις, ἀκόμα καί μέ τήν κουτσουρεμένη καί καντέτικα διαστρεβλωμένη μορφή μέ τήν ὁποία μπῆκαν στό ψήφισμα, δέν εἶναι γιά τό καντέτικο κόμμα τό ἀπαραίτητο ἐλάχιστο ὅριο, ἀλλά μόνο ἡ ἀνώτερη τιμή, πού ἡ μείωσή της εἶχε προβλεφθεῖ προκαταβολικά. Δυστυχῶς γιά τόν κ. Στροῦβε ἡ συναλλαγή δέν ἔγινε... γιατί λείπει ἀπό τήν κυβέρνηση ἡ «κρατική κατανόηση». Σύμφωνα μέ τή μαρτυρία τοῦ κ. Στροῦβε, αὐτή της ἡ κατανόηση βρίσκεται στό πιό χαμηλό ἐπίπεδο. Γιατί; Γιατί οἱ διάφοροι κ. κ. Τρέποφ καί Γκορεμίκιν καί Στισίνσκι δέ θέλουν νά παζαρέψουν μέ τούς καντέτους πάνω στά λαϊκά δικαιώματα, ἀλλά τά ἀπορρίπτουν ἀσυζητητεί.

Ἐξάλλου εἶναι φανερό πώς τό ὑψηλό ἐπίπεδο τῆς «κρατικῆς κατανόησης» βρίσκεται στό νά ἐμπορεύεσαι ἀνοιχτά τή λαϊκή ἐλευθερία.

Νά τό θυμᾶστε λοιπόν αὐτό, ἐργάτες καί ἀγρότες! Στίς παραμονές τῆς ἀγόρευσης τοῦ Γκορεμίκιν στή Δούμα οἱ κ.κ. καντέτοι νόμιζαν πώς ἡ «κρατική κατανόηση» σήμαινε νά συμφωνήσουν μέ τούς Τρέποφ γιά τό κουτσούρεμα τῶν διεκδικήσεων τοῦ λαοῦ, πού διατυπώθηκαν στό ψήφισμα.

Πρός μεγάλη θλίψη τῶν κ. κ. καντέτων δέ γίνεται συναλλαγή μέ κανένα τρόπο. Ἡ σύγκρουση τῶν πραγματικῶν συμφερόντων τοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς μέ τά πραγματικά συμφέροντα τῆς παλιᾶς ἐξουσίας στήν πάλη της γιά τήν ὕπαρξη δέν μπορεῖ νά χωρέσει στά πλαίσια τῶν διπλωματικῶν συναλλαγῶν. Καί τό ὅτι εἶναι ἀδύνατο γιά τή ρωσική ἐπανάσταση νά ἀκολουθήσει τήν καντέτικη τροχιά δέν ἀπορρέει ἀπό τοῦτο ἤ ἐκεῖνο τό «ἐπίπεδο τῆς κρατικῆς κατανόησης» τοῦ κ. Στροῦβε ἤ τοῦ κ. Τρέποφ. Ὁ ἴδιος ὁ χαρακτήρας τῶν συμφερόντων πού συγκρούστηκαν σπρώχνει τή ρωσική ἐπανάσταση στό δρόμο τῆς ἀνοιχτῆς πάλης ἀνάμεσα στίς ἐπαναστατικές καί στίς ἀντεπαναστατικές δυνάμεις.

Γι' αὐτό ἀκριβῶς οἱ κ. κ. ἔμποροι τῆς λαϊκῆς ἐλευθερίας, οἱ μεσίτες στήν ἐπανάσταση, οἱ διπλωμάτες στόν καιρό τοῦ πολέμου εἶναι καταδικασμένοι σέ συνεχεῖς ἀπογοητεύσεις.

«Βολνά», ἀρ. φύλλου 21,
19 τοῦ Μάη 1906
Ὑπογραφή: — b

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας «Βολνά»

ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΗ ΤΩΝ ΕΡΓΑΤΩΝ ΒΟΥΛΕΥΤΩΝ ΤΗΣ ΚΡΑΤΙΚΗΣ ΔΟΥΜΑΣ [65]

Χαιρετίζουμε θερμά τήν ἔκκληση τῆς ἐργατικῆς ὁμάδας τῶν βουλευτῶν τῆς Δούμας, πού ὡς πρός τίς πεποιθήσεις βρίσκεται περισσότερο ἀπό κάθε ἄλλον κοντά μας. Εἶναι ἡ πρώτη ἄμεση ἔκκληση βουλευτῶν πρός τό λαό, καί ὄχι πρός τήν κυβέρνηση. Τό παράδειγμα τῶν ἐργατῶν βουλευτῶν θάπρεπε, κατά τή γνώμη μας, νά τό ἀκολουθήσει καί ἡ ὁμάδα τῶν ἐργασιακῶν ἤ ἡ ἀγροτική ὁμάδα τῆς Δούμας.

Στήν ἔκκληση τῶν ἐργατῶν βουλευτῶν λέγονται πολλά σωστά πράγματα, κατά τή γνώμη μας ὅμως ὑπάρχουν σ' αὐτήν καί μερικές ἐλλείψεις.

Οἱ σύντροφοι ἐργάτες θέλουν «νά ἐπιδιώξουν τήν ἀπομέρους τῆς Δούμας προετοιμασία τῆς σύγκλησης συντακτικῆς συνέλευσης». Ζήτημα εἶναι ἄν σ' αὐτό μποροῦν νά ὑπολογίσουν σέ ὅλη τή Δούμα, ἤ ἔστω καί στήν πλειοψηφία της. Οἱ φιλελεύθεροι, πού κυριαρχοῦν στή Δούμα, πολλές φορές ὑποσχέθηκαν στό λαό νά συγκαλέσουν συντακτική συνέλευση, καί ὄχι μόνο δέν ἐκπλήρωσαν αὐτήν τήν ὑπόσχεση, ἀλλά οὔτε καί ἔβαλαν στή Δούμα στεντόρια καί ἀποφασιστικά αὐτό τό αἴτημα. Μόνο στήν ὁμάδα τῶν ἐργασιακῶν — στούς ἀγρότες ἀντιπροσώπους — μποροῦν οἱ ἐργάτες βουλευτές νά ὑπολογίζουν λίγο-πολύ σίγουρα. Καί γι' αὐτό ἡ ἐργατική τάξη δέν μπορεῖ νά βάλει σάν καθῆκον της τήν ὑποστήριξη *ὅλης* τῆς Δούμας — οἱ ρῶσοι φιλελεύθεροι εἶναι πάρα πολύ ἐπισφαλεῖς — καί καλύτερα εἶναι οἱ ἐργάτες νά στρέψουν ὅλες τους τίς προσπάθειες στήν ὑποστήριξη τῶν *ἀγροτῶν βουλευτῶν* καί στήν παρακίνησή τους νά ἐμφανιστοῦν ὁλότελα αὐτοδύναμα καί νά δροῦν σάν πραγματικοί ἀντιπρόσωποι τῆς ἐπαναστατικῆς ἀγροτιᾶς.

Τό προλεταριάτο ἀπέδειξε τήν ἱκανότητά του γιά πάλη. Τώρα

συγκεντρώνει δυνάμεις γιά ν' ἀρχίσει νέα ἀποφασιστική πάλη, νά τήν ἀρχίσει ὅμως ὁπωσδήποτε μαζί μέ τούς ἀγρότες. Γι' αὐτό ἔχουν δίκιο οἱ ἐργάτες βουλευτές πού καλοῦν τό προλεταριάτο νά μήν πέφτει στίς προβοκάτσιες κανενός καί νά μήν προκαλεῖ, χωρίς ἀνάγκη, μεμονωμένες συγκρούσεις μέ τόν ἐχθρό. Εἶναι πολύ ἀκριβό τό προλεταριακό αἷμα γιά νά χύνεται χωρίς ἀνάγκη καί σίγουρη ἐλπίδα γιά νίκη.

Μόνο ἡ ἀγροτική μάζα, πού κατάλαβε τήν ἀδυναμία καί τήν ἀνεπάρκεια τῆς τωρινῆς Δούμας, μπορεῖ ν' ἀποτελέσει γιά τούς ἐργάτες σταθερό στήριγμα, ἱκανό γιά μιά σίγουρη νίκη. Παρ' ὅλο πού τά ψηφίσματα καί οἱ ἀποφάσεις τῶν ἐργατικῶν συνελεύσεων εἶναι πολύ ὠφέλιμα πράγματα γιά τήν ὀργάνωση τῆς ἐργατικῆς τάξης γιά τήν πάλη, ὡστόσο δέν εἶναι τέτοια ὅπου μπορεῖ κανείς νά βρεῖ πραγματικό στήριγμα ἐνάντια σ' ἕναν ἐχθρό, πού εἶναι κιόλας προετοιμασμένος ν' ἀπαντήσει μέ τήν πιό θηριώδη βία στίς διεκδικήσεις τοῦ λαοῦ. 'Αντίθετα, ἡ ἐργατική τάξη πρέπει νά ἐξηγεῖ καί στίς ἀγροτικές μάζες πώς γελιοῦνται ὅταν ἀπό ἁπλοϊκότητα βασίζουν τίς ἐλπίδες τους στίς αἰτήσεις, στά ψηφίσματα, στά διαβήματα, στά παράπονα.

Τώρα στή Ρωσία ὅλη ἡ πορεία τῆς ἐξέλιξης δέν εἶναι τέτοια πού θά μποροῦσε νά λυθεῖ μέ λόγια καί ψηφοφορίες τό μεγάλο ζήτημα τῆς τύχης τοῦ λαοῦ — γιά *γῆ* καί ἐλευθερία!

Γράφτηκε στίς 18 (31) τοῦ Μάη 1906

Δημοσιεύτηκε στίς 19 τοῦ Μάη 1906 στήν ἐφημερίδα «Βολνά», ἀρ. φύλλου 21

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας «Βολνά»

ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΗΣ ΓΗΣ ΚΑΙ Η ΠΑΛΗ ΓΙΑ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ

Στή Δούμα συζητιέται τό ζήτημα τῆς γῆς. Προβάλλουν δυό βασικές λύσεις αὐτοῦ τοῦ ζητήματος: ἡ λύση τῶν καντέτων καί ἡ λύση τῶν «τρουντοβίκων», δηλ. τῶν ἀγροτῶν βουλευτῶν.

Σχετικά μέ τίς λύσεις αὐτές τό Ἑνωτικό συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ στήν ἀπόφαση πού ἀφοροῦσε τή στάση ἀπέναντι στό ἀγροτικό κίνημα εἶπε πολύ σωστά: «τά ἀστικά κόμματα προσπαθοῦν νά χρησιμοποιήσουν καί νά ὑποτάξουν τό ἀγροτικό κίνημα στά συμφέροντά τους, μερικοί (οἱ ἐσέροι) γιά τούς σκοπούς τοῦ οὐτοπικοῦ μικροαστικοῦ σοσιαλισμοῦ, ἄλλοι (οἱ καντέτοι) γιά νά διατηρήσουν ὥς ἕνα βαθμό τή μεγάλη ἀτομική γιαοκτησία καί, ταυτόχρονα, ἱκανοποιώντας μέ ἐπιμέρους παραχωρήσεις τά ἔνστικτα τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας τῆς ἀγροτιᾶς, νά ἐξασθενίσουν τό ἐπαναστατικό κίνημα».

Ἄς ἐξετάσουμε τή σημασία τῆς ἀπόφασης αὐτῆς τοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ συνεδρίου. Οἱ καντέτοι εἶναι κόμμα μισοτσιφλικάδικο. Ὑπάρχουν σ' αὐτό πολλοί φιλελεύθεροι τσιφλικάδες. Προσπαθεῖ νά ὑπερασπίσει τά συμφέροντα τῶν τσιφλικάδων καί δέχεται μόνο τίς ἀναπόφευκτες *παραχωρήσεις* στούς ἀγρότες. Οἱ καντέτοι προσπαθοῦν νά περιφρουρήσουν, ὅσο εἶναι δυνατόν, τή μεγάλη ἀτομική γαιοκτησία καί δέ συμφωνοῦν γιά μιά ὁλοκληρωμένη ἀπαλλοτρίωση ὅλης τῆς τσιφλικάδικης γῆς πρός ὄφελος τῆς ἀγροτιᾶς. Οἱ καντέτοι, ὑποστηρίζοντας τήν ἐξαγορά τῆς γῆς ἀπομέρους τῶν ἀγροτῶν, δηλ. τήν *ἀγορά* τῆς τσιφλικάδικης γῆς ἀπό τούς ἀγρότες μέσω τοῦ κράτους, προσπαθοῦν νά μετατρέψουν τήν ἀφρόκρεμα τῆς ἀγροτιᾶς σέ «κόμμα τῆς τάξεως». Πραγματικά, ὅπως καί ἄν ρυθμίσετε τήν ἐξαγορά, ὅσο «δίκαιες» τιμές καί ἄν καθορίσετε, παρ' ὅλ' αὐτά ἡ ἐξαγορά θά εἶναι πιό εὔκολη γιά τήν εὔπορη ἀγροτιά καί θά βαραίνει καταθλιπτικά τή φτωχή ἀγροτιά. Ὁποιοιδήποτε κανόνες κι ἄν γρα-

φτοῦν στά χαρτιά σχετικά μέ τήν κοινοτική ἐξαγορά κτλ. στήν πράξη ἡ γῆ θά μείνει ἀναπόφευκτα στά χέρια ἐκείνου πού θά μπορέσει νά τήν ἀγοράσει. Νά γιατί ἡ ἐξαγορά τῆς γῆς καταλήγει στό δυνάμωμα τῶν πλούσιων χωρικῶν σέ βάρος τῶν φτωχῶν, στή διάσπαση τῆς ἀγροτιᾶς, καί μέ τή διάσπαση αὐτή τῆς ἀγροτιᾶς στό ἀδυνάτισμα τῆς πάλης της γιά πλήρη ἐλευθερία καί γιά ὅλη τή γῆ. Ἡ ἐξαγορά καταλήγει στό *δελέασμα* τῶν πιό εὔπορων χωρικῶν καί στό *πέρασμά τους* ἀπό τήν ὑπόθεση τῆς λευτεριᾶς στό πλευρό τῆς *παλιᾶς ἐξουσίας*. Ἐξαγορά τῆς γῆς σημαίνει νά πληρώνεις λύτρα γιά ν' ἀπαλλαγεῖς ἀπό τήν πάλη γιά τήν ἐλευθερία, ἡ ἐξαγορά εἶναι ἀπόσπαση μέ τό χρῆμα μιᾶς μερίδας ἀγωνιστῶν τῆς ἐλευθερίας καί πέρασμά τους μέ τό μέρος τῶν ἀντιπάλων τῆς ἐλευθερίας. Ὁ εὔπορος ἀγρότης πού ἐξαγοράζει τή γῆ του θά γίνει ἕνας μικρός τσιφλικάς καί τό πέρασμά του στό πλευρό τῆς παλιᾶς, τῆς τσιφλικάδικης-γραφειοκρατικῆς ἐξουσίας θά εἶναι ἐξαιρετικά εὔκολο καί σταθερό.

Γι' αὐτό εἶναι ἀπολύτως σωστά τά λόγια τοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ συνεδρίου, ὅτι τό καντέτικο κόμμα (αὐτό τό μισοτσιφλικάδικο κόμμα) ὑποστηρίζει μέτρα πού *ἐξασθενίζουν* τό ἐπαναστατικό κίνημα, δηλ. τήν πάλη γιά τήν ἐλευθερία.

Ἄς δοῦμε τώρα πῶς λύνουν τό ζήτημα τῆς γῆς οἱ «τρουντοβίκοι» ἤ οἱ ἀγρότες βουλευτές στή Δούμα. Αὐτοί ἀκόμα δέν ξεκαθάρισαν πέρα γιά πέρα τίς ἀπόψεις τους. Στέκουν στή μέση τοῦ δρόμου: ἀνάμεσα στούς καντέτους καί στούς «γκρίζους» (κόμμα τῶν σοσιαλιστῶν ναρόντνικων), ἀνάμεσα στήν ἐξαγορά ἑνός μέρους τῆς γῆς (καντέτοι) καί στή δήμευση ὅλης τῆς γῆς (ἐσέροι), ἀπομακρύνονται ὅμως ὅλο καί περισσότερο ἀπό τούς καντέτους καί πλησιάζουν ὅλο καί περισσότερο τούς «γκρίζους».

Εἶναι σωστή ἡ θέση τοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ συνεδρίου σχετικά μέ τούς «γκρίζους», πώς πρόκειται γιά ἀστικό κόμμα πού οἱ σκοποί του εἶναι σκοποί οὐτοπικοῦ μικροαστικοῦ σοσιαλισμοῦ;

Ἄς πάρουμε τό τελευταῖο σχέδιο ἀγροτικῆς μεταρρύθμισης [66], πού προτείνουν οἱ «γκρίζοι» καί πού δημοσιεύτηκε χθές στήν ἐφημερίδα τους «Ναρόντνι Βέστνικ» (ἀρ. φύλλου 9) [67]. Πρόκειται γιά ἕνα νόμο πού προβλέπει τήν κατάργηση κάθε εἴδους ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας γῆς καί τή «γενική ἐξισωτική χρήση τῆς γῆς». Γιατί θέλουν οἱ «γκρίζοι» νά ἐφαρμοστεῖ ἡ ἐξισωτική χρήση τῆς γῆς; Γιά τό λόγο ὅτι θέλουν νά ἐξαλείψουν τή διαφορά ἀνάμεσα στούς πλούσιους καί στούς φτωχούς. Αὐτό εἶναι μιά σοσιαλιστική ἐπιθυμία. Ὅλοι οἱ σοσιαλιστές τό θέλουν αὐτό. Ὑπάρχει ὅμως σοσιαλισμός καί σοσιαλισμός, ὑπάρχει μάλιστα στόν κό-

σμο καί παπαδίστικος σοσιαλισμός, ὑπάρχει μικροαστικός σοσιαλισμός, ὑπάρχει προλεταριακός σοσιαλισμός.

Μικροαστικός σοσιαλισμός εἶναι τό ὄνειρο τοῦ μικρονοικοκύρη νά ἐξαλειφθεῖ ἡ διαφορά ἀνάμεσα στούς πλούσιους καί στούς φτωχούς. Ὁ μικροαστικός σοσιαλισμός νομίζει πώς εἶναι δυνατόν νά γίνουν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι «ἐξισωμένοι» μικρονοικοκύρηδες, οὔτε φτωχοί, οὔτε πλούσιοι. Ὁ μικροαστικός σοσιαλισμός καταρτίζει νομοσχέδια γιά γενική ἐξισωτική χρήση τῆς γῆς. Στήν πραγματικότητα ὅμως δέν εἶναι δυνατόν νά ἐξαλειφθεῖ ἡ ἀθλιότητα καί ἡ φτώχεια μέ τόν τρόπο πού θέλει νά τό κάνει αὐτό ὁ μικρονοικοκύρης. Δέν μπορεῖ νά ὑπάρχει ἐξισωτική *χρήση* τῆς γῆς ὅσο θά ὑπάρχει στόν κόσμο ἡ ἐξουσία τοῦ χρήματος, ἡ ἐξουσία τοῦ κεφαλαίου. Κανενός εἴδους νόμοι στόν κόσμο δέ θά εἶναι σέ θέση νά ἐξαλείψουν τήν ἀνισότητα καί τήν ἐκμετάλλευση ὅσο θά παραμένει ἡ οἰκονομία πού παράγει γιά τήν ἀγορά, ὅσο θά διατηρεῖται ἡ ἐξουσία τοῦ χρήματος καί ἡ δύναμη τοῦ κεφαλαίου. Μόνο ἡ συγκρότηση μεγάλης κοινωνικῆς, προγραμματισμένης οἰκονομίας, μέ μεταβίβαση τῆς ἰδιοκτησίας πάνω σέ ὅλες τίς γαῖες, σέ ὅλα τά ἐργοστάσια, σέ ὅλα τά μέσα στήν ἐργατική τάξη, εἶναι σέ θέση νά βάλει τέρμα σέ κάθε ἐκμετάλλευση. Γι᾿ αὐτό ὁ προλεταριακός σοσιαλισμός (ὁ μαρξισμός) ξεσκεπάζει ὅλες τίς ἀβάσιμες ἐλπίδες τοῦ μικροαστικοῦ σοσιαλισμοῦ ὅτι εἶναι δυνατή ἡ «ἐξίσωση» τοῦ μικροῦ νοικοκυριοῦ καί ἀκόμα ἡ διατήρηση γενικά τοῦ μικροῦ νοικοκυριοῦ στόν καπιταλισμό.

Τό συνειδητό προλεταριάτο ὑποστηρίζει μέ ὅλες του τίς δυνάμεις τήν πάλη τῶν ἀγροτῶν γιά ὅλη τή γῆ καί γιά πλήρη ἐλευθερία, ἐφιστᾶ ὅμως τήν προσοχή τῶν ἀγροτῶν στόν κίνδυνο ἀπό κάθε λογῆς ἀπατηλές ἐλπίδες. Οἱ ἀγρότες μποροῦν μέ τή βοήθεια τοῦ προλεταριάτου ν᾿ ἀποτινάξουν ὅλη τήν ἐξουσία τῶν τσιφλικάδων, μποροῦν νά βάλουν ὁλοκληρωτικά τέρμα στήν τσιφλικάδικη γαιοκτησία καί στό τσιφλικάδικο-γραφειοκρατικό κράτος. Οἱ ἀγρότες μποροῦν ἀκόμα καί νά ἐξαλείψουν τήν ἀτομική ἰδιοκτησία γῆς γενικά. Ὅλα τά μέτρα αὐτοῦ τοῦ εἴδους θά φέρουν τεράστιο ὄφελος καί στήν ἀγροτιά, καί στήν ἐργατική τάξη, καί σ᾿ ὅλο τό λαό. Τά συμφέροντα τῆς ἐργατικῆς τάξης ἀπαιτοῦν τήν πιό ὁμόθυμη ὑποστήριξη τῆς πάλης τῶν ἀγροτῶν. Ἀλλά καί ἡ πιό ὁλοκληρωμένη ἀνατροπή τῆς ἐξουσίας τῶν τσιφλικάδων καί τῶν κρατικῶν λειτουργῶν δέ θά ὑποσκάψει καθόλου τήν ἐξουσία τοῦ κεφαλαίου. Καί μόνο σέ μιά κοινωνία χωρίς τσιφλικάδικη καί γραφειοκρατική ἐξουσία θά κριθεῖ ἡ τελευταία μεγάλη

μάχη ἀνάμεσα στό προλεταριάτο καί στήν ἀστική τάξη, ἡ πάλη γιά τή σοσιαλιστική ὀργάνωση.

Νά γιατί οἱ σοσιαλδημοκράτες παλεύουν ἀποφασιστικά ἐνάντια στό προδοτικό πρόγραμμα τῶν καντέτων καί καλοῦν τούς ἀγρότες νά μήν τρέφουν ἀπατηλές ἐλπίδες γιά «ἐξίσωση». Γιά νά σημειώσουν ἐπιτυχία στή σημερινή πάλη γιά γῆ καί ἐλευθερία οἱ ἀγρότες πρέπει νά δροῦν τελείως αὐτοτελῶς καί ἀνεξάρτητα ἀπό τούς καντέτους. Οἱ ἀγρότες δέν πρέπει νά παρασέρνονται στήν ἀνάλυση κάθε λογῆς σχεδίων ἀγροτικῆς διάρθρωσης. Ὅσο ἡ ἐξουσία θά μένει στά χέρια τῆς παλιᾶς ἀπολυταρχικῆς, τσιφλικάδικης-γραφειοκρατικῆς κυβέρνησης, ὅλα αὐτά τά σχέδια γιά «ἐργασιακές νόρμες», γιά «ἐξίσωση» κ. ἄ. θά εἶναι μιά ἀνώφελη καί κούφια ἀπασχόληση. Ἡ πάλη τῶν ἀγροτῶν γιά γῆ ἁπλῶς ἀδυνατίζει ἀπό τή σωρεία αὐτή τῶν παραγράφων καί τῶν διατάξεων τῶν σχεδίων, πού ἡ παλιά ἐξουσία ἤ θά τίς ἀπορρίψει ὁλότελα ἤ θά τίς μετατρέψει σέ καινούργιο τρόπο ἐξαπάτησης τοῦ ἀγρότη. Τά «σχέδια ἀγροτικῆς ὀργάνωσης» δέ διευκολύνουν τούς ἀγρότες νά καταλάβουν πῶς θά κατορθώσουν νά πάρουν τή γῆ, καί μάλλον δυσκολεύουν τή σωστή κατανόηση τοῦ ζητήματος. Τά σχέδια αὐτά κρύβουν μέ τόν ὄγκο τους τό ζήτημα τῆς παλιᾶς ἐξουσίας τῆς γραφειοκρατικῆς κυβέρνησης μέ μικρές, ἀσήμαντες γραφειοκρατικές ἐπινοήσεις. Τά σχέδια αὐτά παραγεμίζουν τά κεφάλια μέ ὀνειροπολήσεις γιά καλή διοίκηση, ἐνῶ στήν πραγματικότητα παραμένει ἡ παλιά ἄγρια διοίκηση μέ ὅλη τήν ἀπεριόριστη βία της. Ἀφῆστε, κύριοι, τό παιχνίδι μέ τά χάρτινα «σχέδια ἀγροτικῆς διάρθρωσης»· οἱ ἀγρότες θά ρυθμίσουν εὔκολα τό ζήτημα τῆς γῆς ὅταν δέ θά ὑπάρχει τό ἐμπόδιο τῆς παλιᾶς ἐξουσίας· καλύτερα στρέψτε ὅλη τήν προσοχή σας στήν πάλη τῶν ἀγροτῶν γιά τήν ὁλοκληρωτική ἐξάλειψη κάθε τέτοιου εἴδους ἐμποδίου.

Γράφτηκε στίς 19 τοῦ Μάη (1 τοῦ Ἰούνη) 1906

Δημοσιεύτηκε στίς 20 τοῦ Μάη 1906 στήν ἐφημερίδα «Βολνά», ἀρ. φύλλου 22

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας

ΟΙ ΓΚΟΡΕΜΙΚΙΝΙΚΟΙ, ΟΙ ΟΧΤΩΒΡΙΣΤΕΣ ΚΑΙ ΟΙ ΚΑΝΤΕΤΟΙ

Χτές γράψαμε γιά τή νέα ἄδοξη νίκη τῶν καντέτων ἐνάντια στούς τρουντοβίκους στήν Κρατική δούμα *. Οἱ καντέτοι ἀνάγκασαν τούς τρουντοβίκους νά ἀποσύρουν τήν πρότασή τους γιά ἔκκληση πρός τό λαό καί γιά συζήτηση τοῦ νομοσχεδίου σχετικά μέ τήν κατάργηση τῆς θανατικῆς ποινῆς, συζήτηση χωρίς τήν τήρηση τῶν τύπων πού μετατρέπουν τή Δούμα σέ θλιβερό καί ἀνίσχυρο ἐξάρτημα τῆς γραφειοκρατίας.

Σήμερα οἱ γκορεμικινικοί [68] τῆς «Νόβογε Βρέμια» καί οἱ ὀχτωβριστές τῆς «Σλόβο» ἐπιβεβαιώνουν ἀπόλυτα τήν ἐκτίμηση αὐτή γιά τή νίκη τῶν καντέτων ἐνάντια στούς τρουντοβίκους. «Ἡ Ἐργασιακή ὁμάδα — γράφει ἡ „Νόβογε Βρέμια" — πρότεινε κάτι... πού ἔρχεται σέ ἀντίθεση μέ τό ἄρθρο τῆς ἵδρυσης τῆς Δούμας. Συγκεκριμένα, ζητοῦσε νά περάσει ἡ Κρατική δούμα στή συζήτηση τῆς ἴδιας τῆς οὐσίας τοῦ νομοσχεδίου καί μετὰ στήν ψηφοφορία, χωρίς νά τηρηθεῖ ἡ μηνιαία προθεσμία καί συνεπῶς χωρίς νά δοθεῖ στόν ὑπουργό τῆς Δικαιοσύνης ἡ δυνατότητα νά ἐκφράσει τή γνώμη του. Καί ἡ παραμικρότερη πρόθεση γιά μιά τέτοια ἐπίδειξη καλωσύνης, πρός τήν ὁποία κάποτε κλίνουν οἱ ρῶσοι σέ βάρος τῆς νομιμότητας, θά παράσερνε τή Δούμα σέ πράξεις ἀναμφισβήτητα παράνομες, μέ ὅλες τίς συνέπειες πού δημιουργεῖ ὁ ὀλισθηρός καί κατηφορικός δρόμος τῆς „αὐθαιρεσίας"».

Οἱ ὁμιλητές τῶν καντέτων, συνεχίζει ἡ «Νόβογε Βρέμια», «ἀντιτάχθηκαν ἔντονα στό παράνομο μέτρο πού πρότειναν οἱ τρουντοβίκοι» καί «κέρδισαν λαμπρή νίκη». Ἡ «Νόβογε Βρέμια», ἀπ' ἀφορμή τό γεγονός ὅτι οἱ τρουντοβίκοι ἀπέσυραν τήν

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 115–116 (ἑλλ. ἔκδ., σελ. 117–118). *Σύντ.*

πρότασή τους, παρατηρεῖ: «Ὅλα τέλειωσαν πρός τό γενικό καλό καί μέ τό μεγαλύτερο θρίαμβο τοῦ δικαίου». Τό ὅτι οἱ γκορεμικινικοί πανηγυρίζουν ἀπ' ἀφορμή τό θρίαμβο *ἑνός τέτοιου* δικαίου εἶναι φυσικό· ἀπό αὐτούς δέν περιμένει κανείς τίποτα τό διαφορετικό. Ἀπό τούς καντέτους, δυστυχῶς, περιμένουν πάρα πολλοί. «Κάθε βουλευτής — καταλήγει ἡ „Νόβογε Βρέμια“ — πού θά θελήσει νά μιμηθεῖ τό παράδειγμα τοῦ κ. Ἀλαντίν θά εἶναι ἀναμφισβήτητα ἄξιος ἐπιτίμησης γιά ἀσυγχώρητη ἐπιπολαιότητα».

Στή «Σλόβο» τῶν ὀχτωβριστῶν ὁ κ. Ἱππόλυτος Χόφστεττερ ἐπιπλήττει τούς καντέτους καί τούς κατσαδιάζει πατρικά: «Ἡ ἀτμόσφαιρα ἀρχίζει νά θυμίζει πραγματική ἐπανάσταση». Οἱ καντέτοι δέν τή θέλουν καί πρέπει νά εἶναι συνετοί. «Ὅσο ὁ σημερινός νόμος προσφέρει ἔστω καί κάποια δυνατότητα γιά παραπέρα ὁλότελα νόμιμες, δίκαιες πολιτικές καί κοινωνικές κατακτήσεις, ἱερό χρέος τῶν συνειδητῶν-πρωτοπόρων μελῶν τῆς Κρατικῆς δούμας εἶναι ἡ σταθερή, στηριγμένη στό νόμο ἀντιπολίτευση, καί ὄχι ἡ μέ κάθε θυσία δημιουργία διενέξεων».

Ἡ θέση τῶν γκορεμικινικῶν καί τῶν ὀχτωβριστῶν εἶναι καθαρή. Καιρός εἶναι νά ἐκτιμήσουμε μέ περισσότερη σαφήνεια καί νηφαλιότητα τή συγγενική μέ αὐτή θέση τῶν καντέτων.

Γράφτηκε στίς 19 τοῦ Μάη (1 τοῦ Ἰούνη) 1906

Δημοσιεύτηκε στίς 20 τοῦ Μάη 1906
στήν ἐφημερίδα «Βολνά», ἀρ. φύλλου 22
Ὑπογραφή: Ν. Λ — ν

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας

ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΚΡΙΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΝΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ[69]

Στήν σύνταξη στάλθηκε ἡ παρακάτω προκήρυξη, ὑπογραμμένη ἀπό τήν ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ:

«Ἐπειδή μερικές κομματικές ὀργανώσεις ἔχουν ἀνακινήσει τό ζήτημα *τῶν ὁρίων τῆς ἐλευθερίας κριτικῆς τῶν ἀποφάσεων τῶν κομματικῶν συνεδρίων*, ἡ Κεντρική Ἐπιτροπή, παίρνοντας ὑπόψη ὅτι τά συμφέροντα τοῦ προλεταριάτου τῆς Ρωσίας ἀπαιτοῦσαν πάντοτε τή μεγαλύτερη δυνατή ἑνότητα στήν τακτική τοῦ ΣΔΕΚΡ καί ὅτι τώρα *αὐτή ἡ ἑνότητα πολιτικῆς δράσης* τῶν διαφόρων τμημάτων τοῦ κόμματός μας εἶναι περισσότερο ἀπό κάθε ἄλλη φορά ἀναγκαία, θεωρεῖ:

1) Ὅτι στόν κομματικό τύπο καί στίς κομματικές συνελεύσεις πρέπει νά παρέχεται σέ ὅλους *ἀπόλυτη ἐλευθερία* νά ἐκφράζουν τήν προσωπική τους γνώμη καί νά ὑπερασπίζουν τίς ἰδιαίτερες ἀπόψεις τους·

2) ὅτι στίς πλατιές πολιτικές συνελεύσεις τά μέλη τοῦ κόμματος δέν πρέπει νά κάνουν *ζύμωση* ἀντίθετη πρός τίς ἀποφάσεις τοῦ συνεδρίου·

3) ὅτι κανένα ἀπό τά μέλη τοῦ κόμματος δέν πρέπει σέ *τέτοιου εἴδους* συνελεύσεις *οὔτε νά καλεῖ σέ ἐνέργειες ἀντίθετες πρός τίς ἀποφάσεις τοῦ συνεδρίου*, οὔτε νά προτείνει ἀποφάσεις πού δέν εἶναι σύμφωνες μέ τίς ἀποφάσεις τοῦ συνεδρίου». (Ἡ ὑπογράμμιση παντοῦ εἶναι δική μας.)

Ἐξετάζοντας τήν οὐσία αὐτῆς τῆς ἀπόφασης, βλέπουμε σ' αὐτήν πάρα πολλά παράξενα. Ἡ ἀπόφαση λέει πώς «στίς κομματικές συνελεύσεις» παρέχεται «ἀπόλυτη ἐλευθερία» προσωπικῆς γνώμης καί κριτικῆς (§ 1), καί στίς «πλατιές συνελεύσεις» (§ 2) «κανένα ἀπό τά μέλη τοῦ κόμματος δέν πρέπει νά καλεῖ σέ ἐνέργειες ἀντίθετες πρός τίς ἀποφάσεις τοῦ συνεδρίου». Γιά σκεφθεῖτε ὅμως τί βγαίνει ἀπ' αὐτό: στίς κομματικές συνελεύσεις τά μέλη τοῦ κόμματος *ἔχουν δικαίωμα* νά καλοῦν σέ ἐνέργειες ἀντίθετες πρός τίς ἀποφάσεις τοῦ συνεδρίου, στίς πλατιές συνελεύσεις *δέν* «παρέχεται» ἀπόλυτη ἐλευθερία «νά ἐκφράζουν τήν προσωπική τους γνώμη»!!

Οἱ συντάκτες τῆς ἀπόφασης κατάλαβαν ὁλότελα λαθεμένα τή σχέση ἀνάμεσα στήν *ἐλευθερία κριτικῆς* μέσα στό κόμμα καί

στήν *ἑνότητα δράσης* τοῦ κόμματος. Ἡ κριτική, μέσα στά ὅρια τῶν *βάσεων* τοῦ προγράμματος τοῦ κόμματος, πρέπει νά εἶναι ὁλότελα ἐλεύθερη (θυμίζουμε λχ. τό λόγο τοῦ Πλεχάνοφ πάνω στό ζήτημα αὐτό στό δεύτερο συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ), καί ὄχι μόνο στίς κομματικές συνελεύσεις ἀλλά καί στίς πλατιές συνελεύσεις. Δέν εἶναι δυνατόν νά ἀπαγορεύουμε τήν τέτοιου εἴδους κριτική ἤ τήν τέτοιου εἴδους «ζύμωση» (γιατί ἡ κριτική δέν μπορεῖ νά χωριστεῖ ἀπό τή ζύμωση). Ἡ πολιτική δράση τοῦ κόμματος πρέπει νά εἶναι ἑνιαία. Κανενός εἴδους «ἐκκλήσεις» πού παραβιάζουν τήν ἑνότητα συγκεκριμένων ἐνεργειῶν δέν ἐπιτρέπονται οὔτε στίς πλατιές συνελεύσεις, οὔτε στίς κομματικές συνελεύσεις, οὔτε στόν κομματικό τύπο.

Εἶναι ὁλοφάνερο πώς ἡ ΚΕ καθόρισε τήν ἐλευθερία κριτικῆς χωρίς ἀκρίβεια καί πολύ στενά, ἐνῶ τήν ἑνότητα δράσης τήν καθόρισε χωρίς ἀκρίβεια καί πολύ πλατιά.

Ἄς πάρουμε ἕνα παράδειγμα. Τό συνέδριο ἀποφάσισε νά συμμετάσχουμε στίς ἐκλογές τῆς Δούμας. Οἱ ἐκλογές εἶναι μιά ἀπόλυτα συγκεκριμένη ἐνέργεια. Στήν περίοδο τῶν ἐκλογῶν (λχ. σήμερα στό Μπακοῦ) δέν ἐπιτρέπονται ἀπολύτως καί *πουθενά κανενός εἴδους* ἐκκλήσεις τῶν μελῶν τοῦ κόμματος γιά *ἀποχή* ἀπό τίς ἐκλογές. Στήν περίοδο αὐτή δέν ἐπιτρέπεται καί ἡ «κριτική» τῆς ἀπόφασης γιά τίς ἐκλογές, γιατί στήν πράξη ἡ κριτική αὐτή θά ὑπέσκαπτε τήν ἐπιτυχία τῆς ἐκλογικῆς ζύμωσης. Ἀντίθετα, σέ *μιά τέτοια* περίοδο πού οἱ ἐκλογές δέν ἔχουν ἀκόμα ὁριστεῖ ἐπιτρέπεται *παντοῦ* στά μέλη τοῦ κόμματος *νά κριτικάρουν* τήν ἀπόφαση γιά συμμετοχή στίς ἐκλογές. Φυσικά, ἡ ἐφαρμογή αὐτῆς τῆς ἀρχῆς στήν πράξη θά προκαλεῖ ἐπίσης, καμιά φορά, διαμάχες καί παρανοήσεις, *μόνο* ὅμως στή βάση αὐτῆς *ἀκριβῶς* τῆς ἀρχῆς μποροῦν νά λυθοῦν ἔντιμα γιά τό κόμμα *ὅλες* οἱ διαμάχες καί ὅλες οἱ παρανοήσεις. Ἡ ἀπόφαση ὅμως τῆς ΚΕ δημιουργεῖ κάτι τό ἀπαράδεχτο.

Ἡ ἀπόφαση τῆς ΚΕ καί στήν οὐσία δέν εἶναι σωστή καί *ἀντιφάσκει στό καταστατικό τοῦ κόμματος*. Ἡ ἀρχή τοῦ δημοκρατικοῦ συγκεντρωτισμοῦ καί τῆς αὐτονομίας τῶν τοπικῶν ὀργάνων σημαίνει ἀκριβῶς τήν *ἐλευθερία κριτικῆς*, πλήρη καί παντοῦ, ἐφόσον δέν παραβιάζεται μ᾽ αὐτό ἡ ἑνότητα κάποιας *συγκεκριμένης ἐνέργειας*, καί τό ἀπαράδεχτο *ὁποιασδήποτε* κριτικῆς πού ὑποσκάπτει ἤ δυσκολεύει τήν *ἑνότητα* κάποιας ἐνέργειας πού ἔχει ἀποφασίσει τό κόμμα.

Θεωροῦμε μεγάλο λάθος τῆς ΚΕ τήν ἔκδοση ἀπόφασης πάνω στό σπουδαῖο αὐτό ζήτημα, χωρίς καμιά προκαταρκτική συζή-

τησή της στόν κομματικό τύπο καί στίς κομματικές όργανώσεις· ή συζήτηση αὐτή θά τή βοηθοῦσε ν' ἀποφύγει τά λάθη πού ὑποδείξαμε.

Καλοῦμε ὅλες τίς κομματικές ὀργανώσεις νά συζητήσουν τώρα τήν ἀπόφαση τῆς ΚΕ καί νά ἐκφράσουν συγκεκριμένα τή θέση τους ἀπέναντι σ' αὐτήν.

«Βολνά», ἀρ. φύλλου 22,
20 τοῦ Μάη 1906

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό
κείμενο τῆς ἐφημερίδας «Βολνά»

ΚΑΚΕΣ ΣΥΜΒΟΥΛΕΣ[70]

Ὁ σ. Πλεχάνοφ δημοσίευσε στήν «Κουριέρ»[71] ἕνα γράμμα πρός τούς ἐργάτες. Τούς δίνει συμβουλές τί στάση νά κρατοῦν. Κάνει τόν παρακάτω συλλογισμό: Ἡ κυβέρνηση δέν ἐμποδίζει καί τήν πιό αὐστηρή κριτική τῆς Δούμας. Τό κάνει αὐτό γιά νά ἀδυνατίσει τήν ὑποστήριξη τῆς Δούμας ἀπό τό λαό. Ἡ κυβέρνηση θέλει νά προκαλέσει τούς ἐργάτες σέ μάχη, τή στιγμή πού οἱ ἐργάτες δέν εἶναι ἀκόμα ἕτοιμοι. Οἱ ἐργάτες πρέπει νά χαλάσουν τά σχέδια τῆς κυβέρνησης. Δέν πρέπει νά τούς δημιουργεῖ σύγχυση τό γεγονός ὅτι στή Δούμα κυριαρχοῦν τά ἀστικά κόμματα. Ἡ ἀστική τάξη, πού ἐπικρατεῖ στή Δούμα, ἀπαιτεῖ ἐλευθερία γιά ὅλους καί γῆ γιά τήν ἀγροτιά. Γι' αὐτό ὅλος ὁ λαός πρέπει νά ὑποστηρίξει τή Δούμα.

Στό συλλογισμό αὐτόν ἀνακατεύονται σωστά πράγματα μέ λαθεμένα. Ἄς ἐξετάσουμε ἤρεμα καί διεξοδικά τίς σκέψεις καί τίς συμβουλές τοῦ σ. Πλεχάνοφ.

Ἡ πρώτη σκέψη τοῦ σ. Πλεχάνοφ. Ἡ κυβέρνηση δέν ἐμποδίζει καί τήν πιό αὐστηρή κριτική τῆς Δούμας γιά νά ἀδυνατίσει τήν ὑποστήριξη τῆς Δούμας ἀπό τό λαό.

Εἶναι σωστό αὐτό; Ἄς δοῦμε ποῦ ἀντηχοῦσε τόν τελευταῖο καιρό ἡ πιό αὐστηρή κριτική τῆς Δούμας. Στίς στῆλες ἐφημερίδων, ὅπως ἡ «Νέβσκαγια Γκαζέτα», ἡ «Ντιέλο Ναρόντα»[72], ἡ «Βολνά», καί σέ συνέχεια στίς λαϊκές συγκεντρώσεις. Ἡ φιλελεύθερη ἀστική τάξη, οἱ καντέτοι, πού ἔχουν τήν πλειοψηφία στή Δούμα, ἦταν ἔξω φρενῶν ἀπό ὀργή γιά τήν κριτική αὐτή, καί ἰδιαίτερα γιά τίς λαϊκές συγκεντρώσεις τῆς Πετρούπολης. Οἱ καντέτοι ἔφτασαν ὥς τό σημεῖο νά παραξενεύονται γιατί οἱ διοικητές τῶν ἀστυνομικῶν τμημάτων δέ στρέφουν τήν προσοχή τους στά σοσιαλιστικά συλλαλητήρια.

Πῶς ἐνήργησε ἡ κυβέρνηση; Ἔκλεισε τίς ἐφημερίδες «Ντιέλο

Ναρόντα» καί «Νέβσκαγια Γκαζέτα», παρέπεμψε τή «Βολνά» τρεῖς φορές σέ δίκη. Ἀπαγόρεψε τά συλλαλητήρια καί ἀνακοίνωσε πώς θά ἀσκήσει δικαστική δίωξη γιά τή συγκέντρωση τῆς 9 τοῦ Μάη στό σπίτι τῆς Πάνινα.

Ἀπ' ὅλα αὐτά βλέπουμε καθαρά πώς ὁ σ. Πλεχάνοφ *δέν ἔχει δίκιο*. Ἔπεσε σέ χοντρό λάθος.

Ἄς ἐξετάσουμε τώρα τή δεύτερη σκέψη τοῦ σ. Πλεχάνοφ. Ἡ κυβέρνηση θέλει νά προκαλέσει τούς ἐργάτες σέ μάχη, τή στιγμή πού οἱ ἐργάτες δέν εἶναι ἀκόμα ἕτοιμοι. Δέν εἶναι φρόνιμο νά πέφτουμε στήν πρόκληση, δέν εἶναι φρόνιμο νά καλοῦμε τώρα ἀμέσως στά ὅπλα.

Ἡ σκέψη αὐτή εἶναι σωστή. Ὁ σ. Πλεχάνοφ ὅμως τήν ἐκθέτει τόσο λειψά, πού προκαλεῖ τίς πιό ἐπιζήμιες παρανοήσεις. Συγκεκριμένα, ξεχνάει νά προσθέσει, πρῶτο, πώς ὅλη ἡ διαγωγή τῆς κυβέρνησης καί ὅλη ἡ στάση της ἀπέναντι στή Δούμα κάνουν ἀναπόφευκτη τήν καινούργια πάλη ἔξω ἀπό τή Δούμα. Δεύτερο, δέν τονίζει πώς οἱ ἐργάτες θά πρέπει νά προχωρήσουν στήν πάλη αὐτή μαζί μέ τούς ἀγρότες, χωρίς νά παίρνουν ὑπόψη τήν ταλαντευόμενη καί προδοτική φιλελεύθερη ἀστική τάξη.

Ὁ Πλεχάνοφ, ἐκθέτοντας λειψά μιά σωστή σκέψη, δέ νιώθει ὅτι χύνει νερό στό μύλο τῆς φιλελεύθερης ἀστικῆς τάξης, πού πέτυχε τήν ἀπαγόρευση τῶν σοσιαλιστικῶν συλλαλητηρίων. Ἡ ἀστική τάξη προσπαθεῖ νά παρουσιάσει τά πράγματα ἔτσι πού νά φαίνεται ὅτι *κάθε* εἴδους ὑπόδειξη τῶν σοσιαλιστῶν γιά τήν ἀνικανότητα τῶν καντέτων, γιά τήν πάλη ἔξω ἀπό τή Δούμα ἀποτελεῖ ἐπιζήμια πρόκληση τῶν ἐργατῶν σέ μάχη *τώρα ἀμέσως*. Ἡ ἀστική τάξη συκοφαντεῖ συνειδητά τούς σοσιαλιστές, καί ὁ Πλεχάνοφ, πού πέφτει ἔξω στήν ἐκτίμηση τῆς πολιτικῆς κατάστασης, βοηθάει αὐτή τή συκοφαντία.

Πάρτε λχ. τή «Βολνά», πού ἡ ἀστική τάξη τήν ἔβρισε καί τή διέσυρε περισσότερο ἀπό κάθε ἄλλον. Καλοῦσε ἡ «Βολνά» σέ μάχη τώρα ἀμέσως; Ὄχι, δέν καλοῦσε. Ἡ ἀστική τάξη συκοφαντοῦσε τή «Βολνά». Ἡ «Βολνά» *πρίν ἀπό δυό βδομάδες* ἀκόμα ἔγραφε (ἀρ. φύλλου 10): «Δέν πρέπει νά βιάζουμε (δηλ. νά ἐπιταχύνουμε τεχνητά, νά ζορίζουμε, νά κεντρίζουμε) τά γεγονότα. Ἡ ἐπιτάχυνση τῆς ἔκρηξης δέν εἶναι τούτη τή στιγμή πρός τό συμφέρο μας. Αὐτό εἶναι ἀναμφισβήτητο» *. Θαρρῶ πώς εἶναι σαφές. Γιατί λοιπόν ἡ ἀστική τάξη ἔλεγε ψέματα καί συκοφαντοῦσε τούς σοσιαλιστές; Ἐπειδή ἔλεγαν τήν ἀλήθεια,

---

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 74 (ἑλλ. ἔκδ., σελ. 75). *Σύντ.*

πώς ή πάλη έξω άπό τή Δούμα είναι άναπόφευκτη καί πώς τήν πάλη θά τήν κάνει τό προλεταριάτο καί ή άγροτιά, *παρά* τήν προδοσία τῆς φιλελεύθερης ἀστικῆς τάξης.

Πάρτε τήν ἀπόφαση πού πάρθηκε στό σπίτι τῆς Πάνινα (ἡ ἀπόφαση αὐτή δημοσιεύτηκε στή «Βολνά» ἀρ. φύλλου 14 καί σέ πολλές ἄλλες ἐφημερίδες *). Καλεῖ ἡ ἀπόφαση αὐτή σέ μάχη *τώρα ἀμέσως;* Ὄχι, δέν καλεῖ. Γιατί λοιπόν λύσσαξε ἡ φιλελεύθερη ἀστική τάξη καί ὅλοι οἱ καντέτοι εἶναι ἐξαγριωμένοι ἐνάντια στήν ἀπόφαση αὐτή; Διότι λέει τήν ἀλήθεια καί ξεσκεπάζει κατά πρῶτο λόγο τήν κυβέρνηση («χλευάζει τή λαϊκή ἀντιπροσωπεία», «ἑτοιμάζεται ν' ἀπαντήσει μέ τή βία»), ἔπειτα τούς φιλελευθέρους («ἐκφράζουν τίς λαϊκές ἀπαιτήσεις *δειλά καί λειψά*», «ταλαντεύονται ἀνάμεσα στήν ἐλευθερία καί στήν παλιά ἐξουσία»)· διότι ἡ ἀπόφαση αὐτή καλεῖ τούς τρουντοβίκους, τούς βουλευτές τῶν ἀγροτῶν *νά ἐνεργοῦν ἀποφασιστικά, τελείως ἀνεξάρτητα ἀπό τούς καντέτους*· διότι, τέλος, ἡ ἀπόφαση λέει ἀνοιχτά πώς ἡ ἀποφασιστική πάλη ἔξω ἀπ' τή Δούμα εἶναι *ἀναπόφευκτη*. Ἡ ἀστική τάξη διαστρέβλωσε τό νόημα αὐτῆς τῆς ἀπόφασης γιά νά παρουσιάσει τούς σοσιαλιστές σάν ἀνθρώπους πού καλοῦν ἀπερίσκεπτα σέ μάχη τώρα ἀμέσως καί γιά *νά ἀποσπάσει τήν προσοχή* ἀπό τίς κατηγορίες πού πράγματι στρέφονται ἐνάντια στήν ἀστική τάξη. Ἡ ἀστική τάξη ἐνεργοῦσε ἔτσι, ἐπειδή καταλάβαινε σωστά τά συμφέροντά της. Ὁ σ. Πλεχάνοφ κάνει λάθος, σεγοντάροντας τήν ἀστική τάξη, γιατί δέν ἐκτιμᾶ σωστά τή σημερινή στάση τοῦ προλεταριάτου ἀπέναντι στήν κυβέρνηση καί στήν ἀστική τάξη.

Πάρτε τήν τρίτη σκέψη τοῦ σ. Πλεχάνοφ. «Ἡ ἀστική τάξη στή Δούμα ἀπαιτεῖ ἐλευθερία γιά ὅλους καί γῆ γιά τήν ἀγροτιά». Εἶναι ἀλήθεια αὐτό; Ὄχι, εἶναι μόνο τό μισό τῆς ἀλήθειας ἤ καί τό τέταρτο ἀκόμα τῆς ἀλήθειας. Ἡ ἀστική τάξη δέν ἀπαιτεῖ ἀπό τήν παλιά ἐξουσία, ἀλλά τήν ἐκλιπαρεῖ. Ἡ ἀστική τάξη ἀπαγόρεψε νά μιλοῦν στή Δούμα γιά «διεκδικήσεις». Ἡ ἀστική τάξη (οἱ καντέτοι) διεκδικεῖ *τέτοια* «ἐλευθερία» λχ. τοῦ τύπου, ἡ ὁποία νά ἐπιτρέπει νά κλείνουν τούς σοσιαλιστές γιά τούς λόγους τους στίς ἐπανορθωτικές φυλακές ἤ νά τούς στέλνουν στά κάτεργα **. Ἡ ἀστική τάξη *δέν* ἀπαιτεῖ τή γῆ γιά τούς ἀγρότες, ἀλλά *πώληση μέρους τῆς γῆς* στούς ἀγρότες (γιατί ἡ ἐξαγορά εἶναι μιά ἀπό τίς μορφές ἀγοραπωλησίας). Ἐνεργεῖ σωστά ὁ σ. Πλε-

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 93–94 (ἑλλ. ἔκδ., σελ. 95–96). *Σύντ.*

** Βλ. «Βολνά» ἀρ. φύλλου 22, ἄρθρο «Νέο δρακόντειο νομοσχέδιο».

χάνοφ ὅταν ἀποσιωπᾶ αὐτή τήν *ἔλλειψη*, αὐτή τή *δειλία* τῶν ἀστικῶν σχεδίων, αὐτή τήν ἀμφιταλάντευση τῶν καντέτων; Ὄχι, ἐνεργεῖ πέρα γιά πέρα λαθεμένα. Τί σημασία ἔχει αὐτό τό λάθος τοῦ σ. Πλεχάνοφ; Εἶναι πάρα πολύ ἐπικίνδυνο γιά τό προλεταριάτο καί γιά τήν ἐπιτυχία τῆς πάλης γιά τήν ἐλευθερία. Ὅλοι οἱ σοσιαλιστές εἶναι σύμφωνοι πώς ἡ πάλη αὐτή θά κριθεῖ ἔξω ἀπό τή Δούμα καί πώς μπορεῖ ν' ἀνάψει, ἀκόμα καί παρά τή θέλησή μας, σ' ἕνα μέλλον ὄχι καί πάρα πολύ μακρινό. Στήν πάλη αὐτή τό προλεταριάτο μπορεῖ καί πρέπει νά πάει μαζί μέ τήν ἀγροτιά, *νά μήν ἔχει ἐμπιστοσύνη* στή φιλελεύθερη ἀστική τάξη, πού ταλαντεύεται, προδίδει καί μεταπηδᾶ ἀπό τό ἕνα στρατόπεδο στό ἄλλο. Στήν πάλη δέν ὑπάρχει τίποτε πιό ἐπικίνδυνο ἀπό τό νάχεις ἐμπιστοσύνη σέ ἀνθρώπους ἀνεμόμυλους. Ὅταν ἀποσιωποῦμε τή δειλία, τίς ἀμφιταλαντεύσεις καί τίς προδοσίες τῆς φιλελεύθερης ἀστικῆς τάξης στίς παραμονές νέας στροφῆς γιά μιά καινούργια πάλη, προξενοῦμε ζημιά στό προλεταριάτο καί στήν ὑπόθεση τῆς λευτεριᾶς.

Τώρα, ἡ τελευταία σκέψη ἤ συμβουλή τοῦ σ. Πλεχάνοφ. «Ὅλος ὁ λαός πρέπει ὁμόφωνα νά ὑποστηρίξει τή Δούμα». Στούς ἐργάτες δέν πρέπει νά προκαλεῖ σύγχυση τό γεγονός ὅτι στή Δούμα κυριαρχοῦν τά ἀστικά κόμματα.

Εἶναι σωστό πώς οἱ ἐργάτες δέν πρέπει «νά παθαίνουν σύγχυση» ἀπ' αὐτό. Οὔτε καί τήν παθαίνουν. Εἶναι ἕτοιμοι νά ὑποστηρίξουν τήν ἀστική τάξη στήν πάλη ἐνάντια στήν κυβέρνηση. Τό ζήτημα ὅμως εἶναι *ποιά* ἀστική τάξη, *πῶς* καί σέ *ποιά* πάλη νά ὑποστηρίξουν. Οἱ καντέτοι συνηθίζουν ν' ἀποσιωποῦν αὐτά τά ζητήματα πού ξεσκεπάζουν τήν ἀστάθειά τους. Ὅμως στό σοσιαλδημοκράτη Πλεχάνοφ δέν ταιριάζει ν' ἀποσιωπᾶ αὐτά τά ζητήματα.

Νά ὑποστηρίζουμε τή «Δούμα» γενικά σημαίνει νά ὑποστηρίζουμε τήν *καντέτικη* Δούμα, ἀφοῦ σ' αὐτήν κυριαρχοῦν οἱ καντέτοι. Ὁ μαρξιστής δέν πρέπει νά βλέπει τή Δούμα σά «λαϊκή» ἀντιπροσωπεία γενικά. Ὀφείλει νά ἐξετάσει ποιές ἀκριβῶς τάξεις μιλοῦν μέσω αὐτῆς τῆς Δούμας.

Ἐπιτρέπεται νά ὑποστηρίζουμε τήν καντέτικη Δούμα γενικά; Ὄχι, δέν ἐπιτρέπεται, γιατί τό προλεταριάτο πρέπει νά ξεσκεπάζει καί νά στιγματίζει κάθε ταλαντευόμενη καί ἀσταθῆ ἐνέργεια τῆς Δούμας. Οἱ σύντροφοι τῆς «Κουριέρ», στήν ἴδια σελίδα πού δημοσιεύεται τό ἄρθρο τοῦ σ. Πλεχάνοφ, λένε: «ἡ ἀριστερή μερίδα τῆς Δούμας (δηλ. ἡ Ἐργασιακή ὁμάδα καί ἡ ἐργατική ὁμάδα) ἀνέχεται ἀδιαμαρτύρητα τήν ταπεινωτική καί *ἀντιδραστική* κηδεμονία τῶν κ. κ. Μούρομτσεφ καί

Ντολγκοροῦκοφ» (πρόεδροι τῆς Δούμας· καί οἱ δυό καντέτοι). Μάλιστα, αὐτό εἶναι σωστό. Μάλιστα, αὐτό εἶναι πραγματικός λόγος σοσιαλιστῆ. Ἐπιτρέπεται ὁ «λαός» εἴτε τό προλεταριάτο νά ὑποστηρίξει ὁμόφωνα μιά «Δούμα» πού ἀποτελεῖ ὄργανο τῆς *ἀντιδραστικῆς* κηδεμονίας τῶν φιλελευθέρων πάνω στούς τρουντοβίκους; Ὄχι, δέν ἐπιτρέπεται καί δέ θά τήν ὑποστηρίξει.

Στή Δούμα ὑπάρχουν δυό βασικά ἀστικά κόμματα: οἱ καντέτοι καί οἱ τρουντοβίκοι. Οἱ πρῶτοι ἀντιπροσωπεύουν τή συμβιβαστική, τήν προδοτική ἀστική τάξη, πού συνειδητά ἑτοιμάζει τή συναλλαγή μέ τήν ἀπολυταρχία καί πού εἶναι ἔκδηλα ἀνίκανη γιά ἀποφασιστική πάλη. Οἱ δεύτεροι ἀντιπροσωπεύουν τή μικροαστική τάξη, πού ἐργάζεται, καταπιέζεται ἀφάνταστα, ὁραματίζεται ἕνα ἐξισωτικό μοίρασμα τῆς γῆς καί εἶναι ἱκανή γιά τήν πιό ἀποφασιστική, ἀνεπιφύλακτη πάλη, σπρώχνεται στήν πάλη αὐτή ἀπ' ὅλη τήν πορεία τῶν γεγονότων καί ἀπ' ὅλη τή στάση τῆς κυβέρνησης. *Ποιά* ἀστική τάξη πρέπει νά ὑποστηρίξει «*τώρα ἀμέσως*» τό προλεταριάτο; Τή *δεύτερη*, προειδοποιώντας τό «λαό» γιά τήν ἀστάθεια τῆς πρώτης. Τό προλεταριάτο πρέπει νά ὑποστηρίξει καί θά ὑποστηρίξει τούς τρουντοβίκους ἐνάντια στούς καντέτους, ξεσκεπάζοντας τήν «ἀντιδραστική κηδεμονία» τῶν καντέτων πάνω στούς τρουντοβίκους, καλώντας τούς τρουντοβίκους ν' ἀποτινάξουν τήν κηδεμονία αὐτή.

Τώρα τό τελευταῖο ἐρώτημα: πῶς θά τήν ὑποστηρίξουν καί σέ ποιά πάλη; Ὑποστηρίζω κάποιον μέσα στή Δούμα σημαίνει ψηφίζω ὑπέρ αὐτοῦ. Ἡ ἐργατική ὁμάδα, ὅπως εἶναι γνωστό, ἀρνήθηκε νά ψηφίσει ὑπέρ τῆς καντέτικης ἀπάντησης (τῆς ἀπάντησης τῆς «Δούμας» γενικά) στό μήνυμα. Οἱ ἐργάτες βουλευτές ἀρνήθηκαν «νά ὑποστηρίξουν» *ὁμόφωνα* τή Δούμα. Ὥστε, λοιπόν, κι ἐδῶ οἱ ἐργάτες ἔκαναν «λάθος»; Ἄν ὁ σ. Πλεχάνοφ τό νομίζει αὐτό, τότε ἄς τό πεῖ ἀνοιχτά. Τέτοια πράγματα πρέπει νά λέγονται χωρίς μισόλογα.

Σοβαρή ὑποστήριξη, πραγματική ὑποστήριξη θά δοθεῖ ἔξω ἀπό τή Δούμα. Αὐτό δέν ἐξαρτᾶται ἀπό μᾶς ἀλλ' ἀπό ὅλη τήν πορεία τῶν γεγονότων, ἀπό τήν ἴδια τήν οὐσία τῆς τωρινῆς πάλης, γιατί αὐτό δέν εἶναι πάλη τῆς Δούμας ἐνάντια στήν κυβέρνηση, ἀλλά τοῦ λαοῦ ἐνάντια στήν παλιά ἐξουσία. Μιά τέτοια «ὑποστήριξη τῆς Δούμας» εἶναι παράδοξο καί λαθεμένο νά τή λέμε ἁπλῶς «ὑποστήριξη». Αὐτό θά εἶναι μιά ἀποφασιστική πάλη ἔξω ἀπό τή Δούμα· τό προλεταριάτο πρέπει νά τήν ἀρχίσει μόνο ἀπό κοινοῦ μέ τήν ἀγροτιά· τό προλεταριάτο καί ἡ ἀγροτιά θά νικήσουν σ' αὐτήν, παρ' ὅλη τήν ἀστάθεια, τίς ταλαντεύσεις, τίς προ-

δοσίες καί τίς έρωτοτροπίες τῆς φιλελεύθερης, τῆς καντέτικης, τῆς ἀστικῆς τάξης τῆς «Δούμας» μέ τήν ἀντίδραση.

Βλέπουμε τώρα πόσο κακές εἶναι οἱ συμβουλές τοῦ σ. Πλεχάνοφ πρός τήν ἐργατική τάξη. Τό Ἑνωτικό μας συνέδριο τῆς σοσιαλδημοκρατίας ἔκανε κάποιο λάθος, πού ἔσπρωξε τό κόμμα λίγο δεξιά, καί δέν ἐκτίμησε ἀρκετά τόν κίνδυνο νά παρασυρθοῦμε στήν ὑποστήριξη τῶν καντέτων. Ὁ σ. Πλεχάνοφ κάνει μεγάλο λάθος πού τραβάει ὑπερβολικά δεξιά καί καλεῖ τό προλεταριάτο νά ὑποστηρίξει ἀπόλυτα, ὁλοκληρωτικά καί χωρίς ἐπιφυλάξεις τούς καντέτους καί τήν καντέτικη Δούμα.

Γράφτηκε στίς 20 τοῦ Μάη (2 τοῦ Ἰούνη) 1906

Δημοσιεύτηκε στίς 21 τοῦ Μάη 1906 στήν ἐφημερίδα «Βολνά», ἀρ. φύλλου 23

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας

ΔΙΑΔΟΣΕΙΣ ΚΑΙ ΦΗΜΕΣ ΓΙΑ ΔΙΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΚΡΑΤΙΚΗΣ ΔΟΥΜΑΣ

Οἱ ἐφημερίδες ἔχουν κιόλας δημοσιεύσει μιά σύντομη ἀνακοίνωση τῆς «Πραβίτελστβεννι Βέστνικ»[73] ὅτι γίνεται σκέψη νά διακοποῦν οἱ ἐργασίες τῆς Κρατικῆς δούμας στίς 15 τοῦ Ἰούνη γιά τίς θερινές διακοπές! Τώρα τά τηλεγραφήματα τῶν πρακτορείων διαψεύδουν αὐτή τήν ἀνακοίνωση, τή διαψεύδουν ὅμως, ὅπως σωστά λέει ἡ «Ρέτς», διφορούμενα, χωρίς νά πείθουν κανένα σέ τίποτα.

Τό ἐνδεχόμενο νά διακοποῦν ὕστερα ἀπό μερικές βδομάδες οἱ ἐργασίες τῆς Δούμας «γιά τό καλοκαίρι» παραμένει ὁλοφάνερο. Γι' αὐτό τό λόγο τό ζήτημα πού ἀνακίνησε ἡ «Κουριέρ», δηλ. ἄν *θά διαλυθεῖ* ἡ Δούμα, παρουσιάζει μεγάλο ἐνδιαφέρον. Ἡ «Κουριέρ» παραθέτει τά λόγια τοῦ κ. Ροντίτσεφ στήν Κρατική δούμα: «ἐμεῖς ποτέ δέ θά διαλυθοῦμε, ἐφόσον δέν πραγματοποιήσουμε ἐκεῖνο γιά τό ὁποῖο μᾶς ἔστειλαν ἐδῶ», καί τά λόγια ἄλλου καντέτου, τοῦ κ. Γκρέντεσκουλ: «Ἡ Δούμα στήν πάλη αὐτή (ἐνάντια στήν κυβέρνηση) ἔχει ἀκόμα ἕνα σοβαρότατο μέσο, τή νομοθετική της ἐξουσία, καί μόνο ἀφοῦ τήν ἐξαντλήσει ἔχει τό δικαίωμα ἡ Δούμα ν' ἀποχωρήσει καί νά δηλώσει στό λαό τήν ἀδυναμία της».

Ἡ «Κουριέρ» *ἐλπίζει* πώς ὁ κ. Ροντίτσεφ προτείνει «στά σοβαρά» στήν Κρατική δούμα νά μή διαλυθεῖ ἄν ἡ κυβέρνηση κηρύξει τή διακοπή τῶν ἐργασιῶν της. Γι' αὐτό ἡ «Κουριέρ» ὑποστηρίζει ἀποφασιστικά τόν Ροντίτσεφ ἐνάντια στόν Γκρέντεσκουλ. Ταυτόχρονα ἡ «Κουριέρ» μιλάει μέ ἀπόλυτα δικαιολογημένη περιφρόνηση γιά τήν προοπτική: «νά ξεφουρνιστοῦν ἕνα σωρό νόμοι» (ἐνμέρει καθαρά νόμοι κατέργων, θά προσθέσουμε ἐμεῖς, καί ἐν μέρει δειλοί καί ἀναποφάσιστοι), «μόνο καί μόνο γιά νά ἐπιβεβαιώσει κατόπιν μπροστά σ' ὅλο τό λαό τήν ἀδυναμία της καί νά τραβηχτεῖ στήν ἄκρη».

Μᾶς εὐχαριστεῖ πολύ πού οἱ σύντροφοι τῆς «Κουριέρ» ἀναγνωρίζουν σά γελοῖο καί βρωμερό τό ρόλο τῆς Δούμας, σέ περίπτωση πού αὐτή ἁπλῶς «θά ξεφουρνίζει ἕνα σωρό νόμους» καί «θά διαδηλώνει τήν ἀδυναμία της». Ἐπίσης μᾶς εὐχαριστεῖ πολύ πού οἱ σύντροφοι τῆς «Κουριέρ» θεωροῦν πώς εἶναι δυνατόν νά μιλᾶμε γιά τή Δούμα σάν «κέντρο συγκέντρωσης λαϊκῶν δυνάμεων, σάν πυρήνα πού γύρω του διαμορφώνεται ἡ ὀργάνωση αὐτῶν τῶν δυνάμεων καί συνενώνεται τό κίνημα» *μόνο* ἐφόσον ὑπάρχει προοπτική *ἄρνησης* τῆς Δούμας νά διαλυθεῖ. Εἴμαστε ἕτοιμοι νά παραδεχτοῦμε πώς ἡ Δούμα πού *ἀρνιέται* νά περιοριστεῖ μόνο στό ἔδαφος τῆς νομιμότητας θά μποροῦσε νά ἐξυπηρετήσει τό κίνημα περισσότερο ἀπ' ὅ,τι τό ἐξυπηρετεῖ τώρα. Ὥς σήμερα ὅμως δέν εἴδαμε ἀπό τήν καντέτικη Δούμα παρά μόνο πάλη ἐνάντια στίς δειλές ἀπόπειρες τῶν τρουντοβίκων νά μποῦν στό δρόμο αὐτόν. Καί δέν «ἐλπίζουμε» πώς ὁ κ. Ροντίτσεφ μιλοῦσε «σοβαρά». Ἐκτός ἀπ' αὐτό, νομίζουμε πώς, ἄν οἱ κ. κ. Ροντίτσεφ εἶναι ἱκανοί νά ξεφύγουν ὁποτεδήποτε ἀπό τό ἔδαφος τῆς νομιμότητας καί νά προβοῦν σέ μιά ἐνέργεια σάν τήν ἄρνηση νά διαλυθοῦν, τότε *ἡ ἐκλογή αὐτῆς τῆς στιγμῆς δέν πρέπει νά ἀφεθεῖ στήν κυβέρνηση*. Ἄρνηση διάλυσης σημαίνει ἐκλογή τῆς στιγμῆς γιά τήν ἀποφασιστική σύγκρουση, στιγμῆς πού ἐξαρτᾶται ἀπό τήν κυβέρνηση, γιατί αὐτή θά ἐκδόσει τό διάταγμα γιά τή διάλυση τῆς Δούμας. Στό μεταξύ, ὅποιοι θέλουν νά διαλέξουν τήν καλύτερη στιγμή γιά τή σύγκρουση (δηλ. οἱ τρουντοβίκοι, γιατί στούς καντέτους δέν ἔχουμε λόγο νά ἐλπίζουμε) πρέπει νά χειριστοῦν τήν ὑπόθεση ἔτσι πού *αὐτοί οἱ ἴδιοι νά διαλέξουν* αὐτήν τή στιγμή καί νά μήν ἀφήσουν τήν κυβέρνηση νά τή διαλέξει αὐτή. Ἐξάλλου εἶναι πιθανόν ἡ κύβερνηση νά μήν ἐμποδίσει τούς καντέτους «νά ξεφουρνίζουν ἕνα σωρό νόμους», σύμφωνα μέ τήν εὔστοχη καί φαρμακερή ἔκφραση τῆς «Κουριέρ».

Γράφτηκε στίς 20 τοῦ Μάη (2 τοῦ Ἰούνη) 1906

Δημοσιεύτηκε στίς 21 τοῦ Μάη 1906 στήν ἐφημερίδα «Βολνά», ἀρ. φύλλου 23

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας

Ο ΚΑΟΥΤΣΚΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΡΑΤΙΚΗ ΔΟΥΜΑ [74]

Κυκλοφόρησε μιά νέα μπροσούρα τοῦ Κ. Κάουτσκι: «Ἡ Κρατική δούμα» (ἐκδοτικό «Ἀμιράν», Πετρούπολη, 1906, τιμή 3 καπίκια). Εἶναι πολύ ἐνδιαφέρον νά σημειωθοῦν μερικές σκέψεις τοῦ συγγραφέα, πού ἀναφέρονται στά ἐπίμαχα ζητήματα τῆς ρωσικῆς σοσιαλδημοκρατίας. Πρῶτ' ἀπ' ὅλα τό ζήτημα τῆς ἀποχῆς ἀπό τίς ἐκλογές τῆς Δούμας. Οἱ ἀναγνῶστες ξέρουν, φυσικά, μέ πόσο φτηνό τρόπο ξεφορτώνονταν καί ξεφορτώνονται τό ζήτημα αὐτό οἱ σοσιαλδημοκράτες μας τῆς δεξιᾶς πτέρυγας. Κάνουν τόν ἁπλό συλλογισμό: Ἡ συμμετοχή στήν κοινοβουλευτική πάλη εἶναι σοσιαλδημοκρατισμός, ἡ ἀποχή εἶναι ἀναρχισμός. *Ἄρα* ἡ ἀποχή ἦταν λάθος καί οἱ μπολσεβίκοι εἶναι ἀναρχικοί. Ἔτσι ἀκριβῶς σκεπτόταν λχ. ὁ σοσιαλδημοκράτης τῆς κακιᾶς ὥρας σ. Νεγκόρεφ, ἔτσι σκέπτονται καί οἱ περισσότεροι ὁμοϊδεάτες του.

Ὁ Κάουτσκι εἶναι μαρξιστής. *Γι' αὐτό* σκέπτεται διαφορετικά. Θεωρεῖ ἀπαραίτητο νά ἐξετάσει τίς *συγκεκριμένες ἱστορικές* συνθῆκες τῆς Ρωσίας καί ὄχι νά ἐπαναλάβει τά τυποποιημένα γιά ἕναν εὐρωπαῖο λογάκια.

«Στίς συνθῆκες αὐτές — γράφει ὁ Κάουτσκι ἀφοῦ περιέγραψε σύντομα τό καθεστώς τοῦ Ντουμπάσοφ — στίς συνθῆκες αὐτές *δέν εἶναι καθόλου παράξενο* ὅτι ἡ πλειοψηφία τῶν ρώσων συντρόφων μας δέν εἶδαν στή Δούμα, πού συγκλήθηκε μέ τέτοιο τρόπο, παρά μιά ἐξωφρενικότατη παραποίηση τῆς λαϊκῆς ἀντιπροσώπευσης καί ἀποφάσισαν ν' ἀπόσχουν ἀπ' αὐτήν καί νά μήν πάρουν μέρος στήν ἐκλογική καμπάνια».

Ὁ Κάουτσκι δέ βρίσκει τίποτα τό παράξενο στήν τακτική τοῦ «μπλανκισμοῦ» καί τοῦ «ἀναρχισμοῦ». Δέν εἶναι, ἀλήθεια, πολύ διδαχτικό νά τά σκεφτοῦν αὐτά ὁ σύντροφος Πλεχάνοφ κι ὅλοι οἱ μενσεβίκοι;

«Δέν εἶναι καθόλου παράξενο — γράφει σέ συνέχεια ὁ Κάου-

τσκι — ὅτι ἡ πλειοψηφία τῶν ρώσων συντρόφων μας, ἀντί νά πάρουν μέρος στήν ἐκλογική καμπάνια γιά νά μποῦν ἔπειτα στή Δούμα, θεώρησαν *πιό σκόπιμο* νά παλέψουν μέ σκοπό νά τορπιλλίσουν αὐτήν τή Δούμα καί νά πετύχουν συντακτική συνέλευση».

Τό συμπέρασμα πού βγαίνει ἀπό δῶ εἶναι καθαρό. Οἱ μαρξιστές πρέπει νά λύνουν τά συγκεκριμένα ἱστορικά ζητήματα μέ βάση τήν προσεχτική ἀνάλυση ὅλων τῶν πολιτικῶν συνθηκῶν τῆς στιγμῆς, καί ὄχι μέ βάση κούφιες φράσεις γιά ἀντίθεση τοῦ μπλανκισμοῦ-ἀναρχισμοῦ κτλ.

Τή στιγμή πού σέ μᾶς ἀνάμεσα στούς σοσιαλδημοκράτες γίνεται τῆς μόδας νά ἐπαναλαμβάνονται αὐτά πού λένε οἱ καντέτοι, πώς ἡ ἀποχή ἦταν λάθος, ὁ Κάουτσκι, πού ἐξετάζει τά ζητήματα ἐντελῶς ἀμερόληπτα, οὔτε σκέψη κάνει γιά ἕνα τέτοιο συμπέρασμα. Δέ βιάζεται νά ὑποκλιθεῖ δουλικά μπροστά στό γεγονός τῆς σύγκλησης τῆς Δούμας, παρ' ὅλο πού γράφει σέ μιά ἐποχή πού ἡ ἀποτυχία τῆς ἀπόπειρας «νά τορπιλλιστεῖ ἡ Δούμα» ἔχει γίνει πιά γεγονός. Ὁ Κάουτσκι ὅμως δέν εἶναι ἀπό κείνους πού ὕστερα ἀπό κάθε ἀποτυχία (ἔστω καί τήν ἀποτυχία λχ. τοῦ Δεκέμβρη) βιάζονται νά μετανιώσουν καί νὰ ἀναγνωρίσουν τό «λάθος». Ὁ Κάουτσκι ξέρει πώς οἱ ἀποτυχίες στήν πάλη τοῦ προλεταριάτου καθόλου, μά καθόλου δέ σημαίνουν πάντοτε «λάθη» του.

Ἄλλο σπουδαῖο μέρος τῆς μπροσούρας τοῦ Κάουτσκι ἀναφέρεται στό ζήτημα ποιοί, δηλαδή ποιές τάξεις ἤ ὁμάδες τῆς κοινωνίας μποροῦν νά νικήσουν στή σημερινή ρωσική ἐπανάσταση. «Οἱ ἀγρότες καί τό προλεταριάτο — γράφει ὁ Κάουτσκι — ὅλο καί πιό δραστήρια, ὅλο καί πιό ἀπροκάλυπτα» (νά τό θυμᾶστε αὐτό, σύντροφοι τῆς «Νέβσκαγια Γκαζέτα», πού ἐπιδοκιμάσατε τήν καντέτικη «σοφία»!) «θά σπρώχνουν ἀριστερά τά μέλη τῆς Δούμας, ὅλο καί πιό πολύ θά δυναμώνουν *τήν ἀριστερή της πτέρυγα*, ὅλο καί πιό πολύ θ' ἀδυνατίζουν καί θά παραλύουν τούς ἀντιπάλους τους, ὥσπου *νά τούς νικήσουν ὁλοκληρωτικά*» (σελ. 8).

Ὥστε ὁ Κάουτσκι περιμένει πώς στή σημερινή ρωσική ἐπανάσταση θά νικήσουν *οἱ ἀγρότες καί τό προλεταριάτο*. Δέ θά μᾶς ἐξηγήσουν οἱ σύντροφοι μενσεβίκοι σέ τί συνίσταται ἡ διαφορά ἀνάμεσα στήν ἐπαναστατική δημοκρατική δικτατορία τοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς καί στή νίκη τῶν τελευταίων αὐτῶν; Δέ θά κατηγορήσουν τόν Κάουτσκι γιά μπλανκισμό ἤ ναροντοβολτσισμό, ἐπειδή ἔχει τήν ἰδέα ὅτι στήν *ἀστική* ἐπανάσταση μπορεῖ *νά νικήσει* ἡ ἀγροτιά καί τό προλεταριάτο καί ὄχι ἡ ἀστική τάξη;

Ὅποιος θελήσει νά σκεφθεῖ πάνω σ' αὐτό τό ζήτημα θά πλη-

σιάσει στήν κατανόηση τοῦ βασικοῦ λάθους τῶν μενσεβίκων, πού κλίνουν πάντοτε πρός τήν ἄποψη ὅτι στήν ἀστική ἐπανάσταση μπορεῖ νά γίνεται λόγος μόνο γιά ἡγεμονία τῆς ἀστικῆς τάξης καί πού γι' αὐτό φοβοῦνται πάντοτε τήν ἰδέα τῆς κατάκτησης τῆς ἐξουσίας (ἐνῶ νίκη τῆς ἐπανάστασης θά πεῖ ἀκριβῶς κατάκτηση τῆς ἐξουσίας) ἀπό τήν ἀγροτιά καί τό προλεταριάτο.

Τρίτη σπουδαία καί πολύτιμη σκέψη τοῦ Κ. Κάουτσκι εἶναι ἡ σκέψη γιά τή σημασία τῆς Δούμας σάν καινούργιου κέντρου, σά μεγάλου βήματος στό ζήτημα τῆς ὀργάνωσης τοῦ κινήματος. «Πρός ὁποιαδήποτε κατεύθυνση καί ἄν τραβήξει ἡ Δούμα —λέει ὁ Κάουτσκι — οἱ ἔμμεσες καί οἱ ἄμεσες, οἱ σκόπιμες ἤ μή σκόπιμες ὠθήσεις πού ἀπό τώρα δίνει στήν ἐπανάσταση θά ἀσκοῦν ταυτόχρονα ἐπίδραση σέ ὅλη τή Ρωσία καί θά προκαλοῦν ταυτόχρονα παντοῦ ἀντίδραση.

Αὐτό εἶναι πέρα γιά πέρα σωστό. Ὅποιος ἀποδίδει τώρα στούς μπολσεβίκους τή σκέψη πώς τάχα προτείνουν «νά παρακάμψουμε» τή Δούμα, ἤ ἀκόμα καί νά τή διαλύσουμε, πώς τάχα ἀγνοοῦν τή Δούμα, αὐτός δέ λέει τήν ἀλήθεια. Ἀκόμα καί στό Ἑνωτικό συνέδριο οἱ μπολσεβίκοι ὑπέβαλαν σχέδιο ἀπόφασης πού ἔλεγε:

«Ἡ σοσιαλδημοκρατία *πρέπει νά χρησιμοποιήσει* τήν Κρατική δούμα καί τίς συγκρούσεις της μέ τήν κυβέρνηση ἤ τίς συγκρούσεις μέσα στούς κόλπους τῆς Δούμας, παλεύοντας ἐνάντια στά ἀντιδραστικά της στοιχεῖα, ξεσκεπάζοντας ἀμείλικτα τήν ἀσυνέπεια καί τήν ἀστάθεια τῶν καντέτων, παρακολουθώντας *μέ ἰδιαίτερη προσοχή* τά στοιχεῖα πού εἶναι ὑπέρ τῆς ἀγροτικῆς ἐπαναστατικῆς δημοκρατίας, ἑνώνοντάς τα, ἀντιπαραθέτοντάς τα στούς καντέτους, ὑποστηρίζοντας ἐκεῖνες τίς ἐκδηλώσεις τους πού ἀνταποκρίνονται στά συμφέροντα τοῦ προλεταριάτου» * κτλ.

Ὅποιος θά θελήσει νά κρίνει τούς μπολσεβίκους μέ βάση τίς ἀποφάσεις τους καί ὄχι τά μυθεύματα τῶν κάθε λογῆς Νεγκόρεφ, θά δεῖ πώς ἀνάμεσα στόν Κάουτσκι καί στούς μπολσεβίκους *δέν ὑπάρχουν κανενός εἴδους διαφωνίες* στό ζήτημα τῆς *Κρατικῆς δούμας*.

Στήν μπροσούρα πού ἀναφέρθηκε πιό πάνω ὁ Κάουτσκι δέ μιλάει καθόλου γιά τήν κοινοβουλευτική ὁμάδα τῆς σοσιαλδημοκρατίας στή Δούμα.

«Βέστνικ Ζίζνι», ἀρ. τεύχους 6,
23 τοῦ Μάη 1906
Ὑπογραφή: Ν. Λένιν

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τοῦ περιοδικοῦ «Βέστνικ Ζίζνι»

---

* Βλ. Ἅπαντα, 5η ρωσ. ἔκδ., τόμος 12, σελ. 378 (ἑλλ. ἔκδ., σελ. 376). *Σύντ.*

ΟΙ ΚΑΝΤΕΤΟΙ, ΟΙ ΤΡΟΥΝΤΟΒΙΚΟΙ ΚΑΙ ΤΟ ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΚΟΜΜΑ

Ὅσο καί ἄν νοθεύτηκε ἡ ἀντιπροσώπευση τοῦ λαοῦ στήν Κρατική δούμα ἐξαιτίας τοῦ ἐκλογικοῦ νόμου καί τῶν συνθηκῶν μέσα στίς ὁποῖες ἔγιναν οἱ ἐκλογές, ὡστόσο καί αὐτή ἡ ἀντιπροσώπευση δίνει ἀρκετό ὑλικό γιά τή μελέτη τῆς πολιτικῆς τῶν διαφόρων τάξεων τῆς Ρωσίας. Μᾶς βοηθάει ἐπίσης νά διορθώνουμε τίς λαθεμένες ἤ τίς στενές ἀντιλήψεις σχετικά μέ τό ζήτημα αὐτό.

Γίνεται ὅλο καί πιό σαφής ἡ ὀρθότητα τοῦ χωρισμοῦ τῶν ἀστικῶν κομμάτων σέ τρεῖς κύριους τύπους, τοῦ χωρισμοῦ πού ὑποστήριζαν οἱ μπολσεβίκοι στό σχέδιο ἀπόφασής τους γιά τό Ἑνωτικό συνέδριο *. Ὀχτωβριστές, καντέτοι καί ἐπαναστάτες ἤ ἀγρότες δημοκράτες, αὐτοί εἶναι οἱ τρεῖς κύριοι τύποι. Εἶναι αὐτονόητο πώς δέν μποροῦμε νά περιμένουμε πλήρη καί ὁριστική συσπείρωση τῶν κομμάτων κάθε τύπου: μόλις τελευταῖα ἄρχισε ἡ ἀνοιχτή ἐμφάνιση τῶν διαφόρων τάξεων τῆς ρωσικῆς κοινωνίας σ' ἕνα κάπως ἐλεύθερο πολιτικό στίβο.

Οἱ ὀχτωβριστές εἶναι πιά ἡ ἄμεση ταξική ὀργάνωση τῶν τσιφλικάδων καί τῶν μεγάλων κεφαλαιοκρατῶν. Ὁ ἀντιεπαναστατικός (ἐνάντιος στήν ἐπανάσταση) χαρακτήρας αὐτῆς τῆς μερίδας τῆς ἀστικῆς τάξης εἶναι ὁλοφάνερος. Στέκει στό πλευρό τῆς κυβέρνησης, ἄν καί ἐξακολουθεῖ ἀκόμα νά διαφωνεῖ μαζί της στό μοίρασμα τῆς ἐξουσίας. Οἱ Χέυδεν καί Σία συγχωνεύονται μάλιστα ὁρισμένες φορές μέ τούς καντέτους σέ ἀντιπολίτευση ἐνάντια στήν παλιά ἐξουσία, ἀλλά ἀκόμα καί οἱ πιό ἐπιρρεπεῖς πρός κάθε λογῆς «ἀντιπολίτευση» ἄνθρωποι ποτέ δέν ξεχνοῦν ἐξαιτίας αὐτοῦ τοῦ πράγματος τήν πραγματική οὐσία τοῦ κόμματος τῶν ὀχτωβριστῶν.

---

* Βλ. Ἅπαντα, 5η ρωσ. ἔκδ., τόμος 12, σελ. 232–234 (ἑλλ. ἔκδ., σελ. 231–233). *Σύντ.*

Οἱ καντέτοι εἶναι τό κύριο κόμμα τοῦ δεύτερου τύπου. Τό κόμμα αὐτό δέ συνδέεται ἀποκλειστικά καί μόνο μέ μιά ἀπό τίς τάξεις τῆς ἀστικῆς κοινωνίας, ὡστόσο εἶναι πέρα γιά πέρα ἀστικό. Τό ἰδανικό του εἶναι ἡ ξεκαθαρισμένη ἀπό τή δουλοπαροικία, ρυθμισμένη ἀστική κοινωνία, στήν ὁποία πρέπει νά ὑπάρχει φρουρά ἐνάντια στίς ἐπιβουλές τοῦ προλεταριάτου, φρουρά σάν... τήν ἄνω βουλή, τόν τακτικό στρατό, τούς μή αἱρετούς κρατικούς λειτουργούς, τούς νόμους τῶν κατέργων περί τύπου κτλ. Οἱ καντέτοι εἶναι κόμμα μισοτσιφλικάδικο. Τό κόμμα αὐτό ὀνειρεύεται ν' ἀπαλλαχτεῖ ἀπό τήν ἐπανάσταση μέ ἐξαγορά. Διψάει γιά συνδιαλλαγή μέ τήν παλιά ἐξουσία. Φοβᾶται τήν ἐπαναστατική πρωτοβουλία τοῦ λαοῦ. Ἡ ἀμφίρροπη στάση καί ἡ ἀστάθεια αὐτοῦ τοῦ κόμματος γίνονται ὅλο καί πιό φανερές, ὅσο ἀναπτύσσεται ἡ ἀνοιχτή πολιτική του δράση, ἰδιαίτερα στήν Κρατική δούμα. Καί γι' αὐτό δέ θά βρεῖ ποτέ πλατιά ἀπήχηση στήν ἐργατική τάξη ἡ φωνή τῶν κοντόφθαλμων, τῶν τυφλωμένων ἀπό τή στιγμιαία ἐπιτυχία ἀνθρώπων πού τάσσονται ὑπέρ τῆς ὑποστήριξης τῶν καντέτων.

Ὁ τρίτος τύπος τῶν ἀστικῶν κομμάτων εἶναι οἱ τρουντοβίκοι, δηλ. οἱ βουλευτές τῶν ἀγροτῶν στήν Κρατική δούμα, πού αὐτές τίς μέρες κυκλοφόρησαν τό πρόγραμμά τους. Τήν ἐμφάνιση στή Ρωσία πολιτικῶν κομμάτων αὐτοῦ τοῦ τύπου τή διαπίστωναν ἀπό καιρό τώρα οἱ ἐπαναστάτες σοσιαλδημοκράτες. Ἡ Ἀγροτική ἕνωση ἦταν ἕνας ἀπό τούς πυρῆνες ἑνός τέτοιου κόμματος, οἱ ριζοσπαστικές ἑνώσεις τῆς ἄπορης διανόησης ἔκλιναν ἐπίσης ὥς ἕνα βαθμό πρός αὐτό, οἱ σοσιαλιστές-ἐπαναστάτες, ξεπερνώντας τά στενά πλαίσια μιᾶς διανοουμενίστικης ὁμάδας, ἐξελίσσονταν πρός τήν ἴδια κατεύθυνση. Ἡ ποικιλία τῶν μορφῶν καί ἀποχρώσεων αὐτοῦ τοῦ ρεύματος ἀντιστοιχεῖ πλήρως στήν ποικιλία τῶν μορφῶν καί στόν τεράστιο ἀριθμό τῶν «ἐργαζομένων» τῆς μικροαστικῆς τάξης στή Ρωσία. Ἡ ἀγροτιά εἶναι τό κύριο στήριγμα αὐτοῦ τοῦ ρεύματος, αὐτῶν τῶν κομμάτων. Οἱ ἀντικειμενικές συνθῆκες ἀναγκάζουν τήν ἀγροτιά νά παλεύει ἀποφασιστικά ἐνάντια στήν τσιφλικάδικη γαιοκτησία, ἐνάντια στήν τσιφλικάδικη ἐξουσία καί σέ ὅλη τήν στενά συνδεόμενη μ' αὐτήν παλιά κρατική ἐξουσία γενικά. *Αὐτή* ἡ ἀστική δημοκρατία *ἀναγκάζεται* νά γίνει ἐπαναστατική, ἐνῶ οἱ φιλελεύθεροι, οἱ καντέτοι κλπ. ἀντιπροσωπεύουν τήν ἀστική τάξη, πού οἱ ὅροι τῆς ὕπαρξής της τήν *ἀναγκάζουν* νά ἐπιζητεῖ τή συνδιαλλαγή μέ τήν παλιά ἐξουσία. Καταλαβαίνουμε σέ συνέχεια γιατί ἡ ἀγροτιά ἐκφράζει τίς ἐπιδιώξεις της μέ τή μορ-

φή ουτοπιών, δηλ. απραγματοποίητων επιθυμιών, σάν τήν έξισωτική γαιοχρησία σέ συνθήκες διατήρησης τῆς κυριαρχίας τοῦ κεφαλαίου.

Ἡ ἐπίγνωση ἀπό τό προλεταριάτο ὅτι τά ταξικά του συμφέροντα διαφέρουν ἀπό τά συμφέροντα τῆς ἐπαναστατικῆς δημοκρατίας τό ὑποχρεώνει νά ὀργανώνεται σέ αὐστηρά αὐτοτελές ταξικό κόμμα. Ὅμως τό σοσιαλιστικό προλεταριάτο ποτέ δέ θά λησμονήσει, ἐξαιτίας τοῦ καθήκοντός του νά κατακρίνει τά κούφια ὄνειρα, τό θετικό του καθῆκον, δηλ. τό καθῆκον νά ὑποστηρίζει μέ ὅλες του τίς δυνάμεις τήν ἐπαναστατική δημοκρατία στήν πάλη ἐνάντια στήν παλιά ἐξουσία καί στό παλιό καθεστώς, κάνοντας προσεχτικό τό λαό ἀπέναντι στήν ἀστάθεια τῆς φιλελεύθερης ἀστικῆς τάξης, μειώνοντας τή ζημιά ἀπ' αὐτή τήν ἀστάθεια μέ τή μαχητική συμφωνία του μέ τήν ἐπαναστατική ἀγροτιά.

Τέτοια πρέπει νά εἶναι ἡ *βάση* ὅλης τῆς τακτικῆς, ὅλης τῆς πολιτικῆς στάσης τοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ προλεταριάτου αὐτή τή στιγμή. Γιά νά δρᾶ μαζί μέ τήν ἀγροτιά, πρέπει νά προσπαθεῖ νά τή φωτίσει, νά τήν ἀνεβάσει καί νά τήν τραβήξει στήν πάλη, ξεσκεπάζοντας ἀπαρέγκλιτα τήν πίστη της στά «διαβήματα», στά «ψηφίσματα», στήν Κρατική δούμα — σ' αὐτό τό πανρωσικό σῶμα μεσολαβήσεων. Καθῆκον τοῦ προλεταριάτου εἶναι «ν' ἀνεβάσει τήν πλατιά μάζα ὥς τή συναίσθηση τοῦ ὅτι ἡ Δούμα εἶναι ὁλότελα ἄχρηστη» (ἀποφάσεις τοῦ Ἑνωτικοῦ συνεδρίου). Καί χάρη τῶν κοινῶν ἐνεργειῶν μαζί μέ τήν ἀγροτιά πρέπει ν' ἀπέχει αὐστηρά ἀπό τά μεμονωμένα καί ἄκαιρα ξεσπάσματα. Μά γιά τήν ἴδια πάλι τήν ἐπιτυχία τῆς ἀναπόφευκτα ἐπερχόμενης πάλης εἶναι ἀπαραίτητο τό πιό ἀνελέητο ξεσκέπασμα τῆς ἀστάθειας τῶν καντέτων, ἡ πιό ξεκάθαρη τοποθέτηση τοῦ ζητήματος πώς «ἡ Δούμα εἶναι ὁλότελα ἄχρηστη», ἡ πιό ἀποφασιστική πάλη ἐνάντια στίς ἀπόπειρες νά συγκαλύπτουν τίς διαφορές ἀνάμεσα στούς καντέτους καί στούς τρουντοβίκους.

Νά ἀπό ποιά ἄποψη τό σοσιαλιστικό προλεταριάτο πρέπει νά κρίνει τή σχέση ἀνάμεσα στούς καντέτους καί στούς τρουντοβίκους. Πάρτε τό ζήτημα τῆς ἀγροτικῆς μεταρρύθμισης. Οἱ καντέτοι θέλουν τήν *ἐξαγορά*. Οἱ τρουντοβίκοι θέλουν νά δοθεῖ μόνο *ἀποζημίωση* γιά τή γῆ, ἴσως μέ τή μορφή σύνταξης ἤ δωρεάν θέσης σέ ἄσυλο. Ἡ «Βολνά» ἐξήγησε κιόλας τήν τεράστια διαφορά ἀνάμεσα στήν ἐξαγορά καί στήν τοποθέτηση σέ ἄσυλο [75]. Τό ἐργατικό κόμμα ἀπαιτεῖ *δήμευση*, δηλ. ἀπαλλοτρίωση καί χωρίς ἐξαγορά καί χωρίς ἀποζημίωση, χωρίς φυσικά

τό ἐργατικό κόμμα ν' ἀρνεῖται τήν περίθαλψη σέ ἄσυλο τῶν ἀπόρων τσιφλικάδων. Εἶναι φανερό πώς τό ἐργατικό κόμμα πρέπει νά ὑποστηρίξει τούς τρουντοβίκους ἐνάντια στούς καντέτους. Ἡ ἐξαγορά τῆς γῆς στή Ρωσία ἔπαιξε κιόλας κάποτε βλαβερότατο ρόλο: κατέστρεψε τούς ἀγρότες, πλούτισε τούς τσιφλικάδες καί δυνάμωσε τήν παλιά κρατική ἐξουσία. Σήμερα στή Ρωσία ὀπαδοί τῆς ἐξαγορᾶς μπορεῖ νά εἶναι μόνο ἐκεῖνοι πού εἶναι μισοοπαδοί τῆς κυβέρνησης.

Πάρτε τό πολιτικό πρόγραμμα. Οἱ καντέτοι θέλουν ἄνω βουλή καί ὄχι πλήρη λαϊκή ἐξουσία. Οἱ τρουντοβίκοι ὑποστηρίζουν ἀποφασιστικά τήν ἄποψη ὅτι πάνω ἀπό τό κοινοβούλιο, πού ἔχει ἐκλεγεῖ μέ καθολική κτλ. ψηφοφορία, δέν πρέπει νά ὑπάρχουν «κανενός εἴδους ἐποικοδομήματα καί φραγμοί, σάν τό Κρατικό Συμβούλιο, τή βουλή τῶν κυρίων, τή δεύτερη βουλή κ.ἄ.» [76]. Ἡ Ὁμάδα τῶν τρουντοβίκων δέχεται σχεδόν στό ἀκέραιο τό ἐργατικό πρόγραμμα-μίνιμουμ μέ τήν 8ωρη ἐργάσιμη μέρα κτλ. Εἶναι φανερό πώς κι ἐδῶ τό ἐργατικό κόμμα πρέπει νά ὑποστηρίζει τούς τρουντοβίκους ἐνάντια στούς καντέτους.

Ἄς πάρουμε τό ζήτημα τί πρέπει νά γίνει μέ τή γῆ. Οἱ καντέτοι θέλουν ἕνα μέρος τῆς γῆς νά τό ἀφήσουν στήν ἰδιοκτησία τῶν ἀγροτῶν καί τῶν τσιφλικάδων καί ἕνα μέρος νά τό δόσουν στό κράτος. Οἱ τρουντοβίκοι θέλουν ὅλη τή γῆ, ἄν καί ὄχι μεμιᾶς, νά τή μεταβιβάσουν στό κράτος καί ταυτόχρονα νά ἐγκαθιδρύσουν τήν ἐξισωτική γαιοχρησία. Εἶναι φανερό πώς οἱ τρουντοβίκοι *προχωροῦν πιό πέρα* στήν πάλη ἐνάντια στήν τσιφλικάδικη γαιοκτησία καί γενικά ἐνάντια στήν ἀτομική ἰδιοκτησία γῆς. Θά ἦταν μεγάλο λάθος τοῦ ἐργατικοῦ κόμματος νά μήν ὑποστηρίξει καί στό ζήτημα αὐτό τούς τρουντοβίκους ἐνάντια στούς καντέτους. Τά λάθη καί τῶν πρώτων καί τῶν δεύτερων δέν ἀποτελοῦν καθόλου λόγο γιά τό ἐργατικό κόμμα νά μήν ὑποστηρίζει τήν πραγματικά ἐπαναστατική ἀστική δημοκρατία. Καί οἱ καντέτοι καί οἱ τρουντοβίκοι κάνουν λάθος ὅταν νομίζουν πώς εἶναι δυνατόν νά δοθεῖ ἔστω καί ἕνα μέρος τῆς γῆς στά χέρια ἑνός κράτους πού ἀπέχει πολύ ἀπό τό νά εἶναι ὁλότελα δημοκρατικό. Εἶναι προτιμότερο τό μοίρασμα ἀπό τήν παράδοση τῆς γῆς σ' ἕνα τέτοιο κράτος. Τό λάθος ὅμως αὐτό τό ἔκανε, δυστυχῶς, καί τό συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ μέ τό νά δεχθεῖ τή μεταβίβαση ἑνός μέρους τῆς γῆς στά χέρια τοῦ «δημοκρατικοῦ» κράτους, χωρίς νά καθορίσει *μέ ἀκρίβεια τό βαθμό* καί τήν πληρότητα αὐτοῦ τοῦ δημοκρατισμοῦ. Ἡ σύγκριση τοῦ καντέτικου καί τοῦ τρουντοβίκικου προγράμματος δείχνει ἐξαιρετι-

κῶς παραστατικά τό λάθος τοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ συνεδρίου. Παρακάτω. Οἱ τρουντοβίκοι κάνουν λάθος ὅταν νομίζουν πώς μπορεῖ νά νοηθεῖ «ἐξίσωση» τῆς γαιοχρησίας σέ συνθῆκες διατήρησης τῆς ἐμπορευματικῆς οἰκονομίας. Τή μικροαστική αὐτή οὐτοπία τό ἐργατικό κόμμα πρέπει νά τήν ξεσκεπάζει καί νά τήν ἀνασκευάζει μέ τόν πιό ἀποφασιστικό τρόπο.

Θά ἦταν ὅμως ἀνόητο ἐξαιτίας τῆς πάλης ἐνάντια στό κούφιο *ὄνειρο* τοῦ μικρονοικοκύρη νά ξεχνᾶμε τό πραγματικό ἐπαναστατικό *ἔργο* αὐτῆς τῆς τάξης στή σημερινή ἐπανάσταση. Ἕνας μαρξιστής δέν μπορεῖ νά ἐνεργεῖ ἔτσι. Τό λάθος πού ὑποδείξαμε τό κάνει λχ. ἡ «Κουριέρ» ὅταν λέει (ἀρ. φύλλου 5): «τό νομοσχέδιο τῆς Ὁμάδας τῶν τρουντοβίκων στίς βασικές του γραμμές δέν εἶναι καθόλου ἱκανοποιητικό» (σωστό!) «καί δέν εἶναι ἄξιο τῆς ὑποστήριξης τῆς ἐργατικῆς τάξης» (λάθος!).

Τό ἐργατικό κόμμα, διατηρώντας ἀπόλυτη αὐτοτέλεια, πρέπει κι ἐδῶ νά ὑποστηρίζει τούς τρουντοβίκους ἐνάντια στούς καντέτους. Ξεσκεπάζοντας τά λάθη καί τῶν δυό, δέν πρέπει νά ξεχνᾶμε πώς οἱ τρουντοβίκοι προχωροῦν πιό πέρα ἀπό τούς καντέτους, πώς τά λάθη τῶν τρουντοβίκων θ' ἀποκτήσουν πρακτική σημασία σέ μιά ὑψηλότερη βαθμίδα ἀνάπτυξης τῆς ἐπανάστασης ἀπ' ὅ,τι τά λάθη τῶν καντέτων. Στό πρόσωπο τῶν καντέτων ὁ λαός *ξεπερνάει* τίς αὐταπάτες του γιά τό ὅτι εἶναι δυνατόν νά συνδυαστεῖ ἡ λαϊκή ἐλευθερία μέ τήν παλιά ἐξουσία. Στό πρόσωπο τῶν τρουντοβίκων ὁ λαός *θά ξεπεράσει* τίς αὐταπάτες του γιά τό ὅτι εἶναι δυνατόν νά συνδυάσει τόν «ἐξισωτισμό» μέ τόν καπιταλισμό. Στό πρόσωπο τῶν καντέτων ὁ λαός ξεπερνάει τίς πρῶτες ἀστικές αὐταπάτες· στό πρόσωπο τῶν τρουντοβίκων θά ξεπεράσει τίς τελευταῖες του ἀστικές αὐταπάτες. Οἱ αὐταπάτες τῶν καντέτων ἐμποδίζουν τή νίκη τῆς ἀστικῆς ἐπανάστασης. Τά λάθη τῶν τρουντοβίκων θά ἐμποδίσουν τήν ἄμεση νίκη τοῦ σοσιαλισμοῦ (καί τήν ἄμεση αὐτή νίκη οἱ ἐργάτες δέν τήν ὁραματίζονται ἀβάσιμα). Ἀπ' ὅλα αὐτά φαίνεται καθαρά ἡ τεράστια διαφορά ἀνάμεσα στούς καντέτους καί στούς τρουντοβίκους, καί τό ἐργατικό κόμμα πρέπει νά παίρνει σοβαρά ὑπόψη του τή διαφορά αὐτή.

Ἄν δέν τό κάνουμε αὐτό, θά μετατρέψουμε τό σοσιαλιστικό προλεταριάτο ἀπό πρωτοπορία τῆς ἐπανάστασης, ἀπό τόν πιό συνειδητό σύμβουλο τῆς ἀγροτιᾶς σέ μή συνειδητό βοηθό τῆς φιλελεύθερης ἀστικῆς τάξης.

«Βολνά», ἀρ. φύλλου 25,
24 τοῦ Μάη 1906

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό
κείμενο τῆς ἐφημερίδας «Βολνά»

ΠΩΣ ΣΚΕΠΤΕΤΑΙ Ο σ. ΠΛΕΧΑΝΟΦ ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΑΚΤΙΚΗ ΤΗΣ ΣΟΣΙΑΛΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ; [77]

Στά δυό τελευταῖα φύλλα τῆς «Κουριέρ» δημοσιεύτηκε τό πρῶτο γράμμα τοῦ σ. Πλεχάνοφ «γιά τήν τακτική καί τήν ἔλλειψη τάκτ». Ὁ φιλελευθεροαστικός τύπος παρατήρησε κιόλας πολύ σωστά πώς ὁ σ. Πλεχάνοφ τραβάει πολύ πιό δεξιά ἀπό τήν ἐφημερίδα «Κουριέρ». Ὅλος αὐτός ὁ τύπος ἐκθειάζει τόν Πλεχάνοφ καί τόν ἀντιπαραθέτει σέ ὅλη τήν ὑπόλοιπη σοσιαλδημοκρατία.

Ἄς παρακολουθήσουμε λοιπόν πιό ψύχραιμα αὐτούς τούς συλλογισμούς τοῦ σ. Πλεχάνοφ.

Ὁ σ. Πλεχάνοφ κάνει πολεμική ἐνάντια στή σοσιαλδημοκρατική ἐφημερίδα τῆς Πολτάβας «Κόλοκολ» [78]. Παραθέτει ἀπ' αὐτήν τίς παρακάτω περικοπές.

> «Οὔτε ἕνα μεμονωμένο ἄτομο οὔτε καί μιά ὁλόκληρη ὁμάδα — ἔγραφε ἡ «Κόλοκολ», — γίνεται σοσιαλδημοκρατική μόνο μέ τήν παραδοχή τοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ προγράμματος. Γιά νά γίνει αὐτό εἶναι ἀπαραίτητη ἡ ὁλοκληρωτική παραδοχή καί τῶν βάσεων τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς τακτικῆς.
>
> Τό διακριτικό γνώρισμα τῆς σοσιαλδημοκρατίας, πού τήν ξεχωρίζει ἀπό τά ἄλλα κόμματα, εἶναι, ἐκτός ἀπό τό πρόγραμμά της, καί ἡ ἀνειρήνευτη ταξική της θέση ἀπέναντι σέ ὅλα τά ἄλλα, τά ἀστικά κόμματα».

Ὁ σ. Πλεχάνοφ «καταφέρεται» πολύ αὐστηρά ἐνάντια στίς περικοπές πού παραθέτει. Πρῶτο, ἀντί τή λέξη «θέση» ἀπαιτεῖ νά μπεῖ ἡ λέξη «ἀντιπολίτευση». Νομίζουμε πώς ἡ διόρθωση αὐτή δέ βελτιώνει καθόλου, ἀλλά μάλλον χειροτερεύει τή διατύπωση τοῦ ἀρθρογράφου. Δεύτερο, ὁ σ. Πλεχάνοφ καταπιάνεται μέ τό ἔργο τοῦ διορθωτῆ. Στό κείμενο δέν ὑπάρχει κόμμα ὕστερα ἀπό τή λέξη «ἄλλα». Οἱ διορθωτές χωρίς ἀξιώσεις συνήθως διορθώνουν τά τέτοια λάθη σιωπηρά. Οἱ διορθωτές μέ ἀξιώ-

σεις γράφουν γι' αὐτό μιά ἐπιφυλλίδα πού πιάνει μισή σχεδόν στήλη!

Στό θέμα μας. Ποιές ἀντιρρήσεις προβάλλει ὁ σ. Πλεχάνοφ πάνω στήν οὐσία; Λέει: «Ὁ ἀρθρογράφος ἐμφανίζει ὅλα τά ἄλλα* ἀστικά κόμματα σά μιά συμπαγῆ ἀντιδραστική μάζα».

Αὐτό *δέν εἶναι ἀλήθεια*. Στά λόγια πού παραθέσαμε δέν ὑπάρχει οὔτε ἴχνος παρόμοιας ἀπεικόνισης. Καί στά ἑπόμενα λόγια τοῦ ἀρθρογράφου, πού παραθέτει ὁ ἴδιος ὁ Πλεχάνοφ, *διακρίνονται καθαρά* δυό εἰδῶν ἀστικά κόμματα: 1) «καντετικο-αντιπολιτευτικά» καί 2) «δεξιά». Ἡ προσπάθεια τοῦ σ. Πλεχάνοφ ν' ἀποδόσει στόν ἀρθρογράφο τή σκέψη γιά «μιά συμπαγῆ ἀντιδραστική μάζα» ὄχι μόνο εἶναι ἄδικη ἀλλά καί τελείως ἀνάξια γιά ἕνα σοσιαλιστή πού θέλει νά συζητάει πάνω στήν οὐσία.

«Τά διάφορα ἀστικά κόμματα εἶναι βαμμένα μέ διαφορετικό χρῶμα» — λέει ὁ σ. Πλεχάνοφ. Δείξαμε κιόλας πώς ἡ σωστή αὐτή σκέψη δέν εἶναι καθόλου ξένη στό συντάκτη τοῦ ἄρθρου τῆς «Κόλοκολ», πού ξεχώρισε τό καντετικο-αντιπολιτευτικό καί τό δεξιό «χρῶμα». Συνεπῶς, παρά τήν ἀντίθετη γνώμη τοῦ γκρινιάρη ἀλλ' ἀδέξιου κριτικοῦ, ὁ ἀρθρογράφος δέν ἁμάρτησε ἐνάντια στίς «βάσεις» τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς τακτικῆς. Γιά νά καθορίσεις ὅμως τήν τακτική τῆς σοσιαλδημοκρατίας *τῆς Ρωσίας σέ περίοδο* ἐπανάστασης *δέν εἶναι ἀρκετό* νά ξεχωρίζεις τά δυό αὐτά «χρώματα» τῶν ἀστικῶν κομμάτων. Στό σημεῖο αὐτό ὑπάρχει πραγματικό κενό στή σκέψη ἤ στή διατύπωση τῆς «Κόλοκολ», καί τό κενό αὐτό ὁ σ. Πλεχάνοφ δέν τό παρατήρησε. Ἐπινοοῦσε ἀνύπαρκτα κενά καί τοῦ διέφευγε τό πραγματικό κενό.

Ἄν ὁ σ. Πλεχάνοφ ἤθελε νά συζητήσει μέ τούς μπολσεβίκους** πάνω στήν οὐσία καί ὄχι γιά νά διασκεδάσει καί νά χαροποιήσει τίς καντέτικες ἐφημερίδες, τότε δέ θά μποροῦσε νά παρασιωπήσει τό γεγονός πώς ἴσα ἴσα οἱ μπολσεβίκοι ἐπιμένουν ἀπό καιρό στήν ἀνάγκη τῆς διάκρισης τῶν ἀστικῶν κομμάτων τουλάχιστο σέ *τρία* βασικά «χρώματα». Ἀκριβῶς ἐδῶ βρίσκεται μιά ἀπό τίς βασικές διαφορές *τῶν δυό τακτικῶν*, καί εἶναι μάταιες

---

* Καί ὁ σ. Πλεχάνοφ *ἐπίσης* ξεχνάει νά βάλει ἐδῶ κόμμα ἤ νά παραλείψει τή λέξη «ἄλλα», δηλ. *ἐπαναλαμβάνει ὁ ἴδιος* τό λάθος γιά τό ὁποῖο κατέκρινε μέ πολυσήμαντο ὕφος τόν σύντροφό!

** Ἐμεῖς δέ γνωρίζουμε οὔτε τό συντάκτη τοῦ ἄρθρου τῆς «Κόλοκολ», οὔτε τή σύνταξη καί τίς κατευθύνσεις τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς αὐτῆς ἐφημερίδας γενικά. Ἐδῶ ἔχουμε ὑπόψη τή γενική σκέψη τῆς πλεχανοφικῆς «κριτικῆς» καί ὄχι εἰδικά τήν πολεμική του ἐνάντια στήν «Κόλοκολ».

οἱ ἐλπίδες τοῦ σ. Πλεχάνοφ ὅτι θά θολώσει αὐτή τή διαφορά στίς πολιτικές τακτικές μέ μικροαστικά παράπονα γιά «ἔλλειψη τάκτ».

Πρίν ἀπό ἕνα χρόνο βγῆκε στό ἐξωτερικό ἡ μπολσεβίκικη μπροσούρα «Δυό τακτικές» *, πού ἐπανεκδόθηκε ἔπειτα στή Ρωσία. Στήν μπροσούρα αὐτή ἀποδειχνόταν πώς τό βασικό λάθος ὅλου τοῦ μενσεβικισμοῦ εἶναι ὅτι δέν καταλαβαίνει ποιά ἀκριβῶς στοιχεῖα τῆς ἀστικῆς τάξης μποροῦν μαζί μέ τό προλεταριάτο νά ὁλοκληρώσουν τήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση στή Ρωσία. Οἱ μενσεβίκοι διαρκῶς καί ὥς σήμερα πέφτουν στήν πλάνη, λέγοντας ὅτι τήν ἀστική ἐπανάσταση πρέπει νά τήν κάνει οὐσιαστικά ἡ «ἀστική τάξη» (ἡ ἀστική τάξη γενικά, χωρίς διάκριση «χρωμάτων»!), ἐνῶ τό προλεταριάτο πρέπει νά βοηθάει. Γι' αὐτό οἱ μενσεβίκοι (μαζί καί ὁ Πλεχάνοφ) ποτέ δέν μπόρεσαν νά καθορίσουν κάπως μαρξιστικά *τί* θά εἶναι, ἀπό τήν ἄποψη τῆς πολιτικῆς ἀνακατάταξης τῶν τάξεων, «ἡ ἀποφασιστική νίκη τῆς σημερινῆς ἐπανάστασης», ἄν καί δέν εἶχαν ἀντιρρήσεις νά μιλοῦν γιά ἀποφασιστική νίκη, ἀκόμα καί σέ ἀποφάσεις. Ἡ ἄποψη τῶν μπολσεβίκων πώς ἡ ἀποφασιστική νίκη μπορεῖ νά εἶναι μονάχα δικτατορία τοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς δέν τούς ἄρεσε, δέν μποροῦσαν ὅμως οὔτε νά τήν ἀντικρούσουν, οὔτε νά τήν τροποποιήσουν ἤ νά τήν ἀλλάξουν.

Οἱ μπολσεβίκοι ὑποστήριζαν καί ὑποστηρίζουν πώς ἴσα ἴσα σέ ἐποχή ἀστικοδημοκρατικῆς ἐπανάστασης σταθερός καί σοβαρός σύμμαχος τοῦ προλεταριάτου (ὥς τή νίκη αὐτῆς τῆς ἐπανάστασης) μπορεῖ νά εἶναι μόνο ἡ ἀγροτιά. Ἡ ἀγροτιά εἶναι καί αὐτή «ἀστική δημοκρατία», ἀλλά τελείως διαφορετικοῦ «χρώματος» ἀπό τούς καντέτους ἤ τούς ὀχτωβριστές. Μπροστά *σ' αὐτή* τήν ἀστική δημοκρατία, ἀνεξάρτητα ἀπό τό τί αὐτή θέλει, *ἡ ἱστορία ἔβαλε* σκοπούς πραγματικά ἐπαναστατικούς, σχετικά μέ τήν «παλιά τάξη πραγμάτων» στή Ρωσία. *Αὐτή* ἡ ἀστική δημοκρατία εἶναι *ἀναγκασμένη* νά παλεύει ἐνάντια *στά ἴδια τά βάθρα* τῆς τσιφλικάδικης ἐξουσίας καί ἐνάντια στήν παλιά κρατική ἐξουσία πού συνδέεται μαζί της. *Αὐτή* τήν ἀστική δημοκρατία οἱ ἀντικειμενικές συνθῆκες δέν τήν «ἀναγκάζουν» νά ἐπιδιώκει μέ ὅλες τίς δυνάμεις τή διατήρηση τῆς παλιᾶς ἐξουσίας, τόν τερματισμό τῆς ἐπανάστασης μέ μιά *συναλλαγή* μέ τήν παλιά ἐξουσία. *Αὐτή* ἡ ἀστική δημοκρατία εἶναι γι' αὐτό τό λό-

---

* Βλ. Ἅπαντα, 5η ρωσ. ἔκδ., τόμος 11ος, σελ. 1–131 (ἑλλ. ἔκδ., σελ. 1–132). *Σύντ.*

γο, ὡς πρός τίς ἐπιδιώξεις της — πού καθορίζονται ἀπ' αὐτό πού εἶναι *ἀναγκασμένη* νά κάνει —, *ἐπαναστατική δημοκρατία.* Καί οἱ μπολσεβίκοι καθόριζαν τήν τακτική τοῦ σοσιαλιστικοῦ προλεταριάτου στήν περίοδο τῆς ἀστικοδημοκρατικῆς ἐπανάστασης ἔτσι: τό προλεταριάτο πρέπει νά πάρει μαζί του τήν ἀγροτιά, μπαίνοντας ἐπικεφαλῆς, χωρίς νά συγχωνευτεῖ μαζί της, νά τήν ὁδηγήσει ἐνάντια στήν παλιά ἐξουσία καί στό παλιό καθεστώς, παραλύοντας τήν ἀστάθεια καί τίς ταλαντεύσεις τῆς φιλελεύθερης ἀστικῆς τάξης πού ταλαντεύεται ἀνάμεσα στή λαϊκή ἐλευθερία καί στήν παλιά ἐξουσία.

Καί αὐτές ἀκριβῶς τίς βάσεις τῆς τακτικῆς τοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ προλεταριάτου τῆς Ρωσίας στή σημερινή περίοδο δέν κατάλαβαν οἱ μενσεβίκοι. Δέν τίς κατάλαβε καί ὁ σ. Πλεχάνοφ. Καί ἀκριβῶς αὐτό τό *συγκεκριμένο* ζήτημα τῆς τακτικῆς μας προσπαθεῖ νά παρακάμψει, νά συγκαλύψει μέ τούς συλλογισμούς του γιά παραδρομές καί τυπογραφικά λάθη, μέ τίς ἄστοχα διαλεγμένες περικοπές του κτλ.

Κρίνετε μονάχοι σας. Στό 5ο φύλλο τῆς «Κουριέρ» ὁ Πλεχάνοφ φτάνει ὥς τό σημεῖο ν' ἀποδίδει στούς μπολσεβίκους τή σκέψη πώς «τό προλεταριάτο δέν μπορεῖ νά βαδίζει μαζί μέ τήν ἀστική τάξη... πώς αὐτό εἶναι ὀπορτουνισμός».

Δέν πεθάναμε ἀκόμα, σ. Πλεχάνοφ! Μέ τό νά φορτώνετε τέτοια φανταστικά πράγματα σ' ἐμᾶς, λές καί εἴμαστε πεθαμένοι, ἁπλῶς ρεζιλευόσαστε. Ὅποιος γνωρίζει ἔστω καί λιγάκι τήν «Βπεριόντ», τήν «Προλετάρι», τίς «Δυό τακτικές», τή «Νίκη τῶν καντέτων» καί ἄλλες μπροσοῦρες τῶν μπολσεβίκων θά καταλάβει ἀμέσως πώς ὁ Πλεχάνοφ δέ λέει τήν ἀλήθεια.

Οἱ μπολσεβίκοι ἐνάμιση τώρα χρόνο ἐπαναλαμβάνουν ἐπίμονα πώς τό λάθος τῶν μενσεβίκων εἶναι ὅτι δέν ξέρουν νά ξεχωρίζουν τήν ἐπαναστατική ἀστική δημοκρατία ἀπ' ὅλη ἐκείνη τήν ἀστική δημοκρατία πού ἀκριβῶς τώρα χάνει γρήγορα τήν ἐπαναστατικότητά της. Οἱ μπολσεβίκοι ἐνάμιση τώρα χρόνο ἐπαναλαμβάνουν ἐπίμονα πώς οἱ μενσεβίκοι, ἀπό τό γελοῖο φόβο μή τυχόν «πλησιάσουν» τούς ἐσέρους, *πλησιάζουν* ὑπερβολικά τούς καντέτους καί δέν ἐκτιμοῦν ὅσο πρέπει τήν ἀστική δημοκρατία πού ἔχει *ἐπαναστατικό χρῶμα.* Οἱ μπολσεβίκοι ἐπαναλαμβάνουν ἐπίμονα πώς ὁ *ὀπορτουνισμός* τῶν μενσεβίκων βρίσκεται στό ὅτι λησμονοῦν — χάρη τῶν προσωρινῶν ἐπιτυχιῶν τοῦ φιλελευθερισμοῦ — τά βασικά συμφέροντα τῆς δημοκρατίας, συνεπῶς καί τοῦ *σοσιαλισμοῦ,* γιατί πραγματικές ἐπιτυχίες τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ περίοδο ἀστικῆς ἐπανάστασης εἶναι ἀνέφικτες

χωρίς ἐπιτυχίες τῆς δημοκρατίας, βρίσκεται στό ὅτι ὑποκλίνονται τυφλά μπρός στούς ἀπατηλούς θριάμβους τῶν ζέμτσι ἤ τῶν καντέτων.

Ὁρίστε ποῦ βρίσκεται ὁ *ὀπορτουνισμός* σας, σ. Πλεχάνοφ!

Ὁ Μάρξ μᾶς δίδασκε, ἀναφωνεῖ ὁ Πλεχάνοφ, «νά μή ρωτᾶμε τί *θέλουν* οἱ ἀστοί, ἀλλά τί εἶναι *ἀναγκασμένοι* νά πράξουν».

Ἀκριβῶς ἔτσι εἶναι, σ. Πλεχάνοφ. Ἀκριβῶς αὐτή τήν ἐπιστήμη τοῦ Μάρξ ξεχνᾶτε ὅταν ἐπικαλεῖστε ἐξίσου μάταια τόν Μάρξ, ὅπως μάταια τόν ἐπικαλοῦνταν καί ὁ Μπέρνσταϊν πού ὑπέσκαπτε τό μαρξισμό. Ξεχνᾶτε πώς οἱ *καντέτοι* εἶναι «ἀναγκασμένοι» νάρθουν σέ *συναλλαγή* μέ τήν παλιά ἐξουσία, ἐνῶ *ἡ ἀγροτική ἤ ἡ ἐπαναστατική δημοκρατία* εἶναι «ἀναγκασμένη» νά διεξάγει ἀποφασιστική πάλη ἐναντίον της, ἤ, τουλάχιστο, πώς οἱ καντέτοι εἶναι ἱκανοί μόνο γιά συναλλαγή, ἐνῶ οἱ ἀγρότες εἶναι ἱκανοί καί γιά σοβαρή πάλη. Μέ τίς *γενικές* φράσεις γιά τό τί εἶναι ἀναγκασμένοι νά πράξουν οἱ «ἀστοί» *γενικά* ὁ σ. Πλεχάνοφ *συγκαλύπτει* τό συγκεκριμένο ζήτημα: τί εἶναι ἀναγκασμένοι νά πράξουν οἱ «ἀστοί» πού ἔχουν τό *χρῶμα* τῶν καντέτων καί τί οἱ ἀστοί πού ἔχουν τό *χρῶμα* τῆς ἐπαναστατικῆς δημοκρατίας.

Καί τώρα κρίνετε λοιπόν ποιός ἀποδείχνεται *στήν πράξη* ὅτι δέν ξέρει νά ξεχωρίζει τά διάφορα χρώματα τῆς ἀστικῆς τάξης τῆς *Ρωσίας* στήν ἐποχή μας; Ποιός προσφέρει στούς ἐργάτες σχολαστικότητες, τυπολατρεῖες καί «βαλσαμωμένη ἀλήθεια», ἀντί νά τονίζει τίς διαφορές μέσα στήν ἀστική δημοκρατία, πού εἶναι οὐσιώδεις αὐτήν ἴσα ἴσα τή στιγμή;

Οἱ ἀναγνῶστες πού ἐνδιαφέρονται σοβαρά γι' αὐτό τό ζήτημα δέν πρέπει νά κρίνουν βασιζόμενοι σέ τυχαῖες ἐντυπώσεις, ἀλλά ὕστερα ἀπό σοβαρή μελέτη τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς φιλολογίας καί τῶν ἀποφάσεων τῶν συνεδρίων. Πάρτε τήν ἀπόφαση τοῦ συνεδρίου γιά τήν Κρατική δούμα καί συγκρίνετέ την μέ τό σχέδιο ἀπόφασης τῶν μπολσεβίκων *. Θά δεῖτε πώς ἀκριβῶς ἡ ἀπόφαση τοῦ συνεδρίου (ἡ μενσεβίκικη) *δέν εἶναι ἱκανή* νά τραβήξει καθαρή διαχωριστική γραμμή ἀνάμεσα στήν ἀγροτική καί στήν καντέτικη δημοκρατία. Ἀντίθετα, αὐτήν ἀκριβῶς τή διαφορά ὑπογραμμίζει τό σχέδιο ἀπόφασης τῶν μπολσεβίκων. Ἡ ἀπόφαση τοῦ συνεδρίου περιορίζεται στή συμβουλή νά ξεσκεπάζεται ἡ ἀσυνέπεια *ὅλων* τῶν ἀστικῶν κομμάτων, ἐνῶ ἡ δική μας ἀπόφαση μιλάει γιά τήν ἀστάθεια τῶν καντέτων καί γιά

---

* Βλ. Ἅπαντα, 5η ρωσ. ἔκδ., τόμος 12ος, σελ. 377–378 (ἑλλ. ἔκδ., σελ. 375–376). *Σύντ.*

τήν ἀνάγκη νά συσπειρώσουμε καί ν' ἀντιπαρατάξουμε σ' αὐτούς τήν ἀγροτική δημοκρατία. Ἡ ἀπόφαση τοῦ συνεδρίου εἶναι, ἀπό τήν ἄποψη αὐτή, ὁλότελα ἄχρηστη, γιατί τήν ὑποχρέωση νά ξεσκεπάζουν *ὅλα* τά ἀστικά κόμματα τήν ἔχουν οἱ σοσιαλιστές *ὅλων* τῶν χωρῶν καί σέ *ὅλες* τίς ἐποχές· ὅποιος περιορίζεται σ' αὐτό ἐπαναλαμβάνει, σά μαθητούδι, τά λόγια τοῦ μαρξισμοῦ πού τά ἔχει ἀποστηθίσει, μά δέν εἶναι ἱκανός νά τά ἀφομοιώσει καί νά τά ἐφαρμόσει στή Ρωσία. Τό νά λές ἴσα ἴσα στή ἐποχή τῆς ἀστικῆς ἐπανάστασης: «ξεσκεπάζετε ὅλα τά ἀστικά κόμματα», εἶναι σά νά μή λές τίποτα, καί μάλιστα σά νά λές ψέμα, γιατί τό σοβαρό καί πρακτικό ξεσκέπασμα γίνεται μόνο στό μέτρο πού *αὐτά ἤ τά ἄλλα* ἀστικά κόμματα προβάλλουν *ἱστορικά* στό προσκήνιο. Ἀντίθετα, ἡ δική μας ἀπόφαση ξεχωρίζει ἐκεῖνα ἀκριβῶς τά «χρώματα» πού παίζουν πολιτικό ρόλο *τώρα*. Καί γι' αὐτό τά πρῶτα κιόλας βήματα τῆς Κρατικῆς δούμας ἐπιβεβαίωσαν τή *δική μας ἀκριβῶς* ἀπόφαση, δείχνοντας σέ ὅλους πεντακάθαρα τήν ἀστάθεια τῶν καντέτων καί τό περισσότερο ἐπαναστατικό περιεχόμενο τῶν «τρουντοβίκων».

Ἕνα ἄλλο παράδειγμα. Τό ζήτημα τῆς στάσης ἀπέναντι στά ἀστικά κόμματα. Πῶς τό ἔλυναν πρίν ἀπό τό συνέδριο οἱ μενσεβίκοι; Μέ γενικές φράσεις: βλέπε τό σχέδιο τῆς ἀπόφασής τους. Καί οἱ μπολσεβίκοι; Μέ τό νά ξεχωρίζουν *τριῶν* εἰδῶν ἀστικές ἀντιπολιτεύσεις: τούς ὀχτωβριστές, τούς καντέτους καί τούς ἐπαναστάτες δημοκράτες (βλ. τό σχέδιο τῆς μπολσεβίκικης ἀπόφασης) *. Πῶς ἔλυσε αὐτό τό ζήτημα τό συνέδριο; Οἱ μενσεβίκοι *δέν τόλμησαν* νά προτείνουν δική τους ἀπόφαση καί *ἐνέκριναν τήν ἀπόφαση τοῦ Ἄμστερνταμ!* Οἱ ρῶσοι σοσιαλδημοκράτες στήν ἐποχή τῆς ἀστικῆς ἐπανάστασης δέν εἶναι ἱκανοί νά ποῦν τίποτα γιά τή διαφόρων χρωμάτων ρωσική ἀστική τάξη, ἐκτός ἀπό τό νά ἐπαναλάβουν ἐκεῖνα πού λένε οἱ εὐρωπαῖοι ὅλων τῶν χωρῶν ἑκατό χρόνια ὕστερα ἀπό τήν ἀστική ἐπανάσταση!!

Δέν εἶναι μήπως φανερό πώς ὁ ἀξιότιμος Πλεχάνοφ ρίχνει τήν εὐθύνη σέ ἄλλον;

Πάρτε τούς συλλογισμούς τοῦ σ. Πλεχάνοφ γιά τόν «ἀληθινό σοσιαλισμό» στή Γερμανία τῆς δεκαετίας 1840–1850. Ποιά εἶναι ἡ οὐσία αὐτοῦ τοῦ «ἀληθινοῦ σοσιαλισμοῦ»; Ἀπό τή μιά μεριά, ὅτι δέν καταλαβαίνει τήν ταξική πάλη καί τή σημασία τῆς πολιτικῆς ἐλευθερίας. Σέ συνέχεια, ὅτι δέν ξέρει νά ξεχωρίζει τή

* Βλ. Ἅπαντα, 5η ρωσ. ἔκδ., τόμος 12ος, σελ. 232–234 (ἑλλ. ἔκδ., σελ. 231–233). *Σύντ.*

σημασία τῶν διαφόρων στρωμάτων τῆς ἀστικῆς τάξης στή σημερινή πολιτική πάλη. Μήπως δέν εἶναι κωμικό τό ὅτι ὁ σ. Πλεχάνοφ προσπαθεῖ νά προσάψει σέ *μᾶς* αὐτή τήν μομφή, τή στιγμή πού αὐτός ὁ ἴδιος ἀκριβῶς, ἐπικεφαλῆς τῶν μενσεβίκων, *συγκαλύπτει* τή ριζική, ἐξαιτίας τῶν συνθηκῶν τῆς στιγμῆς, διαφορά ἀνάμεσα στήν καντετο-αντιπολιτευτική καί στήν ἐπαναστατικοδημοκρατική ἀστική τάξη;

Γενικά ἀξίζει νά γελάσει κανείς μέ τή μομφή πού προσάπτουν στούς μπολσεβίκους, ὅτι τάχα συγγενεύουν μέ τούς «ἀληθινούς σοσιαλιστές». Γιά σκεφτεῖτε το μόνο: μᾶς κατηγοροῦσαν πάντοτε ὅλοι ἐν χορῷ πώς εἴμαστε ὑπερβολικά μονοκόμματοι, ἀποστεωμένοι καί σκληροί σάν πέτρα. Καί ταυτόχρονα οἱ ἀντίπαλοί μας μᾶς ἀποκαλοῦν καί «μπλανκιστές», καί «ἀναρχικούς», καί «ἀληθινούς σοσιαλιστές». Οἱ μπλανκιστές εἶναι συνωμότες (ποτέ δέν ἦταν ὑπέρ τῆς γενικῆς ἀπεργίας), ὑπερβάλλουν τή σημασία τῆς ἐπαναστατικῆς ἐξουσίας. Οἱ ἀναρχικοί ἀρνοῦνται ὁλότελα καί τήν ἐπαναστατική καί κάθε ἄλλη ἐξουσία, ἀντιπαραθέτοντας στήν αὐστηρή ὀργάνωση τοῦ μπλανκισμοῦ τόν πλήρη ἀποδιοργανωτικό ἐλευθεριασμό. Οἱ «ἀληθινοί σοσιαλιστές» εἶναι ἕνα εἶδος εἰρηνικοί λαβριστές *, μισοεκπολιτιστές, ὄχι ἐπαναστάτες, ἥρωες τῶν ἀλλόκοτων συλλογισμῶν καί τοῦ ἀφηρημένου κηρύγματος. Οἱ μενσεβίκοι μέ κανένα ἄλλον τρόπο δέ θά μποροῦσαν καλύτερα νά συντρίψουν οἱ ἴδιοι τόν ἑαυτό τους, παρά μόνο ἐπινοώντας αὐτές τίς *ἀλληλοαποκλειόμενες* κατηγορίες ἐνάντια στούς μπολσεβίκους. Εἶναι ἀρκετό νά δείξουμε μέ τό δάχτυλο αὐτό τό μπέρδεμα τῶν μενσεβίκων, γιά ν' ἀπαντήσουμε στίς κατηγορίες τους.

'Αντίθετα, ἐμεῖς πάντα λέγαμε καί λέμε πώς οἱ μενσεβίκοι εἶναι ἡ δεξιά πτέρυγα τῆς σοσιαλδημοκρατίας, πού κλίνει πρός τόν ὀπορτουνισμό, δηλ. ἔχει τήν τάση νά ξεχνάει τά σταθερά, τά οὐσιαστικά, τά θεμελιακά συμφέροντα τοῦ προλεταριάτου χάρη τῶν συμφερόντων τῆς στιγμῆς, χάρη τῶν φαινομενικῶν δυνατοτήτων «προσαρμογῆς» στίς διαθέσεις, στίς καταστάσεις καί στίς σχέσεις τῆς στιγμῆς.

Σέ τί συνοψίζεται ὅλη ἡ τωρινή τακτική τοῦ σ. Πλεχάνοφ; Στή δουλοπρέπεια μπρός στήν ἐπιτυχία τῶν καντέτων, στό ξέχασμα τῶν τεράστιων ἀρνητικῶν πλευρῶν τῆς σημερινῆς τους

---

* — ὀπαδοί ἑνός ναροντνικιστικοῦ ρεύματος τῆς δεκαετίας 1870–1880. Οἱ λαβριστές δέν πίστευαν στή δυνατότητα μιᾶς ἀναπόφευκτα ἐπερχόμενης ἀγροτικῆς ἐπανάστασης στή Ρωσία. *Σημ. Μετ.*

στάσης, στή συγκάλυψη τῆς ἀντιδραστικότητας τῶν καντέτων *σέ σύγκριση* μέ τό ἐπαναστατικό στοιχεῖο τῆς ἀστικῆς δημοκρατίας, στή συσκότιση τῆς συνείδησης τῶν ἐργατῶν καί τῶν ἀγροτῶν, πού εἶναι ἱκανοί νά πιστεύουν στίς «μεσολαβήσεις» καί στό ψευτοκοινοβούλιο.

Οἱ καντέτοι προσπαθοῦν μέ ὅλα τά δυνατά τους νά παρουσιαστοῦν σάν ἀστική δημοκρατία γενικά, νά κρύψουν τή διαφορά τους μέ τήν Ὁμάδα τῶν τρουντοβίκων, νά σκεπάσουν τίς ἀσυμφωνίες τους μέ τήν ἀγροτική δημοκρατία, νά πετύχουν τήν παροχή ὑποστήριξης ἀκριβῶς στή δεξιά, στήν ἀσταθῆ πτέρυγα τῆς ἀστικῆς δημοκρατίας. Ὁ σ. Πλεχάνοφ, ἀνεξάρτητα ἀπό τό τί θέλει νά πετύχει, πετυχαίνει μόνο ἕνα: *ὑποστηρίζει ἔμπρακτα* τίς ἀντιδραστικές αὐτές προσπάθειες τῶν καντέτων. Γι' αὐτό κι αὐτοί κατατσακίζονται νά τόν ἐπαινοῦν.

Ὁ σ. Πλεχάνοφ λέει: ἀκόμα ἀπό τό 1903 (στό ΙΙ συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ) ἐναντιωνόμουν στήν τότε δεξιά πτέρυγα τοῦ κόμματος (Ἀκίμοφ, Μαρτίνοφ κ. ἄ.), ὑπερασπίζοντας τήν ἀνάγκη νά ὑποστηρίζουμε κάθε *ἀντιπολιτευτικό* κίνημα ἐνάντια στήν ἀπολυταρχία. Ἔτσι σκεπτόταν καί ὁ Μάρξ τό 1847. Καί ὁ Πλεχάνοφ θέλει νά πείσει τούς ἀναγνῶστες πώς οἱ μπολσεβίκοι ξέχασαν αὐτή τήν ἀλήθεια.

Ὁ σ. Πλεχάνοφ κάνει λάθος. Τή γενική θέση γιά ὑποστήριξη τῆς ἀντιπολίτευσης δέν τήν ἀρνοῦνται αὐτοί πού λύνουν τό συγκεκριμένο ζήτημα τῆς ὑποστήριξης, στή *δοσμένη* στιγμή, *τῆς μιᾶς ἤ τῆς ἄλλης μερίδας* τῆς ἀντιπολιτευτικῆς καί ἐπαναστατικῆς αὐτῆς ἀστικῆς τάξης. Τό λάθος τοῦ Πλεχάνοφ βρίσκεται στό ὅτι ἀντικαθιστᾶ τό *συγκεκριμένο* ἱστορικό ζήτημα μέ ἕναν *ἀφηρημένο* συλλογισμό. Αὐτό εἶναι τό πρῶτο. Δεύτερο, τό λάθος τοῦ σ. Πλεχάνοφ βρίσκεται στήν ὁλότελα *μή ἱστορική* ἀντίληψή του γιά τήν ἀστική δημοκρατία στή Ρωσία. Ὁ Πλεχάνοφ ξεχνάει πόσο ἀλλάζει ἡ θέση τῶν διαφόρων στρωμάτων τῆς ἀστικῆς αὐτῆς δημοκρατίας στό μέτρο πού προχωρεῖ ἡ ἐπανάσταση. Ὅσο ψηλότερα ἀνεβαίνει ἡ ἐπανάσταση, τόσο γρηγορότερα ξεκόβουν ἀπ' αὐτήν τά λιγότερο ἐπαναστατικά στρώματα τῆς ἀστικῆς τάξης. Ὅποιος δέν τό καταλαβαίνει αὐτό, αὐτός τίποτα δέ θά μπορέσει νά ἐξηγήσει στήν πορεία τῆς ἀστικῆς ἐπανάστασης γενικά.

Δυό παραδείγματα γιά νά διευκρινίσουμε ὅσα εἴπαμε.

Ὁ Μάρξ ὑποστήριζε τό 1847 καί τήν πιό δειλή ἀντιπολίτευση τῆς γερμανικῆς ἀστικῆς τάξης ἐνάντια στήν κυβέρνηση [79]. Τό 1848 στιγμάτιζε καί ἐξευτέλιζε ἀμείλικτα καί ἄγρια τούς

πολύ ριζοσπαστικούς γερμανούς καντέτους — πολύ πιό άριστερούς άπό τούς δικούς μας καντέτους — πού έκαναν «όργανική δουλειά» στό κοινοβούλιο τῆς Φραγκφούρτης [80] καί βεβαίωναν ὅλο τόν κόσμο πώς ἡ όργανική αὐτή δουλειά ἔχει τή μεγαλύτερη σημασία ἀπό ἄποψη ζύμωσης καί δέν καταλάβαιναν πώς ἡ πάλη γιά τήν πραγματική ἐξουσία ἦταν ἀναπόφευκτη [81]. Μήπως ὁ Μάρξ ἀπαρνήθηκε τόν ἑαυτό του; Μήπως μεταπήδησε σέ ἄλλη ἄποψη; Μήπως ἔπεσε σέ μπλανκισμό (ὅπως νομίζουν οἱ μπερνσταϊνικοί καί οἱ γερμανοί φιλελεύθεροι καθηγητάδες); Καθόλου. *Ἡ ἐπανάσταση προχώρησε μπροστά. Ἔμειναν πίσω* ἀπ' αὐτήν ὄχι μόνο οἱ γερμανοί «σιποφικοί» τοῦ 1847, ἀλλά καί οἱ γερμανοί «καντέτοι» τοῦ 1848. Καί ὁ Μάρξ, σάν πιστός φρουρός τῶν συμφερόντων τῆς πρωτοπόρας τάξης, μαστίγωνε ἀνελέητα γιά τήν καθυστέρησή τους ἀκριβῶς ἐκείνους τούς καθυστερημένους πού ἐξασκοῦσαν τή μεγαλύτερη ἐπιρροή.

Ὁ Πλεχάνοφ, ἐπικαλούμενος τόν Μάρξ, διαστρεβλώνει τόν Μάρξ.

Δεύτερο παράδειγμα.

Στά 1903 καί ἀκόμα νωρίτερα, στά 1901–1902 ἡ παλιά «Ἴσκρα» ὑποστήριζε τούς «σιποφικούς», δηλ. τούς τοτινούς δειλούς φιλελεύθερους ζέμτσι πού ἔριχναν, μαζί μέ τόν κ. Στροῦβε, τό σύνθημα «δικαιώματα καί κυρίαρχα ζέμστβο». Ἡ ἐπανάσταση προχωροῦσε καί οἱ σοσιαλδημοκράτες περνοῦσαν, ἄς ποῦμε, ἀπό τίς ἀντιπολιτευτικές κορυφές τῆς ἀστικῆς τάξης στά ἐπαναστατικά κατώτερα στρώματά της. Τούς σιποφικούς τούς «ἔστρωναν στό κυνήγι» γιατί δέν ἔβαζαν καθαρά τή διεκδίκηση τοῦ συντάγματος· τούς συνταγματικούς — γιατί ἀγνοοῦσαν τό καθολικό κτλ. ἐκλογικό δικαίωμα· αὐτούς πού ἀναγνώριζαν αὐτό τό δικαίωμα — γιατί δέν ἀναγνώριζαν τήν ἐπανάσταση κτλ., ἀνάλογα μέ τήν ἀνάπτυξη, τό πλάταιμα καί τό βάθαιμα ὅλου τοῦ δημοκρατικοῦ κινήματος. Μήπως οἱ ἐπαναστάτες σοσιαλδημοκράτες ἀπαρνήθηκαν τόν ἑαυτό τους ἐπειδή πέρασαν ἀπό τήν ὑποστήριξη τῶν ἀντιπολιτευτικῶν «σιποφικῶν» τῆς περιόδου 1901–1902 στήν ὑποστήριξη τῶν ἐπαναστατῶν ἀγροτῶν τοῦ 1905–1906; Καθόλου. Ἔμειναν πιστοί στόν ἑαυτό τους.

Ὁ σ. Πλεχάνοφ ἀπαρνήθηκε τόν ἑαυτό του, πού ἐξαιτίας μιᾶς στιγμιαίας ἐπιτυχίας τῶν καντέτων δέν ἀντιλήφθηκε τά ἀνώτερα δημοκρατικά καθήκοντα πού πρόβαλλε κιόλας ἡ ζωή.

Πᾶμε παρακάτω. Ὁρίστε ἕνα ἐξαιρετικά παραστατικό παράδειγμα πού δείχνει πώς ὁ Πλεχάνοφ δέν κρατάει καθόλου κριτική στάση ἀπέναντι στήν καντέτικη Δούμα.

Ὁ σ. Πλεχάνοφ παραθέτει τήν παρακάτω περικοπή ἀπό τήν «Κόλοκολ»:

«Ἐφαρμόζοντας αὐτές τίς γενικές θέσεις στήν κοινοβουλευτική ἐργατική ὁμάδα, μποροῦμε νά ποῦμε πώς ἡ ὁμάδα αὐτή θά ἐκφράζει τίς πραγματικές ἐπιδιώξεις τοῦ πιό μαχητικοῦ καί πιό συνειδητοῦ τμήματος τοῦ προλεταριάτου τῆς Ρωσίας· μ' ἄλλα λόγια θά μπορεῖ νά λέγεται σοσιαλδημοκρατική μόνο στό βαθμό πού θά ἐφαρμόζει, στίς ἐνέργειές της μέσα στή Δούμα, τίς βασικές ἀρχές τακτικῆς τῆς σοσιαλδημοκρατίας.

Νά μή βουλιάζουν στό γενικό καντετικο-αντιπολιτευτικό βάλτο τῆς Δούμας, νά μή σέρνονται στήν οὐρά τῆς καντέτικης πλειοψηφίας της, ἀλλά ν' ἀντιπαραθέτουν τόν ἑαυτό τους στήν πλειοψηφία αὐτή, νά ξεσκεπάζουν τή στενότητα τῶν ἐπιδιώξεών της, τή ροπή της πρός τό συμβιβασμό μέ τά „δεξιά" κόμματα καί τήν κυβέρνηση — αὐτή εἶναι ἡ μοναδική ἀντάξια γιά ἀντιπροσώπους τοῦ προλεταριάτου καί ταυτόχρονα ἀληθινά σοσιαλδημοκρατική τακτική, πού πρέπει νά τή συνιστοῦμε ἐπίμονα στούς ἀντιπροσώπους τῶν ἐργατῶν στήν Κρατική δούμα. Κάθε ἄλλη τακτική θά θολώνει τήν ταξική συνείδηση τοῦ προλεταριάτου, τοῦ ὁποίου τά μέλη τῆς ὁμάδας αὐτῆς θεωροῦν ὅτι εἶναι ἀντιπρόσωποι μέσα στή Δούμα, καί θά μετατρέπει τά μέλη τῆς ὁμάδας αὐτῆς σέ τσιράκια τῶν ἀστικῶν κομμάτων καί σέ ὅπλο στραμμένο ἐνάντια στά αὐτοτελῆ καθήκοντα τοῦ προλεταριάτου στή γενική πορεία τῆς ρωσικῆς ἐπανάστασης».

Ὁ Πλεχάνοφ λέει σχετικά μ' αὐτό:

«Ἄν στό σύντροφό μας τῆς Πολτάβας τύχαινε νά ἐφαρμόσει τίς γενικές του θέσεις στό σοσιαλιστικό κόμμα τῆς Γαλλίας δέ θά τοῦ χρειαζόταν νά κάνει κάπως σοβαρές τροποποιήσεις στίς τελευταῖες σειρές τοῦ ἄρθρου του. Θά μποροῦσε νά περιοριστεῖ στήν ἀντικατάσταση τῶν λέξεων: „καντέτοι, καντέτικη" μέ τίς λέξεις: „ριζοσπάστες, ριζοσπαστική"· τῆς λέξης: „Δούμα" μέ τίς λέξεις: „Βουλή τῶν ἀντιπροσώπων"· καί τέλος τῶν λέξεων: „τῆς ρωσικῆς ἐπανάστασης" μέ τίς λέξεις: „τοῦ κοινωνικοϊστορικοῦ κινήματος". Αὐτό εἶναι καταπληκτικά βολικό».

Καλοῦμε τόν ἀναγνώστη νά διαβάσει ἄλλη μιά φορά τήν περικοπή τῆς «Κόλοκολ» καί τήν παρατήρηση τοῦ Πλεχάνοφ. Ἡ παρατήρηση αὐτή μᾶς ἀποκαλύπτει μέ σπάνια σαφήνεια μιά ἀπό τίς πηγές τῆς πλεχανοφικῆς στροφῆς πρός τόν Μπέρνσταϊν. Γιά σκεφτεῖτε το: ἡ «Κόλοκολ», στίς τελευταῖες σειρές τοῦ ἄρθρου, *θά μποροῦσε νά περιοριστεῖ* στήν ἀντικατάσταση τῶν λέξεων: «καντέτοι» μέ τή λέξη «ριζοσπάστες» καί τῆς λέξης «Δούμα» μέ τίς λέξεις «Βουλή τῶν ἀντιπροσώπων».

Μέ τό συλλογισμό αὐτόν ὁ σ. Πλεχάνοφ καθήλωσε ὁριστικά τόν ἑαυτό του. Ἔδειξε χειροπιαστά πόσο τοῦ εἶναι ξένη κάθε ἀντίληψη τοῦ τί εἶναι συνταγματικές αὐταπάτες καί ἑπομένως καί κάθε ἀντίληψη τῆς σημερινῆς στιγμῆς τῆς ἀστικῆς ἐπανάστασης τῆς Ρωσίας.

'Ανάμεσα στούς ρώσους καντέτους καί στή ρωσική Δούμα, ἀνάμεσα στούς γάλλους ριζοσπάστες [82] καί στή γαλλική Βουλή, ἀνάμεσα στίς ἀμοιβαῖες σχέσεις τους ὑπάρχει *ριζική* διαφορά πού διαφεύγει τοῦ Πλεχάνοφ. Τοῦ Πλεχάνοφ τοῦ ξέφυγε μιά *μικρούτσικη φρασούλα* ἀπό τό ἄρθρο τῆς «Κόλοκολ», μικρούτσικη, ἀλλά ἐξαιρετικά χαρακτηριστική καί σημαντική. Ἡ φρασούλα αὐτή εἶναι: «*συμβιβασμός μέ τήν κυβέρνηση*».

Σκεφτεῖτε, σ. Πλεχάνοφ: μπορεῖ στή Γαλλία νά γίνει λόγος γιά «συμβιβασμό» τῆς Βουλῆς τῶν ἀντιπροσώπων μέ τήν κυβέρνηση; Ὄχι, δέν μπορεῖ. Γιατί; Γιατί ἐκεῖ σέ ὅλα τά πιό οὐσιαστικά ζητήματα ἡ κυβέρνηση εἶναι ὑποταγμένη στή Βουλή. Ἡ πλειοψηφία τῆς ἴδιας τῆς Βουλῆς ἀποτελεῖ καί τήν πραγματική *κυβέρνηση*, γιατί διορίζει ὑπουργούς τά ἀρεστά σ' αὐτήν πρόσωπα. Μέ τήν ἀπόκτηση τῆς πλειοψηφίας στή Βουλή οἱ ριζοσπάστες *γίνονται* κυβέρνηση. Οἱ κοινοβουλευτικές σχέσεις γιά τή δοσμένη χρονική περίοδο ἀντιστοιχοῦν λίγο-πολύ καί στό συσχετισμό τῶν πραγματικῶν δυνάμεων μέσα στό λαό καί στή σχέση τῆς κρατικῆς ἐξουσίας πρός τό λαό. Τό γραπτό σύνταγμα γιά μιά δοσμένη χρονική περίοδο δέ διαφέρει οὐσιαστικά ἀπό τό πραγματικό, τό ἀληθινό σύνταγμα, ἀπό τό συσχετισμό τῶν δυνάμεων.

Στή Ρωσία μπορεῖ *καί πρέπει* νά γίνεται λόγος γιά συμβιβασμό τῆς πλειοψηφίας τῆς Δούμας μέ τήν κυβέρνηση. Γιατί; Γιατί σέ μᾶς ἡ πραγματική ἐξουσία, καί σύμφωνα μέ τό νόμο καί σύμφωνα μέ τήν πραγματική κατάσταση, δέν ἀνήκει *καθόλου στή Δούμα* ἀλλά στήν παλιά ἀπολυταρχική κυβέρνηση. Ἡ Δούμα δέν εἶναι, ὅπως ἡ Βουλή, ὄργανο κρατικῆς ἐξουσίας, ἀλλά μόνο ὄργανο μεσολαβήσεων, παρακλήσεων, ὑποβολῆς διεκδικήσεων μιᾶς μερίδας τοῦ λαοῦ πρός τήν παλιά ἐξουσία. Γι' αὐτό ἡ πλειοψηφία τῆς Δούμας μπορεῖ «νά ἔρχεται σέ συμβιβασμό» μέ τήν κυβέρνηση, πράγμα πού γιά τή Γαλλία εἶναι παράλογο. Οἱ κοινοβουλευτικές σχέσεις δέν ἀντιστοιχοῦν καθόλου οὔτε στόν πραγματικό συσχετισμό τῶν δυνάμεων μέσα στή χώρα, οὔτε στή σχέση τῆς κρατικῆς ἐξουσίας πρός τό λαό.

Στή Γαλλία ἡ πραγματική ταξική πάλη διεξάγεται ἀκριβῶς ἀνάμεσα στίς δυνάμεις πού ἀντιπροσωπεύονται στή Βουλή, καί μάλιστα γιά τή δοσμένη περίοδο ἡ ἀντιπροσώπευση αὐτῶν τῶν δυνάμεων ἀνταποκρίνεται λίγο-πολύ στή σχετική «μαχητική σημασία» τους.

Στή Ρωσία ἡ πραγματική πάλη δέ διεξάγεται *καθόλου ἀνάμεσα στίς δυνάμεις* πού ἀντιπροσωπεύονται στή Δούμα, καί

ἀκριβῶς σήμερα ἡ ἀντιπροσώπευση τῶν δυνάμεων αὐτῶν στή Δούμα βρίσκεται σέ ἐξαιρετικά ἔντονη καί ριζική διάσταση πρός τή σχετική «μαχητική σημασία» τους. Ἡ πραγματική κυβέρνηση τῆς Ρωσίας δέν ἀντιπροσωπεύεται σχεδόν καθόλου στή Δούμα, αὐτή ἔχει ἄλλα «ὄργανα», τό προλεταριάτο ἐπίσης σχεδόν δέν ἀντιπροσωπεύεται καί ἡ ἀγροτιά ἀντιπροσωπεύεται δυσαναλόγως ἀδύνατα.

Ἡ προσπάθειά του νά συγκρίνει τή Ρωσία μέ τή Γαλλία δείχνει πώς ὁ σ. Πλεχάνοφ βυθίζεται πέρα γιά πέρα στίς συνταγματικές αὐταπάτες. Τή λέξη (κοινοβούλιο, βουλή) τήν παίρνει γιά οὐσία, τήν ταμπέλα γιά περιεχόμενο. Γι' αὐτό τοῦ ξεφεύγουν ἐντελῶς ὅλες οἱ σπουδαιότατες ἰδιομορφίες αὐτῆς τῆς στιγμῆς στή Ρωσία, τώρα πού ὡριμάζει ἡ πάλη ἀνάμεσα στήν παλιά ἐξουσία καί στό «λαό» πού ἀντιπροσωπεύεται λιγότερο ἀπ' ὅλους στή Δούμα, τώρα πού ὁ ρόλος τῶν «συμβιβαστῶν» καί τῶν λιποτακτῶν στήν πάλη αὐτή *γίνεται* ἐξαιρετικά σημαντικός καί ἐξαιρετικά *ἐπικίνδυνος*.

Ὅπως ὁ Μπέρνσταϊν τό 1899 προξένησε τεράστια ζημιά στό γερμανικό προλεταριάτο, παίρνοντας τούς μικροαστούς διανοούμενους «συμβιβαστές» (τούς σοσιαλφιλελευθέρους, πού προσπαθοῦσαν νά συμβιβάσουν τό προλεταριάτο μέ τήν ἀστική τάξη) γιά τήν ἴδια τήν ἀστική τάξη, πού εἶχε τήν πραγματική ἐξουσία στά χέρια της, ἔτσι καί ὁ Πλεχάνοφ τό 1906 προξενεῖ τεράστια ζημιά στό προλεταριάτο τῆς Ρωσίας, παίρνοντας τούς μισοαντιδραστικούς ἀστούς «συμβιβαστές» (τούς καντέτους, πού προσπαθοῦν νά συμβιβάσουν τή λαϊκή ἐλευθερία μέ τήν παλιά ἐξουσία) γιά ἀνεξάρτητη πολιτική δύναμη μέσα στό κράτος, γιά ἐξουσία πού μπορεῖ καί ἀξίζει νά τήν ὑποστηρίζουμε.

Ὁ Μπέρνσταϊν, καλώντας τό γερμανικό προλεταριάτο νά δείχνει «τάκτ» ἀπέναντι στούς σοσιαλφιλελευθέρους, νά τούς ὑποστηρίζει, νά μήν τούς σπρώχνει στήν ἀντίδραση, τό καλοῦσε νά ὑποστηρίξει ἕνα *πλάσμα τῆς φαντασίας*. Παρασυρόταν ἀπό τό *φάντασμα* τῆς κοινωνικῆς εἰρήνης καί ξεχνοῦσε τά βασικά καθήκοντα τῆς πάλης γιά τήν ἐξουσία.

Ὁ Πλεχάνοφ, καλώντας μας νά δείχνουμε «τάκτ» ἀπέναντι στούς καντέτους, νά τούς ὑποστηρίζουμε, νά μήν τούς σπρώχνουμε στήν ἀντίδραση, μᾶς καλεῖ νά ὑποστηρίζουμε ἕνα *πλάσμα τῆς φαντασίας*. Παρασέρνεται ἀπό τό *φάντασμα* τοῦ κοινοβουλευτισμοῦ (σ' ἐποχή ἀστικῆς καί ὄχι σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης) *καί ξεχνάει τά βασικά καθήκοντα τῆς πάλης γιά τήν ἐξουσία*.

Καί τόν Μπέρνσταϊν καί τόν Πλεχάνοφ ἡ σοσιαλφιλελεύθε-

ρη, ἡ καντέτικη ἀστική τάξη τούς σηκώνει στά χέρια, τούς ἐξυψώνει μέχρι τόν οὐρανό, τούς ρεκλαμάρει, ἀναδημοσιεύει τίς ἀπόψεις τους, σ' *ἀντάλλαγμα τῶν ὑπηρεσιῶν* πού τῆς προσφέρουν στήν πάλη της ἐνάντια στό προλεταριάτο.

Ἐργάτες, νά μήν πλανιέστε σχετικά μ' αὐτό. Τά λογάκια γιά «τάκτ» τῆς σοσιαλδημοκρατίας καί γιά «ὑποστήριξη» τῶν καντέτων ἔχουν στήν πραγματική πολιτική τή *δική τους* σημασία, πού δέν καθορίζεται ἀπό τίς ἀγαθές προθέσεις τοῦ Πλεχάνοφ, *ἀλλά ἀπό τόν πραγματικό συσχετισμό τῶν δυνάμεων*. Ὁ Πλεχάνοφ μπορεῖ νά νομίζει ὁ ἴδιος καί νά διαβεβαιώνει καί τούς ἄλλους πώς οὔτε κάν τοῦ πέρασε ἀπό τό νοῦ ν' ἀδυνατίσει ἤ ν' ἀμβλύνει τόν πολιτικό καί κοινωνικό ἀνταγωνισμό τῶν τάξεων μεταξύ τους καί τοῦ λαοῦ μέ τήν παλιά ἐξουσία. Οἱ λόγοι ὅμως τοῦ Πλεχάνοφ στή δοσμένη πολιτική κατάσταση *παίρνουν μιά τέτοια ἀκριβῶς σημασία*, ἀνεξάρτητα ἀπό τή θέλησή του.

Ὁ Μπέρνσταϊν δέν ἤθελε τήν κοινωνική εἰρήνη (ἤ τουλάχιστο βεβαίωνε πώς δέν τή θέλει), ἡ ἀστική τάξη ὅμως σωστά κατάλαβε πώς αὐτή εἶναι ἡ πραγματική σημασία τῶν λόγων του. Κι ἐδῶ, στή Ρωσία, ρίχτε μιά ματιά στόν καντέτικο τύπο. Ἐγκωμιάζει τόν Πλεχάνοφ καί, δίχως νά τόν παίρνει ὑπόψη, βγάζει ἀπό τούς λόγους του *τά δικά του συμπεράσματα*. Χτές στή «Δούμα» (ἀρ. φύλλου 22) ὁ κ. Κοτλιαρέβσκι προσπαθοῦσε νά ἀποδείξει πώς κάθε «*ταξική* πάλη καί ταξικό μίσος» ἐμποδίζουν τήν ὑπόθεση τῆς ἐθνικῆς ἀπελευθέρωσης. Συγκρίνει ἄμεσα τήν πάλη τῆς «Βολνά» μέ τήν πάλη τῶν γκεντιστῶν ἐνάντια στούς ζορεσιστές, τοῦ Φέρρι ἐνάντια στόν Τουράτι, τοῦ Κάουτσκι ἐνάντια στόν Μπέρνσταϊν· φοβᾶται «μή τυχόν ἕνα τέτοιο κήρυγμα ταξικοῦ μίσους, πού παίρνει ἅπλα τώρα σέ μᾶς, στή Ρωσία, ὑποσκάπτοντας τήν ἀλληλεγγύη τῶν διαφόρων κοινωνικῶν ὁμάδων, πού εἶναι τόσο ἀναγκαία γιά τήν κοινή πολιτική δράση, ὑπονομεύει συθέμελα (ἀκοῦστε!) τό ἔδαφος γιά δράση κάθε πραγματικῆς λαϊκῆς ἀντιπροσωπείας». «Δέν ὑπονομεύεται μ' αὐτό (μέ τό ταξικό μίσος) τό ἴδιο τό πνεῦμα τοῦ συνταγματισμοῦ;».

Σήμερα στό περιοδικό «Σβομπόντα ἱ Κουλτούρα» (ἀρ. τεύχους 7) [83] ὁ κ. Στροῦβε ξεφωνίζει γιά τό λόγο ὅτι οἱ σοσιαλδημοκράτες «παραδίνουν τήν ἐλευθερία *στίς Ἐρινύες τῆς ταξικῆς ἔχθρας* γιά νά τήν κατασπαράξουν», ὅτι τούς σοσιαλδημοκράτες «τούς ἐνθουσιάζουν μονόπλευρα καί ἀρρωστιάρικα μέχρι παραφροσύνης *οἱ ἰδέες τῆς ταξικῆς πάλης*» (σελ. 458), ὅτι ἡ «*πολιτική εἰρήνη*» (θυμηθεῖτε τήν «κοινωνική εἰρήνη» στά χείλη τῶν εὐρωπαίων ἀστῶν!) «μᾶς προβάλλει ὁλότελα καινούρ-

γιες ἀπαιτήσεις» (σελ. 514). Ἡ ἀστική τάξη καταλαβαίνει θαυμάσια πώς οἱ πλεχανοφικές ἰδέες καλλιεργοῦν ἴσα ἴσα τήν ἀπατηλή σκέψη γιά «πολιτική εἰρήνη» καί ἀμβλύνουν στήν πραγματικότητα κάθε ταξική ἔχθρα, κάθε ταξική πάλη. Μαγκώθηκε τό νυχάκι τοῦ σ. Πλεχάνοφ — καί ὁλόκληρο τό «πουλάκι» βρέθηκε, σέ ὅ,τι ἀφορᾶ τή σημερινή πολιτική, στό κλουβί τοῦ κ. Στροῦβε.

«Τά τσουχτερά λόγια δέν εἶναι κριτική» — γράφει ὁ σ. Πλεχάνοφ. «Ἡ κριτική ἀναπτύσσει πραγματικά τή συνείδηση, ἐνῶ, ἀντίθετα, τά τσουχτερά λόγια τή συσκοτίζουν. Ἄς πάρουμε λχ. τή τσουχτερή λέξη: προδοσία. Φωνάζουμε τόσο συχνά γιά προδοσία τῆς ἀστικῆς τάξης, πού ὅταν αὐτή „θά προδώσει" πραγματικά, δηλ. θά συμφιλιωθεῖ μέ τή γραφειοκρατία, καί ὅταν πράγματι θά χρειαστεῖ νά τό φωνάζουμε μ' ὅλες μας τίς δυνάμεις, τότε οἱ κραυγές μας δέ θά προκαλέσουν πιά τήν ἀπαιτούμενη ἐντύπωση καί θά ἐπαναληφθεῖ μέ μᾶς ἡ ἱστορία τοῦ παιδιοῦ πού φώναζε „λύκος! λύκος!" ὅταν ὁ λύκος δέν εἶχε φανεῖ ἀκόμα»*.

Τί ὑπέροχο δειγματάκι ρωσικοῦ μπερνσταϊνισμοῦ εἶναι αὐτό τό μικρό ἀποσπασματάκι τῶν πλεχανοφικῶν συλλογισμῶν!

Πρῶτο, κοιτάξτε πόσο καθαρά γίνεται αἰσθητό πώς κάτω ἀπό τά πόδια τοῦ σ. Πλεχάνοφ δέν ὑπάρχει ἔδαφος. Τό Νοέμβρη τοῦ 1905 στό τεῦχος 3 τοῦ «Ντνεβνίκ» ὁ Πλεχάνοφ ἔγραφε: «... Σέ μᾶς τόν τελευταῖο καιρό ἔκαναν πολύ θόρυβο γιά *κάποια* (!) προδοσία τῆς ἀστικῆς τάξης. Μά τί συγκεκριμένα θά μποροῦσε νά προδόσει ἡ ἀστική τάξη; Ἐν πάση περιπτώσει ὄχι τήν ἐπανάσταση, γιατί ἡ ἀστική τάξη ποτέ δέν ὑπηρετοῦσε τήν ἐπαναστατική ἰδέα».

Βλέπετε: Τό Νοέμβρη τοῦ 1905 ὁ σ. Πλεχάνοφ δέν καταλάβαινε ἔστω καί σέ γενικές γραμμές τί *μποροῦσε* νά προδόσει ἡ ἀστική τάξη. Τώρα τό κατάλαβε. Ὄχι μόνο νομίζει πώς ἡ ἀστική τάξη *μπορεῖ* κάτι νά προδόσει, ἀλλά βρίσκει κιόλας πώς *θά προδόσει πραγματικά*. Μέσα σέ μισό χρόνο ὁ σ. Πλεχάνοφ ἀλλάζει θέση: στήν ἀρχή ἔλεγε πώς ἡ ἀστική τάξη δέν ἔχει γενικά τί νά προδόσει. Τώρα λέει πώς αὐτή πράγματι θά προδόσει, δηλ. θά συμβιβαστεῖ μέ τή γραφειοκρατία.

---

* Εἶναι ἀπό τό γνωστό μύθο «Λύκος στά πρόβατα». Ὁ βοσκός εἶχε κοροϊδέψει τούς χωριανούς του φωνάζοντας «λύκος! λύκος!» ὅταν δέν ὑπῆρχε λύκος. Καί ὅταν φάνηκε ὁ λύκος πραγματικά οἱ χωριανοί δέν πίστεψαν τίς κραυγές τοῦ βοσκοῦ, δέν ἔτρεξαν νά τόν βοηθήσουν κι ὁ λύκος ἔφαγε τά πρόβατα. *Σημ. Μετ.*

Θά μᾶς χαροποιοῦσε πολύ ἡ πρόοδος αὐτή τοῦ σ. Πλεχάνοφ ἄν κατά τά ἄλλα οἱ ἀντιλήψεις του δέν ἔμεναν τό ἴδιο ἀσταθεῖς. Ἡ προδοσία, λέει ὁ Πλεχάνοφ, εἶναι τσουχτερή λέξη. Ἡ ἄποψη αὐτή δέν εἶναι καινούργια. Εἶναι ἄποψη ὅλων τῶν φιλελεύθερων ἀστῶν. Μέ χιλιάδες ἄρθρα τοῦ καντέτικου τύπου διοχετεύεται στό κοινό τῆς Ρωσίας ἡ σκέψη πώς τά λόγια γιά «προδοσίες» τῆς ἀστικῆς τάξης εἶναι μόνο τσουχτερές λέξεις τῶν «μανιασμένων» μπολσεβίκων. Τώρα ἡ ἀστική τάξη βρῆκε καινούργιο σύμμαχο στό ζήτημα αὐτό. Ὁ σ. Πλεχάνοφ κατέληξε ἐπίσης στήν πεποίθηση πώς ἡ «προδοσία» εἶναι «τσουχτερή λέξη».

Ὅπως κάποτε γιά τήν ἀντιμετώπιση τοῦ Μπέρνσταϊν χρειαζόταν νά ἐπαναλαμβάνουμε καί νά κάνουμε λιανά τό ἀλφάβητο τοῦ μαρξισμοῦ, ἀκριβῶς τήν ἴδια δουλειά χρειάζεται νά ξανακάνουμε καί γιά τήν ἀντιμετώπιση τοῦ Πλεχάνοφ. Ὁ Πλεχάνοφ πλανιέται πολύ. Ἡ «προδοσία» δέν εἶναι «τσουχτερή λέξη» ἀλλά ἡ μοναδικά σωστή, ἀπό ἐπιστημονική καί πολιτική ἄποψη, ἔκφραση τῶν πραγματικῶν γεγονότων καί τῶν πραγματικῶν ἐπιδιώξεων τῆς ἀστικῆς τάξης. Ἡ λέξη «προδοσία» ἐκφράζει τήν ἴδια ἔννοια πού ἐκφράζει καί ἡ λέξη «συναλλαγή». Ὁ ἴδιος ὁ Πλεχάνοφ δέν μπορεῖ νά μήν τό παραδεχτεῖ αὐτό, γιατί ταυτίζει τήν προδοσία καί τή συμφιλίωση μέ τή γραφειοκρατία. Καί νά, κοιτάξτε τί ἔλεγε ἡ «μανιασμένη» «Βολνά» γιά τήν ἔννοια αὐτή: «συναλλαγή».

«Ποῦ βρίσκεται ἡ οὐσία τῶν καντέτικων συναλλαγῶν;» — διαβάζουμε στή «Βολνά», ἀρ. φύλλου 13. — «*Ὄχι φυσικά στήν προσωπική προδοσία. Μιά τέτοια χοντροκομμένη ἀντίληψη εἶναι ὁλότελα ξένη πρός τό μαρξισμό.* Ἡ οὐσία τῶν συναλλαγῶν βρίσκεται ἀποκλειστικά καί μόνο σέ τοῦτο, πώς οἱ καντέτοι δέν ἀπομακρύνονται καί δέ θέλουν ν' ἀπομακρυνθοῦν ἀπό τή βάση τῆς διατήρησης τῆς ἐξουσίας στά χέρια τοῦ παλιοῦ καθεστῶτος, ἀπό τή βάση τῶν ἐντολῶν πού ἐκπορεύονται ἀπό τό παλιό αὐτό καθεστώς» *.

Ὥστε ἡ οὐσία τῆς προδοσίας ἤ τῶν συναλλαγῶν δέ βρίσκεται καθόλου στήν προσωπική προδοσία. Ἡ οὐσία τῆς προδοσίας ἤ τῶν συναλλαγῶν βρίσκεται *μόνο* στό ὅτι τό κόμμα τῆς «λαϊκῆς» (διάβαζε ἀστικῆς) ἐλευθερίας προσπαθεῖ νά διατηρήσει τήν ἐξουσία ὑπέρ τῆς παλιᾶς ἀπολυταρχίας, προσπαθεῖ *νά μοιράσει* τήν ἐξουσία ἀνάμεσα σ' αὐτήν καί στήν ἀστική τάξη.

Τό κόμμα τῆς «λαϊκῆς ἐλευθερίας» προδίνει τή λαϊκή ἐλευθε-

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 89 (ἑλλ. ἔκδ., σελ. 91). *Σύντ.*

ρία, ἀκριβῶς γιατί παραχωρεῖ σημαντικό μέρος τῶν λαϊκῶν δικαιωμάτων καί τῆς λαϊκῆς ἐξουσίας στούς ἐκπροσώπους *τῆς παλιᾶς ἐξουσίας*. Εἶναι ὁλότελα τερατῶδες τό γεγονός ὅτι ὁ σ. Πλεχάνοφ δέ θέλει νά καταλάβει αὐτή τήν ἁπλή ἀλήθεια. Παρουσιάζει τά πράγματα ἔτσι πού νά φαίνεται ὅτι τάχα ἡ ἀστική τάξη σέ μᾶς *δέν* ἔχει *ἀκόμα* προδόσει, πώς αὐτή θά προδόσει μόνο στό μέλλον.

Αὐτό εἶναι ἀπόλυτη ἀκατανοησία τῆς ἴδιας τῆς οὐσίας τῆς προδοσίας καί τῶν συναλλαγῶν.

Ἡ ἀστική τάξη καί οἱ καντέτοι *χίλιες φορές* κιόλας πρόδοσαν τήν ἐλευθερία καί *συμβιβάστηκαν* μέ τή γραφειοκρατία. Τί εἶναι τό πρόγραμμα τοῦ κόμματος τῶν καντέτων; Εἶναι κάποια πολιτική ἐνέργεια τῆς ἀστικῆς τάξης; Ἀναμφισβήτητα εἶναι. Καί ἀκριβῶς αὐτό τό πρόγραμμα εἶναι πρόγραμμα προδοσίας καί πρόγραμμα συναλλαγῶν! Καί *κάθε* πολιτική ἐνέργεια τῶν καντέτων ἐφαρμόζει, πραγματοποιεῖ ἀπό τή μιά ἤ τήν ἄλλη πλευρά *αὐτό ἀκριβῶς* τό πρόγραμμα. Ὁ λόγος τοῦ Τρουμπετσκόι τό καλοκαίρι τοῦ 1905, τά κλωθογυρίσματα στό ζήτημα τοῦ τετράπτυχου τῶν δικαιωμάτων, τό νομοσχέδιο κατέργων γιά τήν ἐλευθερία τοῦ τύπου, ὅλα αὐτά εἶναι ἀκριβῶς τέτοιου εἴδους ἐνέργειες τῆς φιλελεύθερης ἀστικῆς τάξης, πού ἴσα ἴσα ἐφαρμόζουν τό πρόγραμμά της τῆς προδοσίας.

Σύμφωνα μέ τό σ. Πλεχάνοφ βγαίνει πώς ἄν ἡ ἀστική τάξη δέν κάνει ἀκόμα κάποια *ἰδιαίτερη* ἐνέργεια τότε δέ θά ὑπάρχει καμιά προδοσία ἀπ' τήν πλευρά της. Αὐτό δέν εἶναι σωστό. Ἄν ἡ ἀστική τάξη, καί συγκεκριμένα οἱ καντέτοι ἐξακολουθοῦν νά κάνουν ὅ,τι ἔκαναν ὥς σήμερα, τότε *τό σύνολο ἀκριβῶς ὅλων αὐτῶν τῶν ἐνεργειῶν θά δόσει τήν πιό ὁλοκληρωμένη εἰκόνα τῆς προδοσίας*. Καί ἀκριβῶς στή μή κατανόηση αὐτοῦ τοῦ προγράμματος βρίσκεται ἡ οὐσία τοῦ σημερινοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ ὀπορτουνισμοῦ.

Ἄν πραγματοποιηθεῖ τό μικροαστικό ὄνειρο τῶν καντέτων, ἄν ἡ «εἰρηνική πίεση» τῆς Δούμας καί τῆς «κοινῆς γνώμης» ἀναγκάσει τήν κυβέρνηση νά κάνει μικροϋποχωρησοῦλες, ἄν τό Κρατικό συμβούλιο [84] ὑποβοηθήσει λίγο — σύμφωνα μέ τή συνταγή ἑνός μέλους τοῦ Κρατικοῦ συμβουλίου, τοῦ κ. Χομιάκοφ, πού τά σχέδιά του ἀνακοίνωσε χτές ἡ καντέτικη «Δούμα» —, ἄν ἡ παλιά ἐξουσία κάνει ἀναδιοργάνωση τῆς κυβέρνησης δίνοντας μερικές θεσοῦλες στούς δεξιούς καντέτους κλπ., τότε, στό τέλος τέλος, θά ἔχουμε *ἀκριβῶς* «συμφιλίωση» τῶν καντέτων μέ τή γραφειοκρατία. Ὅλο τό λάθος τοῦ Πλεχάνοφ

βρίσκεται στό ὅτι κατ' αὐτόν ὁ δρόμος τῆς «προδοσίας» εἶναι ἤ θά εἶναι, τάχα, «νέος» δρόμος γιά τήν ἀστική μας τάξη, ἐνῶ στήν πραγματικότητα ἀκριβῶς ἡ συνέχιση τοῦ παλιοῦ της δρόμου μᾶς δίνει ὅλη τή «σύνθεση» τῆς προδοσίας, ἄν θέλουμε νά ἐκφραστοῦμε μέ τή νομική γλώσσα.

Ὅταν ἡ ἀστική τάξη προδόσει «πραγματικά», λέει ὁ Πλεχάνοφ, δέ θά πιστέψουν τίς κραυγές μας, γιατί ὅλοι θά ἔχουν παρασυνηθίσει τή λέξη: προδοσία.

Τί ἀπέραντη πολιτική ἀφέλεια! Ὅλη ἡ πολιτική τῆς σοσιαλδημοκρατίας συνίσταται στό *νά φωτίζει* τό δρόμο πού *πρόκειται* νά περάσει ἡ *μάζα* τοῦ λαοῦ. Ἐμεῖς σηκώνουμε ψηλά τή μαρξιστική μας δάδα, καί σέ κάθε ἐνέργεια τῶν διαφόρων τάξεων, σέ κάθε πολιτικό καί οἰκονομικό γεγονός δείχνουμε τήν *ἐπιβεβαίωση* τῆς διδασκαλίας μας ἀπό τή ζωή. Ὅσο περισσότερο ἀναπτύσσεται ὁ καπιταλισμός, ὅσο περισσότερο ὀξύνεται ἡ πολιτική πάλη, τόσο μεγαλύτερο μέρος τοῦ λαοῦ πείθεται ἀπό τά λόγια μας καί ἀπό τήν *ἐπιβεβαίωσή* τους αὐτή ἀπό τή ζωή (ἤ τήν ἱστορία). Σήμερα, λογουχάρη, στή Ρωσία ἑκατοντάδες χιλιάδες ἄνθρωποι πείστηκαν πιά ὅτι εἶναι σωστή ἡ ἐκτίμησή μας γιά τούς καντέτους. Σέ μιά γοργή ἀνάπτυξη τῆς ἐπανάστασης εἴτε σέ μιά ἀπότομη στροφή της πρός κάποια μεγάλη συναλλαγή τῶν καντέτων μέ τήν ἀπολυταρχία, γιά τήν ὀρθότητα τῆς ἐκτίμησής μας θά πεισθοῦν ἑκατομμύρια, ἀκόμα καί δεκάδες ἑκατομμύρια ἄνθρωποι.

Γι' αὐτό, μέ τό νά λέμε πώς τίς κραυγές μας γιά προδοσία δέ θά τίς πιστέψουν στό μέλλον ἐπειδή τίς ἐπαναλαμβάνουμε σήμερα *πολύ συχνά*, εἶναι σά νά λέμε τό μεγαλύτερο παραλογισμό. Ὁ σ. Πλεχάνοφ μάταια προσπαθεῖ νά σκεπάσει αὐτό τόν παραλογισμό μέ συλλογισμούς σάν ἐκείνους πού συνήθως προσφέρουν στίς μαθήτριες τοῦ γυμνασίου οἱ γεροντοκόρες, οἱ παιδονόμες κλπ. «Ἡ κριτική πρέπει νά εἶναι βάσιμη» — μᾶς διδάσκει συμβουλευτικά.

Καί νέο καί ἔξυπνο. Καί ἡ δική σας κριτική, σ. Πλεχάνοφ, πρέπει νά εἶναι ἐπίσης βάσιμη. Νά, ὅμως, κοιτάξτε: *δέν παρουσιάσατε* οὔτε ἕνα *πραγματικό* καί κάπως σοβαρό παράδειγμα ὅτι ἡ κριτική τῶν καντέτων ἀπομέρους μας εἶναι ἀβάσιμη, ἀλλά μέ τούς γενικούς σας συλλογισμούς σπείρατε στά μυαλά τῶν ἀναγνωστῶν ἕνα σωρό *ἀβάσιμες* γνῶμες! Πόσο ἀξίζει καί μόνο ἡ ἀναγωγή τῆς ἔννοιας «προδοσία» σέ τσουχτερό λόγο!

Ποιά ἡ ἀξία μιᾶς φράσης σάν κι αὐτή: «Στίς γραμμές μας ἡ ἐπίγνωση τῆς ἀντίθεσης αὐτῆς (τῆς ἀντίθεσης συμφερόντων τῆς

ἀστικῆς τάξης καί τοῦ προλεταριάτου) ἀπέκτησε πιά, μποροῦμε νά ποῦμε, τή *σταθερότητα πρόληψης*». Σέ ποιές «γραμμές μας», σ. Πλεχάνοφ; Στίς γραμμές τῶν ρώσων μικροαστῶν τῆς Γενεύης; Στίς γραμμές τῶν μελῶν τοῦ κόμματός μας γενικά; Δέν πρέπει ὅμως νά θυμηθοῦμε ἐπίσης καί τίς πλατιές γραμμές τῆς λαϊκῆς μάζας;

Σωστά ἔγραψε ἕνας ἐργάτης στήν ἐφημερίδα «Πριζίβ»[85] πώς ὁ Πλεχάνοφ κρίνει «*ἀπό μακριά*». Ἡ μάζα τῶν προλεταρίων καί τῶν μισοπρολεταρίων δέν ἔχει ἀκόμα ἰδέα οὔτε γιά τήν ἀντίθεση αὐτή γενικά, οὔτε γιά τόν ἀστισμό τῶν καντέτων. Καί ὁ καντέτικος τύπος τώρα ἀκριβῶς ξεπερνάει, ἀσφαλῶς, δέκα φορές τό δικό μας σοσιαλδημοκρατικό τύπο. Ἡ διαφθορά τοῦ λαοῦ ἀπό τούς καντέτους ἐνισχύεται καί μέ τή βοήθεια τῆς καντέτικης Δούμας καί μέ κάθε εἴδους φιλελεύθερους θεσμούς. Ἔπρεπε νά εἶχε χάσει κανένας ὁλότελα τήν αἴσθηση τῆς πραγματικότητας γιά νά νομίζει πώς μέ τό νά ξεσκεπάζουμε τήν ἀστάθεια καί τήν προδοσία τῶν καντέτων *ξεπερνοῦμε* τάχα τήν πορεία τῶν γεγονότων καί τίς ἀπαιτήσεις τῆς μάζας. Ἀντίθετα, *καθυστεροῦμε* στό ζήτημα αὐτό καί ἀπό τήν πορεία τῶν γεγονότων καί ἀπό τίς ἀπαιτήσεις τῆς μάζας! Γράψτε καλύτερα, σ. Πλεχάνοφ, μιά ἐκλαϊκευτική καί «βάσιμη» κριτική γιά τούς καντέτους: αὐτό θά εἶναι πιό ὠφέλιμο.

Ἄς περάσουμε τώρα στά συμπεράσματα τοῦ Πλεχάνοφ γιά τή Δούμα.

«Ἡ κυβέρνησή μας ἔκανε κιόλας πολλά ἀσυγχώρητα λάθη», γράφει ὁ Πλεχάνοφ. «Αὐτά τά λάθη τήν ἔφεραν στό χεῖλος τῆς ἀβύσσου· ἀκόμα ὅμως δέν τήν ἔριξαν ἐκεῖ· *θά πέσει στήν ἄβυσσο ὅταν διαλύσουν τή Δούμα*... Ἡ Δούμα ξυπνάει ἀκόμα καί τούς πιό κοιμισμένους· σπρώχνει μπροστά ἀκόμα καί τούς πιό καθυστερημένους· διαλύει καί τίς τελευταῖες πολιτικές αὐταπάτες τῆς μάζας, πού κληροδότησε ἡ ἱστορία... Τήν πιό μεγάλη σημασία ζύμωσης θά τήν ἔχει ἡ ὀργανική δουλειά τῆς Δούμας».

Προσέξτε αὐτούς τούς συλλογισμούς. Ἡ κυβέρνηση θά πέσει ὅταν θά διαλύσουν τή Δούμα. Ἔστω. Ὅμως ἀπό ποῦ βγαίνει πώς θά τή διαλύσουν ἄν θά περιορίζεται στήν ὀργανική δουλειά; Τί εἶναι ἡ ὀργανική δουλειά; Νόμιμη δουλειά τῆς Δούμας. Ἡ Δούμα καταθέτει νομοσχέδια στό Κρατικό συμβούλιο, κάνει ἐπερωτήσεις στούς ὑπουργούς. Τό Κρατικό συμβούλιο καί οἱ ὑπουργοί παρελκύουν τήν ὑπόθεση καί ἀμβλύνουν ὅσο μποροῦν ὅλες τίς συγκρούσεις πού παρουσιάζονται. Ἡ ἐφημερίδα «Ρούσ-

κογε Γκοσουντάρστβο» [86], ὄργανο τῆς ρωσικῆς κυβέρνησης, ἀπό καιρό ἔλεγε: Ἡ Δούμα ἄς εἶναι ἀντιπολιτευτική, μόνο νά μήν εἶναι ἐπαναστατική. Μέ ἄλλα λόγια: Κάνετε ὀργανική δουλειά, ἀλλά ὥς ἐδῶ καί μή παρέκει.

Καί γιά ποιό λόγο νά διαλύσουν τή Δούμα γιά τήν ὀργανική δουλειά;; *Καί δέ θά τή διαλύσουν ποτέ* ἄν δέν κάνει καμιά ἐπαναστατική ἐνέργεια ἐντελῶς ξένη πρός τήν ὀργανική δουλειά της, εἴτε ἄν δέν ἀνάψει ἔξω ἀπ᾽ τή Δούμα τέτοιο κίνημα πού καί ἡ καντέτικη Δούμα ἀκόμα θά εἶναι ἐμπόδιο γιά τήν κυβέρνηση. Μιά τέτοια προϋπόθεση μᾶς φαίνεται πολύ πιό πιθανή ἀπό τήν ἀστήριχτη διαβεβαίωση: «θά διαλύσουν τή Δούμα».

Ἡ κυβέρνηση θά πέσει ὄχι μόνο στήν περίπτωση πού θά διαλύσουν τή Δούμα. Θά πέσει καί σέ ἄλλες περιπτώσεις, γιατί ἡ Δούμα δέν εἶναι καθόλου ὁ *κύριος* παράγοντας οὔτε καί ὁ πιό ἀσφαλής δείχτης τοῦ κινήματος. Δέ θά πέσει μόνη της ἀλλά μόνο μέ τήν ἐνεργητική δράση... κάποιου τρίτου (ὄχι ὅμως τῆς κυβέρνησης, οὔτε καί τῆς Δούμας). Νά ἐξηγοῦν τό ἀναπόφευκτο αὐτῆς τῆς δράσης, τίς πιθανές μορφές της, τό χαρακτήρα καί τήν ταξική σύνθεση τῶν παραγόντων πού εἶναι ἱκανοί νά προβοῦν σ᾽ αὐτή τή «δράση», τίς συνθῆκες ἐπιτυχίας της κτλ. κτλ., ὅλα αὐτά πρέπει νά τά κάνουν οἱ σοσιαλδημοκράτες. Καί ἀκριβῶς οἱ καντέτοι εἶναι αὐτοί πού παλεύουν μέ τόν πιό ἀμείλικτο τρόπο ἐνάντια στή δουλειά αὐτή τῶν σοσιαλδημοκρατῶν. Ἡ ὑπόσκαψη ἀκριβῶς τοῦ κύρους τῶν καντέτων εἶναι ἕνας ἀπό τούς ὅρους αὐτῆς τῆς δουλειᾶς καί ἐγγύηση ὅτι θά τραβήξουμε τή συμπάθεια τῶν μαζῶν γι᾽ αὐτή τή δουλειά.

Ὅποιος μιλάει γιά «πέσιμο» τῆς κυβέρνησης στήν ἄβυσσο καί ταυτόχρονα λέει πώς ἡ κριτική καί οἱ κατηγορίες γιά προδοσία πού ἐκτοξεύονται ἐνάντια στούς καντέτους εἶναι ἄκαιρες, αὐτός παρουσιάζει ἀνακολουθία στούς συλλογισμούς του. Τό πέσιμο στήν «ἄβυσσο» εἶναι μόνο μεταφορική ἔκφραση, εἶναι ἐπαναστατική *φρασεολογία*, θά ἔλεγα, ἄν ἤθελα νά μιμηθῶ τούς τρόπους τοῦ Πλεχάνοφ. Σέ τίνος χέρια θά περιέλθει ἡ ἐξουσία; Μποροῦν οἱ ἐργάτες καί οἱ ἀγρότες νά τήν ἀφήσουν νά περιέλθει στούς καντέτους, πού εὐθύς ἀμέσως θά τή μοιράσουν μέ τήν παλιά ἀπολυταρχία; Δέν εἶναι ἄραγε ἐξαιρετικά ἀπαραίτητο ἀπ᾽ αὐτήν ἀκριβῶς τήν ἄποψη *νά κάνουμε προσεκτικό* τό λαό ἀπέναντι στούς καντέτους;

Νομίζουμε πώς εἶναι. Νομίζουμε πώς ὁ ὀπορτουνισμός τοῦ Πλεχάνοφ, πού ὁλότελα ἀβάσιμα παλεύει ἐνάντια στήν τακτική πού ξεσκεπάζει τό ἀληθινό περιεχόμενο τοῦ κόμματος τῶν κα-

ντέτων, ἐμποδίζει καί ζημιώνει τήν ἀπαραίτητη αὐτή δουλειά τῆς διαφώτισης τῶν μαζῶν σχετικά μέ τούς καντέτους.

Ὁ Πλεχάνοφ, λέγοντας πώς ἡ ὀργανική δουλειά τῆς Δούμας ἔχει τήν πιό μεγάλη σημασία ζύμωσης, ἀποκαλύπτει ὅτι ἀντιλαμβάνεται τά πράγματα μέ τόν πιό μονόπλευρο τρόπο. Ἐδῶ τόν Πλεχάνοφ, ὅπως δείξαμε κιόλας στή «Βολνά», τόν διορθώνουν οἱ ἴδιοι οἱ μενσεβίκοι, κοροϊδεύοντας ὁλότελα δικαιολογημένα τήν προοπτική τῆς «Δούμας» «ν' ἀραδιάζει ἕνα σωρό νόμους» *. Ἡ Ρωσία μέχρι σήμερα ἦταν ἡ χώρα μέ τόν πιό μεγάλο ἀριθμό χάρτινων ἀστυνομικῶν νόμων. Ἄν ἡ Δούμα κάνει συνεχῶς «ὀργανική» δουλειά, τότε ἡ Ρωσία μπορεῖ νά γίνει γρήγορα ἡ χώρα μέ τόν πιό μεγάλο ἀριθμό χάρτινων ριζοσπαστικῶν νόμων. Τό νά φαντάζεσαι πώς ἡ προπαγανδιστική ἐπίδραση αὐτῶν τῶν νόμων ἤ τῶν νομοσχεδίων εἶναι εὐθέως ἀνάλογη μέ τό μάκρος καί τήν ποσότητά τους εἶναι ὁ μεγαλύτερος σχολαστικισμός. Γιά νά σκέπτεσαι ἔτσι πρέπει νά ἔχεις ξεχάσει τό παράδειγμα τοῦ Κοινοβουλίου τῆς Φραγκφούρτης, πού ἔκανε τήν «ὀργανική του δουλειά» μέ τόν πιό βάσιμο τρόπο καί φανταζόταν, ὅπως καί ὁ Πλεχάνοφ, πώς ἡ ὀργανική ἀκριβῶς δουλειά ἔχει τήν πιό μεγάλη σημασία ζύμωσης. Γιά νά σκέπτεσαι ἔτσι πρέπει νά μή βλέπεις αὐτό πού γίνεται κιόλας στή Ρωσία· πρέπει νά μή βλέπεις τά σημάδια τῆς κούρασης τῆς κοινῆς γνώμης ἀπό τόν ἀτέλειωτο χείμαρρο τῶν καντέτικων λόγων στή Δούμα, νά μή βλέπεις τί ἐντύπωση προξενοῦν τά καντέτικα νομοσχέδια «κατέργων» καί τό θλιβερό τραύλισμά τους γιά νά δικαιολογηθοῦν γι' αὐτά, νά μή βλέπεις αὐτό τόν ἀπέραντα σιχαμερό, μικροαστικό φόβο τῶν καντέτων μπροστά στό καινούργιο κύμα πού ἔρχεται, μπροστά στήν ἀναπόφευκτη καινούργια πάλη, μπροστά σ' αὐτό πού ὁ Πλεχάνοφ ὀνόμασε «πέσιμο στήν ἄβυσσο». Τό ξεσκέπασμα τῶν καντέτων, σ. Πλεχάνοφ, εἶναι ἀκριβῶς ἡ προετοιμασία τῆς συνείδησης τῶν πλατιῶν λαϊκῶν μαζῶν γιά τό πέσιμο αὐτό, γιά τή δραστήρια συμμετοχή σ' αὐτό, γιά τόν *παραμερισμό* τῶν καντέτων «ἀπό τήν πίτα» στή διάρκεια αὐτοῦ τοῦ πεσίματος, γιά τή θαρραλέα καί σθεναρή προετοιμασία του.

Μᾶς λένε: ἡ Δούμα ἀφυπνίζει, ἡ Δούμα ξεσκεπάζει τίς τελευταῖες αὐταπάτες. Σωστά. Ὅμως ἡ «Δούμα» τό κάνει αὐτό μόνο στό μέτρο πού *ἐμεῖς* ξεσκεπάζουμε τή δειλία καί τήν ἀστάθεια τῆς *καντέτικης* Δούμας, μόνο στό μέτρο πού *ἐμεῖς* ἐξηγοῦμε τά γεγονότα πού συνδέονται μέ τή Δούμα καί δείχνουν τή διάλυση

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 137–138 (ἑλλ. ἔκδ., σελ. 139–140). *Σύντ.*

τῶν αὐταπατῶν. Οἱ καντέτοι δέν τό κάνουν αὐτό. Οἱ καντέτοι ἀντιδροῦν σ' αὐτό. Οἱ καντέτοι καλλιεργοῦν συνταγματικές αὐταπάτες. Καί ὁ ζουμπατοφισμός [87] ἐπίσης ἀφύπνιζε τούς ἐργάτες, ἐπίσης ξεσκέπαζε τίς αὐταπάτες, ὅμως τό ἔκανε αὐτό ἐπίσης μόνο στό μέτρο πού ἐμεῖς παλεύαμε ἐνάντια στή διαφθορά τοῦ λαοῦ ἀπό τό ζουμπατοφισμό. Κι ἄς μή δοκιμάσουν ν' ἀποκρούσουν αὐτό τό ἐπιχείρημα μέ τόν ἰσχυρισμό ὅτι ἡ Δούμα δέν εἶναι ζουμπατοφισμός. Ἡ σύγκριση δέν εἶναι συνταύτιση. Ἄς δοκιμάσουν νά μοῦ βροῦν μιά καντέτικη ἐφημερίδα, εἴτε μιά σοβαρή πολιτική ἐκδήλωση τῶν καντέτων, στήν ὁποία (ἐφημερίδα ἤ ἐκδήλωση) νά μήν ὑπάρχουν στοιχεῖα *διαφθορᾶς* τῆς πολιτικῆς συνείδησης τοῦ λαοῦ.

Νά τί ξεχνάει ὁ σ. Πλεχάνοφ ὅταν μέ μεγαλόπρεπο καί στομφῶδες ὕφος δηλώνει: «Ἰδού τό νόημα ὅλης τῆς φιλοσοφίας: καλό εἶναι καθετί πού βοηθάει τήν πολιτική διαπαιδαγώγηση τοῦ λαοῦ καί κακό εἶναι καθετί πού τήν ἐμποδίζει». Ὅλα τ' ἄλλα εἶναι πρόληψη, σχολαστικότητα.

Μάλιστα, μάλιστα, κάποια πτέρυγα τῶν σοσιαλδημοκρατῶν πέφτει πραγματικά σέ ἀπελπιστική σχολαστικότητα. Μόνο ποιά πτέρυγα, ἡ δεξιά ἤ ἡ ἀριστερή; Μπορεῖ κανείς νά φανταστεῖ κάτι πιό μικρόλογο, ἄψυχο, πραγματικά σχολαστικό ἀπό τήν ἀναγωγή αὐτή τῆς τακτικῆς τοῦ προλεταριάτου τόν καιρό τῆς ἐπανάστασης σέ καθῆκον πολιτικῆς διαπαιδαγώγησης τοῦ λαοῦ; Μά τότε ποῦ εἶναι τά ὅρια ἀνάμεσα στή σοσιαλδημοκρατική ταξική πάλη καί στήν πάλη τοῦ κοινοῦ ἀστοῦ ἐκπολιτιστῆ; Ἡ ἐπανάσταση βρίσκεται στό φούντωμά της, δροῦν οἱ διάφορες τάξεις, οἱ μάζες καταπιάνονται μέ δουλειά ἱστορικῆς σημασίας, διαμορφώνονται ποικιλόμορφες ἀποχρώσεις τῶν ἀστικῶν κομμάτων, ὀξύνεται ἡ πολύπλοκη πολιτική κρίση, δημιουργεῖται καινούργια βαθμίδα πάλης πάνω σέ ἔδαφος πού προετοιμάστηκε ἀπό πρωτοφανῶς πλούσια γεγονότα καί ἀπό τήν πείρα τοῦ 1905, καί ὅλα αὐτά νά τά ἀνάγεις σέ ἕνα: στήν πολιτική διαπαιδαγώγηση τοῦ λαοῦ! Ἀληθινά μεγαλοφυής ἀνακάλυψη τῆς δεσποινίδας παιδονόμου μας. Ἀληθινά καλό «ἀντικλείδι» γιά ὅλα τά συγκεκριμένα ζητήματα τῆς πολιτικῆς, καί μάλιστα ἀντικλείδι πού θά τό δεχτεῖ ἀπόλυτα, θά τό ἁρπάξει καί μέ τά δυό του χέρια κάθε καντέτος, ἀκόμα καί τό κόμμα τῶν δημοκρατικῶν μεταρρυθμίσεων, ἀκόμα καί ὁ Χέυδεν. Μάλιστα, μάλιστα, ἀκριβῶς ἕνα τέτοιο «πλατύ» κριτήριο μᾶς χρειάζεται, ἀκριβῶς αὐτό πού συγκεντρώνει τίς τάξεις καί τίς κάνει ἀλληλέγγυες καί δέ σπέρνει τό μίσος καί τήν ἔχθρα. Ἀκριβῶς ἔτσι! μπράβο, Πλεχάνοφ!,

λένε ὅλοι αὐτοί οἱ καλοί ἄνθρωποι, ἀφοῦ μιά τέτοια «λύση» ἀναπόφευκτα θολώνει ἤ ἀπομακρύνει τό ζήτημα τῆς νέας ἐκείνης «περιόδου παραφροσύνης», τοῦ καινούργιου «σίφουνα» πού τόσο φοβᾶται ἡ καρδιά τοῦ ἀστοῦ. Κανένας σίφουνας, καμιά καταστροφή, σύντροφε Πλεχάνοφ· μείνετε λοιπόν συνεπής· καμιά ἄβυσσος. Πολιτική διαπαιδαγώγηση τοῦ λαοῦ — νά ἡ σημαία μας, νά τό νόημα ὅλης τῆς φιλοσοφίας.

Ἔτσι ὁ σ. Πλεχάνοφ εὐθυγράμμισε τόν ἑαυτό του ἀπόλυτα καί ὁλοκληρωτικά μέ τό μεσαῖο γερμανό καντέτο τοῦ κοινοβουλίου τῆς Φραγκφούρτης. Ἄχ, πόσους ἀμίμητους λόγους ἔβγαζαν αὐτοί οἱ φαφλατάδες γιά τήν πολιτική συνείδηση τοῦ λαοῦ! Πόσους ὑπέροχους «ὀργανικούς» νόμους ἐκπόνησαν γιά τό σκοπό αὐτό! Καί πόσο εὐγενικά διαμαρτύρονταν ὅταν τούς σκόρπισαν, *ὅταν πιά* τούς βαρέθηκε τελειωτικά ὁ λαός κι ἔχασαν κάθε ἐπαναστατική σημασία.

Μᾶς λένε: ἡ ρωσική ἐπανάσταση εἶναι βαθύτερη, τραβάει γιά ἄνοδο, δέ θά τή σταματήσει τό φράγμα τῆς καντέτικης Δούμας, τῶν καντέτικων φράσεων, τῆς καντέτικης δειλίας, τῶν καντέτικων νόμων τῶν κατέργων. Μάλιστα, ἔτσι ἀκριβῶς εἶναι, κύριοι: ἡ ρωσική ἐπανάσταση εἶναι πιό πλατιά, πιό δυνατή καί πιό βαθιά. Τραβάει πρός μιά ἄνοδο. Τραβάει πάνω ἀπό τά κεφάλια τῶν καντέτων. Κι ἐμεῖς οἱ ἐπαναστάτες σοσιαλδημοκράτες εἴμαστε ἀκριβῶς οἱ ἐκφραστές αὐτοῦ τοῦ βαθύτερου κινήματος, προσπαθοῦμε ἀκριβῶς νά ἐξηγήσουμε στούς ἐργάτες καί στούς ἀγρότες αὐτό τό ἀνώτερο καθῆκον, τούς βοηθᾶμε, στό μέτρο τῶν δυνάμεών μας, ν' ἀνεβοῦν ἀκριβῶς ὑψηλότερα ἀπό τό καντέτικο φράγμα.

«Βπεριόντ», ἀρ. φύλλου 1,
26 τοῦ Μάη 1906
Ὑπογραφή: Ν. Λ.

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό
κείμενο τῆς ἐφημερίδας «Βπεριόντ»

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΕΤΡΟΥΠΟΛΗΣ ΤΟΥ ΣΔΕΚΡ ΓΙΑ ΤΗ ΣΤΑΣΗ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΗΝ ΚΡΑΤΙΚΗ ΔΟΥΜΑ [88]

Ἡ ἀπολυταρχική κυβέρνηση ἐμπαίζει καί χλευάζει μέ τόν πιό χοντροκομμένο τρόπο τούς ἀντιπροσώπους πού ἔστειλε στήν Κρατική δούμα ὁ πληθυσμός τῆς Ρωσίας. Ἡ κυβέρνηση ἀπορρίπτει ὅλες τίς προτάσεις τῆς Δούμας πού ἐκφράζουν κάπως τίς ἀνάγκες καί τίς διεκδικήσεις τοῦ λαοῦ καί συνεχίζει σταθερά τήν πολιτική τῶν δολοφονιῶν καί τῆς βίας.

Ἡ Δούμα εἶναι ἀνίσχυρη. Εἶναι ἀνίσχυρη ὄχι μόνο γιατί δέν ἔχει στή διάθεσή της λόγχες καί πολυβόλα, πού τά διαθέτει ἡ κυβέρνηση, ἀλλ' ἀκόμα καί γιατί στό σύνολό της δέν εἶναι ἐπαναστατική καί ἱκανή γιά ἀποφασιστική πάλη. Τά φιλελεύθερα κόμματα τῆς Δούμας μόνο λειψά καί δειλά ὑποστηρίζουν τίς ἐπιδιώξεις τοῦ λαοῦ, πιό πολύ φροντίζουν γιά τή χαλάρωση καί τό ἀδυνάτισμα τῆς διεξαγόμενης ἐπαναστατικῆς πάλης παρά γιά τήν ἐξόντωση τοῦ ἐχθροῦ τοῦ λαοῦ. Ἐκτός ἀπό τούς ἐργάτες βουλευτές, μόνο ἡ Ὁμάδα τῶν τρουντοβίκων ἐκδηλώνει τήν τάση νά προβάλλει ἀνοιχτά καί θαρραλέα τίς διεκδικήσεις τοῦ λαοῦ, ἀλλά καί αὐτήν τήν ἐμποδίζει ὥς τώρα σ' αὐτό ἡ ἐπίδραση τῶν ἴδιων φιλελεύθερων κομμάτων, ἡ ἀνεπαρκής αὐτοτέλειά της ἀπέναντι σ' αὐτά.

Καλοῦμε τήν Ὁμάδα τῶν τρουντοβίκων σέ πιό ἀποφασιστική καί συνεπῆ πολιτική. Τῆς προτείνουμε ν' ἀπαιτήσει ἀπό τή Δούμα ν' ἀπευθύνει ἄμεση, ἀνοιχτή ἔκκληση πρός τό λαό, καί ἄν ἡ πλειοψηφία τῆς Δούμας ἀρνηθεῖ ν' ἀπευθύνει ἀνεξάρτητα μιά τέτοια ἔκκληση, τότε ἡ Ὁμάδα τῶν τρουντοβίκων πρέπει νά πεῖ στό λαό *αὐτό πού συμβαίνει:* πώς ἡ Δούμα εἶναι ἀνίσχυρη, πώς δέν εἶναι δυνατόν νά περιμένει κανείς ἀπό αὐτήν γῆ καί ἐλευθερία, πώς, καθώς φαίνεται, ὁ λαός θά βρεθεῖ στήν ἀνάγκη νά

τά πάρει όλα αυτά μόνος του, πώς ή υπόθεση τραβάει πρός τήν αποφασιστική πάλη έξω από τή Δούμα.

Ἡ Ὁμάδα τῶν τρουντοβίκων πρέπει νά δηλώσει πώς μόνο οἱ *ἀπό κοινοῦ* μαχητικές ἐνέργειες τῶν ἐργατῶν καί τῶν ἀγροτῶν μποροῦν ν' ἀνατρέψουν τήν παλιά ἐξουσία, πώς πρέπει νά ἑτοιμαζόμαστε γιά τίς ἐνέργειες αὐτές, νά ὀργανωνόμαστε γι' αὐτές, ὥσπου νά φτάσει ἡ ἀποφασιστική στιγμή τῆς ἐπαναστατικῆς ἐκδήλωσης. Γιά τή στιγμή αὐτή πρέπει νά συγκεντρώνουμε καί νά φυλᾶμε τίς λαϊκές δυνάμεις, νά μήν τίς σκορπᾶμε σέ ἄκαρπο μικροαγώνα, νά μήν παρασυρόμαστε ἀπό τίς κυβερνητικές προβοκάτσιες.

Ἄν ἡ Ὁμάδα τῶν τρουντοβίκων τά κάνει ὅλα αὐτά, θά ἐκπληρώσει τό χρέος της ἀπέναντι στό λαό, καί μόνο τότε θά μπορεῖ μαζί μέ τήν ἐπαναστατική ὀργάνωση τοῦ προλεταριάτου νά μπεῖ ἐπικεφαλῆς τοῦ μεγάλου λαϊκοῦ κινήματος πού θά βάλει τέρμα στίς παλιές ἁλυσίδες, οἱ ὁποῖες δεσμεύουν τήν ἀνάπτυξη τῆς κοινωνίας.

Δημοσιεύτηκε τό Μάη τοῦ 1906
σέ χωριστή προκήρυξη τῆς ΕΠ τοῦ ΣΔΕΚΡ

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό
κείμενο τῆς προκήρυξης

ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΣΥΝΘΗΜΑ ΓΙΑ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΑΠΟ ΤΗ ΔΟΥΜΑ [89]

Τά ντοκουμέντα πού δημοσιεύτηκαν παραπάνω ἀποκαλύπτουν μιά ἐξαιρετικά σοβαρή συζήτηση στήν Κομματική Ἐπιτροπή τῆς Πετρούπολης. Ἡ συζήτηση αὐτή εἶναι σοβαρή ἀπό δυό πλευρές. Πρῶτο, ἀπό τυπική πλευρά εἶναι ἀπόλυτα ἀδιαφιλονίκητο τό δικαίωμα κάθε αὐτόνομης ὀργάνωσης τοῦ κόμματος νά παίρνει αὐτοτελῆ ἀπόφαση καί ὄχι νά ὑπογράφει ἁπλῶς τίς ἀποφάσεις τῆς ΚΕ. Εἶναι φανερό πώς ἡ ἀπόφαση τῆς ΕΠ δέ βρίσκεται σέ ἀντίφαση μέ καμιά ἀπόφαση τοῦ Ἑνωτικοῦ συνεδρίου. Καί ἀκριβῶς οἱ τοπικές ὀργανώσεις ἔχουν τήν ὑποχρέωση, μέσα στά πλαίσια τῶν ἀποφάσεων τοῦ συνεδρίου, νά ἐπεξεργάζονται μέ αὐτοτέλεια τίς καθοδηγητικές τους γνῶμες.

Δεύτερο, εἶναι φανερό πώς οὐσιαστικά ἡ ἀπόφαση τῆς ΚΕ δέν εἶναι ἱκανοποιητική καί *ἀντιφάσκει μέ τήν ἀπόφαση τοῦ συνεδρίου*. Ἡ ἀπόφαση αὐτή δέν ξεσκεπάζει οὔτε μέ μιά λέξη τήν «ἀκαταλληλότητα τῆς Δούμας», δέν πλαταίνει καί δέν ὀξύνει τίς συγκρούσεις μέσα στή Δούμα. Ἡ ἀπόφαση αὐτή ρίχνει ἕνα σύνθημα («ἀντικατάσταση τῆς σημερινῆς κυβέρνησης μέ κυβέρνηση διορισμένη ἀπό τή Δούμα»), πού *μέ κανένα τρόπο δέν μπορεῖ νά προκύψει ἀπό τήν ἀπόφαση τοῦ συνεδρίου*. Τό σύνθημα αὐτό εἶναι διφορούμενο, θολώνει τή συνείδηση τοῦ προλεταριάτου, γιατί οἱ καντέτοι, πίσω ἀπό τή διεκδίκηση νά συγκροτηθεῖ κυβέρνηση ἀπό τή Δούμα, κρύβουν τήν τάση τους νά συμβιβαστοῦν μέ τήν ἀπολυταρχική κυβέρνηση καί ν' ἀδυνατίσουν τήν ἐπανάσταση, νά δυσκολέψουν τή σύγκληση συντακτικῆς συνέλευσης.

Ἀναβάλλοντας τή λεπτομερέστερη ἀνάλυση τῆς ἀπόφασης γιά ἄλλη φορά *, καλοῦμε ὅλα τά μέλη τοῦ κόμματος νά δόσουν μεγάλη προσοχή στήν ἐξαιρετικά σοβαρή συζήτηση στήν Ἐπιτροπή τῆς Πετρούπολης τοῦ ΣΔΕΚΡ.

«Βπεριόντ», ἀρ. φύλλου 2, 27 τοῦ Μάη 1906

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας «Βπεριόντ»

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 189–193 (ἑλλ. ἔκδ., σελ. 189–193). *Σύντ.*

ΓΙΑ ΤΗ ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

Ἡ πολιτική κατάσταση ἀποσαφηνίζεται μέ τόση ταχύτητα πού μᾶς χαροποιεῖ ὁλόψυχα. Εἶναι εὐχάριστο νά ζεῖ κανείς σέ περίοδο πού οἱ λαϊκές μάζες ἀρχίζουν νά ζοῦν τήν πολιτική ζωή. Ὅλες οἱ κύριες κοινωνικές ὁμάδες τῆς σημερινῆς Ρωσίας ἔχουν πιά μπεῖ, ἔτσι εἴτε ἀλλιῶς, στό δρόμο τῆς ἀνοιχτῆς καί μαζικῆς πολιτικῆς δράσης. Οἱ ριζικές διαφορές τῶν συμφερόντων ἀποκαλύπτονται μέ ἀνελέητο τρόπο χάρη στήν ἀνοιχτή δράση. Τά κόμματα ἀρχίζουν νά δείχνουν τήν πραγματική τους ὄψη. Τά γεγονότα διαχωρίζουν μέ σιδερένια δύναμη τούς ὀπαδούς τῶν διαφόρων τάξεων, ἀναγκάζοντάς τους νά καθορίσουν μέ ποιόν εἶναι ὁ καθένας κι ἐνάντια σέ ποιόν τάσσεται.

Στήν Κρατική δούμα οἱ ριζικές αὐτές διαφορές τῶν ταξικῶν συμφερόντων πού προκαλοῦν τόν πολιτικό διαχωρισμό ἐκδηλώνονται πολύ πιό θαμπά καί ὑπόκωφα παρά στά κατάβαθα τῆς λαϊκῆς ζωῆς. Γιά τή δουλειά αὐτή ὑπάρχει στή Δούμα ἕνα ἰδιαίτερο κόμμα, τό κόμμα τῶν καντέτων, πού προσπαθεῖ μέ ὅλα τά θεμιτά καί ἀθέμιτα μέσα νά σβήσει τά αὐστηρά διαχωρισμένα σύνορα, νά ἀμβλύνει τίς ὀξυμένες ἀντιθέσεις, νά πνίξει τίς ἐκρήξεις τῆς πάλης πού ξεσπᾶ πότε ἐδῶ, πότε ἐκεῖ. Ὡστόσο στά «κατάβαθα» ὁ ἀναβρασμός ὅλο καί δυναμώνει. Πάλι κινεῖται μέ ὅλη του τή μαζική δύναμη ὁ προλετάριος, ὁ ἀγρότης, ὁ στρατιώτης, ὁ σιδηροδρομικός. Ἀναπτύσσεται τό ἀπεργιακό κίνημα, διαμορφώνονται καινούργιες μορφές ἀπεργιῶν («ἐναλλασσόμενες ἀπεργίες» τοῦ ἑνός κλάδου ὕστερα ἀπό τόν ἄλλο· θά ξαναμιλήσουμε γιά τίς ἐναλλασσόμενες αὐτές ἀπεργίες), ὀξύνεται ἡ ἄμεση ἀγροτική πάλη γιά γῆ, πυκνώνουν οἱ εἰδήσεις πού δείχνουν τήν ἀφύπνιση τῶν ἐξουθενωμένων στρατιωτῶν καί ναυτῶν, ἀρχίζουν «νά συνέρχονται» οἱ σιδηροδρομικοί. Κάτι τό καινούργιο καί σφριγηλό κινεῖται, θορυβεῖ, βράζει κι ἀναταράζεται παν-

τοῦ. Καινούργια φύτρα ἀνοίγουν ἀκράτητα τό δρόμο τους μέσα ἀπό τό σωρό τῶν ἐρειπίων.

Καί μ' ὅλο πού οἱ καντέτοι προσπαθοῦν νά κλείσουν πιό ἑρμητικά τά παραθυρόφυλλα τοῦ ἀνακτόρου τῆς Ταυρίδας, ἡ ζωή παίρνει ὅ,τι τῆς ἀνήκει, εἰσχωρεῖ κι ἐκεῖ δροσερός ἀέρας. Τό ἔργο τοῦ ταξικοῦ διαχωρισμοῦ καί τῆς πολιτικῆς ἀποσαφήνισης προχωρεῖ κι ἐκεῖ. Οἱ καντέτοι ἐξουσιάζουν ἀκόμα τούς τρουντοβίκους. Γιορτάζουν καί σήμερα τή χτεσινή τους νίκη, τότε πού ματαίωσαν τήν πρόταση τῶν τρουντοβίκων γιά ἄμεση ἀποδοχή τοῦ νόμου σχετικά μέ τή θανατική ποινή, τότε πού ἀνάγκασαν τούς τρουντοβίκους ν' ἀποσύρουν τήν πρότασή τους γιά ἄμεση ἵδρυση ἀγροτικῶν ἐπιτροπῶν, ἐλεύθερα ἐκλεγμένων τοπικῶν ἐπιτροπῶν γιά τή λύση τοῦ ζητήματος τῆς γῆς.

'Αλλά τό ἴδιο κιόλας τό γεγονός ὅτι οἱ καντέτοι βρίσκονται στήν ἀνάγκη ὅλο καί πιό συχνά νά παλεύουν γιά τήν κυριαρχία στή Δούμα δείχνει καθαρά πώς ὑπάρχει κάποια βαθιά διαφορά ἀνάμεσα σ' αὐτούς καί στούς τρουντοβίκους. Ὅσο συχνότερες καί ὀξύτερες εἶναι αὐτές οἱ μαχητικές συγκρούσεις, τόσο πιό συγκεκριμένα προβάλλει μπροστά στή λαϊκή μάζα ἡ διαφορά ἀνάμεσα στό φιλελεύθερο τσιφλικά, στόν ἐργοστασιάρχη, στό δικηγόρο, στόν καθηγητή ἀπό τό ἕνα μέρος καί στό μουζίκο ἀπό τό ἄλλο. Ὁ μουζίκος μέ ὅλη του τήν ψυχή ζητάει ἐλευθερία, καί γι' αὐτό ἀκριβῶς ὁ μουζίκος δέ θά μπορέσει τελικά νά τά ταιριάξει μέ τό κόμμα τῆς «λαϊκῆς ἐλευθερίας». Ὁ μουζίκος ἀνακλαδίζεται, ἀναζητώντας γῆ καί ἐλευθερία, καί ἀπό αὐτό καί μόνο τό ἀνακλάδισμα τρίζουν ὅλοι οἱ ἁρμοί τῆς περιβόητης ἀγάπης πρός τό λαό τοῦ περιβόητου κόμματος τῆς «λαϊκῆς ἐλευθερίας».

Οἱ καντέτοι ἐξακολουθοῦν ἀκόμα νά νικοῦν τούς τρουντοβίκους, οἱ νίκες τους ὅμως εἴτε προκαλοῦν ἀνοιχτές φαγωμάρες στό κόμμα τους, εἴτε ἀποκαλύπτουν ὅλη τους τή «φύση» μέ τήν πιό εὐχάριστη γιά τό προλεταριάτο εὐθύτητα.

Παράδειγμα τῆς πρώτης περίπτωσης ἀποτέλεσε ἀκριβῶς τό περιστατικό μέ τό καντέτικο δρακόντειο νομοσχέδιο γιά τήν ἐλευθερία τοῦ τύπου. Δικαιολογοῦνται, προσπαθοῦν νά ξεγλιστρήσουν. Οἱ θλιβερές ὅμως ὑπεκφυγές τούς μπερδεύουν ἀκόμα περισσότερο. Ὁμολογώντας ὅτι ἔκαναν «λάθος» πού δημοσίευσαν τό «πρόχειρο», δέν μποροῦν ὥς σήμερα νά διορθώσουν ἀνοιχτά τό λάθος, δέν μποροῦν νά παρουσιάσουν τό καθαρό.

Παράδειγμα τῆς δεύτερης περίπτωσης ἀποτέλεσε τό περιστατικό μέ τίς τοπικές ἀγροτικές ἐπιτροπές [90]. Ἡ ἀνοιχτή πολι-

τική πάλη συσπείρωσε ἀμέσως ὅλους τους «ἀριστερούς», δηλ. τούς τρουντοβίκους καί τό σοσιαλδημοκρατικό προλεταριάτο, ἐνάντια στούς καντέτους. Οἱ μενσεβίκοι συμφώνησαν μέ τούς μπολσεβίκους ὅσον ἀφορᾶ τήν ἐκτίμηση γιά τό ποιές εἶναι οἱ ἀληθινές διαθέσεις τῶν καντέτων: ἡ προδοσία τῆς ἐπανάστασης, τό σβήσιμο τῆς ἐπανάστασης μέ «γραφειοκρατικά» σχέδια, μέ *τή συνένωση τῶν κρατικῶν λειτουργῶν καί τῶν φιλελευθέρων ἐνάντια στούς μουζίκους*. Τό ζήτημα μπῆκε καθαρά: τί πρέπει νά γίνει, οἱ κρατικοί λειτουργοί καί οἱ φιλελεύθεροι τσιφλικάδες νά ὑποταχθοῦν στίς δεκάδες ἑκατομμύρια ἀγρότες ἤ αὐτές οἱ δεκάδες ἑκατομμύρια νά ὑποταχθοῦν σέ μιά χούφτα κρατικούς λειτουργούς καί φιλελευθέρους; Ὁλόκληρη ἡ ἐργατική τάξη, ὅλοι οἱ σοσιαλδημοκράτες ἐκπρόσωποι τοῦ προλεταριάτου ξεσηκώθηκαν σάν ἕνας ἄνθρωπος ὑπέρ τῶν ἀγροτῶν, ἐνάντια στούς κρατικούς λειτουργούς καί στούς φιλελευθέρους. Καί οἱ καντέτοι καταρεζιλεύτηκαν μόνοι τους. Τούς ἀναγκάσαμε νά ὁμολογήσουν δημόσια πώς *αὐτοί δέ θέλουν νά δόσουν πλήρη ἐλευθερία καί ὅλη τή γῆ στούς ἀγρότες, πώς ζητοῦν βοήθεια ἀπό τούς κρατικούς λειτουργούς ἐνάντια στούς ἀγρότες*. Μερικοί λένε: στίς τοπικές ἀγροτικές ἐπιτροπές πρέπει τό δίχως ἄλλο νά ὑπερέχουν οἱ ἀγρότες: οἱ ἀγρότες εἶναι δεκάδες ἑκατομμύρια, ἐνῶ οἱ κρατικοί λειτουργοί καί οἱ τσιφλικάδες ἑκατοντάδες χιλιάδες. Ἄλλοι ἀπαντοῦν: οἱ τσιφλικάδες καί οἱ ἀγρότες πρέπει ν' ἀντιπροσωπεύονται ἰσάριθμα, ἐνῶ οἱ κρατικοί λειτουργοί θά συμμετέχουν καί θά «ἐλέγχουν».

Τό προλεταριάτο καί ἡ συνειδητή ἀγροτιά ἀπό τή μιά μεριά, οἱ κρατικοί λειτουργοί καί οἱ καντέτοι ἀπό τήν ἄλλη. Αὐτή εἶναι ἡ διάταξη τῶν δυνάμεων πού ὑπαγορεύει ἡ ζωή στήν τωρινή, στήν ἄμεσα ἐπικείμενη πάλη.

Μπράβο σας, καντέτοι δημόσιοι ἄνδρες! Μπράβο σας, συντάκτες τῶν ἐφημερίδων «Ρέτς» καί «Δούμα»! Βοηθᾶτε ὑπέροχα ἐμᾶς, τούς ἐπαναστάτες σοσιαλδημοκράτες, νά ἐξηγοῦμε στό λαό τήν ἀφτιασίδωτη πολιτική πραγματικότητα! Μᾶς βοηθᾶτε καί μέ τίς θεωρίες σας καί μέ τά ἔργα σας.

Στίς θεωρίες σας εἶστε *ὑποχρεωμένοι* νά τραβᾶτε ὁλοένα πιό πέρα. Σήμερα βάζετε θαυμάσια τό ζήτημα: ἡ ὑπόθεση ἀνάγεται σέ «θεμελιακή διαφορά ἀπόψεων» («Ρέτς» ἀρ. φύλλου 84). «Σύμφωνα μέ τή μιά ἄποψη ἡ Δούμα εἶναι ἁπλῶς ἕνα ἀπό τά „στάδια τῆς ἐπανάστασης“ *, ἐνῶ, σύμφωνα μέ τήν ἄλλη, ἡ Δούμα

* «Ὄργανο τῆς ἐπανάστασης», λέει ἡ ἀπόφαση τοῦ Ἑνωτικοῦ συνεδρίου τοῦ ΣΔΕΚΡ.

εἶναι ὁ δρόμος γιά τή σταθεροποίηση τοῦ συνταγματικοῦ καθεστῶτος πάνω σέ πλατιά δημοκρατική βάση».

Ὑπέροχα, θαυμάσια, κύριοι συντάκτες τῆς «Ρέτς»! Ἀκριβῶς ἔτσι: μπροστά μας ὑπάρχουν *δυό* βασικές ἀπόψεις ἀρχῶν: Εἴτε ἡ Δούμα εἶναι στάδιο τῆς ἐπανάστασης· εἴτε ἡ Δούμα εἶναι ὄργανο συνεννόησης τοῦ κρατικοῦ λειτουργοῦ μέ τόν καντέτο, ἐνάντια στό προλεταριάτο καί στήν ἐπαναστατική ἀγροτιά. Εἶστε δυσαρεστημένοι ἀπό τή διατύπωση αὐτή; διαμαρτύρεστε; Τί ἀστεῖοι πού εἶστε! Ἀλλά μήπως δέν ξεσκεπάσατε πέρα γιά πέρα τόν ἑαυτό σας στό ζήτημα τῶν τοπικῶν ἀγροτικῶν ἐπιτροπῶν; Ποιός ἠλίθιος λοιπόν δέ θά καταλάβει τώρα πώς κάτω ἀπό τήν «πλατιά δημοκρατική βάση» κρύβεται ἡ *κατά τό δυνατόν ἰσάριθμη* ἀντιπροσώπευση τῶν μουζίκων καί τῶν φιλελευθέρων μέ *συμμετοχή καί δικαίωμα ἐλέγχου* τῶν κυρίων Γκορεμίκιν ἤ ἄλλων κρατικῶν λειτουργῶν;

Καί ἄν κανένας μένει κουφός σέ ὅλα τά λόγια, στούς λόγους, στίς δηλώσεις καί στίς θεωρίες τῶν καντέτων, τότε θά τόν φωτίσουν αὔριο κιόλας τά *ἔργα* τους. Καί αὐτό δέ θ' ἀργήσει νά γίνει. Τό μόνο πού θά ποῦμε στό κόμμα τῆς «λαϊκῆς ἐλευθερίας» εἶναι : ὅ,τι ἔχεις νά κάνεις, κάντο γρήγορα!

Καί τό τί ἀκριβῶς κάνει — τό λένε τά παρακάτω.

Ἡ στροφή στήν πολιτική τῆς κυβέρνησής μας συζητιέται ζωηρά στίς ἐφημερίδες. Οἱ γάλλοι τραπεζίτες δέ δίνουν χρήματα, ἀρνοῦνται νά πληρώσουν τίς τακτικές δόσεις. Ἡ πιό ἔγκυρη ἐφημερίδα τῶν γάλλων κεφαλαιοκρατῶν, «Le Temps» [91], συμβουλεύει μέ τόν πιό ἐπίμονο τρόπο τή ρωσική κυβέρνηση νά κάνει παραχωρήσεις στούς καντέτους. Ὁ Βίττε καί ὁ Ντουρνοβό πῆγαν στό ἐξωτερικό γιά νά πείσουν τούς γάλλους τραπεζίτες. Δέν τά καταφέρνουν. Δέν τούς πιστεύουν. Ὁ Τρέποφ συζητάει ἐπίμονα τό ζήτημα τῆς σύνθεσης τῆς νέας κυβέρνησης. Γιά πρωθυπουργό προορίζουν τόν Κοκόβτσοφ ἤ κάποιον ἄλλον κρατικό λειτουργό. Γιά ὑπουργούς προορίζουν δεξιούς καντέτους.

Θά μᾶς ποῦν, ἴσως, πώς ὅλα αὐτά εἶναι κουτσομπολιά τῶν ἐφημερίδων. Μπορεῖ. Μπορεῖ ὅμως νά συμβαίνει καί τό ἄλλο: νά ὑπάρχει κι ἐδῶ μιά μικρή δόση ἀλήθειας. Δέν ὑπάρχει καπνός χωρίς φωτιά. Ἡ ἐφημερίδα «Νόβογε Βρέμια» εἶναι ἀπό παλιά γνωστός ἀνεμόμυλος. Ἡ ἱκανότητά της νά στρέφεται ἀνάλογα μέ τήν κατεύθυνση τοῦ ἀνέμου καί νά ὑπηρετεῖ τή διοίκηση ἔχει ἀποδειχτεῖ στή διάρκεια δεκάδων χρόνων. Ἡ ἐφημερίδα αὐτή, τίς τελευταῖες ἀκριβῶς μέρες, ἀλλάζει ἔκδηλα τόν προσανατολισμό της. Ἐκεῖ πού ἔβριζε συνέχεια τούς καντέτους, τώρα διαβάζουμε

σ' αὐτήν τίς πιό θερμές ἐκκλήσεις πρός τήν κυβέρνηση νά κάνει παραχωρήσεις στούς καντέτους καί *νά σχηματιστεῖ καντέτικη κυβέρνηση*. Μήπως ὅμως οἱ καντέτοι ἀγανάχτησαν γιά τό ψέμα τῆς «Νόβογε Βρέμια»; Καθόλου. Ἡ «Ρέτς», *δυό φορές* κιόλας (φύλλα 82 καί 84), *παραθέτει περικοπές* σχετικά μέ τό ζήτημα αὐτό ἀπό τή «Νόβογε Βρέμια», χωρίς μιά λέξη διαμαρτυρίας, μέ ὁλοφάνερη συμπάθεια, ἐκφράζοντας ἁπλῶς πού καί πού τή λύπη της γιά τούς ἀντίλαλους τοῦ παλιοῦ καιροῦ, πού ἀκούγονται στήν ἴδια τή «Νόβογε Βρέμια».

Ὥστε μπορεῖ νά βρισκόμαστε στίς παραμονές καντέτικης κυβέρνησης μέ ἐπικεφαλῆς κάποιον σάν τόν Κοκόβτσοφ. Οἱ σημερινές ἀπογευματινές ἐφημερίδες γράφουν μάλιστα πώς ἡ κυβέρνηση Γκορεμίκιν ὑπέβαλε χτές κιόλας τήν παραίτησή της [92]. Θά τό ποῦμε ἀκόμα μιά φορά στό κόμμα τῆς «λαϊκῆς ἐλευθερίας»: ὅ,τι ἔχεις νά κάνεις, κάντο γρήγορα! Τίποτα δέ θά συνέβαλλε τόσο στήν πλήρη, πληρέστατη ἀποσαφήνιση τῆς σημερινῆς πολιτικῆς κατάστασης, ὅσο ὁ διορισμός καντέτικης κυβέρνησης ἀπό τήν ἀνώτατη ἐξουσία. Ἀκριβῶς τότε θά ἐξαφανιστοῦν καί οἱ τελευταῖες κοντόφθαλμες ἐλπίδες πού στηρίζουν μερικοί στούς καντέτους, ἀκριβῶς τότε θά συσπειρωθοῦν ὁριστικά σέ ζωντανό πολιτικό ἔργο ὅλοι οἱ «ἀριστεροί», ἀκριβῶς τότε θά ἐξαφανιστοῦν οἱ κάθε λογῆς συζητήσεις γιά ὑποστήριξη τῆς Δούμας καί τῆς κυβέρνησης πού θά ὁρίζεται ἀπό τή Δούμα, ἀκριβῶς τότε ἡ πολιτική διάταξη τῶν δυνάμεων πού διαγράφηκε τώρα θά γίνει πραγματικό γεγονός καί βάση γιά τό καινούργιο «στάδιο».

Ἐξάλλου τό «στάδιο» αὐτό θάρθει καί χωρίς καντέτικη κυβέρνηση. Ἐμεῖς «εἴμαστε πεταλωμένοι καί στά τέσσερα», κ. κ. καντέτοι.

Γράφτηκε στίς 27 τοῦ Μάη (9 τοῦ Ἰούνη) 1906

Δημοσιεύτηκε στίς 28 τοῦ Μάη 1906 στήν ἐφημερίδα «Βπεριόντ», ἀρ. φύλλου 3

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας

Η ΤΑΚΤΙΚΗ ΤΟΥ ΠΡΟΛΕΤΑΡΙΑΤΟΥ ΚΑΙ ΤΑ ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΤΗΣ ΣΤΙΓΜΗΣ

Ἡ πληροφορία πού ἀνακοινώσαμε προχτές γιά τήν παραίτηση τῆς κυβέρνησης Γκορεμίκιν διαψεύστηκε ἐπίσημα. Οἱ ἐφημερίδες ὅμως πού ἔχουν κάποια δυνατότητα νά πληροφοροῦνται κάτι ἀπό «προσκείμενες» πηγές δέν πιστεύουν τή διάψευση αὐτή. Ἡ καμπάνια τῆς «Νόβογε Βρέμια» ὑπέρ μιᾶς καντέτικης κυβέρνησης ἔγινε πιό προσεχτική ἀλλά δέ σταμάτησε. Ἡ «Νόβογε Βρέμια» ἀνακάλυψε ἕνα γιαπωνέζο διπλωμάτη πού ὑποθέτει ὅτι «τό κόμμα τῶν καντέτων ἐπιδιώκει κρατικά καθήκοντα». Ἡ ἐφημερίδα βεβαιώνει μάλιστα, μέ τό στόμα τοῦ κ. Ρόζανοφ, πώς «οἱ καντέτοι δέ θ' ἀφήσουν τόν πολιτισμό ἀκόμα καί γιά τήν ἐπανάσταση» καί πώς «αὐτή τή στιγμή αὐτό εἶναι τό μόνο πού μπορεῖ νά γίνει». Ἡ ἐφημερίδα «Ρέτς» μέ τή σειρά της ὑποθέτει πώς «ἡ παραίτηση τῆς κυβέρνησης Γκορεμίκιν μπορεῖ νά θεωρεῖται λυμένο ζήτημα καί τό πρόβλημα συνοψίζεται στό ποιός θά εἶναι ὁ διάδοχός της». Μέ λίγα λόγια, τό ζήτημα τῆς καντέτικης κυβέρνησης ἐξακολουθεῖ νά βρίσκεται στήν ἡμερήσια διάταξη.

Οἱ καντέτοι τό νιώθουν αὐτό — καί μάλιστα ἴσως ὄχι μόνο αὐτό. Ἔχουν κόψει τήν ἀνάσα τους «φερμάροντας». Ἁρπάζονται καί μέ τά δυό χέρια ἀπό κάθε, ἔστω ἀκόμα καί σκιώδη ὑποστήριξη ἀπό τά ἀριστερά, πού θά μποροῦσε νά τούς βοηθήσει στήν πραγματοποίηση τῶν σχεδίων τους. Τό κύριο ὄργανο τοῦ καντέτικου κόμματος, ἡ «Ρέτς», δέν ἀφιέρωσε χωρίς λόγο τό τελευταῖο της κύριο ἄρθρο στό ζήτημα τῆς στάσης τῶν σοσιαλδημοκρατῶν ἀπέναντι σέ μιά καντέτικη κυβέρνηση. Παρακάτω ἀναδημοσιεύουμε ὁλόκληρο τό ἄρθρο σάν ἐξαιρετικά διδακτικό σημεῖο τῶν καιρῶν.

Τό βασικό νόημα αὐτοῦ τοῦ κύριου ἄρθρου δίνεται ἀπό τούς

ἀρθρογράφους μέ τά παρακάτω λόγια: νά δημιουργηθεῖ «κοινή βάση, πού πάνω σ' αὐτήν τό ἀπελευθερωτικό κίνημα θά μποροῦσε νά διατηρήσει ἀπόλυτη ὁμοφωνία *χωρίς διαφορές ἀποχρώσεων*». Στήν οὐσία τέτοιος εἶναι ὁ κύριος σκοπός ὅλης τῆς καντέτικης πολιτικῆς. Κάτι περισσότερο. Τέτοιος εἶναι ὁ κύριος σκοπός ὅλης τῆς φιλελευθεροαστικῆς πολιτικῆς στήν ἐπανάσταση τῆς Ρωσίας γενικά. Νά ἐξαφανίσεις τίς «διάφορες ἀποχρώσεις» στό ἀπελευθερωτικό κίνημα σημαίνει νά ἐξαφανίσεις τή διαφορά τῶν δημοκρατικῶν διεκδικήσεων τῆς ἀστικῆς τάξης, τῆς ἀγροτιᾶς καί τοῦ προλεταριάτου. Σημαίνει ν' ἀναγνωρίσεις «μέ ἀπόλυτη ὁμοφωνία» τή φιλελεύθερη ἀστική τάξη σάν ἐκφραστή καί φορέα τῶν ἐπιδιώξεων ὅλου τοῦ ἀπελευθερωτικοῦ κινήματος. Σημαίνει νά μετατρέψεις τό προλεταριάτο σέ τυφλό ὄργανο τῆς φιλελεύθερης ἀστικῆς τάξης. Καί ἐπειδή εἶναι πασίγνωστο πώς τό ὕψιστο πολιτικό ἰδανικό τῆς φιλελεύθερης ἀστικῆς τάξης — καί τό βαθύτατο ταξικό της συμφέρον — βρίσκεται στή συναλλαγή μέ τήν παλιά ἐξουσία, μποροῦμε ἀκόμα νά διατυπώσουμε τήν τελευταία αὐτή θέση μας καί διαφορετικά. Μποροῦμε νά ποῦμε πώς ἡ ἀστική «Ρέτς» θέλει νά κάνει τό προλεταριάτο τυφλό συνεργάτη στή συναλλαγή τῶν φιλελευθέρων μέ τήν παλιά ἐξουσία. Καί ἡ συναλλαγή αὐτή στρέφεται κυρίως ἐνάντια στό προλεταριάτο καί σέ συνέχεια, φυσικά, ἐνάντια στήν ἐπαναστατική ἀγροτιά.

Αὐτή εἶναι ἡ πραγματική σημασία τῆς καντέτικης κυβέρνησης. Ἡ σύγκρουση πού ἔγινε τελευταῖα στήν Κρατική δούμα ἐξαιτίας τοῦ ζητήματος τῶν τοπικῶν ἀγροτικῶν ἐπιτροπῶν φώτισε καθαρότατα τήν καντέτικη πολιτική. Οἱ ἐπιτροπές θάπρεπε ν' ἀποτελοῦν τοπική ἐξουσία, ἡ κυβέρνηση θάπρεπε νά γίνει κεντρική ἐξουσία, ἡ οὐσία ὅμως τῆς καντέτικης πολιτικῆς εἶναι παντοῦ καί πάντοτε ἡ ἴδια. Οἱ καντέτοι εἶναι ἐνάντια στίς γενικές ἐκλογές γιά τίς τοπικές ἐπιτροπές, εἶναι ὑπέρ τῆς «ἰσάριθμης ἀντιπροσώπευσης τῶν τσιφλικάδων καί τῶν ἀγροτῶν, μέ ἐλεγκτική συμμετοχή τῆς παλιᾶς ἐξουσίας». Οἱ καντέτοι *βρέθηκαν στήν ἀνάγκη* νά τό ὁμολογήσουν αὐτό παρά τή θέλησή τους, ἀφοῦ γιά πολύν καιρό *ἔκρυβαν τήν ἀλήθεια*, θόλωναν τά πράγματα, διαβεβαιώνοντας πώς αὐτοί «*γενικά*» τάσσονται μέ ὅλες τους τίς δυνάμεις καί ὑπέρ τῶν τοπικῶν ἀγροτικῶν ἐπιτροπῶν καί ὑπέρ τοῦ καθολικοῦ ἐκλογικοῦ δικαιώματος. Οἱ καντέτοι κατά τόν ἴδιο ἀκριβῶς τρόπο τάσσονται κατά τῆς συντακτικῆς συνέλευσης καί ὑπέρ μιᾶς καντέτικης κυβέρνησης διορισμένης ἀπό τήν ἀνώτατη ἐξουσία. Μιά τέτοια κυβέρνηση, σάν ὄργανο κεντρικῆς

ἐξουσίας, θά εἶναι ὁλότελα ὁμοιογενής μέ τίς τοπικές ἐπιτροπές τίς συγκροτημένες μέ βάση τήν περιβόητη ἰσάριθμη ἀντιπροσώπευση κτλ.

Εἶναι φανερό ποιά τακτική πρέπει νά υἱοθετήσει τό προλεταριάτο μπροστά σ' αὐτή τήν πολιτική τῶν καντέτων. Τό προλεταριάτο πρέπει νά ξεσκεπάζει ἀμείλικτα τήν οὐσία τῆς πολιτικῆς αὐτῆς, χωρίς νά ἐπιτρέπει τίποτα τό διφορούμενο, κανένα θόλωμα τῆς πολιτικῆς συνείδησης τῶν ἐργατῶν καί τῶν ἀγροτῶν. Τό προλεταριάτο πρέπει νά ἐκμεταλλεύεται προσεκτικά ὅλες τίς ταλαντεύσεις στήν πολιτική τῶν «κρατούντων» καί τῶν «νεμομένων τήν ἐξουσία» γιά τό πλάταιμα καί τό δυνάμωμα τῆς *δικῆς του* ταξικῆς ὀργάνωσης, γιά τή σταθεροποίηση τῶν δεσμῶν του μέ τήν ἐπαναστατική ἀγροτιά, σάν τή μοναδική τάξη πού εἶναι ἱκανή νά ὁδηγήσει τό ἀπελευθερωτικό κίνημα *πιό πέρα* ἀπό τό καντέτικο «φράγμα», πιό πέρα ἀπό τήν καντέτικη συναλλαγή μέ τήν παλιά ἐξουσία.

Ἀλλά δέ θά πρέπει ἄραγε τό προλεταριάτο *νά ὑποστηρίξει* τό αἴτημα τῆς φιλελεύθερης ἀστικῆς τάξης, δηλ. τό σχηματισμό ἀπό τήν ἀνώτατη ἐξουσία καντέτικης κυβέρνησης; Δέν ὀφείλει ἄραγε τό προλεταριάτο νά τό κάνει αὐτό γιά τή διευκόλυνση πού θά τοῦ ἀποφέρει ἡ καντέτικη κυβέρνηση στήν πάλη γιά τήν ἐλευθερία καί στήν πάλη γιά τό σοσιαλισμό;

Ὄχι, ἕνα τέτοιο βῆμα θά ἦταν τό πιό μεγάλο λάθος καί ἡ πιό μεγάλη *προδοσία* τῶν συμφερόντων τοῦ προλεταριάτου. Θά σήμαινε ὅτι χάρη μιᾶς στιγμιαίας ἐπιτυχίας θυσιάζουμε τά θεμελιακά συμφέροντα τοῦ προλεταριάτου κατά τήν ἐπανάσταση. Θά σήμαινε ὅτι παρασυρόμαστε ἀπό ὀπτασίες καί συμβουλεύουμε τό προλεταριάτο «ν' ἀφοπλιστεῖ», χωρίς νά ὑπάρχουν ἔστω καί οἱ ἐλάχιστες *πραγματικές* ἐγγυήσεις γιά *πραγματική* διευκόλυνση τῆς πάλης του. Αὐτό θά ἦταν ὀπορτουνισμός τοῦ χειρίστου εἴδους.

Ὁ διορισμός καντέτικης κυβέρνησης ἀπό τήν ἀνώτατη ἐξουσία δέν κλονίζει ἀκόμα καθόλου τίς βάσεις τῆς παλιᾶς ἐξουσίας. Ὁ πραγματικός συσχετισμός τῶν δυνάμεων στήν περίπτωση αὐτή καθόλου δέν ἀλλάζει ὑποχρεωτικά πρός ὄφελος τῶν πραγματικά ἐπαναστατικῶν τάξεων. Ἡ πάλη τοῦ λαοῦ ἐνάντια στήν παλιά ἐξουσία δέν παραμερίζεται καθόλου ἀπό μιά παρόμοια «μεταρρύθμιση». Ἡ ἱστορία τῶν ἐπαναστάσεων γνωρίζει παραδείγματα πού μιά τέτοια φιλελεύθερη κυβέρνηση, διορισμένη ἀπό τήν παλιά ἐξουσία (λχ. στή Γερμανία τό 1848), χρησίμευε μόνο σάν παραβάν τῆς ἀπολυταρχίας καί τή βοηθοῦσε καλύτερα ἀπό

κάθε γραφειοκρατική κυβέρνηση νά πνίξει τήν ἐπανάσταση.

Τό προλεταριάτο τῆς Ρωσίας δέν ἔχει λόγους νά φοβᾶται μιά καντέτικη κυβέρνηση πού, ἐν πάση περιπτώσει, θά βοηθήσει τό λαό νά γνωρίσει τήν ἀληθινή φύση τῶν καντέτων, ὅμως σέ καμιά περίπτωση δέν πρέπει καί νά ὑποστηρίξει ἕνα τέτοιο μέτρο, γιατί ἀπό τήν ἴδια τήν οὐσία του τό μέτρο αὐτό εἶναι τό πιό διφορούμενο, προδοτικό, ἐξωμοτικό μέτρο.

Στό προλεταριάτο συνέφερε — μιά καί δέν κατορθώθηκε νά σαρωθεῖ ἡ Δούμα — νά πάρουν οἱ καντέτοι τήν πλειοψηφία στίς ἐκλογές. Ἔτσι «θά φθαροῦν» πιό γρήγορα παρά ἄν ἦταν μειοψηφία. Τό προλεταριάτο ὅμως ἀρνήθηκε κάθε ὑποστήριξη στούς καντέτους στίς ἐκλογές, καί τό Ἑνωτικό συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ ἐνέκρινε αὐτή τήν ἀπόφαση, ἀπαγορεύοντας τούς συνασπισμούς (συμφωνίες, συμμαχίες) μέ ἄλλα κόμματα. Στό προλεταριάτο συμφέρει μιά καντέτικη κυβέρνηση *μέ τήν ἔννοια* πώς οἱ καντέτοι μ' ἕνα τέτοιο συνδυασμό «θά φθαροῦν» τό γρηγορότερο, «θά δείξουν μέ ποιόν τρόπο διαφεντεύουν», «θά ξεφτίσουν» τό γρηγορότερο καί θά αὐτοξεσκεπαστοῦν. Τό προλεταριάτο ὅμως ποτέ δέ θά ὑποστηρίξει τίς *συναλλαγές* τῆς ἀστικῆς τάξης μέ τούς Τρέποφ γιά τό μοίρασμα τῆς λαϊκῆς ἐλευθερίας.

Ἡ πραγματική «ὑποστήριξη» τοῦ ἀπελευθερωτικοῦ κινήματος, ἡ πραγματική ἀνάπτυξή του ἐξασφαλίζεται ἀποκλειστικά καί μόνο μέ τήν ἀνάπτυξη τῶν πολιτικῶν καί οἰκονομικῶν ὀργανώσεων τοῦ προλεταριάτου καί τή σταθεροποίηση τῶν δεσμῶν του μέ τήν ἐπαναστατική ἀγροτιά. Μόνο αὐτό θά ἐξασθενίσει πραγματικά τήν παλιά ἐξουσία καί θά προετοιμάσει τήν πτώση της. Ὅσο γιά τή συναλλαγή τῶν καντέτων, αὐτή εἶναι ἕνα διπλό παιχνίδι, πού ἡ ὑποστήριξή του εἶναι καί ἀνώφελη ἀπό τήν ἄποψη τῶν πραγματικά σταθερῶν κατακτήσεων τῆς ἐπανάστασης καί ἐπιζήμια ἀπό τήν ἄποψη τῆς ἀνάπτυξης τῆς συνείδησης, τῆς συσπείρωσης καί τῆς ὀργάνωσης τῶν ἐπαναστατικῶν τάξεων.

«Βπεριόντ», ἀρ. φύλλου 4,
30 τοῦ Μάη 1906

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό
κείμενο τῆς ἐφημερίδας «Βπεριόντ»

Η ΓΕΡΜΑΝΙΚΗ ΣΟΣΙΑΛΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΜΙΛΑΕΙ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΚΑΝΤΕΤΟΥΣ

Ὁ φιλελευθεροαστικός τύπος ὁλόκληρης τῆς Ρωσίας προσπαθεῖ μέ ὅλες τίς δυνάμεις του νά πείσει τούς ἀναγνῶστες του πώς οἱ ρῶσοι «μπολσεβίκοι» σοσιαλδημοκράτες δέν ἔχουν τίποτα τό κοινό μέ τή διεθνῆ σοσιαλδημοκρατία. Εἶναι, βλέπετε, ἀναρχικοί, στασιαστές, συνωμότες· θάπρεπε νά διδαχτοῦν ἀπό τούς γερμανούς σοσιαλδημοκράτες· θάπρεπε νά ἀναγνωρίσουν σάν κύριο δρόμο τόν «κοινοβουλευτικό» δρόμο, ὅπως ἔκαναν οἱ γερμανοί σοσιαλδημοκράτες. Τέτοιοι καί παρόμοιοι λόγοι φιγουράρουν στίς στῆλες δεκάδων καντέτικων ἐφημερίδων.

Γιά τό ρωσικό κοινό ἡ ἀνοιχτή πολιτική πάλη εἶναι ἀκόμα κάτι τό καινούργιο. Τό ρωσικό κοινό δέν ξέρει ἀκόμα ὅτι αὐτή εἶναι ἡ πιό συνηθισμένη μέθοδος *τῆς ἀστικῆς τάξης ὅλων τῶν χωρῶν:* νά βεβαιώνει πάντοτε πώς οἱ σοσιαλιστές τῆς ἀντίστοιχης χώρας εἶναι παλιάνθρωποι, στασιαστές κ. ἄ., ἐνῶ οἱ σοσιαλιστές τῶν γειτονικῶν χωρῶν εἶναι «συνετοί» ἄνθρωποι. Ἡ γαλλική ἀστική τάξη βρίζει τόν Ζωρές καί ἐπαινεῖ τόν Μπέμπελ. Ἡ γερμανική βρίζει τόν Μπέμπελ καί ἐπαινεῖ τόν Ζωρές. Ἡ ρωσική βρίζει τούς ρώσους σοσιαλδημοκράτες καί ἐπαινεῖ τούς γερμανούς. Παλιά, πολύ παλιά μέθοδος!

Ὁρίστε καί τά γεγονότα. Στή «Vorwärts» («Ἐμπρός»), κεντρικό ὄργανο τοῦ γερμανικοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος — τήν ἐφημερίδα αὐτή τήν παίρνουμε πολύ σπάνια, χάρη στίς «προσπάθειες» τῆς ἀστυνομικῆς λογοκρισίας τῆς Ρωσίας — δημοσιεύτηκαν πρίν ἀπό λίγον καιρό δυό ἄρθρα μέ τόν τίτλο «Ἡ Δούμα καί οἱ καντέτοι». Ἡ σύνταξη ὄχι μόνο δημοσίευσε αὐτά τά «ρωσικά γράμματα» σάν κύρια ἄρθρα, ἀλλά καί τά συνοδεύει μέ τή σημείωση: «σωστός χαρακτηρισμός τῆς θέσης τῶν καντέτων στό ρωσικό ἐπαναστατικό κίνημα».

Ἂς δοῦμε λοιπόν ποιά ἐκτίμηση γιά τούς καντέτους θεωρεῖ *σωστή* τό κεντρικό ὄργανο τῆς γερμανικῆς σοσιαλδημοκρατίας. Ὁ ἀναγνώστης ἄς μή τά βάλει μαζί μας γιά τίς μακροσκελεῖς περικοπές: πρέπει μιά γιά πάντα νά ξεμάθουμε τούς ρώσους φιλελεύθερους ἐφημεριδογράφους νά ἐπινοοῦν διαφωνίες ἀνάμεσα στή ρωσική καί στή γερμανική σοσιαλδημοκρατία.

«Μέχρι πρίν λίγον καιρό ἀκόμα — λέει τό ἄρθρο «Ἡ Δούμα καί οἱ καντέτοι» — δέν ἀκουγόταν τίποτε γιά τούς καντέτους. Αὐτοί δέ βρίσκονταν ἐκεῖ ὅπου χυνόταν αἷμα καί βροντοῦσαν οἱ πυροβολισμοί. Δέ βρίσκονταν ἐκεῖ ὅπου οἱ λαϊκές μάζες θυσίαζαν τή ζωή τους, ἐνθουσιασμένες ἀπό τόν ἡρωισμό τῆς ἐπαναστατικῆς πάλης, ἀποφασισμένες νά πεθάνουν ἤ νά νικήσουν κάτω ἀπό τή σημαία τῆς προλεταριακῆς ἐλευθερίας. Αὐτοί οἱ ρεαλιστές πολιτικοί ἦταν ὑπερβολικά σοφοί πολιτικοί, ὑπερβολικά ὀξυδερκεῖς γιά νά ἀφήνουν τόν ἑαυτό τους νά συναρπάζεται ἀπό τό μαζικό κίνημα, πού ἐπικεφαλῆς του βάδιζαν „ἀπόκληροι" καί ὀνειροπόλοι, „φανατικοί" ὀπαδοί τῆς ἐπανάστασης. Κάθονταν ἥσυχα ἥσυχα σπίτι τους δίπλα στό τζάκι οἱ ψύχραιμοι αὐτοί σοφοί, αὐτοί οἱ ἥρωες τῆς φράσης, οἱ ἱππότες τοῦ φανταχτεροῦ ψευτοφιλελευθερισμοῦ. Μέ συντριβή κουνοῦσαν τό κεφάλι κατατρομαγμένοι ἀπό τή σκέψη μή τυχόν ἡ ἐπανάσταση τραβήξει πολύ μακριά, μή τυχόν κλονίσει τά προαιώνια ἱερά βάθρα τῆς ἀστικῆς ζωῆς, τῆς ἰδιοκτησίας, τῆς πολιτικῆς χρηστότητας, τῆς τάξης.

Οἱ καντέτοι ἀπό καιρό πιά ἔχουν δείξει ὅτι εἶναι πολύπλευροι στό ζήτημα τῆς „προθυμίας γιά ἐκδουλεύσεις". Ἀκόμα ἀπό τόν καιρό τῆς Δούμας τοῦ Μπουλίγκιν ὀνειρεύονταν νά στήσουν μιά γεφυρούλα ἀπό τόν „ἀθῶο" τότε ἀκόμα Βίττε πρός τό φιλελευθερισμό, πού ἐρωτοτροποῦσε ἀνοιχτά μέ τό ξένο χρηματιστήριο. Τό χρηματιστήριο εἶναι γενικά τό ἀδύνατο σημεῖο τοῦ κόμματός μας τῆς „λαϊκῆς ἐλευθερίας". Μόλις πρίν ἀπό λίγες μέρες οἱ καντέτοι προσπαθοῦσαν ἀγαναχτισμένοι νά ἀποσείσουν τήν κατηγορία πώς τάχα ἔκαναν „προδοτική" ζύμωση ἐνάντια στό νέο δάνειο τοῦ ἑνός δισεκατομμυρίου. Καί εἶναι πέρα γιά πέρα κατανοητή ἡ στάση τους αὐτή. Τόν καιρό τῆς πιό ἀχαλίνωτης ἀστυνομικῆς αὐθαιρεσίας προσπαθοῦσαν τήν αὐθαιρεσία αὐτή νά τήν ἐξηγήσουν μέ τή στάση πού κρατοῦσε ἡ δημοκρατία. Τόν καιρό τῶν ἐμπρησμῶν καί τῶν πογκρόμ πού ὀργάνωνε ἡ καμαρίλα αὐτοί ὑπεράσπιζαν δλόψυχα τό θρόνο καί τήν ἐκκλησία [93] ἐνάντια στήν ἐπίθεση τῶν σοσιαλιστῶν, πού τίποτα δέν ἀναγνωρίζουν, ὅλα τ' ἀρνοῦνται, ὅλα τά καταστρέφουν.

Ἦρθε ἡ ἐποχή τῆς περίφημης ἀποχῆς, ξέσπασε ἡ μεγάλη ὀχτωβριανή ἀπεργία, ἡ αἱματηρή περίοδος τῶν λαϊκῶν ἐξεγέρσεων, τοῦ ἐμφύλιου πολέμου, τῶν στρατιωτικῶν στάσεων στή θάλασσα καί στή στεριά. Οἱ καντέτοι σαρώθηκαν ἀπό τό μεγάλο ἐκκαθαριστικό κύμα τῆς φουσκοθαλασσιᾶς.

Τότε δέν ἀκούγονταν οἱ καντέτοι. Οἱ ἱππότες τῆς χρυσῆς μέσης ὁδοῦ εἶχαν κρυφτεῖ. Στήν καλύτερη περίπτωση διαμαρτύρονταν θορυβώδικα, παραπονοῦνταν θορυβώδικα, ἀλλά δέν ἀκούγονταν γιατί τούς σκέπαζε τό μπουμπουνητό τῆς ἐπαναστατικῆς θύελλας.

Ἡ ἀντίδραση πρόσφερε στούς καντέτους τήν καλύτερη ἐκδούλευση· ὅταν γέμισαν ξανά οἱ φυλακές, ὅταν ζωντάνεψαν ξανά οἱ τόποι ἐξορίας πού θάβανε τούς ρώσους ἀγωνιστές, τότε ἦρθε ἡ ὥρα τῶν καντέτων. Οἱ ἀντίπαλοί τους ἀπό τ' ἀριστερά ὑποχρεώθηκαν νά σιωπήσουν. Οἱ καντέτοι κατάφεραν νά φτάσουν ὥς τίς ἐφημερίδες, οἱ διώξεις τῆς ἀντεπανάστασης ἔθιξαν σχε-

τικά λίγο τούς καντέτους. Τά ἐκκαθαριστικά ἀποσπάσματα δέ στέλνονταν ἐνάντια σ' αὐτούς, δέν ἦταν τά δικά τους σπίτια αὐτά πού καίονταν, δέν ἦταν τά δικά τους παιδιά πού βιάζονταν ἀπό τούς κοζάκους, δέν ἀφοροῦσαν αὐτούς τά μέτρα „εἰρήνευσης" τῶν κ. κ. Βίττε καί Ντουρνοβό, δέν ἦταν ἐνάντια σ' αὐτούς στραμμένα τά κανόνια καί τά πολυβόλα, τό πυροβολικό καί τό πεζικό, ὁ στόλος καί οἱ κοζάκοι. Καί οἱ καντέτοι βγῆκαν στήν πρώτη γραμμή. Ἄρχισε ἀγώνας μέ τά λόγια. Τήν ἐπανάσταση τήν ἀντικατέστησε ἡ πολεμική, καί στό πεδίο αὐτό τῆς δράσης οἱ καντέτοι ἀποδείχτηκαν μαστόροι καί δεξιοτέχνες πού δέν ἔχουν τόν ὅμοιό τους. Στήν ἀρχή ρίχτηκαν ἐνάντια στήν ἐπανάσταση καί στούς ἐπαναστάτες, ἔβριζαν τούς σοσιαλιστές, συκοφαντοῦσαν τό ἐργατικό κόμμα. Ἔκαναν πολεμική ἐνάντια σ' ἕναν ἀντίπαλο πού τοῦ εἶχαν βουλώσει τό στόμα. Κατηγοροῦσαν ἀνθρώπους πού δέν μποροῦσαν οὔτε ν' ἀπαντήσουν οὔτε νά ὑπερασπιστοῦν τόν ἑαυτό τους. Ὁ ρωσικός φιλελευθερισμός ὅμως δέν ἱκανοποιήθηκε οὔτε μ' αὐτό. Μέ τό στόμα ἑνός ἀπό τούς πιό ἐπιφανεῖς ἀρχηγούς του διακήρυξε πώς ὅλο τό ἡρωικό ἀπελευθερωτικό κίνημα τῆς Ρωσίας εἶναι δικό του ἔργο, πώς ἡ πτώση τῆς ἀπολυταρχίας εἶναι δικό του κατόρθωμα. Οἱ καντέτοι ἐκμεταλλεύονταν ξετσίπωτα τό αἷμα πού εἶχαν χύσει οἱ προλετάριοι, τυλίγονταν τά κουρέλια τῆς καταξεσκισμένης κόκκινης σημαίας, ἀνακήρυσσαν τό φιλελευθερισμό ψυχή τῆς ἀπελευθερωτικῆς πάλης, λυτρωτή τῆς πατρίδας ἀπό τούς τυράννους. Καί μ' ὅλο πού οἱ φυλακές ἔμεναν κατάμεστες, μ' ὅλο πού ἐξακολουθοῦσαν νά στήνονται κρεμάλες, ὡστόσο οἱ καντέτοι δέν ἔπαυαν νά ἐγκωμιάζουν τόν ἑαυτό τους καί νά συντρίβουν τούς ταραξίες, τούς θρασεῖς ἐπαναστάτες πού δέ δίσταζαν μπροστά σέ τίποτα».

Ὁ ἀρθρογράφος σέ συνέχεια περιγράφει τή νομική θέση τῆς Δούμας μας, τό νόμο γιά τό Κρατικό συμβούλιο, τό ρόλο τῶν καντέτων στίς ἐκλογές.

«Οἱ ἀγαπητοί καντέτοι ἐπιθυμοῦσαν διακαῶς τήν ἐξέλιξη ἀντί γιά ἐπανάσταση, τήν ἔννομη τάξη ἀντί γιά ἐπαναστατική ἀναρχία καί ἐμφύλιο πόλεμο». Ὁ λαός ὅμως τούς ἔδοσε στίς ἐκλογές ἐπαναστατικές ἐντολές πού δέν ἄρεσαν καθόλου στούς καντέτους.

«Σά γεννημένοι διπλωμάτες καί τίμιοι μεσίτες, κολακεύονταν μέ τήν ἐλπίδα νά καλμάρουν τήν ἐπανάσταση, νά ζωντανέψουν τό χρηματιστήριο, νά μαλακώσουν τήν ἀπολυταρχία, νά συμβιβάσουν ὅλες τίς ἀντιθέσεις, νά ἐξαλείψουν ὅλες τίς συγκρούσεις. Κήρυσσαν τήν εἰρήνη, ἡ πραγματικότητα ὅμως ἔφερνε κάτι ἄλλο. Ἐμφανίζονταν μπροστά στούς ἐκλογεῖς σά „συνταγματικοί δημοκράτες" καί τούς ἐκλέγανε σάν ἀντιπολιτευόμενο κόμμα *γενικά*, σάν τό μοναδικό ἤ τό κύριο ἀντιπολιτευόμενο κόμμα. Ἐνῶ αὐτοί ἔτειναν πρός ἕνα συμβιβασμό, οἱ ἐκλογεῖς τούς ἔδοσαν ἐπαναστατικές ἐντολές. Ἐνῶ αὐτοί λογοκοποῦσαν, οἱ ἐκλογεῖς τούς ἔστελναν στήν πάλη, τούς ἔβαζαν νά ὁρκιστοῦν, τούς ὑπόσχονταν κάθε ὑποστήριξη, ἀκόμα καί μέ ἔνοπλη πάλη.

Οἱ καντέτοι, μεθυσμένοι ἀπό τή νίκη, ἐνθουσιασμένοι ἀπό τήν ἐπαναστατική φρασεολογία στόν καιρό τῆς ἐκλογικῆς καμπάνιας, ὄντας ἀνάμεσα σέ ἐπαναστάτες ἐκλογεῖς, προχώρησαν περισσότερο ἀπ' ὅ,τι ἤθελαν. Δέν πρόσεξαν πώς πίσω ἀπό τήν πλάτη τους ἀναπτύχθηκε μιά καινούργια δύναμη πού τούς ἔσπρωχνε στήν πάλη.

Πολύ άργά κατάλαβαν οἱ καντέτοι ποιός τούς ἔστειλε στό κοινοβούλιο, ποιός τούς ἔδοσε τήν πληρεξουσιότητα μέ τέτοια κατηγορηματική ἐντολή, ποιός τούς ἐπέβαλε τό ρόλο πού αὐτοί φοβοῦνταν περισσότερο ἀπό καθετί ἄλλο καί πού τόν ἀπέφευγαν μέ ὅλες τους τίς δυνάμεις. Τούς ἔστειλε ἡ ρωσική ἐπανάσταση γιά νά ἐξομαλύνει τόν παραπέρα δρόμο της. Τούς ἔστειλε ὁ ρωσικός λαός, χρησιμοποιώντας τούς καντέτους σάν κριό γιά ν' ἀνοίξει νέο ρῆγμα στά τείχη τῆς ἀπολυταρχίας, πού τά βασικά ὀχυρά της θά παρθοῦν κατόπιν, ὄχι μέ τή βοήθεια τῶν καντέτων ἀλλά μέ τή βοήθεια τῶν πλατιῶν λαϊκῶν μαζῶν».

Οἱ καντέτοι μέ δυσφορία εἶδαν στή Δούμα τήν παρουσία τῶν ἐπαναστατῶν βουλευτῶν τῶν ἀγροτῶν, πού ἀποτελοῦσαν ἀπειλή γιά τό παιχνίδι τους. Ὀνειρεύονταν «*ὁμόφωνη καντέτικη Δούμα*». «Τότε θά ἦταν δυνατόν νά ξεφορτωθοῦν κατά κάποιον τρόπο τά ἐπαναστατικά καθήκοντα, νά πνίξουν κάθε πραγματική δράση μέσα σ' ἕνα χείμαρρο ἀπό ὡραῖα λόγια... θά ἦταν δυνατόν νά περιοριστοῦν σέ ἀποφάσεις καί σχέδια, νά πετύχουν — τό πολύ πολύ — μιά καντέτικη κυβέρνηση, νά στεριώσουν τή συνταγματική μοναρχία, νά πνίξουν μέ τή βοήθεια μικρῶν ὑποχωρήσεων τήν ἐπανάσταση, νά τραινάρουν ἐπάπειρο ὅλες τίς μεταρρυθμίσεις καί τελικά νά πετύχουν τό σκοπό: νά καθιερώσουν τόν ἀστικοφιλελεύθερο κοινοβουλευτισμό... Μάλιστα, ὅλα αὐτά θά ἦταν κατορθωτά ἄν δέν ὑπῆρχαν στή Δούμα οἱ ἀγρότες!» Καί ὁ ἀρθρογράφος περιγράφει — πού καί πού μέ πραγματικά ἐνθουσιώδεις ἐκφράσεις — τήν ἐπαναστατικότητα τῶν βουλευτῶν τῶν ἀγροτῶν στή Δούμα. «Ἡ ἐπανάσταση δέν ἔφερε πάνω στούς ὤμους της μέσα στή Δούμα μόνο τούς καντέτους, δημιούργησε ἐπίσης καί τό „Ὄρος", τό „κόμμα τῶν Ὀρεινῶν", πού δέ θά δεχθεῖ συμβιβασμούς. Ἡ ἐπανάσταση ἀντιπροσωπεύεται καί στή Δούμα».

«Καημένοι καντέτοι, καημένοι ρῶσοι γιρονδῖνοι! Βρέθηκαν μεταξύ σφύρας καί ἄκμονος, ἀνάμεσα στίς λόγχες τῆς κυβέρνησης καί στήν ἐπανάσταση τοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς.

Δέν ἄρχισαν χωρίς λόγο οἱ καντέτοι νά κρύβουν τώρα τόσο ἐπαίσχυντα τήν κόκκινη φορεσιά τους. Δέν ἀπορρίπτουν χωρίς λόγο τά ἠχηρά συνθήματά τους. Δέν ἄρχισαν χωρίς λόγο νά μιλοῦν τώρα γιά τά αἰσθήματα σεβασμοῦ πού τρέφουν πρός τά προνόμια τῆς παλιᾶς ἐξουσίας. Ἡ κατάσταση γίνεται σοβαρή. Ἡ κυβέρνηση δέν ἀστειεύεται, καί μέ ἄδεια χέρια δέ θά πετύχεις τίποτε ἀπ' αὐτήν. Ἀλλά καί ἡ ἐπανάσταση πού ἔστειλε τούς καντέτους στή Δούμα, καί ἡ ἐπανάσταση ἐπίσης δέν ἀστειεύεται. Δέ θά τούς συγχωρέσει τήν προδοσία τους. Δέ θά λυπηθεῖ τούς δειλούς πού ἀνέλαβαν ἐπαναστατικό ρόλο καί ἔχασαν τό θάρρος τους.

Ἀπό τή μιά μεριά ὁ ἀπολυταρχισμός, ἀπό τήν ἄλλη ἡ ἐπανάσταση. Τί θά κάνουν οἱ καντέτοι;»

Ἔτσι τελειώνει τό ἄρθρο μέ τό ὁποῖο συμφώνησε καί τό κεντρικό ὄργανο τοῦ γερμανικοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος. Ἀλήθεια, πόσο καταρεζιλεύτηκαν «οἱ μπολσεβίκοι» ἀπ' αὐτούς τούς «συνετούς» γερμανούς σοσιαλδημοκράτες; Τί τεράστια διαφορά ἀνάμεσα στή δική τους καί στή δική μας γνώμη γιά τούς καντέτους! Πόσο ἀπέχουν τά δικά τους ἀπό τά δικά μας συνθήματα: ἐπανάσταση τοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς!

Ἄς σκεφτεῖ καί ὁ ἀναγνώστης: θά διαφωνούσαμε ἐμεῖς μέ τούς ἀνθρώπους αὐτούς στήν ἐκτίμηση τῆς καντέτικης κυβέρνησης;

Ὄχι. Σχετικά μέ τόν ἀπολυταρχισμό, σχετικά μέ τούς φιλελεύθερους ἀστούς ἡ παγκόσμια ἐπαναστατική σοσιαλδημοκρατία εἶναι καί τώρα ἀλληλέγγυα ὅπως καί πάντα.

«Βπεριόντ», ἀρ. φύλλου 5,
31 τοῦ Μάη 1906

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό
κείμενο τῆς ἐφημερίδας «Βπεριόντ»

ΞΕΦΥΛΛΙΖΟΝΤΑΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

Ὁ κ. Π. Μιλιουκόφ στό φύλλο 86 τῆς «Ρέτς» κάνει ἀπολογισμό «τοῦ πρώτου μήνα τῶν ἐργασιῶν τῆς Δούμας».

Μιλώντας γενικά ὁ ἀξιότιμος ἀρθρογράφος γράφει:

«Ὅλα ὅσα ἀναφέραμε ἐδῶ σάν ἀπόδειξη γιά τήν τεράστια ἐπιτυχία τῆς δράσης τῆς Δούμας σέ ἕνα καί μόνο μήνα τῆς ὕπαρξής της, ὅλα εἶναι μεγέθη χωρίς βαρύτητα».

Ὑπάρχουν, ὡστόσο, καί «στόν πρῶτο μήνα τῶν ἐργασιῶν τῆς Δούμας» καί ἀποτελέσματα μέ ἀρκετή «βαρύτητα»... τουλάχιστο προοπτικά.

«Ὅταν ἡ „Temps" στό ἐξωτερικό καί ἡ „Νόβογε Βρέμια" στήν Πετρούπολη ζητοῦν „καντέτικη" κυβέρνηση — ὁ καθένας καταλαβαίνει τί σημαίνει αὐτό».

Σχετικά μέ τή διαβεβαίωση ὅτι «ὁ καθένας καταλαβαίνει» — ἴσως νά τά παραλέτε λιγάκι, κ. Μιλιουκόφ. Εἶναι ὅμως ἀναμφισβήτητο πώς πολλοί, πάρα πολλοί καταλαβαίνουν πραγματικά, ἀπό τώρα κιόλας, «τί σημαίνει αὐτό». Χρειάζεται ξανά καί ξανά νά παρακαλοῦμε τούς κ. κ. καντέτους γιά τό ἴδιο πάντα πράγμα: ὅ,τι ἔχεις νά κάνεις, κάντο γρηγορα! Τότε, κ. Μιλιουκόφ, πραγματικά σύντομα θά καταλάβουν ὅλοι «τί σημαίνει αὐτό».

«Βπεριόντ», ἀρ. φύλλου 5,
31 τοῦ Μάη 1906

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό
κείμενο τῆς ἐφημερίδας «Βπεριόντ»

ΑΣ ΑΠΟΦΑΣΙΣΟΥΝ ΟΙ ΕΡΓΑΤΕΣ

Μπροστά στό σοσιαλδημοκρατικό προλεταριάτο τῆς Ρωσίας καί ἰδιαίτερα τῆς Πετρούπολης μπαίνει ἕνα σπουδαιότατο ζήτημα: πῶς νά διεξαγάγει τήν ἄμεσα ἐπικείμενη πολιτική καμπάνια σχετικά μέ τήν Κρατική δούμα. Εἶναι αὐτονόητο πώς γιά τό ἑνιαῖο σοσιαλδημοκρατικό κόμμα τό ζήτημα τῆς *ἄμεσα ἐπικείμενης* καμπάνιας μπαίνει μόνο *στά πλαίσια* τῆς ἀπόφασης τοῦ Ἑνωτικοῦ συνεδρίου.

Στό σοσιαλδημοκρατικό προλεταριάτο τῆς Πετρούπολης συστήνουν *δυό* σχέδια καμπάνιας: τό ἕνα περιέχεται στήν απόφαση τῆς ΚΕ, τό ἄλλο στήν ἀπόφαση τῆς Ἐπιτροπῆς Πετρούπολης *. Ἐμεῖς δημοσιεύσαμε κιόλας καί τίς δύο αὐτές ἀποφάσεις στό φύλλο 2 τῆς «Βπεριόντ»[94] καί τώρα σκοπεύουμε νά σταθοῦμε στήν οὐσιαστική διαφορά τοῦ περιεχομένου τους. Τό βασικό σημεῖο τῆς ἀπόφασης τῆς ΚΕ λέει: «θά ὑποστηρίζουμε τή Δούμα σέ ὅλες τίς ἐνέργειές της πού θά ἀποβλέπουν στήν ἀνατροπή τῆς σημερινῆς κυβέρνησης καί στήν ἀντικατάστασή της μέ κυβέρνηση διορισμένη ἀπό τή Δούμα, θεωρώντας τήν ἀντικατάσταση αὐτή σάν ὅρο πού συμβάλλει στή σύγκληση συντακτικῆς συνέλευσης». Ἡ ἀπόφαση τῆς ΕΠ δέν ἀναφέρει τίποτα γιά ὑποστήριξη ἑνός τέτοιου αἰτήματος, ἀλλά μετατοπίζει τήν κύρια προσοχή στό χλευασμό ἀπομέρους τῆς κυβέρνησης, στήν ἀδυναμία τῆς Δούμας, στήν ἀνάγκη ν' ἀπευθυνθεῖ ἡ Ὁμάδα τῶν τρουντοβίκων στό λαό, στό ἀναπόφευκτο μιᾶς νέας καί κοινῆς πάλης τῶν ἐργατῶν καί τῶν ἀγροτῶν.

Ὥστε τό κύριο ἐπίμαχο σημεῖο συνοψίζεται σέ τοῦτο: νά ὑποστηρίζουμε ἤ νά μήν ὑποστηρίζουμε τίς ἐνέργειες τῆς Δούμας πού ἀποβλέπουν στό σχηματισμό κυβέρνησης καντέτων. Ἡ ἀπόφαση τῆς ΚΕ, μιλώντας γιά «κυβέρνηση διορισμένη ἀπ' τή Δούμα», δέν ἐκφράζεται μέ σαφήνεια. Ὅλοι ὅμως ξέρουν καί ὅλος ὁ φιλελευθεροαστικός τύπος ὑπογραμμίζει πώς στήν πρα-

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 170–171 (ἑλλ. ἔκδ., σελ. 171–172). *Σύντ.*

γματικότητα πρόκειται ἀκριβῶς γιά διορισμό ἀπό τήν ἀνώτατη ἐξουσία κυβέρνησης ἀρεστῆς στή Δούμα, δηλ. καντέτικης κυβέρνησης. Μόνο μέ τήν ἔννοια αὐτή μποροῦν νά καταλάβουν τήν ἀπόφαση τῆς ΚΕ καί οἱ πλατιές μάζες τῆς ἐργατικῆς τάξης.

Μπορεῖ τό σοσιαλδημοκρατικό προλεταριάτο νά ὑποστηρίζει τό αἴτημα τοῦ διορισμοῦ ἀπό τήν ἀνώτατη ἐξουσία καντέτικης κυβέρνησης; Ὄχι, δέν μπορεῖ. Μιά καντέτικη κυβέρνηση μπορεῖ νά εἶναι μόνο *συναλλαγή* τῆς ἀπολυταρχίας μέ τή φιλελεύθερη ἀστική τάξη ἐνάντια στούς σοσιαλιστές ἐργάτες καί ἐνάντια στήν ἐπαναστατική ἀγροτιά. Οἱ σοσιαλδημοκράτες θά ἐκμεταλλευτοῦν, βέβαια, μέ διπλάσια δύναμη τήν καινούργια αὐτή κατάσταση πού θά δημιουργοῦνταν μέ μιά τέτοια συναλλαγή· οἱ σοσιαλδημοκράτες θά σταθμίσουν μέ προσοχή τήν τακτική τους, ἄν ἡ συναλλαγή αὐτή φέρει ἔστω καί μιά προσωρινή διευκόλυνση τῆς πάλης γιά τήν ἐλευθερία καί τό σοσιαλισμό. Ἐμεῖς θά προσπαθήσουμε καί αὐτή τή συναλλαγή, πού στρέφεται ἐνάντια στήν ἐπανάσταση, νά τή στρέψουμε ὑπέρ τῆς ἐπανάστασης. Δέν μποροῦμε ὅμως *νά ὑποστηρίζουμε* μιά συναλλαγή *τοῦ ἀστοῦ μέ τούς κρατικούς λειτουργούς* ἡ ὁποία γίνεται *πίσω ἀπό τίς πλάτες τοῦ λαοῦ*. Ὅταν καλεῖς τό λαό ἤ τό προλεταριάτο σέ μιά τέτοια ὑποστήριξη σημαίνει ὅτι διαφθείρεις τή συνείδησή του, σημαίνει ὅτι κρύβεις ἀπ' αὐτόν τήν ἀλήθεια γιά τήν *οὐσία* αὐτῆς τῆς συναλλαγῆς, γιά τόν *κίνδυνο* πού προέρχεται ἀπ' αὐτήν, γιά τήν ἐπιδίωξη τῆς ἀστικῆς τάξης καί τῆς ὑπαλληλοκρατίας *νά δυσκολέψουν* μέ τόν τρόπο αὐτόν τή σύγκληση συντακτικῆς συνέλευσης.

Ἐμεῖς πρέπει νά καλοῦμε τούς ἐργάτες καί τούς ἀγρότες νά κατεβοῦν σέ πάλη καί ὄχι νά ὑποστηρίξουν τίς συναλλαγές. Μόνο μιά σοβαρή προετοιμασία γιά πάλη θά ἐξασθενίσει *πραγματικά* τήν ἀπολυταρχία, μόνο στήν πάλη βρίσκεται ἡ ἐγγύηση ὅτι *ὅλες* καί οἱ *κάθε λογῆς* ἐνέργειες τόσο τῆς ἀπολυταρχίας ὅσο καί τῆς ἀστικῆς τάξης θά ἀποβοῦν πραγματικά πρός ὄφελος τῆς ἐπανάστασης. Ἡ ἀπόφαση τῆς ΚΕ εἶναι *λαθεμένη*. Οἱ συνειδητοί σοσιαλδημοκράτες ἐργάτες *δέν μποροῦν* νά δεχτοῦν αὐτή τήν ἀπόφαση πού τούς συνιστοῦν.

Τώρα τό δεύτερο ζήτημα. Μήπως εἶναι ὑποχρεωτικό νά δεχτοῦμε τήν ἀπόφαση αὐτή στό ὄνομα τῆς πειθαρχίας, στό ὄνομα τῆς ὑποταγῆς στό συνέδριο; Κοιτάξτε τήν ἀπόφαση τοῦ Ἑνωτικοῦ συνεδρίου γιά τήν Κρατική δούμα καί θά δεῖτε πώς ἀπό αὐτή δέν μπορεῖ νά βγεῖ σά συμπέρασμα ὅτι πρέπει νά ὑποστηρίζουμε τό αἴτημα γιά σχηματισμό καντέτικης κυβέρνησης, δέν

ὑπάρχει σ' αὐτήν *οὔτε λέξη γιά* «ὑποστήριξη» τῆς Δούμας γενικά. Ὁρίστε *ὁλόκληρο* τό μέρος τῆς ἀπόφασης τοῦ συνεδρίου, πού *καθορίζει* τή στάση ἀπέναντι στήν ἴδια τή Δούμα: «Ἡ σοσιαλδημοκρατία πρέπει: 1) *νά ἐκμεταλλεύεται* συστηματικά ὅλες τίς συγκρούσεις πού παρουσιάζονται τόσο ἀνάμεσα στήν κυβέρνηση καί στή Δούμα, ὅσο καί μέσα στήν ἴδια τή Δούμα, γιά νά πλαταίνει καί νά βαθαίνει τό ἐπαναστατικό κίνημα, καί γι' αὐτό: α) νά ἐπιδιώκει *νά πλατύνει καί νά ὀξύνει τίς συγκρούσεις αὐτές* ὥς τό σημεῖο πού νά δίνεται ἡ δυνατότητα νά τίς κάνουμε *ἀφετηρία πλατιῶν μαζικῶν κινημάτων* γιά τήν *ἀνατροπή* τοῦ σημερινοῦ πολιτικοῦ καθεστῶτος· β) νά ἐπιδιώκει σέ κάθε δοσμένη περίπτωση νά συνδέει τά πολιτικά καθήκοντα τοῦ κινήματος μέ τίς κοινωνικοοικονομικές διεκδικήσεις τῆς ἐργατικῆς καί τῆς ἀγροτικῆς μάζας· γ) μέ πλατιά ζύμωση μέσα στίς λαϊκές μάζες γιά ὑποβολή *ἐπαναστατικῶν διεκδικήσεων* στήν Κρατική δούμα νά ὀργανώσει τήν ἄσκηση *πίεσης στή Δούμα ἀπ' ἔξω*, μέ σκοπό τήν *ἐπαναστατικοποίησή της*. 2) Νά κατευθύνει αὐτή τήν *ἐπέμβασή* της μέ τέτοιον τρόπο πού οἱ ὀξυνόμενες αὐτές συγκρούσεις: α) νά ξεσκεπάζουν μπροστά στή μάζα τήν ἀσυνέπεια ὅλων τῶν ἀστικῶν κομμάτων πού θ' ἀναλάβουν τό ρόλο τοῦ ἐκφραστῆ τῆς λαϊκῆς θέλησης μέσα στή Δούμα, καί β) νά ὁδηγήσουν τήν πλατιά μάζα (τοῦ προλεταριάτου, τῆς ἀγροτιᾶς καί τῶν μικροαστῶν τῆς πόλης) ὥς τήν ἐπίγνωση τῆς *πλήρους ἀκαταλληλότητας τῆς Δούμας* σάν ἀντιπροσωπευτικοῦ θεσμοῦ, καί τῆς ἀνάγκης νά συγκληθεῖ παλλαϊκή συντακτική συνέλευση» κτλ.

Ἀπό τά σημεῖα πού ὑπογραμμίσαμε φαίνεται καθαρά πώς ἡ ἀπόφαση τῆς ΚΕ σχετικά μέ τήν ὑποστήριξη τοῦ αἰτήματος γιά καντέτικη κυβέρνηση ὄχι μόνο δέν ἀνταποκρίνεται στήν ἀπόφαση τοῦ συνεδρίου, ἀλλά ἔρχεται σέ κατάφωρη *ἀντίθεση* μ' αὐτήν. Τό αἴτημα γιά καντέτικη κυβέρνηση εἶναι αἴτημα *μή ἐπαναστατικό*. Τό αἴτημα αὐτό *ἀμβλύνει* καί *συγκαλύπτει* τίς συγκρούσεις μέ τή Δούμα καί μέσα στή Δούμα, δέ δείχνει τήν ἀνικανότητα τῆς Δούμας κτλ., κτλ. Θά προσθέσουμε πώς ἡ ἀπόφαση τοῦ συνεδρίου δέ μιλάει *οὔτε μιά φορά* γιά «ὑποστήριξη» τῆς Δούμας, ἀλλά μόνο γιά «πίεση», «ἐκμετάλλευση», «ἐπέμβαση».

Τό συμπέρασμα πού βγαίνει ἀπό δῶ εἶναι ὁλοφάνερο. Ἡ ΚΕ *ἀσυζητητεί δέν ἔχει τό δικαίωμα* ν' ἀπαιτεῖ ἀπό τίς ὀργανώσεις τοῦ κόμματος νά δεχτοῦν τήν ἀπόφασή της σχετικά μέ τήν ὑποστήριξη τοῦ αἰτήματος γιά καντέτικη κυβέρνηση. Ὅλα τά μέλη τοῦ κόμματος *ἔχουν ὑποχρέωση* ν' ἀντιμετωπίσουν τό ζήτημα μέ

πλήρη αὐτοτέλεια καί κριτικό πνεῦμα καί νά ταχθοῦν μέ τήν ἀπόφαση ἐκείνη πού κατά τή γνώμη τους λύνει *ὀρθότερα* τό ζήτημα μέσα στά πλαίσια τῶν ἀποφάσεων τοῦ Ἑνωτικοῦ συνεδρίου. Οἱ σοσιαλδημοκράτες ἐργάτες τῆς Πετρούπολης ξέρουν πώς ὅλη ἡ ὀργάνωση τοῦ κόμματος οἰκοδομεῖται τώρα *δημοκρατικά*. Αὐτό σημαίνει πώς *ὅλα* τά μέλη τοῦ κόμματος ἐκλέγουν τά ὑπεύθυνα πρόσωπα, τά μέλη τῶν ἐπιτροπῶν κτλ., πώς *ὅλα* τά μέλη τοῦ κόμματος συζητοῦν καί *λύνουν* τά ζητήματα τῆς πολιτικῆς καμπάνιας τοῦ προλεταριάτου, πώς *ὅλα* τά μέλη τοῦ κόμματος *καθορίζουν* τήν κατεύθυνση τῆς τακτικῆς τῶν κομματικῶν ὀργανώσεων.

Εἴμαστε βέβαιοι πώς τό σοσιαλδημοκρατικό προλεταριάτο τῆς Πετρούπολης ἔτσι ἀκριβῶς θ' ἀντικρύσει τό ἐπίμαχο ζήτημα, θά τό συζητήσει ἀπ' ὅλες τίς πλευρές, διεξοδικά καί πρακτικά, καί θά βγάλει δική του αὐτοτελῆ ἀπόφαση σχετικά μ' αὐτό τό ζήτημα: *νά ὑποστηριχτεῖ τό αἴτημα γιά καντέτικη κυβέρνηση ἤ ὄχι;*

Οἱ ἐργάτες τῆς Πετρούπολης δέ θ' ἀφήσουν νά τούς ἀπομακρύνουν ἀπ' αὐτό τους τό *δικαίωμα*, ἀπ' αὐτή τους τή σοσιαλδημοκρατική καί κομματική *ὑποχρέωση* μέ κανενός εἴδους σοφίσματα, δηλαδή μέ κανενός εἴδους καταφανῶς ψεύτικα ἐπιχειρήματα. Ἐμεῖς θά σημειώσουμε ἁπλῶς σέ συντομία αὐτά τά σοφίσματα. Στήν «Κουριέρ» (ἀρ. φύλλου 13) ὁ Λ. Μάρτοφ λέει: ἐνονόματι τῆς πειθαρχίας, μήν ἐξαρθρώνετε τήν πολιτική καμπάνια τῆς ΚΕ. Αὐτό εἶναι σόφισμα. Καμιά πειθαρχία δέν ὑποχρεώνει τά μέλη τοῦ κόμματος νά ὑπογράφουν στά τυφλά ὅλα τά σχέδια ἀποφάσεων πού συντάσσει ἡ ΚΕ. Πουθενά καί ποτέ δέν ὑπῆρξαν στόν κόσμο τέτοιοι κανόνες πού νά ἐπιβάλλουν στίς κομματικές ὀργανώσεις νά παραιτοῦνται ἀπό τό δικαίωμά τους νά κρίνουν καί νά μεταβάλλονται σέ *ὑπογραφεῖς* τῶν ἀποφάσεων τῆς ΚΕ. Ὁ Λ. Μάρτοφ λέει: Οἱ μενσεβίκοι ὑποτάχθηκαν στό ζήτημα τῆς ἀποχῆς, τώρα ὑποταχθεῖτε σεῖς. Αὐτό εἶναι σόφισμα. Στίς ἀποφάσεις τοῦ συνεδρίου ὑποταχθήκαμε *ὅλοι μας*. *Κανένας ἀπό μᾶς* δέν κάλεσε νά παλέψουμε ἐνάντια στίς ἐκλογές τῆς Δούμας καί ἐνάντια στήν ἀνάδειξη κοινοβουλευτικῆς ὁμάδας τῶν σοσιαλδημοκρατῶν. Ἐμεῖς ὑποταχθήκαμε, ἐμεῖς παραιτηθήκαμε, σύμφωνα μέ τή θέληση τοῦ συνεδρίου, ἀπό τήν ἀποχή. Ἀλλά ἔχουμε τό δικαίωμα καί τήν ὑποχρέωση νά παλεύουμε, *στά πλαίσια τῶν ἀποφάσεων τοῦ συνεδρίου*, ἐνάντια στήν ὑποστήριξη καντέτικης κυβέρνησης, ὑποστήριξη *πού δέν καθορίζεται ἀπό κανένα συνέδριο*. Ὁ Λ. Μάρτοφ παρακάμπτει τήν οὐσία τοῦ ζητήματος ἁπλῶς μέ φοβερές λέξεις καί συκοφαντίες γιά ἀποδιοργανωτές. Οὔτε λέξη δέν ἄρθρωσε γιά τό ζήτημα, ἄν

ἡ ἀπόφαση τῆς ΕΠ εἶναι ἀντίθετη μέ τήν ἀπόφαση τοῦ συνεδρίου. Οὔτε λέξη δέν ἄρθρωσε γιά τό δικαίωμα τῆς *ἀντιπολίτευσης*, δηλ. γιά τό δικαίωμα *κάθε* κομματικῆς ὀργάνωσης νά συζητεῖ, στά πλαίσια τῆς θέλησης τοῦ συνεδρίου, τήν τακτική τῆς ΚΕ καί νά διορθώνει τίς παρεκκλίσεις καί τά λάθη της. Γι' αὐτό θ' ἀπαντήσουμε ἤρεμα στόν Μάρτοφ: ἀποδιοργανώνει ἐκεῖνος πού παραβιάζει τά νόμιμα δικαιώματα τῶν κομματικῶν ὀργανώσεων.

Θά τονίσουμε ἤρεμα πώς ἀκόμα καί οἱ μενσεβίκοι δέ συμφωνοῦν μέ τήν ὑποστήριξη τῆς καντέτικης κυβέρνησης (βλ. στό ἴδιο φύλλο τό γράμμα τοῦ σ. Βλάσοφ πρός τή σύνταξη). Ἀκόμα καί ὁ σ. Ριάνσεφ, στό φύλλο 13 τῆς «Κουριέρ», καλεῖ «*τήν ἐργατική ὁμάδα καί τήν ὁμάδα τῶν τρουντοβίκων*» «νά παλέψουν μέ ὅλες τίς δυνάμεις» ἐνάντια στό καντέτικο νομοσχέδιο γιά ἐλευθερία τοῦ συνέρχεσθαι, δηλαδή προτείνει μιά *καθαρά μπολσεβίκικη* τακτική *πού ἀποκλείει* τήν ὑποστήριξη μιᾶς κυβέρνησης αὐτῶν τῶν ἴδιων τῶν καντέτων.

Ὅταν ἡ Ἀχτιδική Ἐπιτροπή τοῦ Βίμποργκ προτείνει τή σύγκληση συνδιάσκεψης πόλης μέ ἐκλογή ἀντιπροσώπων «ἀνεξάρτητα ἀπό φράξιες, δηλαδή *χωρίς κανενός εἴδους συζητήσεις*» — χωρίς νά συζητηθεῖ τό θέμα τῆς διαφωνίας!! — οἱ σοσιαλδημοκράτες ἐργάτες τῆς Πετρούπολης, ἀναμφίβολα, ἁπλῶς θά γελάσουν μ' αὐτή τήν ἀπόφαση. Οἱ συνειδητοί ἐργάτες δέ θά καταπιαστοῦν ποτέ μέ τή λύση ἑνός σοβαροῦ ζητήματος *χωρίς νά τό συζητήσουν*. Οὔτε τά θλιβερά λόγια γιά τήν ἄλφα ἤ βήτα «βαριά κουβέντα» κατά τή συζήτηση, οὔτε οἱ κλάψες τοῦ Λ. Μάρτοφ ἀπ' ἀφορμή τή μιά ἤ τήν ἄλλη βαριά κουβέντα πού τόν πρόσβαλε, οὔτε οἱ ἀπειλές γιά διάσπαση ἀπομέρους τοῦ ἴδιου πάλι τοῦ Λ. Μάρτοφ ἤ ἀπομέρους ὁποιουδήποτε ἄλλου θ' ἀναγκάσουν τούς ἐργάτες νά παραιτηθοῦν ἀπό μιά δική τους *αὐτοτελῆ* λύση τοῦ ζητήματος. Ἡ ἀπειλή γιά διάσπαση, ἡ πρόκληση γιά διάσπαση εἶναι μέθοδος ἀνάξια, πού χαροποιεῖ μόνο τήν ἀστική τάξη (βλ. «Δούμα», ἀρ. φύλλου 29). Οἱ ἐργάτες θά λύσουν τό ζήτημα τῆς ὑποστήριξης τῆς καντέτικης κυβέρνησης *μέ πλειοψηφία* καί θά πετύχουν ὥστε κανείς, ἀκόμα καί ἡ ΚΕ, *νά μή τολμήσει νά τορπιλλίσει τήν ἀπόφασή τους*, τήν ὁλότελα ἐλεύθερη, ὁλότελα αὐτοτελῆ, ὁλότελα νόμιμη *μέ βάση* τίς ἀποφάσεις τοῦ Ἑνωτικοῦ συνεδρίου.

Γράφτηκε στίς 31 τοῦ Μάη (13 τοῦ Ἰούνη) 1906

Δημοσιεύτηκε τήν 1 τοῦ Ἰούνη 1906 στήν ἐφημερίδα «Βπεριόντ», ἀρ. φύλλου 6

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας

«ΔΕΝ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΚΟΙΤΑΜΕ ΠΡΟΣ ΤΑ ΠΑΝΩ ΑΛΛΑ ΠΡΟΣ ΤΑ ΚΑΤΩ»

Αὐτά γράφει σήμερα στήν ἐφημερίδα τῶν ἀριστερῶν καντέτων, στή «Νάσα Ζίζν», ὁ κ. Ι. Ζίλκιν. Μέ λύπη παρατηρεῖ μιά «ἀκτινοβολία αὐτοϊκανοποίησης» στά πρόσωπα τῶν καντέτων. Ἡ ἐνθουσιώδης δήλωση τοῦ κ. Μιλιουκόφ: «Οἱ καντέτοι διαφοροποιοῦνται ἀπό τήν ἄκρα ἀριστερά» προκαλεῖ τή διαμαρτυρία του. Εἰρωνεύεται τήν «ἀσυνήθιστη πολιτική σοφία» τῶν καντέτων, πού ἀναγνωρίζουν τό «ἀδιέξοδο» τῆς κατάστασης καί ταυτόχρονα κοκορεύονται πού τό κρατικό καράβι κατευθύνεται θαρραλέα πρός τό δίαυλο. . .

Ἄς σταθοῦμε σ' αὐτές τίς κρίσεις πού θίγουν τό βασικότερο ζήτημα τῆς σημερινῆς πολιτικῆς κατάστασης. Καί, ἀπό τή δική μας τήν ἄποψη, ἔχει ἰδιαίτερη σημασία νά ὑπογραμμίσουμε πώς ἡ σωστή ἐκτίμηση αὐτῆς τῆς κατάστασης *ἐπιβάλλεται* τώρα ἀπό τήν πορεία τῶν γεγονότων ἀκόμα καί σέ ἀνθρώπους πού δέ συμμερίζονται καθόλου τίς ἀπόψεις τῶν ἀριστερῶν σοσιαλδημοκρατῶν, σέ ἀνθρώπους πού μᾶς πολεμοῦν μέ ἰδιαίτερο ζῆλο.

Οἱ φῆμες ἀπό τήν παρισινή λέσχη τῶν ρώσων ἀντιδραστικῶν λένε πώς «στό Πέτερχοφ σταμάτησε κάθε ταλάντευση. Στόν Γκορεμίκιν δόθηκε πλήρης ἐλευθερία δράσης»[95], δηλ. ἐλευθερία νά λογαριαστεῖ μέ τή Δούμα. Καί ἡ «Νάσα Ζίζν», ξένη πρός τήν τάση τῶν μπολσεβίκων νά τά ζωγραφίζουν ὅλα μέ μελανά χρώματα, λέει: «Ἔχουμε κάθε λόγο νά πιστεύουμε ἀπόλυτα αὐτές τίς φῆμες». . . «Ἡ πάλη ὀξύνεται. . .— καταλήγει τό κύριο ἄρθρο τῆς ἐφημερίδας αὐτῆς —. Μάχαιραν ἔδοσες, μάχαιραν θά λάβεις». Καί ὁ κ. Ι. Ζίλκιν γράφει. «Εἶναι ἄραγε πολλοί στή Ρωσία οἱ ἄνθρωποι πού πιστεύουν στήν εἰρηνική νικηφόρα ἔκβαση τῆς κοινοβουλευτικῆς δουλειᾶς; Πρέπει νά εἶναι κανείς ρωμαντικός, ὀνειροπόλος, ἰδεαλιστής γιά νά βυθιστεῖ ὁλόκληρος σέ

τέτοια ρόδινα όνειρα». Καί δίπλα ὁ κ. Β. Χιζνιακόφ δηλώνει: «Δέ θ' ἀποφύγουμε τίς ἐπαναστατικές θύελλες — αὐτό πρέπει νά τό ἀναγνωρίσουμε. Ἡ Δούμα εἶναι ἀνίσχυρη νά στρέψει τό κίνημα σέ εἰρηνικό δρόμο, γιατί δέν ἔχει τήν ἐξουσία νά καλυτερεύσει τή ζωή τοῦ λαοῦ, καί χωρίς αὐτή τήν ἐξουσία δέν ὑπάρχουν ἄλλοι δρόμοι ἐκτός ἀπό τούς ἐπαναστατικούς. Καί ἀπό τώρα κιόλας νιώθει κανείς ξεκάθαρα πώς μεγαλώνει διαρκῶς τό αἴσθημα τῆς δυσαρέσκειας, πώς ὅλο καί μέ πιό μεγάλη δύναμη ἐξαφανίζεται ἡ πίστη στήν παντοδυναμία τῆς Δούμας καί πώς ταυτόχρονα μεγαλώνει ἡ ἀπόγνωση» (ἡ ἔλλειψη πίστης στή Δούμα, ὅπως καί ἡ ἔλλειψη πίστης στό θεό, δέν ἀποτελοῦν ἀκόμα «ἀπόγνωση»). «Ἡ ἀτμόσφαιρα σιγά σιγά ἠλεκτρίζεται, κάπου κάπου ἀκούγονται ὑπόκωφα μπουμπουνητά καί δέ θά χρειαστεῖ ἴσως νά περιμένουμε καί πολύ ὥς τό ξέσπασμα τῶν στοιχείων τῆς φύσης».

Αὐτά τά λένε ἄνθρωποι πού ἡ κρίση τους ἔχει γιά μᾶς ἰδιαίτερη ἀξία λόγω τῆς προκατειλημμένης ἀρνητικῆς τους στάσης ἀπέναντι στήν ἐπαναστατική σοσιαλδημοκρατία. Τά γεγονότα *ἀνάγκασαν* τούς ἀνθρώπους αὐτούς νά ἐπαναλάβουν ἀκριβῶς ἐκεῖνες τίς θέσεις στίς ὁποῖες ἐμεῖς πάντοτε ἐπιμέναμε καί γιά τίς ὁποῖες ἡ φιλελεύθερη ἀστική τάξη πάντα μᾶς ριχνόταν, μᾶς διαπόμπευε, μᾶς δυσφημοῦσε, διαδίδοντας ἕνα σωρό κουτσομπολιά, ψευτιές καί συκοφαντίες γιά τούς «μπολσεβίκους».

«Δέν πρέπει νά κοιτᾶμε πρός τά πάνω ἀλλά πρός τά κάτω». Αὐτό σημαίνει πώς λόγω τῶν ἀντικειμενικῶν ἱστορικῶν συνθηκῶν, πού δέν ἐξαρτῶνται ἀπό τή θέλησή μας, τήν *κύρια* μορφή τοῦ ἀπελευθερωτικοῦ κινήματος στή Ρωσία *δέν* μπορεῖ σήμερα νά τήν ἀποτελέσει ἡ κοινοβουλευτική πάλη. Δέν πρόκειται ἐδῶ γιά «ἄρνηση» τῆς πάλης αὐτῆς, γιά παραίτηση ἀπό τή χρησιμοποίησή της — γι' αὐτό οὔτε λόγος νά γίνεται — ἀλλά γιά τό γεγονός ὅτι ἐξαιτίας τῆς ὅλης πορείας τῶν γεγονότων, ἡ *κύρια* καί ἀποφασιστική πάλη ἐπέρχεται σέ ἄλλο στίβο. Ἡ φιλελεύθερη ἀστική τάξη ἀμέτρητες φορές συκοφάντησε ἐμᾶς τοὺς μπολσεβίκους, λέγοντας πώς «σπρώχνουμε ἐπιπόλαια τά πράγματα ὥς τά ἔσχατα μέσα» («Ρέτς» ἀρ. φύλλου 88). Ἀλλά γιά κοιτάξτε, κύριοι, μήπως ἐμεῖς «σπρώξαμε» τόν Ζίλκιν, τόν Χιζνιακόφ, τόν ἀρθρογράφο τῆς «Νάσα Ζίζν»: Μήπως ἐμεῖς «σπρώξαμε» τούς στρατιῶτες τοῦ Κούρσκ καί τῆς Πολτάβας, τούς ἀγρότες τοῦ Κιέβου, τοῦ Σαράτοφ καί ἄλλους;

Ἐμεῖς «σπρώχναμε» καί ἀφυπνίζαμε πάντα ἐκείνους πού βάδιζαν μέ τήν «ἀκτινοβολία τῆς αὐτοϊκανοποίησης» στό πρόσω-

πο. Ἐμεῖς λέγαμε πώς ἡ ἐκλογή τῆς μιᾶς ἤ τῆς ἄλλης μορφῆς τῆς ἀπελευθερωτικῆς πάλης δέν ἐξαρτᾶται ἀπό τή θέλησή μας, ὅτι εἶναι ἀπαραίτητο νά βλέπουμε κατά πρόσωπο νηφάλια καί ἀμείλικτα τήν πραγματικότητα, ἡ ὁποία δέν ἀφήνει ἔδαφος γιά τό «δρόμο» πού σήμερα καί ἡ «Νάσα Ζίζν» τόν παραδέχεται κλειστό. Λέγαμε πώς οἱ σοσιαλιστές δέν μποροῦν καί δέν πρέπει νά θυσιάζουν τά θεμελιακά συμφέροντα τῆς δημοκρατίας καί τοῦ σοσιαλισμοῦ στίς στιγμιαῖες ἐπιτυχίες, ἔχουν ὑποχρέωση νά ἀποκαλύπτουν μπροστά στίς μάζες τήν πικρή ἀλήθεια γιά τήν ἀστάθεια τῶν καντέτων, γιά τήν ἀδυναμία τῆς Δούμας, γιά τό ἀναπόφευκτο τῆς ἐπαναστατικῆς θύελλας. Ἄν ἡ μάζα δέ μᾶς καταλάβει σήμερα γιατί ἔχει παρασυρθεῖ ἀπό τά ὡραῖα λόγια τῶν καντέτων στίς προεκλογικές συγκεντρώσεις, ἄν ἡ μάζα δέ μᾶς καταλάβει αὔριο συνεπαρμένη ἀπό τίς πρῶτες μέρες τοῦ πρώτου ρωσικοῦ κοινοβουλίου, τότε μεθαύριο ὁπωσδήποτε θά πειστεῖ ὅτι εἴχαμε δίκιο. Τά γεγονότα θά τήν κάνουν νά δεῖ στήν ἐπαναστατική σοσιαλδημοκρατία τό κόμμα πού δέ σαγηνεύεται ἀπό μπιχλιμπίδια, πού καλεῖ μέ συνέπεια καί σταθερότητα «νά κοιτᾶμε» πρός ἐκείνη ἀκριβῶς τή μεριά ὅπου διαδραματίζεται ἀναπόφευκτα ἡ πάλη πού ἀποφασίζει τήν τύχη τῆς πραγματικῆς (καί ὄχι τῆς καντέτικης) λαϊκῆς ἐλευθερίας.

Ἡ ἐπανάστασή μας γι᾽αὐτό ἀκριβῶς καί εἶναι μεγάλη ἐπανάσταση τῆς Ρωσίας, γιατί ξεσήκωσε γιγάντιες λαϊκές μάζες νά πάρουν μέρος στήν ἱστορική δημιουργία. Θέλει πολύ ἀκόμα γιά ν᾽ ἀναπτυχθοῦν σ᾽ ὅλη τους τήν ὀξύτητα οἱ ταξικές ἀντιθέσεις μέσα σ᾽ αὐτές τίς μάζες. Τά πολιτικά κόμματα μόλις τώρα διαμορφώνονται. Γι᾽ αὐτό δέν εἴμαστε σέ θέση οὔτε νά κατευθύνουμε τίς μάζες, οὔτε νά τίς συγκρατήσουμε σ᾽ ἕνα κάπως σημαντικό βαθμό. Μποροῦμε ὅμως, μελετώντας τήν πραγματική κατάσταση καί τίς ἀμοιβαῖες σχέσεις τῶν τάξεων, νά προβλέψουμε τό ἀναπόφευκτο αὐτῆς ἤ τῆς ἄλλης κατεύθυνσης στήν ἱστορική τους δράση — αὐτῆς ἤ τῆς ἄλλης κύριας μορφῆς τοῦ κινήματός τους. Κι αὐτές τίς σοσιαλιστικές μας γνώσεις πρέπει νά τίς καλλιεργοῦμε πλατύτατα στίς μάζες, χωρίς νά μᾶς συγχύζει τό γεγονός ὅτι ἡ ἀλήθεια εἶναι συχνά πολύ πικρή, ὅτι δέ φαίνεται ἀμέσως πίσω ἀπό τίς φανταχτερές πολιτικές ταμπέλες τῆς μόδας ἤ πίσω ἀπό τούς ἐντυπωσιακούς πολιτικούς θεσμούς, χωρίς νά ἐνδίδουμε στή γοητεία τῶν ὡραίων ἐπινοήσεων. Θά ἐκπληρώσουμε τό καθῆκον μας ἄν κάνουμε τό πᾶν γιά μιά τέτοια διαφώτιση τῆς μάζας καί γιά τήν προετοιμασία της γιά τέτοιες μορφές τοῦ κινήματος πού δέν εἶναι ἀντιληπτές ἀπό ἐπιπόλαιο παρατηρητή,

μά πού ἀπορρέουν ἀναπόφευκτα ἀπ' ὅλη τήν οἰκονομική καί πολιτική κατάσταση τῆς χώρας. Δέ θά ἐκπληρώσουμε τό καθῆκον μας ἄν στρέψουμε τήν προσοχή μας «πρός τά πάνω» καί ἀφήσουμε νά μᾶς ξεφύγει αὐτό πού συμβαίνει, ἀναπτύσσεται, πλησιάζει καί ἐπέρχεται κάτω.

Γράφτηκε τήν 1 (14) τοῦ 'Ιούνη 1906

Δημοσιεύτηκε στίς 2 τοῦ 'Ιούνη 1906
στήν ἐφημερίδα «Βπεριόντ», ἀρ. φύλλου 7

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας

Η ΑΝΤΙΔΡΑΣΗ ΑΡΧΙΖΕΙ ΕΝΟΠΛΟ ΑΓΩΝΑ

Ἀπό καιρό τώρα ὁ σοσιαλδημοκρατικός τύπος τόνιζε τήν ἀστάθεια, τήν ἀνεδαφικότητα τοῦ περιβόητου ρωσικοῦ «συνταγματισμοῦ». Ὅσο θά διατηρεῖται ἡ παλιά ἐξουσία καί θά κρατάει στά χέρια της ὅλη τήν τεράστια μηχανή τῆς κρατικῆς διακυβέρνησης — ὥς τότε οὔτε λόγος κάν μπορεῖ νά γίνεται στά σοβαρά γιά τή σημασία τῆς λαϊκῆς ἀντιπροσώπευσης, γιά τή δυνατότητα ἱκανοποίησης τῶν ὥριμων ἀναγκῶν τῶν ἑκατομμυρίων ἀνθρώπων τῶν λαϊκῶν μαζῶν. Ἄρχισαν οἱ συνεδριάσεις τῆς Κρατικῆς δούμας, ξεχύθηκαν μέ ἐξαιρετική ὁρμή οἱ χείμαρροι τῶν φιλελευθεροαστικῶν λόγων γιά εἰρηνικό συνταγματικό δρόμο, ἄρχισαν καί συνεχῶς δυναμώνουν οἱ ὀργανωμένες ἀπό τούς πράκτορες τῆς κυβέρνησης κακοποιήσεις εἰρηνικῶν διαδηλωτῶν, οἱ ἐμπρησμοί σπιτιῶν ὅπου γίνονται λαϊκές συγκεντρώσεις, τέλος, τά ἀνοιχτά πογκρόμ.

Καί ὅμως τό ἀγροτικό κίνημα δυναμώνει. Οἱ ἀπεργίες ἐργατῶν γίνονται ὅλο καί ὀξύτερες, πιό συχνές καί πιό πλατιές. Καί τά πιό καθυστερημένα στρατιωτικά τμήματα, τό πεζικό στήν ἐπαρχία, οἱ κοζάκοι, ἀναταράσσονται.

Εἶναι πάρα πολύ τό εὔφλεκτο ὑλικό στή ρωσική ζωή. Εἶναι πολύ μεγάλος καί ὀξύς ὁ ἀγώνας πού προετοίμασαν αἰῶνες πρωτοφανῶν στήν ἱστορία βιαιοτήτων, βασανιστηρίων, μαρτυρίων, ἁρπαγῶν καί ἐκμετάλλευσης. Δέν μπορεῖ ὁ ἀγώνας αὐτός τοῦ λαοῦ ἐνάντια στήν παλιά ἐξουσία νά στριμωχτεῖ στά πλαίσια τῆς πάλης τῆς Δούμας γιά τήν ἄλφα ἤ τή βήτα κυβέρνηση. Δέν μποροῦν νά συγκρατηθοῦν οἱ πιό ἐξουθενωμένοι καί καθυστερημένοι «ὑπήκοοι» ἀπό τό νά προβάλλουν τό αἴτημα τῆς ἀφυπνιζόμενης προσωπικότητας τοῦ ἀνθρώπου καί τοῦ πολίτη. Δέν μπορεῖ νά συγκρατηθεῖ μέ ἔκκληση τήρησης τῆς νομιμότητας ἡ παλιά ἐξουσία, πού πάντα μόνη της σκάρωνε τούς νόμους, πού

παλεύει γιά τήν ὕπαρξή της μέ τά ἔσχατα, τά πιό ἀπεγνωσμένα, ἄγρια καί λυσσασμένα μέσα.

Τό πογκρόμ στό Μπιελοστόκ εἶναι ἕνα ἐξαιρετικά χτυπητό γεγονός αὐτῆς τῆς ἔναρξης τῶν ἔνοπλων ἐνεργειῶν τῆς κυβέρνησης ἐνάντια στό λαό. Ἡ παλιά, μά αἰώνια καινούργια — *αἰώνια* ὥς τή νίκη τοῦ λαοῦ, ὥς τό ὁλοκληρωτικό σάρωμα τῆς παλιᾶς ἐξουσίας — ἱστορία τῶν πογκρόμ τῆς Ρωσίας! Ὁρίστε μερικές περικοπές ἀπό τό τηλεγράφημα τοῦ Τσίριν, ἐκλέκτορα τῶν πολιτῶν τοῦ Μπιελοστόκ: «Ἄρχισε ἀντιεβραϊκό πογκρόμ, *προετοιμασμένο ἀπό τά πρίν*». «Παρά τίς φῆμες πού κυκλοφόρησαν, ὁλόκληρη μέρα *δέν ἦρθε καμιά διαταγή* τῆς κυβέρνησης». «Τό πογκρόμ προπαγανδιζόταν μέ ζῆλο ἐδῶ καί δυό βδομάδες· στούς δρόμους, ἰδιαίτερα τά βράδια, μοιράζονταν προκηρύξεις πού καλοῦσαν στό τσάκισμα ὄχι μόνο τῶν ἑβραίων ἀλλά καί τῶν διανοουμένων· *ἡ ἀστυνομία ἔκανε στραβά μάτια*».

Παλιά καί γνώριμη εἰκόνα! Ἡ ἀστυνομία προετοιμάζει τό πογκρόμ ἀπό τά πρίν. Ἡ ἀστυνομία ὑποκινεῖ· στά κυβερνητικά τυπογραφεῖα τυπώνονται προκηρύξεις γιά τό τσάκισμα τῶν ἑβραίων. Ἡ ἀστυνομία ἀδρανεῖ στήν ἀρχή τοῦ πογκρόμ. Ὁ στρατός παρακολουθεῖ σιωπηρά τά κατορθώματα τῆς μαύρης ἑκατονταρχίας. Καί ὕστερα — ὕστερα ἡ ἴδια αὐτή ἀστυνομία συνεχίζει τήν κωμωδία τῆς δίκης καί τῆς ἀνάκρισης τῶν πογκρομιστῶν. Ἡ δίκη καί ἡ ἀνάκριση ἀπομέρους τῶν κρατικῶν λειτουργῶν τῆς παλιᾶς ἐξουσίας ὁδηγοῦν ἀπαρέγκλιτα σέ ἕνα καί τό ἴδιο ἀποτέλεσμα: ἡ ὑπόθεση τραινάρει, πογκρομιστές ἔνοχοι δέν ἀνακαλύπτονται, καμιά φορά μάλιστα σέρνονται στά δικαστήρια οἱ κακοποιημένοι καί σακατεμένοι ἑβραῖοι καί διανοούμενοι, περνοῦν μῆνες, καί ἡ παλιά μά αἰώνια καινούργια ἱστορία ξεχνιέται, ὥς τό ἑπόμενο πογκρόμ. Ποταπή ὑποκίνηση, ἐξαγορά καί ἀφιόνισμα τῶν ἀποβρασμάτων τοῦ καταραμένου κεφαλαιοκρατικοῦ μας «πολιτισμοῦ», ἄγριο ματοκύλισμα ἀόπλων ἀπό ἐνόπλους, κωμωδία δίκης καί ἀνάκρισης πού διεξάγονται ἀπό τούς ἴδιους τούς ἐνόχους. Καί βρίσκονται ἀκόμα ἄνθρωποι πού, βλέποντας αὐτά τά φαινόμενα τῆς ρωσικῆς ζωῆς, νομίζουν καί λένε πώς δῆθεν ἡ «ἐπιπολαιότητα» κάποιου καλεῖ τό λαό στά «ἔσχατα μέσα»! Δέ χρειάζεται μόνο ἐπιπολαιότητα, χρειάζεται ψυχική ἀχρειότητα, χρειάζεται πολιτική διαφθορά γιά νά λές παρόμοια πράγματα μπροστά σέ τέτοια γεγονότα ὅπως ὁ ἐμπρησμός τοῦ Σπιτιοῦ τοῦ λαοῦ στή Βόλογκντα (ἀρχές τῶν συνεδριάσεων τῆς Κρατικῆς δούμας) ἤ ὅπως τό πογκρόμ τοῦ Μπιελοστόκ (ἕνα μήνα μετά τήν ἔναρξη τῶν συνεδριάσεων τῆς Δούμας). Ἑκατομ-

μύρια ἐκκλήσεις δέ θά ἔχουν στό λαό οὔτε τό ἕνα ἑκατοστό τῆς ἐπίδρασης πού ἔχει ἕνα καί μόνο τέτοιο γεγονός. Καί τό νά μιλᾶς γιά «ἐπιπολαιότητα» τῶν ἐκκλήσεων εἶναι τό ἴδιο ἀπελπιστική σχολαστικότητα, τό ἴδιο πολιτική ἀπονέκρωση ὅπως καί ἡ καταδίκη τῆς μανιασμένης κραυγῆς γιά ἐκδίκηση πού ἔρχεται ἀπό τά πεδία τῶν μαχῶν τῆς Βόλογκντα καί τοῦ Μπιελοστόκ.

Ἡ Κρατική δούμα ἔκανε πολύ καλά πού ἔβαλε ἀμέσως σέ συζήτηση τήν ἐπερώτηση σχετικά μέ τό πογκρόμ τοῦ Μπιελοστόκ κι ἔστειλε ἐκεῖ μέλη τῆς Κρατικῆς δούμας γιά νά ἐρευνήσουν ἐπιτόπου τήν ὑπόθεση. Ἀλλ' ὅταν διαβάζει κανείς αὐτή τήν ἐπερώτηση, ὅταν τή συγκρίνει μέ τούς λόγους τῶν βουλευτῶν τῆς Κρατικῆς δούμας καί μέ τά πασίγνωστα γεγονότα τῶν πογκρόμ, τοῦ δημιουργεῖται ἕνα βαθύ αἴσθημα δυσαρέσκειας, αἴσθημα ἀγανάκτησης γιά τή διστακτική γλώσσα τῆς ἐπερώτησης.

Κρίνετε μόνοι σας. Οἱ συντάκτες τῆς ἐπερώτησης λένε μόνο: «ὁ πληθυσμός *φοβᾶται* μήπως οἱ τοπικές ἀρχές καί ἡ κακόβουλη προπαγάνδα κάνουν προσπάθειες νά παρουσιάσουν τά θύματα σάν ἐνόχους γιά τή συμφορά πού τά βρῆκε»... «Πρός αὐτήν τήν κατεύθυνση διαδίδονται ψεύτικες εἰδήσεις». Μάλιστα, μάλιστα, ὁ ἐξουθενωμένος καί βασανισμένος ἑβραϊκός πληθυσμός τό φοβᾶται κι ἔχει κάθε λόγο νά φοβᾶται ἕνα τέτοιο πράγμα. Αὐτό εἶναι ἀλήθεια. Αὐτό ὅμως *δέν εἶναι ὅλη ἡ ἀλήθεια*, κύριοι μέλη τῆς Δούμας καί συντάκτες τῆς ἐπερώτησης! Ἐσεῖς οἱ βουλευτές τοῦ λαοῦ, πού γιά τήν ὥρα δέ σᾶς ματοκύλησαν ἀκόμα καί δέ σᾶς βασάνισαν, ξέρετε περίφημα πώς αὐτό δέν εἶναι ὅλη ἡ ἀλήθεια. Ξέρετε πώς ὁ ἐξουθενωμένος πληθυσμός *δέν τολμᾶ* νά ὀνομάσει τούς *πραγματικούς* ἐνόχους τοῦ πογκρόμ. *Σεῖς ὀφείλετε νά τούς ὀνομάσετε.* Γι' αὐτό εἶστε καί βουλευτές τοῦ λαοῦ. Γι' αὐτό ἔχετε — ἀκόμα καί σύμφωνα μέ τούς ρωσικούς νόμους — *πλήρη* ἐλευθερία λόγου στήν Κρατική δούμα. Μήν τοποθετεῖσθε λοιπόν *ἀνάμεσα* στήν ἀντίδραση καί στό λαό σέ στιγμές πού ἡ ἔνοπλη ἀντίδραση πνίγει, τσακίζει, σακατεύει τόν ἄοπλο λαό. Ταχθεῖτε *ἀνοιχτά καί ὁλοκληρωτικά* μέ τό μέρος τοῦ λαοῦ. Μήν περιορίζεστε στή μετάδοση τοῦ μικροαστικοῦ φόβου πώς οἱ βδελυροί ἔνοχοι τοῦ πογκρόμ θά κηρύξουν ἐνόχους τούς σκοτωμένους. *Ἀπαγγείλατε ἀνοιχτές κατηγορίες ἐνάντια σ' αὐτούς τούς ἐνόχους*, αὐτό εἶναι τό ἄμεσο *χρέος* σας ἀπέναντι στό λαό. Ρωτῆστε τήν κυβέρνηση ὄχι ἄν παίρνονται μέτρα γιά τήν προστασία τῶν ἑβραίων καί γιά τήν πρόληψη τῶν πογκρόμ, ἀλλ' ἄν ἡ κυβέρνηση θά συνεχίσει ἀκόμα πολύν καιρό νά κρύβει τούς πραγματικούς ἐνόχους πού βρίσκονται ἀνάμεσα στά μέλη της. Ρω-

τῆστε ἄν ἡ κυβέρνηση νομίζει ὅτι ὁ λαός θά βρίσκεται πολύν καιρό ἀκόμα σέ πλάνη σχετικά μέ τούς πραγματικούς αὐτούς ἐνόχους. Κατηγορεῖστε τήν κυβέρνηση ἀνοιχτά καί σέ ἐπήκοο ὅλων, καλέστε τό λαό νά ὀργανώσει πολιτοφυλακή καί αὐτοάμυνα, σά *μοναδικό* μέσο ὑπεράσπισης ἀπό τά πογκρόμ.

Θά πεῖτε πώς αὐτό δέν ἀνταποκρίνεται στά «κοινοβουλευτικά ἔθιμα». Καί δέν ντρέπεστε νά προβάλλετε *ἀκόμα* καί τώρα τέτοια ἐπιχειρήματα; Καί δέν καταλαβαίνετε πώς ὁ λαός θά σᾶς καταδικάσει ἄν καί σέ τέτοιες στιγμές ἀκόμα δέν παύετε νά παίζετε κοινοβούλιο, δέν τολμᾶτε νά πεῖτε καθαρά, ἀνοιχτά, μεγαλόφωνα αὐτό πού *στήν πραγματικότητα τό ξέρετε καί τό σκέπτεσθε;*

Καί ὅτι ξέρετε τήν ἀλήθεια γιά τά πογκρόμ, αὐτό φαίνεται ἀπό τούς λόγους τῶν βουλευτῶν στή Δούμα. Ὁ καντέτος Ναμπόκοφ λέει: «Ξέρουμε πώς σέ πολλές περιπτώσεις ἡ διοίκηση δέν κατόρθωσε διόλου νά διαλύσει τίς ὑπόνοιες πού τή βαρύνουν, ὅτι ἡ ταυτόχρονη ἔναρξη τῶν πογκρόμ εἶναι ἀποτέλεσμα ἤ τῆς δράσης τῶν μαυροεκατονταρχίτικων ὀργανώσεων, πού δροῦν *ἐν γνώσει τῶν τοπικῶν ἀρχῶν*, ἤ, στήν καλύτερη περίπτωση, τῆς συστηματικῆς ἀδράνειας τῶν ἀρχῶν».

Ἐφόσον τό *ξέρετε* αὐτό, κύριοι καντέτοι, θάπρεπε νά τό πεῖτε στήν ἐπερώτηση. Καί ἀκριβῶς ἔτσι πρέπει νά γράφετε: *ξέρουμε* αὐτό κι αὐτό καί ρωτᾶμε γι' αὐτό κι αὐτό. Καί ἄν ξέρετε «καλύτερες» περιπτώσεις, εἶναι *ἀνάρμοστο* σέ βουλευτές τοῦ λαοῦ ν' ἀποσιωποῦν τίς *χειρότερες* περιπτώσεις: δηλ. τήν ὀργάνωση τῶν πογκρόμ κατευθείαν ἀπό τήν ἀστυνομία μέ διαταγή ἀπό τήν Πετρούπολη.

«Τό Μπιελοστόκ δέν εἶναι ἡ μοναδική περίπτωση» — εἶπε, πολύ σωστά, ὁ Λέβιν. «Εἶναι μιά ἀπό τίς συνέπειες τοῦ συστήματος πού ἐνάντιά του θέλετε νά παλέψετε». Σωστά, πολίτη Λέβιν! Ἀλλ' ἄν ἐμεῖς στήν ἐφημερίδα μποροῦμε νά γράφουμε μόνο γιά «σύστημα», ἐσεῖς στή Δούμα πρέπει νά τά λέτε πιό ἀνοιχτά καί πιό τσεκουράτα.

«Τά πογκρόμ εἶναι ἕνα ὁλόκληρο σύστημα. Τίς μέρες τοῦ Ὀχτώβρη... ἡ κυβέρνηση... δέ βρῆκε ἄλλο μέσο γιά νά παλέψει ἐνάντια στό ἀπελευθερωτικό κίνημα... Σεῖς ξέρετε πῶς τέλειωσε αὐτό τό κεφάλαιο τῆς ἱστορίας. Τώρα ξαναγίνεται τό ἴδιο... Τό σύστημα αὐτό εἶναι προετοιμασμένο καί σχεδιασμένο *ὕπουλα, κι ἄλλο τόσο ὕπουλα* ἐφαρμόζεται. Σέ πολλές περιπτώσεις ξέρουμε πολύ καλά ποιός προετοιμάζει αὐτά τά πογκρόμ, ξέρουμε πολύ καλά ὅτι οἱ προκηρύξεις *μοιράζονται ἀπό τίς διοικήσεις χωροφυλακῆς*».

Ἄλλη μιά φορά λέμε: Σωστά, πολίτη Λέβιν! Κι ἔπρεπε στήν ἐπερώτηση νά γραφτεῖ: νομίζει μήπως ἡ κυβέρνηση ὅτι ἡ Δούμα δέν ξέρει τό πασίγνωστο γεγονός τῆς διανομῆς τῶν προκηρύξεων ἀπό τή χωροφυλακή καί τήν ἀστυνομία;

Ὁ βουλευτής Ριζκόφ ἀνοιχτά χαρακτήρισε *ψευτιά* τήν ἐξήγηση τῶν πογκρόμ μέ τό φυλετικό μίσος καί κακοήθη ἐπινόηση τήν ἐξήγησή τους μέ τήν ἀδυναμία τῆς ἐξουσίας. Ὁ βουλευτής Ριζκόφ ἀνέφερε μιά σειρά γεγονότα «συνεργασίας» μεταξύ ἀστυνομίας, πογκρομιστῶν καί κοζάκων. «Ζῶ—εἶπε—σέ μεγάλη βιομηχανική περιοχή καί ξέρω πώς ἄν τό πογκρόμ λχ. στό Λουγκάνσκ δέν πῆρε τρομακτικές διαστάσεις, αὐτό ἔγινε *μόνο γιατί* (ἀκοῦστε το καλά αὐτό, κύριοι: *μόνο* γιατί) οἱ *ἄοπλοι ἐργάτες* κυνήγησαν μέ γυμνά χέρια τούς πογκρομιστές, μέ κίνδυνο νά πυροβοληθοῦν ἀπό τήν ἀστυνομία».

«Κατηγορητήριο ἐνάντια στήν κυβέρνηση» τιτλοφορεῖ ἡ ἐφημερίδα «Ρέτς» τό μέρος αὐτό τῆς συζήτησης στή Δούμα. Ὡραῖος τίτλος. Ἡ θέση ὅμως τοῦ τίτλου αὐτοῦ δέν εἶναι στήν ἐφημερίδα, ἀλλά *στό κείμενο τῆς ἐπερώτησης τῆς Δούμας*. Εἴτε θά γράφονται οἱ ἐπερωτήσεις αὐτές ἔτσι πού ν' ἀποτελοῦν πύρινο κατηγορητήριο ἐνάντια στήν κυβέρνηση μπροστά στό λαό, ἤ θά προκαλοῦν πικρές παρατηρήσεις καί εἰρωνεῖες γιά τήν κατάφωρη δυσαναλογία ἀνάμεσα στά τερατώδη γεγονότα καί στίς γραφειοκρατικές παρασιωπήσεις τῶν γραφειοκρατικά ἐπιφυλακτικῶν ἐπερωτήσεων. Μόνο ὅταν πάρει τόν πρῶτο δρόμο ἡ Δούμα θά ξεμάθει τούς ἀντιδραστικούς νά γελοῦν σέ βάρος της. Γιατί οἱ ἀντιδραστικοί χλευάζουν ἀπροσχημάτιστα καί ἀνοιχτά. Διαβάστε τή σημερινή «Νόβογε Βρέμια». Οἱ λακέδες αὐτοί τῶν πογκρομιστῶν χαχανίζουν καί διασκεδάζουν: «Δέν μποροῦμε νά μή σημειώσουμε μέ ἰδιαίτερη εὐχαρίστηση (!!) τή σπουδή μέ τήν ὁποία ἡ Δούμα ὑπέβαλε ἐπερώτηση στόν ὑπουργό γιά τό πογκρόμ ἐνάντια στούς ἑβραίους τοῦ Μπιελοστόκ». Βλέπετε: οἱ πογκρομιστές νιώθουν ἰδιαίτερη εὐχαρίστηση — ὁ λακές ἄφησε νά τοῦ ξεφύγει ἡ ἀλήθεια. Ἡ ἀντίδραση εἶναι εὐχαριστημένη καί ἀπό τό πογκρόμ τοῦ Μπιελοστόκ καί γιατί μπορεῖ τώρα νά βρίζει τή Δούμα, ἀποκαλώντας την «ἑβραϊκή» Δούμα. Ἡ ἀντίδραση κοροϊδεύει: «Ἄν πρέπει νά συγχωροῦμε τά πογκρόμ τῶν ἀγροτῶν στά ρωσικά κυβερνεῖα ἐνάντια στήν ἰδιοκτησία, ὅπως εἰπώθηκε σήμερα στήν Κρατική δούμα, τότε πρέπει κατά τόν ἴδιο τρόπο νά συγχωροῦμε καί τά πογκρόμ ἐνάντια στήν ἑβραϊκή ἰδιοκτησία στή δυτική περιοχή».

Βλέπετε, λοιπόν, κύριοι τῆς Δούμας: οἱ ἀντιδραστικοί εἶναι

πιό εὐθεῖς ἀπό σᾶς. Οἱ λόγοι τῶν ἀντιδραστικῶν εἶναι πιό δυνατοί ἀπό τούς δικούς σας λόγους στή Δούμα. Οἱ ἀντιδραστικοί δέ φοβοῦνται τόν πόλεμο. Οἱ ἀντιδραστικοί δέ φοβοῦνται νά συνδέσουν τή Δούμα μέ τήν πάλη τῶν ἀγροτῶν γιά τήν ἐλευθερία. *Μή φοβᾶστε, λοιπόν, καί σεῖς νά συνδέσετε τήν ἀντιδραστική ἐξουσία μέ τούς πογκρομιστές!*

Γράφτηκε στίς 3 (16) τοῦ 'Ιούνη 1906

Δημοσιεύτηκε στίς 4 τοῦ 'Ιούνη 1906
στήν ἐφημερίδα «Βπεριόντ», ἀρ. φύλλου 9

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΕΤΡΟΥΠΟΛΗΣ ΤΟΥ ΣΔΕΚΡ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ ΑΠΟ ΤΗ ΔΟΥΜΑ [96]

Παίρνοντας ὑπόψη:

1) Ὅτι τό αἴτημα διορισμοῦ αὐτή τή στιγμή ὑπεύθυνης κυβέρνησης ἀπό τήν πλειοψηφία τῆς Κρατικῆς δούμας εἶναι λαθεμένο καί διφορούμενο, γιατί:

α) ὁ διορισμός μιᾶς τέτοιας κυβέρνησης δέ θά μποροῦσε νά εἶναι πραγματικό πέρασμα τῆς ἐξουσίας ἀπό τήν ἀπολυταρχία στή λαϊκή ἀντιπροσωπεία·

β) στήν οὐσία αὐτό θά ἦταν μιά συναλλαγή τῆς φιλελεύθερης ἀστικῆς τάξης μέ τήν ἀπολυταρχία σέ βάρος τοῦ λαοῦ καί πίσω ἀπό τίς πλάτες του·

γ) τό προλεταριάτο δέν ἔχει καμιά ἐγγύηση πώς ἡ συναλλαγή αὐτή, μέ τό σημερινό συσχετισμό τῶν πραγματικῶν πολιτικῶν δυνάμεων, θά τοῦ ἐξασφαλίσει σοβαρές ἐγγυήσεις γιά τή διεξαγωγή τῆς ταξικῆς του πάλης (ἐν πάση περιπτώσει ὄχι τόσο σοβαρή πού νά δικαιολογεῖ τήν οὐσιαστική ζημιά ἡ ὁποία προξενεῖται στήν ἀνάπτυξη τῆς προλεταριακῆς ταξικῆς συνείδησης ἀπό τήν ἐνεργό ὑποστήριξη τῆς ἀστικῆς συναλλαγῆς σ' ἐποχή ἐπαναστατικῆς ἀνόδου).

2) Τό αἴτημα τοῦ διορισμοῦ ὑπεύθυνης κυβέρνησης ἀπό τή Δούμα ἐξυπηρετεῖ, γιά τούς παραπάνω λόγους, μόνο τό δυνάμωμα τῶν συνταγματικῶν αὐταπατῶν καί τή διαφθορά τῆς ἐπαναστατικῆς συνείδησης τοῦ λαοῦ, προκαλεῖ ἐλπίδες γιά εἰρηνικό πέρασμα τῆς ἐξουσίας στό λαό καί συσκοτίζει τά βασικά καθήκοντα τῆς πάλης γιά τήν ἐλευθερία·—παίρνοντάς το αὐτό ὑπόψη, ἡ συνέλευση ἀποφασίζει:

1) Τό προλεταριάτο δέν μπορεῖ αὐτή τή στιγμή νά ὑποστηρίζει

τό αἴτημα σχηματισμοῦ κυβέρνησης διορισμένης ἀπό τή Δούμα,

2) τό προλεταριάτο ὑποστηρίζει τήν ἰδέα τοῦ σχηματισμοῦ ἐκτελεστικῆς ἐπιτροπῆς ἀπό τά ἐπαναστατικά στοιχεῖα τῆς Δούμας, γιά νά συνενώσει ἡ ἐπιτροπή αὐτή τίς ἐνέργειες τῶν τοπικῶν ἐλευθέρων ὀργανώσεων τοῦ λαοῦ.

«Βπεριόντ», ἀρ. φύλλου 10,
6 τοῦ 'Ιούνη 1906

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό
κείμενο τῆς ἐφημερίδας «Βπεριόντ»

ΣΤΙΣ ΠΑΡΑΜΟΝΕΣ [97]

Ἡ πολιτική κατάσταση ἀποσαφηνίζεται μέ καταπληκτική ταχύτητα.

Ἐδῶ καί μερικούς μῆνες δέν μποροῦσε νά πεῖ κανείς μέ βεβαιότητα ἄν θά συνέλθει ἡ Κρατική δούμα καί τί λογῆς Δούμα θά εἶναι. Ἐδῶ καί μερικές βδομάδες δέν ἦταν ἀκόμα φανερό, τουλάχιστο γιά τίς πλατιές μάζες τοῦ λαοῦ, σέ ποιό πεδίο καί μέ ποιά μορφή θά ἐξελιχθεῖ ἡ ἑπόμενη φάση τῆς πάλης γιά τήν ἐλευθερία. Πίστευε στή Δούμα ὁ ἁπλοϊκός ἀγρότης, γιατί δέν μποροῦσε νά φανταστεῖ πώς οἱ θερμές παρακλήσεις καί οἱ αἰτήσεις ὅλων τῶν ἀπεσταλμένων τοῦ λαοῦ θά μείνουν χωρίς ἀποτέλεσμα· πίστευε στή Δούμα ὁ φιλελεύθερος ἀστός πού εἶχε ἐπιχειρήσει νά παρακινήσει τήν κυβέρνηση νά προβεῖ «*μέ τό καλό*» σέ παραχωρήσεις. Δέ θἆναι ὑπερβολή νά εἰπωθεῖ ὅτι μέσα σέ λίγες μέρες θά καταρρεύσει μπροστά στά μάτια μας ἡ πίστη αὐτή, ἡ πίστη τῶν λαϊκῶν μαζῶν, τῶν ἀνθρώπων πού ὅλα τους τά συμφέροντα ἔτρεφαν καί στερέωναν αὐτή τήν πίστη. Πίστευαν γιατί ἤθελαν νά πιστεύουν, πίστευαν γιατί ἦταν ἀκόμα σκοτεινό τό προσεχές πολιτικό μέλλον, πίστευαν γιατί τό πολιτικό λυκόφως ἄφηνε περιθώρια γιά κάθε λογῆς ἀμφιβολία, γιά κάθε λογῆς ταλάντευση, γιά κάθε λογῆς ἀποθάρρυνση.

Τώρα ὅλα γίνονται καί πάλι καθαρά. Ἡ πρόβλεψη τῶν ἀνθρώπων πού στήν περίοδο τῶν ἐκλογῶν τῆς Δούμας ἤ τίς πρῶτες μέρες τῆς Δούμας φαίνονταν παράξενοι πεσσιμιστές δικαιώνεται. Πέρασαν πέντε-ἔξι βδομάδες ἀπό τήν ἔναρξη τῶν συνεδριάσεων τῆς Δούμας, καί οἱ ἄνθρωποι πού εἶχαν πασχίσει ὁλόψυχα ν' ἀναπτύξουν καί νά συστηματοποιήσουν τή δράση τους μέσα στή Δούμα καί γύρω ἀπ' τή Δούμα ὁμολογοῦν πιά εἰλικρινά καί τίμια τή μεγάλη ἀλήθεια: «Πόσο κουράστηκε ὁ λαός νά περιμένει».

Ὁ λαός δέν κουραζόταν δεκάδες χρόνια νά περιμένει, καί κουράστηκε τώρα μέσα σέ μερικές βδομάδες· δέν εἶχε κουραστεῖ νά περιμένει ὅσο κοιμόταν ἤ φυτοζωοῦσε, ὅσο στούς ἐξωτερικούς ὅρους τῆς ζωῆς του δέν ὑπῆρχαν περιστατικά πού νά αναστατώνουν μεμιᾶς τήν ὕπαρξή του, τίς διαθέσεις του, τή συνείδησή του, τή θέλησή του· κουράστηκε μέσα σέ λίγες βδομάδες νά περιμένει ὅταν μέσα του ξύπνησε μέ ἀπίστευτη ταχύτητα ἡ δίψα τῆς δράσης καί ἄρχισαν νά τοῦ φαίνονται ἄτονα, πληκτικά, χωρίς ἐνδιαφέρον τά πιό θερμά, τά πιό συμπαθητικά λόγια, καί ἄς λέγονταν ἀπό ἕνα τόσο ὑψηλό βῆμα ὅπως ἡ Δούμα· κουράστηκαν νά περιμένουν οἱ ἐργάτες — τό ἀπεργιακό κύμα ἄρχισε ν' ἀνεβαίνει ὅλο καί πιό ψηλά· κουράστηκαν νά περιμένουν οἱ ἀγρότες — κανενός εἴδους διωγμοί καί μαρτύρια, ἀνώτερα ἀπό τίς φρικαλεότητες τῆς ἱερῆς ἐξέτασης τοῦ μεσαίωνα, δέν μποροῦν νά σταματήσουν τήν πάλη τους γιά γῆ, γιά ἐλευθερία· κουράστηκαν νά περιμένουν οἱ ναῦτες τῆς Κρονστάνδης καί τῆς Σεβαστούπολης, οἱ πεζικαρέοι τοῦ Κούρσκ, τῆς Πολτάβας, τῆς Τούλας, τῆς Μόσχας, οἱ ἄντρες τῆς φρουρᾶς τοῦ Κράσνογε Σελό, κουράστηκαν νά περιμένουν ἀκόμα καί οἱ κοζάκοι. Ὅλοι βλέπουν τώρα ποῦ καί πῶς φουντώνει ὁ νέος μεγάλος ἀγώνας, ὅλοι καταλαβαίνουν ὅτι ὁ ἀγώνας αὐτός εἶναι ἀναπόφευκτος, ὅλοι νιώθουν τήν ὕψιστη ἀνάγκη τῆς αὐτοκυριαρχίας, τῆς σταθερότητας, τῆς προετοιμασίας, τοῦ συγχρονισμοῦ καί τοῦ συντονισμοῦ τῆς δράσης τοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς. Νιώθουν ὅτι γι' αὐτό χρειάζεται νά περιμένουν... Βρισκόμαστε στίς παραμονές πολύ μεγάλων ἱστορικῶν γεγονότων, βρισκόμαστε στίς παραμονές τῆς δεύτερης μεγάλης φάσης τῆς ἐπανάστασης τῆς Ρωσίας. Ἡ σοσιαλδημοκρατία, συνειδητός ἐκφραστής τῆς ταξικῆς πάλης τοῦ προλεταριάτου, θά στέκει στό πόστο της σάν ἕνας ἄνθρωπος καί θά ἐκτελέσει τό καθῆκον της μέχρι τέλους.

«Ραμπότνικ», ἀρ. φύλλου 1,
8 τοῦ Ἰούνη 1906
Ὑπογραφή: Ν. Λένιν

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό
κείμενο τῆς ἐφημερίδας «Ραμπότνικ»

ΤΑΛΑΝΤΕΥΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΑ ΠΑΝΩ, ΑΠΟΦΑΣΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ ΑΠΟ ΤΑ ΚΑΤΩ

Ὅλα δείχνουν ὅτι ζοῦμε μιά ἀπό τίς σπουδαῖες στιγμές τῆς ἐπανάστασης. Ἡ νέα ἄνοδος τοῦ πλατιοῦ καί μαζικοῦ κινήματος ἐνάντια στό παλιό καθεστώς ἔχει ἀρχίσει ἀπό καιρό. Ἡ ἄνοδος αὐτή πλησιάζει τώρα τό ἀνώτατο σημεῖο ἀνάπτυξής της. Οἱ ἐκλογές τῆς Δούμας καί ἡ πρώτη βδομάδα τῶν συνεδριάσεων καί τῶν ἐργασιῶν τῆς ἀντιπολιτευτικῆς Δούμας ἔπαιξαν τό ρόλο «μικροῦ κεριοῦ» πού ἄναψε πυρκαϊά σέ ὁλόκληρη τή χώρα. Ἀποδείχτηκε πώς ὑπῆρχε ἀκόμα τόσο ἄφθονη εὔφλεκτη ὕλη, ἡ ἀτμόσφαιρα ἐξακολουθοῦσε νά εἶναι τόσο «πυρωμένη» πού κανένα προληπτικό μέτρο δέν μπόρεσε νά βοηθήσει.

Καί τώρα πιά γίνεται σέ ὅλους ὁλοφάνερο πώς ἡ πυρκαϊά ἀγκάλιασε πραγματικά ὁλόκληρη τή χώρα. Ξεσηκώθηκαν πραγματικά καινούργια στρώματα καί τοῦ προλεταριάτου — ἀκόμα κι ἐκείνου πού μισό χρόνο πρίν ἔδινε ἀπό τίς τάξεις του μαυροεκατονταρχίτες — καί, ἰδιαίτερα, τῆς ἀγροτιᾶς. Ὁ στρατός, πού ἔχει δεσμούς μέ τά πιό καθυστερημένα στρώματα τῆς ἀγροτιᾶς καί πού τόν διαλέγουν ἐπίτηδες μέ τρόπο πού νά πετᾶνε στήν μπάντα, νά τσακίζουν καί νά πνίγουν καθετί τό ζωντανό καί τό νέο — καί ὁ στρατός ἀκόμα πῆρε σχεδόν ὁλόκληρος φωτιά. Οἱ εἰδήσεις γιά «στάσεις» καί ξεσπάσματα στό στρατό πετοῦν ἀπ' ὅλες τίς μεριές, σάν τίς σπίθες μιᾶς μεγάλης πυρκαϊᾶς.

Οἱ ρεπόρτερ τῶν ἐφημερίδων πού ἔχουν κάποια σχέση μέ τή γραφειοκρατία πληροφοροῦν ὅτι ὁ ὑπουργός τῶν Στρατιωτικῶν ἐπισημαίνει τόν κίνδυνο πού θά δημιουργοῦσε ἡ διάλυση τῆς Δούμας, θεωρώντας πώς στήν περίπτωση αὐτή δέ θἆταν δυνατόν νά στηριχτεῖ κανείς στό στρατό [98].

Δέν εἶναι παράξενο πού ἡ κυβέρνηση, μπροστά σ' αὐτή τήν κατάσταση, ταλαντεύεται. Βέβαια ἡ κυβέρνηση, ἄν καί ταλαντεύεται, προετοιμάζεται ὡστόσο μέ τόν πιό ἔκδηλο τρόπο νά πνίξει τήν ἐπανάσταση στό αἷμα. Οἱ προκλήσεις πληθαίνουν. Ἐνάντια στήν ἐλευθερία τοῦ τύπου ἔχει κηρυχτεῖ πόλεμος ζωῆς ἤ θανάτου.

Οἱ ἀριστερές ἐφημερίδες «κατάσχονται κατά παράβαση κάθε νόμου». Ἡ Κρονστάνδη ἔχει πλημμυρίσει ἀπό στρατεύματα, πού στάλθηκαν ἐκεῖ μέ εἰδικό σκοπό. Τό πογκρόμ τοῦ Μπιελοστόκ ἀποτελεῖ ἄμεση ἔναρξη ἀντεπαναστατικῆς δράσης, καί μάλιστα ἔνοπλης. Ἡ κυβέρνηση ταλαντεύεται, ἀπό τίς γραμμές της ἀντηχοῦν φωνές προειδοποιητικές, φωνές πού καλοῦν σέ συναλλαγή μέ τούς καντέτους, παρ' ὅλες ὅμως τίς ταλαντεύσεις αὐτές, παρά τή «συλλογή» στήν ὁποία ἔπεσε ἡ κυβέρνηση, δέν ξεχνᾶ οὔτε στιγμή τήν παλιά της, τή συνηθισμένη, τή δοκιμασμένη πολιτική τῆς ἀνοιχτῆς βίας.

Οἱ ἀντιδραστικοί εἶναι ἄνθρωποι τῶν ἔργων, ἔλεγε ὁ Λασσάλ. Οἱ δικοί μας ἀντιδραστικοί ἐπαληθεύουν αὐτά τά λόγια. Πέφτουν σέ συλλογή, ἀρχίζουν νά σταθμίζουν, ταλαντεύονται ἄν πρέπει νά περάσουν ἀμέσως σέ γενική ἐπίθεση πάνω σέ καινούργια γραμμή (δηλ. νά διαλύσουν τή Δούμα). Μά *ἑτοιμάζουν* τήν ἐπίθεση, χωρίς νά παραμελοῦν τό «ἔργο» αὐτό οὔτε στιγμή. Οἱ ἀντιδραστικοί μας σκέπτονται σωστά, ἀπό τήν ἄποψη τῶν ἁρπακτικῶν θηρίων πού ἔπεσαν πιά σέ παγίδα καί νιώθουν τή θηλιά νά σφίγγει ὅλο καί πιό πολύ τό λαιμό τους. Νά κάνουν παραχωρήσεις στούς καντέτους πού ὑπόσχονται «ἰσχυρή ἐξουσία»; ἤ νά καθαρίσουν τούς λογαριασμούς τους μέ τή φωτιά καί τό σίδερο; Ὅσο γιά τήν πρώτη λύση ἄς περιμένουμε—ἀποφασίζουν σήμερα, — ἄς περιμένουμε, γιατί *αὐτό* μπορεῖ νά γίνει καί αὔριο, τή δεύτερη ὅμως λύση πρέπει ὁπωσδήποτε νά τήν ἑτοιμάζουμε. Πολλοί ἀπ' αὐτούς σκέπτονται, ἀναμφισβήτητα, κι ἔτσι: πρῶτα νά δοκιμάσουν τή δεύτερη λύση, διαλέγοντας τήν πιό βολική στιγμή. Ὅσο γιά τίς παραχωρήσεις στούς καντέτους, αὐτές μποροῦμε νά τίς κάνουμε καί τήν τελευταία στιγμή, ἀφοῦ πειστοῦμε πιά ἀπόλυτα πώς δέν μποροῦμε νά τά ἐπανακτήσουμε *ὅλα* μέ τή μαζική αἱματοχυσία!

Γιά ἁρπακτικά θηρία ὁ συλλογισμός αὐτός εἶναι πολύ σωστός. Τά ἁρπακτικά θηρία χωρίς ἀπεγνωσμένη καί ἀνελέητη πάλη δέν πρόκειται, φυσικά, νά παραδοθοῦν. Καί στήν περίπτωση πού ἡ πάλη αὐτή πάρει ἄσχημο τέλος ἑτοιμάζονται, βέβαια, νά ὑποχωρήσουν, νά ἔρθουν σέ συμβιβασμό μέ τούς καντέτους, νά συμμαχήσουν μαζί τους πάνω στή βάση ἐκείνη τῆς «ἰσχυρῆς ἐξουσίας» πού τόσο ἐπίκαιρα τούς τή θύμισε ὁ κ. Στροῦβε. Οἱ ἀντιδραστικοί ἑτοιμάζουν σοβαρή καί ἀποφασιστική μάχη, θεωρώντας τή συναλλαγή μέ τούς καντέτους ἐπικουρικό ἐπακόλουθο μιᾶς ἀποτυχημένης ἔκβασης τῆς μάχης.

Τό προλεταριάτο πρέπει νά ἀντικρίζει νηφάλια καί κατάματα

τούς στόχους τῆς ἐπανάστασης. Σέ ὅ,τι ἀφορᾶ τήν «πρακτική» τοποθέτηση τῶν μεγάλων ζητημάτων τό προλεταριάτο δέ θά μείνει πίσω ἀπό τούς ἀντιδραστικούς. Πρέπει νά στρέψει ὅλη τήν προσοχή του, ὅλες του τίς φροντίδες καί ὅλες του τίς προσπάθειες στήν ἀναπόφευκτη, αὔριο ἤ μεθαύριο, ἀποφασιστική μάχη καί νά βλέπει τή συναλλαγή τῆς κυβέρνησης μέ τούς καντέτους σάν ἐπικουρικό ἐπακόλουθο ἑνός ἀπό τούς πιθανούς σταθμούς τῆς ἐπανάστασης. Τό προλεταριάτο δέν ἔχει λόγους νά φοβᾶται τή συναλλαγή αὐτή: πάνω της θά σπάσουν τά μοῦτρα τους καί οἱ Τρέποφ καί οἱ μετριοπαθεῖς φιλελεύθεροι. Τό προλεταριάτο σέ καμιά περίπτωση δέν πρέπει νά ὑποστηρίζει, οὔτε ἄμεσα οὔτε ἔμμεσα, αὐτή τή συναλλαγή, δέν πρέπει νά ὑποστηρίζει τό αἴτημα γιά τό σχηματισμό ὑπεύθυνου ὑπουργείου ἀπό τήν πλειοψηφία τῆς Δούμας. Ἐμεῖς δέν ἔχουμε σήμερα κανένα λόγο *νά τορπιλλίσουμε* αὐτή τή συναλλαγή, μά οὔτε καί πρόκειται νά τήν ὑποστηρίξουμε. Βαδίζουμε τό *δικό μας* δρόμο, παραμένουμε τό κόμμα τῆς πρωτοπόρας τάξης, πού δέ θά δόσει στίς μάζες *οὔτε ἕνα* διφορούμενο σύνθημα, κόμμα πού δέ θά δεσμευτεῖ οὔτε ἄμεσα οὔτε ἔμμεσα μέ καμιά βρωμοδουλειά τῆς ἀστικῆς τάξης καί πού μπορεῖ, κάτω ἀπό ὁποιεσδήποτε συνθῆκες καί σέ ὁποιαδήποτε ἔκβαση τοῦ ἀγώνα, νά ὑπερασπίσει τά συμφέροντα τῆς ἐπανάστασης.

Ὁ συμβιβασμός τῆς κυβέρνησης μέ τή Δούμα δέν εἶναι ἀδύνατος σάν ἕνα ἀπό τά *μεμονωμένα* ἐπεισόδια τῆς ἐπανάστασης. Στή σημερινή στιγμή ἡ σοσιαλδημοκρατία δέν πρέπει οὔτε νά προπαγανδίζει αὐτόν τό συμβιβασμό, οὔτε νά τόν ὑποστηρίζει, οὔτε νά τόν «τορπιλλίζει». Ὁλόκληρη τήν προσοχή της καί τήν προσοχή τῶν μαζῶν ἡ σοσιαλδημοκρατία τή συγκεντρώνει στό κύριο καί τό οὐσιαστικό, καί ὄχι στό ἐπουσιῶδες καί στό δευτερεῦον. Ἐκμεταλλεύεται ἐξαντλητικά ὅλους τούς συμβιβασμούς τῆς ἀστικῆς τάξης μέ τήν παλιά ἐξουσία, ὅλες τίς ταλαντεύσεις ἀπό τά πάνω. Μά θά ἀποτρέπει σταθερά τήν ἐργατική τάξη καί τήν ἀγροτιά ἀπό τή «φιλία» μέ τούς καντέτους. Στίς ταλαντεύσεις ἀπό τά πάνω πρέπει ν᾿ ἀντιπαραθέσει τήν ἀπεριόριστη ἀποφασιστικότητα ἀπό τά κάτω καί, χωρίς νά παρασύρεται ἀπό τίς προκλήσεις, νά συγκεντρώνει σταθερά καί ἐπίμονα τίς δυνάμεις της γιά τήν ἀποφασιστική στιγμή.

Γράφτηκε στίς 8 (21) τοῦ Ἰούνη 1906

Δημοσιεύτηκε στίς 9 τοῦ Ἰούνη 1906 στήν ἐφημερίδα «Βπεριόντ», ἀρ. φύλλου 13

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας

ΕΜΠΡΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΟΤΗΤΑ!

Βρισκόμαστε στίς παραμονές τῆς ἐμφάνισης τῆς κοινοβουλευτικῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμάδας στήν Κρατική δούμα. Δέν ὑπάρχει ἀμφιβολία πώς ἡ ὁμάδα αὐτή μπορεῖ νά προσφέρει τώρα μεγάλο ὄφελος στήν ὑπόθεση τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος καί στήν ὑπόθεση τῆς ἐπανάστασης μέ τήν ἀποφασιστική, συνεπῆ δράση της, διακηρύσσοντας μέ ἀπόλυτη κατηγορηματικότητα τίς ἀπαιτήσεις καί τά συνθήματα τοῦ *συνεποῦς* δημοκρατισμοῦ καί τῆς *προλεταριακῆς* ταξικῆς πάλης γιά τό σοσιαλισμό. Τώρα πού τό ζήτημα τῆς στάσης τῆς σοσιαλδημοκρατίας μέσα στή Δούμα ἔχει λυθεῖ ἀπό τό Ἑνωτικό συνέδριο τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ Ἐργατικοῦ Κόμματος τῆς Ρωσίας, δέν ὑπάρχει πάνω σ᾽ αὐτό δεύτερη γνώμη μέσα στούς σοσιαλδημοκράτες. Καί νομίζουμε πώς οἱ σύντροφοί μας τοῦ Καυκάσου ἐνήργησαν πολύ σωστά ὑπογράφοντας τήν περίφημη «πανηγυρική ὑπόσχεση» τῶν μελῶν τῆς Κρατικῆς δούμας [99], κάνοντας συνάμα τή γνωστή δήλωση στίς ἐφημερίδες — ὑπογράφουμε «γιά νά ἔχουμε τή δυνατότητα νά ἐπιτελέσουμε τό ἔργο πού μᾶς ἀνέθεσε ὁ λαός καί ὑπογραμμίζουμε ὅτι μόνο ἀπέναντι στό λαό θεωροῦμε τόν ἑαυτό μας δεσμευμένο γιά ὁποιεσδήποτε πολιτικές ὑποχρεώσεις».

Ὅσο μεγαλύτερη σημασία ἀποκτᾶ γιά τό κόμμα μας ἡ ἐμφάνιση τῶν ἀντιπροσώπων του στήν Κρατική δούμα, τόσο πιό ἀπαραίτητο γίνεται νά σταθμίσουμε ὅσο τό δυνατόν πιό ἐπισταμένα τίς ἀρχές τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς τακτικῆς στήν παρούσα στιγμή. Καί πρέπει νά παραδεχτοῦμε πώς ἡ πορεία τῶν πολιτικῶν γεγονότων, πού ἐπιταχύνθηκε ἐξαιρετικά στίς λίγες βδομάδες πού πέρασαν, χύνει ἄπλετο φῶς στά ζητήματα πού ὥς χτές ἀκόμα δέν ἦταν ξεκαθαρισμένα, βοηθάει νά καθοριστεῖ μέ σαφήνεια καί ἀκρίβεια ἡ θέση μας, ἐξαλείφει πολλές διαφωνίες ἀνάμεσα στή δεξιά καί στήν ἀριστερή πτέρυγα τοῦ κόμμματός μας.

Ἀπό τήν ἄποψη αὐτή πρέπει νά ὑπογραμμίσουμε μέ ἰδιαίτερη

ἱκανοποίηση τίς σκέψεις τῶν συντρόφων πρώην μενσεβίκων, πού διατυπώνονται στό σημερινό φύλλο τῆς «Κουριέρ». Τό κύριο ἄρθρο «Οἱ „νόμοι“ τῆς Δούμας» ἀρχίζει, εἶναι ἀλήθεια, μέ κάποια διφορούμενη ἐπίθεση ἐνάντια στό χαρακτηρισμό τῆς νομοθετικῆς ἐργασίας τῆς Δούμας σάν καθαρῆς φλυαρίας. Μά, ὅπως φαίνεται, οἱ σύντροφοι δέ βάζουν στά χαμένα τή λέξη «νόμοι» σέ εἰσαγωγικά. Ὑποστηρίζουν — καί σ' αὐτό ἔχουν χίλιες φορές δίκιο — τήν ἔκδοση νόμων πού νά μήν εἶναι νόμοι, μά «δήλωση», «διακήρυξη τῶν δικαιωμάτων τοῦ λαοῦ γιά ἐλευθερία», «διακήρυξη τῆς κατάργησης τῶν παλιῶν φραγμῶν».

Τούς «νόμους» αὐτούς θά ἦταν, ἴσως, σωστότερο νά μήν τούς ὀνομάζαμε νόμους, ἀλλά ἔκκληση πρός τό λαό. Μά δέν εἶναι φρόνιμο νά ἐπιμένουμε σέ μιά λεκτική διαφορά, ἐφόσον ὑπάρχει ὁμοφωνία στήν οὐσία τοῦ ζητήματος. Καί ὑπάρχει πραγματικά πλήρης ὁμοφωνία. «Εἶναι ἐντελῶς ἀνόητο καί *ἐπιζήμιο* — γράφει ἡ «Κουριέρ» — νά ὑποβάλλονται στή Δούμα νομοσχέδια, ἐπεξεργασμένα μέ τό νί καί μέ τό σίγμα, μέ δεκάδες καί ἑκατοντάδες παραγράφους, ἑρμηνευτικές σημειώσεις κ. ἄ.» (οἱ ὑπογραμμίσεις εἶναι παντοῦ δικές μας). Ἀκριβῶς ἔτσι. Μιά τέτοια δουλειά, πού σύμφωνα μέ τήν καθιερωμένη ὁρολογία ὀνομάζεται «ὀργανική», εἶναι πραγματικά *ἐπιζήμια*. Ἐπιζήμια, «γιατί τά νομοσχέδια αὐτά ἀντί νά κάνουν μιά χτυπητή ἀντιπαράθεση, κατανοητή στόν καθένα, ἀναγκάζουν τή λαϊκή σκέψη *νά μπερδεύεται μέχρι ἀδιεξόδου* σ' ἕνα λαβύρινθο ἄρθρων καί παραγράφων».

Πολύ σωστά. Πραγματικά ἡ λαϊκή σκέψη *μπερδεύεται μέχρι ἀδιεξόδου* στό λαβύρινθο τῆς «ὀργανικῆς» νομοθετικῆς σχεδιομανίας. Ἡ σχεδιομανία αὐτή συσκοτίζει, ἀμβλύνει καί διαστρέφει τή λαϊκή σκέψη, γιατί «οἱ νόμοι αὐτοί, ἔτσι κι ἀλλιῶς, δέν πρόκειται νά ἐφαρμοστοῦν. Γιά νά μπορέσουν νά ἐφαρμοστοῦν πρέπει πρῶτα *νά ἀποσπαστεῖ ἡ ἐξουσία* ἀπό τά χέρια ἐκείνων πού τήν κρατοῦν σήμερα. Καί εἶναι σέ θέση νά ἀποσπάσει τήν ἐξουσία *μόνο* ἕνα λαϊκό κίνημα πού στή θέση αὐτῆς τῆς Δούμας θά βάλει *ἕνα σῶμα πολύ πιό κυρίαρχο καί πιό δημοκρατικό*, ἕνα σῶμα πού δέ θἆναι καθόλου ὑποχρεωμένο νά λογαριάζει τούς „νόμους“ πού ἐπεξεργάστηκε ἡ Δούμα». Αὐτή ἡ μετατόπιση τῆς προσοχῆς τοῦ λαοῦ πρός τήν ἀπόλυτη ἀνάγκη ἀπόσπασης τῆς ἐξουσίας, πρός ἕνα σῶμα «πολύ πιό κυρίαρχο», τέτοιο πού νά μή λογαριάζει τούς νόμους τῆς καντέτικης Δούμας, ὑπολογίζει πάρα πολύ σωστά τούς κύριους σκοπούς τοῦ ἐπαναστατικοῦ προλεταριάτου καί τίς ἀνάγκες τῆς σημερινῆς στιγμῆς.

Στό ἴδιο ἄρθρο οἱ σύντροφοι τῆς «Κουριέρ» μαστιγώνουν θαυ-

μάσια τούς καντέτους γιατί δέν μπορούν νά καταλάβουν αὐτούς τούς σκοπούς. Οἱ καντέτοι καταρτίζουν τά νομοσχέδιά τους «σάν πραγματικοί νομοθέτες, ξεχνώντας ὅτι στήν πραγματικότητα *δέν ἔχουν οὔτε μιᾶς πεντάρας* νομοθετική ἐξουσία». «Καταρτίζουν τά „νομοσχέδιά" τους κατά τέτοιον τρόπο πού λές καί τά δικαστήρια θ' ἀρχίσουν ἀπό αὔριο κιόλας νά ἐκδικάζουν τίς ὑποθέσεις τῶν πολιτῶν σύμφωνα μέ τούς νέους καντέτικους νόμους».

Εἶναι ντροπή ν' ἀκολουθεῖ κανείς μιά τέτοια ἄποψη, νουθετεῖ ἡ «Κουριέρ» τούς καντέτους. 'Απ' αὐτή τήν πάρα πολύ σωστή νουθεσία ἀπομένει νά βγεῖ ἕνα μόνο συμπέρασμα, καί τό συμπέρασμα αὐτό βγαίνει μόνο του. Ἡ ἐπαναστατική σοσιαλδημοκρατία δέν μπορεῖ καί δέν πρέπει νά ὑποστηρίζει τό αἴτημα γιά τό διορισμό ὑπεύθυνου ὑπουργείου ἀπό τήν πλειοψηφία τῆς Δούμας! Γιατί ἕνα τέτοιο ὑπουργεῖο θά εἶναι ὑπουργεῖο τῶν καντέτων, καί τό ὑπουργεῖο αὐτό θά χρειαστεῖ πραγματικά νά καθορίσει *ἀπό αὔριο κιόλας* κυρώσεις γιά κατάχρηση τῆς ἐλευθερίας. 'Εφόσον δέν ἔχει ἀποσπαστεῖ ἀκόμα ἡ ἐξουσία ἀπό τό ἐπιμελητήριο τῶν ἀστέρων [100], ἕνα τέτοιο ὑπουργεῖο δέν μπορεῖ νά εἶναι σήμερα τίποτε ἄλλο παρά φιλελεύθερο προπέτασμα τῆς παλιᾶς ἐξουσίας. Τέτοιο ὑπουργεῖο δέν μπορεῖ νά εἶναι σήμερα τίποτε ἄλλο παρά καινούργια ἀμφίεση, μέ τήν ὁποία θά καλυφθοῦν γιά ἕνα διάστημα οἱ ἴδιοι ἐκεῖνοι οἱ πογκρομιστές! 'Εμεῖς θά τούς ἀφαιρέσουμε φυσικά αὐτό τό κάλυμμα, καί μάλιστα πολύ γρήγορα. Θά ἐπωφεληθοῦμε μέ ὅλα τά μέσα ἀπ' αὐτή τή νέα κατάσταση, ὅταν θά διαμορφωθεῖ αὐτή καί ὅταν ὄχι μόνο ἡ παλιά ἐξουσία ἀλλά μαζί μέ αὐτήν καί οἱ καντέτοι θά μπερδευτοῦν μέσα στήν καινούργια ἀμφίεση καί θά κατακλυστοῦν ἀπό τό κύμα. Μά δέν πρέπει οὔτε ἄμεσα οὔτε ἔμμεσα, οὔτε ρητά οὔτε σιωπηρά νά πάρουμε ἐπάνω μας, σάν κόμμα τοῦ προλεταριάτου, οὔτε τήν παραμικρή εὐθύνη γι' αὐτή τή μεταμφίεση τῆς παλιᾶς ἐξουσίας. Δέν πρέπει νά ρίξουμε στίς μάζες τό σύνθημα τῆς ὑποστήριξης ἀπόμέρους μας τοῦ σχηματισμοῦ ὑπεύθυνου ὑπουργείου ἀπό τήν πλειοψηφία τῆς Δούμας. Ἕνα τέτοιο σύνθημα, ἀνεξάρτητα ἀπό τή θέλησή μας, θά ἰσοδυναμοῦσε κατανάγκην, λόγω τῶν ἀντικειμενικῶν συνθηκῶν τῆς σύγχρονης πολιτικῆς κατάστασης, μέ τό ὅτι μέρος τῆς εὐθύνης γι' αὐτή τή μεταμφίεση, γι' αὐτή τή συναλλαγή τῆς ἀστικῆς τάξης μέ τήν παλιά ἐξουσία θά πέσει στό κόμμα τοῦ προλεταριάτου. Ἕνα τέτοιο σύνθημα περιέχει ἔμμεση ἐπιδοκιμασία τῶν «νομοσχεδίων» τῶν καντέτων πού τόσο θαυμάσια κατέκρινε ἡ «Κουριέρ», ἐπειδή, πραγματικά, δέν μπορεῖ κανείς ν' ἀρνηθεῖ τή σύνδεση πού ὑπάρχει ἀνάμεσα στό

πῶς οἱ καντέτοι σχεδιάζουν νά ἐπιβάλουν κυρώσεις γιά κατάχρηση τῆς ἐλευθερίας καί στό πῶς σχεδιάζουν νά πάρουν ἕνα κομματάκι ἐξουσίας, μέ τή μορφή κυβέρνησης, γιά τήν ἐπιβολή αὐτῶν τῶν κυρώσεων, — νά πάρουν ἕνα κομματάκι ἐξουσίας *ἀπό* τήν παλιά ἐξουσία *γιά* τή στερέωση τῆς παλιᾶς ἐξουσίας, ὕστερα ἀπό *συναλλαγή* μέ τήν παλιά ἐξουσία, μέ τή μορφή ἑνός προκαλύμματος πού θά συγκαλύπτει τήν πίεση τοῦ λαοῦ *ἐνάντια* στήν παλιά ἐξουσία.

Ἕνα τέτοιο σύνθημα δέ χρειάζεται καθόλου στό ἐργατικό κόμμα. Ὅλη του τή δουλειά τῆς προπαγάνδας, τῆς ζύμωσης μέσα στίς μάζες καί τῆς δημιουργίας πλατιῶν ὀργανώσεων τό κόμμα μπορεῖ νά τήν κάνει ἀκόμα καλύτερα, πιό ὁλοκληρωμένα, πιό συστηματικά καί πιό τολμηρά χωρίς αὐτό τό σύνθημα, ἀντιπαρατάσσοντας στό θράσος τῶν πογκρομιστῶν, στά «νομοσχέδια» τῶν καντέτων τά σοσιαλδημοκρατικά μας «διατάγματα», τίς «διακηρύξεις» μας, τίς ἐκκλήσεις μας στό λαό μέσω τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμάδας στή Δούμα (καί μαζί μ᾿ αὐτήν κάτω ἀπό ὁρισμένους ὅρους καί τῶν τρουντοβίκων), τέλος καί τίς «ἐκκλήσεις πρός τόν πληθυσμό γιά τό σχηματισμό λαϊκῆς πολιτοφυλακῆς, πού εἶναι ἡ μόνη ἱκανή νά περιφρουρήσει τή ζωή καί τήν τιμή του» — τίς ἐκκλήσεις πού ὑποστηρίζαμε στό 9ο φύλλο τῆς ἐφημερίδας «Βπεριόντ» *, πού τίς συνιστᾶ τό ὄργανο τῆς Μπούντ «Volkszeitung»[101] καί πού τόσο σωστά τίς ἐπιδοκιμάζει ἡ «Κουριέρ».

Ἐμπρός γιά τήν ἑνότητα, σύντροφοι! Ἡ ἑνότητα τῶν πολιτικῶν ἀγώνων τοῦ προλεταριάτου διαμορφώνεται μέ ἀσυγκράτητη δύναμη κάτω ἀπό τήν πίεση τῆς γενικῆς ἐπαναστατικῆς ἀτμόσφαιρας. Ἄς μή δυσκολεύουμε αὐτή τήν ἑνότητα μπάζοντας στήν τακτική μας συνθήματα συζητήσιμα καί μή ὑποχρεωτικά. Ἄς ἐπωφεληθοῦμε ἀπό τή δυνατότητα πού μᾶς παρέχεται νά πετύχουμε πλήρη συμφωνία ὅλων τῶν σοσιαλδημοκρατῶν σέ μιά στιγμή πού θά ἀποδειχτεῖ, ἴσως, ἡ σπουδαιότερη στιγμή τῆς μεγάλης ἐπανάστασης τῆς Ρωσίας!

Γράφτηκε στίς 9 (22) τοῦ Ἰούνη 1906

Δημοσιεύτηκε στίς 10 τοῦ Ἰούνη 1906 στήν ἐφημερίδα «Βπεριόντ», ἀρ. φύλλου 14

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας

---

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 200–201 (ἑλλ. ἔκδ., σελ. 200–201). *Σύντ.*

Η ΔΟΥΜΑ ΚΑΙ Ο ΛΑΟΣ

Ὁ λόγος τοῦ συντρόφου Ραμισβίλι, σοσιαλδημοκράτη βουλευτῆ στήν Κρατική δούμα, περιέχει μερικές ἐξαιρετικά ὀρθές παρατηρήσεις, πού καθορίζουν σωστά τή σοσιαλδημοκρατική τακτική. Κι αὐτό πού ἔκανε ὁ ὁμιλητής δέν εἶναι μόνο ὅτι στιγμάτισε τήν κυβέρνηση τῶν πογκρομιστῶν μέ δριμύτητα πραγματικοῦ ἐκπροσώπου τοῦ προλεταριάτου. Δέν εἶναι μόνο ὅτι ἀποκάλεσε «ἐχθρούς τοῦ λαοῦ» τούς ἐκπροσώπους τῆς κυβέρνησης — κι ἐδῶ ἡ νέα προσπάθεια τοῦ καντέτου προέδρου τῆς Δούμας νά περιορίσει τήν ἐλευθερία τοῦ λόγου προκάλεσε τή δικαιολογημένη διαμαρτυρία τῆς ἄκρας ἀριστερᾶς. Μαζί μ' αὐτά ὁ ὁμιλητής ἔθεσε στό τέλος τοῦ λόγου του καί τό γενικό πρόβλημα τῆς σχέσης τῆς Δούμας πρός τό λαό.

Νά τί εἶπε ὁ σοσιαλδημοκράτης βουλευτής σχετικά μέ τό πρόβλημα αὐτό:

«Τελειώνω μέ τήν παρατήρηση ὅτι πίσω ἀπό μᾶς εἶναι ὁ λαός. Στή ζωή γίνεται κάτι τό διαφορετικό, ὄχι αὐτό πού κάνουμε ἐμεῖς ἐδῶ, σ' αὐτή τήν αἴθουσα. Ἐκεῖ ἡ ἀτμόσφαιρα εἶναι ὁλότελα διαφορετική, ἐδῶ εἶναι πολύ πιό ἤρεμη, ἐδῶ ἐπικρατοῦν πιό *εἰρηνόφιλες* διαθέσεις. Ἴσως ὕστερα ἀπό ἕνα μήνα *θά λύνουμε μόνοι μας τά ζητήματά μας*... Ἡ ζωή μιλᾶ *πολύ πιό βροντόφωνα* ἀπ' ὅ,τι μιλοῦμε ἐμεῖς ἐδῶ γι' αὐτά πού γίνονται γύρω μας. Λέω πώς στεκόμαστε ἀνάμεσα στήν κυβέρνηση καί στό λαό. Ἡ Δούμα *εἶναι ἐπικίνδυνο μέρος*. Νά τραβήξει κανείς ἀριστερά ἤ νά τραβήξει δεξιά θά πεῖ *νά συμβιβαστεῖ μέ κάποιον* ἤ νά ξεκόψει ἀπό κάποιον... Μά δέν πρέπει νά ξεχνοῦμε πώς *ὁ ἴδιος ὁ λαός θά πετύχει* ἐκεῖνο πού δέν μπορεῖ νά πετύχει ἡ Δούμα ἐξαιτίας *τῶν ταλαντεύσεων καί τῆς ἀναποφασιστικότητάς της*. Λέω πώς ὁ λαός ἔχει διαφορετικές διαθέσεις ἀπ' ὅ,τι ἔχουμε ἐμεῖς ἐδῶ...».

Ἀπό τό λόγο αὐτό ὑπογραμμίσαμε τά σημεῖα πού ἔχουν ἰδιαίτερη σπουδαιότητα. Σωστά τονίζεται ἐδῶ πώς ἡ ζωή μιλάει *πολύ πιό βροντόφωνα* ἀπ' ὅ,τι ἡ Δούμα, πώς στή ζωή δέν ὑπάρχει τέτοια «*εἰρηνοφιλία*», πώς «*ὁ λαός ἔχει διαφορετικές διαθέσεις*». Αὐτή εἶναι ἀναμφισβήτητη ἀλήθεια. Καί ἀπό τήν ἀλήθεια αὐτή

βγαίνει τό συμπέρασμα πώς δέν έχουν δίκιο εκείνοι πού λένε πώς ὁ λαός ὑποστηρίζει τή Δούμα. Τώρα πιά ὁ λαός τραβάει πιό μπροστά ἀπό τή Δούμα, μιλᾶ πιό βροντόφωνα, δείχνει λιγότερη εἰρηνοφιλία, *παλεύει δραστηριότερα*. Ἄρα ὁ μοναδικός σωστός καθορισμός τοῦ καθήκοντος τῆς σοσιαλδημοκρατίας εἶναι νά ἐξηγεῖ στίς πιό πλατιές μάζες τοῦ λαοῦ ὅτι ἡ Δούμα ἐκφράζει μόνο *διστακτικά καί λειψά* τά λαϊκά αἰτήματα. *Μόνο* μιά τέτοια τοποθέτηση τοῦ ζητήματος τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς τακτικῆς αἴρει ἀπό τό κόμμα τοῦ προλεταριάτου τήν εὐθύνη γιά τήν ἀστάθεια τῶν καντέτων. Μόνο μιά τέτοια τοποθέτηση πού παίρνει πέρα γιά πέρα ὑπόψη τό βαθμό ἀνάπτυξης τῆς συνείδησης, τῆς ἀποφασιστικότητας καί τῆς ἑτοιμότητας τῆς ἀγροτικῆς μάζας, βρίσκεται στό ὕψος τῶν μεγάλων καθηκόντων τῆς στιγμῆς — τέτοιας στιγμῆς πού γι' αὐτήν οἱ σοσιαλδημοκράτες βουλευτές τοῦ προλεταριάτου λένε ἀνοιχτά: «ἴσως ὕστερα ἀπό ἕνα μήνα θά λύνουμε μόνοι μας τά ζητήματά μας». Γιά νά εἴμαστε σέ θέση *νά λύνουμε* τά ζητήματά μας, πρέπει ἀνάμεσα στ' ἄλλα ἀπό τώρα κιόλας νά ξεχωρίσουμε τίς εὐθύνες μας ἀπό κάθε λογῆς ἀπατηλές εἴτε ἀπερίσκεπτες προσπάθειες γιά μιά «φιλειρηνική» ἔκβαση.

Καί ὁ σ. Ραμισβίλι εἶχε ἀπόλυτα δίκιο ὅταν ἀπό τό ὕψος τοῦ βήματος τῆς Δούμας δήλωσε: «Ἡ Δούμα εἶναι ἐπικίνδυνο μέρος». Γιατί; Ἐπειδή παρουσιάζει «ταλαντεύσεις καί ἀναποφασιστικότητα». Καί οἱ ταλαντεύσεις καί ἡ ἀναποφασιστικότητα, σέ μιά στιγμή ὅπου ὕστερα ἀπό ἕνα μήνα θά χρειαστεῖ ἴσως ν' ἀναλάβει ὁ λαός νά λύσει μόνος του τά ζητήματά του, εἶναι καθαρά ἐγκληματικές. Ὅποιος δείχνει τέτοια σημάδια *σέ τέτοια στιγμή*, ὅσο εἰλικρινεῖς κι ἄν εἶναι οἱ προθέσεις του, θά βρεθεῖ *ἀναπόφευκτα* στήν πιό ἀλλοπρόσαλλη θέση. Δέν ἐξαρτᾶται ἀπό τή θέλησή μας τό ὅτι αὐτή τή στιγμή ἀναπτύσσεται ἀναπόφευκτα ἀπ' ὅλες τίς οἰκονομικές καί πολιτικές συνθῆκες τῆς γύρω μας πραγματικότητας ἕνας ἀποφασιστικός ἀγώνας τοῦ λαοῦ ἐνάντια στήν παλιά ἐξουσία. Ὅποιος ταλαντεύεται ἐνόψει τοῦ ἀγώνα αὐτοῦ πού πλησιάζει, αὐτός θά βρεθεῖ πραγματικά στήν ἀδήριτη ἀνάγκη «*νά συμβιβαστεῖ μέ κάποιον ἤ νά ξεκόψει ἀπό κάποιον*». Σ' αὐτήν ἀκριβῶς τήν κατάσταση βρίσκονται οἱ καντέτοι. Ἡ φιλελεύθερη ἀστική τάξη θερίζει ὅ,τι ἔσπειρε στά χρόνια τῆς διπρόσωπης καί ταλαντευόμενης πολιτικῆς της, στά χρόνια πού μεταπηδοῦσε ἀπό τήν ἐπανάσταση στήν ἀντεπανάσταση. Συμβιβασμός μέ τήν παλιά ἐξουσία σημαίνει ξέκομμα ἀπό τόν ἀγωνιζόμενο λαό. Ξέκομμα ἀπό τήν παλιά ἐξουσία — νά τί θά ἦταν ἀναγκαῖο γιά τή συμφιλίωση μέ τόν ἀγωνιζόμενο λαό.

Ἡ πλειοψηφία τῆς Δούμας ἔκανε καί κάνει τό πᾶν γιά νά καθορίσει τή θέση της μπροστά σ' αὐτή τήν ἀναπόφευκτη ἐκλογή. Αὐτή ἡ καντέτικη, καί ἐνμέρει μάλιστα χειρότερη κι ἀπό καντέτικη πλειοψηφία ἑτοιμάζει μέ τό κάθε βῆμα τῆς πολιτικῆς της τή ρήξη μέ τόν ἀγωνιζόμενο λαό, ἑτοιμάζει τό συμβιβασμό μέ τήν παλιά ἐξουσία. Θά μᾶς ἀντιτείνουν πώς τά βήματα αὐτά εἶναι μικρά. Εἶναι ὅμως πραγματικά βήματα μιᾶς πραγματικῆς πολιτικῆς, θά ἀπαντήσουμε ἐμεῖς. Τά βήματα αὐτά ἀνταποκρίνονται σ' ὅλα τά θεμελιακά ταξικά συμφέροντα τῆς φιλελεύθερης ἀστικῆς τάξης. Τέτοιον ἀκριβῶς χαρακτήρα «εἰρηνοφιλίας» ἔχει ἀναμφίβολα *καί τό καντέτικο* αἴτημα σχηματισμοῦ κυβέρνησης Δούμας, διορισμένης ἀπό τήν παλιά ἐξουσία.

Κι ἐμεῖς δέ θά κουραστοῦμε νά ἐπαναλαμβάνουμε πώς εἶναι ἀνόητο καί ἐπιζήμιο νά ὑποστηρίζει ἕνα ἐργατικό κόμμα αὐτό τό αἴτημα. Ἀνόητο, γιατί τήν πραγματική ἐξασθένιση τῆς παλιᾶς ἐξουσίας τήν προκαλεῖ μόνο ἡ πάλη τοῦ λαοῦ, πού τραβάει πιό μπροστά ἀπό τήν διστακτική Δούμα. Ἐπιζήμιο, γιατί σπέρνει τήν πλάνη καί τή σύγχυση στά μυαλά. Χτές τονίσαμε πόσο σωστά ἔκαναν οἱ σύντροφοι τῆς «Κουριέρ» πού παραδέχτηκαν τό ἀνόητο καί ἐπιζήμιο τῶν καντέτικων νομοσχεδίων *. Σήμερα πρέπει νά ἐκφράσουμε τή λύπη μας γιατί οἱ ἴδιοι αὐτοί σύντροφοι τάσσονται ὑπέρ τῆς ὑποστήριξης μιᾶς κυβέρνησης Δούμας, δηλαδή μιᾶς κυβέρνησης πού θά ἐφάρμοζε αὐτά τά ἀνόητα καί ἐπιζήμια νομοσχέδια!

Σ' αὐτές τίς ταλαντεύσεις τῆς «Κουριέρ» θά σταθοῦμε ἴσως πιό λεπτομερειακά ἄλλη φορά. Γιά τήν ὥρα θά εἶναι ἀρκετό νά ποῦμε γι' αὐτές: τό ἴδιο τό γεγονός τῶν ταλαντεύσεων σέ μιά τέτοια σοβαρή στιγμή δείχνει τήν ἀπόλυτη ἀστάθεια τῆς θέσης τῶν ταλαντευομένων.

Γράφτηκε στίς 10 (23) τοῦ Ἰούνη 1906

Δημοσιεύτηκε στίς 11 τοῦ Ἰούνη 1906 στήν ἐφημερίδα «Βπεριόντ», ἀρ. φύλλου 15

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας

---

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 211–214 (ἑλλ. ἔκδ., σελ. 211–214). *Σύντ.*

ΠΑΛΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΞΟΥΣΙΑ ΚΑΙ «ΠΑΛΗ» ΓΙΑ ΕΛΕΗΜΟΣΥΝΕΣ

Εἶναι σέ ὅλους γνωστό πώς τό κόμμα τῆς σοσιαλδημοκρατίας ἔχει ἐκφράσει ἤδη στό πρόγραμμά του τήν ἀκράδαντη πίστη του ὅτι γιά τήν πραγματική ἱκανοποίηση τῶν ἐπιτακτικῶν ἀναγκῶν τῶν λαϊκῶν μαζῶν εἶναι ἀπαραίτητη ἡ *πλήρης λαϊκή κυριαρχία.* Ἄν ἡ λαϊκή μάζα δέ θάχει στά χέρια της *ὁλόκληρη* τήν κρατική ἐξουσία, ἄν στό κράτος μείνει ἔστω καί κάποια ἐξουσία πού νά μήν ἐκλέγεται, νά μήν ἀνακαλεῖται, νά μήν ἐξαρτᾶται ὁλοκληρωτικά ἀπό τό λαό, θά εἶναι *ἀδύνατη* ἡ πραγματική ἱκανοποίηση τῶν ἐπιτακτικῶν ἀναγκῶν πού ὅλοι τίς νιώθουν.

Αὐτή τήν ἀδιαφιλονίκητη ἀλήθεια τό σοσιαλδημοκρατικό κόμμα τήν προπαγάνδιζε πάντα μέ ὅλες του τίς δυνάμεις στό προλεταριάτο καί σ' ὅλο τό λαό. Ἡ πραγματική, δηλαδή ἡ μαζική πάλη γιά τήν ἐλευθερία περνοῦσε καί πάντα θά περνάει τά πιό διαφορετικά καί πολλές φορές τά πιό ἀπροσδόκητα στάδια: ἀλλιώτικα δέν μπορεῖ νά γίνει γιατί ὁ ἀγώνας εἶναι ἐξαιρετικά δύσκολος, τά προβλήματα πού βάζει εἶναι πολύπλοκα καί ἡ σύνθεση τῶν ἀγωνιζομένων ρευστή. Καθοδηγώντας τήν πάλη τοῦ προλεταριάτου σέ κάθε βαθμίδα ἐξέλιξης αὐτῆς τῆς πάλης καί κάτω ἀπό ὁποιεσδήποτε συνθῆκες, ἡ σοσιαλδημοκρατία, σά συνειδητός ἐκφραστής τῶν ἐπιδιώξεων τῆς ἐργατικῆς τάξης, ὀφείλει νά ἔχει πάντα ὑπόψη της τά γενικά καί βασικά συμφέροντα ὅλης αὐτῆς τῆς πάλης στό σύνολό της. Ἡ σοσιαλδημοκρατία διδάσκει νά μήν ξεχνᾶμε χάρη τῶν ἐπιμέρους συμφερόντων τῆς ἐργατικῆς τάξης τά γενικά συμφέροντα· χάρη τῶν ἰδιομορφιῶν πού ἔχουν οἱ ξεχωριστές βαθμίδες τῆς πάλης νά μήν ξεχνᾶμε τά θεμελιακά καθήκοντα ὅλης τῆς πάλης στό σύνολό της.

Ἔτσι ἀκριβῶς καταλάβαινε πάντα ἡ ἐπαναστατική σοσιαλδημοκρατία τά καθήκοντά της στή σημερινή ἐπανάσταση τῆς Ρω-

σίας. Μόνο μιά τέτοια ἀντίληψη ἀνταποκρίνεται στή θέση τοῦ προλεταριάτου, σάν πρωτοπόρας τάξης, καί στά καθήκοντά του. Ἀντίθετα, ἡ φιλελεύθερη ἀστική τάξη ἔβαζε πάντα ἐντελῶς διαφορετικά τά καθήκοντά της στήν πάλη γιά τήν πολιτική ἐλευθερία, σύμφωνα μέ τά ἰδιαίτερα ταξικά συμφέροντα τῆς ἀστικῆς τάξης. Ἡ ἀστική τάξη χρειάζεται τήν πολιτική ἐλευθερία, μά τήν πλήρη λαϊκή κυριαρχία τή φοβᾶται, γιατί τό προλεταριάτο, ἐξελιγμένο καί συσπειρωμένο πιά μέσα στήν πάλη, θά χρησιμοποιοῦσε τή λαϊκή αὐτή κυριαρχία ἐνάντια στήν ἀστική τάξη. Γι' αὐτό ἡ ἀστική τάξη ἐπιδιώκοντας τήν πολιτική ἐλευθερία θέλει ταυτόχρονα νά διατηρήσει ὄχι καί λίγα ὑπολείμματα τῆς παλιᾶς ἐξουσίας (μόνιμος στρατός, μή αἱρετοί ὑπάλληλοι κτλ.).

Ἡ πάλη τοῦ προλεταριάτου γιά πολιτική ἐλευθερία εἶναι πάλη *ἐπαναστατική*, γιατί ἐπιδιώκει τήν πλήρη λαϊκή κυριαρχία. Ἡ πάλη τῆς ἀστικῆς τάξης γιά ἐλευθερία εἶναι *ὀπορτουνιστική*, γιατί ἀποβλέπει σέ ἐλεημοσύνες, στό μοίρασμα τῆς ἐξουσίας ἀνάμεσα στήν ἀπολυταρχία καί στίς εὔπορες τάξεις.

Ἡ βασική αὐτή διαφορά ἀνάμεσα στήν ἐπαναστατική πάλη τοῦ προλεταριάτου καί στήν ὀπορτουνιστική πάλη τῆς ἀστικῆς τάξης περνάει σάν κόκκινη κλωστή ἀπ' ὅλη τήν ἱστορία τῆς ἐπανάστασής μας. Τό προλεταριάτο παλεύει, ἡ ἀστική τάξη καιροφυλακτεῖ ν' ἁρπάξει τήν ἐξουσία. Τό προλεταριάτο μέ τήν πάλη του καταλύει τήν ἀπολυταρχία, ἡ ἀστική τάξη γαντζώνεται ἀπό τίς ἐλεημοσύνες τῆς ἀπολυταρχίας πού ἐξασθενίζει. Τό προλεταριάτο σηκώνει ψηλά, μπροστά σέ ὅλο τό λαό τή σημαία τῆς πάλης, ἡ ἀστική τάξη τή σημαία τῶν μικροπαραχωρήσεων, τῆς συναλλαγῆς καί τῶν παζαρεμάτων.

Τό προλεταριάτο χρησιμοποιεῖ κάθε ρωγμή, κάθε ἐξασθένιση τῆς ἐξουσίας, κάθε παραχώρηση καί κάθε ψίχουλο γιά πλατύτερη, μαζικότερη, ἀποφασιστικότερη καί ἐντονότερη πάλη, ἐνῶ ἡ ἀστική τάξη γιά βαθμιαία εἰρήνευση, κατευνασμό, χαλάρωση τῆς πάλης, γιά τό κουτσούρεμα τῶν καθηκόντων τῆς πάλης, γιά ἠπιότερες μορφές πάλης.

Θυμηθεῖτε μερικά στάδια τῆς πάλης μας γιά τήν ἐλευθερία. Ἡ ἀστική τάξη «παλεύει» γιά νά ὑπάρχει ἐμπιστοσύνη τῆς ἐξουσίας πρός τά ζέμστβο («δικαιώματα καί κυρίαρχα ζέμστβο») καί πρός τό λαό (ἀρχές τῆς τρέχουσας δεκαετίας). Τό προλεταριάτο ὑψώνει τή σημαία τῆς πάλης γιά τήν κατάλυση τῆς ἀπολυταρχίας. Ἡ κυβέρνηση διακηρύσσει μιά περίοδο «ἐμπιστοσύνης»[102] (Σβιατοπόλκ-Μίρσκι). Ἡ ἀστική τάξη ἀναλώνεται σέ λόγους πού ἐκφωνεῖ σέ συμπόσια, ἐνῶ τό προλεταριάτο ἀνοί-

γει καινούργια ρήγματα στό φρούριο τῆς καταπίεσης, πεθαίνοντας στούς δρόμους στίς 9 τοῦ Γενάρη καί ξεδιπλώνοντας ἕνα μεγαλειῶδες ἀπεργιακό κίνημα.

Καλοκαίρι 1905. Ἡ ἀστική τάξη στέλνει ἀντιπροσωπεία γιά διεκδίκηση ἐλευθεριῶν. Τό φθινόπωρο παραχωρεῖται ἡ Δούμα τοῦ Μπουλίγκιν[103]. Ἡ ἀστική τάξη συγκινεῖται. Ὅλοι φωνάζουν: πηγαίνετε στή Δούμα. Οἱ ὀπορτουνιστές σοσιαλδημοκράτες ταλαντεύονται. Τό προλεταριάτο ἐξακολουθεῖ νά παλεύει. Μιά πρωτοφανής στόν κόσμο ἀπεργία σέ ὅλη τή χώρα σαρώνει τή Δούμα. Τό προλεταριάτο κατακτᾶ τήν ἐλευθερία καί τήν ὑπερασπίζει μέ τό αἷμα του ἀπό τίς ἐπιβουλές τῆς ἀντίδρασης.

Στήν πρώτη μάχη τό προλεταριάτο νικιέται. Ἡ ἀστική τάξη καθυβρίζει τούς ἡττημένους καί ἁρπάζεται δουλικά ἀπό τή Δούμα. Τό προλεταριάτο συγκεντρώνει δυνάμεις γιά νέα ἔφοδο. Ἐξακολουθεῖ περήφανα νά κρατάει ψηλά τή σημαία τῆς πάλης γιά πλήρη λαϊκή κυριαρχία. Δέν κατορθώνεται νά γίνει ἡ ἔφοδος πρίν τή σύγκληση τῆς Δούμας. Ἡ ἀστική τάξη ἕρπει ξανά ρίχνοντας στά σκουπίδια τό σύνθημα τῆς συντακτικῆς συνέλευσης, σκάζοντας ἀπό τό κακό της γιά τίς «ἐκδηλώσεις», προπαγανδίζοντας τόν κατευνασμό, τή συναλλαγή, τό διορισμό καντέτικης κυβέρνησης ἀπό τήν ἀνώτατη ἐξουσία.

Τό προλεταριάτο ἐπωφελεῖται ἀπό τή νέα κατάσταση ὅπως ἐπωφελήθηκε ἀπό τήν «ἐμπιστοσύνη» τοῦ 1904 καί τῆς 17 τοῦ Ὀχτώβρη 1905. Ἔχει ἐκπληρώσει τό ἐπαναστατικό του χρέος, ἔκανε ὅ,τι μποροῦσε γιά νά σαρώσει πραγματικά τή Δούμα τοῦ Βίττε, ὅπως σάρωσε καί τή Δούμα τοῦ Μπουλίγκιν. Αὐτό δέν κατορθώθηκε· αἰτία: οἱ προδοσίες τῆς ἀστικῆς τάξης, ἡ ἀνεπαρκής ὀργάνωση καί κινητοποίηση τῆς ἐργατικῆς τάξης καί τῆς ἀγροτιᾶς. Τό προλεταριάτο ἐξακολουθεῖ νά παλεύει *ἐπωφελούμενο* ἀπ' ὅλες τίς συγκρούσεις «στή Δούμα» καί γύρω ἀπό τή Δούμα μέ σκοπό νά τίς κάνει ἀφετηρία γιά ἕνα πλατύτερο καί ἀποφασιστικότερο μαζικό κίνημα.

Καινούργιοι ἀγῶνες φουντώνουν. Αὐτό δέν τό ἀρνεῖται κανείς. Ξεσηκώνονται πολύ πλατύτερες ἀπό πρίν μάζες προλεταρίων, ἀγροτῶν, φτωχολογιᾶς τῆς πόλης, στρατοῦ κτλ. Κανείς δέν ἀρνεῖται ὅτι πρόκειται γιά πάλη πού θά γίνει ἔξω ἀπό τή Δούμα. Ἡ πάλη αὐτή θά εἶναι, χάρη στίς ἀντικειμενικές συνθῆκες τῆς σημερινῆς κατάστασης, πάλη γιά τήν ἄμεση κατάλυση τῆς παλιᾶς ἐξουσίας. Τί διαστάσεις θά πάρει αὐτή ἡ κατάλυση κανείς δέν μπορεῖ νά τό πεῖ ἀπό τώρα. Μά τό προλεταριάτο, σάν πρωτοπόρα τάξη, ἐπιδιώκει μέ ἀκόμα μεγαλύτερη σταθερότητα τήν ὁλοκλη-

ρωτική νίκη σ' αὐτή τήν πάλη, τήν ὁλοκληρωτική ἐξάλειψη τῆς παλιᾶς ἐξουσίας.

Καί τό προλεταριάτο μένει συνεπές, ἀντικρούοντας τά ὁπορτουνιστικά συνθήματα τῆς ἀστικῆς τάξης πού παρέσυρε ἕνα μέρος τῶν σοσιαλδημοκρατῶν. Δέν εἶναι σωστό πώς ὁ διορισμός καντέτικης κυβέρνησης σημαίνει τάχα «ἀπόσπαση τῆς ἐξουσίας» ἀπό τά χέρια τῆς καμαρίλας. Πρόκειται γιά ψέμα τῶν ἀστῶν. Στήν πραγματικότητα ὁ διορισμός τέτοιας κυβέρνησης θά εἶναι τώρα γιά τήν καμαρίλα ἕνα νέο φιλελεύθερο προκάλυμμα. Δέν εἶναι σωστό πώς ὁ διορισμός καντέτικης κυβέρνησης θά σημαίνει τάχα μετατροπή τοῦ εἰκονικοῦ συντάγματος σέ πραγματικό. Πρόκειται γιά ψέμα τῶν ἀστῶν. Στήν πραγματικότητα μιά τέτοια κυβέρνηση δέ θά εἶναι παρά μεταμφίεση τῆς ἀπολυταρχίας μέ νέο ψευτοσυνταγματικό κοστούμι. Δέν εἶναι σωστό πώς τό αἴτημα καντέτικης κυβέρνησης γίνεται τάχα αἴτημα παλλαϊκό. Πρόκειται γιά ψέμα τῶν ἀστῶν. Στήν οὐσία τό αἴτημα αὐτό δέν εἶναι παρά αἴτημα τῆς καντέτικης Δούμας. Στήν οὐσία οἱ μή καντέτοι ἐπαναλαμβάνουν αὐτό τό αἴτημα μόνο ἀπό παρανόηση, νομίζοντας πώς αὐτό ἐκφράζει κάτι πολύ περισσότερο. Στήν πραγματικότητα τά *παλλαϊκά* αἰτήματα προχωροῦν πολύ πιό πέρα ἀπό τά αἰτήματα τῆς καντέτικης Δούμας. Τέλος δέν εἶναι σωστό καί τό ὅτι ἡ «ὑποστήριξη» τοῦ αἰτήματος σχηματισμοῦ καντέτικης κυβέρνησης (ἤ, πράγμα πού εἶναι τό ἴδιο, ἡ ὑποστήριξη τῆς καντέτικης κυβέρνησης) μέ ἀποφάσεις, ἐντολές κτλ. εἶναι τάχα πραγματική πάλη ἐνάντια στήν παλιά ἐξουσία. Πρόκειται γιά ψέμα τῶν ἀστῶν. Ἀπό τήν πλευρά τοῦ προλεταριάτου μιά τέτοια «ὑποστήριξη» ἀποτελεῖ ἁπλῶς ἐγκατάλειψη τῆς πάλης, ἀποτελεῖ ἁπλῶς παράδοση τῆς ὑπόθεσης τῆς ἐλευθερίας στά τρεμάμενα χέρια τῶν φιλελευθέρων.

Τό προλεταριάτο παλεύει καί θά ἐξακολουθήσει νά παλεύει γιά τήν κατάλυση τῆς παλιᾶς ἐξουσίας. Πρός αὐτή τήν κατεύθυνση θά στρέψει ὅλη του τή δουλειά τῆς προπαγάνδας, τῆς ζύμωσης, τῆς ὀργάνωσης, τῆς κινητοποίησης τῶν μαζῶν. Ἄν τό προλεταριάτο δέν πετύχει μιά ὁλοκληρωτική κατάλυση θά ἐπωφεληθεῖ καί ἀπό μιά μερική. Μά τό προλεταριάτο ποτέ δέν πρόκειται νά προπαγανδίσει τό μερικότερο, νά τό ἐξωραΐσει, νά καλέσει τό λαό νά τό ὑποστηρίξει. Πραγματική ὑποστήριξη μιᾶς πραγματικῆς πάλης παρέχεται σ' ἐκείνους πού ἐπιδιώκουν τό περισσότερο (πετυχαίνοντας σέ περίπτωση ἀποτυχίας τό λιγότερο) καί ὄχι σ' ἐκείνους πού *πρίν ἀρχίσει ἡ πάλη* κουτσουρεύουν κατά ὁπορτουνιστικό τρόπο τά καθήκοντά της.

Ὅποιος δέ γοητεύεται ἀπό τήν ἠχηρότητα τῶν φράσεων, μπορεῖ εὔκολα νά δεῖ ὅτι ὁ λαός *στήν πραγματικότητα* δέ θά παλέψει καθόλου γιά καντέτικη κυβέρνηση, ἀλλά γιά τήν ἐξάλειψη τῆς παλιᾶς ἐξουσίας. Τά συμφέροντα τῆς γραφειοκρατίας ἀπαιτοῦν *περιορισμό* τῶν πραγματικῶν διαστάσεων αὐτῆς τῆς πάλης. Τά συμφέροντα τοῦ προλεταριάτου ἀπαιτοῦν τό *πλάταιμα* καί τήν ἔντασή της.

«Βπεριόντ», άρ. φύλλου 17, 14 τοῦ Ἰούνη 1906

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας «Βπεριόντ»

ΑΠ' ΑΦΟΡΜΗ ΤΗ ΔΙΑΚΗΡΥΞΗ ΤΗΣ ΟΜΑΔΑΣ ΜΑΣ ΣΤΗ ΔΟΥΜΑ [104]

Κανείς ἀπό τούς σοσιαλδημοκράτες δέν ἀμφιβάλλει τώρα πώς ἡ δράση τῶν μελῶν τοῦ κόμματός μας στή Δούμα θά μποροῦσε νά προσφέρει, κάτω ἀπό τίς σημερινές συνθῆκες, ἀρκετό ὄφελος στήν ὑπόθεση τοῦ προλεταριάτου καί στήν ὑπόθεση ὅλου τοῦ λαοῦ.

Χαιρετίσαμε τίς ἐκλογικές νίκες τῶν συντρόφων μας τοῦ Καυκάσου *. Θεωροῦμε χρέος μας νά τονίσουμε τίς ἐπιτυχίες τους στή Δούμα καί νά κριτικάρουμε — μέ πρακτικό τρόπο — τά λάθη τους.

Θεωροῦμε ἐπιτυχία τό λόγο τοῦ σ. Ραμισβίλι γιά τόν «κίνδυνο» πού ἀποτελεῖ ἡ Δούμα καί ἡ «εἰρηνοφιλία» της. Ἐπιτυχία θεωροῦμε τήν πρόταση τοῦ ἴδιου, πού ὑποβλήθηκε ἀπ' ἀφορμή τό πογκρόμ τοῦ Μπιελοστόκ [105]. Ἐπιτυχία θεωροῦμε τήν ἔξοχη κριτική τοῦ καντέτικου νομοσχεδίου γιά τίς συγκεντρώσεις καθώς καί τή σωστή τοποθέτηση τοῦ ζητήματος γιά τήν καντέτικη σχεδιομανία γενικά. Γιά τήν ἐπιτυχία αὐτή ἐλπίζουμε νά ξαναμιλήσουμε μέ τούς ἀναγνῶστες πιό λεπτομερειακά.

Λάθος θεωροῦμε τή σιωπή τῶν σοσιαλδημοκρατῶν μας στή Δούμα ὅταν ὁ Ἀλαντίν «ἔχαψε» τή διαστρέβλωση ἀπό τόν Ναμπόκοφ τῆς ἀπόφασης γιά τό ἐπισιτιστικό ζήτημα [106]. Οἱ σοσιαλδημοκράτες θάπρεπε νά διαμαρτυρηθοῦν καί νά ὑποβάλουν δική τους ἀπόφαση. Λάθος ἦταν ὁ λόγος πού ἐξεφώνησε ὁ σ. Γκομαρτέλι ἀπαντώντας στόν ὑποκριτή Φιόντοροβσκι, ὅπου ὁ σοσιαλδημοκράτης Γκομαρτέλι παραδέχτηκε ὅτι δέν εἶναι ἐνδεδειγμένο τό τράβηγμα τοῦ στρατοῦ στήν πολιτική. Αὐτό εἶναι πολύ μεγάλο λάθος, ὄχι ὅμως καί ἀνεπανόρθωτο. Τέλος, λάθος θεωροῦμε

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 108–110 (ἑλλ., ἔκδ. σελ. 110–112). *Σύντ.*

καί τό κείμενο τῆς διακήρυξης πού ἀποδέχτηκε ἡ ὁμάδα. Αὐτό πιά εἶναι ἀνεπανόρθωτο. Καί στό λάθος αὐτό πρέπει νά σταθοῦμε τώρα, ὄχι βέβαια γιά νά γκρινιάσουμε — τό ἔργο τῶν συντρόφων στή Δούμα εἶναι δύσκολο καί στήν ἀρχή τά λάθη εἶναι ἀναπόφευκτα — ἀλλά πρός τό συμφέρον τῆς πολιτικῆς διαπαιδαγώγησης ὅλου τοῦ κόμματος καί ὅλου τοῦ προλεταριάτου.

Στά μέλη τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμάδας μας στή Δούμα προτάθηκε ἕνα ἄλλο σχέδιο διακήρυξης ἀπό τό στρατόπεδο τῶν πρώην μπολσεβίκων. Νά τό σχέδιο αὐτό μέ μερικά... ψαλιδίσματα (ἡ ἐφημερίδα στή Ρωσία ἔχει λιγότερη ἐλευθερία λόγου ἀπ' ὅ,τι ὁ βουλευτής στή Δούμα):

«Μέσω τῆς ὁμάδας μας, τό κόμμα τοῦ συνειδητοῦ προλεταριάτου ὅλων τῶν ἐθνῶν τοῦ κράτους μας, τό Σοσιαλδημοκρατικό ἐργατικό κόμμα τῆς Ρωσίας ἀπευθύνεται σέ ὅλο τό λαό ἀπό τό βῆμα τῆς Κρατικῆς δούμας.

Τό κόμμα μας εἶναι ἕνα ἀπό τά τμήματα τῆς διεθνοῦς στρατιᾶς τοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ προλεταριάτου. Τό ὀργανωμένο προλεταριάτο, πού ἔχει ἀποκτήσει συνείδηση τῶν ταξικῶν του συμφερόντων, ξεσηκώθηκε στήν πάλη σέ ὅλο τόν κόσμο. Παλεύει ἐνάντια στό ζυγό τοῦ κεφαλαίου. Ἐπιδιώκει τήν πλήρη ἀπελευθέρωση ὅλων τῶν ἐργαζομένων ἀπό τό ζυγό τῆς στέρησης τῶν δικαιωμάτων, τῆς ἀθλιότητας, τῆς καταπίεσης, τῆς ἀνεργίας. Ἐπιδιώκει τή σοσιαλιστική συγκρότηση τῆς κοινωνίας, πού ἐξαλείφει κάθε χωρισμό σέ ἐκμεταλλευτές καί σ' αὐτούς πού ὑφίστανται τήν ἐκμετάλλευση. Ἡ σοσιαλδημοκρατία καλεῖ στίς γραμμές της ὅλους τούς ἐργαζόμενους καί ὑφισταμένους τήν ἐκμετάλλευση, ὄχι μόνο τούς μισθωτούς ἐργάτες ἀλλά καί τούς μικρονοικοκυρέους, ἐφόσον ἔχουν ἐπίγνωση ὅτι τά συμφέροντά τους εἶναι κοινά μέ τό προλεταριάτο, ἐφόσον γυρεύουν τή σωτηρία ὄχι στό δυνάμωμα τοῦ μεμονωμένου μικροῦ νοικοκυριοῦ, ἀλλά στήν κοινή μέ τήν ἐργατική τάξη πάλη γιά τήν πλήρη ἀνατροπή τῆς κυριαρχίας τῆς ἀστικῆς τάξης. Καί τό διεθνές σοσιαλιστικό προλεταριάτο μέ τήν ὁμόθυμη καί σταθερή πάλη του θά πετύχει τό σκοπό του.

Σήμερα ὅμως στή Ρωσία δέ γίνεται πάλη γιά τό σοσιαλισμό, ἀλλά γιά τήν πολιτική ἐλευθερία. Ἡ μεγάλη ἐπανάσταση τῆς Ρωσίας βρίσκεται στό ἀποκορύφωμά της. Ὁ ζυγός τῆς ἀπολυταρχίας ἔκανε ἀδύνατη κάθε ἐξέλιξη τῆς χώρας. Ἡ αὐθαιρεσία τῶν ἀνεύθυνων ὑπαλλήλων, ἡ βάρβαρη ἐκμετάλλευση τῆς ἀγροτικῆς μάζας ἀπό τούς τσιφλικάδες ἔχουν προκαλέσει τήν ἀγανάκτηση ὅλου τοῦ λαοῦ. Τό προλεταριάτο πάλεψε ἐπικεφαλῆς τοῦ

λαοῦ. Μέ τήν ἡρωική ἀπεργία τοῦ Ὀχτώβρη ἀπέσπασε ἀπό τόν ἐχθρό τήν ἀναγνώριση τῆς ἐλευθερίας. Μέ τήν ἡρωική ἐξέγερση τοῦ Δεκέμβρη ἀφαίρεσε κάθε δυνατότητα γιά παρέλκυση τῆς σύγκλησης τῆς ἐθνικῆς ἀντιπροσωπείας. Καί ὅσο κι ἄν παραποίησε ἡ ἀπολυταρχία τόν ἐκλογικό νόμο, ὅσο κι ἄν βασάνισε, κακοποίησε τούς καλύτερους ἀγωνιστές τῆς ἐλευθερίας, ὅσο κι ἄν τούς κατατυράννησε στίς φυλακές, παρ' ὅλα αὐτά ἡ Κρατική δούμα ἀποδείχτηκε ἀντίπαλος τῆς ἀπολυταρχίας.

Ὁ λαός βρίσκεται τώρα στίς παραμονές ἑνός καινούργιου μεγάλου ἀγώνα. Ἡ ἀπολυταρχία ἐμπαίζει τήν ἐθνική ἀντιπροσωπεία, χλευάζει τά αἰτήματά της. Ἡ ἀγανάκτηση τῶν ἐργατῶν, τῶν ἀγροτῶν, τῶν στρατιωτῶν ὅλο καί μεγαλώνει. Ἀπό τή στάση τῶν διαφόρων τάξεων τῆς κοινωνίας ἐξαρτᾶται ἡ ἔκβαση τῆς μεγάλης ἐπανάστασης τῆς Ρωσίας.

Ἡ φιλελεύθερη ἀστική τάξη, πού ἐκπροσωπεῖται στήν Κρατική δούμα ἀπό τό ἐξαιρετικά ἰσχυρό κόμμα τῶν καντέτων, ἐπιδιώκει κατανάγκην τό ἑξῆς: κατά τή διάρκεια τῆς δημοκρατικῆς ἐπανάστασης πού συντελεῖται στή Ρωσία νά κουτσουρέψει, ὅσο εἶναι δυνατόν, τά δικαιώματα τῶν ἀπόρων καί ἰδιαίτερα τοῦ προλεταριάτου καί μ' αὐτό τόν τρόπο νά ἐμποδίσει τήν πάλη τους γιά τήν πλήρη, καί ὄχι μόνο τήν πολιτική, ἀπελευθέρωση. Αὐτή ἡ ἐπιδίωξη τῆς φιλελεύθερης ἀστικῆς τάξης γεννᾶ ἐπίσης κατανάγκην τήν ἀσυνέπεια καί τήν ἀναποφασιστικότητά της στήν πάλη γιά τήν ἐλευθερία, τίς ταλαντεύσεις της ἀνάμεσα στήν ἐπιθυμία της νά στηριχτεῖ στό λαό καί στό φόβο της ἀπό τήν ἐπαναστατική αὐτενέργεια τοῦ λαοῦ. Ἐνάντια σ' αὐτές τίς ταλαντεύσεις θά διεξάγουμε πρός τό συμφέρον τῆς ἐλευθερίας καί πρός τό συμφέρον τοῦ σοσιαλισμοῦ τήν πιό ἀμείλικτη πάλη. Θά ἀντικρούσουμε μέ τήν πιό μεγάλη ἀποφασιστικότητα τίς προσπάθειες — ἀπ' ὁπουδήποτε καί ἄν προέρχονται αὐτές — νά συγκαλυφθεῖ ἡ ἀνειρήνευτη ἐχθρότητα τῶν συμφερόντων τοῦ λαοῦ πρός τό παλιό καθεστώς καί τῶν συμφερόντων τοῦ προλεταριάτου πρός τά συμφέροντα τῆς ἀστικῆς τάξης. Καί θά στρέψουμε ὅλη μας τή δύναμη ἐνάντια στίς προσπάθειες νά μπεῖ φρένο στό λαϊκό κίνημα μέ τήν ἀπάτη τῶν παραχωρήσεων στά χαρτιά, μέ τό ψέμα τοῦ κατευνασμοῦ ἀνάμεσα στούς ἅρπαγες ἀντιδραστικούς καί στήν ἐπαναστατική, δηλαδή στή μοναδικά πραγματική καί συνεπῆ δημοκρατία. Λυδία λίθος τῆς συνέπειας αὐτῆς θά εἶναι γιά μᾶς ἰδιαίτερα ἡ ἐπιδίωξη καί ἡ προθυμία νά ὀργανωθεῖ ἕνα ἐλεύθερο, πραγματικά παλλαϊκό καί μαζικό, ἀπαλλαγμένο ἀπό κάθε ἀστυνομικό περιορισμό κίνημα πού ν' ἀποβλέπει σ'

ἕνα πλατύ ἀγώνα ἔξω ἀπό τή Δούμα γιά τήν πολιτική καί τήν οἰκονομική ἀπελευθέρωση.

Στήν ἀγροτιά ἐμεῖς βλέπουμε τόν κυριότερο ἀπό τούς ἐνδεχόμενους συμμάχους τοῦ προλεταριάτου στό ἔργο τῆς ὁλοκλήρωσης τῆς πάλης γιά τήν ἐλευθερία. Ὑποστηρίζουμε μέ ὅλη μας τήν ψυχή καί ὥς τό τέλος τήν πάλη τῶν ἀγροτῶν ἐνάντια στήν τσιφλικάδικη, στή μισοφεουδαρχική γαιοκτησία καί ἐνάντια στό ἀσιατικό πολιτικό καθεστώς τῆς Ρωσίας. Χωρίς νά συμμεριζόμαστε τίς οὐτοπίες πώς στόν καπιταλισμό μπορεῖ νά ἐφαρμοστεῖ μιά ἐξισωτική γαιοχρησία, χωρίς ν' ἀφήνουμε νά συγκαλύπτεται οὔτε στό ἐλάχιστο ἡ διαφορά συμφερόντων τοῦ προλεταριάτου καί τοῦ μικρονοικοκύρη, θά ὑποστηρίξουμε τή δήμευση ὅλων τῶν αὐτοκρατορικῶν, ἐκκλησιαστικῶν, μοναστηριακῶν καί *ὅλων τῶν τσιφλικάδικων* γαιῶν. Θά παλέψουμε ἐνάντια στήν *ἐξαγορά* — αὐτή τή θηλιά πού ἡ φιλελεύθερη ἀστική τάξη πάει νά περάσει στό λαιμό τῆς ἀγροτικῆς φτωχολογιᾶς. Ὅσο ἀκόμα δέ θάχουμε πετύχει τήν νίκη τῆς ἐπανάστασης, ὅσο δέ θάχουμε κατακτήσει ἐξολοκλήρου ἕνα πραγματικά δημοκρατικό κράτος, θά ἀποτρέπουμε τούς ἀγρότες ἀπό τή μεταβίβαση τῆς γῆς στά χέρια τῶν ἀστυνομικῶν-ἀστικῶν ὀργάνων τῆς ἐξουσίας, ἀδιάφορο ἄν πρόκειται γιά τοπική ἤ γιά κεντρική ἐξουσία. Σέ συνθῆκες ἐγκαθίδρυσης ἑνός ἀπόλυτα δημοκρατικοῦ κράτους θά ὑποστηρίζουμε τήν παράδοση ὅλων τῶν γαιῶν στά χέρια τῶν τοπικῶν ὀργάνων αὐτοδιοίκησης. Θά ἀποτρέπουμε μέ τόν πιό ἀποφασιστικό τρόπο τούς ἀγρότες ἀπό τήν παραπομπή τῆς λύσης τοῦ ζητήματος τῆς γῆς σέ μή δημοκρατικές τοπικές ἐπιτροπές, σάν τίς ὑπαλληλικοτσιφλικάδικες ἐπιτροπές πού προτείνει τό κόμμα τῶν καντέτων.

Σ' ὅλη τήν πορεία τῆς ἐπανάστασης θά ὑποστηρίζουμε σταθερά τήν πάλη τῶν ἐργατῶν γιά 8ωρη ἐργάσιμη μέρα, γιά τήν αὔξηση τοῦ μεροκάματου, γιά τήν κατάργηση τῶν προστίμων, μέ δυό λόγια γιά ὅλες τίς διεκδικήσεις τοῦ κομματικοῦ μας προγράμματος-μίνιμουμ. Καί στή συμμαχία τοῦ προλεταριάτου μέ τίς πλατιές μάζες τῆς φτωχολογιᾶς τῆς πόλης καί τοῦ χωριοῦ βλέπουμε τήν ἐγγύηση τῆς νέας νίκης τῆς ἐπανάστασης. Ἡ Κρατική δούμα εἶναι σῶμα ἀκατάλληλο γιά τήν πραγματοποίηση καί τήν κατοχύρωση αὐτῆς τῆς νίκης. Μόνο μιά παλλαϊκή συντακτική συνέλευση πού θά συγκληθεῖ ἐπαναστατικά, πού θά ἐκλεγεῖ μέ καθολική, ἴση, ἄμεση καί μυστική ψηφοφορία ὅλων τῶν πολιτῶν, χωρίς διάκριση φύλου, θρησκεύματος καί ἐθνικότητας καί πού θά ἔχει ὅλη τήν κρατική ἐξουσία, μόνο αὐτή θά εἶναι σέ

θέση νά ἐφαρμόσει πλήρη ἐλευθερία. Μόνο αὐτή θά δημιουργήσει στή Ρωσία... θ' ἀντικαταστήσει τό μόνιμο στρατό μέ τό γενικό ἐξοπλισμό τοῦ λαοῦ, θά καταργήσει τό θεσμό τῶν μή αἱρετῶν καί ἀνεύθυνων ἀπέναντι στό λαό ὑπαλλήλων, θά δόσει πλήρεις καί ἀπεριόριστες πολιτικές ἐλευθερίες.

Τό σκοπό αὐτό θά τόν ἐπιδιώξουμε σταθερά στή σημερινή ἐπανάσταση. Αὐτό τό σκοπό πρέπει νά ἐξυπηρετήσει καί ἡ Κρατική δούμα. Ἡ Δούμα πρέπει νά βοηθήσει τό λαό νά ὀργανωθεῖ καί νά καταλάβει πλήρως καί ὥς τό τέλος τήν ἀνάγκη τῆς ἀνατροπῆς... τῆς ἐξουσίας. Πρέπει νά ἐξηγήσει στό λαό πόσο ἀνίσχυρος καί ἀξιοθρήνητος εἶναι ὁ ρόλος τῆς «λαϊκῆς ἀντιπροσωπείας», σάν καινούργιου προκαλύμματος τῆς παλιᾶς ἀπολυταρχίας. Δέν πρέπει νά ἀσχολεῖται μέ τήν πολιτική σχεδιομανία καί μέ τή σύνταξη θνησιγενῶν «νομοσχεδίων», ἀλλά πρέπει νά ἀπευθύνεται στό λαό, νά τοῦ ἀποκαλύπτει ἀνελέητα ὅλη τήν ἀλήθεια, νά ξεσκεπάζει ἀμείλικτα μπροστά του ὅλα τά ἐγκλήματα αὐτῆς τῆς συμμορίας... πού εἶναι κυβέρνηση τῆς Ρωσίας, νά τόν καλεῖ στήν πάλη, σέ μιά συνεπῆ, σταθερή, ἐπίμονη καί συντονισμένη πάλη. Καί ἄν τό καθῆκον αὐτό δέν μπορέσει ἤ δέν ἀποφασίσει νά τό ἐκπληρώσει ἡ Κρατική δούμα στό σύνολό της, θά τό ἐκπληρώσουμε ἐμεῖς σέ συμμαχία μέ τίς πραγματικά ἐπαναστατικές ὁμάδες ἤ τούς πραγματικά ἐπαναστάτες-μέλη τῆς Δούμας.

Ἡ νίκη τοῦ λαοῦ δέν εἶναι μακριά. Ἡ ὑπόθεση τῆς ἐλευθερίας βρίσκεται σέ σίγουρα χέρια. Τό προλεταριάτο στέκει στό πόστο του, συγκεντρώνει δυνάμεις, διώχνει μέ περιφρόνηση τούς ἀξιοθρήνητους προβοκάτορες πού ἐπιδιώκουν νά τό παρασύρουν ξεμοναχιασμένο στή μάχη, ἑνώνει καί συσπειρώνει γύρω του ἑκατομμύρια καί δεκάδες ἑκατομμύρια ἀνθρώπους πού καταπιέζονται καί ὑφίστανται τήν ἐκμετάλλευση, *πού αἰώνια μοχθοῦν καί αἰώνια δυστυχοῦν*.

Κι ὅσο ἀδύνατη, ὅσο ὀλιγάριθμη κι ἄν εἶναι ἡ ὁμάδα μας στήν Κρατική δούμα, ξέρουμε ὅτι πίσω ἀπό τήν ὁμάδα αὐτή στέκουν καί μαζί της παλεύουν τά ἑκατομμύρια τοῦ προλεταριάτου, τό πρωτοπόρο τμῆμα ὅλων τῶν ἐργαζομένων καί τῶν ὑφισταμένων τήν ἐκμετάλλευση μαζῶν. Τό προλεταριάτο θά βγεῖ νικητής στήν πάλη του. Δέ θ' ἀφήσει πέτρα πάνω στήν πέτρα ἀπό τό τερατῶδες οἰκοδόμημα τῆς ἀπολυταρχίας πού σπαράζει τή Ρωσία».

Ἐνήργησαν ἄραγε σωστά οἱ σύντροφοί μας-βουλευτές τῆς Δούμας ἀπορρίπτοντας αὐτό τό σχέδιο;

Ἀπό τυπική ἄποψη ἐνήργησαν σωστά. Σύμφωνα μέ τό καταστατικό ὀφείλουν νά παίρνουν ὑπόψη τήν ΚΕ καί ὄχι «ξένους».

Ἀπό φραξιονιστική ἄποψη ἐνήργησαν σωστά. Τό ἄλλο σχέδιο προερχόταν ἀπό «ξένο» (σύμφωνα μέ τίς πρώην ὁμάδες) στρατόπεδο.

Ἀπό κομματική ὅμως ἄποψη; Ἦταν τάχα σωστό νά ἀπορρίψουν τίς ὑποδείξεις ὅτι εἶναι ἐνδεδειγμένο νά δοθεῖ ἕνας πιό σαφής καθορισμός τῶν σοσιαλιστικῶν σκοπῶν τοῦ κόμματος καί τοῦ διεθνοῦς χαρακτήρα του; — τίς ὑποδείξεις γιά τό κίνημα ἔξω ἀπό τή Δούμα; — γιά τήν ἀνάγκη νά γίνει ἕνας σαφής διαχωρισμός τῶν κομμάτων τῆς Δούμας μπροστά στό λαό; — γιά τήν ἀνάγκη νά γίνει ἕνας ἀκριβής διαχωρισμός τῆς προλεταριακῆς ἀπό τή μικροαστική θεωρία; — γιά τή σπουδαιότητα πού ἔχει ἡ ὑπεράσπιση τῶν ἀγροτῶν ἀπομέρους τοῦ ἐργατικοῦ κόμματος *ἐνάντια* στούς καντέτους; — γιά μιά σαφέστερη καί πληρέστερη ἔκθεση τῶν ἀμέσων διεκδικήσεών μας;

Ἐνήργησαν τάχα σωστά οἱ σύντροφοί μας ἤ ἡ ΚΕ μας, δηλώνοντας στή διακήρυξη «νά κάνουμε τή Δούμα ὄργανο τοῦ παλλαϊκοῦ κινήματος» ἀντί τῆς διατύπωσης: νά κάνουμε τή Δούμα *ὄργανο τῆς ἐπανάστασης*, τήν ὁποία διατύπωση εἶχε ἐγκρίνει τό συνέδριο;

Ἐνήργησαν τάχα σωστά κάνοντας σ' ὅλα τά παραπάνω σημεῖα ἕνα φανερό *βῆμα πρός τά δεξιά* σέ σχέση μέ τά ψηφίσματα καί τίς ἀποφάσεις τοῦ Ἑνωτικοῦ συνεδρίου τοῦ κόμματός μας;

Ἄς τό καλοσκεφτοῦν αὐτό ὅλες οἱ ὀργανώσεις καί ὅλα τά μέλη τοῦ κόμματός μας.

«Ἔχο», ἀρ. φύλλου 1,
22 τοῦ Ἰούνη 1906

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό
κείμενο τῆς ἐφημερίδας «Ἔχο»

«Ο,ΤΙ ΕΧΕΙΣ ΝΑ ΚΑΝΕΙΣ, ΚΑΝΤΟ ΓΡΗΓΟΡΑ!»

Σήμερα δυό ἐφημερίδες οἱ ὁποῖες δέν ἀνήκουν στόν ἀγοραῖο τύπο πού κυνηγάει ἀνυπόστατες εἰδήσεις, καί συγκεκριμένα ἡ «Νάσα Ζίζν» καί ἡ «Μίσλ» [107] δημοσιεύουν σπουδαῖες πληροφορίες σχετικά μέ τήν παραίτηση τῆς κυβέρνησης Γκορεμίκιν, πού ἐπιτέλους ἀποφασίστηκε. Προβλέπεται ἡ σύνθεση τοῦ νέου ὑπουργικοῦ συμβουλίου νά εἶναι ἡ παρακάτω: Ἑρμόλοφ — πρωθυπουργός· Οὐροῦσοφ — ὑπουργός Ἐσωτερικῶν· Χέρτσενσταΐν — τῶν Οἰκονομικῶν· Τιμιριάζεφ — τοῦ Ἐμπορίου· Σταχόβιτς — τῆς Γεωργίας· Κουζμίν-Καραβάγεφ — τῆς Δικαιοσύνης· Ναμπόκοφ — τῶν Ἐξωτερικῶν. Τό ὑπουργεῖο Παιδείας προβλέπεται νά τό «πάρει» ὁ Χέυντεν καί τό ὑπουργεῖο συγκοινωνίας ὁ σημερινός ὑπουργός ἤ ὁ Σουχτάν, πού εἶναι διευθυντής τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς τοῦ Νικολάγεφ.

Κι ἔτσι ἔχουμε συμμαχία τῶν παλιῶν γραφειοκρατῶν μέ τούς ὀχτωβριστές καί τούς δεξιούς καντέτους, κυρίως βαθμούχους, δηλαδή χτεσινούς γραφειοκράτες (Οὐροῦσοφ — πρώην ὑφυπουργός τῶν Ἐσωτερικῶν, Κουζμίν-Καραβάγιεφ — στρατηγός καί Ναμπόκοφ — τιτλοῦχος αὐλικός).

Καί οἱ δυό παραπάνω ἐφημερίδες γράφουν ἐπίσης ὅτι ἀνάμεσα στό «κόμμα τοῦ κέντρου» μέσα στό Κρατικό Συμβούλιο (δηλ. στήν παρέα τῶν ὑπαλλήλων οὐδετέρου γένους μεταξύ τῶν μαυροεκατονταρχιτῶν καί τῶν πραβοποριάντοτσνικι [108]) καί στούς καντέτους ἔχουν διεξαχθεῖ τόν τελευταῖο καιρό ἐπίμονες διαπραγματεύσεις.

Ἄς δεχτοῦμε ὅτι ὅλα αὐτά εἶναι ἀλήθεια. *Ὀφείλουμε* νά δεχτοῦμε ὅτι εἶναι ἀλήθεια, μέχρις ἀποδείξεως τοῦ ἐναντίου, γιατί ἡ πηγή τῶν πληροφοριῶν εἶναι σχετικά ἀξιόπιστη καί τό γεγονός ἔρχεται σάν ἀναπόφευκτο ἐπακόλουθο ὅλων τῶν ἐξελίξεων πού προηγήθηκαν.

Ποιανοῦ, λοιπόν, τίς ἀπόψεις ἐπιβεβαιώνει ἡ τέτοια σύνθεση τῆς κυβέρνησης ἤ αὐτές οἱ διαπραγματεύσεις τῶν καντέτων μέ τούς πογκρομιστές; Θυμηθεῖτε πόσο διαφωνοῦσε μέ ἕνα σοσιαλδημοκράτη ὁ σοσιαλναρόντνικος κ. Μιακότιν κατά τή συγκέντρωση στό σπίτι τῆς Πάνινα (9 τοῦ Μάη), λέγοντας πώς δέν εἶναι δίκαιο νά κατηγοροῦμε τούς καντέτους γιά *συναλλαγή* μέ τούς πογκρομιστές. Θυμηθεῖτε πόσο φώναζαν οἱ σοσιαλδημοκράτες τῆς δεξιᾶς πτέρυγας μέ ἐπικεφαλῆς τόν Πλεχάνοφ ὅτι εἶναι ἀβάσιμα καί πρόωρα τά λεγόμενα γιά προδοσία καί συναλλαγή.

Οἱ διαπραγματεύσεις εἶναι ἡ ἀρχή τῆς συναλλαγῆς, ἀπαντοῦσε τότε στόν κ. Μιακότιν ὁ σοσιαλδημοκράτης. Ἡ συναλλαγή δέν εἶναι παρά διαπραγματεύσεις πού ἔχουν τελειώσει *. Καί νά τώρα, τό γεγονός τῶν διαπραγματεύσεων ἐπιβεβαιώνεται. Ἡ συναλλαγή πάει πρίμα.

Καί τί ἀπέγινε ἡ γενική ἀμνηστία, ἡ ἐξασφάλιση τῶν ἐλευθεριῶν, ἡ κατάργηση τοῦ Κρατικοῦ Συμβουλίου; Ἔγινε *γι' αὐτά* λόγος στίς διαπραγματεύσεις τῶν καντέτων μέ τούς πογκρομιστές; Οἱ ἐφημερίδες τηροῦν σιγή γύρω ἀπ' αὐτό τό ζήτημα. Καί ὅλοι μας ξέρουμε πώς οἱ ἱππότες τῆς «λαϊκῆς ἐλευθερίας» *δέν πρόβαλαν ποτέ τελεσιγραφικούς* ὅρους *πρῶτα* νά ἐξασφαλιστεῖ ἡ ἐφαρμογή αὐτῶν τῶν μέτρων καί μετά νά σχηματιστεῖ καντέτικη κυβέρνηση. Ὅ,τι εἶναι λιγότερο σπουδαῖο, ὅ,τι γίνεται πίσω ἀπ' τίς πλάτες τοῦ λαοῦ, ὅ,τι ἐξασφαλίζει χαρτοφυλάκια καί θεσοῦλες, αὐτό ἀκριβῶς προωθεῖται στήν πρώτη γραμμή. Ὅ,τι εἶναι βασικό γιά τό λαό, αὐτό ἀκριβῶς παραμερίζεται. Οἱ καντέτοι «θά παλέψουν» μέσα στήν κυβέρνηση γιά τήν ἀμνηστία καί τήν ἐλευθερία — μ' αὐτή τήν ἀπάντηση θά βουλώνουν τώρα τό στόμα τῶν ἀφελῶν ἁπλοϊκῶν πού προπαγάνδιζαν στό λαό τό σύνθημα τῆς ὑποστήριξης μιᾶς «ὑπεύθυνης» κυβέρνησης. Ἡ κυβέρνηση αὐτή θά εἶναι ὅπως καί πρίν ὑπεύθυνη ἀπέναντι στούς νόμους πού παραμένουν οἱ ἴδιοι οἱ παλιοί, οἱ πογκρομικοί νόμοι, καί ἀκόμα ἀπέναντι στό ἐπιμελητήριο τῶν ἀστέρων ἤ στήν καμαρίλα πού τή διόρισε. Καί ὅταν οἱ καντέτοι μιλοῦσαν γιά «πάλη» ὑπέρ τῆς ἀμνηστίας καί τῆς ἐλευθερίας ἐννοοῦσαν χτές, καί θά ἐννοοῦν καί αὔριο, τίς διαπραγματεύσεις τῶν Ροντίτσεφ μέ τούς Ναμπόκοφ, τῶν Ναμπόκοφ μέ τούς Οὐροῦσοφ, τῶν Οὐροῦσοφ μέ τούς Γκορεμίκιν, τῶν Γκορεμίκιν μέ τούς Τρέποφ.

Ὡστόσο οὐδέν κακόν ἀμιγές καλοῦ. Ἡ πογκρομιστικο-οχτωβριστικο-καντέτικη κυβέρνηση θά σπρώξει γρήγορα τά πράγμα-

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 92 (ἑλλ. ἔκδ., σελ. 94). *Σύντ.*

τα πρός τά μπρός, καί συγκεκριμένα: τούς καντέτους στήν πολιτική χρεοκοπία· τό λαό στήν ἀπαλλαγή ἀπό μιά ἀκόμα βλαβερή αὐταπάτη· τήν πορεία τῶν πολιτικῶν γεγονότων στήν ἐπαναστατική λύση.

Γράφτηκε στίς 21 τοῦ 'Ιούνη (4 τοῦ 'Ιούλη) 1906

Δημοσιεύτηκε στίς 22 τοῦ 'Ιούνη 1906 στήν ἐφημερίδα «Ἔχο», ἀρ. φύλλου 1

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας

ΧΡΗΣΙΜΗ ΠΟΛΕΜΙΚΗ

Ἡ μακροσκελής ἀνακοίνωση τῆς κυβέρνησης Γκορεμίκιν γιά τά «μέτρα βελτίωσης τῶν βιοτικῶν συνθηκῶν τῆς ἀγροτιᾶς» στό μεγαλύτερο μέρος της ἀσχολεῖται μέ τήν καταπολέμηση τῶν ἀπόψεων τῶν ἀγροτῶν καί τῶν συζητήσεων ἀνάμεσα στό λαό (τῶν «διαδόσεων», σύμφωνα μέ τήν περιφρονητική ἔκφραση τῶν γκορεμικινικῶν). Ἡ πολεμική αὐτή εἶναι ἐξαιρετικά χρήσιμη. Ἡ κυβέρνηση Γκορεμίκιν συζητᾶ μέ τή «ρωσική ἀγροτιά», χαρακτηρίζει «λαθεμένες» τίς ἀπόψεις της, προσπαθεῖ ν' ἀποδείξει στούς ἀγρότες ὅτι τά αἰτήματα καί τά σχέδιά τους «εἶναι πρίν ἀπ' ὅλα ἀντίθετα μέ τά συμφέροντα τῆς ἴδιας τῆς ἀγροτιᾶς».

Εἶστε πραγματικά ἀξιέπαινοι, κύριοι Γκορεμίκιν, πού προσπαθεῖτε νά δράσετε μέ τήν πειθώ! Ἀπό καιρό θάπρεπε νά τό κάνετε αὐτό. Ἀντί νά χρησιμοποιεῖτε τή βέργα καί τό μαστίγιο, τίς σφαῖρες ἤ τόν ὑποκόπανο θᾶταν πραγματικά καλύτερο ν' ἀπευθύνεστε στήν ἀγροτιά μέ ἐπιχειρήματα. Τήν κυβερνητική ἀνακοίνωση τήν ἀναδημοσίευσαν ὅλες σχεδόν οἱ ἐφημερίδες, θά τήν διαβάσουν στούς ἀγρότες καί οἱ παπάδες, καί οἱ παράγοντες τῶν ζέμστβο, καί οἱ πρόεδροι τῶν κοινοτήτων, καί οἱ ἀστυνομικοί σταθμάρχες. Καί οἱ ἀγρότες θά καθήσουν νά σκεφτοῦν πάνω σ' αὐτή τήν ἀνακοίνωση. Οἱ ἀγρότες θά πάρουν μαθήματα ἀπό τήν κυβέρνηση γιά τό πῶς πρέπει νά καταλαβαίνουν τά πραγματικά τους συμφέροντα. Καί, ἀφοῦ θάχουν σκεφτεῖ καί διδαχτεῖ ἀπό τήν κυβέρνηση, οἱ ἀγρότες θά μπορέσουν ν' ἀποφασίσουν μέ πλειοψηφία ποιός ἔχει μέ τό μέρος του τό δίκιο. Θᾶταν καλά ἄν γινόταν ἔτσι. Μά εἶναι πολύ ἄσχημο ὅταν οἱ Γκορεμίκιν καί οἱ ὑπηρέτες τους μέ τό ἕνα χέρι δέρνουν, σακατεύουν καί σκοτώνουν τούς ἀγρότες καί μέ τ' ἄλλο χέρι τούς βουλώνουν τό στόμα μέ «ἀνακοινώσεις» γιά τό ποιά εἶναι ἡ σωστή ἀντίληψη τῶν συμφερόντων τῶν ἀγροτῶν. Οἱ ἀγροτικές ἐφημερίδες κλείνονται, οἱ

ἀπεσταλμένοι τῶν ἀγροτῶν καί τά μέλη τῆς Ἀγροτικῆς Ἕνωσης φυλακίζονται ἤ ἐκτοπίζονται στή Σιβηρία, τά χωριά ἔχουν κατακλυστεῖ ἀπό στρατό σά νά πρόκειται γιά ἐχθρικές περιοχές καί ἡ κυβέρνηση Γκορεμίκιν σερβίρει στήν τσακισμένη καί ἐξουθενωμένη ἀγροτιά τήν ἀνακοίνωση ὅτι τούς ἀγρότες τούς μαστιγώνουν καί τούς δέρνουν γιά τό δικό τους τό καλό!

Χρήσιμη ἀνακοίνωση! Θά ἔχει θαυμάσια ἐπίδραση στούς ἀγρότες. Ἡ κυβέρνηση ἀνέλαβε ἕνα μικρό μέρος ἀπό τή δουλειά τῆς Ἐργασιακῆς ἤ ἀγροτικῆς ὁμάδας τῆς Δούμας. Ἡ ὁμάδα αὐτή θά ἔπρεπε νά ἀπευθυνθεῖ στό λαό, νά μιλήσει γιά τά αἰτήματα τῶν ἀγροτικῶν βουλευτῶν τῆς Δούμας σχετικά μέ τήν παραχώρηση γῆς στούς ἀγρότες, νά πεῖ τί ἀπάντηση ἔδοσε ἡ κυβέρνηση σ' αὐτά τά αἰτήματα. Ἡ Ἐργασιακή ὁμάδα δέν ἐπιχείρησε ἀκόμα νά τό κάνει αὐτό. Ἡ κυβέρνηση ἔσπευσε σέ βοήθειά της. Πόσο ἔξυπνη εἶναι ἡ κυβέρνησή μας. Δημοσίευσε ἡ ἴδια ἀνακοίνωση πρός ὅλο τό λαό καί μίλησε γιά τά αἰτήματα τῶν ἀγροτῶν.

Τώρα καί στά πιό ἀπομονωμένα χωριά, ἀκόμα καί σ' ἐκεῖνα πού δέν ἔχουν ἀκούσει γιά τήν Ἀγροτική Ἕνωση καί τούς ἀγροτικούς βουλευτές στή Δούμα (ἄν ὑπάρχουν τέτοια χωριά — καί ἐδῶ πού τά λέμε ἀσφαλῶς θά ὑπάρχουν, μιά καί ἡ χώρα μας εἶναι πρωτόγονη), ἀκόμα κι ἐκεῖ ὁ παπάς ἤ ὁ πρόεδρος θά διαβάσει στόν κόσμο τήν ἀνακοίνωση τῆς κυβέρνησης. Θά συναχτοῦν οἱ ἀγρότες, θ' ἀκούσουν ἀμίλητοι καί θά σκορπίσουν. Καί μετά θά μαζευτοῦν μονάχοι, χωρίς τήν ἐξουσία. Καί θ' ἀρχίσουν τήν κουβέντα. Θ' ἀρχίσουν νά συζητοῦν τήν κυβερνητική διαβεβαίωση ὅτι οἱ ὑπάλληλοι καί ἡ κυβέρνηση δέν ὑποστηρίζουν τά συμφέροντα τῶν τσιφλικάδων. Θά γελάσουν. Θά ποῦν: Ξέρει ὁ βλάχος τί ἔχει στόν τορβά του! Θά κουβεντιάσουν καί γιά τά λεγόμενα ὅτι ἡ ἀπαλλοτρίωση τῆς γῆς, ἄν γίνει θεληματικά ἀπό τούς τσιφλικάδες, καί μάλιστα διά μέσου τῶν ὑπαλλήλων, θά συμφέρει τούς ἀγρότες περισσότερο ἀπό τήν ἀναγκαστική ἀπαλλοτρίωση (ἴσως καί χωρίς ἐξαγορά). Θά γελάσουν. Θά ποῦν: πῶς ἐμεῖς, οἱ κουτοί, δέν καταλαβαίναμε μέχρι σήμερα ὅτι μᾶς συμφέρει καλύτερα ν' ἀκοῦμε τούς τσιφλικάδες καί τούς ὑπαλλήλους, παρά νά λύνουμε μόνοι μας ὅλα τά ζητήματα;

Ἴσως ὅμως οἱ ἀγρότες νά μήν περιοριστοῦν μόνο στό γέλιο. Ἴσως σκεφτοῦν καί κάτι ἄλλο, ὄχι μόνο μέ γέλιο ἀλλά καί μέ ὀργή. Ἴσως βγάλουν συμπεράσματα ὄχι μόνο γιά τό ποῦ βρίσκεται ἡ ἀλήθεια καί ποῦ τό ψέμα, ἀλλά καί μέ τί τρόπο νά κατακτήσουν τήν ἀλήθεια;..

Πόσο ἔξυπνη εἶναι ἡ κυβέρνησή μας!

Ἄς σημειωθεῖ ὅτι ὁ κ. Μούρομτσεφ, καντέτος πρόεδρος τῆς Κρατικῆς δούμας, δέν ἐπιθυμεῖ νά χρησιμοποιεῖται ἡ λέξη: κυβέρνηση. Αὐτό, βλέπετε, δέν εἶναι σωστό. Καί ἡ Δούμα εἶναι, ἐπίσης, μέρος τῆς κυβέρνησης. Πρέπει νά λέμε: ὑπουργεῖο. Τότε θά μιλᾶμε ἀπαράλλαχτα «ὅπως οἱ καθώς πρέπει κύριοι»: ἡ Δούμα νομοθετεῖ, τό ὑπουργεῖο ἐκτελεῖ· ἡ Δούμα εἶναι μέρος τῆς κυβέρνησης.

Τόν καημένο τόν κ. Μούρομτσεφ! Τούς καημένους τούς καντέτους! Μέ πόση ἐπιμέλεια ἀποστήθισαν τά γερμανικά ἐγχειρίδια τοῦ δημοσίου δικαίου. Τό ζήτημα τό κατέχουν καλύτερα ἀπό τόν Γκορεμίκιν, πού στήν ἀνακοίνωση *δέν εἶπε οὔτε λέξη γιά τή Δούμα*, μά μιλοῦσε μόνο γιά *κυβέρνηση*. Ποιός ἔχει δίκιο: ὁ Γκορεμίκιν ἤ ὁ Μούρομτσεφ; Πῶς πρέπει νά λέμε: ὑπουργεῖο ἤ κυβέρνηση;

Ὁ Γκορεμίκιν ἔχει δίκιο. Μέ τήν ἀρετή πού τόν διακρίνει... χμ! χμ! μέ τή λεπτότητα πνεύματος πού τόν διακρίνει —...εἶπε ἄθελά του τήν ἀλήθεια. Οἱ Μούρομτσεφ μέ τήν ἀκαδημαϊκή εὐρυμάθεια πού τούς διακρίνει λένε ἕνα καθώς πρέπει ψέμα.

Οἱ ἀγρότες θά πάρουν μαθήματα ἀπό τόν Γκορεμίκιν καί ὄχι ἀπό τόν Μούρομτσεφ. Θά προτιμήσουν νά λογαριαστοῦν ὄχι μέ τό ὑπουργεῖο, μά μέ τήν κυβέρνηση. Καί θά δικαιωθοῦν.

«Ἔχο», ἀρ. φύλλου 1,
22 τοῦ Ἰούνη 1906

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό
κείμενο τῆς ἐφημερίδας «Ἔχο»

Η ΒΟΗΘΕΙΑ ΣΤΟΥΣ ΠΕΙΝΑΣΜΕΝΟΥΣ ΚΑΙ Η ΤΑΚΤΙΚΗ ΤΗΣ ΔΟΥΜΑΣ

Οἱ σημερινές ἐφημερίδες γράφουν ὅτι τήν Τετάρτη 21 τοῦ Ἰούνη ἔγινε συνεδρίαση τῶν ἑνοποιημένων ἐπιτροπῶν προϋπολογισμοῦ καί ἐπισιτισμοῦ τῆς Κρατικῆς δούμας. Συζητήθηκε ἡ πρόταση τῶν ὑπουργῶν Ἐσωτερικῶν καί Οἰκονομικῶν νά χορηγηθοῦν 50 ἑκατομμύρια ρούβλια γιά βοήθεια στούς πεινασμένους. «Ἡ ἐπιτροπή ἀποφάσισε νά προτείνει στήν Κρατική δούμα νά χορηγήσει γιά τίς ἄμεσες ἀνάγκες 15 ἑκατομμύρια ρούβλια, πού θά τά πάρει ἀπό τούς τρέχοντες λογαριασμούς, καί νά προτείνει στήν κυβέρνηση νά διατυπώσει τίς ἀπόψεις της σχετικά μέ τήν περικοπή τῶν δαπανῶν τοῦ τρέχοντος προϋπολογισμοῦ κατά τό ἀνωτέρω ποσόν. Ἡ πρόταση τῆς κυβέρνησης γιά ἐσωτερικό δάνειο 50 ἑκατ. ρουβλίων ἀπορρίφτηκε» («Ρέτς», 22 τοῦ Ἰούνη).

Ἡ χορήγηση χρημάτων γιά βοήθεια στούς πεινασμένους εἶναι ζήτημα ἐξαιρετικῆς σπουδαιότητας. Κάθε συνειδητός πολίτης πρέπει νά παρακολουθεῖ τό ζήτημα αὐτό σέ ὅλες του τίς φάσεις μέ ἀδιάπτωτη προσοχή.

Ὑπενθυμίζουμε, πρίν ἀπ᾿ ὅλα, ὅτι στήν Κρατική δούμα προέκυψε ἀρχικά τοῦτο τό ζήτημα: ἐπιτρέπεται νά δοθοῦν τά χρήματα στήν κυβέρνηση τῶν πογκρομιστῶν ἤ πρέπει ἡ ἴδια ἡ Δούμα νά πάρει στά χέρια της ὅλο τό ζήτημα τῆς βοήθειας τῶν πεινασμένων; Ὁ βουλευτής Ἀλαντίν στήν ἀρχή τάχθηκε ὑπέρ τῆς σωστῆς, δηλ. τῆς δεύτερης λύσης τοῦ ζητήματος. Πρότεινε νά ἐκλεγοῦν ἐπιτροπές τῆς Δούμας, νά σταλοῦν βουλευτές τῆς Δούμας ἐπιτόπου, νά γίνει ἔκκληση σέ «ἐλεύθερα ὄργανα» καί νά συγκεντρωθοῦν καί τά χρήματα καί τό ὅλο ζήτημα τῆς βοήθειας τῶν πεινασμένων στά χέρια τῶν παραπάνω ὀργάνων. Οὔτε καπίκι στούς κ. κ. Γκοῦρκο καί Ντουρνοβό! εἶπε ὁ Ἀλαντίν κάτω

ἀπό τά χειροκροτήματα τῆς ἀριστερῆς πτέρυγας τῆς Δούμας, πού συνοδεύονταν ἀπό τίς φωνές: σωστά. Ὁ Ἀλαντίν, ὅπως εἶναι γνωστό, δέ στάθηκε σ' αὐτή τή σωστή θέση. Πέταξε ψηλά, μά ὕστερα πῆγε καί κούρνιασε στό κοτέτσι τῶν καντέτων. Οἱ σοσιαλδημοκράτες βουλευτές ἔκαναν λάθος πού δέν πῆραν τό λόγο γιά νά βροντοφωνάξουν τή γνώμη τους πάνω σ' αὐτό τό ζήτημα. Ἡ Δούμα δέχτηκε πρόταση τῶν καντέτων νά περάσει στά τρέχοντα ζητήματα.

Ἔτσι, σ' ἕνα βασικό ζήτημα ἀρχῆς, δόθηκε ἡ λύση πού ἤθελαν οἱ καντέτοι, οἱ τσιφλικάδες, οἱ φιλελεύθεροι. Ἡ Δούμα ἀρνήθηκε νά γίνει ὄργανο τῆς ἐπανάστασης σ' αὐτό τό ζήτημα. Ἡ Δούμα φοβήθηκε τό λαό, φοβήθηκε ν' ἀπευθυνθεῖ στό λαό. Ἡ Δούμα συμφώνησε καταρχήν νά ἀφήσει τό ζήτημα τῆς βοήθειας τῶν πεινασμένων στούς κ. κ. Γκοῦρκο καί στούς πογκρομιστές ὑπουργούς. Ἡ καντέτικη Δούμα ἔδειξε μ' αὐτό ὅτι δέ θέλει νά παλέψει μαζί μέ τό λαό ἐνάντια στούς πογκρομιστές, ἀλλά ἁπλῶς νά ἀσκήσει πίεση στούς πογκρομιστές μέ τή βοήθεια τοῦ λαοῦ, ἁπλῶς νά χαλιναγωγήσει λιγάκι τούς πογκρομιστές, χωρίς νά τούς παραμερίσει ὁλότελα.

Τό ζήτημα μπῆκε στή δεύτερη φάση του. Πῶς θά ἀσκήσουν τώρα πίεση οἱ καντέτοι πάνω στούς πογκρομιστές; Ἄρχισε τό παζάρεμα ἀνάμεσα στήν ἐπιτροπή τῆς Δούμας καί στούς ὑπουργούς. Στή συνεδρίαση τῆς ἐπιτροπῆς τῆς 21 τοῦ Ἰούνη παραβρέθηκαν οἱ ὑπουργοί Ἐσωτερικῶν καί Οἰκονομικῶν. Ἡ Δούμα, μιά πού δέ θέλησε νά ἔχει δοσοληψίες μέ τό λαό καί μέ τά «ἐλεύθερα ὄργανα», μιά πού δέ θέλησε νά συνεννοηθεῖ μαζί τους, ἄρχισε τίς συνεννοήσεις μέ τούς ὑπουργούς αὐτούς. Τά λόγια «οὔτε καπίκι στούς κ. κ. ὑπουργούς», ἔμειναν μόνο λόγια. Οἱ συνεννοήσεις μέ τούς κ. κ. ὑπουργούς ἔγιναν πραγματικότητα. Οἱ ὑπουργοί ζήτησαν ἔγκριση γιά δάνειο. Ἡ ἐπιτροπή τῆς Δούμας ἀρνήθηκε. Ζήτησε νά παρθοῦν τά χρήματα ἀπό τόν προϋπολογισμό τοῦ τρέχοντος ἔτους, δηλαδή νά περικοποῦν μερικές *ἐπιζήμιες* δαπάνες καί μ' αὐτό τόν τρόπο νά συγκεντρωθεῖ τό ποσό γιά τή βοήθεια τῶν πεινασμένων. Μέ τήν τακτική αὐτή, μ' αὐτό τόν ἑλιγμό ἡ Δούμα κατακτᾶ ἕνα μικρό μέρος τοῦ δικαιώματος νά ἐλέγχει τόν προϋπολογισμό τοῦ κράτους. Ὁ προϋπολογισμός ἐγκρίθηκε ἐν ἀγνοία τῶν λαϊκῶν ἀντιπροσώπων καί τώρα μέ πλάγιο τρόπο ἐπιδιώκεται ἡ ἀναθεώρησή του γιά τήν περικοπή τῶν ἐπιζήμιων δαπανῶν καί γιά τήν ἐξοικονόμηση χρημάτων γιά ὠφέλιμες δαπάνες.

Αὐτή εἶναι ἡ δεύτερη φάση τοῦ ζητήματος. Οἱ καντέτοι, δηλ.

τό κόμμα τῶν φιλελεύθερων τσιφλικάδων καί τῶν φιλελεύθερων ἀστῶν, θέλουν νά ἐλέγχουν τά ὄργανα τῆς παλιᾶς ἐξουσίας, θέλουν νά τά ὑποτάξουν στήν ἐπιρροή τους, θέλουν νά τά χτενίσουν, νά τά πλύνουν, νά τά ντύσουν, νά ἀντικαταστήσουν τούς Στολίπιν μέ τούς Ναμπόκοφ, μά δέ θέλουν νά ἀντικαταστήσουν *ὅλα* αὐτά τά ὄργανα καί τούς θεσμούς τῆς παλιᾶς ἀστυνομικῆς, φεουδαρχικῆς ἐξουσίας μέ *ἐλεύθερα ὄργανα* τοῦ λαοῦ, μέ ἐλεύθερα ἐκλεγμένους λειτουργούς ὅλου τοῦ λαοῦ. Ἀπό ποῦ θά βρεθοῦν τά χρήματα γιά τή βοήθεια στούς πεινασμένους; Σέ ποιόν νά ἀνατεθεῖ ἡ διαχείριση αὐτῶν τῶν ἑκατομμυρίων; Τρεῖς βασικές ἀπαντήσεις δίνουν σ' αὐτό τό ἐρώτημα οἱ τρεῖς βασικές πολιτικές δυνάμεις τῆς σύγχρονης ἐποχῆς. Ἡ κυβέρνηση τῶν ἀστυνομικῶν πογκρομιστῶν ἀπαντᾶ: νά παρθοῦν τά χρήματα μέ σύναψη νέου δανείου γιά νά μή θιχθεῖ ὁ ἀστυνομικο-πογκρομικός προϋπολογισμός μας. Τά χρήματα νά τά διαχειριστοῦμε πάλι ἐμεῖς, οἱ ἀστυνομικοί καί οἱ πογκρομιστές. Ἡ ἐργατική τάξη καί ὁλόκληρη ἡ συνειδητή ἀγροτιά ἀπαντοῦν: τά χρήματα νά τά συγκεντρώσει ὁ ἴδιος ὁ λαός καί ὁ ἴδιος νά τά διαχειριστεῖ μέσω «ἐλεύθερων ὀργάνων» πού θά ἔχουν πραγματικά ἐκλεγεῖ ἀπό ὅλους καί πού πραγματικά δέ θά ἔχουν καμιά σχέση μέ τή βρωμερή ἀστυνομία. Νά χρησιμοποιηθοῦν αὐτά τά ἐλεύθερα ὄργανα γιά ἕνα πλατύ, μαζικό κίνημα, πού θ' ἀποβλέπει στό πέρασμα ὅλης τῆς κρατικῆς ἐξουσίας καί ὅλου τοῦ «δημόσιου ταμείου» στά χέρια τοῦ λαοῦ. Οἱ φιλελεύθεροι τσιφλικάδες καί οἱ φιλελεύθεροι ἀστοί («καντέτοι») ἀπαντοῦν: ἐμεῖς δέ θέλουμε «ἐλεύθερα ὄργανα», τά φοβόμαστε. Σέ μιά τέτοια περίπτωση ὁ λαός θά τραβήξει «ὑπερβολικά» μακριά. Καλύτερα νά μείνουμε μέ τούς παλιούς πογκρομιστές, καθαρίζοντάς τους καί ξύνοντάς τους λιγουλάκι. Ὅσο γιά τά χρήματα, νά τά πάρουμε ἀπό τόν ἴδιο τόν προϋπολογισμό τους, περιστέλλοντας τίς ἐπιζήμιες δαπάνες. Νά ἀναθέσουμε τή διαχείριση αὐτῶν τῶν χρημάτων στήν ἴδια τήν κυβέρνηση τῶν πογκρομιστῶν, προσπαθώντας νά τή βάλουμε κάτω ἀπό τό δικό μας ἔλεγχο, δηλαδή τόν ἔλεγχο τῶν φιλελεύθερων τσιφλικάδων.

Σαφεῖς ἀπαντήσεις. Σαφής εἶναι ἡ θέση τῆς κυβέρνησης, τῆς ἀστικῆς τάξης καί τοῦ προλεταριάτου. Μέ ποιόν ὅμως θά πάει ἡ ἀγροτιά;

Ἡ φιλελεύθερη ἀστική τάξη, οἱ καντέτοι ταλαντεύονται ἀνάμεσα στήν κυβέρνηση καί στό λαό. Ἡ θέση τῶν ταλαντευομένων εἶναι διφορούμενη. Εὔκολο εἶναι νά πεῖς: τά χρήματα νά παρθοῦν ἀπό τόν τρέχοντα προϋπολογισμό μέ τήν περικοπή

τῶν ἐπιζήμιων δαπανῶν! Ἀλλά τά χρήματα χρειάζονται ἀμέσως, ἐνῶ γιά μιά τέτοια περικοπή ἀπαιτεῖται *συγκατάθεση* τοῦ Κρατικοῦ Συμβουλίου καί τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ κράτους. Συνεπῶς οἱ καντέτοι ὑπολογίζουν νά πετύχουν τή θεληματική συγκατάθεση τῶν ἀνώτερων ὑπαλλήλων καί τῆς καμαρίλας. Ποῦ στηρίζεται ὁ ὑπολογισμός τῶν καντέτων; *Στή δυνατότητα μιᾶς συναλλαγῆς πάνω στή σύνθεση τῆς μελλοντικῆς κυβέρνησης.*

Πρέπει ν' ἀντικρύζουμε τήν πραγματικότητα κατάματα. Δέν ὑπάρχει λόγος νά ὑποκρινόμαστε. Δέν ὑπάρχει λόγος νά παίζουμε τό κρυφτούλι. Ἡ χορήγηση χρημάτων γιά βοήθεια στούς πεινασμένους χρησιμεύει σάν ἀφορμή γιά παζαρέματα ἀνάμεσα στούς καντέτους καί στήν κυβέρνηση τῶν πογκρομιστῶν, ἀνάμεσα στούς καντέτους καί στήν καμαρίλα. Κάντε μας τήν παραχώρηση, κύριοι πογκρομιστές, διορίστε τόν Μούρομτσεφ πρωθυπουργό ἀντί τοῦ Ἐρμόλοφ, κι ἐμεῖς θά σᾶς κάνουμε τήν παραχώρηση καί θά σᾶς δόσουμε, μπορεῖ τά 15, μά μπορεῖ καί ὅλα τά 50 ἑκατομμύρια γιά βοήθεια στούς πεινασμένους, χωρίς ν' ἀπευθυνθοῦμε σέ «ἐλεύθερα ὄργανα» τοῦ λαοῦ, πράγμα «ἐπικίνδυνο» (καί γιά σᾶς, τούς πογκρομιστές, καί γιά μᾶς, τούς τσιφλικάδες).

Αὐτό ἀκριβῶς τό νόημα ἔχουν τά ὅσα συνέβηκαν σήμερα μέσα στή Δούμα. Αὐτό ἀκριβῶς τό νόημα ἔχει τό σημερινό ἄρθρο τοῦ κ. Ἔστσιν στήν καντέτικη «Ρέτς», ἄρθρο πού ἐπιδοκιμάζεται ἰδιαίτερα, μέ μικρές ἐπιφυλάξεις, ἀπό τό κύριο ἄρθρο τῆς «Ρέτς» καί ἀποδείχνει ὅτι ἡ Δούμα πρέπει νά δόσει τά χρήματα στήν κυβέρνηση τῶν πογκρομιστῶν, «συνοδεύοντας τή χορήγηση αὐτή τῶν χρημάτων μέ ὅλους ἐκείνους τούς ὅρους πού μπορεῖ νά θέσει ἡ Δούμα».

Ἡ πολιτική κατάσταση εἶναι σαφής. Μπροστά στούς σοσιαλδημοκράτες βουλευτές μας στή Δούμα ὀρθώνεται ἕνα σοβαρότατο καθῆκον. Πρῶτο, πρέπει νά δόσουν ἀποφασιστική μάχη μέ τούς καντέτους ὅταν θά συζητιέται στή Δούμα ἡ ἔκθεση τῆς ἐπιτροπῆς προϋπολογισμοῦ καί ἐπισιτισμοῦ. Πρέπει ν' ἀπαιτήσουν νά γίνει ἔκκληση σέ «ἐλεύθερα ὄργανα» τοῦ λαοῦ, ν' ἀνοίξουν τά μάτια τῶν ἀγροτῶν γιά ποιό λόγο οἱ καντέτοι, πού ἀνάμεσά τους ὑπάρχουν τόσοι τσιφλικάδες, φοβοῦνται τό λαό πού ἔχει ἀνάγκη ἀπό *ὅλη* τή γῆ καί χωρίς *καμιά* ἐξαγορά, πού ἔχει ἀνάγκη ἀπό πλήρη ἐλευθερία. Πρέπει ν' ἀπαιτήσουν νά τεθεῖ σέ ψηφοφορία δική τους πρόταση πάνω στό ζήτημα αὐτό, γιά νά κατοχυρώσουν τή συμπάθεια ὅλων τῶν ἐργαζόμενων μαζῶν πρός τό κόμμα τοῦ προλεταριάτου καί γιά νά δείξουν σέ ὅλους

ἀνοιχτά καί καθαρά ὅλη τήν ἀστάθεια καί τή δειλία τῶν φιλελεύθερων τσιφλικάδων.

Δεύτερο, ὅταν οἱ καντέτοι καταφέρουν νά τορπιλλίσουν τήν πρόταση γιά ἔκκληση σέ ἐλεύθερα ὄργανα, οἱ σοσιαλδημοκράτες πρέπει νά δόσουν ἐναντίον τους μιά δεύτερη μάχη στήν ἑπόμενη γραμμή τῶν ὀχυρῶν μας. Πρέπει νά ζητήσουν ἐξηγήσεις, γιά ποιό λόγο ἡ ἐπιτροπή (τοῦ προϋπολογισμοῦ μαζί καί τοῦ ἐπισιτισμοῦ) δέ δημοσίευσε *ὅλες* τίς λεπτομέρειες τῶν διαπραγματεύσεων μέ τούς ἐντιμότατους κυρίους ὑπουργούς Ἐσωτερικῶν καί Οἰκονομικῶν. Πρέπει νά προετοιμαστοῦν καλά γιά κριτική ὅλου τοῦ προϋπολογισμοῦ, πιό ἐμπεριστατωμένη καί πιό ἀποφασιστική ἀπό κείνη πού ἔκαναν οἱ καντέτοι στήν ἐπιτροπή. Ἀπό τό βῆμα τῆς Δούμας θ' ἀντηχήσουν τότε φωνές πού θά ξεσκεπάζουν ἀμείλικτα τό διπλό παιχνίδι τῶν καντέτων, θά ξεσκεπάζουν ὅλα τά «μυστικά» τοῦ ρωσικοῦ προϋπολογισμοῦ τῶν ἀστυνομικῶν πογκρομιστῶν, — ἑνός προϋπολογισμοῦ μέ τόν ὁποῖο δεκάδες καί ἑκατοντάδες ἑκατομμύρια σκορπιοῦνται γιά ἐνίσχυση τῶν γαιοκτημόνων καί τῶν κεφαλαιοκρατῶν, γιά πολεμικούς τυχοδιωχτισμούς, γιά «ἐνίσχυση» τῶν κατασκόπων καί τῶν χωροφυλάκων, γιά τήν ἀνταμοιβή τῶν κάθε λογῆς τιτλούχων ἡρώων τῆς τραγωδίας τῆς Μαντζουρίας, γιά τή συντήρηση μιᾶς ἀπειράριθμης στρατιᾶς ὑπαλλήλων πού ληστεύουν καί καταπιέζουν τό λαό. Ἀπό τό βῆμα τῆς Δούμας θ' ἀντηχήσουν φωνές πού δέ θά λογαριάζουν σέ 15 καί σέ 50 ἑκατομμύρια τά *ἐπιζήμια* ἔξοδα.

Οἱ καντέτοι δέ θέλουν παρά νά ἐπιπλήξουν λιγάκι τήν κυβέρνηση. Μπροστά στή σοσιαλδημοκρατία θά δόσουν λόγο, πρῶτ' ἀπ' ὅλα, καί οἱ πογκρομιστές, καθώς καί οἱ ἴδιοι οἱ κύριοι καντέτοι γιά τήν προσπάθειά τους νά συγκαλύψουν τό μέγεθος τῆς διάστασης πού ὑπάρχει ἀνάμεσα στήν καμαρίλα καί στό λαό.

Γράφτηκε στίς 22 τοῦ Ἰούνη (5 τοῦ Ἰούλη) 1906

Δημοσιεύτηκε στίς 23 τοῦ Ἰούνη 1906 στήν ἐφημερίδα «Ἔχο», ἀρ. φύλλου 2

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας

ΟΙ ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΕΙΣ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ

Χτές δημοσιεύσαμε εἰδήσεις τῶν ἐφημερίδων γιά τόν προβλεπόμενο σχηματισμό κυβέρνησης ἀπό τούς Ἐρμόλοφ, Οὐροῦσοφ, Ναμπόκοφ, Χέυντεν καί ἄλλους *. Γιά τόν κατάλογο αὐτόν ἡ «Ρέτς» γράφει σήμερα: «Τά μέλη τοῦ κόμματος τῶν καντέτων περιλήφθηκαν, προφανῶς, στόν κατάλογο ἀπό αὐτούς πού τόν συνέταξαν ἁπλῶς ὑποθετικά· στήν πραγματικότητα τό κόμμα τῶν καντέτων δέ θά πάρει μέρος σέ τέτοιου εἴδους κυβέρνηση».

Πολύ καλά, κύριοι καντέτοι! Ἀλλά ἀπό ποῦ ξέρει ἡ «Ρέτς» πώς τό κόμμα τῶν καντέτων δέ θά πάρει μέρος σέ μιά τέτοια κυβέρνηση;

Πῶς «ἀπό ποῦ», θά ρωτήσει ὁ ἀναγνώστης. Δέν εἶναι τάχα ἡ «Ρέτς» τό κύριο ὄργανο τῶν καντέτων; Σωστά. Ἀλλά ἐμεῖς θέλουμε ἀκριβῶς νά ἐπιστήσουμε τήν προσοχή στό γεγονός ὅτι γιά ἕνα τέτοιο κόμμα, ὅπως τῶν καντέτων, πού ἔκανε νόμιμα συνέδρια, πού κυριαρχεῖ στήν Κρατική δούμα, γιά ἕνα κόμμα πλούσιο, «φωτισμένο» καί φιλελεύθερο, εἶναι *ἀνάρμοστο*, τελείως ἀνάρμοστο νά παίζει τό κρυφτούλι. Δέν εἶναι τάχα καιρός νά δηλωθεῖ ὅτι ἡ «Ρέτς» εἶναι τό ἐπίσημο καί τό κύριο ὄργανο τοῦ κόμματος; Δέν εἶναι τάχα καιρός νά δημοσιευτοῦν οἱ ἀποφάσεις τῆς ΚΕ τοῦ κόμματος τῶν καντέτων; Ἕνα ἀπό τά δυό, κύριοι: *εἴτε* τό κόμμα σας δέ συζήτησε ἐπίσημα τό ζήτημα, σέ τί εἴδους κυβέρνηση «θά πάρει μέρος». Τότε πρέπει νά εἰπωθεῖ αὐτό καθαρά. Τότε ἡ «Ρέτς» πρέπει νά μιλάει ὄχι ἐξονόματος τοῦ κόμματος τῶν καντέτων, ἀλλά ἐξονόματός της, δηλ. νά λέει «*εἴμαστε βέβαιοι* ὅτι τό κόμμα τῶν καντέτων δέ θά πάρει μέρος» κτλ.

Εἴτε τό κόμμα σας συζήτησε ἐπίσημα αὐτό τό ζήτημα. Τότε

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 229–230 (ἑλλ. ἔκδ., σελ. 229–231). *Σύντ.*

πρέπει νά δημοσιευτοῦν τά πρακτικά αὐτῆς τῆς συζήτησης, γιατί ἡ σιωπή σας θά ἐπιβεβαιώσει ὅτι κάνετε μυστικές διαπραγματεύσεις πίσω ἀπό τίς πλάτες τοῦ λαοῦ.

«Σήμερα μιλοῦν πιά γιά κατάλογο πιό ἀμιγοῦς τύπου», γράφει ἐπίσης ἡ «Ρέτς», ἀναφέροντας μόνο τά ὀνόματα τῶν Ἑρμόλοφ, Τιμιριάζεφ, Χέυντεν, Σταχόβιτς, δηλ. ἀνώτερων κρατικῶν λειτουργῶν καί ὀχτωβριστῶν, χωρίς καντέτους. Ἑπομένως, *διαπραγματεύσεις ἔγιναν*. Τούς καντέτους τούς ρώτησαν — ἴσως μέσω τοῦ «κόμματος τοῦ κέντρου» στό Κρατικό Συμβούλιο: θά μετάσχετε ἤ ὄχι σέ μιά τέτοια κυβέρνηση; Οἱ καντέτοι ἀπάντησαν: ὄχι, σέ τέτοια κυβέρνηση δέ θά μετάσχουμε.

Ἔτσι δέν εἶναι, κύριοι καντέτοι; Ἔγιναν διαπραγματεύσεις ἤ ὄχι; Εἴπατε ποιοί εἶναι οἱ ὅροι *σας* ἤ ὄχι; Ἀφοροῦσαν οἱ ὅροι αὐτοί ἀποκλειστικά καί μόνο τό διορισμό ὁρισμένων συγκεκριμένων προσώπων σάν ὑπουργῶν ἤ καί τή γενική ἀμνηστία, ἐγγυήσεις γιά ἐλευθερίες, τήν κατάργηση τοῦ Κρατικοῦ Συμβουλίου, τή συμφωνία γιά καθολικό ἐκλογικό δικαίωμα;

Ὅσο τό κόμμα τῶν καντέτων δέ θάχει δόσει ἐπίσημα πλήρη καί ἐντελῶς σαφῆ ἀπάντηση σ' αὐτά τά ἐρωτήματα, ἐμεῖς δέ θά πάψουμε νά ἐπαναλαμβάνουμε στό λαό: πολίτες, φυλαχτεῖτε! Πίσω ἀπό τίς πλάτες τοῦ λαοῦ διεξάγονται «ἀνεπίσημες» διαπραγματεύσεις τῶν μελῶν τοῦ κόμματος τῆς «λαϊκῆς ἐλευθερίας» γιά τό ξεπούλημα τῆς λαϊκῆς ἐλευθερίας σέ συμφέρουσα τιμή.

Γράφτηκε στίς 22 τοῦ Ἰούνη (5 τοῦ Ἰούλη) 1906

Δημοσιεύτηκε στίς 23 τοῦ Ἰούνη 1906 στήν ἐφημερίδα «Ἔχο», ἀρ. φύλλου 2

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας

ΞΕΦΥΛΛΙΖΟΝΤΑΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

Ὁ σ. Ν. Ραχμέτοφ πραγματεύεται στήν «Γκόλος Τρουντά» [109] τά «πολιτικά καθήκοντα τῆς ρωσικῆς σοσιαλδημοκρατίας». Σέ μιά τετράστηλη ἐπιφυλλίδα ἔταξε γιά σκοπό του ν' ἀποδείξει ὅτι

«στό προλεταριάτο, σά μιά ἀπό τίς τάξεις πού δροῦν στή Ρωσία, δέ συμφέρει διόλου ν' ἀφήσει τή Δούμα νά δρᾶ ἀπό μόνη της: αὐτό θά ἰσοδυναμοῦσε μέ αὐτοδιαγραφή του ἀπό τόν κατάλογο τῶν ζωντανῶν πολιτικῶν δυνάμεων, θά ὁδηγοῦσε ἀποκλειστικά καί μόνο στό ὅτι τό προλεταριάτο κάθε ἄλλο παρά θά ἐπωφελοῦνταν ἀπό τή ρωσική ἀστική ἐπανάσταση στό βαθμό πού θά μποροῦσε νά ἐπωφεληθεῖ ἀπ' αὐτήν».

«Φτάνει μόνο νά τοποθετηθεῖ τό ζήτημα ἔτσι — δηλώνει ὁ Ν. Ραχμέτοφ — γιά νά φανεῖ ὅτι ἐδῶ δέ χωράει δεύτερη ἀπάντηση». Πολύ σωστά, σ. Ραχμέτοφ, μά τό κακό εἶναι ὅτι αὐτό δέν ἀποτελεῖ «τοποθέτηση τοῦ ζητήματος», ἀλλ' ἁπλούστατα μιά ξεφτισμένη κοινοτοπία.

Τό «ζήτημα» ποτέ δέν ἔμπαινε *ἔτσι*. *Πῶς* ἀκριβῶς ἔμπαινε — καί μπαίνει — τό ζήτημα τό ξέρει προφανῶς ὁ σ. Ραχμέτοφ, ἀφοῦ ἀπό τό παραπάνω κατεβατό βγάζει ἐντελῶς ἀναπάντεχα τό παρακάτω συμπέρασμα:

«Τό προλεταριάτο ἔχει χρέος — τόσο ἀπέναντι στόν ἴδιο τόν ἑαυτό του ὅσο καί ἀπέναντι σ' ὁλόκληρη τή χώρα — ὄχι μόνο νά μήν τηρεῖ παθητική οὐδετερότητα στήν πάλη τῆς Δούμας ἐνάντια στήν ἀπολυταρχία, μά νά σταθεῖ *σ' αὐτή τήν πάλη* θαρραλέα καί ἀποφασιστικά *στό πλευρό τῆς Δούμας ἐνάντια στήν κυβέρνηση*».

Νά, ἀπό δῶ ἀρχίζει πιά τό «ζήτημα». Κι ὁ σ. Ραχμέτοφ τό καταλαβαίνει αὐτό καί ὁ ἴδιος, γιατί προβλέπει ὅτι

«ἡ ἐφημερίδα „Σβετότς" * πιθανόν ν' ἀντιμετωπίσει μέ πολύ σκεπτικισμό μιά τέτοια τακτική. Ἡ ἐφημερίδα αὐτή γράφει: „Τό ἄψογο διαλεκτικό σχῆ-

* Ὄργανο τῶν σοσιαλδημοκρατῶν τῆς Μόσχας, πού τώρα τό ἔκλεισε ἡ κυβέρνηση [110].

μα ,,ἐπανάσταση μέσω τῆς Δούμας" ἔχει τό μειονέκτημα ὅτι ξεχνᾶ μιά καθημερινή πεζή πραγματικότητα: τήν πραγματικότητα ὅτι ἡ σημερινή Δούμα εἶναι σῶμα πού στήν πλειοψηφία του ἀποτελεῖται ἀπό ἀστικά στοιχεῖα, τά ὁποῖα φοβοῦνται τήν ἐπανάσταση καί γι' αὐτό τήν ἐχθρεύονται". Παρόμοιοι συλλογισμοί μποροῦν νά χρησιμέψουν σάν ἄριστο παράδειγμα τοῦ πῶς δέν πρέπει νά σκέπτεται ποτέ καί σέ καμιά περίπτωση ἕνας σοσιαλδημοκράτης. Ὁ σοσιαλδημοκράτης ὀφείλει νά ξέρει πώς ἡ πολιτική τακτική τοῦ προλεταριάτου δέν ὑπαγορεύεται ἀπό τίς *διαθέσεις* τῶν ἄλλων κοινωνικῶν ὁμάδων, ἀλλά ἀπό τό ἀντικειμενικό ἱστορικό ἐκεῖνο προτσές πού *θά ἐξαναγκάσει* τίς ὁμάδες αὐτές ν' ἀναπτύξουν συγκεκριμένη *δράση*. Ὁ σοσιαλδημοκράτης ὀφείλει νά ξέρει καί νά ὑπολογίζει τί *θά ὑποχρεωθοῦν* νά κάνουν οἱ τάξεις ἐκεῖνες μέ τίς ὁποῖες κατανάγκην θά ἔχει δοῦναι—λαβεῖν. Καί ὅταν βάλει τό ζήτημα ἔτσι θά πειστεῖ γιά τό ἑξῆς: τό προλεταριάτο, ἐκφράζοντας τήν ἀπόφασή του νά ὑποστηρίξει ἐπαναστατικά τή Δούμα ἐνάντια στόν τσαρισμό, ἐξαναγκάζει *μέ τόν τρόπο αὐτόν* τή Δούμα σέ μεγαλύτερη ἐπαναστατική δραστηριότητα. Πρέπει νἆναι κανείς ἀρκετά ἀνώριμος πολιτικά γιά νά μήν καταλάβει αὐτή τήν ἁπλή ,,ἀλήθεια"».

Παράξενος συλλογισμός! Ἀπό αὐτά πού λέει ὁ σ. Ραχμέτοφ βγαίνει πώς, ἀκόμα καί στήν περίπτωση πού ἡ ἀστική μας τάξη διαπνέεται ἀπό ἀντεπαναστατικές διαθέσεις, μποροῦμε παρ' ὅλα αὐτά νά τήν ἀναγκάσουμε νά γίνει ἐπαναστατική.

Γιά νά τό πετύχουμε αὐτό, ὅπως φαίνεται, χρειάζεται «νά ζώσουμε τή Δούμα μ' ἕνα πύρινο κλοιό ἐπαναστατικῆς πίεσης». Τότε μπροστά στή Δούμα θά τεθεῖ τό «ζήτημα»: «ἤ νά καεῖ ἤ νά συγχωνευτεῖ μέ τή γενική φλόγα», «ζήτημα ζωῆς ἤ θανάτου».

Πολύ φοβόμαστε γιά λογαριασμό τοῦ σ. Ραχμέτοφ, μή τόν παραλάβει ὁ σ. Πλεχάνοφ καί τόν κατηγορήσει γιά μεταφυσική «τοποθέτηση τοῦ ζητήματος», γιά ἀνικανότητα νά τοποθετήσει διαλεκτικά ἕνα σπουδαιότατο πολιτικό ζήτημα. Ὡς γνωστό, οἱ πρώην μενσεβίκοι καί ὁ σ. Πλεχάνοφ διαμαρτύρονταν τόσο συχνά γιά κάτι τέτοια «ἤ — ἤ» πάνω σέ πολιτικά ζητήματα. Καί γιατί δηλαδή σώνει καί καλά «ἤ νά καεῖ ἤ νά συγχωνευτεῖ μέ τή γενική φλόγα»; Νομίζει τάχα ὁ σ. Ραχμέτοφ ὅτι γιά τήν ὁμάδα τῶν κ. κ. Χέρτσενσταϊν καί τῶν κ. κ. Ναμπόκοφ δέν ὑπάρχει τρίτη διέξοδος; Καί γιατί τάχα οἱ κύριοι αὐτοί δέ θά προσπαθήσουν, σέ συμμαχία μέ τούς περισσότερο «καθωσπρέπει» γραφειοκράτες, νά διασπάσουν, λογουχάρη, αὐτόν τόν «πύρινο κλοιό τῆς ἐπαναστατικῆς πίεσης»;

Ἐμεῖς, λογουχάρη, νομίζουμε ὅτι καί ἄν ἀκόμα τό νικηφόρα ἀναπτυσσόμενο κῦμα τῆς ἐπανάστασης σπρώξει τά καθοδηγητικά στοιχεῖα τοῦ κόμματος τῶν καντέτων νά προβοῦν σέ κάτι, αὐτό τό κάτι θά εἶναι ἀκριβῶς ἡ τρίτη διέξοδος, δηλ. ἁπλούστατα ἡ συναλλαγή μέ τούς γραφειοκράτες.

Ὅτι τό «κόμμα τῆς λαϊκῆς ἐλευθερίας» μέ τή σημερινή του μορφή μπορεῖ «νά καεῖ» σ' αὐτό τό ἐγχείρημα εἶναι πολύ πιθανό, πότε ὅμως οἱ σ. σ. Ραχμέτοφ θά καταλάβουν ἐπιτέλους ὅτι ὅλος ὁ ντόρος περί λαϊκῆς ἐλευθερίας ἦταν γιά τούς καντέτους ἁπλῶς ἕνα σκαλοπάτι γιά νά φτάσουν τά ὑπουργικά χαρτοφυλάκια καί δέν ἀπέβλεπε καθόλου στήν «πάλη ἐνάντια στόν τσαρισμό», πού τόσο ἀνεπιτυχῶς προσπαθοῦν νά τούς τήν ἐπιβάλουν οἱ σ. σ. Ραχμέτοφ. Καί γενικά: στή Δούμα — γιά τήν ὥρα — ἀφεντικό εἶναι τό καντέτικο κέντρο· *αὐτή* τή Δούμα θέλετε «νά τή ζώσουμε μέ μιά πύρινη ζώνη ἐπαναστατικῆς πίεσης». Αὐτό εἶναι πολύ καλό, εἶναι ἀναντίρρητα σπουδαῖο καί ἀπαραίτητο. Ἀλλά δέ χρειάζεται ἄραγε ταυτόχρονα νά προειδοποιοῦμε ἀδιάκοπα τούς «πιέζοντες» ὅτι μέ τήν πίεσή τους θά... πετάξουν ἀναπόφευκτα τά σημερινά ἀφεντικά τῆς Δούμας στήν ἀγκαλιά τῶν γραφειοκρατῶν; Δέν χρειάζεται, λέτε, σ. Ραχμέτοφ;

Γράφτηκε στίς 22 τοῦ Ἰούνη (5 τοῦ Ἰούλη) 1906

Δημοσιεύτηκε στίς 23 τοῦ Ἰούνη 1906 στήν ἐφημερίδα «Ἔχο», ἀρ. φύλλου 2

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας

ΠΟΙΟΙ ΘΕΛΟΥΝ ΣΥΜΜΑΧΙΑ ΜΕ ΤΟΥΣ ΚΑΝΤΕΤΟΥΣ;

Συμβαίνει, κάποτε, οἱ ἔμπειροι καί συνετοί πολιτικοί ἡγέτες, νιώθοντας καλά τή σοβαρή εὐθύνη γιά κάθε λίγο-πολύ σπουδαία πολιτική ἐνέργεια, νά στέλνουν μπροστά, σάν ἀνιχνευτές, νεαρούς καί ἀπερίσκεπτους παλικαράδες. «Ἔξυπνοι ἐδῶ δέν χρειάζονται», λένε μέσα τους οἱ ἡγέτες αὐτοί, καί ἀφήνουν τά παιδαρέλια νά λένε παραπανίσιες κουβέντες, γιά νά βολιδοσκοπήσουν ἔτσι τό ἔδαφος.

Ὁ σ. Ν. Ραχμέτοφ στήν «Γκόλος Τρουντά» δίνει τήν ἐντύπωση ὅτι εἶναι ἕνα τέτοιο ἀκριβῶς παιδαρέλι πού ἐκτελεῖ μιάν ἀποστολή πού τοῦ ἀνέθεσαν. Καί γι' αὐτό ἀκριβῶς ἕνα τέτοιο ἐντελῶς ἐπιπόλαιο ἄρθρο, ὅπως τό ἄρθρο τοῦ σ. Ραχμέτοφ — χτές κιόλας γελάσαμε μ' αὐτό * — ἀποκτᾶ ἀπό μιά ὁρισμένη πλευρά ἀναμφισβήτητη πολιτική σημασία. Ἐφόσον σ' ἕνα τόσο ἔγκυρο ὄργανο τῶν σοσιαλδημοκρατῶν μας τῆς δεξιᾶς πτέρυγας, ὅπως εἶναι ἡ «Γκόλος Τρουντά», δημοσιεύονται χωρίς καμιά ἐπιφύλαξη τῆς σύνταξης ἄρθρα πού καλοῦν τή σοσιαλδημοκρατία νά συμμαχήσει μέ τούς καντέτους, αὐτό σημαίνει ὅτι μέσα στό κόμμα μας ὑπάρχει σοβαρή ἀρρώστια. Ὅσο καί ἄν προσπαθοῦν νά κρύψουν τά συμπτώματα τῆς ἀρρώστιας αὐτῆς οἱ συνετοί, ἔμπειροι καί ἐπιδέξιοι ἄνθρωποι, ἡ ἀρρώστια ὡστόσο ἐκδηλώνεται. Θά ἦταν πολύ μεγάλο ἔγκλημα ἄν τήν κρύβαμε.

Τό βασικό λάθος τῶν ὀπορτουνιστῶν τῆς σοσιαλδημοκρατίας εἶναι ὅτι δέν καταλαβαίνουν τί θά πεῖ ἀποφασιστική νίκη τῆς ἀστικῆς ἐπανάστασης. Μειώνοντας, ὅπως καί ὅλοι οἱ ὀπορτουνιστές, τή σημασία τῆς διδασκαλίας τοῦ ἐπαναστατικοῦ μαρξισμοῦ καί τό ρόλο τοῦ προλεταριάτου σάν ἐμπροσθοφυλακῆς, οἱ ρῶσοι ὀπορτουνιστές μας πέφτουν διαρκῶς στή λαθεμένη σκέψη, ὅτι

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 241–243 (ἑλλ. ἔκδ. σελ. 242–244). *Σύντ.*

τάχα «ἀφεντικό» τῆς ἀστικῆς ἐπανάστασης εἶναι κατανάγκην ἡ φιλελεύθερη ἀστική τάξη. Δέν καταλαβαίνουν καθόλου τόν ἱστορικό ρόλο οὔτε λχ. τῆς Συμβατικῆς, σά δικτατορίας τῶν κατώτερων κοινωνικῶν στρωμάτων τοῦ προλεταριάτου καί τῆς μικροαστικῆς τάξης στή μεγάλη γαλλική ἐπανάσταση. Δέν καταλαβαίνουν καθόλου τήν ἰδέα τῆς δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς, σάν τοῦ μοναδικά δυνατοῦ κοινωνικοῦ στηρίγματος γιά τήν ὁλοκληρωτική νίκη τῆς ἀστικῆς ἐπανάστασης στή Ρωσία.

῾Η οὐσία τοῦ ὀπορτουνισμοῦ βρίσκεται στό ὅτι θυσιάζει τά θεμελιακά καί διαρκῆ συμφέροντα τοῦ προλεταριάτου χάρη τῶν ἐπιφανειακῶν καὶ ἐφήμερων συμφερόντων του. Τήν ἐποχή τῆς ἀστικῆς ἐπανάστασης ὁ ὀπορτουνιστής σοσιαλδημοκράτης ξεχνάει τή σημασία τῆς ἐπαναστατικῆς πτέρυγας τῆς ἀστικῆς δημοκρατίας καί ὑποκλίνεται δουλικά μπροστά στίς ἐπιτυχίες τῆς μή ἐπαναστατικῆς πτέρυγας τῆς ἴδιας αὐτῆς ἀστικῆς δημοκρατίας. ῾Η οὐσιαστική διαφορά ἀνάμεσα στή φιλελεύθερη-μοναρχική ἀστική τάξη (καντέτοι, κόμμα τῶν δημοκρατικῶν μεταρρυθμίσεων [111] κλπ.) καί στήν ἐπαναστατική, ἰδιαίτερα στήν ἀγροτική ἀστική δημοκρατία, ξεφεύγει τήν προσοχή της. ῾Εκατοντάδες, ἄν ὄχι χιλιάδες φορές ὑποδείξαμε στούς συντρόφους μας τῆς δεξιᾶς πτέρυγας αὐτή τή διαφορά. Στό σχέδιο τῆς μπολσεβίκικης ἀπόφασης πού ὑποβλήθηκε στό συνέδριο * ὑποδειχνόταν ὁλοκάθαρα ὅτι ἡ φιλελεύθερη ἀστική τάξη, ὄχι τυχαῖα μά ἐξαιτίας τῶν θεμελιακῶν της συμφερόντων, τείνει πρός τή συναλλαγή μέ τήν παλιά ἐξουσία, ταλαντεύεται ἀνάμεσα στήν ἐπανάσταση καί στήν ἀντίδραση, φοβᾶται τό λαό, φοβᾶται τήν ἐλεύθερη καί ὁλόπλευρη ἀνάπτυξη τῆς δράσης του. Πρέπει, τονίζαμε ἐμεῖς, νά ἐπωφελούμαστε ἀπό τή δημοκρατική φρασεολογία αὐτῆς τῆς ἀστικῆς τάξης, νά ἐπωφελούμαστε ἀπό τά διστακτικά της βήματα, χωρίς νά ξεχνᾶμε οὔτε στιγμή τίς «συμβιβαστικές» καί προδοτικές ἐπιδιώξεις της. ᾿Αντίθετα ἡ ἀγροτική δημοκρατία, λόγω τῶν ἀντικειμενικῶν συνθηκῶν μέσα στίς ὁποῖες βρίσκεται ἡ μάζα τῆς ἀγροτιᾶς, εἶναι ἀναγκασμένη, παρά τήν ἔλλειψη πλήρους συνειδητότητας στίς γραμμές της, νά ἐνεργεῖ ἐπαναστατικά. Τά θεμελιακά συμφέροντα *αὐτῆς* τῆς ἀστικῆς δημοκρατίας δέν τή σπρώχνουν σήμερα σέ συναλλαγή, ἀλλά τήν ἀναγκάζουν νά παλεύει ἀποφασιστικά ἐνάντια στήν παλιά

---

* Βλ. ῎Απαντα, 5η ρωσ. ἔκδ., τόμος 12, σελ. 232–234 (ἑλλ. ἔκδ., σελ. 231–233). *Σύντ.*

ἐξουσία. Γιά νά μή θυσιάσουμε τά θεμελιακά συμφέροντα τοῦ προλεταριάτου στήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση πρέπει νά κάνουμε αὐστηρή διάκριση ἀνάμεσα στή φιλελεύθερη ἤ «καντέτικη» καί στήν ἀγροτική ἤ ἐπαναστατική ἀστική δημοκρατία.

Αὐτό ἀκριβῶς εἶναι ἐκεῖνο πού δέ θέλουν νά καταλάβουν οἱ ὀπορτουνιστές τῆς σοσιαλδημοκρατίας. Κι ὡστόσο τά γεγονότα ἐπιβεβαίωσαν περίλαμπρα καί ἐξακολουθοῦν νά ἐπιβεβαιώνουν τήν ὀρθότητα τοῦ ξεχωρισμοῦ πού κάνουμε ἐμεῖς. Καί μέσα στή Δούμα ξεχωρίζει ἡ ἀγροτική δημοκρατία, πού εἶναι ἀναγκασμένη νά προσεγγίζει τήν ἐπανάσταση καί νά ἐπιδιώκει νά ἀπελευθερωθεῖ ἀπό τό ζυγό τῶν καντέτων. Καντέτοι καί ὀχτωβριστές ἐνάντια στούς τρουντοβίκους καί στούς σοσιαλδημοκράτες — νά οἱ παρατάξεις πού *διαμορφώθηκαν ἤδη* καί στό ζήτημα τῶν αἱρετῶν τοπικῶν ἐπιτροπῶν γῆς καί στό ζήτημα τῆς καντέτικης «χαλιναγώγησης» τῆς ἐλευθερίας τῶν συγκεντρώσεων.

Οἱ σύντροφοι τῆς δεξιᾶς πτέρυγας τῆς σοσιαλδημοκρατίας κωφεύουν σ' αὐτά τὰ γεγονότα. Γοητευμένοι ἀπό τήν κατάσταση τούτης τῆς στιγμῆς, ἔχουν τήν τάση νά ταυτίζουν ἀκριβῶς τό κυρίαρχο στή Δούμα κόμμα, δηλ. τό κόμμα τῶν καντέτων, μέ τήν ἀστική δημοκρατία γενικά. Ὁ Ν. Ραχμέτοφ ἐπαναλαμβάνει μέ περισσή ἀφέλεια τό παλιό αὐτό λάθος τῶν μενσεβίκων. Ἀλλά ἐνῶ οἱ «γριές ἀλεποῦδες» παρακάμπτουν ἐπιδέξια τά δυσάρεστα συμπεράσματα πού προκύπτουν ἀπό τίς λαθεμένες προκείμενες, τά νεαρά ἀλεπουδάκια φλυαροῦν καί προδίνονται. Ἄν οἱ καντέτοι ἀντιπροσωπεύουν πραγματικά τήν ἀστική δημοκρατία γενικά (καί ὄχι ἁπλῶς τά χειρότερα, καί μάλιστα τά στενά, ἀνώτατα στρώματα τῆς ἀστικῆς τάξης), τότε εἶναι φυσικό ὅτι ἡ ἀπαραίτητη γιά τό προλεταριάτο μαχητική συμμαχία μέ τήν ἀστική δημοκρατία πρέπει νά εἶναι συμμαχία μέ τούς καντέτους. Τό προλεταριάτο μπορεῖ καί πρέπει νά εἶναι ὁ πρωτοπόρος ἀγωνιστής γιά τή νίκη τῆς ἀστικῆς ἐπανάστασης, διατηρώντας συνάμα αὐστηρά τήν ταξική του αὐτοτέλεια. Ἀλλά *χωρίς* τήν ἀστική δημοκρατία δέν μπορεῖ νά φέρει τήν ἐπανάσταση αὐτή ὥς τό τέλος. Μέ ποιόν λοιπόν πρέπει «νά βαδίζουμε χώρια καί νά χτυπᾶμε μαζί»; μέ τή δημοκρατία τῶν φιλελευθέρων ἤ μέ τήν ἀγροτική δημοκρατία;

Μέ τούς φιλελευθέρους, μέ τούς καντέτους, τερετίζει ὁ Ραχμέτοφ. Χρειάζεται σκέψη; Οἱ καντέτοι στέκουν ψηλά, βρίσκονται σέ πιό περίοπτη θέση, αὐτοί ἀστράφτουν καί βροντοῦν! Μέ τούς καντέτους, φυσικά μέ τούς καντέτους! «Οἱ καντέτοι ταλαντεύονται καί ἑλίσσονται πολύ εὐκολότερα — δηλώνει ὁ

Ραχμέτοφ — ὅταν ἀντιμετωπίζουν μιά γενική ἐχθρότητα, παρά ὅταν τούς πλησιάζεις μέ τήν ἐπιθυμία νά κάνεις μαζί τους *πολιτικό συνασπισμό*... μέ τήν πίεση τῆς κοινῆς γνώμης πάνω στούς καντέτους (μέ τήν ἀποστολή στή Δούμα ἀποφάσεων, ἐντολῶν, ὑπομνημάτων, διεκδικήσεων, μέ τήν ὀργάνωση συγκεντρώσεων διαμαρτυρίας, *διαπραγματεύσεων ἀνάμεσα στήν ἐργατική ὁμάδα καί στούς καντέτους*) μπορεῖς νά κάνεις πολύ περισσότερα παρά μ' ἕνα παράλογο καί γι' αὐτό ἄσκοπο θόρυβο, γιά νά ἐκφραστεῖ κανείς ὠμά». (Οἱ ὑπογραμμίσεις εἶναι δικές μας.)

Αὐτό εἶναι πράγματι ἕνα ὁλοκληρωμένο συμπέρασμα, γιά τό ὁποῖο ἀξίζει νά δοθεῖ στόν Ραχμέτοφ δίπλωμα μετ' ἐπαίνου μέ τήν ἐπιγραφή: «Οἱ μπολσεβίκοι εὐγνωμονοῦντες». Πολιτικές συμμαχίες μέ τούς καντέτους, διαπραγματεύσεις τῶν σοσιαλδημοκρατῶν μαζί τους — τί ξεκάθαρο καί σταράτο σύνθημα! Ἀπομένει μόνο νά φροντίσουμε νά διαδοθεῖ ὅσο τό δυνατόν πλατύτερα αὐτό τό σύνθημα τῶν μενσεβίκων μέσα στό ἐργατικό κόμμα καί νά βάλουμε μπροστά στούς ἐργάτες τό ἐρώτημα: *ποιοί θέλουν συμμαχία μέ τούς καντέτους;* — Ὅποιος ξέρει λίγο-πολύ τό προλεταριάτο δέν ἀμφιβάλλει καθόλου γιά τό ποιά θά εἶναι ἡ ἀπάντηση.

Στό ἴδιο φύλλο τῆς «Γκόλος Τρουντά» δημοσιεύεται μιά σωστή στήν οὐσία προειδοποίηση τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ ἐνάντια στή συγχώνευση τῶν σοσιαλδημοκρατῶν μέ τούς τρουντοβίκους. Μά ἡ «Γκόλος Τρουντά» πρόσφερε κακή ὑπηρεσία στήν ΚΕ τοῦ κόμματός μας, μετατρέποντας τήν προειδοποίησή της σέ προκάλυμμα τοῦ κηρύγματος πού ἀποβλέπει στή συμμαχία τῶν σοσιαλδημοκρατῶν μέ τούς καντέτους! Τίποτα δέ θά μποροῦσε νά δυσφημίσει τή σοσιαλδημοκρατία πιό πολύ ἀπ' ὅσο τούτη ἡ πράξη: ὁ συνδυασμός τῆς — τό ξαναλέμε, σωστῆς στήν οὐσία — δήλωσης *ἐνάντια στή συγχώνευση* σοσιαλδημοκρατίας καί ἐπαναστατικῆς ἀστικῆς τάξης μέ τό κήρυγμα τῆς *συμμαχίας* τῆς σοσιαλδημοκρατίας καί τῆς ὀπορτουνιστικῆς ἀστικῆς τάξης.

Καί ποιά στιγμή διάλεξαν οἱ μενσεβίκοι μας γιά νά ἀρχίσουν νά κηρύττουν τή συμμαχία αὐτή; Μιά τέτοια στιγμή πού *διασπᾶται* ἡ συμμαχία τῆς ἐπαναστατικῆς μέ τήν ὀπορτουνιστική ἀστική τάξη, ἡ συμμαχία τῶν τρουντοβίκων μέ τούς καντέτους. Μπράβο, ὁ καλός μας ὁ Ν. Ραχμέτοφ ἄρχισε τήν ἐκστρατεία σέ κατάλληλη στιγμή. Ἀκριβῶς τή στιγμή πού — ὄχι χωρίς τή βοήθεια τῶν σοσιαλδημοκρατῶν — οἱ τρουντοβίκοι ἄρχισαν νά ξεκόβουν ἀπό τούς καντέτους, ν' ἀποτινάζουν τό ζυγό τους, νά τούς καταψηφίζουν, νά συσπειρώνονται ἐνάντια στή «συμ-

Ἡ πρώτη σελίδα τῆς ἐφημερίδας «Ἔχο», ἀρ. φύλλου 3, 24 τοῦ Ἰούνη 1906, μέ τό κύριο ἄρθρο τοῦ Β. Ι. Λένιν «Ποιοί θέλουν συμμαχία μέ τούς καντέτους;»

Σμίκρυνση

μαχία» καντέτων καὶ ὀχτωβριστῶν. Καί οἱ διάφοροι Ραχμέτοφ μιλοῦν ἀκόμα μέ σπουδαιοφάνεια γιά ἐπαναστατικοποίηση τῆς Δούμας — βοηθώντας στήν οὐσία τήν καντέτικη χυδαιοποίηση αὐτῆς τῆς Δούμας!

Μήν ξεχνᾶτε, κύριοι: οἱ συμμαχίες μέ τούς καντέτους, οἱ διαπραγματεύσεις μαζί τους εἶναι ὁ χειρότερος τρόπος ἄσκησης πίεσης πάνω τους. Στήν πραγματικότητα αὐτό δέ θά εἶναι πίεση τῶν σοσιαλδημοκρατῶν πάνω στούς καντέτους, ἀλλά ἄμβλυνση τῆς ἀνεξάρτητης πάλης τῆς σοσιαλδημοκρατίας. Ἐπαναστατικοποιεῖ τή Δούμα καί «ἀσκεῖ πίεση» πάνω στούς καντέτους ἐκεῖνος ἀκριβῶς πού ξεσκεπάζει ἀμείλικτα κάθε λαθεμένη ἐνέργειά τους. Ἡ ἄρνηση ὑποστήριξης τῶν λαθεμένων αὐτῶν ἐνεργειῶν ἀσκεῖ πολύ μεγαλύτερη πίεση στήν καντέτικη Δούμα ἀπ' ὅ,τι οἱ διαπραγματεύσεις μέ τούς καντέτους γιά τήν ὑποστήριξή τους. Ἡ ἐργατική ὁμάδα ἀρνήθηκε νά ψηφίσει τήν ἀπάντηση στό λόγο τοῦ θρόνου. Τήν ἀπάντηση αὐτή τήν κουτσούρεψαν οἱ καντέτοι. Ἡ ἐργατική ὁμάδα ἀρνήθηκε νά ὑποστηρίξει τούς καντέτους. Ἔτσι μείωσε τούς καντέτους στά μάτια τοῦ λαοῦ καί μετέθεσε ἠθικά τό κέντρο τῆς προσοχῆς τοῦ λαοῦ ἀπό τούς καντέτους στόν «ἀριστερό» πυρήνα τῆς Δούμας. Στιγματίζοντας ἀμείλικτα τό μεσοβέζικο χαρακτήρα τῆς *καντέτικης* Δούμας, ἐπαναστατικοποιοῦμε μέ τόν τρόπο αὐτόν καί τή Δούμα καί — πράγμα πολύ σπουδαιότερο —τό λαό πού πιστεύει στή Δούμα. Μέ τόν τρόπο αὐτό ρίχνουμε καί τό σύνθημα τῆς ἀποτίναξης τοῦ ζυγοῦ τῶν καντέτων, τό σύνθημα γιά πιό τολμηρή, πιό ἀποφασιστική, πιό συνεπῆ δράση. Μέ τόν τρόπο αὐτό διασποῦμε καί τούς καντέτους, εἰσάγοντας τίς ταλαντεύσεις στίς γραμμές τους μέ τήν κοινή ἐπίθεση σοσιαλδημοκρατῶν καί τρουντοβίκων.

Ἐμεῖς ἐφαρμόζουμε πολιτική τοῦ προλεταριάτου, σάν πρωτοπόρου ἀγωνιστῆ τῆς ἐπανάστασης καί ὄχι σάν οὐραγοῦ τῶν πιό δειλῶν καί τῶν πιό ἀξιοθρήνητων κορυφῶν τῆς φιλελεύθερης ἀστικῆς τάξης.

Γράφτηκε στίς 23 τοῦ Ἰούνη (6 τοῦ Ἰούλη) 1906

Δημοσιεύτηκε στίς 24 τοῦ Ἰούνη 1906 στήν ἐφημερίδα «Ἔχο», ἀρ. φύλλου 3

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας

Η ΚΑΝΤΕΤΙΚΗ ΔΟΥΜΑ ΕΔΟΣΕ ΤΑ ΧΡΗΜΑΤΑ ΣΤΗΝ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΤΩΝ ΠΟΓΚΡΟΜΙΣΤΩΝ

Αὐτό δέν μποροῦσε παρά νά γίνει καί αὐτό ἔγινε. Ἀπό χτές στόν προϋπολογισμό τῆς ἀπολυταρχικῆς κυβέρνησης τῶν πογκρομιστῶν ὑπάρχει ἕνα μικρό κονδύλι, *ἐγκεκριμένο* ἀπό τούς «λαϊκούς», μέ τό συμπάθειο, ἀντιπροσώπους. Μόνο τό πρῶτο βῆμα εἶναι δύσκολο, λέει μιά γαλλική παροιμία. Ἤ ὅπως λέν οἱ ρῶσοι: τό πρῶτο ποτηράκι κατεβαίνει δύσκολα, τό δεύτερο — πιό εὔκολα καί ἀπό κεῖ καί πέρα κατεβαίνουν μόνα τους. Τό πρῶτο ποτηράκι τό ἤπιαν οἱ καντέτοι μαζί μέ τούς παράγοντες τῆς ἀπολυταρχίας.

Ἄς ἀναπαραστήσουμε ἀκριβέστερα ὅλη τήν πορεία τοῦ ἱστορικοῦ αὐτοῦ γεγονότος. Οἱ ὑπουργοί Ἐσωτερικῶν καί Οἰκονομικῶν ζήτησαν ἀπό τή Δούμα νά τούς χορηγήσει 50 ἑκατομμύρια ρούβλια γιά βοήθεια στούς πεινασμένους. Χωρίς νά ὑπάρχει ἀπόφαση τῆς Δούμας οἱ ὑπουργοί, «*σύμφωνα μέ τό νόμο*», δέ θά μποροῦσαν νά πάρουν αὐτά τά χρήματα, δέ θά μποροῦσαν νά πάρουν στά χέρια τους τήν ἐπισιτιστική καμπάνια. Γιά τό ποιός θά διεξαγάγει αὐτή τήν καμπάνια, οἱ ὑπουργοί δέ ρώτησαν τή Δούμα: «*σύμφωνα μέ τό νόμο*» τό ζήτημα αὐτό ἔτσι κι ἀλλιῶς βρίσκεται στά χέρια τῆς κυβέρνησης τῶν πογκρομιστῶν. Καί γιά τό ζήτημα ποῦ θά βρεθοῦν αὐτά τά χρήματα δέν ἔγινε ἐπίσης λόγος στήν πρόταση τῶν ὑπουργῶν: «ἡ ἐξεύρεση τοῦ ποσοῦ νά ἀνατεθεῖ στόν ὑπουργό τῶν Οἰκονομικῶν», κι αὐτό ἦταν ὅλο. Μόνο στήν ἐπιτροπή οἱ ὑπουργοί πρότειναν συγκεκριμένα, σάν τρόπο ἐξεύρεσης τῶν χρημάτων, τό δάνειο. Καί χτές στή συνεδρίαση τῆς Δούμας ὁ ὑπουργός τῶν Οἰκονομικῶν δήλωσε ἀνοιχτά: «Ἡ ἁρμοδιότητα τῆς Κρατικῆς δούμας συνίσταται στό νά δόσει ἐξουσιοδότηση γιά τήν ἐξεύρεση τῶν πη-

γῶν· ὅσο γιά τή διαδικασία τῆς ἐξεύρεσης (παραθέτουμε τό κείμενο ἀπό τήν «Ρέτς» καί δέν ἀναλαμβάνουμε τήν εὐθύνη γιά τό ὕφος) αὐτό εἶναι ζήτημα τῆς ἀνώτατης διοίκησης». Ὥστε ἐκεῖνο πού θέλανε κυρίως οἱ ὑπουργοί ἦταν νά πετύχουν τήν ἔγκριση τοῦ κονδυλίου γενικά· ὅσο γιά τήν ἐξεύρεση τῶν πηγῶν δέν πολυσκοτίζονται.

Στή Δούμα ἀπό τώρα κιόλας ἔχουν διαγραφεῖ οἱ δυό βασικές λύσεις τοῦ ζητήματος, λύσεις πού εἴχαμε σημειώσει προχτές *. Οἱ καντέτοι τάχθηκαν ὑπέρ τῆς χορήγησης 15 ἑκατ. ρουβλιῶν ἐπί ἀποδόσει λογαριασμοῦ γιά τή διαχείρισή τους καί μέ κάλυψη τοῦ ποσοῦ αὐτοῦ ἀπό τίς «ἀναμενόμενες οἰκονομίες» τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ 1906. Αὐτό καί τίποτε περισσότερο. Καί ὁ ὑπουργός τῶν Οἰκονομικῶν ἀπάντησε μέ μεγάλη ψυχραιμία στούς καντέτους: «ἄν ἡ Κρατική δούμα ἀποφασίσει νά χορηγήσει 15 ἑκατ. ρούβλια τό ὑπουργεῖο τῶν Οἰκονομικῶν θά τά διαθέσει, ἀλλά *δέ* θά τά διαθέσει *ἀπό τίς οἰκονομίες*, μά περικόπτοντας ἄλλα προβλεπόμενα ἔξοδα». Πραγματοποιώντας τή δαπάνη, ὁ ὑπουργός «θά ἔρθει ὡστόσο στήν Κρατική δούμα καί θά πεῖ: μᾶς ἀναγκάσατε νά κάνουμε μιά δαπάνη γιά τήν ὁποία δέ βρήκαμε περισσεύματα».

Τό ζήτημα δηλαδή εἶναι πεντακάθαρο. Ὁ ὑπουργός ἔφτυσε κατάμουτρα τήν καντέτικη Δούμα: ἐμεῖς θά ἐπωφεληθοῦμε ἀπό τήν ἔγκριση νά πάρουμε τά 15 ἑκατ. ρούβλια, ὅσο γιά τήν ἀπόφασή σας σχετικά μέ τίς «οἰκονομίες» — εἶναι λόγια τοῦ ἀέρα. Ὁ ὑπουργός δέν ντρέπεται νά δηλώσει ὅτι δέν πρόκειται νά ὑπάρξουν οἰκονομίες. Ὁ ὑπουργός δέν ντρέπεται νά δηλώσει ὅτι εἶναι σύμφωνος νά πάρει τά κονδύλια πού θά ἐγκρίνει ἡ Δούμα, τίς συμβουλές ὅμως τῆς Δούμας γιά «οἰκονομίες» τίς φτύνει.

Τί ρόλο λοιπόν ἔπαιξε *οὐσιαστικά* ἡ καντέτικη Δούμα; Τό ρόλο *μαρτύρων* πού ἔχουν κληθεῖ ἀπό τήν ἀστυνομία νά ἐγκρίνουν τίς ἐνέργειές της γιά τή δαπάνη τῶν χρημάτων πού προέρχονται ἀπό τήν καταλήστεψη τοῦ λαοῦ. «Σύμφωνα μέ τό νόμο» ἀπαιτοῦνται οἱ ὑπογραφές μαρτύρων γιά τή χορήγηση χρημάτων. Ἡ ἀστυνομία τό ἀπαίτησε. Ἡ καντέτικη Δούμα ὑπέγραψε. Ἡ ἀστυνομία αὐτό μόνο ἤθελε. Τό ὅτι οἱ μάρτυρες φέρθηκαν μέ αὐθάδεια, — αὐτά εἶναι ψιλοπράματα.

Ρόλο ἀστυνομικῶν μαρτύρων ἔπαιξε ἀκριβῶς ἡ *καντέτικη* Δούμα. Οἱ σοσιαλδημοκράτες βουλευτές πῆραν ἐντελῶς διαφο-

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 234–238 (ἑλλ. ἔκδ., σελ. 235–239). *Σύντ.*

ρετική, σωστή θέση. Ἡ στάση τους ἦταν προσαρμοσμένη στό πνεῦμα ἀκριβῶς πού σημειώσαμε προχτές. «Σᾶς λέω, κύριοι, — εἶπε περίφημα ὁ σ. Ραμισβίλι — ὅτι ἄν δόσουμε ἔστω καί μιά πεντάρα στά χέρια τῆς κυβέρνησης, ἡ πεντάρα αὐτή ποτέ δέ θά φτάσει στό λαό». Καί στήν ἀπόφαση πού πρότειναν καί πού δημοσιεύσαμε χτές οἱ σοσιαλδημοκράτες δήλωσαν πολύ σωστά ὅτι εἶναι ἀπαράδεκτο νά δοθοῦν χρήματα στήν κυβέρνηση τῆς ἀπολυταρχίας, ὅτι ἡ Κρατική δούμα πρέπει νά σχηματίσει *δική της* ἐπισιτιστική ἐπιτροπή, νά στείλει ἐπιτόπου μέλη της, νά τραβήξει στήν προσπάθεια αὐτή τίς «ἐλεύθερες κοινωνικές ὀργανώσεις». Οἱ σοσιαλδημοκράτες μετέτρεψαν τήν ἀπόφασή τους αὐτή σέ ἐπαναστατική ἔκκληση πρός τό λαό, πού στιγματίζει τήν κυβέρνηση σάν τόν «πραγματικό ὑπαίτιο τῆς πείνας», ὁ ὁποῖος διασπαθίζει τό δημόσιο χρῆμα καί τό ρίχνει στόν πόλεμο ἐνάντια στό λαό. Οἱ σοσιαλδημοκράτες ζήτησαν τήν *κατάργηση* τῶν δαπανῶν γιά τή χωροφυλακή, τήν πολιτική ἀστυνομία, τήν ἀγροτική ἀστυνομία κτλ., ζήτησαν τόν *περιορισμό* τῶν μισθῶν καί τῶν συντάξεων τῶν ἀξιωματούχων χαραμοφάηδων καί τόν *ἔλεγχο* τῶν ὑπολοίπων ταμείου καί τῶν λογαριασμῶν τῶν δημόσιων ταμείων. Πολύ σωστά ἐπίσης ζήτησαν νὰ διατεθοῦν γιά βοήθεια στούς πεινασμένους τά ἔσοδα ἀπό τά κτήματα τοῦ στέμματος, τῆς αὐτοκρατορικῆς οἰκογένειας, τῶν ἐκκλησιῶν καί τῶν μοναστηριῶν. Στίς ὁμιλίες τους οἱ σοσιαλδημοκράτες κατηγόρησαν ἀνοιχτά ὅλη τήν παλιά ἐξουσία καί ὅλα γενικά τά ὄργανά της καί ἐπέκριναν τόν προϋπολογισμό στό σύνολό του.

Ποιό ἦταν τό ἀποτέλεσμα τῆς ψηφοφορίας; Οἱ καντέτοι, βέβαια, νίκησαν. Ὑπέρ τῶν σοσιαλδημοκρατῶν ψήφισαν οἱ τρουντοβίκοι, ὅπως ὁμολογοῦν ὁμόφωνα πολλές ἐφημερίδες (*δυστυχῶς* ἡ ψηφοφορία δέν ἦταν ὀνομαστική). Ὁ χωρισμός σέ πολιτικές ὁμάδες διαγράφεται γιά μιά ἀκόμη φορά ὅλο καί πιό καθαρά. Οἱ ὀχτωβριστές καί οἱ καντέτοι εἶναι ὑπέρ τῆς συναλλαγῆς μέ τήν παλιά ἐξουσία. Οἱ σοσιαλδημοκράτες καί οἱ τρουντοβίκοι ἀποφασιστικά κατά. Μέ τήν ὁμόθυμη ἐκδήλωσή τους οἱ σοσιαλδημοκράτες ὄχι μόνο τράβηξαν μέ τό μέρος τους τούς ἀγρότες, ἀλλά ἐπέφεραν ἀκόμα καί κάποια διάσπαση στούς κόλπους τῶν καντέτων: γιά τό ρόλο τοῦ μάρτυρα τῆς ἀστυνομίας ντράπηκε ὄχι μόνο ὁ ἀριστερός Γκαλέτσκι, ἀλλά καί ὁ δεξιός Κουζμίν-Καραβάγεφ. Οἱ καντέτοι καί μόνον οἱ καντέτοι ἔκαναν τήν ἀτιμωτική πράξη νά ἐγκρίνουν μέ τήν ὑπογραφή τῶν «λαϊκῶν ἀντιπροσώπων» τή χορήγηση χρημάτων στούς πογκρομιστές.

Ἀπό ἄποψη ἀρχῶν ἡ σημασία αὐτῆς τῆς ὑπογραφῆς τῆς καντέτικης Δούμας εἶναι τεράστια. Οἱ ἀφελεῖς ἄνθρωποι καί οἱ κοντόφθαλμοι πολιτικοί πολύ συχνά λένε: εἶναι ἀβάσιμο καί πρόωρο νά κατηγοροῦμε τούς καντέτους γιά προδοσία καί συναλλαγή μέ τή γραφειοκρατία. Ἀλλά ἡ χορήγηση χρημάτων στήν κυβέρνηση τῶν πογκρομιστῶν εἶναι ἀκριβῶς μιά τέτοια — καί μάλιστα ὄχι ἡ πρώτη, ἄν θέλουμε νά ἀκριβολογήσουμε — συναλλαγή. Κοιτάξτε μέ τί ἀξιοθρήνητες ὑπεκφυγές πᾶνε νά δικαιολογηθοῦν οἱ καντέτοι. Εἶναι φυσικά συμβιβασμός, ξεφωνίζει ἡ «Νάσα Ζίζν», ἀλλά συμβιβασμός πού τόν ὑπαγορεύουν οἱ περιστάσεις τῆς στιγμῆς. — Βέβαια, κύριοι, ὅλοι οἱ συμβιβασμοί τῆς ἀστικῆς τάξης μέ τήν ἀστυνομική ἀπολυταρχία ἐξηγοῦνταν πάντα μέ τίς περιστάσεις τῆς στιγμῆς.

Ἀλλά τούς ἀγρότες πρέπει νά τούς βοηθήσουμε ἀμέσως! Μήπως τούς ἀγρότες τούς πρόδοσαν οἱ ἀγροτικοί βουλευτές, ἕ, κύριοι καντέτοι; Μά οἱ ἀγροτικοί βουλευτές ψήφισαν κατά, ξέροντας καλύτερα ἀπό σᾶς ποῦ πᾶνε τά χρήματα ὅταν τά διαχειρίζεται ἡ ἀστυνομία. Καί γιατί δέν μποροῦσε νά καταπιαστεῖ μέ τήν ὑπόθεση ἡ ἴδια ἡ Κρατική δούμα;

Αὐτό εἶναι οὐτοπία, εἶναι ἀπραγματοποίητο, πρέπει νά πάρουμε ὑπόψη μας τήν ὑπάρχουσα ὀργάνωση, ὅσο ἀκόμα δέν ἔχει ἀλλάξει μέ νόμο — σκούζουν μέ μιά φωνή οἱ διάφοροι Χέυντεν, Κοκόβτσοφ, Μιλιουκόφ, ἀκόμα καί οἱ μπερνσταϊνικοί τῆς «Νάσα Ζίζν». — Μάλιστα, κύριοι, ἡ ἀστική τάξη θεωρεῖ πάντα οὐτοπία τήν κατάργηση ὅλων τῶν ὀργάνων τῆς παλιᾶς ἐξουσίας, γιατί ἡ ἀστική τάξη χρειάζεται αὐτά τά ὄργανα γιά νά τά χρησιμοποιεῖ ἐνάντια στό προλεταριάτο καί ἐνάντια στήν ἐπαναστατική ἀγροτιά. Στό ἀστυνομικό-ταξικό κράτος θά ὑπάρχει πάντα πληθώρα «ἐπειγουσῶν» δαπανῶν: πρέπει βέβαια νά θρέψει τούς ὑπαλλήλους μιά καί τούς προσέλαβε, πρέπει νά πληρώσει γιά τίς παραγγελίες πού ἔχει κάνει κτλ. κτλ. Δέ θά λείψει ποτέ καί ἡ «ὑπάρχουσα ὀργάνωση» (δηλαδή: ἡ ἀστυνομικο-υπαλληλική), πού «δέν μπορεῖς» νά τήν ἀλλάξεις μεμιᾶς, χωρίς τή συγκατάθεση τοῦ Κρατικοῦ Συμβουλίου *κτλ.*, *κτλ.*

Τέτοια προσχήματα πάντα θά ὑπάρχουν. Μέ τέτοια προσχήματα τρέφουν παντοῦ στόν κόσμο τόν εὐκολόπιστο λαό οἱ φιλελεύθεροι ἀστοί. Αὐτά τά προσχήματα ἀποτελοῦν τό φυσικό προκάλυμμα τῆς προδοσίας τῶν ἀστῶν σέ βάρος τῆς ὑπόθεσης τῆς λαϊκῆς ἐλευθερίας.

Τό προλεταριάτο θά καταπολεμάει πάντα αὐτό τό ὑποκριτικό παιχνίδι. Θά καλεῖ τό λαό στήν πάλη ἐνάντια σέ ὅλα τά ὄρ-

γανα καί τούς θεσμούς τῆς παλιᾶς ἐξουσίας, στήν πάλη μέσω τῶν ἐλευθέρων ὀργανώσεων τῆς ἐργατικῆς τάξης καί τῆς ἐπαναστατικῆς ἀγροτιᾶς.

Γράφτηκε στίς 24 τοῦ Ἰούνη (7 τοῦ Ἰούλη) 1906

Δημοσιεύτηκε στίς 25 τοῦ Ἰούνη 1906 στήν ἐφημερίδα «Ἔχο», ἀρ. φύλλου 4

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας

ΞΕΦΥΛΛΙΖΟΝΤΑΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

Ἡ «Ρέτς» κατέχεται ἀπό ἱερή ἀγανάκτηση γιατί ὁ ἀριστερός τύπος, ἀναφερόμενος στίς φῆμες γιά μισοκαντέτικη, μισογραφειοκρατική κυβέρνηση, μίλησε γιά ἐμπορική συναλλαγή ἀνάμεσα στούς καντέτους καί στήν καμαρίλα, γιά προδοσία πού εἶναι ἀναπόφευκτη σέ μιά τέτοια συναλλαγή.

«Χρειάζεται τάχα ν' ἀποδείξουμε πόσο ψεύτικοι καί ἀνόητοι εἶναι οἱ ἰσχυρισμοί αὐτοί;» — λέει ἀγανακτισμένη ἡ «Ρέτς».

Φαίνεται ὅτι χρειάζεται, κ. κ. καντέτοι, καί μάλιστα χρειάζεται πολύ, γιατί σ' αὐτό ἀκριβῶς τό ἄρθρο («Ἡ πείνα καί ἡ πολιτική») διαβάζουμε:

«Ἡ πάλη αὐτή (τῆς Δούμας ἐνάντια στή σημερινή κυβέρνηση), πού εἶναι πάλη ἀργή καί δύσκολη, ὁδήγησε ὡστόσο στό σημεῖο ὥστε τό ζήτημα σχηματισμοῦ ὑπεύθυνης κυβέρνησης νά περάσει ἀπό τή σφαίρα τῶν ἀφηρημένων συλλογισμῶν στή βάση τῆς συγκεκριμένης πραγματικότητας καί νά συζητιέται σά μιά ἀντικειμενική δυνατότητα».

Πολύ ὡραῖα. Καί τό ζήτημα τῆς κατάργησης τοῦ Κρατικοῦ Συμβουλίου, τό ζήτημα τῆς ἀμνηστίας, τό ζήτημα τοῦ γενικοῦ κτλ. ἐκλογικοῦ δικαιώματος, ὅλα *αὐτά* τά ζητήματα ἀποτελοῦν *πιά* «ἀντικειμενικές δυνατότητες»; Ὄχι, φυσικά, ἔ; Ἐξάλλου γι' αὐτά δέ γίνεται γιά τήν ὥρα κανένας λόγος.

Μιά καί εἶναι ἔτσι, τίποτα δέν μπορεῖτε νά κάνετε: «Θά χρειαστεῖ νά ἀποδείξετε».

Γράφτηκε στίς 24 τοῦ Ἰούνη (7 τοῦ Ἰούλη) 1906

Δημοσιεύτηκε στίς 25 τοῦ Ἰούνη 1906 στήν ἐφημερίδα «Ἔχο», ἀρ. φύλλου 4

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας

ΚΑΝΤΕΤΙΚΑ ΦΕΡΕΦΩΝΑ

Χτές δημοσιεύσαμε τίς βασικές ἀποφάσεις τοῦ πέμπτου συνεδρίου τῆς πολωνικῆς σοσιαλδημοκρατίας[112]. Οἱ πολωνοί σύντροφοι πού μπῆκαν τώρα στό κόμμα μας, 25 μέ 30 χιλιάδες μέλη τοῦ κόμματος, τάχθηκαν κατηγορηματικά ἐνάντια στήν τακτική τῆς ΚΕ ὅσον ἀφορᾶ τήν Κρατική δούμα. Καταδικάζοντας τήν τακτική αὐτή γενικά, δέ θεώρησαν κάν ἀναγκαῖο νά σταθοῦν στά ἐπιμέρους λάθη πού ἀπορρέουν ἀπό μιά λαθεμένη τακτική, ὅπως εἶναι ἡ περιβόητη ὑποστήριξη μιᾶς καντέτικης κυβέρνησης. Εἶναι ὅμως αὐτονόητο — καί ὅσοι παραβρέθηκαν στό πολωνικό συνέδριο τό ξέρουν πολύ καλά — πώς οἱ πολωνοί σοσιαλδημοκράτες παίρνουν ἀναντίρρητα ἀρνητική στάση ἀπέναντι σ' αὐτή τήν «ὑποστήριξη». Καί ἡ συνδιάσκεψη ὅλων τῶν σοσιαλδημοκρατῶν τῆς Πετρούπολης ἀπέρριψε ἐπίσης κατηγορηματικά τήν ὑποστήριξη μιᾶς καντέτικης κυβέρνησης[113]. Ἡ συνδιάσκεψη τῶν σοσιαλδημοκρατῶν τῆς κεντρικῆς περιοχῆς Μόσχας τάχθηκε ἐπίσης ἐνάντια σ' αὐτήν[114].

Στή συνδιάσκεψη τῆς Πετρούπολης ἀντιπροσωπεύθηκαν περίπου 4 χιλιάδες μέλη τοῦ κόμματος, στή συνδιάσκεψη τῆς περιοχῆς Μόσχας — 14 περίπου χιλιάδες. Συνεπῶς περί τίς 20 χιλιάδες μέλη τοῦ κόμματος, δηλ. τό μεγαλύτερο μέρος του (στό τελευταῖο συνέδριο εἶχαν ἀντιπροσωπευτεῖ 31–33 χιλιάδες μέλη) *καταδίκασαν τήν τακτική τῆς ΚΕ στό ζήτημα τῆς ὑποστήριξης κυβέρνησης ἀπό τή Δούμα.* Ἡ πλειοψηφία τοῦ κόμματος εἶναι ἐνάντια στήν ὑποστήριξη. Ἡ ἐσωκομματική μας κυβέρνηση, δηλ. ἡ ΚΕ τοῦ κόμματός μας, ἔπαψε νά ἐκφράζει τή θέληση τοῦ κόμματος: στοιχειώδης πολιτική ὑποχρέωσή της εἶναι νά ἐπισπεύσει τήν ἄμεση σύγκληση ἐκτάκτου συνεδρίου. Ἀλλιώτικα θά βρεθεῖ στή θέση μιᾶς χούφτας ἀνθρώπων πού χρησιμοποιώντας *φορμαλιστικά* προσχήματα καί παρελκύσεις

γαντζώνονται ἀπό τήν κομματική ἐξουσία, παρά τή θέληση τοῦ κόμματος πού *οὐσιαστικά* ἔχει ἤδη ἐκφραστεῖ. Πάντως τό κόμμα μπορεῖ τώρα νά πετύχει τή σύγκληση συνεδρίου.

Τήν τακτική τῆς ὑποστήριξης κυβέρνησης ἀπό τή Δούμα, *δηλαδή καντέτικης* κυβέρνησης, τακτική πού καταδικάστηκε ἀπό τήν πλειοψηφία τοῦ κόμματος, ἐξακολουθοῦν νά τήν ὑποστηρίζουν οἱ μενσεβίκοι (ἄν καί ἕνα μέρος τους, ὅπως ἔδειξαν οἱ συζητήσεις στήν Πετρούπολη, μπόρεσε νά πάρει ἀνεξάρτητη θέση σ' αὐτό τό ζήτημα καί νά ξεκόψει ἀπό τόν ὀπορτουνισμό). Ἄς ἀσχοληθοῦμε ἀκόμα μιά φορά μέ τήν ἐξέταση τῶν ἐπιχειρημάτων πού συνηθίζουν νά χρησιμοποιοῦν οἱ σοσιαλδημοκράτες τῆς δεξιᾶς πτέρυγας.

Τό νά πετύχεις κυβέρνηση ἀπό τή Δούμα, μᾶς λένε, σημαίνει «ν' ἀποσπάσεις τήν ἐξουσία ἀπό τά χέρια τῆς καμαρίλας», «νά καταστήσεις τήν ἐκτελεστική ἐξουσία ὑπεύθυνη ἀπέναντι στή λαϊκή ἀντιπροσωπεία»· αὐτό ἀποτελεῖ «πέρασμα ἀπό τό ψευτοσυνταγματικό καθεστώς στό πραγματικό σύνταγμα» («Γκόλος Τρουντά», ἀρ. φύλλου 5).

Αὐτό εἶναι *μεγάλο ψέμα*. Μιά κυβέρνηση ἀπό τή Δούμα, δηλ. μιά καντέτικη κυβέρνηση, θά διοριστεῖ (ἄν ἱκανοποιηθεῖ ἡ ἀπαίτηση τῶν καντέτων) ἴσα ἴσα ἀπό τήν *καμαρίλα*. Ἐπιτρέπεται ὅμως νά ὀνομάζουμε ἀπόσπαση τῆς ἐξουσίας τό διορισμό φιλελεύθερων ὑπουργῶν ἀπό τή καμαρίλα; Ἡ καμαρίλα, διορίζοντας τούς ὑπουργούς κατά βούλησή της, μπορεῖ ὁποιαδήποτε στιγμή νά τούς πετάξει: ἡ καμαρίλα δέν παραδίδει τήν ἐξουσία, ἀλλά *παίζει «μοίρασμα τῆς ἐξουσίας»*, ἡ καμαρίλα *πειραματίζεται* ἄν θά ἔρθουν κοντά της οἱ φιλελεύθεροι λακέδες ἤ ὄχι. Τά ἔξυπνα μέλη τῆς καμαρίλας, ὅπως λογουχάρη ὁ Πομπεντονόστσεφ καί ὁ Τρέποφ (ὅπως γράφουν μερικές ἐφημερίδες), αὐτόν ἀκριβῶς τόν ὑπολογισμό κάνουν: ὁ διορισμός φιλελεύθερων ὑπουργῶν μᾶς βολεύει κατά τόν καλύτερο τρόπο. Ἔτσι καθησυχάζουμε ὄχι μόνο τούς καντέτους (δηλ. τήν πλειοψηφία τῆς Δούμας), μά καί τούς καντετίζοντες σοσιαλδημοκράτες. Ὅσο γιά τούς ὑπουργούς πού δέ μᾶς ἀρέσουν, μποροῦμε νά τούς ξεφορτωθοῦμε πολύ εὐκολότερα ἀπ' ὅ,τι τή Δούμα. Κερδίζουμε χρόνο, ἀνακατεύουμε τά χαρτιά, δημιουργοῦμε τεράστιο χάος, ἀμοιβαία δυσπιστία, φαγωμάρα γιά τά ὑπουργικά χαρτοφυλάκια στή δεξιά, δηλ. στήν πλειοψηφία τῆς Δούμας, θολώνουμε τά νερά, σέρνουμε τούς καντέτους ἀπό τή μύτη, ὅπως τούς σύραμε καί στό ζήτημα τῆς βοήθειας στούς πεινασμένους. Στό ζήτημα ἐκεῖνο τούς ἀναγκάσαμε νά παίξουν «ἐθελοντικά» τό

ρόλο ἀστυνομικῶν μαρτύρων· κατά τόν ἴδιο ἀκριβῶς τρόπο θά τούς ἀναγκάσουμε νά παίξουν καί ἀπό τό ὑπουργικό ἀξίωμα τό ρόλο ἀστυνομικῶν λακέδων.

Ὅποιος γνωρίζει λίγο-πολύ τήν ἱστορία τῶν ρώσων καντέτων, καθώς καί τῶν «καντέτων» τῶν ἄλλων χωρῶν, αὐτός ξέρει πώς ἡ καμαρίλα κατόρθωνε πάντα νά σέρνει ἀπό τή μύτη τούς φιλελευθερο-μοναρχικούς ἀστούς. Γιά νά ἀποτραπεῖ αὐτό ὑπάρχει ἕνα μόνο μέσο: ἡ ἀνάπτυξη *αὐτοτελοῦς* πολιτικῆς συνείδησης τῶν προλεταρίων καί τῶν ἐπαναστατῶν ἀγροτῶν. Κι αὐτήν ἀκριβῶς τή συνείδηση συσκοτίζουν καί μολύνουν οἱ δεξιοί σοσιαλδημοκράτες. Ἀκριβῶς γιά νά διαφυλάξουμε στίς ἐπαναστατικές τάξεις τήν ἀπόλυτη καθαρότητα τῆς πολιτικῆς συνείδησης καί τήν ἀπόλυτη μαχητική αὐτοτέλεια, πρέπει ἐμεῖς οἱ σοσιαλδημοκράτες ν' ἀφήσουμε μόνους τούς καντέτους νά σέρνονται στά πόδια τῆς καμαρίλας ἐκλιπαρώντας ὑπουργικές θεσοῦλες. Θά ἦταν προδοσία τῶν συμφερόντων τοῦ προλεταριάτου καί τῶν συμφερόντων τῆς ἐπανάστασης ἄν σ' αὐτή τήν ὑπόθεση ἀνακατεύαμε τό προλεταριάτο.

Ἄν ἡ καμαρίλα διόριζε καντέτους ὑπουργούς θά καθιστοῦσε «τήν ἐκτελεστική ἐξουσία ὑπεύθυνη ἀπέναντι στή λαϊκή ἀντιπροσωπεία» («Γκόλος Τρουντά»).

Αὐτό εἶναι πολύ μεγάλο ψέμα. Ὅταν τό ψέμα αὐτό τό λένε καντέτοι καθηγητές — ὁ θεός νά τούς τό συγχωρέσει. Ὅταν ὅμως τό ἐπαναλαμβάνουν σοσιαλδημοκράτες, εἶναι ἀσυγχώρητο. Ἡ ἐκτελεστική ἐξουσία, ἀξιότιμα φερέφωνα, εἶναι ὑπεύθυνη ὄχι ἀπέναντι στή «λαϊκή ἀντιπροσωπεία», ἀλλ' ἀπέναντι στή *νομοθετική ἐξουσία.* Μήν τό ξεχνᾶτε αὐτό. Θά σᾶς τό ἐξηγήσουμε τώρα λεπτομερέστερα. Σέ ποιόν ἀνήκει σήμερα στή Ρωσία ἡ νομοθετική ἐξουσία; 1) Στήν ἀνώτατη ἀρχή· 2) στό Κρατικό Συμβούλιο· 3) στήν Κρατική δούμα.

Καταλάβατε τώρα τό λάθος σας; Οἱ καντέτοι ὑπουργοί θά εἶναι ὑπόλογοι καί ἀπέναντι στή Δούμα, καί ἀπέναντι στό Κρατικό Συμβούλιο, καί ἀπέναντι στήν καμαρίλα. Ὅταν παριστάνει κανείς τά πράγματα ἔτσι πού νά φαίνεται ὅτι οἱ καντέτοι ὑπουργοί θά εἶναι ὑπόλογοι μόνο ἀπέναντι στή Δούμα, σημαίνει ὅτι *λέει ψέματα* στό λαό.

Πᾶμε παρακάτω. Ποιά θά εἶναι ἡ θέση ὑπουργῶν ὑπόλογων ἀπέναντι στά πιό διαφορετικά σώματα; θέση διφορούμενη. Οἱ ὑπουργοί θά εἶναι ὑποχρεωμένοι *νά τηροῦν καί νά περιφρουροῦν* ὅλους τούς ἰσχύοντες νόμους, ἐφόσον δέ θά τούς ἔχουν ἀλλάξει καί τά τρία παραπάνω νομοθετικά ὄργανα. Δέν καταβάλλουν

ἄδικα τόσους κόπους οἱ καντέτοι φαφλατάδες σάν τόν Ροντίτσεφ, φωνάζοντας ἀπό τώρα κιόλας στή Δούμα πώς αὐτοί ἀποτελοῦν τήν ἀσπίδα τῆς δυναστείας. Οἱ καντέτοι ξέρουν τί τούς γίνεται. Ἀντίθετα οἱ δεξιοί σοσιαλδημοκράτες σιγοντάρουν ἄλλους, μά δέν ἔχουν ἰδέα ἀπό τήν ὑπόθεση.

Γιατί κέντρο ζύμωσης γιά τούς καντέτους ἔγινε σήμερα ὁ σχηματισμός κυβέρνησης; Γιατί δέ φωνάζουν μέ τόν ἴδιο ζῆλο, ἐξίσου συχνά καί δυνατά: κάτω τό Κρατικό Συμβούλιο; κάτω *οἱ τάδε νόμοι* πού ἐμποδίζουν τή λαϊκή ἀντιπροσωπεία νά γίνει νομοθετική ἐξουσία; Γιατί ἡ ζύμωση πού κάνουν γιά γενική ἀμνηστία, γιά πλήρεις ἐλευθερίες, γιά γενικό ἐκλογικό δικαίωμα, εἶναι *χίλιες φορές πιό χαλαρή* ἀπό τή ζύμωσή τους γιά ὑπουργικές θεσοῦλες; Τό σκεφτήκατε αὐτό; Ὄχι, δέν τό σκεφτήκατε. Οἱ καντέτοι χτυπᾶνε πρίν ἀπ' ὅλα τήν πίσω πόρτα γιατί *δέ θέλουν* πλήρη ἐλευθερία (θυμηθεῖτε τά νομοσχέδιά τους γιά τίς συγκεντρώσεις), *δέ θέλουν* τήν ὁλοκληρωτική κατάργηση τοῦ Κρατικοῦ Συμβουλίου (θυμηθεῖτε τήν ἄνω βουλή στό πρόγραμμά *τους*), πού ἀπέναντί του θά εἶναι *ἐπίσης* ὑπόλογοι *ἀκριβῶς ὅπως* καί ἀπέναντι στή Δούμα, *καί οὕτω καθεξῆς*. Οἱ καντέτοι δέ θέλουν νά προβάλουν τή διεκδίκηση *πρῶτα* νά δοθεῖ γενική ἀμνηστία, *πρῶτα* νά καταργηθεῖ τό Κρατικό Συμβούλιο, *πρῶτα* νά παραχωρηθεῖ πλήρης ἐλευθερία, *πρῶτα* νά παραχωρηθεῖ γενικό κτλ. ἐκλογικό δικαίωμα καί *ὕστερα* νά τούς διορίσουν ὑπουργούς. Γιατί οἱ καντέτοι δέν τό θέλουν αὐτό; Ἐπειδή οἱ καντέτοι ξέρουν τί τούς γίνεται, ἐνῶ τά φερέφωνά τους δέν τό ξέρουν.

Οἱ καντέτοι λένε: Ὅταν γίνουμε ὑπουργοί τότε *θά παλέψουμε* γιά ὅλες αὐτές τίς ἐλευθερίες! Ἀμέσως, βλέπετε, δέν κάνει. Καί τό φερέφωνο πιστεύει καί προσπαθεῖ...

Ὁ καντέτος καταλαβαίνει ὅτι ὁ ὑπουργός εἶναι ὑπόλογος ἀπέναντι στόν ἴδιο τόν παλιό, τόν ἀστυνομικό ρωσικό νόμο, ὑπόλογος καί ἀπέναντι στή Δούμα, καί ἀπέναντι στήν καμαρίλα, καί ἀπέναντι στό Κρατικό Συμβούλιο. Γι' αὐτό ἀπό τόν ὑπουργό δέ βγαίνει τίποτα: ἐγώ, εὐχαρίστως, μ' ὅλη μου τήν καρδιά, μά βλέπετε «ἐκεῖ» δέ συμφωνοῦν, τό Κρατικό Συμβούλιο ἐπιμένει ἀκόμα λιγουλάκι. Ὑπομονή, κύριοι: καλύτερα ἀπό μένα, τόν καντέτο, κανείς δέν μπορεῖ νά φέρει σέ λογαριασμό οὔτε τήν καμαρίλα, οὔτε τό Κρατικό Συμβούλιο.

Μήν ξεχνᾶς, φερέφωνο: γιά ν' ἀντιπαλέψεις αὐτήν τήν προδοτική τακτική τῶν καντέτων, πρέπει νά μήν τούς σιγοντάρεις, ἀλλά νά τηρεῖς ἀπόλυτη αὐτοτέλεια, δηλ. *νά ἀποτρέπεις* τό προλεταριάτο καί τήν ἀγροτιά ἀπό τήν ἐκδήλωση ἐμπιστοσύνης

στούς καντέτους, ἀπό τό ἀναμάσημα τῶν συνθημάτων τῶν καντέτων. Ἐσύ ὅμως μέ τή δική σου τακτική *δυσκολεύεις* τήν αὐτοτελῆ πάλη τῆς ἐργατικῆς τάξης καί τῆς ἐπαναστατικῆς ἀγροτιᾶς. Πουλᾶς τά ἐπαναστατικά πρωτοτόκια ἀντί πινακίου φακῆς καντέτικου ρεφορμισμοῦ.

Δέν ὑπάρχει λόγος νά ἀνασκευάσουμε τό ἴδιο λεπτομερειακά καί τό *τρίτο ψέμα*, ὅτι τάχα, ἄν ἡ καμαρίλα διορίσει καντέτους ὑπουργούς, αὐτό θά εἶναι «ἀποφασιστική καμπή», θά εἶναι πέρασμα σέ «πραγματικό σύνταγμα». Ὁ ἀναγνώστης βλέπει μόνος του τώρα ὅτι μέ τό νά διοριστεῖ ἀπό τόν Τρέποφ ὑπουργός ὁ Ροντίτσεφ δέν ἀλλάζει οὔτε καί τό *γράμμα* τοῦ συντάγματος. Τό νά λέει λοιπόν κανείς ὅτι μέ τό διορισμό αὐτό θ' ἀλλάξει ἡ *οὐσία* τοῦ συντάγματος σημαίνει, καθώς λένε, πώς αὐτός πιά τά μπερδεύει καί λέει κουταμάρες.

Ἄλλη φορά θά ἐξετάσουμε ἕνα ἀκόμα ἀπό τά ἐπιχειρήματα πού χρησιμοποιοῦνται περισσότερο: «καί ὅμως μιά κυβέρνηση καντέτων θά εἶναι καλύτερη. Ἐδῶ δέν ἔχουμε νά διαλέξουμε. Πρέπει νά ὑποστηρίξουμε τό καλύτερο». Θά δοῦμε ἄν τό ἐπιχείρημα αὐτό εἶναι σοσιαλδημοκρατικό καί τί ἀξίζει.

«Ἔχο», ἀρ. φύλλου 5,
27 τοῦ Ἰούνη 1906

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο
τῆς ἐφημερίδας «Ἔχο»

ΞΑΝΑ ΓΙΑ ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ ΑΠΟ ΤΗ ΔΟΥΜΑ

«Εἴμαστε ὑποχρεωμένοι νά διαλέγουμε» — μ' αὐτό τό συλλογισμό προσπαθοῦσαν καί προσπαθοῦν πάντα νά δικαιολογηθοῦν οἱ ὀπορτουνιστές. Εἶναι ἀδύνατο νά πετύχεις μονομιᾶς κάτι τό μεγάλο. Πρέπει ν' ἀγωνίζεσαι γιά τό μικρό μά κατορθωτό. Πῶς ὅμως θά καθορίσεις ἄν ἕνα πράγμα εἶναι κατορθωτό; Μέ τό ἄν συμφωνοῦν τά περισσότερα πολιτικά κόμματα ἤ οἱ περισσότερο «ἔγκυροι» πολιτικοί. Ὅσο περισσότεροι πολιτικοί παράγοντες συμφωνοῦν γιά μιά κάποια μικρή βελτίωση, τόσο εὐκολότερα μποροῦμε νά τήν πετύχουμε, τόσο πιό κατορθωτή εἶναι αὐτή. Δέν πρέπει νά εἶσαι οὐτοπιστής, ἐπιδιώκοντας τό μεγάλο. Πρέπει νά εἶσαι ρεαλιστής πολιτικός, νά ξέρεις νά συντάσσεσαι μ' ἐκείνους πού διεκδικοῦν τό μικρό, καί αὐτό τό μικρό *θά διευκολύνει τήν πάλη* γιά τό μεγάλο. Ἐμεῖς βλέπουμε τό μικρό σάν *τόν πιό σίγουρο σταθμό* στήν πάλη γιά τό μεγάλο.

Ἔτσι σκέπτονται ὅλοι οἱ ὀπορτουνιστές, ὅλοι οἱ ρεφορμιστές, σέ διάκριση ἀπό τούς ἐπαναστάτες. Ἔτσι ἀκριβῶς σκέπτονται οἱ σοσιαλδημοκράτες τῆς δεξιᾶς πτέρυγας γιά τό σχηματισμό κυβέρνησης ἀπό τή Δούμα. Τό αἴτημα: συντακτική συνέλευση εἶναι μεγάλο αἴτημα. Αὐτό δέν μποροῦμε νά τό πετύχουμε τώρα. Τό αἴτημα αὐτό κάθε ἄλλο παρά ὅλοι τό ὑποστηρίζουν συνειδητά *. Ἀντίθετα ὑπέρ τοῦ σχηματισμοῦ κυβέρνησης ἀπό τή Δούμα τάσσεται *ὅλη* ἡ Κρατική δούμα, ἄρα ἡ τεράστια πλειοψηφία τῶν πολιτικῶν παραγόντων — *ἄρα* «ὅλος ὁ λαός». *Εἴμαστε ὑποχρεωμένοι νά διαλέγουμε* ἀνάμεσα στό σημερινό κακό καί *στήν πιό μικρή* θεραπεία του, γιατί τήν «πιό μικρή» θεραπεία τή θέλουν οἱ πιό πολλοί ἀπ' αὐτούς πού εἶναι γενικά δυσαρεστη-

* Τό αἴτημα αὐτό τό ὑποστηρίζει τό πιό μικρό μέρος τῆς Δούμας.

μένοι ἀπό τό σημερινό κακό. Καί ἀφοῦ θάχουμε πετύχει τό μικρό θά διευκολύνουμε τήν πάλη μας γιά τό μεγάλο.

Τό ξαναλέμε: αὐτός εἶναι ὁ βασικός, ὁ τυπικός συλλογισμός ὅλων τῶν ὀπορτουνιστῶν σέ ὅλο τόν κόσμο. Τί συμπέρασμα βγαίνει κατανάγκην ἀπό τό συλλογισμό αὐτό; Τό συμπέρασμα ὅτι δέ χρειάζεται κανένα ἐπαναστατικό πρόγραμμα, κανένα ἐπαναστατικό κόμμα, καμιά ἐπαναστατική τακτική. Χρειάζονται *μεταρρυθμίσεις*, καί μόνο μεταρρυθμίσεις. Δέ χρειάζεται ἐπαναστατική σοσιαλδημοκρατία. Χρειάζεται ἕνα κόμμα δημοκρατικῶν καί σοσιαλιστικῶν μεταρρυθμίσεων. Κι ἀλήθεια: δέν εἶναι μήπως φανερό πώς θά ὑπάρχουν *πάντα* στόν κόσμο ἄνθρωποι πού θά θεωροῦν ὅτι αὐτό πού ὑπάρχει δέν εἶναι ἱκανοποιητικό; Φυσικά θά ὑπάρχουν πάντα. Δέν εἶναι ἐπίσης φανερό πώς τήν *πιό μικρή* βελτίωση αὐτῆς τῆς μή ἱκανοποιητικῆς κατάστασης θά τή θέλουν *πάντα* οἱ πιό *πολλοί* ἀπό τούς δυσαρεστημένους; Φυσικά, πάντα οἱ πιό πολλοί. Συνεπῶς δουλειά δική μας, δουλειά τῶν πρωτοπόρων καί «συνειδητῶν» ἀνθρώπων εἶναι νά ὑποστηρίζουμε *πάντα τίς πιό μικρές* διεκδικήσεις γιά τή θεραπεία τοῦ κακοῦ. Αὐτή εἶναι ἡ πιό σίγουρη, ἡ πιό πρακτική δουλειά, ἐνῶ ὅλες οἱ ἄλλες συζητήσεις γιά κάποιες «θεμελιακές» διεκδικήσεις κτλ. δέν εἶναι παρά λόγια «οὐτοπιστῶν», «ἐπαναστατικές κενολογίες». *Εἴμαστε ὑποχρεωμένοι νά διαλέγουμε* καί πάντα πρέπει νά διαλέγουμε ἀνάμεσα στό ὑπάρχον κακό καί στό μετριοπαθέστερο ἀπό τά συνηθισμένα σχέδια θεραπείας του.

Ἔτσι ἀκριβῶς σκέπτονταν οἱ γερμανοί ὀπορτουνιστές σοσιαλδημοκράτες. Ὑπάρχει, ἔλεγαν, τό σοσιαλφιλελεύθερο ρεῦμα πού ζητάει τήν κατάργηση τῶν ἔκτακτων νόμων ἐναντίον τῶν σοσιαλιστῶν, τόν περιορισμό τῆς διάρκειας τῆς ἐργάσιμης μέρας, τήν ἀσφάλιση ἀπό τίς ἀρρώστιες κτλ. Τά αἰτήματα αὐτά τά ὑποστηρίζει καί μιά ἀρκετά μεγάλη μερίδα τῆς ἀστικῆς τάξης. Μήν τήν ἀπωθεῖτε μέ ἄστοχες ἐνέργειες, δόστε της τό χέρι, ὑποστηρίξτε την. Τότε θά εἶστε ρεαλιστές πολιτικοί, θά προσφέρετε ἕνα μικρό μέν ἀλλά πραγματικό ὄφελος στήν ἐργατική τάξη, καί ἀπό τήν τακτική σας δέν ἔχουν νά χάσουν παρά μόνο τά κούφια λόγια γιά «ἐπανάσταση». Ἔτσι κι ἀλλιῶς ἐπανάσταση δέν πρόκειται νά κάνετε τώρα. *Εἴμαστε ὑποχρεωμένοι νά διαλέγουμε* ἀνάμεσα στήν ἀντίδραση καί στή μεταρρύθμιση, ἀνάμεσα στήν πολιτική τοῦ Βίσμαρκ καί στήν πολιτική τῆς «κοινωνικῆς αὐτοκρατορίας».

Παρόμοια μέ τούς μπερνσταϊνικούς σκέπτονταν καί οἱ γάλλοι μινιστεριαλιστές σοσιαλιστές. *Εἴμαστε ὑποχρεωμένοι νά δια-*

λέγουμε ἀνάμεσα στήν ἀντίδραση καί στούς ἀστούς ριζοσπάστες πού ὑπόσχονται μιά σειρά ἀπό πρακτικά ἐφαρμόσιμες μεταρρυθμίσεις. Εἴμαστε ὑποχρεωμένοι νά ὑποστηρίζουμε αὐτούς τούς ριζοσπάστες, νά ὑποστηρίζουμε τίς κυβερνήσεις τους· ὅσον ἀφορᾶ τά λεγόμενα γιά κοινωνική ἐπανάσταση, δέν εἶναι παρά ἀερολογίες τῶν «μπλανκιστῶν», τῶν «ἀναρχικῶν», τῶν «οὐτοπιστῶν» κλπ.

Ποιό εἶναι τό βασικό λάθος ὅλων αὐτῶν τῶν ὀπορτουνιστικῶν συλλογισμῶν; Ὅτι στούς συλλογισμούς αὐτούς ἀντικαθίσταται *οὐσιαστικά* ἡ σοσιαλιστική θεωρία τῆς ταξικῆς πάλης, σά μοναδικοῦ *πραγματικοῦ* κινητήρα τῆς ἱστορίας, μέ τήν ἀστική θεωρία τῆς «ἀλληλέγγυας», τῆς «κοινωνικῆς» προόδου. Σύμφωνα μέ τή θεωρία τοῦ σοσιαλισμοῦ, δηλ. τοῦ μαρξισμοῦ (γιά μή μαρξιστικό σοσιαλισμό δέν μπορεῖ κανείς νά μιλάει τώρα στά σοβαρά), πραγματικός κινητήρας τῆς ἱστορίας εἶναι ἡ ἐπαναστατική πάλη τῶν τάξεων· οἱ μεταρρυθμίσεις εἶναι τό δευτερεῦον ἀποτέλεσμα τῆς πάλης αὐτῆς, δευτερεῦον γιατί οἱ μεταρρυθμίσεις αὐτές ἐκφράζουν τίς ἀποτυχημένες ἀπόπειρες νά ἐξασθενήσει, νά ἀμβλυνθεῖ αὐτή ἡ πάλη κτλ. Σύμφωνα μέ τή θεωρία τῶν ἀστῶν φιλοσόφων, κινητήρας τῆς προόδου εἶναι ἡ ἀλληλεγγύη ὅλων τῶν στοιχείων τῆς κοινωνίας, πού ἔνιωσαν τήν «ἀτέλεια» τοῦ ἑνός ἤ τοῦ ἄλλου θεσμοῦ. Ἡ πρώτη θεωρία εἶναι ὑλιστική, ἡ δεύτερη — ἰδεαλιστική. Ἡ πρώτη εἶναι ἐπαναστατική, ἡ δεύτερη — ρεφορμιστική. Ἡ πρώτη θεμελιώνει τήν τακτική τοῦ προλεταριάτου στίς σύγχρονες καπιταλιστικές χῶρες, ἡ δεύτερη — τήν τακτική τῆς ἀστικῆς τάξης.

Ἀπό τή δεύτερη θεωρία ἀπορρέει ἡ τακτική τῶν ἀστῶν προοδευτικῶν τῆς ἀράδας: ὑποστήριζε παντοῦ καί πάντα «ὅ,τι εἶναι τό καλύτερο»· διάλεγε ἀνάμεσα στήν ἀντίδραση καί στήν ἄκρα δεξιά τῶν δυνάμεων πού ἀντιπολιτεύονται τήν ἀντίδραση αὐτή. Ἀπό τήν πρώτη θεωρία ἀπορρέει ἡ αὐτοτελής ἐπαναστατική τακτική τῆς πρωτοπόρας τάξης. Ἐμεῖς σέ καμιά περίπτωση δέν πρόκειται νά περιορίσουμε τά καθήκοντά μας στήν ὑποστήριξη τῶν πιό διαδομένων συνθημάτων τῆς ρεφορμιστικῆς ἀστικῆς τάξης. Ἐφαρμόζουμε αὐτοτελῆ πολιτική, προβάλλοντας συνθήματα *μόνο* γιά κεῖνες τίς μεταρρυθμίσεις πού συμφέρουν *ἀναντίρρητα* στήν ἐπαναστατική πάλη, πού ἀνεβάζουν *ἀναντίρρητα* τήν αὐτοτέλεια, τή συνειδητότητα καί τή μαχητική ἱκανότητα τοῦ προλεταριάτου. Μόνο μέ μιά τέτοια τακτική *ἐξουδετερώνουμε* τίς μεταρρυθμίσεις ἀπό τά πάνω, πού εἶναι πάντα μεσοβέζικες, πάντα ὑποκριτικές καί συνοδεύονται πάντα μέ ἀστικές ἤ ἀστυνομικές παγίδες.

Καί δέν εἶναι μόνο αὐτό. Μονάχα μέ μιά τέτοια τακτική προωθοῦμε πραγματικά τό ἔργο τῶν σοβαρῶν μεταρρυθμίσεων. Αὐτό φαίνεται παράδοξο, μά τό παράδοξο αὐτό τό ἐπιβεβαιώνει ὁλόκληρη ἡ ἱστορία τῆς διεθνοῦς σοσιαλδημοκρατίας: ἡ τακτική τῶν ρεφορμιστῶν ἐξασφαλίζει κατά τό *χειρότερο* τρόπο τήν ἐφαρμογή μεταρρυθμίσεων καί τό πραγματοποιήσιμο αὐτῶν τῶν μεταρρυθμίσεων. Ἡ τακτική τῆς ἐπαναστατικῆς ταξικῆς πάλης ἐξασφαλίζει κατά τόν καλύτερο τρόπο καί τό ἕνα καί τό ἄλλο. *Στήν πραγματικότητα* τίς μεταρρυθμίσεις τίς ἐπιβάλλει ἴσα ἴσα ἡ ἐπαναστατική ταξική πάλη, ἡ αὐτοτέλειά της, ἡ μαζική της δύναμη, ὁ πεισματικός χαρακτήρας της. Μόνο στό βαθμό πού ἡ πάλη αὐτή εἶναι ἰσχυρή εἶναι πραγματοποιήσιμες καί οἱ μεταρρυθμίσεις, πού *πάντα* εἶναι ἀπατηλές, διπρόσωπες, διαποτισμένες ἀπό ζουμπατοφικό πνεῦμα. Συγχωνεύοντας τά συνθήματά μας μέ τά συνθήματα τῆς ρεφορμιστικῆς ἀστικῆς τάξης *ἐξασθενίζουμε* τό ἔργο τῆς ἐπανάστασης *καί, ἐπομένως, καί τό ἔργο τῶν μεταρρυθμίσεων,* γιατί ἐξασθενίζουμε ἔτσι τήν αὐτοτέλεια, τή σταθερότητα καί τή δύναμη τῶν ἐπαναστατικῶν τάξεων.

Μπορεῖ νά βρεθεῖ ἀναγνώστης πού ἴσως πεῖ: πρός τί νά ἐπαναλαμβάνουμε αὐτό τό ἄλφα-βῆτα τῆς διεθνοῦς ἐπαναστατικῆς σοσιαλδημοκρατίας; Ἐπειδή τό ξεχνοῦν ἡ «Γκόλος Τρουντά» καί πολλοί σύντροφοι μενσεβίκοι.

Ὁ σχηματισμός κυβέρνησης ἀπό τή Δούμα ἤ καντέτικης κυβέρνησης εἶναι μιά τέτοια ἀπατηλή, διπρόσωπη, ζουμπατοφική μεταρρύθμιση. Τό νά ξεχνᾶς τήν πραγματική της σημασία, σάν ἀπόπειρας συναλλαγῆς τῶν καντέτων μέ τήν ἀπολυταρχία, σημαίνει ὅτι ἀντικαθιστᾶς τό μαρξισμό μέ τή φιλελεύθερη-ἀστική φιλοσοφία τῆς προόδου. Ὑποστηρίζοντας *μιά τέτοια* μεταρρύθμιση, συγκαταλέγοντάς την στά συνθήματά *μας, ἐξασθενίζουμε* ἔτσι καί τήν καθαρότητα τῆς ἐπαναστατικῆς συνείδησης τοῦ προλεταριάτου, καί τήν αὐτοτέλειά του, καί τήν μαχητική του ἱκανότητα. Ὑποστηρίζοντας *ὁλοκληρωτικά* τά παλιά ἐπαναστατικά συνθήματά μας, *δυναμώνουμε* ἔτσι τήν πραγματική πάλη, δυναμώνουμε συνεπῶς καί τήν πιθανότητα τῆς μεταρρύθμισης καί τή *δυνατότητα νά χρησιμοποιηθεῖ αὐτή* πρός ὄφελος τῆς ἐπανάστασης καί ὄχι τῆς ἀντίδρασης. Καθετί τό ψεύτικο καί ὑποκριτικό στή μεταρρύθμιση αὐτή τό πετᾶμε στούς καντέτους—καθετί τό θετικό πού μπορεῖ νά περιέχει τό *ἀξιοποιοῦμε* ἐμεῖς οἱ ἴδιοι. Μόνο μέ μιά τέτοια τακτική θά μπορέσουμε νά ἐπωφεληθοῦμε ἀπό τίς τρικλοποδιές πού βάζουν ὁ ἕνας στόν ἄλλον οἱ κ. κ. Τρέποφ καί Ναμπόκοφ γιά νά ρίξουμε καί τούς δυό ἀξιό-

τιμους αὐτούς ἀκροβάτες στό λάκκο. Μόνο μέ μιά τέτοια τακτική ἡ ἱστορία θά πεῖ γιά μᾶς, ὅπως εἶπε ὁ Βίσμαρκ γιά τούς γερμανούς σοσιαλδημοκράτες: «Ἄν δέν ὑπῆρχαν οἱ σοσιαλδημοκράτες δέ θά ὑπῆρχε κοινωνική μεταρρύθμιση». Ἄν δέν ὑπῆρχε τό *ἐπαναστατικό* προλεταριάτο δέ θά ὑπῆρχε ἡ 17 τοῦ Ὀχτώβρη. Ἄν δέν ὑπῆρχε ὁ Δεκέμβρης δέ θά σταματοῦσαν ὅλες οἱ προσπάθειες ματαίωσης τῆς σύγκλησης τῆς Δούμας. Μά θά ρθεῖ κι ἕνας ἄλλος Δεκέμβρης πού θά καθορίσει τίς παραπέρα τύχες τῆς ἐπανάστασης...

Ἐπίλογος. Τό ἄρθρο αὐτό εἶχε γραφτεῖ πιά ὅταν διαβάσαμε τό κύριο ἄρθρο στό 6ο φύλλο τῆς «Γκόλος Τρουντά». Οἱ σύντροφοι διορθώνουν τό λάθος τους. Θέλουν, *προτοῦ* ἡ κυβέρνηση ἀπό τή Δούμα πάρει στά χέρια της τά χαρτοφυλάκια, νά ἀπαιτήσει καί νά ἐπιτύχει καί τήν κατάργηση σέ ὅλη τή χώρα τοῦ στρατιωτικοῦ νόμου καί τῶν κάθε λογῆς ἔκτακτων μέτρων, καί γενική ἀμνηστία, καί ἀποκατάσταση ὅλων τῶν ἐλευθεριῶν. Πολύ καλά, σύντροφοι! Ζητεῖστε ἀπό τήν ΚΕ νά περιλάβει αὐτούς τούς ὅρους στήν ἀπόφασή της σχετικά μέ τήν κυβέρνηση ἀπό τή Δούμα. Δοκιμάστε νά τό κάνετε αὐτό σεῖς οἱ ἴδιοι, καί τότε θά δεῖτε ὅτι: *προτοῦ* ὑποστηρίξετε κυβέρνηση ἀπό τή Δούμα ἤ καντέτικη κυβέρνηση πρέπει νά ἀπαιτήσετε καί νά πετύχετε ἡ Δούμα ἤ οἱ καντέτοι νά μποῦν στόν ἐπαναστατικό δρόμο. *Προτοῦ* ὑποστηρίξετε τούς καντέτους πρέπει νά ἀπαιτήσετε καί νά πετύχετε νά πάψουν οἱ καντέτοι νά εἶναι καντέτοι.

«Ἔχο», ἀρ. φύλλου 6,
28 τοῦ Ἰούνη 1906

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο
τῆς ἐφημερίδας «Ἔχο»

ΞΕΦΥΛΛΙΖΟΝΤΑΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

Στό μεταξύ ἡ «Ρέτς» βρίσκει ὅτι ὁ στρατηγός γυρεύει πάρα πολλά γιά τήν ὑποστήριξη πού θά δόσει σέ μιά καντέτικη κυβέρνηση καί δηλώνει ὅτι κανένα χαρτοφυλάκιο δέ θά κάνει τούς καντέτους νά ἐγκαταλείψουν τήν ἀρχή τῆς ἀναγκαστικῆς ἀπαλλοτρίωσης τῆς γῆς ὑπέρ τῶν ἀγροτῶν καί τήν ἀρχή τῆς γενικῆς ἀμνηστίας. Νομίζουμε ὅτι γιά τό στρατηγό, ἕνα ρεαλιστή κρατικό παράγοντα, δέν ὑπάρχει λόγος νά χαλάσει τή συναλλαγή ἐξαιτίας κάποιων ἀρχῶν. Γιατί, σύμφωνα μέ τό σχέδιο τῶν καντέτων, σέ ἀναγκαστική ἀπαλλοτρίωση καθόλου δέν ὑπόκειται ὅλη ἡ γῆ, ἀλλά μόνο τόσο μέρος της ὅσο χρειάζεται νά δοθεῖ στούς ἀγρότες γιά νά μποροῦν νά βαστάξουν τήν κρατική φορολογία. Ἔπειτα οἱ κάτοχοι τῆς γῆς πού θά ἀπαλλοτριωθεῖ θά πάρουν γιά τή γῆ αὐτή καθαρό χρῆμα μέ βάση μιά «δίκαιη ἐκτίμηση» καί μέ τά χρήματα στόν καιρό μας εἶναι πολύ εὐκολότερο νά τά φέρεις βόλτα παρά μέ τη γῆ, πού παύει πιά νά δίνει εἰσόδημα ἐξαιτίας τῆς ἐπίμονης ἀπροθυμίας τῶν ἀγροτῶν νά τήν καλλιεργοῦν γιά τούς ἄλλους. Ὅσο γιά τήν ἀμνηστία, οἱ καντέτοι ἐκπλήρωσαν κιόλας τό χρέος τους ἀπέναντι στή χώρα, κάνοντας γνωστή στήν ἀνώτατη ἀρχή τήν ὁμόθυμη ἐπιθυμία τοῦ λαοῦ νά δεῖ τούς φυλακισμένους καί τούς ἐξορίστους ἐλεύθερους καί, γιά νά μήν ἐπιβουλευτοῦν τό ἀναφαίρετο προνόμιο τοῦ στέμματος στό ζήτημα αὐτό, ἀποφάσισαν νά τορπιλλίσουν τό νομοσχέδιο τῆς ἀμνηστίας πού ἑτοιμάζεται νά ὑποβάλει στήν Κρατική δούμα ἡ Ὁμάδα τῶν τρουντοβίκων. Τί ἄλλο θέλει ὁ στρατηγός Τρέποφ; Ἀφῆστε λοιπόν τά παζαρέματα, στρατηγέ, καί «δίχως στενοχώρια, δίχως μαῦρες σκέψεις, δίχως περιττές καί ἀδικαιο-

λόγητες ἀμφιβολίες» παραδόστε τά ἡνία στό νέο ἁμαξά: γιατί τά «ἔσχατα μέσα» θά εἶναι, ὅπως καί προηγούμενα, στήν διάθεσή σας σέ περίπτωση ἀποτυχίας...

Γράφτηκε στίς 27 τοῦ 'Ιούνη (10 τοῦ 'Ιούλη) 1906

Δημοσιεύτηκε στίς 28 τοῦ 'Ιούνη 1906 στήν ἐφημερίδα «Ἔχο», ἀρ. φύλλου 6

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας

— —

ΞΕΦΥΛΛΙΖΟΝΤΑΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

Μετά τήν ἀποτυχία τῆς κομπίνας σχηματισμοῦ καντετικο-οχτωβριανο-υπαλληλικῆς κυβέρνησης, ἡ κυβέρνηση δοκίμασε νά τρομάξει τούς καντέτους μέ τή δικτατορία. Τώρα οἱ καντέτοι τρομάζουν τήν κυβέρνηση μέ τήν ἐπανάσταση. Ἡ «Ρέτς» γράφει:

«Ἡ πυρκαϊά φουντώνει — αὐτήν τήν ἐντύπωση ἀφήνουν ὅλα τά νέα πού μᾶς φέρνει ὁ τηλέγραφος ἀπ' ὅλες τίς γωνιές τῆς Ρωσίας... Καί ἐκεῖνοι πού φλέγονται δέν εἶναι πιά ἡ ἐπαναστατική διανόηση οὔτε καί ἡ ἐργατική τάξη, ἀλλά φλέγεται ἡ ἀγροτιά, φλέγεται ὁ στρατός. Δηλαδή, γιά νά εἴμαστε ἀκριβέστεροι, φλέγεται ὁλόκληρη ἡ Ρωσία... Οἱ ἀγρότες μέ τήν παραμικρότερη ἀφορμή ἀρχίζουν νά μαζεύονται κατά χιλιάδες καί νά ξεκαθαρίζουν μόνοι τούς λογαριασμούς τους μέ τίς ἀρχές, μέ τούς τσιφλικάδες, μέ τά τσιφλίκια καί τά κονάκια».

Παίρνοντας ἀφορμή ἀπ' αὐτή τήν «πυρκαϊά» ὁ καθηγητής Γκρέντεσκουλ σπεύδει νά δείξει τό βάθος τῆς ἀντίληψής του γιά τά ἱστορικά γεγονότα:

«Βρισκόμαστε, ἀναμφίβολα, στίς παραμονές ἀποφασιστικῶν γεγονότων. *Ἤ ἡ κυβέρνηση θ' ἀλλάξει, καί μάλιστα αὐτές τίς μέρες, γνώμη καί θά παραδόσει τήν ἐξουσία σέ κυβέρνηση ἀπό τή Δούμα, ἤ θά μᾶς ὁδηγήσει σέ τεράστιες καταστροφές».*

Ἔτσι λοιπόν, ἤ ἐπανάσταση ἤ καντέτικη κυβέρνηση. Δέν εἶναι καθόλου παράξενο πού ὁ καντέτος αὐτός χρησιμοποιεῖ τό πᾶν, καί προπαντός τήν ἐπαναστατική πρωτοβουλία τοῦ λαοῦ, γιά νά ἀποδείξει ὅτι εἶναι ἀπαραίτητος ὁ σχηματισμός καντέτικης κυβέρνησης. Μόνο πού ἄδικα βαυκαλίζεται: ἐνάντια στό δηλητήριο τῆς ἐπαναστατικῆς πρωτοβουλίας, ἐνάντια στήν τάση τῶν μαζῶν, πού διαπιστώνει ἡ ἴδια ἡ «Ρέτς», ν' ἀσκήσουν τά δικαιώματά τους ὅσον ἀφορᾶ τήν ἐλευθερία τοῦ συνέρχεσθαι

(ὄχι καντέτικη ἐλευθερία τοῦ συνέρχεσθαι, ἀλλά πλήρη ἐλευθερία) καί ὅσον ἀφορᾶ ὅλη τή γῆ, θά ἀποδειχτεῖ ἄχρηστο τό ἀντίδοτο — δηλαδή ἡ καντέτικη κυβέρνηση — πού συνιστοῦν τώρα γιά τήν ἐπανάσταση οἱ καντέτοι κομπογιαννίτες.

Ἔννοια σας, κύριοι, ἡ ἐπανάσταση σάρωσε τό σύστημα Βίττε-Ντουρνοβό, θά σαρώσει καί τά καντέτικα ἀντίδοτα.

* * *

Ἤ ἐπανάσταση ἤ καντέτικη κυβέρνηση, λέει ἡ «Ρέτς» καί προσθέτει: ἐμεῖς δέ φοβόμαστε τήν ἐπανάσταση, νά εἶστε σίγουροι γι' αὐτό, ἐνῶ ἐσεῖς θά τήν ἔχετε ἄσχημα. Πόσους παράδες κάνουν αὐτά τά λόγια τό ξέρουν ὅλοι ὅσοι στήν ὥρα τῆς μάχης κρατοῦν μαχητική θέση. Ἡ «Νόβογε Βρέμια», ὄργανο τῶν πογκρομιστῶν καί τῶν ἀξιωματικῶν τοῦ ἱππικοῦ, καταλαβαίνει ἐπίσης θαυμάσια ὅτι οἱ κ. κ. Γκρέντεσκουλ ἀναφέρουν τήν ἐπανάσταση μόνο καί μόνο γιατί τή φοβοῦνται περισσότερο καί ἀπό τή φωτιά. Καί γι' αὐτό τό λόγο ἡ «Ν. Βρέμια», κατά τή γνώμη μας, ἀποκαλύπτει πολύ καλύτερα τήν ψυχολογία καί τήν πολιτική οὐσία τῆς συναλλαγῆς πού προετοιμάζεται ὅταν δηλώνει: «τήν ἐπανάσταση, κύριοι καντέτοι, τή φοβόμαστε καί οἱ δυό μας ἐξίσου, ἐμεῖς ὅμως ἔχουμε σχεδόν ἐξαντλήσει τούς πόρους μας στήν καταπολέμησή της, ἐνῶ ἐσεῖς ἔχετε ἀκόμα μερικούς — γι' αὐτό τό λόγο προσπαθεῖστε κι ἐσεῖς καί μή τραινάρετε τήν ὑπόθεση». Ἔτσι ἀκριβῶς. Οἱ καντέτοι λένε: μποροῦμε νά περιμένουμε, ἐνῶ οἱ κ. κ. ὀπαδοί τῆς «Νόβογε Βρέμια» φωνάζουν: τρέξτε γρήγορα, γιατί ἡ ἐπανάσταση θά μᾶς πλακώσει.

Τό τελευταῖο φύλλο τῆς «Ν. Βρέμια» γράφει ταῦτα δῶ:

«. . . θά ἐπέλθει ἡ ἔκρηξη, καί ἡ εὐθύνη γι' αὐτή θά πέσει ὄχι μόνο στή σημερινή κυβέρνηση, ἀλλά καί στό κόμμα τῶν καντέτων, πού φταίει γιατί ἀπό τό φόβο του μήπως χάσει ἕνα μέρος ἀπό τή δημοτικότητα πού ἔχει στούς ἀριστερούς τῶν ἄκρων ὁδήγησε τήν Κρατική δούμα στό δρόμο μιᾶς μοιραίας παρατεταμένης σύγκρουσης καί διέπραξε ἔγκλημα ἀπέναντι στό νόμο τῆς εἰρηνικῆς ἐξέλιξης, ἐπιμένοντας στήν ἄμεση μαχητική ἐφαρμογή τοῦ πολιτικοῦ του προγράμματος, τή στιγμή πού χρειάζεται γι' αὐτό πάρα πολύ μεγάλο χρονικό διάστημα».

Ἔτσι ἀκριβῶς ἔχουν τά πράγματα: θά παζαρέψουν, θά ἐκφοβίσουν ὁ ἕνας τόν ἄλλον καί στό τέλος θά τά σιάξουν: μιά ἡ ὑπόθεση — κι ἕνας ὁ σκοπός.

* * *

Χτές τονίζαμε * ὅτι ὁ Τρέποφ δέν ἔχει λόγο νά ἔρθει σέ διάσταση μέ τούς καντέτους μόνο καί μόνο ἐξαιτίας τοῦ κατ' ἀρχήν ἀπαράδεκτου τῆς ἀναγκαστικῆς ἀπαλλοτρίωσης τῆς γῆς πρός ὄφελος τῶν ἀγροτῶν, μιά καί οἱ καντέτοι παίρνουν ἀπό τούς ἀγρότες γιά τήν ἀπαλλοτριούμενη γῆ καλό παραδάκι μέ βάση μιά «δίκαιη ἐκτίμηση». Σήμερα ἡ «Σλόβο» λέει:

«Ἡ ἀγροτική μεταρρύθμιση ἀποτελεῖ τόν ἀκρογωνιαῖο λίθο ὅλων τῶν φημῶν γιά σχηματισμό νέας κυβέρνησης ἀπό τήν πλειοψηφία τῆς Δούμας. Σύμφωνα μέ τίς φῆμες πού ἔφτασαν ὥς ἐμᾶς ἀπό ἄλλες πηγές, *βάση πάνω στήν όποία μπορεῖ νά ἐπέλθει συμφωνία στό ζήτημα σχηματισμοῦ κυβέρνησης ἀπό τή Δούμα εἶναι ἕνα νέο δάνειο.*
Σκοπός τοῦ δανείου εἶναι, πρίν ἀπ' ὅλα, ἡ λύση τοῦ φλέγοντος ζητήματος τῆς γῆς. Σύμφωνα μέ ὑπολογισμούς πού ἔγιναν, γιά τή λύση αὐτοῦ τοῦ ζητήματος, ἀποκλείοντας σάν ἀπαράδεκτη τήν ἰδέα τῆς ἀναγκαστικῆς ἀπαλλοτρίωσης, ἀπαιτοῦνται δυό δισεκατομμύρια ρούβλια. Τό ἄλλο μισό τοῦ δανείου πρέπει νά τεθεῖ στήν ἀνεξέλεγκτη διάθεση τῶν ὑπουργείων Στρατιωτικῶν καί Ναυτικῶν γιά τό δυνάμωμα τῆς μαχητικῆς ἱκανότητας τοῦ στρατοῦ καί τοῦ στόλου».

Ἔτσι λοιπόν ἡ δουλειά μπῆκε σέ καλό δρόμο: γιά δυό δισεκατομμύρια πού θά δοθοῦν σάν ἀνταμοιβή στούς τσιφλικάδες καί λοιπούς πού πρόκειται ν' ἀπαλλοτριωθοῦν, σύν τά δυό δισεκατομμύρια πού θά περάσουν στήν ἀνεξέλεγκτη διάθεση τῶν ὑπουργείων Στρατιωτικῶν καί Ναυτικῶν, ὁ Τρέποφ συμφωνεῖ νά βάλει τούς καντέτους στήν ἐξουσία, χωρίς πιά νά νοιάζεται γιά ζητήματα ἀρχῶν. Δέ ζητάει καί πολλά, ἔτσι δέν εἶναι, κύριοι καντέτοι;

* * *

Τή «Νάσα Ζίζν» τήν ἀνησυχεῖ ἡ ἰδέα τῆς σύγκλησης ἑνός νέου συνεδρίου τοῦ κόμματός μας. Προσπαθεῖ νά παρουσιάσει τό ἐπικείμενο συνέδριο σάν κάποια καταστροφή, σάν κάποιο σύμπτωμα ἀγιάτρευτης κομματικῆς ἀρρώστιας. «Πάλι συνέδριο! — λέει μέ φρίκη. Μάλιστα, πάλι συνέδριο — σάν ἀναπόφευκτη διέξοδος ἀπό τήν κατάσταση πού δημιουργήθηκε μέσα στό κόμμα, ὅπου ἡ ΚΕ καὶ οἱ ὁδηγίες της ἦρθαν σέ ἀντίθεση μέ τή συνείδηση ὁλοκλήρου τοῦ κόμματος. Τό κόμμα ἔχει τώρα ἀναδιοργανωθεῖ πάνω σέ δημοκρατικές ἀρχές κι ἐμεῖς θά ρωτούσαμε

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 266–267 (ἑλλ. ἔκδ., σελ. 268–269). *Σύντ.*

τούς δημοκράτες τῆς «Νάσα Ζίζν» νά μᾶς ποῦν: μέ ποιόν ἄλλον τρόπο μπορεῖ νά ἐκφραστεῖ ἡ ὀργανωμένη γνώμη ἑνός δημοκρατικοῦ κόμματος ἄν ὄχι μ' ἕνα συνέδριο; Οἱ κύριοι αὐτοί παραθέτουν στήν ἐφημερίδα τους στοιχεῖα πού ἔχουν δημοσιευτεῖ στήν «Ἔχο» [115] γιά τόν ἀριθμό τῶν ὀργανώσεων καί τῶν ψήφων πού τάχθηκαν ἐνάντια στήν πολιτική τῆς ΚΕ καί ταυτόχρονα τούς πιάνει φρίκη ἐξαιτίας τοῦ συνεδρίου.

Ὄχι, ἡ ἰδέα ἑνός νέου συνεδρίου δέν εἶναι καταστροφή, ἀποτελεῖ σημάδι ζωτικότητας τοῦ κόμματός μας, σημάδι δύναμης τῆς κοινῆς γνώμης μέσα στό κόμμα, σημάδι ὅτι τό κόμμα βρίσκει ἁπλά καὶ εὔκολα διέξοδο ἀπό τή δύσκολη κατάσταση πού δημιούργησαν οἱ περιστάσεις. Καί εἴμαστε βέβαιοι ὅτι κανείς μέσα στό κόμμα καί πολύ περισσότερο ἡ ὑπεύθυνη κυβέρνησή μας — ἡ ΚΕ — δέν μπορεῖ νά βλέπει τό συνέδριο σάν καταστροφή. Τό συνέδριο εἶναι σήμερα γιά τό κόμμα ἀνάγκη, γιά τήν ΚΕ — ὑποχρέωση, γιά τούς καντέτους καί τά φερέφωνά τους — ἴσως δυσάρεστο γεγονός. Ἀλλά τί νά γίνει! Ξέρουμε ὅτι τό συνέδριο, ἀνεξάρτητα ἀπό τό ποιός θά βγεῖ σ' αὐτό νικητής, θά εἶναι γιά τήν ἀστική τάξη ἕνα πολύ δυσάρεστο γεγονός.

* * *

Ἡ ἐφημερίδα «Γκόλος Τρουντά» (ἀρ. φύλλου 7) γράφει:

«*Ἀπό τή σύνταξη*. Πήραμε ἕνα γράμμα τοῦ σ. Κ. Π—φ σχετικά μέ τό ἄρθρο τοῦ σ. Ν. Ραχμέτοφ. Θεωροῦμε ἀπαραίτητο νά δηλώσουμε ὅτι δέ συμμεριζόμαστε στό ἀκέραιο ὁρισμένες ἀπόψεις τοῦ Ραχμέτοφ, καί ἰδίως δέ συμμεριζόμαστε καθόλου τή γνώμη του ὅσον ἀφορᾶ τόν „πολιτικό συνασπισμό" μέ τούς καντέτους.

Δόσαμε στό σ. Ραχμέτοφ τό δικαίωμα νά διατυπώσει ἐλεύθερα τή γνώμη του. Ἐμεῖς ὅμως στεκόμαστε πάνω στή βάση τῆς ἀπόφασης τοῦ Ἄμστερνταμ, καί αὐτό τό δείξαμε ἀρκετά καθαρά καί συγκεκριμένα σέ καθοδηγητικά ἄρθρα γιά τά πιό ποικίλα ζητήματα τῆς τρέχουσας πολιτικῆς, ἀπό τήν πρώτη κιόλας μέρα πού ἐμφανίστηκε στό στίβο τῆς πολιτικῆς ζωῆς τό κόμμα τῶν καντέτων».

Δέν ξέρουμε τί ἀκριβῶς ἔγραψε στή σύνταξη τῆς «Γκόλος Τρουντά» ὁ σ. Κ. Π—φ, ἄθελά μας ὅμως γεννιέται ἡ ἀπορία: ἦταν τάχα ἀνάγκη νά πάρει ἡ σύνταξη αὐτό τό γράμμα γιά «νά καταλάβει» τό ἄρθρο τοῦ Ν. Ραχμέτοφ; Καί ἐφόσον καταλάβαινε καί χωρίς τό σ. Κ. Π—φ ὅτι δέ συμφωνεῖ μέ τόν Ν. Ραχμέτοφ, τότε πῶς εἶναι δυνατόν νά δημοσιεύει καθοδηγητικά ἄρθρα ἀρχῶν χωρίς νά σημειώνει ὅτι δέ συμφωνεῖ μέ αὐτά; Ἐπιπλέον οἱ διαστάσεις τοῦ ἄρθρου, πού στήν οὐσία παρουσίαζε ἐνδιαφέ-

ρον μόνο γιά τήν ὀξύτητά του καί τήν «ἀκρότητα» τῶν συμπερασμάτων καί τῶν συνθημάτων, ἔβαλαν σέ πειρασμό ἀρκετούς ἀναγνῶστες, πού σχημάτισαν τήν πεποίθηση ὅτι ὁ ἀρθρογράφος συνδέεται στενά μέ τούς καθοδηγητικούς κύκλους τοῦ κόμματος. Ὅμως τό αἴσθημα ἀπορίας ἀνακατεύεται μέσα μας μέ τό αἴσθημα κάποιας ἱκανοποίησης: ἡ «Γκόλος Τρουντά» χρειάστηκε, εἶναι ἀλήθεια, μιά βδομάδα, γιά ν' ἀποδοκιμάσει τόν Ν. Ραχμέτοφ, πάντως — κάλλιο ἀργά παρά ποτέ.

Γράφτηκε στίς 28 τοῦ Ἰούνη (11 τοῦ Ἰούλη) 1906

Δημοσιεύτηκε στίς 29 τοῦ Ἰούνη 1906 στήν ἐφημερίδα «Ἔχο», ἀρ. φύλλου 7

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας

ΞΕΦΥΛΛΙΖΟΝΤΑΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

Ἡ ἐφημερίδα «Μίσλ» δημοσιεύει ἕναν ἐνδιαφέροντα «κατάλογο προγραφῶν» τῆς διοίκησης τοῦ Γιαροσλάβλ. Δεκάδες ἄτομα (56 ἀπό τήν πόλη Γιαροσλάβλ καί 17 ἀπό τήν πόλη Ρίμπινσκ) χαρακτηρίζονται στόν κατάλογο αὐτό σάν «ὕποπτα» καί μέ μιά ἐμπιστευτική ἀναφορά ζητοῦνται ἀπό τήν ἀστυνομική διεύθυνση οἱ «δέουσες ἐντολές». Ἡ «Μίσλ» λέει γιά τό ζήτημα αὐτό:

«Ἄς κρίνει ὁ καθένας. Ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω. Ὁ νοῶν, νοείτω. Ἡ διεύθυνση τῆς ἀστυνομίας κατέστρωσε τώρα σχέδιο μιᾶς τεράστιας ἐπιχείρησης γιά τήν ταυτόχρονη, ριζική καί „ὁριστική ἐξάλειψη" ἀπό τό πρόσωπο τῆς ρωσικῆς γῆς μιᾶς ὁλόκληρης σειρᾶς ὀργανώσεων, χρησιμοποιώντας τή μέθοδο τῆς μαζικῆς, τῆς πρωτοφανοῦς σέ διαστάσεις „ἐκρίζωσης" ἀνθρώπων, γιά τούς ὁποίους ὑπάρχουν ὑποψίες ὅτι ἀνήκουν στά κόμματα τῶν ἐσέρων, τῶν σοσιαλδημοκρατῶν, στίς ἑνώσεις τῶν ἀγροτῶν καί τῶν σιδηροδρομικῶν. Γιά τό σκοπό αὐτό ἡ ἀστυνομική διεύθυνση ζήτησε ἀπό τίς κατά τόπους ἀστυνομίες πλήρεις καταλόγους ὑπόπτων. Αὐτοί οἱ „κατάλογοι προγραφῶν", συγκεντρωμένοι σέ ἕνα μέρος, δίνουν σήμερα κάπου δέκα χιλιάδες ὀνόματα ἀνθρώπων πού πάνω ἀπό τό κεφάλι τους κρέμεται ἡ δαμόκλειος σπάθη τῆς *σύλληψης*».

Κι ἔτσι ἡ κυβέρνηση ἑτοιμάζει μιά καινούργια συνωμοσία. Στρατιωτικές προετοιμασίες ἐνάντια στό λαό, «μέτρα» γιά τή διάλυση τῆς Δούμας, κατάλογοι γιά δέκα χιλιάδες συλλήψεις! Ἡ κυβέρνηση «φερμάρει», ὅπως καί τόν Ὀχτώβρη–Δεκέμβρη, τήν ἐπανάσταση, χρησιμοποιώντας γι' αὐτό μιά σχετική ἐλευθερία, γιά νά πιάσει μέ δόλο καί νά μακελέψει καινούργιες χιλιάδες ἀγωνιστές τῆς λευτεριᾶς.

Ὅλοι ἀνεξαιρέτως στίς θέσεις τους! Ἡ κυβέρνηση προετοιμάστηκε· πρέπει νά προετοιμαστεῖ καί ὁ ἐπαναστατικός λαός.

Γράφτηκε στίς 29 τοῦ Ἰούνη (12 τοῦ Ἰούλη) 1906

Δημοσιεύτηκε στίς 30 τοῦ Ἰούνη 1906 στήν ἐφημερίδα «Ἔχο», ἀρ. φύλλου 8

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας

ΟΙ ΛΑΘΕΜΕΝΟΙ ΣΥΛΛΟΓΙΣΜΟΙ ΤΩΝ «ΑΚΟΜΜΑΤΙΚΩΝ» ΟΠΑΔΩΝ ΤΗΣ ΑΠΟΧΗΣ

Ἡ ἐφημερίδα «Μίσλ» προσπάθησε αὐτές τίς μέρες νά ἀποδείξει σέ κύριο ἄρθρο της ὅτι ἡ Ἐργασιακή ὁμάδα μέσα στήν Κρατική δούμα δέν πρέπει «νά διασπαστεῖ» μέ τή δημιουργία κομματικῶν ὁμάδων. Ἡ ἀποχή ἀπό τή Δούμα, λέει ἡ ἐφημερίδα, προκαθόρισε ὅτι τά κόμματα τῶν ἄκρων δέν πρόκειται νά ἔχουν στή Δούμα δικές τους ὁμάδες. Καί ἡ Ἐργασιακή ὁμάδα, ἀκριβῶς σά μή κομματική ὀργάνωση, θά προσφέρει τό πιό μεγάλο ὄφελος μέ τίς τοπικές της, ἐπίσης μή κομματικές «ὁμάδες συνδρομῆς».

Οἱ συλλογισμοί αὐτοί εἶναι ριζικά λαθεμένοι. Ἡ ἀκομματική ἐπαναστατικότητα εἶναι ἀναγκαῖο καί ἀναπόφευκτο φαινόμενο τῆς ἐποχῆς τῆς ἀστικοδημοκρατικῆς ἐπανάστασης. Οἱ μπολσεβίκοι σοσιαλδημοκράτες τό τόνισαν αὐτό πολλές φορές. Ἡ κομματικότητα εἶναι ἀποτέλεσμα καί πολιτική ἔκφραση τῶν πολύ ἀνεπτυγμένων ταξικῶν ἀντιθέσεων. Ἡ ἀνεπαρκής ἀνάπτυξη τῶν ἀντιθέσεων αὐτῶν ἀποτελεῖ ἀκριβῶς τό χαρακτηριστικό γνώρισμα τῆς ἀστικῆς ἐπανάστασης. Ἡ ἀκομματική-ἐπαναστατική δημοκρατία ἀναπτύσσεται καί πλαταίνει ἀναπόφευκτα στήν ἐποχή μιᾶς τέτοιας ἐπανάστασης.

Οἱ σοσιαλδημοκράτες, σάν ἐκπρόσωποι τοῦ συνειδητοῦ προλεταριάτου, δέν μποροῦν ν' ἀρνηθοῦν ἐκ τῶν προτέρων νά συμμετάσχουν στίς διάφορες ἀκομματικές ἐπαναστατικές ὀργανώσεις. Τέτοια ἦταν λχ. τά Σοβιέτ τῶν ἐργατῶν βουλευτῶν, ἡ Ἀγροτική Ἕνωση, ἐνμέρει ἡ Ἕνωση τῶν δασκάλων [116], ἡ Ἕνωση τῶν σιδηροδρομικῶν [117] κλπ. Τή συμμετοχή σ' αὐτές πρέπει νά τή βλέπουμε σάν προσωρινή μαχητική συμμαχία τῆς σοσιαλδημοκρατίας μέ τήν ἐπαναστατική ἀστική δημοκρατία. Μόνο μέ μιά τέτοια τοποθέτηση τοῦ ζητήματος μποροῦν νά μή ζημιω-

θοῦν τά ἐπιτακτικά καί θεμελιακά συμφέροντα τοῦ προλεταριάτου, ἡ ὑπεράσπιση τῆς ἀναντίρρητα αὐτοτελοῦς σοσιαλιστικῆς ἄποψης τῶν μαρξιστῶν καί ἡ δημιουργία, μόλις παρουσιαστεῖ ἔστω καί ἡ παραμικρή δυνατότητα, αὐτοτελῶν κομματικῶν ὀργανώσεων τῆς σοσιαλδημοκρατίας.

Τό νά θεωρεῖ κανείς τή δημιουργία τέτοιων αὐτοτελῶν ὀργανώσεων τῆς σοσιαλδημοκρατίας «διάσπαση» τῶν ἀκομματικῶν ἐπαναστατικῶν ὀργανώσεων σημαίνει ὅτι ἐκδηλώνει, πρῶτο, μιά καθαρά ἀστική ἄποψη, καί δεύτερο, ἀνειλικρίνεια ἤ ἀπερισκεψία σέ ὅ,τι ἀφορᾶ τήν ἀπομέρους του ὑπεράσπιση τῆς ἀκομματικότητας. Μόνο οἱ θεωρητικοί τῆς ἀστικῆς τάξης μποροῦν νά καταδικάζουν, σά «διάσπαση», τό ξεχώρισμα τῶν σοσιαλιστῶν σέ ἰδιαίτερο κόμμα. Μόνο ἀνειλικρινεῖς ἄνθρωποι, δηλ. ὅσοι φοβοῦνται μέσα τους γιά τήν *κρυφή* κομματικότητά τους, ἤ ὅσοι δέν ἔχουν ἐμβαθύνει στό ζήτημα μποροῦν νά θεωροῦν τή δημιουργία *κομματικῶν* ὀργανώσεων σά «διάσπαση» τῶν ἀκομματικῶν ὀργανώσεων. Δέ μᾶς τά λέτε καθαρά, κύριοι. Ἡ ἀκομματικότητα εἶναι οὐδετερότητα ἀπέναντι στά διάφορα (μέσα στά πλαίσια τῶν κοινῶν, ἐπαναστατικῶν-δημοκρατικῶν σκοπῶν) κόμματα. Ἀπό τό ἄλλο μέρος ἡ καταδίκη τῆς κομματικότητας, πού ἐκφράζεται μέ τή λέξη «διάσπαση», εἶναι πιά απομάκρυνση ἀπό τήν οὐδετερότητα καί τήν ἀκομματικότητα, εἶναι πιά ξεκάθαρη κομματικότητα. Ἤ ὑποκρίνεστε, κύριοι, ἤ δέ σκέπτεσθε σωστά: στήν οὐσία, μέ τίς κραυγές σας κατά τῆς διάσπασης καί ὑπέρ τῆς ἀκομματικότητας πᾶτε νά κρύψετε τό φόβο σας γιά τή *δική σας* κομματικότητα. Ἕνας πραγματικά ἀκομματικός ὀπαδός, ἄς ποῦμε, τῆς συντακτικῆς συνέλευσης δέ θά θεωροῦσε διάσπαση τό ὅτι ὁρισμένοι ὁμοϊδεάτες του συγκροτοῦν, ἀποδεχόμενοι ἐξολοκλήρου αὐτό τό αἴτημα, αὐτοτελές κόμμα.

Ἔτσι λοιπόν, οἱ ἀκομματικοί ἐπαναστάτες ἄς ἀναπτύσσουν τίς ἀκομματικές-ἐπαναστατικές ὀργανώσεις. Μέ τό καλό! Ἄς μήν καταφέρονται ὅμως τόσο ἐνάντια στούς κομματικούς ἐπαναστάτες πού «διασποῦν» τήν ἀκομματική ἐπαναστατικότητα.

Καί τώρα γιά τήν ἀποχή. Πιστεύουμε ὅτι ἡ ἀποχή δέν ἦταν λάθος. Στή συγκεκριμένη ἱστορική κατάσταση, στίς ἀρχές τοῦ 1906, ἦταν ἀπαραίτητη καί σωστή. Μετά τό τορπίλλισμα τῆς Δούμας τοῦ Μπουλίγκιν καί μετά τό Δεκέμβρη οἱ σοσιαλδημοκράτες ἦταν ὑποχρεωμένοι νά σηκώσουν τό ἴδιο ψηλά τή σημαία τῆς πάλης γιά συντακτική συνέλευση καί νά καταβάλλουν *κάθε* προσπάθεια γιά παρόμοιο τορπίλλισμα τῆς Δούμας τοῦ Βίτ-

τε. Ἐμεῖς ἐκπληρώσαμε τό ἐπαναστατικό μας χρέος. Καί ἡ ἀποχή, παρ' ὅλες τίς συκοφαντίες καί τίς ἀργοπορημένες μετάνοιες, ἔδοσε πάρα πολλά γιά τή διατήρηση τοῦ ἐπαναστατικοῦ πνεύματος καί τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς συνείδησης στούς ἐργάτες. Ἡ καλύτερη ἐκτίμηση γι' αὐτό εἶναι: 1) ὅτι τήν ἀποχή τήν ὑποστήριξαν τά πλατιά ἐργατικά στρώματα, 2) ὅτι εἶχε λαμπρή ἐπιτυχία στίς ἰδιαίτερα καταπιεζόμενες ἀκρινές περιοχές, 3) ὅτι ἡ κυβέρνηση ἔβγαλε εἰδικό νόμο ἐνάντια στήν ἀποχή [118].

Εἶναι λαθεμένη καί δείχνει ἔλλειψη ὀξυδέρκειας ἡ γνώμη ὅτι ἡ ἀποχή ἀποτελοῦσε λάθος καί ἀνώφελη ἐνέργεια. Τό ὄφελος πού πρόσφερε δέν ἦταν μόνο ἠθικοπολιτικό μά καί οὐσιαστικότατο, ἄμεσο ὄφελος. Τράβηξε ὅλη τήν προσοχή καί ὅλες τίς δυνάμεις τῆς κυβέρνησης ἀκριβῶς στήν πάλη ἐνάντια στούς ὀπαδούς τῆς ἀποχῆς. Ἔφερε τήν κυβέρνηση σέ καταγέλαστη καί ἀνόητη θέση, θέση ἐπωφελῆ γιά μᾶς: στή θέση τοῦ ἀγωνιζόμενου *ὑπέρ* τῆς σύγκλησης τῆς Δούμας. Χαλάρωσε ἔτσι σέ τεράστιο βαθμό τήν προσοχή τῆς κυβέρνησης γιά τή σύνθεση τῆς Δούμας. Ἦταν, ἄν ἐπιτρέπεται νά χρησιμοποιήσουμε στρατιωτική ὁρολογία, ἐπίθεση κατά μέτωπο ἤ ἐπίδειξη ἐπίθεσης κατά μέτωπο, πού χωρίς αὐτή *δέ θά ἦταν δυνατόν* νά ὑπερκερασθεῖ ὁ ἐχθρός ἀπό τά νῶτα. Καί συνέβη τοῦτο ἀκριβῶς, ὅτι ἐμεῖς, οἱ ἐπαναστάτες, ἐπιδείξαμε τήν κατά μέτωπο ἐπίθεση πού τήν φοβόταν θανάσιμα ἡ κυβέρνηση, ἡ ὁποία ἐξέδοσε ἕναν ἀφάνταστα ἠλίθιο νόμο. Ἀπό τό ἄλλο μέρος οἱ φιλελεύθεροι ἀστοί καί οἱ ἀκομματικοί ἐπαναστάτες ἐπωφελήθηκαν ἀπό αὐτή τήν κατά μέτωπο ἐπίθεση καί ἀπό τή συγκέντρωση τῶν ἐχθρικῶν δυνάμεων στό κέντρο γιά νά κάνουν κυκλωτική κίνηση. Ὑπερκέρασαν ἀπό τά νῶτα τόν ἐχθρό, χώθηκαν κρυφά στή Δούμα καί μεταμφιεσμένοι διείσδυσαν στό ἐχθρικό στρατόπεδο.

Ἕκαστος ἐφ' ὅ ἐτάχθη. Τό προλεταριάτο μάχεται, ἡ ἀστική τάξη καιροφυλακτεῖ γιά ν' ἁρπάξει.

Καί τώρα τήν πολιτική εὐθύνη γιά τή Δούμα, πού συγκλήθηκε ἀπό τήν καμαρίλα, πού εἶναι ὑποταγμένη στήν καμαρίλα, πού παζαρεύει μέ τήν καμαρίλα, τή φορτώσαμε *ὁλοκληρωτικά* στούς καντέτους. Αὐτό ἔπρεπε ὁπωσδήποτε νά τό κάνουμε, γιατί στή σύνθεση τῆς Δούμας καί σ' ὅλο τό χαρακτήρα τῆς δράσης της ὑπάρχει κάτι τό δισυπόστατο: ὑπάρχει κάτι πού πρέπει νά τό ὑποστηρίξουμε καί κάτι πού πρέπει νά παλέψουμε ἐναντίον του ἀποφασιστικά. Μόνο οἱ ἀστοί πολιτικοί ξεχνοῦν αὐτό τό δισυπόστατο ἤ δέ θέλουν νά τό βλέπουν. Μόνο οἱ ἀστοί πολιτικοί

ἀγνοοῦν ἐπίμονα τό ρόλο τῆς Δούμας, σάν ὀργάνου ἀντεπαναστατικῆς συναλλαγῆς τῆς ἀπολυταρχίας μέ τή φιλελεύθερη-μοναρχική ἀστική τάξη ἐνάντια στό προλεταριάτο καί στήν ἀγροτιά. Τό ἄν αὐτή ἡ συναλλαγή θά ἔχει κάποια, ἔστω καί προσωρινή ἐπιτυχία καί τό ποιές θά εἶναι οἱ συνέπειές της, αὐτό εἶναι ἄγνωστο ἀκόμα. Αὐτό, σέ τελευταία ἀνάλυση, ἐξαρτᾶται ἀπό τή δύναμη, τήν ὀργάνωση καί τή συνειδητότητα τοῦ λαϊκοῦ κινήματος ἔξω ἀπό τή Δούμα. Τό ὅτι ὅμως στή Δούμα ἐπικρατοῦν οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς τάξης πού εἶναι *ἱκανή* γιά μιά τέτοια συναλλαγή, τό ὅτι διεξάγονται σήμερα διαπραγματεύσεις γι' αὐτή τή συναλλαγή καί γίνονται προπαρασκευαστικές, δοκιμαστικές ἐνέργειες, αὐτό εἶναι *γεγονός*. Καμιά «διάψευση» τῶν καντέτων, καμιά ἀποσιώπηση ἀπομέρους τῶν μενσεβίκων δέ θά συγκαλύψει αὐτό τό γεγονός.

Καί μιά πού ἔτσι ἔχουν τά πράγματα — καί ἀναμφισβήτητα ἔτσι ἔχουν — εἶναι φανερό ὅτι τά συμφέροντα τῆς ταξικῆς πάλης τοῦ προλεταριάτου ἀπαιτοῦσαν ὁπωσδήποτε τή διατήρηση τῆς ἀπόλυτης πολιτικῆς του αὐτοτέλειας. Τό προλεταριάτο δέν ἔπρεπε νά μιμηθεῖ τή φιλελεύθερη ἀστική τάξη, πού ἦταν ἕτοιμη ν' ἁρπάξει μέ χαρά κάθε ἐλεημοσύνη. Ἦταν ὑποχρεωμένο νά προφυλάξει μέ ὅλη του τήν ἐνεργητικότητα τό λαό ἀπό τήν παγίδα πού τοῦ ἔστηνε ἡ καμαρίλα. Ἦταν ὑποχρεωμένο νά κάνει τό πᾶν γιά νά μήν ἐπιτρέψει τή σύγκληση μιᾶς παραποιημένης καντέτικης «λαϊκῆς ἀντιπροσωπείας». Ὅλα αὐτά μπορούσαμε νά τά πετύχουμε ἀκριβῶς μέ τήν ἀποχή.

Γι' αὐτό εἶναι ἐξαιρετικά ἐπιπόλαιοι καί καταπληκτικά ἀνιστόρητοι οἱ συλλογισμοί τῶν σοσιαλδημοκρατῶν ἐκείνων τῆς δεξιᾶς πτέρυγας, πού πρός χαράν τῆς ἀστικῆς τάξης ἀπαρνοῦνται τώρα τήν ἀποχή καί ἐλεεινολογοῦν τήν ἴδια τή *δική τους* χτεσινή στάση. Γιατί, ὅπως εἶναι γνωστό, καί οἱ μενσεβίκοι *ἦταν ὀπαδοί τῆς ἀποχῆς:* ἤθελαν νά μποϋκοτάρουν τή Δούμα, μά σέ διαφορετικό στάδιο. Φτάνει νά θυμηθοῦμε μόνο *δυό* ἱστορικά γεγονότα, πού θά ἦταν ἀσυγχώρητο νά τά ξεχνοῦν σοσιαλδημοκράτες σεβόμενοι κάπως τό παρελθόν τους. *Πρῶτο* γεγονός: σέ προκήρυξη τῆς Ἑνοποιημένης Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ κόμματός μας, πού ἀποτελοῦνταν ἀπό ἴσον ἀριθμό μπολσεβίκων καί μενσεβίκων, εἶχε δηλωθεῖ ἀνοιχτά ὅτι καί τά δυό μέρη συμφωνοῦν στήν ἰδέα τῆς ἀποχῆς καί διαφωνοῦν μόνο στό σέ ποιό στάδιο εἶναι σκοπιμότερο νά γίνει ἡ ἀποχή. *Δεύτερο* γεγονός: σέ κανένα δημοσίευμα τῶν μενσεβίκων κανείς ἀπ' αὐτούς δέν ἔβαλε ζήτημα συμμετοχῆς στήν ἴδια τή Δούμα, μάλιστα οὔτε

καί ὁ «τολμηρός» σ. Πλεχάνοφ δέν τόλμησε νά τό κάνει αὐτό. Τό νά ἀπαρνιέται τήν ἀποχή ἕνας σοσιαλδημοκράτης σημαίνει ὅτι δέν καταλαβαίνει σωστά τή χτεσινή ἱστορία τοῦ κόμματος.

Μήπως ὅμως ἀπό τήν ἀποχή βγαίνει πώς πρέπει ν' ἀπαρνηθοῦμε *ὑποχρεωτικά* τή δημιουργία μέσα στή Δούμα δικῆς μας κομματικῆς ὁμάδας; Καθόλου. Οἱ ὀπαδοί ἐκεῖνοι τῆς ἀποχῆς πού ὅπως καί ἡ «Μίσλ» σκέπτονται μέ τόν παραπάνω τρόπο κάνουν λάθος. Ἐμεῖς ἔπρεπε νά κάνουμε καί κάναμε τό πᾶν γιά νά ἐμποδίσουμε τή σύγκληση μιᾶς ψευτοαντιπροσωπείας. Αὐτό εἶναι ἀλήθεια. Ἄν ὡστόσο, παρ' ὅλες μας τίς προσπάθειες, ἡ ψευτοαντιπροσωπεία αὐτή συγκλήθηκε, ἐμεῖς δέν μποροῦμε νά παραιτηθοῦμε ἀπό τό καθῆκον νά τή χρησιμοποιήσουμε. Μόνο ἀστοί πολιτικοί, πού δέν ἐκτιμοῦν τήν ἐπαναστατική πάλη καί τήν πάλη γιά τήν πλήρη ἐπιτυχία τῆς ἐπανάστασης, μποροῦν νά βλέπουν ἐδῶ ἔλλειψη λογικῆς. Ὑπενθυμίζουμε τό παράδειγμα τοῦ Λῆμπκνεχτ, πού στά 1869 στιγμάτιζε, μαστίγωνε καί ἀπέκρουε τό γερμανικό ράιχσταγ, ἐνῶ ὕστερα ἀπό τό 1870 συμμετεῖχε σ' αὐτό. Ὁ Λῆμπκνεχτ ἤξερε νά ἐκτιμάει τή σημασία τῆς ἐπαναστατικῆς πάλης γιά μιά ἐπαναστατική, καί ὄχι ἀστικο-προδοτική λαϊκή ἀντιπροσωπεία. Ὁ Λῆμπκνεχτ δέν ἀπαρνήθηκε λιγόψυχα τό παρελθόν του. Ἔλεγε μ' ὅλο του τό δίκιο: ἔκανα τό πᾶν γιά τήν καταπολέμηση ἑνός τέτοιου ράιχσταγ, γιά νά δοθεῖ ἡ καλύτερη δυνατή λύση. Ἡ λύση πού δόθηκε εἶναι ἡ χειρότερη. Εἶμαι σέ θέση νά ἐπωφεληθῶ καί ἀπ' αὐτήν, χωρίς νά ξεκόψω ἀπό τίς ἐπαναστατικές μου παραδόσεις.

Ὥστε ἀπό τήν ἀποχή δέν πρέπει κανείς νά συμπεραίνει ὅτι πρέπει νά παραιτηθοῦμε ἀπό τή χρησιμοποίηση τῆς Δούμας καί νά παραιτηθοῦμε ἀπό τή δημιουργία μέσα σ' αὐτήν κομματικῆς ὁμάδας. Τό ζήτημα μπαίνει διαφορετικά: χρειάζεται πολύ μεγάλη προσοχή (ἀκριβῶς *ἔτσι* ἔβαλαν αὐτό τό ζήτημα στό Ἑνωτικό συνέδριο οἱ μπολσεβίκοι, καί γι' αὐτό μπορεῖ νά πειστεῖ ὁ καθένας διαβάζοντας τό σχέδιο ἀπόφασης πού αὐτοί πρότειναν *). Πρέπει νά δοῦμε ἄν μποροῦμε νά χρησιμοποιήσουμε *τώρα* τή Δούμα, κάνοντας δουλειά μέσα σ' αὐτήν, νά δοῦμε ἄν ὑπάρχουν γιά τό σκοπό αὐτόν οἱ κατάλληλοι σοσιαλδημοκράτες καί οἱ κατάλληλοι ἐξωτερικοί ὅροι.

Νομίζουμε πώς ὑπάρχουν. Σχετικά μέ τή στάση τῶν βουλευτῶν μας στή Δούμα ἔχουμε σημειώσει ἐπιμέρους λάθη, γενικά

* Βλ. Ἅπαντα, 5η ρωσ. ἔκδ., τόμος 12, σελ. 377–378 (ἑλλ. ἔκδ., σελ. 375–376). *Σύντ.*

ὅμως πῆραν σωστή θέση. Μέσα στή Δούμα *δημιουργήθηκε* μιά τέτοια διάταξη ὁμάδων, πού *ἀντιστοιχεῖ* πραγματικά στήν ἐπαναστατική κατάσταση: οἱ ὀχτωβριστές καί οἱ καντέτοι δεξιά, οἱ σοσιαλδημοκράτες καί οἱ τρουντοβίκοι (ἤ, σωστότερα, οἱ καλύτεροι ἀπό τούς τρουντοβίκους) — ἀριστερά. Ἀπό τή διάταξη αὐτή μποροῦμε καί πρέπει νά ἐπωφεληθοῦμε ἀκριβῶς γιά νά προφυλάξουμε τό λαό ἀπό τήν ἐπικίνδυνη πλευρά τῆς καντέτικης Δούμας, ἀκριβῶς γιά τήν ἀνάπτυξη ἐπαναστατικοῦ κινήματος πού νά μήν περιορίζεται στά πλαίσια τῆς Δούμας, τῆς τακτικῆς τῆς Δούμας, τῶν σκοπῶν τῆς Δούμας κτλ. Μέ μιά τέτοια διάταξη — ἄν χειριστοῦμε σωστά τό ζήτημα — θά χρησιμοποιήσουμε καί τούς ἀκομματικούς ἐπαναστάτες δημοκράτες καί ταυτόχρονα θά ἐνεργήσουμε μέ ἀπόλυτη κατηγορηματικότητα καί ἀποφασιστικότητα, σά σοσιαλδημοκρατικό, προλεταριακό κόμμα.

«Ἔχο», ἀρ. φύλλου 9, 1 τοῦ Ἰούλη 1906

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας «Ἔχο»

ΟΙ ΜΟΜΦΕΣ ΤΗΣ ΑΣΤΙΚΗΣ ΤΑΞΗΣ ΚΑΙ ΤΑ ΣΥΝΘΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΡΟΛΕΤΑΡΙΑΤΟΥ

Ἡ συζήτηση στήν Κρατική δούμα πάνω στίς ἐκθέσεις γιά τό πογκρόμ τοῦ Μπιελοστόκ βρίσκεται στό τέρμα της. Τά ἐγκλήματα τῆς κυβέρνησης ξεσκεπάστηκαν μέ πληρέστατη, μποροῦμε νά ποῦμε, καί σέ μερικές μάλιστα περιπτώσεις μέ σχολαστική ἀκρίβεια. Ἡ ὁμοφωνία τῆς Κρατικῆς δούμας ὡς πρός τήν καταδίκη τῶν βδελυρῶν ἐνεργειῶν τοῦ τοπικοῦ *καί τοῦ κεντρικοῦ* διοικητικοῦ μηχανισμοῦ φαινόταν πληρέστατη. Οἱ ἄνθρωποι πού δέν τόχουν σέ τίποτα νά λένε ὅτι τάχα ἡ Δούμα «συντονίζει τήν πάλη τῶν τάξεων πρός μιά ἑνιαία κατεύθυνση» θά μποροῦσαν νά πανηγυρίσουν ἀπ᾿ ἀφορμή αὐτή τήν ὁμοφωνία[119].

Μόλις ὅμως τό ζήτημα ἔφτασε στά *πρακτικά* συμπεράσματα σχετικά μέ τά μέτρα πού εἶναι ἀπαραίτητα *γιά τήν πάλη* ἐνάντια στά βδελυρά ἐγκλήματα τῆς σπείρας τῶν πογκρομιστῶν, ἡ φαινομενική καί ἐπιφανειακή ὁμοφωνία ἔγινε στή στιγμή σκόνη. Φάνηκε ἀμέσως ὅτι ἡ ἀστική τάξη καί τό προλεταριάτο — ὅσο καί ἄν «συντονίζεται πρός μιά ἑνιαία κατεύθυνση ἡ πάλη τῶν τάξεων» — ἐπιδιώκουν *οὐσιαστικά* διαφορετικούς σκοπούς στήν ἀπελευθερωτική τους πάλη. Ἡ ἀστική τάξη ἐπιδιώκει νά διατυπώσει «μομφή» ἐνάντια στήν κυβέρνηση γιά νά καταπιαστεῖ ἡ ἴδια μέ τόν *κατευνασμό* τῆς ἐπανάστασης. Τό προλεταριάτο ἐπιδιώκει *νά καλέσει* τό λαό σέ ἐπαναστατική πάλη.

Ἡ διαφορά αὐτή φάνηκε καθαρά στίς δυό ἀποφάσεις πού προτάθηκαν ἀπ᾿ ἀφορμή τό πογκρόμ τοῦ Μπιελοστόκ. Ἡ διατύπωση τῆς ἀστικῆς τάξης (κόμμα τῶν καντέτων): 1) μαστιγώνει τήν κυβέρνηση, 2) ζητάει παραίτηση τῆς κυβέρνησης καί 3) τονίζει ὅτι «ἡ κυβέρνηση ὁμολογεῖ τήν *ἀδυναμία* της στήν καταπολέμηση τῆς ἐπανάστασης». Ἡ ἀστική τάξη θέλει *ἰσχυρή* κυβέρνηση *γιά τήν καταπολέμηση τῆς ἐπανάστασης.*

Διαφορετική εἶναι ἡ διατύπωση τοῦ προλεταριάτου (κόμμα τῆς σοσιαλδημοκρατίας): 1) μαστιγώνει τήν κυβέρνηση — σ' αὐτή τήν «ὁμοφωνία» προλεταριάτου καί ἀστικῆς τάξης περιορίζουν συνήθως τήν προσοχή τους οἱ ἁπλοϊκοί στήν πολιτική· 2) δηλώνει ὅτι «*μοναδικό* μέσο γιά τήν περιφρούρηση τῆς ζωῆς καί τῆς περιουσίας τῶν πολιτῶν *εἶναι ὁ ἐξοπλισμός τοῦ ἴδιου τοῦ λαοῦ*»· 3) καλεῖ τόν *πληθυσμό* νά πάρει *στά δικά του τά χέρια* τή διαφύλαξη τῆς ζωῆς καί τῆς περιουσίας του καί «*νά προβάλει ἀντίσταση* στόν ἐθνικό διωγμό».

Ἡ διαφορά *συμφερόντων* ἀστικῆς τάξης καί προλεταριάτου προβάλλει ξεκάθαρα στίς δυό αὐτές διαφορετικές διατυπώσεις. Ἡ ἀστική τάξη θέλει νά σβήσει τήν ἐπανάσταση. Τό προλεταριάτο θέλει νά ἐξοπλίσει τήν ἐπανάσταση. Ἡ ἀστική τάξη ὀνειροπολεῖ ἕνα δικαστήριο ἀπό γραφειοκράτες. Τό προλεταριάτο προσφεύγει στό λαϊκό δικαστήριο («τό λαϊκό δικαστήριο δέ θά χαριστεῖ στούς ἐγκληματίες καί *στούς πάτρωνές τους*» — ἀπό τήν ἀπόφαση τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς μας ὁμάδας στή Δούμα). Ἡ ἀστική τάξη ἀπευθύνεται μόνο στούς *ὑπουργούς*, τούς καλεῖ *νά ὑποταχθοῦν*. Τό προλεταριάτο ἀπευθύνεται στόν *πληθυσμό*, τόν καλεῖ νά ἐξοπλιστεῖ καί *νά προβάλει ἀντίσταση*.

Οἱ σύντροφοί μας στή Δούμα ἔδοσαν στό ζήτημα αὐτό τό σωστό τόνο. Τούς εὐχόμαστε νά ἀντιπαραθέτουν καί στό μέλλον τό ἴδιο καθαρά, σταράτα καί ἀδιάλλαχτα τίς δηλώσεις τοῦ ἐπαναστατικοῦ προλεταριάτου στίς κενολογίες τῆς ὀπορτουνιστικῆς ἀστικῆς τάξης.

«Ἔχο», ἀρ. φύλλου 9, 1 τοῦ Ἰούλη 1906

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας «Ἔχο»

ΣΤΡΑΤΟΣ ΚΑΙ ΛΑΟΣ

Οἱ εἰδήσεις γιά τό κίνημα στό στρατό ἐξακολουθοῦν νά πλημμυρίζουν ὅλες τίς ἐφημερίδες. Τώρα πιά εἶναι δύσκολο νά μετρήσουμε σέ πόσα συντάγματα ἤ στρατιωτικές μονάδες εἴχαμε ταραχές καί ξεσπάσματα ἐξέγερσης μέσα στούς δυό μῆνες «ἐργασιῶν» τῆς Δούμας. Ἡ περιβόητη εἰρηνική κοινοβουλευτική δράση, πού ἐπινόησαν οἱ ἀφελεῖς (ὡστόσο, ὄχι πάντα ἀφελεῖς) ἀστοί πολιτικοί, ἀποδείχτηκε ὅτι καί στό στρατιωτικό τομέα ὁδηγεῖ σέ μεθόδους πάλης, σέ μορφές κινήματος κάθε ἄλλο παρά εἰρηνικές, κάθε ἄλλο παρά κοινοβουλευτικές.

Ὁ φιλελεύθερος-ἀστικός τύπος μας, δημοσιεύοντας γεγονότα καί εἰδήσεις γιά τό κίνημα στό στρατό, χρησιμοποιεῖ συνήθως τό ὑλικό αὐτό μόνο γιά νά τρομάξει τήν κυβέρνηση. Ἡ πυρκαϊά φουντώνει — ἔτσι σκέπτονται συνήθως οἱ καντέτικες ἐφημερίδες —, τό νοῦ σας λοιπόν, φυλαχτεῖτε κύριοι ὑπουργοί, κάντε μας τόπο ὅσο δέν εἶναι ἀκόμα ἀργά. Καί οἱ ὑπουργοί ἀπαντοῦν (μέσω τῆς «Νόβογε Βρέμια» καί ἄλλων λακέδικων ἐφημερίδων) φοβίζοντας τούς καντέτους: τό νοῦ σας, κύριοι, ἡ πυρκαϊά φουντώνει, ἐλᾶτε λοιπόν νά συμφωνήσουμε ὅσο δέν εἶναι ἀκόμα ἀργά. Καί οἱ καντέτοι καί ἡ κυβέρνηση βλέπουν τό κίνημα στό στρατό σά ζήτημα πού συνηγορεῖ ὑπέρ τῆς ἀνάγκης νά ληφθοῦν ἐπείγοντα μέτρα γιά τό σβήσιμο τῆς ἐπανάστασης. Ἡ στενότητα τῶν ἀπόψεών τους, στενά συνδεμένη μέ τά ἰδιοτελῆ συμφέροντά τους, τούς ἐμποδίζει νά δοῦν τό κίνημα αὐτό σάν ἕναν ἀπό τούς μεγαλύτερους δεῖχτες τοῦ *πραγματικοῦ* χαρακτήρα τῆς ἐπανάστασής μας, τῶν *πραγματικῶν* ἐπιδιώξεών της. Καί οἱ καντέτοι καί ἡ κυβέρνηση βλέπουν μέ ἰδιοτέλεια τό ζήτημα τοῦ στρατοῦ. Οἱ πογκρομιστές χρειάζονται τό στρατό σάν ὄργανο γιά πογκρόμ. Οἱ φιλελεύθεροι ἀστοί χρειάζονται τό στρατό σά φρουρό τῆς ἀστικῆς μοναρχίας ἀπό τίς «ὑπερβολικές» ἐπιβουλές καί

διεκδικήσεις τῶν ἀγροτῶν καί ἰδιαίτερα τῶν ἐργατῶν. Τό ἀγοραῖο, ὑποκριτικό, ἀπατηλό δόγμα: «ὁ στρατός δέν πολιτεύεται» εἶναι ἰδιαίτερα βολικό γιά τή συγκάλυψη τῶν πραγματικῶν ἐπιδιώξεων τῆς ἀστικῆς τάξης στόν τομέα αὐτόν.

Κοιτάχτε ὅμως τό χαρακτήρα τῶν ταραχῶν στό στρατό, τά αἰτήματα τῶν στρατιωτῶν. Ἐλᾶτε νά ρίξετε μιά ματιά στούς στρατιῶτες, πού τούς ὁδηγοῦν στό ἐκτελεστικό ἀπόσπασμα γιά «ἀνυπακοή», νά τούς δεῖτε σά ζωντανούς ἀνθρώπους μέ ἰδιαίτερα συμφέροντα, σά μιά μερίδα τοῦ λαοῦ, σάν ἐκφραστές τῶν ἐπιτακτικῶν ἀναγκῶν ὁρισμένων τάξεων τῆς κοινωνίας μας. Θά δεῖτε ὅτι οἱ στρατιῶτες πού βρίσκονται πιό κοντά στήν πολιτικῶς λιγότερο ἀναπτυγμένη ἀγροτιά, πού οἱ διοικητές τους τούς ὑποβάλλουν σέ ξεθεωτικά γυμνάσια, τούς ἐξουθενώνουν ὁλοκληρωτικά καί τούς ἀποβλακώνουν, ὅτι αὐτοί οἱ στρατιῶτες, αὐτά τά «ἱερά σφάγια» *τραβοῦν ἀπροσμέτρητα πιό μακριά* στίς διεκδικήσεις τους ἀπό τά καντέτικα προγράμματα!

Οἱ καντέτοι καί ἡ καντέτικη Δούμα ἀρέσκονται νά παρουσιάζουν τόν ἑαυτό τους σάν ἐκφραστή τῶν παλλαϊκῶν διεκδικήσεων. Πολλοί ἁπλοϊκοί πιστεύουν σ' αὐτό. Ρίχτε ὅμως μιά ματιά στά γεγονότα, στίς πραγματικές διεκδικήσεις, στήν πραγματική πάλη τῶν πλατιῶν λαϊκῶν μαζῶν καί θά δεῖτε ὅτι οἱ καντέτοι καί ἡ καντέτικη Δούμα *κουτσουρεύουν* τίς κοινωνικές διεκδικήσεις, τίς διαστρεβλώνουν.

Ρίχτε μιά ματιά στά γεγονότα: Οἱ στρατιῶτες τοῦ συντάγματος Πρεομπραζένσκι πρόβαλαν τή διεκδίκηση: ὑποστήριξη τῆς Ἐργασιακῆς ὁμάδας στήν πάλη γιά γῆ καί ἐλευθερία. Σημειῶστε: ὄχι ὑποστήριξη τῆς Δούμας, μά ὑποστήριξη τῆς Ἐργασιακῆς ὁμάδας — τῆς ἴδιας αὐτῆς ὁμάδας πού οἱ καντέτοι τήν κατηγοροῦσαν ὅτι «πρόσβαλε σοβαρά» τήν Κρατική δούμα ὑποβάλλοντας τό ἀγροτικό σχέδιο τῶν 33 γιά κατάργηση τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας γῆς! Οἱ στρατιῶτες, εἶναι ὁλοφάνερο, τραβοῦν μακρύτερα ἀπό τούς καντέτους: «Τά ἄθλια ζωντόβολα» ζητοῦν *περισσότερα* ἀπ' ὅ,τι ἡ μορφωμένη ἀστική τάξη. . .

Διεκδικήσεις ἑνός ἀπό τά συντάγματα πεζικοῦ τῆς Πετρούπολης: «. . . Στήν Κρατική δούμα πρέπει νά ἐκλεγοῦν βουλευτές ἀπό μᾶς, τούς στρατιῶτες, πού νά ὑποστηρίζουν τά δικά μας συμφέροντα, τά συμφέροντα τῶν στρατιωτῶν». Οἱ στρατιῶτες δέ θέλουν νά μείνουν ἔξω ἀπό τήν πολιτική. Οἱ στρατιῶτες δέ συμφωνοῦν μέ τούς καντέτους. Οἱ στρατιῶτες προβάλλουν ἕνα τέτοιο αἴτημα, πού ἀποβλέπει ξεκάθαρα στήν κατάργηση τοῦ στρατοῦ τῆς κάστας, στρατοῦ ξεκομμένου ἀπό τό λαό καί στήν ἀν-

τικατάστασή του μ' ἕνα στρατό ἀπό πολίτες μέ πλήρη δικαιώματα. Αὐτό ἀκριβῶς καί εἶναι κατάργηση τοῦ μόνιμου στρατοῦ καί ἐξοπλισμός τοῦ λαοῦ.

Οἱ στρατιῶτες τῆς περιοχῆς Βαρσοβίας ζητοῦν συντακτική συνέλευση. Ζητοῦν ἐλευθερία τοῦ συνέρχεσθαι καί τοῦ συνεταιρίζεσθαι *γιά τούς στρατιῶτες* «χωρίς κανενός εἴδους ἄδεια ἀπομέρους τῶν ἀξιωματικῶν καί χωρίς τήν παρουσία τους». Ζητοῦν «ἐκπλήρωση τῆς στρατιωτικῆς θητείας στήν πατρίδα» τοῦ στρατιώτη, τό δικαίωμα νά φέρουν πολιτικά ροῦχα ἐκτός ὑπηρεσίας, τό δικαίωμα νά ἔχουν *αἱρετούς ἀντιπροσώπους τῶν στρατιωτῶν* γιά τή διαχείριση τοῦ συσσιτίου τῶν στρατιωτῶν, γιά τή συγκρότηση δικαστηρίων πού θά ἐκδικάζουν τά παραπτώματα τῶν στρατιωτῶν.

Τί εἶναι αὐτό; Μοιάζει μέ τίς καντέτικες ἀντιλήψεις γιά τή στρατιωτική μεταρρύθμιση; Ἤ σχεδόν ταυτίζεται μέ τή δημιουργία παλλαϊκῆς καί ἀπόλυτα δημοκρατικῆς πολιτοφυλακῆς;

Οἱ στρατιῶτες ἐκφράζουν καλύτερα ἀπό τούς κυρίους μορφωμένους ἀστούς τά πραγματικά λαϊκά αἰτήματα, πού τά συμμερίζεται ἡ τεράστια πλειοψηφία τοῦ λαοῦ. Ὁ χαρακτήρας καί οἱ βασικές ἰδιότητες τοῦ κινήματος στό στρατό ἐκφράζουν πιστότερα ἀπ' ὅ,τι ἡ τακτική τῶν καντέτων τήν οὐσία τῶν κύριων καί βασικῶν, στίς δοσμένες συνθῆκες, μορφῶν τῆς ἀπελευθερωτικῆς πάλης. Τό ἐργατικό καί τό ἀγροτικό κίνημα τό ἐπιβεβαιώνουν αὐτό μέ ἀκόμα μεγαλύτερη δύναμη. Καί τό καθῆκον μας εἶναι νά μήν περιορίζουμε αὐτό τό κίνημα στά στενά πλαίσια τῆς μίζερης καντέτικης πολιτικῆς, νά μή τό ὑποβιβάζουμε προσαρμόζοντάς το στά μίζερα καντέτικα συνθήματα, ἀλλά νά τό ὑποστηρίζουμε, νά τό πλαταίνουμε, νά τό ἀναπτύσσουμε στό πνεῦμα ἑνός πραγματικά συνεποῦς, ἀποφασιστικοῦ καί μαχητικοῦ δημοκρατισμοῦ.

«Ἔχο», ἀρ. φύλλου 10, 2 τοῦ Ἰούλη 1906

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας «Ἔχο»

ΞΕΦΥΛΛΙΖΟΝΤΑΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

Οἱ κ. κ. καντέτοι ἐξακολουθοῦν ἀφελῶς «νά μή καταλαβαίνουν». Ἀπ' αὐτούς μάλλον ὁ κ. Ἰζγκόγεφ ἐξακολουθεῖ πιό ἐπίμονα ἀπ' ὅλους «νά μή καταλαβαίνει». Μέ ὕφος προσβλημένης ἀρσακειάδας ἐξεγείρεται ἐνάντια στούς «κ. κ. μπολσεβίκους» γιά τίς ἐπιθέσεις τους κατά τῶν καντέτων.

«Τό κόμμα τῆς ,,λαϊκῆς ἐλευθερίας" δέν πρόκειται νά ἐξαπατήσει κανέναν. Κανείς δέν ἔχει τό δικαίωμα νά ζητάει ἀπ' αὐτό περισσότερα ἀπό κεῖνα πού ἀναφέρει τό πρόγραμμα καί ἡ τακτική πού ἔχει ἐγκριθεῖ ἀπό τά συνέδρια τοῦ κόμματος. Σ' αὐτό τό πρόγραμμα καί σ' αὐτή τήν τακτική δέν ὑπάρχει οὔτε ἔνοπλη ἐξέγερση, οὔτε ἀνατροπή τῆς μοναρχίας. Οἱ μπολσεβίκοι πρέπει νά παίρνουν ὑπόψη τους τό κόμμα ἐκεῖνο πού ὑπάρχει στήν πραγματικότητα, καί ἀπό τήν πλευρά τους εἶναι κάπως παράξενο νά θυμώνουν μέ τούς ἀνθρώπους πού τούς λένε τήν ἀλήθεια καἰ δέν ἐπιθυμοῦν νά δράσουν σύμφωνα μέ τίς ἐντολές τους».

Ἀκριβῶς ἔτσι, κ. Ἰζγκόγεφ· ἐμεῖς «παίρνουμε ὑπόψη μας» ἴσα ἴσα «τό κόμμα ἐκεῖνο πού ὑπάρχει στήν πραγματικότητα». Ἐξακολουθεῖτε «νά μήν καταλαβαίνετε»; Καί ὅμως τό ζήτημα εἶναι ἁπλό: τό *πρόγραμμα* τοῦ «κόμματος τῆς λαϊκῆς ἐλευθερίας» γιά ἕνα ἀστικό κόμμα δέν εἶναι καθόλου ἄσχημο. Νά ξέρετε ὅτι τό λέμε αὐτό μέ ὅλη τή σοβαρότητα.

Ἐκεῖ (*στό πρόγραμμα*, κ. Ἰζγκόγεφ!) ὑπάρχει, λογουχάρη, ἐλευθερία τοῦ λόγου, ἐλευθερία τοῦ συνέρχεσθαι, ὑπάρχουν πάρα πολλά ὡραῖα πράγματα. Αὐτά ὅμως δέν ἐμπόδισαν τούς καντέτους νά συντάξουν νομοσχέδια κατέργων καί *ἐνάντια* στήν ἐλευθερία τοῦ λόγου καί ἐνάντια στήν ἐλευθερία τοῦ συνέρχεσθαι καί ἐνάντια σέ ἄλλα ὡραῖα πράγματα.

Καί ὅσον ἀφορᾶ τήν τακτική...

Ὅτι τά κομματικά συνέδρια ἐνέκριναν μέ τό παραπάνω τήν τακτική: «ἤ τάν ἤ ἐπί τᾶς», «ἤ θάνατος ἔνδοξος ἤ θάνατος ἐπο-

νείδιστος» — αὐτό εἶναι σωστό. Ἡ τακτική ὅμως τῶν καντέτων — ὄχι στά συνέδρια ἀλλά στήν πράξη — μυρίζει κάτι ἄλλο. Εἶστε ἐνάντια στήν ἔνοπλη ἐξέγερση; Αὐτό εἶναι ἀπόλυτο δικαίωμά σας, κύριοι. Λέτε ὅμως πώς εἶστε ὑπέρ μιᾶς *σταθερῆς ἀδιάλλαχτης ἀντιπολίτευσης*, λέτε πώς εἶστε ὑπέρ τοῦ περάσματος τῆς ἐξουσίας στά χέρια τοῦ λαοῦ, κάτω ἀπό ἕνα μονάρχη πού θά βασιλεύει μά δέ θά κυβερνᾶ, ἔτσι δέν εἶναι; Τότε γιατί *παζαρεύετε* γιά ὑπουργικά χαρτοφυλάκια; Ἔτσι λοιπόν, κύριε Ἰζγκόγεφ, ἐμεῖς ἴσα ἴσα «παίρνουμε ὑπόψη μας τό κόμμα ἐκεῖνο πού ὑπάρχει στήν πραγματικότητα» καί ὄχι στά χαρτιά. Ἐξάλλου, ἄν ἐσεῖς παλεύατε *ἀκριβῶς* ἔτσι ὅπως σᾶς ὑπαγορεύει τό πρόγραμμα καί ἡ τακτική σας, «πού ἔχουν ἐγκριθεῖ ἀπό τά κομματικά συνέδρια», τότε ἄλλη θά ἦταν καί ἡ συζήτηση πού θά κάναμε μαζί σας.

Στό ἄρθρο τοῦ κ. Ἰζγκόγεφ ὑπάρχουν πολλά ἀκόμα περίεργα. Γενικά ὅμως τό ἄρθρο αὐτό εἶναι φιλολογική ἰδιοκτησία τοῦ σ. Α. Λ — ι. Καί δέν ἔχουμε καμιά πρόθεση νά τό ἐπιβουλευθοῦμε.

«Ἔχο», ἀρ. φύλλου 10, 2 τοῦ Ἰούλη 1906

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας «Ἔχο»

Η ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΩΝ ΜΑΖΩΝ ΚΑΙ Η ΕΚΛΟΓΗ ΤΗΣ ΣΤΙΓΜΗΣ ΤΗΣ ΠΑΛΗΣ [120]

Δημοσιεύουμε σήμερα ἄρθρο τοῦ σ. Χρουσταλιόφ πάνω στό ζήτημα τῆς ἐπικαιρότητας τῆς δημιουργίας Σοβιέτ ἐργατῶν βουλευτῶν. Εἶναι περιττό νά ποῦμε ὅτι τό ὄνομα τοῦ ἀρθρογράφου ἀποτελεῖ ἐγγύηση ὅτι κατέχει καλά τό θέμα. Αὐτό τό ξέρουν ὅλοι οἱ ἐργάτες τῆς Πετρούπολης. Ξέρουν ἐπίσης ὅτι στή σημερινή ἀκριβῶς στιγμή τό ζήτημα τῆς δημιουργίας Σοβιέτ ἐργατῶν βουλευτῶν παρουσιάζει ζωτικότατο ἐνδιαφέρον γιά τό προλεταριάτο τῆς πρωτεύουσας.

Ἡ πολεμική τοῦ σ. Χρουσταλιόφ ἐνάντια στήν ἀπόφαση τῆς Ἐπιτροπῆς Πετρούπολης τοῦ κόμματός μας ἀποκτᾶ μέσα σ' αὐτές τίς συνθῆκες ἐξαιρετική σημασία.

Δέν μποροῦμε νά συμφωνήσουμε μέ τόν σ. Χρουσταλιόφ. Τοῦ κάκου φαντάζεται ὅτι ὑπερασπίζει ἐνάντια στήν Ἐπιτροπή Πετρούπολης τήν ἰδέα τῶν Σοβιέτ τῶν ἐργατῶν βουλευτῶν γενικά καί τόν ἱστορικό τους ρόλο στά τέλη τοῦ 1905. Τοῦ κάκου ἀρνεῖται νά περιλάβει τό Δεκέμβρη στό λογαριασμό τῶν Σοβιέτ. Ἐμεῖς θά τό κάναμε αὐτό ἀδίστακτα καί θά καταχωρούσαμε, φυσικά, τό Δεκέμβρη ὄχι στή στήλη τοῦ «δοῦναι» μά στή στήλη τοῦ «λαβεῖν». Ἐμεῖς θεωροῦμε τό μαχητικό ἀκριβῶς ρόλο τῶν Σοβιέτ τῶν ἐργατῶν βουλευτῶν σάν τήν πιό μεγάλη ὑπηρεσία τους, πού κάθε ἄλλο παρά ἔχει ἐκτιμηθεῖ μέχρι τώρα.

Τό ΣΕΒ ὅμως ἦταν *ἰδιόμορφη* μαχητική ὀργάνωση, καί μέ κοινοτοπίες σχετικά μέ τό ὄφελος ἀπό τήν ὀργάνωση δέν προωθεῖται καθόλου τό ζήτημα γιά τό ὄφελος πού ἔχουμε στή *δοσμένη* στιγμή ἀπό αὐτή τήν *ἰδιόμορφη* ὀργάνωση. «Τό Σοβιέτ ἦταν τό ἐπαναστατικό κοινοβούλιο τοῦ ἐπαναστατικοῦ προλεταριάτου», γράφει ὁ σ. Χρουσταλιόφ. Σωστά. Ἀκριβῶς αὐτός ὁ κάθε ἄλλο παρά τεχνικά-μαχητικός ρόλος εἶναι χαρακτηριστικός γιά

τό Σοβιέτ. Ὁ ρόλος τοῦ Σοβιέτ σάν ὀργανωτῆ τῶν συνδικάτων, σάν πρωτεργάτη δημόσιων ἐρευνῶν, σάν δικαστηρίου ἐξομάλυνσης διαφορῶν κτλ. ἦταν ἐντελῶς ἐπικουρικός, δευτερεύων. Τήν ἐκτέλεση αὐτῶν τῶν ρόλων μπορεῖ θαυμάσια νά τή φανταστεῖ κανείς καί χωρίς τό Σοβιέτ. Μά εἶναι ἀμφίβολο ἄν μπορεῖ νά νοηθεῖ γενική ἀπεργία χωρίς μαζική ἐξωκομματική ἀπεργιακή ἐπιτροπή. Τό Σοβιέτ γεννήθηκε ἀπό τίς ἀνάγκες τῆς *ἄμεσης* μαζικῆς πάλης, σάν ὄργανό της. Αὐτό εἶναι γεγονός. Μόνο αὐτό τό γεγονός μᾶς ἐξηγεῖ τόν *ἰδιόμορφο* ρόλο καί τήν πραγματική σημασία τοῦ Σοβιέτ. Αὐτό ἀκριβῶς τό γεγονός ὑποδηλώνει ἡ λέξη «μαχητικό» στήν ἀπόφαση τῆς Ἐπιτροπῆς Πετρούπολης.

Οὔτε καί θά περνοῦσε ἀπό τό μυαλό κανενός νά δημιουργήσει ΣΕΒ γιά τήν ὀργάνωση δημόσιων ἐρευνῶν, γιά τήν ἀνάπτυξη τῶν συνδικάτων κτλ. *Δημιουργία Σοβιέτ σημαίνει δημιουργία ὀργάνων ἄμεσης μαζικῆς πάλης τοῦ προλεταριάτου.* Τέτοια ὄργανα δέν μπορεῖ κανείς νά δημιουργεῖ ὁποιαδήποτε στιγμή, ἐνῶ τά συνδικάτα καί τά πολιτικά κόμματα εἶναι *πάντα καί ὁπωσδήποτε* ἀπαραίτητα, μποροῦν καί πρέπει νά δημιουργοῦνται μέσα σ' ὁποιεσδήποτε συνθῆκες. Γι' αὐτό εἶναι μεγάλο λάθος νά διαφωνεῖ κανείς μέ τήν Ἐπιτροπή Πετρούπολης, ἐπικαλούμενος τή σημασία τῶν ὀργανώσεων γενικά. Γι' αὐτό εἶναι ἐπίσης λαθεμένο νά ἐπικαλεῖται κανείς καί τό ὅτι ὅλοι οἱ σοσιαλδημοκράτες ὑποστηρίζουν τήν ἰδέα τῶν ἀγροτικῶν ἐπιτροπῶν γαιορρύθμισης: οἱ ἐπιτροπές αὐτές ὀργανώνονται *σέ συνδυασμό* ἀκριβῶς μέ τή γενική συζήτηση τῆς ἀγροτικῆς μεταρρύθμισης, *σέ συνδυασμό* μέ τό ἀναπτυσσόμενο πιά ἀγροτικό κίνημα.

Ἀλλά καί αὐτές οἱ ἐπιτροπές μποροῦν νά ὁδηγήσουν σέ μιά «πρόωρη» ἐκδήλωση! — εἰρωνεύεται ὁ σ. Χρουσταλιόφ. Ἀλλά αὐτό ἀκριβῶς εἶναι τό ζήτημα, ὅτι ἀνάμεσα σέ μιά ἀγροτική ἐκδήλωση καί σέ μιά ἐργατική ὑπάρχει οὐσιαστική διαφορά τούτη ἀκριβῶς τή στιγμή. Μιά πλατιά ἀγροτική ἐκδήλωση τούτη τή στιγμή *δέν μπορεῖ* νά εἶναι «πρόωρη», ἐνῶ μιά πλατιά ἐργατική ἐκδήλωση μπορεῖ καί παραμπορεῖ. Ἡ αἰτία εἶναι εὐνόητη: ἡ ἐργατική τάξη, ὡς πρός τήν πολιτική της ἀνάπτυξη, *ξεπέρασε* τήν ἀγροτιά, ἐνῶ ἡ ἀγροτιά *δέν ἔφτασε ἀκόμα* τήν ἐργατική τάξη ἀπό τήν ἄποψη τῆς ἑτοιμότητάς της γιά μιά πανρωσική ἐπαναστατική ἐκδήλωση. Πάει νά τή φτάσει σέ ὅλο τό διάστημα μετά τό Δεκέμβρη καί, σέ σημαντικό βαθμό, χάρη στό Δεκέμβρη (ὅ,τι καί ἄν λένε οἱ μικρόψυχοι σχολαστικοί πού τούς ἀρέσει νά ὑποτιμοῦν τό Δεκέμβρη ἤ ἀκόμα καί νά ἀπαρνιοῦνται τό Δεκέμβρη). Καί θά τήν κοντοζυγώνει *ἀκόμα πιό γοργά* μέ τή βοήθεια

τῶν τοπικῶν ἀγροτικῶν ἐπιτροπῶν. Τό νά ἐπιταχύνουμε τήν κίνηση τῆς ὀπισθοφυλακῆς, πού στήν τελευταία μάχη δέν πρόλαβε νά βοηθήσει τήν ἐμπροσθοφυλακή, εἶναι ὁπωσδήποτε ὠφέλιμο καί δέν εἶναι ἀπό καμιά ἄποψη ριψοκίνδυνο. Τό νά ἐπιταχύνουμε τήν κίνηση τῆς ἐμπροσθοφυλακῆς, πού στήν τελευταία μάχη ἡ ὀπισθοφυλακή δέν πρόφτασε νά ἔρθει σέ βοήθειά της, εἶναι ὁπωσδήποτε ριψοκίνδυνο καί πρέπει εφτά φορές νά σταθμίσουμε καλά τά πράγματα πρίν τό κάνουμε αὐτό.

Κατά τή γνώμη μας, αὐτήν ἀκριβῶς τήν ἰδιόμορφη πολιτική κατάσταση δέν πῆρε ὑπόψη του ὁ σ. Χρουσταλιόφ. Ἔχει χίλιες φορές δίκιο στήν ἐκτίμηση τῶν ὑπηρεσιῶν καί τῆς σημασίας τῶν Σοβιέτ γενικά. Δέν ἔχει δίκιο στήν ἐκτίμηση τῆς σημερινῆς στιγμῆς καί τῆς σχέσης μεταξύ ἀγροτικῆς καί ἐργατικῆς ἐκδήλωσης. Ξεχνάει, ὅπως φαίνεται, μιάν ἄλλη πρόταση τῆς Ἐπιτροπῆς Πετρούπολης σέ μιάν ἄλλη ἀπόφαση: νά ὑποστηρίζουμε τήν ἰδέα τῆς δημιουργίας ἐκτελεστικῆς ἐπιτροπῆς ἀπό τίς ἀριστερές ὁμάδες τῆς Δούμας γιά τήν ἑνοποίηση τῆς δράσης τῶν αὐθόρμητα δημιουργουμένων ὀργανώσεων τοῦ λαοῦ *. Μιά τέτοια ἐπιτροπή θά ἦταν δυνατόν νά διαπιστώσει μέ μεγαλύτερη ἀκρίβεια τό βαθμό ἑτοιμότητας καί ἀποφασιστικότητας τῆς ἀγροτιᾶς στό σύνολό της, καί ἀνάλογα μ' αὐτόν νά μπεῖ σέ πρακτική βάση καί ἡ δημιουργία Σοβιέτ ἐργατῶν βουλευτῶν. Μέ ἄλλα λόγια: ἡ Ἐπιτροπή Πετρούπολης ἐπιδιώκει τώρα περισσότερα πράγματα, ὄχι μόνο τήν ἵδρυση μαχητικῶν ὀργανώσεων τοῦ προλεταριάτου, ἀλλά τό συντονισμό, τήν *εναρμόνισή* τους μέ τίς μαχητικές ὀργανώσεις τῆς ἀγροτιᾶς κτλ. Ἡ Ἐπιτροπή Πετρούπολης *ἀναβάλλει* στή σημερινή στιγμή τή δημιουργία τῶν ΣΕΒ, ὄχι γιατί δέν ἐκτίμησε τήν τεράστια σημασία τους, μά γιατί θέλει νά σταθμίσει ἀκόμα ἕνα νέο *ὅρο ἐπιτυχίας*, πού προβάλλει τώρα πολύ καθαρά, δηλαδή τήν ἑνιαία δράση τῶν ἐπαναστατῶν ἀγροτῶν καί ἐργατῶν. Συνεπῶς ἡ Ἐπιτροπή Πετρούπολης δέ δεσμεύεται καθόλου καί δέν προεξοφλεῖ καθόλου τήν τακτική τῆς αὐριανῆς μέρας. *Τούτη τή στιγμή* ἡ Ἐπιτροπή Πετρούπολης συμβουλεύει τήν ἐμπροσθοφυλακή: μήν ξεκινᾶς γιά μάχη, στεῖλε πρῶτα ἀπεσταλμένους στήν ὀπισθοφυλακή· αὔριο ἡ ὀπισθοφυλακή θά ἔρθει πιό κοντά, ἡ πίεση θά εἶναι πιό ἐναρμονισμένη, αὔριο προλαβαίνουμε νά δόσουμε πιό ἐπίκαιρο σύνθημα γιά δράση.

Τελειώνουμε. Ὁ σ. Χρουσταλιόφ πρόβαλε γενικά τά πιό πειστικά ἐπιχειρήματα, ὑποστηρίζοντας τήν ἀνάγκη τῆς δημιουρ-

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 204–205 (ἑλλ. ἔκδ., σελ. 204–205). *Σύντ.*

γίας Σοβιέτ. Τή γενική τους σημασία τήν έκτίμησε ύπέροχα. Ἡ ἐπίθεσή του στρέφεται κυρίως ἐνάντια στή μείωση τοῦ ρόλου τῶν Σοβιέτ, ἐνάντια στή μείωση τῆς σημασίας τῶν ἐπαναστατικῶν ἐκδηλώσεων γενικά, καί σ' αὐτή τήν ἐπίθεση ὁ σ. Χρουσταλιόφ ἔχει ἀπόλυτα δίκιο. Τέτοιους «μειωτές» ἔχουμε ἀρκετούς καί ὄχι μόνο ἀνάμεσα στούς καντέτους. Μά ὁ σ. Χρουσταλιόφ, ἀποσπασμένος ἐξαιτίας τῶν δημίων καί τῶν πογκρομιστῶν ἀπό τή διαρκῆ καί στενή ἐπαφή μέ τό προλεταριάτο, δέν μπόρεσε νά ἐκτιμήσει σωστά τή *σημερινή στιγμή* καί τή *σημερινή* «διάταξη» τῶν ἐπαναστατικῶν δυνάμεων. *Σήμερα* ἡ ἐμπροσθοφυλακή πρέπει νά στρέψει τήν κύρια προσοχή της ὄχι στήν ἄμεση ἐκδήλωση μά στή στερέωση καί στό πλάταιμα τῆς πιό στενῆς συνδεσης μέ τήν ὀπισθοφυλακή καί μ' ὅλα τ' ἄλλα τμήματα.

«Ἔχο», ἀρ. φύλλου 11, 4 τοῦ Ἰούλη 1906

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας «Ἔχο»

ΞΕΦΥΛΛΙΖΟΝΤΑΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

Τά σχόλιά μας στό 9ο φύλλο τῆς «Ἔχο» γιά τήν ἐκτίμηση τοῦ ἱστορικοῦ ρόλου τῆς ἀποχῆς καί γιά τή σημασία τῶν ἀκομματικῶν ἐπαναστατικῶν ὀργανώσεων * προκάλεσαν χαρακτηριστικές ἀπαντήσεις ἀπομέρους τῆς ἄκρας δεξιᾶς καί τῆς ἄκρας ἀριστερῆς πτέρυγας τῆς ἀστικῆς δημοκρατίας.

Ἡ ἐφημερίδα «Μίσλ», ὅπως ἔπρεπε νά τό περιμένουμε, θίχτηκε ἀπό τίς λέξεις: «ἀστική δημοκρατία» καί παρακάμπτει μέ ὀργή τήν οὐσία τοῦ ζητήματος. Γράφει:

«Ἀκόμα καί μέσα στά „Σοβιέτ τῶν ἐργατῶν βουλευτῶν", πού εἶναι καθαρά προλεταριακή, ταξική ὀργάνωση, ἡ „Ἔχο" βρίσκει „ἀστική δημοκρατία"... Μή χειρότερα».

Μήν ξεχνᾶτε, κύριοι ριζοσπάστες, ὅτι τά Σοβιέτ τῶν ἐργατῶν βουλευτῶν κατά ἕνα μεγάλο μέρος δέν παρέμειναν «καθαρῶς προλεταριακά». Στούς κόλπους τους δέχονταν συχνά ἀντιπροσώπους τῶν στρατιωτῶν, τῶν ναυτῶν, τῶν ὑπαλλήλων, τῶν ἀγροτῶν. Δέν εἶναι λοιπόν καλύτερα νά πεῖτε *ἀνοιχτά* γιά ποιό λόγο δέ σᾶς ἀρέσει ὁ ὅρος «ἀστική δημοκρατία», παρά νά παρακάμπτετε τή διαφωνία μέ στρεψοδικίες;

Ἡ ἐφημερίδα «Ρέτς» ἔχει βγεῖ τελείως ἀπό τά ὅρια. Στήν ἀρχή ἑνός σημειώματος πού στρέφεται ἐναντίον μας ὁ καντέτος μιλάει μέ τό γάντι, «μή ἐπιθυμώντας νά πεῖ τίποτα τό προσβλητικό». Τί τζέντλεμαν! Μά στό τέλος τοῦ σημειώματος ὁ καντέτος βρίζει, σάν... σάν ἀστυνομικός σταθμάρχης. Τήν ἐκτίμηση πού κάνουμε γιά τήν ἀποχή τήν ὀνομάζει «ἀστεία ἤ ἄφθαστη στενοκεφαλιά». Ὦ, καντέτικη εὐγένεια!

---

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 274–279 (ἑλλ. ἔκδ., σελ. 276–281). *Σύντ.*

Ἡ «Ρέτς» γράφει:

«Πάντως, ἄς σημειώσουμε ὅτι ἡ τακτική τῶν μπολσεβίκων *ἔβαζε γιά σκοπό της* τήν πάλη ὑπέρ τῆς σύγκλησης τῆς Δούμας. Καί ὅλα τά ξεφωνητά γιά τήν ἀνάγκη τῆς ἀποχῆς *ἀπέβλεπαν* στό νά παραπλανήσουν τήν κυβέρνηση».

Φτάνει, κύριοι τζέντλεμεν! Ἔχετε καταλάβει θαυμάσια ὅτι ἡ σκέψη μας ἦταν ἐντελῶς διαφορετική. Ἡ ἀποχή εἶχε σκοπό νά τορπιλλίσει τή Δούμα τοῦ Βίττε, ὅπως ἀκριβῶς τορπιλλίσαμε καί τή Δούμα τοῦ Μπουλίγκιν. Ἄν καί δέν πέτυχε τό σκοπό *της*, δηλ. τόν κύριο καί ἄμεσο σκοπό της, ἡ ἀποχή ἔφερε *ἔμμεσα* ὄφελος μέ τό νά ἀποσπάσει, κοντά στ' ἄλλα, τήν προσοχή τῆς κυβέρνησης. Ἡ ἐπαναστατική τακτική κι ἐδῶ, ὅπως καί πάντα, ἀνέβαζε κατά τόν καλύτερο τρόπο τή συνείδηση καί τή μαχητική ἱκανότητα τοῦ προλεταριάτου, ἐξασφαλίζοντας ἔμμεσα μεσοβέζικες μεταρρυθμίσεις στήν περίπτωση μή ἐπιτυχίας μιᾶς πλήρους νίκης.

«Ἔχο», ἀρ. φύλλου 11, 4 τοῦ Ἰούνη 1906

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας «Ἔχο»

ΤΟΛΜΗΡΗ ΕΠΙΘΕΣΗ ΚΑΙ ΔΙΣΤΑΚΤΙΚΗ ΑΜΥΝΑ

Εἶναι ἀπό παλιά γνωστό ὅτι οἱ ἀντιδραστικοί εἶναι τολμηροί ἄνθρωποι, ἐνῶ οἱ φιλελεύθεροι δειλοί.

Αὐτή τήν παλιά ἀλήθεια ἔρχεται νά τήν ἐπιβεβαιώσει γιά ἄλλη μιά φορά τό καντέτικο σχέδιο ἔκκλησης τῆς Κρατικῆς δούμας πρός τό λαό, σχετικά μέ τό ζήτημα τῆς γῆς. Δυστυχῶς καί τό σχέδιο τῶν τρουντοβίκων δέν εἶναι καλύτερο ἀπό τό καντέτικο: οἱ τρουντοβίκοι σέρνονται αὐτή τή φορά τελείως ἀνίσχυροι στήν οὐρά τῆς φιλελεύθερης ἀστικῆς τάξης. Νά, στή Δούμα ὑπάρχουν σοσιαλδημοκράτες, δέ θά σώσουν ἄραγε αὐτοί τήν κατάσταση;

Θυμηθεῖτε πῶς γεννήθηκε τό ὅλο ζήτημα αὐτῆς τῆς ἔκκλησης τῆς Κρατικῆς δούμας πρός τό λαό. Στήν ἀπάντησή της στό λόγο τοῦ θρόνου ἡ Κρατική δούμα εἶχε ταχθεῖ ὑπέρ τῆς ἀναγκαστικῆς ἀπαλλοτρίωσης τῶν γαιῶν πού ἀνήκουν σέ ἰδιῶτες πρός ὄφελος τῆς ἀγροτιᾶς. Ἡ κυβέρνηση Γκορεμίκιν ἀπάντησε λακωνικά, καθαρά, μέ ἐξαιρετική σταθερότητα καί ἀποφασιστικότητα: *«ἀπαράδεκτο»*.

Ἡ κυβέρνηση δέν περιορίστηκε, ὡστόσο, σ' αὐτή τήν χοντροκομμένη ἀστυνομική ἄρνηση. Ὄχι, ἡ ἐπανάσταση ὅλο καί κάτι δίδαξε τούς ὑπουργούς. Οἱ ὑπουργοί δέ θέλουν νά ἐξαντλήσουν τίς ὑποχρεώσεις τους μέ μιά τυπική ἀπάντηση στά τυπικά ἐρωτήματα τῆς Δούμας. Οἱ ἀντιδραστικοί δέν' εἶναι τυπολάτρες μά ἄνθρωποι τῶν ἔργων. Ξέρουν ὅτι ἡ πραγματική δύναμη δέ βρίσκεται μέσα στή Δούμα ἀλλά στό λαό. Θέλουν νά κάνουν ζύμωση *στό λαό*. Χωρίς καμιά καθυστέρηση, χωρίς νά χάνουν πολύτιμο χρόνο, σύνταξαν μιά *ἔκκληση πρός τό λαό*. Αὐτή ἀκριβῶς ἡ κυβερνητική ἀνακοίνωση (τῆς 20 τοῦ Ἰούνη) γέννησε τή σκέψη γιά μιά ἔκκληση τῆς Δούμας πρός τό λαό. Ἡ κυβέρνηση ἔδειξε τό δρόμο. Ἡ Δούμα σύρθηκε πίσω ἀπό τήν κυβέρνηση, μιά καί δέν μπόρεσε νά πάρει νωρίτερα ἕνα δρόμο ἀντάξιο μιᾶς πραγματικά λαϊκῆς ἀντιπροσωπείας.

Καί πῶς συντάχθηκε ἡ κυβερνητική ἀνακοίνωση; Σάν πραγματική μαχητική διακήρυξη τοῦ ἀντιδραστικοῦ μοναρχικοῦ κόμματος. Ὤ, οἱ ἀντιδραστικοί δέ διστάζουν! Ξέρουν νά γράφουν σέ μαχητική γλώσσα. Στήν «ἀνακοίνωσή» τους μιλοῦν ἀνοιχτά ἐξονόματος τῆς *κυβέρνησης*. Ἀλήθεια, τί χρειάζονται ἐδῶ οἱ τσιριμόνιες; Οἱ φιλελεύθεροι καθηγητές διαβεβαιώνουν ὅτι ζοῦμε σέ συνταγματικό καθεστώς, ὅτι ἡ Δούμα εἶναι ἐπίσης μέρος τῆς κυβέρνησης. Ἄς φλυαροῦν οἱ καθηγητές! Ἄς ἀποκοιμίζουν τό λαό μέ συνταγματικά εὐφυολογήματα! Ἐμεῖς, οἱ ἀντιδραστικοί, εἴμαστε ἄνθρωποι τῶν ἔργων. Ξέρουμε ὅτι στήν *πραγματικότητα* κυβέρνηση εἴμαστε ἐμεῖς. Αὐτό ἀκριβῶς καί λέμε· ὅσο γιά τίς στρεψοδικίες καί τήν τυπολατρεία αὐτῶν τῶν φιλελεύθερων σχολαστικῶν, αὐτές ἐμεῖς τίς φτύνουμε. Λέμε ἴσα καί ἀνοιχτά: ἀγρότες, δέν καταλαβαίνετε τό συμφέρο σας. Ἡ ἀναγκαστική ἀπαλλοτρίωση δέ σᾶς συμφέρει, κι ἐμεῖς, ἡ κυβέρνηση, *δέ θά τήν ἐπιτρέψουμε*. Ὅλες οἱ κουβέντες τῶν ἀγροτῶν γιά γῆ εἶναι ψευτιά, ἀπάτη. Περισσότερο ἀπ᾽ ὅλους ἐνδιαφέρεται γιά τήν ἀγροτιά ἡ κυβέρνηση. Αὐτή καί τώρα θέλει νά δόσει κάτι. Ἄς ξέρουν ὅμως οἱ ἀγρότες ὅτι δέν πρέπει νά περιμένουν καλυτέρευση «οὔτε ἀπό τίς ταραχές, οὔτε ἀπό τή βία», ἀλλά ἀπό τήν «εἰρηνική δουλειά» (δουλειά γιά τούς τσιφλικάδες, θά ἔπρεπε νά προστεθεῖ) καί ἀπό τή διαρκῆ μέριμνα τῆς ἀπολυταρχικῆς μας κυβέρνησης γιά τήν ἀγροτιά.

Αὐτή ἦταν ἡ κυβερνητική ἀνακοίνωση. Ἡ ἀνακοίνωση αὐτή ἀποτελεῖ πραγματική κήρυξη πολέμου ἐνάντια στήν ἐπανάσταση. Εἶναι πραγματική διακήρυξη τῆς ἀντιδραστικῆς ἀπολυταρχίας πρός τό λαό: δέ θ᾽ ἀνεχτῶ! θά συντρίψω!

Τώρα οἱ καντέτοι καί οἱ τρουντοβίκοι, πού αὐτή τή φορά εἶναι ὁλοκληρωτικά αἰχμάλωτοι τῶν καντέτων, ἀποφάσισαν ν᾽ ἀπαντήσουν στήν πρόκληση τῆς κυβέρνησης. Σήμερα δημοσιεύτηκε τό καντέτικο σχέδιο καί τό σχέδιο τῶν τρουντοβίκων. Τί θλιβερή, ἀληθινά ἐλεεινή ἐντύπωση προκαλοῦν καί τά δυό αὐτά σχέδια! Ἡ ἀντιδραστική καμαρίλα δέ διστάζει νά ποδοπατήσει τό νόμο καί νά ἀνακηρύξει ἕνα τυπικό *κομματάκι* τῆς κυβέρνησης σάν τό πραγματικό *σύνολο* τῆς κυβέρνησης. Οἱ καντέτοι καί οἱ τρουντοβίκοι, σάν τούς σοφούς γωβιούς τοῦ Στσεντρίν, κρύβονται κάτω ἀπό τά πλατιά φύλλα τοῦ νόμου: μᾶς χτυποῦν μέ τήν ἀνομία, λένε μιξοκλαίοντας αὐτοί οἱ, συγγνώμη γιά τήν ἔκφραση, «λαϊκοί» ἀντιπρόσωποι, κι ἐμεῖς ἀμυνόμαστε μέ τό νόμο! Ἡ Δούμα ἐνεργεῖ σύμφωνα μέ τό νόμο καί τάσσεται ὑπέρ τῆς ἀναγκαστικῆς ἀπαλλοτρίωσης. Κατά τό νόμο χωρίς τή συγκατάθεση τῆς Δού-

μας «καμιά απόφαση τῆς κυβέρνησης δέν μπορεῖ ν' ἀποκτήσει ἰσχύ». Ἔχουμε συγκροτήσει, σύμφωνα μέ τό νόμο, μιά μεγάλη ἐπιτροπή, ἀπό 99 ἄτομα. . . [121] Ἡ ἐπιτροπή αὐτή ἑτοιμάζει «ἕνα νόμο καλά μελετημένο καί ὀρθά συνταγμένο». . . Καί ὁ πληθυσμός «ἄς ἀναμένει ἤρεμα καί εἰρηνικά νά τελειώσει ἡ δουλειά τῆς ἔκδοσης αὐτοῦ τοῦ νόμου» (οἱ τρουντοβίκοι ἀπέρριψαν αὐτό τό ἐντελῶς ἀναξιοπρεπές-λακεδίστικο τέλος τῆς ἔκκλησης! Τούς ἔτυπτε ἡ συνείδηση. Σέ ἀντιστάθμισμα ὅμως οἱ τρουντοβίκοι ἔχωσαν τήν παράγραφο γιά τήν ὀργάνωση «τοπικῶν ἀγροτικῶν ἱδρυμάτων» *ἀποσιωπώντας προδοτικά* τό γεγονός ὅτι ἡ Δούμα, δηλαδή ἡ καντέτικη πλειοψηφία της, ἐπιδιώκει συνειδητά τήν *τσιφλικαδικο-υπαλληλική* ὀργάνωση αὐτῶν τῶν συλλόγων).

Ντροπή καί αἶσχος, κύριοι λαϊκοί ἀντιπρόσωποι! Εἶναι ντροπή νά καμώνεστε πώς δέν καταλαβαίνετε αὐτό πού καταλαβαίνει σήμερα καί ὁ τελευταῖος ρῶσος μουζίκος, ὅτι δηλαδή στή Ρωσία ὁ νόμος πού ὑπάρχει στά χαρτιά καί ἡ ἀλήθεια τῆς ζωῆς ἔχουν ἔρθει σέ ριζική διάσταση μεταξύ τους, ὅτι *εἶναι ἀδύνατο* νά πετύχουμε στήν πράξη τό πέρασμα ὅλης τῆς γῆς στούς ἀγρότες καί πλήρη ἐλευθερία γιά ὅλο τό λαό μέ τόν εἰρηνικό δρόμο μιᾶς δῆθεν συνταγματικῆς, αὐστηρά νόμιμης δουλειᾶς. Δέν ἔπρεπε νά ἀναλάβετε νά ἀπαντήσετε στήν κυβέρνηση, ἐφόσον δέν ἤσασταν καί δέν εἶστε ἀποφασισμένοι νά γράψετε τό ἴδιο σταθερά, νά πεῖτε τό ἴδιο ἀνοιχτά τή δική σας, τήν ἐπαναστατική ἀλήθεια, σέ ἀπάντηση τῆς ἀντιδραστικῆς *ἀλήθειας* τῆς καμαρίλας. Ἡ ἔκκληση πρός τό λαό δέν προβλέπεται ἀπό τούς νόμους γιά τή Δούμα: ἐπαναπαυθεῖτε λοιπόν, πάνσοφοι νομολάτρες, στίς «ἐπερωτήσεις» σας καί μήν ἀνακατεύεστε σ' ἕναν τομέα, ὅπου μήτε τό θάρρος, μήτε τήν εὐθύτητα, μήτε τήν ἱκανότητα ἔχετε γιά νά συναγωνιστεῖτε τούς ἀντιδραστικούς, πού εἶναι ἄνθρωποι τῶν ἔργων, ἄνθρωποι τῆς πάλης!

Ἄν πάλι θέλετε νά γράψετε ἔκκληση πρός τό λαό, τότε πρέπει νά γράψετε τήν ἀλήθεια, ὅλη τήν ἀλήθεια, τήν πιό πικρή ἀλήθεια, χωρίς τόν παραμικρό ἐξωραϊσμό της. Πρέπει νά πεῖτε στό λαό:

Ἀγρότες! Ἡ κυβέρνηση ἀπευθύνθηκε σέ σᾶς μέ μιά ἔκκληση. Οἱ ὑπουργοί δέ θέλουν νά σᾶς δόσουν οὔτε γῆ, οὔτε λευτεριά. Οἱ ὑπουργοί μιλοῦν χωρίς νά διστάζουν ἐξονόματος ὁλόκληρης τῆς κυβέρνησης, μιλοῦν ἐνάντια στή Δούμα, ἄν καί στά χαρτιά ἡ Δούμα θεωρεῖται μέρος τῆς κυβέρνησης.

Ἀγρότες! Οἱ ὑπουργοί ἀποτελοῦν στήν πραγματικότητα ἀκριβῶς τήν ἀπολυταρχική κυβέρνηση τῆς Ρωσίας. Τούς λαϊκούς

σας ἀντιπροσώπους στή Δούμα δέν τούς λογαριάζουν γιά τίποτα, τούς κοροϊδεύουν, παρελκύοντας τό ζήτημα μέ ἀστυνομικές-νομικές στρεψοδικίες. Χλευάζουν σέ βάρος τῶν διεκδικήσεων τοῦ λαοῦ, συνεχίζοντας, σά νά μήν ἔχει συμβεῖ τίποτα, τήν παλιά πολιτική τῶν δολοφονιῶν, τῆς βίας, τῆς ληστείας καί τῶν πογκρόμ.

Ἀγρότες! Μάθετε ὅτι ἡ Δούμα δέν ἔχει τή δύναμη νά σᾶς δόσει γῆ καί λευτεριά. Ἡ Δούμα εἶναι δεμένη χεροπόδαρα ἀπό τούς νόμους τῆς ἀστυνομικῆς κυβέρνησης. Πρέπει νά πετύχετε ὥστε οἱ λαϊκοί ἀντιπρόσωποι νά ἔχουν πλήρη ἐξουσία, νά ἔχουν ὅλη τήν κρατική ἐξουσία στά χέρια τους. Θέλετε γῆ καί λευτεριά; Ἀγωνιστεῖτε νά συγκληθεῖ συντακτική ἐθνοσυνέλευση, νά σαρωθεῖ ὁλοκληρωτικά σέ ὅλη τή χώρα ἡ παλιά ἐξουσία, νά ἐξασφαλιστεῖ ἀπόλυτη ἐλευθερία ἐκλογῶν!

Ἀγρότες! Μάθετε ὅτι κανείς δέ θά σᾶς ἀπελευθερώσει ἄν δέν ἀπελευθερωθεῖτε μόνοι σας. Οἱ ἐργάτες τό ἔνιωσαν αὐτό καί μέ τήν πάλη τους ἀπέσπασαν τίς παραχωρήσεις τῆς 17 τοῦ Ὀχτώβρη. Νιῶστε το λοιπόν αὐτό καί σεῖς. Μόνο τότε θά γίνετε ἐπαναστατικός λαός, δηλ. λαός πού ξέρει γιά ποιό πράγμα πρέπει νά παλεύει, λαός πού ξέρει νά παλεύει, λαός πού ξέρει νά νικᾶ τούς καταπιεστές. Χρησιμοποιεῖστε λοιπόν τούς βουλευτές σας στή Δούμα, τούς ἀπεσταλμένους σας στή Δούμα, ἑνωθεῖτε πιό στενά καί μέ μεγαλύτερη σύμπνοια σέ ὅλη τή Ρωσία καί ἑτοιμαστεῖτε γιά τό μεγάλο ἀγώνα. Χωρίς πάλη δέ θ' ἀποκτήσετε οὔτε γῆ, οὔτε λευτεριά. Χωρίς πάλη θά σᾶς ἐπιβάλουν μέ τή βία τήν καταστρεπτική ἐξαγορά, θά σᾶς ἐπιβάλουν ἀγροτικές ἐπιτροπές ἀποτελούμενες ἀπό τσιφλικάδες καί ὑπαλλήλους, πού θά σᾶς ξεγελάσουν καί θά σᾶς ληστέψουν ὅπως καί στά 1861.

Ἀγρότες! Ἐμεῖς κάνουμε ὅ,τι μποροῦμε γιά σᾶς στή Δούμα. Ἀποτελειῶστε λοιπόν σεῖς οἱ ἴδιοι τό ἔργο σας, ἄν πραγματικά θέλετε νά μήν ὑπάρχει στή Ρωσία τό καθεστώς πού ἐξακολουθεῖ νά ὑπάρχει καί τώρα ὕστερα ἀπό τή σύγκληση τῆς Δούμας.

* * *

Μά εἶναι γελοῖο καί νά προτείνει κανείς στή Δούμα μιά τέτοια ἔκκληση.

Ἀλήθεια; Καί δέν εἶναι γελοῖο, ἀντίθετα, νά γράφουμε «ἐκκλήσεις πρός τό λαό» μέ τήν ψυχρή ἐκείνη γλώσσα τῶν ἀρτηριοσκληρωτικῶν δικογράφων τῆς Ρωσίας μέ τήν ὁποία γράφουν οἱ καντέτοι καί (ἄς τό ποῦμε πρός ντροπή τους) οἱ τρουντοβίκοι;

Ὁ λαός γιά τή Δούμα ἤ ἡ Δούμα γιά τό λαό; Ἡ ἐλευθερία γιά τή Δούμα ἤ ἡ Δούμα γιά τήν ἐλευθερία;

* * *

Ἄς διαβαστεῖ σέ κάθε ἀγροτική σύναξη ἡ ἔκκληση τῶν καντέτων, ἡ ἔκκληση τῶν τρουντοβίκων καί ἡ ἔκκληση ἡ δική μας! Καί θά δοῦμε τί θά ἀπαντήσουν οἱ ἀγρότες στό ἐρώτημα: ποῦ βρίσκεται ἡ ἀλήθεια;

«Ἔχο», ἀρ. φύλλου 12, 5 τοῦ Ἰούνη 1906

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας «Ἔχο»

ΤΑ ΚΟΜΜΑΤΑ ΤΗΣ ΔΟΥΜΑΣ ΚΑΙ Ο ΛΑΟΣ

Οἱ χτεσινές συζητήσεις τῆς Δούμας πάνω στό ζήτημα τῆς ἔκκλησης πρός τό λαό ἔδοσαν πολυτιμότατο ὑλικό γιά τήν πολιτική διαπαιδαγώγηση τῶν πλατιῶν μαζῶν.

Τό ζήτημα τῆς ἔκκλησης πρός τό λαό ἀποδείχτηκε πώς βρίσκεται τόσο κοντά στή ζωή, πού ἡ πραγματική οὐσία τῶν διαφόρων πολιτικῶν κομμάτων φανερώθηκε μέ τόση σαφήνεια ὥστε νά μή χωράει περισσότερη. Στό ζήτημα αὐτό ἡ Δούμα βρέθηκε στή μέγγενη ἀνάμεσα στήν ἀντιδραστική ἀπολυταρχία («κυβερνητική ἀνακοίνωση») καί στόν ἐπαναστατικό λαό, πού ἡ πάλη του ἔξω ἀπό τή Δούμα εἰσόρμησε, μποροῦμε νά ποῦμε, ἀπ' ὅλα τά ἀνοίγματα καί ἀπ' ὅλες τίς χαραμάδες τῶν ἀνακτόρων τῆς Ταυρίδας. Ἀμέσως μόλις ἄρχισαν οἱ συζητήσεις τό ζήτημα ἄρχισε νά περνάει ἀσυγκράτητα ἀπό τούς τύπους καί τίς λεπτομέρειες στήν ἴδια τήν οὐσία τῆς ὑπόθεσης.

Τί χρειάζεται ἡ ἔκκληση πρός τό λαό; Τό ἐρώτημα αὐτό ὀρθώθηκε ἐπιτακτικά μπροστά στή Δούμα. Ἔβαλε τή σφραγίδα του σ' ὅλη τή συζήτηση. Ἔφερε ὅλη τή συζήτηση στό ἐπίπεδο ἀκριβῶς πού τοποθετήσαμε ἐμεῖς τό ζήτημα αὐτό στό χτεσινό κύριο ἄρθρο μας *: ν' ἀπαντήσουμε στή μαχητική δήλωση τῆς κυβέρνησης μέ ἐπίσης μαχητική δήλωση τῆς Δούμας; ἤ νά μήν ἀπαντήσουμε καθόλου; ἤ νά προσπαθήσουμε νά ἐξομαλύνουμε τίς διαφωνίες καί νά χαλαρώσουμε τήν ὀξύτητα πού προσέδοσε ἡ ζωή, τήν ὀξύτητα τῆς τοποθέτησης τοῦ ζητήματος;

Πρωτουργός στάθηκε ἡ δεξιά πτέρυγα τῆς Δούμας. Ὁ δεξιός καντέτος Πετραζίτσκι προσπάθησε νά ἀναβάλει τή συζήτηση τοῦ ζητήματος. Τό δεξιό καντέτο τόν ὑποστήριξαν, ἐννοεῖται,

---

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 293–296 (ἑλλ. ἔκδ., σελ. 295–299). *Σύντ.*

οἱ ὀχτωβριστές. Ἔγινε φανερό ὅτι ἡ ἀντεπανάσταση φοβᾶται τήν ἔκκληση τῆς Δούμας πρός τό λαό.

Μέ τή σαφῆ της θέση ἡ ἀντίδραση βοήθησε ὅλη τήν ἀριστερά τῆς Δούμας νά συσπειρωθεῖ. Ἡ πρόταση ν' ἀναβληθεῖ ἡ συζήτηση ἀπορρίφθηκε. Ἀπό τίς ἴδιες τίς συζητήσεις προβάλλουν πολύ καθαρά τρεῖς βασικές κατευθύνσεις μέσα στή Δούμα. Ἡ «δεξιά» (ὀχτωβριστές καί μέρος τῶν καντέτων) — ὑπέρ τοῦ «κατευνασμοῦ» τοῦ ἀγροτικοῦ κινήματος καί γι' αὐτό *ἐνάντια* σέ κάθε λογῆς ἔκκληση. Τό «κέντρο» (καντέτοι καί, ἴσως, ἡ πλειοψηφία τῶν ἀκομματικῶν) — ὑπέρ τοῦ «κατευνασμοῦ» τοῦ ἀγροτικοῦ κινήματος καί γι' αὐτό *ὑπέρ* τῆς ἔκδοσης μιᾶς *κατευναστικῆς* ἔκκλησης. Ἡ «ἀριστερή» κατεύθυνση (τρουντοβίκοι, προφανῶς μόνο ἕνα μέρος τους, καί σοσιαλδημοκράτες) — ὑπέρ τῆς ἐξήγησης στό λαό ὅτι *δέν μπορεῖ* «νά περιμένει ἀτάραχος καί ἀδρανής», καί γι' αὐτό ὑπέρ μιᾶς *ἐπαναστατικῆς* καί ὄχι «κατευναστικῆς» ἔκκλησης.

Ὁ τρουντοβίκος Ζίλκιν, ὁ πολωνός Λεντνίτσκι, ὁ σοσιαλδημοκράτης Ραμισβίλι ἐξέθεσαν μέ τόν πιό ἀνάγλυφο τρόπο τίς ἀπόψεις τῆς τελευταίας αὐτῆς κατεύθυνσης. «Ὁ πληθυσμός πιάνεται ἀπό τίς τελευταῖες, σχεδόν παιδαριώδεις ἐλπίδες» — ἔλεγε ὁ Ζίλκιν. «Δέ μιλῶ γιά εἰρήνη, ἡσυχία καί ἠρεμία, μιλῶ γιά μιά ὀργανωμένη πάλη ἐνάντια στήν παλιά ἐξουσία. . . Μήπως ἡ Κρατική δούμα γεννήθηκε χάρη στήν εἰρήνη καί στήν ἠρεμία;» Καί ἀφοῦ ὑπενθύμισε τήν ὀχτὼβριανή πάλη ὁ ὁμιλητής, κάτω ἀπό τά χειροκροτήματα τῆς ἀριστερᾶς, ἀναφώνησε: «Καί τό ὅτι βρισκόμαστε ἐδῶ τό χρωστᾶμε σ' αὐτή τήν „ἀναμπουμπούλα"». «Ἀπ' αὐτή τή γενική ἄποψη — εἶπε σωστά ὁ ὁμιλητής — δέν εἶναι καθόλου ἱκανοποιητικά συνταγμένη ἡ ἔκκληση πρός τό λαό πού μᾶς πρότεινε ἡ ἐπιτροπή» (μόνο πού θά ἔπρεπε νά προστεθεῖ: δέν εἶναι ἱκανοποιητικό καί τό σχέδιο τῶν τρουντοβίκων, πού δέν περιέχει τίς σκέψεις καί τίς θέσεις τῆς ὁμιλίας τοῦ Ζίλκιν). «Πρέπει νά ὑπογραμμίσουμε καί στό τέλος νά διατυπώσουμε τή σκέψη ὅτι ὄχι ἡ εἰρήνη καί ἡ ἡσυχία, ἀλλά ἡ ἀνησυχία, μέ τήν καλή καί μεγάλη ἔννοια αὐτῆς τῆς λέξης, μπορεῖ νά ὀργανώσει τίς μάζες. . .».

Ὁ Λεντνίτσκι χρησιμοποίησε μάλιστα μιά ἀπό τίς πιό τσουχτερές λέξεις, πού χρησιμοποιήσαμε κι ἐμεῖς χτές, ἀποκαλώντας «*ἄθλια*» τήν προτεινόμενη ἔκκληση. Καί ὁ Ραμισβίλι, καταφερόμενος «ἐνάντια στήν πρόσκληση πού συνιστᾶ εἰρηνική καί ἤρεμη ἀναμονή τῆς λύσης τοῦ ζητήματος», δήλωσε: «*μόνο ὁ ἐπαναστατικός δρόμος εἶναι ὁ ἀληθινός*» (παραθέτουμε τή φράση

ἀπό τήν περιγραφή τῆς «Νάσα Ζίζν»). Ὁ Ραμισβίλι δήλωσε ἐπίσης ὅτι εἶναι ἀπαραίτητο νά γίνει λόγος γιά τό πέρασμα τῆς γῆς στούς ἀγρότες *χωρίς ἐξαγορά*.

Ἡ πλειοψηφία τῶν καντέτων καί τῶν «ἀκομματικῶν» τάχθηκε ἀκριβῶς ὑπέρ μιᾶς «κατευναστικῆς» ἔκκλησης, καταδίκασε τίς ἐπαναστατικές ἐνέργειες (ὁ Κοτλιαρέβσκι ἐνάντια στόν Λεντνίτσκι), προσπάθησε ν' ἀποδείξει τήν ὠφελιμότητα τῆς ἔκκλησης «ἀπό τήν ἄποψη τῶν γαιοκτημόνων» (καντέτος Γιακούσκιν).

Ὁ μαυροεκατονταρχίτης Βολκόνσκι μαζί μέ τόν Σκίρμουντ καί τό δεξιό καντέτο Πετραζίτσκι προσπαθοῦν ν' ἀποδείξουν τό «ἐπικίνδυνο» τῆς ἔκκλησης, πού εἶναι ἱκανή ν' ἀνάψει τήν ἐπανάσταση, καί ἀναφέρονται στό *νόμο* σύμφωνα μέ τόν ὁποῖο τό ἀγροτικό σχέδιο πρέπει ἀκόμα νά περάσει ἀπό τή Δούμα, νά ὑποβληθεῖ στό Κρατικό Συμβούλιο κτλ., κτλ., κτλ.

Οἱ κατευθύνσεις διαγράφηκαν θαυμάσια. Ἀκόμα μιά φορά φάνηκε καθαρά ὅτι οἱ καντέτοι ταλαντεύονται ἀνάμεσα στήν ἀντίδραση καί στήν ἐπανάσταση, ἀνάμεσα στήν παλιά ἐξουσία καί στό λαό. Ἀκόμα μιά φορά τά γεγονότα ἔδειξαν πόσο κοντόφθαλμη καί ἀνόητη εἶναι ἡ τακτική τῆς «ὑποστήριξης τῶν καντέτων», τακτική πού μόνο ἐξασθενεῖ τήν ἐπαναστατική θέση τῆς σοσιαλδημοκρατίας καί τῆς ἐπαναστατικῆς δημοκρατίας στή Δούμα. Τά γεγονότα ἔδειξαν ἀκόμα μιά φορά ὅτι οἱ σοσιαλδημοκράτες, παίρνοντας αὐτοτελῆ θέση, μποροῦν νά τραβήξουν μέ τό μέρος τους κι ἕνα μέρος τῶν τρουντοβίκων, κι ἀκόμα νά διασπάσουν ὥς ἕνα ὁρισμένο βαθμό τούς καντέτους.

Ἡ πολιτική κατάσταση καθορίζει ἡ ἴδια μέ ἀκατανίκητη δύναμη τήν τακτική τοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος. Παρά τίς ἐντατικές προσπάθειες τῶν σοσιαλδημοκρατῶν τῆς δεξιᾶς πτέρυγας, *δέν εἴχαμε* μέχρι σήμερα καμιά παροχή ὑποστήριξης στούς καντέτους, ἀλλά εἴχαμε, εὐτυχῶς, αὐτοτελῆ πολιτική τοῦ προλεταριάτου, ὑποστηριζόμενου ἀπό ἕνα μέρος τῶν ἀγροτῶν βουλευτῶν. Δέν εἴχαμε τό χωρισμό πού ἔπλασαν μέ τή φαντασία τους, πού ἐπινόησαν οἱ ὀπορτουνιστές: οἱ δεξιοί ἐνάντια στούς καντέτους, στούς τρουντοβίκους καί στούς σοσιαλδημοκράτες μαζί. Εἴχαμε χωρισμό *ἐπαναστατικό*: οἱ σοσιαλδημοκράτες καί οἱ τρουντοβίκοι ἐνάντια στούς δεξιούς, μέ πλήρη ἀστάθεια τῶν καντέτων.

Δυστυχῶς οἱ σοσιαλδημοκράτες βουλευτές μας δέν ἀξιοποίησαν πλήρως τήν ἐξαιρετικά εὐνοϊκή κατάσταση. Ἔπρεπε στή διάρκεια τῆς γενικῆς συζήτησης νά ὑποβάλουν ὁπωσδήποτε *δικό τους* σοσιαλδημοκρατικό σχέδιο ἔκκλησης πρός τό λαό.

Μόνο τότε ἡ πολιτική τους θά ἦταν πέρα γιά πέρα *αὐτοτελής* πολιτική ἀντιπροσώπων τοῦ *ταξικοῦ* κόμματος τοῦ προλεταριάτου, σάν *πρωτοπορίας* τῆς ἐπανάστασης. Μόνο τότε οἱ σωστές σκέψεις τοῦ Ραμισβίλι, τοῦ Ζίλκιν καί τοῦ Λεντνίτσκι δέ θά χάνονταν μέσα στίς συζητήσεις, ἀλλά θ' ἀποκτοῦσαν ἑνότητα, θ' ἀποκρυσταλλώνονταν καί θά διατυπώνονταν σέ μιά ἀποφασιστική καί ξεκάθαρη πλατφόρμα τῆς ἐπαναστατικῆς σοσιαλδημοκρατίας.

'Απομένει νά ἐκφράσουμε τήν εὐχή: ἡ σοσιαλδημοκρατική μας ὁμάδα στή Δούμα νά πάρει ὑπόψη της τά διδάγματα ἀπό τίς ὅλο καί πιό συχνά σχηματιζόμενες παρατάξεις τῆς Δούμας, νά ἀκολουθήσει πιό ἀποφασιστικά τό δρόμο τῆς ἐντελῶς ἀνεξάρτητης προλεταριακῆς πολιτικῆς καί, στήν κατ' ἄρθρο συζήτηση τοῦ σχεδίου ἔκκλησης, νά διορθώσει, ἔστω καί ἐνμέρει, τά πράγματα, δηλ. νά ὑποβάλει αὐτοτελεῖς, συνεπεῖς ἐπαναστατικές προτάσεις.

Τό σοσιαλδημοκρατικό σχέδιο ἔκκλησης πρός τό λαό, καί ἄν ἀκόμα ἔμενε σχέδιο πού ἁπλῶς διαβάστηκε στή Δούμα, θά ἀσκοῦσε ἐξαιρετικά ὠφέλιμη ἐπίδραση στή συσπείρωση καί στήν ἀνάπτυξη τῆς ἐπαναστατικῆς πάλης καί θά τραβοῦσε μέ τό μέρος τῆς σοσιαλδημοκρατίας τά καλύτερα στοιχεῖα τῆς ἐπαναστατικῆς ἀγροτιᾶς.

Γράφτηκε στίς 5 (18) τοῦ 'Ιούλη 1906

Δημοσιεύτηκε στίς 6 τοῦ 'Ιούλη 1906
στήν ἐφημερίδα «Ἔχο», ἀρ. φύλλου 13

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό
κείμενο τῆς ἐφημερίδας

ΟΙ ΣΥΝΩΜΟΣΙΕΣ ΤΗΣ ΑΝΤΙΔΡΑΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙ ΑΠΕΙΛΕΣ ΤΩΝ ΠΟΓΚΡΟΜΙΣΤΩΝ

Ἡ ἐφημερίδα «Ροσσίγια» [122] ἐπιχορηγεῖται ἀπό τήν κυβέρνηση τῶν πογκρομιστῶν γιά νά προπαγανδίζει τίς ἀπόψεις τῆς κυβέρνησης αὐτῆς.

Ἀπ' ἀφορμή τό σχέδιο ἔκκλησης τῆς Δούμας πρός τό λαό ἡ κυβερνητική αὐτή φυλλάδα παίρνει τόν πιό ἀπειλητικό τόνο. Ἡ φυλλάδα φοβερίζει τή Δούμα, τονίζοντας πώς τό μελετώμενο μέτρο καί παράνομο εἶναι καί «ἀπερίσκεπτο» καί «ἐπαναστατικό» κτλ. Σήμερα ἡ καντέτικη «Ρέτς» ἄλλαξε πιά ὁλωσδιόλου κατεύθυνση καί τάσσεται ἐνάντια στήν ἔκκληση, τρομοκρατημένη, ὅπως φαίνεται, ἀπό τίς ἀπειλές τοῦ τύπου πού ἕρπει στά πόδια τῆς κυβέρνησης.

Οἱ ἀπειλές δίνουν καί παίρνουν. Σήμερα ἡ «Ροσσίγια», ἀναφερόμενη στό ζήτημα τοῦ σχηματισμοῦ καντέτικης κυβέρνησης, γράφει: «Ἄν πρότειναν στόν Βλαντίμηρ Κράσνογε Σόλνισκο νά ἐμπιστευθεῖ τή διακυβέρνηση τῆς Ρωσίας στόν Σολοβέι Ραζμπόινικ, σά μέσο γιά νά ἐπιβάλει τήν τάξη, ἐκεῖνος θά πρότεινε, πιθανῶς, ἕνα πιό ἁπλό μέσο — τό ξεμπέρδεμα τοῦ Σολοβέι Ραζμπόινικ μέ τή βοήθεια τοῦ Ἠλιά Μούρομετς. *Καί ὅπως εἶναι γνωστό, ἀκριβῶς ἦταν ἐκεῖνο πού βοήθησε*».

Αὐτός ὁ «Ἠλιά Μούρομετς» πού ἑτοιμάζεται «νά βάλει τέρμα» στήν ἐπανάσταση στή Ρωσία δέν εἶναι, ὅπως φαίνεται, κανείς ἄλλος παρά ὁ *διεθνής ἀντεπαναστατικός στρατός*. Στό ἄρθρο: «Οἱ ξένες Δυνάμεις καί ἡ κατάσταση στή Ρωσία» («Ροσσίγια», ἀρ. φύλλου 170) ἡ κυβερνητική φυλλάδα, ὄχι ἀπό ἀφέλεια ἀλλά μέ τόν ἴδιο σκοπό τῆς ἀπειλῆς, *ἐξηγεῖ* τό ζήτημα τῆς ἐνεργοῦ ἐπέμβασης τῶν ξένων Δυνάμεων στίς ἐσωτερικές ὑποθέσεις τῆς Ρωσίας.

Ἡ ἐξήγηση τῆς κυβερνητικῆς φυλλάδας εἶναι ἐξαιρετικά διδακτική καί πολύ ὠφέλιμη. Ἡ διεθνής ἀντεπανάσταση παρα-

κολουθεῖ μέ προσοχή τήν κατάσταση στή Ρωσία, συγκεντρώνει καί προετοιμάζει δυνάμεις ἐναντίον της «γιά κάθε ἐνδεχόμενο». «Ἡ αὐτοκρατορική γερμανική κυβέρνηση—γράφει ἡ «Ροσσίγια» — ἔχει πλήρη ἐπίγνωση αὐτῆς τῆς κατάστασης (συγκεκριμένα: ὅτι «ἡ σημερινή κατάσταση στή Ρωσία εἶναι πρίν ἀπ' ὅλα ἀποτέλεσμα τῆς ἐπίδρασης τῶν ἐπαναστατικῶν στοιχείων τοῦ ἐξωτερικοῦ»), καί γι' αὐτό πῆρε μιά ὁλόκληρη σειρά ἀνάλογα μέτρα πού δέ θ' ἀργήσουν νά φέρουν τά ποθούμενα ἀποτελέσματα».

Τά μέτρα αὐτά συνίστανται στήν προετοιμασία τῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων τῆς Γερμανίας ἀποκοινοῦ μέ τήν Αὐστρία γιά εἰσβολή στή Ρωσία, ἄν ἡ ὑπόθεση τῆς ἐλευθερίας νικήσει ἤ ἀρχίσει νά νικᾶ. Ἡ κυβέρνηση τοῦ Βερολίνου ἦρθε κιόλας σέ ἐπαφή μέ τήν αὐστριακή κυβέρνηση γιά τό ζήτημα αὐτό. Καί ἡ μιά καί ἡ ἄλλη ἀναγνώρισαν ὅτι «κάτω ἀπό ὁρισμένες συνθῆκες ἡ ἐνεργός ἐπέμβαση στίς ἐσωτερικές ὑποθέσεις τῆς Ρωσίας μέ σκοπό τήν κατάπνιξη ἤ τόν περιορισμό αὐτοῦ τοῦ κινήματος (δηλ. τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος) θά ἦταν ἐνδεδειγμένη καί ὠφέλιμη». Συνάμα καθορίστηκε ὅτι γιά τήν ἐπέμβαση χρειάζεται ἡ καθαρά καί ξάστερα ἐκφρασμένη ἐπιθυμία τῆς ρωσικῆς κυβέρνησης.

Στήν Αὐστρία, στή Γαλικία, στά ρωσικά σύνορα, ὅπου ἐπίσης φοβοῦνται τή δυνατότητα ἐπέκτασης τοῦ ἀγροτικοῦ κινήματος κατά τό ρωσικό πρότυπο, ἔχουν συγκεντρωθεῖ τρία σώματα στρατοῦ. Ὁ τοποτηρητής τῆς Γαλικίας, πού ἐπιπλέον εἶναι καί ρῶσος τσιφλικάς, στίς 26 τοῦ Ἰούνη ἀπηύθυνε μάλιστα ἔκκληση στόν πληθυσμό, προειδοποιώντας ὅτι κάθε ταραχή θά παταχθεῖ μέ τόν πιό ἀποφασιστικό τρόπο.

Ἔτσι λοιπόν ἡ συνωμοσία τῆς διεθνοῦς ἀντεπανάστασης εἶναι ἀναμφισβήτητη. Στήν πάλη της κατά τοῦ ρωσικοῦ λαοῦ ἡ ρωσική κυβέρνηση καλεῖ σέ βοήθειά της ξένα στρατεύματα. Σχετικές διαπραγματεύσεις ἔγιναν καί γίνονται καί κατέληξαν κιόλας σ' ἕνα σύμφωνο ἀρκετά συγκεκριμένο.

Ἄς ξέρουν λοιπόν οἱ ἐργάτες καί οἱ ἀγρότες ὅτι ἡ κυβέρνηση προδίνει τήν πατρίδα γιά νά ἐξασφαλίσει τήν κυριαρχία τῆς σπείρας τῶν πογκρομιστῶν. Αὐτό γινόταν κι αὐτό θά γίνεται πάντα. Ἡ ἱστορία διδάσκει ὅτι οἱ κυρίαρχες τάξεις τά θυσίαζαν πάντα ὅλα, κυριολεκτικά ὅλα: θρησκεία, ἐλευθερία, πατρίδα, ὅταν ἐπρόκειτο γιά τήν κατάπνιξη τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος τῶν καταπιεζομένων τάξεων. Δέν ὑπάρχει οὔτε ἡ παραμικρή ἀμφιβολία ὅτι τό ἴδιο θά κάνουν καί οἱ ρῶσοι κυβερνῆτες-πογκρομιστές, ὅτι ἕνα τέτοιο ἐγχείρημα τό ἑτοιμάζουν κιόλας.

Ἄς μή φοβοῦνται ὅμως οἱ ἐργάτες καί οἱ ἀγρότες ἕνα τέτοιο ἐγχείρημα. Ἡ κυβέρνηση τῆς Ρωσίας ἔχει διεθνῆ ἐφεδρεία: τίς ἀντιδραστικές κυβερνήσεις τῆς Γερμανίας, τῆς Αὐστρίας καί τῶν ἄλλων χωρῶν. Μά κι ἐμεῖς ἐπίσης ἔχουμε ἰσχυρή διεθνῆ ἐπαναστατική ἐφεδρεία: τό σοσιαλιστικό προλεταριάτο τῆς Εὐρώπης, τό ὀργανωμένο στό κόμμα τῶν 3 ἑκατομμυρίων τῆς Γερμανίας, στά ἰσχυρά κόμματα ὅλων τῶν εὐρωπαϊκῶν χωρῶν. Χαιρετίζουμε τήν ἔκκληση τῆς κυβέρνησής μας πρός τή διεθνῆ ἐφεδρεία τῆς ἀντίδρασης: ἡ ἔκκληση αὐτή, πρῶτο, θά ἀνοίξει τά μάτια τῶν πιό καθυστερημένων ἀνθρώπων τῆς Ρωσίας καί θά μᾶς προσφέρει τήν καλύτερη ὑπηρεσία στό ἔργο τῆς κατάλυσης τῆς πίστης στή μοναρχία καί, δεύτερο, ἡ ἔκκληση αὐτή θά πλατύνει κατά τόν καλύτερο τρόπο τή βάση καί τό πεδίο δράσης τῆς ἐπανάστασης τῆς Ρωσίας, μετατρέποντάς την σέ ἐπανάσταση παγκόσμια.

Ἡ ὥρα ἡ καλή, κ. κ. Τρέποφ! Γιά πυροβολεῖστε! Γιά καλέστε τά αὐστριακά καί τά γερμανικά συντάγματα ἐνάντια στούς ρώσους ἀγρότες καί ἐργάτες! Ἐμεῖς εἴμαστε ὑπέρ τῆς διεύρυνσης τῆς πάλης, εἴμαστε ὑπέρ τῆς διεθνοῦς ἐπανάστασης!

* * *

Ἀλλά ἡ ἐκτίμηση τῆς *γενικῆς* σημασίας τῆς διεθνοῦς συνωμοσίας δέν πρέπει νά γίνει αἰτία νά ξεχνοῦμε τούς μικρούς *ἐπιμέρους* σκοπούς τῶν ρώσων πογκρομιστῶν. Σημειώσαμε ἤδη ὅτι τό ἄρθρο τῆς «Ροσσίγια» δέν ὀφείλεται σέ ἀφέλεια. Κάνει λάθος ἡ «Μίσλ» πού τό νομίζει αὐτό. Δέν πρόκειται γιά «ἀφέλεια» οὔτε γιά «κυνισμό», μά οὔτε καί γιά «φλυαρία». Πρόκειται γιά ὑπολογισμένο *ἐκφοβισμό τῶν καντέτων*. Ἡ κυβέρνηση τῶν πογκρομιστῶν φοβᾶται τήν ἔκκληση τῆς Δούμας πρός τό λαό καί *φοβερίζει τούς καντέτους*: «μήν τολμήσετε! εἰδεμή θά διαλύσω τή Δούμα καί θά καλέσω αὐστριακά καί γερμανικά συντάγματα! Εἶμαι κιόλας ἕτοιμη!».

Οἱ κουτεντέδες καντέτοι δείλιασαν κιόλας καί ἀνέκρουσαν ἐπαίσχυντα πρύμναν, ὅπως τό ἀπέδειξε ἡ σημερινή «Ρέτς». Τούς καντέτους φτάνει νά τούς φοβερίσεις καί εἶναι ἕτοιμοι νά ἀνακρούσουν πρύμναν. . .

Τό προλεταριάτο δέν τό τρομάζουν οἱ ἀξιοθρήνητες ἀπειλές τῆς κυβέρνησης τῶν πογκρομιστῶν. Τό προλεταριάτο θά διατηρήσει τήν *αὐτοτελῆ* μαχητική του θέση καί δέ θά σκιαχτεῖ ἀπό τό φάσμα τοῦ τρομαγμένου καντέτου.

Ἀκόμα μιά φορά: γιά πυροβολεῖστε, κύριοι Τρέποφ! Εὐρύνατε τό ἐπαναστατικό πεδίο τῆς πάλης! Τό διεθνές προλεταριάτο θά κάνει τή δουλειά του!

Γράφτηκε στίς 6 (19) τοῦ Ἰούλη 1906

Δημοσιεύτηκε στίς 7 τοῦ Ἰούλη 1906 στήν ἐφημερίδα «Ἔχο», ἀρ. φύλλου 14

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας

Η ΔΙΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΔΟΥΜΑΣ ΚΑΙ ΤΑ ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΤΟΥ ΠΡΟΛΕΤΑΡΙΑΤΟΥ [123]

Γράφτηκε στά μέσα τοῦ Ἰούλη 1906

Δημοσιεύτηκε τόν Αὔγουστο τοῦ 1906 σέ χωριστή μπροσούρα ἀπό τό ἐκδοτικό «Νόβαγια Βολνά», στή Μόσχα

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς μπροσούρας

Ἡ διάλυση τῆς Δούμας [124] βάζει μπροστά στό ἐργατικό κόμμα ὁλόκληρη σειρά πολύ σπουδαῖα ζητήματα. Θά σημειώσουμε τά κυριότερα ἀπ' αὐτά: 1) γενική ἐκτίμηση τοῦ πολιτικοῦ αὐτοῦ γεγονότος στήν πορεία τῆς ἐπανάστασής μας· 2) καθορισμός τοῦ περιεχομένου τῆς παραπέρα πάλης καί τῶν συνθημάτων, κάτω ἀπό τά ὁποῖα πρέπει νά διεξαχθεῖ ἡ πάλη· 3) καθορισμός τῆς μορφῆς αὐτῆς τῆς παραπέρα πάλης· 4) ἐκλογή τῆς στιγμῆς τῆς πάλης, ἤ, σωστότερα, ὑπολογισμός τῶν περιστάσεων πού θά μποροῦσαν νά βοηθήσουν στή σωστή ἐκλογή τῆς στιγμῆς.

Ἄς σταθοῦμε σύντομα σ' αὐτά τά ζητήματα.

I

Ἡ διάλυση τῆς Δούμας ἐπιβεβαίωσε μέ τόν πιό χτυπητό καί λαμπρό τρόπο τίς ἀπόψεις ἐκείνων πού ἐφιστοῦσαν τήν προσοχή ἐνάντια στόν κίνδυνο νά παρασυρθεῖ κανείς ἀπό τή «συνταγματική» ἐπίφαση τῆς Δούμας καί τή συνταγματική, ἄν μποροῦμε νά ἐκφραστοῦμε ἔτσι, βιτρίνα τῆς πολιτικῆς τῆς Ρωσίας στό δεύτερο τρίμηνο τοῦ 1906. Οἱ «μεγάλες κουβέντες» πού ξεφούρνιζαν σωρηδόν οἱ καντέτοι μας (καί οἱ καντετόφιλοι) πρίν τή σύγκληση τῆς Δούμας, σχετικά μέ τή Δούμα καί σέ σύνδεση μέ τή Δούμα, ξεσκεπάστηκαν τώρα ἀπό τή ζωή καί φάνηκε ὅλη τους ἡ κακομοιριά.

Προσέξτε ἕνα ἐνδιαφέρον γεγονός: Ἡ διάλυση τῆς Δούμας στηρίχτηκε *σέ αὐστηρά συνταγματική βάση*. Καμιά «πραξικοπηματική διάλυση». Καμιά παράβαση τῶν νόμων. Ἀντίθετα, αὐστηρῶς σύμφωνα μέ τό νόμο, ὅπως καί σέ κάθε «συνταγματική μοναρχία». Ἡ ἀνώτατη ἀρχή διέλυσε τή βουλή μέ βάση τό «σύνταγμα». Μέ βάση τό τάδε ἄρθρο διαλύθηκε ἡ ὑπάρχουσα «βουλή» *καί μέ τό ἴδιο διάταγμα* (πανηγυρίστε νομολάτρες!) ὁρίστηκαν νέες ἐκλογές εἴτε ἡ χρονολογία σύγκλησης τῆς νέας Δούμας.

Ἀλλά ἐδῶ ἀκριβῶς φάνηκε μεμιᾶς ὅλη ἡ φενάκη τοῦ συντάγματος τῆς Ρωσίας, ἡ εἰκονικότητα τοῦ ἐθνικοῦ κοινοβουλευτισμοῦ, πού τήν τόνιζαν τόσο ἐπίμονα στή διάρκεια ὅλου τοῦ πρώτου ἑξαμήνου τοῦ 1906 οἱ σοσιαλδημοκράτες τῆς ἀριστερῆς πτέρυγας. Καί τώρα ὄχι οἱ «στενοκέφαλοι καί φανατικοί» «μπολσεβίκοι», ἀλλά οἱ πιό εἰρηνικοί λεγκαλιστές-φιλελεύθεροι ἀναγνώρισαν, καί μάλιστα ἀναγνώρισαν *μέ τή στάση τους*, τόν ἰδιαίτερο χαρακτήρα τοῦ συντάγματος τῆς Ρωσίας. Αὐτό τό ἀναγνώρισαν οἱ καντέτοι μέ τό ὅτι ἀπάντησαν στή διάλυση τῆς Δούμας μέ μαζική «φυγή στό ἐξωτερικό», στό Βίμποργκ, ἀπάντησαν μέ μιά προκήρυξη πού παραβαίνει τούς νόμους [125] — ἀπάντησαν καί ἀπαντοῦν μέ τά ἄρθρα τῆς μετριοπαθέστατης «Ρέτς», πού ὑποχρεώνεται νά ὁμολογήσει ὅτι πρόκειται *οὐσιαστικά* γιά παλινόρθωση τῆς ἀπολυταρχίας, ὅτι ὁ Σουβόριν μέ τή φλυαρία του ἀφήνει ἄθελα νά φανεῖ ἡ ἀλήθεια ὅταν γράφει πώς εἶναι ζήτημα ἄν θά ζήσει ὥς τή νέα Δούμα. Ὅλες οἱ ἐλπίδες τῶν καντέτων πέρασαν μεμιᾶς ἀπό τό «σύνταγμα» στήν ἐπανάσταση, κι αὐτό συνεπεία μιᾶς μόνο αὐστηρά συνταγματικῆς πράξης τῆς ἀνώτατης ἀρχῆς. Ἐνῶ χτές ἀκόμα οἱ καντέτοι καυχόνταν στή Δούμα ὅτι αὐτοί εἶναι ἡ «ἀσπίδα τῆς δυναστείας» καί ὀπαδοί μιᾶς αὐστηρῆς συνταγματικότητας.

Ἡ λογική τῆς ζωῆς εἶναι πιό ἰσχυρή ἀπό τή λογική τῶν συνταγματικῶν ἐγχειριδίων. Ἡ ἐπανάσταση διδάσκει.

Ὅλα ὅσα ἔχουν γράψει οἱ «μπολσεβίκοι» σοσιαλδημοκράτες γιά τίς καντέτικες νίκες (συγκρίνετε τήν μπροσούρα: «Ἡ νίκη τῶν καντέτων καί τά καθήκοντα τοῦ ἐργατικοῦ κόμματος» τοῦ Ν. Λένιν) * ἐπιβεβαιώθηκαν περίλαμπρα. Ὅλη ἡ μονομέρεια καί ὅλη ἡ μυωπία τῶν καντέτων ἔγιναν ὁλοφάνερες. Οἱ συνταγματικές αὐταπάτες — αὐτό τό σκιάχτρο ἀπό τό ὁποῖο ἀναγνώριζαν τό σκληρό σάν πέτρα μπολσεβίκο — ἀποκαλύφθηκαν μπροστά στά μάτια ὁλονῶν ἀκριβῶς σάν αὐταπάτες, σά φάσμα, σάν ἀπατηλή ὀπτασία.

Πάει ἡ Δούμα! ξεφωνίζουν μέσα σ' ἕνα ἄγριο παραλήρημα ἐνθουσιασμοῦ ἡ «Μοσκόβσκιγε Βέντομοστι» [126] καί ἡ «Γκραζντανίν [127]. Πάει τό σύνταγμα! σεγοντάρουν σκυθρωποί οἱ τέλειοι γνῶστες τοῦ συντάγματός μας, οἱ καντέτοι, πού τόσο ἐπιδέξια τό ἐπικαλοῦνταν, τόσο συχνά πιπίλιζαν τίς παραγράφους του. Οἱ σοσιαλδημοκράτες δέν πρόκειται νά πανηγυρίσουν (ἐμεῖς

* Βλ. Ἅπαντα, 5η ρωσ. ἔκδ., τόμος 12, σελ. 271–352 (ἑλλ. ἔκδ., σελ. 269–350). *Σύντ.*

πήραμε ὅ,τι ἦταν νά πάρουμε καί ἀπό τή Δούμα), μά οὔτε καί θά ἀποθαρρυνθοῦν. Ὁ λαός — θά ποῦν — κέρδισε, χάνοντας μιάν ἀπό τίς αὐταπάτες του.

Ναί, ἀπό τό κόμμα τῶν καντέτων διδάσκεται ὁλόκληρος ὁ ρωσικός λαός, διδάσκεται ὄχι ἀπό τά βιβλία, μά ἀπό τήν ἴδια του τήν ἐπανάσταση, τήν ἐπανάσταση πού ὁ ἴδιος κάνει. Εἴπαμε κάποτε ὅτι μέ τούς καντέτους ὁ λαός ἀπαλλάσσεται ἀπό τίς πρῶτες ἀστικές ἀπελευθερωτικές αὐταπάτες του καί μέ τούς τρουντοβίκους θά ἀπαλλαγεῖ ἀπό τίς τελευταῖες ἀστικές ἀπελευθερωτικές αὐταπάτες *. Οἱ καντέτοι ὀνειροπολοῦσαν τό λυτρωμό ἀπό τή δουλοπαροικία, τήν αὐθαιρεσία, τό δεσποτισμό, τόν ἀσιατισμό, τήν ἀπολυταρχία *χωρίς* τό γκρέμισμα τῆς παλιᾶς ἐξουσίας. Οἱ καντέτοι χρεοκόπησαν πιά μέ τά ἀνόητα ὀνειροπολήματά τους. Οἱ τρουντοβίκοι ὀνειροπολοῦν τό λυτρωμό τῶν μαζῶν ἀπό τήν ἀθλιότητα, ἀπό τήν ἐκμετάλλευση ἀνθρώπου ἀπό ἄνθρωπο *χωρίς* τήν ἐξάλειψη τῆς ἐμπορευματικῆς οἰκονομίας: καί αὐτοί θά χρεοκοπήσουν — καί μάλιστα στό κοντινό μέλλον, ἄν ἡ ἐπανάστασή μας καταλήξει σέ πλήρη νίκη τῆς ἐπαναστατικῆς μας ἀγροτιᾶς.

Ἡ γοργή ἄνοδος τῶν καντέτων, οἱ ἰλιγγιώδεις νίκες τους στίς ἐκλογές, ὁ θρίαμβός τους στήν καντέτικη Δούμα, ἡ ραγδαία χρεοκοπία τους μέ μιά μονοκοντυλιά τοῦ «λατρευτοῦ μονάρχη» (πού ἔφτυσε, μποροῦμε νά ποῦμε, κατάμουτρα τόν Ροντίτσεφ, ὁ ὁποῖος τοῦ ἐκμυστηρεύτηκε τόν ἔρωτά του) — ὅλα αὐτά εἶναι γεγονότα σοβαρῆς πολιτικῆς σημασίας, ὅλα αὐτά εἶναι στάδια τῆς ἐπαναστατικῆς ἀνάπτυξης τοῦ *λαοῦ*. Βαδίζοντας πρός τό 1906 ὁ λαός, δηλ. οἱ πλατιές μάζες τοῦ πληθυσμοῦ, δέν εἶχε ἀκόμα φτάσει, κατά τό μεγαλύτερο μέρος του, ὥς τή συνειδητή ἐπαναστατικότητα. Τό ὅτι ἡ ἀπολυταρχία εἶναι ἀνυπόφορη ἔγινε κοινή συνείδηση· τό ὅτι ἡ κυβέρνηση τῆς ὑπαλληλοκρατίας εἶναι ἄχρηστη — ἐπίσης· τό ὅτι χρειάζεται λαϊκή ἀντιπροσωπεία — ἐπίσης. Τό ὅτι ὅμως ἡ παλιά ἐξουσία εἶναι ἀσυμβίβαστη μέ μιά *κυρίαρχη* λαϊκή ἀντιπροσωπεία ὁ λαός δέν μποροῦσε ἀκόμα νά τό κάνει συνείδησή του, νά τό νιώσει. Τοῦ χρειαζόταν ἀκόμα, ὅπως ἀποδείχτηκε, ἰδιαίτερη πείρα γι' αὐτό, ἡ πείρα τῆς καντέτικης Δούμας.

Ἡ καντέτικη Δούμα μέσα στή λιγόχρονη ὕπαρξή της ἔδειξε *καθαρά* στό λαό ὅλη τή διαφορά ἀνάμεσα σέ μιά λαϊκή ἀντιπροσωπεία *χωρίς ἐξουσία* καί σέ μιά λαϊκή ἀντιπροσωπεία *μέ*

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 147 (ἑλλ. ἔκδ., σελ. 148). *Σύντ.*

ἐξουσία. Τό σύνθημά μας: συντακτική συνέλευση (δηλ. *κυρίαρχη* λαϊκή ἀντιπροσωπεία) ἀποδείχτηκε χίλιες φορές σωστό, μά ἡ ζωή, δηλ. ἡ ἐπανάσταση, τραβοῦσε πρός αὐτό ἀπό πιό μακρινό καί περίπλοκο δρόμο ἀπ' ὅ,τι μπορούσαμε ἐμεῖς νά προβλέψουμε.

Ρίξτε μιά γενική ματιά στά κυριότερα στάδια τῆς μεγάλης ἐπανάστασης τῆς Ρωσίας καί θά δεῖτε πῶς ὁ λαός *μέ τήν πείρα* του προχωροῦσε σκαλί σκαλί πρός τό σύνθημα τῆς συντακτικῆς συνέλευσης. Νά ἡ ἐποχή τῆς «ἐμπιστοσύνης», στά τέλη τοῦ 1904. Οἱ φιλελεύθεροι εἶναι κατενθουσιασμένοι. Ἔπιασαν ὅλο τό προσκήνιο. Οἱ ὄχι καί τόσο σταθεροί σοσιαλδημοκράτες μιλᾶνε μάλιστα *γιά δυό* κύριες δυνάμεις στή δοσμένη στιγμή: τούς φιλελευθέρους καί τήν κυβέρνηση. Καί νά, ὁ *λαός* κυριεύεται ἀπό τήν ἰδέα τῆς «ἐμπιστοσύνης», ὁ λαός πηγαίνει «εὐκολόπιστα» στίς 9 τοῦ Γενάρη πρός τά Χειμερινά Ἀνάκτορα. Ἡ ἐποχή τῆς «ἐμπιστοσύνης» ἀναδείχνει μιά *τρίτη* δύναμη, τό προλεταριάτο, καί ἐγκαινιάζει μιά μέγιστη *δυσπιστία* τοῦ λαοῦ πρός τήν ἀπολυταρχική κυβέρνηση. Ἡ ἐποχή τῆς «ἐμπιστοσύνης» τελειώνει μέ τήν ἄρνηση τοῦ λαοῦ νά πιστεύει στά *λόγια* τῆς κυβέρνησης γιά «ἐμπιστοσύνη».

Κατοπινό στάδιο. Δίνεται ὑπόσχεση γιά τή Δούμα τοῦ Μπουλίγκιν. Ἡ ἐμπιστοσύνη ἐπιβεβαιώνεται μέ ἔργα. Οἱ λαϊκοί ἀντιπρόσωποι συγκαλοῦνται. Οἱ φιλελεύθεροι, κατενθουσιασμένοι, καλοῦν τό λαό νά πάρει μέρος στίς ἐκλογές. Οἱ φιλελεύθεροι καθηγητές, ὅπως καί ταιριάζει σ' αὐτά τά «ἰδεολογικά» τσιράκια τῆς ἀστικῆς τάξης, καλοῦν τούς φοιτητές ν' ἀσχοληθοῦν μέ τίς σπουδές τους, καί ὄχι μέ τήν ἐπανάσταση. Οἱ ὄχι καί τόσο σταθεροί σοσιαλδημοκράτες καταθέτουν τά ὅπλα μπροστά στά ἐπιχειρήματα τῶν φιλελευθέρων. Στή σκηνή ἐμφανίζεται ὁ λαός. Τό προλεταριάτο μέ τήν ἀπεργία τοῦ Ὀχτώβρη σαρώνει τή Δούμα τοῦ Μπουλίγκιν καί κατακτᾶ τήν ἐλευθερία, ἀποσπᾶ τό διάγγελμα, ἕνα διάγγελμα ἐντελῶς συνταγματικό στή μορφή καί στό περιεχόμενο. Ὁ λαός πείθεται μέ τήν πείρα του πώς δέ φτάνει νά πάρει ὑπόσχεση γιά ἐλευθερία, πρέπει ἀκόμα *νά ἔχει τή δύναμη νά κατακτήσει* τήν ἐλευθερία.

Σέ συνέχεια: Τό Δεκέμβρη ἡ κυβέρνηση ἀφαιρεῖ τίς ἐλευθερίες. Τό προλεταριάτο ξεσηκώνεται. Ἡ πρώτη ἐξέγερση συντρίβεται. Μά ἡ πεισματώδικη καί σκληρή πάλη μέ τό ὅπλο στό χέρι στούς δρόμους τῆς Μόσχας κάνει ἀναπόφευκτη τή σύγκληση τῆς Δούμας. Ἡ ἀποχή πού ἐφαρμόζει τό προλεταριάτο δέν πετυχαίνει. Ἀποδείχτηκε ὅτι τό προλεταριάτο δέν εἶχε ἀρκετή

δύναμη γιά νά γκρεμίσει τή Δούμα τοῦ Βίττε. Ἡ Δούμα γεμίζει ἀπό καντέτους. Ἡ λαϊκή ἀντιπροσωπεία εἶναι γεγονός τετελεσμένο. Οἱ καντέτοι εἶναι κατενθουσιασμένοι. Οἱ κραυγές τοῦ ἐνθουσιασμοῦ τους δέν ἔχουν ὅρια. Τό προλεταριάτο τά βλέπει αὐτά μέ σκεπτικισμό καί ἀναμένει.

Ἡ Δούμα ἀρχίζει τίς ἐργασίες της. Ὁ λαός ἐπωφελεῖται ἀπό τή μικρή διεύρυνση τῶν ἐλευθεριῶν δέκα φορές περισσότερο ἀπό τούς καντέτους. Ἀποδείχνεται ἀμέσως πώς ἡ καντέτικη Δούμα μένει *πίσω* ἀπό τό λαό ὡς πρός τίς διαθέσεις της καί τήν ἀποφασιστικότητά της. Ἡ περίοδος τῆς καντέτικης Δούμας (Μάης καί Ἰούνης τοῦ 1906) ἀποδείχνεται ἡ ἐποχή τῶν πιό μεγάλων ἐπιτυχιῶν τῶν κομμάτων πού βρίσκονται *ἀριστερότερα* ἀπό τούς καντέτους: οἱ τρουντοβίκοι ξεπερνοῦν τούς καντέτους στή Δούμα, στίς λαϊκές συγκεντρώσεις ἐπικρίνουν τούς καντέτους γιά δειλία, ἀναπτύσσεται ὁ τύπος τῶν σοσιαλδημοκρατῶν καί τῶν σοσιαλεπαναστατῶν, δυναμώνει τό ἐπαναστατικό κίνημα τῶν ἀγροτῶν, ὁ ἀναβρασμός στό στρατό, ζωηρεύει τό προλεταριάτο πού εἶχε ἐξαντληθεῖ τό Δεκέμβρη. Ἡ περίοδος τοῦ καντέτικου συνταγματισμοῦ ἀποδείχνεται περίοδος ἐπαναστατικοῦ καί ὄχι καντέτικου ἤ συνταγματικοῦ κινήματος.

Αὐτό τό κίνημα καθιστᾶ *ἀναγκαία* τή διάλυση τῆς Δούμας. Ἡ πείρα ἐπιβεβαιώνει ὅτι οἱ καντέτοι δέν εἶναι παρά «ἀφρός». Ἡ δύναμή τους εἶναι παράγωγο τῆς δύναμης τῆς ἐπανάστασης. Καί στήν ἐπανάσταση ἡ κυβέρνηση ἀπαντᾶ μέ ἐπαναστατική στήν οὐσία (ἄν καί συνταγματική στή μορφή) διάλυση τῆς Δούμας.

Ὁ λαός πείθεται *μέ τήν πείρα* του ὅτι ἡ λαϊκή ἀντιπροσωπεία εἶναι ἕνα *μηδενικό*, ἐφόσον δέν εἶναι κυρίαρχη, ἐφόσον τή συγκάλεσε ἡ παλιά ἐξουσία, ἐφόσον δίπλα της ὑπάρχει ἀκόμα ἀκέραιη ἡ παλιά ἐξουσία. Ἡ ἀντικειμενική πορεία τῶν γεγονότων προωθεῖ στήν ἡμερήσια διάταξη ὄχι πιά τό ζήτημα γιά τούτη ἤ τήν ἄλλη διατύπωση τῶν νόμων, τοῦ συντάγματος, ἀλλά τό ζήτημα τῆς *ἐξουσίας*, τῆς πραγματικῆς ἐξουσίας. Ὁποιοιδήποτε νόμοι καί ὁποιοιδήποτε αἱρετοί ἀντιπρόσωποι εἶναι *μηδενικό* ἄν δέν ἔχουν ἐξουσία. Νά τί *δίδαξε* στό λαό ἡ καντέτικη Δούμα. Ἄς ψάλλουμε λοιπόν τό αἰωνία ἡ μνήμη στή μακαρίτισσα καί ἄς ἐπωφεληθοῦμε γιά καλά ἀπό τό δίδαγμά της!

II

Φτάσαμε ἔτσι πολύ κοντά στό δεύτερο ζήτημα: γιά τό ἀντικειμενικό, τό ὑπαγορευόμενο ἀπό τήν ἱστορία περιεχόμενο τῆς ἐπι-

κείμενης πάλης καί γιά τά συνθήματα πού πρέπει νά προβάλλουμε σ' αὐτήν.

Οἱ ὄχι καί τόσο σταθεροί σοσιαλδημοκράτες, οἱ μενσεβίκοι, τά κατάφεραν νά παρουσιάσουν κι ἐδῶ ταλαντεύσεις. Τό πρῶτο τους σύνθημα ἔλεγε: πάλη *γιά ἐπανάληψη τῆς συνόδου τῆς Δούμας* μέ σκοπό τή σύγκληση συντακτικῆς συνέλευσης. Ἡ Ἐπιτροπή Πετρούπολης διαμαρτύρεται. Ὁ παραλογισμός τοῦ συνθήματος χτυπᾶ πολύ στό μάτι. Ἐδῶ πιά δέν πρόκειται γιά ὀπορτουνισμό, μά ἁπλούστατα γιά ἀνοησία. Ἡ ΚΕ κάνει ἕνα βῆμα ἐμπρός. Σύνθημα: *πάλη ἐνάντια στήν κυβέρνηση γιά τήν ὑπεράσπιση τῆς Δούμας, μέ σκοπό τή σύγκληση συντακτικῆς συνέλευσης*. Αὐτό εἶναι καλύτερο, φυσικά. Αὐτό πιά δέν ἀπέχει πολύ ἀπό τό σύνθημα: πάλη *γιά τό γκρέμισμα* τῆς ἀπολυταρχικῆς κυβέρνησης, γιά τή σύγκληση μέ ἐπαναστατικό δρόμο συντακτικῆς συνέλευσης. Ἡ διάλυση τῆς Δούμας ἀποτελεῖ ἀναμφίβολα ἀφορμή γιά μιά παλλαϊκή πάλη, μέ σκοπό μιά *κυρίαρχη* λαϊκή ἀντιπροσωπεία: μ' αὐτή τήν ἔννοια τό σύνθημα: «ὑπεράσπιση τῆς Δούμας» δέν εἶναι ἐντελῶς ἀπαράδεχτο. Μά ἐδῶ ἀκριβῶς εἶναι τό ζήτημα, ὅτι μ' *αὐτή τήν ἔννοια* τό σύνθημα περιέχεται κιόλας στήν ἀναγνώριση ἀπομέρους μας τῆς διάλυσης τῆς Δούμας σάν *ἀφορμῆς* γιά πάλη. Ἐνῶ ἡ διατύπωση «ὑπεράσπιση τῆς Δούμας», ἄν δέν τῆς δοθεῖ ἰδιαίτερη ἑρμηνεία μ' *αὐτή* τήν ἔννοια (δηλ. αὐτήν πού μόλις ἀναφέραμε), παραμένει ἀσαφής καί μπορεῖ νά προκαλέσει σύγχυση, νά ξαναφέρει στήν παλιά, τήν ξεπερασμένη ὥς ἕνα ὁρισμένο βαθμό κατάσταση, στήν *καντέτικη* Δούμα, κοντολογῆς, ἡ διατύπωση αὐτή γεννάει μιά σειρά λαθεμένες καί ἐπιζήμιες «ὀπισθοδρομικές» σκέψεις. Ὅ,τι εἶναι σωστό σ' αὐτήν τή διατύπωση περιέχεται στό ἀκέραιο στό *αἰτιολογικό* τῆς ἀπόφασής μας σχετικά μέ τήν πάλη, στήν *ἐξήγηση* τοῦ γιατί ἡ διάλυση τῆς Δούμας θεωρεῖται ἀρκετά σπουδαία ἀφορμή.

Ὁ μαρξιστής δέν πρέπει σέ καμιά περίπτωση νά ξεχνάει ὅτι τό σύνθημα τῆς *ἄμεσα* ἐπικείμενης πάλης δέν μπορεῖ νά βγεῖ ἁπλῶς καί κατευθείαν ἀπό τό *γενικό* σύνθημα ἑνός ὁρισμένου προγράμματος. Δέ φτάνει νά ἀναφερόμαστε στό πρόγραμμά μας (βλ. στό τέλος: ἀνατροπή τῆς ἀπολυταρχίας καί συντακτική συνέλευση κτλ.) γιά νά καθορίσουμε τό σύνθημα τῆς πάλης πού ἐπίκειται ἄμεσα — *τώρα*, τό καλοκαίρι ἤ τό φθινόπωρο τοῦ 1906. Γιά τό σκοπό αὐτόν πρέπει νά πάρουμε ὑπόψη τή *συγκεκριμένη* ἱστορική κατάσταση, νά παρακολουθήσουμε ὅλη τήν ἐξέλιξη καί τή διαδοχική πορεία τῆς ἐπανάστασης σέ ὅλα της τά στάδια, νά καθο-

ρίσουμε τά καθήκοντά μας ὄχι μόνο ἀπό τίς ἀρχές τοῦ προγράμματος, ἀλλά καί ἀπό τήν πορεία καί τά στάδια τοῦ κινήματος πού *προηγήθηκαν*. Μόνο μιά τέτοια ἀνάλυση θά εἶναι πραγματικά ἱστορική ἀνάλυση, ὑποχρεωτική γιά ἕναν ὀπαδό τοῦ διαλεκτικοῦ ὑλισμοῦ.

Καί ἀκριβῶς μιά τέτοια ἀνάλυση μᾶς δείχνει ὅτι ἡ ἀντικειμενική πολιτική κατάσταση *ἔθεσε* τώρα τό ζήτημα ὄχι γιά τό *ἄν ὑπάρχει* λαϊκή ἀντιπροσωπεία, ἀλλά ἄν εἶναι *κυρίαρχη* ἡ λαϊκή αὐτή ἀντιπροσωπεία.

Ἡ ἀντικειμενική αἰτία τῆς χρεοκοπίας τῆς καντέτικης Δούμας δέ βρίσκεται στό ὅτι δέν μπόρεσε νά ἐκφράσει τίς ἀνάγκες τοῦ λαοῦ, ἀλλά στό ὅτι δέν τά ἔβγαλε πέρα μέ τό *ἐπαναστατικό* καθῆκον τῆς πάλης γιά τήν *ἐξουσία*. Ἡ καντέτικη Δούμα θεωροῦσε τόν ἑαυτό της ὄργανο συνταγματικό, ἐνῶ στήν πραγματικότητα *ἦταν* ὄργανο ἐπαναστατικό (οἱ καντέτοι μᾶς ἔβριζαν ἐπειδή ἔτσι βλέπαμε τή Δούμα, σά σταθμό ἤ σάν ὄργανο τῆς ἐπανάστασης, ἡ ζωή ὅμως ἐπιβεβαίωσε ὁλοκληρωτικά τή *δική μας ἄποψη*). Ἡ καντέτικη Δούμα θεωροῦσε τόν ἑαυτό της ὄργανο πάλης ἐνάντια στήν *κυβέρνηση*, στήν πραγματικότητα ὅμως ἦταν ὄργανο πάλης γιά τό *γκρέμισμα* ὅλης τῆς παλιᾶς ἐξουσίας. Αὐτό συνέβη στήν πραγματικότητα, γιατί αὐτό ἀπαιτοῦσε ἡ δοσμένη οἰκονομική κατάσταση. Καί νά πού γιά μιά *τέτοια ἀκριβῶς* πάλη ἕνα ὄργανο ὅπως ἡ Δούμα τῶν καντέτων *ἀποδείχτηκε* «ἀκατάλληλο».

Στή συνείδηση τοῦ πιό καθυστερημένου μουζίκου δουλεύει τώρα ἡ βαθιά ριζωμένη ἰδέα: τίποτα δέν ἀξίζει ἡ Δούμα, τίποτα δέν ἀξίζει ὁποιαδήποτε Δούμα *ἄν δέν ἔχει τήν ἐξουσία ὁ λαός*. Πῶς ὅμως νά πάρουμε τήν ἐξουσία; *Νά γκρεμίσουμε* τήν παλιά ἐξουσία καί νά ἐγκαθιδρύσουμε νέα, λαϊκή, ἐλεύθερη, αἱρετή. *Ἤ* θά γκρεμίσουμε τήν παλιά ἐξουσία, *ἤ* θά παραδεχτοῦμε πώς τά καθήκοντα τῆς ἐπανάστασης εἶναι ἀπραγματοποίητα στήν ἔκταση πού τά θέτει ἡ ἀγροτιά καί τό προλεταριάτο.

Ἔτσι ἔβαλε τό ζήτημα ἡ ἴδια ἡ *ζωή*. Ἔτσι ἔβαλε τό ζήτημα τό 1906. Ἔτσι μπῆκε τό ζήτημα μέ τή διάλυση τῆς καντέτικης Δούμας.

Δέ μποροῦμε, βέβαια, νά ἐγγυηθοῦμε ὅτι τό ζήτημα αὐτό θά τό λύσει ἡ ἐπανάσταση μεμιᾶς, ὅτι ἡ πάλη θά εἶναι εὔκολη, ἁπλή καί ἡ νίκη ὁλότελα καί ὁπωσδήποτε ἐξασφαλισμένη. Ποτέ καί κανείς δέν μπορεῖ νά ἐγγυηθεῖ ἕνα τέτοιο πράγμα πρίν ἀρχίσει ἡ πάλη. Τό σύνθημα δέν ἀποτελεῖ ἐγγύηση γιά μιά ἁπλή καί εὔκολη νίκη. Τό σύνθημα δείχνει τό *σκοπό* πού πρέπει νά ἐπιτευχθεῖ

γιά τήν πραγματοποίηση τῶν *δοσμένων* καθηκόντων. Προηγούμενα τέτοιο ἄμεσα δοσμένο καθῆκον ἦταν ἡ δημιουργία (ἤ ἡ σύγκληση) λαϊκῆς ἀντιπροσωπείας γενικά. Σήμερα τέτοιο καθῆκον εἶναι: ἐξασφαλιση *ἐξουσίας* στή λαϊκή ἀντιπροσωπεία. Καί αὐτό σημαίνει: παραμέρισμα, κατάλυση, *γκρέμισμα* τῆς παλιᾶς ἐξουσίας, γκρέμισμα τῆς ἀπολυταρχικῆς κυβέρνησης.

Ἄν τό καθῆκον αὐτό δέν ἐκπληρωθεῖ *στό ἀκέραιο, τότε δέν μπορεῖ* νά εἶναι ἐντελῶς κυρίαρχη καί ἡ λαϊκή ἀντιπροσωπεία, συνεπῶς δέν μπορεῖ νά ὑπάρχουν καί ἐπαρκεῖς ἐγγυήσεις γιά τό ὅτι ἡ νέα λαϊκή ἀντιπροσωπεία δέ θά ἔχει τήν τύχη τῆς καντέτικης Δούμας.

Ἡ ἀντικειμενική κατάσταση προωθεῖ τώρα στήν ἡμερήσια διάταξη τήν πάλη ὄχι γιά λαϊκή ἀντιπροσωπεία, μά γιά τή δημιουργία τῶν ὅρων κάτω ἀπό τούς ὁποίους δέ θά μποροῦσαν νά διαλύσουν πραξικοπηματικά ἤ ἁπλῶς νά διαλύσουν τή λαϊκή ἀντιπροσωπεία, δέ θά μποροῦσαν ἐπίσης νά τή μετατρέψουν σέ κωμωδία, ὅπως μετέτρεψαν σέ κωμωδία τήν καντέτικη Δούμα οἱ Τρέποφ καί Σία.

III

Ἡ πιθανή μορφή τῆς αὐριανῆς πάλης καθορίζεται ἐνμέρει ἀπό τό περιεχόμενό της, ἐνμέρει ἀπό τίς προηγούμενες μορφές τῆς ἐπαναστατικῆς πάλης τοῦ λαοῦ καί τῆς ἀντεπαναστατικῆς πάλης τῆς ἀπολυταρχίας.

Ὅσον ἀφορᾶ τό περιεχόμενο τῆς πάλης, δείξαμε ἤδη πώς, ὕστερα ἀπό δυό χρόνια ἐπανάστασης, τό περιεχόμενο αὐτό ἀποκρυσταλλώθηκε σήμερα στό γκρέμισμα τῆς παλιᾶς ἐξουσίας. Ἡ πλήρης πραγματοποίηση αὐτοῦ τοῦ σκοποῦ εἶναι δυνατή μόνο μέ τήν παλλαϊκή ἔνοπλη ἐξέγερση.

Ὅσον ἀφορᾶ τίς προηγούμενες μορφές πάλης, ἡ «τελευταία λέξη» τοῦ μαζικοῦ καί παλλαϊκοῦ κινήματος στή Ρωσία εἶναι ἀπ' αὐτή τήν ἄποψη ἡ γενική ἀπεργία καί ἡ ἐξέγερση. Τό τελευταῖο τρίμηνο τοῦ 1905 δέν μποροῦσε νά μήν ἀφήσει ἀνεξίτηλα ἴχνη στή συνείδηση καί στίς διαθέσεις τοῦ προλεταριάτου, τῆς ἀγροτιᾶς, τῆς συνειδητῆς μερίδας τοῦ στρατοῦ καί τῆς δημοκρατικῆς μερίδας τῶν διαφόρων συνδικαλιστικῶν ὀργανώσεων καί τῶν σωματείων τῶν διανοουμένων. Γι' αὐτό εἶναι πολύ φυσικό ὅτι ἡ πρώτη σκέψη πού ἦρθε στό νοῦ τῆς πιό πλατιᾶς μάζας τῶν ἱκανῶν γιά πάλη στοιχείων μετά τή διάλυση τῆς Δούμας ἦταν: γενική ἀπεργία. Κανείς, θά λέγαμε, οὔτε κάν ἀμφέβαλλε

ὅτι ἡ ἀπάντηση στή διάλυση τῆς Δούμας *πρέπει* νά εἶναι ὁπωσδήποτε ἡ πανρωσική ἀπεργία.

Τό ὅτι ἡ γνώμη αὐτή ἦταν γενική ἔφερε ἕνα ὁρισμένο ὄφελος. Οἱ ἐπαναστατικές ὀργανώσεις *συγκρατοῦσαν* σχεδόν παντοῦ, συνειδητά καί συστηματικά, τούς ἐργάτες ἀπό τά αὐθόρμητα καί μεμονωμένα ξεσπάσματα. Πληροφορίες γι' αὐτό ἔχουμε ἀπό τά πιό διαφορετικά μέρη τῆς Ρωσίας. Ἡ πεῖρα τοῦ Ὀχτώβρη–Δεκέμβρη βοήθησε, ἀναμφίβολα, νά συγκεντρωθεῖ ἡ προσοχή ὅλων, σέ βαθμό πολύ μεγαλύτερο ἀπό πρίν, σέ μιά ἐκδήλωση *γενική καί ταυτόχρονη*. Ἐκτός ἀπ' αὐτό, πρέπει νά σημειωθεῖ ἕνα ἀκόμα ἐξαιρετικά χαρακτηριστικό γεγονός: κρίνοντας ἀπό τά στοιχεῖα πού ἔχουμε γιά μερικά μεγάλα κέντρα τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος, λογουχάρη τήν Πετρούπολη, οἱ ἐργάτες ὄχι μόνο συνέλαβαν εὔκολα καί γρήγορα τήν ἰδέα τῆς ἀνάγκης γιά μιά γενική καί ταυτόχρονη ἐκδήλωση, μά ἐπιπλέον τάχθηκαν σταθερά ὑπέρ μιᾶς *μαχητικῆς* καί ἀποφασιστικῆς ἐκδήλωσης. Ἡ ἀτυχής ἰδέα γιά μιά ἀπεργία-*διαδήλωση* (εἰκοσιτετράωρη ἤ τριήμερη) ἀπ' ἀφορμή τή διάλυση τῆς Δούμας — ἰδέα πού γεννήθηκε σέ μερικούς μενσεβίκους τῆς Πετρούπολης — αὐτή ἡ ἰδέα συνάντησε τήν πιό ἀποφασιστική ἀντίδραση ἀπό τήν πλευρά τῶν ἐργατῶν. Τό ἀλάθητο ταξικό ἔνστικτο καί ἡ πεῖρα τῶν ἀνθρώπων πού διεξήγαγαν πολλές φορές σοβαρή πάλη τούς ὑπαγόρευσαν μεμιᾶς ὅτι τώρα πιά κάθε ἄλλο παρά ζήτημα διαδήλωσης μπαίνει. Δέν πρόκειται νά κάνουμε διαδήλωση, ἔλεγαν οἱ ἐργάτες. Θά κατέβουμε σέ σκληρή, ἀποφασιστική πάλη ὅταν σημάνει ἡ στιγμή τῆς γενικῆς ἐξόρμησης. Αὐτή ἦταν, σύμφωνα μέ ὅλες τίς πληροφορίες, ἡ γενική γνώμη τῶν ἐργατῶν τῆς Πετρούπολης. Οἱ ἐργάτες τῆς Πετρούπολης κατάλαβαν ὅτι οἱ μεμονωμένες ἐκδηλώσεις καί ἰδιαίτερα οἱ διαδηλώσεις θά ἦταν γελοῖες ὕστερα ἀπ' ὅσα ἔζησε ἡ Ρωσία ἀπό τό 1901 (χρόνος πού ἄρχισε τό πλατύ κίνημα διαδηλώσεων), ὅτι ἡ ὄξυνση τῆς πολιτικῆς κρίσης ἀποκλείει τή δυνατότητα «ν' ἀρχίσουμε» ξανά «ἀπό τήν ἀρχή», ὅτι οἱ εἰρηνικές διαδηλώσεις θά ἦταν στό ἔπακρο συμφέρουσες γιά τήν κυβέρνηση πού μέ εὐχαρίστηση «γεύτηκε αἷμα» τό Δεκέμβρη. Οἱ διαδηλώσεις αὐτές θά ἐξασθένιζαν χωρίς κανένα ὄφελος τό προλεταριάτο, θά βοηθοῦσαν νά ἀσκηθοῦν οἱ ἀστυνομικοί καί οἱ στρατιῶτες πάνω στούς ἄοπλους μέ τό νά τούς πιάνουν καί νά τούς τουφεκίζουν. Τό μόνο πού θά ἔκαναν εἶναι νά ἐπιβεβαιώσουν ὥς ἕνα βαθμό τούς κομπασμούς τοῦ Στολίπιν ὅτι κατήγαγε νίκη ἐνάντια στήν ἐπανάσταση, γιατί διέλυσε τή Δούμα, χωρίς μ' αὐτό νά δυναμώσει τό ἀντικυβερνητικό κί-

νημα. Τώρα τούς κομπασμούς αὐτούς τούς βλέπουν ὅλοι σάν κούφιους κομπασμούς, γιατί ξέρουν καί νιώθουν πώς ἡ πάλη θά ξετυλιχθεῖ ἀπό δῶ κι ἐμπρός. Ἐνῶ τή «διαδήλωση» θά τήν ἑρμήνευαν σάν πάλη, θά τήν παρουσίαζαν σάν (ἀπεγνωσμένη) πάλη καί τό σταμάτημα τῆς διαδήλωσης θά τό διαφήμιζαν στήν ὑφήλιο σά μιά νέα ἥττα.

Ἡ ἰδέα γιά μιά ἀπεργία-διαδήλωση ταίριαζε μόνο στούς Λεντρύ-Ρολλέν μας τοῦ καντέτικου κόμματος, πού τό ἴδιο κοντόφθαλμα ὑπερτίμησαν τόν κοινοβουλευτισμό ὅπως καί ὁ Λεντρύ-Ρολλέν στά 1849. Τό προλεταριάτο ἀπέρριψε ἀμέσως αὐτή τήν ἰδέα κι ἔκανε πολύ καλά πού τήν ἀπέρριψε. Οἱ ἐργάτες πού ἔρχονται πάντα πρόσωπο μέ πρόσωπο μέ τήν ἐπαναστατική πάλη ἐκτίμησαν σωστότερα ἀπ᾽ ὅ,τι μερικοί διανοούμενοι τό ἑτοιμοπόλεμο τοῦ ἐχθροῦ καί τήν ἀνάγκη μιᾶς ἀποφασιστικῆς μαχητικῆς ἐξόρμησης.

Δυστυχῶς στό κόμμα μας, λόγω τῆς ἐπικράτησης τούτη τή στιγμή στό ρωσικό τμῆμα του τῆς δεξιᾶς πτέρυγας τῆς σοσιαλδημοκρατίας, τό ζήτημα τῶν μαχητικῶν ἐξορμήσεων ἔχει παραμεληθεῖ. Τό Ἑνωτικό συνέδριο τῆς σοσιαλδημοκρατίας τῆς Ρωσίας ἐντυπωσιάστηκε ἀπό τίς νίκες τῶν καντέτων, δέν μπόρεσε νά ἐκτιμήσει τήν ἐπαναστατική σημασία τῆς στιγμῆς πού περνᾶμε, ξέφυγε ἀπό τό καθῆκον νά βγάλει ὅλα τά διδάγματα ἀπό τήν πείρα τοῦ Ὀχτώβρη–Δεκέμβρη. Καί ἡ ἀνάγκη νά χρησιμοποιήσουμε τήν πείρα αὐτή ὀρθώθηκε μπροστά στό κόμμα πολύ γρηγορότερα καί πολύ ὀξύτερα ἀπ᾽ ὅ,τι νόμιζαν πολλοί θιασῶτες τοῦ κοινοβουλευτισμοῦ. Ἡ σύγχυση πού ἔδειξαν τά κεντρικά ὄργανα τοῦ κόμματός μας σέ μιά σοβαρή στιγμή ἦταν ἀναπόφευκτο ἀποτέλεσμα τῆς κατάστασης αὐτῆς.

Ὁ συνδυασμός τῆς μαζικῆς πολιτικῆς ἀπεργίας μέ τήν ἔνοπλη ἐξέγερση ὑπαγορεύεται καί πάλι ἀπό τήν ὅλη κατάσταση. Συνάμα οἱ ἀδύνατες πλευρές τῆς ἀπεργίας, σάν αὐτοτελοῦς μέσου πάλης, προβάλλουν ἰδιαίτερα χτυπητά. Ὅλοι ἔχουν πειστεῖ πώς ἐξαιρετικά σπουδαῖος ὅρος ἐπιτυχίας τῆς πολιτικῆς ἀπεργίας εἶναι τό αἰφνιδιαστικό της ξέσπασμα, ἡ δυνατότητα αἰφνιδιασμοῦ τῆς κυβέρνησης. Αὐτό εἶναι τώρα ἀδύνατο. Ἡ κυβέρνηση διδάχτηκε τό Δεκέμβρη νά παλεύει ἐνάντια στήν ἀπεργία καί ἔχει προετοιμαστεῖ σήμερα πολύ σοβαρά γι᾽ αὐτή τήν πάλη. Ὅλοι τονίζουν τήν ἐξαιρετική σπουδαιότητα τῶν σιδηροδρόμων στή γενική ἀπεργία. Ἄν σταματήσουν οἱ σιδηρόδρομοι ἡ ἀπεργία ἔχει ὅλες τίς πιθανότητες νά γίνει γενική. Ἄν δέν ἐπιτευχθεῖ τό πλῆρες σταμάτημα τῶν σιδηροδρόμων, τότε καί ἡ ἀπεργία,

σχεδόν σίγουρα, δέ θἆναι γενική. Οἱ σιδηροδρομικοί ὅμως εἶναι πολύ δύσκολο ν' ἀπεργήσουν: τά τραῖνα δίωξης στέκουν πανέτοιμα. Ἔνοπλα ἀποσπάσματα στρατοῦ εἶναι σκορπισμένα σ' ὅλη τή γραμμή, στούς σταθμούς, κάποτε μάλιστα καί σέ ὁρισμένα τραῖνα. Ἡ ἀπεργία μέσα σ' αὐτές τίς συνθῆκες μπορεῖ νά σημαίνει — ἤ μάλλον θά σημαίνει ἀναπόφευκτα στίς περισσότερες περιπτώσεις — ἀνοιχτή καί ἄμεση σύγκρουση μέ τήν ἔνοπλη δύναμη. Ὁ μηχανοδηγός, ὁ τηλεγραφητής, ὁ κλειδοῦχος θά βρεθοῦν ἀμέσως μπροστά στό δίλημμα: ἤ νά τουφεκιστοῦν ἐπιτόπου (δέν εἶναι τυχαῖο πού τό Γκολούτβινο, τό Λιούμπερτσι καί ἄλλοι σταθμοί τοῦ ρωσικοῦ σιδηροδρομικοῦ διχτύου ἔχουν πιά ἀποκτήσει παλλαϊκή ἐπαναστατική φήμη), ἤ νά μείνουν στή δουλειά καί νά σπάσουν τήν ἀπεργία.

Ἐννοεῖται πώς ἐμεῖς δικαιολογημένα περιμένουμε μεγάλο ἡρωισμό ἀπό πολλούς καί πολλούς ἐργάτες καί ὑπαλλήλους τῶν σιδηροδρόμων, πού ἔχουν ἀποδείξει μέ *ἔργα* τήν ἀφοσίωσή τους στή λευτεριά. Ἐννοεῖται πώς κάθε ἄλλο παρά σκεπτόμαστε νά ἀρνηθοῦμε τή δυνατότητα ἀπεργίας τῶν σιδηροδρομικῶν καί τήν πιθανότητα ἐπιτυχίας της. Μά δέν ἔχουμε τό δικαίωμα νά κρύψουμε ἀπό τόν ἑαυτό μας τήν *πραγματική* δυσκολία τοῦ καθήκοντος: ἡ ἀποσιώπηση τέτοιων δυσκολιῶν θά ἦταν ἡ χειρότερη πολιτική. Ἄν ὅμως ἀντικρύσουμε τήν πραγματικότητα κατά πρόσωπο, ἄν δέν κλείσουμε τά μάτια μπροστά στήν κατάσταση, θά γίνει φανερό ὅτι ἀπό τήν ἀπεργία θά ξεπεταχθεῖ *ἀναπόφευκτα*, καί μάλιστα ἀμέσως, ἡ ἔνοπλη ἐξέγερση. Ἡ ἀπεργία τῶν σιδηροδρομικῶν *εἶναι* ἐξέγερση, αὐτό ὕστερα ἀπό τό Δεκέμβρη εἶναι ἀδιαφιλονίκητο. Καί χωρίς τήν ἀπεργία τῶν σιδηροδρομικῶν δέ θά πάψει νά λειτουργεῖ ὁ τηλέγραφος τῶν σιδηροδρόμων, δέ θά διακοπεῖ ἡ μεταφορά τῆς ἀλληλογραφίας μέ τούς σιδηροδρόμους, εἶναι ἀδύνατη συνεπῶς καί ἡ ἀπεργία τῶν τηλεγραφικῶν καί ταχυδρομικῶν ὑπαλλήλων σέ μεγάλη κλίμακα.

Ἔτσι λοιπόν, ἡ δευτερεύουσα σημασία τῆς ἀπεργίας σέ σχέση μέ τήν ἐξέγερση ἀπορρέει μέ σιδερένια ἀναγκαιότητα ἀπό τή σημερινή κατάσταση, ὅπως αὐτή ἔχει διαμορφωθεῖ μετά τό Δεκέμβρη τοῦ 1905. Ἀνεξάρτητα ἀπό τή θέλησή μας, παρά τίς κάθε λογῆς «ἐντολές», ἡ ὀξυμένη ἐπαναστατική κατάσταση θά μετατρέψει τή διαδήλωση σέ ἀπεργία, τή διαμαρτυρία σέ πάλη, τήν ἀπεργία σέ ἐξέγερση. Ἐννοεῖται πώς ἡ ἐξέγερση σάν ἔνοπλη μαζική πάλη μπορεῖ νά φουντώσει μόνο μέ τή δραστήρια συμμετοχή τοῦ στρατοῦ στόν ἕνα ἤ στόν ἄλλο βαθμό. Γι' αὐτό οἱ στάσεις στό στρατό, ἡ ἄρνησή του νά πυροβολήσει τό λαό

μπορεῖ ἀναμφισβήτητα νά ὁδηγήσουν σ' αὐτήν ἤ ἐκείνην τήν περίπτωση στή νίκη μόνο μιᾶς εἰρηνικῆς ἀπεργίας. Εἶναι ζήτημα ὅμως ἄν χρειάζεται νά ἀποδείξουμε ὅτι οἱ περιπτώσεις αὐτές θά ἦταν μόνο μεμονωμένα ἐπεισόδια μιᾶς κατεξοχήν πετυχημένης ἐξέγερσης καί ὅτι γιά νά κάνουμε πιό συχνές τίς περιπτώσεις αὐτές, γιά νά πλησιάσουμε ὅσο τό δυνατόν περισσότερο σ' αὐτές, ὑπάρχει ἕνα μόνο μέσο: ἡ καλή προετοιμασία τῆς ἐξέγερσης, ὁ δυναμισμός καί ἡ ἰσχύς τῶν πρώτων ἐνεργειῶν τῆς ἐξέγερσης, ἡ ἀποσύνθεση τοῦ ἠθικοῦ τοῦ στρατεύματος μέ ἀπίστευτα τολμηρές ἐπιθέσεις ἤ μέ ἀποστασίες μεγάλου μέρους τοῦ στρατοῦ κτλ.

Κοντολογῆς, στήν παρούσα κατάσταση, ὅπως αὐτή διαμορφώθηκε σήμερα, τή στιγμή τῆς διάλυσης τῆς Δούμας, δέ χωρεῖ καμιά ἀμφιβολία ὅτι ἡ δραστήρια πάλη ὁδηγεῖ κατευθείαν καί ἄμεσα στήν ἐξέγερση. Μπορεῖ ἡ κατάσταση ν' ἀλλάξει, καί τότε θά χρειαστεῖ τό συμπέρασμα αὐτό νά τό ἀναθεωρήσουμε, μά στή σημερινή στιγμή εἶναι τελείως ἀδιαφιλονίκητο. Γι' αὐτό θά ἦταν καθαρή ἐλαφρομυαλιά πού συνορεύει μέ ἔγκλημα ἄν καλούσαμε σέ πανρωσική ἀπεργία χωρίς νά καλοῦμε σέ ἐξέγερση, χωρίς νά ἐξηγοῦμε τήν ἀδιάσπαστη σύνδεσή της μέ τήν ἐξέγερση. Γι' αὐτό πρέπει νά κατευθύνουμε ὅλες τίς δυνάμεις μας στό νά ἐξηγήσουμε μέ τή ζύμωση τή σύνδεση ἀνάμεσα στή μιά καί στήν ἄλλη μορφή πάλης, στό νά προετοιμάσουμε τούς ὅρους πού θά βοηθοῦσαν νά ἑνωθοῦν σ' ἕνα χείμαρρο τά τρία ρεύματα τῆς πάλης: τό ξέσπασμα τῶν ἐργατῶν, ἡ ἐξέγερση τῶν ἀγροτῶν καί ἡ «ἀνταρσία» τοῦ στρατοῦ. Ἀπό καιρό πιά, ἀπό τό καλοκαίρι τοῦ περασμένου χρόνου, ἀπό τότε πού ἔγινε ἡ περίφημη ἐξέγερση τοῦ «Ποτιόμκιν» [128] διαγράφηκαν ὁλοκάθαρα αὐτές οἱ *τρεῖς μορφές* τοῦ πραγματικά λαϊκοῦ, δηλ. *μαζικοῦ*, ἐντελῶς ξένου πρός τή συνωμοσία δραστήριου κινήματος, τῆς *ἐξέγερσης* πού μπορεῖ νά γκρεμίσει τήν ἀπολυταρχία. Ἀπό τή συγχώνευση αὐτῶν τῶν τριῶν ρευμάτων τῆς ἐξέγερσης ἐξαρτᾶται προφανῶς περισσότερο ἀπ' ὅλα ἡ ἐπιτυχία τῆς πανρωσικῆς ἐξέγερσης. Δέν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι μιά τέτοια ἀφορμή γιά πάλη, ὅπως ἡ διάλυση τῆς Δούμας, βοηθάει πολύ αὐτή τή συγχώνευση, γιατί ἡ πιό καθυστερημένη μερίδα τῆς ἀγροτιᾶς (συνεπῶς καί τοῦ στρατοῦ μας, πού ἀποτελεῖται κυρίως ἀπό ἀγρότες) στήριζε πολλές ἐλπίδες στή Δούμα.

Ἀπό δῶ βγαίνει τό συμπέρασμα: νά ἀξιοποιήσουμε ἐντατικά ἀκριβῶς τή διάλυση τῆς Δούμας σάν ἀφορμή γιά μιά συγκεντρωτική ζύμωση μέ τό σύνθημα τῆς παλλαϊκῆς ἐξέγερσης. Νά ἐξηγή-

σουμε τή σύνδεση τῆς πολιτικῆς ἀπεργίας μέ τήν ἐξέγερση. Νά κατευθύνουμε ὅλες μας τίς προσπάθειες στό νά πετύχουμε τή συνένωση καί τήν ἀποκοινοῦ ἐκδήλωση τῶν ἐργατῶν, τῶν ἀγροτῶν, τῶν ναυτῶν καί τῶν στρατιωτῶν σέ μιά δραστήρια, ἔνοπλη πάλη.

Τέλος, μιλώντας γιά τή μορφή τοῦ κινήματος πρέπει νά κάνουμε ἰδιαίτερη μνεία καί γιά τήν πάλη τῶν ἀγροτῶν. Ἐδῶ ἡ σύνδεση τῆς ἀπεργίας μέ τήν ἐξέγερση εἶναι ἰδιαίτερα σαφής. Εἶναι σαφές ἐπίσης ὅτι σκοπός τῆς ἐξέγερσης πρέπει νά εἶναι ἐδῶ ὄχι μόνο ἡ πλήρης κατάλυση ἤ κατάργηση ὅλων τῶν τοπικῶν ἀρχῶν καί ἡ ἀντικατάστασή τους μέ νέες, λαϊκές ἀρχές (γενικός σκοπός κάθε ἐξέγερσης, ὅπου κι ἄν γίνεται: στίς πόλεις, στά χωριά, στό στρατό κτλ.), ἀλλά καί *τό διώξιμο τῶν τσιφλικάδων καί ἡ κατάληψη* τῆς τσιφλικάδικης γῆς. Ὡς τή στιγμή πού ἡ συντακτική ἐθνοσυνέλευση θά πάρει σχετική ἀπόφαση, οἱ ἀγρότες πρέπει ἀναμφισβήτητα νά ἐπιδιώκουν τήν *οὐσιαστική* ἐκμηδένιση τῆς τσιφλικάδικης γαιοκτησίας. Πάνω σ' αὐτό δέν εἶναι ἀνάγκη νά πολυλογοῦμε, γιατί κανείς ἀσφαλῶς δέ θά μποροῦσε οὔτε καί νά φανταστεῖ ἀκόμα μιά ἀγροτική ἐξέγερση χωρίς τό ξεκαθάρισμα τῶν λογαριασμῶν μέ τούς τσιφλικάδες καί χωρίς τήν κατάληψη τῆς γῆς. Εἶναι εὐνόητο πώς ὅσο πιό συνειδητή καί ὀργανωμένη θά εἶναι αὐτή ἡ ἐξέγερση, τόσο σπανιότερες θά εἶναι οἱ περιπτώσεις καταστροφῆς κτιρίων, περιουσιῶν, ζώων κτλ. Ἀπό στρατιωτική πλευρά γιά τήν ἐπιτυχία ὁρισμένων στρατιωτικῶν σκοπῶν ἡ καταστροφή — λογουχάρη τό κάψιμο κτιρίων καί κάποτε καί περιουσιῶν — εἶναι μέτρο ἀπόλυτα δικαιολογημένο καί ὑποχρεωτικό σέ ὁρισμένες περιπτώσεις. Μόνο οἱ σχολαστικοί (ἤ οἱ προδότες τοῦ λαοῦ) μποροῦν νά χύνουν μαῦρα δάκρυα ἐπειδή οἱ ἀγρότες καταφεύγουν πάντα σέ τέτοια μέσα. Μά δέν ὑπάρχει λόγος νά τό κρύβουμε ἀπό τόν ἑαυτό μας ὅτι μερικές φορές ἡ καταστροφή περιουσιῶν δέν εἶναι παρά ἀποτέλεσμα τῆς ἀνοργανωσιᾶς, τῆς ἀνικανότητας *νά πάρεις ὁ ἴδιος* καί νά κρατήσεις γιά λογαριασμό σου τήν περιουσία τοῦ ἐχθροῦ ἀντί νά τήν καταστρέψεις — ἤ ἀποτέλεσμα *ἀδυναμίας*, ὅταν ὁ μαχόμενος *ἐκδικεῖται* τόν ἐχθρό, μή μπορώντας *νά ἐκμηδενίσει*, νά συντρίψει τόν ἐχθρό. Ἐμεῖς πρέπει, φυσικά, μέ τή ζύμωσή μας ἀπό τή μιά μεριά νά ἐξηγοῦμε μέ κάθε τρόπο στούς ἀγρότες τό ἐντελῶς θεμιτό καί ἀναγκαῖο τῆς *ἀμείλικτης* καταπολέμησης τοῦ ἐχθροῦ, ἴσαμε καί τήν καταστροφή τῆς περιουσίας, καί ἀπό τήν ἄλλη μεριά νά δείχνουμε ὅτι ἀπό τό βαθμό τῆς ὀργάνωσης ἐξαρτᾶται ἡ δυνατότητα μιᾶς πολύ πιό λογικῆς καί ἐπωφελοῦς λύσης: τῆς ἐξόν-

τωσης τοῦ ἐχθροῦ (τῶν τσιφλικάδων καί τῶν ὑπαλλήλων, ἰδιαίτερα τῆς ἀστυνομίας) καί τῆς μεταβίβασης παντός εἴδους περιουσιῶν στήν κατοχή τοῦ λαοῦ εἴτε στήν κατοχή τῶν ἀγροτῶν χωρίς καμιά φθορά (ἤ μέ τή λιγότερη δυνατή φθορά).

IV

Μέ τό ζήτημα τῆς μορφῆς τῆς πάλης συνδέεται στενά τό ζήτημα τῆς *ὀργάνωσης* γιά πάλη.

Καί ἀπ' αὐτήν τήν πλευρά ἡ μεγάλη ἱστορική πείρα τοῦ 'Οχτώβρη–Δεκέμβρη τοῦ 1905 ἄφησε ἀνεξίτηλα ἴχνη στό σημερινό ἐπαναστατικό κίνημα. Τά σοβιέτ τῶν ἐργατῶν βουλευτῶν καί οἱ ἀνάλογες μ' αὐτά ὀργανώσεις (ἐπιτροπές τῶν ἀγροτῶν, ἐπιτροπές τῶν σιδηροδρομικῶν, σοβιέτ τῶν στρατιωτῶν βουλευτῶν κτλ.) ἔχουν τεράστιο καί ἀπόλυτα δικαιολογημένο κύρος. Σήμερα δέ θά ἦταν εὔκολο νά βρεθεῖ σοσιαλδημοκράτης ἤ ἐπαναστάτης ἀπό ἄλλα κόμματα καί κατευθύνσεις, πού δέ θά ἔβλεπε γενικά μέ συμπάθεια αὐτές τίς ὀργανώσεις καί δέ θά συνιστοῦσε εἰδικά τή δημιουργία τους τούτη τή στιγμή.

Στό ζήτημα αὐτό νομίζω πώς διαφωνίες, ἤ τουλάχιστο λίγο πολύ σοβαρές διαφωνίες δέν ὑπάρχουν. Γι' αὐτό δέν ὑπάρχει λόγος νά σταθοῦμε εἰδικά σ' αὐτό τό ζήτημα.

Ὑπάρχει ὅμως μιά πλευρά τοῦ ζητήματος, πού σ' αὐτήν πρέπει νά σταθοῦμε μέ ἰδιαίτερη προσοχή, γιατί πολύ συχνά τήν παραβλέπουν. Πρόκειται γιά τό ὅτι ὁ ρόλος τῶν σοβιέτ τῶν ἐργατῶν βουλευτῶν (γιά λόγους συντομίας μέ τά σοβιέτ θά ἐννοοῦμε τόν *τύπο* ὅλων τῶν ὀργανώσεων αὐτοῦ τοῦ εἴδους) περιέβαλε τίς ὀργανώσεις αὐτές στίς μεγάλες μέρες τοῦ 'Οχτώβρη καί τοῦ Δεκέμβρη μέ μιά τέτοια αἴγλη, πού κάποτε τά βλέπουν σχεδόν μέ φετιχισμό. Φαντάζονται ὅτι τά ὄργανα αὐτά εἶναι πάντοτε καί μέσα σ' ὁποιεσδήποτε συνθῆκες «ἀναγκαῖα καί ἐπαρκῆ» γιά ἕνα μαζικό ἐπαναστατικό κίνημα. Σ' αὐτό ὀφείλεται καί τό ὅτι δέν ἀντιμετωπίζουν μέ κριτικό πνεῦμα τό ζήτημα τῆς ἐκλογῆς τῆς στιγμῆς γιά τή δημιουργία τέτοιων ὀργανώσεων, τό ζήτημα τῶν πραγματικῶν ὅρων γιά τήν ἐπιτυχία τῆς δράσης τους.

Ἡ πείρα τοῦ 'Οχτώβρη-Δεκέμβρη εἶναι διδαχτικότατη σέ ὅ,τι ἀφορᾶ τό ζήτημα αὐτό. Τά σοβιέτ τῶν ἐργατῶν βουλευτῶν εἶναι *ὄργανα μαζικῆς ἄμεσης πάλης*. 'Εμφανίστηκαν σάν ὄργανα *ἀπεργιακῆς* πάλης. Πολύ γρήγορα, κάτω ἀπό τήν πίεση τῆς ἀνάγκης, ἔγιναν ὄργανα *γενικῆς ἐπαναστατικῆς* πάλης ἐνάντια στήν κυβέρνηση. Μετατράπηκαν *ἀσυγκράτητα*, λόγω τῆς ἐξέλιξης τῶν

γεγονότων καί τοῦ περάσματος ἀπό τήν ἀπεργία στήν ἐξέγερση, *σέ ὄργανα τῆς ἐξέγερσης*. Τό ὅτι πολλά «σοβιέτ» καί πολλές «ἐπιτροπές» ἔπαιξαν ἕνα τέτοιο ἀκριβῶς ρόλο τό Δεκέμβρη εἶναι γεγονός τελείως ἀναμφισβήτητο. Καί τά γεγονότα ἔδειξαν μέ τόν πιό χτυπητό καί τόν πιό πειστικό τρόπο ὅτι ἡ δύναμη καί ἡ σημασία τέτοιων ὀργάνων σέ περίοδο μαχῶν ἐξαρτᾶται *ὁλοκληρωτικά* ἀπό τή δύναμη καί τήν ἐπιτυχία τῆς ἐξέγερσης.

Δέν εἶναι μιά κάποια θεωρία, δέν εἶναι τά συνθήματα ἑνός ὁποιουδήποτε, δέν εἶναι ἡ τακτική πού ἐπινόησε κάποιος, δέν εἶναι ἡ κομματική διδασκαλία ἐκεῖνο πού ὁδήγησε αὐτά τά ἀκομματικά, τά μαζικά αὐτά ὄργανα στήν ἀνάγκη τῆς ἐξέγερσης καί τά ἔκανε ὄργανα τῆς ἐξέγερσης, ἀλλά ἡ δύναμη τῶν πραγμάτων.

Καί τό νά δημιουργοῦμε σήμερα τέτοια ὄργανα σημαίνει νά δημιουργοῦμε ὄργανα ἐξέγερσης, τό νά καλοῦμε σέ δημιουργία τέτοιων ὀργάνων σημαίνει νά καλοῦμε σέ ἐξέγερση. Τό νά τό ξεχνᾶ κανείς αὐτό ἤ νά τό ἀποκρύπτει ἀπό τίς πλατιές μάζες τοῦ λαοῦ θά ἦταν ἡ πιό μεγάλη μυωπία καί ἡ πιό κακή πολιτική.

Μιά κι ἔτσι ἔχουν τά πράγματα — καί ἀναμφίβολα ἔτσι ἔχουν — τότε βγαίνει ἀπό δῶ ξεκάθαρα καί τό συμπέρασμα ὅτι γιά τήν ὀργάνωση τῆς ἐξέγερσης τά «σοβιέτ» καί οἱ παρόμοιες μαζικές ὀργανώσεις εἶναι ἀκόμα *ἀνεπαρκῆ*. Τά σοβιέτ εἶναι ἀπαραίτητα γιά τή συσπείρωση τῶν μαζῶν, γιά τή μαχητική συνένωση, γιά τή διοχέτευση τῶν συνθημάτων πολιτικῆς καθοδήγησης πού ρίχτηκαν ἀπό τό κόμμα (ἤ ἀπό κόμματα ὕστερα ἀπό συμφωνία), γιά τό κέντρισμα τοῦ ἐνδιαφέροντος, τήν ἀφύπνιση, τήν προσέλκυση τῶν μαζῶν. Μά εἶναι ἀνεπαρκῆ γιά τήν ὀργάνωση τῶν *ἄμεσα μαχητικῶν δυνάμεων*, γιά τήν *ὀργάνωση τῆς ἐξέγερσης* μέ τήν πιό στενή σημασία τῆς λέξης.

Ἕνα μικρό παράδειγμα. Τά σοβιέτ τῶν ἐργατῶν βουλευτῶν τά ὀνόμαζαν συχνά κοινοβούλια τῆς ἐργατικῆς τάξης. Μά κανένας ἐργάτης δέ θά συμφωνήσει νά συγκληθεῖ τό κοινοβούλιό *του* γιά νά παραδοθεῖ στά χέρια τῆς ἀστυνομίας. Ὁ καθένας ἀναγνωρίζει τήν ἀνάγκη τῆς ἄμεσης *ὀργάνωσης μιᾶς δύναμης*, μιᾶς ὀργάνωσης *στρατιωτικῆς* γιά τήν ὑπεράσπιση τοῦ «κοινοβουλίου» του, μιᾶς ὀργάνωσης μέ τή μορφή σωμάτων ἔνοπλων ἐργατῶν.

Τώρα πού ἡ κυβέρνηση πείστηκε ἀπόλυτα ἀπό τήν πείρα γιά τό ποῦ ὁδηγοῦν τά «σοβιέτ» καί τί λογῆς ὄργανα εἶναι αὐτά, τώρα πού αὐτή ἐξοπλίστηκε ἀπό τήν κορφή ὥς τά νύχια καί περιμένει νά δημιουργηθοῦν τέτοιες ὀργανώσεις γιά νά ἐπιτεθεῖ στόν ἐχθρό, μή δίνοντας σ' αὐτόν καιρό νά συνέλθει καί νά ἀναπτύξει

τή δράση του — τώρα ὀφείλουμε ἰδιαίτερα νά ἐξηγοῦμε στή ζύμωσή μας τήν ἀνάγκη τῆς νηφάλιας ἀντιμετώπισης τῆς κατάστασης, τήν ἀνάγκη τῆς *στρατιωτικῆς ὀργάνωσης* παράλληλα μέ τήν ὀργάνωση τῶν σοβιέτ γιά τήν ὑπεράσπιση τῶν τελευταίων, γιά τήν πραγματοποίηση τῆς ἐξέγερσης, πού χωρίς αὐτήν θά εἶναι ἀνίσχυρα ὁποιαδήποτε σοβιέτ καί ἀνίσχυροι ὁποιοιδήποτε ἀντιπρόσωποι ἐκλεγμένοι ἀπό τή μάζα.

Αὐτές οἱ «στρατιωτικές», ἄν μποροῦμε νά τίς ποῦμε ἔτσι, «ὀργανώσεις» γιά τίς ὁποῖες μιλᾶμε πρέπει νά προσπαθήσουν ν' ἀγκαλιάσουν τή μάζα ὄχι μέσω τῶν αἱρετῶν ἀντιπροσώπων, ἀλλά τή μάζα αὐτῶν πού παίρνουν ἄμεσα μέρος στόν ἀγώνα τοῦ πεζοδρομίου καί στόν ἐμφύλιο πόλεμο. Οἱ ὀργανώσεις αὐτές πρέπει νά ἔχουν σάν πυρήνα τους πολύ μικρές, ἐθελοντικές ὁμάδες, δεκάδες, πεντάδες, ἴσως μάλιστα καί τριάδες. Πρέπει νά διακηρύττουμε μέ τόν πιό ἐπίμονο τρόπο ὅτι πλησιάζει ἡ μάχη, στήν ὁποία *κάθε* τίμιος πολίτης ὀφείλει, χωρίς νά λογαριάζει θυσίες, νά πολεμήσει τούς καταπιεστές τοῦ λαοῦ. Λιγότερες τυπικότητες, λιγότερη ἀναβλητικότητα, περισσότερη ἁπλότητα στήν ὀργάνωση, πού πρέπει νά εἶναι στόν ἀνώτατο βαθμό εὐκίνητη καί εὐλύγιστη. Ὅλοι ὅσοι θέλουν νά ὑπερασπίσουν τήν ἐλευθερία πρέπει νά ἑνωθοῦν ἀμέσως σέ μαχητικές «πεντάδες» — ἐθελοντικές ὁμάδες ἀνθρώπων τοῦ αὐτοῦ ἐπαγγέλματος, τοῦ αὐτοῦ ἐργοστασίου ἤ ἀνθρώπων πού τούς συνδέει συντροφικότητα, κομματικός δεσμός, τέλος ἀνθρώπων πού ἁπλῶς κατοικοῦν στό ἴδιο μέρος (στό ἴδιο χωριό, στό ἴδιο σπίτι μιᾶς πόλης ἤ στό ἴδιο διαμέρισμα). Οἱ ὁμάδες αὐτές μποροῦν νά εἶναι καί κομματικές καί ἐξωκομματικές καί νά τίς συνδέει τό ἴδιο ἄμεσο ἐπαναστατικό καθῆκον: ἡ ἐξέγερση ἐνάντια στήν κυβέρνηση. Οἱ ὁμάδες αὐτές πρέπει νά συγκροτοῦνται πάνω στήν πιό πλατιά βάση καί ὁπωσδήποτε πρίν τήν παραλαβή ὅπλων καί *ἀνεξάρτητα* ἀπό τό ζήτημα τῶν ὅπλων.

Καμιά κομματική ὀργάνωση δέ «θά ἐξοπλίσει» τίς μάζες. Ἀντίθετα, ἡ ὀργάνωση τῶν μαζῶν σέ εὐκίνητες μικρές μαχητικές ὁμάδες θά προσφέρει τή στιγμή τοῦ κινήματος τεράστια ὑπηρεσία στό ζήτημα τῆς ἐξεύρεσης καί ἀπόκτησης ὅπλων.

Οἱ ἐθελοντικές μαχητικές ὁμάδες, οἱ ὁμάδες τῶν «ντρουζίνικων», γιά νά χρησιμοποιήσουμε τήν ὀνομασία πού οἱ μεγάλες μέρες τοῦ Δεκέμβρη στή Μόσχα τήν ἔκαναν τόσο τιμητική, θά προσφέρουν τεράστιο ὄφελος τή στιγμή τῆς ἔκρηξης. Ἡ ὁμάδα αὐτῶν πού ξέρουν νά χειρίζονται τά ὅπλα θά ἀφοπλίσει κανένα ἀστυφύλακα, θά ἐπιτεθεῖ αἰφνιδιαστικά ἐνάντια σέ καμιά περί-

πολο, θά ἐφοδιαστεῖ μέ ὅπλα. Ἡ ὁμάδα αὐτῶν πού δέν ξέρουν νά χειρίζονται τά ὅπλα ἤ αὐτῶν πού δέν ἔχουν ἐφοδιαστεῖ μέ ὅπλα θά βοηθήσει νά στηθοῦν ὁδοφράγματα, νά γίνεται ἀνίχνευση, νά ὀργανωθεῖ ἡ ἐπικοινωνία, νά στηθεῖ μιά ἐνέδρα στόν ἐχθρό, νά μπεῖ φωτιά σ' ἕνα κτίριο ὅπου ἔχει ὀχυρωθεῖ ὁ ἐχθρός, νά καταληφθοῦν τά οἰκήματα πού μποροῦν νά χρησιμέψουν σά βάση γιά τούς ἐπαναστάτες — κοντολογῆς, χιλιάδες ἀπό τίς πιό διαφορετικές δουλειές θά ἐκπληρώσουν οἱ ἐθελοντικές ὁμάδες τῶν ἀνθρώπων πού ἀποφάσισαν νά κατέβουν σέ ἀγώνα ζωῆς ἤ θανάτου, πού ξέρουν θαυμάσια τόν τόπο καί συνδέονται στενότατα μέ τόν πληθυσμό.

Σέ κάθε ἐργοστάσιο, σέ κάθε συνδικάτο, σέ κάθε χωριό ἄς ἀντηχήσει τό σάλπισμα γιά τήν ὀργάνωση τέτοιων ἐθελοντικῶν μαχητικῶν ὁμάδων. Οἱ ἄνθρωποι πού γνωρίζονται καλά μεταξύ τους θά τίς συγκροτήσουν νωρίτερα. Οἱ ἄνθρωποι πού δέν γνωρίζονται μεταξύ τους θά ὀργανώσουν πεντάδες καί δεκάδες τήν ἡμέρα τῆς πάλης ἤ τίς παραμονές τῆς πάλης, στόν τόπο τῆς πάλης, ἄν ἡ ἰδέα τῆς δημιουργίας τέτοιων ὁμάδων πάρει πλατιά ἔκταση καί γίνει πραγματικά κτῆμα τῆς μάζας.

Τώρα πού ἡ διάλυση τῆς Δούμας ἀνατάραξε νέα καί νέα στρώματα μπορεῖτε συχνά ν' ἀκούσετε τίς πιό ἐπαναστατικές κρίσεις καί δηλώσεις ἀπό τούς ἁπλούς ἀνθρώπους πού ἀνήκουν στό λιγότερο ὀργανωμένο, στόν πιό «μαυροεκατονταρχίτικο» στή γενική του μορφή λαουτζίκο τῆς πόλης. Ἄς φροντίσουμε λοιπόν νά μάθουν ὅλοι αὐτοί ὅτι οἱ πρωτοπόροι ἐργάτες καί οἱ ἀγρότες εἶναι ἀποφασισμένοι ν' ἀρχίσουν σύντομα ἀγώνα γιά γῆ καί ἐλευθερία, νά μάθουν ὅλοι τους ὅτι εἶναι ἀνάγκη νά ἑτοιμάσουν ὁμάδες μαχητῶν, νά πεισθοῦν ὅλοι τους γιά τό ἀναπόφευκτο τῆς ἐξέγερσης καί γιά τό λαϊκό της χαρακτήρα. Τότε θά πετύχουμε — αὐτό δέν εἶναι καθόλου οὐτοπικό — νά ὑπάρχουν σέ κάθε μεγάλη πόλη ὄχι ἑκατοντάδες ντρουζίνικοι, ὅπως στή Μόσχα τό Δεκέμβρη, μά χιλιάδες καί χιλιάδες. Καί τότε *κανένα πολυβόλο δέ θ' ἀντέξει*, ὅπως ἔλεγε ὁ κόσμος στή Μόσχα, μιλώντας γιά τόν ὄχι ὅσο ἔπρεπε μαζικό, γιά τόν ὄχι ὅσο ἔπρεπε λαϊκό χαρακτήρα καί τή σύνθεση τῶν ἐκεῖ μαχητικῶν δυνάμεων.

Ἔτσι λοιπόν: ὀργάνωση σοβιέτ τῶν ἐργατῶν βουλευτῶν, ἐπιτροπῶν τῶν ἀγροτῶν καί ἀναλόγων ὀργανώσεων παντοῦ, παράλληλα μέ τήν πιό πλατιά προπαγάνδα καί ζύμωση γιά τήν ἀνάγκη τῆς ταυτόχρονης ἐξέγερσης, τῆς ἄμεσης προετοιμασίας τῶν δυνάμεων γιά τήν ἐξέγερση καί τῆς ὀργάνωσης μαζικῶν ἐθελοντικῶν σωμάτων «ντρουζίνικων».

* * *

P. S. Τό κεφάλαιο τοῦτο εἶχε πιά γραφεῖ ὅταν πληροφορηθήκαμε τή νέα «στροφή» στά συνθήματα τῆς ΚΕ μας: ὑπέρ τῆς Δούμας σάν *ὀργάνου σύγκλησης* συντακτικῆς συνέλευσης.

Τό ζήτημα τῆς ὀργάνωσης συμπληρώνεται, συνεπῶς, μέ τό ζήτημα τῆς ὀργάνωσης προσωρινῆς ἐπαναστατικῆς κυβέρνησης, γιατί τέτοιο θά ἦταν στήν οὐσία τό ὄργανο πού θά μποροῦσε νά συγκαλέσει πραγματικά συντακτική συνέλευση. Μόνο πού δέν πρέπει νά ξεχνᾶμε, ὅπως ἀρέσκονται νά κάνουν οἱ καντετόφιλοί μας, ὅτι ἡ προσωρινή κυβέρνηση εἶναι πρίν ἀπ' ὅλα *ὄργανο ἐξέγερσης*. Θέλει ἡ μακαρίτισσα ἡ Δούμα νά γίνει ὄργανο ἐξέγερσης; Θέλουν οἱ καντέτοι νά γίνουν ὄργανο ἐξέγερσης; Καλῶς νά ορίσετε, κύριοι! μετά χαρᾶς δεχόμαστε στήν *πάλη* κάθε σύμμαχο ἀπό τήν ἀστική δημοκρατία. Ἔστω καί ἄν ἀκόμα ἡ συμμαχία μαζί σας — μᾶς συγχωρεῖτε — θά ἦταν γιά μᾶς ὅ,τι καί γιά τή Ρωσία ἡ συμμαχία της μέ τή Γαλλία (δηλ. πηγή χρημάτων), ἐμεῖς καί σ' αὐτή τήν περίπτωση θά τό δεχόμαστε αὐτό μέ μεγάλη χαρά, ἐμεῖς, κύριοι, εἴμαστε ρεαλιστές πολιτικοί. Ἄν ὅμως ἡ δική σας, ἡ καντέτικη συμμετοχή στήν ἐξέγερση εἶναι ἕνα ἁπλό καί κούφιο μενσεβίκικο ὀνειροπόλημα — δέν ἔχουμε παρά νά ποῦμε: τί μηδαμινά καί τιποτένια εἶναι τά ὀνειροπολήματά σας, σύντροφοι-μενσεβίκοι. Τό νοῦ σας μόνο μήν πέσετε θύματα τῆς «ἀγιάτρευτης ἀγάπης» σας πρός τούς καντέτους, πού δέ θά μπορέσουν νά ἱκανοποιήσουν τό πάθος σας...

Τό ζήτημα τῆς προσωρινῆς κυβέρνησης ἔχει πιά φωτιστεῖ ἐπανειλημμένα ἀπό θεωρητική πλευρά. Ἔχει ἀποδειχθεῖ πώς εἶναι δυνατή ἡ συμμετοχή τῆς σοσιαλδημοκρατίας. Τώρα ὅμως μεγαλύτερο ἐνδιαφέρον παρουσιάζει μιά ἄλλη, ἡ *πρακτική* τοποθέτηση τοῦ ζητήματος αὐτοῦ, τοποθέτηση πού *ἔκανε* ὁ Ὀχτώβρης–Δεκέμβρης. Τά σοβιέτ τῶν ἐργατῶν βουλευτῶν κτλ. ἦταν στήν *πραγματικότητα* ἔμβρυα προσωρινῆς κυβέρνησης· ἡ ἐξουσία σέ περίπτωση νίκης τῆς ἐξέγερσης θά περνοῦσε *ἀναπόφευκτα* στά χέρια τους. Πρέπει νά μεταφέρουμε τό κέντρο βάρους στή μελέτη αὐτῶν ἀκριβῶς τῶν ἱστορικά δοσμένων, ἐμβρυακῶν ὀργάνων τῆς νέας ἐξουσίας, στή μελέτη τῶν ὅρων δουλειᾶς καί *ἐπιτυχίας τους*. Αὐτό εἶναι πιό οὐσιῶδες, πιό ἐνδιαφέρον τούτη τή στιγμή ἀπ' ὅ,τι τά μαντέματα «γενικά» γιά μιά προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση.

V

Μᾶς μένει νά ἐξετάσουμε τό ζήτημα τῆς στιγμῆς τῆς ἐκδήλωσης. Ἡ τρυφερή ἀγάπη τῶν σοσιαλδημοκρατῶν τῆς δεξιᾶς πτέρυγας πρός τήν καντέτικη Δούμα τούς ἔκανε νά ζητοῦν ἄμεση ἐκδήλωση. Ἡ ἰδέα αὐτή ἀπέτυχε πανηγυρικά. Ἡ στάση τῶν μαζῶν τῆς ἐργατικῆς τάξης καί τοῦ πληθυσμοῦ τῶν πόλεων γενικά ἔδειξε πώς ὑπάρχει ἐπίγνωση ἤ συναίσθηση τῆς σοβαρότητας τῆς κατάστασης. Στήν πραγματικότητα ἀναμένεται πάλη ὄχι φυσικά γιά τή Δούμα ἀλλά γιά τό *γκρέμισμα* τῆς παλιᾶς ἐξουσίας. Ἡ ἀναβολή ἦταν ἀποτέλεσμα τῆς γενικῆς διάθεσης, τῆς ἐπιθυμίας νά προετοιμαστοῦμε γιά μιά πραγματικά ἀποφασιστική καί σκληρή πάλη, νά πετύχουμε συντονισμό τῆς δράσης.

Εἶναι ἐνδεχόμενο, ἴσως μάλιστα καί τό πιό πιθανό, ὅτι ὁ νέος ἀγώνας θά ξεσπάσει τό ἴδιο αὐθόρμητα καί ἀπροσδόκητα ὅπως καί οἱ προηγούμενοι, σά συνέπεια τοῦ φουντώματος τῶν διαθέσεων καί μιᾶς ἀπό τίς ἀναπόφευκτες ἐκρήξεις. Ἄν ἔτσι ἔρθουν τά πράγματα, ἄν μιά τέτοια πορεία ἐξέλιξης γίνει ἀναπόφευκτη, τότε δέ θά προκύψει γιά μᾶς ἀνάγκη νά λύσουμε τό ζήτημα τῆς στιγμῆς τῆς ἐκδήλωσης, τότε καθῆκο μας θά γίνει νά δεκαπλασιάσουμε τή ζύμωση καί τήν ὀργανωτική δουλειά πρός ὅλες τίς κατευθύνσεις πού ἀναφέρθηκαν παραπάνω.

Ἴσως ὅμως τά γεγονότα νά ἀπαιτήσουν ἀπό μᾶς τούς καθοδηγητές νά προσδιορίσουμε τή στιγμή τῆς ἐκδήλωσης. Ἄν συμβεῖ αὐτό, θά συνιστούσαμε νά ὁριστεῖ ἡ πανρωσική ἐκδήλωση, ἡ ἀπεργία καί ἡ ἐξέγερση πρός τά τέλη τοῦ καλοκαιριοῦ ἤ τίς ἀρχές τοῦ φθινοπώρου, στά μέσα ἤ στά τέλη τοῦ Αὐγούστου. Θά εἶχε σπουδαία σημασία νά ἐπωφεληθοῦμε ἀπό τήν περίοδο τῶν οἰκοδομικῶν ἐργασιῶν στίς πόλεις καί τοῦ τέλους τῶν καλοκαιρινῶν ἀγροτικῶν ἐργασιῶν. Ἄν κατορθώναμε νά πετύχουμε μιά συμφωνία *ὅλων* τῶν ἐπαναστατικῶν ὀργανώσεων καί ἑνώσεων πού ἀσκοῦν ἰσχυρή ἐπιρροή γιά τή στιγμή τῆς ἐκδήλωσης, τότε δέ θ' ἀποκλειόταν ἡ δυνατότητα νά τήν πραγματοποιήσουμε μέσα στήν προθεσμία πού ἀναφέραμε. Ἡ ταυτόχρονη ἔναρξη τῆς πάλης σέ ὅλη τή Ρωσία θά ἦταν ἕνα τεράστιο πλεονέκτημα. Ἀκόμα καί ἄν ἡ κυβέρνηση μάθαινε τό χρόνο κήρυξης τῆς ἀπεργίας αὐτό δέ θά εἶχε, ἴσως, καταστροφική σημασία, μιά καί δέν πρόκειται γιά συνωμοσία οὔτε γιά πολεμική ἐπίθεση πού ἀπαιτοῦν αἰφνιδιασμό. Τό ἠθικό τοῦ στρατοῦ σέ ὅλη τή Ρωσία θά πάθαινε ἴσως τόν πιό μεγάλο κλονισμό, ἄν τό στρατό αὐτόν ἐπί βδομάδες ὁλόκληρες δέν τόν ἄφηνε σέ ἡσυχία ἡ σκέψη πώς εἶναι ἀνα-

πόφευκτη ἡ πάλη, ἄν τόν κρατοῦσαν σέ ἐπιφυλακή καί ἄν ὅλες οἱ κάθε λογῆς ὀργανώσεις, παράλληλα μέ τή μάζα τῶν «ἀκομματικῶν» ἐπαναστατῶν, ἔκαναν ὅλο καί μέ μεγαλύτερη σύμπνοια τή ζύμωση. Οἱ σοσιαλδημοκράτες καί οἱ τρουντοβίκοι μέλη τῆς Δούμας μέ ἰσχυρή ἐπιρροή θά μποροῦσαν ἐπίσης νά βοηθήσουν στήν ἐπιτυχία τῆς ταυτόχρονης ἐκδήλωσης.

Τά μεμονωμένα καί ἐντελῶς ἀνώφελα ξεσπάσματα, σάν τίς «ἀνταρσίες» τῶν στρατιωτῶν καί τίς καταδικασμένες σέ ἀποτυχία ἐξεγέρσεις τῶν ἀγροτῶν, θά μπορούσαμε ἴσως νά τά συγκρατήσουμε στήν περίπτωση πού ὅλη ἡ ἐπαναστατική Ρωσία θά πίστευε στό ἀναπόφευκτο αὐτῆς τῆς μεγάλης γενικῆς μάχης.

Ὡστόσο τό ξαναλέμε πώς αὐτό μπορεῖ νά γίνει μόνο στήν περίπτωση πλήρους συμφωνίας *ὅλων* τῶν ὀργανώσεων πού ἀσκοῦν ἰσχυρή ἐπιρροή. Διαφορετικά παραμένει ὁ παλιός δρόμος τοῦ αὐθόρμητου φουντώματος τῶν διαθέσεων.

VI

Ἄς κάνουμε μιά συνοπτική ἀνακεφαλαίωση.

Ἡ διάλυση τῆς Δούμας σημαίνει πλήρη στροφή πρός τήν ἀπολυταρχία. Οἱ δυνατότητες ταυτόχρονης ἐκδήλωσης σέ ὅλη τή Ρωσία αὐξάνουν. Οἱ πιθανότητες τῆς συγχώνευσης ὅλων τῶν μεμονωμένων ἐξεγέρσεων σέ μιά ἐνισχύονται. Τό ἀναπόφευκτο τῆς πολιτικῆς ἀπεργίας καί τῆς ἐξέγερσης σάν πάλης γιά τήν ἐξουσία γίνεται αἰσθητό ἀπό τά πλατιά στρώματα τοῦ πληθυσμοῦ ὅσο ποτέ ἄλλοτε.

Καθῆκον μας εἶναι ν' ἀναπτύξουμε τήν πιό πλατιά ζύμωση ὑπέρ τῆς πανρωσικῆς ἐξέγερσης, νά ἐξηγήσουμε τούς πολιτικούς καί ὀργανωτικούς στόχους της, νά καταβάλουμε ὅλες μας τίς προσπάθειες γιά νά συνειδητοποιήσουν ὅλοι τό ἀναπόφευκτο αὐτῆς τῆς ἐξέγερσης, νά δοῦν τή δυνατότητα μιᾶς γενικῆς ἐπίθεσης καί νά τραβήξουν ὄχι πιά γιά «ἀνταρσία», ὄχι γιά «διαδηλώσεις», ὄχι γιά ἁπλές ἀπεργίες καί καταστροφές, μά στήν πάλη γιά τήν ἐξουσία, στήν πάλη μέ σκοπό τό γκρέμισμα τῆς κυβέρνησης.

Ἡ γενική κατάσταση εὐνοεῖ τήν ἐκπλήρωση αὐτοῦ τοῦ σκοποῦ. Τό προλεταριάτο ἑτοιμάζεται νά μπεῖ ἐπικεφαλῆς τῆς πάλης. Μπροστά στήν ἐπαναστατική σοσιαλδημοκρατία στέκει ἕνα ὑπεύθυνο, δύσκολο, μά μεγάλο καί εὐγενικό καθῆκον: νά βοηθήσει τήν ἐργατική τάξη σάν πρωτοπόρο τμῆμα τῆς πανρωσικῆς ἐξέγερσης.

Ἡ ἐξέγερση αὐτή θά γκρεμίσει τήν ἀπολυταρχία καί θά δημιουργήσει μιά πραγματικά κυρίαρχη λαϊκή ἀντιπροσωπεία, δηλ. τή συντακτική συνέλευση.

P. S. Τό ἄρθρο τοῦτο γράφτηκε *πρίν* ἀρχίσει ἡ ἐξέγερση τοῦ Σβεαμπόργκ [129].

ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΟΣΤΟΛΗ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΙΑΣ ΣΤΟ ΣΒΕΑΜΠΟΡΓΚ

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΗΣ ΕΚΤΕΛΕΣΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΕΤΡΟΥΠΟΛΗΣ ΤΟΥ ΣΔΕΚΡ

Ἡ ἐκτελεστική ἐπιτροπή τῆς Ἐπιτροπῆς Πετρούπολης τοῦ ΣΔΕΚΡ, παίρνοντας ὑπόψη τίς ἔκτακτες εἰδήσεις πού ἔφθασαν ἀπό τήν πόλη Σβεαμπόργκ [130], σχετικά μέ τήν ἐξαιρετική ὄξυνση τῆς κατάστασης σ' αὐτή τήν πόλη καί τή δυνατότητα ἄμεσης ἔκρηξης, ἀποφασίζει:

1) νά στείλει ἀμέσως στό Σβεαμπόργκ ἀντιπροσωπεία ἀποτελούμενη ἀπό τούς συντρόφους ΝΝΝΝ·

2) ἐξουσιοδοτεῖ τήν ἀντιπροσωπεία αὐτή νά πάρει ὅλα τά μέτρα γιά νά διαλευκάνει πλήρως τήν κατάσταση ἐπιτόπου·

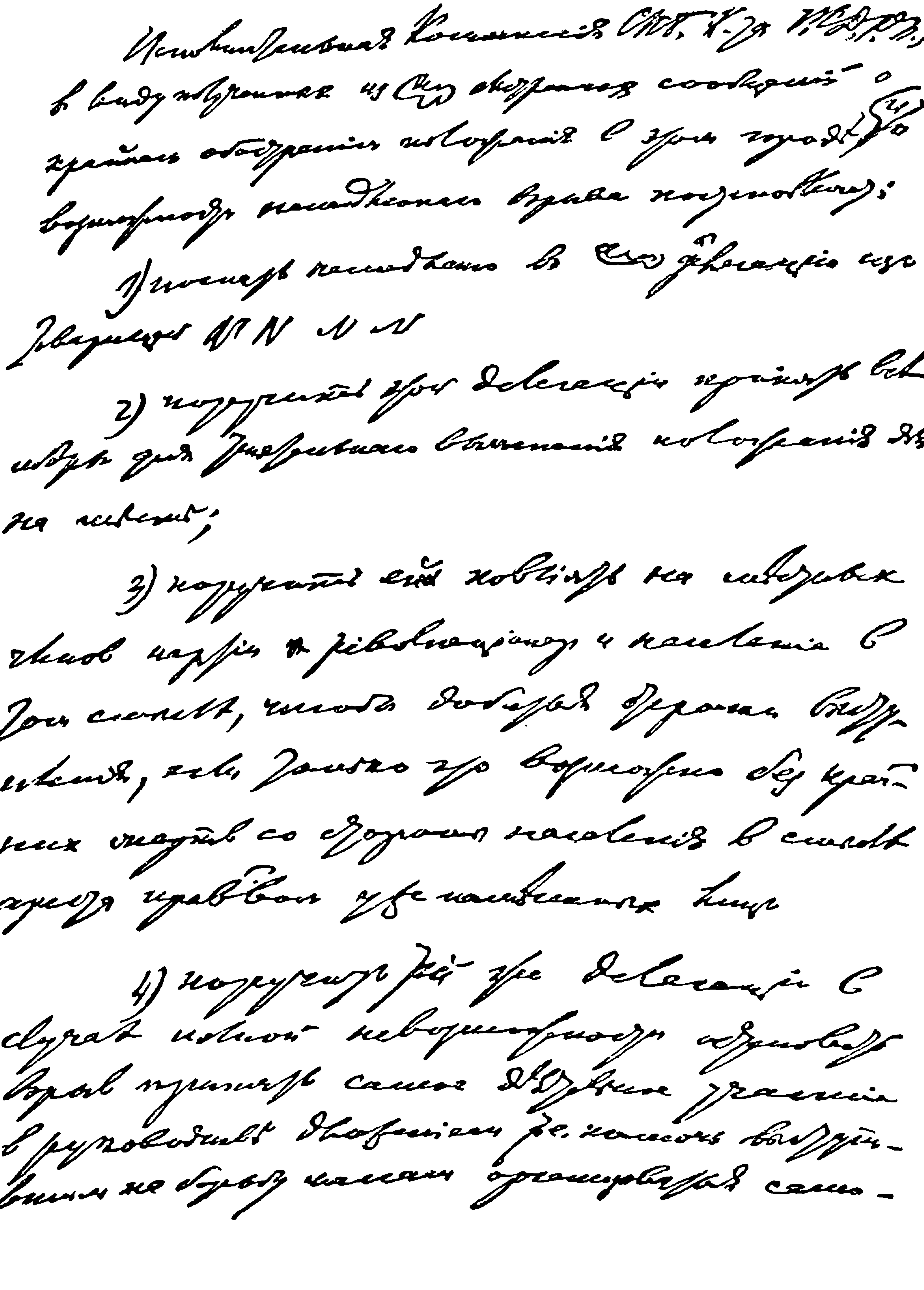
3) τήν ἐξουσιοδοτεῖ νά ἐπιδράσει στά ἐκεῖ μέλη τοῦ κόμματος, στούς ἐπαναστάτες καί στόν πληθυσμό μέ σκοπό νά πετύχει ἀναβολή τῆς ἐκδήλωσης, μά μόνο ἄν αὐτό μπορεῖ νά γίνει χωρίς ἐξαιρετικές θυσίες ἀπομέρους τοῦ πληθυσμοῦ, δηλαδή χωρίς τή σύλληψη ἀπό τήν κυβέρνηση τῶν προσώπων πού ἔχουν ἤδη ἐπισημανθεῖ·

4) ἐξουσιοδοτεῖ τήν ἴδια ἀντιπροσωπεία, σέ περίπτωση πού εἶναι ὁλότελα ἀδύνατο ν' ἀποτρέψει τήν ἔκρηξη, νά πάρει τό πιό δραστήριο μέρος στήν καθοδήγηση τοῦ κινήματος, δηλ. νά βοηθήσει τίς μάζες πού θά κατεβοῦν στόν ἀγώνα νά ὀργανωθοῦν ἀνεξάρτητα, νά ἀφοπλίσουν καί νά ἐκμηδενίσουν τήν ἀντίδραση, νά ἀναλάβουν, ὕστερα ἀπό κατάλληλη προετοιμασία, ἀποφασιστικές ἐπιθετικές ἐνέργειες καί νά ρίξουν σωστά καί πραγματικῶς ἐπαναστατικά συνθήματα, ἱκανά νά τραβήξουν ὅλο τό λαό.

Γράφτηκε στίς 16 (29) τοῦ Ἰούλη 1906

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1930 στήν «Ἔκθεση πρός τό XVI συνέδριο τοῦ Κόμματος», πού ὑπέβαλε τό Ἰνστιτοῦτο Λένιν τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ (μπ). Μόσχα

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

Ἡ πρώτη σελίδα τοῦ χειρογράφου τοῦ Β. Ι. Λένιν «Γιά τήν ἀποστολή ἀντιπροσωπείας στό Σβεαμπόργκ. Ἀπόφαση τῆς Ἐκτελεστικῆς ἐπιτροπῆς τῆς Ἐπιτροπῆς Πετρούπολης τοῦ ΣΔΕΚΡ». — 1906

Σμίκρυνση

ΜΠΡΟΣΤΑ ΣΤΗ ΘΥΕΛΛΑ [131]

Πέρασε ἕνας μήνας ἀπό τή διάλυση τῆς Κρατικῆς δούμας. Πέρασε ἡ πρώτη φάση τῶν ἐξεγέρσεων στό στρατό καί τῶν ἀπεργιῶν πού ἀπέβλεπαν στήν ὑποστήριξη τῶν ἐξεγερμένων. Ἄρχισε κιόλας νά χαλαρώνει ἐδῶ κι ἐκεῖ ὁ ζῆλος τῆς διοίκησης στήν ἐφαρμογή «ἐνισχυμένων» καί «ἔκτακτων μέτρων ἀσφαλείας» τῆς κυβέρνησης ἔναντι τοῦ λαοῦ. Ὅλο καί πιό καθαρά προβάλλει ἡ σημασία τοῦ σταδίου τῆς ἐπανάστασης πού ἔχουμε περάσει. Ὅλο καί πιό πολύ ζυγώνει τό καινούργιο κύμα.

Ἀνηφορικό καί δύσκολο δρόμο πορεύεται ἡ ρωσική ἐπανάσταση. Ὕστερα ἀπό κάθε ἄνοδο, ὕστερα ἀπό κάθε μερική ἐπιτυχία ἀκολουθεῖ ἧττα, αἱματοχυσία, χλευασμός τῶν ἀγωνιστῶν τῆς λευτεριᾶς ἀπό τήν ἀπολυταρχία. Μά ὕστερα ἀπό κάθε «ἧττα» τό κίνημα γίνεται ὅλο καί πλατύτερο, ἡ πάλη ὅλο καί πιό ὀξύτερη, ἡ μάζα τῶν τάξεων καί τῶν ὁμάδων τοῦ λαοῦ πού ἔχουν τραβηχτεῖ στήν πάλη καί παίρνουν μέρος σ' αὐτήν ὅλο καί πληθαίνει. Ὕστερα ἀπό κάθε ἔφοδο τῆς ἐπανάστασης, ὕστερα ἀπό κάθε βῆμα πρός τά μπρός ὅσον ἀφορᾶ τήν ὀργάνωση τῆς μαχητικῆς δημοκρατίας, ἀκολουθεῖ μιά πραγματικά λυσσασμένη ἐπίθεση τῆς ἀντίδρασης, ἀκολουθεῖ ἕνα βῆμα πρός τά μπρός ὅσον ἀφορᾶ τήν ὀργάνωση τῶν μαυροεκατονταρχίτικων στοιχείων τοῦ λαοῦ, μεγαλώνει τό θράσος τῆς ἀντεπανάστασης πού διεξάγει ἀπεγνωσμένο ἀγώνα ὕπαρξης. Μά παρ' ὅλες τίς προσπάθειες τῆς ἀντίδρασης οἱ δυνάμεις της πέφτουν σταθερά. Μέ τό μέρος τῆς ἐπανάστασης περνοῦν ὅλο καί περισσότεροι ἐργάτες, ἀγρότες, στρατιῶτες, πού χτές ἀκόμα ἦταν ἀδιάφοροι ἤ μαυροεκατονταρχίτες. Ἡ μιά μετά τήν ἄλλη διαλύονται οἱ αὐταπάτες, ἡ μιά μετά τήν ἄλλη ξεφτίζουν οἱ προλήψεις πού ἔκαναν τό ρωσικό λαό εὐκολόπιστο, ὑπομονητικό, ἁπλοϊκό, πειθήνιο, πού τόν ἔκαναν ὅλα νά τά ὑπομένει καί ὅλα νά τά συγχωρεῖ.

Ἡ ἀπολυταρχία δέχτηκε πολλά τραύματα, μά ἀκόμα δέν ξεψύχησε. Ἡ ἀπολυταρχία εἶναι ἀπ' ὅλες τίς πλευρές τυλιγμένη μέ γάζες καί ἐπιδέσμους, μά ἀκόμα κρατιέται, ἀκόμα ἀνασαίνει καί μάλιστα ὅσο περισσότερο αἱμορραγεῖ τόσο μεγαλύτερες θηριωδίες κάνει. Καί οἱ ἐπαναστατικές τάξεις τοῦ λαοῦ μέ ἐπικεφαλῆς τό προλεταριάτο ἐπωφελοῦνται ἀπό κάθε ὕφεση γιά νά συγκεντρώσουν καινούργιες δυνάμεις, γιά νά καταφέρουν ὅλο καί νέα χτυπήματα στόν ἐχθρό, γιά νά ξεριζώσουν ἐπιτέλους τό καταραμένο ἀπόστημα τοῦ ἀσιατισμοῦ καί τῆς δουλοπαροικίας πού δηλητηριάζει τή Ρωσία.

Καί δέν ὑπάρχει σωστότερος τρόπος γιά νά κατανικήσουμε κάθε λιγοψυχία, νά ἀνατρέψουμε τίς κάθε λογῆς στενές, μονόπλευρες καί μίζερες, φοβιτσάρικες ἀπόψεις σχετικά μέ τό μέλλον τῆς ἐπανάστασής μας, ἀπό τό νά ρίξουμε μιά γενική ματιά στό παρελθόν της. Σύντομη εἶναι ἀκόμα ἡ ἱστορία τῆς ρωσικῆς ἐπανάστασης, μά ἔδοσε κιόλας ἀρκετές ἀποδείξεις καί πειστήρια ὅτι οἱ δυνάμεις τῶν ἐπαναστατικῶν τάξεων καί ὁ πλοῦτος τῆς ἱστορικῆς τους δημιουργίας εἶναι πολύ μεγαλύτερες ἀπ' ὅ,τι φαίνεται στίς περιόδους ὕφεσης. Κάθε κύμα ἀνόδου πού περνᾶ ἡ ἐπανάσταση ἐμφανίζει μιάν ἀόρατη καί σχετικά ἀθόρυβη συσσώρευση δυνάμεων γιά τήν πραγματοποίηση ἑνός νέου καί πιό ὑψηλοῦ καθήκοντος καί κάθε φορά ὅλες οἱ κοντόφθαλμες καί λιγόψυχες ἐκτιμήσεις τῶν πολιτικῶν συνθημάτων ἀνατρέπονται ἀπό τό ξέσπασμα τῶν συσσωρευμένων αὐτῶν δυνάμεων.

Τρία κύρια στάδια τῆς ἐπανάστασής μας διαγράφηκαν καθαρά. Πρῶτο στάδιο — ἡ ἐποχή τῆς «ἐμπιστοσύνης», ἡ ἐποχή τῶν μαζικῶν αἰτήσεων, διαβημάτων καί ἀναφορῶν γιά τήν ἀνάγκη παροχῆς συντάγματος. Δεύτερο στάδιο — ἡ ἐποχή τῶν συνταγματικῶν διακηρύξεων, πράξεων καί νόμων. Τρίτο στάδιο — ἡ ἀρχή τῆς πραγματοποίησης τοῦ συνταγματισμοῦ, ἡ ἐποχή τῆς Κρατικῆς δούμας. Στήν ἀρχή ζητοῦσαν ἀπό τόν τσάρο σύνταγμα. Ὕστερα τοῦ ἀπέσπασαν βίαια τήν ἐπίσημη ἀναγνώριση τοῦ συντάγματος. Τώρα... τώρα μετά τή διάλυση τῆς Δούμας πείθονται στήν πράξη ὅτι τό σύνταγμα πού ὁ τσάρος τό παρεχώρησε, πού οἱ τσαρικοί νόμοι τό ἔχουν ἀναγνωρίσει, πού οἱ τσαρικοί ὑπάλληλοι τό ἐφαρμόζουν δέν ἀξίζει πεντάρα τσακιστή.

Σέ κάθε μιά ἀπό τίς ἐποχές αὐτές βλέπουμε στήν ἀρχή στό προσκήνιο τή φιλελεύθερη ἀστική τάξη, θορυβώδικη, παινεψιάρα, μικροαστικά περιορισμένη ὅσον ἀφορᾶ τόν ὁρίζοντά της καί μικροαστικά αὐτοϊκανοποιημένη, πού εἶναι βέβαιη ἐκ τῶν προτέρων ὅτι αὐτή ἔχει τό «δικαίωμα διαδοχῆς», πού νουθετεῖ μέ

συγκατάβαση τό «μικρότερο ἀδερφό» ὅτι ἡ πάλη πρέπει νά εἶναι εἰρηνική, ὅτι ἡ ἀντιπολίτευση πρέπει νά εἶναι νομιμόφρονη καί ὅτι οἱ λαϊκές ἐλευθερίες πρέπει νά συμβιβάζονται μέ τήν τσαρική ἐξουσία. Καί κάθε φορά ἡ φιλελεύθερη αὐτή ἀστική τάξη προκαλοῦσε σύγχυση σέ μερικούς ἀπό τούς σοσιαλδημοκράτες (τῆς δεξιᾶς πτέρυγας), τούς ὑπέτασσε στά πολιτικά της συνθήματα, στήν πολιτική της καθοδήγηση. Στήν πραγματικότητα ὅμως, κάτω ἀπό τό θόρυβο τοῦ φιλελεύθερου πολιτικαντισμοῦ, ἀναπτύσσονταν καί ὡρίμαζαν στά κάτω στρώματα οἱ ἐπαναστατικές δυνάμεις. Στήν πραγματικότητα τήν *πραγματοποίηση* τοῦ πολιτικοῦ καθήκοντος πού ἡ ἱστορία ἔβαλε στήν ἡμερήσια διάταξη τήν ἀναλάβαιναν κάθε φορά οἱ προλετάριοι, τραβώντας μαζί τους τήν πρωτοπόρα ἀγροτιά, κατεβαίνοντας στό πεζοδρόμιο, τσαλαπατώντας ὅλους τούς παλιούς νόμους καί ὅλους τούς παλιούς φραγμούς, πλουτίζοντας τόν κόσμο μέ νέες μορφές, μεθόδους, συνδυασμούς τῶν μέσων τῆς ἀνοιχτῆς ἐπαναστατικῆς πάλης.

Θυμηθεῖτε τή μέρα ἐννιά τοῦ Γενάρη. Πόσο ἀπροσδόκητα γιά ὅλους οἱ ἐργάτες μέ τήν ἡρωική τους ἐξόρμηση ἔβαλαν τέρμα στήν περίοδο «ἐμπιστοσύνης» τοῦ τσάρου στό λαό καί τοῦ λαοῦ στόν τσάρο! Καί πῶς ἀνέβασαν μεμιᾶς ὁλόκληρο τό κίνημα σέ μιά καινούργια, ἀνώτερη βαθμίδα! Καί ὅμως ἐπιφανειακά ἡ 9 τοῦ Γενάρη ἦταν μιά ὁλοκληρωτική ἥττα. Χιλιάδες σκοτωμένοι προλετάριοι· τρομοκρατικό ὄργιο· τή Ρωσία τή σκέπασε τό μαῦρο σύννεφο τοῦ καθεστῶτος τῶν Τρέποφ.

Οἱ φιλελεύθεροι ἐμφανίστηκαν ξανά στό προσκήνιο. Ὀργάνωναν φαντασμαγορικά συνέδρια, ἔστελναν ἐντυπωσιακές πρεσβεῖες στόν τσάρο. Ἁρπάχτηκαν καί μέ τά δυό τους χέρια ἀπό τήν ἐλεημοσύνη πού τούς πέταξαν: τή Δούμα τοῦ Μπουλίγκιν. Ἄρχισαν κιόλας, σάν τά σκυλιά πού μυρίστηκαν ἕνα παχύ κομμάτι κρέας, νά μουγγρίζουν ἐνάντια στήν ἐπανάσταση καί καλοῦσαν τούς σπουδαστές νά ἀσχολοῦνται μέ τίς σπουδές τους καί ὄχι μέ τήν πολιτική. Καί οἱ λιγόψυχοι ἀπό τούς ὀπαδούς τῆς ἐπανάστασης ἄρχισαν νά λένε: ἄς πᾶμε στή Δούμα, ὕστερα ἀπό τό «Ποτιόμκιν» ἡ ἔνοπλη ἐξέγερση εἶναι καταδικασμένη, ὕστερα ἀπό τή σύναψη εἰρήνης εἶναι ἀπίθανη ἡ μαχητική μαζική ἐκδήλωση.

Τήν πραγματική λύση τοῦ ἑπόμενου ἱστορικοῦ προβλήματος τήν ἔδοσε καί πάλι μόνο ἡ ἐπαναστατική πάλη τοῦ προλεταριάτου. Ἡ διακήρυξη γιά τό σύνταγμα ἀποσπάστηκε μέ τήν πανρωσική ἀπεργία τοῦ Ὀχτώβρη [132]. Ὁ ἀγρότης καί ὁ στρατιώτης

ἀναγεννήθηκαν καί τράβηξαν πρός τήν ἐλευθερία καί τό φῶς, ἀκολουθώντας τόν ἐργάτη. Ἦρθαν οἱ λίγες βδομάδες τῶν ἐλευθεριῶν καί μετά ἀπ' αὐτές οἱ βδομάδες τῶν πογκρόμ, τῆς μαυροεκατονταρχίτικης ἀποθηρίωσης, τῆς φοβερῆς ὄξυνσης τῆς πάλης, τῆς ἀνήκουστα αἱματηρῆς ἐξόντωσης ὅλων ἐκείνων πού πῆραν τά ὅπλα γιά νά ὑπερασπίσουν τίς ἐλευθερίες πού εἶχαν ἀποσπάσει ἀπό τόν τσάρο.

Τό κίνημα ἀνέβηκε καί πάλι σέ ἀνώτερη βαθμίδα, ἐπιφανειακά ὅμως εἴχαμε ξανά μιά ὁλοκληρωτική ἥττα τοῦ προλεταριάτου. Ἄγριος διωγμός, πλημμυρισμένες οἱ φυλακές, ἐκτελέσεις χωρίς τέλος, πρόστυχο οὐρλιαχτό τῶν φιλελευθέρων πού ἀπαρνοῦνταν τήν ἐξέγερση καί τήν ἐπανάσταση.

Οἱ μικροαστοί τοῦ νομιμόφρονα φιλελευθερισμοῦ ἐμφανίζονται ξανά στό προσκήνιο. Αἰσχροκερδοῦν καί φτιάχνουν περιουσίες σπεκουλάροντας στά τελευταῖα ὑπολείμματα τῶν προλήψεων τῶν ἀγροτῶν πού πιστεύουν στόν τσάρο. Βεβαιώνουν ὅτι ἀπό τή νίκη τῆς δημοκρατίας στίς ἐκλογές θά πέσουν τά τείχη τῆς Ἱεριχοῦς. Κυριαρχοῦν στή Δούμα καί ἀρχίζουν πάλι νά συμπεριφέρονται σάν τά χορτάτα μαντρόσκυλα ἀπέναντι στούς «ζητιάνους» — στό προλεταριάτο καί στήν ἐπαναστατική ἀγροτιά. Ἡ διάλυση τῆς Δούμας εἶναι τό τέλος τῆς ἡγεμονίας τῶν φιλελευθέρων, ἡ ὁποία ἀναχαίτιζε τήν ἐπανάσταση καί μείωνε τή σημασία της. Τά περισσότερα διδάγματα ἀπό τή Δούμα τά ἔβγαλε ἡ ἀγροτιά. Τό κέρδος της τώρα εἶναι ὅτι χάνει τίς πιό ἐπιζήμιες αὐταπάτες. Καί ὅλος ὁ λαός ὕστερα ἀπό τήν πείρα τῆς Δούμας δέν εἶναι πιά ὁ ἴδιος πού ἦταν πρίν. Τό καθῆκον πού ὀρθώνεται τώρα μπροστά μας ἔχει ἐκτιμηθεῖ πιό συγκεκριμένα καί ἔχει δοκιμαστεῖ μέ τήν ἀποτυχία τῆς ἀντιπροσωπείας, στήν ὁποία πολλοί εἶχαν στηρίξει ὅλες τους τίς ἐλπίδες. Ἡ Δούμα βοήθησε στόν ἀκριβέστερο ὑπολογισμό τῶν δυνάμεων, συγκέντρωσε μερικά τουλάχιστο στοιχεῖα τοῦ λαϊκοῦ κινήματος, ἔδειξε στήν πράξη τί θέση παίρνουν τά διάφορα κόμματα, ἔδειξε σέ νέες καί νέες μάζες πολύ πιό ἀνάγλυφα τήν κομματική φυσιογνωμία τῶν φιλελεύθερων ἀστῶν καί τῆς ἀγροτιᾶς.

Ξεσκέπασμα τῶν καντέτων, συσπείρωση τῶν τρουντοβίκων — νά μερικές ἀπό τίς πιό σπουδαῖες κατακτήσεις τῆς περιόδου τῆς Δούμας. Ὁ ψευτοδημοκρατισμός τῶν καντέτων στιγματίστηκε δεκάδες φορές μέσα στήν ἴδια τή Δούμα, καί μάλιστα ἀπό ἀνθρώπους πρόθυμους νά πιστέψουν στούς καντέτους. Ὁ ἀμόρφωτος ρῶσος μουζίκος ἔπαψε νά εἶναι πολιτική σφίγγα. Παρ' ὅλες τίς παραβιάσεις τῆς ἐλευθερίας τῶν ἐκλογῶν μπόρεσε νά

ПРОЛЕТАРІЙ

Цѣна 5 коп. Москва. № 1.

РОССІЙСКАЯ СОЦІАЛЬДЕМОКРАТИЧЕСКАЯ РАБОЧАЯ ПАРТІЯ.

Пролетаріи всѣхъ странъ, соединяйтесь!

Понедѣльникъ, 21-го августа 1906 г.

ОРГАНЪ МОСКОВСКАГО И С.-ПЕТЕРБУРГСКАГО КОМИТЕТОВЪ Р. С.-Д. Р. П.

Передъ бурей.

МЕЖДУНАРОДНОЕ СОЦІАЛИСТИЧЕСКОЕ БЮРО ОПУБЛИКОВАЛО СЛѢДУЮЩЕЕ ВОЗЗВАНІЕ:

КЪ РАБОЧИМЪ ВСѢХЪ СТРАНЪ

Ἡ πρώτη σελίδα τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι», ἀρ. φύλλου 1, τῆς 21 Αὐγούστου 1906, ὅπου δημοσιεύτηκαν τά ἄρθρα τοῦ Β. Ι. Λένιν «Μπροστά στή θύελλα», «Σχετικά μέ τήν ἀποχή» καί ἄλλα.

Σμίκρυνση

δείξει ποιός εἶναι καί δημιούργησε τό νέο πολιτικό τύπο τοῦ τρουντοβίκου. Ἀπό σήμερα κάτω ἀπό τίς ἐπαναστατικές διακηρύξεις καί πλάι στίς ὑπογραφές τῶν ὀργανώσεων καί τῶν κομμάτων πού διαμορφώθηκαν μέσα σέ δεκαετίες προστέθηκε καί ἡ ὑπογραφή τῆς Ἐργασιακῆς ὁμάδας [133], πού διαμορφώθηκε μέσα σέ μερικές βδομάδες. Ἡ ἐπαναστατική δημοκρατία πλουτίστηκε μέ μιά νέα ὀργάνωση, πού συμμερίζεται, βέβαια, ἀρκετές αὐταπάτες ἀπ' αὐτές πού χαρακτηρίζουν τό μικροπαραγωγό, μά πού σέ τούτη τήν ἐπανάσταση ἐκφράζει ἀναμφισβήτητα τάσεις ἀμείλικτης καί μαζικῆς πάλης ἐνάντια στήν ἀσιατική ἀπολυταρχία καί στή δουλοπαροικιακή τσιφλικάδικη γαιοκτησία.

Ἀπό τήν πείρα τῆς Δούμας οἱ ἐπαναστατικές τάξεις βγαίνουν πιό συσπειρωμένες, πιό συνδεμένες μεταξύ τους, πιό ἱκανές γιά κοινή ἐπίθεση. Ἡ ἀπολυταρχία δέχτηκε ἀκόμα ἕνα τραῦμα. Ἀπομονώθηκε ἀκόμα περισσότερο. Εἶναι πολύ πιό ἀνίσχυρη μπροστά στά καθήκοντα πού δέν ἔχει κότσια νά τά λύσει. Καί ἡ πείνα καί ἡ ἀνεργία ὅλο καί μεγαλώνουν. Οἱ ἀγροτικές ἐξεγέρσεις ξεσποῦν ὅλο καί συχνότερα.

Τό Σβεαμπόργκ καί ἡ Κρονστάνδη [134] ἔδειξαν τίς διαθέσεις τοῦ στρατοῦ. Οἱ ἐξεγέρσεις συντρίφτηκαν μά ἡ ἐξέγερση ζεῖ, πλαταίνει καί φουντώνει. Στήν ἀπεργία γιά τήν ὑποστήριξη τῶν ἐξεγερμένων προσχώρησαν πολλά μαυροεκατονταρχίτικα στοιχεῖα. Τή λήξη τῆς ἀπεργίας αὐτῆς τήν κήρυξαν οἱ πρωτοπόροι ἐργάτες, κι ἔκαναν καλά γιατί ἀπό τήν ἀπεργία θά προέκυπτε διαδήλωση, ἐνῶ στήν πράξη ἔμπαινε τό καθῆκον τῆς μεγάλης καί ἀποφασιστικῆς πάλης.

Οἱ πρωτοπόροι ἐργάτες ἐκτίμησαν σωστά τή στιγμή. Ἄλλαξαν γρήγορα τή λαθεμένη στρατηγική κίνηση καί φύλαξαν τίς δυνάμεις τους γιά τή μάχη πού ζύγωνε. Κατάλαβαν μέ τό αἰσθητήριό τους τήν ἀνάγκη τῆς ἀπεργίας-ἐξέγερσης καί τό ἐπιζήμιο τῆς ἀπεργίας-διαδήλωσης.

Σύμφωνα μ' ὅλες τίς ἐνδείξεις οἱ διαθέσεις φουντώνουν. Ἡ ἔκρηξη εἶναι ἀναπόφευκτη καί ἴσως ὄχι μακριά. Οἱ θανατικές ἐκτελέσεις στό Σβεαμπόργκ καί στήν Κρονστάνδη, τό αἱματοκύλισμα τῶν ἀγροτῶν, ἡ κατασυκοφάντηση τῶν τρουντοβίκων-μελῶν τῆς Δούμας — ὅλ' αὐτά δέν κάνουν τίποτε ἄλλο ἀπό τό ν' ἀνάβουν τό μίσος, νά καλλιεργοῦν τήν ἀποφασιστικότητα καί τό πνεῦμα ἐντατικῆς προετοιμασίας γιά τή μάχη. Περισσότερη τόλμη, σύντροφοι, περισσότερη πίστη στή δύναμη τῶν πλουτισμένων μέ καινούργια πείρα ἐπαναστατικῶν τάξεων καί πρίν ἀπ' ὅλα τοῦ προλεταριάτου, περισσότερη ἀτομική πρωτοβου-

λία! Όλα δείχνουν ὅτι βρισκόμαστε σέ παραμονές μεγάλου ἀγώνα. Όλες τίς δυνάμεις πρέπει νά τίς κατευθύνουμε ἔτσι πού ὁ ἀγώνας αὐτός νά εἶναι ταυτόχρονος, συγκεντρωτικός, γεμάτος ἀπό τόν ἴδιο ἐκεῖνο ἡρωισμό τῆς μάζας, πού χαρακτηρίζει ὅλους τούς μεγάλους σταθμούς τῆς μεγάλης ἐπανάστασης τῆς Ρωσίας. Ἄς ἀναφέρονται οἱ φιλελεύθεροι σ᾽ αὐτόν τόν ἀγώνα πού ζυγώνει κουνώντας δειλά τό κεφάλι μόνο καί μόνο γιά νά φοβίσουν τήν κυβέρνηση, ἄς ἐναποθέτουν οἱ στενόμυαλοι αὐτοί μικροαστοί ὅλη τή δύναμη «τοῦ νοῦ καί τοῦ αἰσθήματος» στήν προσμονή τῶν νέων ἐκλογῶν· τό προλεταριάτο ἑτοιμάζεται γιά τόν ἀγώνα· ὁμόθυμα καί ρωμαλέα βαδίζει πρός τήν ἀντιμετώπιση τῆς θύελλας, ὁρμᾶ στό πιό κρίσιμο σημεῖο τῆς μάχης. Μᾶς φτάνει πιά ἡ ἡγεμονία τῶν δειλῶν καντέτων, τῶν «κουτῶν πιγκουίνων», πού «τό λιπαρό κορμί τους μέσ᾽ στίς σπηλιές τῶν βράχων φοβισμένοι κρύβουν».

«Πιό γερά ἄς ξεσπάσει ἡ μπόρα!»[135]

«Προλετάρι», ἀρ. φύλλου 1,
21 τοῦ Αὐγούστου 1906

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο
τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι»

ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΑΠΟΧΗ

Οἱ σοσιαλδημοκράτες τῆς ἀριστερῆς πτέρυγας πρέπει ν' ἀναθεωρήσουν τίς ἀπόψεις τους σχετικά μέ τό ζήτημα τῆς ἀποχῆς ἀπό τίς ἐκλογές γιά τήν Κρατική δούμα. Πρέπει νά θυμούμαστε ὅτι ἐμεῖς βάζαμε πάντα τό ζήτημα αὐτό συγκεκριμένα, σέ ἐξάρτηση ἀπό τή συγκεκριμένη πολιτική κατάσταση. Λογουχάρη, ἡ ἐφημερίδα «Προλετάρι» (τῆς Γενεύης) ἔγραφε ἀπό τότε ἀκόμα ὅτι «θά ἦταν γελοῖο „νά πάρει κανείς ὅρκο" ὅτι δέ θά χρησιμοποιήσουμε ἀκόμα καί τή Δούμα τοῦ Μπουλίγκιν» *. — ἄν θά μποροῦσε τελικά νά δημιουργηθεῖ». Καί σχετικά μέ τή Δούμα τοῦ Βίττε σέ ἄρθρο τοῦ Ν. Λένιν πού ἔχει συμπεριληφθεῖ στήν μπροσούρα «Ἡ Κρατική δούμα καί ἡ σοσιαλδημοκρατία» (Ν. Λένιν καί Φ. Ντάν) διαβάζουμε: «Πρέπει ἀπαραίτητα νά συζητήσουμε ἐκ νέου, κατά πρακτικό τρόπο τό ζήτημα τῆς τακτικῆς. . . Τώρα ἡ κατάσταση δέν εἶναι ἡ ἴδια» πού ἦταν τόν καιρό τῆς Δούμας τοῦ Μπουλίγκιν (βλ. σελ. 2 τῆς μπροσούρας πού ἀναφέραμε) **.

Ἡ κυριότερη διαφορά ἀνάμεσα στήν ἐπαναστατική καί στήν ὀπορτουνιστική σοσιαλδημοκρατία στό ζήτημα τῆς ἀποχῆς εἶναι ἡ ἑξῆς: Οἱ ὀπορτουνιστές περιορίζονται νά χρησιμοποιοῦν σέ ὅλες τίς περιπτώσεις ἕνα κοινό καλούπι παρμένο ἀπό μιά ἰδιαίτερη περίοδο τοῦ γερμανικοῦ σοσιαλισμοῦ. Πρέπει νά χρησιμοποιοῦμε τά ἀντιπροσωπευτικά σώματα — ἡ Δούμα εἶναι ἀντιπροσωπευτικό σῶμα —, ἑπομένως ἡ ἀποχή εἶναι ἀναρχισμός καί πρέπει νά μετάσχουμε στή Δούμα. Μ' ἕναν τέτοιον παιδαριώδικο ἁπλό συλλογισμό ἐξαντλοῦνταν πάντα ὅλες οἱ σκέψεις τῶν μενσεβίκων μας καί εἰδικά τοῦ Πλεχάνοφ στό ζήτημα

* Βλ. Ἅπαντα, 5η ρωσ. ἔκδ., τόμος 11, σελ. 169 (ἑλλ. ἔκδ., σελ. 170). *Σύντ.*
** Βλ. Ἅπαντα, 5η ρωσ. ἔκδ., τόμος 12, σελ. 167 (ἑλλ. ἔκδ., σελ. 167). *Σύντ.*

αὐτό. Ἡ ἀπόφαση τῶν μενσεβίκων σχετικά μέ τή σημασία τῶν ἀντιπροσωπευτικῶν σωμάτων σέ ἐπαναστατική περίοδο (βλ. τό φύλλο 2 τῆς «Παρτίινιγε Ἰσβέστιγια») δείχνει ἐξαιρετικά ἀνάγλυφα τό στερεότυπο, ἀντιιστορικό χαρακτήρα τῶν σκέψεων αὐτῶν.

Ἀντίθετα, οἱ ἐπαναστάτες σοσιαλδημοκράτες μεταφέρουν τό κέντρο βάρους τοῦ ζητήματος στήν προσεκτική ἀκριβῶς μελέτη τῆς συγκεκριμένης πολιτικῆς κατάστασης. Εἶναι ἀδύνατο νά συλλάβουμε τά καθήκοντα τῆς ρωσικῆς ἐπαναστατικῆς ἐποχῆς ἀντιγράφοντας τά γερμανικά καλούπια, παρμένα μονόπλευρα ἀπό τήν τελευταία περίοδο, παραβλέποντας τά διδάγματα τοῦ 1847–1848. Τίποτα δέν μποροῦμε νά καταλάβουμε ἀπό τήν πορεία τῆς ἐπανάστασής μας ἄν περιοριστοῦμε σέ μιά σκέτη ἀντιπαράθεση τῆς «ἀναρχικῆς» ἀποχῆς στή σοσιαλδημοκρατική συμμετοχή στίς ἐκλογές. Πάρτε λοιπόν μαθήματα ἀπό τήν ἱστορία τῆς ρωσικῆς ἐπανάστασης, κύριοι!

Ἡ ἱστορία αὐτή *ἀπέδειξε* ὅτι ἡ ἀποχή ἀπό τίς ἐκλογές τῆς Δούμας τοῦ Μπουλίγκιν ἦταν ἡ μοναδικά σωστή τακτική πού τή δικαίωσαν πέρα γιά πέρα τά γεγονότα. Ὅποιος τό ξεχνάει αὐτό, ὅποιος μιλάει γιά τήν ἀποχή παραβλέποντας τά διδάγματα τῆς Δούμας τοῦ Μπουλίγκιν (ὅπως τά παραβλέπουν πάντα οἱ μενσεβίκοι), αὐτός ἀποκαλύπτει πλήρη ἀδυναμία, πλήρη ἀνικανότητα νά ἐξηγήσει καί νά ὑπολογίσει μιάν ἀπό τίς πιό σπουδαῖες καί πιό πλούσιες σέ γεγονότα περιόδους τῆς ρωσικῆς ἐπανάστασης. Ἡ τακτική τῆς ἀποχῆς, ὅσον ἀφορᾶ τή Δούμα τοῦ Μπουλίγκιν, ὑπολόγισε σωστά καί τίς διαθέσεις τοῦ ἐπαναστατικοῦ προλεταριάτου καί τίς ἀντικειμενικές ἰδιομορφίες τῆς στιγμῆς, πού ἔκαναν ἀναπόφευκτη τή γρήγορη γενική ἔκρηξη.

Ἄς περάσουμε στό *δεύτερο* δίδαγμα τῆς ἱστορίας — στήν καντέτικη Δούμα τοῦ Βίττε. Σήμερα εἶναι πολύ τῆς μόδας στούς σοσιαλδημοκράτες διανοουμένους νά βγάζουν λόγους μεταμέλειας ἀπ' ἀφορμή τήν ἀποχή ἀπό τίς ἐκλογές γιά τή Δούμα αὐτή. Τό γεγονός ὅτι ἡ Δούμα αὐτή συνῆλθε καί ἔμμεσα πρόσφερε ἀναμφισβήτητη ὑπηρεσία στήν ἐπανάσταση τό θεωροῦν ἀρκετό γιά νά μεταμεληθοῦν καί νά χαρακτηρίσουν λάθος τήν ἀποχή ἀπό τίς ἐκλογές γιά τή Δούμα τοῦ Βίττε.

Μιά τέτοια ὅμως ἄποψη εἶναι πέρα γιά πέρα μονόπλευρη καί κοντόφθαλμη. Δέν παίρνει ὑπόψη της πολλά γεγονότα τεράστιας σπουδαιότητας πού ἔγιναν πρίν ἀπό τή Δούμα τοῦ Βίττε, στήν περίοδο τῆς ὕπαρξής της καί ὕστερα ἀπό τή διάλυσή της. Θυμηθεῖτε ὅτι ὁ νόμος γιά τίς ἐκλογές τῆς Δούμας αὐτῆς ἐκδόθηκε

στίς 11 τοῦ Δεκέμβρη, τόν καιρό πού οἱ ἐξεγερμένοι διεξῆγαν ἔνοπλη πάλη γιά συντακτική συνέλευση. Θυμηθεῖτε ὅτι *ἀκόμα καί ἡ μενσεβίκικη* «*Νατσάλο*» ἔγραφε τότε: «Τό προλεταριάτο θά σαρώσει *καί* τή Δούμα τοῦ Βίττε ὅπως σάρωσε καί τή Δούμα τοῦ Μπουλίγκιν». Μέσα στίς συνθῆκες αὐτές τό προλεταριάτο δέν μποροῦσε καί δέν ἔπρεπε νά παραδόσει ἀμαχητί στόν τσάρο τήν πρωτοβουλία γιά τή σύγκληση τοῦ πρώτου ἀντιπροσωπευτικοῦ σώματος τῆς Ρωσίας. Τό προλεταριάτο ὄφειλε νά παλέψει γιά νά μή στερεωθεῖ ἡ ἀπολυταρχία παίρνοντας δάνειο μέ τήν ἐγγύηση τῆς Δούμας τοῦ Βίττε. Τό προλεταριάτο ὄφειλε νά καταπολεμήσει τίς συνταγματικές αὐταπάτες πού πάνω τους στηρίχτηκε *ὁλοκληρωτικά*, τήν ἄνοιξη τοῦ 1906, ἡ ἐκλογική καμπάνια τῶν καντέτων καί οἱ ἐκλογές στήν ἀγροτιά. Σέ στιγμές ἀπεριόριστης ἐξόγκωσης τῆς σημασίας τῆς Δούμας ἡ πάλη αὐτή ἦταν ἀδύνατο νά γίνει ἀλλιῶς παρά μόνο μέ τή μορφή τῆς ἀποχῆς. Πόσο στενά συνδεόταν ἡ *διάδοση* τῶν συνταγματικῶν αὐταπατῶν μέ τή συμμετοχή στήν ἐκλογική καμπάνια καί στίς ἐκλογές τήν ἄνοιξη τοῦ 1906 τό δείχνει μέ τόν πιό ἀνάγλυφο τρόπο τό παράδειγμα τῶν δικῶν μας μενσεβίκων. Ἀρκεῖ νά θυμηθοῦμε ὅτι στήν ἀπόφαση τοῦ IV (Ἑνωτικοῦ) συνεδρίου τοῦ ΣΔΕΚΡ ἡ Δούμα εἶχε ὀνομαστεῖ «*ἐξουσία*», παρά τίς προειδοποιήσεις τῶν μπολσεβίκων! Ἄλλο παράδειγμα: Ὁ Πλεχάνοφ χωρίς τήν παραμικρή ταλάντευση ἔγραφε: «Ἡ κυβέρνηση *θά πέσει* στό βάραθρο ὅταν διαλυθεῖ ἡ Δούμα». Τί γρήγορα ἐπιβεβαιώθηκαν τά λόγια πού εἰπώθηκαν τότε ἐνάντιά του: πρέπει νά ἑτοιμαζόμαστε γιά *νά γκρεμίσουμε* τόν ἐχθρό στό βάραθρο, καί ὄχι νά τρέφουμε σάν τούς καντέτους ἐλπίδες ὅτι «θά πέσει» μόνος του στό βάραθρο *.

Τό προλεταριάτο ὄφειλε νά ὑπερασπίσει μέ ὅλες του τίς δυνάμεις τήν ἀνεξάρτητη τακτική του στήν ἐπανάστασή μας, δηλαδή: μαζί μέ τή συνειδητή ἀγροτιά ἐνάντια στήν ἀσταθῆ καί προδοτική φιλελευθερομοναρχική ἀστική τάξη. Καί ἡ τακτική αὐτή ἦταν *ἀδύνατο* νά ἐφαρμοστεῖ κατά τίς ἐκλογές τῆς Δούμας τοῦ Βίττε γιά πολλούς λόγους, τόσο ἀντικειμενικούς ὅσο καί ὑποκειμενικούς — γιά λόγους πού προκάλεσαν τό γεγονός ὅτι ἡ συμμετοχή στίς ἐκλογές ἰσοδυναμοῦσε γιά τήν τεράστια πλειονότητα τῶν περιοχῶν τῆς Ρωσίας μέ σιωπηρή ὑποστήριξη τῶν καντέτων ἀπό τό ἐργατικό κόμμα. Τό προλεταριάτο δέν μποροῦσε καί δέν ἔπρεπε νά δεχτεῖ μιά μεσοβέζικη καί ἔντεχνα ἐπινοη-

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 148–169 (ἑλλ. ἔκδ., σελ. 149–170). *Σύντ.*

μένη, μιά στηριγμένη στήν «πονηριά» καί στή σύγχυση τακτική τῶν ἐκλογῶν πού ἦταν ἄγνωστο γιά ποιό σκοπό γίνονταν, ἐκλογῶν Δούμας ὄχι γιά Δούμα. Καί αὐτό εἶναι ἱστορικό γεγονός πού δέν μπορεῖ νά τό ἐξαλείψει καμιά παρασιώπηση, κανένας ἑλιγμός καί ὑπεκφυγή τῶν μενσεβίκων· εἶναι γεγονός ὅτι *κανείς* ἀπ' αὐτούς, ἀκόμα καί ὁ Πλεχάνοφ, *δέν μποροῦσε* νά καλεῖ μέσω τοῦ τύπου νά πᾶμε στή Δούμα. Εἶναι γεγονός ὅτι ἀπό τόν τύπο δέ ρίχτηκε *οὔτε ἕνα* σύνθημα νά πᾶμε στή Δούμα. Εἶναι γεγονός ὅτι οἱ ἴδιοι οἱ μενσεβίκοι στήν προκήρυξη τῆς ἑνοποιημένης ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ ἀναγνώρισαν ἐπίσημα τήν ἀποχή καί ἐντόπισαν τή συζήτηση *μόνο* στό ζήτημα: σέ ποιό στάδιο πρέπει νά γίνει ἡ ἀποχή. Εἶναι γεγονός ὅτι οἱ μενσεβίκοι ἐντόπιζαν τό κέντρο βάρους ὄχι στίς ἐκλογές *γιά τή Δούμα*, ἀλλά στίς ἐκλογές *αὐτές καθαυτές*, ἤ μάλλον στό προτσές τῶν ἐκλογῶν, πού τό βλέπουν σάν ὀργάνωση *γιά* τήν ἐξέγερση, *γιά* τό σάρωμα τῆς Δούμας. Στό μεταξύ ὅμως τά γεγονότα ἔδειξαν ἀκριβῶς ὅτι ἦταν ἀδύνατο νά γίνει μαζική ζύμωση στή διάρκεια τῶν ἐκλογῶν καί ὅτι ὑπῆρχε μιά ὁρισμένη δυνατότητα ζύμωσης στίς μάζες μόνο μέσα ἀπό τήν ἴδια τή Δούμα.

Ὅποιος δοκιμάσει νά πάρει πραγματικά ὑπόψη του καί νά ὑπολογίσει ὅλα αὐτά τά περίπλοκα γεγονότα, τόσο ἀντικειμενικοῦ ὅσο καί ὑποκειμενικοῦ χαρακτήρα, θά δεῖ ὅτι ὁ Καύκασος ἦταν ἁπλῶς μιά ἐξαίρεση πού ἐπιβεβαίωσε τό γενικό κανόνα. Θά δεῖ ὅτι οἱ λόγοι μεταμελείας καί ἡ ἐξήγηση ὅτι ἡ ἀποχή ἦταν ἀποτέλεσμα «νεανικῆς ἔξαψης» ἀποτελοῦν τήν πιό στενή, ἐπιφανειακή καί κοντόφθαλμη ἐκτίμηση τῶν γεγονότων.

Ἡ διάλυση τῆς Δούμας ἔδειξε τώρα παραστατικά ὅτι ἡ ἀποχή στίς συνθῆκες τῆς ἄνοιξης τοῦ 1906 ἦταν γενικά μιά ἀναμφισβήτητα σωστή τακτική καί ὠφέλησε. *Μόνο* μέ τήν ἀποχή μποροῦσε ἡ σοσιαλδημοκρατία στίς *τοτινές* συνθῆκες νά ἐκπληρώσει τό χρέος της· νά κάνει δηλαδή γνωστές στό λαό τίς ἀναγκαῖες ἐκεῖνες ἐπιφυλάξεις σχετικά μέ τό τσαρικό σύνταγμα, τήν ἀναγκαία ἐκείνη κριτική τοῦ καντέτικου τσαρλατανισμοῦ στή διάρκεια τῶν ἐκλογῶν, πράγματα (κριτική καί ἐπιφυλάξεις) πού ἐπιβεβαιώθηκαν περίλαμπρα μέ τή διάλυση τῆς Δούμας.

Νά ἕνα μικρό παράδειγμα γιά παραστατική ἐξήγηση τῶν ὅσων εἴπαμε: Ὁ κ. Βοντοβόζοφ, αὐτός ὁ μισοκαντέτος, ὁ μισομενσεβίκος, τήν ἄνοιξη τοῦ 1906 ἦταν ὁλόψυχα ὑπέρ τῶν ἐκλογῶν καί ὑπέρ τῆς ὑποστήριξης τῶν καντέτων. Χτές (11 Αὐγούστου) ἔγραψε στήν ἐφημερίδα «Τοβάριστς»[136] ὅτι οἱ καντέτοι «ἤθελαν νά εἶναι κόμμα κοινοβουλευτικό σέ μιά χώρα πού δέν ἔχει κοινο-

βούλιο καί κόμμα συνταγματικό σέ μιά χώρα πού δέν ἔχει σύνταγμα», ὅτι «ὅλος ὁ χαρακτήρας τοῦ κόμματος τῶν καντέτων καθόρισε τή ριζική ἀντίφαση ἀνάμεσα σ' ἕνα ριζοσπαστικό πρόγραμμα καί σέ μιά κάθε ἄλλο παρά ριζοσπαστική τακτική».

Μεγαλύτερο θρίαμβο τῶν ἀπόψεών τους ἀπ' αὐτή τήν ὁμολογία τοῦ ἀριστεροῦ καντέτου ἤ δεξιοῦ πλεχανοφικοῦ οἱ μπολσεβίκοι δέν μποροῦσαν νά περιμένουν.

'Αλλά ἀπορρίπτοντας ἀνεπιφύλακτα τούς μικρόψυχους καί κοντόφθαλμους λόγους μεταμελείας, ἀπορρίπτοντας τήν ἀνόητη ἐξήγηση ὅτι ἡ ἀποχή ἦταν ἀποτέλεσμα «νεανικῆς ἔξαψης», δέ σκεπτόμαστε καθόλου ν' ἀρνηθοῦμε τά *νέα* διδάγματα πού βγαίνουν ἀπό τήν καντέτικη Δούμα. Θά ἤμασταν σχολαστικοί ἄν φοβόμασταν ν' ἀναγνωρίσουμε ἀνοιχτά καί νά πάρουμε ὑπόψη μας τά νέα αὐτά διδάγματα. Ἡ ἱστορία ἔδειξε πώς ὅταν συνέρχεται ἡ Δούμα παρουσιάζεται ἡ δυνατότητα γιά μιά χρήσιμη ζύμωση καί ἀπό μέσα ἀπό τή Δούμα καί γύρω ἀπ' αὐτήν· πώς μέσα στή Δούμα εἶναι δυνατόν νά ἐφαρμοστεῖ ἡ τακτική τῆς προσέγγισης μέ τήν ἐπαναστατική ἀγροτιά ἐνάντια στούς καντέτους. Αὐτό φαίνεται παράδοξο, μά τέτοια ἀναμφισβήτητα εἶναι ἡ εἰρωνεία τῆς ἱστορίας: ἀκριβῶς ἡ καντέτικη Δούμα ἔδειξε πολύ παραστατικά στίς μάζες τήν ὀρθότητα αὐτῆς τῆς «ἀντικαντέτικης», θά λέγαμε γιά λόγους συντομίας, τακτικῆς. Ἡ ἱστορία ἀνέτρεψε ἀμείλικτα ὅλες τίς συνταγματικές αὐταπάτες καί ὅλη τήν «πίστη στή Δούμα», ἀλλά ἡ ἱστορία ἀπέδειξε ἀναμφισβήτητα καί τό ὅτι τό σῶμα αὐτό φέρνει ἕνα ὁρισμένο, ἄν καί μικρό, ὄφελος στήν ἐπανάσταση, σά βῆμα γιά ζύμωση, γιά ἀποκάλυψη τῆς ἀληθινῆς «φύσης» τῶν πολιτικῶν κομμάτων κτλ.

'Από δῶ βγαίνει τό συμπέρασμα. Θά ἦταν γελοῖο νά κλείνουμε τά μάτια μπροστά στήν πραγματικότητα. Τώρα ἀκριβῶς ἔφτασε ἡ ὥρα πού οἱ ἐπαναστάτες σοσιαλδημοκράτες πρέπει νά πάψουν νά εἶναι ὀπαδοί τῆς ἀποχῆς. 'Εμεῖς δέ θ' ἀρνηθοῦμε νά πᾶμε στή δεύτερη Δούμα ὅταν (ἤ: «ἄν») συγκληθεῖ. Δέ θά ἀρνηθοῦμε νά χρησιμοποιήσουμε αὐτόν τό στίβο πάλης χωρίς νά ὑπερβάλλουμε καθόλου τή μικρή σημασία του, ἀλλά ἀντίθετα ὑποτάσσοντάς τον ὁλοκληρωτικά, μέ βάση τήν πεῖρα πού μᾶς ἔδοσε ἤδη ἡ ἱστορία, σέ μιά ἄλλου εἴδους πάλη — στήν πάλη μέ τήν ἀπεργία, μέ τήν ἐξέγερση κτλ. Θά συγκαλέσουμε τό πέμπτο συνέδριο τοῦ κόμματος· ἐκεῖ θά ἀποφασίσουμε ὅτι σέ *περίπτωση ἐκλογῶν* εἶναι ἀναγκαία ἡ ἐκλογική συμφωνία γιά μερικές βδομάδες μέ τούς τρουντοβίκους (χωρίς τή σύγκληση τοῦ πέμπτου συνεδρίου τοῦ κόμματος δέν μπορεῖ νά διεξαχθεῖ ἑνιαία ἐκλογική καμπάνια,

καί οἱ διάφοροι «συνασπισμοί μέ ἄλλα κόμματα» ἀπαγορεύονται ρητά μέ ἀπόφαση τοῦ τέταρτου συνεδρίου). Καί τότε θά συντρίψουμε τούς καντέτους κατακέφαλα.

Τό συμπέρασμα ὅμως αὐτό ἀπέχει ἀκόμα πάρα πολύ ἀπό τό νά ἐξαντλεῖ ὅλη τήν πολυπλοκότητα τοῦ καθήκοντος πού στέκει μπροστά μας. Ὑπογραμμίσαμε σκόπιμα τίς λέξεις «*σέ περίπτωση* ἐκλογῶν» κτλ. Δέν ξέρουμε ἀκόμα ἄν θά συγκληθεῖ ἡ δεύτερη Δούμα, πότε θά γίνουν οἱ ἐκλογές, ποιό θά εἶναι τό ἐκλογικό σύστημα, ποιά θἆναι ἡ κατάσταση τότε. Γι᾿ αὐτό, τό συμπέρασμά μας ἔχει τό μειονέκτημα ὅτι εἶναι πολύ γενικό: εἶναι χρήσιμο γιά νά κάνουμε μιά ἀνακεφαλαίωση τοῦ παρελθόντος, γιά νά σταθμίσουμε τά διδάγματα τοῦ παρελθόντος αὐτοῦ, γιά νά τοποθετήσουμε σωστά τά μελλοντικά προβλήματα τακτικῆς, μά εἶναι ἀκόμα ἐντελῶς ἀνεπαρκές γιά τή λύση τῶν συγκεκριμένων καθηκόντων τακτικῆς τοῦ ἀμέσου μέλλοντος.

Μόνο οἱ καντέτοι καί οἱ διάφοροι «καντετόμορφοι» μποροῦν σήμερα νά ἱκανοποιοῦνται μ᾿ ἕνα τέτοιο συμπέρασμα, νά κάνουν «σύνθημά» τους τούς καημούς γιά τή νέα Δούμα, νά προσπαθοῦν νά ἀποδείξουν στήν κυβέρνηση ὅτι εἶναι ἐνδεδειγμένο νά συγκληθεῖ τό γρηγορότερο ἡ Δούμα κτλ. Μόνο οἱ προδότες τῆς ἐπανάστασης, συνειδητοί ἤ ὄχι, μποροῦν νά στρέφουν *τώρα* ὅλες τους τίς προσπάθειες στό νά διοχετευθεῖ τό ἀναπόφευκτο νέο φούντωμα τῶν διαθέσεων καί τοῦ ἀναβρασμοῦ ἀκριβῶς στίς ἐκλογές, καί ὄχι σέ πάλη μέ γενική ἀπεργία καί ἐξέγερση.

Φτάσαμε στήν οὐσία τοῦ ζητήματος τῆς σημερινῆς σοσιαλδημοκρατικῆς τακτικῆς. Τώρα ἡ οὐσία τοῦ ζητήματος δέ βρίσκεται καθόλου στό ἄν θά συμμετάσχουμε γενικά στίς ἐκλογές. Τό νά ποῦμε ἐδῶ: «ναί» εἴτε «ὄχι» εἶναι τό ἴδιο σά νά μή λέμε ἀπολύτως τίποτα γιά τό θεμελιακό καθῆκον τῆς στιγμῆς. Ἡ πολιτική κατάσταση τοῦ Αὐγούστου τοῦ 1906 μοιάζει ἐπιφανειακά μέ τήν κατάσταση τοῦ Αὐγούστου τοῦ 1905, ἀπό τότε ὅμως ἔγινε ἕνα τεράστιο βῆμα πρός τά μπρός: καθορίστηκαν μέ πολύ μεγαλύτερη ἀκρίβεια καί οἱ δυνάμεις τῶν ἐμπόλεμων μερῶν, καί οἱ μορφές πάλης, καί ὁ χρόνος πού ἀπαιτεῖται γιά τόν ἕνα ἤ τόν ἄλλο, ἄν μποροῦμε νά ἐκφραστοῦμε ἔτσι, στρατηγικό ἑλιγμό.

Τό σχέδιο τῆς κυβέρνησης εἶναι σαφές. Ἔκανε πολύ σωστό ὑπολογισμό καθορίζοντας τό χρόνο σύγκλησης τῆς Δούμας καί μή καθορίζοντας, κατά παράβαση τοῦ νόμου, τό χρόνο τῶν ἐκλογῶν. Ἡ κυβέρνηση δέ θέλει νά δέσει τά χέρια της καί νά δείξει τά χαρτιά της. Πρῶτο, κερδίζει χρόνο γιά νά μελετήσει τό ζήτημα τῆς τροποποίησης τοῦ ἐκλογικοῦ νόμου. Δεύτερο — τό καί κυ-

ριότερο — κρατάει σέ ἐφεδρεία τόν καθορισμό τοῦ χρόνου τῶν ἐκλογῶν γιά τή στιγμή πού θά εἶναι δυνατόν νά διασαφηνιστεῖ ἐντελῶς ὁ χαρακτήρας τῆς νέας ἀνόδου καί ἡ δύναμή της. Ἡ κυβέρνηση θέλει νά ὁρίσει τίς νέες ἐκλογές ἀκριβῶς σέ τέτοιο χρόνο (καί μέ τέτοια ἴσως μορφή, δηλ. τέτοιες ἤ ἀλλιώτικες ἐκλογές), *γιά νά κατατεμαχίσει καί νά ἐξασθενίσει τήν ἐξέγερση πού ἀρχίζει*. Ἡ κυβέρνηση σκέπτεται σωστά: ἄν ὅλα θά εἶναι ἥσυχα, μπορεῖ νά μή συγκαλέσουμε καθόλου τή Δούμα ἤ νά γυρίσουμε στούς νόμους τοῦ Μπουλίγκιν. Ἄν ὅμως τό κίνημα θᾶναι ἰσχυρό, θά προσπαθήσουμε νά τό κατατεμαχίσουμε ὁρίζοντας προσωρινά ἐκλογές, ἀποτραβώντας μ' αὐτές τίς ἐκλογές αὐτούς ἤ ἐκείνους τούς δειλούς ἤ ἁπλοϊκούς ἀπό τήν ἀνοιχτή ἐπαναστατική πάλη.

Οἱ κουτοί φιλελεύθεροι (βλ. τίς ἐφημερίδες «Τοβάριστς» καί «Ρέτς») τόσο πολύ δέν καταλαβαίνουν τήν κατάσταση, πού χώνονται μόνοι τους στά δίχτυα πού τούς στήνει ἡ κυβέρνηση. Τρῶνε τά λυσσακά τους γιά «ν' ἀποδείξουν» ὅτι εἶναι ἀναγκαία ἡ Δούμα καί ὅτι εἶναι *ἐνδεδειγμένο* νά προσανατολιστεῖ ἡ ἄνοδος πρός τίς ἐκλογές. Ὅμως κι αὐτοί ἀκόμα δέν μποροῦν ν' ἀρνηθοῦν ὅτι τό ζήτημα τῆς μορφῆς τῆς ἐπικείμενης πάλης μένει ἀκόμα ἀνοιχτό! Ἡ σημερινή «Ρέτς» (12 Αὐγούστου) ὁμολογεῖ: «τί θά ποῦν τό φθινόπωρο οἱ ἀγρότες. . . εἶναι γιά τήν ὥρα ἄγνωστο». «Ὥς τό Σεπτέμβρη–Ὀχτώβρη, ὁπότε θά διευκρινιστοῦν ὁριστικά οἱ διαθέσεις τῶν ἀγροτῶν, εἶναι δύσκολο νά κάνει κανείς ὁποιαδήποτε γενική πρόβλεψη».

Οἱ φιλελεύθεροι ἀστοί μένουν πιστοί στόν ἑαυτό τους. Δέ θέλουν καί δέν μποροῦν νά συμβάλουν ἐνεργά στήν ἐκλογή τῶν μορφῶν πάλης, στή διαμόρφωση τῶν διαθέσεων τῶν ἀγροτῶν πρός τή μιά ἤ τήν ἄλλη μεριά. Τά συμφέροντα τῆς ἀστικῆς τάξης δέν ἀπαιτοῦν τήν ἀνατροπή τῆς παλιᾶς ἐξουσίας, ἀλλά μόνο τήν ἐξασθένισή της καί τό διορισμό φιλελεύθερης κυβέρνησης.

Τά συμφέροντα τοῦ προλεταριάτου ἀπαιτοῦν τήν πλήρη ἀνατροπή τῆς παλιᾶς, τῆς τσαρικῆς ἐξουσίας καί τή σύγκληση κυρίαρχης συντακτικῆς συνέλευσης. Τά συμφέροντά του ἀπαιτοῦν τήν πιό ἐνεργό ἐπέμβαση στή διαμόρφωση τῶν διαθέσεων τῆς ἀγροτιᾶς, στήν ἐκλογή τῶν πιό ἀποφασιστικῶν μορφῶν πάλης καί τῆς πιό κατάλληλης στιγμῆς γιά τήν ἐκδήλωσή της. Σέ καμιά περίπτωση δέν πρέπει οὔτε νά ἀποσύρουμε, οὔτε νά συγκαλύπτουμε τό σύνθημα: σύγκληση συντακτικῆς συνέλευσης μέ τόν ἐπαναστατικό δρόμο, δηλ. μέσω μιᾶς προσωρινῆς ἐπαναστατικῆς κυβέρνησης. Πρέπει νά στρέψουμε ὅλες μας τίς προσπάθειες

στό νά ἐξηγήσουμε τούς ὅρους τῆς ἐξέγερσης — συνδυασμός της μέ τήν ἀπεργιακή πάλη, συσπείρωση καί προετοιμασία ὅλων τῶν ἐπαναστατικῶν δυνάμεων γιά τό σκοπό αὐτόν κτλ. Μέ ὅλη μας τήν ἀποφασιστικότητα πρέπει νά μποῦμε στό δρόμο πού χάραξαν οἱ γνωστές ἐκκλήσεις «Πρός τό στρατό καί τό στόλο» καί «Πρός ὅλη τήν ἀγροτιά», ἐκκλήσεις πού ὑπογράφτηκαν ἀπό τό «συνασπισμό» ὅλων τῶν ἐπαναστατικῶν ὀργανώσεων, μαζί καί τῆς Ἐργασιακῆς ὁμάδας. Τέλος πρέπει νά καταβάλουμε ἰδιαίτερη φροντίδα ὥστε ἡ κυβέρνηση νά μήν κατορθώσει σέ καμιά περίπτωση, μέ τήν προκήρυξη ἐκλογῶν, οὔτε νά κατατεμαχίσει, οὔτε νά ἀνακόψει, οὔτε νά ἐξασθενίσει τήν ἐξέγερση πού ἀρχίζει. Ἀπό τήν ἄποψη αὐτή πρέπει νά εἶναι γιά μᾶς ἀπολύτως ὑποχρεωτικά τά διδάγματα ἀπό τήν καντέτικη Δούμα, διδάγματα πού ἡ οὐσία τους βρίσκεται στό ὅτι ἡ καμπάνια γιά τή Δούμα εἶναι παράγωγη, δευτερεύουσα μορφή πάλης, ἐνῶ κύρια μορφή — λόγω τῶν ἀντικειμενικῶν συνθηκῶν τῆς στιγμῆς — παραμένουν τά ἄμεσα ἐπαναστατικά κινήματα τῶν πλατιῶν λαϊκῶν μαζῶν.

Βέβαια ἡ τέτοιου εἴδους ὑπαγωγή τῆς καμπάνιας γιά τή Δούμα στήν κύρια πάλη, ἡ τοποθέτηση τῆς καμπάνιας αὐτῆς σέ δεύτερη μοίρα σέ περίπτωση πού ἡ μάχη θά ἔχει κακή ἔκβαση ἤ θά παραταθεῖ ὥς τό πείραμα τῆς δεύτερης Δούμας — ἡ τακτική αὐτή μπορεῖ νά ὀνομαστεῖ, ἄν θέλετε, παλιά τακτική τῆς ἀποχῆς. Τυπικά μιά τέτοια ὀνομασία μπορεῖ κανείς νά τήν ὑποστηρίξει, γιατί «ἡ προετοιμασία γιά τίς ἐκλογές» — πλάι στή δουλειά τῆς ζύμωσης καί τῆς προπαγάνδας πού εἶναι πάντοτε ὑποχρεωτική — περιορίζεται στίς πιό μικρές τεχνικές προετοιμασίες, πού σπανιότατα μποροῦν νά γίνουν πολύ πρίν ἀπό τίς ἐκλογές. Δέ θέλουμε νά φιλονικήσουμε γιά τίς λέξεις, στήν οὐσία ὅμως αὐτό ἀποτελεῖ συνεπῆ *ἀνάπτυξη* τῆς παλιᾶς τακτικῆς, ὄχι ὅμως *ἐπανάληψή* της, εἶναι συμπέρασμα ἀπό τήν προηγούμενη ἀποχή μά ὄχι ἡ προηγούμενη ἀποχή.

Συνοψίζουμε. Πρέπει νά μελετήσουμε τήν πείρα τῆς καντέτικης Δούμας καί τά διδάγματα πού βγαίνουν ἀπό αὐτήν νά τά διαδόσουμε στίς μάζες. Πρέπει νά ἀποδείχνουμε τό «ἀκατάλληλο» τῆς Δούμας, τήν ἀναγκαιότητα τῆς συντακτικῆς συνέλευσης, τήν ἀστάθεια τῶν καντέτων· νά ἀπαιτοῦμε τήν ἀπαλλαγή τῶν τρουντοβίκων ἀπό τό ζυγό τῶν καντέτων, νά ὑποστηρίζουμε τούς πρώτους ἐνάντια στούς δευτέρους. Πρέπει νά ἀναγνωρίσουμε ἀμέσως τήν ἀνάγκη ἐκλογικῆς συμφωνίας τῶν σοσιαλδημοκρατῶν μέ τούς τρουντοβίκους σέ περίπτωση νέων ἐκλογῶν. Πρέπει

νά ἀντιδράσουμε μέ ὅλες μας τίς δυνάμεις στό σχέδιο τῆς κυβέρνησης νά κατατεμαχίσει τήν ἐξέγερση μέ τήν προκήρυξη ἐκλογῶν. Ἡ σοσιαλδημοκρατία, ὑποστηρίζοντας μέ ἀκόμα μεγαλύτερη δύναμη τά δοκιμασμένα ἐπαναστατικά συνθήματά της, πρέπει νά καταβάλει κάθε προσπάθεια γιά νά συσπειρώσει πιό σφιχτά ὅλα τά ἐπαναστατικά στοιχεῖα καί τίς τάξεις, γιά νά μετατρέψει τήν πιθανή στό ἄμεσο μέλλον ἄνοδο σέ παλλαϊκή ἔνοπλη ἐξέγερση ἐνάντια στήν τσαρική κυβέρνηση.

Γράφτηκε στίς 12 (25) τοῦ Αὐγούστου 1906

Δημοσιεύτηκε στίς 21 τοῦ Αὐγούστου 1906 στήν ἐφημερίδα «Προλετάρι», ἀρ. φύλλου 1

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας

Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΚΑΙ Η ΧΡΕΟΚΟΠΙΑ ΤΗΣ ΟΠΟΡΤΟΥΝΙΣΤΙΚΗΣ ΤΑΚΤΙΚΗΣ

Ι

Ἡ διάλυση τῆς Δούμας ὑπῆρξε, ἀναμφισβήτητα, ἕνα σημάδι σοβαρῆς πολιτικῆς κρίσης στήν πορεία τῆς ρωσικῆς ἐπανάστασης. Ὅπως καί κάθε κρίση ἔτσι κι αὐτή ὄξυνε μεμιᾶς καί πολύ σοβαρά ὅλες τίς πολιτικές ἀντιθέσεις, ἀποκάλυψε τό ὑπόβαθρο πολλῶν φαινομένων καί ἔβαλε μπροστά στό λαό σέ ὅλο τους τό μέγεθος τά καθήκοντα πού ὥς τότε μόνο διαπιστώνονταν στίς γενικές τους γραμμές, χωρίς νά γίνονται συνείδηση τῶν πλατιῶν μαζῶν. Ἡ διάλυση τῆς Δούμας, ὅπως καί κάθε κρίση πού ἀποτελεῖ τό ἀποκρυστάλλωμα μιᾶς ὁλόκληρης περιόδου τῆς προηγουμένης ἐξέλιξης, ἔπρεπε κατανάγκην νά παίξει ρόλο λυδίας λίθου γιά τή δοκιμασία καί τήν ἐπαλήθευση τούτης ἤ ἐκείνης τῆς κατεύθυνσης τῶν ἀπόψεων τακτικῆς. Ἀπό τό ἕνα μέρος, ἡ κρίση κλείνει ἕνα ὁρισμένο κύκλο ἐξέλιξης καί δίνει ἔτσι τή δυνατότητα νά καθορίσουμε συγκεκριμένα ἄν εἶναι σωστή ἤ ὄχι ἡ γενική ἐκτίμηση τῆς ἐξέλιξης αὐτῆς. Ἀπό τό ἄλλο μέρος, ἡ κρίση μᾶς ἀναγκάζει νά δόσουμε ἀμέσως ἀπαντήσεις σέ πολλά ζητήματα πού προβάλλουν μέ ὀξύτητα, καί μάλιστα οἱ ἀπαντήσεις ἐπαληθεύονται συχνά εὐθύς ἀμέσως, ἐπιτόπου ἄς ποῦμε, λόγω τῆς γοργῆς ἐξέλιξης τῶν γεγονότων.

Ἡ διάλυση τῆς Δούμας ἀποδείχτηκε μιά τέτοια ἀκριβῶς «λυδία λίθος» γιά τίς «*δυό τακτικές*» τῆς σοσιαλδημοκρατίας τῆς Ρωσίας, πού ἔχουν πιά διαγραφεῖ ἀπό καιρό. Κατά τήν «περίοδο τῆς Δούμας» συζητούσαμε λίγο-πολύ ἤρεμα γιά τίς δυό αὐτές τακτικές, γιατί ἡ πολιτική κατάσταση δέ δημιουργοῦσε τήν ἀνάγκη γιά ἄμεσες καί μεγάλες πολιτικές ἐνέργειες. Ἡ διάλυση τῆς Δούμας δημιούργησε ἀμέσως τήν ἀνάγκη αὐτή. Οἱ «δυό τα-

κτικές» ὑποβλήθηκαν *σέ δοκιμασία*, ἀντιμέτωπες στήν πολιτική κρίση. Εἶναι ἀνάγκη νά δοῦμε μέ ὅλη τήν ἀπαιτούμενη προσοχή τά ἀποτελέσματα τῆς δοκιμασίας αὐτῆς.

II

Ἡ ΚΕ τοῦ κόμματός μας βρίσκεται στά χέρια τῶν σοσιαλδημοκρατῶν τῆς δεξιᾶς πτέρυγας. Ἐκεῖνο πού ἀπαιτοῦνταν ἀπό αὐτούς ἦταν νά δόσουν γρήγορα ἀκριβεῖς καί ξεκάθαρες ἀπαντήσεις στά καινούργια ζητήματα τακτικῆς. Ποιές λοιπόν ἦταν οἱ ἀπαντήσεις αὐτές;

Στό βασικό ζήτημα σχετικά μέ τό γενικό χαρακτήρα τῆς ἐπικείμενης πάλης ἡ ἀπάντηση τῆς ΚΕ ἦταν νά ρίξει τοῦτα τά συνθήματα: στήν ἀρχή «ἐπανάληψη τῆς συνόδου τῆς Δούμας». Οἱ καντέτοι ἁρπάζουν αὐτό τό σύνθημα (βλ. τήν ἐφημερίδα «Ρέτς» καί τή συνέντευξη τοῦ κ. Κεντρίν στήν ἐφημερίδα «Ὄκο» [137]). Τό κόμμα τῶν σοσιαλδημοκρατῶν τό ἀπορρίπτει. Διαμαρτύρονται οἱ μπολσεβίκοι πού εἶναι μέλη τῆς ΚΕ, διαμαρτύρεται ἡ Κομματική Ἐπιτροπή τῆς Πετρούπολης. Ἡ ΚΕ ἐγκαταλείπει τό πρῶτο σύνθημα καί ρίχνει δεύτερο: «ὑπεράσπιση τῆς Δούμας ἐνάντια στήν καμαρίλα γιά τή σύγκληση συντακτικῆς συνέλευσης». Τέλος, ὕστερα ἀπό τό δεύτερο αὐτό σύνθημα ρίχνεται τό τελευταῖο, τό τρίτο: «ὑπέρ τῆς Δούμας σάν ὀργάνου ἐξουσίας πού θά συγκαλέσει συντακτική συνέλευση». Παρά τίς διαμαρτυρίες τῶν σοσιαλδημοκρατῶν τῆς ἀριστερῆς πτέρυγας, ἡ ΚΕ ἐπιμένει στό σύνθημα αὐτό. Πάνω στά ζητήματα τῶν συνθημάτων ἐπικρατεῖ πλήρης σύγχυση.

Δεύτερο ζήτημα: Ποιά μορφή πάλης νά συστήσουμε; Ἡ ΚΕ ἀποκλίνει πρίν ἀπ' ὅλα πρός τήν ἀπεργία-διαδήλωση. Θά ἤθελε νά ρίξει τό σύνθημα γιά ἄμεση ἀπεργία, μά μένει μονάχη ἀνάμεσα σέ ὅλα τά ἐπαναστατικά κόμματα καί ὀργανώσεις. Ὑπογράφει τότε ἐκκλήσεις πού καλοῦν σέ *ἐξέγερση* (τίς ἐκκλήσεις «Πρός τό στρατό καί τό στόλο» καί «Πρός ὅλη τήν ἀγροτιά τῆς Ρωσίας»). Μά, κάνοντας ἕνα βῆμα μπρός ἀπό τήν ἀπεργία-διαδήλωση πρός τήν ἀπεργία-ἐξέγερση, σπεύδει κατόπιν νά κάνει ἕνα βῆμα πίσω καί καλεῖ σέ «μερικότερες μαζικές ἐκδηλώσεις διαμαρτυρίας».

Τρίτο θεμελιακό ζήτημα: μέ ποιόν μαζί νά βαδίζουμε στήν πάλη; Σέ ποιά στρώματα τῆς ἀστικῆς δημοκρατίας νά ὑπολογίζουμε ἤ ποιά κυρίως νά παίρνουμε ὑπόψη μας; Μέ ποιά κόμματα ἤ ὀργανώσεις πρέπει νά ἐπιδιώκουμε προσέγγιση; Ἡ ΚΕ, ὅπως

εἴδαμε, τά συνθήματά της καί τίς μορφές πάλης πού συνιστᾶ τά προσαρμόζει στό ἐπίπεδο τῆς «Δούμας στό σύνολό της», στό ἐπίπεδο τῶν καντέτων. Ἀλλά, ὅπως λένε, «ἄν διώξεις τόν ἥλιο ἀπό τήν πόρτα, θά μπεῖ ἀπό τό παράθυρο»! Ἡ ΚΕ *ἀναγκάζεται* νά ὑπογράψει τίς ἐκκλήσεις καί πρός τό στρατό καί πρός τήν ἀγροτιά, καί «Πρός ὅλο τό λαό» *ἀποκλειστικά* ἀποκοινοῦ μέ τίς ἐπαναστατικές ὀργανώσεις, *ἀποκλειστικά* ἀποκοινοῦ μέ τούς *τρουντοβίκους* (ἀπό τά συντρίμμια τῆς Δούμας). Στούς *συλλογισμούς* της γιά τήν τακτική ἡ ΚΕ, ὅπως καί ὅλοι οἱ μενσεβίκοι, χαράζει ὁροθετική γραμμή ἀνάμεσα στούς καντέτους καί στούς ὀχτωβριστές: δεξιά — «αὐτοί», ἀριστερά — «ἐμεῖς» («ἐμεῖς» μέ τούς καντέτους). Στά *συνθήματα δράσης* στόν τομέα τῆς τακτικῆς, στίς μαχητικές της ἐκκλήσεις ἡ ΚΕ χαράζει ὁροθετική γραμμή ἀνάμεσα στούς καντέτους καί στούς τρουντοβίκους: οἱ καντέτοι πηγαίνουν ἤ μέ τούς δεξιούς ἤ μ' ἐκείνους πού κρατοῦν οὐδετερότητα στήν πάλη. *Ἑπομένως* τό «ἐμεῖς» σημαίνει «ἐμεῖς» μέ τούς τρουντοβίκους, χωρίς τούς καντέτους. Τό «ἐμεῖς» εἶναι, ὅπως φαίνεται, τό πληροφοριακό-συντονιστικό γραφεῖο *ὅλων* τῶν ἐπαναστατικῶν ὀργανώσεων, μαζί καί τῆς «ἐπιτροπῆς τῆς Ἐργασιακῆς ὁμάδας», ἀλλά χωρίς τούς καντέτους. Δηλαδή: «μεγάλη διάθεση, μά δέ βοηθᾶ ἡ τύχη». Μεγάλη ἡ διάθεση τῶν δεξιῶν σοσιαλδημοκρατῶν νά πᾶνε ταίρι ταίρι μέ τούς καντέτους, μά δέ βοηθᾶ ἡ τύχη, γιατί οἱ καντέτοι ἀποφεύγουν τίς μαχητικές συμφωνίες πού ὑπαγορεύει ἡ πορεία τῶν γεγονότων.

Αὐτή εἶναι, στίς βασικές της γραμμές, ἡ πραγματική ἱστορία τῆς μενσεβίκικης τακτικῆς μετά τή διάλυση τῆς Δούμας. Ἡ ἱστορία αὐτή ἔχει γραφτεῖ σέ μερικά ντοκουμέντα. Διαβάστε τά «γράμματα» (4ο καί 5ο) τῆς ΚΕ πρός τίς κομματικές ὀργανώσεις καί τίς ἐκκλήσεις «Πρός τό στρατό καί τό στόλο» (σοσιαλδημοκρατική ὁμάδα καί ἐπιτροπή τῆς Ἐργασιακῆς ὁμάδας), «Πρός ὅλη τήν ἀγροτιά τῆς Ρωσίας» (ἐπιτροπή τῆς Ἐργασιακῆς ὁμάδας, Σοσιαλδημοκρατική ὁμάδα, Πανρωσική Ἀγροτική Ἕνωση, ΚΕ τοῦ κόμματος τῶν σοσιαλιστῶν-ἐπαναστατῶν, ΚΕ τοῦ κόμματος τῶν σοσιαλδημοκρατῶν, Πανρωσική Ἕνωση σιδηροδρομικῶν, Πανρωσική Ἕνωση δασκάλων), «Πρός ὅλο τό λαό» (οἱ ἴδιες ὀργανώσεις πλήν τῶν τριῶν ἑνώσεων, ἀλλά σύν τό Σοσιαλιστικό κόμμα τῆς Πολωνίας — ΠΠΣ[138] — καί τήν Μπούντ), διαβάστε, τέλος, τή διαμαρτυρία τῶν 3 μελῶν τῆς ΚΕ (τυπώθηκε «μόνο γιά τά μέλη τοῦ κόμματος»)[139], καί θά ἐνημερωθεῖτε πάνω σέ ὅλο τό ὑλικό σχετικά μέ τήν ὀπορτουνιστική τακτική τῆς σοσιαλδημοκρατίας μετά τή διάλυση τῆς Δούμας.

Ποιό εἶναι τό γενικό συμπέρασμα αὐτῆς τῆς πραγματικῆς, τῆς ἐξωτερικῆς ἱστορίας τῶν μενσεβίκικων ὁδηγιῶν τακτικῆς; Τό συμπέρασμα αὐτό εἶναι ξεκάθαρο: ταλάντευση ἀνάμεσα στή φιλελευθερο-μοναρχική ἀστική τάξη καί στήν ἐπαναστατική ἀστική δημοκρατία. Κι ἀλήθεια, σέ τί καταλήγουν οἱ ταλαντεύσεις τῆς ΚΕ ὅσον ἀφορᾶ τό ζήτημα τῶν συνθημάτων; Στήν ταλάντευση ἀνάμεσα στό νόμιμο-συνταγματικό δρόμο, σάν τόν ἀποκλειστικό, τό μοναδικό δρόμο (σύνθημα: «ἐπανάληψη τῆς συνόδου τῆς Δούμας»), καί στήν ἀναγνώριση ἤ στήν ἀνοχή τοῦ ἐπαναστατικοῦ δρόμου (σύνθημα: «συντακτική συνέλευση», *ἐξασθενημένο* μέ τήν ἀπαρέγκλιτη προσχώρηση τῆς Δούμας). Πρόκειται γιά ταλάντευση ἀνάμεσα στούς καντέτους (πού ἀποδέχονται καί ἔχουν ἤδη *ἀποδεχτεῖ* τήν «ἐπανάληψη τῆς συνόδου τῆς Δούμας») καί στήν ἐπαναστατική ἀγροτιά (τρουντοβίκοι, ἐσέροι, Ἀγροτική Ἕνωση, Ἕνωση σιδηροδρομικῶν καί Ἕνωση δασκάλων, πού ὑπέγραψαν μαζί μέ τήν ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ τήν ἔκληση μέ τό σύνθημα τῆς ἐξέγερσης γιά συντακτική συνέλευση). Ἡ ΚΕ μας ἤ οἱ ὀπορτουνιστές σοσιαλδημοκράτες μας στέκουν λίγο ἀριστερότερα ἀπό τούς καντέτους καί ἀρκετά δεξιότερα ἀπό τήν ἐπαναστατική ἀστική δημοκρατία. Αὐτό εἶναι τό γενικό συμπέρασμα πού ἀπορρέει ἀπό τίς ταλαντεύσεις τῆς ΚΕ καί στό ζήτημα τῶν συνθημάτων, καί στό ζήτημα τῶν μορφῶν πάλης, καί στό ζήτημα τῆς διάταξης τῶν πολιτικῶν κομμάτων.

Σέ ὅλη τήν περίοδο τῆς Δούμας οἱ διαφωνίες τακτικῆς ἀνάμεσα στή δεξιά καί στήν ἀριστερή πτέρυγα τῆς σοσιαλδημοκρατίας ὅλο καί πιό πολύ διασαφηνίζονταν καί κατέληγαν στό βασικό ζήτημα τῆς ὁροθετικῆς γραμμῆς μέσα στήν ἀστική δημοκρατία ἤ στό ζήτημα μέ ποιόν νά βαδίσουμε. Οἱ σοσιαλδημοκράτες τῆς δεξιᾶς πτέρυγας κατεύθυναν ὅλες τους τίς προσπάθειες στό νά βαδίσουμε μαζί μέ τούς καντέτους (ὑποστήριξη τῆς Δούμας στό σύνολό της, ὑποστήριξη τοῦ αἰτήματος γιά τό διορισμό κυβέρνησης ἀπό τή Δούμα). Ἀντίθετα, οἱ ἐπαναστάτες σοσιαλδημοκράτες ἐπιδίωκαν μέ τήν τακτική τους ν' ἀποσπάσουν ἀπό τούς καντέτους τήν ἐπαναστατική ἀστική δημοκρατία, ν' ἀπαλλάξουν τά στοιχεῖα της ἀπό τό ζυγό τῶν καντέτων καί νά τά συσπειρώσουν μέ τό προλεταριάτο γιά μαχητικούς σκοπούς. Ἡ διάλυση τῆς Δούμας ἔκανε ἀπολογισμό τῆς περιόδου τῆς Δούμας. Καί τί βγῆκε; Βγῆκε ὅτι οἱ σοσιαλδημοκράτες τῆς δεξιᾶς πτέρυγας *βρέθηκαν στήν ἀνάγκη* ν' ἀπομακρυνθοῦν ἀπό τούς καντέτους καί νά προσχωρήσουν στήν ἐπαναστατική δημοκρατία. Μόνο μερικές προσθῆκες στά συνθήματά τους παρέμειναν καντέ-

τικες. Ἡ ζωή τούς ἀνάγκασε νά χαράξουν τήν ὁροθετική γραμμή ἐκεῖ ἀκριβῶς πού ἔδειχναν πάντα οἱ σοσιαλδημοκράτες τῆς ἀριστερῆς πτέρυγας. Ἡ ἀσυνέπεια τῶν συνθημάτων τῆς ΚΕ καί ἡ «μηδαμινότητά» τους πρόβαλαν ἐξαιρετικά ἀνάγλυφα.

III

Ἄς ἐξετάσουμε τώρα τούς συλλογισμούς τῆς ΚΕ. Πιό ὁλοκληρωμένα διατυπώνονται στό 4ο «γράμμα πρός τίς κομματικές ὀργανώσεις» (τό γράμμα αὐτό δέν ἔχει οὔτε ἡμερομηνία οὔτε ἀριθμό, μά τό ἑπόμενο γράμμα ὀνομάζεται πέμπτο). Τό γράμμα αὐτό εἶναι πραγματικά ὑπέροχο πρότυπο ὀπορτουνιστικῆς σκέψης· θά ἄξιζε νά τυπώνεται καί νά ξανατυπώνεται, νά περιληφθεῖ σέ χρηστομάθεια, στά ἐγχειρίδια τοῦ σοσιαλισμοῦ, γιά νά ἐξηγεῖται μ' ἕνα παραστατικό παράδειγμα ὁ τρόπος μέ τόν ὁποῖο *δέν* πρέπει νά σκέπτονται οἱ σοσιαλδημοκράτες γιά τήν τακτική.

Ἡ οὐσία τοῦ γράμματος βρίσκεται στήν ἀνάλυση τοῦ ζητήματος πού οἱ ἴδιοι οἱ συντάκτες του τό διατυπώνουν ὡς ἑξῆς: «σέ ποιανοῦ χέρια μπορεῖ τώρα νά περάσει ἡ ἐξουσία;».

«Ποιός εἶναι — λέει πιό κάτω τό γράμμα — ἤ μπορεῖ νά εἶναι σήμερα *στά μάτια* τῶν 140 ἑκατομμυρίων τοῦ λαοῦ ὁ φυσικός διάδοχος τῆς κρατικῆς ἐξουσίας πού θάχει ἀποσπαστεῖ ἀπό τά χέρια τῆς τσαρικῆς κυβέρνησης;... Γιατί, ὅταν ἀρχίζει ἕνα παλλαϊκό κίνημα γιά τήν κατάκτηση τῆς κρατικῆς ἐξουσίας, ἡ παλλαϊκή *συνείδηση* πρέπει νά ἔχει καί *ἀντίληψη* γιά τό ποιός θά μπεῖ στή θέση τῆς κυβέρνησης πού θ' ἀνατραπεῖ... Σέ κάθε δοσμένη περίοδο τοῦ κινήματος μιά ὁρισμένη ὁμάδα ἀνθρώπων ἤ ὀργάνωση πρέπει νά παίξει στήν παλλαϊκή *συνείδηση* ἕναν τέτοιο ρόλο».

Στούς συλλογισμούς πού παραθέσαμε ὑπογραμμίσαμε τά σημεῖα ἐκεῖνα πού δείχνουν ἀμέσως ὅτι οἱ συλλογισμοί αὐτοί εἶναι τελείως ἀβάσιμοι. Στό ζήτημα τῆς *κατάκτησης* τῆς ἐξουσίας ἡ ΚΕ παίρνει ἐξαρχῆς μικροαστική-ἰδεαλιστική θέση καί ὄχι προλεταριακή-ὑλιστική. Τή «φυσική διαδοχή» τῆς ἐξουσίας τήν ἐξαρτᾶ ἀπό τήν πιό πλατιά διαδομένη «συνείδηση» («στά μάτια» τοῦ λαοῦ) — καί ὄχι ἀπό τίς ὑπάρχουσες συνθῆκες τῆς πάλης. Δέν καταλαβαίνει ὅτι «φυσικός διάδοχος» θά εἶναι ὄχι ἐκεῖνος πού «παίζει ἕναν τέτοιο ρόλο» στή «*συνείδηση*» τοῦ ἑνός ἤ τοῦ ἄλλου, ἀλλά ἐκεῖνος πού στήν πράξη *θ' ἀνατρέψει* τήν κυβέρνηση, ἐκεῖνος πού στήν πράξη *θά κατακτήσει* τήν ἐξουσία, ἐκεῖνος πού θά βγεῖ *νικητής* στήν πάλη. Τήν ἔκβαση τῆς πάλης δέ θά τήν καθορίσει ἡ «παλλαϊκή συνείδηση», μά ἡ *δύνα-*

μη αὐτῶν ἤ ἐκείνων τῶν *τάξεων* καί στοιχείων τῆς κοινωνίας. Ἔτσι ἡ ΚΕ παρακάμπτει τελείως τό ζήτημα. Ἀντί νά δεῖ τούς ὅρους τῆς πραγματικῆς πάλης, ὅπως διεξαγόταν καί διεξάγεται, ἀρχίζει νά σπεκουλάρει μέ τό χειρότερο, τόν πιό ἰδεαλιστικό τρόπο πάνω στό ζήτημα τῆς «συνείδησης» καί τῆς «ἀντίληψης» γιά τό «ποιός θά μπεῖ στή θέση ἐκείνου πού θ' ἀνατραπεῖ» καί ὄχι γιά τό ποιός *ἀνατρέπει καί* ποιός *θ' ἀνατρέψει*. Γιά νά καταλήξουν σέ ὀπορτουνιστικά συμπεράσματα χρειάστηκε νά πετάξουν στήν μπάντα ὅλη τή μαρξιστική μέθοδο, πού ἀπαιτεῖ μελέτη τοῦ ἑξῆς: ποιά συμφέροντα ποιανῶν τάξεων ἀπαιτοῦν τήν *ἀνατροπή* καί ποιά τόν περιορισμό τῆς ἐξουσίας, ποιοί ὑλικοί ὅροι *γεννοῦν* τήν ἐπαναστατική πάλη («ἀνατροπή») καί ποιοί ὁδηγοῦν σέ μιά συνταγματική συμβίωση τοῦ ἀνατρεπομένου μέ τούς ἀνατρέποντες. Ἄν ἡ ΚΕ δέν εἶχε ξεχάσει τό ἄλφα-βῆτα τοῦ μαρξισμοῦ θά ἔβλεπε ἔστω καί μέ βάση τήν πείρα τῆς ρωσικῆς ἐπανάστασης ποιές τάξεις στή χώρα μας *ἀναγκάζονται* ἀπό τήν ἴδια τήν πορεία τοῦ κινήματος, συχνά ἀνεξάρτητα ἀπό τή «συνείδησή» τους (καί μάλιστα παρά τή μοναρχική τους συνείδηση), *νά ἀνατρέπουν* τά ὄργανα ἐξουσίας πού στέκουν ἐμπόδιο στό δρόμο τους. Ἡ ἱστορία *τοῦ ἐργατικοῦ καί τοῦ ἀγροτικοῦ* κινήματος τῆς Ρωσίας τοῦ ΧΧ αἰώνα θά ἔδινε στήν ΚΕ μας ἀρκετά παραδείγματα μερικῆς καί τοπικῆς *ἀνατροπῆς* ὀργάνων ἐξουσίας, γιά νά κρίνει περί τῆς γενικῆς καί ὁλοκληρωτικῆς ἀνατροπῆς τῆς κεντρικῆς ἐξουσίας μαρξιστικά καί ὄχι ἀ λά Λεντρύ-Ρολλέν.

Στή συνέχεια τῶν συλλογισμῶν της πάνω στό θέμα αὐτό ἡ ΚΕ, μιά καί πῆρε λαθεμένο δρόμο, μπερδεύεται ὅσο πάει καί πιό πολύ. Ἀρχίζει νά ἐξετάζει τούς δυνατούς καί πιθανούς συνδυασμούς σύνθεσης τῆς «προσωρινῆς ἐπαναστατικῆς κυβέρνησης». Τά σοβιέτ τῶν ἐργατῶν βουλευτῶν καθώς καί τήν ἐκτελεστική ἐπιτροπή τῆς Ἐργασιακῆς ὁμάδας καί τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμάδας ἡ ΚΕ τά θεωρεῖ ἀκατάλληλα. Τά πρῶτα δέ θά τά ἀκολουθήσουν «τά ἑκατό ἑκατομμύρια τῆς ἀγροτιᾶς», τή δεύτερη — «μιά σημαντική μερίδα τῶν μικροαστῶν τῆς πόλης, τῶν μεσαίων ἀστῶν, τῶν στρατιωτῶν, τῶν κοζάκων, τῶν ἀξιωματικῶν κλπ. Στό μεταξύ ὅμως θά ἦταν ἡ πιό ἐπικίνδυνη πλάνη νά σκεπτόμαστε ὅτι ἡ νέα κρατική ἐξουσία μπορεῖ νά ἐγκαθιδρυθεῖ παρά τή θέληση ὅλων αὐτῶν τῶν στοιχείων».

Προτείνουμε στόν ἀναγνώστη νά συγκρίνει τό πρῶτο μέρος τοῦ συλλογισμοῦ αὐτοῦ μέ τό σχέδιο τῆς μπολσεβίκικης ἀπόφασης γιά τήν προσωρινή κυβέρνηση (βλ. στό 2ο φύλλο τῆς «Παρτίινιγε Ἰσβέστιγια» τῆς 20 τοῦ Μάρτη 1906· τό σχέδιο αὐτό ἀνα-

δημοσιεύτηκε στήν «Ἔκθεση γιά τό συνέδριο» τοῦ Λένιν, σελ. 92)[140]. Στό σχέδιο αὐτό ἀπαριθμοῦνται σαφῶς οἱ ὀργανώσεις πού στήν *πράξη* ἔπαιξαν ρόλο ὀργάνων ἐπαναστατικῆς ἐξουσίας στήν ἐξέγερση τοῦ Δεκέμβρη. Ἐκτός ἀπό τά σοβιέτ τῶν ἐργατῶν βουλευτῶν ἀναφέρονται, φυσικά, ἐκεῖ οἱ ἐπιτροπές καί τῶν στρατιωτῶν, καί τῶν σιδηροδρομικῶν, καί τῶν *ἀγροτῶν*, καί τά αἱρετά ἀγροτικά κοινοτικά ὄργανα τοῦ Καυκάσου καί τῆς περιοχῆς τῆς Βαλτικῆς. Συνεπῶς ἡ ἱστορία ἔδοσε κιόλας ἀπάντηση στό ζήτημα αὐτό, πού τόσο μάταια προσπαθεῖ ἡ ΚΕ νά τό λύσει τώρα. Ἡ ἱστορία ἔδειξε κιόλας ποιές τάξεις καί ποιά στοιχεῖα τοῦ πληθυσμοῦ *μετέχουν* στήν ἐξέγερση καί *δημιουργοῦν* ὄργανα ἐξέγερσης. Μά οἱ ὀπορτουνιστές τῆς σοσιαλδημοκρατίας ὄχι μόνο ξεχνοῦν (ἤ δέν μποροῦν νά καταλάβουν) τό πρόσφατο παρελθόν τῆς ἐπανάστασης, μά καί γενικά δέν καταλαβαίνουν τί πράγμα εἶναι ἡ προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση. Ἀρκεῖ λίγη σκέψη γιά νά πειστεῖ κανείς ὅτι μιά τέτοια κυβέρνηση εἶναι ὄργανο ἐξέγερσης (καί ὄχι μόνο ἀποτέλεσμα τῆς ἐξέγερσης, ὅπως λαθεμένα διατυπώνεται στό σχέδιο τῆς μενσεβίκικης ἀπόφασης γιά τήν προσωρινή κυβέρνηση — βλ. τήν ἴδια «Ἔκθεση», σελ. 91, ἤ τό 2ο φύλλο τῆς «Παρτίινιγε Ἰσβέστιγια»).

Σέ συνέχεια, τό δεύτερο μέρος τοῦ συλλογισμοῦ πού παραθέσαμε εἶναι ἀκόμα πιό λαθεμένο. Στηρίζεται στή συνηθισμένη μέθοδο τῶν ὀπορτουνιστῶν: στήν προσπάθεια ν' ἀποδείξουν ὅτι τό πιό μετριοπαθές σύνθημα εἶναι πιό λογικό, ἐπειδή μέ τό σύνθημα αὐτό μπορεῖ νά συνενώσει κανείς περισσότερα κοινωνικά στοιχεῖα. Ὁ Μπέρνσταϊν ἔλεγε: ὑπέρ τῆς κοινωνικῆς ἐπανάστασης τάσσεται μόνο μιά μερίδα τοῦ προλεταριάτου, ἐνῶ ὑπέρ τῆς κοινωνικῆς μεταρρύθμισης τάσσονται πολλά σοσιαλφιλελεύθερα στοιχεῖα. Μήν πλανιέστε νομίζοντας πώς μπορεῖ τάχα νά ἐγκαθιδρυθεῖ ὁ σοσιαλισμός παρά τή θέλησή τους! Γίνετε λοιπόν, καλύτερα, κόμμα δημοκρατικῶν-σοσιαλιστικῶν μεταρρυθμίσεων! Οἱ μενσεβίκοι λένε: ὑπέρ τῆς πραγματικῆς νίκης τῆς ἐπανάστασής μας τάσσεται μόνο τό προλεταριάτο καί ἡ ἐπαναστατική μερίδα τῶν μικροαστῶν (κατά κύριο λόγο ἡ ἀγροτιά). Ἐνῶ ὑπέρ τοῦ φιλελεύθερου περιορισμοῦ τῆς παλιᾶς μοναρχίας τάσσονται «καί ἡ μεσαία ἀστική τάξη, καί οἱ ἀξιωματικοί κλπ.». Γι' αὐτό, ἐμπρός νά ὀνομάσουμε νίκη τῆς ἐπανάστασης τή συναλλαγή τῶν φιλελευθέρων μέ τόν τσάρο, νά ὑποκαταστήσουμε τήν πραγματικά ἐπαναστατική κυβέρνηση, σάν ὄργανο ἐξέγερσης, μέ τή Δούμα!

Ὄχι, σύντροφοι. Στά μαθηματικά τῆς πολιτικῆς οἱ μέθοδοι

εἶναι λιγάκι πιό σύνθετες ἀπό τήν ἁπλή καταμέτρηση *ὅλων* τῶν στοιχείων τῆς «ἀντιπολίτευσης». Ἡ προσθήκη τῆς ταλαντευόμενης καί προδοτικῆς ἀντιπολίτευσης στά ἐπαναστατικά στοιχεῖα πού ἀγωνίζονται πραγματικά δέ δίνει πάντα σύν, συχνότερα δίνει πλήν. Ἐκεῖνοι πού τά συμφέροντά τους τούς *ἀναγκάζουν* νά ἐπιδιώκουν τόν περιορισμό τῆς μοναρχίας καί νά φοβοῦνται τή συντριβή τῆς μοναρχίας σέ καμιά περίπτωση δέν μποροῦν νά δημιουργήσουν ἕνα δραστήριο καί τολμηρό ὄργανο ἐξέγερσης. Τό νά προσπαθοῦμε νά προσαρμόσουμε ἐκ τῶν προτέρων τό μελλοντικό ὄργανο τῆς ἐξέγερσης στά μέτρα τῶν καντέτικων αὐτῶν στοιχείων εἶναι τό ἴδιο σά νά πᾶμε νά προσαρμόσουμε τήν κοινωνική ἐπανάσταση τῆς Εὐρώπης στά μέτρα ἑνός Νάουμαν ἤ Κλεμανσώ.

Καί σέ τί κωμική ἀντίφαση ἔπεσαν μόνοι τους οἱ ὀπορτουνιστές μας! Ἐπιζητοῦν τή συμμαχία τῶν μεσαίων ἀστῶν καί τῶν ἀξιωματικῶν, κοντολογῆς τῶν στοιχείων τοῦ καντέτικου κόμματος. Μά τότε πρέπει νά ἀπορρίψουν ἐντελῶς τό σύνθημα τῆς συντακτικῆς συνέλευσης, γιατί τό σύνθημα αὐτό τό ἀπορρίπτουν οἱ καντέτοι! Προβάλλει τό ἀπαράδεχτο γιά τούς μεσαίους ἀστούς καί ἀξιωματικούς σύνθημα τῆς συντακτικῆς συνέλευσης καί ταυτόχρονα προσπαθεῖ νά τούς προσελκύσει, ὑποχρεώνοντας τή μετριοπαθῆ καί νομιμόφρονη Δούμα νά παίξει ἕναν ἐπαναστατικότατο ρόλο (νά γκρεμίσει τήν κυβέρνηση καί νά μετατραπεῖ σέ προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση!) — νά σέ τί παραλογισμό ἔφτασε ἡ ΚΕ μας.

Ἐξάλλου, ὡς πρός τούς παραλογισμούς τό γράμμα τῆς ΚΕ μας δέν περιέχει αὐτά μόνο τά μαργαριτάρια. Ὁρίστε: «Ἄν πραγματικά δέ θά ἦταν δυνατόν νά προωθήσουμε στή δοσμένη στιγμή σά φορέα τῆς ἐξουσίας κανέναν ἄλλον παρά μόνο τά σοβιέτ τῶν ἐργατῶν βουλευτῶν, θά μπορούσαμε νά ποῦμε ἐκ τῶν προτέρων ὅτι στήν *πάλη γιά τήν ἐξουσία* ἡ νίκη ἐνάντια στήν κυβέρνηση (καί ἡ νίκη αὐτή προϋποθέτει ἀπαραίτητα τή συμμετοχή τοῦ στρατοῦ σ' αὐτή τήν πάλη) δέ θά ὁδηγοῦσε σέ τίποτε ἄλλο παρά στή *στρατιωτική δικτατορία* τοῦ στρατεύματος πού πέρασε «μέ τό μέρος τοῦ λαοῦ». (Ὑπογράμμιση τοῦ πρωτοτύπου.)

Σκεφτεῖτε λίγο τό τερατῶδες αὐτό συναξάρι: ἄν τά ΣΕΒ *νικοῦσαν* τήν κυβέρνηση μέ τή βοήθεια ἑνός μέρους τοῦ στρατοῦ, τότε ἕνα τέτοιο πέρασμα τοῦ στρατοῦ «μέ τό μέρος τοῦ λαοῦ»* θά ὁδηγοῦσε στή στρατιωτική δικτατορία!! Δέν ξέρω ἄν

* Τά εἰσαγωγικά ἐκφράζουν, φαίνεται, εἰρωνεία τῆς ΚΕ μας!

θά μπορέσουν ἀκόμα καί στήν καντέτικη φιλολογία νά βρεθοῦν δείγματα τέτοιου τρόμου μπροστά στή νικηφόρα ἔκβαση τῆς πάλης. Δέν ξέρω ἄν ἔφτασε στό σημεῖο νά πεῖ τέτοια πράγματα ἀκόμα καί ὁ κ. Στροῦβε ὅταν τό καλοκαίρι τοῦ 1905 στήν «Ὀσβομποζντένιγε» καί τήν ἄνοιξη τοῦ 1906 στήν «Πολιάρναγια Σβεζντά»[141] κατακεραύνωνε τήν ἰδέα τῆς ἔνοπλης ἐξέγερσης, γιατί συγγενεύει, τάχα, μέ τήν ἰδέα τῆς στρατιωτικῆς δικτατορίας. Ἄν ἡ ΚΕ ἔπαιρνε ὑπόψη της ἔστω καί τά συνηθισμένα αἰτήματα πού πρόβαλλαν οἱ στρατιῶτες καί οἱ ναῦτες στή διάρκεια τῶν ἀμέτρητων «ἀνταρσιῶν» τους τῆς τελευταίας χρονιᾶς, θά ἔβλεπε ὅτι τά αἰτήματα αὐτά *στήν πραγματικότητα* συνοψίζονται στή μετατροπή τοῦ στρατοῦ τῆς κάστας σέ στρατό λαϊκό, δηλ. σέ πολιτοφυλακή. Οἱ στρατιῶτες καί οἱ ναῦτες δέν μποροῦσαν πάντα καί μάλιστα τίς περισσότερες φορές δέν μποροῦσαν νά δόσουν τελική διατύπωση στά αἰτήματά τους, μά μήπως εἶναι δυνατόν νά μή βλέπει κανείς ὅτι ἡ ἐκπλήρωση τῆς στρατιωτικῆς θητείας στή γενέτειρα, σέ συνθῆκες ἐλευθερίας τῶν συγκεντρώσεων κτλ. ἰσοδυναμεῖ ἀκριβῶς μέ τό θεσμό τῆς πολιτοφυλακῆς; Εἶναι δυνατόν ἡ ΚΕ νά ἔχασε σέ τέτοιο βαθμό τό στοιχειῶδες ἐπαναστατικό ἔνστικτο, ὥστε νά μή βλέπει τή διαφορά ἀνάμεσα στήν ἀριστοκρατική ἐπαναστατικότητα τῶν δεκεμβριστῶν—ραζνοτσιντσο-διανοουμενίστικη ἐπαναστατικότητα τῶν ἀξιωματικῶν τῆς Ναρόνταγια βόλια — καί στήν ὁλότελα δημοκρατική, προλεταριακή καί ἀγροτική ἐπαναστατικότητα τῶν στρατιωτῶν καί τῶν ναυτῶν τῆς Ρωσίας τοῦ εἰκοστοῦ αἰώνα; Εἶναι δυνατόν νά μήν τῆς χτύπησε ποτέ στό μάτι ἡ ριζική διαφορά ἀνάμεσα στήν ἐπαναστατικότητα τῶν ἀξιωματικῶν τῆς ἐποχῆς τῆς Ναρόνταγια βόλια μέ τή σχεδόν πλήρη ἀδιαφορία τῆς μάζας τῶν στρατιωτῶν ἀπό τή μιά μεριά καί στή σημερινή ἀντιδραστικότητα τῶν ἀξιωματικῶν μέ τό ἰσχυρό κίνημα ἀκριβῶς μέσα στήν ἀμόρφωτη μάζα τοῦ στρατοῦ ἀπό τήν ἄλλη; Τό νά πιστεύει κανείς ὅτι τό πέρασμα τοῦ σημερινοῦ ρώσου στρατιώτη ἤ ναύτη μέ τό μέρος τῶν σοβιέτ τῶν ἐργατῶν βουλευτῶν στήν πάλη ἐνάντια στήν κυβέρνηση μπορεῖ νά σημαίνει πέρασμα στή στρατιωτική δικτατορία, τό νά βλέπει κανείς σά μέσο ἐνάντια σ᾿ αὐτό τόν προσεταιρισμό τῶν ἀξιωματικῶν μέ τό μετριοπαθές σύνθημα «ὑπέρ τῆς Δούμας» — πρέπει ἤ νά ἔχει χάσει κάθε αἴσθηση τῆς πραγματικότητας, ἤ νά ἔχει τραβήξει δεξιότερα ἀπό τόν κ. Στροῦβε καί Σία! Ἡ Κεντρική Ἐπιτροπή τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος θέλει νά καταπολεμήσει τίς τάσεις τοῦ ρώσου στρατιώτη γιά στρατιωτική δικτατορία, προσελκύοντας

μέ τό μέρος της τούς ἀξιωματικούς: νά ποῦ μᾶς ὁδήγησαν οἱ ὁπορτουνιστές.

Σέ συνέχεια ἡ ΚΕ προσπαθεῖ νά ὑπερασπίσει τήν καταδικασμένη σέ ἀποτυχία θέση της λέγοντας πώς δέν ὑπάρχει ἀνάγκη τεχνητῆς ἀναζήτησης νέας κυβέρνησης, μιά καί ὑπάρχει ἡ Δούμα ἤ τά ὑπολείμματά της, πού «μποροῦν νά αὐτοανακηρυχτοῦν σέ Κρατική δούμα», ἐνῶ «ἡ λαϊκή γνώμη, πού δέν μπορεῖ νά μπεῖ στίς λεπτολογίες τοῦ συντάγματος τό ὁποῖο ὑπάρχει στά χαρτιά, θεωροῦσε καί θεωρεῖ τήν Κρατική δούμα σάν ὄργανο ἐξουσίας... Ἄν ὁ στρατός πού ἀρνήθηκε νά ὑπακούσει στήν τσαρική κυβέρνηση μπορεῖ νά τεθεῖ στήν ὑπηρεσία μιᾶς νέας κυβέρνησης, τότε ἡ νέα αὐτή κυβέρνηση εἶναι ἡ Κρατική δούμα».

Περίφημο! Ἄν ἡ «λαϊκή γνώμη» θεωρήσει αὔριο σάν «ἐξουσία» ἕνα ἄλλο σῶμα πού δέ βγαίνει ἀπό τά πλαίσια τοῦ νόμου, ἐμεῖς θά πρέπει νά ὑποχρεωθοῦμε νά διαδόσουμε αὐτή τήν πρόληψη· τί νά πεῖς, ὡραία ἀντίληψη τῶν καθηκόντων ἑνός ἐπαναστατικοῦ κόμματος! Νιῶστε το ἐπιτέλους, ἀγαπητοί σύντροφοι, ὅτι τήν ἐξουσία πρέπει νά τήν πάρουμε μέ τή βία, μέ τήν πάλη, μέ τήν ἐξέγερση. Συμφωνοῦν οἱ καντέτοι σ' αὐτό; Ἄν ναί, τότε καλῶς νά ὁρίσουν, ἐμεῖς δέ διώχνουμε κανένα σύμμαχο στήν πάλη. Ἄν ὅμως ὄχι, ἄν φοβοῦνται ἀκόμα καί *νά καλέσουν ἀνοιχτά* σέ ἐξέγερση (μιά τέτοια ἔκκληση, ἐφόσον αὐτοί πού τήν κάνουν εἶναι εἰλικρινεῖς, ἀποτελεῖ πάντως τήν ἀρχή τῆς δράσης, καί τήν ἀρχή αὐτή ἀπό ὁλόκληρη τή Δούμα τήν ἔκαναν μόνο οἱ σοσιαλδημοκράτες καί οἱ τρουντοβίκοι) — τότε ὅλες οἱ κουβέντες γιά τή Δούμα, σάν «ὄργανο ἐξουσίας πού θά συγκαλέσει συντακτική συνέλευση», εἶναι μόνο ἐπιζήμιος μανιλοφισμός, μόνο ἐξαπάτηση τοῦ λαοῦ.

Σέ μιά ἀλλιώτικη ἀτμόσφαιρα τά ὑπολείμματα τῆς Δούμας θά δροῦσαν διαφορετικά, λέει ἡ ΚΕ, δικαιολογώντας τούς καντέτους, πού τούς τρόμαξε ἀκόμα καί ἡ ἔκκληση τοῦ Βίμποργκ. — Μάλιστα, εἶναι σωστό πώς θά δροῦσαν διαφορετικά. Τί βγαίνει ὅμως ἀπ' αὐτό; Ὅτι πρέπει νά ἐπιδιώξουμε νά δημιουργήσουμε αὐτή τήν *ἀλλιώτικη* ἀτμόσφαιρα. Πῶς πρέπει νά τό ἐπιδιώξουμε αὐτό; Ἀνεβάζοντας τά ἀξιόμαχα στοιχεῖα ὥς τό ἐπίπεδο πού νά ἔχουν ἐπαναστατική συνείδηση, ἀνεβάζοντας τή συνείδησή τους πάνω ἀπό τό ἐπίπεδο τῶν καντέτων, πάνω ἀπό τά καντέτικα συνθήματα. Ἐνῶ σεῖς *δικαιολογεῖτε* τήν καντέτικη διστακτικότητα μέ τήν ἔλλειψη ἐπαναστατικῆς ἀτμόσφαιρας καί ταυτόχρονα *ἐκτονώνετε* τήν ἀτμόσφαιρα αὐτήν, ἀντικαθιστώντας τά ἐπαναστατικά συνθήματα μέ καντέτικα!

IV

Τό πρακτικό συμπέρασμα τῆς ΚΕ ἀπό τό περίφημο 4ο γράμμα της λέει: «Εἶναι ἀνάγκη ν' ἀρχίσουμε ἀπό τώρα κιόλας νά ὀργανώνουμε παντοῦ τοπικές μαζικές ἐκδηλώσεις διαμαρτυρίας». Ὁ σκοπός τῶν ἐκδηλώσεων αὐτῶν καθορίζεται κατά λέξη ὡς ἑξῆς: «Νά δημιουργήσουμε ἀτμόσφαιρα προετοιμασίας γιά τήν ἐπικείμενη ἀποφασιστική πάλη...». Ὄχι νά προετοιμαστοῦμε γιά τήν ἐπικείμενη ἀποφασιστική πάλη, ἀλλά νά δημιουργήσουμε ἀτμόσφαιρα προετοιμασίας!...

Τό κόμμα μας καταδίκασε πιά καί ἀπέρριψε τό σύνθημα αὐτό τῆς ΚΕ μέ πρωτοφανῆ ὁμοφωνία. Ἡ καμπάνια τῆς ΚΕ μέ τίς «μερικότερες μαζικές ἐκδηλώσεις διαμαρτυρίας» ἔχει *ἤδη* ἀποτύχει. Ὁ παραλογισμός τοῦ συνθήματος ὀργάνωσης διαδηλώσεων καί διαμαρτυριῶν σέ συνθῆκες ἑνός ἐμφύλιου πολέμου, πού ἔχει ὀξυνθεῖ σέ πρωτοφανῆ βαθμό, εἶναι πολύ χτυπητός. Οἱ ἀποφάσεις πολλῶν ἐπιτροπῶν καί συνδιασκέψεων τοῦ κόμματος[142] πού δημοσιεύουμε σ' αὐτό τό φύλλο δείχνουν ἀρκετά καθαρά τί ἀγανάκτηση προκάλεσε τό σύνθημα αὐτό τῆς ΚΕ καί ὅλη ἡ πολιτική της ὕστερα ἀπό τή διάλυση τῆς Δούμας. Γι' αὐτό δέν πρόκειται νά σπαταλήσουμε παραπανίσια λόγια γιά ν' ἀνατρέψουμε τό σύνθημα τῆς ΚΕ, πού τό ἀνέτρεψε κιόλας ἡ ζωή καί τό ἀπέρριψε τό κόμμα. Πρέπει μόνο νά τονίσουμε, πρῶτο, τή θεμελιακή σημασία τοῦ λάθους αὐτοῦ καί, δεύτερο, τίς ἀδέξιες προσπάθειες πού κάνει ἡ ΚΕ στό 5ο γράμμα της γιά νά βγεῖ ἀπό τή δύσκολη κατάσταση στήν ὁποία ἔχει περιέλθει.

Ἀπό ἄποψη ἀρχῆς τό λάθος τῆς ΚΕ ἀνάγεται στό ὅτι δέν καταλαβαίνει διόλου τή διαφορά ἀνάμεσα στήν ἀπεργία-διαδήλωση καί στήν ἀπεργία-ἐξέγερση. Αὐτό τό πράγμα ὕστερα ἀπό τό Δεκέμβρη εἶναι ἐντελῶς ἀσυγχώρητο. Καί μποροῦμε νά τό ἐξηγήσουμε μόνο ἄν πάρουμε ὑπόψη μας ὅτι ἡ ΚΕ σέ κανένα γράμμα της δέν ἔχει πεῖ τίποτε ἀνοιχτά γιά τήν ἔνοπλη ἐξέγερση. Ὑπεκφυγή ἀπό τήν ἀνοιχτή τοποθέτηση τοῦ ζητήματος γιά τήν ἐξέγερση — νά ἡ παλιά καί διαρκής προσπάθεια τῶν ὀπορτουνιστῶν μας, πού ἀπορρέει ἀναγκαστικά ἀπ' ὅλες τους τίς θέσεις. Ἡ προσπάθεια αὐτή μᾶς ἐξηγεῖ τό γιατί ἡ ΚΕ μιλάει ἐπίμονα μόνο γιά ἀπεργία-διαδήλωση καί ἀποσιωπᾶ τήν ἀπεργία-ἐξέγερση.

Παίρνοντας μιά τέτοια θέση ἡ ΚΕ δέν μποροῦσε νά μή βρεθεῖ στήν οὐρά ὅλων τῶν ἄλλων ἐπαναστατικῶν κομμάτων καί ὀργανώσεων. Μποροῦμε νά ποῦμε ὅτι *ὅλοι*, ἐκτός ἀπό τούς ὀπορ-

τουνιστές σοσιαλδημοκράτες, καταλάβαιναν τήν ἀνάγκη νά τεθεῖ ζήτημα ἐξέγερσης. Σ' αὐτό, ὅπως καί ἔπρεπε νά τό περιμένει κανείς, ἔδοσε μεγάλη προσοχή ἡ Πανρωσική Ἕνωση σιδηροδρομικῶν (βλ. τήν ἀπόφασή της καί τήν ἔκθεση τοῦ γραφείου πού δημοσιεύουμε σέ τοῦτο τό φύλλο)[143]. Αὐτό βγαίνει πεντακάθαρα ἀπό πολλές προκηρύξεις πού ὑπέγραψαν ἀρκετές ἐπαναστατικές ὀργανώσεις (οἱ προκηρύξεις πού ἀναφέραμε πιό πάνω: «Πρός τό στρατό καί τό στόλο», «Πρός ὅλη τήν ἀγροτιά τῆς Ρωσίας» καί ἄλλες). Ἡ ΚΕ μας ὑπέγραψε τίς προκηρύξεις αὐτές παρά τή θέλησή της, θάλεγε κανείς παρά τίς πεποιθήσεις της!

Ἀλήθεια: νά ὑπογράψει κανείς τίς προκηρύξεις αὐτές καί νά μή διακρίνει τή διαφορά ἀνάμεσα στήν ἀπεργία-διαδήλωση καί στήν ἀπεργία-ἐξέγερση εἶναι ἐντελῶς ἀδύνατο. Ἡ ἀντιφατικότητα τῆς στάσης τῆς ΚΕ καί ὁ ἀλλοπροσαλλισμός της χτυποῦν στό μάτι: στά ἴδια της τά γραπτά (4ο καί 5ο γράμμα) δέ λέει λέξη γιά τήν ἐξέγερση. Ἐνῶ στίς ἐμφανίσεις της μαζί μέ τίς ἄλλες ἐπαναστατικές ὀργανώσεις ὑπογράφει τίς προκηρύξεις γιά ἐξέγερση! Ὅταν μένει μόνη της ἡ ΚΕ μας ξεστρατίζει ἀναπόφευκτα πρός τήν καντέτικη θέση, καταναλώνει ὅλες τίς δυνάμεις της γιά νά ἐπινοήσει συνθήματα ἀποδεκτά, ἤ φαινομενικῶς ἀποδεκτά γιά τούς καντέτους. Ὅταν εὐθυγραμμίζεται μέ τίς ἄλλες ἐπαναστατικές ὀργανώσεις, ἡ ΚΕ «συνέρχεται», αἰσθάνεται τύψεις γιά τά καντέτικα σύνθήματά της καί φέρεται καθώς πρέπει.

Πρώτη φορά τό Σοσιαλδημοκρατικό Ἐργατικό κόμμα τῆς Ρωσίας βρέθηκε σέ μιά τόσο ἀναξιοπρεπῆ θέση. Πρώτη φορά τό σέρνουν ἀπό τή μύτη μπροστά στά μάτια ὅλων. Πρώτη φορά βρίσκεται στήν ὀπισθοφυλακή. Χρέος μας, χρέος ὅλων τῶν μελῶν τοῦ ΣΔΕΚΡ εἶναι νά πετύχουμε ὁπωσδήποτε καί ὅσο τό δυνατόν γρηγορότερα ὥστε αὐτό νά εἶναι κάτι πού συνέβη γιά πρώτη καί *τελευταία* φορά.

Ἡ ἀνικανότητα νά καταλάβει κανείς τίς αἰτίες τῆς ἀποτυχίας τῆς ἀπεργίας τοῦ Ἰούλη (τῆς τελευταίας ἀπεργίας) ἀνάγεται ἐξολοκλήρου στό λάθος ἀρχῆς πού ἀναφέραμε πιό πάνω. Ὁ καθένας μπορεῖ νά λαθέψει στόν καθορισμό τῆς *στιγμῆς* ἐκδήλωσης τῆς πάλης. Δέν ἔχουμε καμιά διάθεση νά κατηγορήσουμε *γι' αὐτό* τήν ΚΕ. Μά εἶναι ἀσυγχώρητο νά λαθέψει κανείς στό *χαρακτήρα* τῆς ἐκδήλωσης, νά λαθέψει παρά τίς προειδοποιήσεις πολλῶν ὀργανώσεων μαζί μέ τίς ὁποῖες ἡ ΚΕ ὑπέγραψε τίς προκηρύξεις γιά ἐξέγερση.

Στό 5ο γράμμα ἡ ΚΕ ἀσχολεῖται μέ μιά μικρόλογη καί τιποτένια πολεμική ἐνάντια στούς ἐσέρους (ἀποδείχνοντας μόνο ὅτι ὁ ἐκπρόσωπος τῶν τρουντοβίκων ἔκρινε μέ περισσότερη συνέπεια ἀπό ἐκείνους — ἀλλά πρός τί ὅλα αὐτά καί ποιόν μποροῦν νά ἐνδιαφέρουν;) καί ἐκπλήσσεται πού ἀκριβῶς οἱ πρωτοπόροι, οἱ συνειδητοί ἐργάτες δέν ἀνταποκρίθηκαν στό κάλεσμά της γιά τήν ἀπεργία τοῦ Ἰούλη. Οἱ καθυστερημένοι ἐργάτες ἀνταποκρίθηκαν· καί οἱ πρωτοπόροι ὄχι! Καί ἡ ΚΕ δυσανασχετεῖ, ἀγαναχτεῖ, σχεδόν βρίζει.

Κι ὡστόσο, ἄν ἡ ΚΕ δέν ἔπαιρνε ριζικά λαθεμένη θέση, ἄν δέν εἶχε ἔρθει σέ *ριζική* διάσταση μέ τήν πρωτοπορία τοῦ προλεταριάτου θά καταλάβαινε εὔκολα τί συμβαίνει. Οἱ καθυστερημένοι ἐργάτες μποροῦσαν νά μή ξέρουν ἀκόμα τή διαφορά ἀνάμεσα στήν ἀπεργία-διαδήλωση καί στήν ἀπεργία-ἐξέγερση, μά οἱ πρωτοπόροι ἤξεραν θαυμάσια τή διαφορά αὐτή. Τότε πού ὑπῆρχε ἐλπίδα νά δημιουργηθεῖ δυνατότητα ὑποστήριξης τῆς *ἐξέγερσης* τοῦ Σβεαμπόργκ καί τῆς Κρονστάνδης — καί τέτοια στιγμή ὑπῆρξε — ἡ κήρυξη παλλαϊκῆς ἀπεργίας ἦταν φυσιολογική. Ἀλλά αὐτή θά ἦταν, φυσικά, *(καί ἦταν)* ἀπεργία πού δέ θά εἶχε σκοπό τή διαμαρτυρία ἐνάντια στή διάλυση τῆς Δούμας (ὅπως φανταζόταν ἡ ΚΕ), μά τήν ὑποστήριξη τῶν ἐξεγερμένων, τήν *ἐξάπλωση* τῆς ἐξέγερσης.

Μά νά, μέσα σέ μιά-δυό μέρες ξεκαθαρίστηκε όριστικά ὅτι ἡ ἐξέγερση τοῦ Σβεαμπόργκ καί τῆς Κρονστάνδης *αὐτή τή φορά* καταπνίγηκε. Μιά ἀπεργία γιά τήν ὑποστήριξη τῶν ἐξεγερμένων ἦταν πιά παράκαιρη, ἐνῶ τήν ἀπεργία-διαμαρτυρία, τήν ἀπεργία-διαδήλωση οἱ πρωτοπόροι ἐργάτες *τήν ἀπέκρουαν* συνεχῶς. Δήλωναν συνεχῶς μέ τόν πιό ξεκάθαρο καί κατηγορηματικό τρόπο (καί μόνο ἡ ΚΕ μας ἔκανε πώς δέν ξέρει τίποτα γι' αὐτό ἤ πώς δέν τό καταλαβαίνει) ὅτι θά βαδίσουν σέ γενική, ἀποφασιστική μάχη, μά σέ καμιά περίπτωση δέ θά κατέβουν σέ ἀπεργία-διαδήλωση.

Ἔτσι ἡ ἀποτυχία τῆς ἀπεργίας τοῦ Ἰούλη ἔδοσε, ἄς ποῦμε, τή χαριστική βολή στήν τακτική τῶν ὀπορτουνιστῶν σοσιαλδημοκρατῶν. Χρεοκόπησε ὁριστικά καί ἀμετάκλητα ἡ ἰδέα τῆς ἀπεργίας-διαδήλωσης. Χρεοκόπησε ὁριστικά καί ἀμετάκλητα τό σύνθημα τῶν «μερικότερων μαζικῶν ἐκδηλώσεων διαμαρτυρίας».

Γιά κεῖνον ὅμως πού λίγο-πολύ ξέρει τίς διαθέσεις τῶν ἐργατῶν στά μεγάλα κέντρα τῆς Ρωσίας, γιά κεῖνον πού παρακολουθεῖ τί γίνεται τώρα στήν ἀγροτιά, γι' αὐτόν εἶναι ὁλοκάθαρο πώς ἡ ἰδέα τῆς ἀπεργίας-ἐξέγερσης καί τό σύνθημα τῆς

προετοιμασίας γιά ἐξέγερση ὄχι μόνο δέν ἔχουν χάσει τή σημασία τους, ὄχι μόνο δέν ἔχουν ἀτονήσει, μά, ἀντίθετα, ὡριμάζουν καί δυναμώνουν παντοῦ.

V

Ἄς ἀνακεφαλαιώσουμε τή σύντομή μας ἀνάλυση τῆς μενσεβίκικης τακτικῆς στίς κρίσιμες μέρες πού ἀκολούθησαν τή διάλυση τῆς Δούμας.

Σέ ὅλη τή διάρκεια τῆς περιόδου τῆς Δούμας οἱ μενσεβίκοι κήρυσσαν συνεχῶς τήν ὑποστήριξη τῆς Δούμας στό σύνολό της, τήν ὑποστήριξη τῶν καντέτων (μέ τό πρόσχημα τῆς ὑποστήριξης τοῦ αἰτήματος διορισμοῦ κυβέρνησης ἀπό τή Δούμα). Οἱ μπολσεβίκοι κατέβαλλαν ἐντατικές προσπάθειες γιά νά ἀποσπάσουν τούς τρουντοβίκους ἀπό τούς καντέτους καί ὑποστήριζαν τήν ἰδέα τῆς δημιουργίας «ἐκτελεστικῆς ἐπιτροπῆς ἀπό τίς ἀριστερές ὁμάδες τῆς Δούμας».

Ποιανοῦ λοιπόν τακτική ἐπιβεβαιώθηκε τώρα, ὕστερα ἀπό τή διάλυση τῆς Δούμας; Τό μόνο πού κατορθώθηκε νά γίνει μέ τή σύμπραξη τῶν καντέτων ἦταν νά βγεῖ ἡ δειλή ἔκκληση τοῦ Βίμποργκ. Οἱ καντέτοι σάν *κόμμα* δέν τήν ὑποστήριξαν, δέν πῆραν μέρος οὔτε στήν κομματική ζύμωση ὑπέρ τῆς ἔκκλησης, οὔτε στή συνέχιση τῆς δουλειᾶς *αὐτοῦ* τοῦ εἴδους. Τήν ἀνεπάρκεια τῆς ἔκκλησης αὐτῆς τήν ἀναγνώρισαν εὐθύς ἀμέσως ἀκόμα καί οἱ μενσεβίκοι μας. Τή δειλή ἔκκληση τοῦ Βίμποργκ τήν ἀκολούθησαν ἄλλες πιό συγκεκριμένες καί πιό τολμηρές. Τήν ἕνωση μερικῶν μεμονωμένων πρώην μελῶν τῆς Δούμας τήν ἀκολούθησε ἡ ἕνωση τῶν «ἐπιτροπῶν» *δυό* ὁμάδων τῆς Δούμας, πού ὑπέγραψαν μιά σειρά ἐκκλήσεις καί πῆραν μέρος σέ μιά σειρά ἐπαναστατικές συσκέψεις, στίς ὁποῖες *συμφώνησαν νά ὀργανωθεῖ στρατιωτικό συμβούλιο* τῆς ἐπανάστασης.

Καί ποιές ἦταν οἱ δυό αὐτές ὁμάδες πού σάν ὁμάδες, σάν κολλεκτίβες διασώθηκαν ἀπό τή συντριβή τῆς Δούμας, πού δέ χάθηκαν ὅταν ἔφυγε κάτω ἀπ' τά πόδια τους τό «συνταγματικό» ἔδαφος;

Ἦταν οἱ σοσιαλδημοκράτες καί οἱ *τρουντοβίκοι*. Ἡ «Ἐκτελεστική Ἐπιτροπή τῶν ἀριστερῶν ὁμάδων», πού γι' αὐτήν ἔκαναν προπαγάνδα οἱ μπολσεβίκοι ὑποστηρίζοντας τήν *ἰδέα* τῆς δημιουργίας μιᾶς τέτοιας ἐπιτροπῆς, *ἔγινε πραγματικότητα*. Ἡ ἐργασιακή ὁμάδα *γέννησε* μιά νέα *ἐπαναστατική* ὀργάνωση,

πού ἔχει *νέους* δεσμούς μέ τήν ἀγροτιά, ἐνῶ οἱ καντέτοι πέθαναν πολιτικά, ἀπαράλλαχτα ὅπως προέλεγαν οἱ μπολσεβίκοι, τονίζοντας ὅτι «τά σκουλήκια ζοῦν γύρω ἀπό πτώματα καί ὄχι γύρω ἀπό ζωντανούς ἀνθρώπους» *.

Ἡ μαχητική συμφωνία τῶν σοσιαλδημοκρατῶν μέ τούς τρουντοβίκους, τούς ἐσέρους κλπ. εἶναι *γεγονός* πού τό ἀποδείχνουν οἱ παραπάνω προκηρύξεις. Μόνο πού χάσαμε καί, ἐννοεῖται, χάσαμε πολλά μέ τό νά καταπιαστοῦμε *ἀργά* μέ τή δουλειά αὐτή, μέ τό νά μήν τό σκεφτοῦμε αὐτό νωρίτερα, μέ τό νά μήν προετοιμάσουμε λίγο λίγο τό ἔδαφος, ὅπως συνιστοῦσαν οἱ μπολσεβίκοι ἀκόμα στό σχέδιο ἀπόφασης σχετικά μέ τό Ἑνωτικό συνέδριο.

Volentem ducunt fata, nolentem trahunt — πού σημαίνει περίπου: ὁ καλός πολιτικός προπορεύεται τῶν γεγονότων, ὁ σκάρτος ρυμουλκεῖται ἀπ' αὐτά. Οἱ μπολσεβίκοι ἐπέμεναν μῆνες, ἄν ὄχι ὁλόκληρο χρόνο, στό *ἀναπόφευκτο* τῶν μαχητικῶν συμφωνιῶν μέ τήν ἐπαναστατική ἀκριβῶς δημοκρατία καί στή σπουδαιότητα τῆς μαχητικῆς προσέγγισης τοῦ προλεταριάτου μέ τήν πρωτοπόρα ἀκριβῶς ἀγροτιά. Ἡ διάλυση τῆς Δούμας *ἐπέβαλε* τό πέρασμα στό δρόμο αὐτό, ἐδῶ ὅμως οἱ μενσεβίκοι, ὅπως δείξαμε ἤδη στήν ἀνάλυση ὅλων τῶν ἐπεισοδίων τῆς τακτικῆς τῆς ΚΕ, βρέθηκαν ἀπροετοίμαστοι, «συρόμενοι» παρά τή θέληση καί τή συνείδησή τους ἀπό τήν «ἀπροσδόκητη» καμπή τῶν γεγονότων.

Πάρτε τό ζήτημα τῆς ἐξέγερσης. Οἱ μενσεβίκοι προσπαθοῦσαν μ' ὅλες τίς δυνάμεις τους «νά ἀποφύγουν» τό ζήτημα αὐτό. Στό Ἑνωτικό συνέδριο πῆραν μάλιστα ἀπόφαση *ἐνάντια* στήν ἔνοπλη ἐξέγερση. Τώρα *δέ βγάζουν τσιμουδιά* γιά τήν ἐξέγερση στά «γράμματα» 4 καί 5, πού γράφει ἡ ΚΕ μόνη της, χωρίς τήν ὑπόδειξη τῶν ἄλλων ἐπαναστατικῶν ὀργανώσεων. Ἀλλά νά, ὅταν ἡ ΚΕ γράφει κάτι *μαζί* μ' αὐτές, μέ ὑπόδειξή τους, τότε ἔχουμε μπροστά μας ἀνοιχτές καί ἀποφασιστικές ἐκκλήσεις γιά ἐξέγερση. Τότε καί τά συνθήματα εἶναι ἐπαναστατικά. Τότε δέν ἀναφέρεται πιά οὔτε λέξη ὄχι μόνο γιά ἐπανάληψη τῆς συνόδου τῆς Δούμας, μά οὔτε καί γιά σύγκληση συντακτικῆς συνέλευσης μέσω τῆς Δούμας. Ἀντίθετα, τότε διαβάζουμε τά παρακάτω (στήν ἔκκληση «Πρός ὅλο τό λαό»): «*Ὄχι ἀνίσχυρη* Δούμα, μά κυρίαρχη συντακτική συνέλευση μέ βάση τήν κτλ. ψηφοφορία, νά τί πρέπει νά βάλει γιά σκοπό του ὁ λαός.

* Βλ. Ἅπαντα, 5η ρωσ. ἔκδ., τόμος 12, σελ. 339 (ἑλλ. ἔκδ., σελ. 338). *Σύντ.*

Καί τή συνέλευση αὐτή πρέπει νά τή συγκαλέσουν *ὄχι οἱ τσαρικοί ὑπουργοί ἀλλά ἡ ἐξουσία πού θά στηρίζεται στόν ἐπαναστατικό λαό*» (ἡ ὑπογράμμιση εἶναι δική μας). Νά μέ τί ἀποφασιστική γλώσσα μιλᾶ ἡ ΚΕ μας ὅταν βρίσκεται μαζί μέ τούς μικροαστούς ἐπαναστάτες, ὅπως εἶναι ἡ ἐπιτροπή τῆς Ἐργασιακῆς ὁμάδας καί τό Σοσιαλιστικό Κόμμα τῆς Πολωνίας!

Πάρτε, τέλος, τό ζήτημα τῆς προσωρινῆς ἐπαναστατικῆς κυβέρνησης. Ἑνάμιση χρόνο οἱ μενσεβίκοι μας, μέ ἐπικεφαλῆς τόν Πλεχάνοφ, προσπαθοῦσαν νά ἀποδείξουν ὅτι ἡ συμμετοχή σ' αὐτήν τῶν σοσιαλδημοκρατῶν μαζί μέ τούς ἀστούς ἐπαναστάτες εἶναι ἀπαράδεχτη καί ὅτι τό νά ρίχνουμε τό σύνθημα ἐγκαθίδρυσης προσωρινῆς ἐπαναστατικῆς κυβέρνησης εἶναι μπλανκισμός, γιακωβινισμός καί ὅλα τά ἄλλα θανάσιμα ἁμαρτήματα.

Καί τί ἔγινε; Διέλυσαν τή Δούμα, καί ἡ ΚΕ ἀναγκάστηκε νά βάλει *ἀκριβῶς* ζήτημα προσωρινῆς ἐπαναστατικῆς κυβέρνησης, ζήτημα ἀπό ποιούς θ' ἀποτελεστεῖ αὐτή. Τό ὅτι ἦταν ὁλότελα ἀνέτοιμη γιά τό ζήτημα αὐτό φαίνεται ἀμέσως: δέν ἔχει κάν ἰδέα ὅτι ἡ προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση εἶναι *ὄργανο ἐξέγερσης*. Ἡ ΚΕ προτείνει νά ἀνακηρυχτοῦν σέ προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση τά ὑπολείμματα τῆς Δούμας: οἱ σοσιαλδημοκράτες, οἱ τρουντοβίκοι καί μιά μερίδα τῶν καντέτων. Ἀλλά γιά κοιτάξτε, σύντροφοι, τί βγαίνει ἀπ' αὐτό: *προτείνετε στούς σοσιαλιστές νά μετάσχουν σέ μιά προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση μαζί μέ τούς ἀστούς ἐπαναστάτες!* Καί τό κάνετε αὐτό παρά τό γεγονός ὅτι οἱ σοσιαλδημοκράτες ἀνάμεσα στούς τρουντοβίκους καί στούς ἀριστερούς καντέτους ἀποτελοῦν *μηδαμινή μειοψηφία*! Ἀλί καί τρίς ἀλί! Ἡ δογματική φλυαρία γιά τό *ἀπαράδεχτο* τῆς συμμετοχῆς τῶν σοσιαλδημοκρατῶν σέ προσωρινή κυβέρνηση μαζί μέ τούς ἀστούς ἐπαναστάτες γίνεται σκόνη στήν πρώτη ἐπαφή μέ τήν πραγματικότητα. Ὅλα τά μαλλιοτραβηγμένα ἐπιχειρήματα, μέ τά ὁποῖα προσπαθοῦσαν νά δικαιολογήσουν τή λαθεμένη αὐτή ἀπόφαση ἐπικαλούμενοι λαθεμένα τόν Μάρξ, διαλύονται σάν καπνός. Καί δέν εἶναι μόνο αὐτό: ἐκτός ἀπό τούς ἀστούς *ἐπαναστάτες* (τρουντοβίκοι, ἐσέροι, ΠΠΣ, μιά μερίδα τῶν ἑνώσεων τῶν ἀγροτῶν, τῶν σιδηροδρομικῶν καί τῶν δασκάλων) οἱ «ἀδιάλλαχτοι» δῆθεν-μαρξιστές μας πᾶνε μέ ὅλα τά θεμιτά καί ἀθέμιτα μέσα νά περάσουν στή μελλοντική προσωρινή κυβέρνηση καί τούς ἀστούς *συμφιλιωτιστές* (τούς καντέτους)!

Ναί, εἶναι δύσκολο νά φανταστεῖ κανείς πιό ὁλοκληρωτική χρεοκοπία τῆς ὁπορτουνιστικῆς τακτικῆς ἀπ' αὐτήν πού δο-

κίμασε ἡ ΚΕ μας ὕστερα ἀπό τή διάλυση τῆς Δούμας. Ὅσο ἀκόμα δέν εἶναι ἀργά πρέπει νά βγάλουμε τό κόμμα μας ἀπό τό βάλτο αὐτό.

«Προλετάρι», ἀρ. φύλλου 1, 21 τοῦ Αὐγούστου 1906

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι»

ΓΥΡΩ ΑΠΟ ΤΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΤΗΣ ΗΜΕΡΑΣ

Ἡ «ματωμένη μέρα» στή Βαρσοβία καί στίς ἄλλες πόλεις τῆς Πολωνίας[144], ἡ ἀπόπειρα ἐνάντια στόν Στολίπιν, ἡ δολοφονία τοῦ Μίν[145], ὅλα αὐτά κίνησαν τό γενικό ἐνδιαφέρον γιά τό ζήτημα τῶν «παρτιζάνικων ἐκδηλώσεων» — χρησιμοποιοῦμε τήν ἔκφραση πού συνηθίζεται στό κόμμα καί καθιερώθηκε μέ τήν ἀπόφαση τοῦ Ἑνωτικοῦ συνεδρίου.

Ἡ σύνταξη σκοπεύει νά δημοσιεύσει στό ἐγγύς μέλλον ἕνα ἤ περισσότερα ἄρθρα πού νά ἐξετάζουν διεξοδικά καί ὅσο τό δυνατόν ὁλόπλευρα αὐτό τό ζήτημα πού ἔχει τεράστια σπουδαιότητα *. Γιά τήν ὥρα, γιά νά μήν ἀφήσουμε τούς ἀναγνῶστες μας ἀκατατόπιστους σχετικά μέ τό πῶς βλέπουμε ἐμεῖς αὐτό τό ζήτημα, θά περιοριστοῦμε στίς παρακάτω σύντομες παρατηρήσεις, πού στά ἑπόμενα ἄρθρα θά ἀναπτυχθοῦν λεπτομερειακά καί θά διατυπωθοῦν μέ περισσότερη ἀκρίβεια.

Πρώτη παρατήρηση. Οἱ ἀκρότητες δέν ὠφελοῦν σέ τίποτα καί κανείς ἀπό τούς σοσιαλιστές δέν ἀμφιβάλλει ὅτι εἶναι ἀνάγκη νά παίρνουμε ὑπόψη τίς διαθέσεις τῶν πλατιῶν μαζῶν κατά τήν ὀργάνωση παρτιζάνικων ἐκδηλώσεων. Γι' αὐτό θεωροῦμε πώς εἶναι ἀπολύτως ἀπαραίτητο νά πάρουμε ὑπόψη τήν ἄποψη τῆς Μπούντ (πού, ὅπως φαίνεται, εἶναι ἀλληλέγγυα μέ τούς πολωνούς σοσιαλδημοκράτες), πού ξέρει τίς συνθῆκες δουλειᾶς στή Βαρσοβία καί τίς διαθέσεις τῶν ἐκεῖ μαζῶν, τήν ἄποψη δηλαδή ὅτι τό Σοσιαλιστικό Κόμμα τῆς Πολωνίας τά «παρατράβηξε» τά πράγματα. Τό ἄν τά παρατράβηξε ἤ ὄχι εἶναι ζήτημα πρακτικό κι ἐμεῖς δέν εἴμαστε ἁρμόδιοι νά λύσουμε αὐτό τό ζήτημα. Δέν πρέπει ποτέ νά τά παρατραβᾶμε τά πράγματα, μά θά ἦταν λάθος ἀπό μεμονωμένες περιπτώσεις «ἀκροτήτων» νά

* Βλ. Ἅπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμος 11ος, σελ. 186–196. *Σύντ.*

συμπεράνουμε πώς εἶναι ἄχρηστη μιά ὁρισμένη μορφή πάλης. Γενικά θεωροῦμε τήν ὄξυνση τῆς παρτιζάνικης πάλης στή Ρωσία, ὕστερα ἀπό τή διάλυση τῆς Δούμας, θετική. Τήν ἐξοντωτική καί ἀμείλικτη παρτιζάνικη πάλη ἐνάντια στούς δημίους πού βρίσκονται στήν κυβέρνηση τή βρίσκουμε ἐπίκαιρη καί σκόπιμη.

Δεύτερη παρατήρηση. Ὁπωσδήποτε κάνει λάθος καί μεγάλο λάθος ἡ ΚΕ τοῦ κόμματός μας δηλώνοντας σέ μιά σημείωσή της στό 4ο «γράμμα» (πρός τίς κομματικές ὀργανώσεις): «εἶναι αὐτονόητο ὅτι τό κόμμα ἀποκρούει, ὅπως πάντα, τίς λεγόμενες „παρτιζάνικες" μαχητικές ἐκδηλώσεις».

Αὐτό δέν εἶναι σωστό. Πειθαρχοῦμε στίς ἀποφάσεις τοῦ συνεδρίου, μά *σέ καμιά περίπτωση* δέν πειθαρχοῦμε στίς ἀποφάσεις τῆς ΚΕ πού *παραβαίνουν* τίς ἀποφάσεις τοῦ συνεδρίου. Καθένας πού θά κάνει τόν κόπο νά διαβάσει προσεκτικά τήν ἀπόφαση τοῦ Ἑνωτικοῦ συνεδρίου πού τιτλοφορεῖται: «Γιά τήν παρτιζάνικη δράση» θά δεῖ εὔκολα ὅτι τό κόμμα μας ἕνα εἶδος παρτιζάνικων ἐνεργειῶν τό *ἀποκρούει*, ἕνα ἄλλο τό *παραδέχεται* καί ἕνα τρίτο τό *συνιστᾶ*.

Τό κόμμα ἀποκρούει πέρα γιά πέρα τήν ἀπαλλοτρίωση τῆς ἰδιωτικῆς περιουσίας. Δέν *ἀποκρούει* τήν ἀπαλλοτρίωση τῶν δημόσιων πόρων μά καθορίζει γι' αὐτήν *ἰδιαίτερα αὐστηρούς* ὅρους («ἐφόσον σχηματίστηκαν ὄργανα ἐπαναστατικῆς ἐξουσίας στή δοσμένη περιοχή» *κτλ.*).

Παρακάτω, ἡ ἀπόφαση τοῦ συνεδρίου *παραδέχεται* τήν παρτιζάνικη δράση *χωρίς* ἀπαλλοτρίωση περιουσιῶν, δηλ. *παραδέχεται τήν «τρομοκρατία»*, παραδέχεται τήν *παρτιζάνικη* δράση πού ἀποβλέπει στήν ἐξόντωση τοῦ ἀντιπάλου. Ἡ παραδοχή αὐτή ἐκφράζεται καθαρά καί κατηγορηματικά μέ τίς πρῶτες κιόλας λέξεις τοῦ μέρους τῆς καθαυτό ἀπόφασης:

«Τό συνέδριο ἀποφασίζει: 1) ἀναγνωρίζοντας *παράλληλα* (ὅλες οἱ ὑπογραμμίσεις εἶναι δικές μας) μέ τήν προετοιμασία τῶν ἐπαναστατικῶν δυνάμεων γιά τήν ἐπικείμενη ἐξέγερση, προετοιμασία πού στή βάση της βρίσκεται ἡ ὀργάνωση τῶν ἐργατικῶν μαζῶν, *τήν ἀνάγκη τῆς δραστήριας πάλης* ἐνάντια *στήν κυβερνητική τρομοκρατία καί στίς βιαιοπραγίες τῶν μαυροεκατονταρχιτῶν*, θεωροῦμε ἀπαραίτητο. . .» (ἀκολουθεῖ ἡ ἀπαγόρευση τῆς κλεψιᾶς, τῆς ἁρπαγῆς ἰδιωτικῶν χρημάτων κτλ.).

Ἡ *ἀπόφαση τοῦ συνεδρίου* πού παραθέσαμε εἶναι πολύ σαφής. «Παράλληλα» μέ τή δουλειά στίς μάζες ἀναγνωρίζεται ἡ «δραστήρια πάλη» ἐνάντια στούς καταπιεστές, δηλ. πρέπει νά γίνε-

ται, ἀναμφισβήτητα, ἡ ἐξόντωσή τους μέ «παρτιζάνικη δράση».

Στήν ἀπόφαση ὑπάρχει μόνο ὁ παρακάτω περιορισμός σχετικά μ' *αὐτό* τό δεύτερο εἶδος τῆς παρτιζάνικης δράσης (ἐξόντωση τῶν καταπιεστῶν): «*νά ἀποφεύγουμε* νά θίγουμε τήν προσωπική ἰδιοκτησία τῶν *φιλήσυχων* πολιτῶν, *μέ ἐξαίρεση* (ἀκοῦτε!) τίς περιπτώσεις πού αὐτό εἶναι *ἀκούσιο* ἀποτέλεσμα τῆς πάλης ἐνάντια στήν κυβέρνηση *ἤ* — ὅπως λογουχάρη ὅταν στήνονται οδοφράγματα — ἐπιβάλλεται ἀπό τίς ἀνάγκες τῆς ἄμεσης πάλης».

Ἔτσι λοιπόν, ὅταν τό ἀπαιτεῖ ἡ *ἄμεση πάλη* ἐπιτρέπεται νά παραβιάζεται καί ἡ ἀτομική ἰδιοκτησία, λχ. πάρσιμο ἁμαξιῶν κτλ. γιά δδοφράγματα. Ὅταν *δέν ἔχουμε* ἄμεση πάλη τό συνέδριο ὁρίζει *νά ἀποφεύγουμε* νά παραβιάζουμε τήν προσωπική ἀσφάλεια τῶν «φιλήσυχων» πολιτῶν, μά στό ἴδιο σημεῖο τό συνέδριο τονίζει μιά *ἐξαίρεση*: δηλαδή τήν «ἀκούσια» παραβίαση τῆς προσωπικῆς ἀσφάλειας, ὅταν μιά τέτοια πράξη εἶναι συνέπεια πάλης ἐνάντια στήν κυβέρνηση, τό συνέδριο δέν τήν *καταλογίζει σέ βάρος* τῶν ἀνθρώπων πού μετέχουν στήν παρτιζάνικη δράση.

Τέλος, τό συνέδριο *συνιστᾶ* ἀνοιχτά στό κόμμα ἕνα εἶδος παρτιζάνικης δράσης, ἀποφασίζοντας χωρίς ἐπιφυλάξεις καί περιορισμούς: «τά ὅπλα καί τά βλήματα πού ἀνήκουν στήν κυβέρνηση *νά ἁρπάζονται* σέ *κάθε* εὐκαιρία πού παρουσιάζεται».

Λογουχάρη: οἱ χωροφύλακες ἔχουν ὅπλα πού ἀνήκουν στήν κυβέρνηση. «Εὐκαιρία παρουσιάζεται. . .».

Τρίτη παρατήρηση. Συμβουλεύουμε ὅλες τίς πολυάριθμες μαχητικές ὁμάδες τοῦ κόμματός μας νά βάλουν τέρμα στήν ἀδράνειά τους καί ν' ἀναλάβουν μιά σειρά παρτιζάνικες ἐνέργειες, τηρώντας μέ ἀκρίβεια τίς ἀποφάσεις τοῦ συνεδρίου, δηλαδή χωρίς καμιά ἀπαλλοτρίωση περιουσιῶν, μέ τή λιγότερη «παραβίαση τῆς προσωπικῆς ἀσφάλειας» τῶν φιλήσυχων πολιτῶν καί μέ τή *μεγαλύτερη* δυνατή παραβίαση τῆς προσωπικῆς ἀσφάλειας τῶν σπιούνων, τῶν *δραστήριων* μαυροεκατονταρχιτῶν, τῶν προσώπων πού κατέχουν διοικητικές θέσεις στήν ἀστυνομία, στό στρατό, στό στόλο *καί τά λοιπά καί τά παρόμοια*. Ὅσο γιά τά «ὅπλα» καί τά «βλήματα πού ἀνήκουν στήν κυβέρνηση, νά ἁρπάζονται σέ *κάθε* εὐκαιρία πού παρουσιάζεται».

«Προλετάρι», ἀρ. φύλλου 1,
21 τοῦ Αὐγούστου 1906

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο
τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι»

ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟ «ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ»

Ἡ ἐφημερίδα «Τοβάριστς» δημοσιεύει σημείωμα ὅτι ὁ σ. Ἀξελρόντ κάνει ζύμωση γιά ἕνα «ἐργατικό συνέδριο» [146]. Κι ἐμεῖς ἔχουμε πληροφορίες πώς πραγματικά γίνεται μιά τέτοια ζύμωση ἀπό τούς μενσεβίκους. Νομίζουμε ὅτι τό κομματικό χρέος ἀπαιτεῖ τήν ἀνοιχτή συζήτηση παρόμοιων ζητημάτων. Ἤ μήπως ἡ ζύμωση πού κάνουν οἱ πιό ἐπιφανεῖς μενσεβίκοι γιά ἕνα *ἀνοιχτό* ἐργατικό συνέδριο πρέπει νά γίνεται *κρυφά* ἀπό τό κόμμα; Ἄν ὁ Ἀξελρόντ δέν ἔχει τή δυνατότητα νά ἐκθέσει ἀπό τόν τύπο τίς ἀπόψεις του, μποροῦμε νά τοῦ προτείνουμε τίς στῆλες τῆς ἐφημερίδας μας.

«Προλετάρι», ἀρ. φύλλου 1,
21 τοῦ Αὐγούστου 1906

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο
τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι».

ΤΑ ΔΙΔΑΓΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΞΕΓΕΡΣΗ ΤΗΣ ΜΟΣΧΑΣ

Τό βιβλίο: «Ἡ Μόσχα τό Δεκέμβρη τοῦ 1905» (Μόσχα 1906) κυκλοφόρησε ἀκριβῶς στήν ὥρα του. Ἡ ἀφομοίωση τῆς πείρας τῆς ἐξέγερσης τοῦ Δεκέμβρη εἶναι ἐπιτακτικό καθῆκον τοῦ ἐργατικοῦ κόμματος. Δυστυχῶς τό βιβλίο αὐτό μοιάζει ἕνα βαρέλι μέ μέλι πού τοῦ ρίξανε μέσα μιά κουταλιά κατράμι: πάρα πολύ ἐνδιαφέρον ὑλικό, παρ᾽ ὅλο πού δέν εἶναι πλῆρες, καί συμπεράσματα σέ ἀπίστευτο βαθμό ἀκατάστατα, σέ ἀπίστευτο βαθμό ἀγοραῖα. Γιά τά συμπεράσματα αὐτά θά μιλήσουμε ἰδιαίτερα *, τώρα ὅμως ἄς δοῦμε τό φλέγον πολιτικό ζήτημα τῆς στιγμῆς, τά διδάγματα ἀπό τήν ἐξέγερση τῆς Μόσχας.

Κύρια μορφή τοῦ κινήματος τοῦ Δεκέμβρη στή Μόσχα ἦταν ἡ εἰρηνική ἀπεργία καί οἱ διαδηλώσεις. Ἡ τεράστια πλειοψηφία τῆς ἐργατικῆς μάζας πῆρε ἐνεργό μέρος μόνο σ᾽ αὐτές τίς μορφές πάλης. Μά ἀκριβῶς ἡ ἐκδήλωση τοῦ Δεκέμβρη στή Μόσχα ἔδειξε πεντακάθαρα ὅτι ἡ γενική ἀπεργία, σάν αὐτοτελής καί κύρια μορφή πάλης, ἔχει ξεπεραστεῖ, ὅτι τό κίνημα ξεφεύγει μέ αὐθόρμητη, ἀκράτητη δύναμη ἀπ᾽ αὐτά τά στενά πλαίσια καί γεννᾶ μιά ἀνώτερη μορφή πάλης, τήν ἐξέγερση.

Ὅλα τά ἐπαναστατικά κόμματα, ὅλες οἱ ἑνώσεις τῆς Μόσχας, ὅταν κήρυτταν τήν ἀπεργία, καταλάβαιναν καί μάλιστα ἔνιωθαν τό ἀναπόφευκτο τῆς μετατροπῆς της σέ ἐξέγερση. Τό Σοβιέτ τῶν ἐργατῶν βουλευτῶν εἶχε ἀποφασίσει στίς 6 τοῦ Δεκέμβρη «νά ἐπιδιωχθεῖ ἡ μετατροπή τῆς ἀπεργίας σέ ἔνοπλη ἐξέγερση». Στήν πραγματικότητα ὅμως δέν ἦταν ὅλες οἱ ὀργανώσεις προετοιμασμένες γι᾽ αὐτό, ἀκόμα καί τό συνασπισμένο Σοβιέτ τῶν μαχητικῶν ὁμάδων [147] μιλοῦσε *(στίς 9 τοῦ Δεκέμβρη!)* γιά τήν ἐξέγερση σά γιά κάτι τό μελλοντικό καί οἱ ὁδομαχίες γίνονταν,

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 388–392 (ἑλλ. ἔκδ., σελ. 392–396). *Σύντ.*

δίχως ἄλλο, ἐν ἀγνοία του καί χωρίς τή συμμετοχή του. Οἱ ὀργανώσεις *εἶχαν μείνει πίσω* ἀπό τήν ἀνάπτυξη καί τήν ὁρμή τοῦ κινήματος.

Ἡ ἀπεργία ἐξελισσόταν σέ ἐξέγερση, πρίν ἀπ' ὅλα, κάτω ἀπό τήν πίεση τῶν ἀντικειμενικῶν συνθηκῶν πού διαμορφώθηκαν μετά τόν Ὀχτώβρη. Ἡ κυβέρνηση δέν ἦταν πιά δυνατόν νά αἰφνιδιαστεῖ μέ μιά γενική ἀπεργία· εἶχε πιά ὀργανώσει μιά ἕτοιμη γιά πολεμικές ἐπιχειρήσεις ἀντεπανάσταση. Καί ἡ γενική πορεία τῆς ρωσικῆς ἐπανάστασης μετά τόν Ὀχτώβρη, καί ἡ ἁλυσίδα τῶν γεγονότων τῆς Μόσχας τίς μέρες τοῦ Δεκέμβρη ἐπιβεβαίωσαν καταπληκτικά μιά ἀπό τίς βαθυστόχαστες θέσεις τοῦ Μάρξ: ἡ ἐπανάσταση τραβάει μπροστά μέ τό νά δημιουργεῖ μιά συσπειρωμένη καί ἰσχυρή ἀντεπανάσταση, δηλαδή ἀναγκάζει τόν ἐχθρό νά καταφεύγει ὁλοένα καί σέ πιό ἔσχατα μέσα ἄμυνας καί ἐπεξεργάζεται μέ τόν τρόπο αὐτόν ὅλο καί πιό ἰσχυρά μέσα ἐπίθεσης [148].

7 καί 8 τοῦ Δεκέμβρη: εἰρηνική ἀπεργία, εἰρηνικές διαδηλώσεις τῶν μαζῶν, 8 τό βράδυ: πολιορκία τοῦ Ἀκβάριουμ [149], 9 τό πρωί: οἱ δραγόνοι χτυποῦν τό πλῆθος στήν πλατεία Στραστνάγια. Τό βράδυ — καταστροφή τοῦ κτιρίου τοῦ σχολείου Φίντλερ [150]. Οἱ διαθέσεις φουντώνουν. Τό ἀνοργάνωτο πλῆθος τοῦ δρόμου στήνει ἐντελῶς αὐθόρμητα καί ἀβέβαια τά πρῶτα ὁδοφράγματα.

10 τοῦ Δεκέμβρη: τό πυροβολικό ἀρχίζει νά βάλλει στά ὁδοφράγματα καί στούς δρόμους ἐνάντια στό πλῆθος. Τό στήσιμο τῶν ὁδοφραγμάτων γίνεται τώρα μέ βεβαιότητα καί ὄχι πιά μεμονωμένα ἀλλά ἐντελῶς μαζικά. Ὅλος ὁ πληθυσμός βρίσκεται στούς δρόμους. Ὁλόκληρη ἡ πόλη, στά κεντρικά σημεῖα της, καλύπτεται ἀπό ἕνα δίχτυ ὁδοφραγμάτων. Γιά κάμποσες μέρες ἀναπτύσσεται ἕνας πεισματικός παρτιζάνικος ἀγώνας ἀνάμεσα στούς ντρουζίνικους καί στά στρατεύματα, ἕνας ἀγώνας πού ἐξάντλησε τά στρατεύματα καί ἀνάγκασε τόν Ντουμπάσοφ νά ἐκλιπαρεῖ γιά ἐνισχύσεις. Μόνο στίς 15 τοῦ Δεκέμβρη οἱ κυβερνητικές δυνάμεις ἀπέκτησαν ἀπόλυτη ὑπεροχή καί στίς 17 τό Σύνταγμα Σεμιόνοφσκι τσάκισε τήν Πρέσνα, τό τελευταῖο προπύργιο τῆς ἐξέγερσης.

Ἀπό τήν ἀπεργία καί τίς διαδηλώσεις στά μεμονωμένα ὁδοφράγματα. Ἀπό τά μεμονωμένα ὁδοφράγματα στό μαζικό στήσιμο ὁδοφραγμάτων καί στίς ὁδομαχίες μέ τό στρατό. Πάνω ἀπ' τά κεφάλια τῶν ὀργανώσεων ἡ μαζική προλεταριακή πάλη πέρασε ἀπό τήν ἀπεργία στήν ἐξέγερση. Αὐτοῦ βρίσκεται ἡ μέγι-

στη ἱστορική κατάκτηση τῆς ρωσικῆς ἐπανάστασης τό Δεκέμβρη τοῦ 1905, κατάκτηση πού στοίχισε ὅπως καί ὅλες οἱ προηγούμενες πολύ μεγάλες θυσίες. Τό κίνημα ἀνέβηκε ἀπό τή γενική πολιτική ἀπεργία σέ ἀνώτερη βαθμίδα. Ἀνάγκασε τήν ἀντίδραση νά τραβήξει στήν ἀντίστασή της ὥς *τό τέλος* κι ἔτσι ἔφερε πάρα πολύ κοντά τή στιγμή πού καί ἡ ἐπανάσταση θά τραβήξει ὥς τό τέλος στή χρησιμοποίηση τῶν μέσων ἐπίθεσης. Ἡ ἀντίδραση πέρα ἀπό τό βομβαρδισμό τῶν ὁδοφραγμάτων, τῶν σπιτιῶν καί τοῦ πλήθους τοῦ δρόμου μέ πυροβολικό *δέν ἔχει* τί ἄλλο νά κάνει. Ἡ ἐπανάσταση ἔχει νά κάνει καί ἄλλα πέρα ἀπό τούς ντρουζίνικους τῆς Μόσχας, ἔχει πολύ μεγάλα περιθώρια νά προχωρήσει καί σέ βάθος καί σέ πλάτος. Καί ἡ ἐπανάσταση προχώρησε πολύ σέ σχέση μέ τό Δεκέμβρη. Ἡ βάση τῆς ἐπαναστατικῆς κρίσης ἔγινε ἀσύγκριτα πιό πλατιά — τό λεπίδι πρέπει τώρα νά γίνει πιό κοφτερό.

Τό προλεταριάτο ἔνιωσε γρηγορότερα ἀπό τούς καθοδηγητές του τήν ἀλλαγή τῶν ἀντικειμενικῶν συνθηκῶν τῆς πάλης, ἀλλαγή πού ἀπαιτοῦσε νά γίνει τό πέρασμα ἀπό τήν ἀπεργία στήν ἐξέγερση. Ἡ πράξη, ὅπως πάντα, προχωροῦσε πιό μπροστά ἀπό τή θεωρία. Ἡ εἰρηνική ἀπεργία καί οἱ διαδηλώσεις ἔπαψαν μεμιᾶς νά ἱκανοποιοῦν τούς ἐργάτες, πού ρωτοῦσαν: τί θά γίνει παραπέρα; καί πού ἀπαιτοῦσαν πιό δραστικές ἐνέργειες. Οἱ ὁδηγίες νά στηθοῦν ὁδοφράγματα ἔφτασαν στίς συνοικίες μέ πολύ μεγάλη καθυστέρηση, ὅταν στό κέντρο τά ἔστηναν κιόλας. Οἱ ἐργάτες καταπιάστηκαν μαζικά μέ τή δουλειά αὐτή, μά *κι αὐτό δέν τούς ἱκανοποιοῦσε*· ρωτοῦσαν: τί θά γίνει παραπέρα; ἀπαιτοῦσαν δραστικές ἐνέργειες. Ἐμεῖς, οἱ καθοδηγητές τοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ προλεταριάτου, μοιάζαμε τό Δεκέμβρη μέ κεῖνον τό στρατηγό πού ἔδοσε μιά τόσο ἀνόητη διάταξη στά συντάγματά του, ὥστε τό μεγαλύτερο μέρος ἀπό τό στρατό του δέν πῆρε ἐνεργό μέρος στή μάχη. Οἱ ἐργατικές μάζες ζητοῦσαν ὁδηγίες γιά ἐνεργό μαζική δράση καί δέν ἔβρισκαν.

Ἔτσι, δέν ὑπάρχει μεγαλύτερη μυωπία ἀπό τή γνώμη τοῦ Πλεχάνοφ, πού τήν ἅρπαξαν ὅλοι οἱ ὀπορτουνιστές, ὅτι δέν ἔπρεπε ν' ἀρχίσουμε πρόωρα τήν ἀπεργία, ὅτι «δέν ἔπρεπε νά πάρουμε τά ὅπλα». Ἀντίθετα, ἔπρεπε νά πάρουμε τά ὅπλα πιό ἀποφασιστικά, πιό δραστήρια καί πιό ἐπιθετικά, ἔπρεπε νά ἐξηγήσουμε στίς μάζες ὅτι εἶναι ἀδύνατο νά περιοριστοῦμε μόνο στήν εἰρηνική ἀπεργία καί ὅτι εἶναι ἀνάγκη ν' ἀποδυθοῦμε σ' ἕνα ἀτρόμητο καί ἀμείλικτο ἔνοπλο ἀγώνα. Καί τώρα πρέπει, ἐπιτέλους, νά παραδεχτοῦμε ἀνοιχτά καί δημόσια ὅτι οἱ πολιτικές ἀπεργίες εἶναι

ἀνεπαρκεῖς, πρέπει νά προπαγανδίζουμε στίς πιό πλατιές μάζες τήν ἔνοπλη ἐξέγερση, χωρίς νά κρύβουμε αὐτό τό ζήτημα μέ κανενός εἴδους «προκαταρκτικές βαθμίδες», χωρίς νά τό καλύπτουμε μέ κανένα πέπλο. Ὅταν κρύβει κανείς ἀπό τίς μάζες τήν ἀνάγκη ἑνός σκληροῦ, αἱματηροῦ, ἐξοντωτικοῦ πολέμου σάν τό ἄμεσο καθῆκον τῆς μελλοντικῆς ἐκδήλωσης, σημαίνει ὅτι ἐξαπατᾶ καί τόν ἑαυτό του καί τό λαό.

Αὐτό εἶναι τό πρῶτο δίδαγμα ἀπό τά γεγονότα τοῦ Δεκέμβρη. Τό ἄλλο δίδαγμα ἀφορᾶ τό χαρακτήρα τῆς ἐξέγερσης, τόν τρόπο τῆς διεξαγωγῆς της, τούς ὅρους γιά τό πέρασμα τοῦ στρατοῦ μέ τό μέρος τοῦ λαοῦ. Στή δεξιά πτέρυγα τοῦ κόμματός μας εἶναι πολύ διαδομένη μιά ἐξαιρετικά μονόπλευρη ἄποψη γιά τό πέρασμα αὐτό. Εἶναι ἀδύνατο, λένε, νά πολεμήσεις ἐνάντια στό σημερινό στρατό, χρειάζεται νά ἐπαναστατικοποιηθεῖ ὁ στρατός. Ἐννοεῖται πώς ἄν ἡ ἐπανάσταση δέ γίνει μαζική καί δέν ἀγκαλιάσει τόν ἴδιο τό στρατό δέν μπορεῖ οὔτε λόγος νά γίνει γιά σοβαρό ἀγώνα. Ἐννοεῖται πώς ἡ δουλειά στό στρατό εἶναι ἀπαραίτητη. Δέν πρέπει ὅμως νά φανταζόμαστε αὐτό τό πέρασμα τοῦ στρατοῦ σάν κάποια ἁπλή, μεμονωμένη πράξη, πού εἶναι ἀποτέλεσμα πειθοῦς ἀπό τό ἕνα μέρος καί συνείδησης ἀπό τό ἄλλο. Ἡ ἐξέγερση τῆς Μόσχας μᾶς δείχνει παραστατικά ὅτι ἡ ἀντίληψη αὐτή εἶναι σχηματική καί νεκρή. Στήν πραγματικότητα ἡ ταλάντευση τοῦ στρατοῦ, πού εἶναι ἀναπόφευκτη σέ κάθε πραγματικά λαϊκό κίνημα, ὁδηγεῖ μέ τήν ὄξυνση τῆς ἐπαναστατικῆς πάλης σέ ἕνα πραγματικό *ἀγώνα γιά τό στρατό*. Ἡ ἐξέγερση τῆς Μόσχας μᾶς δείχνει ἴσα ἴσα τόν πιό σκληρό, τόν πιό λυσσώδη ἀγώνα τῆς ἀντίδρασης καί τῆς ἐπανάστασης γιά τό στρατό. Ὁ ἴδιος ὁ Ντουμπάσοφ δήλωσε ὅτι ἀπό τίς 15 χιλιάδες στρατό τῆς Μόσχας μόνο οἱ 5 χιλιάδες ἤτανε στρατός σίγουρος. Ἡ κυβέρνηση συγκρατοῦσε τούς ταλαντευομένους μέ τά πιό διαφορετικά, τά πιό ἀπεγνωσμένα μέτρα: προσπαθοῦσαν νά τούς πείσουν, τούς κολάκευαν, τούς ἐξαγόραζαν μοιράζοντάς τους ρολόγια, λεφτά κτλ., τούς πότιζαν βότκα, τούς ξεγελοῦσαν, τούς φοβέριζαν, τούς ἔκλειναν στούς στρατῶνες, τούς ἀφόπλιζαν, ἅρπαζαν ἀπό τίς γραμμές τους μέ τήν προδοσία καί τή βία τούς στρατιῶτες πού ὑποψιάζονταν πιό πολύ ὅτι δέν ἐμπνέουν ἐμπιστοσύνη. Καί πρέπει νά ἔχουμε τόν ἀνδρισμό νά ὁμολογήσουμε καθαρά καί ξάστερα ὅτι ἀπό τήν ἄποψη αὐτή ἐμεῖς μείναμε πίσω ἀπό τήν κυβέρνηση. Δέν καταφέραμε νά χρησιμοποιήσουμε τίς δυνάμεις πού εἴχαμε γιά ἕνα ἐξίσου δραστήριο, τολμηρό, ἐφευρετικό καί ἐπιθετικό ἀγώνα γιά νά κερδίσουμε τόν ταλαντευόμενο

στρατό, σάν τόν ἀγώνα πού ἔκανε καί κέρδισε ἡ κυβέρνηση. Ἔχουμε ἑτοιμάσει καί θά συνεχίσουμε ἀκόμα πιό ἐπίμονα νά ἑτοιμάζουμε τό ἰδεολογικό «δούλεμα» τοῦ στρατοῦ. Θ' ἀποδειχθοῦμε ὅμως ἄθλιοι σχολαστικοί ἄν ξεχάσουμε ὅτι τή στιγμή τῆς ἐξέγερσης χρειάζεται ἐπίσης καί χρησιμοποίηση ὑλικῆς δύναμης στήν πάλη γιά τό στρατό.

Τό προλεταριάτο τῆς Μόσχας μᾶς ἔδοσε τίς μέρες τοῦ Δεκέμβρη ὑπέροχα διδάγματα ἰδεολογικοῦ «δουλέματος» τοῦ στρατοῦ, λχ. στίς 8 τοῦ Δεκέμβρη στήν πλατεία Στραστνάγια, ὅταν τό πλῆθος κύκλωσε τούς κοζάκους, ἀνακατώθηκε μαζί τους, συναδελφώθηκε μαζί τους καί τούς παρακίνησε νά φύγουν πίσω. Ἤ στίς 10 τοῦ Δεκέμβρη στήν Πρέσνα, ὅταν δυό κοπέλλες ἐργάτριες, πού κρατοῦσαν τήν κόκκινη σημαία μέσα σ' ἕνα πλῆθος ἀπό 10 χιλιάδες ἀνθρώπους, ὅρμησαν καταπάνω στούς κοζάκους φωνάζοντας: «σκοτῶστε μας! ζωντανές δέ θά παραδόσουμε τή σημαία!». Καί οἱ κοζάκοι ταράχτηκαν καί ἔφυγαν καλπάζοντας, ἐνῶ τό πλῆθος φώναζε: «Ζήτω οἱ κοζάκοι!». Αὐτά τά παραδείγματα τόλμης καί ἡρωισμοῦ πρέπει νά μείνουν γιά πάντα χαραγμένα στή συνείδηση τοῦ προλεταριάτου.

Νά ὅμως καί παραδείγματα τῆς δικῆς μας καθυστέρησης σέ σχέση μέ τόν Ντουμπάσοφ. Στίς 9 τοῦ Δεκέμβρη στήν ὁδό Μπ. Σερπούχοφσκαγια οἱ στρατιῶτες προχωροῦν τραγουδώντας τή μασσαλιώτιδα γιά νά συνενωθοῦν μέ τούς ἐξεγερμένους. Οἱ ἐργάτες στέλνουν σ' αὐτούς ἀντιπροσώπους. Ὁ Μαλάχοφ σπεύδει ὁ ἴδιος καλπάζοντας στούς στρατιῶτες. Οἱ ἐργάτες ἄργησαν, ὁ Μαλάχοφ ἔφτασε πάνω στήν ὥρα. Ἔβγαλε ἕνα φλογερό λόγο, ἔκανε τούς στρατιῶτες νά ταλαντευθοῦν, τούς κύκλωσε μέ τούς δραγόνους, τούς πῆγε στούς στρατῶνες καί τούς ἔκλεισε ἐκεῖ. Ὁ Μαλάχοφ πρόλαβε κι ἔφτασε, ἐνῶ ἐμεῖς δέν προλάβαμε, παρά τό γεγονός ὅτι στήν ἔκκλησή μας ξεσηκώθηκαν μέσα σέ δυό μέρες 150 000 ἄνθρωποι, πού μποροῦσαν κι ἔπρεπε νά ὀργανώσουν περιπολίες στούς δρόμους. Ὁ Μαλάχοφ κύκλωσε τούς στρατιῶτες μέ τούς δραγόνους, ἐνῶ ἐμεῖς δέν κυκλώσαμε τούς μαλαχοφικούς μέ χειροβομβιστές. Αὐτό μπορούσαμε κι ἔπρεπε νά τό κάνουμε, καί ἀπό καιρό ὁ σοσιαλδημοκρατικός τύπος (ἡ παλιά «Ἴσκρα» [151]) τόνιζε ὅτι ἡ ἀμείλικτη ἐξόντωση τῶν πολιτικῶν καί στρατιωτικῶν ἡγετῶν στήν περίοδο τῆς ἐξέγερσης εἶναι καθῆκον μας. Αὐτό πού ἔγινε στήν ὁδό Μπ. Σερπούχοφσκαγια ἐπαναλήφτηκε, ὅπως φαίνεται, σέ γενικές γραμμές καί μπροστά στούς στρατῶνες Νιεσβίζσκι καί Κρουτίτσκι, καί κατά τίς προσπάθειες τοῦ προλεταριάτου «νά θέσει ἐκτός μάχης» τό σύνταγμα τοῦ Αἰ-

κατερινοσλάβ, καί κατά τήν ἀποστολή ἀντιπροσώπων στούς σκαπανεῖς στό Ἀλεξάντροφ, καί κατά τήν ἐπιστροφή τοῦ πυροβολικοῦ τοῦ Ροστόφ πού ἀποστελλόταν στή Μόσχα, καί κατά τόν ἀφοπλισμό τῶν σκαπανέων στήν Κολομνά κτλ. Τή στιγμή τῆς ἐξέγερσης δέ σταθήκαμε στό ὕψος τοῦ καθήκοντος ὡς πρός τόν ἀγώνα γιά νά κερδίσουμε τόν ταλαντευόμενο στρατό.

Ὁ Δεκέμβρης ἐπιβεβαίωσε παραστατικά μιάν ἀκόμη βαθυστόχαστη θέση τοῦ Μάρξ, πού τήν ἔχουν ξεχάσει οἱ ὀπορτουνιστές, ὅτι δηλ. ἡ ἐξέγερση εἶναι τέχνη καί ὅτι κύριος κανόνας αὐτῆς τῆς τέχνης εἶναι ἡ φοβερά τολμηρή καί ἀμετάκλητα ἀποφασιστική *ἐπίθεση* [152]. Δέν ἀφομοιώσαμε ἀρκετά αὐτή τήν ἀλήθεια. Δέ διδαχτήκαμε ἀρκετά οἱ ἴδιοι καί δέ διδάξαμε στίς μάζες αὐτή τήν τέχνη, αὐτόν τόν κανόνα τῆς ἐπίθεσης μέ κάθε θυσία. Πρέπει τώρα μέ ὅλη τή δραστηριότητά μας νά ξεπεράσουμε τήν καθυστέρησή μας. Δέν εἶναι ἀρκετό νά ἔχουμε ὁμάδες γιά τά πολιτικά συνθήματα, χρειάζονται ἀκόμα καί ὁμάδες γιά τήν ἔνοπλη ἐξέγερση. Ὅποιος εἶναι ἐναντίον της, ὅποιος δέν ἑτοιμάζεται γι᾽ αὐτήν πρέπει νά πετιέται ἀμείλικτα ἔξω ἀπό τίς γραμμές τῶν ὀπαδῶν τῆς ἐπανάστασης, νά πετιέται στούς ἐχθρούς της, στούς προδότες ἤ στούς δειλούς, γιατί ζυγώνει ἡ μέρα πού ἡ δύναμη τῶν γεγονότων, οἱ συνθῆκες τῆς πάλης θά μᾶς ἀναγκάσουν νά ξεχωρίζουμε τούς ἐχθρούς ἀπό τούς φίλους μέ βάση τό γνώρισμα αὐτό. Ἐμεῖς δέν πρέπει νά προπαγανδίζουμε τήν παθητικότητα οὔτε τήν ἁπλή «ἀναμονή» τῆς στιγμῆς κατά τήν ὁποία ὁ στρατός «θά περάσει» μέ τό μέρος μας. Ὄχι, ἐμεῖς πρέπει νά χτυπᾶμε ὅλες τίς καμπάνες καί νά διακηρύττουμε τήν ἀνάγκη τῆς τολμηρῆς ἐπίθεσης καί τῆς ἐφόδου μέ τό ὅπλο στό χέρι, τήν ἀνάγκη τῆς ἐξόντωσης στήν περίπτωση αὐτή ὅλων τῶν ἡγετικῶν προσώπων καί τήν ἀνάγκη τοῦ πιό δραστήριου ἀγώνα γιά τήν κατάκτηση τοῦ ταλαντευόμενου στρατοῦ.

Τό τρίτο μεγάλο δίδαγμα πού μᾶς ἔδοσε ἡ Μόσχα ἀφορᾶ τήν τακτική καί τήν ὀργάνωση τῶν δυνάμεων γιά τήν ἐξέγερση. Ἡ πολεμική τακτική ἐξαρτᾶται ἀπό τό ἐπίπεδο τῶν πολεμικῶν τεχνικῶν μέσων — αὐτή τήν ἀλήθεια τή μάσησε καί τήν ἔβαλε στό στόμα τῶν μαρξιστῶν ὁ Ἔνγκελς [153]. Τά πολεμικά τεχνικά μέσα δέν εἶναι σήμερα ἐκεῖνα πού ἦταν στά μέσα τοῦ XIX αἰώνα. Θά ἦταν ἀνοησία νά ἐνεργεῖ κανείς μέ τό πλῆθος ἐνάντια στό πυροβολικό καί νά ὑπερασπίζει τά ὁδοφράγματα μέ πιστόλια. Καί ὁ Κάουτσκι εἶχε δίκιο ὅταν ἔγραφε πώς ὕστερα ἀπό τή Μόσχα εἶναι καιρός ν᾽ ἀναθεωρηθοῦν τά συμπεράσματα τοῦ Ἔνγκελς καί ὅτι ἡ Μόσχα πρόβαλε μιά «*νέα τακτική ὁδοφραγμάτων*» [154].

Ἡ τακτική αὐτή ἦταν ἡ τακτική τοῦ παρτιζάνικου πολέμου. Ἡ ὀργάνωση τήν ὁποία ἀπαιτοῦσε ἡ τακτική αὐτή ἦταν τά εὐκίνητα καί ἐξαιρετικά μικρά τμήματα: δεκάδες, τριάδες, ἀκόμα καί δυάδες. Στή χώρα μας συχνά μπορεῖ κανείς νά συναντήσει τώρα σοσιαλδημοκράτες πού χαχανίζουν ὅταν γίνεται λόγος γιά πεντάδες καί τριάδες. Τά χαχανίσματα ὅμως εἶναι ἁπλῶς μιά φτηνή μέθοδος νά κλείνεις τά μάτια μπροστά στό *νέο* πρόβλημα τῆς τακτικῆς καί τῆς ὀργάνωσης πού ἀπαιτοῦν οἱ ὁδομαχίες μέ τά σύγχρονα πολεμικά τεχνικά μέσα. Διαβάστε προσεκτικά τήν ἀφήγηση τῆς ἐξέγερσης τῆς Μόσχας, κύριοι, καί θά καταλάβετε τί σχέση ἔχουν οἱ «πεντάδες» μέ τό ζήτημα τῆς «νέας τακτικῆς ὁδοφραγμάτων».

Ἡ Μόσχα πρόβαλε αὐτή τήν τακτική, κάθε ἄλλο ὅμως παρά τήν ἀνέπτυξε, κάθε ἄλλο παρά τῆς ἔδοσε λίγο-πολύ πλατιές, πραγματικά μαζικές διαστάσεις. Οἱ ντρουζίνικοι ἦταν λιγοστοί, ἡ ἐργατική μάζα δέν ἅρπαξε τό σύνθημα τῶν τολμηρῶν ἐπιθέσεων καί δέν τό ἐφάρμοσε, τά παρτιζάνικα τμήματα ἦταν πολύ ὁμοιόμορφα, τά ὅπλα καί οἱ μέθοδοί τους ἦταν ἀνεπαρκεῖς, δέν εἶχαν σχεδόν καθόλου ἀναπτυγμένη τήν ἱκανότητα νά καθοδηγοῦν τό πλῆθος. Πρέπει νά τά ξεπεράσουμε ὅλα αὐτά καί θά τά ξεπεράσουμε διδασκόμενοι ἀπό τήν πείρα τῆς Μόσχας, διαδίδοντας αὐτή τήν πείρα στίς μάζες, ἀναπτύσσοντας τή δημιουργικότητα τῶν ἴδιων τῶν μαζῶν στό ἔργο τῆς παραπέρα ἀνάπτυξης τῆς πείρας αὐτῆς. Καί ὁ παρτιζάνικος πόλεμος, ἡ μαζική τρομοκρατία, πού στή Ρωσία διεξάγεται παντοῦ σχεδόν ἀσταμάτητα ὕστερα ἀπό τό Δεκέμβρη, θά βοηθήσουν ἀναμφισβήτητα νά διδάξουμε στίς μάζες τή σωστή τακτική τή στιγμή τῆς ἐξέγερσης. Ἡ σοσιαλδημοκρατία πρέπει νά ἀναγνωρίσει καί νά περιλάβει στήν τακτική της αὐτή τή μαζική τρομοκρατία, ὀργανώνοντάς την, φυσικά, καί ἐλέγχοντάς την, ὑποτάσσοντάς την στά συμφέροντα καί στίς συνθῆκες τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος καί τῆς γενικῆς ἐπαναστατικῆς πάλης, ἀπομακρύνοντας καί ξεριζώνοντας ἀμείλικτα τήν «ἀλήτικη» διαστρέβλωση αὐτοῦ τοῦ παρτιζάνικου πολέμου, τήν ὁποία τόσο θαυμάσια καί τόσο ἀμείλικτα τήν καταπολέμησαν οἱ μοσχοβίτες τίς μέρες τῆς ἐξέγερσης καί οἱ λεττονοί τίς μέρες τῶν περιβόητων δημοκρατιῶν τῆς Λεττονίας.

Τά πολεμικά τεχνικά μέσα κάνουν τόν τελευταῖο καιρό καί ἄλλα καινούργια βήματα πρός τά μπρός. Ὁ ἰαπωνικός πόλεμος παρουσίασε τή χειροβομβίδα. Τό ἐργοστάσιο ὅπλων ἔβγαλε στήν ἀγορά τό αὐτόματο τουφέκι. Καί τό ἕνα καί τό ἄλλο ἀρχίζουν κιόλας νά χρησιμοποιοῦνται μέ ἐπιτυχία στή ρωσική ἐπα-

νάσταση, ὅμως σέ πολύ ἀνεπαρκῆ βαθμό. Μποροῦμε καί πρέπει νά ἐπωφεληθοῦμε ἀπό τήν τελειοποίηση τῆς τεχνικῆς νά διδάξουμε τά ἐργατικά ἀποσπάσματα νά φκιάχνουν μαζικά βόμβες, νά βοηθήσουμε τά ἀποσπάσματα αὐτά καί τίς μαχητικές μας ὁμάδες νά σχηματίσουν ἀπόθεμα ἀπό ἐκρηκτικές ὕλες, φυτίλια καί αὐτόματα τουφέκια. Ἄν οἱ ἐργατικές μάζες πάρουν μέρος στήν ἐξέγερση τῆς πόλης, ἄν κάνουμε μαζική ἐπίθεση ἐνάντια στόν ἐχθρό, ἄν ἀγωνιστοῦμε ἀποφασιστικά κι ἐπιδέξια γιά νά κερδίσουμε τό στρατό, πού ταλαντεύεται ἀκόμα περισσότερο ὕστερα ἀπό τή Δούμα, ὕστερα ἀπό τό Σβεαμπόργκ καί τήν Κρονστάνδη, ἄν ἐξασφαλίσουμε τή συμμετοχή τοῦ χωριοῦ στήν κοινή πάλη — τότε ἡ νίκη θά εἶναι δική μας στήν ἑπόμενη πανρωσική ἔνοπλη ἐξέγερση!

Ἄς ἀναπτύσσουμε λοιπόν πιό πλατιά τή δουλειά μας καί ἄς βάζουμε πιό θαρραλέα τά καθήκοντά μας ἀφομοιώνοντας τά διδάγματα τῶν μεγάλων ἡμερῶν τῆς ἐπανάστασης τῆς Ρωσίας. Θεμέλιο τῆς δουλειᾶς μας εἶναι ὁ σωστός ὑπολογισμός τῶν συμφερόντων τῶν τάξεων καί τῶν ἀναγκῶν τῆς παλλαϊκῆς ἀνάπτυξης στή δοσμένη στιγμή. Γύρω ἀπό τό σύνθημα: ἀνατροπή τῆς τσαρικῆς ἐξουσίας καί σύγκληση συντακτικῆς συνέλευσης ἀπό μιά ἐπαναστατική κυβέρνηση συγκεντρώνουμε καί θά συγκεντρώνουμε ὅλο καί μεγαλύτερο μέρος τοῦ προλεταριάτου, τῆς ἀγροτιᾶς καί τοῦ στρατοῦ. Ἡ ἀνάπτυξη τῆς συνείδησης τῶν μαζῶν παραμένει, ὅπως καί πάντα, ἡ βάση καί τό κύριο περιεχόμενο ὅλης μας τῆς δουλειᾶς. Ἄς μήν ξεχνᾶμε ὅμως ὅτι σ' αὐτό τό γενικό, μόνιμο καί βασικό καθῆκον οἱ στιγμές, σάν κι αὐτές πού ζεῖ ἡ Ρωσία, προσθέτουν ἰδιαίτερα, εἰδικά καθήκοντα. Δέ θά μετατραποῦμε σέ σχολαστικούς καί φιλισταίους, δέ θά προσπεράσουμε αὐτά τά ἰδιαίτερα καθήκοντα τῆς στιγμῆς, αὐτά τά εἰδικά καθήκοντα τῶν δοσμένων μορφῶν πάλης μέ κούφιες ἀναδρομές στίς αἰώνιες καί ἀμετάβλητες, κάτω ἀπ' ὅλες τίς συνθῆκες καί σέ ὅλους τούς καιρούς, ὑποχρεώσεις μας.

Θά θυμόμαστε ὅτι πλησιάζει ὁ μεγάλος μαζικός ἀγώνας. Ὁ ἀγώνας αὐτός θά εἶναι ἡ ἔνοπλη ἐξέγερση. Ἡ ἐξέγερση αὐτή πρέπει νά εἶναι, κατά τό δυνατόν, ταυτόχρονη. Οἱ μάζες πρέπει νά ξέρουν ὅτι τραβοῦν γιά ἔνοπλο, αἱματηρό, σκληρό ἀγώνα. Ἡ περιφρόνηση πρός τό θάνατο πρέπει νά διαδοθεῖ μέσα στίς μάζες καί νά ἐξασφαλίσει τή νίκη. Ἡ ἐπίθεση ἐνάντια στόν ἐχθρό πρέπει νά εἶναι ἐνεργητικότατη. Σύνθημα τῶν μαζῶν πρέπει νά γίνει ἡ ἐπίθεση καί ὄχι ἡ ἄμυνα, καθῆκον τους — ἡ ἀνελέητη ἐξόντωση τοῦ ἐχθροῦ. Ἡ ὀργάνωση τοῦ ἀγώνα θά εἶναι εὐκίνητη

καί εὐλύγιστη. Τά ταλαντευόμενα στοιχεῖα τοῦ στρατοῦ θά τραβηχτοῦν σέ ἐνεργό ἀγώνα. Τό κόμμα τοῦ συνειδητοῦ προλεταριάτου πρέπει νά ἐκπληρώσει τό χρέος του στό μεγάλο αὐτόν ἀγώνα.

«Προλετάρι», ἀρ. φύλλου 2,
29 τοῦ Αὐγούστου 1906

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο
τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι»

ΤΑΛΑΝΤΕΥΣΕΙΣ ΤΑΚΤΙΚΗΣ

Πήραμε τό 6ο τεῦχος τοῦ πλεχανοφικοῦ «Ντνεβνίκ» — δώδεκα σελιδοῦλες τυπωμένες στή Γενεύη. Ἦταν μιά εὐχάριστη ἔκπληξη γιά μᾶς τό γεγονός ὅτι αὐτή τή φορά ὁ ρωσικός φιλελεύθερος ἀστικός τύπος ἀπέφυγε, κατ' ἐξαίρεση, νά ἐγκωμιάσει τόν Πλεχάνοφ. Φαίνεται πώς ἡ διάλυση τῆς Δούμας διέλυσε τήν αἰσιοδοξία τοῦ σ. Πλεχάνοφ — σκεπτόμασταν καθώς διαβάζαμε στίς φιλελεύθερες ἐφημερίδες τήν εἴδηση γιά τήν ἔκδοση τοῦ 6ου τεύχους τοῦ «Ντνεβνίκ» χωρίς τά συνηθισμένα καί γεμάτα συμπάθεια ἀποσπάσματα.

Καί πραγματικά ὁ σ. Πλεχάνοφ στό 6ο τεῦχος τοῦ «Ντνεβνίκ» ἐγκαταλείπει τή θέση τῆς ἄκρας δεξιᾶς πτέρυγας τοῦ μενσεβικισμοῦ, πού κρατοῦσε (μαζί μέ τό σ. Ραχμέτοφ) στήν περίοδο τῆς Δούμας. Ἔμεινε τελείως ξένος στήν προσπάθεια τῶν μενσεβίκων *νά ἐξασθενίσουν* τό ἐπαναστατικό σύνθημα: «γιά συντακτική συνέλευση» μέ τήν προσθήκη: «μέσω τῆς Δούμας» καί «γιά τή Δούμα» κτλ. Ὁ Πλεχάνοφ σωστά ἀποδείχνει ὅτι σύνθημα μπορεῖ νά εἶναι μόνο ἡ σύγκληση συντακτικῆς συνέλευσης καί σωστά ἐπικρίνει τή διακήρυξη τοῦ Βίμποργκ ἐπειδή δέν περιλαμβάνει τό σύνθημα αὐτό. Ὁ Πλεχάνοφ ἔμεινε ἐπίσης τελείως ξένος πρός τή μενσεβίκικη προσπάθεια νά συνδεθεῖ ὁπωσδήποτε ἡ «ἐκδήλωση» μέ τή Δούμα, ἔστω κι ἄν πρόκειται γιά ἐκδήλωση μερική ἀντί γενική, γιά ἐκδήλωση ἄμεση καί ἀπροετοίμαστη στή θέση μιᾶς ἐκδήλωσης πού νά γίνει ἀργότερα καί νά εἶναι πιό ὥριμη. Ὁ Πλεχάνοφ, τέλος, ὄχι μόνο δέν προσαρμόζει αὐτή τή φορά τά συνθήματα τῆς σοσιαλδημοκρατίας στά καντέτικα, ὄχι μόνο δέν ταυτίζει αὐτά τά τελευταῖα μέ τήν ἀστική δημοκρατία γενικά, μά, ἀντίθετα, ἐπικρίνει κατευθείαν καί ἀνοιχτά τή μεσοβέζικη στάση τῶν καντέτων (γι' αὐτό ἀκριβῶς καί οἱ καντέτικες ἐφημερίδες ἔπαψαν νά μιλοῦν γιά τόν Πλεχάνοφ!), ἀντιπαραθέ-

τει σ' *αὐτούς* μέ τόν πιό ἀποφασιστικό τρόπο τήν «ἐργαζόμενη» ἀγροτιά.

Ὅλα αὐτά μᾶς προξενοῦν μεγάλη χαρά. Μά εἶναι λυπηρό τό ὅτι ὁ Πλεχάνοφ διατηρεῖ πολλές ἀσάφειες καί ταλαντεύσεις τακτικῆς.

Ὁ Πλεχάνοφ μέμφεται δικαιολογημένα τούς συντάκτες τῆς ἔκκλησης τοῦ Βίμποργκ ἐπειδή «περιορίστηκαν» στό σύνθημα: ἄρνηση τῆς πληρωμῆς τῶν φόρων καί τῆς ὑποχρεωτικῆς κατάταξης στό στρατό, κι ἐπειδή προσπαθοῦν νά διατηρήσουν τή βάση τῆς νομιμότητας. Ἔπρεπε, λέει, νά ποῦνε: «Ἑτοιμαστεῖτε, γιατί ὁ καιρός πλησιάζει». Ἔπρεπε νά ρίξουν τό σύνθημα τῆς συντακτικῆς συνέλευσης.

Μά ἡ ἄρνηση πληρωμῆς τῶν φόρων κτλ. εἶναι *μέσο* πάλης. Ἡ σύγκληση συντακτικῆς συνέλευσης εἶναι ὁ ἄμεσος *σκοπός* τῆς πάλης. Ἐπικρίνοντας τούς καντέτους γιά τήν προσπάθειά τους νά περιοριστοῦν μόνο σ' ἕνα μέσο, ἔπρεπε *νά ὑποδείξει* ἄλλα μέσα καί ν' ἀναλύσει τούς ὅρους τῆς ἐφαρμογῆς τους, τή σημασία τους κτλ. Τό νά προσπερνάει κανείς τό ζήτημα αὐτό, ὅπως κάνει ὁ Πλεχάνοφ, μέ τήν παρατήρηση «ἀρκετόν τῇ ἡμέρᾳ ἡ κακία αὐτῆς» δέν εἶναι σωστό. Ἡ σοσιαλδημοκρατία ὀφείλει νά καθοδηγεῖ τό προλεταριάτο ὄχι μόνο στόν καθορισμό σωστῶν συνθημάτων, μά καί στήν ἐκλογή τῶν πιό ἀποφασιστικῶν καί τῶν πιό κατάλληλων *μέσων* πάλης. Ἡ πείρα τῆς ρωσικῆς ἐπανάστασης μᾶς ἔδοσε κιόλας ἀρκετά στοιχεῖα γιά τό πῶς, μαζί μέ τήν ἐπέκταση τῶν σκοπῶν τῆς πάλης, μαζί μέ τήν αὔξηση τῆς μάζας πού συμμετέχει στήν πάλη, ἀλλάζουν καί τά μέσα, οἱ τρόποι, οἱ μέθοδοι πάλης, γίνονται πιό ἀποφασιστικά, πιό ἐπιθετικά. Ἀκριβῶς σέ μιά τέτοια στιγμή ὅπως τώρα ὀφείλουμε ὄχι ν' ἀποσιωποῦμε ἀλλά νά μελετᾶμε μέ ἰδιαίτερη προσοχή τό ζήτημα τῶν διαφόρων μέσων πάλης, ὅπως: τήν πολιτική ἀπεργία, τήν ἔνοπλη ἐξέγερση κτλ. Αὐτό εἶναι τό φλέγον ζήτημα τῆς ἡμέρας καί οἱ πρωτοπόροι ἐργάτες μέ τό δίκιο τους ζητοῦν ἀπό μᾶς ἀπάντηση στά ζητήματα αὐτά.

Ἐξετάζοντας τό ζήτημα ποιά σχέση ἔχουν τά συμφέροντα τῶν διαφόρων τάξεων μέ τό αἴτημα τῆς συντακτικῆς συνέλευσης, ὁ Πλεχάνοφ κάνει διάκριση ἀνάμεσα σέ *τρεῖς* τάξεις. (1) Σχετικά μέ τό προλεταριάτο διαπιστώνει πλήρη σύμπτωση τῶν ταξικῶν του συμφερόντων μέ τά παλλαϊκά. (2) Σχετικά μέ τήν «ἐργαζόμενη ἀγροτιά» σημειώνει πώς κάτω ἀπό ὁρισμένες συνθῆκες μπορεῖ τά συμφέροντά της νά ἔρθουν σέ διάσταση μέ τά παλλαϊκά, μά ὑπογραμμίζει ὅτι τό «ταξικό της συμφέρον» ἀπαιτεῖ τή

σύγκληση συντακτικῆς συνέλευσης. (3) Σχετικά μέ τά «στρώματα πού ἐκπροσωπεῖ τό κόμμα τῶν καντέτων» ὁ Πλεχάνοφ παραδέχεται ὅτι τά «ταξικά συμφέροντά» τους θά τά ἀναγκάσουν νά δοῦν μέ δυσπιστία τή σύγκληση συντακτικῆς συνέλευσης, ὅτι αὐτό θά ἀποδείξει τό «συμβιβασμό» τους μέ τίς ἐνέργειες τῶν κ. κ. Στολίπιν, τό φόβο τους μήπως χάσουν τή τσιφλικάδικη γῆ χωρίς καμιά ἀποζημίωση κτλ. Καί ὁ Πλεχάνοφ δηλώνει ὅτι «δέ θέλει νά κάνει προφητεῖες» σχετικά μέ τό ζήτημα ἄν στούς καντέτους ἐπικρατήσει τό ταξικό συμφέρον σέ βάρος τοῦ παλλαϊκοῦ ἤ θά συμβεῖ τό ἀντίθετο.

Προφητεύουν τό μέλλον, ἐνῶ ἡ ἄρνηση τῶν καντέτων νά δεχτοῦν τό σύνθημα τῆς συντακτικῆς συνέλευσης καί τήν ἐπαναστατική πάλη γι' αὐτήν εἶναι τό παρόν. Τό νά τό ἀποσιωποῦμε αὐτό εἶναι ὄχι μόνο ἀνώφελο μά καί ἐπιζήμιο. Ἄν ὅμως δέν τό ἀποσιωπήσουμε, τότε εἶναι ολοφάνερο πώς εἴμαστε ἀναγκασμένοι νά παραδεχτοῦμε: «Τό προλεταριάτο *μαζί* μέ τή συνειδητή ἐργαζόμενη ἀγροτιά *ἐνάντια* στούς μή σίγουρους καί ἀσταθεῖς καντέτους». Ὁ Πλεχάνοφ πλησίασε πολύ κοντά σ' αὐτή τήν κατευθυντήρια γραμμή τακτικῆς, πού ἀπορρέει ἀναγκαστικά ἀπό τή δική του τωρινή τοποθέτηση τοῦ ζητήματος.

Γράφει: «Ὅλα τά κόμματα πού παίρνουν μέρος στό κίνημα αὐτό (στήν πάλη γιά συντακτική συνέλευση) θά ἔπρεπε νά συνεννοηθοῦν ἀμέσως μεταξύ τους γιά νά ἀλληλοβοηθηθοῦν σ' αὐτή τήν ὑπόθεση». Σωστά! Ποιά ὅμως εἶναι αὐτά τά κόμματα; Ἐκεῖνα πού στέκουν *ἀριστερότερα* ἀπό τούς καντέτους καί πού πρέπει νά ὀνομάζονται κόμματα τῆς *ἐπαναστατικῆς* ἀστικῆς καί μικροαστικῆς δημοκρατίας (γιατί τό σύνθημα, τῆς συντακτικῆς συνέλευσης εἶναι *ἐπαναστατικό* σύνθημα, σέ διάκριση ἀπό τό ἀντιπολιτευτικό καί «*νομιμόφρον*» σύνθημα τῶν καντέτων: «τό συντομότερο νέα Δούμα»). Ἔτσι λοιπόν, *μαχητική συμφωνία τοῦ κόμματος τοῦ προλεταριάτου μέ τά κόμματα τῆς ἐπαναστατικῆς δημοκρατίας*.

Αὐτό ἀκριβῶς εἶναι ἐκεῖνο στό ὁποῖο ἐμεῖς ἐπιμέναμε πάντα. Δέ μένει παρά νά εὐχηθοῦμε στόν Πλεχάνοφ νά ἐφαρμόσει ἀπό τώρα μέ συνέπεια τήν ἄποψη αὐτή. Καί γιά νά ἐφαρμοστεῖ *μέ συνέπεια*, θά βρεθοῦμε στήν ἀνάγκη νά βάλουμε σάν *ὅρο* αὐτῆς τῆς μαχητικῆς συμφωνίας ὄχι μόνο τήν ἀναγνώριση τοῦ *ἐπαναστατικο*-δημοκρατικοῦ συνθήματος (τῆς συντακτικῆς συνέλευσης), μά καί τήν ἀναγνώριση ἐκείνου τοῦ ἐπαναστατικοῦ μέσου πάλης γιά τό ὁποῖο τό κίνημά μας ἔχει ὡριμάσει πιά καί τό ὁποῖο θά πρέπει ὁπωσδήποτε νά χρησιμοποιήσει τό κίνημά μας

στήν πάλη γιά συντακτική συνέλευση, δηλ. τήν ἀναγνώριση τῆς *παλλαϊκῆς ἐξέγερσης*. Σέ συνέχεια, γιά νά ἐξηγοῦμε πραγματικά τό σύνθημα τῆς συντακτικῆς συνέλευσης καί ὄχι μόνο νά τό ἐπαναλαμβάνουμε, πρέπει νά θέσουμε καί τό ζήτημα τῆς *προσωρινῆς ἐπαναστατικῆς κυβέρνησης*. Ἄν ὁ Πλεχάνοφ δέ θέσει αὐτό τό ζήτημα, δέ θά κάνει σωστό διαχωρισμό τῶν συμφερόντων τῆς «ἐργαζόμενης» ἀγροτιᾶς ἀπό τά ταξικά συμφέροντα «τῶν στρωμάτων πού ἐκπροσωπεῖ τό κόμμα τῶν καντέτων». Ἄν ὁ Πλεχάνοφ δέ θέσει αὐτό τό ζήτημα, θ' ἀφήσει χάσμα στήν προπαγάνδα καί στή ζύμωσή μας, γιατί τόν κάθε ἀγκιτάτορα θά τόν ρωτήσουν: ποιός λοιπόν πρέπει, κατά τή γνώμη τοῦ ἐργατικοῦ κόμματος, νά συγκαλέσει τή συντακτική συνέλευση;

Τό ζήτημα τῆς ἐξέγερσης, ὅπως καί τό ζήτημα πού ἀφορᾶ τούς τρόπους πάλης γενικά ὁ Πλεχάνοφ, ὅπως ἔχουμε ἤδη σημειώσει, τά παρακάμπτει ἐντελῶς ἀδικαιολόγητα. Γράφει: «Τή στιγμή αὐτή ἡ ἐξέγερση δέ θά μποροῦσε νά εἶναι παρά μόνο ἕνα ξέσπασμα τῆς λαϊκῆς ἀγανάκτησης, μόνο μιά ἀνταρσία, πού οἱ ἀρχές θά τήν κατέπνιγαν χωρίς κόπο. Ἐμᾶς ὅμως δέ μᾶς χρειάζονται ἀνταρσίες, ξεσπάσματα· ἐμᾶς μᾶς χρειάζεται νικηφόρα ἐπανάσταση».

Εἶναι τό ἴδιο σά νά ἔλεγε ὁ Νόγκι τόν Αὔγουστο τοῦ 1905: «Μᾶς χρειάζονται *ὄχι* ἔφοδοι ἐνάντια στό Πόρτ-Ἀρθούρ, *ἀλλά* κατάληψη τοῦ Πόρτ-Ἀρθούρ». Μπορεῖ κανείς ν' ἀντιπαραθέτει τίς ἄκαιρες ἐφόδους στίς ἔγκαιρες, τίς ἀπροπαρασκεύαστες στίς προπαρασκευασμένες, μά δέν μπορεῖ ν' ἀντιπαραθέτει κανείς τίς ἐφόδους γενικά στήν «κατάληψη» τοῦ φρουρίου. Αὐτό εἶναι λάθος. Αὐτό σημαίνει ὅτι παρακάμπτουμε τό ζήτημα σχετικά μέ τούς τρόπους κατάληψης τοῦ φρουρίου. Καί ἀκριβῶς αὐτό τό λάθος κάνει ὁ σύντροφος Πλεχάνοφ.

Ὁ Πλεχάνοφ εἴτε δέν ἐκφράζεται ὁλοκληρωμένα, εἴτε ὁ ἴδιος δέν ἔχει ξεκαθαρίσει τό ζήτημα.

Ἡ διαφορά τῆς ἀπεργίας-διαδήλωσης ἀπό τήν ἀπεργία-ἐξέγερση εἶναι σαφής. Ἡ διαφορά τῶν «μερικότερων μαζικῶν ἐκδηλώσεων διαμαρτυρίας» ἀπό μιά γενική καί πανρωσική ἐκδήλωση εἶναι σαφής. Ἡ διαφορά τῶν μερικότερων καί τοπικῶν ἐξεγέρσεων ἀπό μιά γενική πανρωσική ἐξέγερση, ὑποστηριζόμενη *ἀπ' ὅλα* τά ἐπαναστατικά κόμματα καί στοιχεῖα, εἶναι ἐπίσης σαφής. Ἄν τίς διαδηλώσεις, τίς μερικότερες διαμαρτυρίες, τίς μερικότερες ἐξεγέρσεις τίς ὀνομάζετε «ξεσπάσματα», ἡ σκέψη σας θά εἶναι ἐπίσης σαφής καί ἡ διαμαρτυρία σας ἐνάντια στήν «ξεσπασματοκατασκευή» θά εἶναι πέρα γιά πέρα σωστή.

Τό νά λέει ὅμως κανείς: «μᾶς χρειάζονται *ὄχι* ξεσπάσματα *ἀλλά* νικηφόρα ἐπανάσταση» σημαίνει ὅτι δέ λέει τίποτα. Κάτι χειρότερο: σημαίνει ὅτι προσδίνει σπουδαιοφάνεια σ' ἕνα τιποτένιο πράγμα. Σημαίνει ὅτι *ἀποβλακώνει* τόν ἀναγνώστη μέ τήν ἠχηρότητα μιᾶς ἐντυπωσιακῆς μά κούφιας φράσης. Εἶναι πολύ δύσκολο νά βρεῖ κανείς δυό ἐπαναστάτες πού νά μήν ἔχουν χάσει τά λογικά τους, οἱ ὁποῖοι *δέ θά συμφωνοῦσαν* στό ὅτι μᾶς χρειάζονται «ὄχι ξεσπάσματα ἀλλά νικηφόρα ἐπανάσταση». Ταυτόχρονα ὅμως δέν εἶναι πολύ εὔκολο νά βρεῖ κανείς δυό πέρα γιά πέρα λογικούς ἐπαναστάτες πού *θά συμφωνοῦσαν* σέ τοῦτο: ποιό *ἀκριβῶς* μέσο πάλης καί σέ ποιά ἀκριβῶς *στιγμή* θά εἶναι ὄχι «ξέσπασμα» ἀλλά σίγουρο *βῆμα πρός* τή νικηφόρα ἐπανάσταση. Ἐπαναλαμβάνοντας ἐντυπωσιακά αὐτό πού κανείς δέν τό ἀμφισβητεῖ καί παρακάμπτοντας αὐτό πού ἀποτελεῖ τήν πραγματική δυσκολία τοῦ ζητήματος, ὁ Πλεχάνοφ δέν προχωρεῖ καί πολύ.

Κλείνοντας δέν μποροῦμε νά μή σημειώσουμε ὅτι ὁ Πλεχάνοφ προσπαθεῖ, ἐννοεῖται, παρεμπιπτόντως νά κάνει «νύξεις» σέ βάρος τῶν μπολσεβίκων: αὐτοί καί μπλανκιστές εἶναι γιατί μποϋκοτάρισαν τή Δούμα, καί «ἀπερίσκεπτοι» γιατί δέν ἤξεραν τάχα (πρίν τούς τό διδάξει ὁ σ. Πλεχάνοφ στό 6ο τεῦχος τοῦ «Ντνεβνίκ») ὅτι εἶναι ἀνάγκη νά δυναμώσει ἡ δουλειά στό στρατό. Στίς νύξεις αὐτές δέν ἀξίζει τόν κόπο ν' ἀπαντήσει κανείς, ἀρκεῖ πού τίς ἀναφέρει. Ἄν ὁ σ. Πλεχάνοφ νομίζει ὅτι μέ τήν *τωρινή* του θέση τακτικῆς ἐνισχύει τούς μενσεβίκους μέσα στό κόμμα μας καί ἐξασθενίζει τούς μπολσεβίκους, ἐμεῖς δέν ἔχουμε καμιά ἀντίρρηση νά τόν ἀφήσουμε σ' αὐτή τήν εὐχάριστη πλάνη.

«Προλετάρι», ἀρ. φύλλου 2,
29 τοῦ Αὐγούστου 1906

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο
τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι»

Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ ΚΑΙ Ο ΕΠΙΚΕΙΜΕΝΟΣ ΑΓΩΝΑΣ

Μιά ἀπό τίς σατιρικές ἐφημερίδες πού ἐκδίδουν οἱ γερμανοί σοσιαλδημοκράτες δημοσίευσε πρίν ἀπό ἐνάμιση χρόνο μιά γελοιογραφία τοῦ Νικολάου Β΄. Ὁ τσάρος παριστανόταν μέ στρατιωτική στολή καί γελαστό πρόσωπο. Μέ μιά φέτα ψωμί κορόιδευε ἕνα ρακένδυτο μουζίκο, πότε βάζοντας τή φέτα σχεδόν στό στόμα τοῦ μουζίκου καί πότε τραβώντας την πίσω. Τό πρόσωπο τοῦ ρακένδυτου μουζίκου πότε φωτιζόταν ἀπό ἕνα χαμόγελο ἱκανοποίησης καί πότε κατσούφιαζε ὀργισμένα, ὅταν τή φέτα τοῦ ψωμιοῦ, πού παρά λίγο νά γινόταν δική του, τοῦ τήν ἔπαιρναν πίσω. Πάνω στή φέτα ἦταν γραμμένο: «σύνταγμα». Καί ἡ τελευταία «σκηνή» παρίστανε τό μουζίκο, πού εἶχε βάλει ὅλα του τά δυνατά γιά νά δαγκώσει τή φέτα καί — δάγκωσε κι ἀπόκοψε τό κεφάλι τοῦ Νικολάου Ρομάνοφ [155].

Ἡ γελοιογραφία εἶναι εὔστοχη. Ἡ ἀπολυταρχία πραγματικά ἐδῶ καί κάμποσα χρόνια τώρα «ἐμπαίζει» τό ρωσικό λαό μέ τό σύνταγμα: ἀφήνουν ἐλπίδες πώς ὅπου νἆναι θά δόσουν αὐτό τό σύνταγμα «σχεδόν πλήρως» κι ὕστερα ἐπιβάλλουν μεμιᾶς ὅλο τό παλιό καθεστώς τῆς αὐθαιρεσίας, ὅλη τήν ἀστυνομική ξετσιπωσιά καί ἀνομία σέ πολύ πιό χειρότερη μορφή. Πέρασε τάχα πολύς καιρός ἀπό τότε πού εἴχαμε σχεδόν τό πιό δημοκρατικό «κοινοβούλιο» στόν κόσμο; Πέρασε τάχα πολύς καιρός ἀπό τότε πού ὁλόκληρος ὁ τύπος συζητοῦσε τό ζήτημα τῆς καντέτικης κυβέρνησης σάν τήν πιό ἄμεση καί ρεαλιστική δυνατότητα; Δύσκολο νά πιστέψει κανείς πώς ὅλα αὐτά γίνονταν μόλις πρίν δυό-τρεῖς μῆνες. Δύο-τρία διατάγματα, διαγγέλματα, διαταγές — καί ἡ παλιά ἀπολυταρχία βασιλεύει ξανά, μιά χούφτα καταχραστές τοῦ δημοσίου, δήμιοι καί πογκρομιστές, καταδικασμένοι ἀπ᾿ ὅλους, ἀτιμασμένοι καί κατάπτυστοι δημόσια, ξανά χλευάζουν μέ ὅλα τους τά δυνατά τό λαό, ξανά λεηλατοῦν, ληστεύουν, κακοποιοῦν, φιμώνουν τά στόματα καί δηλητηριάζουν τήν ἀτμόσφαιρα μέ τήν ἀνυπόφορη δουλοπαροικιακή δυσωδία.

Ἀπό τήν ἄποψη τῆς ἀνάπτυξης τῆς παλλαϊκῆς ἐπαναστατικῆς πάλης ἡ γοργή αὐτή ἐναλλαγή τῶν σύντομων «ἡμερῶν τῆς ἐλευθερίας» μέ τούς μακρούς μῆνες λυσσασμένης ἀντίδρασης ἐξηγεῖται μέ τήν ἰσορροπία δυνάμεων πού δημιουργήθηκε ἀνάμεσα στούς ἀντιμαχομένους ἀπό τό φθινόπωρο τοῦ περασμένου χρόνου. Ἡ ἀπολυταρχία *δέν εἶναι πιά* σέ θέση νά κυβερνήσει παραπέρα τό λαό καί ὁ λαός *δέν εἶναι ἀκόμα* σέ θέση νά ἀποτινάξει πραγματικά ἀπό πάνω του τήν κυβέρνηση τῶν πογκρομιστῶν. Καί τά δυό ἐμπόλεμα μέρη στέκουν τό ἕνα ἀντίκρυ στό ἄλλο, σά δυό ἐχθρικοί στρατοί πού πότε ξεκουράζονται προσωρινά ἀπό τή μάχη καί συγκεντρώνουν δυνάμεις, πότε ρίχνονται σέ καινούργια μάχη ἐνάντια στό μισητό ἐχθρό.

Οἱ δημοσιολόγοι τοῦ καντέτικου τύπου καθώς καί τῆς «Νόβογε Βρέμια» συμφωνοῦν οὐσιαστικά μεταξύ τους στήν *ἠθικολογική* ἐκτίμηση τῶν ταλαντεύσεων αὐτῶν. Καί οἱ πρῶτοι καί οἱ δεύτεροι καταδικάζουν, οἰκτείρουν τίς ταλαντεύσεις, τήν αναποφασιστικότητα, τήν ἀστάθεια τῆς κυβέρνησης, ζητώντας ἀπό αὐτή νά δείξει «σταθερότητα» — ἄλλοι σταθερότητα στό ζήτημα τῆς τρομοκρατίας καί ἄλλοι σταθερότητα στό ζήτημα τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ συντάγματος πού ὑπεσχέθη. Καί οἱ πρῶτοι καί οἱ δεύτεροι ἔχουν πλήρη ἄγνοια τῆς ταξικῆς πάλης πού ἀλλάζει τίς πραγματικές σχέσεις τῶν κοινωνικῶν δυνάμεων.

Στήν πορεία ὅμως αὐτῆς τῆς πάλης εἶναι ἀναπόφευκτη ἡ ἀνάπτυξη τῆς συνειδητότητας καί τῆς συσπείρωσης στίς γραμμές τῆς ἐπανάστασης καί στίς γραμμές τῆς ἀντίδρασης, εἶναι ἀναπόφευκτο τό πέρασμα σέ ὅλο καί πιό ὀξεῖες καί ἀμείλικτες μορφές πάλης. Τά γοργά περάσματα ἀπό τίς «ἡμέρες τῆς ἐλευθερίας» στούς «μῆνες τῶν ἐκτελέσεων» μᾶς εὐκολύνουν ὅσο δέν παίρνει ἄλλο στό νά μειώσουμε τόν ἀριθμό τῶν ἀπαθῶν καί τῶν ἀδιαφόρων, νά τραβᾶμε στήν πάλη ὅλο καί νέα στρώματα καί στοιχεῖα, νά ἀναπτύσσουμε τή συνείδηση τῶν μαζῶν, δείχνοντάς τους ἀνάγλυφα στό παράδειγμα τῶν διαφόρων πανρωσικῶν πειραμάτων πότε τή μιά καί πότε τήν ἄλλη πλευρά τῆς ἀπολυταρχίας. Ὅσο πιό γοργά καί πιό ἀπότομα εἶναι τά περάσματα αὐτά, τόσο συντομότερα τό ζήτημα θά καταλήξει στό τελικό ἐκεῖνο ἀποτέλεσμα πού καθορίζεται ἀναπόφευκτα ἀπό τήν ὑπεροχή τῶν κοινωνικῶν δυνάμεων πού εἶναι μέ τό μέρος τῆς ἐλευθερίας.

Καί γι' αὐτό οἱ συνειδητοί ἐργάτες μποροῦν νά βλέπουν ἀπόλυτα ψύχραιμα τήν ἰλιγγιωδῶς γοργή «πρόοδο» τῆς ἀπολυταρχίας στήν ἐφαρμογή καταπιεστικῶν μέτρων. Συνεχίστε τό ἔργο σας, κύριοι Ρομάνοφ, Τρέποφ, Ἰγνάτιεφ καί Στολίπιν! Μέ ὅσο

περισσότερο ζῆλο θά βαδίζετε στό δρόμο αὐτόν, τόσο πιό γρήγορα θά ἐξαντλήσετε ὥς τό τέλος τίς τελευταῖες σας ἐφεδρεῖες. Ἀπειλεῖτε νά ἐγκαθιδρύσετε στρατιωτική δικτατορία, νά κηρύξετε τό στρατιωτικό νόμο σέ ὅλη τή Ρωσία; Μά ἀπό τό στρατιωτικό αὐτό νόμο θά βγεῖ, ἀναμφισβήτητα, κερδισμένη περισσότερο ἀπό κάθε ἄλλον ἡ ἐπανάσταση. Ἡ στρατιωτική δικτατορία καί ὁ στρατιωτικός νόμος θά ὁδηγήσουν στήν ἀνάγκη νά κινητοποιηθοῦν νέες μάζες στρατοῦ· στό μεταξύ ὅμως, τώρα κιόλας, οἱ ἀλλεπάλληλες κινητοποιήσεις τῶν πιό «πιστῶν» στρατευμάτων, τῶν κοζάκων, εἶχαν σά συνέπεια νά δυναμώσει σοβαρά ὁ ἀναβρασμός στά καταστραμμένα κοζάκικα χωριά, νά μεγαλώσει ἡ «δυσπιστία» πρός τά στρατεύματα αὐτά. Ὁ στρατιωτικός νόμος κοστίζει χρήματα, τά οἰκονομικά ὅμως τῆς ἀπολυταρχίας βρίσκονται, καί τώρα ἀκόμα, σέ ἀπελπιστική κατάσταση. Ὁ στρατιωτικός νόμος ὁδηγεῖ στό δυνάμωμα τῆς ζύμωσης ἀνάμεσα στούς στρατιῶτες καί συνηθίζει τόν πληθυσμό νά μή φοβᾶται ἀκόμα καί τίς πιό «φοβερές» μορφές κατασταλτικῶν μέτρων· ἡ Πολωνία καί ἡ περιοχή τῆς Βαλτικῆς μαρτυροῦν εὔγλωττα γι᾽ αὐτό.

Εἴπαμε ὅτι ἡ ἀντίδραση «ἀπειλεῖ» μέ στρατιωτική δικτατορία. Αὐτό, γιά νά κυριολεκτήσουμε, δέν εἶναι σωστό γιατί τώρα, ὕστερα ἀπό τή λειτουργία ἔκτακτων στρατοδικείων [156] σέ ὅλα τά κυβερνεῖα, ἀκόμα καί στίς «ἀκρινές περιοχές», δηλ. στά 82 ἀπό τά 87 κυβερνεῖα τῆς αὐτοκρατορίας, εἶναι γελοῖο νά μιλᾶμε γιά στρατιωτική δικτατορία σά γιά κάτι τό μελλοντικό. Ἡ στρατιωτική δικτατορία ὑπάρχει ἤδη, καί ἡ ἀλλαγή τῆς ὀνομασίας, ἡ χρησιμοποίηση πιό «φοβερῆς» λέξης («δικτατορία» ἀντί «ἔκτακτα μέτρα»), ὁ διορισμός ἑνός δικτάτορα τίποτε ἀπολύτως *δέν μποροῦν* πιά νά προσθέσουν στίς μαζικές συλλήψεις, στίς ἐξορίες χωρίς δίκη, στίς ἐκκαθαριστικές ἐπιχειρήσεις, στίς ἔρευνες στό δρόμο, στίς ἐκτελέσεις μέ ἀπόφαση τῶν ἀξιωματικῶν. Στή Ρωσία τώρα κιόλας βασιλεύει στρατιωτικοαστυνομική δικτατορία. Τά κατασταλτικά μέτρα ἔφτασαν κιόλας σέ σημεῖο πού οἱ ἐπαναστάτες, συνηθισμένοι ἀπό τήν ἐποχή τοῦ Πλέβε σέ μιά τέτοια «μεταχείριση», ὑποφέρουν ἀπό τά κατασταλτικά αὐτά μέτρα δυσανάλογα λίγο, ἐνῶ ὁλόκληρο τό βάρος πέφτει στόν «εἰρηνικό» πληθυσμό, ἀνάμεσα στόν ὁποῖο οἱ κ. κ. Στολίπιν «κάνουν ζύμωση» μέ ἐπιτυχία ἄξια κάθε ἐπιδοκιμασίας.

Τά κατασταλτικά μέτρα πού ἐφαρμόστηκαν τό χειμώνα ἀκολούθησαν μιά πραγματικά ἐπαναστατική ἐξέγερση, τήν ὁποία ἡ φιλελευθερομοναρχική ἀστική τάξη δέν τήν εἶδε μέ συμπά-

θεια, καί ὅμως τά κατασταλτικά αὐτά μέτρα προετοίμασαν μιά πέρα γιά πέρα ἀντιπολιτευτική Δούμα, ἀπό τήν ὁποία ὠφελήθηκαν κατά πρῶτο λόγο τά ἐπαναστατικά στοιχεῖα. Τά κατασταλτικά μέτρα πού ἐφαρμόστηκαν τό φθινόπωρο ἀκολούθησαν τήν περίοδο τοῦ νόμιμου «συνταγματισμοῦ». Δέ μπορεῖ τά μέτρα αὐτά νά ἔχουν ὁδηγήσει *μόνο* σέ μιά πιό ἀριστερή σύνθεση τῆς Δούμας.

Ἡ συμμορία τῶν πογκρομιστῶν νιώθει ὅτι τά κατασταλτικά μέτρα δέ φέρνουν ἀποτέλεσμα καί τρέχει δεξιά καί ἀριστερά νά βρεῖ ὑποστήριξη. Ἀπό τό ἕνα μέρος οἱ προσπάθειες νά τά ταιριάξει μέ τούς ὀχτωβριστές δέν πέτυχαν. Ἀπό τό ἄλλο μέρος ὁ Πομπεντονόστσεφ καί Σία ἑτοιμάζουν τήν πλήρη κατάργηση κάθε «συντάγματος». Ἀπό τό ἕνα μέρος ἀνοίγουν τά πανεπιστήμια καί ὁ πουλημένος τύπος ξεφωνίζει γιά τήν ἀνάγκη ἑνός σταθεροῦ φιλελευθερισμοῦ. Ἀπό τό ἄλλο μέρος ἀπαγορεύεται τό συνέδριο ἀκόμα καί τοῦ καντέτικου κόμματος [157] (καί ὅμως οἱ Στολίπιν βοηθᾶνε αὐτούς τούς καντέτους!) καί ὁ τύπος διώκεται ὅσο δέ διώχτηκε ἀπό τόν Ντουρνοβό. Ἀπό τό ἕνα μέρος τά ἔκτακτα στρατοδικεῖα. Ἀπό τό ἄλλο μέρος μιά καλά μελετημένη προσπάθεια συναλλαγῆς μέ τήν ἀστική τάξη τοῦ χωριοῦ [158].

Ἡ κυβέρνηση νιώθει πώς ἡ μοναδική της σωτηρία βρίσκεται στό δυνάμωμα τῆς ἀστικῆς τάξης τοῦ χωριοῦ ἀπό μουζίκους, μέσα στήν κοινότητα, γιά νά στηριχθεῖ σ' αὐτούς ἐνάντια στήν ἀγροτική μάζα. Μά τό σκοπό αὐτόν, πού οἱ Γκουτσκόφ θά τόν ἐπιδίωκαν ἔξυπνα καί συνετά, πρός τόν ὁποῖον οἱ καντέτοι κρυφοσέρνονται μέ ἐπιτηδειότητα καί καπατσοσύνη, οἱ ντερζιμόρντα * τῆς ἀστυνομίας τόν ἐπιδιώκουν μέ τόσο χοντροκομμένο, ἠλίθιο καί ἀδέξιο τρόπο, πού ἡ χρεοκοπία ὅλης τῆς «καμπάνιας» τους φαίνεται πιθανότατη. Τά στοιχεῖα τῆς ἀγροτικῆς ἀστικῆς τάξης εἶναι ὀλιγάριθμα, ἔχουν ὅμως μεγάλη οἰκονομική δύναμη στό χωριό. Ἡ ἐξαγορά τῶν τσιφλικάδικων καί ἄλλων γαιῶν κατά τό ὑπόδειγμα τῆς καντέτικης ἀγροτικῆς μεταρρύθμισης θά κεντοῦσε ἀπατηλά τήν ὄρεξη *ὅλης* τῆς ἀγροτιᾶς καί θά πετύχαινε θαυμάσια τό σκοπό πρός τόν ὁποῖο «ρίχτηκε» σάν τήν ἀρκούδα ἡ ἀπολυταρχία, δηλαδή: θά δυνάμωνε πάρα πολύ τήν ἀγροτική ἀστική τάξη, κάνοντάς την στήριγμα τοῦ «καθεστῶτος».

Μά οἱ διάφοροι Ρομάνοφ, Τρέποφ, Ἰγνάτιεφ καί Στολίπιν εἶναι πολύ κουτοί γιά νά τό καταλάβουν αὐτό. Ἀπάντησαν μέσα

* — ἄνθρωποι μέ τραμπούκικες ἀστυνομικές τάσεις. Ἀπό τό ὄνομα τοῦ ἀστυνομικοῦ Ντερζιμόρντα, δρῶντος προσώπου στήν κωμωδία τοῦ Γκόγκολ «Ὁ ἐπιθεωρητής». *Σημ. Μετ.*

στή Δούμα μέ μιά χοντροκομμένη ἄρνηση νά ἱκανοποιήσουν τούς ἀγρότες σχετικά μέ τή γῆ καί τώρα *πουλᾶνε* μέσω τῶν ὑπαλλήλων τά κτήματα πού ἀνήκουν στήν αὐτοκρατορική οἰκογένεια καί στό δημόσιο. Θά βγεῖ ἄραγε ἀπ' αὐτό ἕνα πραγματικό πέρασμα τῶν ἰσχυρῶν στρωμάτων τῆς ἀγροτικῆς ἀστικῆς τάξης μέ τό μέρος τῆς *σημερινῆς* κυβέρνησης; Αὐτό ἀποτελεῖ ἕνα μεγάλο ἐρώτημα, γιατί τό ὑπαλληλικό σκυλολόι θά τραινάρει τό ζήτημα, θά ληστεύει καί θά δωροδοκεῖται, ὅπως ἀκριβῶς ἔκαναν πάντα οἱ Ρομάνοφ καί ἡ κλίκα τους. Μά τό ὅτι ἡ ἀγροτική μάζα «θ' ανάψει» ἀκόμα περισσότερο ἀπό τήν εἴδηση γιά τήν ἐξαγορά τῶν αὐτοκρατορικῶν καί τῶν δημόσιων κτημάτων αὐτό εἶναι ἀναμφισβήτητο. Ἡ πούληση τῶν κτημάτων αὐτῶν θά σημαίνει στίς περισσότερες περιπτώσεις *ἀνέβασμα* τῶν ποσῶν πού θά πληρώνουν οἱ ἀγρότες, λόγω τῆς μετατροπῆς τοῦ ἐνοικίου γῆς σέ δόσεις ἐξαγορᾶς. Μά τό ἀνέβασμα τῶν ποσῶν πού θά πληρώνουν γιά τή γῆ οἱ ἀγρότες εἶναι ὅ,τι καλύτερο θά μποροῦσε νά σκεφτεῖ ἡ κυβέρνηση γιά νά διευκολύνει τή δική μας ζύμωση ἐναντίον της. Εἶναι θαυμάσιο μέσο γιά νά ἐξοργίσει ἀκόμα περισσότερο τούς ἀγρότες καί νά τούς φέρει μέ τό μέρος τοῦ *δικοῦ μας* συνθήματος: ἀπόλυτη ἄρνηση *κάθε* πληρωμῆς γιά τή γῆ, πού πρέπει νά περάσει *ὅλη* στούς ἀγρότες μέ τή νίκη τῆς ἐπανάστασης.

Ἡ κυβέρνηση φέρθηκε τόσο ἀνόητα στίς ἐρωτοτροπίες της μέ τήν ἀγροτική ἀστική τάξη ἐνμέρει ἀπό τήν κουταμάρα πού χαρακτηρίζει κάθε ἀστυνομική κυβέρνηση καί ἐνμέρει ἀπό ἐξαιρετική ἔλλειψη χρημάτων. Τά οἰκονομικά εἶναι πολύ ἄσχημα. Προμηνύεται χρεοκοπία. Τό ἐξωτερικό δέ δίνει χρήματα. Ἐσωτερικό δάνειο δέ χωράει. Εἶναι ὑποχρεωμένοι νά κάνουν μέ τή βία καί *κρυφά* δάνειο ἀπό τά κεφάλαια τῶν ταμιευτηρίων — *κρυφά* γιατί οἱ καταθέτες τῶν ταμιευτηρίων δέ θά ἦταν καθόλου πρόθυμοι ν' ἀγοράσουν τώρα κρατικά χρεόγραφα. Οἱ λακέδες τῆς ἀπολυταρχίας ἀρχίζουν πιά νά νιώθουν πώς ἡ χρεοκοπία τῆς χρυσῆς βάσης καί τό πέρασμα ξανά καί ξανά στήν ἀπεριόριστη ἔκδοση χαρτονομίσματος εἶναι ἀναπόφευκτα.

Συνεχίστε λοιπόν μέ τό ἴδιο πνεῦμα, κύριοι Στολίπιν! Δουλεύετε καλά γιά μᾶς! Ἐξεγείρετε τόν πληθυσμό καλύτερα ἀπ' ὅ,τι θά μπορούσαμε νά τόν ἐξεγείρουμε ἐμεῖς. Φέρατε τά κατασταλτικά μέτρα ὥς τό τέλος καί δεῖξτε ἔτσι παραστατικά σέ ὅλους τήν ἀνάγκη νά φέρουμε ὥς τό τέλος καί τή μαχητική ἐπαναστατική ἐξόρμηση.

«Προλετάρι», ἀρ. φύλλου 3, 8 τοῦ Σεπτέμβρη 1906

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι»

ΚΑΤΩ ΤΑ ΧΕΡΙΑ!

Τό βιβλίο: «Ἡ Μόσχα τό Δεκέμβρη τοῦ 1905» πραγματεύεται γεγονότα πού ἔχουν τεράστια σημασία στήν ἱστορία τῆς ἐπανάστασης τῆς Ρωσίας. Τά θετικά συμπεράσματα πού ἀπορρέουν ἀπό τήν ἐξέγερση τῆς Μόσχας τά ἐκθέσαμε, σέ γενικές γραμμές, στό προηγούμενο φύλλο *. Στό σημείωμά μας αὐτό θά σταθοῦμε στίς πλευρές ἐκεῖνες τῆς σπουδαίας μά ἄσχημα ἐκτελεσμένης αὐτῆς ἐργασίας, οἱ ὁποῖες ἀφοροῦν πιό πολύ τούς μοσχοβίτες σοσιαλδημοκράτες.

Οἱ «συγγραφεῖς» τοῦ βιβλίου δηλώνουν στόν πρόλογο ὅτι χρησιμοποίησαν ὑλικά τῶν σοσιαλδημοκρατικῶν ὀργανώσεων, πού ὡστόσο «σάν τέτοιες δέν ἔχουν καμιά σχέση μέ τήν ἐργασία αὐτή». Εἶναι αὐτονόητο ὅτι μιά τέτοια διάθεση ὑλικῶν ἀπό τίς σοσιαλδημοκρατικές ὀργανώσεις σέ πρόσωπα ἀνεύθυνα ἀπέναντι στίς ὀργανώσεις αὐτές εἶναι στόν ἀνώτατο βαθμό ἀνώμαλο φαινόμενο. Οἱ ὀργανώσεις τοῦ ἐργατικοῦ κόμματος βρέθηκαν τώρα, ἀναμφίβολα, σέ δύσκολη θέση λόγω τῆς τσαπατσούλικης ἐπεξεργασίας τῶν ὑλικῶν τους καί τοῦ «στολισμοῦ» τους μέ ἕνα μπουκέτο προστυχιές. *Ὅλες* οἱ ὀργανώσεις τῶν σοσιαλδημοκρατῶν τῆς Μόσχας καί κατά κύριο φυσικά λόγο ἡ ἐπιτροπή Μόσχας, πού κατέχει καθοδηγητική θέση ἀνάμεσά τους, ὀφείλουν κατά τή γνώμη μας νά ἐξετάσουν τό ζήτημα αὐτό καί νά πάρουν μέτρα ὥστε ἡ ἀνωμαλία αὐτή νά μήν μπορεῖ νά ἐπαναληφθεῖ.

Νά ἕνα ἀπό τά πολλά δείγματα τοῦ πῶς οἱ ἀνώνυμοι συγγραφεῖς τοῦ βιβλίου «ἐπεξεργάζονται» τό ὑλικό πού τούς ἔδοσαν οἱ σοσιαλδημοκρατικές ὀργανώσεις. Πρόκειται γιά τό ρόλο τῶν ἐπαναστατικῶν ὀργανώσεων στά γεγονότα τῆς Μόσχας καί ἰδιαίτερα γιά τήν προκήρυξη τῆς Μαχητικῆς ὀργάνωσης τῆς Ἐπι-

---

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 369–377 (ἑλλ. ἔκδ., σελ. 373–381). *Σύντ.*

τροπῆς Μόσχας τοῦ ΣΔΕΚΡ, πού δημοσιεύτηκε στίς 11 τοῦ Δεκέμβρη στό 5ο φύλλο τῆς «Ἰσβέστιγια Σοβιέτα Ραμπότσιχ Ντεπουτάτοφ»[159]. Οἱ συγγραφεῖς, χωρίς νά δίνουν καθόλου μιά ὁλοκληρωμένη ἔκθεση τοῦ περιεχομένου καί τοῦ χαρακτήρα τῆς «Ἰσβέστιγια», γυμνάζουν τή σοφία τους μέ τήν ἀκόλουθη κριτική. Παραθέτουν περικοπές ἀπό τό 5ο φύλλο τῆς «Ἰσβέστιγια»: «Ἡ μάχη φτάνει στό κατακόρυφο. Στούς δρόμους τῆς Μόσχας γίνονται ἐπί πολλές ὧρες αἱματηρές συμπλοκές τοῦ ἐξεγερμένου λαοῦ μέ τά τσαρικά στρατεύματα». Οἱ συγγραφεῖς «κριτικάρουν»: «Ἐμεῖς ξέρουμε ὅτι στούς δρόμους τῆς Μόσχας ἔγιναν μόνο συγκρούσεις τοῦ στρατοῦ μέ τά ὀλιγάριθμα τμήματα τῶν ντρουζίνικων». Καί μέ προσποιητό πάθος κατακρίνουν μέ ξεφωνητά τήν «ἀντικατάσταση (sic!) τῆς μαζικῆς πάλης μέ τήν πάλη τῶν ὁπλισμένων μικρῶν μπουλουκιῶν» καί ἀναφωνοῦν: «Ποῦ θά ἔπρεπε λοιπόν νά εἶναι οἱ μάζες, σέ τί μποροῦσε νά ἐκδηλωθεῖ ἡ δραστηριότητά τους;» κτλ. κτλ.

Τί εἶναι αὐτό;; Εἶναι δυνατόν νά ὀνομαστοῦν ἐπιστημονική ἀνάλυση αὐτές οἱ προσπάθειες νά ἐπιδείξει κανείς τή σοφία του μέ παρόμοιες μεθόδους «κριτικῆς»;; Σκεφθεῖτε μόνο: σέ μιά σοβαρή ἱστορική ἐργασία, σέ εἰδικό κεφάλαιο γιά τό ρόλο τῶν ἐπαναστατικῶν ὀργανώσεων, οἱ συγγραφεῖς προσπαθοῦν νά πιαστοῦν ἀπό τό ὅτι στίς **11** τοῦ Δεκέμβρη, δηλ. λίγες μέρες *πρίν* ἀπό τήν κρίση, στήν ἀρχή ἀρχή τῶν *νέων* μεθόδων πάλης τό Σοβιέτ τῶν ἐργατῶν βουλευτῶν τόλμησε νά μιλήσει γιά «ἐξεγερμένο λαό»! Μήπως θά ἔπρεπε νά μιλάει μέ ὕφος βαθυστόχαστης συγκατάβασης γιά «ὀλιγάριθμα ἀποσπάσματα ντρουζίνικων» καί ὄχι νά καλεῖ τό λαό καί τίς μάζες νά ὑποστηρίξουν τή μάχη πού ἄρχισε; Πῶς νά μήν ὀνομάσουμε προστυχιές αὐτές τίς προσπάθειες ἐπίδειξης ἀκαδημαϊκοῦ «πνεύματος», αὐτήν τήν ἐριστικότητα, ὅταν στό βιβλίο θά βρεῖτε *πολλά* σημεῖα, στά ὁποῖα οἱ ἴδιοι αὐτοί «συγγραφεῖς» κάνουν λόγο γιά τό λαό γενικά, γιά ἔξοδο «ὁλόκληρου τοῦ πληθυσμοῦ» στό πεζοδρόμιο; Μά νιῶστε το, ἀξιοθρήνητοι ἄνθρωποι, ὅτι μόνο μαυροεκατονταρχίτες ἤ σχολαστικοί μέ ὁλότελα εὐνουχισμένη ψυχή, ὅπως ὁ Πολλάκ στό «Πρός τ' ἄστρα» τοῦ Λεονίντ Ἀντρέγεφ, θά μποροῦσαν νά βρίσκονται στίς 11 τοῦ Δεκέμβρη στή Μόσχα σέ ἐπαναστατική ὀργάνωση καί *νά μή μιλοῦν* γιά ἐξεγερμένο λαό!

Πᾶμε παρακάτω. Ἀπ' ἀφορμή τήν ἔκκληση τῆς Μαχητικῆς ὀργάνωσης, στό ἴδιο 5ο φύλλο τῆς «Ἰσβέστιγια», οἱ συγγραφεῖς χαχανίζουν: «Ἀποσπάσματα ἀπό 3–4 ἄτομα ἔπρεπε, κατά τή γνώμη τῶν συντακτῶν τῆς ἔκκλησης, νά δωρίσουν (!) στό

λαό τήν πρωτεύουσα, λυτρωμένη ἀπό τήν προαιώνια κυριαρχία τῶν καταπιεστῶν». «Ἡ Μαχητική ὀργάνωση ἔκρινε πώς εἶναι ἄσκοπη ἡ δράση τῶν μαζῶν».

Ἄς δοῦμε τήν ἔκκληση. Οἱ συγγραφεῖς τοῦ βιβλίου *δέν* τή δημοσιεύουν *ὁλόκληρη* ἀλλά μόνο μερικές περικοπές. Μά καί στίς περικοπές πού διάλεξαν οἱ «ἐρευνητές» αὐτοί διαβάζουμε τήν *ἀνοιχτή* πρόσκληση τῆς Μαχητικῆς ὀργάνωσης: «*Ἄς γίνουν ὅσο τό δυνατόν περισσότερα τά ἀποσπάσματα αὐτά*». Ἔτσι λοιπόν ἡ σκέψη γιά ὁποιαδήποτε «*δωρεά*» στό λαό, γιά τό ὅτι «εἶναι *ἄσκοπη* ἡ δράση τῶν μαζῶν» ἀποδίδεται σέ ἀνθρώπους πού ἀπό τήν πρώτη κιόλας μέρα τῆς ἔνοπλης πάλης καλοῦν «ὅσο τό δυνατόν περισσότερους» ἐργάτες στά μαχητικά ἀποσπάσματα...

Τί εἶναι αὐτό; φιλολογική τσαπατσουλιά ἤ κομπογιαννίτικη φιλολογία;

Οἱ συγγραφεῖς δέν κάνουν οὔτε τήν παραμικρή προσπάθεια νά ἐξετάσουν τό ζήτημα τῆς σχέσης πού ἔχει ἡ στρατιωτική ὀργάνωση μέ τά πολεμικά τεχνικά μέσα, τοῦ ρόλου πού παίζουν ἡ ἄμεσα ἔνοπλη καί ἡ βοηθητική πάλη στίς ἀμοιβαῖες τους σχέσεις. Δέν προσπαθοῦν νά ρίξουν μιά ματιά στό παρελθόν, ξεχνοῦν ὅτι καί τίς γενικές ἀπεργίες στή Ρωσία, καί τίς διαδηλώσεις τίς ἄρχισε ἕνας πολύ μικρός, μηδαμινός μέ τά σημερινά κριτήρια ἀριθμός ἀνθρώπων. Δέν ὑπάρχει οὔτε ἴχνος σοβαρῆς ἱστορικῆς μελέτης, ὑπάρχουν μόνο ἐπιθέσεις πού προκαλοῦν πραγματικά αἰσθήματα ἀηδίας. Τήν ἔκκληση τῆς Μαχητικῆς ὀργάνωσης, γιά νά διαστρεβλώσουν τό νόημά της, τήν παραθέτουν μόνο ἀποσπασματικά στή σελ. 145· μόνο παρακάτω ἀναφέρεται, παρεμπιπτόντως, ὅτι ἡ ἐν λόγω ἔκκληση «συνιστᾶ ἐπιείκεια γιά τούς φαντάρους τοῦ πεζικοῦ» (σελ. 154), δηλ. *παίρνει ἀκριβῶς ὑπόψη της* τήν ψυχολογία τῶν μαζῶν, ξεχωρίζει καθαρά τά μαυροεκατονταρχίτικα στρατεύματα ἀπό τά ταλαντευόμενα. Ἀντίθετα, τήν ἔκκληση τῶν Ὀχτωβριστῶν, πού δέν ἔχει καμιά ἀπολύτως σχέση μέ τή μελέτη τῆς ἐξέγερσης τῆς Μόσχας, τήν ἀναδημοσιεύουν *ὁλόκληρη!*

Οἱ σοσιαλδημοκρατικές ὀργανώσεις ἐμπιστεύθηκαν τά ὑλικά σέ πρόσωπα πού δημοσιεύουν ὁλόκληρη τήν ἔκκληση τῶν ὀχτωβριστῶν καί παίρνουν κομματάκια ἀπό τίς ἐκκλήσεις τῆς Μαχητικῆς ὀργάνωσης τοῦ Σοβιέτ τῶν ἐργατῶν βουλευτῶν γιά μιά χυδαία ἄσκηση στό νά κάνουν χυδαῖο πνεῦμα...

Ἄς περάσουμε στά συμπεράσματα τῶν κ. κ. συγγραφέων. «Τό προλεταριάτο, σά μάζα, δέν πῆρε μέρος στήν πάλη» (σελ. 245). «Τό προλεταριάτο τῆς Μόσχας δέν πῆρε μέρος στήν πάλη οὔτε

στίς 9–10 τοῦ Δεκέμβρη... οὔτε στίς κατοπινές μέρες. Καί αὐτό εἶναι πρός τιμή τῆς συνειδητότητας καί τῆς ὀργανωτικότητάς του» (244).

Ἀκοῦστε, σύντροφοι ἐργάτες: σᾶς προτείνουν νά θεωρεῖτε ἀπό σήμερα «τιμή» σας τό ὅτι ἡ πάλη τῆς μάζας ἦταν *ἀνεπαρκής!!* Τό ὅτι ἡ συμμετοχή τῆς ἐργατικῆς μάζας στή δραστήρια, ἐπιθετική πάλη ἦταν ἀνεπαρκής, αὐτό, βλέπετε, εἶναι θετικό. Καί τό ὅτι ἡ ἐργατική μάζα, τραβώντας πιό μπροστά ἀπό τούς καθοδηγητές της, ἄρχισε μαζικά νά στήνει οδοφράγματα, τό ὅτι ἀπαιτοῦσε συνεχῶς ἀπό τούς καθοδηγητές νά ρίξουν τό σύνθημα γιά πιό ἀποφασιστική δράση, αὐτό προφανῶς εἶναι ἀρνητικό...

«Τά γεγονότα τῆς Μόσχας δείχνουν — γράφουν οἱ συγγραφεῖς — ὅτι στήν ἱστορική περίοδο πού ζοῦμε, περίοδο πού χαρακτηρίζεται ἀπό μιά κολοσσιαία ἀνάπτυξη τοῦ μιλιταρισμοῦ, ἀπαραίτητος ὅρος γιά νά νικήσει ὁ ἐξεγερμένος λαός εἶναι τό δραστήριο πέρασμα σημαντικῆς μερίδας τοῦ στρατοῦ μέ τό μέρος τοῦ ἐξεγερμένου λαοῦ ἤ ἡ κατηγορηματική ἄρνηση τῶν μαζῶν τοῦ στρατοῦ νά χρησιμοποιήσουν τά ὅπλα στήν πάλη ἐνάντια στό λαό...»

Τήν πάλη γιά νά πάρουμε μαζί μας τόν ταλαντευόμενο στρατό οἱ σοφοί μας δέν τήν ἀντιλήφθηκαν καί δέν τήν κατάλαβαν. Φαίνεται πώς τή δυνατότητα ἐξέγερσης τήν ἐννοοῦν χωρίς πάλη ἐνάντια στή μαυροεκατονταρχίτικη μερίδα τοῦ στρατοῦ, χωρίς τή δραστήρια πάλη τοῦ ἐπαναστατικοῦ λαοῦ πού σπέρνει τή σύγχυση στίς γραμμές τοῦ στρατοῦ. Πέρασαν στήν ἄποψη τῶν καντέτων, πού εἶναι ἕτοιμοι νά ἐπιδοκιμάσουν τό «πέρασμα» τοῦ στρατοῦ, πού χαρακτηρίζουν ὅμως «παράλογη καί ἐγκληματική» τήν ἔνοπλη ἐξέγερση καί τήν προπαγάνδισή της...

«...Μιά τέτοια ὅμως στάση τοῦ στρατοῦ εἶναι νοητή μόνο στό τέλος (sic!) μιᾶς ἐπανάστασης καί μάλιστα μιᾶς ἐπανάστασης πού θά ἔχει παλλαϊκό χαρακτήρα. Ἡ ἐξέγερση τοῦ προλεταριάτου τό Δεκέμβρη, πού τήν εἶδε μόνο μέ παθητική (;) συμπάθεια ἡ μάζα τοῦ ἀστικοῦ πληθυσμοῦ, *ἡ πάλη γιά τά δικά του τά συνθήματα* (ὑπογράμμιση δική μας) δέν μποροῦσε (!) νά ὑποστηριχθεῖ ἀπό τό στρατό, καί γι' αὐτό „ἡ προσπάθεια νά μετατραπεῖ ἡ γενική ἀπεργία σέ ἔνοπλη ἐξέγερση" δέν μποροῦσε νά στεφθεῖ μέ ἐπιτυχία καί πρέπει νά θεωρηθεῖ ἱστορικό λάθος».

Ὁρίστε καί τό δίδαγμα, ἐργάτες τῆς Μόσχας! Μήν παλεύετε «γιά τά δικά σας συνθήματα»!...

Εἶναι δύσκολο νά φαντασθεῖ κανείς πῶς μπόρεσαν νά βρεθοῦν ἄνθρωποι πού νά φτάσουν σ' ἕνα τέτοιο σχολαστικισμό,

σέ μιά τέτοια καντέτικη κακομοιριά σκέψης καί ἐκχυδαϊσμοῦ τῶν συμπερασμάτων πού βγαίνουν ἀπό ἕνα τόσο σοβαρό ἱστορικό ὑλικό. Οἱ μοσχοβίτες σοσιαλδημοκράτες ἄς ἐκφράσουν τήν ἀγανάκτησή τους ἐνάντια στούς συγγραφεῖς τοῦ βιβλίου καί ἄς καλέσουν ὅλα τά μέλη τοῦ κόμματος καί ὅλους τούς ὀπαδούς τῆς ἐπανάστασης νά ξαναμαζέψουν στοιχεῖα γιά νά δοθεῖ μιά ἀληθινή ἔκθεση, μιά σοβαρή κριτική τῆς ἐξέγερσης τοῦ Δεκέμβρη. Ἄς ξεσκεπαστοῦν ἀμείλικτα ὅλα τά λάθη καί οἱ ἀδυναμίες της γιά νά βγάλει διδάγματα τό ἀγωνιζόμενο προλεταριάτο, μά στούς καντέτους καί στούς κομπογιαννίτες τῆς φιλολογίας τό κόμμα τοῦ προλεταριάτου πρέπει νά πεῖ: κάτω τά χέρια!

«Προλετάρι», ἀρ. φύλλου 3, 8 τοῦ Σεπτέμβρη 1906

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι»

ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΡΤΙΖΑΝΙΚΗ ΕΚΔΗΛΩΣΗ ΤΟΥ ΠΠΣ [160]

Εἶναι ἀναμφισβήτητο ὅτι τό Ἑνωτικό μας συνέδριο ἀπέρριψε ἀποφασιστικά κάθε «ἀπαλλοτρίωση» [161], συνεπῶς τό Πολωνικό Σοσιαλιστικό Κόμμα δέν ἔχει καμιά βάση νά ἐπικαλεῖται σχετικά μέ τό ζήτημα αὐτό τό ΣΔΕΚΡ. Εἶναι ἐπίσης ἀναμφισβήτητο ὅτι τό ΠΠΣ, ὀργανώνοντας τήν «ἐκδήλωση» τῆς 2 (15) τοῦ Αὐγούστου, δέν πῆρε ὑπόψη του οὔτε τή σκοπιμότητά της, οὔτε τίς διαθέσεις τῶν πλατιῶν μαζῶν, οὔτε τίς συνθῆκες τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος. Ἡ ἀνάγκη νά παίρνονται ὑπόψη ὅλα αὐτά τά στοιχεῖα εἶναι ὁλοφάνερη καί στό σχέδιο τῆς μπολσεβίκικης ἀπόφασης γιά τήν παρτιζάνικη δράση ὑπογραμμίζεται σέ ξεχωριστό ἐδάφιο. Ἀλλά κατακριτέα, κατά τή γνώμη μας, εἶναι ἡ ἀπομέρους τοῦ ΠΠΣ *διαστρέβλωση* τῆς τακτικῆς τῶν παρτιζάνικων ἐκδηλώσεων καί ὄχι αὐτή ἡ ἴδια ἡ «τακτική» γενικά. Μιά τέτοια παρτιζάνικη ἐκδήλωση, ὅπως ἡ καταστροφή τῆς μαυροεκατονταρχίτικης «Τβέρ» [162] ἀπό τούς ἐργάτες τῆς Πετρούπολης πέρσι, οἱ σύντροφοί μας τῆς Πολωνικῆς σοσιαλδημοκρατίας θά τήν ἐνέκριναν ἀσφαλῶς.

«Προλετάρι», ἀρ. φύλλου 3,
8 τοῦ Σεπτέμβρη 1906

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο
τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι»

Η ΕΝΩΣΗ ΤΗΣ ΜΠΟΥΝΤ ΜΕ ΤΟ ΣΟΣΙΑΛΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟ ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΚΟΜΜΑ ΤΗΣ ΡΩΣΙΑΣ

Πρίν ἀπό λίγον καιρό συνῆλθε τό VII συνέδριο τῆς Μπούντ, ὀργάνωσης τῶν ἑβραίων σοσιαλδημοκρατῶν ἐργατῶν τῆς Ρωσίας. Σύμφωνα μέ τά στοιχεῖα τοῦ συνεδρίου αὐτοῦ ἡ Μπούντ ἔχει 33 000 μέλη πού εἶναι ὀργανωμένα σέ 257 ὀργανώσεις. Ἡ ἀντιπροσώπευση στό συνέδριο ὀργανώθηκε πάνω σέ δημοκρατικές ἀρχές, 1 ἀντιπρόσωπος σέ 300 μέλη τοῦ κόμματος. Στίς ἐκλογές πῆραν μέρος περίπου 23 000 μέλη, πού στείλανε στό συνέδριο 68 ἀντιπροσώπους μέ θετική ψῆφο.

Κύριο ζήτημα πού ἔπρεπε νά λύσει τό συνέδριο ἦταν τό ζήτημα τῆς ἕνωσης τῆς Μπούντ μέ τό ΣΔΕΚΡ. Ὅπως εἶναι γνωστό, τό Ἑνωτικό συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ τάχθηκε ὑπέρ τῆς ἕνωσης καί καθόρισε τούς ὅρους τῆς ἕνωσης αὐτῆς. Τώρα τό VII συνέδριο τῆς Μπούντ δέχτηκε τούς ὅρους αὐτούς. Ἡ ἕνωση μέ τό ΣΔΕΚΡ ἐγκρίθηκε μέ 48 ψήφους ὑπέρ ἔναντι 20 κατά. Ἔτσι τό Σοσιαλδημοκρατικό ἐργατικό κόμμα τῆς Ρωσίας ἔγινε ἐπιτέλους πραγματικά πανρωσικό καί ἑνιαῖο. Τώρα ὁ ἀριθμός τῶν μελῶν τοῦ κόμματός μας *ξεπερνᾶ τίς 100 000:* 31 000 εἶχαν ἀντιπροσωπευθεῖ στό Ἑνωτικό συνέδριο καί ὕστερα προστέθηκαν 26 000 περίπου πολωνοί σοσιαλδημοκράτες, 14 000 περίπου λεττονοί καί 33 000 ἑβραῖοι.

Ἀντιπρόσωποι τῆς ΚΕ τῆς Μπούντ μπῆκαν στήν ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ. Μᾶς περιμένει σοβαρή δουλειά γιά τήν πραγματοποίηση κατά τόπους τῆς ἑνοποίησης τῶν ὀργανώσεων τῆς Μπούντ μέ τίς ὀργανώσεις τοῦ ΣΔΕΚΡ.

Δεύτερο ζήτημα πού ἐξέτασε τό συνέδριο τῆς Μπούντ ἦταν τό ζήτημα τῆς σημερινῆς πολιτικῆς στιγμῆς. Μέ μιά ἐμπεριστατωμένη ἀπόφαση, πού πάρθηκε μέ τεράστια πλειοψηφία, τό VII

συνέδριο τῆς Μπούντ ἀναγνώρισε σά σύνθημα τακτικῆς τή *σύγκληση συντακτικῆς συνέλευσης*, ἀπορρίπτοντας τίς κάθε λογῆς ἐπιφυλάξεις πού μειώνουν τό σύνθημα αὐτό, ὅπως «μέσω τῆς Δούμας» κτλ. Ἡ ἀποχή ἀπό τίς ἐκλογές τῆς Δούμας ἀπορρίφθηκε ὑπό ὅρους, δηλ. ἀναγνωρίστηκε ἡ ἀνάγκη τῆς συμμετοχῆς στίς ἐκλογές στήν περίπτωση πού τό κόμμα τοῦ προλεταριάτου θᾶναι σέ θέση νά διεξαγάγει τήν ἐκλογική του καμπάνια ἀνεξάρτητα.

Τρίτο ἦταν τό ζήτημα τῶν «παρτιζάνικων ἐκδηλώσεων», χωρίς νά γίνεται χωρισμός τους σέ «ἀπαλλοτριώσεις» καί σέ τρομοκρατικές ἐνέργειες. Μέ συντριπτική πλειοψηφία πάρθηκε ἀπόφαση *ἐνάντια* στίς παρτιζάνικες ἐκδηλώσεις.

Τελευταῖο ἦταν τό ζήτημα τῆς ὀργάνωσης τῆς Μπούντ. Ψηφίστηκε ὀργανωτικό καταστατικό.

Περιοριζόμενοι πρός τό παρόν σ' αὐτό τό σύντομο σημείωμα, ἐλπίζουμε πολύ σύντομα νά κατατοπίσουμε καλύτερα τούς ἀναγνῶστες μας σχετικά μέ τίς ἀποφάσεις τοῦ VII συνεδρίου τῆς Μπούντ.

Γράφτηκε τό πρῶτο δεκαπενθήμερο τοῦ Σεπτέμβρη τοῦ 1906

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1937 στή Λενινιστική συλλογή, τόμ. XXX

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

ΕΣΕΡΟΙ — ΜΕΝΣΕΒΙΚΟΙ

Ἀπό τίς ἀρχές ἀκόμα τοῦ 1905 οἱ σοσιαλδημοκράτες τόνιζαν ὅτι τό σχέδιο προγράμματος τοῦ κόμματος τῶν ἐσέρων («σοσιαλιστῶν-ἐπαναστατῶν») σημαίνει ὁλοφάνερο πέρασμα «ἀπό τό ναροντνικισμό στό μαρξισμό» *. Τό ἀναπόφευκτο τῆς ἐσωτερικῆς ἀποσύνθεσης τοῦ κόμματος τό ὁποῖο πραγματοποιοῦσε αὐτό τό πέρασμα ἦταν ὁλοφάνερο.

Ἡ ἰδεολογική καί πολιτική αὐτή ἀποσύνθεση τοῦ κόμματος τῶν σοσιαλιστῶν-ἐπαναστατῶν εἶναι τώρα ὁλοφάνερη. Τά «Πρακτικά τοῦ πρώτου συνεδρίου τοῦ κόμματος τῶν ἐσέρων», πού βγῆκαν φέτος στό Παρίσι σέ ξεχωριστό βιβλίο, ἔδειξαν καθαρά ὅλα τά σημάδια αὐτῆς τῆς ἀποσύνθεσης. Ἡ τρέχουσα πολιτική φιλολογία τῶν «μαξιμαλιστῶν» καί τῶν ἐκπροσώπων τοῦ δημιουργούμενου «λαϊκο-σοσιαλιστικοῦ κόμματος ἐργασίας» ἀποκάλυψε ὁριστικά τήν ἀποσύνθεση σέ ὅλη της τήν ἔκταση.

Οἱ δυό μεγάλες διασπάσεις πού δοκίμασε μέσα στίς γραμμές της ἡ σοσιαλδημοκρατία — διάσπαση ἀνάμεσα στούς «οἰκονομιστές» καί στούς παλιούς ἰσκριστές στά 1900–1903 καί διάσπαση ἀνάμεσα στούς «μενσεβίκους» καί στούς «μπολσεβίκους» στά 1903–1906 — προκλήθηκαν ἀπό τή σκληρή πάλη τῶν δυό ρευμάτων πού χαρακτηρίζουν ὁλόκληρο τό διεθνῆ σοσιαλισμό, δηλαδή: τοῦ ὀπορτουνιστικοῦ ρεύματος καί τοῦ ἐπαναστατικοῦ ρεύματος, μέ τήν ἰδιομορφία τους ἐκείνη πού ἀντιστοιχεῖ στή μιά ἤ στήν ἄλλη περίοδο τῆς ἐπανάστασης τῆς Ρωσίας. Ἀντίθετα, τό κόμμα τῶν ἐσέρων μέ τήν πρώτη κιόλας προσπάθεια νά πάρει κάπως ἀνοιχτή θέση, πού κάπως νά δείχνει ὅτι πράγματι ὑπάρχει κόμμα, ἀποσυντέθηκε σέ *τρία ρεύματα*: 1) στήν ἀρι-

* Βλ. Ἅπαντα, 5η ρωσ. ἔκδ., τόμος 9ος, σελ. 190–197 (ἑλλ. ἔκδ., σελ. 191–198). *Σύντ.*

στερά — «μαξιμαλιστές» [163], 2) στό κέντρο — ἐσέροι τοῦ παλιοῦ τύπου καί 3) στή δεξιά — ὀπορτουνιστές (ἀλλιῶς: «λεγκαλιστές», «ἐργασιακοί λαϊκοί σοσιαλιστές» [164] κτλ.). Μέ τά ρεύματα αὐτά θά ἀσχοληθοῦμε στό ἄρθρο μας αὐτό. Στά Πρακτικά τοῦ πρώτου συνεδρίου τοῦ κόμματος τῶν ἐσέρων διαγράφονται καθαρά καί τά τρία ρεύματα. Τώρα πιά τά ἀποσπασθέντα (ἤ ἀποσπώμενα;) ἀπό τό «κέντρο» ρεύματα βρῆκαν σαφῆ ἔκφραση στόν τύπο. Οἱ μαξιμαλιστές ἔβγαλαν τήν μπροσούρα «Κατευθείαν στό σκοπό» καί τή διεξοδική προγραμματική μπροσούρα τοῦ κ. Ταγκ—ίν: «Οἱ ἀρχές τῆς ἐργασιακῆς θεωρίας». Στά γραπτά τοῦ Κ. Πεσεχόνοφ καί Σίας οἱ ἐσέροι-ὀπορτουνιστές τά εἶπαν σχεδόν ὅλα ὅσα εἶχαν νά ποῦν. Ὁ ἐκπρόσωπος τοῦ «κέντρου» κ. Τσερνόφ στήν ἐφημερίδα «Μίσλ» (ἤ ἴσως στήν «Γκόλος» [165], στήν «Ντιέλο Ναρόντα» κτλ.) ὀνόμασε πολύ δικαιολογημένα τούς μαξιμαλιστές «χυδαίους σοσιαλιστές», μά γιά τούς ὀπορτουνιστές ἐσέρους, ἄν δέν κάνουμε λάθος, δέν ἔγραψε τίποτα γιά τήν ὥρα στόν τύπο. Προφανῶς δέν πῆγε χαμένη ἡ παράνομη συμβίωση τοῦ ἐσέρικου «βάλτου» καί τῆς ἐσέρικης «ἄκρας δεξιᾶς» στίς παραπάνω ἐφημερίδες.

Ἡ ἀποσύνθεση τῶν ὀπαδῶν τῆς «ἐργασιακῆς ἀρχῆς», τῶν θαυμαστῶν τοῦ Λαβρόφ καί τοῦ Μιχαϊλόβσκι, σέ τρεῖς κατευθύνσεις ἀποτελεῖ σοβαρό πολιτικό γεγονός στήν ἱστορία τοῦ ρωσικοῦ μικροαστικοῦ ριζοσπαστισμοῦ. Οἱ μαρξιστές πρέπει νά δοῦν μέ ὅλη τους τήν προσοχή τό γεγονός αὐτό, πού ἔμμεσα φωτίζει καί τό ζήτημα: πρός ποιά πολιτική κατεύθυνση ὡριμάζει ἡ σκέψη τῆς ρωσικῆς ἀγροτιᾶς πού ἀφυπνίζεται.

Βασική ἀντίφαση ὅλης τῆς προγραμματικῆς θέσης τῶν ἐσέρων εἶναι ἡ ταλάντευση ἀνάμεσα στό ναροντνικισμό καί στό μαρξισμό. Ὁ μαρξισμός ἀπαιτεῖ σαφῆ διαχωρισμό τοῦ προγράμματος-μάξιμουμ ἀπό τό πρόγραμμα-μίνιμουμ. Μάξιμουμ εἶναι ὁ σοσιαλιστικός μετασχηματισμός τῆς κοινωνίας, πού εἶναι *ἀκατόρθωτος* χωρίς τήν ἐξάλειψη τῆς ἐμπορευματικῆς παραγωγῆς. Μίνιμουμ εἶναι οἱ μετασχηματισμοί πού μποροῦν νά γίνουν καί μέσα στά πλαίσια τῆς ἐμπορευματικῆς παραγωγῆς. Τό μπέρδεμα τοῦ ἑνός μέ τό ἄλλο ὁδηγεῖ ἀναπόφευκτα σέ κάθε λογῆς μικροαστικές καί ὀπορτουνιστικές ἤ ἀναρχικές διαστρεβλώσεις τοῦ προλεταριακοῦ σοσιαλισμοῦ, *συσκοτίζει* ἀναπόφευκτα τό καθῆκον τῆς κοινωνικῆς ἐπανάστασης πού πραγματοποιεῖται μέ τήν κατάκτηση τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας ἀπό τό προλεταριάτο.

Ἀπό τήν ἄποψη τοῦ παλιοῦ ρωσικοῦ ναροντνικισμοῦ, τῶν

ἀρχῶν τοῦ Λαβρόφ, τοῦ Β. Β., τοῦ Μιχαϊλόβσκι καί Σίας, ὁ διαχωρισμός τοῦ προγράμματος-μάξιμουμ ἀπό τό πρόγραμμα-μίνιμουμ εἶναι περιττός καί δέν ἔχει νόημα, γιατί ἡ θεωρία τοῦ ναροντνικισμοῦ ἀρνεῖται τή δυνατότητα ἐφαρμογῆς τῶν νόμων καί τῶν κατηγοριῶν τῆς ἐμπορευματικῆς παραγωγῆς στήν οἰκονομία τοῦ ρώσου ἀγρότη. Οἱ κάπως συνεπεῖς ὀπαδοί τοῦ Λαβρόφ καί τοῦ Μιχαϊλόβσκι (καθώς καί τοῦ Β. Β. καί τοῦ Νικολάι—ον, πού ἐντελῶς ἄδικα τούς ξεχνοῦν, γιατί *ἄλλη* πηγή *οἰκονομικῶν* ἰδεῶν οἱ σύγχρονοι ναρόντνικοι *δέν ἔχουν*) ἦταν κατανάγκην ὑποχρεωμένοι *νά ἐξεγερθοῦν* ἐνάντια στό μαρξιστικό αὐτό χωρισμό τοῦ προγράμματος σέ μάξιμουμ καί μίνιμουμ. Καί ἡ πρώτη κιόλας προσπάθεια τῶν ἐσέρων νά περάσουν ἀπό τούς ὁμίλους σέ κόμμα φανέρωσε τή δύναμη καί τήν κατεύθυνση αὐτῆς τῆς ἐξέγερσης. Οἱ ὀπαδοί τῶν ἐπαναστατικῶν τάσεων τοῦ ναροντνικισμοῦ δήλωσαν: γιατί νά ἀπαιτεῖ κανείς σοσιαλιστικοποίηση μόνο τῆς γῆς; Ἐμεῖς ἀπαιτοῦμε νά σοσιαλιστικοποιηθοῦν τό ἴδιο καί τά ἐργοστάσια! Κάτω τό πρόγραμμα-μίνιμουμ: Εἴμαστε μαξιμαλιστές! Κάτω ἡ θεωρία τῆς ἐμπορευματικῆς παραγωγῆς!

Στήν οὐσία τό μαξιμαλιστικό αὐτό ρεῦμα συγχωνεύεται σχεδόν, ὅπως καί ἔπρεπε νά τό περιμένει κανείς, μέ τόν ἀναρχισμό.

Οἱ ὀπαδοί τῶν ὀπορτουνιστικῶν ρευμάτων μέσα στό ναροντνικισμό, οἱ ναρόντνικοι τοῦ 1880–1890 κραύγαζαν: τί χρειάζεται τό πρόγραμμα μάξιμουμ καί οἱ κάθε λογῆς δικτατορίες τοῦ προλεταριάτου; Ὁ σοσιαλισμός εἶναι προοπτική τοῦ ἀπωτέρου μέλλοντος! Τί χρειάζεται ἡ φοβερή *γιά τίς μάζες* ὀνομασία: «σοσιαλιστές-ἐπαναστάτες»; Τί χρειάζεται τό αἴτημα: «δημοκρατία»; Τί χρειάζεται τό παράνομο κόμμα; Κάτω ὅλα αὐτά! Κάτω τό πρόγραμμα-μάξιμουμ! Κάτω τά «ἐπικίνδυνα» σημεῖα τοῦ προγράμματος-μίνιμουμ! Ἀντί ὁποιουδήποτε ἄλλου προγράμματος, ἄς ὑπάρχει ἡ «πλατφόρμα» ἑνός ἀνοιχτοῦ, νόμιμου, μή δημοκρατικοῦ «λαϊκοσοσιαλιστικοῦ κόμματος ἐργασίας»! *

Γιά τούς ἐσέρους τοῦ κέντρου, τούς παλιούς ἐσέρους, *δέν ὑπάρχει* ἄλλος τρόπος ἄμυνας ἐνάντια στά δυό αὐτά ρεύματα ἐκτός ἀπό τό νά ἐπικαλεστοῦν τούς νόμους τῆς ἐμπορευματικῆς παραγωγῆς, ἐκτός ἀπό τό νά περάσουν *στήν οὐσία* μέ τήν ἄποψη τοῦ

* Βλ. ἰδιαίτερα τά ἄρθρα τοῦ κ. Πεσεχόνοφ στό τεῦχος Ἰούλη καί Αὐγούστου τοῦ περιοδικοῦ «Ρούσκογε Μπογκάτστβο» [166], καθώς καί τά σχόλια τῶν ἐφημερίδων γιά τή δημιουργία τοῦ «λαϊκο-σοσιαλιστικοῦ κόμματος ἐργασίας», γιά τή συνεδρίαση τῆς ὀργανωτικῆς του ἐπιτροπῆς ἤ τῆς ἐπιτροπῆς Πετρούπολης κτλ.

μαρξισμοῦ. Γι' αὐτό ἦταν δικαιολογημένες οἱ κατηγορίες πού ἀκούστηκαν στό 1ο συνέδριο τοῦ κόμματος τῶν ἐσέρων καί ἀπό τά δεξιά καί ἀπό τ' ἀριστερά ἐνάντια στούς ἐσέρους τοῦ κέντρου, ὅτι εἶναι μαρξιστές, ὅτι θέλουν νά συναγωνίζονται τούς σοσιαλδημοκράτες, νά δροῦν μέ βάση τά σοσιαλδημοκρατικά στερεότυπα καλούπια τους. Τό πέρασμα τοῦ κέντρου αὐτοῦ στούς σοσιαλδημοκράτες εἶναι τώρα ἀποκλειστικά ζήτημα χρόνου. Καί ὅσο γρηγορότερα θά ἔρθει ἡ ἐποχή πού τά ἐπαναστατικά κόμματα θά λειτουργοῦν ἐντελῶς ἀνοιχτά, τόσο γρηγορότερα θά ἔρθει αὐτή ἡ στιγμή! Κανενός εἴδους προκαταλήψεις σχετικά μέ τό μαρξιστικό «δογματισμό» δέ θ' ἀντέξουν μπροστά στήν ἀμείλικτη λογική τῶν γεγονότων.

Ἡ σύντομη ζωή τῆς καντέτικης Δούμας ἦταν περίοδος τῆς πρώτης ἐμφάνισης τῶν ἐκπροσώπων τῆς ἀγροτικῆς μάζας στόν πανρωσικό πολιτικό στίβο. Οἱ ἐσέροι ἦταν κατανάγκην ὑποχρεωμένοι νά ἀναζητήσουν προσέγγιση μέ τούς ἐκπροσώπους αὐτούς καί νά προσπαθήσουν νά τούς ὀργανώσουν πολιτικά γύρω ἀπό τό *δικό τους* πρόγραμμα. Συνάμα ἔγινε φανερό ὅτι οἱ σοσιαλδημοκράτες σχημάτισαν σχετικά γρήγορα *κομματική* σοσιαλδημοκρατική ὁμάδα. Ἀντίθετα, οἱ ἐσέροι μποροῦσαν νά δροῦν σέ ὅλο τό διάστημα μόνο πίσω ἀπ' τίς πλάτες τῶν τρουντοβίκων. Ἡ ἱκανότητα πολιτικῆς συσπείρωσης τοῦ μικροπαραγωγοῦ ἀποδείχτηκε ἀμέσως κιόλας ἀσύγκριτα μικρότερη σέ σχέση μέ τήν ἱκανότητα τῆς ἐργατικῆς τάξης. Καί δέν εἶναι μόνο αὐτό: ἀκόμα καί πίσω ἀπό τίς πλάτες τῶν τρουντοβίκων οἱ ἐσέροι ἀποδείχτηκαν ἀνίκανοι νά διεξαγάγουν *ἑνιαία* πολιτική καμπάνια. Πάνω στό ζωτικό γιά τήν ἀγροτιά ζήτημα τῆς γῆς ἡ διάσπαση ἀνάμεσα στούς ἐσέρους ὀπορτουνιστές καί στούς ἐσέρους τοῦ κέντρου ἔγινε γρήγορα φανερή. Οἱ πρῶτοι νίκησαν στό στίβο τῆς «κοινοβουλευτικῆς» ἐμφάνισης μπροστά στούς ἀντιπροσώπους τῆς μάζας: συγκέντρωσαν 104 τρουντοβίκους ὑπέρ τοῦ ὀπορτουνιστικοῦ ἀγροτικοῦ σχεδίου[167], ἐνῶ ὑπέρ τοῦ ἀγροτικοῦ σχεδίου, πού εἶναι παραπλήσιο μέ τό πρόγραμμα τοῦ κόμματος τῶν ἐσέρων, τάχθηκαν ἀργότερα μόνο 33 τρουντοβίκοι (ἀπό τούς ἴδιους τούς 104).

Ἡ διάσπαση αὐτή, κατά τήν ἀνοιχτή πολιτική ἐμφάνιση μπροστά σ' ὅλο τό λαό, ὤθουσε ἀναγκαστικά στή συστηματοποίηση τῶν διαφωνιῶν πού προκάλεσαν τή διάσπαση αὐτή. Ὁ κ. Πεσεχόνοφ, ἕνας ἀπό τούς ἀρχηγούς τῶν ἐσέρων ὀπορτουνιστῶν, προχώρησε περισσότερο ἀπ' ὅλους στή συστηματοποίηση αὐτή. Νά οἱ ἀπόψεις του, νά πῶς διατυπώνει «τό περίγραμμα

καί τίς διαστάσεις τῆς πλατφόρμας»... τῶν ἀγροτῶν καντέτων: «Οἱ ἐπαναστατικές διεκδικήσεις πρέπει νά συμφωνοῦν καί νά εἶναι ἀνάλογες μέ τίς ἐπαναστατικές δυνάμεις» (σελ. 194 τοῦ «Ρούσκογε Μπογκάτστβο», ἀρ. τεύχους 8). Γι' αὐτό τή «γραμμή γιά γῆ καί ἐλευθερία» δέν πρέπει «νά τήν προωθοῦμε πάρα πολύ». Ἀντί τοῦ προγράμματος-μάξιμουμ καί τοῦ προγράμματος-μίνιμουμ «τῶν δυό σοσιαλιστικῶν κομμάτων: τοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ καί τοῦ σοσιαλεπαναστατικοῦ», ὁ μικροαστός ζητάει ἑνιαία «*πλατφόρμα*» σά «σχέδιο καμπάνιας, πού νά εἶναι ὑπολογισμένο ὄχι γιά μακρόχρονη περίοδο, ὄχι ὥς τό σοσιαλισμό, ἀλλά μόνο γιά τό ἄμεσο μέλλον». Τό ὑπόλοιπο μέρος τοῦ δρόμου μέχρι τόν τελικό σκοπό εἶναι «προοπτική τοῦ ἀπωτέρου μέλλοντος» (σελ. 196). Γι' αὐτό ἀπό τήν «πλατφόρμα» πρέπει *νά ἀφαιρέσουμε τή δημοκρατία:* «ὀφείλουμε νά πάρουμε ὑπόψη τόν ψυχολογικό παράγοντα... Ἡ ἰδέα τῆς μοναρχίας ἔχει ριζώσει γερά στή λαϊκή συνείδηση»... «Τά χίλια χρόνια πού πέρασαν δέν πῆγαν στά χαμένα»... «Αὐτή τήν ψυχολογία τῶν πλατιῶν μαζῶν πρέπει νά τήν πάρουμε ὑπόψη»... «Στό ζήτημα τῆς δημοκρατίας πρέπει νά εἴμαστε πάρα πολύ προσεκτικοί» (198). Τό ἴδιο καί στό ἐθνικό ζήτημα. «Εἴμαστε ἐπίσης ὑποχρεωμένοι νά πάρουμε ὑπόψη τήν ψυχολογία τοῦ λαοῦ, πού τοῦ τή διαμόρφωσε ἡ χιλιόχρονη ἱστορία του»... «Γι' αὐτό θεωροῦμε ἀπαραίτητο νά πᾶμε στίς μάζες ὄχι μέ τό σύνθημα τῆς ἀνεξαρτησίας τῶν ἐθνοτήτων» (οὔτε τῆς αὐτοδιάθεσής τους, συμπληρώνει ὁ ἀρθρογράφος σέ ἄλλο σημεῖο), «ἀλλά μέ τό αἴτημα πού βάζει ἡ ζωή, μέ τό αἴτημα τῆς αὐτονομίας τους». Κοντολογῆς, ὁ κ. Πεσεχόνοφ βάζει σαφῶς τό ἐρώτημα: «Μποροῦμε νά κατακτήσουμε πλήρη ἐλευθερία;» καί ἀπαντᾶ σαφῶς: *δέν μποροῦμε.* Σέ συνέχεια θέτει τό ἐρώτημα: «Μποροῦμε νά πάρουμε ὅλη τή γῆ;» καί δίνει τήν ἴδια ἀπάντηση: *δέν μποροῦμε.* Προσοχή, προσοχή, προσοχή, κύριοι! Οἱ βουλευτές τῶν ἀγροτῶν στή Δούμα ἔλεγαν στόν κ. Πεσεχόνοφ: «Μᾶς ἔστειλαν νά πάρουμε γῆ καί ὄχι νά ἐπιστρέψουμε». Οἱ ἀγρότες τώρα δέ θέλουν οὔτε σοσιαλιστικοποίηση (ἐξίσωση), οὔτε ἐθνικοποίηση τῆς γῆς. Αὐτά τά φοβοῦνται. Θέλουν μόνο *πρόσθετη* γῆ. «Γι' αὐτό στήν πλατφόρμα θά ἦταν σκοπιμότερο νά μήν τραβήξουμε ὥς τό τέλος τή γραμμή μας στό ζήτημα τῆς „γῆς"» (σελ. 206). «Μοῦ φαίνεται ἐπικίνδυνο ἀκόμα καί τό νά ἀνακινήσουμε σήμερα τό ζήτημα τῆς γενικῆς ἐξίσωσης» (205). Σύμφωνα μέ τό σχέδιο τῶν 104, «Ἡ γῆ τῶν κλήρων καί ἡ ἰδιόκτητη γῆ στά πλαίσια τῆς ἐργασιακῆς νόρμας πρέπει ν' ἀφεθοῦν στούς σημερινούς ἰδιοκτῆτες», ἐνῶ ἡ

μετατροπή ὅλης τῆς γῆς σέ παλλαϊκή ἰδιοκτησία πρέπει νά μείνει γι' ἀργότερα — καί αὐτή, προφανῶς, σάν «προοπτική τοῦ ἀπωτέρου μέλλοντος».

Προσοχή, μετριοπάθεια καί μεθοδικότητα χρειάζονται καί στά μέσα πάλης, καί στόν τρόπο ὀργάνωσης. Ἔνοπλη ἐξέγερση; «Ἐγώ (ὁ Πεσεχόνοφ) ἐπαναλαμβάνω συνεχῶς: ἀπελθέτω ἀφ' ἡμῶν τό ποτήριον τοῦτο!... θά ἦταν πολύ λυπηρό ἄν φανταζόταν κανείς τήν ἐξέγερση ὄχι μόνο σά θλιβερή δυνατότητα, μά καί σά μοιραία ἀναγκαιότητα»... «Εἶναι ἐπικίνδυνο... νά τή χρησιμοποιοῦμε ἀβασάνιστα... ὅλο τό κίνημα μπορεῖ νά στραπατσαριστεῖ» (ἀρ. τεύχους 7, σελ. 177–178). Τό κύριο καθῆκον τῆς στιγμῆς εἶναι ἡ ὀργάνωση τῶν «λαϊκῶν δυνάμεων». «Δέν πιστεύω καί τόσο ὅτι τό καθῆκον αὐτό θά μποροῦσαν νά τό ἐκπληρώσουν λίγο-πολύ ἱκανοποιητικά τά δυό σοσιαλιστικά κόμματα πού ἔχουμε. Εἶναι καιρός νά τό νιώσουμε πώς μιά συνωμοτική ὀργάνωση δέν μπορεῖ νά ἀγκαλιάσει τίς μάζες. Τό κόμμα τῶν καντέτων ἔδειξε ἐπίσης τήν ἀδυναμία του στό ζήτημα αὐτό. Εἶναι φανερό ὅτι μέ τή δουλειά αὐτή πρέπει νά καταπιαστεῖ καί κάποιος ἄλλος, καί γι' αὐτό χρειάζεται, ὅπως πιστεύω, νόμιμο σοσιαλιστικό κόμμα» (ἀρ. τεύχους 7, σελ. 179–180).

Ὅπως βλέπει ὁ ἀναγνώστης, δέν μπορεῖ κανείς νά πεῖ ὅτι οἱ ἀπόψεις τοῦ κ. Πεσεχόνοφ δέν εἶναι πλήρεις, ἁρμονικές καί ὁλοκληρωμένες. Ὁ ὑπερασπιστής αὐτός τῆς μοναρχίας, αὐτός ὁ πολιτικάντης πού δικαιώνει τό κνοῦτο μέ τό αἰτιολογικό ὅτι τό κνοῦτο αὐτό ἔχει χιλιόχρονη ἱστορία, δέν κράτησε καί πολλά πράγματα ἀπό τό ἐπίσημο πρόγραμμα τῶν ἐσέρων. Καί ἄν οἱ κύριοι «ἀληθινοί» σοσιαλιστές-ἐπαναστάτες * μποροῦσαν μέσα σέ ὅλη τήν περίοδο τῆς Δούμας νά κρύβουν ἐπιτήδεια *τέτοιες* διαφωνίες, ἄν γιά νά κρύβουν τίς διαφωνίες αὐτές μποροῦσαν ἀκόμα νά δουλεύουν μαζί στίς ἴδιες ἐφημερίδες, αὐτό μᾶς δείχνει μόνο ὥς ποῦ φτάνει ἡ *πολιτική ὑποκρισία.*

Σέ τί συνίσταται ἡ κοινωνικο-οἰκονομική, ἡ ταξική βάση τοῦ ἐσέρικου ὀπορτουνισμοῦ; Στό ὅτι οἱ κ. κ. Πεσεχόνοφ καί Σία *προσαρμόζονται στά συμφέροντα τοῦ εὐκατάστατου μουζίκου,* παραποιοῦν τό σοσιαλισμό σύμφωνα μέ τά συμφέροντα τοῦ μουζίκου αὐτοῦ.

Πάρτε τό κύριο ζήτημα: τό ζήτημα τῆς γῆς. Ὁ κ. Πεσεχόνοφ δυό φορές ἐπαναλαμβάνει καί πιπιλίζει τή φράση τῶν ἀγροτῶν-τρουντοβίκων, πού τοῦ ἄρεσε ἐξαιρετικά: «μᾶς ἔστειλαν νά

---

* Μέ ὅλες τίς ἠχηρές ἐπαναστατικές φράσεις τους.

πάρουμε γῆ καί ὄχι νά ἐπιστρέψουμε». Πραγματικά τά λόγια αὐτά ἔχουν ἐξαιρετική σημασία. Αὐτά ὅμως τά λόγια ἀνατρέπουν ὁλοκληρωτικά τίς μικροαστικές αὐταπάτες τοῦ ναροντνικισμοῦ καί ἐπιβεβαιώνουν ὅλες τίς θέσεις τῶν μαρξιστῶν. Τά λόγια αὐτά δείχνουν παραστατικά ὅτι *ξυπνοῦν πιά* τά ἔνστικτα ἰδιοκτησίας τοῦ μεσαίου μουζίκου. Ἀλλά μόνο οἱ τελείως ἀστοιχείωτοι στήν πολιτική οἰκονομία καί στή δυτικο-ευρωπαϊκή ἱστορία μποροῦν νά μήν ξέρουν ὅτι τά ἔνστικτα αὐτά δυναμώνουν καί ἀναπτύσσονται τόσο πιό πολύ ὅσο πιό πλατιά εἶναι ἡ πολιτική ἐλευθερία καί ἡ λαϊκή κυριαρχία.

Τί συμπέρασμα λοιπόν πρέπει νά βγάλει ἀπό τά λόγια αὐτά τοῦ μυαλωμένου, τοῦ ἐκλεγμένου ἀπό τή «μάζα» εὐκατάστατου μουζίκου ἕνας ἄνθρωπος γιά τόν ὁποῖο ὁ σοσιαλισμός δέν εἶναι κούφια φράση; Προφανῶς τοῦτο τό συμπέρασμα: ὅτι μιά τέτοια τάξη μικρονοικοκυρέων *δέν μπορεῖ* νά εἶναι φορέας τοῦ σοσιαλισμοῦ· ὅτι οἱ σοσιαλιστές μποροῦν καί ὀφείλουν νά ὑποστηρίξουν τήν τάξη τῶν μικρονοικοκυρέων στήν πάλη τους ἐνάντια στούς τσιφλικάδες *ἀποκλειστικά καί μόνο* χάρη στήν ἀστικοδημοκρατική σημασία καί στά ἀστικοδημοκρατικά ἀποτελέσματα τῆς πάλης αὐτῆς· ὅτι ὁ σοσιαλιστής εἶναι *ὑποχρεωμένος* ὄχι νά συγκαλύπτει ἀλλά *νά ἀποκαλύπτει* τήν ἀντίθεση συμφερόντων ὁλόκληρης τῆς ἐργατικῆς μάζας καί αὐτῶν τῶν μικρονοικοκυρέων πού θέλουν νά δυναμώσουν καί νά στερεώσουν τή θέση *τους* σάν νοικοκυρέοι καί πού θά εἶναι ἐχθροί κάθε ἰδέας «νά δοθεῖ» γῆ ἤ ὁ,τιδήποτε ἄλλο στή μάζα τῶν ἀκτημόνων, τῶν φτωχῶν, τῶν ἀπογυμνωμένων. «Θέλουμε νά πάρουμε γῆ καί ὄχι νά ἐπιστρέψουμε»! Μπορεῖ ἄραγε νά ὑπάρξει πιό ἀνάγλυφη ἔκφραση τῶν μικροαστικῶν ἐνστίκτων καί πόθων γιά ἰδιοκτησία;

Ὁ σοσιαλδημοκράτης βγάζει ἀπό δῶ τό ἑξῆς συμπέρασμα: τούς μικρονοικοκυρέους αὐτούς πρέπει νά τούς ὑποστηρίζουμε στήν πάλη τους ἐνάντια στούς τσιφλικάδες καί στήν ἀπολυταρχία χάρη στόν ἐπαναστατικό ἀστικοδημοκρατικό χαρακτήρα τῆς πάλης αὐτῆς. Ἄν αὐτοί νικήσουν ἡ θέση ὅλου τοῦ λαοῦ θά βελτιωθεῖ, μά θά βελτιωθεῖ πρός τήν πλευρά τῆς βελτίωσης καί τῆς ἀνάπτυξης τοῦ *καπιταλιστικοῦ* συστήματος. Γι' αὐτό δέν πρέπει νά κολακεύουμε τό ἔνστικτο τῆς ἰδιοκτησίας ἤ τό *νοικοκυρίστικο* ἔνστικτο, ἀλλ' ἀντίθετα, ν' ἀρχίσουμε *ἀπό τώρα κιόλας* τήν καταπολέμηση τῶν ἐνστίκτων αὐτῶν, ἐξηγώντας στό προλεταριάτο τή σημασία τους, κάνοντας προσεκτικό τό προλεταριάτο καί ὀργανώνοντάς το σέ ἀνεξάρτητο κόμμα. Τό ἀγροτικό μας πρόγραμμα εἶναι νά βοηθήσουμε τούς μικρονοικοκυ-

ρέους νά γκρεμίσουν μέ ἐπαναστατικό τρόπο τούς φεουδάρχες, νά τούς δείξουμε κάτω ἀπό ποιούς ὅρους μπορεῖ νά πραγματοποιηθεῖ ἡ ἐθνικοποίηση τῆς γῆς, σάν τό καλύτερο δυνατό ἀγροτικό σύστημα μέσα στόν καπιταλισμό, καί νά ξεκαθαρίσουμε ὁλότελα τή διαφορά συμφερόντων τοῦ προλεταρίου καί τοῦ μικρονοικοκύρη.

Ὁ σοσιαλισμός τοῦ μικρομαγαζάτορα καταλήγει σέ ἄλλο συμπέρασμα: πρέπει «νά πάρουμε ὑπόψη» τήν ψυχολογία τῆς «μάζας» (τῆς μάζας τῶν μικρονοικοκυρέων καί ὄχι τῆς μάζας τῶν ἀκτημόνων), πρέπει νά σκύψουμε δουλικά μπροστά στήν ἐπιθυμία τῶν μικρονοικοκυρέων «νά πάρουν» ἀπό τόν τσιφλικά, μά νά μή «ἐπιστρέψουν» στόν προλετάριο, πρέπει γιά τό χατίρι τοῦ μικρονοικοκύρη νά ἀπωθήσουμε τό σοσιαλισμό γιά κάποιο θολό «ἀπώτερο μέλλον», πρέπει *ν' ἀναγνωρίσουμε* τήν ἐπιδίωξη τοῦ μικρονοικοκύρη *νά στερεώσει* τή θέση του σάν νοικοκύρης· κοντολογῆς, πρέπει νά ὀνομάσουμε «σοσιαλισμό» τή δουλοφροσύνη ἀπέναντι στή στενή ἰδιοτέλεια τῶν μικρονοικοκυρέων καί τό λακεδισμό ἀπέναντι στίς προλήψεις τους.

Τά μοναρχικά αἰσθήματα εἶναι πρόληψη. Μήπως νομίζετε ὅτι καθῆκον τῶν σοσιαλιστῶν εἶναι νά καταπολεμοῦν τίς προλήψεις; Κάνετε λάθος: Ὁ «ἐργασιακός σοσιαλισμός» πρέπει νά προσαρμόζεται στίς προλήψεις.

Μήπως νομίζετε ὅτι ἡ μακρόχρονη ὕπαρξη καί ἡ «σταθερότητα» (;;) τῆς μοναρχικῆς πρόληψης κάνει ἀναγκαία τήν ἰδιαίτερα ἀμείλικτη καταπολέμησή της; Κάνετε λάθος: ὁ «ἐργασιακός σοσιαλισμός» ἀπό τή μακρόχρονη ὕπαρξη τοῦ κνούτου βγάζει μόνο τό συμπέρασμα πώς εἶναι ἀναγκαία μιά «ἐξαιρετικά προσεκτική» στάση ἀπέναντι στό κνοῦτο.

Ἀλήθεια ὁ ἀντιμαχόμενος — δῆθεν ἀντιμαχόμενος — τούς καντέτους κ. Πεσεχόνοφ ἐπαναλαμβάνει αὐτούσιο τόν καντέτικο ἀκριβῶς συλλογισμό πρός ὄφελος τῆς μοναρχίας. Καί τί μ' αὐτό; Εἶναι δυνατόν νά μήν ξέρατε μέχρι σήμερα ὅτι ὁ ἀστός ριζοσπάστης ἀντιμάχεται τόν ἀστό φιλελεύθερο *μόνο* γιά νά καταλάβει τή θέση του καί κάθε ἄλλο παρά γιά νά ἀντικαταστήσει τό πρόγραμμά του μ' ἕνα οὐσιαστικά διαφορετικό πρόγραμμα; Εἶναι δυνατόν νά ξεχάσατε τήν ἱστορία τῶν γάλλων τρουντοβίκων-σοσιαλιστῶν. . . ἤθελα νά πῶ τῶν ριζοσπαστῶν-σοσιαλιστῶν, πού «ἀντιμάχονταν» τούς γάλλους καντέτους γιά νά ἀκολουθήσουν, ὅταν ἔγιναν ὑπουργοί, τήν ἴδια ἀκριβῶς πολιτική πού ἀκολουθοῦσαν καί οἱ γάλλοι καντέτοι; Εἶναι δυνατόν νά μή βλέπετε ὅτι ἡ διαφορά ἀνάμεσα στόν κ. Πεσεχόνοφ καί

στόν κ. Στροῦβε δέν εἶναι καθόλου μεγαλύτερη ἀπό τή διαφορά ἀνάμεσα στόν Μπομπτσίνσκι καί στόν Ντομπτσίνσκι; *

Ὁ κ. Πεσεχόνοφ καταλαβαίνει ἴσως ὅτι ἀνάμεσα σ' αὐτούς πού ἐπιθυμοῦν «νά πάρουν γῆ καί *ὄχι νά ἐπιστρέψουν» καί στή μοναρχία* ὑπάρχει κάποιος *ὑλικός* δεσμός. Γιά «νά μή ἐπιστρέψουν» χρειάζεται *ὑπεράσπιση*. Καί ἡ μοναρχία δέν εἶναι τίποτε ἄλλο παρά μισθωτή ἀστυνομική περιφρούρηση αὐτῶν πού ἐπιθυμοῦν «νά μή ἐπιστρέψουν» ἐνάντια σ' αὐτούς πού εἶναι *ἱκανοί* νά πάρουν **. Οἱ *καντέτοι* χρειάζονται τή μοναρχία γιά τήν ὑπεράσπιση τῆς μεγαλοαστικῆς τάξης. Οἱ «ἐργασιακοί σοσιαλιστές» χρειάζονται τή μοναρχία γιά τήν ὑπεράσπιση τῶν νοικοκυρέων μουζίκων.

Εἶναι αὐτονόητο ὅτι ἀπό τήν κοσμοθεωρία αὐτή τῶν «ἐργασιακῶν σοσιαλιστῶν» ἀπορρέει ἀναπόφευκτα μιά σχολαστική χυδαία στάση ἀπέναντι στήν ἐξέγερση («θλιβερή δυνατότητα»· συγκρίνετέ το αὐτό μέ τά ἄρθρα τοῦ κ. Στροῦβε πού δημοσιεύτηκαν τό καλοκαίρι τοῦ 1905 στήν «Ὀσβομποζντένιγε» γιά τό «παράλογο καί ἐγκληματικό κήρυγμα τῆς ἐξέγερσης»). Ἀπό δῶ ἐπίσης ἀπορρέει ἡ μεγαλόπρεπη περιφρονητική στάση ἀπέναντι στή «συνωμοτική ὀργάνωση» καί οἱ ἀναστεναγμοί, *τόν Αὔγουστο τοῦ 1906*, γιά ἕνα «*νόμιμο σοσιαλιστικό* κόμμα». Γιά τούς ἀντικειμενικούς ἱστορικούς ὅρους πού κάνουν τήν ἐξέγερση *ἀναπόφευκτη*, πού παρ' ὅλες τίς προλήψεις τῆς ἀμόρφωτης μάζας τῆς ἐπιβάλλουν, ἐνονόματι τῶν ἄμεσων συμφερόντων της, τήν πάλη ἀκριβῶς ἐνάντια στή μοναρχία, πού μετατρέπουν τούς μανιλοφικούς ἀναστεναγμούς γιά ἕνα «νόμιμο σοσιαλιστικό κόμμα» σέ νερό γιά τό μύλο τῶν κ. κ. Οὐσακόφ — γιά τούς ἀντικειμενικούς αὐτούς ἱστορικούς ὅρους οἱ κ. κ. Πεσεχόνοφ οὔτε κάν σκέπτονται. Οἱ θιασῶτες τοῦ Λαβρόφ καί τοῦ Μιχαϊλόβσκι θεωροῦν χρέος τους νά ὑπολογίζουν τήν ψυχολογία τῆς ἐξουθενωμένης μάζας καί ὄχι τούς ἀντικειμενικούς ὅρους πού *μεταμορφώνουν* τήν ψυχολογία τῆς *ἀγωνιζόμενης* μάζας.

Συνοψίζουμε. Ξέρουμε τώρα τί θά πεῖ ἐργασιακός λαϊκός σο-

* Πρόσωπα τῆς κωμωδίας τοῦ Γκόγκολ «Ὁ ἐπιθεωρητής». *Σημ. Μετ.*

** Τό ἄλλο ὄργανο ἀστυνομικῆς περιφρούρησης τῶν ἰδιοκτητῶν λέγεται *μόνιμος στρατός*. Καί νά, ὁ κ. Πεσεχόνοφ γράφει: «Ἡ λαοκρατική δημοκρατία λογαριάζει... *μᾶλλον* νά ἀντικαταστήσει τό μόνιμο στρατό μέ τόν ἐξοπλισμό τοῦ λαοῦ» (ἀρ. τεύχους 8, σελ. 197). Κάντε μας τή χάρη κ. κ. θιασῶτες τοῦ Λαβρόφ καί τοῦ Μιχαϊλόβσκι καί ἐξηγεῖστε μας μέ *εἰλικρίνεια*, τί σημαίνει αὐτό τό μεγαλόπρεπο «μᾶλλον»;

σιαλιστής. Ἐργασιακός θά πεῖ: ἕρπει μπροστά στά συμφέροντα τῶν μικρονοικοκυρέων πού θέλουν «νά πάρουν καί ὄχι νά ἐπιστρέψουν». Λαϊκός θά πεῖ: ἕρπει μπροστά στίς μοναρχικές προλήψεις τοῦ λαοῦ, μπροστά στό σωβινιστικό φόβο ἀπόσπασης ἀπό τή Ρωσία μερικῶν ἐθνοτήτων. Σοσιαλιστής θά πεῖ: κηρύσσει τό σοσιαλισμό προοπτική τοῦ ἀπωτέρου μέλλοντος καί ἀντικαθιστᾶ τό πρόγραμμα, πού γιά τούς πολιτικάντες εἶναι στενό, δογματικό, καταθλιπτικό, μέ μιά πλατιά, ἐλεύθερη εὐλύγιστη, εὐκίνητη, ἐλαφριά, ἐλαφροντυμένη, ἀκόμα καί ἐντελῶς γυμνή «πλατφόρμα». Ζήτω οἱ «ἐργασιακοί λαϊκοί σοσιαλιστές»!

Οἱ κ. κ. Πεσεχόνοφ εἶναι τά πρῶτα χελιδόνια τῆς κοινωνικῆς ἀντίδρασης πού ἀρχίζει μέσα στή ρωσική ἀγροτιά. Ὁ θεούλης ἔστειλε στή γῆ τούς Πεσεχόνοφ γιά νά φανεῖ καθαρά ἡ μαρξιστική θέση σχετικά μέ τή δισυπόστατη φύση κάθε μικροπαραγωγοῦ. Ὁ ἀγρότης ἔχει λογικό καί πρόληψη, ἔχει τίς ἐπαναστατικές ἱκανότητες τοῦ ἀνθρώπου πού τόν ἐκμεταλλεύονται καί τούς ἀντιδραστικούς πόθους τοῦ μικρονοικοκύρη πού θέλει «νά πάρει καί ὄχι νά ἐπιστρέψει». Οἱ κ.κ. Πεσεχόνοφ εἶναι οἱ ἰδεολογικοί ἐκφραστές τῶν ἀντιδραστικῶν πλευρῶν τοῦ ἀγρότη μικρονοικοκύρη. Οἱ κ. κ. Πεσεχόνοφ βλέπουν τήν «πίσω ὄψη» τοῦ ρώσου μουζίκου. Οἱ κ. κ. Πεσεχόνοφ κάνουν *ἰδεολογικά* τήν ἴδια δουλειά πού κάνουν οἱ κ. κ. Γκοῦρκο καί Στισίνσκι μέ *χυδαϊοϋλικό τρόπο*, ἐξαγοράζοντας τούς ἀγρότες ἀστούς μέ τό πούλημα τῶν γαιῶν τῆς αὐτοκρατορικῆς οἰκογένειας καί τοῦ δημοσίου. Ἀλλά εἶναι ἀκόμα ζήτημα, καί ζήτημα μεγάλο, τό ἄν θά μπορέσουν μέ τέτοια μπαλώματα νά χαλαρώσουν κάπως σοβαρά τήν ἀναπόφευκτη σύγκρουση σέ σκληρή πάλη τῶν μαζῶν μέ τούς ἐκμεταλλευτές τους. Εἶναι ἀκόμα ζήτημα, καί ζήτημα μεγάλο, ἄν θά μπορέσει ἡ πατροπαράδοτη ἀγροτική πρόληψη, πού τή φρεσκάρουν οἱ κάθε λογῆς ὀπορτουνιστές, νά κατανικήσει τό ἀφυπνιζόμενο στή φωτιά τῆς ἐπανάστασης λογικό τῆς ἀγροτικῆς φτωχολογιᾶς. Οἱ σοσιαλδημοκράτες θά ἐκπληρώσουν ὁπωσδήποτε τό χρέος τους γιά τήν ἀνάπτυξη καί τήν κάθαρση τῆς *ἐπαναστατικῆς* αὐτεπίγνωσης τῆς ἀγροτιᾶς.

Ὅσο γιά τούς σοσιαλδημοκράτες τῆς δεξιᾶς πτέρυγας οἱ κ. κ. Πεσεχόνοφ ἄς τούς χρησιμεύουν σάν προειδοποίηση. Κριτικάροντας τούς σοσιαλιστές τοῦ λαϊκοῦ σοσιαλιστικοῦ κόμματος ἐργασίας, θά μπορούσαμε νά λέμε πότε πότε σέ μερικούς σοσιαλδημοκράτες μενσεβίκους: Mutato nomine de te fabula narratur

(σέ σᾶς ἀναφέρεται ὁ μύθος, ἄλλαξε μόνο τό ὄνομα). Ἔχουμε κι ἐμεῖς τέτοιους πού ὀνειροπολοῦν ἕνα νόμιμο κόμμα, πού εἶναι ἕτοιμοι ν' ἀντικαταστήσουν τό πρόγραμμα μέ μιά πλατφόρμα, νά κατεβοῦν στό ἐπίπεδο τῆς μάζας. Ἔχουμε τόν Πλεχάνοφ, πού ἔδοσε τήν περίφημη ἐκτίμηση τῆς ἐξέγερσης τοῦ Δεκέμβρη: «Δέν ἔπρεπε νά πάρουμε τά ὅπλα». Ἔχουμε τόν Μαλισέβσκι, συνεργάτη τοῦ «Ὄτκλικι Σοβρεμέννοστι» [168], πού ἔφτασε στό συμπέρασμα (ἀλήθεια *ὄχι* στό «Ὄτκλικι Σοβρεμέννοστι») ὅτι πρέπει νά βγεῖ ἀπό τό πρόγραμμα ἡ διεκδίκηση γιά δημοκρατία. Γιά τούς ἀνθρώπους αὐτούς θά εἶναι πολύ ὠφέλιμο νά δοῦν καλά καλά ὅλη τή «φυσική ὀμορφιά» τῶν κυρίων Πεσεχόνοφ.

«Προλετάρι», ἀρ. φύλλου 4, 19 τοῦ Σεπτέμβρη 1906

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι»

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΤΟΥ Β. Ι. ΛΕΝΙΝ ΠΟΥ ΔΕ ΒΡΕΘΗΚΑΝ

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΕΥΡΕΤΗΡΙΑ

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΕΣ ΑΠΟ ΤΗ ΖΩΗ ΚΑΙ ΤΗ ΔΡΑΣΗ ΤΟΥ Β. Ι. ΛΕΝΙΝ

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΤΟΥ Β.Ι. ΛΕΝΙΝ ΠΟΥ ΔΕ ΒΡΕΘΗΚΑΝ ΩΣ ΤΩΡΑ

(Μάης–Σεπτέμβρης τοῦ 1906)

ΕΙΣΗΓΗΣΗ ΓΙΑ ΤΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΟΥ IV (ΕΝΩΤΙΚΟΥ) ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ ΤΟΥ ΣΔΕΚΡ ΣΕ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗ ΚΟΜΜΑΤΙΚΩΝ ΣΤΕΛΕΧΩΝ ΤΗΣ ΠΕΤΡΟΥΠΟΛΗΣ

Ἡ εἰσήγηση ἔγινε ἀπό τόν Β. Ι. Λένιν στίς 6 (19) τοῦ Μάη 1906 σέ μιά αἴθουσα τοῦ Πανεπιστημίου Πετρούπολης. Σέ μιά σύντομη περίληψη αὐτῆς τῆς εἰσήγησης, πού δημοσιεύτηκε στό φύλλο ἀρ. 74 τῆς ἐφημερίδας «Πριζίβ» στίς 7 (20) τοῦ Μάη 1906, τονιζόταν ἀνάμεσα στ' ἄλλα: «Ὁ εἰσηγητής ὑπογράμμισε ὅτι ἡ λύση ὅλων τῶν ζητημάτων πού μπῆκαν γιά συζήτηση στό συνέδριο ἦταν προαποφασισμένη, γιατί ἡ μενσεβίκικη φράξια, πού εἶχε τήν πλειοψηφία στό συνέδριο, ψήφιζε πάντα τίς προτάσεις τοῦ Γ. Β. Πλεχάνοφ. Οἱ μπολσεβίκοι ἀρχίζουν τώρα μιά καινούργια ἰδεολογική πάλη μέσα στό κόμμα.

Ὁ εἰσηγητής τόνισε ὅτι οἱ μενσεβίκοι ἔκαναν ἐσφαλμένη ἐκτίμηση τῆς σημερινῆς στιγμῆς καί ὅτι ἀπό δῶ ἀπορρέουν τά κατοπινά τους λάθη. Ἕνα τέτοιο λάθος, κατά τή γνώμη τοῦ εἰσηγητῆ, εἶναι ἡ ἀπόφαση γιά τήν ἔνοπλη ἐξέγερση καί τό ἀγροτικό πρόγραμμα. Ἔτσι ἀποδείχτηκε ὅτι οἱ μενσεβίκοι τράβηξαν πολύ δεξιά, πρός τούς καντέτους».

ΕΙΣΗΓΗΣΗ ΓΙΑ ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΗΣ ΚΡΑΤΙΚΗΣ ΔΟΥΜΑΣ ΣΕ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗ ΤΩΝ ΕΡΓΑΤΩΝ ΤΗΣ ΥΠΑΧΤΙΔΑΣ ΤΩΝ ΥΦΑΝΤΟΥΡΓΩΝ ΤΗΣ ΣΥΝΟΙΚΙΑΣ ΒΙΜΠΟΡΓΚ

Γιά τήν εἰσήγηση αὐτή τοῦ Β. Ι. Λένιν (ἡ εἰσήγηση ἔγινε ἀνάμεσα στίς 5 καί στίς 10 (18 καί 23 τοῦ Μάη 1906) γίνεται λόγος στίς ἀναμνήσεις τῆς Ν. Κ. Κρούπσκαγια: «Ὁ Ἰλίτς ἔκανε εἰσήγηση μπροστά σέ ἀντιπροσώπους τῆς ἀχτίδας Βίμποργκ στήν Ἕνωση τῶν μηχανικῶν στό Ζαγκορόντνι» (Ν. Κ. Κρούπσκαγια. Ἀναμνήσεις γιά τόν Λένιν. Μόσχα 1957, σελ. 121). Ἡ ἀπόφαση τῆς συνέλευσης αὐτῆς δημοσιεύτηκε στήν ἐφημερίδα «Βολνά», ἀρ. φύλλου 13, τῆς 10 τοῦ Μάη 1906.

ΘΕΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΜΙΛΙΑ ΣΤΗ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗ ΠΟΥ ΕΓΙΝΕ ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ ΤΟΥ ΛΑΟΥ ΤΗΣ ΠΑΝΙΝΑ

Οἱ θέσεις αὐτές, πού ἑτοιμάστηκαν ἀπό τόν Β. Ι. Λένιν, δόθηκαν στίς 9 (22) τοῦ Μάη 1906 στόν Α. Γ. Σλῆχτερ, γιά νά μιλήσει σέ συγκέντρωση

στό Σπίτι τοῦ λαοῦ τῆς Πάνινα. Στά ἀπομνημονεύματά του ὁ Σλῆχτερ ἔγραφε: «Δέ θυμᾶμαι τό ἀκριβές κείμενο τῶν θέσεων αὐτῶν, τό γενικό τους ὅμως νόημα συμπυκνωνόταν στό ξεσκέπασμα τῆς ἐπίθεσης πού προετοίμαζαν οἱ καντέτοι μαζί μέ τήν ἰθύνουσα γραφειοκρατία ἐνάντια στήν ἐργατική τάξη καί στήν ἀγροτιά γιά τό σβήσιμο τῆς ἐπανάστασης καί τό „συνταγματικό" περιορισμό τῶν μεταρρυθμίσεων πού ἀναγκάστηκε νά κάνει ὁ τσαρισμός, περιορισμό μέσα σέ τέτοια πλαίσια πού θά ἐξυπηρετοῦσαν μόνο τά συμφέροντα τῆς ἀστικῆς τάξης καί τῶν τσιφλικάδων καί διόλου τῶν ἐργαζόμενων μαζῶν» (Α. Σλῆχτερ. Δάσκαλος καί φίλος τῶν ἐργαζομένων (Ἀπό τίς ἀναμνήσεις γιά τόν Λένιν). Μόσχα, 1957, σελ. 9).

ΕΙΣΗΓΗΣΗ ΓΙΑ ΤΟ IV (ΕΝΩΤΙΚΟ) ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΤΟΥ ΣΔΕΚΡ ΣΕ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗ ΤΩΝ ΣΟΣΙΑΛΔΗΜΟΚΡΑΤΩΝ ΕΡΓΑΤΩΝ ΤΗΣ ΑΧΤΙΔΑΣ ΜΟΣΧΑΣ ΤΗΣ ΠΕΤΡΟΥΠΟΛΗΣ

Σύντομο σημείωμα γιά τήν εἰσήγηση αὐτή τοῦ Β. Ι. Λένιν ὑπάρχει στήν ἐφημερίδα «Βολνά», ἀρ. φύλλου 15, τῆς 12 τοῦ Μάη 1906: «Στίς 11 τοῦ Μάη ἔγινε συγκέντρωση περίπου 300 ὀργανωμένων ἐργατῶν μελῶν τοῦ ΣΔΕΚΡ, ἀφιερωμένη στό Ἑνωτικό συνέδριο τοῦ κόμματος. Εἰσηγητές ἦταν ὁ σ. Ντάν (μενσεβίκος) καί ὁ σ. Λένιν (μπολσεβίκος)».

ΕΚΘΕΣΗ ΓΙΑ ΤΙΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΤΟΥ IV (ΕΝΩΤΙΚΟΥ) ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ ΤΟΥ ΣΔΕΚΡ ΣΕ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗ ΤΩΝ ΣΟΣΙΑΛΔΗΜΟΚΡΑΤΩΝ ΕΡΓΑΤΩΝ ΤΗΣ ΑΧΤΙΔΑΣ ΝΑΡΒΑΣ ΤΗΣ ΠΕΤΡΟΥΠΟΛΗΣ

Μιά σύντομη εἴδηση γιά τή συνέλευση αὐτή, πού ἔγινε στίς 21 τοῦ Μάη (3 τοῦ Ἰούνη) 1906, δημοσιεύτηκε στήν ἐφημερίδα «Βολνά», ἀρ. φύλλου 25, τῆς 24 τοῦ Μάη 1906. Ἡ ἀπόφαση τῆς συνέλευσης δημοσιεύτηκε στήν ἐφημερίδα «Βπεριόντ», ἀρ. φύλλου 1, τῆς 26 τοῦ Μάη 1906. Ἐκτός ἀπό αὐτό γιά τήν εἰσήγηση τοῦ Β. Ι. Λένιν γίνεται λόγος καί στίς ἀναμνήσεις τοῦ Σ. Μάρκοφ καί τοῦ Ε. Ἀντάμοβιτς (βλ. «Προλετάρσκαγια Ρεβολιούτσιγια», 1925, τεῦχος 1, σελ. 43–44 καί «Λέτοπις Ρεβολιούτσιι», 1925, ἀρ. τεύχους 1, σελ. VII–VIII).

ΔΙΑΛΕΞΗ ΓΙΑ ΤΟ ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ ΣΕ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗ ΕΡΓΑΤΩΝ ΤΗΣ ΥΠΑΧΤΙΔΑΣ ΣΑΝ-ΓΚΑΛ ΤΗΣ ΠΕΤΡΟΥΠΟΛΗΣ. ΟΜΙΛΙΑ ΣΤΗΝ ΙΔΙΑ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗ ΓΙΑ ΤΗ ΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΜΠΟΛΣΕΒΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΜΕΝΣΕΒΙΚΩΝ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΗΝ ΚΡΑΤΙΚΗ ΔΟΥΜΑ

Γιά τίς ὁμιλίες αὐτές τοῦ Β. Ι. Λένιν ὑπάρχει ἕνα σύντομο ρεπορτάζ στήν ἐφημερίδα «Βπεριόντ», ἀρ. φύλλου 6, τῆς 1 τοῦ Ἰούνη 1906: «Στίς 23 τοῦ Μάη ὁ σ. Λ[ένιν] ἔκανε διάλεξη γιά τό ἀγροτικό ζήτημα στούς ἐργάτες τῆς ὑπαχτίδας Σάν-Γκάλ. Συγκεντρώθηκαν πάνω ἀπό 250 ἄτομα, πού ἄκουσαν τή διάλεξη μέ μεγάλο ἐνδιαφέρον... Ἔπειτα ὁ εἰσηγητής μίλησε γιά τή στάση τῆς σοσιαλδημοκρατίας ἀπέναντι στήν Κρατική δούμα, γιατί οἱ παρευρισκόμενοι ζήτησαν νά συζητηθεῖ στήν προσεχῆ συνέλευση τό

ζήτημα αὐτό, πού εἶναι πολύ ἐνδιαφέρον γιά ὅλους. Ὁ εἰσηγητής μέ μιά σύντομη, ζωντανή καί πνευματώδη ὁμιλία ἔδοσε τά χαρακτηριστικά σημεῖα τῆς διαφορᾶς ἀνάμεσα στήν ἀριστερή καί στή δεξιά πτέρυγα τῆς σοσιαλδημοκρατίας, διαφορᾶς πού χωρίζει καθαρά τίς δυό αὐτές φράξιες στό ζήτημα τῆς στάσης τῆς σοσιαλδημοκρατίας ἀπέναντι στήν Κρατική δούμα».

ΕΙΣΗΓΗΣΗ ΚΑΙ ΤΕΛΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ ΠΑΝΩ ΣΤΟ ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ ΣΕ ΟΜΑΔΑ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΩΝ ΤΟΥ ΠΑΝΡΩΣΙΚΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ ΤΩΝ ΔΑΣΚΑΛΩΝ

Ὁ Β. Ι. Λένιν μίλησε σέ ὁμάδα ἀντιπροσώπων τοῦ διδασκαλικοῦ συνεδρίου στίς 6 (19) τοῦ Ἰούνη 1906 στήν αἴθουσα τῆς σχολῆς Τενισέβσκι στήν Πετρούπολη. Αὐτό τό ἀναφέρει στίς ἀναμνήσεις της ἡ Ν. Κ. Κρούπσκαγια: «Θυμᾶμαι ἐπίσης τήν ὁμιλία τοῦ Ἰλίτς σέ μιά ὁμάδα δασκάλων. Στούς δασκάλους ἐπικρατοῦσαν τότε οἱ ἀντιλήψεις τῶν ἐσέρων. Τούς μπολσεβίκους δέν τούς ἄφησαν νά πάρουν μέρος στό διδασκαλικό συνέδριο, ὀργανώθηκε ὅμως συνομιλία μέ κάμποσες δεκάδες δασκάλους. Ἡ συνομιλία ἔγινε σέ κάποιο σχολειό. . . Ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς ἔκανε εἰσήγηση γιά τό ἀγροτικό ζήτημα. Προσπάθησε νά τόν ἀντικρούσει ὁ ἐσέρος Μπουνακόφ, κατηγορώντας τον ὅτι ἔπεσε σέ ἀντιφάσεις καί προσπαθώντας μέ περικοπές ἀπό τόν Ἰλίν (τό τότε φιλολογικό ψευδώνυμο τοῦ Λένιν) νά χτυπήσει τόν Λένιν. Ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς τόν ἄκουσε προσεκτικά, κράτησε σημειώσεις, κι ἔπειτα ἀπάντησε μέ ἀρκετή ὀργή στή δημαγωγία αὐτή τῶν ἐσέρων» (Ν. Κ. Κρούπσκαγια. Ἀναμνήσεις γιά τόν Λένιν. Μόσχα, 1957, σελ. 121). Ἡ ἐσέρικη ἐφημερίδα «Γκόλος» (ἀρ. φύλλου 15, τῆς 8 (21) τοῦ Ἰούνη 1906) δημοσίευσε περίληψη τῆς ὁμιλίας τοῦ Λένιν.

ΟΜΙΛΙΑ ΣΕ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗ ΤΗΣ ΣΟΣΙΑΛΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΤΟΥ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟΥ «ΜΠΑΛΤΙΚΑ» ΤΗΣ ΠΕΤΡΟΥΠΟΛΗΣ

Στή συνέλευση αὐτή, πού ἔγινε στίς 11–12 (24–25) τοῦ Ἰούνη 1906, στίς παραμονές τῆς σύγκλησης μιᾶς διαχτιδικῆς συνδιάσκεψης τῆς ὀργάνωσης Πετρούπολης τοῦ ΣΔΕΚΡ, ὁ Β. Ι. Λένιν ἔκανε κριτική στούς μενσεβίκους, πού ὑποστήριζαν τό σύνθημα τῶν καντέτων «ὑπεύθυνη κυβέρνηση ἀπό τή Δούμα». Γιά τήν ὁμιλία τοῦ Λένιν κάνει λόγο στίς ἀναμνήσεις του ὁ Φ. Σεμιόνοφ-Μπούλκιν (βλ. «Κράσναγια Λέτοπις», 1924, ἀρ. τεύχους 1, σελ. 39–40).

ΕΙΣΗΓΗΣΗ ΣΤΗ ΔΙΑΧΤΙΔΙΚΗ ΣΥΝΔΙΑΣΚΕΨΗ ΤΗΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΠΕΤΡΟΥΠΟΛΗΣ ΤΟΥ ΣΔΕΚΡ ΣΤΙΣ 11–12 (24–25) ΤΟΥ ΙΟΥΝΗ 1906 «ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΑΚΤΙΚΗ ΤΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΗΝ ΚΡΑΤΙΚΗ ΔΟΥΜΑ» ΚΑΙ «ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ»

Σύντομο ρεπορτάζ γιά τή συνδιάσκεψη αὐτή δημοσιεύτηκε στίς 22 τοῦ Ἰούνη (5 τοῦ Ἰούλη) 1906 στήν ἐφημερίδα «Ἔχο», ἀρ. φύλλου 1. Στίς ανα-

μνήσεις της ἡ Ε. Ντ. Στάσοβα λέει: «Θυμᾶμαι τήν κομματική συνδιάσκεψη πού ἄρχισε στή λεωφόρο Ζάγκοροντνι στήν Πετρούπολη καί σέ συνέχεια μεταφέρθηκε στό Τεριόκι. Στή συνεδρίαση στό Τεριόκι ὁμιλητές ἦταν καί μπολσεβίκοι καί μενσεβίκοι. Θυμᾶμαι τό λόγο τοῦ Φιόντορ Ντάν. Μιλοῦσε στούς ἀκροατές σά νά μιλάει κανένας παλιός τσαρικός στρατηγός στούς στρατιῶτες: ἀφ' ὑψηλοῦ. Ὕστερα ἀπ' αὐτόν μίλησε ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς. Μιλοῦσε γλαφυρά, παραστατικά. Μόλις τέλειωσε τό λόγο του τόν κύκλωσαν ἀπ' ὅλες τίς μεριές οἱ σύντροφοι. Ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς δέν ἦταν μόνο καθηγητής μας· ἦταν ταυτόχρονα καί ὁ πιό στενός φίλος μας...» (Ἀναμνήσεις γιά τόν Βλαντίμιρ Ἰλίτς Λένιν. Μέρος Ι, Μόσχα, 1956, σελ. 318). Γιά τίς ὁμιλίες τοῦ Λένιν στή διαχτιδική συνδιάσκεψη ἀναφέρει στίς ἀναμνήσεις του καί ὁ Β. Βοϊτίνσκι (βλ. Βλ. Βοϊτίνσκι. Χρόνια μέ νίκες καί ἧττες. Βιβλίο 2, 1924, σελ. 67–69).

ΕΙΣΗΓΗΣΗ ΚΑΙ ΤΕΛΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ ΓΙΑ ΤΟ ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ ΣΕ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗ ΕΡΓΑΤΩΝ, ΠΟΥ ΟΡΓΑΝΩΣΕ Η ΑΧΤΙΔΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΟΥ ΣΔΕΚΡ ΤΗΣ ΚΥΡΙΩΣ ΠΕΤΡΟΥΠΟΛΗΣ

Γιά τίς ὁμιλίες αὐτές τοῦ Β. Ι. Λένιν δημοσιεύτηκε ἕνα σύντομο ρεπορτάζ στό φύλλο ἀρ. 8 τῆς ἐφημερίδας «Ἔχο», στίς 30 τοῦ Ἰούνη 1906: «Στίς 25 τοῦ Ἰούνη ὁ σ. Λένιν ἔκανε εἰσήγηση γιά τό ἀγροτικό ζήτημα· πῆραν μέρος 200 περίπου ἐργάτες. Στήν ὁμιλία του, πού ἔγινε μέ ἐκλαϊκευτικό τρόπο, ὁ σ. Λένιν ἀνέλυσε τά ἀγροτικά προγράμματα τῶν καντέτων, τῶν τρουντοβίκων (ἐσέρων) καί τῶν σοσιαλδημοκρατῶν. Στόν τελικό του λόγο ὁ σ. εἰσηγητής στάθηκε διεξοδικότερα στά δυό μεγάλα ρεύματα ὡς πρός τό ἀγροτικό ζήτημα πού ὑπῆρχαν στό Σοσιαλδημοκρατικό Ἐργατικό κόμμα τῆς Ρωσίας: στήν ἐθνικοποίηση καί στή δημοτικοποίηση».

ΕΙΣΗΓΗΣΗ ΓΙΑ ΤΟ ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ ΣΕ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗ ΤΩΝ ΣΟΣΙΑΛΔΗΜΟΚΡΑΤΩΝ ΕΡΓΑΤΩΝ ΤΗΣ ΣΥΝΟΙΚΙΑΣ ΝΑΡΒΑΣ ΤΗΣ ΠΕΤΡΟΥΠΟΛΗΣ

Σ' ἕνα σύντομο ρεπορτάζ γιά τή συνέλευση αὐτή, πού δημοσίευσε ἡ ἐφημερίδα «Ἔχο», στό φύλλο ἀρ. 9 τῆς 1 τοῦ Ἰούλη 1906, ἔγραφε: «Στίς 28 τοῦ Ἰούνη στή συνοικία Νάρβα ἔγινε εἰσήγηση γιά τίς ἀποφάσεις πού ψήφισε ἡ συνδιάσκεψη πόλης. Στή συγκέντρωση πῆραν μέρος περίπου 200 ἐργάτες...

Οἱ αἰτίες πού ἀνάγκασαν τούς σοσιαλδημοκράτες νά βγοῦν ἀπό τήν ὁμάδα τῶν τρουντοβίκων προκάλεσαν συζητήσεις καί γιά τό ἀγροτικό ζήτημα. Ἐπειδή ὅμως εἶχε περάσει ἡ ὥρα, ὁ πρόεδρος τῆς συνέλευσης, ὁ σ. Λ[ένιν] ἀναγκάστηκε νά διακόψει τή συζήτηση καί σύμφωνα μέ τή θέληση ὅλης τῆς συγκέντρωσης ἔκανε μιά εἰδική εἰσήγηση γιά τό ἀγροτικό ζήτημα».

ΕΙΣΗΓΗΣΗ ΣΕ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗ ΚΟΜΜΑΤΙΚΩΝ ΣΤΕΛΕΧΩΝ ΤΗΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΠΕΤΡΟΥΠΟΛΗΣ ΤΟΥ ΣΔΕΚΡ ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΑΚΤΙΚΗ ΤΗΣ ΣΟΣΙΑΛΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗΣ ΟΜΑΔΑΣ ΣΤΗΝ ΚΡΑΤΙΚΗ ΔΟΥΜΑ

Γιά τήν εἰσήγηση αὐτή, πού ὁ Β. Ι. Λένιν τήν ἔκαμε στίς 7 (20) τοῦ Ἰούλη 1906, δημοσιεύτηκε σύντομο ρεπορτάζ στήν ἐφημερίδα «Ρέτς», ἀρ. φύλλου 120, τῆς 8 τοῦ Ἰούλη καί στήν ἐφημερίδα «Νάσα Ζίζν», ἀρ. φύλλου 493, τῆς 9 τοῦ Ἰούλη 1906.

ΕΙΣΗΓΗΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΡΕΧΟΥΣΑ ΣΤΙΓΜΗ ΣΕ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗ ΤΩΝ ΣΤΕΛΕΧΩΝ ΤΗΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΠΕΤΡΟΥΠΟΛΗΣ ΤΩΝ ΜΠΟΛΣΕΒΙΚΩΝ

Γιά τήν εἰσήγηση αὐτή τοῦ Β. Ι. Λένιν, πού ἔγινε σέ μιά αἴθουσα τοῦ Παιδαγωγικοῦ μουσείου (Σπίτι τοῦ λαοῦ τῆς Πάνινα) τόν Ἰούλη τοῦ 1906, μετά τή διάλυση τῆς Ι Κρατικῆς δούμας, μιλάει στίς ἀναμνήσεις του ὁ Α. Ι. Γκουλιάγεφ:

«Δέ θυμᾶμαι σέ ὅλες τίς λεπτομέρειες τό περιεχόμενο τῆς εἰσήγησης, θυμᾶμαι μόνο ἐκεῖνο πού συγκινοῦσε πάρα πολύ: τή δυνατότητα τῆς ἔνοπλης ἐξέγερσης, τήν ἀνάγκη νά ὀργανωθοῦν μαχητικές ὁμάδες καί τό ρόλο τῆς παρτιζάνικης δράσης. Ὅπως μίλησε γι' αὐτά ὁ Λένιν, δέν εἶχε μιλήσει ποτέ κανείς...

Ἀναλύοντας τά γεγονότα ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς ἔδειξε μέ πειστικά ἐπιχειρήματα ὅτι ὑπάρχουν δυό ἐχθρικά στρατόπεδα μέ ἔνοπλες δυνάμεις, μέ διαφορετικό ὁπλισμό, πού συνεχίζουν ὡστόσο νά κάνουν ἀδιάκοπα ἔνοπλο ἀγώνα. Τόνισε ὅτι τό ὄργιο τῶν στρατιωτικῶν διωγμῶν καί ὁ ἐπιφανειακός θρίαμβός τους εἶναι θρίαμβος πρόσκαιρος. Τά ζωτικά αἰτήματα τῆς ἐργατικῆς τάξης καί τῆς ἀγροτιᾶς δέν ἱκανοποιήθηκαν ἀκόμα καί καμιά Δούμα, ὅσες κι ἄν συγκαλέσει ἡ ἀπολυταρχία, δέ θά εἶναι σέ θέση νά τά λύσει, ὥς τή στιγμή πού θά καταλυθεῖ ἡ ἀπολυταρχία. Καί ἡ νίκη κατά τῆς ἀπολυταρχίας μπορεῖ νά ἐξασφαλιστεῖ μόνο μέ τή νικηφόρα ἔνοπλη ἐξέγερση. Κάθε χαλάρωση τοῦ ἀγώνα ἐναντίον της ἰσοδυναμεῖ μέ προδοσία τῆς ἐργατικῆς τάξης» (Α. Ι. Γκουλιάγεφ. Οἱ μαχητικές ὁμάδες τῶν μπολσεβίκων. Ἡ δουλειά τῆς μαχητικῆς ὀργάνωσης τῶν μπολσεβίκων τῆς ἀχτίδας Νάρβσκαγια Ζαστάβα τῆς Πετρούπολης στά 1905-1907. Λενινγκράντ, 1935, σελ. 90-91).

ΟΜΙΛΙΑ ΣΕ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗ ΕΡΓΑΤΡΙΩΝ ΤΟΥ ΚΑΠΝΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟΥ ΣΑΠΣΑΛ ΤΗΣ ΠΕΤΡΟΥΠΟΛΗΣ

Γιά τήν ὁμιλία αὐτή τοῦ Β. Ι. Λένιν, πού ἔγινε τόν Ἰούλη τοῦ 1906, κάνει λόγο στίς ἀναμνήσεις της ἡ Σούρινα, πρώην ἐργάτρια τοῦ καπνεργοστασίου Σαπσάλ: «Ἄρχισαν ταραχές στά καπνεργοστάσια. Στήν πρώην φάμπρικα Σαπσάλ οἱ ἐργάτες πρόβαλαν τά παρακάτω οἰκονομικά αἰτήματα: ὀχτάωρο, αὔξηση τοῦ μεροκάματου καί εὐγενική συμπεριφορά τῆς διεύθυνσης. Ἡ διεύθυνση οὔτε καταδέχτηκε ν' ἀκούσει τούς ἐργάτες. Μιά μόνη διέξοδος ἔμενε: ἡ κήρυξη ἀπεργίας. Ἀνάμεσά μας ὅμως ἦταν πολλοί

ταλαντευόμενοι. Μέ τήν άναποφασιστικότητά τους μποροΰσε νά ναυαγήσει ή άπεργία. Γιά νά μας δόσει θάρρος ήρθε στή φάμπρικα ό σ. Λένιν. Στό λόγο του τόνισε ότι ή πολιτική τής τσαρικής κυβέρνησης είναι αίμοβόρα. Ύποστήριξε μέ θέρμη τήν ιδέα τής άπεργίας, θεωρώντας την σάν τή μοναδική δυνατότητα νά πετύχουμε κάποιο άποτέλεσμα...

Τήν έπομένη τής όμιλίας τοΰ σ. Λένιν κηρύχτηκε άπεργία πού κράτησε ολόκληρο μήνα» (Οί έργάτες καί οί άγρότες γιά τόν Λένιν. Μόσχα, 1933, σελ. 82).

ΟΜΙΛΙΑ ΣΤΟ ΤΕΡΙΟΚΙ ΣΕ ΚΟΜΜΑΤΙΚΗ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗ, ΠΟΥ ΟΡΓΑΝΩΘΗΚΕ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΠΕΤΡΟΥΠΟΛΗΣ ΤΟΥ ΣΔΕΚΡ. ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΗΣ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗΣ

Γι' αύτή τήν όμιλία τοΰ Β. Ι. Λένιν γίνεται λόγος σέ μιά άναφορά τών όργάνων τής χωροφυλακής πρός τόν άστυνομικό διευθυντή:

«Στίς 27 τρέχοντος μηνός Αύγούστου στό Τεριόκι, στό θέατρο πού βρίσκεται στό 4ο χιλιόμετρο, έγιναν ταυτόχρονα δυό συνελεύσεις: ή μιά μέ προϊστάμενο τόν Λένιν, όπου πήραν μέρος 100 άτομα, καί ή άλλη μέ προϊστάμενο τόν 'Αξελρόντ, όπου πήραν μέρος 40 περίπου άτομα...

Ό Λένιν στό λόγο του έκανε κριτική στά σχέδια τοΰ 'Αξελρόντ γιά σύγκληση άκομματικοΰ συνεδρίου. Κατά τή γνώμη τοΰ Λένιν ένα τέτοιο συνέδριο άποτελεί ολοκληρωτική έγκατάλειψη τοΰ σοσιαλδημοκρατικοΰ προγράμματος τοΰ κόμματος καί βγάζει τήν έργατική όργάνωση άπό τό δρόμο τής κομματικής δουλειάς. "Αν ό 'Αξελρόντ έπιμένει στή σύγκληση άκομματικοΰ συνεδρίου τότε οί δρόμοι τους χωρίζουν. Ταυτόχρονα ό Λένιν έπέμενε ότι είναι άνάγκη νά συγκληθεί τό V κομματικό συνέδριο γιά νά άναδιοργανώσει τό κόμμα πάνω σέ μπολσεβίκικες άρχές...

Τό σχέδιο άπόφασης τοΰ Λένιν ψηφίστηκε στή συνέλευση όμόφωνα» («Κράσναγια Λέτοπις», 1927, άρ. τεύχους 1, σελ. 36–37).

ΜΙΑ ΕΡΓΑΣΙΑ ΓΙΑ ΤΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΜΕ ΚΡΙΤΙΚΗ ΣΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΟΥ Α. ΜΠΟΓΚΝΤΑΝΟΦ «Ο ΕΜΠΕΙΡΙΟΜΟΝΙΣΜΟΣ»

Γιά τή φιλοσοφική αύτή έργασία του ό Β. Ι. Λένιν έγραφε στόν Α. Μ. Γκόρκι στίς 12 (25) τοΰ Φλεβάρη 1908 τά παρακάτω:

«Μέσα στή φωτιά τής έπανάστασης έτυχε έλάχιστα ν' άσχοληθώ μέ τή φιλοσοφία. Στίς άρχές τοΰ 1906 ό Μπογκντάνοφ έγραψε στή φυλακή ένα άκόμα βιβλίο: μοΰ φαίνεται τόν III τόμο τοΰ «'Εμπειριομονισμοΰ». Τό καλοκαίρι τοΰ 1906 μοΰ χάρισε ένα άντίτυπο κι έγώ έκατσα καί τό διάβασα προσεκτικά. Διαβάζοντάς το άγανάκτησα κι έγινα έξω φρενών: γιά μένα έγινε άκόμα πιό καθαρό ότι ό Μπογκντάνοφ άκολουθεί έναν έντελώς στραβό καί όχι μαρξιστικό δρόμο. Τοΰ έκανα τότε μιά „έρωτική έξομολόγηση", τοΰ έστειλα ένα γραμματάκι γιά τή φιλοσοφία πού έπιασε τρία τετράδια. Σ' αύτό τό γραμματάκι τοΰ έξηγοΰσα ότι έγώ, φυσικά, είμαι *ένας άπλός μαρξιστής* στή φιλοσοφία, όμως άκριβώς οί σαφείς, οί έκλαϊκευτικές, οί ύπέροχα γραμμένες έργασίες του μέ πείθουν όριστικά ότι στήν ούσία έκεΐνος έχει άδικο καί ό Πλεχάνοφ έχει δίκιο. Τά τετρα-

διάκια ἐκεῖνα τά ἔδειξα σέ μερικούς φίλους (ὁ Λουνατσάρσκι εἶναι μέσα σ' αὐτούς) καί σκεπτόμουνα νά τά τυπώσω μέ τόν τίτλο: „Παρατηρήσεις ἑνός ἁπλοῦ μαρξιστῆ πάνω στή φιλοσοφία", ἀλλά δέν τό ἀποφάσισα. Τώρα λυπᾶμαι πού δέν τά τύπωσα τότε ἀμέσως. Ἔγραψα αὐτές τίς μέρες στήν Πετρούπολη καί παρακάλεσα νά ψάξουν νά τά βροῦν καί νά μοῦ τά στείλουν» (Ἅπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμος 13, σελ. 412).

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΚΑΙ ΝΤΟΚΟΥΜΕΝΤΩΝ ΠΟΥ ΣΤΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΤΟΥΣ ΠΗΡΕ ΜΕΡΟΣ Ο Β. Ι. ΛΕΝΙΝ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ «ΒΟΛΝΑ»

'Αρ. φύλλου 9 — 5 τοῦ Μάη 1906
'Αρ. φύλλου 10 — 6 τοῦ Μάη 1906
'Αρ. φύλλου 11 — 7 τοῦ Μάη 1906
'Αρ. φύλλου 12 — 9 τοῦ Μάη 1906
'Αρ. φύλλου 13 — 10 τοῦ Μάη 1906
'Αρ. φύλλου 14 — 11 τοῦ Μάη 1906
'Αρ. φύλλου 15 — 12 τοῦ Μάη 1906
'Αρ. φύλλου 16 — 13 τοῦ Μάη 1906
'Αρ. φύλλου 17 — 14 τοῦ Μάη 1906
'Αρ. φύλλου 18 — 16 τοῦ Μάη 1906
Αρ. φύλλου 19 — 17 τοῦ Μάη 1906
'Αρ. φύλλου 20 — 18 τοῦ Μάη 1906
'Αρ. φύλλου 21 — 19 τοῦ Μάη 1906
'Αρ. φύλλου 22 — 20 τοῦ Μάη 1906
'Αρ. φύλλου 23 — 21 τοῦ Μάη 1906
'Αρ. φύλλου 24 — 23 τοῦ Μάη 1906
'Αρ. φύλλου 25 — 24 τοῦ Μάη 1906

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ «ΒΠΕΡΙΟΝΤ»

'Αρ. φύλλου 1 — 26 τοῦ Μάη 1906
'Αρ. φύλλου 2 — 27 τοῦ Μάη 1906
'Αρ. φύλλου 3 — 28 τοῦ Μάη 1906
'Αρ. φύλλου 4 — 30 τοῦ Μάη 1906
'Αρ. φύλλου 5 — 31 τοῦ Μάη 1906
'Αρ. φύλλου 6 — 1 τοῦ 'Ιούνη 1906
'Αρ. φύλλου 7 — 2 τοῦ 'Ιούνη 1906
'Αρ. φύλλου 8 — 3 τοῦ 'Ιούνη 1906
'Αρ. φύλλου 9 — 4 τοῦ 'Ιούνη 1906
'Αρ. φύλλου 10 — 6 τοῦ 'Ιούνη 1906
'Αρ. φύλλου 11 — 7 τοῦ 'Ιούνη 1906
'Αρ. φύλλου 12 — 8 τοῦ 'Ιούνη 1906
'Αρ. φύλλου 13 — 9 τοῦ 'Ιούνη 1906
'Αρ. φύλλου 14 — 10 τοῦ 'Ιούνη 1906
'Αρ. φύλλου 15 — 11 τοῦ 'Ιούνη 1906
'Αρ. φύλλου 16 — 13 τοῦ 'Ιούνη 1906
'Αρ. φύλλου 17 — 14 τοῦ 'Ιούνη 1906

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ «ΕΧΟ»

'Αρ. φύλλου 1 — 22 τοῦ 'Ιούνη 1906
'Αρ. φύλλου 2 — 23 τοῦ 'Ιούνη 1906
'Αρ. φύλλου 3 — 24 τοῦ 'Ιούνη 1906
'Αρ. φύλλου 4 — 25 τοῦ 'Ιούνη 1906
'Αρ. φύλλου 5 — 27 τοῦ 'Ιούνη 1906
'Αρ. φύλλου 6 — 28 τοῦ 'Ιούνη 1906
'Αρ. φύλλου 7 — 29 τοῦ 'Ιούνη 1906
'Αρ. φύλλου 8 — 30 τοῦ 'Ιούνη 1906
'Αρ. φύλλου 9 — 1 τοῦ 'Ιούλη 1906
'Αρ. φύλλου 10 — 2 τοῦ 'Ιούλη 1906
'Αρ. φύλλου 11 — 4 τοῦ 'Ιούλη 1906
'Αρ. φύλλου 12 — 5 τοῦ 'Ιούλη 1906
'Αρ. φύλλου 13 — 6 τοῦ 'Ιούλη 1906
'Αρ. φύλλου 14 — 7 τοῦ 'Ιούλη 1906

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ «ΠΡΟΛΕΤΑΡΙ»

Ἀρ. φύλλου 1—21 τοῦ Αὐγ. 1906
Ἀρ. φύλλου 2—29 τοῦ Αὐγ. 1906
Ἀρ. φύλλου 3— 8 τοῦ Σεπτέμβρη 1906
Ἀρ. φύλλου 4—19 τοῦ Σεπτέμβρη 1906

ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΔΙΑΧΤΙΔΙΚΗΣ ΣΥΝΔΙΑΣΚΕΨΗΣ ΤΗΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΠΕΤΡΟΥΠΟΛΗΣ ΤΟΥ ΣΔΕΚΡ 11-12 (24-25) ΤΟΥ ΙΟΥΝΗ 1906

Ἡ «Ἀπόφαση Ι γιά τήν τακτική», ἡ «Ἀπόφαση IV γιά τήν ἑνότητα τοῦ κόμματος», ἡ «Ἀπόφαση V» (γιά τή σοσιαλδημοκρατική ὁμάδα τῆς Δούμας) δημοσιεύτηκαν τόν Ἰούνη τοῦ 1906 σέ χωριστό φυλλάδιο, πού ἐκδόθηκε ἀπό τήν Ἐπιτροπή Πετρούπολης τοῦ ΣΔΕΚΡ.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

[1] Ἡ μπροσούρα *«Ἔκθεση γιά τό Ἑνωτικό συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ (Γράμμα πρός τούς ἐργάτες τῆς Πετρούπολης)»* ὑποβαλλόταν γιά πολύν καιρό σέ διώξεις ἀπό τή λογοκρισία καί τήν ἀστυνομία. Στίς 3 (16) τοῦ Ἰούνη 1906 στό τυπογραφεῖο «Ντιέλο» (Πετρούπολη), ὅπου τυπωνόταν ἡ μπροσούρα, ἔγινε ἔρευνα καί τό βιβλίο κατακρατήθηκε ἀπό τήν ἀστυνομία. Ἡ Ἐπιτροπή τύπου τῆς Πετρούπολης ἀποφάσισε νά κατασχέσει τήν μπροσούρα καί νά ζητήσει εὐθύνες ἀπό τούς ὑπευθύνους τῆς ἔκδοσης. Ἐνάντια στό συγγραφέα τῆς μπροσούρας ἀσκήθηκε ποινική δίωξη. Ὡστόσο ἡ ὀργάνωση κατάφερε νά στείλει τήν μπροσούρα στή Μόσχα κι ἐκεῖ συνεχίστηκε ἡ ἔκδοσή της. Ὕστερα ἀπό 6 χρόνια, στίς 25 τοῦ Ἰούνη (8 τοῦ Ἰούλη) 1912, τό Ἐφετεῖο Πετρούπολης ἔβγαλε ἀπόφαση νά καταστραφεῖ ἡ μπροσούρα μαζί μέ τά στερεότυπα πού ἑτοιμάστηκαν γιά τήν ἐκτύπωσή της, καί τό Γενάρη τοῦ 1913 στά τυπογραφεῖα τῆς διοίκησης Πετρούπολης καταστράφηκαν τά κατασχεμένα ἀντίτυπα τῆς μπροσούρας.

Ἡ μπροσούρα βγῆκε μέ παράρτημα πού περιλάμβανε τά σχέδια ἀποφάσεων πού εἶχαν ὑποβληθεῖ στό συνέδριο ἀπό τούς μπολσεβίκους καί τούς μενσεβίκους, τίς ἀποφάσεις πού ψήφισε τό συνέδριο καί ἄλλα ὑλικά. Πρίν ἀπό τό παράρτημα ὑπῆρχε εἰσαγωγή, γραμμένη ἀπό τόν Λένιν (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 66 [ἑλλ. ἔκδ., σελ. 66–67]). — *1.*

[2] *Τό τέταρτο (Ἑνωτικό) συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ* ἔγινε στή Στοκχόλμη στίς 10–25 τοῦ Ἀπρίλη (23 τοῦ Ἀπρίλη – 8 τοῦ Μάη) 1906. Πρίν ἀπό τό συνέδριο, στό δεύτερο δεκαπενθήμερο τοῦ Φλεβάρη, ὁ Β. Ι. Λένιν ἐπεξεργάστηκε τήν πλατφόρμα τακτικῆς τῶν μπολσεβίκων — σχέδιο ἀποφάσεων τοῦ συνεδρίου πάνω σέ ὅλα τά βασικά ζητήματα τῆς ἐπανάστασης. Οἱ ἀποφάσεις τῶν μπολσεβίκων καλοῦσαν τίς ἐργαζόμενες μάζες στήν προετοιμασία μιᾶς νέας ἐπαναστατικῆς ἐφόδου κατά τῆς ἀπολυταρχίας. Οἱ μενσεβίκοι παρουσίασαν στό συνέδριο τή δική τους πλατφόρμα τακτικῆς, στήν ὁποία ἀπαρνοῦνταν οὐσιαστικά τήν ἐπαναστατική πάλη. Μέ βάση αὐτές τίς πλατφόρμες ἔγιναν καί οἱ ἐκλογές γιά τό συνέδριο. Ἡ καμπάνια συζήτησης πάνω στίς δυό αὐτές πλατφόρμες καί οἱ ἐκλογές ἀντιπροσώπων γιά τό συνέδριο κράτησαν δυό περίπου μῆνες. Τό ἀποτέλεσμα ἦταν νά ταχθοῦν ὑπέρ τῆς μπολσεβίκικης πλατφόρμας οἱ περισσότερες κομματικές ὀργανώσεις.

Στό συνέδριο πῆραν μέρος 112 ἀντιπρόσωποι μέ θετική ψῆφο, πού ἐκπροσωποῦσαν 57 τοπικές ὀργανώσεις τοῦ ΣΔΕΚΡ, καί 22 ἀντιπρόσωποι μέ συμβουλευτική ψῆφο. Στό συνέδριο ἀντιπροσωπεύτηκαν οἱ

ἐθνικές ὀργανώσεις: ἀπό 3 ἀντιπροσώπους εἶχαν ἡ σοσιαλδημοκρατία τῆς Πολωνίας καί τῆς Λιθουανίας, ἡ Μπούντ καί τό Σοσιαλδημοκρατικό ἐργατικό κόμμα τῆς Λεττονίας, ἀπό 1 ἀντιπρόσωπο εἶχαν τό Οὐκρανικό Σοσιαλδημοκρατικό ἐργατικό κόμμα καί τό Ἐργατικό κόμμα τῆς Φιλλανδίας. Ἐκτός ἀπ' αὐτούς στό συνέδριο παραβρέθηκε καί ἀντιπρόσωπος τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος τῆς Βουλγαρίας. Ὁ ἀριθμός ὅλων τῶν συνέδρων, μαζί μ' αὐτούς πού κλήθηκαν εἰδικά καί τούς ξένους, ἔφτανε τούς 156.

Ἀνάμεσα στούς μπολσεβίκους ἀντιπροσώπους ἦταν ὁ Β. Ι. Λένιν, ὁ Β. Β. Βορόβσκι, ὁ Κ.Ε. Βοροσίλοφ, ὁ Μ. Ι. Καλίνιν, ἡ Ν. Κ. Κρούπσκαγια, ὁ Α. Β. Λουνατσάρσκι, ὁ Φ. Α. Σεργκέγεφ (Ἀρτιόμ), ὁ Ι. Ι. Σκβορτσόφ-Στεπάνοφ, ὁ Ι. Β. Στάλιν, ὁ Μ. Β. Φροῦνζε, ὁ Σ. Γ. Σαουμιάν, ὁ Ε. Μ. Γιαροσλάβσκι.

Ἡ πλειοψηφία τοῦ συνεδρίου ἀνῆκε στούς μενσεβίκους. Αὐτό ὀφειλόταν στό γεγονός ὅτι πολλές μπολσεβίκικες κομματικές ὀργανώσεις πού καθοδηγοῦσαν τούς ἔνοπλους ἀγῶνες τῶν μαζῶν ἦταν τσακισμένες καί δέν μπόρεσαν νά στείλουν ἀντιπροσώπους. Τό Κέντρο, τά Οὐράλια, ἡ Σιβηρία, ὁ Βορράς — τά προπύργια τῶν μπολσεβίκων — ἀντιπροσωπεύτηκαν μέ λίγους ἀντιπροσώπους. Ἐνῶ οἱ μενσεβίκοι, πού εἶχαν τίς πιό μαζικές ὀργανώσεις στίς μή βιομηχανικές περιοχές τῆς χώρας, στίς ὁποῖες δέν εἶχαν γίνει μαζικές ἐπαναστατικές ἐκδηλώσεις, εἶχαν τή δυνατότητα νά στείλουν περισσότερους ἀντιπροσώπους.

Τό συνέδριο ψήφισε τήν παρακάτω ἡμερήσια διάταξη: 1) ἡ ἀναθεώρηση τοῦ ἀγροτικοῦ προγράμματος· 2) ἡ σημερινή στιγμή καί τά ταξικά καθήκοντα τοῦ προλεταριάτου· 3) τό ζήτημα τῆς τακτικῆς ἀπέναντι στά ἀποτελέσματα τῶν ἐκλογῶν Κρατικῆς δούμας καί ἀπέναντι στήν ἴδια τή Δούμα· 4) ἡ ἔνοπλη ἐξέγερση· 5) οἱ παρτιζάνικες ἐκδηλώσεις· 6) ἡ προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση καί ἡ ἐπαναστατική αὐτοδιοίκηση· 7) ἡ στάση ἀπέναντι στά Σοβιέτ τῶν ἐργατῶν βουλευτῶν· 8) τά συνδικάτα· 9) ἡ στάση ἀπέναντι στό ἀγροτικό κίνημα· 10) ἡ στάση ἀπέναντι στά διάφορα μή σοσιαλδημοκρατικά κόμματα καί ὀργανώσεις· 11) ἡ στάση ἀπέναντι στό αἴτημα τῆς συγκρότησης ξεχωριστῆς συντακτικῆς συνέλευσης γιά τήν Πολωνία, σέ συνδυασμό μέ τό ἐθνικό ζήτημα στό πρόγραμμα τοῦ κόμματος· 12) ὀργάνωση τοῦ κόμματος· 13) ἡ ἕνωση μέ τίς ἐθνικές σοσιαλδημοκρατικές ὀργανώσεις (ΣΔΒΠ καί Λ, ΣΔΕΚΛ, Μπούντ)· 14) λογοδοσίες· 15) ἐκλογές. Ἡ ἡμερήσια διάταξη ὅμως δέ συζητήθηκε σ' ὅλα της τά σημεῖα. Τό συνέδριο ἐξέτασε τά ζητήματα: 1) ἡ ἀναθεώρηση τοῦ ἀγροτικοῦ προγράμματος· 2) ἡ ἐκτίμηση τῆς τρέχουσας στιγμῆς καί τά ταξικά καθήκοντα τοῦ προλεταριάτου· 3) ἡ στάση ἀπέναντι στήν Κρατική δούμα· 4) ἡ ἔνοπλη ἐξέγερση· 5) οἱ παρτιζάνικες ἐκδηλώσεις· 6) ἡ ἕνωση μέ τά ἐθνικά σοσιαλδημοκρατικά κόμματα καί 7) τό καταστατικό τοῦ κόμματος.

Πάνω σέ ὅλα τά ζητήματα ἔγινε στό συνέδριο σκληρή πάλη ἀνάμεσα στούς μπολσεβίκους καί στούς μενσεβίκους. Ὁ Λένιν ἔκανε εἰσηγήσεις καί μίλησε γιά τό ἀγροτικό ζήτημα, γιά τήν ἐκτίμηση τῆς σημερινῆς στιγμῆς καί τά ταξικά καθήκοντα τοῦ προλεταριάτου, γιά τή στάση ἀπέναντι στήν Κρατική δούμα, γιά τήν ἔνοπλη ἐξέγερση καί γιά ἄλλα ζητήματα· πῆρε μέρος στήν ἐπιτροπή ἐπεξεργασίας τοῦ σχεδίου καταστατικοῦ τοῦ ΣΔΕΚΡ. Ἡ ἀριθμητική ὑπεροχή τῶν μενσεβίκων στό συνέδριο καθόρισε τό χαρακτήρα τῶν ἀποφάσεων τοῦ συνε-

δρίου. Ὕστερα ἀπό σκληρή πάλη τό συνέδριο ἐνέκρινε τίς μενσεβίκικες ἀποφάσεις γιά τήν Κρατική δούμα, γιά τήν ἔνοπλη ἐξέγερση, ψήφισε τό ἀγροτικό πρόγραμμα τῶν μενσεβίκων. Στό ζήτημα τῆς στάσης ἀπέναντι στά ἀστικά κόμματα τό συνέδριο περιορίστηκε νά ἐγκρίνει τήν ἀπόφαση τοῦ Διεθνοῦς συνεδρίου τοῦ Ἄμστερνταμ. Τό συνέδριο ψήφισε χωρίς συζήτηση τή συμβιβαστική ἀπόφαση γιά τά συνδικάτα καί τήν ἀπόφαση γιά τή στάση ἀπέναντι στό ἀγροτικό κίνημα.

Ταυτόχρονα, ὕστερα ἀπό ἀπαίτηση τῶν κομματικῶν μαζῶν, τό συνέδριο ψήφισε τό πρῶτο ἄρθρο τοῦ καταστατικοῦ ὅπως τό εἶχε διατυπώσει ὁ Λένιν, ἀπορρίπτοντας ἔτσι τήν ὀπορτουνιστική διατύπωση τοῦ Μάρτοφ. Γιά πρώτη φορά ἔμπαινε στό καταστατικό ἡ μπολσεβίκικη διατύπωση γιά τό δημοκρατικό συγκεντρωτισμό.

Τό συνέδριο ἔλυσε τό ζήτημα τῆς ἕνωσης μέ τή Σοσιαλδημοκρατία τοῦ Βασιλείου τῆς Πολωνίας καί τῆς Λιθουανίας καί μέ τό Σοσιαλδημοκρατικό ἐργατικό κόμμα τῆς Λεττονίας, πού μπῆκαν στό ΣΔΕΚΡ σάν ὀργανώσεις συγκροτημένες μέ βάση τή γεωγραφική ἀρχή καί δούλευαν μέσα στό προλεταριάτο ὅλων τῶν ἐθνοτήτων τῆς δοσμένης περιοχῆς. Τό συνέδριο ψήφισε ἐπίσης σχέδιο ὅρων γιά τήν ἕνωση μέ τήν Μπούντ, σέ εἰδική ὅμως ἀπόφαση τάχθηκε ἀποφασιστικά ἐνάντια στήν ὀργάνωση τοῦ προλεταριάτου κατά ἐθνότητες. Μέ πρωτοβουλία τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος Οὐκρανίας μπῆκε στό συνέδριο τό ζήτημα τῆς ἕνωσης μέ τό ΣΔΕΚ Οὐκρανίας, ὡστόσο δέν ἐπιτεύχθηκε συμφωνία μέ τό κόμμα αὐτό ἐξαιτίας τοῦ μικροαστικοῦ ἐθνικιστικοῦ χαρακτήρα του.

Στήν Κεντρική Ἐπιτροπή πού ἐκλέχτηκε στό συνέδριο μπῆκαν 3 μπολσεβίκοι καί 7 μενσεβίκοι. Ἡ σύνταξη τοῦ Κεντρικοῦ ὀργάνου, τῆς ἐφημερίδας «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», ἀποτελέστηκε μόνο ἀπό μενσεβίκους.

Τό συνέδριο μπῆκε στήν ἱστορία τοῦ κόμματος σάν «Ἑνωτικό», μά ἡ ἑνότητα τοῦ ΣΔΕΚΡ πού πραγματοποιήθηκε στό συνέδριο ἦταν μονάχα τυπική. Στήν πραγματικότητα οἱ μενσεβίκοι καί οἱ μπολσεβίκοι εἶχαν τίς δικές τους ἀπόψεις, τή δική τους πλατφόρμα πάνω στά σπουδαιότερα ζητήματα τῆς ἐπανάστασης καί στήν οὐσία ἀποτελοῦσαν δυό κόμματα. Ἡ πάλη μέσα στό συνέδριο ἔδειξε στίς κομματικές μάζες τό περιεχόμενο καί τό βάθος τῶν διαφωνιῶν ἀρχῶν ἀνάμεσα στούς μπολσεβίκους καί στούς μενσεβίκους. Τά ὑλικά τοῦ συνεδρίου ἔδοσαν τή δυνατότητα στά μέλη τοῦ κόμματος καί στούς συνειδητούς ἐργάτες νά μποῦν στήν οὐσία τῆς ἰδεολογικῆς πάλης, νά καταλάβουν καθαρότερα καί βαθύτερα τήν ἐπαναστατική γραμμή τῶν μπολσεβίκων.

Ἀμέσως μετά τό συνέδριο ὁ Λένιν ἔγραψε ἐξονόματος τῶν μπολσεβίκων ἀντιπροσώπων μήνυμα πρός τό κόμμα καί τούτη τήν «Ἔκθεση» ὅπου ἔκανε θεμελιώδη ἐκτίμηση τῶν ἀποφάσεων τοῦ IV συνεδρίου καί ξεσκέπασε τόν ὀπορτουνισμό τῶν μενσεβίκων. — *3*.

[3] *Τό δεύτερο συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ* συνῆλθε στίς 17 (30) τοῦ Ἰούλη–10 (23) τοῦ Αὐγούστου 1903. Οἱ πρῶτες 13 συνεδριάσεις τοῦ συνεδρίου ἔγιναν στίς Βρυξέλλες. Κατόπιν ἐξαιτίας τῶν διώξεων τῆς ἀστυνομίας οἱ ἐργασίες τοῦ συνεδρίου μεταφέρθηκαν στό Λονδίνο.

Τό συνέδριο προετοιμάστηκε ἀπό τήν «Ἴσκρα», πού μέ τήν καθοδήγηση τοῦ Λένιν ἔκανε τεράστια δουλειά γιά τή συσπείρωση τῶν σοσιαλδημοκρατῶν τῆς Ρωσίας μέ βάση τίς ἀρχές τοῦ ἐπαναστατικοῦ μαρξισμοῦ.

Στό συνέδριο πῆραν μέρος 43 ἀντιπρόσωποι μέ θετική ψῆφο, πού ἀντιπροσώπευαν 26 ὀργανώσεις (τήν ὁμάδα «Ἀπελευθέρωση τῆς δουλειᾶς», τήν ὀργάνωση τῆς «Ἴσκρα», τήν Ἐπιτροπή Ἐξωτερικοῦ τῆς Μπούντ καθώς καί τήν Κεντρική της Ἐπιτροπή, τό «Σύνδεσμο τοῦ ἐξωτερικοῦ τῆς ρωσικῆς ἐπαναστατικῆς σοσιαλδημοκρατίας», τήν «Ἕνωση τῶν ρώσων σοσιαλδημοκρατῶν τοῦ ἐξωτερικοῦ» καί 20 σοσιαλδημοκρατικές ἐπιτροπές καί ἑνώσεις τῆς Ρωσίας). Ὁρισμένοι ἀντιπρόσωποι εἶχαν ἀπό δυό ψήφους καί γι' αὐτό ὁ ἀριθμός τῶν θετικῶν ψήφων στό συνέδριο ἀνερχόταν σέ 51. Ἡ σύνθεση τοῦ συνεδρίου δέν ἦταν ὁμοιογενής. Σ' αὐτό συμμετεῖχαν ὄχι μόνο ὀπαδοί τῆς «Ἴσκρα» ἀλλά καί ἀντίπαλοί της, καθώς καί ἀσταθῆ, ταλαντευόμενα στοιχεῖα.

Τά σοβαρότερα ζητήματα τοῦ συνεδρίου ἦταν ἡ ψήφιση τοῦ προγράμματος καί τοῦ καταστατικοῦ τοῦ κόμματος καί ἡ ἐκλογή τῶν καθοδηγητικῶν κομματικῶν κέντρων. Ὁ Λένιν καί οἱ ὀπαδοί του ἔκαναν στό συνέδριο ἀποφασιστική πάλη κατά τῶν ὀπορτουνιστῶν.

Τό σχέδιο προγράμματος τοῦ κόμματος, πού τό εἶχε ἐπεξεργαστεῖ ἡ σύνταξη τῆς «Ἴσκρα», δέχτηκε κατά τή συζήτησή του στό συνέδριο τίς ἄγριες ἐπιθέσεις τῶν ὀπορτουνιστῶν· στόχος αὐτῶν τῶν ἐπιθέσεων ἦταν ἰδιαίτερα ἡ θέση γιά τόν ἡγετικό ρόλο τοῦ κόμματος στό ἐργατικό κίνημα, ἡ παράγραφος γιά τήν ἀνάγκη τῆς κατάκτησης τῆς δικτατορίας ἀπό τό προλεταριάτο καί τό ἀγροτικό μέρος τοῦ προγράμματος. Τό συνέδριο ἀπέκρουσε τούς ὀπορτουνιστές καί ἐνέκρινε ὁμόφωνα (μέ μιά ἀποχή) τό πρόγραμμα τοῦ κόμματος, στό ὁποῖο διατυπώνονταν τόσο τά ἄμεσα καθήκοντα τοῦ προλεταριάτου στήν ἐπικείμενη ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση (πρόγραμμα μίνιμουμ) ὅσο καί τά καθήκοντα πού ἀπέβλεπαν στή νίκη τῆς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης καί στήν ἐγκαθίδρυση τῆς δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου (πρόγραμμα μάξιμουμ). Γιά πρώτη φορά στήν ἱστορία τοῦ Διεθνοῦς ἐργατικοῦ κινήματος μετά τό θάνατο τοῦ Μάρξ καί τοῦ Ἔνγκελς ψηφίστηκε ἐπαναστατικό πρόγραμμα στό ὁποῖο, μέ τήν ἐπιμονή τοῦ Λένιν, ἡ πάλη γιά τή δικτατορία τοῦ προλεταριάτου ἔμπαινε σά βασικό καθῆκον τοῦ κόμματος τῆς ἐργατικῆς τάξης.

Κατά τή συζήτηση τοῦ καταστατικοῦ τοῦ κόμματος ἔγινε σκληρή πάλη γύρω ἀπό τό ζήτημα τῶν ὀργανωτικῶν ἀρχῶν συγκρότησης τοῦ κόμματος. Ὁ Λένιν καί οἱ ὀπαδοί του πάλευαν γιά τή δημιουργία μαχητικοῦ ἐπαναστατικοῦ κόμματος τῆς ἐργατικῆς τάξης καί θεωροῦσαν ἀπαραίτητη τήν ψήφιση ἑνός καταστατικοῦ, πού θά δυσκόλευε τήν εἴσοδο στό κόμμα ὅλων τῶν ἀσταθῶν καί ταλαντευόμενων στοιχείων. Γι' αὐτό τό λόγο, στή διατύπωση τοῦ πρώτου ἄρθρου τοῦ καταστατικοῦ πού προτάθηκε ἀπό τόν Λένιν ἡ εἴσοδος ἑνός ἀτόμου στό κόμμα ἐξαρτιόταν ὄχι μονάχα ἀπό τήν ἀποδοχή τοῦ προγράμματος καί τήν ὑλική ὑποστήριξη τοῦ κόμματος, ἀλλά καί ἀπό τήν προσωπική συμμετοχή σέ μιά ἀπό τίς κομματικές ὀργανώσεις. Ὁ Μάρτοφ ὑπέβαλε στό συνέδριο τή δική του διατύπωση τοῦ πρώτου ἄρθρου, σύμφωνα μέ τήν ὁποία ἡ ἰδιότητα τοῦ μέλους τοῦ κόμματος ἐξαρτιόταν ἀπό τήν ἀποδοχή τοῦ προγράμματος καί τήν ὑλική ὑποστήριξη τοῦ κόμματος, καί ἐκτός ἀπ' αὐτά ἀπό τήν τακτική μόνο προσωπική συμβολή του στό κόμμα, κάτω ἀπό τήν καθοδήγηση μιᾶς ἀπό τίς ὀργανώσεις του. Ἡ διατύπωση τοῦ Μάρτοφ, πού διευκόλυνε τήν εἴσοδο στό κόμμα ὅλων τῶν ἀσταθῶν στοιχείων, ὑποστηρίχθηκε στό συνέδριο ὄχι μονάχα ἀπό τούς ἀντιισκριστές καί τό «βάλτο» (τό «κέντρο»), ἀλλά καί ἀπό

τούς «μαλακούς» (ἀσταθεῖς) ἰσκριστές, καί ἔγινε δεκτή ἀπό τό συνέδριο μέ ἐλάχιστη πλειοψηφία. Βασικά τό συνέδριο ψήφισε τό καταστατικό πού ἐπεξεργάστηκε ὁ Λένιν. Τό συνέδριο ψήφισε ἐπίσης μιά σειρά ἀποφάσεις γιά ζητήματα τακτικῆς.

Στό συνέδριο ἔγινε διάσπαση ἀνάμεσα στούς συνεπεῖς ὀπαδούς τῆς ἰσκρικῆς κατεύθυνσης — στούς λενινιστές καί στούς «μαλακούς» ἰσκριστές, δηλ. στούς ὀπαδούς τοῦ Μάρτοφ. Οἱ ὀπαδοί τῆς λενινιστικῆς κατεύθυνσης συγκέντωσαν τήν πλειοψηφία στίς ἐκλογές τῶν κεντρικῶν ὀργάνων τοῦ κόμματος καί ἀπό τότε ὀνομάστηκαν μπολσεβίκοι, ἐνῶ οἱ ὀπορτουνιστές, πού πῆραν τή μειοψηφία — μενσεβίκοι.

Τό συνέδριο εἶχε τεράστια σημασία γιά τήν ἀνάπτυξη τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος τῆς Ρωσίας. Ἔβαλε τέρμα στόν πρωτόγονο τρόπο δουλειᾶς καί στό καθεστώς τῶν ὁμίλων πού ὑπῆρχαν στό σοσιαλδημοκρατικό κίνημα καί ἔθεσε τίς βάσεις τοῦ μαρξιστικοῦ ἐπαναστατικοῦ κόμματος τῆς Ρωσίας, τοῦ κόμματος τῶν μπολσεβίκων. Ὁ Λένιν ἔγραφε: «Ὁ μπολσεβικισμός ὑπάρχει σά ρεῦμα τῆς πολιτικῆς σκέψης καί σάν πολιτικό κόμμα ἀπό τό 1903» (Ἅπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμος 31ος, σελ. 8). Τό ΙΙ συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ, δημιουργώντας ἕνα προλεταριακό κόμμα νέου τύπου, πού ἔγινε ὑπόδειγμα γιά τούς ἐπαναστάτες μαρξιστές ὅλων τῶν χωρῶν, ἀποτέλεσε ἀποφασιστική καμπή στό διεθνές ἐργατικό κίνημα.

Τό ΙΙΙ συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ ἔγινε στό Λονδίνο στίς 12–27 τοῦ Ἀπρίλη (25 τοῦ Ἀπρίλη–10 τοῦ Μάη) 1905. Τό συνέδριο προετοιμάστηκε ἀπό τούς μπολσεβίκους καί ἔγινε κάτω ἀπό τήν καθοδήγηση τοῦ Β. Ι. Λένιν. Οἱ μενσεβίκοι ἀρνήθηκαν νά πάρουν μέρος στό συνέδριο καί συγκάλεσαν στή Γενεύη δική τους συνδιάσκεψη.

Στό συνέδριο πῆραν μέρος 38 ἀντιπρόσωποι: 24 μέ θετική ψῆφο καί 14 μέ συμβουλευτική.

Τό συνέδριο ἐξέτασε τά βασικά ζητήματα τῆς ἐπανάστασης πού ἀναπτυσσόταν στή Ρωσία καί καθόρισε τά καθήκοντα τοῦ προλεταριάτου καί τοῦ κόμματός του. Στό συνέδριο συζητήθηκαν τά παρακάτω ζητήματα: Ἡ ἔκθεση τῆς Ὀργανωτικῆς ἐπιτροπῆς· ἡ ἔνοπλη ἐξέγερση· ἡ στάση ἀπέναντι στήν πολιτική τῆς κυβέρνησης στίς παραμονές τῆς ἐπανάστασης· ἡ προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση· ἡ στάση ἀπέναντι στό ἀγροτικό κίνημα· τό καταστατικό τοῦ κόμματος· ἡ στάση ἀπέναντι στό τμῆμα τοῦ ΣΔΕΚΡ πού ἀποσχίστηκε· ἡ στάση ἀπέναντι στίς ἐθνικές σοσιαλδημοκρατικές ὀργανώσεις· ἡ στάση ἀπέναντι στούς φιλελευθέρους· οἱ πρακτικές συμφωνίες μέ τούς ἐσέρους· ζύμωση καί προπαγάνδα· ἔκθεση τῆς ΚΕ καθώς καί ἐκθέσεις τῶν ἀντιπροσώπων τῶν τοπικῶν ἐπιτροπῶν καί ἄλλα. Τό συνέδριο καθόρισε τό στρατηγικό σχέδιο τοῦ κόμματος στήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση, σχέδιο πού συνοψιζόταν στά παρακάτω: τό προλεταριάτο θά εἶναι ὁ ἡγέτης, ὁ καθοδηγητής τῆς ἐπανάστασης καί σέ συμμαχία μέ τήν ἀγροτιά, ἀπομονώνοντας τήν ἀστική τάξη, θά παλέψει γιά τή νίκη τῆς ἐπανάστασης — γιά τήν ἀνατροπή τῆς ἀπολυταρχίας καί τήν ἐγκαθίδρυση λαοκρατικῆς δημοκρατίας, γιά τήν ἐξάλειψη ὅλων τῶν ὑπολειμμάτων τῆς δουλοπαροικίας. Ξεκινώντας ἀπό τό στρατηγικό αὐτό σχέδιο τό συνέδριο καθόρισε τή γραμμή τακτικῆς τοῦ κόμματος. Τό συνέδριο ἔβαλε σάν κύριο καί ἐπεῖγον καθῆκον τοῦ κόμματος τήν ὀργάνωση τῆς ἔνοπλης ἐξέγερσης. Τό συνέδριο τόνισε ὅτι μέ τή νίκη

τῆς ἔνοπλης λαϊκῆς ἐξέγερσης πρέπει νά σχηματισθεῖ προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση πού θά πρέπει νά τσακίσει τήν ἀντίσταση τῆς ἀντεπανάστασης, νά ἐφαρμόσει τό πρόγραμμα-μίνιμουμ τοῦ ΣΔΕΚΡ, νά προετοιμάσει τούς ὅρους γιά τό πέρασμα στή σοσιαλιστική ἐπανάσταση.

Τό συνέδριο τροποποίησε τό καταστατικό τοῦ κόμματος, ψήφισε τό πρῶτο ἄρθρο τοῦ καταστατικοῦ γιά τήν ἰδιότητα τοῦ μέλους τοῦ κόμματος μέ τή διατύπωση τοῦ Λένιν, κατάργησε τό σύστημα τῶν δυό κέντρων (ΚΕ καί ΚΟ) μέσα στό κόμμα καί δημιούργησε ἑνιαῖο κομματικό καθοδηγητικό κέντρο — τήν Κεντρική Ἐπιτροπή· καθόρισε ἐπακριβῶς τά δικαιώματα τῆς ΚΕ καί τίς σχέσεις της μέ τίς τοπικές ἐπιτροπές.

Τό συνέδριο καταδίκασε τίς ἐνέργειες τῶν μενσεβίκων, τόν ὀπορτουνισμό τους στά ὀργανωτικά ζητήματα καί στά ζητήματα τακτικῆς. Ἐπειδή ἡ «Ἴσκρα» ἔπεσε στά χέρια τῶν μενσεβίκων καί ἀκολουθοῦσε ὀπορτουνιστική γραμμή, τό III συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ ἀνέθεσε στήν ΚΕ νά δημιουργήσει νέο Κεντρικό Ὄργανο — τήν ἐφημερίδα «Προλετάρι».

Τό III συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ εἶχε τεράστια ἱστορική σημασία. Ἦταν τό πρῶτο μπολσεβίκικο συνέδριο. Στίς ἀποφάσεις του πῆραν σάρκα καί ὀστά οἱ ὀργανωτικές ἀρχές καί οἱ ἀρχές τακτικῆς τοῦ λενινισμοῦ. Τό συνέδριο ἐξόπλισε τό κόμμα καί τήν ἐργατική τάξη μέ ἕνα μαχητικό πρόγραμμα πάλης γιά τή νίκη τῆς δημοκρατικῆς ἐπανάστασης. Γιά τίς ἐργασίες καί τή σημασία τοῦ III συνεδρίου τοῦ κόμματος βλ. τό ἄρθρο τοῦ Λένιν «Τό τρίτο συνέδριο» (Ἅπαντα, 5η ρωσ. ἔκδ., τόμος 10ος, σελ. 212–219 [ἑλλ. ἔκδ., σελ. 214–221]). Οἱ ἀποφάσεις τοῦ συνεδρίου θεμελιώθηκαν ἀπό τόν Λένιν στό βιβλίο «Δυό τακτικές τῆς σοσιαλδημοκρατίας στή δημοκρατική ἐπανάσταση» (βλ. Ἅπαντα, 5η ρωσ. ἔκδ., τόμος 11ος, σελ. 1–131 [ἑλλ. ἔκδ. σελ. 1–132]). — *3.*

4 *Ἡ ἀγροτική ἐπιτροπή* σχηματίστηκε στίς ἀρχές τοῦ 1906 ἀπό τήν Ἑνοποιημένη ΚΕ γιά τήν ἐπεξεργασία τοῦ ἀγροτικοῦ προγράμματος, πού θά ὑποβαλλόταν στό IV συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ. Ἡ ἀγροτική ἐπιτροπή ἀποτελοῦνταν ἀπό τούς: Β. Ι. Λένιν, Π. Π. Μάσλοφ, Π. Π. Ρουμιάντσεφ, Σ. Α. Σουβόροφ, Ι. Α. Τεοντόροβιτς, Γ. Β. Πλεχάνοφ, Ν. Ν. Ζορντάνιγια, Α. Γ. Φίν-Ἐνοταγέβσκι. Ἡ ἐπιτροπή ὅλες τίς ἀπόψεις πού εἶχαν παρουσιαστεῖ στούς κόλπους τῆς σοσιαλδημοκρατίας σχετικά μέ τό ἀγροτικό ζήτημα τίς συνόψισε σέ τέσσερις βασικούς τύπους σχεδίων: τοῦ Λένιν, τοῦ Ροζκόφ, τοῦ Μάσλοφ καί τοῦ Φίν-Ἐνοταγέβσκι (σάν πέμπτο χαρακτήρισε τό σχέδιο τῆς ὁμάδας «Μπορμπά») καί τά ὑπέβαλε στό συνέδριο. Ἡ ἴδια ἡ ἐπιτροπή στήν πλειοψηφία της ὑποστήριξε τήν ἄποψη τοῦ Λένιν, καί τό σχέδιο τοῦ Λένιν ὑποβλήθηκε στό συνέδριο σά σχέδιο τῆς πλειοψηφίας τῆς ἀγροτικῆς ἐπιτροπῆς, πού εἶχε συγκροτηθεῖ ἀπό τήν Ἑνοποιημένη ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ. Τό σχέδιο αὐτό τοῦ Λένιν, πού πρόβλεπε δήμευση ὅλων τῶν γαιῶν τῆς ἐκκλησίας, τῶν μοναστηριῶν, τῆς τσαρικῆς οἰκογένειας, τοῦ κράτους, τοῦ στέμματος καί τῶν τσιφλικάδων καί ἐθνικοποίηση ὅλης τῆς γῆς, θεμελιώθηκε ἀπό τόν Λένιν πρίν ἀπό τό συνέδριο στό ἔργο του «Ἡ ἀναθεώρηση τοῦ ἀγροτικοῦ προγράμματος τοῦ ἐργατικοῦ κόμματος» (βλ. Ἅπαντα, 5η ρωσ. ἔκδ., τόμος 12ος, σελ. 239–270 [ἑλλ. ἔκδ., σελ. 239–268]) καί ἐγκρίθηκε μαζί μέ τήν πλατφόρμα τακτικῆς γιά τό

συνέδριο στίς προσυνεδριακές συσκέψεις τῶν μπολσεβίκων τό Μάρτη τοῦ 1906. — *4.*

[5] *Σοσιαλδημοκρατία τοῦ Βασιλείου τῆς Πολωνίας καί τῆς Λιθουανίας* (ΣΔΒΠ καί Λ) — ἐπαναστατικό κόμμα τῆς πολωνικῆς ἐργατικῆς τάξης. Ἐμφανίστηκε τό 1893 στήν ἀρχή σά Σοσιαλδημοκρατία τοῦ Βασιλείου τῆς Πολωνίας, καί ἀπό τόν Αὔγουστο τοῦ 1900, μετά τό συνέδριο τῶν σοσιαλδημοκρατικῶν ὀργανώσεων τοῦ Βασιλείου τῆς Πολωνίας καί τῆς Λιθουανίας, στό ὁποῖο ἔγινε συγχώνευση τῶν πολωνῶν σοσιαλδημοκρατῶν καί ἑνός μέρους τῶν λιθουανῶν σοσιαλδημοκρατῶν, ἄρχισε νά λέγεται Σοσιαλδημοκρατία τοῦ Βασιλείου τῆς Πολωνίας καί τῆς Λιθουανίας (ΣΔΒΠ καί Λ). Ἡ ὑπηρεσία πού πρόσφερε τό κόμμα ἦταν ὅτι προσανατόλιζε τό πολωνικό ἐργατικό κίνημα πρός τή συμμαχία μέ τό ρωσικό ἐργατικό κίνημα καί καταπολέμησε τόν ἐθνικισμό.

Στήν περίοδο τῆς ἐπανάστασης τοῦ 1905–1907 ἡ ΣΔΒΠ καί Λ πάλευε μέ συνθήματα παραπλήσια μέ τά συνθήματα τοῦ μπολσεβίκικου κόμματος, κρατοῦσε ἀδιάλλαχτη στάση ἀπέναντι στή φιλελεύθερη ἀστική τάξη. Ταυτόχρονα ἡ ΣΔΒΠ καί Λ ἔκανε καί μιά σειρά λάθη: δέν κατάλαβε τή λενινιστική θεωρία τῆς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης, δέν καταλάβαινε τόν ἡγετικό ρόλο τοῦ κόμματος στή δημοκρατική ἐπανάσταση, ὑποτιμοῦσε τό ρόλο τῆς ἀγροτιᾶς σά συμμάχου τῆς ἐργατικῆς τάξης καί τή σημασία τοῦ ἐθνικοαπελευθερωτικοῦ κινήματος. Ὁ Β. Ι. Λένιν, ἐπικρίνοντας τίς λαθεμένες ἀπόψεις τῆς ΣΔΒΠ καί Λ, τόνιζε ταυτόχρονα καί τίς ὑπηρεσίες πού πρόσφερε στό ἐπαναστατικό κίνημα τῆς Πολωνίας. Οἱ πολωνοί σοσιαλδημοκράτες, σημείωνε ὁ Λένιν, «δημιούργησαν γιά πρώτη φορά ἕνα καθαρά προλεταριακό κόμμα στήν Πολωνία καί διακήρυξαν τήν ἐξαιρετικά σημαντική ἀρχή τῆς στενότατης συμμαχίας τοῦ πολωνοῦ καί τοῦ ρώσου ἐργάτη στήν ταξική τους πάλη» (Ἅπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμος 20ός, σελ. 404). Στό IV (Ἑνωτικό) συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ ἡ ΣΔΒΠ καί Λ ἔγινε δεκτή στό ΣΔΕΚΡ σάν ὀργάνωση συγκροτημένη μέ βάση τή γεωγραφική ἀρχή.

Ἡ ΣΔΒΠ καί Λ χαιρέτισε τή Μεγάλη Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση καί πάλεψε γιά τή νίκη τῆς προλεταριακῆς ἐπανάστασης στήν Πολωνία. Τό Δεκέμβρη τοῦ 1918 στό Ἑνωτικό συνέδριο τῆς ΣΔΒΠ καί Λ καί τοῦ ΠΠΣ-«λεβίτσα» τά δυό κόμματα ἑνώθηκαν καί σχημάτισαν τό Κομμουνιστικό ἐργατικό κόμμα τῆς Πολωνίας. — *4.*

[6] *Τό Σοσιαλδημοκρατικό ἐργατικό κόμμα τῆς Λεττονίας* ἱδρύθηκε τόν Ἰούνη τοῦ 1904 στό Ι συνέδριο τοῦ κόμματος. Στό ΙΙ συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΛ, πού ἔγινε τόν Ἰούνη τοῦ 1905, ψηφίστηκε τό πρόγραμμα τοῦ κόμματος. Στά 1905–1907 τό Σοσιαλδημοκρατικό ἐργατικό κόμμα τῆς Λεττονίας καθοδηγοῦσε τούς ἐπαναστατικούς ἀγῶνες τῶν ἐργατῶν. Ὁ Β. Ι. Λένιν τόνιζε ὅτι «τόν καιρό τῆς ἐπανάστασης τό λεττονικό προλεταριάτο καί ἡ λεττονική σοσιαλδημοκρατία κρατοῦσαν μιά ἀπό τίς πρῶτες, τίς πιό σοβαρές θέσεις στόν ἀγώνα ἐνάντια στήν ἀπολυταρχία καί σέ ὅλες τίς δυνάμεις τοῦ παλιοῦ καθεστῶτος» (Ἅπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμος 16ος, σελ. 235).

Στό IV (Ἑνωτικό) συνέδριο (1906) μπῆκε στό ΣΔΕΚΡ σάν ὀργάνωση συγκροτημένη μέ βάση τή γεωγραφική ἀρχή. Μετά τό συνέδριο ἄρχισε νά λέγεται Σοσιαλδημοκρατία τῆς περιοχῆς τῆς Λεττονίας. — *4.*

[7] *Ἡ Μπούντ* («Γενική ἑβραϊκή ἐργατική ἕνωση Λιθουανίας, Πολωνίας καί Ρωσίας») ὀργανώθηκε τό 1897 στό ἱδρυτικό συνέδριο τῶν ἑβραϊκῶν σοσιαλδημοκρατικῶν ὁμάδων στή Βίλνα· συνένωνε κυρίως τά μισοπρολεταριακά στοιχεῖα τῶν ἑβραίων βιοτεχνῶν τῶν δυτικῶν περιοχῶν τῆς Ρωσίας. Στό I συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ (1898) ἡ Μπούντ μπῆκε στό ΣΔΕΚΡ «σάν αὐτόνομη ὀργάνωση, ἀνεξάρτητη μόνο στά ζητήματα πού ἀφοροῦν εἰδικά τό ἑβραϊκό προλεταριάτο» («Ἀποφάσεις καί ψηφίσματα τῶν συνεδρίων καί τῶν συνδιασκέψεων τοῦ ΚΚΣΕ καί τῶν ὁλομελειῶν τῆς ΚΕ», μέρος I, 1954, σελ. 14).

Ἡ Μπούντ ἦταν φορέας τοῦ ἐθνικισμοῦ καί τῆς χωριστικῆς πολιτικῆς στό ἐργατικό κίνημα τῆς Ρωσίας. Τόν Ἀπρίλη τοῦ 1901 τό IV συνέδριο τῆς Μπούντ ἀποφάσισε νά ἀλλάξει τίς ὀργανωτικές σχέσεις μέ τό ΣΔΕΚΡ, πού εἶχαν καθοριστεῖ ἀπό τό I συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ. Μέ ἀπόφασή του τό συνέδριο διακήρυξε ὅτι θεωρεῖ τὸ ΣΔΕΚΡ ὁμοσπονδιακή ἕνωση ἐθνικῶν ὀργανώσεων καί ὅτι ἡ Μπούντ πρέπει νά μπεῖ σ' αὐτό σάν ὁμόσπονδο τμῆμα.

Στό II συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ, ὅταν ἀπορρίφθηκε ἡ ἀπαίτηση τῆς Μπούντ ν' ἀναγνωριστεῖ σά μοναδικός ἐκπρόσωπος τοῦ ἑβραϊκοῦ προλεταριάτου, ἡ Μπούντ ἀποχώρησε ἀπό τό κόμμα. Τό 1906, μέ βάση τήν ἀπόφαση τοῦ IV (Ἑνωτικοῦ) συνεδρίου τοῦ κόμματος, ἡ Μπούντ μπῆκε ξανά στό ΣΔΕΚΡ.

Στούς κόλπους τοῦ ΣΔΕΚΡ οἱ μπουντιστές ὑποστήριζαν πάντοτε τήν ὀπορτουνιστική πτέρυγα τοῦ κόμματος («οἰκονομιστές», μενσεβίκους, λικβινταριστές), πάλευαν ενάντια στούς μπολσεβίκους καί στόν μπολσεβικισμό. Στήν προγραμματική διεκδίκηση τῶν μπολσεβίκων γιά τό δικαίωμα αὐτοδιάθεσης τῶν Ἐθνῶν ἡ Μπούντ ἀντιπαρέθετε τή διεκδίκηση τῆς πολιτιστικῆς-ἐθνικῆς αὐτονομίας. Στά χρόνια τῆς ἀντίδρασης τοῦ Στολίπιν ἡ Μπούντ κρατοῦσε λικβινταριστική στάση καί πῆρε ἐνεργό μέρος στή δημιουργία τοῦ ἀντικομματικοῦ συνασπισμοῦ τοῦ Αὐγούστου. Στή διάρκεια τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου 1914–1918 οἱ μπουντιστές ὑποστήριζαν σοσιαλσωβινιστικές θέσεις. Τό 1917 ἡ Μπούντ ὑποστήριξε τήν ἀστική Προσωρινή κυβέρνηση καί πάλευε στό πλευρό τῶν ἐχθρῶν τῆς Μεγάλης Ὀχτωβριανῆς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης. Τόν καιρό τῆς ξένης στρατιωτικῆς ἐπέμβασης καί τοῦ ἐμφύλιου πολέμου οἱ ἡγέτες τῆς Μπούντ ἑνώθηκαν ὁριστικά μέ τίς δυνάμεις τῆς ἀντεπανάστασης. Ταυτόχρονα ὅμως ἀνάμεσα στά ἁπλά μέλη τῆς Μπούντ σημειώθηκε στροφή ὑπέρ τῆς συνεργασίας μέ τή Σοβιετική ἐξουσία. Τό Μάρτη τοῦ 1921 ἡ Μπούντ αὐτοδιαλύθηκε καί ἕνα μέρος τῶν μελῶν της μπῆκε στό ΚΚΡ (μπ) μέ βάση τίς γενικές ἀρχές. — *4*.

[8] *Ἐπαναστατικό Οὐκρανικό Κόμμα* (ΕΟΥΚ) — μικροαστική ἐθνικιστική ὀργάνωση· ἐμφανίστηκε στό Χάρκοβο στίς ἀρχές τοῦ 1900. Τό I ἱδρυτικό συνέδριο τοῦ ΕΟΥΚ ἔγινε στό Κίεβο τό 1902. Τό ΕΟΥΚ ἀπό τό 1903 ὥς τό 1905 ἔβγαζε τήν ἐφημερίδα «Σελιάνιν». Ἐπιφανεῖς παράγοντες τοῦ ΕΟΥΚ ἦταν οἱ Ν. Πόρς, Β. Βιννιτσένκο, Σ. Πετλιούρα, Ντ. Ἀντόνοβιτς. Τό Δεκέμβρη τοῦ 1905 ἔγινε τό II συνέδριο τοῦ ΕΟΥΚ, πού γιά δημαγωγικούς σκοπούς μετονόμασε τήν ὀργάνωση σέ Σοσιαλδημοκρατικό ἐργατικό κόμμα Οὐκρανίας (ΣΔΕΚΟΥ).

Τό ΣΔΕΚΟΥ τασσόταν ὑπέρ μιᾶς αὐτόνομης Οὐκρανίας μέ ξεχωριστό σέιμ, τό ὁποῖο θά ἀσκοῦσε νομοθετική λειτουργία στά ζητήματα

πού ἀφοροῦν τόν πληθυσμό πού ζοῦσε στό ἔδαφος τῆς Οὐκρανίας. Ταυτόχρονα ὅμως, ἀκολουθώντας τήν Μπούντ, πρόβαλε τό αἴτημα τῆς πολιτιστικῆς-ἐθνικῆς αὐτονομίας. Στό ἀγροτικό ζήτημα ὑποστήριζε βασικά μενσεβίκικες θέσεις.

Τό ΣΔΕΚΟΥ, ὅπως καί ἡ Μπούντ, ὑποστήριζε τήν ἀρχή τῆς ὀργάνωσης τοῦ προλεταριάτου κατά ἐθνότητες. Τό II συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΟΥ τάχθηκε ὑπέρ τῆς ἕνωσης μέ τό ΣΔΕΚΡ πάνω σέ ὁμοσπονδιακές ἀρχές μέ τόν ὅρο νά θεωρεῖται τό ΣΔΕΚΟΥ «μοναδικός ἐκπρόσωπος τοῦ οὐκρανικοῦ προλεταριάτου μέσα στό κόμμα».

Στό IV (Ἑνωτικό) συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ ἀντιπρόσωπος τοῦ ΣΔΕΚΟΥ ἦταν ὁ Ν. Πόρς, πού ἐπιδίωκε τήν ἕνωση μέ τό ΣΔΕΚΡ πάνω σέ ὁμοσπονδιακές ἀρχές. Τό συνέδριο ἀπέρριψε τήν πρότασή του γιά ἄμεση συζήτηση τῶν ὅρων συνένωσης καί ἀποφάσισε νά παραπέμψει τή λύση τοῦ ζητήματος αὐτοῦ στήν ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ. Συμφωνία γιά τή συνένωση τοῦ ΣΔΕΚΟΥ μέ τό ΣΔΕΚΡ δέν ἐπιτεύχθηκε.

Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση τό ΣΔΕΚΟΥ βρέθηκε στό στρατόπεδο τῆς ἀστικῆς-ἐθνικιστικῆς ἀντεπανάστασης. — *4*.

9 Πρόκειται γιά τήν ἀπόφαση πού ψηφίστηκε στίς ἀρχές τοῦ συνεδρίου (στή 2η συνεδρίαση) καί ἔλεγε νά σταματήσουν οἱ χωριστές συνελεύσεις κατά φράξιες. Ὡστόσο ἡ ἀπόφαση αὐτή δέν ἐφαρμόστηκε. Οἱ φραξιονιστικές συνελεύσεις συνεχίστηκαν σέ ὅλη τή διάρκεια τῶν ἐργασιῶν τοῦ συνεδρίου. «Ὅσο ἔχαναν κάθε ἐνδιαφέρον καί γίνονταν ὁρισμένες φορές τελείως πληκτικές οἱ ἐπίσημες συνεδριάσεις τοῦ συνεδρίου, στίς ὁποῖες οἱ μενσεβίκοι μέ τήν ἐξασφαλισμένη πλειοψηφία πού διέθεταν περνοῦσαν τίς ἀποφάσεις πού εἶχαν προετοιμάσει ἀπό πρίν — γράφει στίς ἀναμνήσεις του ὁ Μ. Ν. Λιάντοφ, πού εἶχε πάρει μέρος στό συνέδριο — τόσο πιό ἐνδιαφέρουσες καί πιό διδακτικές γίνονταν οἱ συνεδριάσεις τῆς δικῆς μας φράξιας. Σ' αὐτές τίς συνεδριάσεις κατορθώσαμε πραγματικά νά μελετήσουμε ὅλη τήν πείρα ἑνός θυελλώδους ἐπαναστατικοῦ χρόνου καί νά καθορίσουμε ὁριστικά τήν μπολσεβίκικη τακτική μας γιά τήν ἐπερχόμενη περίοδο» (Μ. Λιάντοφ. Ἀπό τή ζωή τοῦ κόμματος στά 1903–1907. Μόσχα, 1956, σελ. 165). — *5*.

10 «*Νατσάλο*» («Ἀρχή») — καθημερινή νόμιμη μενσεβίκικη ἐφημερίδα· ἔβγαινε στήν Πετρούπολη ἀπό τίς 13 (26) τοῦ Νοέμβρη ὥς τίς 2 (15) τοῦ Δεκέμβρη 1905. Βγῆκαν συνολικά 16 φύλλα. Διευθυντές καί ἐκδότες τῆς ἐφημερίδας ἦταν ὁ Ντ. Μ. Χέρτσενσταϊν καί ὁ Σ. Ν. Σαλτικόφ. Στήν ἐφημερίδα συνεργάζονταν ὁ Π. Μπ. Ἀξελρόντ, ὁ Φ. Ι. Ντάν, ὁ Λ. Γ. Ντέιτς, ὁ Ν. Ι. Ἰορντάνσκι, ὁ Λ. Μάρτοφ, ὁ Α. Ν. Πότρεσοφ καί ἄλλοι. — *5*.

11 «*Ντνεβνίκ Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα*» («Ἡμερολόγιο τοῦ Σοσιαλδημοκράτη») — ὄργανο πού τό ἔβγαζε ὁ Γ. Β. Πλεχάνοφ στή Γενεύη κατά ἀκανόνιστα χρονικά διαστήματα, ἀπό τό Μάρτη τοῦ 1905 ὥς τόν Ἀπρίλη τοῦ 1912 (μέ μεγάλες διακοπές). Βγῆκαν 16 τεύχη. Ἄρχισε νά βγαίνει ξανά τό 1916 στήν Πετρούπολη, κυκλοφόρησε ὅμως μόνο ἕνα τεῦχος του.

Στά πρῶτα ὀχτώ τεύχη (1905–1906) ὁ Πλεχάνοφ ἀκολουθοῦσε ἄκρως δεξιές μενσεβίκικες, ὀπορτουνιστικές ἀπόψεις, τασσόταν ὑπέρ τοῦ συνασπισμοῦ τῆς σοσιαλδημοκρατίας μέ τή φιλελεύθερη ἀστική τάξη,

ἀρνιόταν τή συμμαχία τοῦ προλεταριάτου μέ τήν ἀγροτιά, κατέκρινε τήν ἔνοπλη ἐξέγερση τοῦ Δεκέμβρη.

Στήν περίοδο 1909–1912 στά τεύχη 9-16 τοῦ «Ντνεβνίκ Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα» ὁ Πλεχάνοφ τάχθηκε ἐνάντια στούς μενσεβίκους-λικβινταριστές, πού πέρασαν στό δρόμο τῆς διάλυσης τῶν παράνομων κομματικῶν ὀργανώσεων. Ὡστόσο στά βασικά ζητήματα τῆς τακτικῆς παρέμενε στίς μενσεβίκικες θέσεις. Στό 1ο τεῦχος τοῦ «Ντνεβνίκ Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα» πού βγῆκε τό 1916 διατυπώνονταν καθαρά οἱ σοσιαλσωβινιστικές ἀντιλήψεις τοῦ Πλεχάνοφ. — *6*.

12 *Ἡ Ἐπιτροπή ἐλέγχου τῶν πληρεξουσίων* ἐκλέχτηκε στήν πρώτη συνεδρίαση τοῦ συνεδρίου. Σ' αὐτήν μπῆκαν δυό μπολσεβίκοι — οἱ Β. Α. Ντεσνίτσκι (Σοσνόβσκι) καί Σ. Γ. Σαουμιάν (Σουρένιν), δυό μενσεβίκοι — οἱ Ν. Ν. Ζορντάνιγια (Κοστρόφ) καί Λ. Ι. Γκόλντμαν (Ἀκίμσκι) καί σάν «οὐδέτερος» — ὁ Μ. Ι. Μελενέβσκι (Σαμόιλοβιτς) (πρόεδρος τῆς ἐπιτροπῆς), πού στήν πραγματικότητα ὑποστήριζε τίς μενσεβίκικες θέσεις. Ταυτόχρονα τό συνέδριο ἐνέκρινε τόν κανονισμό ἐργασιῶν τῆς ἐπιτροπῆς ἐλέγχου τῶν πληρεξουσίων καί πῆρε τήν παρακάτω ἀπόφαση, πού προτάθηκε ἀπό τόν Β. Ι. Λένιν: «Τό συνέδριο ἀναθέτει στήν ἐπιτροπή ἐλέγχου τῶν πληρεξουσίων τό καθῆκον νά κάνει ἐκθέσεις πού νά δείχνουν ἀπό ποιά μοτίβα διαπνεόταν ἡ ὀργάνωση κατά τήν ἐκλογή ἀντιπροσώπων γιά τό συνέδριο καί ποιά κριτήρια πάρθηκαν ὑπόψη κατά τόν καθορισμό τῆς ἰδιότητας τοῦ μέλους τοῦ κόμματος» («Τό τέταρτο (Ἑνωτικό) συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ. Πρακτικά». Μόσχα, 1959, σελ. 10). Οἱ ἐργασίες τῆς ἐπιτροπῆς ἐλέγχου τῶν πληρεξουσίων καί ἡ συζήτηση τῶν ἐκθέσεών της στίς ὁλομέλειες τοῦ συνεδρίου ἔγιναν μέσα σέ ἀτμόσφαιρα ἐξαιρετικά ἔντονης φραξιονιστικῆς πάλης. Κατά τή συζήτηση τῆς πρώτης κιόλας ἔκθεσης τῆς ἐπιτροπῆς ἐλέγχου τῶν πληρεξουσίων (συνεδριάσεις 4η καί 5η) καί τῆς πρότασής της ν' ἀπορριφθεῖ τό πληρεξούσιο τοῦ μπολσεβίκου Α. Α. Γκαπέγεφ (Μολόντενκοφ), ἀντιπροσώπου τῆς φοιτητικῆς ὀργάνωσης Πετρούπολης, ἔγινε σύγκρουση τῶν μπολσεβίκων μέ τούς μενσεβίκους. Οἱ σχέσεις ὀξύνθηκαν ἰδιαίτερα στήν 6η συνεδρίαση ἀπ' ἀφορμή τήν πρόταση τῆς ἐπιτροπῆς νά ἀκυρωθεῖ τό πληρεξούσιο τοῦ μπολσεβίκου Φ. Α. Σεργκέγεφ (Ἀρτιόμ, σύμφωνα μέ τά πρακτικά τοῦ συνεδρίου: Ἀρταμόνοφ), ἀντιπροσώπου τῆς ὀργάνωσης Χαρκόβου. Μετά τή δήλωση τοῦ Ντεσνίτσκι ὅτι ἀποχωρεῖ ἀπό τήν ἐπιτροπή ἐλέγχου τῶν πληρεξουσίων, ἀποχώρησαν ἀπό αὐτήν καί τά ὑπόλοιπα μέλη. Τό συνέδριο ἔβγαλε καινούργια ἐπιτροπή τῶν πληρεξουσίων, στήν ὁποία μπῆκαν μενσεβίκοι καί συμφιλιωτιστές. — *6*.

13 *Ἡ διαμαρτυρία τῶν ἐργατῶν τῆς Τιφλίδας* ἐνάντια στά πληρεξούσια τῆς μενσεβίκικης ἀντιπροσωπείας τῆς Τιφλίδας, ὑπογραμμένη ἀπό 200 ἄτομα, διαβάστηκε στήν 20ή συνεδρίαση τοῦ συνεδρίου (βλ. «Τό τέταρτο (Ἑνωτικό) συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ», Μόσχα, 1959, σελ. 336–337). Οἱ ἐργάτες ἀνέφεραν ὅτι οἱ μενσεβίκοι τῆς Τιφλίδας, γιά νά αὐξήσουν τίς ψήφους των στό συνέδριο, ἔγραφαν στούς καταλόγους τῶν μελῶν τοῦ κόμματος ὅποιον τύχαινε, χωρίς νά παίρνουν ὑπόψη τίς ἀπαιτήσεις τοῦ καταστατικοῦ τοῦ ΣΔΕΚΡ. Ἔτσι οἱ μενσεβίκοι «παρουσίασαν» στήν Τιφλίδα πάνω ἀπό 3000 μέλη τοῦ κόμματος. Σύμφωνα μέ τό γενικό κανόνα ἀντιπροσώπευσης οἱ μενσεβίκοι τῆς Τιφλίδας ἤθελαν νά στείλουν

στό συνέδριο 11 ἄτομα. Ξεσκεπάζοντας αὐτή τήν ἀπάτη, οἱ ἐργάτες δήλωναν ὅτι ἡ Τιφλίδα δέν μπορεῖ νά ἀντιπροσωπεύεται στό συνέδριο μέ τόσους ἀντιπροσώπους.— *7.*

14 Τά πρακτικά τοῦ IV (Ἑνωτικοῦ) συνεδρίου τοῦ ΣΔΕΚΡ, πού ἐκδόθηκαν τό 1907, εἶχαν μιά σειρά οὐσιαστικές ἐλλείψεις: ἔλειπαν τά στενογραφημένα κείμενα μερικῶν εἰσηγήσεων καί ὁμιλιῶν στό συνέδριο, συγκεκριμένα τῶν εἰσηγήσεων τοῦ Β. Ι. Λένιν γιά τό ἀγροτικό ζήτημα, γιά τή σημερινή στιγμή καί τά ταξικά καθήκοντα τοῦ προλεταριάτου, καθώς καί τοῦ τελικοῦ λόγου γιά τή στάση ἀπέναντι στήν Κρατική δούμα. Καί οἱ λόγοι τοῦ Λένιν πού καταχωρήθηκαν στά πρακτικά δέν ἦταν καθόλου πλήρεις. — *8.*

15 «*Παρτίινιγε 'Ισβέστιγια*» («Κομματικά Νέα») — παράνομη ἐφημερίδα, ὄργανο τῆς Ἑνοποιημένης ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ, πού δημιουργήθηκε μετά τή συγχώνευση τῆς μπολσεβίκικης Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς καί τῆς μενσεβίκικης Ὀργανωτικῆς ἐπιτροπῆς. Ἡ ἐφημερίδα ἔβγαινε στήν Πετρούπολη στίς παραμονές τοῦ IV (Ἑνωτικοῦ) συνεδρίου τοῦ κόμματος. Βγῆκαν συνολικά δυό φύλλα: στίς 7 (20) τοῦ Φλεβάρη καί στίς 20 τοῦ Μάρτη (2 τοῦ Ἀπρίλη) 1906. Ἡ σύνταξη τῆς «Παρτίινιγε Ἰσβέστιγια» ἀποτελέστηκε ἀπό ἴσο ἀριθμό συντακτῶν τοῦ μπολσεβίκικου ὀργάνου («Προλετάρι») καί τοῦ μενσεβίκικου ὀργάνου (νέα «Ἴσκρα»). Ἀπομέρους τῶν μπολσεβίκων μπῆκαν στή σύνταξη οἱ Β. Ι. Λένιν, Α. Β. Λουνατσάρσκι καί Ντ. Μπ. Ριαζάνοφ. Στήν «Παρτίινιγε Ἰσβέστιγια» δημοσιεύτηκαν μέ τήν ὑπογραφή «Μπολσεβίκ» τά ἄρθρα τοῦ Λένιν: «Ἡ σημερινή κατάσταση τῆς Ρωσίας καί ἡ τακτική τοῦ ἐργατικοῦ κόμματος» (ἀρ. φύλλου 1) καί «Ἡ ρωσική ἐπανάσταση καί τά καθήκοντα τοῦ προλεταριάτου» (ἀρ. φύλλου 2). Μετά τό IV συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ ἡ ἔκδοση τῆς «Παρτίινιγε Ἰσβέστιγια» σταμάτησε. — *9.*

16 *Καντέτοι* — τά μέλη τοῦ συνταγματικοῦ-δημοκρατικοῦ κόμματος, τοῦ κύριου κόμματος τῆς φιλελεύθερης-μοναρχικῆς ἀστικῆς τάξης τῆς Ρωσίας. Τό κόμμα τῶν καντέτων ἱδρύθηκε τόν Ὀχτώβρη τοῦ 1905. Ἀποτελοῦνταν ἀπό ἐκπροσώπους τῆς ἀστικῆς τάξης, ἀπό τσιφλικάδες παράγοντες τῶν ζέμστβο καί ἀπό ἀστούς διανοουμένους. Ἐπιφανεῖς παράγοντες τῶν καντέτων ἦταν οἱ: Π. Ν. Μιλιουκόφ, Σ. Α. Μούρομτσεφ, Β. Α. Μακλάκοφ, Α. Ι. Σιγκαριόφ, Π. Μπ. Στροῦβε, Φ. Ι. Ροντίτσεφ κ. ἄ. Γιά νά ἐξαπατήσουν τίς ἐργαζόμενες μάζες οἱ καντέτοι πῆραν τόν ἀπατηλό τίτλο «κόμμα τῆς λαϊκῆς ἐλευθερίας», στήν πραγματικότητα ὅμως δέν προχωροῦσαν πέρα ἀπό τό αἴτημα τῆς συνταγματικῆς μοναρχίας. Κύριο σκοπό τους θεωροῦσαν τόν ἀγώνα ἐνάντια στό ἐπαναστατικό κίνημα καί ἐπιδίωκαν νά μοιραστοῦν τήν ἐξουσία μέ τόν τσάρο καί τούς τσιφλικάδες-φεουδάρχες. Στά χρόνια τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου οἱ καντέτοι ὑποστήριζαν δραστήρια τήν κατακτητική ἐξωτερική πολιτική τῆς τσαρικῆς κυβέρνησης. Στήν περίοδο τῆς ἀστικοδημοκρατικῆς ἐπανάστασης τοῦ Φλεβάρη προσπαθοῦσαν νά σώσουν τή μοναρχία. Κατέχοντας ἡγετική θέση στήν ἀστική Προσωρινή κυβέρνηση, οἱ καντέτοι ἐφάρμοζαν ἀντιλαϊκή, ἀντεπαναστατική πολιτική, ἀρεστή στούς ἀμερικανο-ἀγγλο-γάλλους ἰμπεριαλιστές. Μετά τή νίκη τῆς Ὀχτωβριανῆς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης οἱ καντέτοι ἦταν ἄσπονδοι ἐχθροί τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας, ἔπαιρναν ἐνεργό μέρος σ' ὅλα τά ἔνοπλα ἀντε-

παναστατικά κινήματα καί στίς έκστρατεΐες τῶν ἐπεμβασιῶν. Ἀπό τό ἐξωτερικό, ὅπου κατέφυγαν μετά τή συντριβή τῶν εἰσβολέων καί τῶν λευκοφρουρῶν, οἱ καντέτοι συνέχισαν τήν ἀντισοβιετική, ἀντεπαναστατική τους δράση. — *12.*

[17] «*Ἀγροτική μεταρρύθμιση*» *τοῦ 1861* εἶναι ἡ μεταρρύθμιση πού κατάργησε τή δουλοπαροικία στή Ρωσία καί ἐφαρμόστηκε ἀπό τήν τσαρική κυβέρνηση πρός τό συμφέρον τῶν φεουδαρχῶν-τσιφλικάδων. Τήν ἀνάγκη τῆς μεταρρύθμισης τήν καθόρισε ἡ ὅλη πορεία τῆς οἰκονομικῆς ἀνάπτυξης τῆς χώρας καί ἡ ἄνοδος τοῦ μαζικοῦ ἀγροτικοῦ κινήματος ἐνάντια στή φεουδαρχική ἐκμετάλλευση. Ἡ «ἀγροτική μεταρρύθμιση» ἦταν μεταρρύθμιση ἀστική, πού πραγματοποιήθηκε ἀπό τούς φεουδάρχες. Ἡ τσιφλικάδικη γαιοκτησία διατηρήθηκε. Ὁ ἀγρότης μποροῦσε ν' ἀποκτήσει κλῆρο μόνο σύμφωνα μέ τήν ἔκταση πού καθόριζε ὁ νόμος (καί αὐτό μέ τή συγκατάθεση τοῦ τσιφλικᾶ), μέ ἐξαγορά. Σύμφωνα μέ κατά προσέγγιση ὑπολογισμούς οἱ εὐγενεῖς κατεῖχαν μετά τή μεταρρύθμιση 71,5 ἑκατομμύρια ντεσιατίνες γῆ καί οἱ ἀγρότες —33,7 ἑκατομμύρια ντεσιατίνες. Χάρη στή μεταρρύθμιση οἱ τσιφλικάδες ἀπέκοψαν γιά τόν ἑαυτό τους πάνω ἀπό τό $^1/_5$ τῆς γῆς τῶν ἀγροτῶν, σέ μερικές περιπτώσεις μάλιστα καί τά $^2/_5$. Στά χέρια τῶν τσιφλικάδων ἔμειναν τά καλύτερα κομμάτια τῶν ἀγροτικῶν κλήρων (τά «ὀτρέζκι», τά δάση, τά λειβάδια, οἱ ποτίστρες, οἱ βοσκότοποι καί λοιπά)· χωρίς αὐτά ὅμως οἱ ἀγρότες δέν μποροῦσαν νά διατηρήσουν ἀνεξάρτητο νοικοκυριό.

Ἡ ἐξαγορά πού πλήρωναν οἱ ἀγρότες γιά νά γίνουν ἰδιοκτῆτες τῶν κλήρων τους ἦταν μιά ἄμεση καταλήστευσή τους ἀπό τούς τσιφλικάδες καί τήν τσαρική κυβέρνηση. Γιά τήν ἐξόφληση τοῦ χρέους τῶν ἀγροτῶν πρός τήν τσαρική κυβέρνηση καθορίστηκε προθεσμία 49 χρόνια μέ τόκο 6 %. Τό ποσό τῶν καθυστερημένων δόσεων ἐξαγορᾶς αὔξανε ἀπό χρόνο σέ χρόνο. Μόνο οἱ ἀγρότες, πού προηγούμενα ἀνῆκαν στούς τσιφλικάδες, πλήρωσαν γιά ἐξαγορά στήν τσαρική κυβέρνηση 1,9 δισεκατομμύρια ρούβλια, ἐνῶ στήν ἀγορά ἡ τιμή τῆς γῆς πού πέρασε στούς ἀγρότες δέν ξεπερνοῦσε τά 544 ἑκατομμύρια ρούβλια. Στήν πραγματικότητα οἱ ἀγρότες ὑποχρεώθηκαν νά πληρώσουν γιά τή γῆ τους ἑκατοντάδες ἑκατομμύρια ρούβλια, πράγμα πού εἶχε σάν ἀποτέλεσμα τήν καταστροφή τῶν ἀγροτικῶν νοικοκυριῶν καί τή μαζική ἐξαθλίωση τῆς ἀγροτιᾶς.

Ὁ Β. Ι. Λένιν ὀνόμασε τήν «ἀγροτική μεταρρύθμιση» τοῦ 1861 πρώτη πράξη ἄσκησης βίας σέ μαζική κλίμακα ἐνάντια στήν ἀγροτιά, πρός τό συμφέρον τοῦ καπιταλισμοῦ πού γεννιόταν στή γεωργία, «ξεκαθάρισμα» τοῦ ἐδάφους πραγματοποιημένο ἀπό τούς τσιφλικάδες ὑπέρ τοῦ καπιταλισμοῦ. Σχετικά μέ τή μεταρρύθμιση τοῦ 1861 βλ. τίς ἐργασίες τοῦ Β. Ι. Λένιν: «Πενῆντα χρόνια ἀπό τήν πτώση τῆς δουλοπαροικίας», «Ἀπ' ἀφορμή μιά ἐπέτειο», «„Ἡ ἀγροτική μεταρρύθμιση" καί ἡ ἀγροτική-προλεταριακή ἐπανάσταση» (Ἅπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 17ος, σελ. 64–67, 84–92, 93–101). — *12.*

[18] Πρόκειται γιά τό τσαρικό διάγγελμα τῆς 17 τοῦ Ὀχτώβρη 1905, πού δημοσιεύτηκε τίς μέρες τῆς πιό μεγάλης ἀνόδου τῆς πανρωσικῆς πολιτικῆς ἀπεργίας τοῦ Ὀχτώβρη. Στό διάγγελμά του ὁ τσάρος ὑποσχόταν «πολιτικές ἐλευθερίες» καί «νομοθετική» Δούμα. Τό διάγγελμα ἦταν ἕνας πολιτικός ἑλιγμός τῆς ἀπολυταρχίας, πού ἀποσκοποῦσε νά κερ-

δίσει χρόνο, νά διασπάσει τίς ἐπαναστατικές δυνάμεις, νά τορπιλλίσει τήν ἀπεργία καί νά πνίξει τήν ἐπανάσταση. Κάνοντας ἐκτίμηση τῆς κατάστασης, στίς συνθῆκες τῆς ὁποίας ἐμφανίστηκε τό διάγγελμα, ὁ Β. Ι. Λένιν ἔγραφε: «Ἡ ἀπολυταρχία δέν εἶναι *πιά* σέ θέση νά πολεμήσει ἀνοιχτά ἐνάντια στήν ἐπανάσταση. Ἡ ἐπανάσταση δέν εἶναι *ἀκόμα* σέ θέση νά καταφέρει ἀποφασιστικό χτύπημα στόν ἐχθρό. Ἕνα τέτοιο μπαλαντζάρισμα ἰσόπαλων σχεδόν δυνάμεων κάνει τήν ἐξουσία νά τά χάσει, προκαλεῖ μεταπτώσεις ἀπό τίς διώξεις στίς ὑποχωρήσεις, στούς νόμους γιά τήν ἐλευθερία τοῦ τύπου καί τήν ἐλευθερία τοῦ συνέρχεσθαι» (Ἅπαντα, 5η ρωσ. ἔκδ., τόμος 12, σελ. 3–4 [ἑλλ. ἔκδ., σελ. 3–4]). Τό διάγγελμα ἦταν μιά ὑποχώρηση πού ἀπέσπασε ἡ ἐπανάσταση ἀπό τόν τσαρισμό, ἀλλά ἡ ὑποχώρηση αὐτή δέν ἔκρινε καθόλου τήν τύχη τῆς ἐπανάστασης, ὅπως ἰσχυρίζονταν οἱ φιλελεύθεροι καί οἱ μενσεβίκοι. Οἱ μπολσεβίκοι ξεσκέπασαν τό πραγματικό περιεχόμενο τοῦ διαγγέλματος. Στίς 18 (31) τοῦ Ὀχτώβρη 1905 ἡ ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ ἔβγαλε τήν ἔκκληση «Πρός τό ρωσικό λαό!», ὅπου ξεσκέπαζε ὅλη τήν ψευτιά τοῦ τσαρικοῦ διαγγέλματος καί καλοῦσε τό λαό νά συνεχίσει τήν πάλη του. «Ἡ ἀπεργία μᾶς χρειάζεται ἀκόμα — ἔλεγε ἡ ἔκκληση — μᾶς χρειάζεται γιά νά δοῦν οἱ ἐχθροί ὅτι δέν μποροῦν νά μᾶς καθησυχάσουν μ' ἕνα χαρτί, ὅτι θέλετε νά ἔχετε πραγματικά δικαιώματα καί πραγματική δύναμη» («Προκηρύξεις τῶν μπολσεβίκικων ὀργανώσεων στήν πρώτη ρωσική ἐπανάσταση τοῦ 1905–1907», μέρος Ι, Μόσχα, 1956, σελ. 185).

Γιά τό διάγγελμα τῆς 17 τοῦ Ὀχτώβρη βλ. τά ἔργα τοῦ Β. Ι. Λένιν «Ἡ πρώτη νίκη τῆς ἐπανάστασης» καί «Πλησιάζει ἡ λύση» (Ἅπαντα, 5η ρωσ. ἔκδ., τόμος 12, σελ. 27–35, 73–80 [ἑλλ. ἔκδ., σελ. 27–35, 73–80]). — *16*.

19 «*Βπεριόντ*» («Ἐμπρός») — παράνομη μπολσεβίκικη ἑβδομαδιαία ἐφημερίδα· ἔβγαινε στή Γενεύη ἀπό τίς 22 τοῦ Δεκέμβρη 1904 (4 τοῦ Γενάρη 1905) ὥς τίς 5 (18) τοῦ Μάη 1905. Κυκλοφόρησαν 18 φύλλα. Ὀργανωτής, ἰδεολογικός ἐμπνευστής καί ἄμεσος καθοδηγητής τῆς ἐφημερίας ἦταν ὁ Β. Ι. Λένιν. Μέλη τῆς σύνταξης ἦταν ὁ Β. Β. Βορόβσκι, ὁ Α. Β. Λουνατσάρσκι, ὁ Μ. Σ. Ὀλμίνσκι. Ὅλη τήν ἀλληλογραφία τῆς ἐφημερίδας μέ τίς τοπικές ἐπιτροπές τῆς Ρωσίας καί μέ τούς ἀνταποκριτές τήν κρατοῦσε ἡ Ν. Κ. Κρούπσκαγια. Ὁ Λένιν, καθορίζοντας τό περιεχόμενο τῆς ἐφημερίδας ἔγραφε: «Ἡ κατεύθυνση τῆς ἐφημερίδας „Βπεριόντ" εἶναι *ἡ κατεύθυνση τῆς παλιᾶς „Ἴσκρα"*. Ἐνονόματι τῆς παλιᾶς „Ἴσκρα" ἡ „Βπεριόντ" παλεύει ἀποφασιστικά ἐνάντια στή νέα „Ἴσκρα"» (Ἅπαντα, 5η ρωσ. ἔκδ., τόμος 9ος, σελ. 236 [ἑλλ. ἔκδ., σελ. 238]). Ὁ Λένιν ὄχι μόνον ἔγραφε καθοδηγητικά ἄρθρα στή «Βπεριόντ», ἀλλά στήν πέννα του ἀνήκει κι ἕνας μεγάλος ἀριθμός διαφόρων σημειωμάτων καί ἐπεξεργασμένων ἀπ' αὐτόν ἀνταποκρίσεων. Μερικά ἄρθρα εἶναι γραμμένα ἀπό τόν Λένιν σέ συνεργασία μέ ἄλλα μέλη τῆς σύνταξης (τόν Βορόβσκι, τόν Ὀλμίνσκι κ.ἄ.). Ἕνα μέρος ἀπό τά διασωθέντα χειρόγραφα διαφόρων συντακτῶν ἔχουν ἴχνη μεγάλων διορθώσεων καί σημαντικῶν προσθηκῶν τοῦ Λένιν. Τά δοκίμια κάθε φύλλου περνοῦσαν ἀπαραίτητα ἀπό τόν Λένιν γιά θεώρηση. Ἀκόμα καί ὅταν ἦταν ἀπασχολημένος ὁλοκληρωτικά μέ τίς ἐργασίες τοῦ ΙΙΙ συνεδρίου στό Λονδίνο, ὁ Λένιν βρῆκε τόν καιρό νά θεωρήσει τά δοκίμια τοῦ 17ου φύλλου τῆς «Βπεριόντ». Καί μόνο τό 18ο φύλλο κυκλοφόρησε προφανῶς χωρίς

τή θεώρηση τοῦ Λένιν, ἐξαιτίας τῆς μετακίνησής του ἀπό τό Λονδίνο στή Γενεύη. Στήν ἐφημερίδα «Βπεριόντ» δημοσιεύτηκαν πάνω ἀπό 60 ἄρθρα καί σημειώματα τοῦ Λένιν. Ὁρισμένα φύλλα τῆς ἐφημερίδας, ὅπως λογουχάρη τά φύλλα ἀρ. 4 καί ἀρ. 5, πού ἦταν ἀφιερωμένα στά γεγονότα τῆς 9 τοῦ Γενάρη 1905 καί στήν ἔναρξη τῆς ἐπανάστασης στή Ρωσία, γράφτηκαν σχεδόν ἐξολοκλήρου ἀπό τόν Λένιν.

Μέ τήν ἔκδοσή της ἡ ἐφημερίδα «Βπεριόντ» κατέκτησε πολύ γρήγορα τίς συμπάθειες τῶν τοπικῶν κομματικῶν ἐπιτροπῶν, πού τήν ἀναγνώρισαν σάν ὄργανό τους. Συνενώνοντας τίς τοπικές κομματικές ἐπιτροπές πάνω στή βάση τῶν λενινιστικῶν ἀρχῶν, ἡ ἐφημερίδα «Βπεριόντ» ἔπαιξε μεγάλο ρόλο στήν προετοιμασία τοῦ ΙΙΙ συνεδρίου τοῦ κόμματος, πού οἱ ἀποφάσεις του στηρίχτηκαν στίς θέσεις πού διατύπωσε καί θεμελίωσε ὁ Β. Ι. Λένιν ἀπό τίς σελίδες τῆς ἐφημερίδας. Ἡ γραμμή τακτικῆς τῆς ἐφημερίδας «Βπεριόντ» ἔγινε γραμμή τακτικῆς τοῦ ΙΙΙ συνεδρίου. Ἡ ἐφημερίδα «Βπεριόντ» εἶχε μόνιμη σύνδεση μέ τίς κομματικές ὀργανώσεις τῆς Ρωσίας. Ἰδιαίτερα στενή ἦταν ἡ σύνδεσή της μέ τίς ἐπιτροπές Πετρούπολης, Μόσχας, Ὀδησσοῦ, Αἰκατερινοσλάβ, Μπακοῦ καί ἄλλες, καθώς καί μέ τήν ἑνωσιακή ἐπιτροπή Καυκάσου τοῦ ΣΔΕΚΡ. Συχνά τά ἄρθρα τοῦ Β. Ι. Λένιν, πού δημοσιεύονταν στήν ἐφημερίδα «Βπεριόντ», ἀναδημοσιεύονταν στά τοπικά ἔντυπα ὄργανα τῶν μπολσεβίκων, ἐκδίδονταν σέ χωριστά φυλλάδια ἤ μπροσοῦρες. Τό ἄρθρο τοῦ Λένιν «Ἡ ἔναρξη τῆς ἐπανάστασης στή Ρωσία», πού δημοσιεύτηκε στό 4ο φύλλο τῆς «Βπεριόντ», ἐκδόθηκε σέ χωριστό φυλλάδιο ἀπό τίς ἐπιτροπές Ὀδησσοῦ, Σαράτοφ καί Νικολάγεφ τοῦ ΣΔΕΚΡ, τό ἄρθρο «Τό προλεταριάτο καί ἡ ἀγροτιά» («Βπεριόντ», ἀρ. φύλλου 11) — ἀπό τήν ἐπιτροπή Πετρούπολης τοῦ ΣΔΕΚΡ. Ἡ ἑνωσιακή ἐπιτροπή Καυκάσου τοῦ ΣΔΕΚΡ ἔβγαλε τό ἄρθρο τοῦ Λένιν «Ἡ ἐπαναστατική δημοκρατική δικτατορία τοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς» («Βπεριόντ», ἀρ. φύλλου 14) σέ χωριστή μπροσούρα στή γεωργιανική, στή ρωσική καί στήν ἀρμένικη γλώσσα. Τό τρίτο συνέδριο τοῦ κόμματος τόνισε σέ εἰδική ἀπόφασή του τό λαμπρό ρόλο τῆς ἐφημερίδας «Βπεριόντ» στήν πάλη ἐνάντια στό μενσεβικισμό, ὑπέρ τῆς ἀποκατάστασης τῆς κομματικότητας, στήν τοποθέτηση καί στό φώτισμα τῶν ζητημάτων τακτικῆς πού πρόβαλλε τό ἐπαναστατικό κίνημα, στήν πάλη γιά τή σύγκληση τοῦ συνεδρίου καί ἐξέφρασε τίς εὐχαριστίες του στή σύνταξη τῆς ἐφημερίδας. Μέ ἀπόφαση τοῦ ΙΙΙ συνεδρίου στή θέση τῆς ἐφημερίδας «Βπεριόντ» ἄρχισε νά βγαίνει ἡ ἐφημερίδα «Προλετάρι». — *19.*

20 «*Προλετάρι*» — παράνομη μπολσεβίκικη ἑβδομαδιαία ἐφημερίδα. Κεντρικό ὄργανο τοῦ ΣΔΕΚΡ· ἱδρύθηκε μέ ἀπόφαση τοῦ ΙΙΙ συνεδρίου τοῦ κόμματος. Μέ ἀπόφαση τῆς Ὁλομέλειας τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ κόμματος, στίς 27 τοῦ Ἀπρίλη (10 τοῦ Μάη) 1905, ἀρχισυντάκτης τοῦ ΚΟ ὁρίστηκε ὁ Β. Ι. Λένιν. Ἡ ἐφημερίδα ἔβγαινε στή Γενεύη ἀπό τίς 14 (27) τοῦ Μάη ὥς τίς 12 (25) τοῦ Νοέμβρη 1905. Βγῆκαν συνολικά 26 φύλλα. Ἡ «Προλετάρι» ἀκολουθοῦσε τή γραμμή τῆς παλιᾶς, τῆς λενινιστικῆς «Ἴσκρα» καί ἀποτελοῦσε πλήρη συνέχεια τῆς μπολσεβίκικης ἐφημερίδας «Βπεριόντ».

Ὁ Λένιν ἔγραψε στήν ἐφημερίδα 90 περίπου ἄρθρα καί σχόλια. Τά ἄρθρα τοῦ Λένιν καθόριζαν τήν πολιτική φυσιογνωμία τῆς ἐφημερίδας, τό ἰδεολογικό της περιεχόμενο καί τήν μπολσεβίκικη κατεύθυνσή της.

Ὁ Λένιν ἔκανε τεράστια δουλειά σάν καθοδηγητής καί διευθυντής τῆς ἐφημερίδας. Οἱ διορθώσεις του προσέδιναν στά δημοσιευόμενα ὑλικά ἀνώτερη προσήλωση στίς ἀρχές, μεγάλη κομματικότητα, ἀκρίβεια καί σαφήνεια στήν τοποθέτηση τῶν σπουδαιότερων θεωρητικῶν προβλημάτων καί στό φώτισμα τῶν ζητημάτων τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος.

Στή δουλειά τῆς σύνταξης συμμετεῖχαν μόνιμα οἱ Β. Β. Βορόβσκι, Α. Β. Λουνατσάρσκι, Μ. Σ. Ὀλμίνσκι. Μεγάλη δουλειά ἔκαναν στή σύνταξη ἡ Ν. Κ. Κρούπσκαγια, ἡ Β. Μ. Βελίτσκινα, ὁ Β. Α. Καρπίνσκι. Ἡ ἐφημερίδα συνδεόταν στενά μέ τό ρωσικό ἐργατικό κίνημα· στίς στῆλες της δημοσιεύονταν ἄρθρα καί σχόλια τῶν ἐργατῶν πού συμμετεῖχαν ἄμεσα στό ἐπαναστατικό κίνημα. Ἡ συγκέντρωση ἀνταποκρίσεων ἀπό τά διάφορα μέρη καί ἡ ἀποστολή τους στή Γενεύη ὀργανώνονταν ἀπό τόν Β. Ντ. Μπόντς-Μπρουγέβιτς, τόν Σ. Ι. Γκοῦσεφ καί τήν Α. Ι. Οὐλιάνοβα-Ἐλιζάροβα. Τήν ἀλληλογραφία τῆς σύνταξης μέ τίς τοπικές κομματικές ὀργανώσεις καί τούς ἀναγνῶστες τήν κρατοῦσε ἡ Ν. Κ. Κρούπσκαγια καί ἡ Λ. Α. Φώτιεβα.

Ἡ ἐφημερίδα «Προλετάρι» ἔπαιρνε ἄμεση θέση σέ ὅλα τά σημαντικά γεγονότα τοῦ ρωσικοῦ καί τοῦ διεθνοῦς ἐργατικοῦ κινήματος, ἔκανε ἀμείλικτο ἀγώνα ἐνάντια στούς μενσεβίκους καί στά ἄλλα ὀπορτουνιστικά καί ἀναθεωρητικά στοιχεῖα.

Ἡ ἐφημερίδα ἔκανε πολύ δουλειά γιά τήν προπαγάνδιση τῶν ἀποφάσεων τοῦ ΙΙΙ συνεδρίου τοῦ κόμματος καί ἔπαιξε σπουδαῖο ρόλο στήν ὀργανωτική καί ἰδεολογική συσπείρωση τῶν μπολσεβίκων. Ἡ «Προλετάρι» ἦταν τό μοναδικό ὄργανο τῆς ρωσικῆς σοσιαλδημοκρατίας πού ὑπεράσπιζε μέ συνέπεια τόν ἐπαναστατικό μαρξισμό, ἐπεξεργαζόταν ὅλα τά βασικά ζητήματα τῆς ἀναπτυσσόμενης στή Ρωσία ἐπανάστασης. Ἡ «Προλετάρι», φωτίζοντας ὁλόπλευρα τά γεγονότα τοῦ 1905, ξεσήκωνε τίς πλατιές μάζες τῶν ἐργαζομένων στήν πάλη γιά τή νίκη τῆς ἐπανάστασης.

Ἡ «Προλετάρι» ἀσκοῦσε μεγάλη ἐπίδραση στίς τοπικές σοσιαλδημοκρατικές ὀργανώσεις. Μερικά ἀπό τά ἄρθρα τοῦ Λένιν, πού δημοσιεύτηκαν στήν ἐφημερίδα «Προλετάρι», ἀνατυπώνονταν ἀπό τίς τοπικές μπολσεβίκικες ἐφημερίδες καί κυκλοφοροῦσαν σέ φυλλάδια.

Ἡ ἔκδοση τῆς ἐφημερίδας διακόπηκε στίς ἀρχές τοῦ Νοέμβρη 1905, λίγο μετά τήν ἀναχώρηση τοῦ Λένιν γιά τή Ρωσία. Τά δυό τελευταῖα φύλλα (τό 25ο καί τό 26ο) βγῆκαν μέ τήν ἐπιμέλεια τοῦ Β. Β. Βορόβσκι, ἀλλά καί γιά τά φύλλα αὐτά ὁ Λένιν εἶχε γράψει μερικά ἄρθρα, πού δημοσιεύτηκαν μετά τήν ἀναχώρησή του πιά ἀπό τή Γενεύη. — *19.*

21 Πρόκειται γιά τήν *Ι Κρατική δούμα* (τή λεγόμενη Δούμα τοῦ Βίττε), πού συγκλήθηκε στίς 27 τοῦ Ἀπρίλη (10 τοῦ Μάη) 1906, μέ βάση τό νόμο πού συνέταξε ὁ πρωθυπουργός Σ. Γ. Βίττε.

Ἡ πανρωσική ἀπεργία τοῦ Ὀχτώβρη 1905 ἀνάγκασε τόν τσάρο νά βγάλει στίς 17 τοῦ Ὀχτώβρη τό διάγγελμα πού ἀνάγγελνε τή σύγκληση τῆς Κρατικῆς δούμας μέ νομοθετικές ἁρμοδιότητες, σέ διάκριση ἀπό τή συμβουλευτική Δούμα τοῦ Μπουλίγκιν, ἡ ὁποία σαρώθηκε ἀπό τήν ἐπανάσταση. Ἡ τσαρική κυβέρνηση ὑπολόγιζε μέ τή σύγκληση τῆς νέας Δούμας νά διασπάσει καί νά ἐξασθενίσει τό ἐπαναστατικό κίνημα, νά στρέψει τήν ἀνάπτυξη τῆς χώρας σ' ἕναν εἰρηνικό μοναρχικο-συνταγματικό δρόμο. Στίς 11 τοῦ Δεκέμβρη 1905 ἡ κυβέρνηση ἔβγαλε τό διάταγμα «Σχετικά μέ τήν τροποποίηση τοῦ νόμου γιά τίς ἐκλογές Κρα-

τικῆς δούμας»· ὁ νόμος αὐτός ἄφηνε ἀναλλοίωτο τό σύστημα τῶν ἐκλογῶν πού εἶχε καταρτιστεῖ γιά τίς ἐκλογές ἀπό τίς ὁποῖες θά ἔβγαινε ἡ Δούμα τοῦ Μπουλίγκιν καί στηριζόταν στίς περιουσιακές διακρίσεις καί στήν ταξική ἀνισότητα. Εἶχε μόνο μιά καινοτομία: οἱ ἐκλογεῖς χωρίζονταν ὄχι σέ 3 ἀλλά σέ 4 κουρίες: στήν κουρία τῶν γαιοκτημόνων (τσιφλικάδων), στήν κουρία τῆς πόλης (ἀστικῆς τάξης), στήν κουρία τῶν ἀγροτῶν καί στήν κουρία τῶν ἐργατῶν. Οἱ κουρίες, ὡς πρός τόν ἀριθμό τῶν ψήφων, δέν ἦταν ἴσες: 1 ψῆφος τσιφλικᾶ ἰσοδυναμοῦσε μέ τρεῖς ψήφους ἀστῶν τῶν πόλεων, μέ 15 ψήφους ἀγροτῶν καί 45 ψήφους ἐργατῶν. Οἱ ἐκλέκτορες τῆς ἐργατικῆς κουρίας ἀποτελοῦσαν μόλις τά 4 % ὅλων τῶν ἐκλεκτόρων πού θά ἐκλέγανε τήν Κρατική δούμα. Οἱ ἐκλογές δέν ἦταν γενικές. Δικαίωμα ψήφου δέν εἶχαν ὅλες οἱ γυναῖκες, ἡ νεολαία μέχρι 25 χρονῶν, οἱ νομάδες, οἱ στρατιωτικοί καί πάνω ἀπό 2 ἑκατομμύρια ἄνδρες-ἐργάτες (στήν ἐργατική κουρία δικαίωμα ψήφου εἶχαν μόνο οἱ ἐργάτες τῶν ἐπιχειρήσεων πού ἀπασχολοῦσαν πενῆντα τουλάχιστον ἐργάτες). Οἱ ἐκλογές δέν ἦταν ἄμεσες ἀλλά πολυβάθμιες. Γιά τούς ἐργάτες τό ἐκλογικό σύστημα ἦταν τριβάθμιο καί γιά τούς ἀγρότες τετραβάθμιο.

Μετά τήν ἥττα τῆς δεκεμβριανῆς ἐξέγερσης ἡ τσαρική κυβέρνηση περιόρισε τά δικαιώματα τῆς συγκαλούμενης Δούμας, δικαιώματα πού τά εἶχε ἐξαγγείλει ἐνωρίτερα ἡ ἴδια. Τό διάγγελμα τῆς 20 τοῦ Φλεβάρη 1906 ἔδινε στό Κρατικό συμβούλιο τό δικαίωμα νά ἐπικυρώνει ἤ ν' ἀπορρίπτει τά νομοσχέδια πού θά ψήφιζε ἡ Κρατική δούμα. Στίς 23 τοῦ Ἀπρίλη (6 τοῦ Μάη) 1906 δημοσιεύτηκαν «οἱ βασικοί κρατικοί νόμοι», πού ἐπικυρώθηκαν ἀπό τόν Νικόλαο Β' καί πού πρόβλεπαν ν' ἀφαιρεθοῦν ἀπό τήν ἁρμοδιότητα τῆς Δούμας τά πιό σοβαρά ζητήματα τῆς πολιτικῆς τοῦ κράτους.

Οἱ ἐκλογές γιά τήν Ι Κρατική δούμα ἔγιναν τό Φλεβάρη–Μάρτη τοῦ 1906. Οἱ μπολσεβίκοι κήρυξαν ἀποχή ἀπό τίς ἐκλογές. Ἡ ἀποχή ὑπέσκαψε σημαντικά τό κῦρος τῆς Κρατικῆς δούμας καί κλόνισε τήν ἐμπιστοσύνη μιᾶς μερίδας τοῦ πληθυσμοῦ πρός τή Δούμα, ὡστόσο δέν κατόρθωσε νά τορπιλλίσει τίς ἐκλογές. Ἡ βασική αἰτία τῆς ἀποτυχίας τῆς ἀποχῆς ἦταν ἡ ἔλλειψη μαζικῆς ἐπαναστατικῆς ἀνόδου, πού θά μποροῦσε νά ματαιώσει τή σύγκληση τῆς Δούμας. Στήν ἀποτυχία τῆς ἀποχῆς συντέλεσαν καί οἱ ἀποδιοργανωτικές θέσεις τῶν μενσεβίκων καί οἱ ἰσχυρές συνταγματικές αὐταπάτες πού ὑπῆρχαν στήν ἀγροτιά. Ὅταν ὡστόσο ἡ Δούμα συνῆλθε, ὁ Λένιν ἔβαλε τό καθῆκον νά χρησιμοποιηθεῖ αὐτή ἡ Δούμα γιά νά γίνει ἐπαναστατική ζύμωση καί προπαγάνδα, γιά νά ξεσκεπαστεῖ ἡ Δούμα σά χοντροκομμένη πλαστογράφηση τῆς ἀντιπροσώπευσης τοῦ λαοῦ.

Στήν Ι Κρατική δούμα ἐκλέχτηκαν 478 βουλευτές. Ἀπ' αὐτούς ἦταν: 179 καντέτοι, 63 αὐτονομιστές (σ' αὐτούς ἀνῆκαν τά μέλη τοῦ Πολωνικοῦ ὁμίλου, τά μέλη τῆς Οὐκρανικῆς, τῆς Ἐσθονικῆς, τῆς Λεττονικῆς, τῆς Λιθουανικῆς ὁμάδας, καθώς καί τῶν ἄλλων ἀστικῶν-ἐθνικῶν ὁμάδων), 16 ὀχτωβριστές, 105 ἀνεξάρτητοι, 97 τρουντοβίκοι καί 18 σοσιαλδημοκράτες. Ἔτσι, στή Δούμα πάνω ἀπό τό ἕνα τρίτο τῶν ἑδρῶν ἀνῆκε στούς καντέτους.

Ἀνάμεσα στ' ἄλλα ζητήματα ἡ Κρατική δούμα συζήτησε στίς συνεδριάσεις της τά ζητήματα τοῦ σεβασμοῦ τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἀτόμου, τῆς κατάργησης τῆς θανατικῆς ποινῆς, τῆς ἐλευθερίας τῆς συνείδησης καί τῆς ἐλευθερίας τοῦ συνέρχεσθαι, τῆς ἰσοτιμίας τῶν πολιτῶν κτλ.

Όμως τά νομοσχέδια γιά τά ζητήματα αὐτά, πού τά ὑπέβαλαν κυρίως οἱ καντέτοι, ἀποτελοῦσαν στήν οὐσία «νομοσχέδια κατέργων καί *ἐνάντια* στήν ἐλευθερία τοῦ λόγου, καί *ἐνάντια* στήν ἐλευθερία τοῦ συνέρχεσθαι, καί ἐνάντια σέ ἄλλα ὡραῖα πράγματα» (σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 285 [ἑλλ. ἔκδ., σελ. 287]). Κεντρική θέση στή Κρατική δούμα κατεῖχε τό ἀγροτικό ζήτημα. Στή Δούμα προβλήθηκαν δυό βασικά ἀγροτικά προγράμματα: τό νομοσχέδιο τῶν καντέτων, πού τό εἶχαν ὑπογράψει 42 βουλευτές, καί τό νομοσχέδιο τῶν τρουντοβίκων, τό γνωστό μέ τόν τίτλο «σχέδιο τῶν 104» (βλ. σημείωση 167). Οἱ καντέτοι, σέ ἀντίθεση πρός τούς τρουντοβίκους, ἐπιδίωκαν νά διατηρήσουν τήν τσιφλικάδικη γαιοκτησία, ἐπιτρέποντας τήν ἀπαλλοτρίωση μέ ἐξαγορά «σέ λογικές τιμές» ἐκείνων μόνο τῶν τσιφλικάδικων χωραφιῶν πού καλλιεργοῦνταν κυρίως μέ ἐργαλεῖα τῶν ἀγροτῶν ἤ ἐκμισθώνονταν.

Ἡ Ι Κρατική δούμα παρ' ὅλη της τήν ἀδυναμία καί παρ' ὅλες τίς μεσοβέζικες ἀποφάσεις της δέ δικαίωσε τίς ἐλπίδες τῆς κυβέρνησης. Στίς 8 (21) τοῦ Ἰούλη 1906 διαλύθηκε. — *21.*

22 «*Ναρόνταγια Σβομπόντα*» («Λαϊκή Ἐλευθερία») — πολιτική, κοινωνική καί φιλολογική ἐφημερίδα, ὄργανο τοῦ κόμματος τῶν καντέτων· ἔβγαινε στήν Πετρούπολη τό Δεκέμβρη τοῦ 1905 μέ διευθυντές τούς Π. Ν. Μιλιουκόφ καί Β. Ι. Γκέσεν. — *21.*

23 Πρόκειται γιά τό ἔργο τοῦ Λένιν «Ἡ Κρατική δούμα καί ἡ σοσιαλδημοκρατική τακτική» (βλ. Ἅπαντα, 5η ρωσ. ἔκδ., τόμος 12ος, σελ. 163–174 [ἑλλ. ἔκδ., σελ. 163–174]), πού δημοσιεύτηκε τό Φλεβάρη τοῦ 1906 στήν μπροσούρα «Ἡ Κρατική δούμα καί ἡ σοσιαλδημοκρατία». — *21.*

24 «*Ρούσκιγε Βέντομοστι*» («Ρωσικά Χρονικά») — ἐφημερίδα. Ἔβγαινε στή Μόσχα ἀπό τό 1863 καί ἐξέφραζε τίς ἀπόψεις τῆς μετριοπαθοῦς-φιλελεύθερης διανόησης. Στά 1880–1900 στήν ἐφημερίδα συνεργάζονταν συγγραφεῖς τῆς δημοκρατικῆς παράταξης (Β. Γ. Κορολένκο, Μ. Ε. Σαλτικόφ-Στσεντρίν, Γ. Ι. Οὐσπένσκι καί ἄλλοι), δημοσιεύονταν ἔργα τῶν φιλελεύθερων ναρόντνικων. Ἀπό τό 1905 ἡ ἐφημερίδα ἔγινε ὄργανο τῆς δεξιᾶς πτέρυγας τοῦ κόμματος τῶν καντέτων. Ὁ Λένιν τόνιζε ὅτι ἡ «Ρούσκιγε Βέντομοστι» συνδύαζε μέ ἰδιόμορφο τρόπο τό «δεξιό καντετισμό μέ ἕνα ναροντνικιστικό ἐπίχρισμα» (Ἅπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμος 19ος, σελ. 111). Στά 1918 ἡ «Ρούσκιγε Βέντομοστι» κλείστηκε μαζί μέ ἄλλες ἀντεπαναστατικές ἐφημερίδες. — *21.*

25 *Ναροντοβόλτσι* — μέλη τῆς «Ναρόνταγια βόλια» — μυστικῆς πολιτικῆς ὀργάνωσης τῶν ναρόντνικων-τρομοκρατῶν, πού ἐμφανίστηκε τόν Αὔγουστο τοῦ 1879 μέ τή διάσπαση τῆς ναροντνικιστικῆς ὀργάνωσης «Ζεμλιά ἰ βόλια». Ἐπικεφαλῆς τῆς ὀργάνωσης «Ναρόνταγια βόλια» ἦταν μιά Ἐκτελεστική ἐπιτροπή, πού ἀποτελοῦνταν ἀπό τούς Α. Ι. Ζελιάμποφ, Α. Ντ. Μιχάιλοφ, Μ. Φ. Φρολένκο, Ν. Α. Μορόζοφ, Β. Ν. Φίγκνερ, τή Σ. Λ. Περόβσκαγια, τόν Α. Α. Κβιατκόβσκι καί ἄλλους. Ἄν καί οἱ ναροντοβόλτσι ὑποστήριζαν τίς θέσεις τοῦ ναροντνικιστικοῦ οὐτοπικοῦ σοσιαλισμοῦ, ἀκολούθησαν ὡστόσο τό δρόμο τῆς πολιτικῆς πάλης, γιατί θεωροῦσαν σά βασικότατο καθῆκον τήν ἀνατροπή τῆς ἀπολυταρχίας καί τήν κατάκτηση τῆς πολιτικῆς ἐλευθερίας. Τό πρόγραμμά τους πρόβλεπε τήν ὀργάνωση μιᾶς «μόνιμης λαϊκῆς ἀντι-

προσωπείας» πού θά ἐκλεγόταν μέ βάση τό γενικό ἐκλογικό δικαίωμα, τή διακήρυξη τῶν δημοκρατικῶν ἐλευθεριῶν, τή μεταβίβαση τῆς γῆς στό λαό καί τήν ἐπεξεργασία μέτρων γιά τό πέρασμα τῶν ἐργοστασίων στά χέρια τῶν ἐργατῶν. «Οἱ ναροντοβόλτσι — ἔγραφε ὁ Β. Ι. Λένιν — περνώντας στήν πολιτική πάλη, ἔκαναν ἕνα βῆμα μπρός, δέν κατόρθωσαν ὅμως νά συνδέσουν αὐτή τήν πάλη μέ τό σοσιαλισμό» (Ἅπαντα 5η ρωσ. ἔκδ., τόμος 9ος, σελ. 179 [ἑλλ. ἔκδ., σελ. 180]).

Οἱ ναροντοβόλτσι ἔκαναν ἡρωική πάλη ἐνάντια στήν τσαρική ἀπολυταρχία, ξεκινώντας ὅμως ἀπό τή λαθεμένη θεωρία τῶν «δραστήριων» ἡρώων καί τοῦ «παθητικοῦ» πλήθους, ὑπολόγιζαν νά πετύχουν τό μετασχηματισμό τῆς κοινωνίας χωρίς τή συμμετοχή τοῦ λαοῦ, μέ τίς δικές τους δυνάμεις, μέ τήν ἀτομική τρομοκρατία, τόν ἐκφοβισμό καί τήν ἀποδιοργάνωση τῆς κυβέρνησης. Μετά τήν 1 τοῦ Μάρτη 1881 (ἡμέρα δολοφονίας τοῦ Ἀλεξάνδρου Β΄) ἡ κυβέρνηση μέ ἄγριους διωγμούς, ἐκτελέσεις καί προκλήσεις σύντριψε τήν ὀργάνωση «Ναρόνταγια βόλια». Οἱ ἐπανειλημμένες προσπάθειες ἀνασυγκρότησης τῆς «Ναρόνταγια βόλια», πού καταβλήθηκαν ἀπό τούς ναροντοβόλτσι σέ ὅλη τή δεκαετία 1880–1890, ἔμειναν χωρίς ἀποτέλεσμα. Ἔτσι, τό 1886 ἐμφανίστηκε μιά ὁμάδα μέ ἐπικεφαλῆς τούς Α. Ι. Οὐλιάνοφ (ἀδελφό τοῦ Β. Ι. Λένιν) καί Π. Γ. Σεβιριόφ, πού ἀκολουθοῦσε τίς παραδόσεις τῆς «Ναρόνταγια βόλια». Ἔπειτα ἀπό μιά ἀνεπιτυχῆ ἀπόπειρα δολοφονίας τοῦ Ἀλεξάνδρου Γ΄ στά 1887 ἡ ὁμάδα ἀνακαλύφθηκε καί τά ἐνεργά μέλη της ἐκτελέστηκαν.

Ὁ Β. Ι. Λένιν ἐπικρίνοντας τό λαθεμένο, οὐτοπικό πρόγραμμα τῶν ναροντοβόλτσι καί τήν τακτική τους τῆς ἀτομικῆς τρομοκρατίας ἐκφραζόταν ταυτόχρονα μέ μεγάλη ἐκτίμηση γιά τή γεμάτη αὐταπάρνηση πάλη τῶν μελῶν τῆς «Ναρόνταγια βόλια» ἐνάντια στόν τσαρισμό. — *24.*

26 Τά λόγια πού παραθέτονται εἶναι παρμένα ἀπό τίς «Θέσεις γιά τόν Φόυερμπαχ» τοῦ Κ. Μάρξ (βλ. Κ. Μάρξ καί Φ. Ἔνγκελς. Ἅπαντα, 2η ρωσ. ἔκδ., τόμος 3ος, σελ. 4). — *28.*

27 «*Σλόβο*» («Λόγος») — καθημερινή ἀστική ἐφημερίδα· ἔβγαινε στήν Πετρούπολη ἀπό τό 1903 ὥς τό 1909. Ἀρχικά ἦταν ὄργανο τῶν δεξιῶν ζέμτσι, ἀπό τό Νοέμβρη τοῦ 1905 ἔγινε ὄργανο τοῦ κόμματος τῶν ὀχτωβριστῶν. Ἀπό τόν Ἰούλη τοῦ 1906 σταμάτησε ἡ ἔκδοσή της. Ἐπανεκδόθηκε στίς 19 τοῦ Νοέμβρη (2 τοῦ Δεκέμβρη) 1906 σάν ὄργανο τοῦ κόμματος τῶν «εἰρηνικῶν ἀνακαινιστῶν», πού οὐσιαστικά δέ διέφεραν καθόλου ἀπό τούς ὀχτωβριστές. — *35.*

28 «*Νέβσκαγια Γκαζέτα*» («Ἡ ἐφημερίδα τοῦ Νεβά») — καθημερινή ἐφημερίδα, νόμιμο ὄργανο τῶν μενσεβίκων· ἔβγαινε στήν Πετρούπολη ἀπό τίς 2 (15) τοῦ Μάη ὥς τίς 13 (26) τοῦ Μάη 1906, μέ συντάκτες τόν Π. Μπ. Ἀξελρόντ, τόν Φ. Ι. Ντάν, τή Β. Ι. Ζασούλιτς, τόν Λ. Μάρτοφ, τόν Γ. Β. Πλεχάνοφ καί ἄλλους. Βγῆκαν συνολικά 10 φύλλα. — *43.*

29 Κριτική τοῦ συνθήματος «*δικαιώματα καί κυρίαρχο ζέμστβο*» ἔκανε ὁ Β. Ι. Λένιν στό ἄρθρο του «Οἱ διῶχτες τῶν ζέμστβο καί οἱ Ἀννίβες τοῦ φιλελευθερισμοῦ» (βλ. Ἅπαντα, 5η ρωσ. ἔκδ., τόμος 5ος, σελ. 21–72 [ἑλλ. ἔκδ., σελ. 21–73]). — *45.*

30 *Ἐργασιακή ὁμάδα* (Τρουντοβίκοι) — ὁμάδα μικροαστῶν δημοκρατῶν στίς Κρατικές δοῦμες τῆς Ρωσίας, ἀποτελούμενη ἀπό ἀγρότες καί διανοουμένους ναροντνικιστικῆς κατεύθυνσης. Ἡ ὁμάδα τῶν τρουντοβίκων σχηματίστηκε τόν Ἀπρίλη τοῦ 1906 ἀπό βουλευτές τῶν ἀγροτῶν στήν 1 Κρατική δούμα.

Οἱ τρουντοβίκοι πρόβαλλαν τό αἴτημα τῆς κατάργησης ὅλων τῶν κοινωνικῶν καί ἐθνικῶν περιορισμῶν, τό αἴτημα τοῦ ἐκδημοκρατισμοῦ τῆς αὐτοδιοίκησης τῶν πόλεων καί τῶν ζέμστβο, τῆς ἐφαρμογῆς γενικοῦ ἐκλογικοῦ δικαιώματος γιά τίς ἐκλογές Κρατικῆς δούμας. Τό ἀγροτικό πρόγραμμα τῶν τρουντοβίκων ξεκινοῦσε ἀπό τίς ναροντνικιστικές ἀρχές τῆς ἐξισωτικῆς γαιοχρησίας: δημιουργία ἑνός παλλαϊκοῦ ἀποθέματος γῆς ἀπό τίς γαῖες τοῦ δημοσίου, τῆς αὐτοκρατορικῆς οἰκογένειας, τοῦ στέμματος, τῶν μοναστηριῶν, καθώς καί ἀπό τίς ἰδιόκτητες γαῖες, ἄν ἡ ἔκταση τοῦ ἰδιόκτητου κτήματος ξεπερνοῦσε τήν καθορισμένη ἐργασιακή νόρμα· γιά τίς ἀπαλλοτριούμενες ἰδιόκτητες γαῖες προβλεπόταν ἀποζημίωση. Ὁ Β. Ι. Λένιν τόνιζε ὅτι ὁ ἀντιπροσωπευτικός τύπος τοῦ τρουντοβίκου εἶναι ὁ ἀγρότης, γιά τόν ὁποῖο «δέν εἶναι ξένες οἱ τάσεις γιά συναλλαγή μέ τή μοναρχία, οἱ τάσεις νά τήν ἀράξει στό *δικό του* κομματάκι γῆς μέσα στά πλαίσια τοῦ ἀστικοῦ καθεστῶτος, ἀλλά τή στιγμή αὐτή δίνει τήν κύρια δύναμή του στόν ἀγώνα ἐνάντια στούς τσιφλικάδες γιά γῆ, στόν ἀγώνα ἐνάντια στό δουλοπαροικιακό κράτος γιά δημοκρατία» (Ἅπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμος 11ος, σελ. 201).

Στήν Κρατική δούμα οἱ τρουντοβίκοι ταλαντεύονταν ἀνάμεσα στούς καντέτους καί στούς σοσιαλδημοκράτες. Οἱ ταλαντεύσεις αὐτές καθορίζονταν ἀπό τήν ἴδια τήν ταξική φύση τῶν μικροϊδιοκτητῶν, τῶν ἀγροτῶν. Ἐπειδή παρ' ὅλα αὐτά οἱ τρουντοβίκοι ἐκπροσωποῦσαν τίς ἀγροτικές μάζες, οἱ μπολσεβίκοι στή Δούμα ἀκολουθοῦσαν τήν τακτική τῶν συμφωνιῶν μαζί τους πάνω σέ ὁρισμένα ζητήματα γιά τή διεξαγωγή κοινῆς πάλης ἐνάντια στήν τσαρική ἀπολυταρχία καί στούς καντέτους. Τό 1917 ἡ Ἐργασιακή ὁμάδα συγχωνεύτηκε μέ τό κόμμα τῶν «λαϊκῶν σοσιαλιστῶν» καί ὑποστήριξε ἐνεργά τήν Προσωρινή ἀστική κυβέρνηση. Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση οἱ τρουντοβίκοι πέρασαν στίς γραμμές τῆς ἀστικῆς ἀντεπανάστασης. — ***45.***

31 Βλ. «Ἀποφάσεις καί ψηφίσματα τῶν συνεδρίων καί τῶν συνδιασκέψεων τοῦ ΚΚΣΕ καί τῶν ὁλομελειῶν τῆς ΚΕ», μέρος Ι, 1954, σελ. 137. — *47.*

32 «*Δούμα*» — καθημερινή ἀπογευματινή ἐφημερίδα, ὄργανο τῆς δεξιᾶς πτέρυγας τοῦ κόμματος τῶν καντέτων. Ἔβγαινε ἀπό τίς 27 τοῦ Ἀπρίλη (10 τοῦ Μάη) ὥς τίς 13 (26) τοῦ Ἰούνη 1906 στήν Πετρούπολη, μέ διευθυντή τόν Π. Μπ. Στροῦβε καί μέ συνεργάτες τούς: Σ. Α. Κοτλιαρέβσκι, Π. Ι. Νοβγκορόντσεφ, Ι. Ι. Πετρουνκέβιτς, Φ. Ι. Ροντίτσεφ, Λ. Ν. Γιασνοπόλσκι καί ἄλλους, μέλη τῆς Ι Κρατικῆς δούμας. — *47.*

33 «*Νόβογε Βρέμια*» («Νέοι Καιροί») — καθημερινή ἐφημερίδα· ἔβγαινε στήν Πετρούπολη ἀπό τό 1868 ὥς τό 1917. Ἀνῆκε σέ διάφορους ἐκδότες καί ἄλλαζε ἐπανειλημμένα τήν πολιτική της κατεύθυνση. Στήν ἀρχή ἦταν μετριοπαθής φιλελεύθερη, ἀπό τό 1876 ὅμως, ὅταν ἐκδότης τῆς ἐφημερίδας ἔγινε ὁ Α. Σ. Σουβόριν, μετατράπηκε σέ ὄργανο τῶν

ἀντιδραστικῶν κύκλων τῶν ἀριστοκρατικῶν καί ὑπαλληλικο-γραφειοκρατικῶν κύκλων. Ἀπό τό 1905 ἔγινε ὄργανο τῶν μαυροεκατονταρχιτῶν. Μετά τήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη 1917 ἡ ἐφημερίδα ὑποστήριζε τήν ἀντεπαναστατική πολιτική τῆς ἀστικῆς Προσωρινῆς κυβέρνησης καί πάλευε λυσσασμένα ἐνάντια στούς μπολσεβίκους. Κλείστηκε ἀπό τή Στρατιωτική-ἐπαναστατική ἐπιτροπή τοῦ Σοβιέτ Πετρούπολης στίς 26 τοῦ Ὀχτώβρη (8 τοῦ Νοέμβρη) 1917. Ὁ Β. Ι. Λένιν ὀνόμαζε τή «Νόβογε Βρέμια» «πρότυπο πουλημένης ἐφημερίδας». «Ὁ „νοβοβρεμενισμός" — ἔγραφε ὁ Λένιν — ἔγινε ἔκφραση ταυτόσημη μέ τίς ἔννοιες: ἐξωμοσία, ἀποστασία, δουλοπρέπεια» (Ἅπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμος 18ος, σελ. 251). — *47.*

34 Πρόκειται γιά τή μενσεβίκικη «Ἴσκρα».

Στό ΙΙ συνέδριο τοῦ κόμματος εἶχε οριστεῖ ἡ σύνταξη τῆς «Ἴσκρα», τοῦ Κεντρικοῦ Ὀργάνου τοῦ κόμματος, πού ἀποτελοῦνταν ἀπό τούς Β. Ι. Λένιν, Γ. Β. Πλεχάνοφ καί Λ. Μάρτοφ. Ὅμως ὁ μενσεβίκος Μάρτοφ, παρά τήν ἀπόφαση τοῦ συνεδρίου, ἀρνήθηκε νά μπεῖ στή σύνταξη ἄν δέν ἔμπαιναν καί οἱ παλιοί μενσεβίκοι συντάκτες (ὁ Π. Μπ. Ἀξελρόντ, ὁ Α. Ν. Πότρεσοφ καί ἡ Β. Ι. Ζασούλιτς), πού δέν εἶχαν ἐκλεγεῖ ἀπό τό ΙΙ συνέδριο, καί τά φύλλα 46–51 τῆς «Ἴσκρα» βγῆκαν μέ συντάκτες τόν Λένιν καί τόν Πλεχάνοφ. Ἀργότερα ὁ Πλεχάνοφ πέρασε στίς θέσεις τοῦ μενσεβικισμοῦ καί ζήτησε νά μποῦν στή σύνταξη καί οἱ παλιοί μενσεβίκοι συντάκτες πού εἶχαν ἀπορριφθεῖ ἀπό τό συνέδριο. Ὁ Λένιν δέν μποροῦσε νά τό δεχτεῖ αὐτό καί στίς 19 τοῦ Ὀχτώβρη (1 τοῦ Νοέμβρη) 1903 ἀποχώρησε ἀπό τή σύνταξη τῆς «Ἴσκρα», προσλήφθηκε στήν ΚΕ τοῦ κόμματος καί ἀπό κεῖ ἄρχισε πάλη κατά τῶν ὀπορτουνιστῶν-μενσεβίκων. Τό φύλλο 52 τῆς «Ἴσκρα» βγῆκε μέ μόνο συντάκτη τόν Πλεχάνοφ καί στίς 13 (26) τοῦ Νοέμβρη 1903 ὁ Πλεχάνοφ, παραβιάζοντας αὐτόβουλα τή θέληση τοῦ ΙΙ συνεδρίου τοῦ κόμματος, πῆρε στή σύνταξη τῆς «Ἴσκρα» τούς πρώην συντάκτες μενσεβίκους Ἀξελρόντ, Πότρεσοφ καί Ζασούλιτς. Ἡ ἐφημερίδα «Ἴσκρα» ἀπό τό πεντηκοστό δεύτερο φύλλο της καί πέρα ἔπαψε νά εἶναι μαχητικό ὄργανο τοῦ ἐπαναστατικοῦ μαρξισμοῦ. Οἱ μενσεβίκοι τή μετέτρεψαν σέ ὄργανο πάλης ἐνάντια στό μαρξισμό, ἐνάντια στό κόμμα, σέ βῆμα κηρύγματος τοῦ ὀπορτουνισμοῦ. Ἡ ἔκδοση τῆς ἐφημερίδας σταμάτησε τόν Ὀχτώβρη τοῦ 1905. — *47.*

35 «*Οἰκονομισμός*» — ὀπορτουνιστικό ρεῦμα μέσα στή ρωσική σοσιαλδημοκρατία· ἐμφανίστηκε στά τέλη τοῦ XIX μέ ἀρχές τοῦ XX αἰώνα. Ρωσική παραλλαγή τοῦ διεθνοῦς ὀπορτουνισμοῦ. Ἔντυπα ὄργανα τῶν «οἰκονομιστῶν» ἦταν ἡ ἐφημερίδα «Ραμπότσαγια Μίσλ» (1897–1902) καί τό περιοδικό «Ραμπότσεγε Ντιέλο» (1899–1902). Προγραμματικό ντοκουμέντο τῶν «οἰκονομιστῶν», πού ὁ Λένιν τούς ἔλεγε ρώσους μπερνσταϊνικούς, ἦταν τό λεγόμενο «Credo», πού γράφτηκε τό 1899 ἀπό τήν Ε. Ντ. Κουσκόβα.

Οἱ «οἰκονομιστές» περιόριζαν τά καθήκοντα τῆς ἐργατικῆς τάξης στήν οἰκονομική πάλη γιά τό ἀνέβασμα τοῦ μεροκάματου, τήν καλυτέρευση τῶν συνθηκῶν ἐργασίας κτλ., ἰσχυριζόμενοι ὅτι ἡ πολιτική πάλη εἶναι δουλειά τῆς φιλελεύθερης ἀστικῆς τάξης. Ἀρνοῦνταν τόν ἡγετικό ρόλο τοῦ κόμματος τῆς ἐργατικῆς τάξης, θεωρώντας ὅτι τό κόμμα πρέπει ἁπλῶς νά ἀτενίζει σά θεατής τό αὐθόρμητο προτσές τοῦ

κινήματος, νά εἶναι πρωτοκολλητής τῶν γεγονότων. Οἱ «οἰκονομιστές» ὑποκλινόμενοι μπροστά στό αὐθόρμητο τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος μείωναν τή σημασία τῆς ἐπαναστατικῆς θεωρίας, τῆς συνειδητότητας, ἰσχυρίζονταν ὅτι ἡ σοσιαλιστική ἰδεολογία μπορεῖ νά ξεπηδήσει ἀπό τό αὐθόρμητο ἐργατικό κίνημα· ἀρνοῦνταν τήν ἀνάγκη τῆς εἰσαγωγῆς τῆς σοσιαλιστικῆς συνείδησης στό ἐργατικό κίνημα ἀπό τά ἔξω, ἀπό τό μαρξιστικό κόμμα, κι ἔτσι ἄνοιγαν τό δρόμο γιά τήν ἀστική ἰδεολογία. Οἱ «οἰκονομιστές» ὑπεράσπιζαν τή διασπορά καί τούς πρωτόγονους τρόπους δουλειᾶς μέσα στό σοσιαλδημοκρατικό κίνημα, τάσσονταν ἐνάντια στήν ἀνάγκη δημιουργίας συγκεντρωτικοῦ κόμματος τῆς ἐργατικῆς τάξης. Ὁ «οἰκονομισμός» ἀπειλοῦσε νά ἀποτραβήξει τήν ἐργατική τάξη ἀπό τόν ταξικό ἐπαναστατικό δρόμο καί νά τή μετατρέψει σέ πολιτικό ἐξάρτημα τῆς ἀστικῆς τάξης.

Πλατιά κριτική τῶν ἀπόψεων τῶν «οἰκονομιστῶν» γίνεται στά ἔργα τοῦ Λένιν: «Διαμαρτυρία τῶν σοσιαλδημοκρατῶν τῆς Ρωσίας» (στρέφεται ἐνάντια στό «Credo», γράφτηκε στήν ἐξορία στή Σιβηρία τό 1899 καί ὑπογράφτηκε ἀπό 17 ἐξόριστους μαρξιστές), «Πισωδρομική κατεύθυνση στή ρωσική σοσιαλδημοκρατία», «Παίρνοντας ἀφορμή ἀπό μιά „Profession de foi“», «Συζήτηση μέ τούς συνηγόρους τοῦ „οἰκονομισμοῦ“» (βλ. Ἅπαντα, 5η ρωσ. ἔκδ., τόμος 4ος, σελ. 163–176, 240–273, 310–321 [ἑλλ. ἔκδ., σελ. 167–180, 246–279, 316–326]· τόμος 5ος, σελ. 360–367 [ἑλλ. ἔκδ., σελ. 366–373]). Τήν ἰδεολογική συντριβή τοῦ «οἰκονομισμοῦ» τήν ὁλοκλήρωσε ὁ Λένιν στό βιβλίο του «Τί νά κάνουμε» (βλ. Ἅπαντα, 5η ρωσ. ἔκδ., τόμος 6ος, σελ. 1–192 [ἑλλ. ἔκδ., σελ. 1–195]). Μεγάλο ρόλο στήν πάλη ἐνάντια στόν «οἰκονομισμό» ἔπαιξε ἡ λενινιστική «Ἴσκρα». — *47.*

36 «*Ὀσβομποζντένιγε*» («Ἀπελευθέρωση») — δεκαπενθήμερο περιοδικό πού ἔβγαινε στό ἐξωτερικό ἀπό τίς 18 τοῦ Ἰούνη (1 τοῦ Ἰούλη) 1902 ὥς τίς 5 (18) τοῦ Ὀχτώβρη 1905 μέ διευθυντή τόν Π. Μπ. Στροῦβε. Τό περιοδικό ἦταν ὄργανο τῆς ρωσικῆς φιλελεύθερης ἀστικῆς τάξης καί ἀκολουθοῦσε μέ συνέπεια τίς ἰδέες τοῦ μετριοπαθοῦς-μοναρχικοῦ φιλελευθερισμοῦ. Τό 1903 γύρω ἀπό τό περιοδικό σχηματίστηκε (καί τό Γενάρη τοῦ 1904 πῆρε τήν ὁριστική της μορφή) ἡ «Ἕνωση ἀπελευθέρωσης», πού διατηρήθηκε ὥς τόν Ὀχτώβρη τοῦ 1905. Οἱ «Ὀσβομποζντέντσι» μαζί μέ τούς ζέμτσι-συνταγματικούς ἀποτέλεσαν τόν πυρήνα τοῦ συνταγματικοῦ-δημοκρατικοῦ κόμματος (καντέτων) πού ἱδρύθηκε τόν Ὀχτώβρη τοῦ 1905. — *47.*

37 «*Μπέζ Ζαγκλάβιγια*» («Χωρίς τίτλο») — βδομαδιάτικο πολιτικό περιοδικό· ἔβγαινε στήν Πετρούπολη ἀπό τίς 24 τοῦ Γενάρη (6 τοῦ Φλεβάρη) ὥς τίς 14 (27) τοῦ Μάη 1906. Τό περιοδικό ἔβγαινε μέ διευθυντή τόν Σ. Ν. Προκοπόβιτς καί μέ ἄμεσους συνεργάτες τήν Ε. Ντ. Κουσκόβα, τόν Β. Γ. Μπογκουτσάρσκι, τόν Β. Β. Χιζνιάκοφ καί ἄλλους. Οἱ «μπεζζαγκλάβτσι» ἦταν μιά μισοκαντέτικη, μισομενσεβίκικη ὁμάδα τῆς ρωσικῆς ἀστικῆς διανόησης. Ἐνῶ καλύπτονταν κάτω ἀπό μιά τυπική ἀκομματικότητα, στήν οὐσία ἦταν κήρυκες τῆς ἰδέας τοῦ ἀστικοῦ φιλελευθερισμοῦ καί τοῦ ὀπορτουνισμοῦ, ὑποστήριζαν τούς ἀναθεωρητές τῆς ρωσικῆς καί τῆς διεθνοῦς σοσιαλδημοκρατίας. — *47.*

38 *Ἐσέροι* (σοσιαλιστές-ἐπαναστάτες) — μικροαστικό κόμμα τῆς Ρωσίας.

Ἐμφανίστηκε στά τέλη τοῦ 1901 μέ ἀρχές τοῦ 1902, μέ τή συνένωση διαφόρων ναροντνικιστικῶν ὁμάδων καί ὁμίλων («Ἕνωση σοσιαλιστῶν-ἐπαναστατῶν», «Κόμμα τῶν σοσιαλιστῶν-ἐπαναστατῶν» κ. ἄ.). Ἐπίσημα ὄργανά του ἔγιναν ἡ ἐφημερίδα «Ρεβολιουτσιόνναγια Ροσσίγια» (1900–1905) καί τό περιοδικό «Βέστνικ Ρούσκοϊ Ρεβολιούτσιι» (1901–1905). Οἱ ἐσέροι δέν ἔβλεπαν τίς ταξικές διαφορές ἀνάμεσα στό προλεταριάτο καί στό μικροϊδιοκτήτη, σκέπαζαν τόν ταξικό χωρισμό τῆς ἀγροτιᾶς σέ στρώματα καί τίς ἀντιθέσεις στούς κόλπους της, ἀρνοῦνταν τόν ἡγετικό ρόλο τοῦ προλεταριάτου στήν ἐπανάσταση. Οἱ ἀντιλήψεις τῶν ἐσέρων ἦταν ἕνα ἐκλεκτικό μίγμα τῶν ἰδεῶν τοῦ ναροντνικισμοῦ καί τοῦ ἀναθεωρητισμοῦ· οἱ ἐσέροι προσπαθοῦσαν, σύμφωνα μέ τήν ἔκφραση τοῦ Λένιν, νά διορθώσουν «τά κουσούρια τοῦ ναροντνικισμοῦ μέ τά μπαλώματα τῆς ὀπορτουνιστικῆς ,,κριτικῆς" τοῦ μαρξισμοῦ, κριτικῆς πού εἶναι σήμερα τῆς μόδας» (Ἅπαντα, 5η ρωσ. ἔκδ., τόμος 11ος, σελ. 285 [ἑλλ. ἔκδ., σελ. 286]). Ἡ τακτική τῆς ἀτομικῆς τρομοκρατίας, πού οἱ ἐσέροι τήν προπαγάνδιζαν σάν τή βασική μέθοδο πάλης κατά τῆς ἀπολυταρχίας, προξενοῦσε μεγάλη ζημιά στό ἐπαναστατικό κίνημα, δυσκόλευε τήν ὀργάνωση τῶν μαζῶν γιά τήν ἐπαναστατική πάλη.

Τό ἀγροτικό πρόγραμμα τῶν ἐσέρων πρόβλεπε τήν κατάργηση τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας γῆς καί τό πέρασμά της στή διάθεση τῶν κοινοτήτων, τήν ἐφαρμογή τῆς «ἐργασιακῆς ἀρχῆς» καί τῆς ἐξισωτικῆς γαιοχρησίας, καθώς καί τήν ἀνάπτυξη τῶν συνεταιρισμῶν. Στό πρόγραμμα αὐτό, πού οἱ ἐσέροι τό ὀνόμαζαν «σοσιαλιστικοποίηση τῆς γῆς», στήν πραγματικότητα δέν ὑπῆρχε τίποτε τό σοσιαλιστικό. Ἀναλύοντας τό πρόγραμμα τῶν ἐσέρων, ὁ Β. Ι. Λένιν ἔδειξε ὅτι ἡ διατήρηση τῆς ἐμπορευματικῆς παραγωγῆς καί τοῦ ἀτομικοῦ νοικοκυριοῦ πάνω στήν κοινή γῆ δέν ἐξαλείφει τήν κυριαρχία τοῦ κεφαλαίου καί δέν ἀπαλλάσσει τούς ἐργαζόμενους ἀγρότες ἀπό τήν ἐκμετάλλευση καί τήν καταστροφή· οὔτε καί οἱ συνεταιρισμοί μποροῦν νά θεωρηθοῦν σά σωτήριο μέσο γιά τούς μικρούς ἀγρότες στίς συνθῆκες τοῦ καπιταλισμοῦ, γιατί ἀποτελοῦν μέσο πλουτισμοῦ τῆς ἀστικῆς τάξης τοῦ χωριοῦ. Ταυτόχρονα ὁ Λένιν τόνιζε ὅτι τά αἰτήματα τῆς ἐξισωτικῆς γαιοχρησίας, ἄν καί δέν εἶναι σοσιαλιστικά, εἶχαν ἱστορικά προοδευτικό ἐπαναστατικό-δημοκρατικό χαρακτήρα, ἐφόσον στρέφονταν ἐνάντια στήν ἀντιδραστική τσιφλικάδικη γαιοκτησία.

Τό κόμμα τῶν μπολσεβίκων ξεσκέπαζε τίς προσπάθειες τῶν ἐσέρων νά ἐμφανίζονται σά σοσιαλιστές, ἔκανε ἐπίμονη πάλη κατά τῶν ἐσέρων γιά νά κερδίσει τήν ἐπιρροή πάνω στήν ἀγροτιά, ἀπόδειχνε ὅτι ἡ τακτική τους τῆς ἀτομικῆς τρομοκρατίας ἦταν ἐπιζήμια γιά τό ἐργατικό κίνημα. Ταυτόχρονα οἱ μπολσεβίκοι, κάτω ἀπό ὁρισμένες συνθῆκες, ἔκλειναν μέ τούς ἐσέρους προσωρινές συμφωνίες γιά τήν πάλη κατά τοῦ τσαρισμοῦ.

Ἡ ταξική ἀνομοιογένεια τῆς ἀγροτιᾶς καθόρισε τήν πολιτική καί ἰδεολογική ἀστάθεια καί τήν ὀργανωτική διασπορά τοῦ κόμματος τῶν ἐσέρων, τίς συνεχεῖς ταλαντεύσεις τους ἀνάμεσα στή φιλελεύθερη ἀστική τάξη καί στό προλεταριάτο. Στά χρόνια τῆς πρώτης ἀκόμα ρωσικῆς ἐπανάστασης ἀποσπάστηκε ἀπό τό κόμμα τῶν ἐσέρων ἡ δεξιά πτέρυγα, πού δημιούργησε τό νόμιμο «Λαϊκό-σοσιαλιστικό κόμμα ἐργασίας» (ἐνέσοι), συγγενικό ὡς πρός τίς ἀπόψεις του μέ τούς καντέτους, καί ἡ ἀριστερή πτέρυγα, πού διαμορφώθηκε στή μισοαναρχι-

κή ἕνωση τῶν «μαξιμαλιστῶν». Στήν περίοδο τῆς ἀντίδρασης τοῦ Στολίπιν τό κόμμα τῶν ἐσέρων βρισκόταν σέ πλήρη ἰδεολογική καί ὀργανωτική ἀποσύνθεση. Στά χρόνια τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου ἡ πλειοψηφία τῶν ἐσέρων ὑποστήριζε σοσιαλσωβινιστικές θέσεις.

Μετά τή νίκη τῆς ἀστικοδημοκρατικῆς ἐπανάστασης τοῦ Φλεβάρη 1917 οἱ ἐσέροι μαζί μέ τούς μενσεβίκους καί τούς καντέτους ἀποτελοῦσαν τό κύριο στήριγμα τῆς ἀντεπαναστατικῆς ἀστικοτσιφλικάδικης Προσωρινῆς κυβέρνησης, ἐνῶ οἱ ἡγέτες τοῦ κόμματος (Κέρενσκι, Αὐξέντιεφ, Τσερνόφ) συμμετεῖχαν σ' αὐτήν. Τό κόμμα τῶν ἐσέρων σταμάτησε νά ὑποστηρίζει τό ἀγροτικό αἴτημα τῆς κατάργησης τῆς τσιφλικάδικης γαιοκτησίας, τάχθηκε ὑπέρ τῆς διατήρησης τῆς τσιφλικάδικης ἰδιοκτησίας πάνω στή γῆ· οἱ ἐσέροι ὑπουργοί τῆς Προσωρινῆς κυβέρνησης ἔστελναν καταδιωκτικά ἀποσπάσματα ἐνάντια στούς ἀγρότες πού κατελάμβαναν τήν τσιφλικάδικη γῆ.

Στά τέλη τοῦ Νοέμβρη 1917 ἡ ἀριστερή πτέρυγα τῶν ἐσέρων ἵδρυσε τό ἀνεξάρτητο κόμμα τῶν ἀριστερῶν ἐσέρων. Οἱ ἀριστεροί ἐσέροι, προσπαθώντας νά διατηρήσουν τήν ἐπιρροή τους στίς ἀγροτικές μάζες, ἀναγνώρισαν τυπικά τή Σοβιετική ἐξουσία καί ἦρθαν σέ συμφωνία μέ τούς μπολσεβίκους, γρήγορα ὅμως πῆραν τό δρόμο τῆς πάλης κατά τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας.

Στά χρόνια τῆς ξένης στρατιωτικῆς ἐπέμβασης καί τοῦ ἐμφύλιου πολέμου οἱ ἐσέροι ἔκαναν ἀντεπαναστατική, ὑπονομευτική δουλειά, ὑποστήριζαν δραστήρια τούς ἐπιδρομεῖς καί τούς λευκοφρουρούς, ἔπαιρναν μέρος σέ ἀντεπαναστατικές συνωμοσίες, ὀργάνωναν τρομοκρατικές πράξεις ἐνάντια στούς ἡγέτες τοῦ Σοβιετικοῦ κράτους καί τοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος.

Ὅταν τέλειωσε ὁ ἐμφύλιος πόλεμος οἱ ἐσέροι ἐξακολούθησαν τήν ἐχθρική δράση τους κατά τοῦ Σοβιετικοῦ κράτους στό ἐσωτερικό τῆς χώρας καί στό στρατόπεδο τῶν λευκοφρουρῶν ἐμιγκρέδων. — *47.*

39 *Συμβατική* — ἡ τρίτη Ἐθνοσυνέλευση τήν ἐποχή τῆς γαλλικῆς ἀστικῆς ἐπανάστασης πού ἔγινε στά τέλη τοῦ XVIII αἰώνα. Ἡ Συμβατική εἶχε ἱδρυθεῖ σάν ἀνώτατος ἀντιπροσωπευτικός θεσμός τῆς Γαλλίας, ἔπειτα ἀπό τή γαλλική ἐξέγερση τῆς 10 τοῦ Αὐγούστου 1792 πού ἀνέτρεψε τή μοναρχία. Οἱ ἐκλογές γιά τή Συμβατική ἔγιναν τόν Αὔγουστο καί τό Σεπτέμβρη τοῦ 1792. Οἱ βουλευτές πού ἐκλέχτηκαν στή Συμβατική χωρίζονταν σέ τρεῖς ὁμάδες: τούς γιακωβίνους—ἀριστερή πτέρυγα, τούς γιρονδίνους — δεξιά πτέρυγα καί τό «βάλτο» — ταλαντευόμενη πλειοψηφία. Στίς 21 τοῦ Σεπτέμβρη ἡ Συμβατική, κάτω ἀπό τήν πίεση τῶν λαϊκῶν μαζῶν, διακήρυξε ὅτι καταργεῖται ἡ βασιλεία στή χώρα καί στίς 22 τοῦ Σεπτέμβρη ἀνακήρυξε τή Γαλλία δημοκρατία. Ἡ πιό γόνιμη δράση τῆς Συμβατικῆς ἀνάγεται στήν περίοδο τῆς δικτατορίας τῶν γιακωβίνων, ὅταν εἶχαν ἀπομακρυνθεῖ ἀπό τή Συμβατική οἱ γιρονδίνοι. Ἡ Συμβατική ἐξάλειψε τή φεουδαρχία καί καταδίωξε ἀμείλικτα ὅλα τά ἀντεπαναστατικά καί συμβιβαστικά στοιχεῖα, ἀγωνίστηκε ἐνάντια στήν ξένη ἐπέμβαση. Ταυτόχρονα ἡ Συμβατική καθιέρωσε ἀπαρασάλευτο τό δικαίωμα τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας.

Τό ἀντεπαναστατικό πραξικόπημα τῆς 27 τοῦ Ἰούλη 1794, πού ἀνέτρεψε τή δικτατορία τῶν γιακωβίνων, μετέτρεψε τή Συμβατική σέ ὄργανο τῆς ἀστικῆς ἀντεπανάστασης. Στίς 26 τοῦ Ὀχτώβρη 1795, μέ τήν ψήφιση τοῦ λεγόμενου συντάγματος τοῦ III ἔτους, ἡ Συμβατική διαλύθηκε. — *54.*

40 *«Vorwärts»* («Ἐμπρός») — καθημερινή ἐφημερίδα, κεντρικό ὄργανο τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος τῆς Γερμανίας· ἔβγαινε στό Βερολίνο ἀπό τό 1891, ἔπειτα ἀπό ἀπόφαση τοῦ κομματικοῦ συνεδρίου τῆς Χάλλης μέ τόν τίτλο «Vorwärts. Berliner Volksblatt», σά συνέχεια τῆς ἐφημερίδας «Berliner Volksblatt» («Λαϊκή Ἐφημερίδα τοῦ Βερολίνου») πού ἔβγαινε ἀπό τό 1884. Ἀπό τίς στῆλες τῆς ἐφημερίδας ὁ Φ. Ἔνγκελς καταπολεμοῦσε κάθε ἐκδήλωση ὀπορτουνισμοῦ. Ἀπό τό 1895–1900, ὕστερα ἀπό τό θάνατο τοῦ Ἔνγκελς, ἡ σύνταξη τῆς «Vorwärts» ἔπεσε στά χέρια τῆς δεξιᾶς πτέρυγας τοῦ κόμματος καί συστηματικά δημοσίευε ἄρθρα ὀπορτουνιστῶν. Ἡ «Vorwärts», δίνοντας μεροληπτική εἰκόνα τῆς πάλης πού γινόταν ἐνάντια στόν ὀπορτουνισμό καί στόν ἀναθεωρητισμό μέσα στό ΣΔΕΚΡ, ὑποστήριζε τούς «οἰκονομιστές» καί σέ συνέχεια, μετά τή διάσπαση τοῦ κόμματος, τούς μενσεβίκους. Στά χρόνια τῆς ἀντίδρασης ἡ «Vorwärts» δημοσίευε συκοφαντικά ἄρθρα τοῦ Τρότσκι, χωρίς νά δίνει τή δυνατότητα στόν Λένιν, στούς μπολσεβίκους νά διαψεύσουν τίς συκοφαντίες καί νά κάνουν ἀπό τίς στῆλες της ἀντικειμενική ἐκτίμηση τῆς κατάστασης πού ἐπικρατοῦσε στό κόμμα.

Στήν περίοδο τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου ἡ «Vorwärts» ἀκολουθοῦσε σοσιαλσωβινιστικές θέσεις· μετά τή Μεγάλη Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση ἔκανε ἀντισοβιετική προπαγάνδα. Ἔβγαινε στό Βερολίνο ὥς τό 1933. — *58.*

41 Στίς 24 τοῦ Ὀχτώβρη 1905 στό φύλλο ἀρ. 249 τῆς ἐφημερίδας «Vorwärts» δημοσιεύτηκε ἀνακοίνωση τῆς Καθοδήγησης τοῦ γερμανικοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος· ἡ ἀνακοίνωση εἶχε ἡμερομηνία 23 τοῦ Ὀχτώβρη 1905 καί μιλοῦσε γιά τήν ἀλλαγή τοῦ συντακτικοῦ προσωπικοῦ τῆς «Vorwärts». Ἕξι συντάκτες πού ἀνῆκαν στήν ἀναθεωρητική τάση τοῦ κόμματος ἀντικαταστάθηκαν. Στή νέα σύνταξη μπῆκαν πρόσωπα τῆς ἀριστερῆς παράταξης τοῦ κόμματος. Στήν καθοδήγηση τῆς ἐφημερίδας ὁρίστηκε καί ἡ Ρ. Λούξεμπουργκ.

Οἱ ὀπορτουνιστές προσπάθησαν νά ὀργανώσουν καμπάνια γιά τήν ὑπεράσπιση τῶν συντακτῶν πού ἀντικαταστάθηκαν, οἱ πλατιές ὅμως κομματικές μάζες ἐνέκριναν καί ὑποστήριξαν τή γραμμή τῆς Καθοδήγησης τοῦ γερμανικοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος. — *58.*

42 *Τό διεθνές σοσιαλιστικό συνέδριο τῆς ΙΙ Διεθνοῦς στό Ἄμστερνταμ* ἔγινε ἀπό τίς 14 ὥς τίς 20 Αὐγούστου 1904. Τό συνέδριο ἐξέτασε τά παρακάτω θέματα: 1) οἱ διεθνεῖς κανόνες τῆς σοσιαλιστικῆς τακτικῆς· 2) ἡ ἀποικιακή πολιτική· 3) ἡ γενική ἀπεργία· 4) ἡ κοινωνική πολιτική καί οἱ ἀσφαλίσεις τῶν ἐργατῶν· 5) τά τράστ καί ἡ ἀνεργία καί ἄλλα ζητήματα.

Ἡ στάση ἀπέναντι στά ἀστικά κόμματα ἐκφράστηκε στήν ἀπόφαση γιά τούς «Διεθνεῖς κανόνες τῆς σοσιαλιστικῆς τακτικῆς». Ἡ ἀπόφαση ἀπαγόρευε στούς σοσιαλιστές νά συμμετέχουν στίς ἀστικές κυβερνήσεις καί καταδίκαζε «κάθε προσπάθεια συγκάλυψης τῶν ὑφισταμένων ταξικῶν ἀντιθέσεων, πού διευκόλυνε τήν προσέγγιση μέ τά ἀστικά κόμματα». Οἱ ἀποφάσεις τοῦ συνεδρίου, παρ' ὅλο πού ἀποτελοῦσαν ἕνα ὁρισμένο βῆμα πρός τά μπρός, γενικά ἦταν μεσοβέζικες καί ἀποτελοῦσαν μιά ἐπιπλέον παραχώρηση στόν ὀπορτουνισμό. Τό συνέδριο δέν ἔβαλε τό ζήτημα τῆς μετεξέλιξης τῆς μαζικῆς ἀπεργίας σέ ἔνοπλη ἐξέ-

γερση, δέν ἀντέκρουσε τούς δεξιούς ὀπορτουνιστές, πού δικαίωναν τήν ἀποικιακή πολιτική τῶν ἰμπεριαλιστικῶν κρατῶν. Τό συνέδριο, ἐνῶ στά λόγια καταδίκαζε τόν ἀναθεωρητισμό, στήν ἀπόφασή του δέ διακήρυξε ὅτι κόβει κάθε σχέση μαζί του, ἀποσιώπησε τό ζήτημα τῆς προλεταριακῆς ἐπανάστασης καί τῆς δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου. — *58.*

43 *Πανρωσική ἀγροτική ἕνωση* — ἐπαναστατική-δημοκρατική ὀργάνωση πού ἐμφανίστηκε τό 1905. Πρωτεργάτες στήν ἵδρυση τῆς Ἀγροτικῆς ἕνωσης ἦταν οἱ ἀγρότες τοῦ κυβερνείου Μόσχας. Στίς 31 τοῦ Ἰούλη μέ 1 τοῦ Αὐγούστου (13–14 Αὐγούστου) 1905 συνῆλθε στή Μόσχα τό ἱδρυτικό συνέδριο πού ἔβαλε τίς βάσεις τῆς Πανρωσικῆς Ἀγροτικῆς ἕνωσης. Στίς 6–10 (19–23) τοῦ Νοέμβρη 1905 ἔγινε τό δεύτερο συνέδριο τῆς Ἀγροτικῆς ἕνωσης. Τά συνέδρια αὐτά ἐπεξεργάστηκαν τό πρόγραμμα καί τήν τακτική τῆς Ἕνωσης. Ἡ Ἀγροτική ἕνωση ἀπαιτοῦσε πολιτικές ἐλευθερίες καί ἄμεση σύγκληση συντακτικῆς συνέλευσης, ὑποστήριζε τήν τακτική τῆς ἀποχῆς ἀπό τίς ἐκλογές γιά τή 1 Κρατική δούμα. Τό Ἀγροτικό πρόγραμμα τῆς Ἕνωσης περιεῖχε τό αἴτημα τῆς κατάργησης τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας γῆς, τῆς μεταβίβασης χωρίς ἐξαγορά στούς ἀγρότες τῆς γῆς τῶν μοναστηριῶν, τῶν ἐκκλησιῶν, τῆς τσαρικῆς οἰκογένειας, τοῦ στέμματος καί τοῦ κράτους. Ἡ Ἀγροτική ἕνωση, εὑρισκόμενη κάτω ἀπό τήν ἐπιρροή τῶν ἐσέρων καί τῶν φιλελευθέρων, κρατοῦσε μικροαστική μεσοβέζικη στάση, παρουσίαζε ταλαντεύσεις καί ἀναποφασιστικότητα. Ἐνῶ ζητοῦσε τήν κατάργηση τῆς τσιφλικάδικης ἰδιοκτησίας πάνω στή γῆ, ἡ Ἕνωση συμφωνοῦσε νά δοθεῖ μερική ἀποζημίωση στούς τσιφλικάδες. Ὅπως ἔλεγε ὁ Λένιν, ἦταν μιά «πραγματική λαϊκή μαζική ὀργάνωση, πού εἶχε, φυσικά, πολλές ἀπό τίς προλήψεις τῆς ἀγροτιᾶς καί ἦταν συγκαταβατική ἀπέναντι στίς μικροαστκές αὐταπάτες τοῦ ἀγρότη (ὅπως συγκαταβατικοί ἀπέναντί τους εἶναι καί οἱ δικοί μας σοσιαλιστές ἐπαναστάτες)· ὅμως ἦταν τέτοια ὀργάνωση πού χωρίς ἀμφιβολία „πατοῦσε σέ γερό ἔδαφος", ἦταν μιά πραγματική ὀργάνωση τῶν μαζῶν, ἀναντίρρητα ἐπαναστατική στή βάση της, ἱκανή νά ἐφαρμόζει πραγματικά ἐπαναστατικές μεθόδους πάλης» (Ἅπαντα, 5η ρωσ. ἔκδ., τόμος 12ος, σελ. 334 [ἑλλ. ἔκδ., σελ. 332]). Ἀπό τά πρῶτα κιόλας βήματα τῆς δράσης της ἡ Ἀγροτική ἕνωση ἀντιμετώπισε ἀστυνομικές διώξεις. Στίς ἀρχές τοῦ 1907 ἡ Ἕνωση ἔπαψε νά ὑπάρχει. — *63.*

44 Πρόκειται γιά τήν ἐφημερίδα «Βολνά».

«*Βολνά*» («Κύμα») — καθημερινή μπολσεβίκικη ἐφημερίδα. Ἔβγαινε νόμιμα στήν Πετρούπολη ἀπό τίς 26 τοῦ Ἀπρίλη (9 τοῦ Μάη) ὥς τίς 24 τοῦ Μάη (6 τοῦ Ἰούνη) 1906. Βγῆκαν 25 φύλλα. Ἀπό τό 9ο φύλλο ἡ «Βολνά» οὐσιαστικά διευθυνόταν ἀπό τόν Β. Ι. Λένιν. Στή δουλειά τῆς σύνταξης ἔπαιρναν μέρος οἱ: Β. Β. Βορόβσκι, Α. Β. Λουνατσάρσκι, Μ. Σ. Ὀλμίνσκι, Ι. Ι. Σκβορτσόφ-Στεπάνοφ καί ἄλλοι. Στήν ἐφημερίδα δημοσιεύτηκαν 25 περίπου ἄρθρα τοῦ Λένιν, πολλά ἀπ' αὐτά σάν κύρια ἄρθρα τῆς ἐφημερίδας. Ἡ «Βολνά» ἔπαιξε μεγάλο ρόλο στήν καθοδήγηση ἀπομέρους τῶν μπολσεβίκων τῆς ἐπαναστατικῆς πάλης τῶν μαζῶν, στό ἀνέβασμα τῆς συνειδητότητας καί τῆς ὀργανωτικότητας τοῦ προλεταριάτου.

Σημαντικό μέρος τῆς ἐφημερίδας ἔπιανε ἡ κοινωνικοπολιτική στή-

λη. Τά ὑλικά τῆς στήλης αὐτῆς ἦταν ἀφιερωμένα στήν ἀνάλυση καί στήν ἐξήγηση τῶν πολιτικῶν γεγονότων, στήν ἐπεξεργασία καί στήν προπαγάνδιση τῆς τακτικῆς τοῦ προλεταριάτου στήν ἐπανάσταση. Ἡ στήλη τῆς κομματικῆς ζωῆς ἐμφανιζόταν μέ δυό ρουμπρίκες: «Ἀπό τή ζωή τῶν πολιτικῶν κομμάτων» καί «Στίς ἀχτιδικές ὀργανώσεις». Στήν πρώτη ρουμπρίκα δημοσιεύονταν κυρίως ἀποφάσεις καί ἄλλα καθοδηγητικά ντοκουμέντα τοῦ κόμματος, καθώς καί πληροφορίες γιά τή δράση τῶν σοσιαλδημοκρατικῶν ὀργανώσεων τῶν ἐθνικοτήτων. Στή δεύτερη δημοσιεύονταν ὑλικά γιά τή ζωή τῶν ἀχτιδικῶν ὀργανώσεων καί τῶν κομματικῶν ὀργανώσεων βάσης. Μεγάλη προσοχή ἔδινε ἡ ἐφημερίδα στό φώτισμα τῶν προβλημάτων τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος τῆς χώρας. Τό ὑλικό αὐτό δημοσιευόταν στίς ρουμπρίκες: «Στίς φάμπρικες καί στά ἐργοστάσια», «Στά συνδικάτα», «Ἀνάμεσα στούς ἀνέργους». Στή στήλη «Κρατική δούμα» δημοσιεύονταν ὑλικά ἀπό τίς συνεδριάσεις τῆς Δούμας, ρεπορτάζ ἀπό τά παρασκήνια τῆς Δούμας. Οἱ ἐπισκοπήσεις τοῦ τύπου δημοσιεύονταν στή στήλη «Ξεφυλλίζοντας ἐφημερίδες καί περιοδικά».

Ἡ τσαρική κυβέρνηση ὑπέβαλλε σέ διωγμούς τή «Βολνά»: ὁ διευθυντής τῆς «Βολνά» εἶχε παραπεμφθεῖ ἐπανειλημμένα σέ δίκες, πολλά φύλλα τῆς ἐφημερίδας κατασχέθηκαν: Τό Ἐφετεῖο Πετρούπολης ἀποφάσισε στίς 26 τοῦ Ἰούνη (9 τοῦ Ἰούλη) 1913 νά καταστραφοῦν τά φύλλα 10, 18, 19, 22, 23, 24 καί 25, μαζί μέ τά ἕτοιμα στερεότυπά τους. Στίς 24 τοῦ Μάη (6 τοῦ Ἰούνη) 1906 ἡ ἐφημερίδα κλείστηκε ἀπό τήν τσαρική κυβέρνηση. Μετά τό κλείσιμο τῆς «Βολνά» οἱ ἐργάτες τοῦ ἐργοστασίου Κόππελ τῆς Πετρούπολης ἔγραφαν: «Ἐπειδή καταλαβαίνουμε ὅτι ἡ ἐφημερίδα «Βολνά» πού κλείστηκε ἀπό τήν ἀστυνομία ἐξέφραζε καί ὑπεράσπιζε πέρα γιά πέρα τά βασικά αἰτήματα καί τούς τελικούς σκοπούς τῆς ἐργατικῆς τάξης, ἐπειδή ταυτόχρονα μιλοῦσε σ' ἐμᾶς τούς ἐργάτες μέ τήν πιό σαφῆ καί ἁπλή γλώσσα γιά τό ταξικό μας καθῆκον στή σημερινή στιγμή, ἐπειδή μᾶς ἐξηγοῦσε πάρα πολύ κατανοητά καί σωστά ποιά εἶναι ἡ διαγωγή τῶν καντέτων καί ποιά πρέπει νά εἶναι ἡ δική μας στάση ἀπέναντί τους καί ἀπέναντι στήν Κρατική δούμα, ἐκφράζουμε τή συντροφική μας συμπάθεια στή «Βολνά» πού κλείστηκε καί περιμένουμε μέ ἀνυπομονησία τήν ἐφημερίδα πού θά βγεῖ στή θέση της» («Βπεριόντ» ἀρ. φύλλου 2, 27 τοῦ Μάη 1906). Στή θέση τῆς «Βολνά» ἄρχισε νά βγαίνει ἡ ἐφημερίδα «Βπεριόντ» κι ἔπειτα ἡ «Ἔχο». — *68.*

45 Τό ἄρθρο «Νέα ἄνοδος» δημοσιεύτηκε σάν κύριο ἄρθρο στό 10ο φύλλο τῆς ἐφημερίδας «Βολνά», στίς 6 τοῦ Μάη 1906. Ἡ ἐπιτροπή τύπου Πετρούπολης βρῆκε στό ἄρθρο αὐτό «ἐνδείξεις ἐγκλήματος, πού προβλέπονταν ἀπό τό ἐδάφιο 1 τοῦ ἄρθρου 129 τοῦ ποινικοῦ κώδικα» καί ἀποφάσισε νά ἀσκήσει ποινική δίωξη ἐνάντια στό διευθυντή-ἐκδότη καί σέ ἄλλα πρόσωπα ὑπεύθυνα γιά τήν ἐκτύπωση τοῦ ἄρθρου· κατάσχεσε ἐπίσης τό 10ο φύλλο τῆς ἐφημερίδας. Στίς 12 (25) τοῦ Μάη 1906 τό Ἐφετεῖο Πετρούπολης ἐπικύρωσε τήν ἀπόφαση τῆς ἐπιτροπῆς τύπου. — *71.*

46 *Τό κόμμα τῶν Ὀχτωβριστῶν* (ἡ «Ἕνωση τῆς 17 τοῦ Ὀχτώβρη») σχηματίστηκε στή Ρωσία μετά τή δημοσίευση τοῦ διαγγέλματος τῆς 17 τοῦ Ὀχτώβρη 1905. Ἦταν ἀντεπαναστατικό κόμμα, πού ἐκπροσωποῦσε καί ὑπεράσπιζε τά συμφέροντα τῆς μεγαλοαστικῆς τάξης καί τῶν τσι-

φλικάδων πού ἐφάρμοζαν καπιταλιστικό τρόπο παραγωγῆς· ἀρχηγοί τοῦ κόμματος αὐτοῦ ἦταν ὁ Α. Ι. Γκουτσκόφ, γνωστός βιομήχανος καί ἰδιοκτήτης σπιτιῶν στή Μόσχα, καί ὁ Μ. Β. Ροντζιάνκο, μεγαλοτσιφλικάς. Οἱ ὀχτωβριστές ὑποστήριζαν τήν ἐσωτερική καί ἐξωτερική πολιτική τῆς τσαρικῆς κυβέρνησης. — *73.*

47 Πρόκειται γιά τό *ΙΙΙ συνέδριο τοῦ καντέτικου κόμματος*, πού ἔγινε στήν Πετρούπολη στίς 21–25 τοῦ Ἀπρίλη (4–8 τοῦ Μάη) 1906 στίς παραμονές τῆς ἔναρξης τῶν ἐργασιῶν τῆς Ι Κρατικῆς δούμας. Στό κέντρο τῆς προσοχῆς τοῦ συνεδρίου ἦταν τό ζήτημα τῆς τακτικῆς τοῦ κόμματος τῶν καντέτων στή Δούμα. Εἰσήγηση πάνω στό ζήτημα αὐτό ἔκανε ὁ Π. Ν. Μιλιουκόφ, πού, διατυπώνοντας τό σχέδιο δράσης τοῦ κόμματος μέσα στή Δούμα, εἶπε ὅτι πρέπει νά παρθεῖ ὑπόψη ἡ ἰσχύουσα τσαρική νομοθεσία. Στήν ἀπόφαση πού πῆρε τό συνέδριο «Γιά τήν τακτική τοῦ κόμματος στήν Κρατική δούμα» οἱ καντέτοι δήλωναν δημαγωγικά ὅτι θά παλέψουν γιά δημοκρατικές ἐλευθερίες «μέ τήν ὑποβολή τῶν ἐνδεικνυομένων νομοσχεδίων καί τή συζήτησή τους στή Δούμα». Τό συνέδριο συζήτησε τό «Σχέδιο βασικῶν θέσεων γιά τήν ἀγροτική μεταρρύθμιση», πού τό εἶχε ἐπεξεργαστεῖ ἡ ἀγροτική ἐπιτροπή τῶν καντέτων. Τό σχέδιο αὐτό μέ μερικές τροποποιήσεις ὑποβλήθηκε ἀργότερα γιά συζήτηση στήν Κρατική δούμα (εἶναι γνωστό σά «σχέδιο τῶν 42»). — *74.*

48 «*Ρέτς*» («Λόγος») — καθημερινή ἐφημερίδα, κεντρικό ὄργανο τοῦ κόμματος τῶν καντέτων· ἔβγαινε στήν Πετρούπολη ἀπό τίς 23 τοῦ Φλεβάρη (8 τοῦ Μάρτη) 1906 κάτω ἀπό τήν οὐσιαστική διεύθυνση τῶν Π. Ν. Μιλιουκόφ καί Ι. Β. Γκέσσεν, καί μέ τή στενή συνεργασία τῶν Μ. Μ. Βινάβερ, Π. Ντ. Ντολγκοροῦκοφ, Π. Μπ. Στροῦβε καί ἄλλων. Κλείστηκε ἀπό τή Στρατιωτική-ἐπαναστατική ἐπιτροπή τοῦ Σοβιέτ Πετρούπολης στίς 26 τοῦ Ὀχτώβρη (8 τοῦ Νοέμβρη) 1917. Ὡς τόν Αὔγουστο τοῦ 1918 ἐξακολουθοῦσε νά βγαίνει μέ διάφορους τίτλους: «Νάσα Ρέτς», «Σβομπόνταγια Ρέτς», «Βέκ», «Νόβαγια Ρέτς», «Νάς Βέκ». — *77.*

49 «*Νάσα Ζίζν*» («Ἡ ζωή μας»)—καθημερινή ἐφημερίδα φιλελεύθερης κατεύθυνσης· ἔβγαινε μέ διακοπές ἀπό τίς 6 (19) τοῦ Νοέμβρη 1904 ὥς τίς 11 (24) τοῦ Ἰούλη 1906 στήν Πετρούπολη. — *81.*

50 Οἱ νόμιμες μπολσεβίκικες ἐφημερίδες τῆς ἄνοιξης καί τοῦ καλοκαιριοῦ τοῦ 1906: «Βολνά», «Βπεριόντ» καί «Ἔχο» εἶχαν στήλη μέ τόν τίτλο «Ξεφυλλίζοντας ἐφημερίδες καί περιοδικά», στήν ὁποία γίνονταν ἐπισκοπήσεις τοῦ τύπου. Πολλά ἄρθρα καί σχόλια τῆς στήλης αὐτῆς γράφτηκαν ἀπό τόν Λένιν. — *85.*

51 *Μιλλερανιστές* — ἐκπρόσωποι τοῦ μιλλερανισμοῦ, ὀπορτουνιστικοῦ ρεύματος στή σοσιαλδημοκρατία· ἡ ὀνομασία τοῦ ρεύματος αὐτοῦ προέρχεται ἀπό τό ὄνομα τοῦ γάλλου σοσιαλιστῆ-ρεφορμιστῆ Α. Ε. Μιλλεράν, πού τό 1899 πῆρε μέρος στήν ἀντιδραστική ἀστική κυβέρνηση τῆς Γαλλίας καί ὑποστήριξε τήν ἀντιλαϊκή της πολιτική. Ἡ συμμετοχή τοῦ Μιλλεράν στήν ἀστική κυβέρνηση ἦταν καθαρή ἐκδήλωση τῆς πολιτικῆς τῆς ταξικῆς συνεργασίας τῶν ὀπορτουνιστῶν ἡγετῶν τῆς σοσιαλδημοκρατίας μέ τήν ἀστική τάξη, παραίτησή τους ἀπό τήν ἐπανα-

στατική πάλη, προδοσία τῶν συμφερόντων τῶν ἐργαζομένων τάξεων. Ὁ Λένιν χαρακτηρίζοντας τό μιλλερανισμό σάν ἀναθεωρητισμό καί ἀποστασία τόνιζε ὅτι οἱ σοσιαλ-ρεφορμιστές, παίρνοντας μέρος σέ ἀστική κυβέρνηση, ἀποδείχνονταν ὁπωσδήποτε ἑτεροκίνητοι, προκάλυμμα γιά τούς κεφαλαιοκράτες, ὄργανα ἐξαπάτησης τῶν μαζῶν ἀπομέρους τῆς κυβέρνησης αὐτῆς. — *85.*

52 Τό σημείωμα γράφτηκε σάν ἐπίλογος στό σχέδιο ἀπόφασης «Γιά τήν Κρατική δούμα», πού ὑποβλήθηκε ἀπό τόν Β. Ι. Λένιν στό IV (Ἑνωτικό) συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ καί δημοσιεύτηκε στήν ἐφημερίδα «Βολνά», ἀρ. φύλλου 12 τῆς 9 τοῦ Μάη 1906 (βλ. Ἅπαντα, 5η ρωσ. ἔκδ., τόμος 12ος, σελ. 377–378 [ἑλλ. ἔκδ., σελ. 375–376]). — *87.*

53 *Ἡ ὁμάδα τοῦ κόμητα Χέυντεν* — «ἀριστερή» πτέρυγα τῆς ὁμάδας τῶν Ὀχτωβριστῶν στήν Ι Κρατική δούμα· στήν ὁμάδα αὐτήν ἀνῆκαν καί μερικοί δεξιοί καντέτοι. Στή συνεδρίαση τῆς Δούμας πού ἔγινε στίς 5 (18) τοῦ Μάη 1906, κατά τή συζήτηση τῆς ἀπάντησης τῆς Δούμας στό λόγο τοῦ θρόνου, ἡ ὁμάδα τοῦ Χέυντεν ἀρνήθηκε νά ψηφίσει τό κείμενο τῆς ἀπάντησης, πού τό εἶχαν συντάξει οἱ καντέτοι σ᾽ ἕνα πνεῦμα συνταγματικο-μοναρχικό, γιατί τό θεώρησε πολύ ριζοσπαστικό καί ἐγκατέλειψε τήν αἴθουσα τῶν συνεδριάσεων. Μετά τή διάλυση τῆς Ι Κρατικῆς δούμας ἡ ὁμάδα συγκρότησε τό κόμμα τῆς «εἰρηνικῆς ἀνακαίνισης», συγγενικό μέ τό κόμμα τῶν ὀχτωβριστῶν. Ὁ Β. Ι. Λένιν ἔδοσε τήν πολιτική σκιαγραφία τοῦ Χέυντεν καί τῆς ὁμάδας του στό ἄρθρο «Στή μνήμη τοῦ κόμητα Χέυντεν» (βλ. Ἅπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμος 13ος, σελ. 35–42). — *90.*

54 Παραθέτονται λόγια ἀπό τό ποίημα τοῦ Μ. Γ. Λέρμοντοφ «Στοχασμοί» (βλ. Μ. Γ. Λέρμοντοφ. Ἅπαντα σέ ἕξ τόμους, τόμος 2ος, ρωσ. ἔκδ. 1954, σελ. 114). — *90.*

55 Τό σημείωμα γράφτηκε ἀπό τόν Β. Ι. Λένιν σάν ἐπίλογος «Ἀπό τή σύνταξη» στό ἄρθρο «Σχετικά μέ τό ὀργανωτικό ζήτημα». — *92.*

56 Ἡ συγκέντρωση εἶχε ὀργανωθεῖ στήν Πετρούπολη, στό Σπίτι τοῦ Λαοῦ τῆς Πάνινα, μέ τήν εὐκαιρία τῆς ἀπάντησης τῆς Δούμας στό λόγο τοῦ θρόνου. Στή συγκέντρωση πῆραν μέρος περίπου τρεῖς χιλιάδες ἄτομα, πού ἕνα σημαντικό μέρος τους ἦταν ἐργάτες. Γιά πρώτη φορά τότε ὁ Β. Ι. Λένιν (μέ τό ψευδώνυμο Κάρποφ) μίλησε στή Ρωσία δημόσια σέ μαζική συγκέντρωση. Ὁ λόγος τοῦ Λένιν ἦταν ἀπάντηση στούς προηγούμενους ὁμιλητές, στούς καντέτους Β. Β. Βοντοβόζοφ καί Ν. Α. Ὀγκορόντνικοφ, πού προσπάθησαν στούς λόγους τους νά διαψεύσουν τίς κατηγορίες ὅτι οἱ καντέτοι εἶχαν ἔρθει σέ μυστική συνεννόηση μέ τήν τσαρική κυβέρνηση· ὁ λόγος του ἦταν ἐπίσης ἀπάντηση στό «λαϊκό σοσιαλιστή» Β. Α. Μιακότιν καί στό μενσεβίκο Φ. Ι. Ντάν (Μπερσένεφ), πού ὑποστήριζαν τό συνασπισμό μέ τούς καντέτους. Ὁ Λένιν ξεσκέπασε τήν πολιτική τῶν καντέτων, πολιτική συναλλαγῆς μέ τήν ἀπολυταρχία σέ βάρος τοῦ λαοῦ. Ὁ Α. Γ. Σλῆχτερ, πού πῆρε μέρος στή συγκέντρωση, ἔγραφε στίς ἀναμνήσεις του:

«Ἄρχισε τότε νά μιλάει ὁ Ἰλίτς:

— Σύμφωνα μέ τά λεγόμενα τοῦ Ὀγκορόντνικοφ, ἔγιναν μόνο δια-

πραγματεύσεις, συμφωνία δέν ἔγινε. Μά τί εἶναι διαπραγματεύσεις; Ἡ ἀρχή τῆς συμφωνίας. Καί τί εἶναι συμφωνία; Τό τέλος τῶν διαπραγματεύσεων.

Θυμᾶμαι καλά τό ξάφνιασμα καί τήν κατάπληξη πού προξένησε σέ ὅλους, κυριολεκτικά σέ ὅλους τούς ἀκροατές, τούτη ἡ τόσο ἁπλή, τόσο καθαρή καί τόσο χτυπητή διατύπωση τῆς οὐσίας τῆς διαφορᾶς. Ἔφτασαν μερικές ἀκόμα φράσεις, μερικά ἱστορικά στοιχεῖα σχετικά μέ διαπραγματεύσεις πού κατέληξαν σέ συμφωνία καί συναλλαγές, γιά νά ἐπικρατήσει στήν τεράστια αἴθουσα ἡ χαρακτηριστική, ἡ ἰδιαίτερη ἐκείνη σιγή, πού παρουσιάζεται συνήθως μόνο στίς περιπτώσεις πού οἱ ἀκροατές ἀσάλευτοι ἀκοῦνε μέ τεταμένη προσοχή τόν ὁμιλητή... Ἡ μπολσεβίκικη ἐπιχειρηματολογία τοῦ Ἰλίτς κατέκτησε τήν τεράστια συγκέντρωση, πού ψήφισε μέ μεγάλη ὁμοθυμία καί μέ τεράστια πλειοψηφία τό σχέδιο ἀπόφασης τοῦ Λένιν» (Α. Σλῆχτερ. «Δάσκαλος καί φίλος τῶν ἐργαζομένων. (Ἀπό τίς ἀναμνήσεις γιά τόν Λένιν)». Μόσχα, 1957, σελ. 10–11, 12).

Ὁ λόγος τοῦ Λένιν στή συγκέντρωση τῆς 9 (22) τοῦ Μάη 1906 ἀνησύχησε τήν ἀστική τάξη. Ἀπαντώντας στίς ἐπιθέσεις τῶν καντέτων ὁ Λένιν ἔγραψε τό ἄρθρο «Ἀπόφαση καί Ἐπανάσταση», στό ὁποῖο ἔλεγε: «Ἡ λαϊκή συγκέντρωση στό σπίτι τῆς Πάνινα ἔκανε τούς κ.κ. καντέτους ν' ἀγανακτήσουν ἐξαιρετικά. Οἱ λόγοι τῶν σοσιαλδημοκρατῶν στή συγκέντρωση αὐτή ἀνατάραξαν τό σαπισμένο βάλτο» (σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 104 [ἑλλ. ἔκδ., σελ. 106]). Ἡ κυβέρνηση παρέπεμψε σέ δίκη τούς συντάκτες τῶν ἐφημερίδων «Βολνά» καί «Πριζίβ» ἐπειδή δημοσίευσαν ρεπορτάζ γιά τή συγκέντρωση καί τήν ἀπόφαση πού ψηφίστηκε ἐκεῖ· ταυτόχρονα ἀνακοίνωσε ὅτι θά περάσουν ἀπό δίκη ὅσοι πῆραν μέρος στή συγκέντρωση τῆς 9 (22) τοῦ Μάη καί ἀπαγόρευσε γενικά τίς συγκεντρώσεις. — *93.*

57 Στήν ἐφημερίδα «Βολνά» ἔγινε ἕνα τυπογραφικό λάθος. Στή συγκέντρωση μίλησε ὁ Μπερσένεφ (Φ. Ι. Ντάν). — *94.*

58 Πρόκειται γιά τή συνομιλία τοῦ Ι. Λ. Γκορεμίκιν μέ τόν ὑπουργό Ἐσωτερικῶν Π. Α. Στολίπιν γιά τήν ἀμνηστία. Τό περιεχόμενο τῆς συνομιλίας αὐτῆς εἶχε ἐκτεθεῖ σ' ἕνα χρονικό μέ τόν τίτλο «Ὁ Γκορεμίκιν γιά τούς „καλύτερους ἀνθρώπους"», πού δημοσιεύτηκε στήν ἐφημερίδα «Γκόλος», ἀρ. φύλλου 5 τῆς 3 (16) τοῦ Μάη 1906. — *97.*

59 «*Στρανά*» («Ἡ χώρα») — καθημερινή ἐφημερίδα, ὄργανο τοῦ κόμματος τῶν δημοκρατικῶν μεταρρυθμίσεων· ἔβγαινε στήν Πετρούπολη ἀπό τίς 19 τοῦ Φλεβάρη (4 τοῦ Μάρτη) 1906 ὥς τό 1907. — *105.*

60 Τά στοιχεῖα τοῦ τηλεγραφικοῦ πρακτορείου Πετρούπολης γιά τίς ἐκλογές τῆς Τιφλίδας, πού χρησιμοποίησε ὁ Β. Ι. Λένιν στό ἄρθρο του, δέν ἦταν ἀκριβῆ. Στήν Τιφλίδα εἶχαν ἐκλεγεῖ 80 ἐκλέκτορες καί ὄχι 81. Ἀπ' αὐτούς οἱ 71 ἦταν σοσιαλδημοκράτες καί οἱ 9 καντέτοι. — *110.*

61 Πρόκειται γιά τήν ἐκλογή ἐκλεκτόρων τοῦ Κουτάις. Οἱ ἐκλογές γιά τήν ἀνάδειξη βουλευτῶν τῆς Κρατικῆς δούμας ἔγιναν ἀργότερα· στό κυβερνεῖο τοῦ Κουτάις ἐκλέχτηκαν τρεῖς βουλευτές γιά τήν Ι Κρατική δούμα: οἱ Ι. Γ. Γκομαρτέλι, Σ. Ντ. Τζαπαρίντζε καί Ι. Ι. Ραμισβίλι, ὅλοι μενσεβίκοι. — *110.*

62 Ὁ Λένιν ἔχει ὑπόψη του τήν ἀπόφαση «Γιά τή στάση ἀπέναντι στήν Κρατική δούμα», πού ἔλεγε: «. . .παντοῦ, ὅπου πρόκειται ἀκόμα νά γίνουν ἐκλογές καί ὅπου τό ΣΔΕΚΡ μπορεῖ νά βάλει δικούς του ὑποψηφίους, χωρίς νά κάνει συνασπισμό μέ ἄλλα κόμματα, πρέπει νά φροντίσει νά ἐκλεγοῦν οἱ δικοί του ὑποψήφιοι γιά τή Δούμα» («Τό τέταρτο (Ἑνωτικό) συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ». Μόσχα, 1959, σελ. 526). — *110.*

63 Πρόκειται γιά τή μενσεβίκικη Ἐπιτροπή Ἀρμαβίρ τοῦ ΣΔΕΚΡ· ἡ ἐπιτροπή αὐτή στίς ἐκλογές τῆς Ι Κρατικῆς δούμας, παρά τήν ἀπόφαση τοῦ IV (Ἑνωτικοῦ) συνεδρίου τοῦ ΣΔΕΚΡ ὅτι δέν ἐπιτρέπονται οἱ συνασπισμοί μέ τά ἀστικά κόμματα, κάλεσε μέ μιά ἔκκληση τούς ψηφοφόρους νά ψηφίσουν τούς σοσιαλδημοκράτες ἤ, στήν ἀνάγκη, τούς ὑποψηφίους πού δέ βρίσκονταν «δεξιότερα ἀπό τούς καντέτους». — *110.*

64 «*Μπιρζεβίγε Βέντομοστι*» («Δελτίο τοῦ Χρηματιστηρίου») — ἀστική ἐφημερίδα· ἱδρύθηκε τό 1880 γιά ἐμπορικούς σκοπούς. Ἔβγαινε στήν Πετρούπολη, στήν ἀρχή τρεῖς φορές τή βδομάδα, ὕστερα τέσσερες καί σέ συνέχεια κάθε μέρα. Ἀπό τό Νοέμβρη τοῦ 1902 ἔβγαινε δυό φορές τή μέρα: τό πρωί καί τό ἀπόγευμα. Τό γεγονός ὅτι προσαρμοζόταν σέ κάθε κατάσταση, ἐξαγοραζόταν καί στεροῦνταν ἀρχῶν συνετέλεσε στό νά γίνει τό ὄνομά της προσηγορικό («μπιρζέβκα»). Ἡ «Μπιρζεβίγε Βέντομοστι» κλείστηκε ἀπό τή Στρατιωτική-ἐπαναστατική ἐπιτροπή στά τέλη τοῦ Ὀχτώβρη 1917. — *117.*

65 Τό ἄρθρο γράφτηκε ἀπό τόν Β.Ι. Λένιν σάν ἐπίλογος «Ἀπό τή σύνταξη» στήν ἔκκληση τῶν ἐργατῶν-βουλευτῶν τῆς Δούμας «Πρός ὅλους τούς ἐργάτες τῆς Ρωσίας».

Ἡ ἔκκληση μαζί μέ τόν ἐπίλογο δημοσιεύτηκε στό 21ο φύλλο τῆς ἐφημερίδας «Βολνά», στίς 19 τοῦ Μάη 1906. Γιά τή δημοσίευση τοῦ ὑλικοῦ αὐτοῦ ὁ διευθυντής τῆς «Βολνά» παραπέμφθηκε σέ δίκη. — *122.*

66 Πρόκειται γιά τό «*Σχέδιο τοῦ βασικοῦ ἀγροτικοῦ νόμου*», πού καταρτίσθηκε σέ μιά ἰδιαίτερη σύσκεψη τῶν βουλευτῶν τῆς Ἐργασιακῆς ὁμάδας. Τό σχέδιο, ὑπογραμμένο ἀπό 33 βουλευτές (κυρίως τρουντοβίκους), ὑποβλήθηκε γιά συζήτηση στή Δούμα στίς 6 (19) τοῦ Ἰούνη 1906. Τό «σχέδιο τῶν 33» καταρτίσθηκε μέ τήν ἄμεση συμμετοχή τῶν ἐσέρων καί ἐξέφραζε τίς ἀπόψεις τους στό ἀγροτικό ζήτημα. Ἔχοντας πάρει προηγούμενα μέρος στό «σχέδιο τῶν 104» (βλ. σημείωση 167) αὐτοί πού ὑπέγραψαν τό «σχέδιο τῶν 33» ἐπέφεραν στό σχέδιο αὐτό μιά σειρά οὐσιαστικές ἀλλαγές. Τό «σχέδιο τῶν 33» ἔβαζε σά βασικό αἴτημα τήν ἄμεση καί πλήρη κατάργηση τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας πάνω στή γῆ, διακήρυσσε τήν ἰσοτιμία ὅλων τῶν πολιτῶν στή χρήση τῆς γῆς καί τήν ἀρχή τῆς κοινοτικῆς γαιοχρησίας μέ ἐξισωτικούς ἀναδασμούς τῆς γῆς, ἀνάλογα μέ τήν καταναλωτική καί ἐργασιακή νόρμα. Σέ διάκριση ἀπό τό «σχέδιο τῶν 104», πού πρότεινε τό βαθμιαῖο πέρασμα ὅλης τῆς γῆς στήν ἰδιοκτησία τοῦ λαοῦ καί ἐπέτρεπε τήν ἐξαγορά ἑνός μέρους τῆς γῆς, τό «σχέδιο τῶν 33» ἀπαιτοῦσε πιό ἀποφασιστικά τήν ἄμεση κατάργηση τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας πάνω στή γῆ καί ἔθετε σάν ὅρο τή δήμευση τῆς τσιφλικάδικης γῆς χωρίς ἐξαγορά.

Τό «σχέδιο τῶν 33» συνάντησε τή λυσσασμένη ἀντίδραση τῶν καντέτων, πού ἀντιτάχθηκαν ἀκόμα καί στή διαβίβασή του πρός τήν ἀγρο-

τική ἐπιτροπή τῆς Δούμας σάν ὑλικοῦ γιά μελέτη. Στή συνεδρίαση τῆς Δούμας τό σχέδιο ἀπορρίφθηκε μέ πλειοψηφία 140 ψήφων ἔναντι 78. — *125.*

67 «*Ναρόντνι Βέστνικ*» («Ἀγγελιοφόρος τοῦ Λαοῦ») — καθημερινή ἐφημερίδα τῶν ἐσέρων· ἔβγαινε στήν Πετρούπολη ἀπό τίς 17 (30) τοῦ Μάη ὥς τίς 31 τοῦ Μάη (13 τοῦ Ἰούνη) 1906 καί ἀποτελοῦσε συνέχεια ἑνός ὁμώνυμου περιοδικοῦ. Βγῆκαν συνολικά 13 φύλλα. — *125.*

68 *Γκορεμικινικοί* — ἐκπρόσωποι τῶν ἀντιδραστικῶν-γραφειοκρατικῶν κυβερνητικῶν κύκλων τῆς τσαρικῆς Ρωσίας, πού εἶχαν ἐπικεφαλῆς τόν τότε πρωθυπουργό Ι. Λ. Γκορεμίκιν. Ὄργανο τῶν κύκλων αὐτῶν ἦταν ἡ μαυροεκατονταρχίτικη ἐφημερίδα «Νόβογε Βρέμια». — *128.*

69 Στίς 11 (24) τοῦ Μάη 1906 ἔγινε συνέλευση τῶν σοσιαλδημοκρατῶν ἐργατῶν τῆς ἀχτίδας Μόσχας τῆς Πετρούπολης, ἀφιερωμένη στά ἀποτελέσματα τοῦ IV (Ἑνωτικοῦ) συνεδρίου τοῦ ΣΔΕΚΡ. Στή συνέλευση αὐτή πῆραν μέρος περίπου 300 ἄτομα. Εἰσηγήσεις ἔκαναν: ἀπομέρους τῶν μπολσεβίκων ὁ Β. Ι. Λένιν καί ἀπομέρους τῶν μενσεβίκων ὁ Φ. Ι. Ντάν. Στό τέλος τῆς συνέλευσης ἄναψε πολεμική ἀνάμεσα στούς μπολσεβίκους καί στούς μενσεβίκους πάνω στό θέμα ἄν ἐπιτρέπεται νά γίνεται κριτική τῶν ἀποφάσεων τοῦ Ἑνωτικοῦ συνεδρίου στόν τύπο καί σέ δημόσιες συγκεντρώσεις. Οἱ μενσεβίκοι, προσπαθώντας νά περιορίσουν τήν ἰδεολογική πάλη γύρω ἀπό τίς ἀποφάσεις τοῦ συνεδρίου, θεωροῦσαν ὅτι ἡ κριτική ἐπιτρέπεται μόνο στίς κομματικές συνελεύσεις καί μέ τό πνεῦμα αὐτό πρότειναν σχετική ἀπόφαση. Ὁ Λένιν πρότεινε μιά τροπολογία στήν ἀπόφαση, πού ἔλεγε ὅτι ὅλες οἱ ἀποφάσεις τοῦ συνεδρίου πρέπει νά συζητοῦνται ὄχι μόνο στίς κομματικές συνελεύσεις ἀλλά καί «ἀπό τίς στῆλες τῶν σοσιαλδημοκρατικῶν ἐφημερίδων καί στίς λαϊκές συγκεντρώσεις» («Βολνά», ἀρ. φύλλου 15, 12 τοῦ Μάη 1906). Ἡ ἀπόφαση μέ τήν τροπολογία τοῦ Λένιν ψηφίστηκε ἀπό τή συντριπτική πλειοψηφία (τήν καταψήφισαν μόνο 39 ἄτομα). Ἀπαντώντας στήν τροπολογία τοῦ Λένιν, ἡ μενσεβίκικη Κεντρική Ἐπιτροπή πῆρε μιά ἀπόφαση, πού ὁ Λένιν τήν ἐπικρίνει στό ἄρθρο αὐτό. Σχεδόν ὅλες οἱ κομματικές ὀργανώσεις τῆς Πετρούπολης διαμαρτυρήθηκαν ἐνάντια στήν ἀπόφαση τῆς ΚΕ. Τή θέση τῶν μπολσεβίκων στό ζήτημα τῆς κριτικῆς τῶν ἀποφάσεων τοῦ IV συνεδρίου τήν ὑποστήριξαν καί ἄλλες σοσιαλδημοκρατικές ὀργανώσεις. Οἱ σοσιαλδημοκράτες τοῦ Πέρμ δήλωσαν ὅτι θεωροῦν δικαίωμά τους νά κριτικάρουν ὅλες τίς ἀποφάσεις τοῦ Ἑνωτικοῦ συνεδρίου τοῦ ΣΔΕΚΡ σέ πλατιές κομματικές καί λαϊκές συνελεύσεις, συγκεντρώσεις καθώς καί ἀπό τίς στῆλες τῶν σοσιαλδημοκρατικῶν ἐφημερίδων. Ἀνάλογη ἀπόφαση πῆρε καί ἡ κομματική συνδιάσκεψη τῆς ἀχτίδας Ἰβάνοβο-Βοζνεσένσκ καί πολλές ἄλλες ὀργανώσεις. — *130.*

70 Τό ἄρθρο «*Κακές συμβουλές*» δημοσιεύτηκε σάν κύριο ἄρθρο στό 23ο φύλλο τῆς «Βολνά», στίς 21 τοῦ Μάη 1906. Γιά τή δημοσίευση τοῦ ἄρθρου αὐτοῦ κατασχέθηκε τό φύλλο τῆς ἐφημερίδας καί ἐνάντια στό διευθυντή ἀσκήθηκε ποινική δίωξη. — *133.*

71 «*Κουριέρ*» («Ταχυδρόμος») — καθημερινή νόμιμη ἐφημερίδα, ὄργανο

τῶν μενσεβίκων· ἔβγαινε στήν Πετρούπολη ἀπό τίς 17 (30) τοῦ Μάη ὥς τίς 13 (26) τοῦ Ἰούνη 1906 στή θέση τῆς «Νέβσκαγια Γκαζέτα», πού ἔβγαινε προηγούμενα. Βγῆκαν συνολικά 25 φύλλα. Συνέχεια τῆς «Κουριέρ» ἦταν ἡ ἐφημερίδα «Γκόλος Τρουντά». — *133.*

72 «*Ντιέλο Ναρόντα*» («Ὑπόθεση τοῦ Λαοῦ») — καθημερινή νόμιμη ἐφημερίδα τοῦ κόμματος τῶν ἐσέρων. Ἔβγαινε στήν Πετρούπολη ἀπό τίς 3 (16) ὥς τίς 12 (25) τοῦ Μάη 1906. Βγῆκαν 9 φύλλα. — *133.*

73 «*Πραβίτελστβεννι Βέστνικ*» («Κυβερνητικός Ἀγγελιοφόρος») — καθημερινή ἐφημερίδα, ἐπίσημο ὄργανο τῆς τσαρικῆς κυβέρνησης. Ἔβγαινε στήν Πετρούπολη ἀπό τό 1869 ὥς τά τέλη τοῦ 1917. — *139.*

74 Τό ἄρθρο «*Ὁ Κάουτσκι γιά τήν Κρατική δούμα*» δημοσιεύτηκε στό 6ο τεῦχος τοῦ περιοδικοῦ «Βέστνικ Ζίζνι».

«*Βέστνικ Ζίζνι*» («Ἀγγελιοφόρος τῆς Ζωῆς») — ἐπιστημονικό, φιλολογικό καί πολιτικό περιοδικό, νόμιμο ὄργανο τῶν μπολσεβίκων. Ἔβγαινε στήν Πετρούπολη ἀπό τίς 30 τοῦ Μάρτη (12 τοῦ Ἀπρίλη) 1906 ὥς τό Σεπτέμβρη τοῦ 1907. Βγῆκαν 20 τεύχη, δεκατρία τό 1906 καί εφτά τό 1907. Στό περιοδικό συνεργάζονταν ὁ Β. Ι. Λένιν, ὁ Β. Ντ. Μπόντς-Μπρουγέβιτς, ὁ Β. Β. Βορόβσκι, ὁ Α. Β. Λουνατσάρσκι, ὁ Μ. Σ. Ὀλμίνσκι, ὁ Ι. Ι. Σκβορτσόφ-Στεπάνοφ καί ἄλλοι. Στό 12ο τεῦχος τοῦ «Βέστνικ Ζίζνι» δημοσιεύτηκε τό ἄρθρο τοῦ Λένιν «Στό ρῶσο ριζοσπάστη ταιριάζει: στερνή μου γνώση νά σ᾽ εἶχα πρῶτα!». Μαζί μέ τά ἄρθρα πού ἀναφέρονταν σέ ἐπίκαιρα πολιτικά θέματα τό περιοδικό ἀφιέρωνε ἕνα μεγάλο μέρος του στή λογοτεχνική κριτική, στήν τέχνη καί στή φιλοσοφία.

Τό «Βέστνικ Ζίζνι» διώχτηκε πολλές φορές ἀπό τήν ἀστυνομία: ὁ διευθυντής του πέρασε ἐπανειλημμένα ἀπό δίκη. Τά τεύχη 5, 10, 11, 12 τοῦ 1906 καί τά τεύχη 1, 3 καί 5 τοῦ 1907 κατασχέθηκαν. Ἡ ἔκδοση τοῦ περιοδικοῦ σταμάτησε ἔπειτα ἀπό ἀπόφαση τοῦ Ἐφετείου Πετρούπολης τῆς 24 τοῦ Σεπτέμβρη (7 τοῦ Ὀχτώβρη) 1907. — *141.*

75 Πρόκειται γιά τό κύριο ἄρθρο «Ἡ Κρατική δούμα καί οἱ βουλευτές τῶν ἀγροτῶν», πού δημοσιεύτηκε στό 21ο φύλλο τῆς «Βολνά», στίς 19 τοῦ Μάη 1906. — *146.*

76 Ἡ περικοπή εἶναι παρμένη ἀπό τό πρόγραμμα τῆς Ὁμάδας τῶν τρουντοβίκων, πού ψηφίστηκε σέ σύσκεψη 130 βουλευτῶν τῆς Δούμας στίς 26 τοῦ Ἀπρίλη (9 τοῦ Μάη) 1906 (βλ. τήν ἐφημερίδα «Νάσα Ζίζν», ἀρ. φύλλου 430, τῆς 27 τοῦ Ἀπρίλη (10 τοῦ Μάη) 1906). — *147.*

77 Ἡ ἐργασία «*Πῶς σκέπτεται ὁ σ. Πλεχάνοφ γιά τήν τακτική τῆς σοσιαλδημοκρατίας;*» πρωτοδημοσιεύτηκε στίς 26 τοῦ Μάη 1906 στό 1ο φύλλο τῆς ἐφημερίδας «Βπεριόντ» καί λίγο ἀργότερα, τόν ἴδιο χρόνο, βγῆκε σέ χωριστή μπροσούρα. Τόσο τό φύλλο τῆς ἐφημερίδας στό ὁποῖο δημοσιεύτηκε τό ἄρθρο τοῦ Λένιν, ὅσο καί ἡ μπροσούρα διώχτηκαν ἀπό τήν ἀστυνομία. Τό 1ο φύλλο τῆς «Βπεριόντ» κατασχέθηκε γιά τό ἄρθρο τοῦ Λένιν, γιά τήν ἀπόφαση τῶν ἐργατῶν τῆς ὑπαχτίδας τοῦ ἐργοστασίου ἐλασμάτων, καθώς καί γιά τό κύριο ἄρθρο της. Ὁ

διευθυντής τῆς ἐφημερίδας καταδικάστηκε σέ φυλάκιση ἑνός χρόνου. Στίς 6 (19) τοῦ Ὀχτώβρη 1911 ἡ Ἐπιτροπή τύπου Πετρούπολης κατάσχεσε καί τήν μπροσούρα τοῦ Λένιν καί ἀποφάσισε νά διώξει ποινικά τούς ὑπευθύνους τῆς ἔκδοσής της. Τόν Αὔγουστο τοῦ 1912 τό Ἐφετεῖο Πετρούπολης ἔβγαλε ἀπόφαση νά καταστραφεῖ ἡ μπροσούρα. — *149.*

78 «*Κόλοκολ*» («Καμπάνα») — καθημερινή νόμιμη σοσιαλδημοκρατική ἐφημερίδα· ἔβγαινε ἀπό τίς 18 (31) τοῦ Γενάρη ὥς τίς 8 (21) τοῦ Ἰούνη 1906 στήν Πολτάβα. Ἡ ἐφημερίδα ἔβγαινε κυρίως ἀπό μενσεβίκους. — *149.*

79 Βλ. τό ἄρθρο τοῦ Κ. Μάρξ «Ὁ κομμουνισμός τῆς ἐφημερίδας «Rheinischer Beobachter». Κ. Μάρξ καί Φ. Ἔνγκελς. Ἅπαντα, 2η ρωσ. ἔκδ., τόμος 4ος, σελ. 194–207. — *156.*

80 *Κοινοβούλιο τῆς Φραγκφούρτης*—-παγγερμανική Ἐθνική συνέλευση. Συγκλήθηκε μετά τήν ἐπανάσταση τοῦ Μάρτη 1848 στή Γερμανία καί ἄρχισε τίς συνεδριάσεις της στίς 18 τοῦ Μάη 1848 στή Φραγκφούρτη τοῦ Μάιν. Τό βασικό καθῆκον τῆς Συνέλευσης ἦταν ἡ ἐξάλειψη τοῦ πολιτικοῦ κατατεμαχισμοῦ καί ἡ ἐπεξεργασία παγγερμανικοῦ συντάγματος. Ὡστόσο, λόγω τῆς δειλίας καί τῶν ταλαντεύσεων τῆς φιλελεύθεσης πλειοψηφίας τῆς Συνέλευσης, τῆς ἀναποφασιστικότητας καί τῆς ἀσυνέπειας τῆς μικροαστικῆς ἀριστερᾶς πτέρυγας, ἡ Συνέλευση φοβήθηκε νά πάρει στά χέρια της τήν ἀνώτατη ἐξουσία στή χώρα καί δέν μπόρεσε νά πάρει ἀποφασιστική θέση στά βασικά ζητήματα τῆς γερμανικῆς ἐπανάστασης τοῦ 1848–1849. Ἡ Συνέλευση δέν ἔκανε τίποτα γιά τήν ἀνακούφιση τῆς θέσης τῶν ἐργατῶν καί τῶν ἀγροτῶν, δέν ὑποστήριξε τό ἐθνικοαπελευθερωτικό κίνημα τῆς Πολωνίας καί τῆς Τσεχίας καί ἐπεδοκίμαζε τήν πολιτική τῆς καταπίεσης, πού ἐφάρμοζαν ἡ Αὐστρία καί ἡ Πρωσσία ἀπέναντι στούς ὑποδουλωμένους λαούς. Ἡ Συνέλευση δέν τόλμησε νά κινητοποιήσει τίς δυνάμεις τοῦ λαοῦ γιά νά ἀποκρούσει τήν ἐπίθεση τῆς ἀντεπανάστασης καί νά ὑπερασπίσει τό σύνταγμα τῆς αὐτοκρατορίας πού κατάρτισε ἡ Συνέλευση τό Μάρτη τοῦ 1849.

Σέ λίγον καιρό ἡ αὐστριακή κυβέρνηση, καί ὕστερα καί ἡ πρωσσική ἀνακάλεσαν τούς ἀντιπροσώπους τους καί σέ συνέχεια τή Συνέλευση τῆς Φραγκφούρτης τήν ἐγκατέλειψαν οἱ φιλελεύθεροι ἀντιπρόσωποι καί τῶν ἄλλων γερμανικῶν κρατῶν. Οἱ βουλευτές τῆς ἀριστερᾶς, τῆς μικροαστικῆς πτέρυγας, πού παρέμειναν στή Συνέλευση, μετέφεραν τήν ἕδρα της στή Στουτγάρδη. Ἡ Συνέλευση διαλύθηκε τόν Ἰούνη τοῦ 1849 ἀπό τά στρατεύματα τῆς κυβέρνησης τῆς Βυρτεμβέργης. — *157.*

81 Βλ. Κ. Μάρξ καί Φ. Ἔνγκελς. Ἅπαντα, 2η ρωσ. ἔκδ., τόμος 5ος, σελ. 10–14, 20–22, 38–42, 62, 101–102, 335–388· βλ. ἐπίσης Κ. Μάρξ καί Φ. Ἔνγκελς. Διαλεχτά ἔργα σέ δυό τόμους, τόμ. II, ρωσ. ἔκδ. 1955, σελ. 315–316. — *157.*

82 *Ρεπουμπλικάνικο κόμμα τῶν ριζοσπαστῶν καί τῶν ριζοσπαστῶν-σοσιαλιστῶν* — ἀστικό κόμμα τῆς Γαλλίας. Ὀργανωτικά διαμορφώθηκε τό 1901· οὐσιαστικά ὑπάρχει ἀπό τό 1880 καί δῶθε. Ὥς τόν πρῶτο παγκόσμιο πόλεμο ἐκπροσωποῦσε βασικά τά συμφέροντα τῆς μικρῆς καί μεσαίας ἀστικῆς τάξης. Στήν περίοδο ἀνάμεσα στόν πρῶτο καί στό

δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο δυνάμωσε μέσα στό κόμμα ή έπιρροή τῆς μεγαλοαστικῆς τάξης. Οἱ ἡγέτες τοῦ κόμματος αὐτοῦ χρημάτισαν ἐπανειλημμένα πρόεδροι τῆς γαλλικῆς κυβέρνησης. — *159.*

83 «*Σβομπόντα ἰ Κουλτούρα*» («Ἐλευθερία καί Πολιτισμός») — βδομαδιάτικο περιοδικό, ὄργανο τῆς δεξιᾶς πτέρυγας τοῦ κόμματος τῶν καντέτων· ἔβγαινε στήν Πετρούπολη ἀπό τήν 1 (14) τοῦ Ἀπρίλη ὥς τίς 31 τοῦ Μάη (13 τοῦ Ἰούνη) 1906 μέ διευθυντή τόν Σ. Λ. Φράνκ· στενός συνεργάτης τοῦ περιοδικοῦ ἦταν ὁ Π. Μπ. Στροῦβε. Βγῆκαν συνολικά 8 τεύχη. Ἡ ἔκδοση τοῦ περιοδικοῦ σταμάτησε λόγω τῆς μεγάλης πτώσης τῆς κυκλοφορίας του. — *161.*

84 *Κρατικό Συμβούλιο* — ἕνα ἀπό τά ἀνώτατα ὄργανα τοῦ κράτους στήν προεπαναστατική Ρωσία. Ἱδρύθηκε τό 1810 μέ βάση τό σχέδιο τοῦ Μ. Μ. Σπεράνσκι, σά νομοθετικό-συμβουλευτικό ὄργανο πού τά μέλη του τά διόριζε ὁ τσάρος εἴτε ἐπικύρωνε ὁ ἴδιος τό διορισμό τους. Μέ τό νόμο τῆς 20 τοῦ Φλεβάρη (5 τοῦ Μάρτη) 1906 τό Κρατικό Συμβούλιο ἀναδιοργανώθηκε καί ἀπέκτησε τό δικαίωμα νά ἐγκρίνει ἤ νά ἀπορρίπτει τά νομοσχέδια μετά τή συζήτησή τους στήν Κρατική δούμα. Ὡστόσο τό δικαίωμα τῆς τροποποίησης τῶν βασικῶν νόμων καί τῆς ἔκδοσης μιᾶς σειρᾶς ἐξαιρετικά σοβαρῶν νόμων ἐξακολουθοῦσε νά τό κρατᾶ ὁ τσάρος.

Ἀπό τό 1906 ὁ μισός ἀριθμός τῶν μελῶν τοῦ Κρατικοῦ Συμβουλίου ἀποτελοῦνταν ἀπό αἱρετούς ἐκπροσώπους τῶν εὐγενῶν, τοῦ κλήρου καί τῶν μεγαλοαστῶν καί ὁ ἄλλος μισός ἀπό ἀξιωματούχους πού διορίζονταν ἀπό τόν τσάρο. Γι' αὐτόν τό λόγο τό Κρατικό Συμβούλιο ἦταν ἐξαιρετικά ἀντιδραστικό σῶμα· ἀπέρριπτε ἀκόμα καί μετριοπαθῆ νομοσχέδια πού ψήφιζε ἡ Κρατική δούμα. — *164.*

85 «*Πριζίβ*» («Ἔκκληση») — καθημερινή λαϊκή ἐφημερίδα· ἔβγαινε στήν Πετρούπολη ἀπό τίς 15 (28) τοῦ Γενάρη ὥς τίς 15 (28) τοῦ Ἰούνη 1906. Ἀπό τά τέλη τοῦ Μάρτη στήν ἐφημερίδα συνεργάζονταν οἱ μπολσεβίκοι. Ἡ ἐφημερίδα κλείστηκε μέ ἀπόφαση τοῦ Ἐφετείου Πετρούπολης τῆς 14 (27) τοῦ Ἰούνη 1906. — *166.*

86 «*Ρούσκογε Γκοσουντάρστβο*» («Ρωσικό κράτος») — κυβερνητική ἐφημερίδα πού ἱδρύθηκε ἀπό τόν Σ. Γ. Βίττε· ἔβγαινε στήν Πετρούπολη ἀπό τήν 1 (14) τοῦ Φλεβάρη ὥς τίς 15 (28) τοῦ Μάη 1906. — *167.*

87 *Ζουμπατοφισμός* — πολιτική τοῦ «ἀστυνομικοῦ σοσιαλισμοῦ»· ὀνομάστηκε ἔτσι ἀπό τό ὄνομα τοῦ διοικητῆ τῆς Ὀχράνας Μόσχας συνταγματάρχη τῆς Χωροφυλακῆς Ζουμπάτοφ, πού μέ πρωτοβουλία του ἱδρύθηκαν τό 1901-1903 νόμιμες ἐργατικές ὀργανώσεις, οἱ ὁποῖες εἶχαν σκοπό νά ἀποτραβήξουν τούς ἐργάτες ἀπό τήν πολιτική πάλη κατά τῆς ἀπολυταρχίας. Ἡ δράση τοῦ Ζουμπάτοφ γιά τή δημιουργία νόμιμων ἐργατικῶν ὀργανώσεων ὑποστηρίχτηκε ἀπό τόν ὑπουργό Ἐσωτερικῶν Β. Κ. Πλέβε. Οἱ ζουμπατοφικοί προσπαθοῦσαν νά κατευθύνουν τό ἐργατικό κίνημα στό δρόμο τῶν στενά οἰκονομικῶν διεκδικήσεων, νά ὑποβάλλουν στούς ἐργάτες τήν ἰδέα ὅτι ἡ κυβέρνηση εἶναι ἕτοιμη νά ἱκανοποιήσει αὐτές τίς διεκδικήσεις. Ἡ πρώτη ζουμπατοφική ὀργάνωση δημιουργήθηκε τό Μάη τοῦ 1901 στή Μόσχα μέ τό ὄνομα «Ἑ-

ταιρία ἀμοιβαίας ἀλληλοβοήθειας τῶν ἐργατῶν τῆς μηχανικῆς παραγωγῆς». Ζουμπατοφικές ὀργανώσεις δημιουργήθηκαν ἐπίσης στό Μίνσκ, στήν Ὀδησσό, στή Βίλνα, στό Κίεβο καί σέ ἄλλες πόλεις.

Οἱ ἐπαναστάτες σοσιαλδημοκράτες, ξεσκεπάζοντας τόν ἀντιδραστικό χαρακτήρα τοῦ ζουμπατοφισμοῦ, χρησιμοποιοῦσαν τίς νόμιμες ἐργατικές ὀργανώσεις γιά τό τράβηγμα τῶν πλατιῶν στρωμάτων τῆς ἐργατικῆς τάξης στήν πάλη κατά τῆς ἀπολυταρχίας. Κάτω ἀπό τήν ἐπίδραση τῆς ἀνόδου τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος τοῦ 1903 ἡ τσαρική κυβέρνηση ἀναγκάστηκε νά διαλύσει τίς ζουμπατοφικές ὀργανώσεις. — *169.*

88 Ἡ «*Ἀπόφαση τῆς Ἐπιτροπῆς Πετρούπολης τοῦ ΣΔΕΚΡ γιά τή στάση ἀπέναντι στήν Κρατική δούμα*» καί τό ἄρθρο τοῦ Β. Ι. Λένιν «*Σχετικά μέ τό σύνθημα γιά κυβέρνηση ἀπό τή Δούμα*», πού δημοσιεύτηκε ἀμέσως ὕστερα ἀπό τήν ἀπόφαση, ἀντανακλοῦν τήν πάλη τῶν μπολσεβίκων κατά τῶν μενσεβίκων στό ζήτημα τῆς Κρατικῆς δούμας· ἡ πάλη αὐτή εἶχε πάρει τή μορφή διένεξης ἀνάμεσα στήν ΚΕ καί στήν Ἐπιτροπή Πετρούπολης τοῦ ΣΔΕΚΡ.

Μέ μιά δήλωσή της, πού δημοσιεύτηκε στίς 13 (26) τοῦ Μάη 1906, ἡ κυβέρνηση ἀπέρριψε τά αἰτήματα τῆς καντέτικης Δούμας πού διατυπώνονταν στό ψήφισμά της. Ἀπαντώντας στή δήλωση αὐτή ἡ Δούμα ψήφισε ἀπόφαση, στήν όποία ἐξέφραζε «ἔλλειψη ἐμπιστοσύνης» πρός τήν κυβέρνηση τοῦ Γκορεμίκιν καί ζητοῦσε τήν ἀντικατάστασή της ἀπό μιά ἄλλη κυβέρνηση πού νά ἔχει τήν ἐμπιστοσύνη τῆς Κρατικῆς δούμας. Ἡ μενσεβίκικη ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ ἔστειλε στίς κομματικές ὀργανώσεις ἀπόφαση, μέ τήν ὁποία πρότεινε νά ὑποστηριχτεῖ ἡ Δούμα στό αἴτημά της νά δημιουργηθεῖ κυβέρνηση ἀπό τή Δούμα, δηλαδή καντέτικη κυβέρνηση. Στήν ἀπόφαση αὐτή ἀντιτάχθηκε ἡ Ἐπιτροπή Πετρούπολης, πού καθοδηγοῦνταν ἀπό τόν Β. Ι. Λένιν. Στή συνεδρίαση τῆς 24 τοῦ Μάη (6 τοῦ Ἰούνη) 1906 ἡ ΕΠ ἀπέρριψε τή μενσεβίκικη ἀπόφαση τῆς ΚΕ καί ψήφισε τήν ἀπόφαση τοῦ Λένιν. Οἱ 9 μενσεβίκοι, πού ἦταν μέλη τῆς ΕΠ, ἀξίωσαν νά μήν ἐφαρμοστεῖ ἡ μπολσεβίκικη ἀπόφαση ὥσπου νά λυθεῖ τό ζήτημα αὐτό ἀπό τήν ΚΕ, ἤ ἀπό τή διαχτιδική συνδιάσκεψη πόλης. Καί ἡ ἀξίωση αὐτή τῶν μενσεβίκων ἀπορρίφθηκε ἀπό τήν Ἐπιτροπή Πετρούπολης. Ταυτόχρονα ἡ Ἐπιτροπή Πετρούπολης ἀποφάσισε νά συγκαλέσει διαχτιδική συνδιάσκεψη· τά πρακτικά καί τά ντοκουμέντα τῆς συνεδρίασης νά κοινοποιηθοῦν στίς ἀχτίδες καί ἡ ἀπόφαση τοῦ Λένιν πού εἶχε ἐγκριθεῖ, καθώς καί ἡ δήλωση τῶν 9 μενσεβίκων-μελῶν τῆς ΕΠ νά δημοσιευτοῦν στόν τύπο σάν ὑλικό γιά συζήτηση κατά τήν ἐπικείμενη συνδιάσκεψη. Οἱ ἐργάτες ὑποστήριξαν θερμά τήν ἀπόφαση τῆς ΕΠ. Ἔτσι στίς 30 τοῦ Μάη (12 τοῦ Ἰούνη) στή συνοικία Βασίλεβσκι ὄστροφ ἔγινε συγκέντρωση, στήν ὁποία πῆραν μέρος πάνω ἀπό 5000 ἄτομα. Ἡ ἀπόφαση τῆς Ἐπιτροπῆς Πετρούπολης ἔγινε δεκτή μέ χειροκροτήματα. Τήν ἴδια μέρα ἔγινε συγκέντρωση στό ἐργοστάσιο Ἀλεξάντροφ. Ἡ ἀπόφαση τῆς ΕΠ ψηφίστηκε ὁμόφωνα. «Ἕνα ἐνθουσιασμένο πλῆθος ἀπό 2000 ἄτομα, κρατώντας τήν κόκκινη σημαία καί τραγουδώντας τή „Μασσαλιώτιδα“ κίνησε ἀπό τό ἐργοστάσιο καί σκόρπισε γρήγορα στά στενοσόκακα τῆς συνοικίας Νέφσκαγια ζαστάβα, κάνοντας ν' ἀντηχοῦν παντοῦ οἱ ἦχοι τοῦ ἐργατικοῦ τραγουδιοῦ τῆς λευτεριᾶς» («Βπεριόντ», ἀρ. φύλλου 6, τῆς 1 τοῦ Ἰούνη 1906). — *171.*

89 Τό ἄρθρο γράφτηκε σάν ἐπίλογος «Ἀπό τή σύνταξη» στίς δημοσιευμένες στήν ἐφημερίδα «Βπεριόντ ἀποφάσεις τῆς ΕΠ καί τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ γιά τή στάση ἀπέναντι στήν Κρατική δούμα καί στήν αἰτιολογημένη δήλωση τῶν 9 μελῶν τῆς ΕΠ. — *173.*

90 Στίς 24 τοῦ Μάη (6 τοῦ Ἰούνη) 1906 στή 14η συνεδρίαση τῆς Κρατικῆς δούμας οἱ τρουντοβίκοι ὑπέβαλαν πρόταση ὑπογραμμένη ἀπό 35 βουλευτές, μέ τήν ὁποία ζητοῦσαν νά δημιουργηθοῦν ἀμέσως τοπικές ἀγροτικές ἐπιτροπές πού νά ἐκλέγονται μέ βάση τό γενικό, ἴσο, ἄμεσο καί μυστικό ἐκλογικό δικαίωμα. Οἱ ἀγροτικές ἐπιτροπές θά ἔπρεπε νά κάνουν τήν προκαταρκτική δουλειά γιά τήν ἐφαρμογή τῆς ἀγροτικῆς μεταρρύθμισης καί νά πάρουν μέρος στή συζήτηση τῶν νομοσχεδίων γιά τό ἀγροτικό ζήτημα πού εἶχαν ὑποβληθεῖ στή Δούμα. Τό ζήτημα τῶν τοπικῶν ἐπιτροπῶν καί τῆς ἐξαγορᾶς ἀποτελοῦσε, ὅπως ἔλεγε ὁ Β. Ι. Λένιν, τήν «πραγματική οὐσία τοῦ ἀγροτικοῦ ζητήματος», γιατί τό πρόβλημα πού ἔμπαινε ἦταν ποιός θά ἐφαρμόσει τή μεταρρύθμιση: οἱ ἀγρότες ἤ οἱ τσιφλικάδες;

Οἱ καντέτοι ὑποδέχτηκαν τήν πρόταση τῆς Ἐργασιακῆς ὁμάδας μέ σφοδρές ἐπικρίσεις καί μέσα στή Δούμα καί στόν τύπο. Τήν ἄλλη κιόλας μέρα μετά τή δημοσίευση τῆς δήλωσης τῶν 35 ἡ ἐφημερίδα «Ρέτς», κεντρικό ὄργανο τῶν καντέτων, καταφέρθηκε ἀποφασιστικά ἐνάντια στό σχέδιο τῶν τρουντοβίκων, γράφοντας ὅτι οἱ τέτοιες ἐπιτροπές μποροῦν νά μετατοπίσουν τή λύση τοῦ προβλήματος «πρός τ' ἀριστερά».

Οἱ μπολσεβίκοι ὑποστήριζαν τήν ἰδέα τῆς δημιουργίας τοπικῶν ἐπιτροπῶν, γιατί ἔβλεπαν τίς ἐπιτροπές αὐτές σά μιά μορφή ὀργάνωσης τῶν μαζῶν γιά τήν παραπέρα ἐπαναστατική πάλη. Ὁ Λένιν ἔγραφε: «Ἐργατικές κυβερνήσεις στίς πόλεις, ἐπιτροπές ἀγροτῶν στά χωριά (πού σέ ὁρισμένη στιγμή μετατρέπονται σέ ἐπιτροπές ἐκλεγμένες μέ γενική κτλ. ψηφοφορία), αὐτή εἶναι ἡ μοναδικά δυνατή μορφή ὀργάνωσης τῆς νικηφόρας ἐπανάστασης, δηλαδή τῆς δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς. Δέν πρέπει νά ἀποροῦμε πού οἱ φιλελεύθεροι μισοῦν αὐτές τίς μορφές ὀργάνωσης τῶν τάξεων, τῶν τάξεων πού ἀγωνίζονται γιά τή λευτεριά!» (Ἄπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμος 13ος, σελ. 359). — *175.*

91 «Le Temps» («Ὁ Χρόνος») — καθημερινή συντηρητική ἐφημερίδα· ἔβγαινε στό Παρίσι ἀπό τό 1861 ὥς τό 1942. Ἐξέφραζε τά συμφέροντα τῶν ἰθυνόντων κύκλων τῆς Γαλλίας καί οὐσιαστικά ἦταν ἐπίσημο ὄργανο τοῦ ὑπουργείου ἐξωτερικῶν. — *177.*

92 Ἡ εἴδηση γιά τήν παραίτηση τῆς κυβέρνησης Γκορεμίκιν δημοσιεύτηκε στίς 27 τοῦ Μάη (9 τοῦ Ἰούνη) 1906 στήν ἀπογευματινή ἔκδοση τῆς ἐφημερίδας «Μπιρζεβίγε Βέντομοστι», ἀρ. φύλλου 9311. Στίς 28 τοῦ Μάη (10 τοῦ Ἰούνη) ἡ εἴδηση αὐτή διαψεύστηκε ἐπίσημα. — *178.*

93 Οἱ λέξεις «*θρόνος καί ἐκκλησία*» («Thron und Altar») δέ δημοσιεύτηκαν στήν ἐφημερίδα «Βπεριόντ» γιά λόγους λογοκρισίας. — *184.*

94 «*Βπεριόντ*» («Ἐμπρός») — καθημερινή νόμιμη μπολσεβίκικη ἐφημερίδα· ἔβγαινε στήν Πετρούπολη ἀπό τίς 26 τοῦ Μάη (8 τοῦ Ἰούνη)

1906 στή θέση τῆς ἐφημερίδας «Βολνά» πού κλείστηκε ἀπό τήν κυβέρνηση· θεωροῦνταν συνέχεια τῆς παραπάνω ἐφημερίδας. Ὁ καθοδηγητικός ρόλος στήν ἐφημερίδα ἀνῆκε στόν Β. Ι. Λένιν· ἐνεργό μέρος στή σύνταξη ἔπαιρναν: ὁ Μ. Σ. Ὀλμίνσκι, ὁ Β. Β. Βορόβσκι, ὁ Α. Β. Λουνατσαρσκι. Στήν ἐφημερίδα δημοσιεύτηκαν 15 ἄρθρα τοῦ Λένιν. Ἡ ἐφημερίδα διωκόταν διαρκῶς. Ἀπό τά 17 φύλλα της τά δέκα κατασχέθηκαν. Λόγω τῶν ἀστυνομικῶν διωγμῶν, οἱ μπολσεβίκοι ἑτοιμάζονταν ἀπό νωρίτερα νά βγάλουν τό νόμιμο ὄργανό τους μέ ἄλλο τίτλο. Στίς 2 (15) τοῦ Ἰούνη δημοσιεύτηκε στήν ἐφημερίδα «Βπεριόντ» ἀγγελία ὅτι «σύντομα θ' ἀρχίσει νά βγαίνει στήν Πετρούπολη ἡ καθημερινή ἐργατική ἐφημερίδα «Ἔχο». Ἡ ἀγγελία αὐτή δημοσιευόταν σέ κάθε φύλλο ὥς τή μέρα πού κλείστηκε ἡ ἐφημερίδα. Στίς 14 (27) τοῦ Ἰούνη 1906 μέ ἀπόφαση τοῦ Ἐφετείου Πετρούπολης ἡ ἔκδοση τῆς ἐφημερίδας σταμάτησε. Στή θέση τῆς «Βπεριόντ» ἄρχισε νά βγαίνει ἡ ἐφημερίδα «Ἔχο». — *189.*

95 Ἡ περικοπή εἶναι παρμένη ἀπό τό σημείωμα «Νά τό πιστέψουμε;», πού δημοσιεύτηκε στήν ἐφημερίδα «Μπιρζεβίγε Βέντομοστι», ἀρ. φύλλου 9318 τῆς 1 (14) τοῦ Ἰούνη 1906 (πρωινή ἔκδοση). — *194.*

96 Ἡ ἀπόφαση αὐτή ἔχει σχέση μέ τή διένεξη ἀνάμεσα στήν ΚΕ καί στήν Ἐπιτροπή Πετρούπολης τοῦ ΣΔΕΚΡ πάνω στό ζήτημα τῆς στάσης ἀπέναντι στήν Κρατική δούμα. Μαζί μέ τήν ἀπόφαση τῆς Ἐπιτροπῆς Πετρούπολης τοῦ ΣΔΕΚΡ γιά τή στάση ἀπέναντι στήν Κρατική δούμα (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 170–171 [ἑλλ. ἔκδ., σελ. 171–172]) ἀποτελοῦσε τήν πλατφόρμα τακτικῆς τῶν μπολσεβίκων. Μέ βάση τήν πλατφόρμα αὐτή ἔγινε ἡ συζήτηση καί οἱ ἐκλογές ἀντιπροσώπων γιά τή διαχτιδική συνδιάσκεψη τῆς ὀργάνωσης Πετρούπολης. Στήν ἐφημερίδα «Βπεριόντ» ἡ ἀπόφαση δημοσιεύτηκε μέ τήν παρακάτω σημείωση τῆς σύνταξης: «Ἡ συντακτική ἐπιτροπή τῆς „Βπεριόντ" συμμερίζεται ἀπόλυτα τίς βασικές θέσεις τῆς ἀπόφασης αὐτῆς καί συνιστᾶ στούς συντρόφους νά τήν προτείνουν στίς ἐργατικές συνελεύσεις καί συγκεντρώσεις». — *204.*

97 Τό ἄρθρο «*Στίς παραμονές*» τό εἶχε γράψει ὁ Β. Ι. Λένιν γιά τήν μπολσεβίκικη νόμιμη καθημερινή ἐφημερίδα «Ραμπότνικ», πού ἐπρόκειτο νά βγεῖ στό Κίεβο. Τό ἄρθρο στάλθηκε στή σύνταξη τῆς ἐφημερίδας τηλεγραφικά καί τυπώθηκε στίς 8 (21) τοῦ Ἰούνη 1906 στήν πρώτη σελίδα τοῦ πρώτου φύλλου τῆς ἐφημερίδας.

Βγῆκαν συνολικά δυό φύλλα τῆς «Ραμπότνικ». Τό πρῶτο κατασχέθηκε, ὡστόσο ἕνα μεγάλο μέρος τοῦ τιράζ τῆς ἐφημερίδας κατορθώθηκε νά μεταφερθεῖ ἀπό τό τυπογραφεῖο προτοῦ φτάσει ἡ ἀστυνομία. Μετά τήν ἐκτύπωση στίς 9 (22) τοῦ Ἰούνη 1906 τοῦ δεύτερου φύλλου (πού καί αὐτό κατασχέθηκε) ἡ ἐφημερίδα κλείστηκε. — *206.*

98 Πρόκειται προφανῶς γιά τό παρακάτω σημείωμα, πού δημοσιεύτηκε στίς 8 (21) τοῦ Ἰούνη 1906 στήν ἐφημερίδα «Νάσα Ζίζν» καί ἀναδημοσιεύτηκε τήν ἴδια μέρα στήν ἀπογευματινή ἔκδοση τῆς ἐφημερίδας «Μπιρζεβίγε Βέντομόστι»: «Στίς 7 τοῦ Ἰούνη κυκλοφόρησαν φῆμες ὅτι ὁ ὑπουργός στρατιωτικῶν ὑπέβαλε στόν τσάρο ἀναφορά, στήν ὁποία τονίζει ὅτι στό στρατό ἐπικρατεῖ ἀναβρασμός, καί διατυπώνει τούς

φόβους του ὅσον ἀφορᾶ τήν ἐπιτυχία τῆς καταστολῆς, θεωρώντας ὅτι γιά τό λόγο αὐτόν ἡ διάλυση τῆς Δούμας ἐγκυμονεῖ κινδύνους». — *208.*

99 Ἡ «*πανηγυρική ὑπόσχεση*», πού καθιερώθηκε ἀπό τό ἄρθρο 13 τοῦ κανονισμοῦ τῆς Δούμας, ἔπρεπε νά ὑπογράφεται ἀπό ὅλα τά μέλη τῆς Κρατικῆς δούμας. Τό ντοκουμέντο αὐτό πρόβλεπε τήν ὑποχρέωση ὅλων τῶν βουλευτῶν νά ἐκπληρώνουν τά καθήκοντα πού τούς ἀναθέτονταν, «διατηρώντας τήν πίστη» στόν τσάρο. Οἱ σοσιαλδημοκράτες τοῦ Καυκάσου πού ἦταν βουλευτές τῆς Ι Κρατικῆς δούμας, μετά τήν ὑπογραφή τῆς «πανηγυρικῆς ὑπόσχεσης», δημοσίευσαν στόν τύπο τή δήλωση ἀπό τήν όποία παραθέτει περικοπή ὁ Β. Ι. Λένιν (βλ. «Κουριέρ», ἀρ. φύλλου 20, τῆς 8 (21) τοῦ Ἰούνη 1906). — *211.*

100 «*Ἐπιμελητήριο τῶν ἀστέρων*» λεγόταν στή Ρωσία ἡ κλίκα τῶν αὐλικῶν — μιά χούφτα ἀντιδραστικοί ἀξιωματοῦχοι, πού ἀσκοῦσε στήν περίοδο τῆς ἐπανάστασης τοῦ 1905–1907 καί στά χρόνια τῆς ἀντίδρασης τεράστια παρασκηνιακή ἐπίδραση πάνω στό Νικόλαο Β΄. Τό «Ἐπιμελητήριο τῶν ἀστέρων» ἀντιπροσώπευε τά συμφέροντα τῶν ἀνώτερων κύκλων τῶν φεουδαρχῶν-τσιφλικάδων καί τῆς γραφειοκρατίας, πού πολεμοῦσαν λυσσασμένα τήν ἐπανάσταση καί ὑπεράσπιζαν τό ἀπαραβίαστο ὅλων τῶν προνομίων τους. Τό ὄνομα τό πῆρε ἀπό τό ἀνάλογο ἀγγλικό «Ἐπιμελητήριο τῶν ἀστέρων» — ἀνώτατο δικαστικό-διοικητικό σῶμα τῆς Ἀγγλίας τοῦ XV–XVII αἰώνα· τό σῶμα αὐτό εἶχε περιβληθεῖ ἀπό τό βασιλιά μέ μεγάλες ἁρμοδιότητες καί ἀσχολοῦνταν μέ τήν ἐξέταση πολιτικῶν καί θρησκευτικῶν ὑποθέσεων. — *213.*

101 «*Volkszeitung*» («Ἐφημερίδα τοῦ Λαοῦ») — καθημερινή ἐφημερίδα, ὄργανο τῆς Μπούντ· ἔβγαινε στήν ἑβραϊκή γλώσσα στή Βίλνα, ἀπό τίς 19 τοῦ Φλεβάρη (4 τοῦ Μάρτη) 1906 ὥς τίς 19 τοῦ Αὐγούστου (1 τοῦ Σεπτέμβρη) 1907. — *214.*

102 *Ἡ ἐποχή τῆς «ἐμπιστοσύνης»* τῆς κυβέρνησης πρός τήν κοινωνία ἀναγγέλθηκε τό φθινόπωρο τοῦ 1904 ἀπό τόν ὑπουργό Ἐσωτερικῶν Π. Ν. Σβιατοπόλκ-Μίρσκι. Ἐπειδή τό ἐπαναστατικό κίνημα ἀνέβαινε ἡ τσαρική κυβέρνηση, ὑπολογίζοντας νά ἐξαπατήσει τό λαό καί νά τραβήξει μέ τό μέρος της τή φιλελεύθερη ἀστική τάξη, ἔκανε μερικές δευτερεύουσες παραχωρήσεις: χαλάρωσε κάπως τή λογοκρισία, ἔδοσε μερική ἀμνηστία, ἐπέτρεψε τά συνέδρια τῶν παραγόντων τῶν ζέμστβο. Οἱ φιλελεύθεροι χαιρέτισαν αὐτή τήν «καινούργια», ὅπως νόμιζαν, γραμμή τῆς κυβέρνησης· στά συμπόσιά τους ἄρχισαν νά μιλοῦν γιά σύνταγμα, τόνιζαν ὅτι εἶναι ἀνάγκη νά πλησιάσουν στήν ἐξουσία. Οἱ μενσεβίκοι, στηρίζοντας μεγάλες ἐλπίδες σ᾿ αὐτήν τή «συμποσιακή καμπάνια», πρόβαλαν ἕνα σχέδιο ἐπίδρασης πάνω στή φιλελεύθερη ἀστική τάξη, ἔτσι πού οἱ φιλελεύθεροι νά παρουσιάσουν στόν τσάρο ἀπομέρους τοῦ λαοῦ πολιτικά αἰτήματα. Οἱ μπολσεβίκοι ἔκαναν ἀποφασιστική πάλη ἐνάντια στό μενσεβίκικς σχέδιο. Τόνιζαν ὅτι ὅποιος στηρίζει ἐλπίδες στή φιλελεύθερη ἀστική τάξη σέρνεται στήν οὐρά τοῦ ἀστικοῦ κινήματος καί καλοῦσαν τούς ἐργάτες νά μποῦν ἐπικεφαλῆς τῆς πάλης ὅλων τῶν ἐπαναστατικῶν δυνάμεων πού ἀγωνίζονται κατά τῆς ἀπολυταρχίας. Ξεσκέπαζαν ὅλη τήν ὑποκρισία τῆς πολιτικῆς τῆς κυβέρνησης, τίς φλυαρίες γιά ἐποχή «ἐμπιστοσύνης». «Ἐρωτοτροπώντας μέ τά ζέμστβο,

κάνοντας μηδαμινές (καί ἀποκλειστικά σχεδόν στά λόγια) παραχωρήσεις στά ζέμστβο — ἔγραφε ὁ Λένιν τό φθινόπωρο τοῦ 1904 — ἡ κυβέρνηση δέν ἔκανε ἀκόμα καμιά ἀπολύτως οὐσιαστική παραχώρηση στό λαό, ἡ κυβέρνηση μπορεῖ ἀκόμα πολύ καλά νά ἐπανέλθει στήν ἀντίδραση (πιό σωστά, νά συνεχίσει τήν ἀντίδραση), ὅπως ἔγινε στή Ρωσία δεκάδες καί ἑκατοντάδες φορές ὕστερα ἀπό στιγμιαῖες φιλελεύθερες ἀναλαμπές τοῦ ἑνός ἤ τοῦ ἄλλου μονάρχη» (Ἅπαντα, 5η ρωσ. ἔκδ., τόμος 9ος, σελ. 85 [ἑλλ. ἔκδ., σελ. 83]). Στίς 12 (25) τοῦ Δεκέμβρη 1904 ὁ Νικόλαος Β΄ ὑπέγραψε διάταγμα, στό ὁποῖο ὑπογράμμιζε τό «ἀπαρασάλευτο τῶν βασικῶν νόμων τῆς αὐτοκρατορίας» καί ἀξίωνε τήν αὐστηρή τιμωρία «κάθε αὐθαίρετης ἐνέργειας». Παρ᾽ ὅλο πού τό διάταγμα περιεῖχε καί ἀόριστες ὑποσχέσεις γιά κάποια διεύρυνση τῶν δικαιωμάτων τῶν ζέμστβο καί τῶν δημοτικῶν ὀργάνων, παρασιωποῦσε τελείως τό ζήτημα τοῦ συντάγματος γιά τή Ρωσία. Τό τσαρικό αὐτό διάταγμα, πού ὁ Λένιν τό χαρακτήρισε «ράπισμα γιά τούς φιλελευθέρους», ἔδειχνε ὅτι ἡ κυβέρνηση ἀποφάσισε νά βάλει τέλος στήν ἐποχή τῆς «ἐμπιστοσύνης». — *219.*

103 Στίς 6 (19) τοῦ Αὐγούστου 1905 δημοσιεύτηκε τό διάγγελμα τοῦ τσάρου, ὁ νόμος γιά τήν ἵδρυση Κρατικῆς δούμας καί ὁ ἐκλογικός νόμος. Ἡ Δούμα ὀνομάστηκε Δούμα τοῦ Μπουλίγκιν ἀπό τό ὄνομα τοῦ ὑπουργοῦ Ἐσωτερικῶν Α. Γ. Μπουλίγκιν, στόν ὁποῖον ὁ τσάρος ἀνέθεσε νά καταρτίσει τό νομοσχέδιο γιά τή Δούμα. Ἐκλογικά δικαιώματα γιά τίς ἐκλογές Δούμας δόθηκαν μόνο στούς τσιφλικάδες, στούς κεφαλαιοκράτες καί σέ ἐλάχιστους ἀγρότες-νοικοκυρέους. Ἀπό τίς 412 βουλευτικές ἕδρες πού πρόβλεπε ὁ νόμος οἱ ἀγρότες ἔπαιρναν ὅλο ὅλο 51 ἕδρες. Ἡ πλειοψηφία τοῦ πληθυσμοῦ — οἱ ἐργάτες, οἱ φτωχοί ἀγρότες, οἱ ἐργάτες γῆς, ἡ δημοκρατική διανόηση ἔμεναν χωρίς ἐκλογικά δικαιώματα· ἀποκλείονταν ἀπό τίς ἐκλογές οἱ γυναῖκες, οἱ στρατιωτικοί, οἱ σπουδαστές, ὅσοι ἦταν κάτω τῶν 25 χρόνων καί μιά σειρά καταπιεζόμενες ἐθνότητες τῆς τσαρικῆς Ρωσίας. Ἡ Κρατική δούμα δέν εἶχε τό δικαίωμα νά ψηφίσει κανένα νόμο. Μποροῦσε μόνο νά συζητήσει ὁρισμένα ζητήματα ὡς συμβουλευτικό ὄργανο τοῦ τσάρου. Ὁ Λένιν, χαρακτηρίζοντας τή Δούμα τοῦ Μπουλίγκιν, ἔγραφε ὅτι ἡ Δούμα αὐτή ἀποτελεῖ «τόν πιό ξετσίπωτο χλευασμό τῆς „λαϊκῆς ἀντιπροσώπευσης"» (Ἅπαντα, 5η ρωσ. ἔκδ., τόμος 11ος, σελ. 182 [ἑλλ. ἔκδ., σελ. 183]).

Οἱ μπολσεβίκοι καλοῦσαν τούς ἐργάτες καί τούς ἀγρότες σέ ἐνεργό ἀποχή ἀπό τίς ἐκλογές γιά τή Δούμα τοῦ Μπουλίγκιν, συγκεντρώνοντας ὅλη τήν καμπάνια ζύμωσης γύρω ἀπό τά συνθήματα: ἔνοπλη ἐξέγερση, ἐπαναστατικός στρατός, προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση. Οἱ μενσεβίκοι θεωροῦσαν ὅτι μποροῦν νά πάρουν μέρος στίς ἐκλογές γιά τή Δούμα καί ἦταν ὑπέρ τῆς συνεργασίας μέ τή φιλελεύθερη ἀστική τάξη.

Ἡ καμπάνια γιά τήν ἀποχή ἀπό τίς ἐκλογές γιά τή Δούμα τοῦ Μπουλίγκιν χρησιμοποιήθηκε ἀπό τούς μπολσεβίκους γιά τήν κινητοποίηση ὅλων τῶν ἐπαναστατικῶν δυνάμεων, γιά τήν ὀργάνωση μαζικῶν πολιτικῶν ἀπεργιῶν καί τήν προετοιμασία τῆς ἔνοπλης ἐξέγερσης. Οἱ ἐκλογές γιά τή Δούμα τοῦ Μπουλίγκιν δέν ἔγιναν καί ἡ κυβέρνηση δέν κατόρθωσε νά τή συγκαλέσει· ἡ συνεχής ἄνοδος τῆς ἐπανάστασης καί ἡ πανρωσική πολιτική ἀπεργία τοῦ Ὀχτώβρη 1905 σάρωσαν τή Δού-

μα. Γιά τή Δούμα τοῦ Μπουλίγκιν βλ. τά ἄρθρα τοῦ Β. Ι. Λένιν «Παζαρεύουν τό σύνταγμα», «Ἡ ἀποχή ἀπό τίς ἐκλογές γιά τή Δούμα τοῦ Μπουλίγκιν καί ἡ ἐξέγερση», «„Ἡ ἑνότητα τοῦ τσάρου μέ τό λαό καί τοῦ λαοῦ μέ τό τσάρο"», «Στήν οὐρά τῆς μοναρχικῆς ἀστικῆς τάξης ἤ ἐπικεφαλῆς τοῦ ἐπαναστατικοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς;» καί ἄλλα (Ἅπαντα, 5η ρωσ. ἔκδ., τόμος 10ος, σελ. 67–71 [ἑλλ. ἔκδ., σελ. 69–73]· τόμος 11ος, σελ. 166–174, 179–188, 196–208 [ἑλλ. ἔκδ., σελ. 167–175, 180–189, 197–209]). — *220.*

104 Τό ἄρθρο γράφτηκε μέ τήν εὐκαιρία τῆς διακήρυξης πού ἔκανε ἡ σοσιαλδημοκρατική ὁμάδα στίς 16 (29) τοῦ Ἰούνη 1906 στήν 28η συνεδρίαση τῆς Κρατικῆς δούμας. Ἡ διακήρυξη αὐτή, στήν ὁποία διατυπωνόταν τό πρόγραμμα δράσης τῶν σοσιαλδημοκρατῶν βουλευτῶν στή Δούμα, διαβάστηκε ἀπό τόν Σ. Ντ. Τζαπαρίτζε ὅταν ἡ Δούμα συζητοῦσε τό νομοσχέδιο γιά τήν ἐλευθερία τοῦ συνέρχεσθαι. Κατά τήν ἐπεξεργασία τῆς διακήρυξης ἡ σοσιαλδημοκρατική ὁμάδα τῆς Δούμας, πού περιλάβαινε καί τούς μενσεβίκους, ἀπέρριψε τό σχέδιο διακήρυξης τῶν μπολσεβίκων, πού εἶχε γραφτεῖ ἀπό τόν Β. Ι. Λένιν (τό σχέδιο αὐτό, μέ μερικές συντομεύσεις, τό παραθέτει ὁ Λένιν σέ τοῦτο τό ἄρθρο) καί ψήφισε τό σχέδιο διακήρυξης πού εἶχε ἐγκριθεῖ ἀπό τή μενσεβίκικη ΚΕ. — *223.*

105 Πρόκειται γιά τό σχέδιο ἀπόφασης τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμάδας πού παρουσίασε ὁ Ι. Ι. Ραμισβίλι κατά τή συζήτηση πού ἔγινε στίς 9 (22) τοῦ Ἰούνη 1906 στήν 24η συνεδρίαση τῆς Δούμας γιά τά πογκρόμ σέ βάρος τῶν ἑβραίων καί τά ἔκτροπα τῆς ἀστυνομίας στή Βόλογκντα, στό Καλιάζιν, στό Τσαρίτσιν καί σέ ἄλλα μέρη τῆς Ρωσίας. Ὁ Ραμισβίλι στό λόγο του στάθηκε, ἀνάμεσα στ' ἄλλα, καί στό πογκρόμ τοῦ Μπιελοστόκ καί τόνισε ὅτι ἡ σφαγή αὐτή ἦταν ἔργο τοῦ ὑπουργοῦ Ἐσωτερικῶν καί τῶν ἀρχῶν γενικά. Στήν ἀπόφαση πού πρότεινε, ἡ σοσιαλδημοκρατική ὁμάδα τῆς Δούμας ἀξίωνε νά παραπεμφθεῖ σέ δίκη γιά τά διαπραχθέντα ἐγκλήματα ὅλο τό προσωπικό τῆς ἀνώτατης διοίκησης.

Ἀργότερα, στίς 29 τοῦ Ἰούνη (12 τοῦ Ἰούλη) 1906, στήν 35η συνεδρίαση τῆς Δούμας, ἡ σοσιαλδημοκρατική ὁμάδα πρότεινε ἀπόφαση ἀφιερωμένη εἰδικά στό πογκρόμ τοῦ Μπιελοστόκ (τό σχέδιο ἀπόφασης τό ὑπέβαλε ὁ Σ. Ντ. Τζαπαρίτζε). — *223.*

106 Στίς 12 (25) τοῦ Ἰούνη 1906 στήν 25η συνεδρίαση τῆς Κρατικῆς δούμας ὁ ὑπουργός Ἐσωτερικῶν Π. Α. Στολίπιν, δίνοντας ἐξηγήσεις στήν ἐπερώτηση σχετικά μέ τά μέτρα πού παίρνονται γιά τήν ἀντιμετώπιση τοῦ λιμοῦ, ζήτησε ἀπό τή Δούμα νά χορηγήσει στήν κυβέρνηση τά μέσα γιά νά βοηθήσει τούς πεινασμένους. Ὁ τρουντοβίκος Α. Φ. Ἀλαντίν, πού πῆρε τό λόγο στή συζήτηση, ζήτησε «νά μή δοθεῖ οὔτε ἕνα καπίκι στήν κυβέρνηση», ἀλλά νά πάρει ἡ Δούμα στά χέρια της τήν παροχή βοήθειας στούς πεινασμένους. Ὡστόσο ὁ καντέτος Β. Ν. Ναμπόκοφ, ὑποκαθιστώντας τό ζήτημα αὐτό μέ ἕνα ἄλλο (μέ τό ζήτημα τοῦ ἐλέγχου πάνω στή διαχείριση τῶν χορηγούμενων ποσῶν) ὑπέβαλε ἐξονόματός του καί ἐξονόματος τοῦ Ἀλαντίν τήν καντέτικη πρόταση νά περάσει ἡ Δούμα στά τρέχοντα ζητήματα καί κατάφερε νά ψηφιστεῖ ἡ πρόταση αὐτή. Οἱ σοσιαλδημοκράτες βουλευτές δέ διαμαρτυρήθηκαν

ἀμέσως καί δέν πρότειναν δική τους ἀπόφαση. Τό λάθος αὐτό τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμάδας τῆς Δούμας τό σημείωσε ὁ Β. Ι. Λένιν στό ἄρθρο του «Ἡ βοήθεια στούς πεινασμένους καί ἡ τακτική τῆς Δούμας» (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 234–238 [ἑλλ. ἔκδ., σελ. 235–239]). Ἀργότερα ἡ σοσιαλδημοκρατική ὁμάδα κατόρθωσε νά πάρει στό ζήτημα αὐτό σωστή θέση· στίς 23 τοῦ Ἰούνη (6 τοῦ Ἰούλη), στή 32η συνεδρίαση τῆς Κρατικῆς δούμας ὑπέβαλε πρόταση νά μή δοθοῦν χρήματα στήν κυβέρνηση τῶν πογκρομιστῶν καί γιά τήν παροχή βοήθειας στούς πεινασμένους νά συγκροτηθεῖ ἀπό τή Δούμα μιά ἐπισιτιστική ἐπιτροπή πού τά μέλη της θά πήγαιναν ἐπιτόπου καί θά ὀργάνωναν τοπικές ἐπιτροπές ἀπό τούς ἴδιους τούς πεινασμένους. Αὐτό τό ἀναφέρει ὁ Λένιν στό ἄρθρο του «Ἡ καντέτικη Δούμα ἔδοσε τά χρήματα στήν κυβέρνηση τῶν πογκρομιστῶν» (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 251–254 [ἑλλ. ἔκδ., σελ. 252–256]). — *223.*

107 «*Μίσλ*» («Σκέψη») — καθημερινή πολιτική καί φιλολογική ἐφημερίδα, νόμιμο ὄργανο τοῦ κόμματος τῶν ἐσέρων· ἔβγαινε στήν Πετρούπολη ἀπό τίς 20 τοῦ Ἰούνη (3 τοῦ Ἰούλη) ὥς τίς 6 (19) τοῦ Ἰούλη 1906 στή θέση τῆς ἐφημερίδας «Γκόλος», πού εἶχε κλειστεῖ. Βγῆκαν 15 φύλλα. — *229.*

108 *Πραβοποριάντοτσνικι* — οἱ ἐκπρόσωποι τοῦ κόμματος τῆς «ἔννομης τάξης» — ἀντεπαναστατικοῦ κόμματος τῆς μεγάλης ἐμπορικοβιομηχανικῆς ἀστικῆς τάξης, τῶν τσιφλικάδων καί τῶν ἀνώτερων στρωμάτων τῆς γραφειοκρατίας. Τό κόμμα ἱδρύθηκε τό φθινόπωρο τοῦ 1905 καί πῆρε τήν όριστική του μορφή μετά τή δημοσίευση τοῦ διαγγέλματος τῆς 17 τοῦ Ὀχτώβρη. Τό κόμμα αὐτό, χρησιμοποιώντας τή σημαία τῆς «ἔννομης τάξης» γιά προκάλυμμα, στήν πραγματικότητα ὑποστήριζε ἀποφασιστικά τό τσαρικό καθεστώς. Τό κόμμα ἐπιδοκίμασε τή διάλυση τῆς Ι Κρατικῆς δούμας· κατά τίς ἐκλογές ΙΙ Κρατικῆς δούμας ἔκανε συνασπισμό μέ τή μαυροεκατονταρχίτικη «Ἕνωση τῶν ἀληθινῶν ρώσων», προτείνοντας καί στούς ὀχτωβριστές νά μποῦν στό συνασπισμό αὐτόν. Τό 1907 τό κόμμα διαλύθηκε, ἕνα μέρος τῶν μελῶν του πῆγε μέ τούς ὀχτωβριστές καί ἕνα ἄλλο μέρος πέρασε μέ τούς ἀπροκάλυπτους μαυροεκατονταρχίτες. — *229.*

109 «*Γκόλος Τρουντά*» («Ἡ φωνή τῆς Ἐργασίας») — μενσεβίκικη καθημερινή νόμιμη ἐφημερίδα· ἔβγαινε στήν Πετρούπολη ἀπό τίς 21 τοῦ Ἰούνη (4 τοῦ Ἰούλη) ὥς τίς 7 (20) τοῦ Ἰούλη 1906 στή θέση τῆς ἐφημερίας «Κουριέρ» πού ἔβγαινε προηγούμενα. Βγῆκαν 16 φύλλα. — *242.*

110 «*Σβετότς*» («Πυρσός») — καθημερινή πολιτική ἐφημερίδα, νόμιμο ὄργανο τῶν μπολσεβίκων. Ἡ ἐφημερίδα ἔβγαινε στή Μόσχα ἀπό τίς 11 (24) τοῦ Μάη 1906. Βγῆκαν 17 φύλλα. Ἡ σύνταξη τῆς ἐφημερίδας ἀποτελοῦνταν ἀπό τούς Ι. Ι. Σκβορτσόφ-Στεπάνοφ, Μ. Ν. Ποκρόβσκι, Ν. Α. Ροζκόφ καί ἄλλους. Τό πρῶτο φύλλο κατασχέθηκε ἀπό τίς ἀρχές. Ἡ ἐφημερίδα κλείστηκε στίς 31 τοῦ Μάη (13 τοῦ Ἰούνη) 1906, ἔπειτα ἀπό ἀπόφαση τοῦ Ἐφετείου Μόσχας. Στή θέση τῆς ἐφημερίδας «Σβετότς» ἄρχισε νά βγαίνει ἀπό τήν 1 (14) τοῦ Ἰούνη 1906 ἡ ἐφημερίδα «Σβομπόντνογε Σλόβο» (βγῆκαν 4 φύλλα). — *242.*

111 *ΚΔΜ* (Κόμμα δημοκρατικῶν μεταρρυθμίσεων) — κόμμα τῆς φιλελεύθερης-μοναρχικῆς ἀστικῆς τάξης· ἱδρύθηκε στίς ἀρχές τοῦ 1906, τόν καιρό τῶν ἐκλογῶν Ι Κρατικῆς δούμας καί ἀποτελέστηκε ἀπό στοιχεῖα πού θεωροῦσαν τό πρόγραμμα τῶν καντέτων πολύ ἀριστερό. Στήν ἄμεση καθοδήγηση τοῦ κόμματος συμμετεῖχαν οἱ Κ. Κ. Ἀρσένιεφ, Ι. Ι. Ἰβανιοῦκοφ, Μ. Μ. Κοβαλέβσκι, Β. Ντ. Κουζμίν-Καραβάγεφ, Α. Σ. Πόσνικοφ καί ἄλλοι. Τό κόμμα αὐτό ἔπαψε νά ὑπάρχει κατά τό τέλος τοῦ 1907. — *246.*

112 *Τό πέμπτο συνέδριο τῆς Σοσιαλδημοκρατίας τοῦ Βασιλείου τῆς Πολωνίας καί τῆς Λιθουανίας* ἔγινε στίς 18–24 τοῦ Ἰούνη 1906 στό Ζακοπάνε (Γαλικία). Στό συνέδριο πῆραν μέρος 51 ἀντιπρόσωποι μέ θετική ψῆφο καί 13 μέ συμβουλευτική. Στίς ἐργασίες τοῦ συνεδρίου πῆρε μέρος ὁ Β. Β. Βορόβσκι, ἀντιπρόσωπος τῆς σύνταξης τῆς μπολσεβίκικης ἐφημερίδας «Βπεριόντ». Ἡ ἔκθεση δράσης τῆς Κεντρικῆς καθοδήγησης τῆς ΣΔΒΠ καί Λ ἔγινε ἀπό τόν Φ. Ε. Ντζερζίνσκι (στό συνέδριο εἶχε τό ὄνομα Φρανκόβσκι) (βλ. Φ. Ε. Ντζερζίνσκι. Διαλεχτά ἔργα σέ δυό τόμους. Τόμος Ι, ρωσ. ἔκδ. 1957, σελ. 95–117). Τό συνέδριο συνόψισε τά ἀποτελέσματα τῆς δράσης τῆς ΣΔΒΠ καί Λ μέσα στόν ἑνάμιση χρόνο τῆς ἐπανάστασης· στήν περίοδο αὐτή αὐξήθηκε ἁλματικά ὁ ἀριθμός τῶν μελῶν τῆς ΣΔΒΠ καί Λ: ἀπό 1000 μέλη πού εἶχε τό 1904, ἔφτασε τό καλοκαίρι τοῦ 1906 στά 30 000 μέλη. Τό συνέδριο τάχθηκε ἀλληλέγγυο μέ τήν τακτική τῶν μπολσεβίκων στήν ἐπανάσταση, καταφέρθηκε ἐνάντια στήν ὀπορτουνιστική στάση τῆς μενσεβίκικης ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ, ἐπέκρινε ἐπίσης καί τίς μενσεβίκικες ἀποφάσεις τοῦ IV (Ἑνωτικοῦ) συνεδρίου τοῦ ΣΔΕΚΡ. Ἡ ἀπόφαση τοῦ V συνεδρίου τῆς ΣΔΒΠ καί Λ γιά τή στάση ἀπέναντι στήν Κρατική δούμα τόνιζε ὅτι «τό Ἑνωτικό συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ κάνει λάθος νά βλέπει τή Δούμα σάν τό κέντρο βάρους στήν ἀνάπτυξη τῆς ἐπανάστασης» («Ἔχο», ἀρ. φύλλου 4, 25 τοῦ Ἰούνη 1906). — *258.*

113 *Ἡ Διαχτιδική συνδιάσκεψη τῆς ὀργάνωσης Πετρούπολης τοῦ ΣΔΕΚΡ* ἔγινε στίς 11–12 (24–25) τοῦ Ἰούνη 1906. Ἡ συνδιάσκεψη ἄρχισε τίς ἐργασίες της στήν Πετρούπολη, ἔπειτα γιά συνωμοτικούς λόγους μεταφέρθηκε στή Φιλλανδία, στό Τεριόκι. Ἡ συνδιάσκεψη συγκλήθηκε ἀπό τήν Ἐπιτροπή Πετρούπολης γιά τήν ἐπεξεργασία τῆς τακτικῆς τοῦ προλεταριάτου ἀπέναντι στήν Κρατική δούμα. Πρίν ἀπό τή συνδιάσκεψη ἔγινε συζήτηση γύρω ἀπό τίς δυό πλατφόρμες τακτικῆς: τή μενσεβίκικη ἀπόφαση τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς γιά τήν ὑποστήριξη τοῦ συνθήματος νά σχηματιστεῖ καντέτικη κυβέρνηση ἀπό τή Δούμα καί τή μπολσεβίκικη ἀπόφαση τῆς Ἐπιτροπῆς Πετρούπολης «Γιά τή στάση ἀπέναντι στή Κρατική δούμα» καί «Σχετικά μέ τό ζήτημα σχηματισμοῦ κυβέρνησης ἀπό τή Δούμα», πού εἶχαν γραφεῖ ἀπό τόν Β. Ι. Λένιν (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 170–171, 204–205 [ἑλλ. ἔκδ., σελ. 171–172, 204–205]). Ἔπειτα ἀπό τή συζήτηση 1760 ψήφισαν ὑπέρ τῆς τακτικῆς τῶν μπολσεβίκων, ἔναντι 952 πού ψήφισαν ὑπέρ τῆς πλατφόρμας τῆς μενσεβίκικης ΚΕ.

Στή συνδιάσκεψη πῆραν μέρος 80 περίπου ἀντιπρόσωποι, πού ἀντιπροσώπευαν περί τίς 4 χιλιάδες μέλη τοῦ κόμματος. Ὁ Λένιν ἐκλέχτηκε πρόεδρος τῆς συνδιάσκεψης καί καθοδήγησε τίς ἐργασίες της. Ἔκανε εἰσήγηση ἀπομέρους τῆς Ἐπιτροπῆς Πετρούπολης τοῦ ΣΔΕΚΡ «Γιά

τήν τακτική τοῦ κόμματος ἀπέναντι στήν Κρατική δούμα». Ἀντεισηγητής ἦταν ὁ Φ. Ι. Ντάν, πού ὑποστήριξε τή μενσεβίκικη θέση τῆς ΚΕ. Ἡ πλειοψηφία ψήφισε ἀπόφαση πού ἐνέκρινε τήν τακτική τῆς Ἐπιτροπῆς Πετρούπολης.

Ὁ Λένιν ἔκανε ἐπίσης στή συνδιάσκεψη εἰσήγηση «Γιά τήν ἑνότητα τοῦ κόμματος». Στήν ἀπόφαση πού ψηφίστηκε πάνω στήν εἰσήγηση αὐτή ἡ συνδιάσκεψη τόνιζε ὅτι ἡ ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ, πού ἐκλέχτηκε ἀπό τό IV συνέδριο, ἐκφράζει μόνο τή γνώμη τῆς μειοψηφίας τοῦ κόμματος καί διατύπωνε τήν ἀπαίτηση νά συγκληθεῖ καινούργιο κομματικό συνέδριο. Ἡ συνδιάσκεψη πῆρε ἐπίσης ἀπόφαση γιά τήν ἐξασφάλιση σταθερῆς ἐπαφῆς ἀνάμεσα στήν κομματική ὀργάνωση τῆς Πετρούποπολης καί στή σοσιαλδημοκρατική ὁμάδα τῆς Δούμας. — *258.*

114 *Ἡ Συνδιάσκεψη Περιοχῆς Μόσχας τοῦ ΣΔΕΚΡ* (συνδιάσκεψη τῶν βόρειων ἐπιτροπῶν) ἔγινε στό πρῶτο δεκαπενθήμερο τοῦ Ἰούνη 1906. Στή συνδιάσκεψη πῆραν μέρος ἀντιπρόσωποι τῶν ἐπιτροπῶν: Μόσχας, περιφέρειας Μόσχας, Βόλογκντα, Γιαροσλάβλ, Κίνεσμα, Κοστρομά, περιφέρειας Βλαντίμιρ, Ἰβάνοβο-Βοζνεσένσκ, Μπορισογκλέμπσκ, Νίζνι Νόβγκοροντ, Ὀριόλ, Κοζλόφ καί τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμάδας τῆς πόλης Σούγια, πού ἐκπροσωποῦσαν 14 000 ὀργανωμένους ἐργάτες.

Ἡ συνδιάσκεψη καταδίκασε τήν τακτική τῆς μενσεβίκικης Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς, πού ὑποστήριζε τό αἴτημα σχηματισμοῦ κυβέρνησης ἀπό τή Δούμα, καί πῆρε τήν παρακάτω ἀπόφαση: «Ἡ βόρεια ἕνωση δηλώνει ὅτι δέ συμφωνεῖ μέ τήν πλατφόρμα τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς, γιατί δέν τή θεωρεῖ σύμφωνη μέ τίς ὁδηγίες τοῦ κομματικοῦ συνεδρίου καί προτείνει νά ὑποστηριχθεῖ ἡ ἄκρα ἀριστερά τῆς Δούμας» («Ἔχο», ἀρ. φύλλου 3, τῆς 24 τοῦ Ἰούνη 1906). Ἡ συνδιάσκεψη πρότεινε στήν ἄκρα ἀριστερά τῆς Δούμας νά ἀπευθύνει διάγγελμα στό λαό, στό ὁποῖο «νά ἐξηγεῖ ὅτι ἡ Δούμα δέν ἔχει καθόλου δύναμη, ὅτι εἶναι ἐντελῶς ἀνίκανη νά κάνει κάτι, καί νά καλεῖ τό λαό νά ἑτοιμαστεῖ γιά ἀνεξάρτητη δράση» (στό ἴδιο). — *258.*

115 «*Ἔχο*» («Ἠχώ») — νόμιμη μπολσεβίκικη καθημερινή ἐφημερίδα· ἔβγαινε στήν Πετρούπολη ἀπό τίς 22 τοῦ Ἰούνη (5 τοῦ Ἰούλη) ὥς τίς 7 (20) τοῦ Ἰούλη 1906 στή θέση τῆς ἐφημερίδας «Βπεριόντ» πού τήν εἶχε κλείσει ἡ κυβέρνηση. Βγῆκαν 14 φύλλα. Διευθυντής τῆς ἐφημερίδας ἦταν οὐσιαστικά ὁ Β. Ι. Λένιν. Σέ κάθε φύλλο δημοσιεύονταν ἄρθρα τοῦ Λένιν· συνολικά δημοσιεύτηκαν στήν ἐφημερίδα πάνω ἀπό 20 ἄρθρα καί σημειώματα τοῦ Λένιν.

Ὅλα σχεδόν τά φύλλα τῆς ἐφημερίδας «Ἔχο» ἀντιμετώπισαν διώξεις: ἀπό τά δεκατέσσερα φύλλα πού κυκλοφόρησαν τά δώδεκα κατασχέθηκαν ἀπό τίς ἀρχές. — *273.*

116 *Ἡ Πανρωσική ἕνωση τῶν δασκάλων καί τῶν παραγόντων τῆς λαϊκῆς παιδείας* ἐμφανίστηκε τήν ἄνοιξη τοῦ 1905. Τή μεγαλύτερη ἐπιρροή στήν ἕνωση τήν εἶχαν οἱ ἐκπρόσωποι τοῦ κόμματος τῶν ἐσέρων, πού ἡ μικροαστική τους στενότητα καί ἡ τάση τους γιά ἐπαναστατική φρασεολογία ἔβρισκαν τήν ἀντανάκλασή τους στό πρόγραμμα τῆς Ἕνωσης. Μέσα στήν Ἕνωση ἐπικρατοῦσε ἀρκετά καθαρά ἡ τάση νά περιοριστεῖ ἡ δράση της σέ συνδικαλιστικούς μόνο ἀγῶνες. Ὡστόσο ἡ ὀργάνωση αὐτή δέν κατόρθωσε νά ἀποφύγει τά γενικά πολιτικά ζητή-

ματα καί, κάτω ἀπό τήν ἐπίδραση τῶν ἐπαναστατικῶν γεγονότων, ἀκολούθησε τά συνθήματα τῆς ἐπαναστατικῆς δημοκρατίας. Τά μέλη τῆς Ἕνωσης δήλωσαν ὅτι εἶχαν διάθεση νά πάρουν μέρος στήν πάλη τοῦ λαοῦ γιά γῆ, ἐλευθερία, καί ἐξουσία, καί καλοῦσαν τούς δασκάλους «νά ἀναπτύξουν τή λαϊκή συνείδηση καί νά συμβάλουν στήν ὀργάνωση τῆς πάλης γιά τά μεγάλα ἰδανικά τοῦ ἐργαζόμενου λαοῦ» («Πρακτικά τοῦ III ἀντιπροσωπευτικοῦ συνεδρίου τῆς Πανενωσιακῆς ἕνωσης τῶν δασκάλων καί τῶν παραγόντων τῆς λαϊκῆς παιδείας, πού συνῆλθε στίς 7–10 τοῦ Ἰούνη 1906». 1906, σελ. 135). Ἡ Ἕνωση ὑποστήριζε τό αἴτημα τῆς σύγκλησης συντακτικῆς συνέλευσης «μέ βάση τή γενική, ἴση, ἄμεση καί μυστική ψηφοφορία, χωρίς διακρίσεις φύλου, ἐθνικότητας καί θρησκείας» (στό ἴδιο). Ἀνάμεσα στά βασικά καθήκοντά της ἡ Ἕνωση ἔβαζε τήν πάλη γιά τή ριζική ἀναδιοργάνωση τῆς λαϊκῆς παιδείας στή Ρωσία: καθιέρωση τῆς γενικῆς, δωρεάν καί ὑποχρεωτικῆς στοιχειώδους ἐκπαίδευσης καί τῆς δωρεάν μέσης καί ἀνώτερης ἐκπαίδευσης, τῆς διδασκαλίας στή μητρική γλώσσα, τό συντονισμό ὅλων τῶν τύπων τῶν σχολείων ἔτσι πού τό σχολεῖο γενικῆς μόρφωσης τοῦ ἀνώτερου τύπου ν' ἀποτελεῖ ἄμεση συνέχεια τοῦ σχολείου τοῦ κατώτερου τύπου κτλ. Σά μέσα γιά τήν ἐπίτευξη τῶν παραπάνω σκοπῶν συνιστοῦσε τά παρακάτω: τήν ἀνοιχτή κριτική ἐνάντια στό ὑφιστάμενο σχολικό σύστημα, τήν ὀργάνωση συλλογικῶν διαμαρτυριῶν τῶν δασκάλων καί τῶν μαθητῶν ἐνάντια στίς αὐθαιρεσίες τῶν ἐκπαιδευτικῶν ἀρχῶν, τήν πλατιά προπαγάνδιση στόν πληθυσμό τῶν ἰδεῶν τῆς Ἕνωσης κτλ.

Στίς 6 (19) τοῦ Ἰούνη 1906 ὁ Β. Ι. Λένιν μίλησε μέ τό ψευδώνυμο Κάρποφ σέ μιά ὁμάδα ἀντιπροσώπων τοῦ Πανρωσικοῦ συνεδρίου τῶν δασκάλων μέ θέμα τό ἀγροτικό ζήτημα. Περίληψη τοῦ λόγου τοῦ Λένιν δημοσιεύτηκε ἀπό τήν ἐσέρικη ἐφημερίδα «Γκόλος» (ἀρ. φύλλου 15 τῆς 8 (21) τοῦ Ἰούνη 1906). — *276.*

117 *Ἡ Πανρωσική ἕνωση σιδηροδρομικῶν* δημιουργήθηκε στό Ι Πανρωσικό συνέδριο τῶν σιδηροδρομικῶν, πού ἔγινε στή Μόσχα στίς 20–21 τοῦ Ἀπρίλη (3–4 τοῦ Μάη) 1905. Τό συνέδριο διατύπωσε μιά σειρά πολιτικά καί οἰκονομικά αἰτήματα: παροχή πολιτικῶν ἐλευθεριῶν, σύγκληση συντακτικῆς συνέλευσης, βελτίωση τῶν συνθηκῶν δουλειᾶς στούς σιδηροδρόμους κτλ. Ὅσο ἀναπτυσσόταν ἡ ἐπανάσταση τοῦ 1905–1907 δυνάμωνε καί ἡ ἐπιρροή τῶν μπολσεβίκων μέσα στήν ἕνωση τῶν σιδηροδρομικῶν. Τό II Πανρωσικό συνέδριο τῶν σιδηροδρομικῶν, πού ἔγινε στίς 22–24 τοῦ Ἰούλη (4–6 τοῦ Αὐγούστου) 1905 στή Μόσχα, πῆρε ἀπόφαση ν' ἀρχίσει ἀμέσως ἡ ζύμωση γιά μιά πανρωσική πολιτική ἀπεργία τῶν σιδηροδρομικῶν. Τό Πανρωσικό συνέδριο τῶν σιδηροδρομικῶν (τό λεγόμενο τῶν ἀντιπροσωπειῶν), πού ἔγινε τό Σεπτέμβρη–Ὀχτώβρη τοῦ 1905 στήν Πετρούπολη, κάτω ἀπό τήν πίεση τῶν ἐπαναστατικῶν μαζῶν διατύπωσε καί ὑπέβαλε στήν κυβέρνηση μιά σειρά αἰτήματα: 8ωρο, αἱρετότητα τῆς διοίκησης τῶν σιδηροδρόμων ἀπό τά πάνω ὥς τά κάτω, ἄμεση ἀπόλυση τῶν συλληφθέντων ἀπεργῶν, κατάργηση τοῦ στρατιωτικοῦ νόμου καί τῶν ἐνισχυμένων μέτρων ἀσφαλείας, χορήγηση πολιτικῆς ἐλευθερίας, ἀμνηστίας, ἐθνικῆς αὐτοδιάθεσης, ἄμεση σύγκληση συντακτικῆς συνέλευσης ἐκλεγμένης μέ βάση τή γενική, ἴση, ἄμεση καί μυστική ψηφοφορία. Ὁ Β. Ι. Λένιν τόνιζε ὅτι οἱ ἐργάτες-σιδηροδρομικοί καί ἡ Ἕνωση τῶν σιδηροδρομικῶν ἔπαιξαν ἡγετικό ρόλο στή γενική πολιτική ἀπεργία τοῦ Ὀχτώβρη. Ἡ παν-

ρωσική συνδιάσκεψη τῶν ἀντιπροσώπων 29 σιδηροδρομικῶν γραμμῶν ὑποστήριξε τήν ἀπόφαση πού πῆρε ἡ συνδιάσκεψη τῆς ὀργάνωσης μπολσεβίκων Μόσχας γιά τήν κήρυξη γενικῆς πολιτικῆς ἀπεργίας καί στίς 6 (19) τοῦ Δεκέμβρη 1905 ψήφισε ἀπόφαση γιά τήν προσχώρηση στήν ἀπεργία καί γιά τήν ἄμεση κήρυξη πανρωσικῆς ἀπεργίας τῶν σιδηροδρομικῶν. Μετά τήν ἥττα τῆς ἔνοπλης ἐξέγερσης τοῦ Δεκέμβρη 1905 ἡ Ἕνωση σιδηροδρομικῶν οὐσιαστικά πέρασε στήν παρανομία. Τόν Αὔγουστο τοῦ 1906 ἔγινε συνδιάσκεψη τῶν σιδηροδρομικῶν, στήν ὁποία, ἐξαιτίας τῆς διάλυσης τῆς Ι Κρατικῆς δούμας, μπῆκε τό ζήτημα τῆς γενικῆς ἀπεργίας καί τῆς προετοιμασίας ἐξέγερσης (βλ. σημείωση 143). Στά τέλη τοῦ 1906 ἡ Ἕνωση σιδηροδρομικῶν, πού ἐπηρεαζόταν πιά ἀπό τούς ἐσέρους, ἔχασε τήν ἐπαναστατική της σημασία. Τό Φλεβάρη τοῦ 1907 ἡ συνδιάσκεψη τῶν κυριότερων σοσιαλδημοκρατικῶν σιδηροδρομικῶν ὀργανώσεων, πού συγκλήθηκε ἀπό τήν ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ, ἀπαίτησε ἀπ' ὅλους τούς ἐπαναστάτες σοσιαλδημοκράτες νά βγοῦν ἀπό τήν Ἕνωση σιδηροδρομικῶν. — *276.*

118 Πρόκειται γιά τό διάταγμα τοῦ τσάρου τῆς 8 (21) τοῦ Μάρτη, πού δημοσιεύτηκε στίς 11 (24) τοῦ Μάρτη 1906, τήν περίοδο τῶν ἐκλογῶν γιά τήν Ι Κρατική δούμα. Ὁ νόμος πού στρεφόταν ἐνάντια στήν ἀποχή ἀπό τίς ἐκλογές τῆς Δούμας πρόβλεπε φυλάκιση 4 ὥς 8 μηνῶν γιά ὅσους ἦταν ἔνοχοι «ὑποκίνησης σέ ἐνέργειες κατά τῶν ἐκλογῶν γιά τό Κρατικό συμβούλιο ἤ γιά τήν Κρατική δούμα ἤ σέ μαζική ἀποχή ἀπ' αὐτές τίς ἐκλογές» («Ντοκουμέντα καί ὑλικό τῆς Κρατικῆς δούμας τῆς Ρωσίας» Μόσχα, ρωσ. ἔκδ. 1957, σελ. 136). — *278.*

119 Πρόκειται γιά τό κύριο ἄρθρο «Ἡ ἔκκληση τῆς Δούμας πρός τό λαό», πού δημοσιεύτηκε στίς 29 τοῦ Ἰούνη (12 τοῦ Ἰούλη) 1906 στό 8 φύλλο τῆς μενσεβίκικης ἐφημερίδας «Γκόλος Τρουντά». — *282.*

120 Τόν Ἰούνη τοῦ 1906 οἱ ἐσέροι ἄρχισαν ζύμωση γιά τήν ἀνασυγκρότηση στήν Πετρούπολη τοῦ Σοβιέτ τῶν ἐργατῶν βουλευτῶν. Οἱ μενσεβίκοι ὑποστήριξαν αὐτή τήν ἰδέα. Οἱ μπολσεβίκοι ἀντιτάχθηκαν. Στίς 21 τοῦ Ἰούνη (4 τοῦ Ἰούλη) 1906 ἡ Ἐπιτροπή Πετρούπολης τοῦ ΣΔΕΚΡ πῆρε ἀπόφαση στήν ὁποία, ἀφοῦ τόνιζε τή μαχητική σημασία τοῦ Σοβιέτ τῶν ἐργατῶν βουλευτῶν, ἔλεγε ὅτι δέν εἶναι ἐπίκαιρος ὁ σχηματισμός του καί ξεσκέπαζε τόν προβοκατόρικο χαρακτήρα τῆς ζύμωσης τῶν ἐσέρων. Ἡ ἀπόφαση τῆς ΕΠ (δημοσιεύτηκε στήν ἐφημερίδα «Ἔχο», ἀρ. φύλλου 5 τῆς 27 τοῦ Ἰούνη 1906) συζητήθηκε πλατιά σέ συνελεύσεις καί συγκεντρώσεις καί ἐγκρίθηκε ἀπό τή συντριπτική πλειοψηφία τῶν ἐργατῶν. Ἐνάντια στήν ἀπόφαση τῆς ΕΠ καί ὑπέρ τῆς ζύμωσης τῶν ἐσέρων τάχθηκε ὁ μενσεβίκος Γ. Σ. Χρουσταλιόφ-Νόσαρ, πρώην πρόεδρος τοῦ Σοβιέτ τῶν ἐργατῶν βουλευτῶν Πετρούπολης τόν Ὀχτώβρη–Νοέμβρη τοῦ 1905. — *289.*

121 Πρόκειται γιά τήν *ἀγροτική Ἐπιτροπή τῆς Ι Κρατικῆς δούμας* πού συγκροτήθηκε γιά τήν κατάρτιση νομοσχεδίου γιά τό ζήτημα τῆς γῆς. Στίς 6 (19) τοῦ Ἰούνη 1906 στήν 22η συνεδρίαση τῆς Δούμας ἐκλέχτηκαν στήν ἐπιτροπή 91 μέλη (ἀνάμεσά τους ὑπερεῖχαν οἱ καντέτοι: 41 ἄτομα)· ἔπειτα, σύμφωνα μέ τήν ἀπόφαση πού εἶχε παρθεῖ, ἡ ἐπιτροπή συμπληρώθηκε μέ ἄλλα 8 ἄτομα (3 ἀπό τόν Καύκασο, 3 ἀπό τή Σιβη-

ρία καί 2 ἀπό τήν Κεντρική Ἀσία). Πρόεδρος τῆς ἀγροτικῆς ἐπιτροπῆς ἦταν ὁ καντέτος Α. Α. Μουχάνοφ. — *297.*

122 «*Ροσσίγια*» («Ρωσία») — καθημερινή ἀντιδραστική, μαυροεκατονταρχίτικη ἐφημερίδα· ἔβγαινε στήν Πετρούπολη ἀπό τό Νοέμβρη τοῦ 1905 ὥς τά τέλη τοῦ Ἀπρίλη 1914. Ἀπό τό 1906 — ὄργανο τοῦ ὑπουργείου Ἐσωτερικῶν. Ἡ ἐφημερίδα χρηματοδοτοῦνταν ἀπό τά μυστικά κονδύλια («κονδύλια ἐξαγορᾶς») τῆς κυβέρνησης, πού βρίσκονταν στή διάθεση τοῦ ὑπουργοῦ Ἐσωτερικῶν. Ὁ Β. Ι. Λένιν ὀνόμαζε τή «Ροσσίγια» «πουλημένη ἀστυνομική φυλλάδα». — *304.*

123 Ἡ μπροσούρα τοῦ Β. Ι. Λένιν «*Ἡ διάλυση τῆς Δούμας καί τά καθήκοντα τοῦ προλεταριάτου*» ἐκδόθηκε στή Μόσχα ἀπό τό ἐκδοτικό «Νόβαγια βολνά». Στίς 12 (25) τοῦ Αὐγούστου 1906 ἡ Ἐπιτροπή τύπου Μόσχας κατάσχεσε τήν μπροσούρα· ταυτόχρονα ἀσκήθηκε ποινική δίωξη ἐνάντια στό συγγραφέα καί στά πρόσωπα πού πῆραν μέρος στήν ἔκδοσή της. Στίς 6 (19) τοῦ Σεπτέμβρη τοῦ ἴδιου χρόνου τό Ἐφετεῖο Μόσχας ἐπικύρωσε τήν κατάσχεση τῆς μπροσούρας. Παρ' ὅλα αὐτά ἡ μπροσούρα «Ἡ διάλυση τῆς Δούμας καί τά καθήκοντα τοῦ προλεταριάτου» κυκλοφόρησε στή Μόσχα, στήν Πετρούπολη καί στίς ἐπαρχίες. Σέ μιά ἀναφορά του πρός τή Γενική διεύθυνση τύπου ὁ διοικητής τοῦ κυβερνείου Ποντόλσκ ἔλεγε ὅτι στά βιβλιοπωλεῖα τοῦ κυβερνείου «πουλιοῦνται μπροσοῦρες μέ ἐξαιρετικά ἐπαναστατικό περιεχόμενο, πού καλοῦν μάλιστα ἀνοιχτά σέ ἔνοπλη ἐξέγερση», καί σάν παράδειγμα τέτοιας φιλολογίας ἀνέφερε τήν μπροσούρα τοῦ Λένιν «Ἡ διάλυση τῆς Δούμας καί τά καθήκοντα τοῦ προλεταριάτου» (βλ. Κράσνι Ἀρχίβ, 1934, ἀρ. τεύχους 1, σελ. 195–196). — *309.*

124 Τό τσαρικό διάταγμα γιά τή διάλυση τῆς Ι Κρατικῆς δούμας ὑπογράφτηκε στίς 8 (21) τοῦ Ἰούλη καί δημοσιεύτηκε στίς 9 (22) τοῦ Ἰούλη 1906. Τό διάταγμα καθόριζε ἐπίσης μέρα σύγκλησης τῆς νέας Κρατικῆς δούμας τήν 20 τοῦ Φλεβάρη (5 τοῦ Μάρτη) 1907. — *311.*

125 Ὁ Β. Ι. Λένιν εἶχε ὑπόψη τήν ἔκκληση τῶν πρώην μελῶν τῆς Ι Κρατικῆς δούμας μέ τόν τίτλο «Πρός τό λαό ἀπό τούς ἀντιπροσώπους τοῦ λαοῦ», πού εἶναι γνωστή σάν ἔκκληση τοῦ Βίμποργκ. Ἡ ἔκκληση ψηφίστηκε στή σύσκεψη τῆς 9–10 (22–23) τοῦ Ἰούλη 1906 στήν πόλη Βίμποργκ, ὅπου μαζεύτηκαν μετά τή διάλυση τῆς Δούμας 200 περίπου βουλευτές, στήν πλειοψηφία τους καντέτοι. Τό κείμενο τῆς ἔκκλησης συντάχθηκε ἀπό ἐπιτροπή πού συγκροτήθηκε στή σύσκεψη αὐτή καί ἀποτελέστηκε ἀπό καντέτους, τρουντοβίκους καί μενσεβίκους. Ἡ ἔκκληση καλοῦσε τό λαό, σέ ἔνδειξη διαμαρτυρίας γιά τή διάλυση τῆς Δούμας, νά ἀρνεῖται νά πληρώνει φόρους, νά μή στέλνει κληρωτούς στό στρατό, νά μήν ἀναγνωρίζει τά δάνεια πού ἔγιναν χωρίς τήν ἔγκριση τῆς Δούμας. Μέ τέτοια μέτρα «παθητικῆς ἀντίστασης» οἱ καντέτοι ἤλπιζαν νά στρέψουν τό ρεῦμα τοῦ μαζικοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος σέ μιά ἥσυχη κοίτη. Ἀργότερα ὁ Β. Ι. Λένιν τόνιζε: «Στήν πρώτη Δούμα ὁ φιλελευθερισμός δημοκοποῦσε γιά λαϊκή ἐλευθερία, ἐνῶ προσέτρεχε στά κρυφά ἀπό τήν πόρτα τῆς ὑπηρεσίας στόν Τρέποφ καί πάλευε ἐνάντια στούς τρουντοβίκους καί στούς ἐργατικούς βουλευτές. Μέ τή διακήρυξη τοῦ Βίμποργκ προσπαθοῦσε νά χτυπήσει μ' ἕνα σμπά-

ρο δυό τρυγόνια, νά έλιχθεῖ ἔτσι πού ἡ στάση του νά μπορεῖ νά ἑρμηνευτεῖ — ἀνάλογα μέ τίς περιστάσεις — καί σάν ὑποστήριξη τῆς ἐπανάστασης καί σάν πάλη ἐνάντια στήν ἐπανάσταση» (Ἅπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμος 15ος, σελ. 49). Τό Σεπτέμβρη τοῦ 1906 οἱ καντέτοι στό συνέδριό τους τάχθηκαν ἀνοιχτά ἐνάντια στήν ἐφαρμογή τῆς «παθητικῆς ἀντίστασης» καί ἀποκήρυξαν τά συνθήματα τῆς ἔκκλησης τοῦ Βίμποργκ (βλ. σημ. 157). — *312.*

126 «*Μοσκόβσκιγε Βέντομοστι*» («Χρονικά τῆς Μόσχας») — μιά ἀπό τίς ἀρχαιότερες ρωσικές ἐφημερίδες· τήν ἔβγαζε τό Πανεπιστήμιο τῆς Μόσχας ἀπό τό 1756 (ἀρχικά μέ τή μορφή μικροῦ φυλλαδίου). Στά 1863–1887 διευθυντής-ἐκδότης τῆς «Μοσκόβσκιγε Βέντομοστι» ἦταν ὁ Μ. Ν. Κατκόφ — ἀντιδραστικός καί σωβινιστής τῶν ἄκρων. Στά χρόνια αὐτά ἡ ἐφημερίδα μετατράπηκε σέ μοναρχικο-ἐθνικιστικό ὄργανο πού προπαγάνδιζε τίς ἀπόψεις τῶν πιό ἀντιδραστικῶν στρωμάτων τῶν τσιφλικάδων καί τοῦ κλήρου· ἀπό τό 1905 ἡ «Μοσκόβσκιγε Βέντομοστι» ἔγινε ἕνα ἀπό τά κυριότερα ὄργανα τῶν μαυροεκατονταρχιτῶν. Ἔβγαινε ὥς τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση. — *312.*

127 «*Γκραζντανίν*» («Πολίτης») — ἀντιδραστικό περιοδικό· ἔβγαινε στήν Πετρούπολη ἀπό τό 1872 ὥς τό 1914. Ἀπό τή δεκαετία 1880–1890 — ὄργανο τῶν ἄκρων μοναρχικῶν· διευθυνόταν ἀπό τόν πρίγκιπα Μεστσέρσκι καί χρηματοδοτοῦνταν ἀπό τήν κυβέρνηση. Εἶχε ἀσήμαντη κυκλοφορία, ἀσκοῦσε ὅμως ἐπιρροή στούς ὑπαλληλικο-γραφειοκρατικούς κύκλους. — *312.*

128 *Ἡ ἐξέγερση στό θωρηκτό «Ποτιόμκιν»* ἄρχισε στίς 14 (27) τοῦ Ἰούνη 1905. Τό ἐξεγερμένο θωρηκτό πῆγε στήν Ὀδησσό, ὅπου εἶχε ξεσπάσει καί συνεχιζόταν ἐκείνη τήν περίοδο γενική ἀπεργία. Ὡστόσο δέν ἀξιοποιήθηκαν οἱ εὐνοϊκές συνθῆκες πού εἶχαν δημιουργηθεῖ γιά μιά κοινή δράση τῶν ἐργατῶν τῆς Ὀδησσοῦ καί τῶν ναυτῶν. Ἡ μπολσεβίκικη ὀργάνωση τῆς Ὀδησσοῦ, λόγω τῶν πολλῶν συλλήψεων, εἶχε ἐξασθενήσει, δέν ὑπῆρχε σ' αὐτήν ἑνότητα. Οἱ μενσεβίκοι πάλι τάσσονταν ἐνάντια στήν ἔνοπλη ἐξέγερση καί ἀπέτρεπαν τούς ἐργάτες καί τούς ναῦτες ἀπό τόν ἐπιθετικό ἀγώνα. Ἡ τσαρική κυβέρνηση ἔστειλε ὅλο τό στόλο τῆς Μαύρης Θάλασσας γιά νά τσακίσει τήν ἐξέγερση τοῦ «Ποτιόμκιν», οἱ ναῦτες ὅμως ἀρνήθηκαν νά χτυπήσουν τό ἐξεγερμένο καράβι καί οἱ διοικητές ἀναγκάστηκαν νά φέρουν πίσω τή μοίρα τοῦ στόλου. Ὕστερα ἀπό περιπλανήσεις 11 ἡμερῶν στή θάλασσα τό θωρηκτό «Ποτιόμκιν», ἐπειδή τέλειωσαν τά τρόφιμα καί τό κάρβουνο, ἀναγκάστηκε νά καταφύγει στά παράλια τῆς Ρουμανίας καί νά παραδοθεῖ στίς ρουμανικές ἀρχές. Οἱ περισσότεροι ναῦτες ἔμειναν στό ἐξωτερικό. Ὅσοι γύρισαν στή Ρωσία πιάστηκαν καί παραπέμφθηκαν σέ δίκη.

Ἡ ἐξέγερση στό θωρηκτό «Ποτιόμκιν» ἀπέτυχε, τό πέρασμα ὅμως μέ τό μέρος τῆς ἐπανάστασης τοῦ πληρώματος ἑνός ἀπό τά πιό μεγάλα πολεμικά πλοῖα ἀποτελοῦσε σπουδαῖο βῆμα πρός τά μπρός στήν ἀνάπτυξη τῆς πάλης ἐνάντια στήν ἀπολυταρχία. Κάνοντας ἐκτίμηση τῆς σημασίας αὐτῆς τῆς ἐξέγερσης, ὁ Λένιν τόνιζε ὅτι αὐτό ἦταν «προσπάθεια σχηματισμοῦ *πυρήνα ἑνός ἐπαναστατικοῦ στρατοῦ*» (Ἅπαντα, 5η ρωσ. ἔκδ., τόμος 10ος, σελ. 337 [ἑλλ. ἔκδ., σελ. 339]). — *322.*

129 *Ἡ ἐξέγερση στό φρούριο Σβεαμπόργκ* (κοντά στό Ἔλσιγκφορς) ἄρχισε τή νύχτα τῆς 17 πρός 18 (30 πρός 31) τοῦ Ἰούλη 1906. Ἡ ἐξέγερση ξέσπασε αὐθόρμητα καί πρόωρα καί σέ σημαντικό βαθμό μέ προβοκάτσια τῶν ἐσέρων. Ἡ κομματική Ἐπιτροπή Πετρούπολης, ὅταν ἔμαθε τί κατάσταση ἐπικρατοῦσε στό Σβεαμπόργκ καί ὅτι ἦταν ἐνδεχόμενο νά ξεσπάσει ἔνοπλη ἐξέγερση, πῆρε ἀπόφαση νά στείλει ἐπειγόντως μιά ἐπιτροπή γιά νά ἐπιτύχει τήν ἀναβολή τῆς ἐξέγερσης, καί στήν περίπτωση πού δέ θά τό πετύχαινε αὐτό νά πάρει τό πιό ἐνεργό μέρος στήν καθοδήγηση τῆς ἐξέγερσης. Τό κείμενο τῆς ἀπόφασης τό εἶχε γράψει ὁ Β. Ι. Λένιν (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 328 [ἑλλ. ἔκδ., σελ. 332]). Ὅταν οἱ μπολσεβίκοι πείστηκαν ὅτι δέν εἶναι δυνατόν νά συγκρατηθεῖ τό αὐθόρμητο ξέσπασμα, μπῆκαν ἐπικεφαλῆς τῆς ἐξέγερσης. Καθοδηγητές της ἦταν οἱ ἀνθυπολοχαγοί Α. Π. Ἐμελιάνοφ καί Ε. Λ. Κοχάνσκι, μέλη τῆς στρατιωτικῆς ὀργάνωσης τοῦ ΣΔΕΚΡ. Στήν ἐξέγερση πῆραν ἐνεργό μέρος 7 πυροβολαρχίες (ἀπό τίς 10). Οἱ ἐξεγερμένοι ἔριξαν τό σύνθημα: ἀνατροπή τῆς ἀπολυταρχίας, ἐλευθερία στό λαό, μεταβίβαση τῆς γῆς στούς ἀγρότες. Τούς ἐπαναστάτες τούς ὑποστήριξε ἡ ἐργατική τάξη τῆς Φιλλανδίας: στίς 18 (31) τοῦ Ἰούλη ἄρχισε στό Ἔλσιγκφορς γενική ἀπεργία πού ἐπεκτάθηκε καί σέ ἄλλες πόλεις. Ἡ ἐξέγερση κράτησε τρεῖς μέρες. Ὡστόσο φάνηκε ὅτι ἡ ἐκδήλωση ἦταν τελείως ἀπροετοίμαστη, καί στίς 20 τοῦ Ἰούλη (2 τοῦ Αὐγούστου), ὕστερα ἀπό τό βομβαρδισμό τοῦ φρουρίου ἀπό τά πολεμικά πλοῖα, ἡ ἐξέγερση τοῦ Σβεαμπόργκ τσακίστηκε. Οἱ ἐπαναστάτες παραπέμφθηκαν σέ δίκη. Μέ ἀπόφαση τοῦ δικαστηρίου ἐκτελέστηκαν 43 καί μερικές ἑκατοντάδες στάλθηκαν στά κάτεργα καί κλείστηκαν στίς φυλακές. — *331.*

130 Στό χειρόγραφο τοῦ Β. Ι. Λένιν τό ὄνομα τῆς πόλης (Σβεαμπόργκ) σημειώνεται γιά συνωμοτικούς λόγους μέ μιά γραμμούλα. — *332.*

131 Τό ἄρθρο τοῦ Β. Ι. Λένιν «Μπροστά στή θύελλα» γράφτηκε σάν κύριο ἄρθρο στό πρῶτο φύλλο τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι».

«*Προλετάρι*» («Προλετάριος») — παράνομη μπολσεβίκικη ἐφημερίδα. Ἔβγαινε ἀπό τίς 21 τοῦ Αὐγούστου (3 τοῦ Σεπτέμβρη) 1906 ὥς τίς 28 τοῦ Νοέμβρη (11 τοῦ Δεκέμβρη) 1909, μέ διευθυντή τόν Β. Ι. Λένιν· βγῆκαν 50 φύλλα. Στή δουλειά τῆς σύνταξης ἔπαιρναν ἐνεργό μέρος οἱ Μ. Φ. Βλαντιμίρσκι, Β. Β. Βορόβσκι, Ι. Φ. Ντουμπροβίνσκι, Α. Β. Λουνατσάρσκι· τήν τεχνική δουλειά γιά τήν ἔκδοση τῆς ἐφημερίδας τήν ἔκαναν ὁ Α. Γ. Σλῆχτερ, ὁ Ε. Σ. Σλῆχτερ καί ἄλλοι. Τά πρῶτα 20 φύλλα τῆς ἐφημερίδας ἑτοιμάστηκαν γιά ἐκτύπωση καί στοιχειοθετήθηκαν στό Βίμποργκ (ἡ ἐκτύπωση ἀπό τίς μῆτρες πού στέλνονταν ἀπό τό Βίμποργκ γινόταν στήν Πετρούπολη· γιά συνωμοτικούς λόγους ἡ ἐφημερίδα ἔγραφε ὅτι βγαίνει στή Μόσχα). Ἔπειτα, ἐπειδή χειροτέρεψαν στό ἔπακρο οἱ συνθῆκες ἔκδοσης ἑνός παράνομου ὀργάνου στή Ρωσία, ἡ σύνταξη τῆς «Προλετάρι», σύμφωνα μέ ἀπόφαση τῶν ἐπιτροπῶν Πετρούπολης καί Μόσχας τοῦ ΣΔΕΚΡ, μετέφερε τήν ἔκδοση τῆς ἐφημερίδας στό ἐξωτερικό (τά φύλλα 21–40 βγῆκαν στή Γενεύη καί τά φύλλα 41–50 στό Παρίσι).

Τά φύλλα 1–2 τῆς «Προλετάρι» βγῆκαν σάν ὄργανο τῶν ἐπιτροπῶν Πετρούπολης καί Μόσχας τοῦ ΣΔΕΚΡ· τά φύλλα 3–4 σάν ὄργανο τῶν ἐπιτροπῶν Μόσχας καί Πετρούπολης τοῦ ΣΔΕΚΡ καί τῆς περιφερεια-

κῆς ἐπιτροπῆς Μόσχας τοῦ ΣΔΕΚΡ· τά φύλλα 5–11 σάν ὄργανο τῶν ἐπιτροπῶν Μόσχας καί Πετρούπολης τοῦ ΣΔΕΚΡ, τῆς περιφερειακῆς ἐπιτροπῆς Μόσχας, τῶν ἐπιτροπῶν Πέρμ καί Κούρσκ τοῦ ΣΔΕΚΡ· τά φύλλα 12–20 σάν ὄργανο τῶν ἐπιτροπῶν Μόσχας καί Πετρούπολης τοῦ ΣΔΕΚΡ, τῆς περιφερειακῆς ἐπιτροπῆς Μόσχας, τῶν ἐπιτροπῶν Πέρμ, Κούρσκ καί Καζάν τοῦ ΣΔΕΚΡ· ἀπό τό φύλλο 21 (ὅταν μεταφέρθηκε ἡ σύνταξη στό ἐξωτερικό) καί ὥς τό τέλος ἔβγαινε ξανά σάν ὄργανο τῶν ἐπιτροπῶν Μόσχας καί Πετρούπολης τοῦ ΣΔΕΚΡ.

Οὐσιαστικά ἡ «Προλετάρι» ἦταν Κεντρικό Ὄργανο τῶν μπολσεβίκων. Ὅλη ἡ βασική δουλειά τῆς σύνταξης τῆς «Προλετάρι» γινόταν ἀπό τόν Λένιν. Τά περισσότερα φύλλα τῆς ἐφημερίδας εἶχαν δημοσιευμένα ἀπό κάμποσα ἄρθρα τοῦ Λένιν τό καθένα. Στήν «Προλετάρι» δημοσιεύτηκαν περισσότερα ἀπό 100 ἄρθρα καί σημειώματα τοῦ Λένιν, πάνω στά σπουδαιότερα ζητήματα τῆς ἐπαναστατικῆς πάλης τῆς ἐργατικῆς τάξης. Ἀπό τίς στῆλες τῆς ἐφημερίδας φωτίζονταν πλατιά τά διάφορα προβλήματα τῆς τακτικῆς καί τῆς γενικῆς πολιτικῆς, δημοσιεύονταν ἐκθέσεις δράσης τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ, ἀποφάσεις τῶν συνδιασκέψεων καί τῶν ὁλομελειῶν τῆς ΚΕ, γράμματα τῆς ΚΕ γιά διάφορα ζητήματα κομματικῆς δράσης καί μιά σειρά ἄλλα ντοκουμέντα. Στό παράρτημα τοῦ 46ου φύλλου δημοσιεύτηκε ἡ ἀνακοίνωση γιά τή σύσκεψη τῆς πλατιᾶς σύνταξης τῆς «Προλετάρι», καθώς καί οἱ ἀποφάσεις αὐτῆς τῆς σύσκεψης, πού ἔγινε στό Παρίσι στίς 8–17 (21–30) τοῦ Ἰούνη 1909. Ἡ ἐφημερίδα συνδεόταν στενά μέ τίς τοπικές κομματικές ὀργανώσεις.

Στά χρόνια τῆς ἀντίδρασης τοῦ Στολίπιν ἡ «Προλετάρι» ἔπαιξε ἐξαιρετικό ρόλο στή διατήρηση καί στήν ἑδραίωση τῶν μπολσεβίκικων ὀργανώσεων, στήν πάλη ἐνάντια στούς λικβινταριστές, στούς ὀτζοβιστές, στούς οὐλτιματιστές, στούς θεοπλάστες. Στήν ὁλομέλεια τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ πού συνῆλθε τό Γενάρη τοῦ 1910 οἱ μενσεβίκοι, μέ τή βοήθεια τῶν συμφιλιωτιστῶν καί μέ τό πρόσχημα τῆς καταπολέμησης τοῦ φραξιονισμοῦ, κατόρθωσαν νά ψηφιστεῖ ἀπόφαση γιά τό κλείσιμο τῆς «Προλετάρι». — *335.*

132 *Πανρωσική ἀπεργία τοῦ Ὀχτώβρη* — γενική πολιτική ἀπεργία πού ἔγινε στή Ρωσία τόν Ὀχτώβρη τοῦ 1905 καί ἦταν ἕνας ἀπό τούς σπουδαιότερους σταθμούς τῆς ἐπανάστασης τοῦ 1905–1907. Ἡ ἀπεργία εἶχε προετοιμαστεῖ ἀπ' ὅλη τήν προηγούμενη πορεία τῆς ἐπαναστατικῆς πάλης τοῦ προλεταριάτου τό 1905. Πρόλογος τῆς πανρωσικῆς ἀπεργίας τοῦ Ὀχτώβρη ἦταν οἱ ἀπεργίες τῆς Μόσχας πού εἶχαν γίνει τό Σεπτέμβρη καί εἶχαν ἀγκαλιάσει ὅλες τίς μεγάλες ἐπιχειρήσεις τῆς πόλης. Στίς 6 (19) τοῦ Ὀχτώβρη ἡ συνέλευση τῶν ἀντιπροσώπων τῶν μπολσεβίκικων ὀργανώσεων τῶν σιδηροδρομικῶν τοῦ Καζάν, τοῦ Γιαροσλάβλ καί τοῦ Κούρσκ ἀποφάσισε, σύμφωνα μέ τίς ὑποδείξεις τῆς Ἐπιτροπῆς Μόσχας τῶν μπολσεβίκων, ν' ἀρχίσει στίς 7 (20) τοῦ Ὀχτώβρη ἡ ἀπεργία τῶν σιδηροδρομικῶν. Γρήγορα ἡ ἀπεργία ἐπεκτάθηκε σέ ὅλους τούς σιδηροδρόμους τῆς χώρας, στά ταχυδρομεῖα, στά τηλεγραφεῖα, στίς φάμπρικες καί στά ἐργοστάσια. Ἡ ἀπεργία ἔγινε πανρωσική· στούς ἀπεργούς ἐργάτες προσχώρησαν οἱ μικροϋπάλληλοι, οἱ φοιτητές, οἱ δικηγόροι, οἱ γιατροί κ. ἄ. Στήν ἀπεργία πῆραν μέρος οἱ ἐργάτες τῶν διαφόρων ἐθνοτήτων τῆς Ρωσίας. «*Ἡ Πανρωσική πολιτική ἀπεργία* — ἔγραφε ὁ Λένιν — ἀγκάλιασε τούτη τή φορά πραγματικά ὅλη τή χώρα καί μέσα στόν ἡρωικό ξεσηκωμό τῆς πιό καταπιεζόμενης καί

τῆς πιό πρωτοπόρας τάξης συνένωσε *ὅλους τούς λαούς* τῆς καταραμένης Ρωσικῆς „αὐτοκρατορίας“» (Ἅπαντα, 5η ρωσ. ἔκδ., τόμος 12, σελ. 2 [ἑλλ. ἔκδ., σελ. 2]). Ὁ ἀριθμός τῶν ἀπεργῶν ξεπερνοῦσε τά δυό ἑκατομμύρια ἄτομα. Ἡ ὀχτωβριανή ἀπεργία ἔγινε μέ τά συνθήματα: ἀνατροπή τῆς ἀπολυταρχίας, ἐνεργός ἀποχή ἀπό τίς ἐκλογές γιά τή Δούμα τοῦ Μπουλίγκιν, σύγκληση συντακτικῆς συνέλευσης καί ἐγκαθίδρυση δημοκρατικοῦ πολιτεύματος. Ἡ ἀπεργία συνοδευόταν ἀπό μαζικές συγκεντρώσεις καί διαδηλώσεις, πού μετατρέπονταν συχνά σέ ἔνοπλες συγκρούσεις μέ τήν ἀστυνομία καί τό στρατό. Στήν πορεία τῆς πανρωσικῆς ἀπεργίας τοῦ Ὀχτώβρη ἐμφανίστηκαν σέ πολλές πόλεις τῆς χώρας Σοβιέτ τῶν ἐργατῶν βουλευτῶν. Τά Σοβιέτ, πού τά γέννησε ἡ ἐπαναστατική δημιουργικότητα τῆς ἐργατικῆς τάξης, συγκροτήθηκαν ἀρχικά γιά τήν καθοδήγηση τῶν οἰκονομικῶν καί πολιτικῶν ἀπεργιῶν· στήν πορεία τῆς πάλης μετατράπηκαν σέ ὄργανα προετοιμασίας τῆς ἐξέγερσης καί ἀποτελοῦσαν τό ἔμβρυο τῆς καινούργιας ἐξουσίας. Ἡ δημιουργία τῶν Σοβιέτ ἦταν μιά μέγιστη ἱστορική κατάκτηση τῆς ἐργατικῆς τάξης.

Ἡ τσαρική κυβέρνηση, τρομαγμένη ἀπό τήν ἔκταση τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος, δημοσίευσε στίς 17 (30) τοῦ Ὀχτώβρη διάγγελμα, πού ὑποσχόταν «πολιτικές ἐλευθερίες» καί «νομοθετική» Δούμα. Οἱ μπολσεβίκοι ξεσκέπασαν θαρραλέα τήν ἀπάτη τοῦ τσαρικοῦ διαγγέλματος καί κάλεσαν τούς ἐργάτες νά συνεχίσουν τήν πάλη τους. Τόν ἴδιο καιρό οἱ μενσεβίκοι καί οἱ ἐσέροι δέχτηκαν μέ ἱκανοποίηση τό διάγγελμα καί ζητοῦσαν νά σταματήσει ἀμέσως ἡ ἀπεργία. Ἡ τσαρική κυβέρνηση, ἀφοῦ ἐξασφάλισε μετά τή δημοσίευση τοῦ διαγγέλματος τήν ὑποστήριξη τῆς ἀστικῆς τάξης, ἐκμεταλλεύτηκε τήν προδοσία τῶν μενσεβίκων καί τῶν ἐσέρων καί πέρασε σέ ἀποφασιστική ἐπίθεση ἐνάντια στήν ἐπανάσταση. Ἕνα κύμα πογκρόμ καί προκλήσεων ἁπλώθηκε σέ ὅλη τή χώρα. Μέσα στίς συνθῆκες τῆς ἐπίθεσης ὅλων τῶν ἀντεπαναστατικῶν δυνάμεων τό ἀπεργιακό κίνημα πέρασε σιγά σιγά σέ ὕφεση. Ἡ κομματική συνδιάσκεψη πόλης τῆς ὀργάνωσης Μόσχας τοῦ ΣΔΕΚΡ, παίρνοντας ὑπόψη τήν κατάσταση πού διαμορφώθηκε, ἀποφάσισε στίς 22 τοῦ Ὀχτώβρη (4 τοῦ Νοέμβρη) νά σταματήσει τή γενική ἀπεργία καί νά καταπιαστεῖ μέ τήν προετοιμασία μιᾶς νέας γενικῆς πολιτικῆς ἀπεργίας, ἔτσι πού προχωρώντας σ' αὐτήν σέ μιά πιό κατάλληλη στιγμή νά τή μετατρέψει σέ ἔνοπλη ἐξέγερση.

Ἡ πανρωσική ἀπεργία τοῦ Ὀχτώβρη ἔδειξε τή δύναμη καί τήν ἀναπτυγμένη πολιτική συνείδηση τῆς ἐργατικῆς τάξης. Ἔδοσε ὤθηση στήν ἀνάπτυξη τῆς ἐπαναστατικῆς πάλης στό χωριό, στό στρατό καί στό στόλο, ὁδήγησε τό προλεταριάτο πιό κοντά στήν ἔνοπλη ἐξέγερση. — *337.*

133 Πρόκειται γιά τίς παρακάτω ἐκκλήσεις, πού βγῆκαν τόν Ἰούλη τοῦ 1906, μετά τή διάλυση τῆς Ι Κρατικῆς δούμας: τή διακήρυξη «Πρός τό στρατό καί τό στόλο» — ἐξονόματος τῆς Ἐργασιακῆς ὁμάδας καί τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμάδας τῆς Δούμας· τή «Διακήρυξη πρός ὅλη τήν ἀγροτιά τῆς Ρωσίας», ὑπογραμμένη ἀπό τήν ἐπιτροπή τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμάδας καί τήν ἐπιτροπή τῆς Ἐργασιακῆς ὁμάδας τῆς Δούμας, ἀπό τήν Πανρωσική ἀγροτική ἕνωση, ἀπό τήν ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ, ἀπό τήν ΚΕ τοῦ κόμματος τῶν ἐσέρων, ἀπό τήν Πανρω-

σική ἕνωση σιδηροδρομικῶν καί ἀπό τήν Πανρωσική ἕνωση δασκάλων· τή διακήρυξη «Πρός ὅλο τό λαό» μέ τίς ὑπογραφές τῶν ἐπιτροπῶν τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμάδας καί τῆς Ἐργασιακῆς ὁμάδας τῆς Δούμας, τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ, τῆς ΚΕ τοῦ κόμματος τῶν ἐσέρων, τῆς ΚΕ τοῦ ΠΠΣ καί τῆς ΚΕ τῆς Μπούντ. Στίς ἐκκλήσεις ὑπογραμμιζόταν ἡ ἀνάγκη τῆς ἔνοπλης ἐξέγερσης. — *341.*

134 Πρόκειται γιά τίς ἐξεγέρσεις τοῦ Σβεαμπόργκ (βλ. σημείωση 129) καί τῆς Κρονστάνδης.

Ἡ ἐξέγερση τῶν ναυτῶν καί τῶν στρατιωτῶν τῆς Κρονστάνδης ἄρχισε στίς 19 τοῦ Ἰούλη (1 τοῦ Αὐγούστου) 1906 μόλις κατέφθασαν ἐκεῖ πληροφορίες γιά τήν ἐξέγερση τοῦ Σβεαμπόργκ. Τήν ἄνοιξη καί τό καλοκαίρι τοῦ 1906 μέ τήν καθοδήγηση τῶν μπολσεβίκων γινόταν προετοιμασία γιά ἔνοπλη ἐξέγερση τῶν ἐργατῶν, τῶν στρατιωτῶν καί τῶν ναυτῶν τῆς Κρονστάνδης. Ὡστόσο ἡ προετοιμασία τῆς ἐξέγερσης περιπλέχτηκε σέ σημαντικό βαθμό ὕστερα ἀπό τή σύλληψη στίς 9 (22) τοῦ Ἰούλη τοῦ μεγαλύτερου μέρους τῆς στρατιωτικῆς καί τῆς ἐργατικῆς ὀργάνωσης τοῦ ΣΔΕΚΡ. Παρ' ὅλα αὐτά τό τμῆμα τοῦ καθοδηγητικοῦ πυρήνα πού διασώθηκε, μέ τήν ὑποστήριξη τῆς Ἐπιτροπῆς Πετρούπολης καί τοῦ ἐκπροσώπου της Ντ. Ζ. Μανουίλσκι, συνέχισε τίς προετοιμασίες γιά τήν ἔνοπλη ἐξέγερση, ἀποκρούοντας ταυτόχρονα τούς ἐσέρους πού πήγαιναν νά προκαλέσουν μιά πρόωρη ἐκδήλωση. Ὅταν ξέσπασε αὐθόρμητα ἡ ἐξέγερση τοῦ Σβεαμπόργκ δέν εἶχε ἀποπερατωθεῖ ἀκόμα ἡ προετοιμασία γιά τήν ἔνοπλη ἐξέγερση στήν Κρονστάνδη, ὡστόσο, λόγω τῶν γεγονότων τοῦ Σβεαμπόργκ ἡ ἐξέγερση τῆς Κρονστάνδης χρειάστηκε ν' ἀρχίσει πρόωρα. Οἱ μπολσεβίκοι μπῆκαν ἐπικεφαλῆς τῆς ἐξέγερσης, προσπαθώντας νά τῆς δόσουν ὅσο τό δυνατόν πιό ὀργανωμένο χαρακτήρα. Μόλις δόθηκε τό καθορισμένο σύνθημα ξεσηκώθηκαν σχεδόν ταυτόχρονα οἱ ναρκοθέτες, οἱ σκαπανεῖς, οἱ στρατιῶτες τοῦ λόχου ἠλεκτροπυροδοτήσεων καί οἱ ναῦτες τῆς 1ης καί τῆς 2ης ναυτικῆς μοίρας· σ' αὐτούς προσχώρησε καί ἕνα τμῆμα ἔνοπλων ἐργατῶν. Ἡ κυβέρνηση ὅμως, πού εἶχε πάρει πληροφορίες ἀπό πράκτορες γιά τήν ἡμερομηνία τῆς ἐξέγερσης, προετοιμάστηκε ἀπό πρίν γιά τή σύγκρουση. Τήν ἐπιτυχῆ πορεία τῆς ἐξέγερσης τήν ἐμπόδιζε καί ἡ ἀποδιοργανωτική δράση τῶν ἐσέρων. Τό πρωί τῆς 20 τοῦ Ἰούλη (2 τοῦ Αὐγούστου) ἡ ἐξέγερση κατεστάλη.

Ἡ Ἐπιτροπή Πετρούπολης τοῦ ΣΔΕΚΡ στίς 20 τοῦ Ἰούλη (2 τοῦ Αὐγούστου) πῆρε ἀπόφαση νά κηρύξει γενική πολιτική ἀπεργία γιά νά ἐνισχύσει τίς ἐξεγέρσεις τῆς Κρονστάνδης καί τοῦ Σβεαμπόργκ, μόλις ὅμως μαθεύτηκε τήν ἄλλη μέρα ὅτι κατεστάλη ἡ ἐξέγερση, ἡ ΕΠ ἀκύρωσε τήν ἀπόφαση αὐτή.

Ἡ τσαρική κυβέρνηση ἐξαπέλυσε ἄγριες διώξεις ἐνάντια στούς ἐπαναστάτες. Πιάστηκαν πάνω ἀπό 2500 ἄτομα ἀπ' αὐτά πού πῆραν μέρος στήν ἐξέγερση τῆς Κρονστάνδης. Μέ ἀπόφαση τοῦ ἔκτακτου στρατοδικείου ἐκτελέστηκαν 36 ἄτομα, 130 στάλθηκαν σέ καταναγκαστικά ἔργα, 316 ρίχτηκαν στίς φυλακές καί 935 στάλθηκαν σέ ἐπανορθωτικές φυλακές. — *341.*

135 Ὁ Β. Ι. Λένιν παραθέτει λόγια ἀπό τό «Τραγούδι γιά τό πουλί τῆς καταιγίδας» τοῦ Μ. Γκόρκι (βλ. Μ. Γκόρκι. Ἅπαντα, τόμος 5ος, ρωσ. ἔκδ. 1950, σελ. 326-327). — *342.*

136 «*Τοβάριστς*» («Σύντροφος») — καθημερινή άστική έφημερίδα· έβγαινε στήν Πετρούπολη άπό τίς 15 (28) τοῦ Μάρτη 1906 ὥς τίς 30 τοῦ Δεκέμβρη 1907 (12 τοῦ Γενάρη 1908).

Τυπικά ἡ ἐφημερίδα δέν ἦταν ὄργανο κανενός κόμματος, οὐσιαστικά ὅμως ἦταν ὄργανο τῶν ἀριστερῶν καντέτων. Στενοί συνεργάτες τῆς ἐφημερίδας ἦταν ὁ Σ. Ν. Προκοπόβιτς καί ἡ Ε. Ντ. Κουσκόβα. Στήν ἐφημερίδα συνεργάζονταν καί οἱ μενσεβίκοι. — *346.*

137 «*Όκο*» («Τό μάτι») — καθημερινή φιλελεύθερη ἀστική ἐφημερίδα καντέτικης κατεύθυνσης· ἔβγαινε στήν Πετρούπολη ἀπό τίς 6 (19) τοῦ Αὐγούστου ὥς τίς 31 τοῦ Ὀχτώβρη (13 τοῦ Νοέμβρη) 1906 στή θέση τῶν ἐφημερίδων «Ρούς», «Μολβά» καί «Ντβατσάτιι Βέκ», πού ἔβγαιναν ἐνωρίτερα, ἀντικαθιστώντας ἡ μιά τήν ἄλλη. — *353.*

138 *Σοσιαλιστικό κόμμα τῆς Πολωνίας* (ΠΠΣ) (Polska Partia Socjalistyczna) — ρεφορμιστικό ἐθνικιστικό κόμμα πού ἱδρύθηκε τό 1892. Προβάλλοντας μέ τό σύνθημα τῆς πάλης γιά μιά ἀνεξάρτητη Πολωνία, τό ΠΠΣ, κάτω ἀπό τήν καθοδήγηση τοῦ Πιλσούδσκι καί τῶν ὀπαδῶν του ἔκανε χωριστική, ἐθνικιστική προπαγάνδα στούς πολωνούς ἐργάτες καί προσπαθοῦσε νά τούς ἀποτραβήξει ἀπό τήν κοινή μέ τούς ρώσους ἐργάτες πάλη ἐνάντια στήν ἀπολυταρχία καί στόν καπιταλισμό.

Σ' ὅλη τήν ἱστορία τοῦ ΠΠΣ, χάρη στήν ἐπίδραση τῶν ἁπλῶν ἐργατῶν, ἐμφανίζονταν μέσα στό κόμμα ἀριστερές ὁμάδες. Ὁρισμένες ἀπ' αὐτές προσχώρησαν ἀργότερα στήν ἐπαναστατική πτέρυγα τοῦ πολωνικοῦ ἐργατικοῦ κινήματος.

Τό 1906 τό ΠΠΣ διασπάστηκε στό ΠΠΣ-«λεβίτσα» καί στό δεξιό, σωβινιστικό, τό λεγόμενο ΠΠΣ-«ἐπαναστατική φράξια».

Τό ΠΠΣ-«λεβίτσα», κάτω ἀπό τήν ἐπίδραση τοῦ κόμματος τῶν μπολσεβίκων καί μέ τή βοήθεια τῆς ΣΔΒΠ καί Λ (Σοσιαλδημοκρατία τοῦ Βασιλείου τῆς Πολωνίας καί τῆς Λιθουανίας) περνοῦσε βαθμιαῖα σέ συνεπεῖς ἐπαναστατικές θέσεις.

Στά χρόνια τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου ἕνα μεγάλο μέρος τοῦ ΠΠΣ-«λεβίτσα» πῆρε διεθνιστική θέση καί τό Δεκέμβρη τοῦ 1918 ἑνώθηκε μέ τήν ΣΔΒΠ καί Λ. Τά ἑνωμένα κόμματα σχημάτισαν τό Κομμουνιστικό Ἐργατικό Κόμμα τῆς Πολωνίας (ἔτσι ὀνομαζόταν ὥς τό 1925 τό Κομμουνιστικό Κόμμα τῆς Πολωνίας).

Τό δεξιό ΠΠΣ στήν περίοδο τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου συνέχισε τήν πολιτική τοῦ ἐθνικοσωβινισμοῦ, συγκρότησε στό ἔδαφος τῆς Γαλικίας πολωνικές λεγεῶνες, πού πολέμησαν στό πλευρό τοῦ αὐστρογερμανικοῦ ἰμπεριαλισμοῦ.

Μέ τή δημιουργία τοῦ πολωνικοῦ ἀστικοῦ κράτους τό δεξιό ΠΠΣ ἑνώθηκε τό 1919 μέ τά τμήματα τοῦ ΠΠΣ τῶν ἐδαφῶν τῆς Πολωνίας πού εἶχαν καταληφθεῖ παλιότερα ἀπό τή Γερμανία καί τήν Αὐστρία καί πῆρε ξανά τόν τίτλο ΠΠΣ. Μπαίνοντας ἐπικεφαλῆς τῆς κυβέρνησης, διευκόλυνε τό πέρασμα τῆς ἐξουσίας στά χέρια τῆς πολωνικῆς ἀστικῆς τάξης, ἔκανε συστηματικά ἀντικομμουνιστική προπαγάνδα καί ὑποστήριζε πολιτική ἐπίθεσης ἐνάντια στή Σοβιετική χώρα, πολιτική ἁρπαγῆς καί καταπίεσης τῆς Δυτικῆς Οὐκρανίας καί τῆς Δυτικῆς Λευκορωσίας. Ὁρισμένες ὁμάδες τοῦ ΠΠΣ, πού δέ συμφωνοῦσαν μ' αὐτή τήν πολιτική, προσχώρησαν στό Κομμουνιστικό κόμμα τῆς Πολωνίας.

Μετά τό φασιστικό πραξικόπημα τοῦ Πιλσούδσκι (Μάης 1926), τό

ΠΠΣ τυπικά βρισκόταν στήν κοινοβουλευτική άντιπολίτευση, στήν ούσία όμως δέν έκανε δραστήρια πάλη ένάντια στό φασιστικό καθεστώς καί συνέχιζε τήν άντικομμουνιστική καί άντισοβιετική προπαγάνδα. Τά άριστερά στοιχεία τοῦ ΠΠΣ στά χρόνια αὐτά συνεργάζονταν μέ τούς πολωνούς κομμουνιστές, ὑποστηρίζοντας σέ μιά σειρά καμπάνιες τήν τακτική τοῦ ἑνιαίου μετώπου.

Τόν καιρό τοῦ δεύτερου παγκόσμιου πολέμου τό ΠΠΣ διασπάστηκε καί πάλι. Τό ἀντιδραστικό, σωβινιστικό τμῆμα του, πού πῆρε τήν ὀνομασία «Wolnosc, Rownosc, Niepodleglosc» («Ἐλευθερία, Ἰσότητα, Ἀνεξαρτησία»), συμμετεῖχε στήν ἀντιδραστική πολωνική «κυβέρνηση» τῶν ἐμιγκρέδων τοῦ Λονδίνου. Τό ἄλλο, τό ἀριστερό τμῆμα τοῦ ΠΠΣ, πού ὀνομάστηκε «Ἐργατικό κόμμα τῶν πολωνῶν σοσιαλιστῶν» (ΕΚΠΣ), μέ τήν ἐπίδραση τοῦ Ἐργατικοῦ κόμματος τῆς Πολωνίας (ΕΚΠ), πού ἱδρύθηκε τό 1942, προσχώρησε στό λαϊκό μέτωπο πάλης κατά τῶν χιτλερικῶν κατακτητῶν, πάλεψε γιά τήν ἀπελευθέρωση τῆς Πολωνίας ἀπό τή φασιστική σκλαβιά καί τάχθηκε ὑπέρ τῆς ἀποκατάστασης φιλικῶν σχέσεων μέ τήν ΕΣΣΔ.

Τό 1944, μετά τήν ἀπελευθέρωση τοῦ ἀνατολικοῦ τμήματος τῆς Πολωνίας ἀπό τή γερμανική κατοχή καί τό σχηματισμό τῆς Πολωνικῆς ἐπιτροπῆς ἐθνικῆς ἀπελευθέρωσης, τό ΕΚΠΣ ὀνομάστηκε καί πάλι ΠΠΣ καί μαζί μέ τό ΕΚΠ πῆρε μέρος στήν οἰκοδόμηση τῆς λαϊκοδημοκρατικῆς Πολωνίας. Τό Δεκέμβρη τοῦ 1948 τό ΕΚΠ καί τό ΠΠΣ συνενώθηκαν καί σχημάτισαν τό Ἑνοποιημένο ἐργατικό κόμμα Πολωνίας (ΕΕΚΠ). — *354.*

139 Πρόκειται γιά τή δήλωση τοῦ μπολσεβίκικου τμήματος τῆς ΚΕ, πού ἔγινε στίς 20 τοῦ Ἰούλη (2 τοῦ Αὐγούστου) 1906 καί δημοσιεύτηκε σέ χωριστό φυλλάδιο μέ τόν τίτλο «Δήλωση τριῶν μελῶν τῆς ΚΕ στήν ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ». Στό ντοκουμέντο αὐτό ἀπαριθμοῦνταν τά στοιχεῖα τῆς ἀποδιοργανωτικῆς δράσης τῆς μενσεβίκικης ΚΕ μετά τή διάλυση τῆς Ι Κρατικῆς δούμας καί διατυπωνόταν ἔντονη διαμαρτυρία ἐνάντια στήν ὀπορτουνιστική τακτική τῶν μενσεβίκων (βλ. «Προκηρύξεις τῶν μπολσεβίκικων ὀργανώσεων στήν πρώτη ρωσική ἐπανάσταση τοῦ 1905–1907», μέρος 3, Μόσχα 1956, σελ. 40–43). — *354.*

140 Πρόκειται γιά τή δεύτερη παράγραφο τοῦ σχεδίου ἀπόφασης τῶν μπολσεβίκων, πού ὑποβλήθηκε στό IV (Ἑνωτικό) συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ μέ τόν τίτλο «Ἡ προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση καί τά τοπικά ὄργανα τῆς ἐπαναστατικῆς ἐξουσίας» (βλ. «Ἀποφάσεις καί ψηφίσματα τῶν συνεδρίων καί τῶν συνδιασκέψεων τοῦ ΚΚΣΕ καί τῶν ὁλομελειῶν τῆς ΚΕ», μέρος Ι, 1954, σελ. 109). — *358.*

141 *«Πολιάρναγια Ζβεζντά»* («Πολικό ἀστέρι») — ἑβδομαδιαῖο πολιτικό καί φιλοσοφικό περιοδικό, ὄργανο τῆς δεξιᾶς πτέρυγας τοῦ καντέτικου κόμματος· ἔβγαινε στήν Πετρούπολη ἀπό τίς 15 (28) τοῦ Δεκέμβρη 1905 ὥς τίς 19 τοῦ Μάρτη (1 τοῦ Ἀπρίλη) 1906 μέ διευθυντή τόν Π. Μπ. Στροῦβε καί συνεργάτες τούς Ν. Α. Μπερντιάγεφ, Β. Μ. Γκέσσεν, Α. Σ. Ἰζγκόγεφ, Α. Α. Κάουφμαν, Ντ. Σ. Μερεζκόβσκι, Ι. Ι. Πετρουνκέβιτς, Σ. Λ. Φράνκ καί ἄλλους. Βγῆκαν συνολικά 14 τεύχη. Τό «Πολιάρναγια Ζβεζντά» διακήρυσσε ἀνοιχτά τό μίσος του ἐνάντια στήν ἐπανάσταση, πολεμοῦσε τήν ἐπαναστατική-δημοκρατική διανόηση. — *360.*

142 Πρόκειται γιά τίς ἀποφάσεις τῶν ἐπιτροπῶν τοῦ ΣΔΕΚΡ: Κούρσκ, Καλούγκας, περιφερειακῆς Μόσχας, τοῦ Γραφείου τῆς Κεντρικῆς περιοχῆς καί τῆς Κομματικῆς συνδιάσκεψης τῆς Κοστρομά. Οἱ ἀποφάσεις εἶχαν δημοσιευτεῖ στίς 21 τοῦ Αὐγούστου (3 τοῦ Σεπτέμβρη) 1906 στό 1ο φύλλο τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι». — *362.*

143 Πρόκειται γιά τή συνδιάσκεψη τῶν σιδηροδρομικῶν, πού συνῆλθε τόν Αὔγουστο τοῦ 1906 γιά τή συζήτηση τοῦ ζητήματος τῆς γενικῆς ἀπεργίας, ἀπ' ἀφορμή τή διάλυση τῆς I Κρατικῆς δούμας.

Στή συνδιάσκεψη πῆραν μέρος ἀντιπρόσωποι τῶν ἐργατῶν καί ὑπαλλήλων 23 σιδηροδρομικῶν γραμμῶν, ἀντιπρόσωποι τοῦ Κεντρικοῦ γραφείου τῆς Πανρωσικῆς ἕνωσης σιδηροδρομικῶν, τῆς Ὁμάδας τῶν τρουντοβίκων τῆς Κρατικῆς δούμας, τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ, τῆς Μπούντ, τῆς ΚΕ τῶν ἐσέρων, τῆς Πανρωσικῆς ἀγροτικῆς ἕνωσης κ.ἄ. Ἡ εἰσήγηση τοῦ Κεντρικοῦ γραφείου τῆς Πανρωσικῆς ἕνωσης σιδηροδρομικῶν στή συνδιάσκεψη ἔλεγε ὅτι μπορεῖ νά κηρυχτεῖ καί νά πετύχει μιά γενική ἀπεργία τῶν σιδηροδρομικῶν μόνο στήν περίπτωση πού τό μαχητικό πνεῦμα ἀγκαλιάσει τά πιό πλατιά στρώματα τῶν ἐργαζομένων. «Μέ τέτοιες συνθῆκες — τόνιζε ἡ εἰσήγηση — ἡ ἀπεργία τῶν σιδηροδρομικῶν θά ἀποτελέσει τό ἀποφασιστικό χτύπημα, πού θά ὁλοκληρώσει τό ἔργο πού ἄρχισε ἡ ἐργαζόμενη ἀγροτιά καί τό προλεταριάτο τῆς πόλης καί θά ὁδηγήσει τήν κυβέρνηση στήν πλήρη συνθηκολόγηση» («Προλετάρι», ἀρ. φύλλου 1, τῆς 21 τοῦ Αὐγούστου 1906). Στήν ἀπόφασή της ἡ συνδιάσκεψη ἔλεγε: «Ἡ ἐπικείμενη γενική ἀπεργία θά εἶναι ἡ ἔφοδος ἐκείνη τῶν λαϊκῶν μαζῶν πού θά ἀποσπάσει τήν ἐξουσία ἀπό τά χέρια τῆς ἀπολυταρχικῆς κυβέρνησης» (στό ἴδιο). — *363.*

144 Πρόκειται γιά τά γεγονότα τῆς 2 (15) τοῦ Αὐγούστου 1906. Ἐκείνη τή μέρα στή Βαρσοβία, στό Λότζ, στό Ράντομ, στό Πλότσκ καί σέ μερικές ἄλλες πόλεις τῆς Πολωνίας ἔγιναν ἐπιθέσεις κατά τῆς ἀστυνομίας, ὀργανωμένες ἀπό τό Σοσιαλδημοκρατικό κόμμα τῆς Πολωνίας (ΠΠΣ), ἄν καί γιά τήν ἐκδήλωση αὐτή δέν ὑπῆρχαν οἱ ἀπαραίτητες συνθῆκες. Ἐνάντια στήν τακτική αὐτή τοῦ ΠΠΣ διαμαρτυρήθηκε ἀποφασιστικά ἡ Σοσιαλδημοκρατία τοῦ Βασιλείου τῆς Πολωνίας καί τῆς Λιθουανίας (ΣΔΒΠ καί Λ). Ἡ ἀνταπόκριση γιά τά γεγονότα τῆς 2 (15) τοῦ Αὐγούστου 1906 πού ἔγιναν στήν Πολωνία εἶχε δημοσιευτεῖ στό 3ο φύλλο τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι», στίς 8 τοῦ Σεπτέμβρη 1906. Στό ἴδιο φύλλο δημοσιεύτηκε κι ἕνα σημείωμα τῆς σύνταξης, γραμμένο ἀπό τόν Β. Ι. Λένιν· τό σημείωμα ἐπέκρινε τήν «ἐκδήλωση» τῆς 2 (15) τοῦ Αὐγούστου, πού εἶχε ὀργανωθεῖ ἀπό τό Σοσιαλιστικό κόμμα τῆς Πολωνίας (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 393 [ἑλλ. ἔκδ., σελ. 397]). — *369.*

145 Ἡ ἀπόπειρα κατά τῆς ζωῆς τοῦ πρωθυπουργοῦ Π. Α. Στολίπιν ἔγινε ἀπό τούς ἐσέρους-μαξιμαλιστές στίς 12 (25) τοῦ Αὐγούστου 1906. Ἀπό τήν ἔκρηξη τῆς βόμβας σκοτώθηκαν καί τραυματίστηκαν ἀρκετοί, ἀλλά ὁ Στολίπιν δέν ἔπαθε τίποτα.

Τόν στρατηγό Γ. Α. Μίν, πού διηύθυνε τήν καταστολή τῆς ἔνοπλης ἐξέγερσης τοῦ Δεκέμβρη στή Μόσχα, τόν σκότωσε στίς 13 (26) τοῦ Αὐγούστου 1906 ἡ ἐσέρα Ζ. Β. Κονοπλιάνικοβα. — *369.*

146 Ἡ ἰδέα τῆς σύγκλησης τοῦ λεγόμενου «ἐργατικοῦ συνεδρίου», πού

ρίχτηκε ἀπό τόν Π. Μπ. Ἀξελρόντ καί ὑποστηρίχτηκε ἀπό τούς ἄλλους μενσεβίκους, ζητοῦσε νά ὀργανωθεῖ ἕνα συνέδριο ἀπό ἀντιπροσώπους τῶν διαφόρων ἐργατικῶν ὀργανώσεων καί σ' αὐτό νά ἱδρυθεῖ ἕνα νόμιμο «πλατύ ἐργατικό κόμμα», πού θά περιλάμβανε τούς σοσιαλδημοκράτες, τούς ἐσέρους καί τούς ἀναρχικούς. Αὐτό στήν πραγματικότητα σήμαινε διάλυση τοῦ ΣΔΕΚΡ καί ἀντικατάστασή του ἀπό μιά ἀκομμάτιστη ὀργάνωση. Τό V συνέδριο (τοῦ Λονδίνου) τοῦ ΣΔΕΚΡ καταδίκασε ἀποφασιστικά τή μενσεβίκικη ἰδέα τοῦ «ἐργατικοῦ συνεδρίου» καί χαρακτήρισε τήν προπαγάνδα ὑπέρ τοῦ συνεδρίου ἐπιζήμια γιά τήν ἀνάπτυξη τῆς ταξικῆς συνείδησης τοῦ προλεταριάτου. Ἐνάντια στό «ἐργατικό συνέδριο» μαζί μέ τούς μπολσεβίκους πάλεψαν καί οἱ πολωνοί καί λεττονοί σοσιαλδημοκράτες.

Κριτική ἐνάντια στή μενσεβίκικη ἰδέα τοῦ «ἐργατικοῦ συνεδρίου» βλ. στίς ἐργασίες τοῦ Β. Ι. Λένιν: «Ὁ μικροαστισμός στό ἐπαναστατικό περιβάλλον», «Ἡ κρίση τοῦ μενσεβικισμοῦ», «Οἱ διανοούμενοι πολέμαρχοι κατά τῆς κυριαρχίας τῶν διανοουμένων», «Ὀργισμένη σύγχυση (Γύρω ἀπό τό ζήτημα τοῦ ἐργατικοῦ συνεδρίου)» (Ἅπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμος 11ος, σελ. 218–227, 307–328 καί τόμος 12ος, σελ. 280–283, 284–295). — *372.*

147 *Τό συνασπισμένο Σοβιέτ τῶν μαχητικῶν ὁμάδων* δημιουργήθηκε στή Μόσχα στά τέλη τοῦ Ὀχτώβρη 1905. Τό ὄργανο αὐτό, πού σχηματίστηκε ἀρχικά γιά τήν πρακτική καταπολέμηση τῆς «μαύρης ἑκατονταρχίας», διατηρήθηκε καί στήν περίοδο τῆς ἐξέγερσης τοῦ Δεκέμβρη. Τό συνασπισμένο Σοβιέτ τῶν μαχητικῶν ὁμάδων ἀποτελοῦνταν ἀπό ἐκπροσώπους τῶν κομματικῶν μαχητικῶν ὁμάδων τῆς Ἐπιτροπῆς Μόσχας τοῦ ΣΔΕΚΡ, τῆς ὁμάδας τῶν σοσιαλδημοκρατῶν Μόσχας, τῆς Ἐπιτροπῆς Μόσχας τοῦ κόμματος τῶν ἐσέρων καί ἀπό ἐκπροσώπους τῶν μαχητικῶν ὁμάδων πού ἔφεραν τήν ὀνομασία «Βόλναγια Ραγιόνναγια», «Οὐνιβερσιτέτσκαγια», «Τυπογκράβσκαγια» καί «Καβκάσκαγια». Ἡ ἐσερο-μενσεβίκικη πλειοψηφία τοῦ συνασπισμένου Σοβιέτ τῶν μαχητικῶν ὁμάδων ἀποδιοργάνωσε τή δράση του· τίς μέρες τῆς ἔνοπλης ἐξέγερσης τοῦ Δεκέμβρη τό Σοβιέτ τῶν μαχητικῶν ὁμάδων βρέθηκε στήν οὐρά τῶν ἐπαναστατικῶν γεγονότων καί δέν μπόρεσε νά ἐκπληρώσει τό ρόλο τοῦ γενικοῦ ἐπιτελείου ἐπιχειρήσεων τῆς ἐξέγερσης. — *373.*

148 Ὁ Β. Ι. Λένιν ἀναφέρει ἐδῶ μιά θέση ἀπό τό ἔργο τοῦ Κ. Μάρξ «Οἱ ταξικοί ἀγῶνες στή Γαλλία ἀπό τό 1848 ὥς τό 1850» (βλ. Κ. Μάρξ καί Φ. Ἔνγκελς. Ἅπαντα, 2η ρωσ. ἔκδ., τόμος 7ος, σελ. 7). — *374.*

149 Τό βράδυ τῆς 8 (21) τοῦ Δεκέμβρη 1905 στρατός καί ἀστυνομία κύκλωσαν τόν κῆπο τοῦ «Ἀκβάριουμ» (στήν πλατεία Σαντόβο-Τριουμφάλναγια), ὅπου τήν ὥρα ἐκείνη στήν αἴθουσα τοῦ θεάτρου γινόταν πολυπληθής συγκέντρωση. Ἡ αἱματοχυσία κατορθώθηκε νά ἀποτραπεῖ χάρη στίς ἡρωικές ἐνέργειες τῆς ἐργατικῆς μαχητικῆς ὁμάδας πού περιφρουροῦσε τή συγκέντρωση· αὐτή ἔδωσε τή δυνατότητα στούς ὁπλισμένους νά φύγουν ἀπό τή χαλασμένη μάντρα. Ὅμως οἱ ὑπόλοιποι, πού ἦταν στή συγκέντρωση, βγαίνοντας ἀπό τήν πόρτα ὑποβάλλονταν σέ σωματική ἔρευνα καί σέ ξυλοδαρμό. Πολλοί πιάστηκαν. — *374.*

150 Τό κτίριο τοῦ σχολείου Φίντλερ (στό Τσίστιγε Προυντί) ἦταν τό τα-

κτικό μέρος τῶν κομματικῶν συγκεντρώσεων καί συνελεύσεων. Τό βράδυ τῆς 9 (22) τοῦ Δεκέμβρη 1905 τό κτίριο Φίντλερ, ὅπου τήν ὥρα ἐκείνη γινόταν συγκέντρωση, κυκλώθηκε ἀπό τό στρατό. Ὅταν οἱ συγκεντρωμένοι — πού οἱ περισσότεροί τους ἦταν μέλη τῶν μαχητικῶν ὁμάδων — ἀρνήθηκαν νά παραδοθοῦν καί ὀχυρώθηκαν μέσα στό κτίριο, ὁ στρατός χτύπησε τό κτίριο μέ κανόνια καί πολυβόλα. Κατά τήν καταστροφή τοῦ κτιρίου σκοτώθηκαν καί τραυματίστηκαν πάνω ἀπό 30 ἄτομα· 120 ἄτομα πιάστηκαν. — *374.*

151 «*Ἴσκρα*» («Σπίθα») — ἡ πρώτη πανρωσική παράνομη μαρξιστική ἐφημερίδα, πού ἱδρύθηκε ἀπό τόν Β. Ι. Λένιν τό 1900 καί ἔπαιξε ἀποφασιστικό ρόλο στή δημιουργία τοῦ ἐπαναστατικοῦ μαρξιστικοῦ κόμματος τῆς ἐργατικῆς τάξης τῆς Ρωσίας.

Τό πρῶτο φύλλο τῆς λενινιστικῆς «Ἴσκρα» βγῆκε τό Δεκέμβρη τοῦ 1900 στή Λειψία, τά ἑπόμενα βγῆκαν στό Μόναχο, ἀπό τόν Ἰούλη τοῦ 1902 — στό Λονδίνο καί ἀπό τήν ἄνοιξη τοῦ 1903 — στή Γενεύη. Μεγάλη βοήθεια στήν ὀργάνωση τῆς ἔκδοσης τῆς «Ἴσκρα» (ὀργάνωση μυστικοῦ τυπογραφείου, ἐξασφάλιση ρωσικῶν στοιχείων κτλ.) πρόσφεραν οἱ γερμανοί σοσιαλδημοκράτες Κ. Τσέτκιν, Α. Μπράουν καί ἄλλοι, ὁ πολωνός ἐπαναστάτης Γ. Μαρχλέβσκι, πού ζοῦσε ἐκεῖνα τά χρόνια στό Μόναχο, καθώς καί ὁ Γ. Κβέλτς — ἕνας ἀπό τούς ἡγέτες τῆς ἀγγλικῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμοσπονδίας.

Τή συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Ἴσκρα» τήν ἀποτελοῦσαν ὁ Β. Ι. Λένιν, ὁ Γ. Β. Πλεχάνοφ, ὁ Λ. Μάρτοφ, ὁ Π. Μπ. Ἀξελρόντ, ὁ Α. Ν. Πότρεσοφ καί ἡ Β. Ι. Ζασούλιτς. Γραμματέας τῆς σύνταξης στίς ἀρχές ἦταν ἡ Ι. Γ. Σμιντόβιτς-Λέμαν καί ἀργότερα, ἀπό τήν ἄνοιξη τοῦ 1901 ἡ Ν. Κ. Κρούπσκαγια, πού κρατοῦσε καί ὅλη τήν ἀλληλογραφία τῆς «Ἴσκρα» μέ τίς ρωσικές σοσιαλδημοκρατικές ὀργανώσεις. Στό κέντρο τῆς προσοχῆς τῆς «Ἴσκρα» βρίσκονταν τά προβλήματα τῆς ἐπαναστατικῆς πάλης τοῦ προλεταριάτου καί ὅλων τῶν ἐργαζομένων τῆς Ρωσίας ἐνάντια στήν τσαρική ἀπολυταρχία. Μεγάλη προσοχή δινόταν στά πιό σημαντικά γεγονότα τῆς διεθνοῦς ζωῆς καί, ἰδιαίτερα, τοῦ διεθνοῦς ἐργατικοῦ κινήματος. Ὁ Λένιν ἦταν οὐσιαστικά ἀρχισυντάκτης καί καθοδηγητής τῆς «Ἴσκρα», δημοσίευε στήν «Ἴσκρα» ἄρθρα γιά ὅλα τά βασικά ζητήματα τῆς οἰκοδόμησης τοῦ κόμματος καί τῆς ταξικῆς πάλης τοῦ προλεταριάτου τῆς Ρωσίας.

Ἡ «Ἴσκρα» ἔγινε κέντρο συνένωσης τῶν κομματικῶν δυνάμεων, συγκέντρωσης καί διαπαιδαγώγησης τῶν κομματικῶν στελεχῶν. Σέ πολλές πόλεις τῆς Ρωσίας (Πετρούπολη, Μόσχα, Σαμάρα καί ἄλλες) δημιουργήθηκαν ὁμάδες καί ἐπιτροπές τοῦ ΣΔΕΚΡ λενινιστικῆς-ἰσκρικῆς κατεύθυνσης καί τό Γενάρη τοῦ 1902, στό συνέδριο τῶν ἰσκριστῶν στή Σαμάρα, ἱδρύθηκε ἡ ρωσική ὀργάνωση τῆς «Ἴσκρα». Οἱ ἰσκρικές ὀργανώσεις συγκροτοῦνταν καί δούλευαν κάτω ἀπό τήν ἄμεση καθοδήγηση τῶν μαθητῶν καί συνεργατῶν τοῦ Λένιν: Ν. Ε. Μπάουμαν, Ι. Β. Μπάμπουσκιν, Σ.Ι. Γκοῦσεφ, Μ.Ι. Καλίνιν, Π.Α. Κράσικοφ, Γ. Μ. Κρζιζανόβσκι, Φ. Β. Λένγκνικ, Π. Ν. Λεπεσίνσκι, Ι. Ι. Ραντσένκο καί ἄλλων.

Μέ τήν πρωτοβουλία καί μέ τήν ἄμεση συμμετοχή τοῦ Λένιν ἡ σύνταξη τῆς «Ἴσκρα» ἐπεξεργάστηκε τό σχέδιο προγράμματος τοῦ κόμματος (δημοσιεύτηκε στό 21 φύλλο τῆς «Ἴσκρα») καί προετοίμασε τό ΙΙ συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ. Τόν καιρό τῆς σύγκλησης τοῦ συνεδρίου οἱ περισ-

σότερες τοπικές σοσιαλδημοκρατικές όργανώσεις τῆς Ρωσίας εἶχαν προσχωρήσει στήν «Ἴσκρα», εἶχαν ἐγκρίνει τήν τακτική, τό πρόγραμμα καί τό όργανωτικό της σχέδιο, τήν εἶχαν ἀναγνωρίσει σάν καθοδηγητικό τους ὄργανο. Τό συνέδριο σέ είδική ἀπόφασή του τόνισε τόν ἐξαιρετικό ρόλο τῆς «Ἴσκρα» στήν πάλη γιά τό κόμμα καί τήν ἀνακήρυξε Κεντρικό Ὄργανο τοῦ ΣΔΕΚΡ.

Λίγο ὕστερα ἀπό τό II συνέδριο τοῦ κόμματος οἱ μενσεβίκοι, μέ τήν ὑποστήριξη τοῦ Πλεχάνοφ, πῆραν τήν «Ἴσκρα» στά χέρια τους. Ἀπό τό 52 φύλλο της ἡ «Ἴσκρα» ἔπαψε νά εἶναι τό μαχητικό ὄργανο τοῦ ἐπαναστατικοῦ μαρξισμοῦ. — *377.*

152 Πρόκειται γιά τό ἔργο «Ἐπανάσταση καί ἀντεπανάσταση στή Γερμα νία» πού γράφτηκε ἀπό τόν Φ. Ἔνγκελς (βλ. Κ. Μάρξ καί Φ. Ἔνγκελς. Ἅπαντα, 2η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 8ος, σελ. 100). Τό ἔργο «Ἐπανάσταση καί ἀντεπανάσταση στή Γερμανία» δημοσιεύτηκε τό 1851-1852 μέ τή μορφή μιᾶς σειρᾶς ἄρθρων στήν ἐφημερίδα «New-York Daily Tribune» καί μέ τήν ὑπογραφή τοῦ Μάρξ, ὁ ὁποῖος ἀρχικά σκόπευε νά γράψει τό ἔργο ὁ ἴδιος, ἀλλά ἐπειδή ἦταν ἀπασχολημένος μέ οἰκονομικές ἔρευνες ἀνέθεσε τή συγγραφή τῶν ἄρθρων στόν Ἔνγκελς. Κατά τή συγγραφή αὐτοῦ τοῦ ἔργου ὁ Ἔνγκελς συμβουλευόταν διαρκῶς τόν Μάρξ, τοῦ ἔδινε ἐπίσης τά ἄρθρα γιά νά τά κοιτάξει προτοῦ σταλοῦν στό τυπογραφεῖο. Μόλις τό 1913, ὅταν δημοσιεύτηκε ἡ ἀλληλογραφία ἀνάμεσα στόν Μάρξ καί στόν Ἔνγκελς, ἔγινε γνωστό ὅτι τό ἔργο «Ἐπανάσταση καί ἀντεπανάσταση στή Γερμανία» γράφτηκε ἀπό τόν Ἔνγκελς. — *378.*

153 Ἡ θέση αὐτή εἶχε ἀναπτυχθεῖ ἐπανειλημμένα ἀπό τόν Φ. Ἔνγκελς σέ μιά σειρά ἔργα του, ἰδιαίτερα στό ἔργο του «Ἀντι-Ντύρινγκ». — *378.*

154 Γι' αὐτό ὁ Β. Ι. Λένιν μιλάει λεπτομερέστερα στήν ἐργασία του «Ἡ ρωσική ἐπανάσταση καί τά καθήκοντα τοῦ προλεταριάτου» (βλ. Ἅπαντα, 5η ρωσ. ἔκδ., τόμος 12ος, σελ. 215-216 [ἑλλ. ἔκδ., σελ. 215-216]). — *378.*

155 Ἡ γελοιογραφία δημοσιεύτηκε στό σατιρικό περιοδικό τῆς Στουτγάρδης «Der Wahre Jacob» («Ὁ χαζογιακουμής») στίς 8 Αὐγούστου 1905. — *387.*

156 *Τά ἔκτακτα στρατοδικεῖα* συγκροτήθηκαν μέ ἀπόφαση τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου τῆς 19 τοῦ Αὐγούστου (1 τοῦ Σεπτέμβρη) 1906 γιά τήν καταπολέμηση τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος. Λειτουργοῦσαν κάθε φορά, ὕστερα ἀπό ἀπαίτηση τῶν γενικῶν διοικητῶν, τῶν στρατιωτικῶν διοικητῶν ἤ τῶν ἐκτελούντων χρέη στρατιωτικῶν διοικητῶν στά μέρη ὅπου κηρυσσόταν ὁ στρατιωτικός νόμος ἤ παίρνονταν ἔκτακτα μέτρα ἀσφαλείας. Τό ἔκτακτο στρατοδικεῖο ἀποτελοῦνταν ἀπό τόν πρόεδρο τοῦ στρατοδικείου καί ἀπό 4 μέλη — ἀξιωματικούς τοῦ στρατοῦ ἤ τοῦ στόλου, καί εἶχε πλατιά δικαιοδοσία. Ὁ νόμος περί ἐκτάκτων στρατοδικείων ἔδινε στίς ἀρχές τό δικαίωμα νά παραπέμπουν τόν κατηγορούμενο σέ δίκη γιά νά «ἐπιβάλλονται, στίς ἀντίστοιχες περιπτώσεις, ποινές σύμφωνα μέ τούς νόμους πού ἰσχύουν σέ περίοδο πολέμου» («Νομοθετικές πράξεις τῆς μεταβατικῆς περιόδου. 1904-1906». Πετρούπολη, 1907, σελ. 621). Τό δικαστήριο συνεδρίαζε κεκλεισμένων τῶν

θυρῶν καί ἡ ἀπόφασή του ἔμπαινε ἀμέσως σέ ἰσχύ καί ἔπρεπε νά ἐκτελεῖται ἀνυπέρθετα. — *389.*

157 Πρόκειται γιά τό ἐπικείμενο τότε *IV συνέδριο τοῦ κόμματος τῶν καντέτων,* πού ἀπαγορεύτηκε ἀπό τόν Π. Α. Στολίπιν. Τό συνέδριο ὡστόσο ἔγινε στίς 24–28 τοῦ Σεπτέμβρη (7–11 τοῦ Ὀχτώβρη) 1906 στό Ἕλσιγκφορς τῆς Φιλλανδίας, ὅπου δέν εἶχαν ἀκόμα ἐπιβληθεῖ οἱ ἰσχύοντες στή Ρωσία νόμοι γιά τίς συγκεντρώσεις. Στό συνέδριο συζητήθηκε ἡ τακτική τοῦ κόμματος τῶν καντέτων. Τό συνέδριο ἐνέκρινε τή δράση τῆς κοινοβουλευτικῆς ὁμάδας τοῦ κόμματος τῶν καντέτων στήν Ι Κρατική δούμα. Κατά τή συζήτηση τῆς ἔκκλησης τοῦ Βίμποργκ νίκησε ἡ δεξιά πτέρυγα τοῦ κόμματος τῶν καντέτων. Ἡ πλειοψηφία τοῦ συνεδρίου (89 ἔναντι 53) πῆρε ἀπόφαση ἐνάντια στήν ἐφαρμογή τῆς ἔκκλησης τοῦ Βίμποργκ, ἀναγνωρίζοντας ὅτι «ἡ παθητική ἀντίσταση» εἶναι οὐσιαστικά ἀνεφάρμοστη. — *390.*

158 Πρόκειται γιά δυό διατάγματα τῆς τσαρικῆς κυβέρνησης: τῆς 12 (25) τοῦ Αὐγούστου 1906 καί τῆς 27 τοῦ Αὐγούστου (9 τοῦ Σεπτέμβρη) 1906 — γιά τήν πούληση ἑνός μέρους τῶν αὐτοκρατορικῶν (τῶν γαιῶν πού ἀνῆκαν στήν οἰκογένεια τοῦ τσάρου) καί τῶν δημόσιων (κρατικῶν) γαιῶν ἐφόσον τελείωναν τά συμβόλαια τῆς ἐκμίσθωσής τους. Ὅλη ἡ διαδικασία γιά τήν πούληση τῆς γῆς ἔπρεπε νά γίνει μέσω τῆς Ἀγροτικῆς Τράπεζας. — *390.*

159 Πρόκειται γιά τήν ἐφημερίδα *«Ἰσβέστιγια Μοσκόβσκοβο Σοβιέτα Ραμπότσιχ Ντεπουτάτοφ»* («Εἰδήσεις τοῦ Σοβιέτ τῶν ἐργατῶν βουλευτῶν τῆς Μόσχας»), πού ἔβγαινε ἀπό τίς 7 (20) ὥς τίς 12 (25) τοῦ Δεκέμβρη 1905, τόν καιρό τῆς γενικῆς ἀπεργίας καί τῆς ἔνοπλης ἐξέγερσης τῆς Μόσχας. Ἡ ἐφημερίδα ἦταν ἕνα πραγματικό μαχητικό ὄργανο πού κινητοποιοῦσε τίς μάζες στήν ἔνοπλη πάλη. Στήν «Ἰσβέστιγια» δημοσιεύονταν οἱ ἀποφάσεις τοῦ Σοβιέτ τῶν ἐργατῶν βουλευτῶν τῆς Μόσχας καί ἄλλο ὑλικό πού ἔδειχνε τήν πορεία τῆς ἔνοπλης ἐξέγερσης τοῦ Δεκέμβρη. Ἡ ἐφημερίδα τυπωνόταν σέ διάφορα νόμιμα τυπογραφεῖα (Σίτιν, Μάμοντοφ, Κουσνεριόφ, Τσιτσέριν) παρά τή θέληση τῶν ἰδιοκτητῶν τῶν τυπογραφείων, αὐτοδίκαια — κάτω ἀπό τήν προστασία τῶν μαχητικῶν ὁμάδων. Ἔτσι, τήν ὥρα τῆς ἐκτύπωσης τοῦ πρώτου φύλλου τῆς «Ἰσβέστιγια» ὁ ἰδιοκτήτης τοῦ τυπογραφείου Ι. Ντ. Σίτιν καί οἱ ἀστυνομικοί πού τόν συνόδευαν πιάστηκαν καί ἀφοπλίστηκαν ἀπό τούς ἐργάτες, μόλις μπῆκαν στό τυπογραφεῖο, καί διατάχθηκαν νά παραμείνουν στό γραφεῖο τοῦ διευθυντῆ ὥσπου νά τελειώσει ἡ ἐκτύπωση τῆς ἐφημερίδας. Ἡ «Ἰσβέστιγια» ἔβγαινε σέ τιράζ 5 μέ 10 χιλιάδες ἀντίτυπα. Βγῆκαν συνολικά 6 φύλλα. — *393.*

160 Τό σημείωμα τοῦ Β. Ι. Λένιν «*Γιά τήν παρτιζάνικη ἐκδήλωση τοῦ ΠΠΣ*» δημοσιεύτηκε σά σημείωση τῆς σύνταξης γιά τό ἄρθρο «Ἀπό τήν Πολωνία» στό φύλλο 3ο τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι», στίς 8 τοῦ Σεπτέμβρη 1906. — *397.*

161 Ἀφορᾶ τήν ἀπόφαση «Γιά τίς παρτιζάνικες ἐκδηλώσεις» πού ψηφίστηκε στό IV (Ἑνωτικό) συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ (βλ. «Ἀποφάσεις καί ψηφίσματα τῶν συνεδρίων καί τῶν συνδιασκέψεων τοῦ ΚΚΣΕ καί τῶν

ὁλομελειῶν τῆς ΚΕ», μέρος Ι, 1954, ρωσ. ἔκδ., σελ. 129-131). — *397.*

162 «*Τβέρ*» — ὀνομασία ἑνός τεϊοποτείου, πού βρισκόταν πέρα ἀπό τή Νέβσκαγια ζαστάβα τῆς Πετρούπολης. Τό τεϊοποτεῖο αὐτό ἦταν μέρος σύναξης τῶν μαυροεκατονταρχιτῶν. — *397.*

163 «*Μαξιμαλιστές*» — μικροαστική, μισοαναρχική τρομοκρατική ὁμάδα, πού ἀποχωρίστηκε ἀπό τό κόμμα τῶν ἐσέρων στά 1904 καί σχημάτισε τήν «Ἕνωση τῶν σοσιαλιστῶν-ἐπαναστατῶν μαξιμαλιστῶν» στό ἱδρυτικό συνέδριο, πού συνῆλθε τόν Ὀχτώβρη τοῦ 1906 στό Ἄμπο (Φιλλανδία). Οἱ «μαξιμαλιστές» ἀγνοοῦσαν τό ἀστικοδημοκρατικό στάδιο τῆς ἐπανάστασης· ἐκτός ἀπό τό αἴτημα τῶν ἐσέρων γιά τήν «κοινωνικοποίηση» τῆς γῆς, αὐτοί ἐπέμεναν νά κοινωνικοποιηθοῦν ἄμεσα καί οἱ φάμπρικες καί τά ἐργοστάσια. Οἱ μαξιμαλιστές, ἐνῶ θεωροῦσαν τήν ἐργαζόμενη ἀγροτιά σάν τήν κυρία κινητήρια δύναμη τῆς ἐπανάστασης, διακήρυσσαν ταυτόχρονα ὅτι ἀποφασιστική σημασία στό ἐπαναστατικό κίνημα ἔχει ἡ «διακρινόμενη ἀπό πρωτοβουλία μειοψηφία» καί ὅτι βασικό μέσο τοῦ ἀγώνα εἶναι ἡ ἀτομική τρομοκρατία. Σημειώνοντας τήν πολιτική ἀσυνέπεια τῶν «μαξιμαλιστῶν» ὁ Β. Ι. Λένιν ἔγραφε: «Ὁ ἀποχωρισμός τῶν μαξιμαλιστῶν, πού ὅλο τόν καιρό τῆς ἐπανάστασης προσπαθοῦσαν νά ἀποχωριστοῦν καί δέν μποροῦσαν νά ἀποχωριστοῦν οριστικά ἀπό τούς ἐσέρους, δέν ἐπιβεβαίωνε παρά μόνο τήν ταξική ἀστάθεια τῆς ναροντνικιστικῆς ἐπαναστατικότητας» (Ἅπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμος 15, σελ. 127). Τό 1907, ὕστερα ἀπό μιά ὁλόκληρη σειρά ἀποτυχημένες τρομοκρατικές ἐνέργειες καί μαζικές συλλήψεις, οἱ ὀργανώσεις τῶν «μαξιμαλιστῶν» ἄρχισαν νά διαλύονται.

Μετά τήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη 1917 ἀναβιώνει ξανά τό κόμμα τῶν «μαξιμαλιστῶν». Μετά τή νίκη τῆς Μεγάλης Ὀχτωβριανῆς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης οἱ «μαξιμαλιστές» γιά κάμποσο καιρό ἔπαιρναν μέρος στά Σοβιέτ καί στήν ΠΚΕΕ. Γρήγορα ὅμως τό κόμμα τῶν «μαξιμαλιστῶν» διασπάστηκε: ἄλλοι πῆραν τό δρόμο τῆς πάλης κατά τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας, ἐνῶ ἄλλοι παραδέχτηκαν τό πρόγραμμα τῶν μπολσεβίκων καί μπῆκαν τόν Ἀπρίλη τοῦ 1920 στό ΚΚΡ (μπ). — *401.*

164 *Ἐργασιακοί λαϊκοί σοσιαλιστές* (ἐνέσοι) — μέλη τοῦ μικροαστικοῦ Λαϊκοῦ-σοσιαλιστικοῦ κόμματος ἐργασίας, πού ἀποχωρίστηκε ἀπό τή δεξιά πτέρυγα τοῦ κόμματος τῶν σοσιαλιστῶν-ἐπαναστατῶν (ἐσέρων) τό 1906. Οἱ ἐνέσοι ἦταν ὑπέρ τοῦ συνασπισμοῦ μέ τούς καντέτους. Ὁ Λένιν τούς ἀποκαλοῦσε «σοσιαλ-καντέτους», «μικροαστούς ὀπορτουνιστές», «ἐσέρους μενσεβίκους», πού ταλαντεύονται ἀνάμεσα στούς καντέτους καί στούς ἐσέρους, καί ὑπογράμμιζε ὅτι τό κόμμα αὐτό «πολύ λίγο διαφέρει ἀπό τούς καντέτους, γιατί σβήνει ἀπό τό πρόγραμμα καί τή δημοκρατία καί τή διεκδίκηση ὅλης τῆς γῆς» (Ἅπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμος 11ος, σελ. 200). Ἐπικεφαλῆς τοῦ κόμματος ἦταν οἱ Α. Β. Πεσεχόνοφ, Ν. Φ. Ἄννενσκι, Β. Α. Μιακότιν καί ἄλλοι. Μετά τήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη 1917 τό κόμμα τῶν λαϊκῶν σοσιαλιστῶν συγχωνεύτηκε μέ τούς τρουντοβίκους, ὑποστήριξε ἐνεργά τή δράση τῆς ἀστικῆς Προσωρινῆς κυβέρνησης καί πῆρε μέρος σ' αὐτήν. Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση οἱ

ἐνέσοι πῆραν μέρος στίς ἀντεπαναστατικές συνωμοσίες καί σέ ἔνοπλες ἐνέργειες κατά τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας. Τό κόμμα διαλύθηκε στήν περίοδο τῆς ξένης στρατιωτικῆς ἐπέμβασης καί τοῦ ἐμφύλιου πολέμου. — *401.*

[165] «*Γκόλος*» («Φωνή») — καθημερινή πολιτική καί φιλολογική ἐφημερίδα τοῦ κόμματος τῶν ἐσέρων· ἔβγαινε στήν Πετρούπολη τόν Ἀπρίλη μέ Ἰούνη τοῦ 1906. Ἀπό τίς 27 τοῦ Ἀπρίλη (10 τοῦ Μάη) ὥς τίς 7 (20) τοῦ Μάη βγῆκαν τά φύλλα 1-9 τῆς ἐφημερίδας· ἀπό τίς 2 (15) τοῦ Ἰούνη ὥς τίς 10 (23) τοῦ Ἰούνη βγῆκαν τά φύλλα 10-17. — *401.*

[166] «*Ρούσκογε Μπογκάτστβο*» («Ρωσικὸς Πλοῦτος») — μηνιάτικο περιοδικό, πού ἔβγαινε στήν Πετρούπολη ἀπό τό 1876 ὥς τό 1918. Στίς ἀρχές τῆς δεκαετίας 1890-1900 τό περιοδικό πέρασε στά χέρια τῶν φιλελεύθερων ναρόντνικων πού εἶχαν ἐπικεφαλῆς τόν Ν. Κ. Μιχαϊλόβσκι. Τό 1906 τό «Ρούσκογε Μπογκάτστβο» ἔγινε ὄργανο τοῦ Λαϊκοῦ-σοσιαλιστικοῦ κόμματος ἐργασίας (ἐνέσοι). Τό «Ρούσκογε Μπογκάτστβο» ἄλλαξε κάμποσες φορές τίτλο («Σοβρεμέννιγε Ζαπίσκι», «Σοβρεμέννοστ», «Ρούσκιγε Ζαπίσκι» καί ἀπό τόν Ἀπρίλη τοῦ 1917 πῆρε ξανά τόν τίτλο «Ρούσκογε Μπογκάτστβο»). — *402.*

[167] Τό ἀγροτικό νομοσχέδιο, ὑπογραμμένο ἀπό 104 μέλη τῆς Κρατικῆς δούμας, ὑποβλήθηκε ἀπό τούς τρουντοβίκους στίς 23 τοῦ Μάη (5 τοῦ Ἰούνη) 1906 στή 13η συνεδρίαση τῆς Δούμας. Τό νομοσχέδιο ἔβαζε σά σκοπό τῆς ἀγροτικῆς νομοθεσίας «τήν ἐπιδίωξη τῆς δημιουργίας τέτοιων συνθηκῶν, στίς ὁποῖες ὅλη ἡ γῆ μέ τό ὑπέδαφος καί τά νερά της νά ἀνήκει σέ ὅλο τό λαό καί ταυτόχρονα ἡ ἀπαιτούμενη γιά τήν ἀγροτική οἰκονομία γῆ νά δίνεται γιά χρήση μόνο σ' ἐκείνους πού θά τήν καλλιεργοῦσαν μέ τήν προσωπική τους ἐργασία» («Ντοκουμέντα καί ὑλικό τῆς Κρατικῆς δούμας τῆς Ρωσίας». Μόσχα, 1957, σελ. 172). Γιά τό λόγο αὐτό μπῆκε τό αἴτημα νά δημιουργηθεῖ «παλλαϊκό ἀπόθεμα γῆς», πού θά περιλάμβανε ὅλα τά κτήματα τοῦ δημοσίου, τῆς αὐτοκρατορικῆς οἰκογένειας, τοῦ στέμματος, τά μοναστηριακά καί τά ἐκκλησιαστικά· στό ἴδιο ἀπόθεμα ἔπρεπε νά μπεῖ ὕστερα ἀπό ἀναγκαστική ἀπαλλοτρίωση ἡ τσιφλικάδικη καί ἡ ἄλλη ἰδιόκτητη γῆ, ἐφόσον ἡ ἔκταση τοῦ κάθε κτήματος ξεπερνοῦσε τήν καθιερωμένη γιά τό δοσμένο τόπο ἐργασιακή νόρμα. Γιά τήν ἰδιωτική γῆ πού θά ἀπαλλοτριωνόταν προβλεπόταν κάποια ἀποζημίωση. Ὁ γεωργικός κλῆρος καί ἡ ἄλλη γῆ τῶν μικροϊδιοκτητῶν ἔπρεπε νά μένει προσωρινά στά χέρια τῶν κατόχων· τό νομοσχέδιο πρόβλεπε ταυτόχρονα τό βαθμιαῖο πέρασμα καί τῆς γῆς αὐτῆς στήν παλλαϊκή ἰδιοκτησία. Τήν ἀγροτική μεταρρύθμιση ἔπρεπε νά τήν κάνουν τοπικές ἐπιτροπές πού θά ἐκλέγονταν μέ γενική ψηφοφορία. Τά αἰτήματα αὐτά ἐκφράζανε τά συμφέροντα τῶν πλουσιοχωρικῶν, πού φοβοῦνταν τήν ἄμεση καί πλήρη κατάργηση τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας γῆς καί δέχονταν τήν ἐξαγορά τῆς ἀπαλλοτριωνόμενης γῆς. Ὁ Β. Ι. Λένιν τόνιζε ὅτι «τό νομοσχέδιο τῶν 104» «εἶναι διαποτισμένο ἀπό τό *φόβο* τοῦ μικροϊδιοκτήτη, μήν τυχόν κάνει πολύ ἀπότομη στροφή, μήν τραβηχτοῦν στό κίνημα πολύ μεγάλες καί πολύ φτωχές μάζες λαοῦ» (Ἅπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμος 11ος, σελ. 428). Παρά τήν ἀσυνέπεια καί τό ουτοπικό πνεῦμα του τό «νομοσχέδιο τῶν 104» ἀποτελοῦσε, ὅπως ἔλεγε ὁ Λένιν, μιά

πλατφόρμα πάλης γιά τή μετατροπή τῆς εὔπορης μερίδας τῆς ὑποδουλωμένης ἀγροτιᾶς σέ ἐλεύθερους φάρμερς. — *403.*

168 «*Ὄτκλικι Σοβρεμέννοστι*» («Ἡ ἠχώ τῆς ἐποχῆς μας») — νόμιμο μενσεβίκικο περιοδικό· ἔβγαινε στήν Πετρούπολη ἀπό τό Μάρτη ὥς τόν Ἰούνη τοῦ 1906. Βγῆκαν πέντε τεύχη. — *410.*

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΚΑΙ ΠΗΓΩΝ ΠΟΥ ΑΝΑΦΕΡΕΙ Ή ΠΑΡΑΘΕΤΕΙ ΠΕΡΙΚΟΠΕΣ ΤΟΥΣ Ο Β. Ι. ΛΕΝΙΝ

[1] Πρωτοδημοσιεύτηκε στό βιβλίο «Τό τέταρτο (Ἑνωτικό) συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ. 23 τοῦ Ἀπρίλη–8 τοῦ Μάη (10–25 τοῦ Ἀπρίλη) 1906». Μέ

Γιά τήν παρούσα στιγμή. — «Ρέτς», Πετρούπολη, 1906, άρ. φύλλου 125, 13 (26) τοῦ Ἰούλη, σελ. 1. — *312.*

Γιά τή σημασία τῶν ἀντιπροσωπευτικῶν θεσμῶν στήν ἐπαναστατική ἐποχή. [Σχέδιο ἀπόφασης τῶν μενσεβίκων γιά τό IV (Ἑνωτικό) συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ]. — «Παρτίινιγε Ἰσβέστιγια» [Πετρούπολη], 1906, ἀρ. φύλλου 2, 20 τοῦ Μάρτη, σελ. 10–11. Μέ τό γενικό τίτλο: Σχέδιο ἀποφάσεων γιά τό ἐπικείμενο συνέδριο, ἐπεξεργασμένο ἀπό τήν ὁμάδα τῶν «μενσεβίκων», μέ τή συμμετοχή τῶν συντακτῶν τῆς «Ἴσκρα». — *343–344.*

Γιά τή σημερινή στιγμή τῆς ἐπανάστασης καί τά καθήκοντα τοῦ προλεταριάτου. [Σχέδιο ἀπόφασης τῶν μενσεβίκων γιά τό IV (Ἑνωτικό) συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ]. — «Παρτίινιγε Ἰσβέστιγια» [Πετρούπολη], 1906, ἀρ. φύλλου 2, 20 τοῦ Μάρτη, σελ. 9. Μέ τό γενικό τίτλο: Σχέδιο ἀποφάσεων γιά τό ἐπικείμενο συνέδριο, ἐπεξεργασμένο ἀπό τήν ὁμάδα τῶν «μενσεβίκων», μέ τή συμμετοχή τῶν συντακτῶν τῆς «Ἴσκρα». — *10, 32, 33, 34, 37–39, 74.*

Γιά τή στάση ἀπέναντι στά ἀστικά κόμματα. [Ἀπόφαση τοῦ IV (Ἑνωτικοῦ) συνεδρίου τοῦ ΣΔΕΚΡ]. — Στό βιβλίο: Πρακτικά τοῦ Ἑνωτικοῦ συνεδρίου τοῦ ΣΔΕΚΡ, πού ἔγινε στή Στοκχόλμη τό 1906, Μόσχα, τυπογρ. Ἰβανόφ, 1907, σελ. 419. — *58–60, 154.*

Γιά τή στάση ἀπέναντι στά φιλελεύθερα-δημοκρατικά κόμματα. [Σχέδιο ἀπόφασης τῶν μενσεβίκων γιά τό IV (Ἑνωτικό) συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ]. —«Παρτίινιγε Ἰσβέστιγια» [Πετρούπολη], 1906, ἀρ. φύλλου 2, 20 τοῦ Μάρτη, σελ. 10. Μέ τό γενικό τίτλο: Σχέδιο ἀποφάσεων γιά τό ἐπικείμενο συνέδριο, ἐπεξεργασμένο ἀπό τήν ὁμάδα τῶν «μενσεβίκων» μέ τή συμμετοχή τῶν συντακτῶν τῆς «Ἴσκρα». — *58–59, 154.*

Γιά τή στάση ἀπέναντι στήν Κρατική δούμα. [Ἀπόφαση, πού ψηφίστηκε στό IV (Ἑνωτικό) συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ]. — Στό βιβλίο: Πρακτικά τοῦ Ἑνωτικοῦ Συνεδρίου τοῦ ΣΔΕΚΡ, πού ἔγινε στή Στοκχόλμη τό 1906. Μόσχα, τυπογρ. Ἰβανόφ, 1907, σελ. 414–416. — *65, 78, 79, 87, 88, 93, 110, 131, 146, 153–154, 173, 176, 182, 189, 190–191, 211, 228, 345, 347–348.*

Γιά τή στάση ἀπέναντι στήν Κρατική δούμα. [Ἀρχικό σχέδιο ἀπόφασης, πού ὑποβλήθηκε ἀπό τούς μενσεβίκους στό IV (Ἑνωτικό) συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ] [1]. — *47–48.*

Γιά τή στάση ἀπέναντι στήν Κρατική δούμα. [Σχέδιο ἀπόφασης πού ὑποβλήθηκε ἀπό τούς μενσεβίκους στό IV (Ἑνωτικό) συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ]. — Στό βιβλίο: Πρακτικά τοῦ Ἑνωτικοῦ συνεδρίου τοῦ ΣΔΕΚΡ, πού ἔγινε στή Στοκχόλμη τό 1906. Μόσχα, τυπογρ. Ἰβανόφ, 1907, σελ. 204–205. — *39, 41–42, 43–44, 45–46.*

τήν ἐπιμέλεια τῆς Ο.Α. Βαρέντσοβα. Μόσχα, Κομματικές ἐκδόσεις, 1934, σελ. 589–590. (ΙΜΕΛ τῆς ΚΕ τοῦ ΠΚΚ (μπ). Πρακτικά τῶν συνεδρίων καί τῶν συνδιασκέψεων τοῦ ΠΚΚ (μπ)).

[1] Τό σχέδιο δέ διασώθηκε.

---

* Μέ ἀστερίσκο σημειώνονται τά βιβλία, οἱ ἐφημερίδες, τά ἄρθρα καί τά ντοκουμέντα πού ἔχουν σημειώσεις τοῦ Β. Ι. Λένιν καί φυλάσσονται στό Κεντρικό Κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ.

[1] Τό κείμενο τῆς εἰσήγησης δέ διασώθηκε.

— *Κάτω τά χέρια!* «Προλετάρι» [Βίμποργκ], 1906, άρ. φύλλου 3, 8 τοῦ Σεπτέμβρη, σελ. 2-3. Στήν ἐφημερίδα ἀναγράφεται τόπος ἔκδοσης ἡ Μόσχα. — *373.*

— * *Ἡ Κρατική δούμα καί ἡ σοσιαλδημοκρατική τακτική.* — Στό βιβλίο: Ἡ Κρατική δούμα καί ἡ σοσιαλδημοκρατία. [Πετρούπολη, «Προλετάρσκογε Ντιέλο»], 1906, σελ. 1-8. Ὑπογραφή: Ν. Λένιν. — *21, 56, 343.*

— *Οἱ λαθεμένοι συλλογισμοί τῶν «ἀκομματικῶν» ὀπαδῶν τῆς ἀποχῆς.* — «Ἔχο», Πετρούπολη, 1906, ἀρ. φύλλου 9, 1 τοῦ Ἰούλη, σελ. 2. — *293.*

— *[Λόγος στή λαϊκή συγκέντρωση, πού ἔγινε στό σπίτι τῆς κόμισσας Πάνινα, στίς 9 (22) τοῦ Μάη, 1906].* — «Βολνά», Πετρούπολη, 1906, ἀρ. φύλλου 14, 11 τοῦ Μάη, σελ. 2, στό ἄρθρο: Ἡ λαϊκή συγκέντρωση στό σπίτι τῆς Πάνινα. — *230.*

— *[Τό μπολσεβίκικο σχέδιο διακήρυξης τοῦ ΣΔΕΚΡ στή Δούμα]* [1]. — *224, 227, 228.*

— *Νέα ἄνοδος.* — «Βολνά», Πετρούπολη, 1906, ἀρ. φύλλου 10, 6 τοῦ Μάη, σελ. 1. Ὑπογραφή: Ν. Λ —ν. — *107, 134.*

— *Ἡ νίκη τῶν καντέτων καί τά καθήκοντα τοῦ ἐργατικοῦ κόμματος.* Πετρούπολη, «Νάσα Μίσλ» [Ἀπρίλης 1906], 79 σελ. Πρίν ἀπό τόν τίτλο ἀναγράφεται ὄνομα συγγραφέα: Ν. Λένιν. — *25, 47, 152, 312, 366.*

— *Ξανά γιά τό ζήτημα τῆς κυβέρνησης ἀπό τή Δούμα.* «Ἔχο», Πετρούπολη, 1906, ἀρ. φύλλου 6, 28 τοῦ Ἰούνη, σελ. 1. — *262.*

— *Ξεφυλλίζοντας ἐφημερίδες καί περιοδικά.* — «Ἔχο», Πετρούπολη, 1906, ἀρ. φύλλου 2, 23 τοῦ Ἰούνη, σελ. 2. — *245.*

— *Ξεφυλλίζοντας ἐφημερίδες καί περιοδικά.* «Ἔχο», Πετρούπολη, 1906, ἀρ. φύλλου 6, 28 τοῦ Ἰούνη, σελ. 1. — *272.*

— *«Ὅ,τι ἔχεις νά κάνεις, κάντο γρήγορα!»* — «Ἔχο», Πετρούπολη, 1906, ἀρ. φύλλου 1, 22 τοῦ Ἰούνη, σελ. 1, στή στήλη: Ζητήματα τῆς ἡμέρας. — *240.*

— *Πάλη γιά τήν ἐξουσία καί «πάλη» γιά ἐλεημοσύνες.* — «Βπεριόντ», Πετρούπολη, 1906, ἀρ. φύλλου 17, 14 τοῦ Ἰούνη, σελ. 1. — *217.*

— *Οἱ παρτιζάνικες μαχητικές ἐκδηλώσεις.* [Σχέδιο ἀπόφασης γιά τό IV (Ἑνωτικό) συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ]. «Παρτίινιγε Ἰσβέστιγια» [Πετρούπολη], 1906, ἀρ. φύλλου 2, 20 τοῦ Μάρτη, σελ. 6-7. Μέ τό γενικό τίτλο: Σχέδιο ἀποφάσεων. Γιά τό Ἑνωτικό συνέδριο τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος τῆς Ρωσίας. — *397.*

[1] Πρωτοδημοσιεύτηκε στό ἄρθρο τοῦ Β. Ι. Λένιν «Ἀπ' ἀφορμή τή διακήρυξη τῆς ὁμάδας μας στή Δούμα», στήν ἐφημερίδα «Ἔχο», Πετρούπολη, 1906, ἀρ. φύλλου 1, 22 τοῦ Ἰούνη, σελ. 1-2.

[1] Τό κείμενο τοῦ τελικοῦ λόγου δέ διασώθηκε.

nationalen Sozialistenkongresses zu Amsterdam]. — In: Internationaler Sozialistenkongress zu Amsterdam. 14. bis 20. August 1904. Berlin, Expedition der Buchhandlung «Vorwärts», 1904, S. 31–32. —*58–59, 154.*

Internationaler Sozialistenkongress zu Amsterdam. 14. bis 20. August 1904. Berlin, Expedition der Buchhandlung «Vorwärts», 1904. 78 S. — *58–59, 154.*

Kautsky, K. Die Aussichten der russischen Revolution. — «Vorwärts», Berlin, 1906, No 23, 28. Januar, S. 1. Unterschrift: K. K. — *378, 379.*

Lassalle, F. Über Verfassungswesen. Ein Vortrag, gehalten [am 16. April 1862] in einem Berliner Bürger-Bezirks-Verein von Ferdinand Lassalle. Berlin, Jausen, 1862. 32 S. — *209.*

Liebknecht, W. Über die politische Stellung der Sozialdemokratie insbesondere mit Bezug auf den Reichstag. Ein Vortrag, gehalten in einer öffentlichen Versammlung des demokratischen Arbeitervereins zu Berlin am 31. Mai 1869. 3-te unveränd. Aufl. Mit einem Vorwort und einem tragikomischen Nachspiel. Leipzig. Genossenschaftsbuchdruckerei, 1874. 24 S. — *280.*

«*Le Temps*», Paris. — *177.*

— 1906, No 16412, 28 mai, p. 1. — *177.*

«*Volkszeitung*» — *βλ.* «Φολκστσάιτουνγκ».

«*Vorwärts*», Berlin. — *58, 183, 184, 187.*

— 1905, No 249, 24. Oktober, S. [4]. — *58.*

— 1906, No 23, 28. Januar, S. 1. — *378, 379.*

— 1906, No 124, 31. Mai, S. 1; No 125, 1. Juni, S. 1. — *183–187.*

«*Der Wahre Jacob*», Stuttgart, 1905, No 497, 8. August, S. 4775. — *387.*

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΟΝΟΜΑΤΩΝ

Α

---

* Τά ὑπογραμμισμένα μέσα σέ παρενθέσεις δείχνουν τά πραγματικά ὀνόματα.

Β

τῆς Σοσιαλδημοκρατίας τοῦ Βασιλείου τῆς Πολωνίας καί σέ συνέχεια τῆς Σοσιαλδημοκρατίας τοῦ Βασιλείου τῆς Πολωνίας καί τῆς Λιθουανίας. Τό 1893 ἔφυγε στό ἐξωτερικό, ὅπου μαζί μέ τή Ρ. Λούξεμπουργκ καί ἄλλους ἄρχισε νά βγάζει τήν ἐφημερίδα «Sprawa Robotnicza» («Ἐργατική Ὑπόθεση»), τό πρῶτο ὄργανο τῶν πολωνῶν σοσιαλδημοκρατῶν, καί ἀργότερα τό περιοδικό «Przeglad Socjaldemokratyczny» («Σοσιαλδημοκρατική Ἐπιθεώρηση»). Ἦταν ἀντιπρόσωπος τῆς Σοσιαλδημοκρατίας τῆς Πολωνίας καί τῆς Λιθουανίας στό IV (Ἑνωτικό) συνέδριο τοῦ κόμματος, μέ συμβουλευτική ψῆφο. Μετά τό συνέδριο ἔγινε μέλος τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ. Στό V συνέδριο τοῦ κόμματος ἐκλέχτηκε μέλος τῆς ΚΕ. Στά 1909–1910 ἦταν ἕνας ἀπό τούς συντάκτες τῆς ἐφημερίδας «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», Κεντρικοῦ Ὀργάνου τοῦ ΣΔΕΚΡ. Στήν περίοδο αὐτή ὁ Β. Ι. Λένιν θεωροῦσε τόν Βάρσκι ἕναν «ἔμπειρο δημοσιολόγο, μαρξιστή μέ μυαλό καί θαυμάσιο σύντροφο» (Ἅπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμος 36ος, σελ. 133). Στά χρόνια τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου ἦταν διεθνιστής, πῆρε μέρος στίς συνδιασκέψεις τοῦ Τσίμμερβαλντ καί τοῦ Κίνταλ. Τό 1916 γύρισε στήν Πολωνία, ἀλλά πιάστηκε ἀπό τούς γερμανούς γιά ἀντιπολεμική ζύμωση. Τό 1917, μετά τήν ἀποφυλάκισή του, ἦταν μέλος τῆς καθοδήγησης τῆς ΣΔΒΠ καί Λ. Ἕνας ἀπό τούς ἱδρυτές τοῦ Κομμουνιστικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος τῆς Πολωνίας καί μέλος τῆς ΚΕ του· πῆρε μέρος στά συνέδρια καί στίς συνδιασκέψεις του. Βουλευτής τοῦ σέιμ τῆς Πολωνίας· πρόεδρος τῆς κομμουνιστικῆς κοινοβουλευτικῆς ὁμάδας. Τό 1929 κατέφυγε στήν ΕΣΣΔ· δούλεψε στό Ἰνστιτοῦτο Μάρξ — Ἔνγκελς — Λένιν γιά τή συγγραφή τῆς ἱστορίας τοῦ πολωνικοῦ ἐργατικοῦ κινήματος. — *9.*

Βινογκράντοφ, Π. Γ. (1854–1925) — ἱστορικός, καθηγητής τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Μόσχας καί ἀργότερα τῆς Ὀξφόρδης. Τίς περισσότερες ἀπό τίς ἐπιστημονικές του ἐργασίες τίς ἀφιέρωσε στήν ἀγγλική ἱστορία τοῦ μεσαίωνα. Ὡς πρός τίς πολιτικές του πεποιθήσεις ἀνῆκε στούς καντέτους. Τήν ἐπανάσταση τοῦ 1905–1907 τήν ἔβλεπε ἀπό τή σκοπιά τῆς φιλελεύθερης ἀστικῆς τάξης, πράγμα πού φάνηκε στά «Πολιτικά γράμματά» του πού δημοσιεύτηκαν στήν ἐφημερίδα «Ρούσκιγε Βέντομοστι», στίς 5 τοῦ Αὐγούστου 1905. Στά γράμματα αὐτά, ὅπως τόνιζε ὁ Β. Ι. Λένιν, «ἐξέφραζε μέ σπάνια παραστατικότητα τά συμφέροντα, τήν τακτική καί τήν ψυχολογία τῆς ἰδιοτελοῦς ἀστικῆς τάξης. . .» (Ἅπαντα, 5η ρωσ. ἔκδ., τόμος 11ος, σελ. 225–226 [ἑλλ. ἔκδ., σελ. 227]). Ἀπέναντι στήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση καί στή Σοβιετική ἐξουσία κράτησε ἐχθρική στάση.
Συγγραφέας τῶν ἔργων: «Ἔρευνα τῆς κοινωνικῆς ἱστορίας τῆς Ἀγγλίας τοῦ μεσαίωνα» (1887), «Μεσαιωνική τσιφλικάδικη ἰδιοκτησία στήν Ἀγγλία» (1911) καί ἄλλα. — *21–22.*

Βίντερ — *βλ.* Κράσιν, Λ. Μπ.

Βίσμαρκ (Bismark), *Ὄττο Ἔντουαρτ Λεοπόλντ* (1815–1898) — κρατικός παράγοντας καί διπλωμάτης τῆς Πρωσσίας καί τῆς Γερμανίας, ὁ πρῶτος καγκελάριος τῆς γερμανικῆς αὐτοκρατορίας, πού ἐπονομάστηκε «σιδηροῦς καγκελάριος». Τό 1862 — πρωθυπουργός καί ὑπουργός Ἐξωτερικῶν τῆς Πρωσσίας. Βασικός σκοπός τοῦ Βίσμαρκ ἦταν ἡ συνένωση «διά πυρός καί σιδήρου» τῶν μικρῶν καί σκόρπιων γερμανικῶν κρατῶν καί ἡ δημιουργία ἑνιαίας Γερμανικῆς αὐτοκρατορίας κάτω ἀπό τήν ἡγεμονία τῆς Πρωσσίας τῶν γιοῦνκερς. Τό Γενάρη τοῦ 1871 ὁ Βίσμαρκ ἔγινε καγκελάριος τῆς Γερ-

μανικῆς αὐτοκρατορίας. Ἀπό τό 1871 ὥς τό 1890 καθοδηγοῦσε ὅλη τήν ἐξωτερική καί ἐσωτερική πολιτική τῆς Γερμανίας, κατευθύνοντάς την πρός τό συμφέρον τῶν τσιφλικάδων-γιοῦνκερς καί προσπαθώντας ταυτόχρονα νά ἐξασφαλίσει τή συμμαχία τῶν γιοῦνκερς μέ τή μεγαλοαστική τάξη. Ἐπειδή δέν κατόρθωσε νά πνίξει τό ἐργατικό κίνημα μέ τόν ἔκτακτο νόμο ἐναντίον τῶν σοσιαλιστῶν, πού εἰσήγαγε τό 1878, ὁ Βίσμαρκ παρουσιάστηκε μ' ἕνα δημαγωγικό πρόγραμμα κοινωνικῆς νομοθεσίας, εἰσάγοντας νόμους γιά ὑποχρεωτική κοινωνική ἀσφάλιση ὁρισμένων κατηγοριῶν ἐργατῶν. Ὡστόσο ἡ προσπάθειά του νά ἀποσυνθέσει τό ἐργατικό κίνημα μέ τιποτένιες ἐλεημοσύνες ἔμεινε χωρίς ἀποτέλεσμα. Τό Μάρτη τοῦ 1890 παραιτήθηκε. — *114–115, 264, 267.*

Βίττε, Σ. Γ. (1849–1915) — ρῶσος κρατικός παράγοντας, ἐκπρόσωπος τῶν συμφερόντων τοῦ «στρατιωτικοῦ-φεουδαρχικοῦ ἰμπεριαλισμοῦ» τῆς τσαρικῆς Ρωσίας· φανατικός ὀπαδός τῆς ἀπολυταρχίας, προσπαθοῦσε νά διασώσει τή μοναρχία μέ ἀσήμαντες παραχωρήσεις καί ὑποσχέσεις πρός τή φιλελεύθερη ἀστική τάξη καί μέ ἄγριους διωγμούς ἐνάντια στό λαό. Ἕνας ἀπό τούς ὀργανωτές τῆς κατάπνιξης τῆς ἐπανάστασης τοῦ 1905–1907. Σάν ὑπουργός συγκοινωνιῶν (Φλεβάρης–Αὔγουστος τοῦ 1892), σάν ὑπουργός Οἰκονομικῶν (1892–1903) καί σάν πρωθυπουργός (Ὀχτώβρης 1905–Ἀπρίλης 1906), μέ τά μέτρα πού πῆρε στόν τομέα τῶν δημόσιων οἰκονομικῶν καί τῆς δασμολογικῆς πολιτικῆς, τῆς κατασκευῆς σιδηροδρομικῶν γραμμῶν, τῆς ἐργατικῆς νομοθεσίας, καί μέ τήν ὁλόπλευρη ἐνθάρρυνση τῶν ξένων ἐπενδύσεων ὁ Βίττε βοηθοῦσε τήν ἀνάπτυξη τοῦ καπιταλισμοῦ στή Ρωσία καί τό δυνάμωμα τῆς ἐξάρτησής της ἀπό τίς ἰμπεριαλιστικές Δυνάμεις. «Ὑπουργό-μεσίτη», «πράκτορα τοῦ χρηματιστηρίου» — ἔτσι τόν ἔλεγε ὁ Β. Ι. Λένιν. — *48, 105, 177, 271.*

Βλάσοφ — βλ. Ρίκοφ, Α. Ι.

Βόινοφ — βλ. Λουνατσάρσκι, Α. Β.

Βολκόνσκι, Ν. Σ. (1848–1910) — δούκας, ἀντιδραστικός πολιτικός παράγοντας, ὀχτωβριστής. Ἀπό τό 1874 σύμβουλος τῶν ζέμστβο τοῦ κυβερνείου Ριαζάν, στά 1897–1899 πρόεδρος τῆς διοίκησης τῶν ζέμστβο τοῦ κυβερνείου. Πῆρε μέρος στά συνέδρια τῶν ζέμστβο πού ἔγιναν στά 1904–1905. Στά 1906–1907 ἐκλέχτηκε μέλος τοῦ Κρατικοῦ συμβουλίου ἀπό τά ζέμστβο τοῦ Ριαζάν καί μέλος τῆς Ι καί τῆς ΙΙΙ Κρατικῆς δούμας. Συνεργαζόταν στήν ἐφημερίδα «Ρούσκιγε Βέντομοστι». — *302.*

Βοντοβόζοφ, Β. Β. (1864–1933) — οἰκονομολόγος καί δημοσιολόγος φιλελεύθερων ναροντνικιστικῶν ἀρχῶν. Ἀπό τό 1904 ἦταν μέλος τῆς σύνταξης τῆς ἐφημερίδας «Νάσα Ζίζν»· τό 1906 ἦταν συνεργάτης τῆς ἐφημερίδας τῶν ἀριστερῶν καντέτων «Τοβάριστς», στήν περίοδο τῆς ἐκλογικῆς καμπάνιας γιά τή ΙΙ Κρατική δούμα — τρουντοβίκος. Τό 1912 συνεργαζόταν στό περιοδικό τῶν καντέτων, τῶν λαϊκῶν σοσιαλιστῶν καί τῶν μενσεβίκων-λικβινταριστῶν «Ζαπρόσι Ζίζν». Ὁ Β. Ι. Λένιν στίς ἐργασίες του ἀφιέρωσε σημαντικό χῶρο γιά τήν κριτική τῶν ἀστικῶν-φιλελευθέρων ἀπόψεων τοῦ Βοντοβόζοφ.

Τό 1917 ὁ Βοντοβόζοφ ἦταν μέλος τῆς σύνταξης τοῦ περιοδικοῦ «Μπιλόγε», συνεργαζόταν στή φιλελεύθερη-ἀστική ἐφημερίδα «Ντέν». Ἀντιμε-

Γ

Γκομαρτέλι, Ι. Γ. (1875–1938) — σοσιαλδημοκράτης, μενσεβίκος, γιατρός. Μέλος τῆς ἐπιτροπῆς Κουτάις τοῦ ΣΔΕΚΡ. Τό 1906 βγῆκε βουλευτής στήν Ι Κρατική δούμα ἀπό τό κυβερνεῖο Κουτάις. Μετά τή διάλυση τῆς Δούμας ὑπέγραψε τήν ἔκκληση τοῦ Βίμποργκ. Γιά τήν πράξη του αὐτή καταδικάστηκε σέ 3 μῆνες φυλάκιση. Μετά τήν ἀποφυλάκισή του δέν πῆρε ἐνεργό μέρος στή δουλειά τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὀργάνωσης. Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση συνεργάστηκε μέ τή μενσεβίκικη κυβέρνηση τῆς Γεωργίας. Τό 1919 ἦταν ὑποψήφιος στίς ἐκλογές τοῦ δημοτικοῦ συμβουλίου Τιφλίδας ἀπομέρους τῶν μενσεβίκων. Τό 1921 ἀποχώρησε ἀπό τούς μενσεβίκους καί ἀσχολοῦνταν μέ τό ἰατρικό ἐπάγγελμα καί μέ τή δημοσιογραφία. — *223.*

Γκορεμίκιν, Ι. Λ. (1839–1917) — κρατικός παράγοντας τῆς τσαρικῆς Ρωσίας, ἕνας ἀπό τούς χαρακτηριστικούς ἐκπροσώπους τῆς ἀντιδραστικῆς γραφειοκρατίας, φανατικός μοναρχικός. Τό 1895–1899 ἦταν ὑπουργός Ἐσωτερικῶν καί ἐφάρμοζε τήν ἀντιδραστική πολιτική τῶν προκατόχων του, πού ἐπιδίωκε τόν περιορισμό καί τήν κατάργηση τῶν μεταρρυθμίσεων τῶν δεκαετιῶν 1860–1880· κατέπνιγε σκληρά τό ἐργατικό κίνημα. Πρωθυπουργός ἀπό τόν Ἀπρίλη ὥς τόν Αὔγουστο τοῦ 1906 καί ἀπό τό Γενάρη 1914 ὥς τό Γενάρη 1916. — *97, 108, 114, 115, 120, 177, 178, 179, 194, 229, 230, 232, 234, 295.*

Γκούρβιτς, Φ. Ι. — *βλ.* Ντάν, Φ. Ι.

Γκοῦρκο, Β. Ι. (1863–1927) — ἀντιδραστικός παράγοντας τῆς τσαρικῆς Ρωσίας. Τό 1902 διορίστηκε διευθυντής τοῦ τμήματος τῶν ζέμστβο τοῦ ὑπουργείου Ἐσωτερικῶν καί τό 1906 ὑφυπουργός Ἐσωτερικῶν. Στήν Ι Κρατική δούμα καταπολέμησε τά ἀγροτικά νομοσχέδια, προασπίζοντας τά συμφέροντα τῶν φεουδαρχῶν τσιφλικάδων. Ἔπαιξε σημαίνοντα ρόλο στήν κυβέρνηση Γκορεμίκιν, πού ὁ Β. Ι. Λένιν τήν ἔλεγε κυβέρνηση Γκοῦρκο-Γκορεμίκιν μέ «τσιφλικαδο-ἀστικό πρόγραμμα». Ἀργότερα βρέθηκε ἀνακατεμένος σέ κλοπή δημοσίου χρήματος καί σέ καταχρήσεις, καί μέ ἀπόφαση τῆς Συγκλήτου ἀπαλλάχτηκε ἀπό τά καθήκοντά του. Ἀπό τό 1912 ἐκλέχτηκε μέλος τοῦ Κρατικοῦ Συμβουλίου. Ἀπέναντι στήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση κράτησε ἐχθρική στάση, πολέμησε τή Σοβιετική ἐξουσία στή νότια Ρωσία καί τελικά κατέφυγε στό ἐξωτερικό. — *235, 236, 409.*

Γκουτσκόφ, Α. Ι. (1862–1936) — μεγάλος ρῶσος κεφαλαιοκράτης, ὀργανωτής καί ἡγέτης τοῦ κόμματος τῶν Ὀχτωβριστῶν. Στήν περίοδο τῆς ἐπανάστασης τοῦ 1905–1907 πάλεψε ἐπίμονα ἐνάντια στό ἐπαναστατικό κίνημα, τάχθηκε ἀλληλέγγυος μέ τήν κυβερνητική πολιτική τῶν ἄγριων διωγμῶν κατά τῆς ἐργατικῆς τάξης καί τῆς ἀγροτιᾶς. Στά χρόνια τῆς ἀντίδρασης — πρόεδρος τῆς Ἐπιτροπῆς κρατικῆς ἄμυνας καί πρόεδρος τῆς ΙΙΙ Κρατικῆς δούμας. Τόν καιρό τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου πρόεδρος τῆς Κεντρικῆς Στρατιωτικοβιομηχανικῆς ἐπιτροπῆς καί μέλος τοῦ Εἰδικοῦ συμβουλίου ἄμυνας. Μετά τήν ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη 1917 ὑπουργός Στρατιωτικῶν καί Ναυτικῶν στήν πρώτη σύνθεση τῆς Προσωρινῆς κυβέρνησης· ὑποστήριζε τή συνέχιση τοῦ πολέμου «ὥς τό νικηφόρο τέρμα». Τόν Αὔγουστο τοῦ 1917 πῆρε μέρος στήν ὀργάνωση τοῦ πραξικοπήματος τοῦ Κορνίλοφ, πιάστηκε στό μέτωπο, ἀπελευθερώθηκε ὅμως ἀπό τήν Προσωρι-

Ε

Ζωρές (Jaurès), *Ζάν* (1859–1914) — ἐπιφανής παράγοντας τοῦ γαλλικοῦ καί τοῦ διεθνοῦς σοσιαλιστικοῦ κινήματος, ἱστορικός.

Στή δεκαετία 1880–1890 ἀστός ριζοσπάστης, σέ συνέχεια προσχώρησε στήν ὁμάδα τῶν «ἀνεξάρτητων σοσιαλιστῶν». Τό 1902 ὁ Ζωρές καί οἱ ὀπαδοί του ἵδρυσαν τό Γαλλικό σοσιαλιστικό κόμμα, πού τό 1905 συγχωνεύτηκε μέ τό Σοσιαλιστικό κόμμα τῆς Γαλλίας καί ὀνομάστηκε Ἑνιαῖο Γαλλικό σοσιαλιστικό κόμμα. Βουλευτής στά 1885–1889, 1893–1898, 1902–1914· ἕνας ἀπό τούς ἡγέτες τῆς κοινοβουλευτικῆς σοσιαλιστικῆς ὁμάδας. Τό 1904 ἵδρυσε καί διηύθυνε ὥς τό τέλος τῆς ζωῆς του τήν ἐφημερίδα «L'Humanité» («Ἡ Ἀνθρωπότητα»), πού τό 1920 ἔγινε κεντρικό ὄργανο τοῦ Γαλλικοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος. Τόν καιρό τῆς ἐπανάστασης τοῦ 1905–1907 στή Ρωσία χαιρέτησε τήν πάλη τοῦ ρωσικοῦ λαοῦ. Ὁ Ζωρές ἦταν ἀκούραστος ὑπερασπιστής τῆς δημοκρατίας, τῶν λαϊκῶν ἐλευθεριῶν, τῆς εἰρήνης καί ἐχθρός τοῦ ἰμπεριαλιστικοῦ ζυγοῦ καί τῶν κατακτητικῶν πολέμων. Πίστευε ὅτι μόνο ὁ σοσιαλισμός θά βάλει οριστικό τέρμα στούς πολέμους καί στόν ἀποικιοκρατικό ζυγό.

Ὡστόσο ὁ Ζωρές πίστευε ὅτι ὁ σοσιαλισμός θά νικήσει ὄχι μέ τόν ἀγώνα τοῦ προλεταριάτου ἐνάντια στήν ἀστική τάξη, ἀλλά μέ τήν ἄνθιση τῆς δημοκρατικῆς ἰδέας. Ἦταν ξένος πρός τήν ἰδέα τῆς δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου, προπαγάνδιζε τήν ταξική εἰρήνη ἀνάμεσα στούς καταπιεστές καί στούς καταπιεζομένους, συμμεριζόταν τίς προυντονικές αὐταπάτες γιά τούς συνεταιρισμούς πού, ἀναπτυσσόμενοι στίς συνθῆκες τοῦ καπιταλισμοῦ, θά συμβάλουν τάχα στό βαθμιαῖο πέρασμα στό σοσιαλισμό. Ὁ Β. Ι. Λένιν ἐπέκρινε μέ δριμύτητα τίς ρεφορμιστικές ἀντιλήψεις τοῦ Ζωρές, πού τόν ἔσπρωχναν στό δρόμο τοῦ ὀπορτουνισμοῦ.

Ἡ πάλη τοῦ Ζωρές γιά τήν εἰρήνη, ἐνάντια στόν ἐπερχόμενο κίνδυνο τοῦ πολέμου, προκάλεσε τό μίσος τῆς ἰμπεριαλιστικῆς ἀστικῆς τάξης ἐναντίον του. Στίς παραμονές τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου ὁ Ζωρές δολοφονήθηκε ἀπό ἐγκαθέτους τῆς ἀντίδρασης.

Ἔγραψε τά ἔργα: «Ἱστορία τῆς μεγάλης γαλλικῆς ἐπανάστασης», «Οἱ πολιτικές καί κοινωνικές ἰδέες τῆς Εὐρώπης καί ἡ μεγάλη ἐπανάσταση» καί ἄλλα. — *183.*

I

Ἰγνάτιεφ, Α. Π. (1842–1906) — κόμιτας, κρατικός παράγοντας τῆς τσαρικῆς Ρωσίας. Ἀπό τό 1859 ὥς τό 1885 βρισκόταν στή στρατιωτική ὑπηρεσία. Ἀπό τό 1885 ὥς τό 1896 γενικός διοικητής ἀρχικά στό Ἰρκούτσκ καί σέ συνέχεια στό Κίεβο. Ἀπό τό 1896 διορίστηκε μέλος τοῦ Κρατικοῦ συμβουλίου· ἀπό τό 1898 ὥς τό 1905 ὑπηρέτησε στή διεύθυνση νομοθετικῆς ὑπηρεσίας, ὑπῆρξε πρόεδρος τῆς ἐπιτροπῆς γιά τήν τήρηση τῆς δημόσιας τάξης καί γιά τά ζητήματα θρησκευμάτων. Ὀπαδός μιᾶς ἰσχυρῆς μοναρχικῆς ἐξουσίας, ἦταν ὑπέρ τῆς χρησιμοποίησης δρακόντειων μέτρων ἐνάντια στό ἐπαναστατικό κίνημα· ἀντιτασσόταν στή σύγκληση Κρατικῆς δούμας. — *388, 390–391.*

Ἰζγκόγεφ (Λάντε), Α. Σ. (γέν τό 1872) — ἀστός δημοσιολόγος, ἕνας ἀπό τούς θεωρητικούς τοῦ κόμματος τῶν καντέτων. Στήν ἀρχή ἦταν «νόμιμος μαρξιστής», ἀργότερα προσχώρησε στούς σοσιαλδημοκράτες, τό 1905 μπῆκε στό κόμμα τῶν καντέτων. Ἀπό τήν ἐφημερίδα «Ρέτς», κεντρικό ὄργανο

ξεσκέπασε ὁ Λένιν στά ἔργα του «Ἡ χρεοκοπία τῆς II Διεθνοῦς» (1915), «Ὁ ἰμπεριαλισμός, ἀνώτατο στάδιο τοῦ καπιταλισμοῦ» (1916) καί σέ ἄλλα. Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση ὁ Κάουτσκι τάχθηκε ἀνοιχτά ἐνάντια στήν προλεταριακή ἐπανάσταση καί στή δικτατορία τοῦ προλεταριάτου, ἐνάντια στή Σοβιετική ἐξουσία.

Ὁ Β. Ι. Λένιν στά ἔργα του «Κράτος καί ἐπανάσταση» (1917), «Ἡ προλεταριακή ἐπανάσταση καί ὁ ἀποστάτης Κάουτσκι» (1918) καί σέ πολλά ἄλλα ἔκανε ἐξουθενωτική κριτική στόν καουτσκισμό. Ξεσκεπάζοντας τόν κίνδυνο τοῦ Καουτσκισμοῦ ὁ Β. Ι. Λένιν ἔγραφε: «Ἡ ἐργατική τάξη δέν μπορεῖ νά παίξει τόν παγκόσμιο ἐπαναστατικό της ρόλο ἄν δέν κάνει ἀμείλικτο πόλεμο ἐνάντια σ' αὐτή τήν ἀποστασία, τήν ἔλλειψη χαρακτήρα, τή δουλικότητα ἀπέναντι στόν ὀπορτουνισμό, πόλεμο ἐνάντια στόν πρωτοφανῆ θεωρητικό ἐκχυδαϊσμό τοῦ μαρξισμοῦ» (Ἅπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμος 21ος, σελ. 283. — *64, 141–143, 378.*

Κάουφμαν, Α. Α. (1864–1919) — ρῶσος ἀστός οἰκονομολόγος καί στατιστικός, καθηγητής, δημοσιολόγος· ἕνας ἀπό τούς ὀργανωτές καί ἡγέτες τοῦ κόμματος τῶν καντέτων. Ἀπό τό 1887 ὥς τό 1906 ὑπηρετοῦσε στό ὑπουργεῖο Γεωργίας καί δημοσίων κτημάτων. Στό βιβλίο του «Μετοίκηση καί ἐποικισμός» (1905) ἔδοσε μιά σκιαγραφία τῆς ἱστορίας τῆς πολιτικῆς τοῦ τσαρισμοῦ στό ζήτημα τῆς μετακίνησης τῶν πληθυσμῶν τῆς Ρωσίας. «Σάν ἀληθινός „φιλελεύθερος", ὁ συγγραφέας δείχνει ὑπερβολικό σεβασμό στή γραφειοκρατία τῶν φεουδαρχῶν», ἔγραφε γι' αὐτόν ὁ Β. Ι. Λένιν (Ἅπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμος 13ος, σελ. 389). Πῆρε μέρος στή σύνταξη τοῦ σχεδίου τοῦ ἀγροτικοῦ προγράμματος τῶν καντέτων, συνεργαζόταν συχνά στή «Ρούσκιγε Βέντομοστι»· κήρυττε τήν ταξική εἰρήνη ἀνάμεσα στούς ἀγρότες καί στούς τσιφλικάδες. Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση δούλευε στίς κεντρικές στατιστικές ὑπηρεσίες. — *23.*

Κεντρίν, Ε. Ι. (γεν. τό 1851) — δικηγόρος, ἐπιφανής παράγοντας τοῦ ἀστικοῦ-φιλελεύθερου κινήματος τῆς περιόδου 1905–1906, καντέτος. Βουλευτής τῆς Ι Κρατικῆς δούμας. — *353.*

Κλεμανσώ (Clemenceau), *Ζώρζ Μπενζαμέν* (1841–1929) — πολιτικός καί κρατικός παράγοντας τῆς Γαλλίας· ἐπί πολλά χρόνια ἡγέτης τοῦ κόμματος τῶν ριζοσπαστῶν. Ἄρχισε τήν πολιτική του δράση σάν ἀριστερός ρεπουμπλικάνος, μέ ἐχθρικές διαθέσεις ἀπέναντι στήν αὐτοκρατορία τοῦ Ναπολέοντα Γ'. Τό 1871, στίς μέρες τῆς Κομμούνας τοῦ Παρισιοῦ, ὄντας δήμαρχος σ' ἕνα προάστιο τοῦ Παρισιοῦ, φρόντιζε νά συμβιβάσει τό προλεταριάτο μέ τήν ἀστική τάξη. Στά ἑπόμενα χρόνια ἀνέπτυξε δράση γύρω ἀπό τούς δήμους, ἐκλέχτηκε πρόεδρος τοῦ δημοτικοῦ συμβουλίου τοῦ Παρισιοῦ καί τό 1876 μέλος τοῦ κοινοβουλίου τῆς Γαλλίας.

Ἀπό τό 1880 ἦταν ἕνας ἀπό τούς ἡγέτες τῶν ριζοσπαστικῶν. Τό 1902 ἐκλέχτηκε γερουσιαστής καί ἀπό τό 1906 ὥς τό 1909 ἦταν πρόεδρος τῆς γαλλικῆς κυβέρνησης. Ὑπερασπίζοντας τά συμφέροντα τοῦ μεγάλου κεφαλαίου ἀκολούθησε πολιτική σκληρῶν διωγμῶν κατά τῆς ἐργατικῆς τάξης. Ὁ Β. Ι. Λένιν ἔγραφε ὅτι «ὁ Κλεμανσώ, ὁ ριζοσπάστης πού κυβερνᾶ τή Γαλλία ἐξονόματος τῶν κεφαλαιοκρατῶν, ἐργάζεται μέ ἀσυνήθιστο ζῆλο γιά τή διάλυση τῶν τελευταίων ὑπολειμμάτων τῶν δημοκρατικῶν-ἀστικῶν αὐταπατῶν πού ὑπάρχουν στό προλεταριάτο. Οἱ τουφεκισμοί ἐργατῶν ἀπό στρατεύματα πού ἐνεργοῦν μέ ἐντολή τῆς „ριζοσπαστικῆς" κυβέρνησης

ἔγιναν ἐπί Κλεμανσώ συχνότερο, μάλλον, φαινόμενο ἀπ' ὅ,τι ἦταν προηγούμενα» (Ἅπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμος 15ος, σελ. 162). Στίς παραμονές τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου ξέκοψε ἀπό τό κόμμα τῶν ριζοσπαστικῶν. Στήν περίοδο τοῦ πολέμου ἦταν φανατικός σωβινιστής. Ἀπό τό Νοέμβρη τοῦ 1917 ὁ Κλεμανσώ ἔγινε ξανά ἀρχηγός τῆς γαλλικῆς κυβέρνησης καί ἐφάρμοσε ἕνα καθεστώς στρατιωτικῆς δικτατορίας στή χώρα. Ἦταν ἕνας ἀπό τούς ὀργανωτές καί ἐμπνευστές τῆς ἔνοπλης ἐπέμβασης κατά τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας, ὑποστήριξε τή ρωσική ἀντεπανάσταση, προσπάθησε νά πετύχει τήν «οἰκονομική περικύκλωση» καί τό στραγγάλισμα τῆς Σοβιετικῆς δημοκρατίας. Τό 1919 στή συνδιάσκεψη εἰρήνης τοῦ Παρισιοῦ ὑπεράσπισε τά συμφέροντα τῶν γάλλων ἰμπεριαλιστῶν, ἀλλά δέν πέτυχε πέρα γιά πέρα τό σκοπό του. Τό 1920 ἡττήθηκε στίς προεδρικές ἐκλογές καί ἀποχώρησε ἀπό τήν πολιτική. — *359.*

Κλιουτσέβσκι, Β. Ο. (1841–1911) — ἱστορικός, ἕνας ἀπό τούς μεγαλύτερους ἐκπροσώπους τῆς ρωσικῆς ἀστικῆς ἱστοριογραφίας, καθηγητής τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Μόσχας, μέλος τοῦ κόμματος τῶν καντέτων· ἔγραψε πολλές ἐργασίες ἐκλεκτικοῦ χαρακτήρα, πού συνδυάζουν τόν ἰδεαλισμό μέ στοιχεῖα τοῦ χυδαίου ὑλισμοῦ. Τά κυριότερα ἔργα του εἶναι: «Ἐγχειρίδιο ἱστορίας τῆς Ρωσίας» σέ 5 τόμους (τόν τελευταῖο τόν ἐπεξεργάστηκαν οἱ μαθητές του καί βγῆκε μετά τό θάνατο τοῦ Κλιουτσέβσκι), «Ἡ Δούμα τῶν μπογιάρων τῆς παλιᾶς Ρωσίας» καί ἄλλα. — *14.*

Κοβαλέβσκι, Μ. Μ. (1851–1916) — ἱστορικός, πολιτικός παράγοντας ἀστικο-φιλελεύθερης κατεύθυνσης. Ἀπό τό 1880 — καθηγητής τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Μόσχας. Τό 1887 ἔφυγε στό ἐξωτερικό. Τό 1901, μαζί μέ τόν Ρομπέρτι ἵδρυσε στό Παρίσι τήν Ἀνώτερη ρωσική σχολή κοινωνικῶν ἐπιστημῶν. Τό 1905 γύρισε στή Ρωσία, ἐκλέχτηκε βουλευτής τῆς Ι Κρατικῆς δούμας καί ἀργότερα μέλος τοῦ Κρατικοῦ συμβουλίου. Ἕνας ἀπό τούς ἱδρυτές τοῦ κόμματος τῶν δημοκρατικῶν μεταρρυθμίσεων, πού στεκόταν πιό δεξιά ἀπό τούς καντέτους. Στά 1906–1907 ἔβγαζε τήν ἐφημερίδα «Στρανά» καί ἀπό τό 1909 ἔγινε ἰδιοκτήτης καί διευθυντής τοῦ περιοδικοῦ «Βέστνικ Ἐβρόπι». Ἀπό τά ἐπιστημονικά του ἔργα ἀξίζει ν' ἀναφερθοῦν ἐκεῖνα πού ἀφιερώνονται στά προβλήματα τῆς ἀποσύνθεσης τοῦ κοινοτικοῦ συστήματος καί στήν ἔρευνα τῶν σχέσεων τῶν γενῶν. Ὁ Φ. Ἔνγκελς στό ἔργο του «Ἡ καταγωγή τῆς οἰκογένειας, τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας καί τοῦ κράτους» ἀναγνώριζε τίς ὑπηρεσίες πού πρόσφερε ὁ Κοβαλέβσκι στόν τομέα αὐτόν.

Συγγραφέας τῶν ἔργων: «Ἡ κοινοτική γαιοκτησία, οἱ αἰτίες, ἡ πορεία καί οἱ συνέπειες τῆς ἀποσύνθεσής της», «Μελέτη γιά τήν καταγωγή καί τήν ἐξέλιξη τῆς οἰκογένειας καί τῆς ἰδιοκτησίας», «Ἡ καταγωγή τῆς σημερινῆς δημοκρατίας», «Κοινωνιολογία» καί ἄλλων. — *114, 115.*

Κόγκαν, Ο. Α. — *βλ.* Ἐρμάνσκι, Ο. Α.

Κοκόβτσοφ, Β. Ν. (1853–1943) — ἕνας ἀπό τούς ἐπιφανεῖς κρατικούς παράγοντες τῆς τσαρικῆς Ρωσίας. Ἀπό τό 1904 ὥς τό 1914 (μέ μικρή διακοπή στά 1905–1906) — ὑπουργός Οἰκονομικῶν· ἀπό τό 1911, μετά τή δολοφονία τοῦ Στολίπιν, κατεῖχε ταυτόχρονα καί τή θέση τοῦ πρωθυπουργοῦ. Τόν καιρό τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου ὁ Κοκόβτσοφ ἦταν μεγάλος τραπεζιτικός ἐπιχειρηματίας. Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση λευκοεμιγκρές. — *177, 178, 252, 253, 255.*

Νόβγκοροντ γιά τή συμμετοχή του στή διαδήλωση πού ἔγινε στήν κηδεία τοῦ Σελγκουνόφ. Τό 1894 ξαναπιάστηκε καί σέ συνέχεια ἐξορίστηκε γιά 3 χρόνια στό Ἰρκούτσκ. Ὅταν ἔληξε ἡ ἐξορία του (1897) γράφτηκε στό τεχνολογικό ἰνστιτοῦτο τοῦ Χαρκόβου καί τό τέλειωσε τό 1900. Στά 1900–1904 δούλεψε μηχανικός στό Μπακοῦ, ὅπου μαζί μέ τόν Β. Ζ. Κετσκοβέλι ὀργάνωσε παράνομο τυπογραφεῖο τῆς «Ἴσκρα». Μετά τό ΙΙ συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ προσχώρησε στούς μπολσεβίκους καί προσλήφθηκε στήν ΚΕ τοῦ κόμματος, ὅπου κράτησε συμβιβαστική στάση ἀπέναντι στούς μενσεβίκους καί συνέβαλε στήν πρόσληψη τριῶν ἀντιπροσώπων τους στήν ΚΕ· σύντομα ὅμως ξέκοψε ἀπό τούς μενσεβίκους. Πῆρε μέρος στό ΙΙΙ συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ καί ἐκλέχτηκε μέλος τῆς ΚΕ. Τό 1905 ἦταν ἕνας ἀπό τούς ὀργανωτές τῆς πρώτης νόμιμης μπολσεβίκικης ἐφημερίδας «Νόβαγια Ζίζν»· σάν ἀντιπρόσωπος τῆς ΚΕ ἦταν μέλος τοῦ Σοβιέτ τῶν ἐργατῶν βουλευτῶν τῆς Πετρούπολης. Στό IV (Ἑνωτικό) συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ ἔκανε εἰσήγηση ἀπομέρους τῶν μπολσεβίκων στό θέμα τῆς ἔνοπλης ἐξέγερσης· στό συνέδριο ἐκλέχτηκε ξανά μέλος τῆς ΚΕ. Τό 1908 ἔφυγε στό ἐξωτερικό. Στά χρόνια τῆς ἀντίδρασης γιά ὁρισμένο χρονικό διάστημα ἀνῆκε στήν ὀτζοβίστικη ὁμάδα «Βπεριόντ»· ἀργότερα ἀποσύρθηκε ἀπό τήν πολιτική δράση καί δούλευε μηχανικός στό ἐξωτερικό καί στή Ρωσία. Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση ὁ Κράσιν ἦταν ἕνας ἀπό τούς ὀργανωτές τοῦ ἐφοδιασμοῦ τοῦ Κόκκινου Στρατοῦ καί ἀργότερα μέλος τοῦ προεδρείου τοῦ Ἀνώτατου Συμβουλίου Ἐθνικῆς Οἰκονομίας καί ἐπίτροπος τοῦ λαοῦ ἐπί τῶν Συγκοινωνιῶν. Ἀπό τό 1919 ὁ Κράσιν βρισκόταν σέ διπλωματική ὑπηρεσία. Στά 1921–1923 ἦταν πληρεξούσιος ἀντιπρόσωπος στό Λονδίνο, πῆρε μέρος στίς συνδιασκέψεις τῆς Γένουας καί τῆς Χάγης. Ἀπό τό 1924 — ἐπίτροπος τοῦ λαοῦ ἐπί τοῦ Ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου, πληρεξούσιος ἀντιπρόσωπος τῆς ΕΣΣΔ στή Γαλλία καί ἀπό τό 1925 στήν Ἀγγλία. Στό XIII καί στό XIV συνέδριο τοῦ κόμματος ἐκλέχτηκε μέλος τῆς ΚΕ. — *49.*

Λ

Λ. Μ. — *βλ.* Μάρτοφ, Λ.

Λαβρόφ, Π. Λ. (1823–1900) — ἐπιφανής θεωρητικός τοῦ ναροντνικισμοῦ, ἐκπρόσωπος τῆς ὑποκειμενικῆς σχολῆς στήν κοινωνιολογία· ἔγραψε τό βιβλίο «Ἱστορικά γράμματα» (1868–1869), πού εἶχε μεγάλη ἐπίδραση στή ναροντνικιστική διανόηση τῆς Ρωσίας, καί πολλά ἄλλα βιβλία, σχετικά μέ τήν ἱστορία τῆς κοινωνικῆς σκέψης, τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος καί σχετικά μέ τήν ἱστορία τοῦ πολιτισμοῦ («Οἱ ναρόντνικοι-προπαγανδιστές στά 1873–1878», «Δοκίμιο ἱστορίας τῆς Διεθνοῦς» καί ἄλλα). Ὁ Λαβρόφ ἦταν ὁ γενάρχης τῆς ἀντιδραστικῆς θεωρίας τῶν ναρόντνικων γιά τούς «ἥρωες» καί τόν «ὄχλο», θεωρίας πού ἀρνιόταν τίς ἀντικειμενικές νομοτέλειες ἐξέλιξης τῆς κοινωνίας καί θεωροῦσε τήν πρόοδο τῆς ἀνθρωπότητας ἀποτέλεσμα τῆς δράσης «τῶν κριτικά σκεπτομένων προσωπικοτήτων».

Ὁ Λαβρόφ ἦταν μέλος τῆς ἑταιρείας «Ζεμλιά ἰ Βόλια» καί ἀργότερα τοῦ κόμματος «Ναρόνταγια Βόλια». Ἀπό τίς ἀρχές τοῦ 1870 ἔμενε στό ἐξωτερικό· ἐκεῖ ἔβγαζε τό περιοδικό «Βπεριόντ» (Ζυρίχη–Λονδίνο, 1873–1876), ἦταν διευθυντής τοῦ περιοδικοῦ «Βέστνικ Ναρόντνοϊ Βόλι» (1883–1886) καί ἔπαιρνε μέρος στή σύνταξη τῶν συλλογῶν τῶν ναροντοβόλτσι «Ὑλικό γιά τήν ἱστορία τοῦ κοινωνικοῦ-ἐπαναστατικοῦ κινήματος τῆς Ρωσίας»

Μ

Ν

Ο

Π

Ρ

Σ

Τ

γραμμα οἰκοδόμησης τοῦ σοσιαλισμοῦ καί διακήρυσσε ὅτι εἶναι ἀδύνατη ἡ νίκη τοῦ σοσιαλισμοῦ στήν ΕΣΣΔ. Τό Κομμουνιστικό κόμμα, ἀφοῦ ξεσκέπασε τόν τροτσκισμό σάν μικροαστική παρέκκλιση μέσα στό κόμμα, τόν τσάκισε ἰδεολογικά καί ὀργανωτικά. Τό 1927 ὁ Τρότσκι διαγράφτηκε ἀπό τό κόμμα, τό 1929 ἀπελάθηκε ἀπό τήν ΕΣΣΔ γιά τήν ἀντισοβιετική του δράση καί τό 1932 τοῦ ἀφαιρέθηκε ἡ σοβιετική ὑπηκοότητα. Εὑρισκόμενος στό ἐξωτερικό συνέχισε τόν ἀγώνα ἐνάντια στό Σοβιετικό κράτος καί στό Κομμουνιστικό κόμμα, ἐνάντια στό διεθνές κομμουνιστικό κίνημα. — *5.*

Τρουμπετσκόι, Σ. Ν. (1862–1905) — δούκας, φιλελεύθερος στά πολιτικά του φρονήματα, φιλόσοφος-ἰδεαλιστής. Προσπαθοῦσε νά ἑδραιώσει τόν τσαρισμό μέ τήν εἰσαγωγή ἑνός μετριοπαθοῦς συντάγματος. Τόν Ἰούνη τοῦ 1905 συμμετεῖχε στήν ἀντιπροσωπεία τῶν παραγόντων τῶν ζέμστβο, τούς ὁποίους ὁ Β. Ι. Λένιν ὀνόμασε «ἀστούς δούλους τοῦ τσάρου», πῆρε μέρος στήν ἀντιπροσωπεία πού παρουσιάστηκε στόν Νικόλαο Β', ἐξεφώνησε ἐπί παρουσία του προγραμματικό λόγο. Τήν πολιτική αὐτή ἐνέργεια τῶν παραγόντων τῶν ζέμστβο ὁ Λένιν τή χαρακτήρισε σάν προσπάθεια συμφωνίας, συναλλαγῆς τῆς ἀστικῆς τάξης μέ τόν τσαρισμό, σάν δουλοφροσύνη μπροστά στήν ἀπολυταρχία. Τό 1905 ὁ Τρουμπετσκόι ἐκλέχτηκε πρύτανις τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Μόσχας· ἔδοσε τή συγκατάθεση νά κλείσει τό πανεπιστήμιο, φοβούμενος ἀνοιχτές ἐπαναστατικές ἐκδηλώσεις τῶν φοιτητῶν μέσα στό πανεπιστήμιο. Στίς φιλοσοφικές ἐργασίες του ἔκανε σφοδρές ἐπιθέσεις κατά τοῦ ὑλισμοῦ. — *164.*

Τσεντερμπάουμ, Γ. Ο. — βλ. Μάρτοφ, Λ.

Τσερεβάνιν, Ν. (Λίπκιν, Φ. Α.) (1868–1938) — ἕνας ἀπό τούς ἡγέτες τοῦ μενσεβικισμοῦ, φανατικός λικβινταριστής. Πῆρε μέρος στό IV καί V συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ. Συνεργάτης λικβινταριστικῶν ἐκδόσεων, ἕνας ἀπό τούς συντάκτες τοῦ «Ἀνοιχτοῦ γράμματος» τῶν 16 μενσεβίκων γιά τή διάλυση τοῦ κόμματος (1910)· μετά τήν ἀντικομματική συνδιάσκεψη τοῦ Αὐγούστου 1912 ἦταν μέλος τοῦ μενσεβίκικου καθοδηγητικοῦ κέντρου (ΟΕ). Τόν καιρό τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου σοσιαλσωβινιστής. Τό 1917 ἕνας ἀπό τούς συντάκτες τῆς ἐφημερίδας «Ραμπότσαγια Γκαζέτα» — κεντρικοῦ ὀργάνου τῶν μενσεβίκων — καί μέλος τῆς μενσεβίκικης ΚΕ. Ἀπέναντι στήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση κράτησε ἐχθρική στάση. — *49.*

Τσερνόφ, Β. Μ. (1876–1952) — ἕνας ἀπό τούς ἡγέτες καί τούς θεωρητικούς τοῦ κόμματος τῶν ἐσέρων. Στά 1902–1905 — συντάκτης τῆς ἐφημερίδας τῶν ἐσέρων «Ρεβολιουτσιόνναγια Ροσσίγια». Ἔγραφε ἄρθρα κατά τοῦ μαρξισμοῦ, προσπαθώντας νά ἀποδείξει ὅτι ἡ θεωρία τοῦ Μάρξ εἶναι ἀνεφάρμοστη στήν ἀγροτική οἰκονομία.

Μετά τήν ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη τοῦ 1917 — ὑπουργός Γεωργίας στήν Προσωρινή κυβέρνηση, ὀργανωτής τῶν σκληρῶν διωγμῶν ἐνάντια στούς ἀγρότες πού εἶχαν καταλάβει τά κτήματα τῶν τσιφλικάδων. Ὕστερα ἀπό τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση ἕνας ἀπό τούς ὀργανωτές τῶν ἀντισοβιετικῶν πραξικοπημάτων. Στά 1920 ἔφυγε στό ἐξωτερικό καί συνέχισε τήν ἀντισοβιετική του δράση.

Στά θεωρητικά ἔργα τοῦ Τσερνόφ ὁ ὑποκειμενικός ἰδεαλισμός καί ὁ ἐκλεκτικισμός συνδυάζονται μέ τόν ἀναθεωρητισμό καί τίς οὐτοπικές ἀντιλήψεις τῶν ναρόντνικων. Ὁ Τσερνόφ προσπαθοῦσε νά ἀντιπαρατάξει στόν

Φ

Χ

ἕνα σωστό φορολογικό σύστημα καί μιά σωστή πιστωτική πολιτική νά συμβάλει στήν ἀνάπτυξη τῆς μικρῆς παραγωγῆς σέ βάρος τῆς μεγάλης. Οἱ ἀπόψεις τοῦ Χόφστετερ διατυπώθηκαν στήν μπροσούρα του «Οἱ δογματικοί τοῦ καπιταλισμοῦ» (1895) πού στρεφόταν ἐνάντια στό βιβλίο τοῦ Π. Μπ. Στροῦβε «Κριτικές παρατηρήσεις σχετικά μέ τήν οἰκονομική ἀνάπτυξη τῆς Ρωσίας». — *129.*

Χρουσταλιόφ-Νοσάρ, Γ. Σ. (1877–1918) — βοηθός δικηγόρου· ἀρχικά ἀκομμάτιστος, σέ συνέχεια προσχώρησε στούς μενσεβίκους. Τό 1905 ἦταν πρόεδρος τοῦ Σοβιέτ τῶν ἐργατῶν βουλευτῶν Πετρούπολης, πού βρισκόταν στά χέρια τῶν μενσεβίκων. Τό 1906 πέρασε ἀπό δίκη γιά τήν ὑπόθεση τοῦ Σοβιέτ τῶν ἐργατῶν βουλευτῶν Πετρούπολης καί ἐξορίστηκε στή Σιβηρία, ἀπ' ὅπου δραπέτευσε στό ἐξωτερικό. Πῆρε μέρος στό V συνέδριο (τοῦ Λονδίνου) τοῦ ΣΔΕΚΡ. Στά χρόνια τῆς ἀντίδρασης ἦταν λικβινταριστής. Ὑποστήριζε τήν ὀπορτουνιστική ἰδέα τῆς σύγκλησης τοῦ λεγόμενου «ἀκομμάτιστου ἐργατικοῦ συνεδρίου» καί τοῦ σχηματισμοῦ ἑνός «πλατιοῦ ἐργατικοῦ ἀκομμάτιστου κόμματος»· συνεργαζόταν στή μενσεβίκικη ἐφημερίδα «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα». Πάλευε δραστήρια ἐνάντια στούς μπολσεβίκους μέ ἄρθρα ὅπου, σύμφωνα μέ τήν ἔκφραση τοῦ Β. Ι. Λένιν, δέν ὑπῆρχε τίποτε ἄλλο «ἐκτός ἀπό τή συνηθισμένη ὀργή τῶν ἀκομμάτιστων ἀστῶν διανοουμένων» (Ἅπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμος 12ος, σελ. 455). Τό 1909 βγῆκε ἀπό τό κόμμα, ἀσχολήθηκε μέ σκοτεινές χρηματιστικές ἐπιχειρήσεις. Στά χρόνια τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου γύρισε στή Ρωσία. Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση ἀνέπτυξε ζωηρή ἀντεπαναστατική δράση στήν Οὐκρανία, ὑποστήριξε τόν Γκέτμαν [1] τῆς Οὐκρανίας Σκοροπάντσκι καί τόν Πετλιούρα. Τό 1918 ἐκτελέστηκε. — *289–292.*

---

[1] Ἀνώτατος στρατιωτικός διοικητής καί πολιτικός ἄρχοντας τῆς Οὐκρανίας. *Σημ. Μετ.*

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΕΣ ΑΠΟ ΤΗ ΖΩΗ ΚΑΙ ΤΗ ΔΡΑΣΗ ΤΟΥ Β. Ι. ΛΕΝΙΝ

(Μάης – Σεπτέμβρης τοῦ 1906)

Μάης–Σεπτέμβρης.	Ὁ Λένιν ζεῖ στήν Πετρούπολη· τόν Αὔγουστο περνάει στή Φιλλανδία.
Μάης, ὄχι ἀργότερα ἀπό τίς 4 (17).	Ὁ Λένιν, ὕστερα ἀπό σύντομη παραμονή στή Φιλλανδία, ὅπου εἶχε πάει ἀπό τή Στοκχόλμη ὅταν τελείωσαν οἱ ἐργασίες τοῦ IV (Ἑνωτικοῦ) συνεδρίου τοῦ ΣΔΕΚΡ, ἐπιστρέφει στήν Πετρούπολη.
Μάης, 4 (17).	Ὁ Λένιν γράφει τό ἄρθρο «Ἡ πάλη γιά τή λευτεριά καί ἡ πάλη γιά τήν ἐξουσία», πού δημοσιεύτηκε σάν κύριο ἄρθρο στό φύλλο 9 τῆς ἐφημερίδας «Βολνά», στίς 5 τοῦ Μάη 1906.
Μάης, 6 (19).	Ὁ Λένιν κάνει ἔκθεση γιά τά ἀποτελέσματα τοῦ IV (Ἑνωτικοῦ) συνεδρίου τοῦ ΣΔΕΚΡ σέ συνέλευση τῶν κομματικῶν στελεχῶν Πετρούπολης.
	Ὁ Λένιν γράφει τό ἄρθρο «Σχετικά μέ τά ἀποτελέσματα τοῦ συνεδρίου». Τό ἄρθρο δημοσιεύτηκε σάν κύριο ἄρθρο στό φύλλο 11 τῆς ἐφημερίδας «Βολνά», στίς 7 τοῦ Μάη 1906.
	Στό φύλλο 10 τῆς ἐφημερίδας «Βολνά» δημοσιεύτηκε σάν κύριο ἄρθρο τό ἄρθρο τοῦ Λένιν «Νέα ἄνοδος».
Ἀνάμεσα στίς 5 καί στίς 10 (18 καί 23) τοῦ Μάη.	Ὁ Λένιν κάνει εἰσήγηση γιά τήν Κρατική δούμα στή συνέλευση τῶν ἐργατῶν σοσιαλδημοκρατῶν τῆς ὑπαχτίδας Τκάτσκ τῆς συνοικίας Βίμποργκ.
Μάης, 9 (22).	Ὁ Λένιν μέ τό ἐπώνυμο Κάρποφ μιλάει στή λαϊκή συγκέντρωση πού ἔγινε στό Σπίτι τοῦ λαοῦ τῆς Πάνινα, γιά τή στάση ἀπέναντι στήν Κρατική δούμα. Ἡ συγκέντρωση ψηφίζει τήν ἀπόφαση πού πρότεινε ὁ Λένιν.
	Ὁ Λένιν ἐπισκέπτεται τήν Ἕνωση ὑπαλλήλων γρα-

φείου καί λογιστῶν, συζητεῖ μέ τά μέλη τῆς διοίκησης τῆς Ἕνωσης.

Ὁ Λένιν γράφει τό ἄρθρο «Ἡ ἐργατική ὁμάδα στήν Κρατική δούμα», πού δημοσιεύτηκε σάν κύριο ἄρθρο στό φύλλο 13 τῆς ἐφημερίδας «Βολνά», στίς 10 τοῦ Μάη 1906.

Στό φύλλο 12 τῆς ἐφημερίδας «Βολνά» δημοσιεύονται οἱ ἐργασίες τοῦ Λένιν: τό κύριο ἄρθρο «Ἡ Δούμα καί ὁ λαός», τό σημείωμα «Ξεφυλλίζοντας ἐφημερίδες καί περιοδικά» καί ὁ Ἐπίλογος τῆς σύνταξης στό σχέδιο ἀπόφασης τῶν μπολσεβίκων γιά τήν Κρατική δούμα, πού εἶχε ὑποβληθεῖ στό IV συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ.

Μάης, 10 (23). Ὁ Λένιν γράφει τό ἄρθρο «Ἡ ἀγροτική ἤ „Ἐργασιακή" ὁμάδα καί τό ΣΔΕΚΡ», πού δημοσιεύτηκε σάν κύριο ἄρθρο στό φύλλο 14 τῆς ἐφημερίδας «Βολνά», στίς 11 τοῦ Μάη 1906.

Στό φύλλο 13 τῆς ἐφημερίδας «Βολνά» δημοσιεύεται ὁ ἐπίλογος «Ἀπό τή σύνταξη», πού ἔγραψε ὁ Λένιν γιά τό ἄρθρο «Σχετικά μέ τό ὀργανωτικό ζήτημα».

Μάης, 11 (24). Ὁ Λένιν κάνει ἔκθεση γιά τό IV (Ἑνωτικό) συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ σέ συγκέντρωση τῶν σοσιαλδημοκρατῶν τῆς ἀχτίδας Μόσχας τῆς Πετρούπολης. Ὑποβάλλει τροπολογία στήν ἀπόφαση πού εἶχε προταθεῖ στή συγκέντρωση. Ἡ τροπολογία τοῦ Λένιν γίνεται δεκτή ἀπό τή συγκέντρωση.

Ὁ Λένιν μιλάει γιά τά ἀποτελέσματα τοῦ IV (Ἑνωτικοῦ) συνεδρίου τοῦ ΣΔΕΚΡ σέ συγκέντρωση τῶν σοσιαλδημοκρατῶν τῆς Γαλλο-Ρωσικῆς ὑπαχτίδας τῆς Πετρούπολης.

Μάης, 12 (25). Τό ἄρθρο τοῦ Λένιν «Τό ζήτημα τῆς γῆς στή Δούμα» δημοσιεύεται σάν κύριο ἄρθρο στό φύλλο 15 τῆς ἐφημερίδας «Βολνά».

Μάης, 13 (26). Ὁ Λένιν γράφει τό ἄρθρο «Οὔτε γῆ, οὔτε ἐλευθερία», πού δημοσιεύεται σάν κύριο ἄρθρο στό φύλλο 17 τῆς ἐφημερίδας «Βολνά», στίς 14 τοῦ Μάη 1906.

Τό ἄρθρο τοῦ Λένιν «Ἀπόφαση καί ἐπανάσταση» δημοσιεύεται στό φύλλο 16 τῆς ἐφημερίδας «Βολνά».

Μάης, 14 (27). Τό ἄρθρο τοῦ Λένιν «Ἡ ἐκλογική νίκη τῶν σοσιαλδημοκρατῶν στήν Τιφλίδα» δημοσιεύτηκε στό φύλλο 17 τῆς ἐφημερίδας «Βολνά».

Πρῶτο δεκαπενθήμερο τοῦ Μάη. Ὁ Λένιν γράφει τήν μπροσούρα «Ἔκθεση γιά τό Ἑνωτικό συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ (Γράμμα πρός τούς ἐργά-

τες τῆς Πετρούπολης)». Ἡ μπροσούρα ἐκδόθηκε τόν Ἰούνη τοῦ 1906.

Μάης, 17 (30). Ὁ Λένιν γράφει τό ἄρθρο «Κυβέρνηση, Δούμα καί λαός», πού δημοσιεύτηκε σάν κύριο ἄρθρο στό φύλλο 20 τῆς ἐφημερίδας «Βολνά», στίς 18 τοῦ Μάη 1906.

Μάης, 18 (31). Ὁ Λένιν γράφει τό ἄρθρο «Οἱ καντέτοι ἐμποδίζουν τή Δούμα ν' ἀπευθυνθεῖ στό λαό» καί τόν ἐπίλογο «'Από τή σύνταξη» στήν ἔκκληση τῶν ἐργατῶν-βουλευτῶν τῆς Κρατικῆς δούμας «Πρός ὅλους τούς ἐργάτες τῆς Ρωσίας». Τό ἄρθρο καί ὁ ἐπίλογος δημοσιεύτηκαν στό φύλλο 21 τῆς ἐφημερίδας «Βολνά», στίς 19 τοῦ Μάη 1906.

Μάης, 19 (Ἰούνης, 1). Ὁ Λένιν γράφει τά ἄρθρα «Τό ζήτημα τῆς γῆς καί ἡ πάλη γιά τή λευτεριά» καί «Οἱ γκορεμικινικοί, οἱ ὀχτωβριστές καί οἱ καντέτοι». Τά ἄρθρα δημοσιεύτηκαν στό φύλλο 22 τῆς ἐφημερίδας «Βολνά» στίς 20 τοῦ Μάη 1906.

Τό ἄρθρο τοῦ Λένιν «Οὔτε νά παζαρέψουν δέ θέλουν!» δημοσιεύτηκε στό φύλλο 21 τῆς ἐφημερίδας «Βολνά».

Μάης, 20 (Ἰούνης, 2). Ὁ Λένιν γράφει τά ἄρθρα «Κακές συμβουλές» (κύριο ἄρθρο) καί «Διαδόσεις καί φῆμες γιά διάλυση τῆς Κρατικῆς δούμας». Τά ἄρθρα δημοσιεύτηκαν στό φύλλο 23 τῆς ἐφημερίδας «Βολνά», στίς 21 τοῦ Μάη 1906.

Τό ἄρθρο τοῦ Λένιν «'Ελευθερία κριτικῆς καί ἑνότητα δράσης» δημοσιεύεται στό φύλλο 22 τῆς ἐφημερίδας «Βολνά».

Μάης, 21 (Ἰούνης, 3). Ὁ Λένιν κάνει ἔκθεση γιά τίς ἐργασίες τοῦ IV (Ἑνωτικοῦ) συνεδρίου τοῦ ΣΔΕΚΡ σέ συνέλευση τῶν ἐργατῶν σοσιαλδημοκρατῶν τῆς Ἀχτίδας Νάρβας τῆς Πετρούπολης.

Μάης, 23 (Ἰούνης, 5). Ὁ Λένιν κάνει διάλεξη γιά τό ἀγροτικό ζήτημα σέ συγκέντρωση ἐργατῶν τῆς ὑπαχτίδας Σάν-Γκάλ τῆς Πετρούπολης. Στή συγκέντρωση αὐτή, μέ παράκληση τῶν ἐργατῶν, μίλησε καί γιά τή στάση τῶν μπολσεβίκων καί τῶν μενσεβίκων ἀπέναντι στή Κρατική δούμα.

Τό ἄρθρο τοῦ Λένιν «Ὁ Κάουτσκι γιά τήν Κρατική δούμα» δημοσιεύεται στό τεῦχος 6 τοῦ περιοδικοῦ «Βέστνικ Ζίζνι».

Μάης, 24 (Ἰούνης, 6). Τό ἄρθρο τοῦ Λένιν «Οἱ καντέτοι, οἱ τρουντοβίκοι καί τό ἐργατικό κόμμα» δημοσιεύεται σάν κύριο ἄρθρο στό φύλλο 25 τῆς ἐφημερίδας «Βολνά».

Ἡ Ἐπιτροπή Πετρούπολης τοῦ ΣΔΕΚΡ ψηφίζει μέ

πλειοψηφία τήν ἀπόφαση γιά τή στάση ἀπέναντι στήν Κρατική δούμα, πού γράφτηκε ἀπό τόν Λένιν.

Μάης, 26 (Ἰούνης, 8). Ὁ Λένιν ὑπογράφει τό συμβόλαιο γιά τή δεύτερη ἔκδοση ἀπό τό ἐκδοτικό τῆς Ο. Ν. Ποπόβα τοῦ βιβλίου του «Ἡ ἀνάπτυξη τοῦ καπιταλισμοῦ στή Ρωσία».

Τό ἄρθρο τοῦ Λένιν «Πῶς σκέπτεται ὁ σ. Πλεχάνοφ γιά τήν τακτική τῆς σοσιαλδημοκρατίας;» δημοσιεύεται στό φύλλο 1 τῆς ἐφημερίδας «Βπεριόντ». Τό ἄρθρο βγαίνει τό 1906 σέ χωριστή μπροσούρα, στό ἐκδοτικό «Βπεριόντ» τῆς Πετρούπολης.

Μάης, 27 (Ἰούνης, 9). Ὁ Λένιν γράφει τό ἄρθρο «Γιά τή σημερινή πολιτική κατάσταση», πού δημοσιεύτηκε σάν κύριο ἄρθρο στό φύλλο 3 τῆς ἐφημερίδας «Βπεριόντ», στίς 28 τοῦ Μάη 1906.

Στό φύλλο 2 τῆς ἐφημερίδας «Βπεριόντ» δημοσιεύεται ἡ ἀπόφαση τῆς Ἐπιτροπῆς Πετρούπολης τοῦ ΣΔΕΚΡ γιά τή στάση ἀπέναντι στήν Κρατική δούμα (βγῆκε καί σέ χωριστά φυλλάδια τῆς ΕΠ τοῦ ΣΔΕΚΡ τό Μάη καί Ἰούνη τοῦ 1906), ὁ ἐπίλογος «Ἀπό τή σύνταξη» στίς ἀποφάσεις τῆς ΕΠ καί τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ γιά τή στάση ἀπέναντι στή Κρατική δούμα καί στή δήλωση τῶν 9 μελῶν τῆς ΕΠ, πού δημοσιεύτηκαν στήν ἐφημερίδα «Βπεριόντ». Ἡ ἀπόφαση τῆς ΕΠ καί ὁ ἐπίλογος εἶχαν γραφεῖ ἀπό τόν Λένιν.

Μάης, 30 (Ἰούνης, 12). Τό ἄρθρο τοῦ Λένιν «Ἡ τακτική τοῦ προλεταριάτου καί τά καθήκοντα τῆς στιγμῆς» δημοσιεύεται στό φύλλο 4 τῆς ἐφημερίδας «Βπεριόντ».

Μάης, 31 (Ἰούνης, 13). Ὁ Λένιν γράφει τό ἄρθρο «Ἄς ἀποφασίσουν οἱ ἐργάτες», πού δημοσιεύτηκε στό φύλλο 6 τῆς ἐφημερίδας «Βπεριόντ», τήν 1 τοῦ Ἰούνη 1906.

Τό ἄρθρο τοῦ Λένιν «Ἡ γερμανική σοσιαλδημοκρατία γιά τούς καντέτους» καί τό σημείωμα «Ξεφυλλίζοντας ἐφημερίδες καί περιοδικά» δημοσιεύτηκαν στό φύλλο 5 τῆς ἐφημερίδας «Βπεριόντ».

Μάης. Ὁ Λένιν, γιά νά διαπιστώσει τίς διαθέσεις καί τίς θέσεις τῶν ἐργατῶν βουλευτῶν τῆς Δούμας, ἐπισκέπτεται τόν βουλευτή τῆς Ι Κρατικῆς δούμας Μ. Ι. Μιχαηλιτσένκο.

Μάης–Ἰούλης, πρίν ἀπό τίς 7 (20). Ὁ Λένιν διευθύνει τίς νόμιμες μπολσεβίκικες ἐφημερίδες «Βολνά»; «Βπεριόντ», «Ἔχο».

Ἰούνης, 1 (14). Ὁ Λένιν γράφει τό ἄρθρο «Δέν πρέπει νά κοιτᾶμε πρός τά πάνω, ἀλλά πρός τά κάτω», πού δημοσιεύτηκε σάν

κύριο ἄρθρο στό φύλλο 7 τῆς ἐφημερίδας «Βπεριόντ» στίς 2 τοῦ Ἰούνη 1906.

Ἰούνης, 3 (16). Ὁ Λένιν γράφει τό ἄρθρο «Ἡ ἀντίδραση ἀρχίζει ἔνοπλο ἀγώνα», πού δημοσιεύτηκε σάν κύριο ἄρθρο στό φύλλο 9 τῆς ἐφημερίδας «Βπεριόντ», στίς 4 τοῦ Ἰούνη 1906.

Ἰούνης, 6 (19). Μέ τό ἐπώνυμο Κάρποφ ὁ Λένιν μιλάει σέ μιά αἴθουσα τῆς σχολῆς Τενισέβσκι τῆς Πετρούπολης γιά τό ἀγροτικό ζήτημα σέ μιά ὁμάδα ἀντιπροσώπων τοῦ Πανρωσικοῦ συνεδρίου τῶν δημοδιδασκάλων.

Στό φύλλο 10 τῆς ἐφημερίδας «Βπεριόντ» δημοσιεύεται ἡ ἀπόφαση τῆς ΕΠ τοῦ ΣΔΕΚΡ σχετικά μέ τό ζήτημα τῆς κυβέρνησης ἀπό τή Δούμα (βγῆκε καί σέ χωριστό φυλλάδιο τῆς ΕΠ τοῦ ΣΔΕΚΡ, τόν Ἰούνη τοῦ 1906). Ἡ ἀπόφαση τῆς ΕΠ εἶχε γραφεῖ ἀπό τόν Λένιν.

Ἰούνης, 8 (21). Ὁ Λένιν γράφει τό ἄρθρο «Ταλαντεύσεις ἀπό τά πάνω, ἀποφασιστικότητα ἀπό τά κάτω», πού δημοσιεύτηκε σάν κύριο ἄρθρο στό φύλλο 13 τῆς ἐφημερίδας «Βπεριόντ», στίς 9 τοῦ Ἰούνη 1906.

Τό ἄρθρο τοῦ Λένιν «Στίς παραμονές», πού στάλθηκε τηλεγραφικά ἀπό τήν Πετρούπολη στό Κίεβο, δημοσιεύτηκε στό φύλλο 1 τῆς μπολσεβίκικης ἐφημερίδας τοῦ Κιέβου «Ραμπότνικ».

Ἰούνης, 9 (22). Ὁ Λένιν γράφει τό ἄρθρο «Ἐμπρός γιά τήν ἑνότητα!», πού δημοσιεύτηκε σάν κύριο ἄρθρο στό φύλλο 14 τῆς ἐφημερίδας «Βπεριόντ», στίς 10 τοῦ Ἰούνη 1906.

Ἰούνης, 10 (23). Ὁ Λένιν γράφει τό ἄρθρο «Ἡ Δούμα καί ὁ λαός», πού δημοσιεύτηκε σάν κύριο ἄρθρο στό φύλλο 15 τῆς ἐφημερίδας «Βπεριόντ», στίς 11 τοῦ Ἰούνη 1906.

Ἰούνης, νωρίτερα ἀπό τίς 11 (24). Σέ συγκέντρωση τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὀργάνωσης τοῦ ἐργοστασίου Μπάλτικα τῆς Πετρούπολης ὁ Λένιν μιλάει καί ἐπικρίνει τούς μενσεβίκους πού ὑποστήριξαν τό σύνθημα τῶν καντέτων: «ὑπεύθυνη κυβέρνηση ἀπό τή Δούμα».

Ἰούνης 11–12 (24–25). Ὁ Λένιν καθοδηγεῖ τίς ἐργασίες τῆς διαχτιδικῆς συνδιάσκεψης τῆς ὀργάνωσης Πετρούπολης τοῦ ΣΔΕΚΡ (ἡ συνδιάσκεψη ἄρχισε τίς ἐργασίες της στήν Πετρούπολη, ἔπειτα ὅμως οἱ συνεδριάσεις μεταφέρθηκαν στό Τεριόκι τῆς Φιλλανδίας). Στή συνδιάσκεψη ὁ Λένιν ἔκανε εἰσηγήσεις «Γιά τήν τακτική τοῦ κόμματος ἀπέναντι στήν Κρατική δούμα» καί «Γιά τήν ἑνότητα τοῦ κόμματος».

'Ανάμεσα στίς 11 καί 15 (24 καί 28) τοῦ 'Ιούνη. 'Ο Λένιν ἐπεξεργάζεται τό σχέδιο διακήρυξης τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμάδας τῆς Δούμας. Τό σχέδιο τό παραθέτει ὁ Λένιν στό ἄρθρο του «'Απ' ἀφορμή τή διακήρυξη τῆς ὁμάδας μας στή Δούμα», πού δημοσιεύτηκε στίς 22 τοῦ 'Ιούνη 1906 στό φύλλο 1 τῆς ἐφημερίδας «Ἔχο» καί σέ συνέχεια, στίς 23 τοῦ 'Ιούνη 1906, στό φύλλο 1 τῆς ἐφημερίδας «Σέβερναγια Ζεμλιά».

'Ιούνης, 14 (27). Τό ἄρθρο τοῦ Λένιν «Πάλη γιά τήν ἐξουσία καί „πάλη" γιά ἐλεημοσύνες» δημοσιεύτηκε σάν κύριο ἄρθρο στό φύλλο 17 τῆς ἐφημερίδας «Βπεριόντ».

Πρῶτο δεκαπενθήμερο τοῦ 'Ιούνη. 'Ο Λένιν συναντιέται μέ τόν Β. Λέντερ, ἐκπρόσωπο τῆς Κεντρικῆς καθοδήγησης τῆς Σοσιαλδημοκρατίας τοῦ Βασιλείου τῆς Πολωνίας καί τῆς Λιθουανίας καί μιλάει μαζί του γιά τήν κατάσταση τῆς ΣΔΒΠ καί Λ, γιά τό ἐπικείμενο V συνέδριο τῆς ΣΔΒΠ καί Λ καί τήν ἀποστολή στό συνέδριο σάν προσκεκλημένου ἑνός ἐκπροσώπου τῶν μπολσεβίκων.

'Ιούνης, νωρίτερα ἀπό τίς 18 (1 τοῦ 'Ιούλη). 'Ο Λένιν στέλνει στό V συνέδριο τῆς Σοσιαλδημοκρατίας τοῦ Βασιλείου τῆς Πολωνίας καί τῆς Λιθουανίας τόν Β. Β. Βορόβσκι, σάν ἐκπρόσωπο τῆς ἐφημερίδας «Βπεριόντ».

'Ιούνης, 21 ('Ιούλης, 4). 'Ο Λένιν γράφει τό ἄρθρο «„Ὅ,τι ἔχεις νά κάνεις, κάντο γρήγορα!"». Τό ἄρθρο δημοσιεύτηκε στό φύλλο 1 τῆς ἐφημερίδας «Ἔχο», στίς 22 τοῦ 'Ιούνη 1906.

'Ιούνης, 22 ('Ιούλης, 5). 'Ο Λένιν γράφει τά ἄρθρα «'Η βοήθεια στούς πεινασμένους καί ἡ τακτική τῆς Δούμας», «Οἱ διαπραγματεύσεις σχετικά μέ τήν κυβέρνηση» κι ἕνα σημείωμα γιά τή στήλη τῆς ἐφημερίδας «Ἔχο» «Ξεφυλλίζοντας ἐφημερίδες καί περιοδικά». Τά ἄρθρα καί τό σημείωμα δημοσιεύτηκαν στό φύλλο 2 τῆς ἐφημερίδας «Ἔχο», στίς 23 τοῦ 'Ιούνη 1906.

Τά ἄρθρα τοῦ Λένιν «'Απ' ἀφορμή τή διακήρυξη τῆς ὁμάδας μας στή Δούμα» καί «Χρήσιμη πολεμική» δημοσιεύτηκαν στό φύλλο 1 τῆς ἐφημερίδας «Ἔχο».

'Ιούνης, 23 ('Ιούλης, 6). 'Ο Λένιν γράφει τό ἄρθρο «Ποιοί θέλουν συμμαχία μέ τούς καντέτους;», πού δημοσιεύτηκε σάν κύριο ἄρθρο στό φύλλο 3 τῆς ἐφημερίδας «Ἔχο», στίς 24 τοῦ 'Ιούνη 1906.

'Ιούνης, 24 ('Ιούλης, 7). 'Ο Λένιν γράφει γιά τήν ἐφημερίδα «Ἔχο» κύριο ἄρθρο μέ τόν τίτλο: «'Η καντέτικη Δούμα ἔδοσε τά χρήματα στήν κυβέρνηση τῶν πογκρομιστῶν» κι ἕνα σημείωμα γιά τή στήλη «Ξεφυλλίζοντας ἐφημερίδες καί περιοδικά». Τό ἄρθρο καί τό σημείωμα δημοσιεύτη-

καν στό φύλλο 4 τῆς ἐφημερίδας «Ἔχο», στίς 25 τοῦ Ἰούνη 1906.

Ἰούνης, 25 (Ἰούλης, 8). Ὁ Λένιν κάνει εἰσήγηση γιά τό ἀγροτικό ζήτημα σέ συγκέντρωση ἐργατῶν, πού ὀργανώθηκε ἀπό τήν ἐπιτροπή τοῦ ΣΔΕΚΡ τῆς κυρίως Πετρούπολης. Στή συγκέντρωση πῆραν μέρος περίπου 200 ἐργάτες.

Ἰούνης, 27 (Ἰούλης, 10). Ὁ Λένιν γράφει σημείωμα γιά τή στήλη τῆς ἐφημερίδας «Ἔχο» «Ξεφυλλίζοντας ἐφημερίδες καί περιοδικά». Τό σημείωμα δημοσιεύτηκε στό φύλλο 6 τῆς ἐφημερίδας «Ἔχο», στίς 28 τοῦ Ἰούνη 1906.

Τό ἄρθρο τοῦ Λένιν «Καντέτικα φερέφωνα» δημοσιεύτηκε σάν κύριο ἄρθρο στό φύλλο 5 τῆς ἐφημερίδας «Ἔχο».

Ἰούνης, 28 (Ἰούλης, 11). Ὁ Λένιν προεδρεύει σέ συνέλευση τῶν σοσιαλδημοκρατῶν ἐργατῶν τῆς ἀχτίδας Νάρβας τῆς Πετρούπολης· κάνει εἰσήγηση γιά τό ἀγροτικό ζήτημα. Μέ πρόταση τοῦ Λένιν ἡ συγκέντρωση ψηφίζει ἀπόφαση πού ἐγκρίνει τίς ἀποφάσεις τῆς Διαχτιδικῆς συνδιάσκεψης τῆς ὀργάνωσης Πετρούπολης τοῦ ΣΔΕΚΡ. Στή συγκέντρωση πῆραν μέρος κάπου 200 ἐργάτες.

Ὁ Λένιν γράφει γιά τό 7ο φύλλο τῆς ἐφημερίδας «Ἔχο» τή στήλη «Ξεφυλλίζοντας ἐφημερίδες καί περιοδικά».

Τό ἄρθρο τοῦ Λένιν «Ξανά γιά τό ζήτημα τῆς κυβέρνησης ἀπό τή Δούμα» δημοσιεύτηκε σάν κύριο ἄρθρο στό φύλλο 6 τῆς ἐφημερίδας «Ἔχο».

Ἰούνης, 29 (Ἰούλης, 12). Ὁ Λένιν γράφει σημείωμα γιά τή στήλη «Ξεφυλλίζοντας ἐφημερίδες καί περιοδικά» τοῦ φύλλου 8 τῆς ἐφημερίδας «Ἔχο».

Τέλος τοῦ Ἰούνη. Ὁ Λένιν παίρνει μέρος σέ συνέλευση καθοδηγητικῶν κομματικῶν στελεχῶν-μπολσεβίκων, πού ἔγινε στήν Πετρούπολη καί συζήτησε τό ζήτημα τῆς τακτικῆς τοῦ κόμματος. Στή συνέλευση ὁ Λένιν συναντιέται μέ τή Ρ. Λούξεμπουργκ.

Ἀργότερα ἀπό τόν Ἰούνη. Ὁ Λένιν διαβάζει τήν μπροσούρα τοῦ Μπ. Ράντιν «Τό πρῶτο Σοβιέτ τῶν ἐργατῶν βουλευτῶν τῆς 13 τοῦ Ὀχτώβρη – 3 τοῦ Δεκέμβρη 1905», σημειώνοντας καί ὑπογραμμίζοντας ὁρισμένα σημεῖα της.

Ἰούλης, 1 (14). Τά ἄρθρα τοῦ Λένιν «Οἱ λαθεμένοι συλλογισμοί τῶν „ἀκομματικῶν" ὀπαδῶν τῆς ἀποχῆς» καί «Οἱ μομφές τῆς ἀστικῆς τάξης καί τά συνθήματα τοῦ προλεταριάτου» δημοσιεύτηκαν στό φύλλο 9 τῆς ἐφημερίδας «Ἔχο».

'Ιούλης, 2 (15). Τό ἄρθρο τοῦ Λένιν «Στρατός καί λαός» (κύριο ἄρθρο) καί τό σημείωμά του «Ξεφυλλίζοντας ἐφημερίδες καί περιοδικά» δημοσιεύτηκαν στό φύλλο 10 τῆς ἐφημερίδας «Ἔχο».

'Ιούλης, 4 (17). Τό ἄρθρο τοῦ Λένιν «Ἡ ὀργάνωση τῶν μαζῶν καί ἡ ἐκλογή τῆς στιγμῆς τῆς πάλης» καί τό σημείωμα «Ξεφυλλίζοντας ἐφημερίδες καί περιοδικά» δημοσιεύτηκαν στό φύλλο 11 τῆς ἐφημερίδας «Ἔχο».

'Ιούλης, 5 (18). Ὁ Λένιν γράφει τό ἄρθρο «Τά κόμματα τῆς Δούμας καί ὁ λαός», πού δημοσιεύτηκε σάν κύριο ἄρθρο στό φύλλο 13 τῆς ἐφημερίδας «Ἔχο», στίς 6 τοῦ 'Ιούλη 1906.

Τό ἄρθρο τοῦ Λένιν «Τολμηρή ἐπίθεση καί διστακτική ἄμυνα» δημοσιεύτηκε σάν κύριο ἄρθρο στό φύλλο 12 τῆς ἐφημερίδας «Ἔχο».

'Ιούλης, 6 (19). Ὁ Λένιν γράφει τό ἄρθρο «Οἱ συνωμοσίες τῆς ἀντίδρασης καί οἱ ἀπειλές τῶν πογκρομιστῶν», πού δημοσιεύτηκε σάν κύριο ἄρθρο στό φύλλο 14 τῆς ἐφημερίδας «Ἔχο», στίς 7 τοῦ 'Ιούλη 1906.

'Ιούλης, 7 (20). Ὁ Λένιν μιλάει μέ τό ἐπώνυμο Κάρποφ σέ συγκέντρωση κομματικῶν στελεχῶν τῆς ὀργάνωσης Πετρούπολης τοῦ ΣΔΕΚΡ γιά τήν τακτική τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμάδας μέσα στήν Κρατική δούμα. Στή συγκέντρωση πῆραν μέρος κάπου 120 ἄτομα.

'Ιούλης, 8–10 (21–23). Ὁ Λένιν μαζί μέ τή Ναντέζντα Κωνσταντίνοβνα Κρούπσκαγια ἀναπαύεται στό Σάμπλινο (προάστιο τῆς Πετρούπολης), στό σπίτι τῆς μητέρας του Μαρίας 'Αλεξάντροβνας Οὐλιάνοβας. Ὅταν τό πρωί τῆς 10 τοῦ 'Ιούλη ἔμαθε τή διάλυση τῆς Ι Κρατικῆς δούμας, ὁ Λένιν μαζί μέ τή Ναντέζντα Κωνσταντίνοβνα καί τήν ἀδελφή του Μαρία 'Ιλίνιτσνα Οὐλιάνοβα φεύγει ἀμέσως ἀπό τό Σάμπλινο γιά νά ἐξετάσει ἀπό κοινοῦ μέ τούς συντρόφους τοῦ κόμματος τήν κατάσταση πού διαμορφώθηκε καί νά καθορίσουν ἀνάλογα τήν τακτική τῶν μπολσεβίκων.

'Ιούλης, 10 (23). Ὁ Λένιν κάνει στήν Κουοκκάλα (Φιλλανδίας) σύσκεψη μέ κομματικά στελέχη γιά τά καθήκοντα τοῦ κόμματος ὕστερα ἀπό τή διάλυση τῆς Ι Κρατικῆς δούμας.

'Ιούλης, ἀργότερα ἀπό τίς 10 (23). Ὁ Λένιν συναντιέται μέ ἐκπρόσωπο τῆς κομματικῆς ὀργάνωσης τοῦ Λουγκάνσκ καί μιλάει μαζί του γιά τήν τακτική τῶν μπολσεβίκων ὕστερα ἀπό τή διάλυση τῆς Ι Κρατικῆς δούμας. Ὁ Λένιν στέλνει μέσω αὐτοῦ θερμό χαιρετισμό στούς μπολσεβίκους τοῦ Λου-

γκάνσκ καί τούς εὔχεται θάρρος καί ἀντοχή στήν ἐπαναστατική πάλη.

Ἀνάμεσα στίς 13 καί 17 (26–30) τοῦ Ἰούλη. Ὁ Λένιν γράφει τήν μπροσούρα «Ἡ διάλυση τῆς Δούμας καί τά καθήκοντα τοῦ προλεταριάτου». Ἡ μπροσούρα ἐκδόθηκε στή Μόσχα τόν Αὔγουστο τό 1906.

Ἰούλης, 16 (29). Ὁ Λένιν μόλις πῆρε τήν εἴδηση ὅτι εἶναι ἐνδεχόμενο νά ξεσπάσει ἀμέσως αὐθόρμητη ἐπαναστατική ἐκδήλωση τῶν στρατιωτῶν καί τῶν ναυτῶν στό Σβεαμπόργκ, ἔγραψε τό σχέδιο ἀπόφασης τῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Ἐπιτροπῆς Πετρούπολης τοῦ ΣΔΕΚΡ, γιά ἐσπευσμένη ἀποστολή στό Σβεαμπόργκ ἀντιπροσωπείας γιά τήν καθοδήγηση τῆς ἐξέγερσης.

Ἰούλης, 17 (30). Ὁ Λένιν στέλνει τή Β. Ρ. Μενζίνσκαγια στή Φιλλανδία στόν Α. Γ. Σλίχτερ, πού ἦταν μέλος τῆς στρατιωτικῆς ὀργάνωσης, γιά νά τοῦ διαβιβάσει τήν ἐντολή νά ἀναχωρήσει ἀμέσως στό Σβεαμπόργκ, γιά νά καθοδηγήσει τήν ἐξέγερση.

Ἰούλης, 19 (Αὔγουστος, 1). Ὁ Λένιν ὀργανώνει στό ἐστιατόριο «Βένα» μυστική σύσκεψη μέ κομματικά στελέχη τῆς Πετρούπολης, πού ἀσχολήθηκε μέ τήν ἐξέγερση τοῦ Σβεαμπόργκ.

Ἰούλης, 20 (Αὔγουστος, 2). Μέ πρόταση τοῦ Λένιν ἡ Ἐπιτροπή Πετρούπολης τοῦ ΣΔΕΚΡ ἀποφασίζει νά ὀργανώσει γενική πολιτική ἀπεργία γιά νά ὑποστηρίξει τήν ἐξέγερση τοῦ Σβεαμπόργκ καί τῆς Κρονστάνδης.

Ἰούλης, 21 (Αὔγουστος, 3). Ὁ Λένιν ὅταν πληροφορήθηκε ὅτι οἱ ἐξεγέρσεις στό Σβεαμπόργκ καί στήν Κρονστάνδη καταπνίγηκαν, προτείνει στήν Ἐπιτροπή Πετρούπολης τοῦ ΣΔΕΚΡ νά ἀποσύρει τό σύνθημα τῆς κήρυξης γενικῆς πολιτικῆς ἀπεργίας.

Ἰούλης. Ὁ Λένιν μιλάει στήν αἴθουσα τοῦ Παιδαγωγικοῦ μουσείου (στό Σπίτι τοῦ Λαοῦ τῆς Πάνινα) σέ συγκέντρωση στελεχῶν τῆς ὀργάνωσης τῶν μπολσεβίκων Πετρούπολης γιά τήν τρέχουσα στιγμή.

Ὁ Λένιν μιλάει σέ συγκέντρωση ἐργατριῶν τοῦ καπνεργοστασίου Σαπσάλ τῆς Πετρούπολης. Ὑποστηρίζει τήν πρωτοβουλία τῶν ἐργατῶν νά κηρύξουν ἀπεργία, ἀπαντώντας στήν ἄρνηση τῆς διεύθυνσης νά ἱκανοποιήσει τά οἰκονομικά τους αἰτήματα.

Ἀνάμεσα στίς 6 καί 21 τοῦ Αὐγούστου (19 τοῦ Αὐγ. καί 3 τοῦ Σεπτέμβρη). Ὁ Λένιν, εὑρισκόμενος στό Βίμποργκ, καθοδηγεῖ τή δουλειά γιά τήν προετοιμασία καί τήν ἔκδοση τοῦ πρώτου φύλλου τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι», πού βγῆκε στίς 21 τοῦ Αὐγούστου 1906.

Ὁ Λένιν ἐπισκέπτεται τά περίχωρα τοῦ Βίμποργκ· βλέπει τίς ἀρχαῖες τάφρους γύρω ἀπό τά κάστρα καί τά ἄλλα ἀξιοθέατα τῆς πόλης.

Αὔγουστος, 12 (25). Ὁ Λένιν γράφει τό ἄρθρο «Σχετικά μέ τήν ἀποχή».

Αὔγουστος, ἀργότερα ἀπό τίς 20 (2 τοῦ Σεπτέμβρη). Ὁ Λένιν μετοικεῖ στήν Κουοκκάλα τῆς Φιλλανδίας καί ἐγκαθίσταται στή βίλλα «Βάζα», πού τήν κρατοῦσε ὁ μπολσεβίκος Γ. Ντ. Λεϊτέιζεν καί ἡ οἰκογένειά του.

Αὔγουστος, 21 (Σεπτέμβρης, 3). Τά ἄρθρα τοῦ Λένιν «Μπροστά στή θύελλα» (κύριο ἄρθρο), «Σχετικά μέ τήν ἀποχή», «Ἡ πολιτική κρίση καί ἡ χρεοκοπία τῆς ὀπορτουνιστικῆς τακτικῆς», «Γύρω ἀπό τά γεγονότα τῆς ἡμέρας» καί τό σημείωμα «Σχετικά μέ τό „ἐργατικό συνέδριο“» δημοσιεύτηκαν στό φύλλο 1 τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι».

Αὔγουστος, 27 (Σεπτέμβρης, 9). Ὁ Λένιν προεδρεύει σέ κομματική συνέλευση πού ὀργάνωσε ἡ Ἐπιτροπή Πετρούπολης τοῦ ΣΔΕΚΡ στό θέατρο τοῦ Τεριόκι. Κάνει αὐστηρή κριτική στό μενσεβίκικο σύνθημα τοῦ «ἐργατικοῦ συνεδρίου» καί ἐπιμένει στήν ἀνάγκη νά συγκληθεῖ τό V συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ. Ἡ ἀπόφαση πού πρότεινε ὁ Λένιν γίνεται ὁμόφωνα δεκτή.

Αὔγουστος, 29 (Σεπτέμβρης, 11). Τά ἄρθρα τοῦ Λένιν «Τά διδάγματα ἀπό τήν ἐξέγερση τῆς Μόσχας» (κύριο ἄρθρο) καί «Ταλαντεύσεις τακτικῆς» δημοσιεύτηκαν στό φύλλο 2 τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι».

Ἀνάμεσα στίς 28 τοῦ Αὐγούστου καί 1 τοῦ Σεπτέμβρη (10 καί 14 τοῦ Σεπτέμβρη). Ὁ Λένιν γράφει στή Γενεύη γράμμα στόν Γ. Α. Κούκλιν καί τόν παρακαλεῖ νά τοῦ στείλει στή διεύθυνσή του τῆς Πετρούπολης ἕνα δέμα μέ σπουδαῖο ὑλικό, πού τό εἶχε ἀφήσει στή Γενεύη.

Καλοκαίρι. Ὁ Λένιν μιλάει σέ συγκέντρωση κομματικῶν στελεχῶν πού ἔγινε στήν αἴθουσα τοῦ μπολσεβίκικου ἐκδοτικοῦ «Βπεριόντ». Προτείνει νά ὀργανωθεῖ ἡ κομματική δουλειά μέ τέτοιο τρόπο, ὥστε νά δυναμώσει ἡ δουλειά στό χωριό, χωρίς νά ἐξασθενήσει ἡ δράση στήν πόλη.

Ὁ Λένιν γράφει φιλοσοφική ἐργασία κάνοντας κριτική στό βιβλίο τοῦ Α. Μπογκντάνοφ «Ἐμπειριομονισμός» καί σχεδιάζοντας νά τή δημοσιεύσει μέ τόν τίτλο «Σημειώσεις ἑνός ἁπλοῦ μαρξιστῆ γιά τή φιλοσοφία».

Ὁ Λένιν στέλνει τόν Φ. Α. Σεργκέγεφ (Ἀρτιόμ) στά Οὐράλια, γιά κομματική δουλειά.

Ὁ Λένιν πηγαίνει ἐπανειλημμένα στό Τεριόκι γιά νά ἐπισκεφθεῖ τόν Β. Ντ. Μπόντς-Μπρουγέβιτς στή βίλλα πού ἔμενε· ἐπισκέπτεται ἐκεῖ καί τή βίλλα τοῦ Λ. Μπ. Κράσιν.

Τέλος τοῦ καλοκαιριοῦ. Ὁ Λένιν συναντάει στή βίλλα «Βάζα» (Κουοκκάλα) τήν ἀντιπρόσωπο τῆς Ἐπιτροπῆς Μόσχας τοῦ ΣΔΕΚΡ Μ. Μ. Ἔσσεν καί μιλάει μαζί της γιά τήν κατάσταση πού ἐπικρατεῖ μέσα στήν κομματική ὀργάνωση Μόσχας.

Ὁ Λένιν σ' ἕνα ταξίδι του στήν Πετρούπολη ἐπισκέπτεται τόν Γ. Μ. Κρζιζανόβσκι καί συζητεῖ μαζί του γιά τήν τακτική τοῦ κόμματος καί τίς προοπτικές τῆς ρωσικῆς ἐπανάστασης.

Σεπτέμβρης (8–21). Τά ἄρθρα τοῦ Λένιν «Ἡ πολιτική τῆς κυβέρνησης καί ὁ ἐπικείμενος ἀγώνας» (κύριο ἄρθρο), «Κάτω τά χέρια!» καί τό σημείωμα «Ἀπό τή σύνταξη», πού ἀναφέρεται στήν παρτιζάνικη ἐκδήλωση τοῦ ΠΠΣ, δημοσιεύτηκαν στό φύλλο 3 τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι».

Πρῶτο δεκαπενθήμερο τοῦ Σεπτέμβρη. Ὁ Λένιν γράφει τό σημείωμα «Ἡ ἕνωση τῆς Μπούντ μέ τό Σοσιαλδημοκρατικό ἐργατικό κόμμα τῆς Ρωσίας».

Σεπτέμβρης, 19 (Ὀχτώβρης, 2). Τό ἄρθρο τοῦ Λένιν «Ἐσέροι — μενσεβίκοι» δημοσιεύτηκε στό φύλλο 4 τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι».

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

* Μέ ἀστερίσκο σημειώνονται οἱ τίτλοι πού ἔβαλε τό Ἰνστιτοῦτο μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ.

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ

ΛΕΝΙΝ

•

ΑΠΑΝΤΑ

13